BIBLIA SACRA

Vulgatæ Editionis,

SIXTI QVINTI
PONTIFICIS MAXIMI
IVSSV

Recognita, atque in lucem edita:

IN DVOS TOMOS DIVISA,
ad vniuscuiusque commodum;

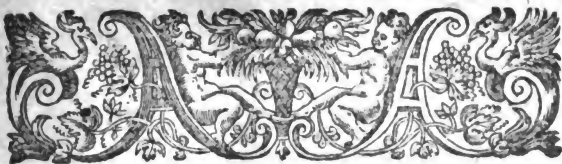
Indicéque Epistolarum, & Euangeliorum augmentata.

TOMVS PRIMVS.

LVGDVNI,
Sumptibus PETRI GVILLIMIN,
in vico Bellæ-Corderiæ.

M. DC. LXIX.
CVM APPROBATIONE ET PERMISSV.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

IN multis, magnísque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones diuinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum vsu in Ecclesia probata fuerat, grauissimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certè tanta versionum varietas atque diuersitas, magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam *enim hac nostra ætate illud ferè euenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cùm vnusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, támque excellens præstantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse, apud æquos iudices in dubium reuocari non posset. Qui namque in ea libri continentur (vt à maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex S. Hieronymi translatione, vel emendatione, suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, siue Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum S. Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, vt ipse loquitur, verborũ tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum ac trium linguarum* peritissimum vocat; atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eumdem sanctus Gregorius ita prædicat, vt eius translationem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudisse dicat: atque idcircò dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non vno in loco Hieronymianam versionem cæteris omnibus anteponit, eámque ab Ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit

*Præf. in Iosue.

S. Hieron. in c. 49. Isaiæ.

S. Aug. Lib. 2. Doctr. Christ. c. 15.

S. Gregor. Epist. Dedicat. ad Leandrum. c. 5. in fine.

S. Aug. vbi supra

Supra. Lib. 18 de Ciuitat. Dei. c. 43. Li. 20. Moral. 24 Lib. 6. Etym. c. 5. Lib. 1. de Diuin. offi. 12.

in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valdè probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, cæterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt vsi, vt ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleuerint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia, sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitùs excitatum, ita celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præstare se posse confidunt. Ceterùm ne tam fidelis translatio, támque in omnes partes Ecclesiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temerè emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, vt hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur: neque vlli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit; & Pastorum Ecclesiæ, in tanto bono quàm diligentissimè retinendo & conseruando, vigilantiam atque industriam excitauit. Et quamuis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint: quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia; & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apostolicæ Sedis potissimùm pertinere cognoscitur: ideò Pius IV. Pontifex Maximus, pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliísque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraïcis Græcísque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissimè castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verùm Conuentum illum, ob varias grauissimásque Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. diuina prouidentia ad summum Sacerdotium euocatus, ardentissimo studio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cùm iam esset excusum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem reuocandum censuit atque decreuit. Id verò cùm morte præuentus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus, perficere aggressus est; amplissimis aliquot Cardinalibus, aliísque doctissimis viris, ad hoc iterùm deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. breuissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ vniuersæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo benè iuuante perfectum est. Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia,

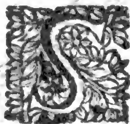
graphia, veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vsque diem prodierunt, emendatiorem, puriorémque esse, minimè dubitandum. Et verò quamuis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcísque fontibus, & ipsis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre studium adhibitum fuerit: in hac tamen peruulgata Lectione, sicut nonnulla consultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta sunt: tum quòd ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facilè fieri posse credendum est, vt maiores nostri, qui ex Hebræis & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos peruenerunt; qui fortasse, tam longo tempore identidem describendo, minùs puri atque integri euaserunt: tum denique, quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliísque eruditissimis viris ad hoc opus à Sede Apostolica delectis, propositum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere vel emendare; sed ipsam veterem ac vulgatam editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eáque restituta, vt quàm emendatissimè imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius, & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus inuenitur, neque pars est vllius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inseruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta, pro studiosorum commoditate atque vtilitate, in posterum adiiciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minimè annotentur.

Epist. ad Suniam & Fretellā. præf. Euāg. ad Damasum.

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

Sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuo ante oculos proponens, vt ſublatis erroribus, puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur.

Et infrà :

Sacrorum verò librorum Indicem huic decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infra ſcripti : *Teſtamenti veteris*, Quinque Moyſi, id eſt Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ioſue, Iudicum, Ruth : Quatuor Regum: Duo Paralipomenon : Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias : Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt, Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. *Teſtamenti noui :* Quatuor Euangelia, ſecundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem : Actus Apoſtolorum à Luca Euangeliſta conſcripti : Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ : Ioannis Apoſtoli tres : Iacobi Apoſtoli vna : Iudæ Apoſtoli vna : & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

HIERO

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est: nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diuersis characteribus Samaritani etiam Pentatheucum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantùm & apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse quibus nunc vtimur: cùm ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem supputatio, sub Leuitarum ac sacerdotum censu mysticè ostenditur. Et nomen Domini tetragrammatum, in quibusdam Græcis voluminibus, vsque hodie antiquis expressum litteris inuenimus. Sed & psalmi, trigesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & centesimus decimus octauus, & centesimus quadragesimus quartus, quamquam diuerso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius: Salomonis quoque in fine prouerbia ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? iisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, P , Sade: aliter enim scribuntur per has principia, medietatesque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à plerisque libri, duplices æstimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamin, Esdras, Ieremias cum Cinoth, id est, lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo, volumina supputantur, quibus quasi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Beresith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, i. Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלההדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi sunt quinque libri Moysi, quos propriè תורה Thora, id est Legem appellant.

Secundum, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Iesu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Iosue ben Nun dicitur.

Deinde subtexunt שפטים Sophetim, id est Iudicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & secundum dicimus

Quartus, מלכים Melachim, id est Regum qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multo est מלכים Melachim, id est Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id est Regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed vnius Israëlitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, est ישעיה Isaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר Thereasar. Tertius ordo, Hagiographa possidet.

Et primus liber incipit à איוב Iob.

Secundus à דוד Dauid: quem quinque incisionibus, & vno psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia: quæ illi משלי Misle, id est Parabolas appellant.

Quartus Ecclesiasten, id est קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir hassirim prænotant.

Sextus, est דאניל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, i. Verba dierum: quod significantius Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octauus, עזרא Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos in duos libros diuisus est.

Nonus, אסתר Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות קינתר Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Ioannis inducit adorantes agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus, oculatis antè & retrò, id est in præteritum, & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, connenire potest: vt scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inscribitur, & Iesu filij Syrach liber. & Iudith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraïcum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cùm ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert vnusquisque quod potest, alij aurum, argentum, & lapides pretiosos: alij byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræque distinctio, pellibus tegitur & ciliciis, ardorémque solis & iniuriam imbrium ea quæ viliora sunt, prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, & emendando sollicitiùs & didicimus & tenemus, nostrum est. Et cùm intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me æstimato, si gratus es; vel Paraphrasten, si ingratus: quamquam mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiam de Hebraica veritate. Certè si incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opusculis quæ nuper emendauimus: & vbicunque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem; & si nostra firmauerit, puto quòd eum non æstimes coniectorem, vt in eodem loco mecum similiter diuinarit. Sed & vos famulas Christi (rogo quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in sepulchro, quibus iam ad Patrem Christus ascendit) vt contra latrantes canes, qui aduersum me rabido ore desæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententiæ recordabor: Dixi, custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me. Obmutui & humiliatus sum: & silui à bonis. *Psal. 38.*

HIERONYMVS PAVLINO.

FRATER Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas litteras, quæ à principio amicitiarum fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantùm corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant, coràm quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Ægyptum, & Archytam Tarentinum, eámque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrauit: vt qui Athenis magister erat, & potens, cuiusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captiuus, vinctus & seruus; tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent, Apollonius, siue ille magus, vt vulgus loquitur, siue philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Masagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de moribus syderum ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Aelamitas Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reuersus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus.

II. Iostratus. Quid loquar de sæculi homini-
Act. bus cum Apostolus Paulus, vas electionis &
9.c. magister Gentium, quid de conscientia tan-
ti in se hospitis loquebatur, An experimen-
2 Cor. tum quæritis eius, qui in me loquitur Chri-
13. a. stus? post Damascum Arabiámque lustra-
Gal. 3 tam, ascenderit Ierosolymam, vt videret Pe-
d. trum, & manserit apud eum diebus quinde-
cim? Hoc enim mysterio hebdomadis, &
ogdoadis, futurus gentium prædicator in-
struendus erat. Rursumque post annos qua-
tuordecim, assumpto Barnaba & Tito, ex-
posuerit Apostolis Euangelium, ne fortè in
vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet
enim nescio quid latentis ἐνεργείας viua
vox, & in aures discipuli de auctoris ore
transfusa, fortiùs sonat. Vnde & Æschines
cum Rhodi exultaret, & legeretur illa De-
mosthenis oratio, quam aduersus eum ha-
buerat, mirantibus cunctis atque laudanti-
III. bus, suspirans ait: Quid si ipsam audisseris
bestiam, sua verba resonantem? Hæc non
dico, quòd sit in me aliquid tale, quod vel
possis à me audire, vel velis discere: sed
quòd ardor tuus, & discendi studium etiam
absque nobis per se probari debeat. Inge-
nium docile, & sine doctore laudabile est.
Non quid inuenias, sed quid quæras consi-
deramus. Mollis cera, & ad formandum
facilis, etiam si artificis & plastæ cessent ma-
nus: tamen virtute totum est quidquid esse
Act. potest. Paulus Apost. ad pedes Gamalielis
22. a. legem Moysi & Prophetas didicisse se glo-
2.Cor. riatur, vt armatus spiritualibus telis, postea
10. b. diceret confidenter, Arma nostræ militiæ
non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad
destructionem munitionum, consilia de-
struentes, & omnem altitudinem extollen-
tem se aduersus scientiam Dei, & captiuan-
tes omnem intellectum ad obediendum
Christo, & parati subiugare omnem inobe-
2.Tim dientiam. Ad Timotheum scribit ab infan-
3. d. tia sacris litteris eruditum, & hortatur ad
1.Tim studium lectionis, ne negligat gratiam quæ
4. d. data sit ei per impositionem manus presby-
Tit. 1. terij. Tito præcipit vt inter ceteras virtu-
b. tes episcopi, quem breui sermone depinxit,
scientiam quoque in eo eligat Scriptura-
rum, Obtinentem inquit, eum, qui secun-
dùm doctrinam est, fidelem sermonem: vt
potens sit exhortari in doctrina sua, & con-
IV. tradicentes reuincere. Sancta quippe ru-
sticitas solùm sibi prodest: & quantum ædi-
ficat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tan-
tum nocet si destruentibus non resistat. Ma-
Ag. 2. lachias propheta, immò per Aggæum Domi-
b. nus, Interroga, ait, sacerdotes legem: in
Deut. tantum sacerdotis officium est interroga-
32. a. tum respondere de Lege. Et in Deuterono-
mio legimus; interroga patrem tuum & an-
nuntiabit tibi, seniores tuos, & dicent tibi.
In Psalmo quoque centesimo decimoocta-
uo, Cantabiles mihi erant iustificationes
tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in des-
criptione iusti viri, cum eum Dauid arbori
vitæ, quæ est in paradiso, compararet, inter
Psal. ceteras virtutes & hoc intulit, in lege Do-
Dan. mini voluntas eius, & in lege eius medita-
12. b. bitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissi-
mæ visionis ait, iustos fulgere sicut stellas;
& intelligentes, id est, doctos, quasi firma-
mentum. Vides quantum inter se distent, iu-
sta rusticitas, & docta iustitia, Alij stellis,
alij cælo comparantur. Quamquam iuxta
Hebraicam veritatem vtrumque de eruditis
possit intelligi. Ita enim apud eos legimus.
Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi
splendor firmamenti: & qui ad iustitiam eru-
diunt multos, quasi stellæ in perpetuas æter-
nitates. Cur dicitur Paulus Apost. vas ele- Act.
ctionis? Nempe quia legis & Scripturarum 9. c.
sanctarum erat armarium. Pharisæi stupent
in doctrina Domini: & mirantur in Petro,
& Ioanne quomodo legem sciant cùm lit- Is. 54.
teras non didicerint. Quidquid. n. aliis exer- d.
citatio, & quotidiana in lege meditatio tri- Ioan.
buere solet, illis hoc Spiritus S. suggerebat, 6. a.
& erant iuxta quod scriptum est, θεοδί- Luc. 2
δακτοι. Duodecim annos Saluator imple- f.
uerat, & in templo senes de quæstionibus
legis interrogans, magis docet dum pruden-
ter interrogat. Nisi fortè rusticum Petrum, 2.
rusticum dicimus Ioannem, quorum vter- Cor.
que dicere poterat, Etsi imperitus sermone, 11. b.
non tamen scientia. Ioannes rusticus, pisca- Ioan.
tor, indoctus: & vnde illa vox obsecro, In 1. a.
principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim
Græcè multa significat: nam & verbum est,
& ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusque
rei, per quam sunt singula quæ subsistunt:
quæ vniuersa rectè intelligimus in Christo.
Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthe- V.
nes eloquens ignorauit. Perdam, inquit sa- Abd.
pientiam sapientium, & prudentiam pruden- 1. c.
tium reprobabo. Vera sapientia perdet fal- Isa.
sam sapientiam; & quamquam stultitia præ- 29. c.
dicationis in cruce sit, tamen Paulus, sa- 1.Cor.
pientiam loquitur inter perfectos: sapien- 1. c.
tiam autem non sæculi huius, nec princi- 2.Cor.
pum sæculi istius, quæ destruitur; sed loqui- 1. b.
tur Dei sapientiam in mysterio abscondi-
tam, quam prædestinauit Deus ante sæcu-
la. Dei sapientia, Christus est. Christus enim
Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia
in mysterio abscondita est: de qua & non Col. 2.
Psalmi titulus prænotatur. Pro occultis filij. a.
in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, &
scientiæ Dei absconditi. Et qui in mysterio
absconditus erat, prædestinatus est ante sæ-
cula: prædestinatus autem & præfiguratus
in lege & Prophetis, Vnde & Prophetæ ap- Ioan.
pellabantur Videntes: quia videbant eum 8. g.
quem ceteri non videbant. Abraham vidit Ezec.
diem eius, & lætatus est. Aperiebantur cæli 1. a.
Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Psal.
Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & con- 18. c.
siderabo mirabilia de lege tua. Lex enim Rom.
spiritualis est, & reuelatione opus est, vt in- 7. c.
telligatur, ac reuelata facie Dei gloriam 2.Cor.
contemplemur. Liber in Apocalypsi septem 3. d.
sigillis signatus ostenditur, quem si dederis Apoc.
homini scienti litteras vt legat, respondebit 5.
tibi. Non possum, signatus est enim. Quanti Is. 29.
hodie putant se nosse litteras, tenent signatum 9.
librum nec aperire possunt, nisi ille resera- Apoc.
uerit qui habet clauem Dauid, qui aperit, 3.
& nemo claudit; claudit & nemo aperit? In
Actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, Act.
immò vir (sic enim cum Scriptura cogno- 8. e.
minat)

nat) cum legeret Isaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putásne, intelligis quæ legis? respondit, Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Æthiopia, id est de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæque scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret litteras sacras. Et tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labiis personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est; ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quam in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me perstricta sunt breuiter (neque enim epistolaris angustia euagari longiùs patiebatur) vt intel-

VI. ligeres te in Scripturis sacris sine præuio & monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel vtilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δογματικὸν, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolæ cæmentarij fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarij quoque & fullones, & ceteri qui variam suppellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quòd cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti doctique poëmata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt, proh pudor! à fœminis, quòd viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immò audacia, edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post sæculares litteras venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem, quasi non legerimus Homerocentonas, & Virgiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia & scripserit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia docere quod ignores: immò, vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum, & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum. *VII. Genesis.*

Patet Exodus cum decem plagis, cũ decalogo, cum mysticis diuinisque præceptis. *Exod.*

In promptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immò singulæ penè syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cælestia sacramenta. *Leuit.*

Numeri verò, nonne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per erémum mansionum mysteria continent? *Num.*

Deuteronomium quoque secunda lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur. *Deut. 1. Cor. 14. d.*

Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pede stri sermone finitur: omnesque leges Dialecticæ, propositione, assumptione confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de ceteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestiùs, vel cautiùs scripserit. Scio, inquit quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, qui visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. *Iob.*

Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solùm gestis, verùm etiam nomine præfert, transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes flumina, torrentes, atque cofinia, Ecclesiæ cælestisque Ierusalem spiritualia regna describit. *Iosue siue Iesus Naue.*

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt. *Lib. Iudicum.*

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion. *Ruth. Isa. 16. a.*

Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sador atque Dauid, noui sacerdotij, nouique imperij sacramenta testatur. *Reg. 1. & 2.*

Melachen, id est tertius & quartus Regum liber, à Salomone vsque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabat vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda & regnum describit Israël. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. *Reg. 3. & 4.*

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coarctati, multo aliud, quàm sonet

net in littera, præfigurant.

Osee. Osee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti, ab vno vsque ad quindecim paulatim & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mysticè continentur. *Acta. 2.c.*

Amos Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria aut quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorũ Ammon & Moab, & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famé in terram: non famẽ panis, nec sitim aquæ, sed audiẽdi verbũ Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur seruus Dei, pertonat contra Edom sanguinem terrenumque hominem: fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spiritali.

Ionas Ionas columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nuntiat.

Michæas Michæas de Morasthi coheres Christi, vastationem annuntiat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israël.

Nahũ Nahum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Hab. Habacuc luctator fortis & rigidus, stat super custodiã suam, & figit gradũ super munitionem, vt Christum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sopho. Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piscium, & eiulatũ à Secũda, & cõtritionẽ à collibus. Indicit quoq; vlulatũ habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaã, dispierũt vniuersi qui inuoluti erãt argẽto.

Aggæus. Aggæus festiuus & lætus, qui seminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret; destructum templum ædificat, Deumque patrem inducit loquẽtem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem; candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis; duas quoque oliuas à sinistris lampadis cernit, & dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum, de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israël, & vocatione gentium. Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. *Malachias.*

Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem, quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed euangelium. *Isaias*

Secundus virgam nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum *Ierem*

Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur. *Ezec.*

Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas, temporum conscius & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronunciat. *Dan.*

Dauid Simonides noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque Catullus, atque Serenus Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgẽtem. *Dauid.*

Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium. *Prou. Eccl. Cant.*

Esther in Ecclesiæ typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros. *Esth.*

Paralipomenon liber, id est, instrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis est, vt absque illo, si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturásque verborum, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones. *Paralipom.*

Esdras & Nehemias, adiutor videlicet, & consolator à Domino, in vnum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Leuitarum, Israelis proselytorum, ac per singulas familias murorum ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non impleße quod volui. Audiuimus tantùm, quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoque possimus dicere. Concupiuit anima mea desiderare *Esdr. Nehemias.* *Psal. 118. c.*

desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum scio, quod nescio.

Tangam & nouum breuiter testamentum.

Matt. Marc. Luc. Ioan. Ezec. Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes, quadriga Domini, & verum Cherubin, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent se mutuò, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus. Apost. Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias: octaua enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere.

Act. Apost. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. 2. Cor. 8.

Iacob. Petr. Ioan. Iudas. Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, septem epistolas ediderunt, tam mysticas, quàm succinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in sententiis: vt rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apoc. Apocalypsis Ioannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni cælestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vtilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam concionem faciliùs instruerent, & in vna eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, vt hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. Discamus in terris quorum scientia nobis perseueret in cælo. Obuiis te manibus excipiam, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquij venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem magis præcide, quam solue. Nemo renunciaturus sæculo bene potest vendere, quæ contempsit vt venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est. Auaro tam deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proiice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu, semper recrastinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui se, ipsum obtulit. Apostoli nauem tantùm & retia reliquerant. Vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Crœsi diuitiis. Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

Matt. 7. a. Luc. 11. b. VIII. Pr. 17. 1. Cor. 6. b. Matt. 5. f. Matt. 4. c. Marc. 12. a. Luc. 21. a.

PRÆFATIO

SANCTI HIERONYMI

Presbyteri in Pentateuchum Moysi ad Desiderium.

DESIDERII mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, vt translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta interpretum sugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cùm ego sæpissimè testatus sim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me studium prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco, & obelo opus omne distinguens: dum aut illucescere facit; quæ minùs antè fuerant; aut superflua quæque iugulat & confodit, maximè quæ Euangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: vt est illud, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia quæ proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc scripta sint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Prouerbiis, quintum æquè in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in

Dan. 9. Exod. 35. Os. 11. Isa. 11 Zac. 12. Pr. 18. Is. 64.

in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus diuisi eadem scriptitarint: cùm Aristæas eiusdem Ptolomæi ὑπερασπιστὴς, & multo post tempore Iosephus, nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hîc eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit, transfert. Nisi fortè putandus est Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia in domo Domini quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt antè aduentum Christi & quod nesciebant, dubiis protulere sententiis: nos verò post passionem & resurrectionem eius, non tam prophetiam quàm historiam scribimus: aliter enim audita, aliter visa narrantur quòd meliùs intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus vltimum penè gradum Interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Si vbi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuersarum vrbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab Apostolis vsurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quam Hebraica. Verum hæc contra inuidos. Nunc te precor Desideri charissime, vt me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus iuues: quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Eiusdem in Iosue præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fœnore liberati, ad Iesum filium Naue manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id est Iosue, filium Nun vocant: & ad Iudicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemúsque lectorem vt siluam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra diuisas, diligens scriptor conseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et vt in primis, quod sæpè testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamen nostra delectant) vt pro Græcorum ἐξαπλοῖς, quæ & sumptu & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes inueniant quod requirunt: maximè cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices, & vnusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: & vtique non possit verum esse quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet, vel contemnens si displicet: memineritque illorum versuum, Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui, existimasti iniquè quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. Ps. 49 Quæ enim audientis, vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos quòd calumniandi eis & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, immò lacerare, vnde aduersarij torqueantur? Quòd si vetus eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extrà recipiendum putant, cur ea quæ sub asteriscis, & obelis vel addita sunt, vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis translationem, Ecclesiæ susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter differentes? Aut quæ fuit stultitia postquam vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Vnde autem in nouo testamento probare poterunt assumpta testimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum post sanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui; decreuimus dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere; & omissum iam diu opus, quasi quodam postliminio repetere: præsertim cum & admirabilis sanctusque vir Pammachius hoc idem litteris flagitet: & nos ad patriam festinantes, mortiferos Sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

PRÆFATIONEM Eiusdem Hieronymi in libros Regum suprà reperies, ideò in principio positam, quòd librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.

Eiusdē in librum Paralipomenō præfatio.

SI Septuaginta Interpretum pura, & vt ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superfluè me Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime,

me, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis Ecclesiæ roborauerat fidē, iustū erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò cùm pro veritate regionum diuersa ferantur exemplaria, & germana illa antiquáque translatio corrupta sit, atque violata, nostri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum sit, aut nouum opus in veteri opere cudere, illudentibusque Iudæis, cornicum vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in septuaginta suis Hesychium laudat auctorem, Constantinopolis vsque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæstinos codices legunt; quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerunt: totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non solùm exempla composuit quatuor editionum, è regione singula verba describens, vt vnus dissentiens, statim ceteris inter se consentientibus, arguatur: sed, quod maioris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, astericis designans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant; & post Septuaginta cellulas, quæ vulgò sine auctore iactantur, singulas cellulas aperuere: hocque in Ecclesiis legitur quod Septuaginta nescierunt, cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri, ita nouam condidit, vt laborem meum, Hebræis, & quod his maius est, Apostolis auctoribus comprobem. Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio, ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: & videbunt
Matt. 2. in quem compunxerunt: & illud Apostoli,
Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec
Ioan. 19. in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum, ceteraque his
1. Cor. 2. similia, in Hebræorum libris inueniri. Certè Apostoli & Euangelistæ, Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Christus Dominus noster vtriusque testamenti conditor, in Euangelio secundum Ioannem, Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.
Ioan. 7. Vtique scriptum est, quod Saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reuertendum est, vnde, & Dominus loquitur, discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accusatores, & defensores, cum in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit; sed cum auctore mutetur. Cæterum memini, editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum, quos in conuentu fratrum semper edissero. Et quod nunc דברי הימים id est, Verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci vt inextricabiles moras, & siluam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem, apertiùs & per versuum cola digererem, mihimetipsi & meis iuxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Ad Domnionem, & Rogatianum in eundem præfatio eiusdem.

Qvomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum: qui à Troade per Leucatem, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis nauigauerint: ita sanctam Scripturam lucidiùs intuebitur qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde, & nobis curæ fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: vt circumiremus prouinciam, quam vniuersæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim mi Domnion, & Rogatiane charissimi, nunquam me in diuinis voluminibus, propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionē meam, sed ea etiam: de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum, quantò magis de his super quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper litteris flagitassetis, vt vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur assumpsi: & contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vsque ad extremum vnguem: & sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus qui Spiritu sancto pleni ea quæ vera fuerunt, transtulerant, sed scriptorum culpæ scribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant: & sæpe tria nomina, subtractis è medio syllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel è regione vnum nomen, propter latitudinem suam, in duo, vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, vt plerique existimant, sed vrbes & regiones, & saltus, & prouincias sonant, & obliquè sub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur historiæ, de quibus in Regnorum libro, dicitur. Nonne ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus sit, & apud illos vocatus, דברי הימים, id est, Verba dierum, qui propter magnitudinem, apud nos diuisus est, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, vt cum in tres partes secent, cum vnus à suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, vt dixi, significantias sonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & historiæ

riæ quæ vel prætermissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leuiter, hic per quædã verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio, nisi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, vt ait Plinius malunt contemnere plerique, quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis, & tunc nostro labori si potuerit, detrahat. Vbicumque ergo asteriscos, id est, stellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi sciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, transuersa scilicet virga, præposita est, illic significatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licèt in Hebræis voluminibus non legatur.

Eiusdem ad Domnionem & Rogatianum in Esdram, & Nehemiam præfatio.

VTrum difficilius sit facere quod poscitis, an negare, necdum statui: nã neque vobis aliquid impetrantibus, abnuere sententiæ est: & magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, vt ante sub fasce ruendum sit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum studia, qui omne quod scribimus reprehendendum putant, & interdum contra se conscientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, in tantum, vt clamare compellar, & dicere Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Psal. 119. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis, vt Esdræ librum & Esther vobis de Hebræo transferam; quasi non habeatis Græca & Latina volumina; aut quidquid illud est quod à nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustrà autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos mi Domnion & Rogatiane charissimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisque eorum supercilium, qui iudicare tantum de aliis, & ipsi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar: admonentes, vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distinctè & per interualla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio librariorum diligentia conseruetur. Nec quemquam moueat quòd vnus à nobis liber editus est: nec apocryphorum tertij, & quarti somniis delectetur: quia & apud Hebræos Esdræ Nehemiæque sermones in vnum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor senibus sunt, procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit Interpretes, quorũ exemplaria varietas ipsa lacerata & inuersa demonstrat; nec potest vtique verum asseri, quod diuersum est: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur quasi de veteri Testamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt; multáque alia, quæ latiori operi reseruamus: & quærite ab eo vbi scripta sint; cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certè quod illaturus sum æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me versum est? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos; & ipsis auctoribus, translationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porrò aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium ac beneuolentiam, qui post Septuaginta translatores, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæos & Hebionitas legis veteris Interpretes. Aquilam videlicet, & Symmachum & Theodotionem, & curiosè legunt, & per Origenis laborem, in Hexaplis, Ecclesiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati esse deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à se aliquid mutuari? Primùm enim magnorum sumptuum est & infinitæ difficultatis, exemplaria post se habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ sensum relinquẽs, vniuscuiusque interpretis sequeretur errorẽ. Nos autem, qui Hebrææ linguæ saltem paruam habemus scientiam, & Latinus nobis vtcũque sermo non deest, & de aliis magis possumus iudicare, & ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licèt hydra sibilet, victorque Sinon incendia iactet: nunquam meum iuuante Christo, silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant, qui volunt: qui nolunt, abiiciant. Euentilent apices, litteras calumnientur magis vestra charitate prouocabor ad studium, quàm illorum, detractione & odio deterrebor.

Eiusdem ad Chromatium & Eliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non desino exactionis vestræ instantiam; exigitis enim, vt librum Chaldæo sermone conscriptum ad Latinũ stylum traham; librum vtique Tobiæ, quẽ Hebræi de catalogo diuinarum Scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt, & nos Hebræorum studia, & imputant nobis, contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisæorum displicere iudicio, & Episcoporum iussionibus deseruire institi vt potui. Et quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, vtriusque linguæ peritissimum loquacem reperiẽs, vnius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraïcis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compen

compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod iubere estis dignati, complesse.

Eiusdem præfatio in librum Iudith.

Apud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minùs idonea iudicatur, Chaldæo tamen sermone conscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum Sinodus Nicena in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestræ, immò exactioni: & sepositis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis sensum è sensu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non solùm fœminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

Eiusdem in librum Esther præfatio.

Librum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archiuis Hebræorum reuelans, verbum è verbo expressiùs transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ô Paula & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum studuistis intrare, & Interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite; vt possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expauescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: & se-
Ps. 52. cundùm Apostolorum, Qui eiusmodi sunt,
Gal. 1 serui Christi esse non possunt. Rursùm, in libro Esther alphabetum ex minio vsque ad Teth litteram fecimus diuersis in locis, volentes scilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Eiusdem in librum Iob præfatio.

Cogor per singulos Scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbũ è verbo, vel sensum è sensu, vel ex vtroque commixtum, & mediè temperatum genus translationis expresserint; & omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest vt quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdã errasse fateantur, præcipuè in Iob: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterùm apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti fermè aut octingenti versus desunt; vt decurtatus & laceratus, corrosusque liber, fœditatem sui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoque sermone & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul vtrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rethores vocant, ἐσχηματισμένως, dum qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quantò fortiùs presseris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc vnum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est. Porrò à verbis Iob, in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: vsque ad eum locum, vbi ante finem voluminis scriptum est: Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis quàm simplex lector, intelligunt. A supradicto autem versu vsque ad finem libri, paruum comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quòd si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in minorem nostri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè Scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, sed vt ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certè scriptorum vitio deprauata, manifestiora nostra

stra interpretatione fierent: vt qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipsis cunabulis inter Grammaticos, & rhetores & philosophos detriti sumus. Quòd si apud Græcos, post Septuaginta editionem, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæus, Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hæretici, sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarũt, & tamẽ in ἑξαπλοῖς habentur apud Ecclesias, & explanantur ab Ecclesiasticis viris: quantò magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repetere, deprauata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone; vel à fastidiosis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentóque descriptos, vel vncialibus, vt vulgò aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodò mihi, meísque permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligat vnusquisque quod vult: & studiosum me magis quàm maleuolum probet.

Alia eiusdem præfatio.

SI aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam sentibus virgultísque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerísque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectissimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exẽplar, pro flabello, calathis, sportellísque, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum, immaculatúmque gaudete. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei vniuersa reddita: ità ego in lingua nostra, vt audacter loquar, feci eum habere quæ amiserat. Igitur & vos, & vnumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem semper annectens, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis ea quæ subiecta sunt, in Hebraïcis voluminibus nõ haberi. Porrò vbi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt: necnon & illa quæ haberi videbantur & ita corrupta erant, vt sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo Ecclesiis Christi venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Eiusdem in Psalterium, quod secundùm Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum positus emendaram: & iuxta Septuaginta interpretes, licèt cursim, magna tamen ex parte correxeram: Quod quia rursum videtis, ô Paula & Eustochium, scriptorum vitio deprauatum, plusquam antiquum errorem, quàm nouam emendationem valere: me cogitis, vt veluti quodam nouali, scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, vt quòd crebrò malè pullulat, crebriùs succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iste desudat, quàm eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisque vel iacentem lineã, vel radiantia signa, id est, obelos, vel asteriscos. Et vbicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis à Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuique fecisse me sciens: non ambigo multos fore, qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quàm discere, & de turbulento magis riuo, quàm de purissimo fonte potare.

Eiusdem præfatio in libros Salomonis.

IVngat epistola, quos iungit sacerdotium: immò charta non diuidat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiã, quos poscitis scripsissem si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios sustentatis, vt vobis potissimùm nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me vobis esurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat: קהלת, quem Græcè Ecclesiasten, Latinè concionatorem, possumus dicere: שיר השירים quòd in nostra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panaretos Iesu filij Sirac liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi; non Ecclesiasticum, vt

apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes & Canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis, non solùm librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est, & quin & ipse stylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua sic cudimus vt vetera destruamus. Et tamen cùm diligentissimè legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prælo purissimæ commendata testæ, suum saporem seruauerint.

Ad Paulam & Eustochium in translationem Isaiæ ex Hebraica veritate, eiusdem præfatio.

NEmo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis & operibus Salomonis: sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata, qui vtique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam nouo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quòd in sermone suo disertus sit, quippe vt vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ ceteris florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quòd non tam Propheta dicendus sit, quam Euangelista. Ita enim vniuersa Christi, Ecclesiæque mysteria ad liquidum prosequutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed præteritis historiam texere. Vnde coniicio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere, ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit Prophetas intelligere: nec facilè quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc à fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta translatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob studium doctinæ suæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legant priùs & posteà despiciant: ne videantur, non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Isaias in Ierusalem, & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quem quantò plus amatis, ô Paula, & Eustochium, tantò magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præsenti qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate Scripturarum Ecclesiis eius diutiùs insultarent.

Eiusdem in Ieremiam præfatio.

IEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaia & Osee, & quibusdam aliis Prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est, quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porrò simplicitas eloquij à loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsque hodie viculus, tribus ab Ierosolymis distans millibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus: virginitate sua euangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer, & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non solùm spiritu, sed & oculis carnis intuitus est, Iam decem tribus Israël Assyrij in Medos transtulerant, iam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus, pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

Eiusdem in Ezechielem præfatio.

EZechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem, ibique iis qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quòd ad Ieremiæ vaticinium se vltro aduersariis tradidissent, & viderent adhuc vrbem Ierosolimam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licèt posterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus nec ad modum rusticus est: sed ex vtroque mediæ temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis

magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multùm distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint; dicite eis quòd nemo eos compellat vt scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græcè significantiùs dicitur, vt vocentur φαγολοίδοροι quod est, manducantes sannas.

Eiusdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris Ecclesiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus à nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in traslatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorãs: hoc vnum affirmare possum, quòd multum à veritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est, Danielem maximè & Esdram, Hebraicis quidem literis, sed Chaldæo sermone cõscriptos: & vnã Ieremiæ pericopẽ: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus, post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ huius pristinum reclusissem: & multo sudore, multoque tempore vix cœpissem anhelantia stridentiáque verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi nouissimè in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et vt verum fatear, vsque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere & intelligere, quam sonare. Hæc idcircò refero, vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconisque fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, veru anteposito, eásque iugulante, subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse: Audiui ego quondam præceptoribus Iudæorum, cum Susannæ derideret historiam & à Græco nescio quo eam diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore illice dixisse eum illicò pereas: & à lentisco in lentem te comminuat angelus: vel, non lentè pereas: aut lentus, id est deflexibilis ducaris ad mortẽ: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuisse otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æstuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent, aut quod miraculum, diuinæque aspirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viri quàm phophetali essent spiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legissemus in toto veteri testamento quemquam sanctorum graui volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse, cui cùm quidã è nostris satis ad loquẽdum promptulus, Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuisse translatum: derisit hominem, & ex ipso volumine demonstrauit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique & Apostolum nostrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse, Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium dereliquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas, sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id est in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non est huius temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius obiiciat: testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinarius: qui multis versuum millibus eius vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro vos ô Paula & Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quandiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, vtile Ecclesiæ dignum posteris. Præsentium quippe iudiciis oblatrantium non satis moueor: qui in vtramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

Eiusdem in xij. Prophetas præfatio.

NOn est idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Vnde secundùm id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Ioël planus in principiis: in fine obscurior. Et vsque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas: quem Esdram scribam, legisque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos ô Paula & Eustochium admonitas volo, vnum librum esse duodecim prophetarum: & Osee synchronon Isaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo

tulo; sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

Eiusdem in Euangelistas ad Damasum præfatio.

NOuũ opus me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumptio iudicare de cæteris ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & canescentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen assumpserit, & à saliua quam semel imbibit, viderit discrepare, quod lectitat; non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod & tu qui summus sacerdos es, fieri iubes: & verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus, tot enim sunt exemplaria pœnè quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitiosis interpretibus male reddita, vel à præsumptoribus imperitis emendata peruersiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corripimus? Neque verò ego de veteri disputo testamento quòd à Septuaginta senioribus in Græcam linguam versum, tergio gradu ad nos vsque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus faciant, quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apostoli probauerũt. De nouo nũc loquor testamento quod Græcum esse, non dubium est, excepto Apostolo Matthæo, qui primus in Iudæa euangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendum est. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Hesychio nuncupatos, paucorum hominum asserit peruersa contentio: quibus vtique nec in toto veteri testamento post Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendasse: cùm multarum gentium linguis Scriptura antè translata, doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed veterum quæ ne multùm à lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus vt his tantùm quæ sensum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur vt fuerant. Canones quoque, quos Eusebius Cæsariensis Episcopus Alexandrinus secutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, sicut in Græco habentur, expressimus. Quòd si quis de curiosis voluerit nosse in Euangeliis, vel eadem, vel vicina, vel sola sint, eorum distinctione cognoscet. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangelista plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vel dum eundem sensum alius aliter expressit, ille qui vnum è quatuor primum legerat, ad eius exemplum ceteros quoque existimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta sint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rursum in Matthæo plura Ioãnis & Marci, & in ceteris reliquorum quæ aliis propria sunt, inueniantur. Cùm itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, & similia omnium scies, & singulis sua quæque restitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. In secundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In sexto duo, Matthæus, Marcus. In septimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo, propria quique quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis verò Euangeliis, ab vno incipiens vsque ad finem librorum, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore descriptus, sub se habet alium ex nimio discolorem numerum, qui ad decem vsque procedens, iudicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, verbi gratia, illud siue illud capitulum scire volueris, cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum est distincta congeries: eodémque statim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum, eiusdem Euangelistæ qui & ipse ex inscriptione signatur, inuenies, atque è vicino ceterorum tramitibus inspectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm scieris recurres ad volumina singulorum, & sine mora repertis numeris quos antè signaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex similitudine numerorum error inuoluat, quòd sicubi in subnotatione canonum distinctorum, in canone quolibet tres Euangelistæ bis, ter vel quater, aut etiam ampliùs eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, discrepantes, quod id tres illi in eo loco semel dixerint, quartus toties in corpore voluminis sui ponat, quoties diuersi numeri in eius canone positi stant contra prædictorum numerorum continuatas similitudines. Item si in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & dispares inueniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorúmve canonis numerus bis, térque repetitum ab

his

his in volumine semel dictum esse ostendit, alter alterius eorum toties vno atque eodem sensu loquantur, quoties prætulerint in numerorm annotatione distantiam. Et hoc in omnium nouem canonum collatione seruabitur. Ceterùm in decimo (quoniam propria singulorum tantummodò continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto vt in Christo valeas, & memineris mei Papa beatissime.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

PAulus Apostolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin & oppido Iudææ Gischalis fuit: quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob studia legis missus Ierosolymam, à Gamaliel viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cùm autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret, reuelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cúmque primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo, quòd eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus: & iuncto sibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertensque Ierosolimam, à Petro Iacobóque & Ioanne, Gentium Apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissimè de eius conuersione scriptum est, hoc tantùm dicam, quòd post passionem Domini vigesimoquinto anno, id est secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ successit Felici Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidiè disputauit, Sciendum autem in prima satisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera quanta de eo narrant historiæ) Paulum à Nerone dimissum, vt Euangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de vinculis dictat epistolam.) In prima mea satisfactione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissimè leonem propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus, Liberatus sum de ore leonis. Et statim, Liberauerit me Dominus ab omni opere malo, & saluauit me in regnum suum cæleste, quòd scilicet præsens sibi sentiret, imminere martyrium. Nam & in eadem epistola præmiserat. Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus Romæ pro Christo capite truncatus, sepultúsque est in via Ostiensi, anno post passionem Domini trigesimo septimo. Scripsit autem nouem ad septem Ecclesias epistolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Ephesios vnam, ad Philippenses vnam, ad Colossenses vnam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter styli sermonísque distantiam: sed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangelistæ iuxta quosdam, vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli proprio ordinasse sermone: vel certè quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat, scripserat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id est suo eloquio disertissimè, vt ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hanc causam esse, quòd à ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nonnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Ioannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini, statim ab Apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus, vnam tantùm scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodã sub nomine eius edita asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait; Suscepit ecclesiam Ierosolymæ, post Apostolos, frater Domini Iacobus, cognomento Iustus, multi siquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonsus est, nec vnctus vnguento nec vsus balneo huic soli licitum erat ingredi Sancta Sanctorum: siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis: solúsque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vigesimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in septimo ὑποτυπώσεων mortuo Festo, qui Iudæam regebat, missum à Nerone esse successorem eius Albinum: qui cùm necdum ad prouinciam peruenisset: Ananus, inquit, Pontifex adolescens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occasione ἀναρχίας, conciliũ congregauit, & compellens publicè Iacobum vt Christum

ftum Dei Filium denegaret, contradicentem lapidari iussit, qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis curibus adhuc semiuiuus tendens ad cœlum manus diceret, Domine ignosce eis: quod enim faciũt, nesciunt: fullonis fuste quo vda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit. Tradit item Iosephus, tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Ierosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas, Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebriùs Acta testantur. Euangelium quoque quod appellatur secundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque sermonem translatum est, quo & Origenes sæpè vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert: Dominus autem cùm dedisset sindonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se nõ comesturum panẽ ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursusque post paululum, Afferre, ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, id est, vsque ad septimum Neronis annum, & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in Monte oliueti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magnum Romã pergit, ibique viginti quinque annis, cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est decimumquartum A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum vt sic crucifigeretur vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda à plerisque eius esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem, è quibus vnus Actorum, eius inscribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

IVdas frater Iacobi, paruam quidem quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisque reiicitur, tamen auctoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

HVic nouæ Bibliorum Sacrorum in octauo volumine ad publicam vtilitatem annuimus, Lugduni die prima Iulij 1661.

DENEVF-VILLE Vic. Gen.

VIso Libro, cui titulus est, *Biblia sacra Vulgatæ editionis Sixti V. Pontifici maximi iussu recognita*, anteà Typis mandata hac in vrbe à Dominis IOANNE GREGOIRE, & PETRO GVILLIMIN post multas alias editiones factas in dicta vrbe Lugduni, non impedio pro Rege quominùs permittatur dicto PETRO GVILLIMIN iterùm dictum librum in lucem edere cùm prohibitionibus in tali casu requisitis, & solitis. Datum Lugduni, die trigesima prima Maij. Anno millesimo, sexcentesimo sexagesimo nono.

VIDAVD.

FIat iuxta Conclusiones procuratoris Regij, die 15. Anno supradictis.

DE SEVE.

ORDO

ORDO LIBRORVM VETERIS TESTAMENTI,

qui extant in hoc primo Tomo.

Genesis.	fol. 9	Paralipomenon secundus.	297
Exodus.	44	Esdræ primus.	323
Leuiticus.	73	Esdræ secundus.	331
Numeri.	93	Tobias.	341
Deuteronomium.	121	Iudith.	349
Iosue.	146	Esther.	358
Liber Iudicum.	163	Iob.	368
Ruth.	182	Liber Psalmorum.	390
Regum primus.	184	Prouerbia Salomonis.	411
Regum secundus.	210	Ecclesiastes.	458
Regum tertius.	230	Canticum Canticorum.	464
Regum quartus.	254	Liber sapientiæ.	466
Paralipomenon primus.	247	Ecclesiasticus.	478

ORDO LIBRORVM TVM VETERIS TESTAMENTI,

qui extant in hoc secundo Tomo.

Isaias.	1	Michæas.	156
Ieremias.	37	Nahum.	159
Baruch.	84	Habacuc.	180
Ezechiel	89	Sophonias.	162
Daniel.	126	Aggæus.	163
Osea.	142	Zacharias.	165
Ioel.	147	Malachias.	171
Amos.	149	Machabæorum primus.	173
Abditas.	153	Machabæorum secundus.	197
Ionas.	154		

ORDO LIBRORUM NOVI TESTAMENTI.

Euangelium secundùm Matthæum. 213
Euangelium secundùm Marcum. 337
Euangelium secundùm Lucam. 252
Euangelium secundùm Ioannem. 277
Acta Apostolorum. 397
Pauli Epistola ad Romanos. 322
Ad Corinthios. I.339.II. 342
Ad Galatas. 348
Ad Ephesios. 352
Ad Philippenses. 355
Ad Colossenses. 358
Ad Thessalonicenses. I.360.II.362
Ad Timotheum. I.363.II. 366
Ad Titum. 368
Ad Philemonem. 369
Ad Hebræos. 370
Iacobi Epistola. 377
Petri Epistolæ. I.380. II.382
Ioannis Epistolæ. I.384.II.385.III.ibid.
Iudæ Epistola. ibid.
Apocalypsis. 388
Oratio Manassæ. 401
Esdræ liber tertius. 402
Esdræ liber quartus. 412

LIBER

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creatarum distinctione & ornatu, déque hominis formatione, cui subiecit Deus omnia quæ creauerat.

Psa. IN principio creauit Deus cælum 1
2.b.6. & terram.* Terra autem erat ina- 2
135.a. nis & vacua, & tenebræ erant su- A
5. per faciem abyssi: & Spiritus
Eccli Dei ferebatur super aquas. * Dixítque 3
18.a.1 Deus: || Fiat lux. Et facta est lux. * Et vidit 4
Act. Deus lucem quòd esset bona: & diuisit lu-
14.c. cem à tenebris. * Appellauítque lucem 5
14.17. Diem, & tenebras Noctem: factúmque est
c.24. vespere & mane, dies vnus.* Dixit quoque 6
|| Heb. Deus: Fiat firmamentum in medio aqua-
11.a.3 rum: & diuidat aquas ab aquis * Et fecit 7
|| Psa. Deus firmamentum, diuisítque aquas quæ
135.a. erant sub firmamento, ab his || quæ erant
6. super firmamentum. Et factum est ita* Vo- 8
Ier.10 cauítque Deus firmamentum, Cœlum: &
b.12. factum est vespere & mane, dies secundus 9
51.b. * Dixit verò Deus: Congregentur aquæ
15. quæ sub cælo sunt, in locum vnum: & ap-
|| Iob. pareat arida. Et factum est ita.* Et vocauit 10
38.a.4 Deus aridam, Terram, congregationésque B
Psal. aquarum appellauit Maria. Et vidit Deus
32.b. quòd esset bonum.* Et ait: Germinet ter- 11
7. 88. ra herbam virentem, & facientem semen,
b.12. & lignum pomiferum faciens fructum
135.a. iuxta genus suum, cuius semen in semet-
6. ipso sit super terram. Et factum est ita.* Et 12
protulit terra herbam virentem, & facien-
tem semen iuxta genus suum, lignúmque
faciens fructum, & habens vnumquodque
sementem secundùm speciem suam. Et vi-
dit Deus quòd esset bonum. * Et factum 13
est vespere & mane, dies tertius. * Dixit 14
|| Psa. autem Deus: || Fiant luminaria in firma-
135.a. mento cœli, & diuidant diem ac noctem,
7. & sint in signa & tempora & dies & an-
nos: * vt luceant in firmamento cæli & 15
illuminent terram. Et factum est ita.* Fe- 16
cítque Deus duo luminaria magna: lumi-
nare maius, vt præesset diei: Et lumi-
nare minus, vt præesset nocti: & stellas. 17
* Et posuit eas in firmamento cæli, vt lu- 18
cerent super terram,* & præessent diei ac
nocti, & diuiderent lucem ac tenebras. Et 19
vidit Deus quòd esset bonum.* Et factum 20
est vespere & mane, dies quartus. * Dixit C
etiam Deus: Producant aquæ reptile ani-
mæ viuentis, & volatile super terram sub 21
firmamento cæli.* Creauítque Deus Cete
grandia, & omnẽ animam viuentem atque
motabilem, quam produxerant aquæ in
species suas, & omne volatile secundùm
genus suum. Et vidit Deus quòd esset bo-
22 num.* Benedixítque eis, dicens: Crescite,
& multiplicamini, & replete aquas maris:
23 auésque multiplicentur super terram. * Et
factum est vespere & mane, dies quintus.
24 * Dixit quoque Deus: Producat terra ani-
mam viuentem in genere suo, iumenta, &
reptilia, & bestias terræ secundùm species
25 suas. Factúmque est ita. * Et fecit Deus be-
stias terræ iuxta species suas, & iumenta &
omne reptile terræ in genere suo. Et vi-
26 dit Deus quòd esset bonum,* & ait: Facia-
mus hominem ad || imaginem & similitu- || Inf.
dinem nostram: & præsit piscibus maris, & 5.a.1.
volatilibus cæli, & bestiis, vniuersæque 9.a.6.
terræ, omníque reptili quod mouetur in 1.Cor.
27 terra.* Et creauit Deus hominem ad ima- 11.b.7
D ginem suam: ad imaginem Dei creauit il- Col.3.
lum, || masculum & feminam creauit eos. b.10.
28 * Benedixítque illis Deus, & ait: || Cresci- || Sap.
te, & multiplicamini, & replete terram, & 2.c.23
subiicite eam, & dominamini piscibus ma- Eccli.
ris, & volatilibus cæli; & vniuersis ani- 17.a.
mantibus, quæ mouentur super terram. 1.
29 * Dixítque Deus: Ecce dedi vobis omnem Mat.
herbam afferentem semen super terram, & 19.a.4
vniuersa ligna quæ habent in semetipsis Inf.8.
sementem generis sui, || vt sint vobis in es- c.17.9
30 cam:* & cunctis animantibus terræ, omní- a.1.
que volucri cæli, & vniuersis quæ mouen- || Inf.
tur in terra, & in quibus est anima viuens, 9.a.3.
vt habeant ad vescendum. Et factum est || Eccl.
31 ita.* || Vidítque Deus cuncta quæ fecerat: 39.c.
& erant valde bona. Et factum est vespere 21.
& mane dies sextus. Marc.

CAPUT II. 7.d.37

Deus completo sex diebus opificio, septimum benedixit: hominem in paradisum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit, cui Euam ex ipsius costa in adiutorium formauit.

1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & om-
2 nis ornatus eorum. * Compleuítque
A Deus die septimo opus suum quod fece-
rat: & || requieuit die septimo ab vniuerso || Exo.
3 opere quod patrarat. * Et benedixit diei 20.b.
septimo; & sanctificauit illum: quia in ipso 11.31.
cessauerat ab omni opere suo quod crea- d.17.
4 uit Deus vt faceret. * Istæ sunt generatio- Deut.
nes cæli & terræ, quando creata sunt, in die 5.b.14
quo fecit Dominus Deus cælum & ter- Hebr.
5 ram: * Et omne virgultum agri antequam 4.b.4.
orietur in terra, omnémque herbam re-
gionis priusquam germinaret: non enim

pluerat Dominus Deus super terram, &
homo non erat qui operaretur terram:* 6
Sed fons ascendebat è terra, irrigans vni-
versam superficiem terræ. * Formauit igi- 7
tur Dominus Deus hominem de limo ter-
||1.Cor. ræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum
15.f. vitæ, & || factus est homo in animam vi-
45. uentem. * Plantauerat autem Dominus 8
Deus Paradisum voluptatis à principio: in B
quo posuit hominem quem formauerat.
* Produxítque Dominus Deus de humo 9
omne lignum pulchrum visu, & ad vescen-
dum suaue; lignum etiam vitæ in medio
paradisi, lignúmque scientiæ boni & mali.
* Et fluuius egrediebatur de loco volu- 10
ptatis ad irrigandum paradisum, qui inde
||Eccl. diuiditur in quatuor capita. *Nomen||vni 11
24.c. Phison: ipse est qui circuit omnem ter-
35. ram Heuilath, vbi nascitur aurum:* Et au- 12
rum terræ illius optimum est: ibi inueni-
tur bdellium, & lapis onychinus. * Et no- 13
mé fluuij secundi Gehon: ipse est qui cir-
cumit omnem terram Aethiopiæ. *Nomen 14
verò fluminis tertij, Tygris: ipse vadit cō- C
tra Assyrios. Fluuius auté quartus, ipse est
Euphrates. * Tulit ergo Dominus Deus 15
hominem, & posuit eum in paradiso vo-
luptatis, vt operaretur & custodiret illum:
* Præcepítque ei dicens: Ex omni ligno 16
paradisi comede:* De ligno autem scien- 17
tiæ boni & mali ne comedas: in quocum-
que enim die comederis ex eo, morte
morieris. * Dixit quoque Dominus Deus. 18
Non est bonum esse hominem solum:
faciamus ei adiutorium simile sibi. * For- 19
matis igitur, Dominus Deus, de humo
cunctis animantibus terræ, & vniuersis
volatibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt vi-
deret quid vocaret ea: omne enim quod
vocauit Adam, animæ viuentis, ipsum est
nomen eius. * Appellauítque Adam no- 20
minibus suis cuncta animantia, & vniuer- D
sa volatilia cæli, & omnes bestias terræ:
Adæ verò non inueniebatur adiutor simi-
lis eius. * Immisit ergo Dominus Deus 21
soporem in Adam; cúmque obdormisset,
tulit vnam de costis ejus, & repleuit car-
nem pro ea. *Et ædificauit Dominus Deus 22
costam, quam tulerat de Adam, in mulie-
||1.Cor rem: & adduxit eam ad Adam.* Dixítque 23
11.b. Adam: || Hoc nunc, os ex ossibus meis, &
9. caro de carne mea: hæc vocabitur Virago
Mat. quoniā de viro sumpta est. *||Quamobrem 24
19.a.5. relinquet homo patrem suum, & matrem,
Mar. & adhærebit vxori suæ: ||& erunt duo in
10.a.8 carne vna. * Erat autem vterque nudus, 25
1.Cor Adam scilicet & vxor eius; & non eru-
11.b. bescebant.

9. CAPVT III.

Ephe. *Serpentis astutia, primi parentes Dei*
5.g.31 *præceptum transgrediuntur: atque in-*
||1.Cor *dicta singulis pœna, è paradiso pellun-*
6.d. *tur.*

16. SEd & serpens erat calidior cunctis 1
animantibus terræ quæ fecerat Do- A
minus Deus. Qui dixit ad mulierem:
Cur præcepit vobis Deus vt non come-
2 deretis de omni ligno paradisi? * Cui
respondit mulier: De fructu lignorum,
3 quæ sunt in paradiso, vescimur:* de fructu
verò ligni, quod est in medio paradisi,
præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tangeremus illud, ne fortè moria-
4 mur.* Dixit autem serpens ad mulierem:
5 || Nequaquam morte moriemini. * Scit ||2.Cor
enim Deus quod in quocumque die co- 11.a.3.
mederitis ex eo, aperientur oculi vestri:
& eritis sicut dij, scientes bonum & ma-
6 lum. * Vidit igitur mulier quòd bonum
esset lignum ad vescendum, & pulchrum
oculis, aspectúque delectabile: & tulit
de fructu illius, & || comedit: dedítque ||Eccl.
7 viro suo, qui comedit. * Et aperti sunt 25.d.
B oculi amborum: cúmque cognouissent 33.
se esse nudos, consuerunt folia ficus, & 1.Tim
8 fecerunt sibi perizomata. * Et cùm audis- 2.d.
sent vocem Domini Dei deambulantis in 14.
paradiso ad auram post meridiem, ab-
scondit se Adam & vxor eius à facie
Domini Dei in medio ligni paradisi.
9 * Vocauítque Dominus Deus Adam, &
10 dixit ei: Vbi es? * Qui ait: Vocem tuam
audiui in paradiso: & timui, eo quòd nu-
11 dus essem, & abscondi me. * Cui dixit:
Quis enim indicauit tibi quòd nudus es-
ses, nisi quòd ex ligno de quo præcepe-
12 ram tibi ne comederes, comedisti? * Dixit-
que Adam: Mulier quam dedisti mihi so-
13 ciam, dedit mihi de ligno, & comedi:* Et
C dixit Dominus Deus ad mulierem: quare
14 hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens dece-
pit me, & comedi. * Et ait Dominus Deus
ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus
es inter omnia animantia, & bestias ter-
ræ: super pectus tuum gradieris, &
terram comedes cunctis diebus vitæ
15 tuæ. * Inimicitias ponam inter te & mu-
lierem, & semen tuum & semen illius:
ipsa conteret caput tuum, & tu insidia-
16 beris calcano eius. * Mulieri quoque
dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, &
conceptus tuos: in dolore paries filios,
& sub viri potestate eris, || & ipse do- ||1.Cor
17 dominabitur tui. * Adæ verò dixit: Quia 14.g.
audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti 34.
de ligno, ex quo præceperam tibi, ne
comederes, maledicta terra in opere
tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis
18 diebus vitæ tuæ. * Spinas & tribulos
germinabit tibi & comedes herbam ter-
19 ræ. * In sudore vultus tui vesceris pane,
D donec reuertaris in terram de qua sum-
ptus es: quia puluis es & in puluerem
20 reuerteris. *Et vocauit Adam nomen vxo-
ris suæ, Heua: quòd mater esset cun-
21 ctorum viuentium. * Fecit quoque Do-
minus Deus Adæ & vxori eius tunicas
22 pelliceas, & induit eos: * Et ait: Ecce
Adam quasi vnus ex nobis factus est,
sciens bonum & malum: nunc ergo ne
fortè

fortè mittat manum suam, & sumat etiam
de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æ-
ternum. * Et emisit eum Dominus Deus 23
de paradiso voluptatis, vt operaretur ter-
ram, de qua sumptus est. * Eiecitque A- 24
dam: & collocauit ante paradisum volu-
ptatis Cherubim, & flammeum gladium,
atque versatilem, ad custodiendam viam
ligni vitæ.

CAP. IV.

Impius Cain pium Abel fratrem occidit: & a Deo punitus, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: sed & Adam Seth generauit, cui natus est Enos.

ADam verò cognouit vxorem suam 1
Heuam: quæ concepit & peperit A
Cain, dicens: Possedi hominem per 2
Deum.* Rursúmque peperit fratrem eius
Abel. Fuit autem Abel pastor ouium, &
Cain agricola. * Factum est autem post 3
multos dies vt offerret Cain de fructi-
bus terræ munera Domino.* Abel quoque 4
Heb. obtulit de primogenitis gregis sui, & de
11.a.4 adipibus eorum: & respexit Dominus ad
Abel, & ad munera eius: * Ad Cain ve- 5
rò, & ad munera illius, non respexit:
iratúsque est Cain vehementer, & con-
cidit vultus eius. * Dixitque Dominus 6
ad eum: Quare iratus es? & cur concidit
facies tua? * Nónne si benè egeris, reci- 7
pies: sin autem malè, statim in foribus B
peccatum aderit? sed sub te erit appe-
titus eius, & tu dominaberis illius.
* Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: 8
Egrediamur foras. Cúmque essent in
agro, consurrexit Cain aduersus fra-
|| Sap. trem suum Abel, & || interfecit eum.
10.a.3 * Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel 9
Mat. frater tuus? Qui respondit: Nescio:
23.d. Num custos fratris mei sum ego? * Di- 10
35. xitque ad eum: Quid fecisti? vox san-
1.Ioan guinis fratris tui clamat ad me de terra.
3.b.12. * Nunc igitur maledictus eris super ter- 11
Iudæ ram, quæ aperuit os suum, & suscepit
b.11. sanguinem fratris tui de manu tua.
* Cùm operatus fueris eam, non dabit 12
tibi fructus suos: vagus & profugus eris
super terram. * Dixitque Cain ad Do- 13
minum: Maior est iniquitas mea, quàm
vt veniam merear. * Ecce eiicis me ho- 14
die à facie terræ, & à facie tua abscon-
dar, & ero vagus & profugus in terra: C
omnis igitur qui inuenerit me, occidet
me. * Dixitque ei Dominus: Nequaquam 15
ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain,
septuplum punietur. Posuitque Domi-
nus Caim signum, vt non interficeret
eum omnis qui inuenisset eum. * Egres- 16
súsque Cain à facie Domini, habitauit
profugus in terra ad orientalem plagam
Eden. * Cognouit autem Cain vxorem 17
suam, quæ concepit, & peperit Henoch.
& ædificauit ciuitatem, vocauitque no-
men eius ex nomine filij sui, Henoch.

18 * Porrò Henoch genuit Irad, & Irad
genuit Mauiaël, & Mauiaël genuit Ma-
thusaël, & Mathusaël genuit Lamech.
19 * Qui accepit duas vxores, nomen vni
20 Ada, & nomen alteri Sella. * Genuitque
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium
21 in tentoriis, atque pastorum.* Et nomen
D fratris eius Iubal: ipse fuit pater canen-
22 tium cithara & organo. * Sella quoque
genuit Tubalcain, qui fuit malleator &
faber in cuncta opera æris & ferri. Soror
23 verò Tubalcain, Noëma. * Dixitque
Lamech vxoribus suis Adæ & Sellæ: Au-
dite vocẽ meam vxores Lamech, auscul-
tate sermonem meum: quoniam occidi
virum in vulnus meum, & adolescentulũ
24 in livorem meum. * Septuplum vltio
dabitur de Cain: de Lamech verò sep-
25 tuagies septies. * Cognouit quoque ad-
huc Adam vxorem suam: & peperit fi-
lium, vocauitque nomen eius Seth, di-
cens: Posuit mihi Deus semen aliud pro
26 Abel, quem occidit Cain. * Sed & Seth
natus est filius, quem vocauit Enos: iste
cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

Propagatio Adæ ac posterorum, annique vitæ ipsorum vsque ad Noë.

1 HIc est liber generationis Adam. In die
A qua creauit Deus hominem, || ad || Sup.
2 similitudinem Dei fecit illum. * Mascu- 1.d.27
lum & feminam creauit eos, & benedi- Inf.9.
xit illis: & vocauit nomen eorum Adam b.6.
3 in die quo creati sunt. * Vixit autem Sap. 2
Adam centum triginta annis; & genuit d. 23.
ad imaginem & similitudinem suam: vo- Eccl.
4 cauitque nomen eius Seth. * Et facti 17. a.
sunt dies || Adam, postquam genuit Seth, 1.
octingenti anni: genuitque filios & fi- ||1.Par
5 lias. * Et factum est omne tempus quod 1.a.1.
vixit Adam, anni nongenti triginta, &
6 mortuus est. * Vixit quoque Seth cen-
tum quinque annis, & genuit Enos.
7 * Vixitque Seth postquam genuit Enos,
octingentis septem annis, genuitque
8 filios & filias. * Et facti sunt omnes dies
B Seth nongentorum duodecim annorum,
9 & mortuus est. * Vixit verò Enos no-
10 naginta annis, & genuit Cainan. * Post
cuius ortum vixit octingentis quinde-
11 cim annis, & genuit filios & filias. * Fa-
ctique sunt omnes dies Enos nongenti
12 quinque anni, & mortuus est. * Vixit
quoque Cainan septuaginta annis, &
13 genuit Malaleël. * Et vixit Cainam post-
quam genuit Malaleël, octingentis qua-
draginta annis, genuitque filios & fi-
14 lias. * Et facti sunt omnes dies Cainan
nongenti decem anni, & mortuus est.
15 * Vixit autem Malaleël sexaginta quin-
16 que annis, & genuit Iared. * Et vixit
Malaleël postquam genuit Iared, octin-
gentis triginta annis: & genuit filios &
17 filias. * Et facti sunt omnes dies Mala-
leël octingenti nonaginta quinque an-
ni.

ni, & mortuus eſt. * Vixitque Iared cen- 18
tum ſexaginta duobus annis, & genuit
Henoch. * Et vixit Iared poſtquam ge- 19
nuit Henoch, octingentis annis, & ge- C
Eccli. nuit filios & filias. * Et facti ſunt omnes 20
44. c. dies Iared nongenti ſexaginta duo anni,
16. & mortuus eſt. * Porrò Henoch vixit ſe- 21
Heb. xaginta quinque annis, & genuit Mathu-
11. a. 5. ſalam. * Et ambulauit Henoch cum Deo: 22
& vixit, poſtquam genuit Mathuſalam,
trecentis annis, & genuit filios & filias. 23
* Et facti ſunt omnes dies Henoch trecenti 24
ſexaginta quinque anni. * Ambulauitque
cum Deo, & non apparuit: quia tulit 25
eum Deus. * Vixit quoque Mathuſala
centum octoginta ſeptem annis, & genuit 26
Lamech. * Et vixit Mathuſala, poſtquam
genuit Lamech, ſeptingentis octoginta
duobus annis, & genuit filios & filias. 27
* Et facti ſunt omnes dies Mathuſala non- D
genti ſexaginta nouem anni, & mor- 28
tuus eſt. * Vixit autem Lamech centum
octoginta duobus annis, & genuit filium: 29
* Vocauitque nomen eius Noë, dicens:
Iſte conſolabitur nos ab operibus & la-
boribus manuum noſtrarum, in terra cui 30
maledixit Dominus. * Vixitque Lamech,
poſtquam genuit Noë, quingentis no-
naginta quinque annis, & genuit filios & 31
filias. * Et facti ſunt omnes dies La-
mech, ſeptingenti ſeptuaginta ſeptem
anni, & mortuus eſt. Noë verò cum quin-
gentorum eſſet annorum, genuit Sem,
Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

Hominis peccata fuere diluuij cauſa: Noë tamen iuſtus inuentus eſt, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipſe & cunctorum animantium genera ſeruentur.

1 CVmque cœpiſſent homines multi-
A plicari ſuper terram, & filias pro-
2 creaſſent. * videntes filij Dei filias ho-
minum quòd eſſent pulchræ, acceperunt
ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant.
* Dixitque Deus: Non permanebit ſpi- 3
ritus meus in homine in æternum, quia
caro eſt: erúntque dies illius centum vi-
ginti annorum. * Gigantes autem erant 4
ſuper terram in diebus illis, poſtquam
enim ingreſſi ſunt filij Dei ad filias ho-
minum, illæque genuerunt, iſti ſunt po-
tentes à ſæculo viri famoſi. * Videns 5
autem Deus quòd multa malitia homi-
num eſſet in terra, & cuncta cogitatio
cordis intenta eſſet ad malum omni
tempore; * pœnituit eum quòd homi- 6
|| Inf. nem feciſſet in terra. Et tactus dolore B
8. d. 21 cordis intrinſecus, * || Delebo, inquit, 7
Mat. hominem, quem creaui, à facie terræ, ab
15. c. homine vſque ad animantia, à reptili
19. vſque ad volucres cæli: pœnitet enim
Eccli. me feciſſe eos. Noë verò inuenit gra- 8
44. e. tiam coram Domino. * Hæ ſunt gene- 9
17. rationes Noë: || Noë vir iuſtus atque
perfectus fuit in generationibus ſuis,
10 cum Deo ambulauit. * Et genuit tres
11 filios, Sem, Cham, & Iapheth. * Corru-
pta eſt autem terra coram Deo, & reple-
12 ta eſt iniquitate. Cúmque vidiſſet Deus
C terram eſſe corruptam (omnis quippe
caro corruperat viam ſuam ſuper terram)
13 * dixit ad Noe: Finis vniuerſæ carnis
venit coram me: repleta eſt terra iniqui-
tate à facie eorum; & ego diſperdam eos
14 cum terra. * Fac tibi arcam de lignis læ-
uigatis: manſiunculas in arca facies, &
bitumine linies intrinſecus & extrinſe-
15 cus. * Et ſic facies eam: Trecentorum cu-
bitorum erit longitudo arcæ, quinqua-
ginta cubitorum latitudo, & triginta
16 cubitorum latitudo illius. * Feneſtram in
arca facies, & in cubito conſummabis
ſummitatem eius: oſtium autem arcæ po-
nes ex latere: deorſum, cœnacula, & tri-
17 ſtega facies in ea. * Ecce ego adducam a-
quas diluuij ſuper terram, vt interficiam
omnem carnem, in qua ſpiritus vitæ eſt
ſubter cælum: Vniuerſa quæ in terra
18 D ſunt, conſumentur. * Ponámque fœdus
meum tecum: & ingredieris arcam tu,
& filij tui, vxor tua, & vxores filiorum
19 tuorum, tecum. * Et ex cunctis animan-
tibus vniuerſæ carnis bina induces in
arcam, vt viuant tecum: maſculini ſexus
20 & femini. * De volucribus iuxta genus
ſuum, & de iumentis in genere ſuo, & ex
omni reptili terræ ſecundùm genus ſuum:
bina de omnibus ingredientur tecum, vt
21 poſſint viuere. * Tolles igitur tecum ex
omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, &
comportabis apud te: & erunt tam tibi
22 quàm illis in cibum. * Fecit igitur Noe
omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

Ingreſſo Noe cum ſuis in arcam, ſtatim aqua omnium montium cacumina 150. diebus ſuperauit, reliquáque animãtia ſubmerſit.

1 A DIxitque Dominus ad eum: Ingre- || Heb.
dere tu, & omnis domus tua in ar- 11. b. 7
cam: te enim || vidi iuſtum coram me in 2. Pet.
2 generatione hac. * Ex omnibus animan- 2. a. 5.
tibus mundis tolle ſeptena & ſeptena,
maſculum & feminam: de animantibus
verò immundis duo & duo, maſculum
3 & feminam. * Sed & de volatilibus cæli
ſeptena & ſeptena, maſculum & femi-
nam: vt ſaluetur ſemen ſuper faciem
4 vniuerſæ terræ. * Adhuc enim, & poſt
dies ſeptem ego pluam ſuper terrã qua- Mat.
draginta diebus & quadraginta nocti- 24. d.
bus: & delebo omnem ſubſtantiam, quam 37.
5 feci, de ſuperficie terræ. * Fecit ergo Luc.
6 Noe omnia, quæ mandauerat ei Domi- 17. f.
B nus. * Erátque ſexcentorum annorum 26.
7 quando diluuij aquæ inundauerunt ſu- 1. Pet.
per terram. * || Et ingreſſus eſt Noe & 3. d. 20
filij eius, vxor eius & vxores filiorum
eius cum eo in arcam propter aquas di-
luuij.

luuij. * De animantibus quoque mundis 8
& immundis, & de volucribus, & ex
omni quod mouetur super terram, * duo 9
& duo ingressa sunt ad Noe in arcam, ma-
sculus, & femina, sicut præceperat Do-
minus Noe. * Cúmque transissent septem 10
dies, aquæ diluuij inundauerunt super
terram. * Anno sexcentesimo vitæ Noe, 11
mense secundo, septimodecimo die men-
sis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ
& cataractæ cæli apertæ sunt: * facta est
pluuia super terram quadraginta diebus 12
& quadraginta noctibus. * In articulo diei
illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, 13
& Iapheth, filij eius; vxor illius, & tres C
vxores filiorum eius cum eis, in arcam:
* ipsi & omne animal secundum genus 14
suum, vniuersaque iumenta in genere
suo & omne quod mouetur super terram
in genere suo: cunctúmque volatile se-
cundum genus suum, vniuersæ aues, om-
nésque volucres, * ingressæ sunt ad Noe 15
in arcam bina & bina ex omni carne,
in qua erat spiritus vitæ. * Et quæ ingres-
sa sunt, masculus & femina ex omni car- 16
ne introierunt, sicut præceperat ei Deus:
& inclusit eum Dominus deforis. * Fa-
ctúmque est diluuium quadraginta die- 17
bus super terram: & multiplicatæ sunt
aquæ, & eleuauerunt arcam in sublime
à terra. * Vehementer enim inundaue- 18
runt: & omnia repleuerunt in superficie
terræ: porrò arca ferebatur super aquas.
* Et aquæ præualuerunt nimis super ter- 19
ram: opertíque sunt omnes montes ex- D
celsi sub vniuerso cælo. * Quindecim 20
cubitis altior fuit aqua super montes,
|| Sap. 10.a.4 Eccli. 39.c.28 ||1. Pet. 3.d.20 quos operuerat. * || Consumptáque est 21
omnis caro quæ mouebatur super ter-
ram, volucrum, animantium, bestia-
rum, omniúmque reptilium, quæ re-
ptant super terram: vniuersi homines,
* & cuncta, in quibus spiraculum vitæ 22
est in terra, mortua sunt. * Et deleuit 23
omnem substantiam, quæ erat super ter-
ram, ab homine vsque ad pecus, tam re-
ptile quàm volucres cæli: & deleta sunt
de terra: remansit autem solus Noe, &
qui cum eo erant in arca. * Obtinuerunt- 24
que aquæ terram centum quinquaginta
diebus.

CAP. VIII.

Imminutis paulatim aquis diluuij, post corui ac columbæ emissionem, Noe cum vniuersis qui in arca continebantur, egreditur; & altari extructo, offert holocausta.

RECordatus autem Deus Noe, cuncto- 1
rúmque animantium, & omnium A
iumentorum, quæ erant cum eo in arca,
adduxit spiritum super terram, & immi-
nutæ sunt aquæ. * Et clausi sunt fontes 2
abyssi, & cataractæ cæli: & prohibitæ
sunt pluuiæ de cælo. * Reuersæque sunt 3
aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœ-
perunt minui post centum quinquaginta
4 dies. * Requieuitque arca mense septimo,
vigesimo septimo die mensis, super mon-
5 tes Armeniæ. * At verò aquæ ibant & de-
crescebant vsque ad decimum mensem:
decimo enim mense prima die mensis, ap-
6 paruerunt cacumina montium. * Cúmque
B transissent quadraginta dies aperiens Noe
7 fenestram arcæ quam fecerat, dimisit cor-
uum: * qui egrediebatur, non reuerte-
batur, donec siccarentur aquæ super ter-
8 ram. * Emisit quoque columbam post eum
vt videret si iam cessassent aquæ super fa-
9 ciem terræ. * Quæ cùm non inuenisset vbi
requiesceret pes eius, reuersa est ad eum
in arcam: aquæ enim erant super vniuer-
sam terram: extenditque manum, & ap-
10 prehensam intulit in arcam. * Expecta-
tis autem vltrà septem diebus aliis, rur-
11 sum dimisit columbam ex arca. * At illa
venit ad eum ad vesperam, portans ramũ
oliuæ virentibus foliis in ore suo: intelle-
xit ergo Noe quod cessassent aquæ super
12 terram. * Expectauitque nihilominus se-
C ptem alios dies: & emisit columbam, quæ
13 non est reuersa vltrà ad eum. * Igitur sex-
centesimo primo anno, primo mense,
prima die mensis, imminutæ sunt aquæ
super terram: & aperiens Noe tectum
arcæ, aspexit, viditque quod exiccata
14 esset superficies terræ. * Mense secundo,
septimo & vigesimo die mensis, arefacta
15 est terra. * Locutus est autem Deus ad
16 Noe, dicens: * Egredere de arca, tu &
vxor tua, filij tui & vxores filiorum tuo-
17 rum tecum. * Cuncta animantia quæ sunt
apud te ex omni carne, tam in volati-
libus quam in bestiis & vniuersis reptili-
bus, quæ reptant super terram, educ te-
cum, & ingredimini super terram: || cre- *|| Sup. 1.c.22 d. 28. Inf. 9. a.1. b. 7.*
18 scite & multiplicamini super eam. * Egres-
D sus est ergo Noe, & filij eius vxor illius,
19 & vxores filiorum eius, cum eo. * Sed
& omnia animantia, iumenta, & reptilia
quæ reptant super terram, secundum ge-
20 nus suum, egressa sunt de arca. * Ædifica-
uit autem Noe altare Domino: & tollens
de cunctis pecoribus & volucribus mun-
21 dis, obtulit holocausta super altare. * O-
doratúsque est Dominus odorem suauita-
tis, & ait: Nequaquam vltrà maledicam
terræ propter homines: || sensus enim *|| Sup. 6.a.5. Mat. 15.b.19*
& cogitatio humani cordis in malum
prona sunt ab adolescentia sua: non
igitur vltrà percutiam omnem animam
22 viuentem sicut feci. * Cunctis diebus
terræ, sementis & messis, frigus & æ-
stas & hiems, & nox & dies, non requies-
cent.

CAP. IX.

Deus Noe ac filiis eius benedicit, cunctaque animantia vna cum piscibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis sanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis amplius aquis diluuij

diluuij iride firmatur. Noë ebrium ri-
dens filius Cham, in Chanaan filios ma-
ledicitur. Sem verò & Iapheth bene di-
cuntur.

Benedixitque Deus Noë & filiis eius. Et 1
||Sup. dixit ad eos: ||Crescite, & multiplica- A
1.c.22. mini, & replete terram. * Et terror ve- 2
d.28.8 ster ac tremor sit super cuncta animalia
c.17. terræ, & super omnes volucres cæli,
Sup.1. cum vniuersis quæ mouentur super ter-
d. 29. ram: omnes maris pisces manui vestræ tra-
diti sunt. * Et omne, quod mouetur & vi- 3
uit, erit vobis in cibum: quasi olera viren-
||Leu. tia tradidit vobis omnia; * || Excepto, 4
17.d. quod carnem cum sanguine non come-
14. detis. * Sanguinem enim animarum ve- 5
strarum requiram de manu cunctarum
bestiarum: & de manu hominis, de manu
viri & fratris eius requiram animam ho-
||Mat minis. * Quicunque || effuderit humanum 6
25. e. sanguinem, fundetur sanguis illius: || ad B
52. imaginem quippe Dei factus est homo.
Apoc. * || Vos autem crescite & multiplicamini, 7
13.c.10 & ingredimini super terram, & implete
||Sup. eam. * Hæc quoque dixit Deus ad Noë, & 8
1.d.28 ad filios eius cum eo: * Ecce ego statuam 9
8.c.17 pactum meum vobiscum, & cum semine
vestro post vos: * ad omnem animam 10
viuentem, quæ est vobiscum, tam in vo-
lucribus quàm in iumentis & pecudibus
terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca,
|| Isa. & vniuersis bestiis terræ. * || Statuam pa- 11
54.c.9 ctum meum vobiscum, & nequaquam
vltrà interficietur omnis caro aquis di-
luuij, neque erit deinceps diluuium dis-
sipans terram. * Dixitque Deus: Hoc si- 12
gnum fœderis quod do inter me & vos
& ad omnem animam viuentem, quæ est
vobiscum in generationes sempiternas,
* Arcum meum ponam in nubibus, & erit 13
||Eccl. signum fœderis inter me & inter terrã. * || 14
44.b. Cúmque obduxero nubibus cælum, ap-
12. parebit arcus meus in nubibus: * & re- 15
cordabor fœderis mei vobiscum, & cum C
omni anima viuente quæ carnem vege-
tat: & non erunt vltrà aquæ diluuij ad
delendum vniuersam carnem. * Eritque 16
arcus in nubibus, & videbo illum, &
recordabor fœderis sempiterni quod pa-
ctum est inter Deum & omnem animam
viuentem vniuersæ carnis quæ est su-
per terram. * Dixitque Deus ad Noë: 17
Hoc erit signum fœderis, quod constitui
inter me & omnem carnem super ter-
ram. * Erant ergo filij Noë, qui egressi 18
sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth:
porrò Cham ipse est pater Chanaan.
* Tres isti filij sunt Noë: & ab his disse- 19
minatum est omne genus hominum super
vniuersam terram. * Cœpitque Noë vir 20
agricola exercere terram, & plantauit D
vineam. * Bibensque vinum inebriatus est, 21
& nudatus in tabernaculo suo. * Quod 22
cum vidisset Cham pater Chanaan, ve-
renda scilicet patris sui esse nudata, nun-
ciauit duobus fratribus suis foras. * At
23 verò Sem & Iapheth pallium imposue-
runt humeris suis, incedentes retrorsum,
operuerunt verenda patris sui: faciesque
eorum auersæ erant, & patris virilia non
24 viderunt. * Euigilans autem Noë ex vino,
cùm didicisset quæ fecerat ei filius suus
25 minor, * ait: Maledictus Chanaan, seruus
seruorum erit fratribus suis. * Dixitque: be-
26 nedictus Dominus Deus Sem, sit Cha-
naan seruus eius. * Dilatet Deus Iapheth, &
27 habitet in tabernaculis Sem, sitque Cha-
naan seruus eius. * Vixit autem Noë post
28 diluuium trecentis quinquaginta annis.
* Et impleti sunt omnes dies eius non-
29 gentorum quinquaginta annorum: &
mortuus est.

CAP. X.

Genealogia filiorum Noë, à quibus di-
uisæ sunt gentes post diluuium.

1 HÆ sunt generationes filiorum Noë, 1.Par
A Sem, Cham, & Iapheth: natique sunt 1.a.5.
2 eis filij post diluuium. * Filij Iapheth: Go-
mer, & Magog, & Madai, & Iauan, &
3 Thubal, & Mosoch, & Thiras. * Porrò
filij Gomer: Ascenez & Riphath & Tho-
4 gorma. * Filij autem Iauan: Elisa & Thar-
5 sis, Cetthim & Dodanim. * Ab his diuisæ
sunt insulæ gentium in regionibus suis,
vnusquisque secundum linguam suam &
6 familias suas in nationibus suis. * Filij
autem Cham: Chus, & Mesraim, &
7 Phuth, & Chanaan: * Filij Chus: Saba,
& Heuila, & Sabatha, & Regma, & Sa-
8 batacha. Filij Regma: Saba & Dadan. *
B Porrò Chus genuit Nemrod: ipse cœ-
9 pit esse potens in terra, & erat robustus
venator coram Domino. Ob hoc exiuit
prouerbium: Quasi Nemrod robustus
10 venator coram Domino. * Fuit autem
principium regni eius Babylon, & Arach,
& Achad, & Chalanne, in terra Sen-
11 naar. * De terra illa egressus est Assur,
& ædificauit Niniuen, & plateas ciui-
12 tatis, & Chale. * Resen quoque inter
Niniuen & Chale: hæc est ciuitas ma-
13 gna. * At verò Mesraim genuit Ludim,
14 & Anamim, & Laabim, Nephtuim, * &
Phetrusim, & Chasluim: de quibus
egressi sunt Philisthiim & Caphtorim.
15 * Chanaan autem genuit Sidonem primo-
16 genitum suum, Hethæum, & Iebusæum,
C & Amorrhæum, Gergesæum, * Heuæ-
17 um, & Aracæum: Sinæum, * & Aradium,
18 Samaræum, & Amathæum: & post hæc
disseminati sunt populi Chananæorum.
19 * Factique sunt termini Chananæam ve-
nientibus à Sidone, Geratam vsque Ga-
zam, donec ingrediaris Sodomam &
Gomorrham, & Adamam, & Seboim,
20 vsque Lesa. * Hi sunt filij Cham in co-
gnationibus, & linguis, & generatio-
21 nibus, terrisque & gentibus suis. * De
Sem quoque nati sunt, patre omnium
filiorum

filiorum Heber, fratre Iapheth maiore.
* Filij Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, 22
& Lud, & Aram. * Filij Aram: Vs, & 23
Psa.l. Hul, & Gether, & Mes. * At verò Ar- 24
1.b.17 phaxad genuit Sale, de quo ortus est
Heber. * Natique sunt Heber filij duo: 25
nomen vni Phaleg, eo quòd in diebus D
eius diuisa sit terra: & nomen fratris eius
Iectan. * Qui Iectan genuit Elmodad, & 26
Saleph, & Asarmoth, Iare; * & Aduram, 27
& Vzal, & Decla, * Ebal; & Abimaël, 28
Saba. * & Ophir, & Heuila, & Iobab: 29
omnes isti, filij Iectan. * Et facta est ha- 30
bitatio eorum de Messa pergentibus vs-
que Sephar montem orientalem: * Isti 31
filij Sem, secundùm cognationes, & lin-
guas, & regiones, in gentibus suis. * Hæ 32
familiæ Noe iuxta populos & nationes
suas. Ab his diuisæ sunt gentes in terra
post diluuium.

CAP. XI.

In turris Babel ædificatione superborũ fastus ac lingua confunditur. Sem genealogia vsque ad Abram texitur.

Sap. 10. a. 5.
ERat autem terra labij vnius, & ser- 1
monum eorumdem. * Cúmque profi- A
ciscerentur de oriente, inuenerunt cam- 2
pum in terra Sennaar, & habitauerunt
in eo. * Dixitque alter ad proximum suũ: 3
Venite faciamus lateres, & coquamus
eos igni. Habueruntque lateres pro sa-
xis, & bitumen pro cæmento: * & dixe- 4
runt: Venite, faciamus nobis ciuitatem
& turrim, cuius culmen pertingat ad cæ-
lum, & celebremus nomen nostrum an-
tequam diuidamur in vniuersas terras.
* Descendit autem Dominus vt videret 5
ciuitatem & turrim, quam ædificabant
filij Adam, * & dixit: Ecce, vnus est popu- 6
lus, & vnum labium omnibus: cœperunt-
que hoc facere, nec desistent à cogitatio-
nibus suis, donec eas opere compleant.
* Venite igitur, descendamus, & confun- 7
damus ibi linguam eorum, vt non audiat B
vnusquisque vocem proximi sui. * At- 8
que ita diuisit eos Dominus ex illo lo-
co in vniuersas terras, & cessauerunt
ædificare ciuitatem. * Et idcirco voca- 9
tum est nomen eius Babel, quia ibi confu-
sum est labium vniuersæ terræ, & inde
dispersit eos Dominus super faciem cun-
ctarum regionum. * Hæ sunt generatio- 10
1.Par. nes Sem: || Sem erat centum annorum
1.b.17. quando genuit Arphaxad, biennio post
diluuium. * Vixitque Sem postquã genuit 11
Arphaxad, quingentis annis: & genuit
filios & filias. * Porrò Arphaxad vixit 12
triginta quinque annis, & genuit Sa-
le, * Vixitque Arphaxad postquam ge- 13
nuit Sale, trecentis tribus annis: & ge-
nuit filios & filias. * Sale quoque vixit 14
triginta annis, & genuit Heber. * Vixit- 15
que Sale postquam genuit Heber, qua- C
dringentis tribus annis: & genuit filios
& filias. * Vixit autem Heber triginta 16
17 quatuor annis, & genuit Phaleg. * Et
vixit Heber postquam genuit Phaleg,
quadringentis triginta annis: & genuit
18 filios & filias. * Vixit quoque Phaleg
19 triginta annis, & genuit Reu. || Vixitque 1.Par.
Phaleg postquam genuit Reu, ducentis 1.b.19
nouem annis: & genuit filios & filias.
20 * Vixit autem Reu triginta duobus an-
21 nis, & genuit Sarug. * Vixit quoque
Reu postquam genuit Sarug, ducentis se-
ptem annis: & genuit filios & filias.
22 * Vixit verò Sarug triginta annis &
23 genuit Nachor. * Vixitque Sarug post-
quam genuit Nachor, ducentis annis:
24 & genuit filios & filias. * Vixit autem
Nachor viginti nouem annis, & genuit
25 Thare. * Vixitque Nachor postquam ge-
nuit Thare, centum decem & nouem
26 annis: & genuit filios & filias. * Vixitque
D Thare septuaginta || annis, & genuit Io.24.
27 Abram, & Nachor, & Aran. * Hæ sunt a.2.
autem generationes Thare: Thare genuit 1.Par.
Abram, Nachor, & Aran. Porrò Aran 1.b.26
28 genuit Lot. * Mortuusque est Aran ante
Thare patrem suum, in terra natiuitatis
29 suæ in Vr Chaldæorum. * Duxerunt au-
tem Abram & Nachor vxores: nomen
vxoris Abram, Sarai: & nomen vxoris
Nachor, Melcha filia Aran, patris Mel-
30 chæ, & patris Ieschæ. * Erat autem Sarai
31 sterilis, nec habebat liberos. * || Tulit Ios.24
itaque Thare Abram filium suum, & Lot a.2.
filium Aran, filium filij sui, & Sarai nurum 2 Esd.
suam, vxorem Abram filij sui, & eduxit 9.b.7.
eos de Vr Chaldæorum, vt irent in ter- Iudit.
ram Chanaan: veneruntque vsque Ha- 5.a.7.
32 ran, & habitauerunt ibi. * Et facti sunt Act.7
dies Thare ducentorum quinque anno- a.2.
rum & mortuus est in Haran.

CAP. XII.

Abram Dei mandato parens, promissaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, Domino in Sichem sacrificauit. Inde propter famem Ægyptum ingressus, vxorem suam vocat sororem; quam in domum regis sublatam, posteà ditatus recipit.

1 DIxit autem Dominus ad Abrã: Egre- Act.7
A dere de terra tua, & de cognatione a.3.
tua, & de domo patris tui, & veni in ter-
2 ram, quam monstrabo tibi. * Faciamque te
in gentem magnam, & benedicam tibi, &
magnificabo nomen tuum, erisque bene-
3 dictus. * Benedicam benedicentibus tibi,
& maledicam maledicentibus tibi, atque
|| IN TE benedicentur vniuersæ cogna-
4 tiones terræ. * Egressus est itaque Abram Infr.
sicut præceperat ei Dominus, & iuit cum 18. c.
eo Lot: septuaginta quinque annorum e- 18.22
rat Abram cùm egrederetur de Haran. d. 18.
5 * Tulitque Sarai vxorem suam, & Lot Gal.3.
B filium fratris sui, vniuersamque substan- b.8.
tiam quam possederant, & animas quas Heb.
fecerant in Haran: & egressi sunt vt 11.b.
irent in terram Chanaan. Cumque ve- 8.
nissent

nissent in eam, * pertransiuit Abram ter- 6
ram vsque ad locum Sichem, vsque ad
conuallem illustrem: Chananæus autem
tunc erat in terra. * Apparuit autem Do- 7
|| Inf. minus Abram, & dixit ei: || Semini tuo
13.c. dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi alta-
15. re Domino, qui apparuerat ei. * Et inde 8
15.d. transgrediens ad montem, qui erat contra
18.26. orientem Bethel, tetendit ibi tabernacu-
a. 4. lum suum, ab occidente habens Bethel, &
Deut. ab oriente Hai: ædificauit quoque ibi al-
34. b. tare Domino, & inuocauit nomen eius.
4. *Perrexítque Abram vadens, & vltrà pro- 9
grediens ad meridiem. * Facta est autem 10
fames in terra: descendítque Abram in Æ- C
gyptum, vt peregrinaretur ibi, præualue-
rat enim fames in terra. * Cúmque propè 11
esset vt ingrederetur Ægyptum, dixit Sa-
rai vxori suæ: Noui quod pulchra sis
mulier: * & quòd cùm viderint te 12
Ægyptij, dicturi sunt: Vxor ipsius est: &
|| Inf. interficient me, & te reseruabunt. * || Dic 13
20.c. ergo, obsecro te, quòd soror mea sis: vt be-
11. nè sit mihi propter te, & viuat anima mea
gratiam tui. * Cùm itaque ingressus esset 14
Abram Ægyptum, viderunt Ægyptij mu-
lierem quòd esset pulchra nimis. * Et nun- 15
tiauerunt principes Pharaoni, & laudaue-
runt eam apud illum: & sublata est mulier
in domum Pharaonis. * Abram verò be- 16
nè vsi sunt propter illam: fuerúntque ei D
oues & boues, & asini, & serui & famulæ,
& asinæ & cameli. * Flagellauit autem Do- 17
minus Pharaonem plagis maximis, & do-
mum eius, propter Sarai vxorem Abram.
* Vocauítque Pharao Abram, & dixit ei: 18
Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare
non indicasti quòd vxor tua esset? * Quam 19
ob causam dixisti esse sororem tuam, vt
tollerem eam mihi in vxorem? Nunc igi-
tur ecce coniux tua, accipe eam, & vade.
* Præcepítque Pharao super Abram viris: 20
& deduxerunt eum, & vxorem illius, &
omnia quæ habebat.

CAPVT XIII.

Abram & Lot Ægyptum egressi, præ nimia opulentia separantur, & Lot Iordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: vbi rursum Dei promissiones de multiplicando semine, terrâque possidenda, accipit.

AScendit ergo Abram de Ægypto, ipse 1
& vxor eius, & omnia quæ habebat A
& Lot cum eo, ad Australé plagam. * Erat 2
autem diues valde in possessione auri &
argenti. * Reuersúsque est per iter, quo ve- 3
nerat, à meridie in Bethel, vsque ad locum
vbi priùs fixerat tabernaculum inter Be-
|| Sup. thel & Hai: * in loco altaris || quod fecerat 4
12.b. priùs, & inuocavit ibi nomen Domini. * Sed 5
7. & Lot qui erat cum Abram, fuerunt gre-
ges ouium, & armenta & tabernacula.

6 * Nec poterat eos capere terra, vt habita-
B rent simul: || erat quippe substantia eo- || Inf.
rum multa, & nequibant habitare com- 36.a.7
7 muniter. * Vnde & facta est rixa inter
pastores gregum Abram & Lot. Eo autem
tempore Chananæus, & Pherezæus habi-
8 tabant in terra illa. * Dixit ergo Abram
ad Lot: Ne quæso sit iurgium inter me &
te, & inter pastores meos & pastores tuos:
9 fratres enim sumus. * Ecce vniuersa terra
coram te est: recede à me, obsecro: si ad
sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu
dexteram elegeris, ego ad sinistram per-
10 gam. * Eleuatis itaque Lot oculis, vidit om-
nē circa regionem Iordanis, quæ vniuersa
irrigabatur antequam subuerteret Domi-
nus Sodomam, & Gomorrham, sicut pa-
radisus Domini, & sicut Ægyptus venien-
11 tibus in Segor: * Elegítque sibi Lot regio-
C nem circa Iordanem, & recessit ab Orien-
te: diuisique sunt alterutrum à fratre suo.
12 * Abram habitauit in terra Chanaan: Lot
verò moratus est in oppidis, quæ erant
circa Iordanem & habitauit in Sodomis.
13 *Homines autem Sodomitæ pessimi erant,
14 & peccatores coram Domino nimis. * Di-
xitque Dominus ad Abram, postquam di-
uisus est ab eo Lot: || leua oculos tuos, & || Sup.
vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem 12.b.7
& meridiem, ad orientem & occidentem. Inf
15 * Omnem terram, quam conspicis, tibi da- 15. c.
bo & semini tuo vsque in sempiternum. 18.26.
16 * Faciámque semen tuum sicut puluerem a. 4.
D terræ: si quis potest hominum numerare Deut.
puluerem terræ, semen quoque tuum 34. b.
numerare poterit. * Surge & perambula 4.
17 terram in longitudine, & in latitudine
18 sua: quia tibi daturus sum eam. * Mouens
igitur tabernaculum suum Abraham, venit
& habitauit iuxta conuallem Mambre,
quæ est in Hebron: ædificauitque ibi alta-
re Domino.

CAPVT XIV.

Deuictis quinque regibus, ac spoliatis Sodomis, Lot cum plerisque aliis captiuus ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram persecutus, omnes captiuos, spoliáque reduxit; atque benedictione à Melchisedech accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

1 FActum est autem in illo tempore, vt
A Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex
Ponti, & Chodorlahomor rex Elamita-
2 rum, & Thadal rex Gentium, * inirent
bellum contra Bara regem Sodomorum,
& contra Bersa regē Gomorrhæ, & contra
Sennaab regem Adamæ, & contra Seme-
ber regem Soboim, contráque regem
3 Balæ, ipsa est Segor. * Omnes hi conuene-
runt in vallem Siluestrem, quæ nunc
4 est mare salis. * Duodecim enim annis
seruierant Chodorlahomor, & tertiode-
5 cimo anno recesserunt ab eo. * Igitur
quarto

quarto decimo anno venit Chodorla-
homor, & reges qui erant cum eo: per-
cusseruntque Raphaim in Astarothcar-
naim, & Zuzim cũ eis, & Emim in Saue
6 Cariathaim, * & Chorræos in mõtibus
Seir, vsque ad Campestria Pharã, quæ
7 est in solitudine. * Reuersique sunt, &
venerunt ad fontem Misphat, ipsa est
Cades: & percusserunt omnẽ regionem
Amalecitarũ, & Amorrhæum qui habi-
8 tabat in Asasonthamar. * Et egressi sũt,
B rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ,
rexque Adamæ, & rex Seboim, necnon
& rex Balæ, quæ est Segor: & direxerũt
9 aciẽ contra eos in valle Siluestri: * sci-
licet aduersus Chodorlahomor regem
Elamitarum, & Thadal regem Gentiũ,
& Amraphel regem Sennaar, & Arioch
Regem Ponti: quatuor reges aduersus
10 quinque. * Vallis autem Siluestris ha-
bebat puteos multos bituminis. Itaque
rex Sodomorum, & Gomorrhæ, terga
verterunt, cecideruntque ibi: & qui re-
11 mãserant, fugerunt ad montẽ. * Tulerũt
C autem omnem substantiam Sodomorũ
& Gomorrhæ, & vniuersa quæ ad cibũ
12 pertinent, & abierunt: * necnon & Lot
& substantiam eius, filiũ fratris Abram,
13 qui habitabat in Sodomis. * Et ecce
vnus qui euaserat, nuntiauit Abrã He-
bræo, qui habitabat in conualle Mam-
bre Amorrhæi, fratris Escol, & fratris
Aner: hi enim pepigerant fœdus cum
14 Abram. * Quod cùm audisset Abram,
captum videlicèt Lot fratrem suum,
numerauit expeditos vernaculos suos
trecentos decem & octo: & persecutus
15 est vsque Dan. * Et diuisis sociis, irruit
super eos nocte: percussítque eos, &
persecutus est eos vsque Hoba, quæ est
16 ad læuam Damasci. * Reduxítque om-
nem substantiam, & Lot fratrem suum
cum substantia illius, mulieres quoque
17 & populum. * Egressus est autẽ rex So-
domorum in occursum eius, postquam
reuersus est à cęde Chodorlahomor, &
18 regum qui cum eo erãt in valle Saue,
D ‖Heb. 7.a.1. quæ est vallis regis. * ‖At verò Melchi-
sedech rex Salem, proferens panem &
vinum, erat enim Sacerdos Dei altissi-
19 mi, * benedixit ei, & ait: Benedictus A-
bram Deo excelso, qui creauit cælum
20 & terram: * & benedictus Deus excel-
sus, quo protegente, hostes in manibus
tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omni-
21 bus. * Dixit autem rex Sodomorum ad
Abram: Da mihi animas, cetera tolle
22 tibi. * Qui respondit ei: Leuo manum
meam ad Dñm Deum excelsum posses-
23 sorẽ cæli & terræ, * quòd à filo subte-
gminis vsque ad corrigiam caligæ, non
accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne
24 dicas: Ego ditaui Abram: * exceptis his,
quæ comederunt iuuenes, & partibus
virorum, qui venerunt mecum, Aner,
Escol, & Mambre: isti accipient partes
suas.

CAP. XV.

Deus Abræ de posteritate desperanti filium promittit, cui credens Abram iustificatur; & in signum promissæ terræ, præscriptum à Domino, offert sacrificium, auditque suæ posteritatis futuram peregrinationem.

1 A His itaquè transactis, factus est ser-
mo Dñi ad Abram per visionem,
dicens: Noli timere Abram, ego pro-
tector tuus sum, & merces tua magna
2 nimis. * Dixitque Abram Domine Deus
quid dabis mihi? ego vadam absque li-
beris: & filius procuratoris domus meę
3 iste Damascus Eliezer. * Addiditque
Abram: Mihi autem non dedisti semen:
& ecce vernaculus meus, heres meus
4 erit. * Statimque sermo Dñi factus est
ad eum, dicẽs: Non erit hic heres tuus:
B sed qui egredietur de vtero tuo, ipsum
5 habebis heredem. * Eduxítque eum fo-
ras, & ait illi: ‖ Suspice cælum, & nu- ‖Rom. 4.c.18.
mera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit
6 semẽ tuum. * ‖Credidit Abram Deo, & ‖Rom. 4.a.3.
7 reputatum est illi ad iustitiam. * Dixít- Gal. 3.
que ad eum: Ego Dñs qui eduxi te de a.6.
Vr Chaldæorum, vt darem tibi terram Iac. 2.
8 istam, & possideres eam. * At ille ait: a.6.d.
Domine Deus, vndè scire possum, quòd 23.
9 possessurus sim eam? * Et respondens
Dñs: Sume, inquit, mihi vaccam trien-
nem, & caprã trimã, & arietem annorũ
trium, turturẽ quoque & columnam.
10 * Qui tollẽs vniuersa hæc, ‖diuisit ea‖ ‖Ier.
per medium, & vtrasque partes contra 34. d.
se altrinsecùs posuit: aues autem non 18.
11 diuisit. * Descenderúntque volucres su-
12 per cadauera, & abigebat eas Abram.
C * Cúmque sol occũberet, sopor irruit
super Abram, & horror magnus & te-
13 nebrosus inuasit eum. * Dictúmque est
ad eum: Scito prænoscens quòd‖pere- Act. 7.
grinũ futurum sit semen tuum in terra a 6.
non sua, & subiicient eos seruituti, &
14 affligẽt quadringentis annis. * Verum-
tamen gentem, cui seruituri sunt, ego
iudicabo: & post hæc egredientur cum
15 magna substantia. * Tu autem ibis ad
patres tuos in pace, sepultus in sene-
16 ctute bona. * Generatione autẽ quarta
D reuertentur huc: necdũ enim complete ‖Sup.
sunt iniquitates Amorrhæorũ vsq; ad‖ 12. b.
17 præsens tẽpus. * Cùm ergo occubuisset 7.13.
sol, facta est caligo tenebrosa, & appa- c.15.
ruit clibanus fumãs, & lãpas ignis trã- Inf.
18 siẽs inter diuisiones illas. * In illo die‖ 26.a.
pepigit Dñs fœdus cum Abram, dicens: 4.
Semini tuo dabo terram hanc à fluuio Deut.
Aegypti vsque ad fluuium magnũ Eu- 34.b4.
19 phratẽ, * Cinæos, & Cenecæos, Cedmo- 2.Par.
20 næos, * & Hethæos, & Pherezæos, Ra- 9.f.26
21 phaim quoque, * & Amorrhęos, & Cha- 3.Reg.
nanæos, & Gergesæos, & Iebusæos. 4.c.21

stum Dei Filium denegaret, contradicentem lapidari iussit, qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc semiuiuus tendens ad cœlum manus diceret, Domine ignosce eis: quod enim faciūt, nesciunt: fullonis fuste quo vda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit. Tradit item Iosephus, tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Ierosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas, Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebriùs Acta testantur. Euangelium quoque quod appellatur secundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque sermonem translatum est, quo & Origenes sæpè vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert: Dominus autem cùm dedisset sindonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se nō comesturum panē ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursusque post paululum, Afferre, ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, id est, vsque ad septimum Neronis annum, & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in Monte oliueti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magnum Romā pergit, ibique viginti quinque annis, cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est decimumquartum A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum vt sic crucifigeretur vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda à plerisque eius esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem, è quibus vnus Actorum, eius inscribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

Eiusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

IVdas frater Iacobi, paruam quidem quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisque reiicitur, tamen auctoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

HVic nouæ Bibliorum Sacrorum in octauo volumine ad publicam vtilitatem annuimus, Lugduni die prima Iulij 1661.

DENEVF-VILLE Vic. Gen.

VIso Libro, cui titulus est, *Biblia sacra Vulgatæ editionis Sixti V. Pontifici maximi iussu recognita*, anteà Typis mandata hac in vrbe à Dominis IOANNE GREGOIRE, & PETRO GVILLIMIN post multas alias editiones factas in dicta vrbe Lugduni, non impedio pro Rege quominùs permittatur dicto PETRO GVILLIMIN iterùm dictum librum in lucem edere cùm prohibitionibus in tali casu requisitis, & solitis. Datum Lugduni, die trigesima prima Maij. Anno millesimo, sexcentesimo sexagesimo nono.

VIDAVD.

FIat iuxta Conclusiones procuratoris Regij, die 15. Anno supradictis.

DE SEVE.

ORDO

ORDO LIBRORVM VETERIS TESTAMENTI, qui extant in hoc primo Tomo.

Genesis.	fol. 9	Paralipomenon secundus.	297
Exodus.	44	Esdræ primus.	323
Leuiticus.	73	Esdræ secundus.	331
Numeri.	93	Tobias.	341
Deuteronomium.	121	Iudith.	349
Iosue.	146	Esther.	358
Liber Iudicum.	163	Iob.	368
Ruth.	182	Liber Psalmorum.	390
Regum primus.	184	Prouerbia Salomonis.	415
Regum secundus.	210	Ecclesiastes.	458
Regum tertius.	230	Canticum Canticorum.	464
Regum quartus.	254	Liber sapientiæ.	466
Paralipomenon primus.	247	Ecclesiasticus.	478

ORDO LIBRORVM TVM VETERIS TESTAMENTI, qui extant in hoc secundo Tomo.

Isaias.	1	Michæas.	156
Ieremias.	37	Nahum.	159
Baruch.	84	Habacuc.	180
Ezechiel	89	Sophonias.	162
Daniel.	126	Aggæus.	163
Osea.	142	Zacharias.	165
Ioel.	147	Malachias.	171
Amos.	149	Machabæorum primus.	173
Abditas.	153	Machabæorum secundus.	197
Ionas.	154		

ORDO LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

Euangelium ſecundùm Matthæum.	213
Euangelium ſecundùm Marcum.	337
Euangelium ſecundùm Lucam.	252
Euangelium ſecundùm Ioannem.	277
Acta Apoſtolorum.	397
Pauli Epiſtola ad Romanos.	322
Ad Corinthios.	I.339.II. 342
Ad Galatas.	348
Ad Epheſios.	352
Ad Philippenſes.	355
Ad Coloſſenſes.	358
Ad Theſſalonicenſes.	I.360.II.362
Ad Timotheum.	I.363.II. 366
Ad Titum.	368
Ad Philemonem.	369
Ad Hebræos.	370
Iacobi Epiſtola.	377
Petri Epiſtolæ.	I.380. II.382
Ioannis Epiſtolæ.	I.384.II.385.III.ibid.
Iudæ Epiſtola.	ibid.
Apocalypſis.	388
Oratio Manaſſæ.	401
Eſdræ liber tertius.	402
Eſdræ liber quartus.	413

LIBER

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

De mundi creatione, rerum creatarum distinctione & ornatu, déque hominis formatione, cui subiecit Deus omnia quæ creauerat.

Psa. IN principio creauit Deus cælum 1
2.b.6. & terram.* Terra autem erat ina- 2
135.a. nis & vacua,& tenebræ erant su- A
5. per faciem abyssi : & Spiritus
Eccli Dei ferebatur super aquas. * Dixítque 3
18.a.1 Deus:|| Fiat lux Et facta est lux. * Et vidit 4
Act. Deus lucem quòd esset bona:& diuisit lu-
14.c. cem à tenebris. * Appellauítque lucem 5
14.17. Diem,& tenebras Noctem: factúmque est
c.24. vespere & mane,dies vnus.* Dixit quoque 6
||Heb. Deus: Fiat firmamentum in medio aqua-
11.a.3 rum : & diuidat aquas ab aquis * Et fecit 7
|| Psa. Deus firmamentum,diuisítque aquas quæ
135.a. erant sub firmamento,ab his || quæ erant
6. super firmamentum Et factum est ita* Vo- 8
Ier.10 cauítque Deus firmamentum,Cœlum : &
b.12. factum est vespere & mane,dies secundus 9
51.b. * Dixit Verò Deus : Congregentur aquæ
15. quæ sub cælo sunt,in locum vnum : & ap-
|| Iob. pareat arida.Et factum est ita.* Et vocauit 10
38.a.4 Deus aridam,Terram, congregationésque B
Psal. aquarum appellauit Maria. Et vidit Deus
32.b. quòd esset bonum.* Et ait : Germinet ter- 11
7. 88. ra herbam virentem, & facientem semen,
b.12. & lignum pomiferum faciens fructum
135.a. iuxta genus suum , cuius semen in semet-
6. ipso sit super terram. Et factum est ita.* Et 12
protulit terra herbam virentem,& facien-
tem semen iuxta genus suum,lignúmque
faciens fructum, & habens vnumquodque
sementem secundùm speciem suam.Et vi-
dit Deus quòd esset bonum. * Et factum 13
est vespere & mane , dies tertius.* Dixit 14
||Psa. autem Deus : ||Fiant luminaria in firma-
135.a. mento cœli, & diuidant diem ac noctem,
7. & sint in signa & tempora & dies & an-
nos : * vt luceant in firmamento , cæli & 15
illuminent terram. Et factum est ita.* Fe- 16
cítque Deus duo luminaria magna : lumi-
nare maius , vt præesset diei : Et lumi-
nare minus , vt præesset nocti : & stellas. 17
* Et posuit eas in firmamento cæli,vt lu- 18
cerent super terram,* & præessent diei ac
nocti,& diuiderent lucem ac tenebras. Et 19
vidit Deus quòd esset bonum.* Et factum 20
est vespere & mane,dies quartus. * Dixit C
etiam Deus: Producant aquæ reptile ani-
mæ viuentis , & volatile super terram sub 21
firmamento cæli.* Creauítque Deus Cete
grandia,& omnem animam viuentem atque
motabilem , quam produxerant aquæ in
species suas , & omne volatile secundùm
genus suum. Et vidit Deus quòd esset bo-
22 num.* Benedixítque eis,dicens : Crescite,
& multiplicamini,& replete aquas maris:
23 auésque multiplicentur super terram. * Et
factum est vespere & mane, dies quintus.
24 * Dixit quoque Deus:Producat terra ani-
mam viuentem in genere suo,iumenta , &
reptilia,& bestias terræ secundùm species
25 suas. Factúmque est ita.*Et fecit Deus be-
stias terræ iuxta species suas,& iumenta &
omne reptile terræ in genere suo. Et vi-
26 dit Deus quòd esset bonum,* & ait: Facia-
mus hominem ad || imaginem & similitu- || Inf.
dinem nostram: & præsit piscibus maris,& 5.a.1.
volatilibus cæli , & bestiis , vniuersæque 9.a.6.
terræ , omníque reptili quod mouetur in 1.Cor.
27 terra.* Et creauit Deus hominem ad ima- 11.b.7
D ginem suam : ad imaginem Dei creauit il- Col.3.
lum,|| masculum & feminam creauit eos. b.10.
28 * Benedixítque illis Deus, & ait:|| Cresci- || Sap.
te,& multiplicamini,& replete terram,& 2.c.23
subiicite eam,& dominamini piscibus ma- Eccli.
ris, & volatilibus cæli ; & vniuersis ani- 17.a.
mantibus , quæ mouentur super terram. 1.
29 * Dixítque Deus: Ecce dedi vobis omnem Mat.
herbam afferentem semen super terram,& 19.a.4
vniuersa ligna quæ habent in semetipsis Inf.8.
sementem generis sui,|| vt sint vobis in es- c.17.9
30 cam:* & cunctis animantibus terræ,omní- a.1.
que volucri cæli,& vniuersis quæ mouen- || Inf.
tur in terra,& in quibus est anima viuens, 9.a.3.
vt habeant ad vescendum. Et factum est || Eccl.
31 ita.* || Viditque Deus cuncta quæ fecerat: 39.c.
& erant valde bona.Et factum est vespere 21.
& mane dies sextus. Marc.

CAPVT II. 7.d.37

Deus completo sex diebus opificio, septimum benedixit: hominem in paradisum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit, cui Euam ex ipsius costa in adiutorium formauit.

1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & om-
2 nis ornatus eorum. * Compleuítque
A Deus die septimo opus suum quod fece-
rat:& || requieuit die septimo ab vniuerso || Exo.
3 opere quod patrarat. * Et benedixit diei 20.b.
septimò;& sanctificauit illum: quia in ipso 11.31.
cessauerat ab omni opere suo quod crea- d.17.
4 uit Deus vt faceret. * Istæ sunt generatio- Deut.
nes cæli & terræ,quando creata sunt,in die 5.b.14
quo fecit Dominus Deus cælum & ter- Hebr.
5 ram : * Et omne virgultum agri antequam 4.b.4.
orietur in terra , omnémque herbam re-
gionis priusquam germinaret : non enim

pluerat Dominus Deus super terram, &
homo non erat qui operaretur terram:* 6
Sed fons ascendebat è terra, irrigans vni-
uersam superficiem terræ. * Formauit igi- 7
tur Dominus Deus hominem de limo ter-
||1.Cor. ræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum
15.f. vitæ, & || factus est homo in animam vi-
45. uentem. * Plantauerat autem Dominus 8
Deus Paradisum voluptatis à principio: in B
quo posuit hominem quem formauerat.
* Produxítque Dominus Deus de humo 9
omne lignum pulchrum visu, & ad vescen-
dum suaue; lignum etiam vitæ in medio
paradisi, lignúmque scientiæ boni & mali.
* Et fluuius egrediebatur de loco volu- 10
ptatis ad irrigandum paradisum, qui inde
||Eccl. diuiditur in quatuor capita. * Nomen || vni 11
24.c. Phison: ipse est qui circuit omnem ter-
35. ram Heuilath, vbi nascitur aurum: * Et au- 12
rum terræ illius optimum est: ibi inueni-
tur bdellium, & lapis onychinus. * Et no- 13
mē fluuij secundi Gehon: ipse est qui cir-
cumit omnem terram Aethiopiæ. * Nomen 14
verò fluminis tertij, Tygris: ipse vadit cō- C
tra Assyrios. Fluuius autē quartus, ipse est
Euphrates. * Tulit ergo Dominus Deus 15
hominem, & posuit eum in paradiso vo-
luptatis, vt operaretur & custodiret illum:
* Præcepítque ei dicens: Ex omni ligno 16
paradisi comede: * De ligno autem scien- 17
tiæ boni & mali ne comedas: in quocum-
que enim die comederis ex eo, morte
morieris. * Dixit quoque Dominus Deus. 18
Non est bonum esse hominem solum:
faciamus ei adiutorium simile sibi. * For- 19
matis igitur, Dominus Deus, de humo
cunctis animantibus terræ, & vniuersis
volatibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt vi-
deret quid vocaret ea: omne enim quod
vocauit Adam, animæ viuentis, ipsum est
nomen eius. * Appellauítque Adam no- 20
minibus suis cuncta animantia, & vniuer- D
sa volatilia cæli, & omnes bestias terræ:
Adæ verò non inueniebatur adiutor simi-
lis eius. * Immisit ergo Dominus Deus 21
soporem in Adam; cúmque obdormisset,
tulit vnam de costis ejus, & repleuit car-
nem pro ea. * Et ædificauit Dominus Deus 22
costam, quam tulerat de Adam, in mulie-
||1.Cor rem: & adduxit eam ad Adam. * Dixítque 23
11.b. Adam: || Hoc nunc, os ex ossibus meis, &
9. caro de carne mea: hæc vocabitur Virago
Mat. quoniā de viro sumpta est. * || Quamobrem 24
19.a.5. relinquet homo patrem suum, & matrem,
Mar. & adhærebit vxori suæ: || & erunt duo in
10.a.8 carne vna. * Erat autem vterque nudus, 25
1.Cor Adam scilicet & vxor eius; & non eru-
11.b. bescebant.

9.

CAPVT III.

Ephe. *Serpentis astutia, primi parentes Dei*
5.g.31 *præceptum transgrediuntur: atque in-*
||1.Cor *dicta singulis pœna, è paradiso pellun-*
6.d. *tur.*

16. SEd & serpens erat calidior cunctis 1
animantibus terræ quæ fecerat Do- A
minus Deus. Qui dixit ad mulierem:
Cur præcepit vobis Deus vt non come-
2 deretis de omni ligno paradisi? * Cui
respondit mulier: De fructu lignorum,
3 quæ sunt in paradiso, vescimur: * de fructu
verò ligni, quod est in medio paradisi,
præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tangeremus illud, ne fortè moria-
4 mur. * Dixit autem serpens ad mulierem:
5 || Nequaquam morte moriemini. * Scit ||2.Cor
enim Deus quod in quocumque die co- 11.a.3.
mederitis ex eo, aperientur oculi vestri:
& eritis sicut dij, scientes bonum & ma-
6 lum. * Vidit igitur mulier quòd bonum
esset lignum ad vescendum, & pulchrum
oculis, aspectúque delectabile: & tulit
de fructu illius, & || comedit: dedítque ||Eccl.
7 viro suo, qui comedit. * Et aperti sunt 25.d.
B oculi amborum: cúmque cognouissent 33.
se esse nudos, consuerunt folia ficus, & 1.Tim
8 fecerunt sibi perizomata. * Et cùm audis- 2.d.
sent vocem Domini Dei deambulantis in 14.
paradiso ad auram post meridiem, ab-
scondit se Adam & vxor eius à facie
Domini Dei in medio ligni paradisi.
9 * Vocauítque Dominus Deus Adam, &
10 dixit ei: Vbi es? * Qui ait: Vocem tuam
audiui in paradiso: & timui, eo quòd nu-
11 dus essem, & abscondi me. * Cui dixit:
Quis enim indicauit tibi quòd nudus es-
ses, nisi quòd ex ligno de quo præcepe-
12 ram tibi ne comederes, comedisti? * Dixit-
que Adam: Mulier quam dedisti mihi so-
13 ciam, dedit mihi de ligno, & comedi. * Et
C dixit Dominus Deus ad mulierem: quare
14 hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens dece-
pit me, & comedi. * Et ait Dominus Deus
ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus
es inter omnia animantia, & bestias ter-
ræ: super pectus tuum gradieris, &
terram comedes cunctis diebus vitæ
15 tuæ. * Inimicitias ponam inter te & mu-
lierem, & semen tuum & semen illius:
ipsa conteret caput tuum, & tu insidia-
16 beris calcano eius. * Mulieri quoque
dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, &
conceptus tuos: in dolore paries filios,
& sub viri potestate ers, || & ipse do- ||1.Cor
17 dominabitur tui. * Adæ verò dixit: Quia 14.g.
audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti 34.
de ligno, ex quo præceperam tibi, ne
comederes, maledicta terra in opere
tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis
18 diebus vitæ tuæ. * Spinas & tribulos
germinabit tibi & comedes herbam ter-
19 ræ. * In sudore vultus tui vesceris pane,
D donec reuertaris in terram de qua sump-
tus es: quia puluis es & in puluerem
20 reuerteris. * Et vocauit Adam nomen vxo-
ris suæ, Heua: quòd mater esset cun-
21 ctorum viuentium. * Fecit quoque Do-
minus Deus Adæ & vxori eius tunicas
22 pelliceas, & induit eos: * Et ait: Ecce
Adam quasi vnus ex nobis factus est,
sciens bonum & malum: nunc ergo ne
fortè

forte mittat manum suam, & sumat etiam
de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æ-
ternum. * Et emisit eum Dominus Deus 23
de paradiso voluptatis, vt operaretur ter-
ram, de qua sumptus est. * Eiecitque A- 24
dam: & collocauit ante paradisum volu-
ptatis Cherubim, & flammeum gladium,
atque versatilem, ad custodiendam viam
ligni vitæ.

CAP. IV.

Impius Cain pium Abel fratrem occidit: & a Deo punitus, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: sed & Adam Seth generauit, cui natus est Enos.

Adam verò cognouit vxorem suam 1
Heuam: quæ concepit & peperit A
Cain, dicens: Possedi hominem per 2
Deum. * Rursúmque peperit fratrem eius
Abel. Fuit autem Abel pastor ouium, &
Cain agricola. * Factum est autem post 3
multos dies vt offerret Cain de fructi-
bus terræ munera Domino. * Abel quoque 4
Heb. obtulit de primogenitis gregis sui, & de
11.a.4 adipibus eorum: & respexit Dominus ad
Abel, & ad munera eius: * Ad Cain ve- 5
rò, & ad munera illius, non respexit:
iratúsque est Cain vehementer, & con-
cidit vultus eius. * Dixitque Dominus 6
ad eum: Quare iratus es? & cur concidit
facies tua? * Nónne si benè egeris, reci- 7
pies: sin autem malè, statim in foribus B
peccatum aderit? sed sub te erit appe-
titus eius, & tu dominaberis illius.
* Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: 8
Egrediamur foras. Cúmque essent in
agro, consurrexit Cain aduersus fra-
|| Sap. trem suum Abel, & || interfecit eum.
10.a.3 * Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel 9
Mat. frater tuus? Qui respondit: Nescio:
23. d. Num custos fratris mei sum ego? * Di- 10
35. xitque ad eum: Quid fecisti? vox san-
1.Ioan guinis fratris tui clamat ad me de terra.
3.b.12. * Nunc igitur maledictus eris super ter- 11
Iudæ ram, quæ aperuit os suum, & suscepit
b.11. sanguinem fratris tui de manu tua.
* Cùm operatus fueris eam, non dabit 12
tibi fructus suos: vagus & profugus eris
super terram. * Dixitque Cain ad Do- 13
minum: Maior est iniquitas mea, quàm
vt veniam merear. * Ecce eiicis me ho- 14
die à facie terræ, & à facie tua abscon-
dar, & ero vagus & profugus in terra: C
omnis igitur qui inuenerit me, occidet
me. * Dixitque ei Dominus: Nequaquam 15
ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain,
septuplum punietur. Posuitque Domi-
nus Cain signum, vt non interficeret
eum omnis qui inuenisset eum. * Egres- 16
súsque Cain à facie Domini, habitauit
profugus in terra ad orientalem plagam
Eden. * Cognouit autem Cain vxorem 17
suam, quæ concepit, & peperit Henoch.
& ædificauit ciuitatem, vocauitque no-
men eius ex nomine filij sui, Henoch.
18 * Porrò Henoch genuit Irad, & Irad
genuit Mauiaël, & Mauiaël genuit Ma-
thusaël, & Mathusaël genuit Lamech.
19 * Qui accepit duas vxores, nomen vni
20 Ada, & nomen alteri Sella. * Genuitque
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium
21 in tentoriis, atque pastorum. * Et nomen
D fratris eius Iubal: ipse fuit pater canen-
22 tium cithara & organo. * Sella quoque
genuit Tubalcain, qui fuit malleator &
faber in cuncta opera æris & ferri. Soror
23 verò Tubalcain, Noëma. * Dixitque
Lamech vxoribus suis Adæ & Sellæ: Au-
dite vocẽ meam vxores Lamech, auscul-
tate sermonem meum: quoniam occidi
virum in vulnus meum, & adolescentulũ
24 in liuorem meum. * Septuplum vltio
dabitur de Cain: de Lamech verò sep-
25 tuagies septies. * Cognouit quoque ad-
huc Adam vxorem suam: & peperit fi-
lium, vocauitque nomen eius Seth, di-
cens: Posuit mihi Deus semen aliud pro
26 Abel, quem occidit Cain. * Sed & Seth
natus est filius, quem vocauit Enos: iste
cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

Propagatio Adæ ac posterorum, annique vitæ ipsorum vsque ad Noë.

1 Hic est liber generationis Adam. In die
A qua creauit Deus hominem, || ad ||Sap.
2 similitudinem Dei fecit illum. * Mascu- 1.d.27
lum & feminam creauit eos, & benedi- Inf.9.
xit illis: & vocauit nomen eorum Adam b.6.
in die quo creati sunt. * Vixit autem Sap. 2
3 Adam centum triginta annis; & genuit d. 23.
ad imaginem & similitudinem suam: vo- Eccl.
cauitque nomen eius Seth. * Et facti 17. a.
4 sunt dies || Adam, postquam genuit Seth, 1.
octingenti anni: genuitque filios & fi- ||1.Par
lias. * Et factum est omne tempus quod 1.a.1.
5 vixit Adam, anni nongenti triginta, &
6 mortuus est. * Vixit quoque Seth cen-
tum quinque annis, & genuit Enos.
7 * Vixitque Seth postquam genuit Enos,
octingentis septem annis, genuitque
8 filios & filias. * Et facti sunt omnes dies
B Seth nongentorum duodecim annorum,
9 & mortuus est. * Vixit verò Enos no-
10 naginta annis, & genuit Cainan. * Post
cuius ortum vixit octingentis quinde-
11 cim annis, & genuit filios & filias. * Fa-
ctique sunt omnes dies Enos nogenti
12 quinque anni, & mortuus est. * Vixit
quoque Cainan septuaginta annis, &
13 genuit Malaleël. * Et vixit Cainam post-
quam genuit Malaleël, octingentis qua-
draginta annis, genuitque filios & fi-
14 lias. * Et facti sunt omnes dies Cainan
nongenti decem anni, & mortuus est.
15 * Vixit autem Malaleël sexaginta quin-
16 que annis, & genuit Iared. * Et vixit
Malaleël postquam genuit Iared, octin-
gentis triginta annis: & genuit filios &
17 filias. * Et facti sunt omnes dies Mala-
leël octingenti nonaginta quinque an-
ni.

ni, & mortuus est. * Vixitque Iared cen- 18
tum sexaginta duobus annis, & genuit
Henoch. * Et vixit Iared postquam ge- 19
nuit Henoch, octingentis annis, & ge- C
Eccli. nuit filios & filias. * Et facti sunt omnes 20
44. c. dies Iared nongenti sexaginta duo anni,
16. & mortuus est. * Porrò Henoch vixit se- 21
Heb. xaginta quinque annis, & genuit Mathu-
11.a.5. salam. * Et ambulauit Henoch cum Deo: 22
& vixit, postquam genuit Mathusalam,
trecentis annis, & genuit filios & filias. 23
* Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti 24
sexaginta quinque anni. * Ambulauitque
cum Deo, & non apparuit: quia tulit 25
eum Deus. * Vixit quoque Mathusala
centum octoginta septem annis, & genuit 26
Lamech. * Et vixit Mathusala, postquam
genuit Lamech, septingentis octoginta
duobus annis, & genuit filios & filias. 27
* Et facti sunt omnes dies Mathusala non- D
genti sexaginta nouem anni, & mor- 28
tuus est. * Vixit autem Lamech centum
octoginta duobus annis, & genuit filium: 29
* Vocauitque nomen eius Noë, dicens:
Iste consolabitur nos ab operibus & la-
boribus manuum nostrarum, in terra cui 30
maledixit Dominus. * Vixitque Lamech,
postquam genuit Noë, quingentis no-
naginta quinque annis, & genuit filios & 31
filias. * Et facti sunt omnes dies La-
mech, septingenti septuaginta septem
anni, & mortuus est. Noë verò cum quin-
gentorum esset annorum, genuit Sem,
Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

Hominis peccata fuere diluuij causa: Noë tamen iustus inuentus est, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse & cunctorum animantium genera seruentur.

CVmque cœpissent homines multi- 1
plicari super terram, & filias pro- A
creassent. * videntes filij Dei filias ho- 2
minum quòd essent pulchræ, acceperunt
sibi vxores ex omnibus, quas elegerant.
* Dixitque Deus: Non permanebit spi- 3
ritus meus in homine in æternum, quia
caro est: eruntque dies illius centum vi-
ginti annorum. * Gigantes autem erant 4
super terram in diebus illis, postquam
enim ingressi sunt filij Dei ad filias ho-
minum, illæque genuerunt, isti sunt po-
tentes à sæculo viri famosi. * Videns 5
autem Deus quòd multa malitia homi-
num esset in terra, & cuncta cogitatio
cordis intenta esset ad malum omni
tempore; * pœnituit eum quòd homi- 6
|| Inf. nem fecisset in terra. Et tactus dolore B
8.d.21 cordis intrinsecus, * || Delebo, inquit, 7
Mat. hominem, quem creaui, à facie terræ, ab
15. c. homine vsque ad animantia, à reptili
19. vsque ad volucres cæli: pœnitet enim
Eccli. me fecisse eos. Noë verò inuenit gra- 8
44. e. tiam coram Domino. * Hæ sunt gene- 9
17. rationes Noë: || Noë vir iustus atque
perfectus fuit in generationibus suis,
10 cum Deo ambulauit. * Et genuit tres
11 filios, Sem, Cham, & Iapheth. * Corru-
pta est autem terra coram Deo, & reple-
12 ta est iniquitate. Cùmque vidisset Deus
C terram esse corruptam (omnis quippe
caro corruperat viam suam super terram)
13 * dixit ad Noe: Finis vniuersæ carnis
venit coram me: repleta est terra iniqui-
tate à facie eorum; & ego disperdam eos
14 cum terra. * Fac tibi arcam de lignis læ-
uigatis: mansiunculas in arca facies, &
bitumine linies intrinsecus & extrinse-
15 cus. * Et sic facies eam: Trecentorum cu-
bitorum erit longitudo arcæ, quinqua-
ginta cubitorum latitudo, & triginta
16 cubitorum latitudo illius. * Fenestram in
arca facies, & in cubito consummabis
summitatem eius: ostium autem arcæ po-
nes ex latere: deorsum, cœnacula, & tri-
17 stega facies in ea. * Ecce ego adducam a-
quas diluuij super terram, vt interficiam
omnem carnem, in qua spiritus vitæ est
subter cælum: Vniuersa quæ in terra
18 sunt, consumentur. * Ponámque fœdus
D meum tecum: & ingredieris arcam tu,
& filij tui, vxor tua, & vxores filiorum
19 tuorum, tecum. * Et ex cunctis animan-
tibus vniuersæ carnis bina induces in
arcam, vt viuant tecum: masculini sexus
20 & feminini. * De volucribus iuxta genus
suum, & de iumentis in genere suo, & ex
omni reptili terræ secundùm genus suum:
bina de omnibus ingredientur tecum, vt
21 possint viuere. * Tolles igitur tecum ex
omnibus escis, quæ mandi possunt, &
comportabis apud te: & erunt tam tibi
22 quàm illis in cibum. * Fecit igitur Noe
omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina 150. diebus superauit, reliquáque animãtia submersit.

1 A DIxitque Dominus ad eum: * Ingre- ||Heb.
dere tu, & omnis domus tua in ar- 11.b.7
cam: te enim || vidi iustum coram me in 2.Pet.
2 generatione hac. * Ex omnibus animan- 2.a.5.
tibus mundis tolle septena & septena,
masculum & feminam: de animantibus
verò immundis duo & duo, masculum
3 & feminam. * Sed & de volatilibus cæli
septena & septena, masculum & femi-
4 nam: vt saluetur semen super faciem
vniuersæ terræ. * Adhuc enim, & post
dies septem ego pluam super terrã qua- Mat.
draginta diebus & quadraginta nocti- 24. d.
5 bus: & delebo omnem substantiam, quam 37.
feci, de superficie terræ. * Fecit ergo Luc.
6 Noe omnia, quæ mandauerat ei Domi- 17. f.
B nus. * Erátque sexcentorum annorum 26.
7 quando diluuij aquæ inundauerunt su- 1.Pet.
per terram. * || Et ingressus est Noe & 3 d.20
filij eius, vxor eius & vxores filiorum
eius cum eo in arcam propter aquas di-
luuij.

luuij.* De animantibus quoque mundis 8
& immundis, & de volucribus, & ex
omni quod mouetur super terram, * duo 9
& duo ingressa sunt ad Noe in arcam, ma-
sculus, & femina, sicut præceperat Do-
minus Noe.* Cúmque transissent septem 10
dies, aquæ diluuij inundauerunt super
terram.* Anno sexcentesimo vitæ Noe, 11
mense secundo, septimodecimo die men-
sis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ
& cataractæ cæli apertæ sunt: * facta est
pluuia super terram quadraginta diebus 12
& quadraginta noctibus.* In articulo diei
illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, 13
& Iapheth, filij eius; vxor illius, & tres C
vxores filiorum eius cum eis, in arcam:
* ipsi & omne animal secundum genus 14
suum, vniuersaque iumenta in genere
suo & omne quod mouetur super terram
in genere suo: cunctúmque volatile se-
cundum genus suum, vniuersæ aues, om-
nésque volucres, * ingressæ sunt ad Noe 15
in arcam bina & bina ex omni carne,
in qua erat spiritus vitæ.* Et quæ ingres-
sa sunt, masculus & femina ex omni car- 16
ne introierunt, sicut præceperat ei Deus:
& inclusit eum Dominus deforis. * Fa-
ctúmque est diluuium quadraginta die- 17
bus super terram: & multiplicatæ sunt
aquæ, & eleuauerunt arcam in sublime
à terra. * Vehementer enim inundaue- 18
runt: & omnia repleuerunt in superficie
terræ: porrò arca ferebatur super aquas.
* Et aquæ præualuerunt nimis super ter- 19
ram: opertíque sunt omnes montes ex- D
celsi sub vniuerso cælo. * Quindecim 20
cubitis altior fuit aqua super montes,
|| Sap. 10.a.4 quos operuerat. * || Consumptáque est 21
Eccli. 39.c.28 omnis caro quæ mouebatur super ter-
ram, volucrum, animantium, bestia-
||1.Pet 3.d.20 rum, omniúmque reptilium, quæ re-
ptant super terram: vniuersi homines,
* & cuncta, in quibus spiraculum vitæ 22
est in terra, mortua sunt. * Et deleuit 23
omnem substantiam, quæ erat super ter-
ram, ab homine vsque ad pecus, tam re-
ptile quàm volucres cæli: & deleta sunt
de terra: remansit autem solus Noe, &
qui cum eo erant in arca. * Obtinuerunt- 24
que aquæ terram centum quinquaginta
diebus.

CAP. VIII.

Imminutis paulatim aquis diluuij, post corui ac columbæ emissionem, Noe cum vniuersis qui in arca continebantur, egreditur; & altari extructo, offert holocausta.

Recordatus autem Deus Noe, cuncto- 1
rúmque animantium, & omnium A
iumentorum, quæ erant cum eo in arca,
adduxit spiritum super terram, & immi-
nutæ sunt aquæ. * Et clausi sunt fontes 2
abyssi, & cataractæ cæli: & prohibitæ
sunt pluuiæ de cælo. * Reuersæque sunt 3
aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœ-
perunt minui post centum quinquaginta
4 dies.* Requieuitque arca mense septimo,
vigesimo septimo die mensis, super mon-
5 tes Armeniæ.* At verò aquæ ibant & de-
crescebant vsque ad decimum mensem:
decimo enim mense prima die mensis, ap-
6 paruerunt cacumina montium.* Cúmque
B transissent quadraginta dies aperiens Noe
7 fenestram arcæ quam fecerat, dimisit cor-
uum: * qui egrediebatur, non reuerte-
batur, donec siccarentur aquæ super ter-
8 ram.* Emisit quoque columbam post eum
vt videret si iam cessassent aquæ super fa-
9 ciem terræ.* Quæ cùm non inuenisset vbi
requiesceret pes eius, reuersa est ad eum
in arcam: aquæ enim erant super vniuer-
sam terram: extenditque manum, & ap-
10 prehensam intulit in arcam. * Expecta-
tis autem vltrà septem diebus aliis, rur-
11 sum dimisit columbam ex arca. * At illa
venit ad eum ad vesperam, portans ramũ
oliuæ virentibus foliis in ore suo: intelle-
xit ergo Noe quod cessassent aquæ super
12 terram. * Expectauitque nihilominus se-
C ptem alios dies: & emisit columbam, quæ
13 non est reuersa vltrà ad eum.* Igitur sex-
centesimo primo anno, primo mense,
prima die mensis, imminutæ sunt aquæ
super terram: & aperiens Noe tectum
arcæ, aspexit, viditque quod exiccata
14 esset superficies terræ. * Mense secundo,
septimo & vigesimo die mensis, arefacta
15 est terra. * Locutus est autem Deus ad
16 Noe, dicens: * Egredere de arca, tu &
vxor tua, filij tui & vxores filiorum tuo-
17 rum tecum.* Cuncta animantia quæ sunt
apud te ex omni carne, tam in volati-
libus quam in bestiis & vniuersis reptili-
bus, quæ reptant super terram, educ te-
cum, & ingredimini super terram: || cre- || Sup.
18 scite & multiplicamini super eam.* Egres- 1.c.22
D sus est ergo Noe, & filij eius vxor illius, d. 28.
19 & vxores filiorum eius, cum eo. * Sed Inf. 9.
& omnia animantia, iumenta, & reptilia a.1. b.
quæ reptant super terram, secundum ge- 7.
20 nus suum, egressa sunt de arca. * Ædifica-
uit autem Noe altare Domino: & tollens
de cunctis pecoribus & volucribus mun-
21 dis, obtulit holocausta super altare. * O-
doratúsque est Dominus odorem suauita-
tis, & ait: Nequaquam vltrà maledicam
terræ propter homines: || sensus enim || Sup.
& cogitatio humani cordis in malum 6.a.5.
prona sunt ab adolescentia sua: non Mat.
igitur vltrà percutiam omnem animam 15.b.19
22 viuentem sicut feci. * Cunctis diebus
terræ, sementis & messis, frigus & æ-
stas & hiems, & nox & dies, non requiescent.

CAP. IX.

Deus Noe ac filiis eius benedicit, cunctaque animantia vna cum piscibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis sanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis amplius aquis diluuij

diluuij iride firmatur. Noë ebrium ridens filius Cham, in Chanaan filios maledicitur. Sem verò & Iapheth benedicuntur.

Benedixitque Deus Noë & filiis eius. Et 1
|| Sup. 1.c.22. dixit ad eos: || Crescite, & multiplica- A
mini, & replete terram. * Et terror ve- 2
d.28.8 ster ac tremor sit super cuncta animalia
terræ, & super omnes volucres cæli,
c.17. cum vniuersis quæ mouentur super ter-
Sup.1. ram: omnes maris pisces manui vestræ tra-
d. 29. diti sunt. * Et omne, quod mouetur & vi- 3
uit, erit vobis in cibum: quasi olera viren-
tia tradidit vobis omnia; * || Excepto, 4
|| Leu. quod carnem cum sanguine non come-
17.d. detis. * Sanguinem enim animarum ve- 5
14. strarum requiram de manu cunctarum
bestiarum: & de manu hominis, de manu
viri & fratris eius requiram animam ho-
minis. * Quicunque || effuderit humanum 6
|| Mat sanguinem, fundetur sanguis illius: || ad B
25.e. imaginem quippe Dei factus est homo.
52. * || Vos autem crescite & multiplicamini, 7
Apoc. & ingredimini super terram, & implete
13.c.10 eam. * Hæc quoque dixit Deus ad Noë, & 8
|| Sup. ad filios eius cum eo: * Ecce ego statuam 9
1.d.28 pactum meum vobiscum, & cum semine
8.c.17 vestro post vos: * ad omnem animam 10
viuentem, quæ est vobiscum, tam in vo-
lucribus quàm in iumentis & pecudibus
terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca,
|| Isa. & vniuersis bestiis terræ. * || Statuam pa- 11
54.c.9 ctum meum vobiscum, & nequaquam
vltrà interficietur omnis caro aquis di-
luuij, neque erit deinceps diluuium dis-
sipans terram. * Dixitque Deus: Hoc si- 12
gnum fœderis quod do inter me & vos
& ad omnem animam viuentem, quæ est
vobiscum in generationes sempiternas,
* Arcum meum ponam in nubibus, & erit 13
|| Eccl. signum fœderis inter me & inter terrã. * || 14
44.b. Cúmque obduxero nubibus cælum, ap-
12. parebit arcus meus in nubibus: *, & re- 15
cordabor fœderis mei vobiscum, & cum C
omni anima viuente quæ carnem vege-
tat: & non erunt vltrà aquæ diluuij ad
delendum vniuersam carnem. * Eritque 16
arcus in nubibus, & videbo illum, &
recordabor fœderis sempiterni quod pa-
ctum est inter Deum & omnem animam
viuentem vniuersæ carnis quæ est su-
per terram. * Dixitque Deus ad Noë: 17
Hoc erit signum fœderis, quod constitui
inter me & omnem carnem super ter-
ram. * Erant ergo filij Noë, qui egressi 18
sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth:
porrò Cham ipse est pater Chanaan.
* Tres isti filij sunt Noë: & ab his disse- 19
minatum est omne genus hominum super
vniuersam terram. * Cœpitque Noë vir 20
agricola exercere terram, & plantauit D
vineam. * Bibensque vinum inebriatus est, 21
& nudatus in tabernaculo suo. * Quod 22
cum vidisset Cham pater Chanaan, ve-
renda scilicet patris sui esse nudata, nun-
ciauit duobus fratribus suis foras. * At
23 verò Sem & Iapheth pallium imposue-
runt humeris suis, incedentes retrorsum,
operuerunt verenda patris sui: faciesque
eorum auersæ erant, & patris virilia non
24 viderunt. * Euigilans autem Noë ex vino,
cùm didicisset quæ fecerat ei filius suus
25 minor, * ait: Maledictus Chanaan, seruus
seruorum erit fratribus suis. * Dixitque: be
26 nedictus Dominus Deus Sem, sit Cha-
naan seruus eius. * Dilatet Deus Iapheth, &
27 habitet in tabernaculis Sem, sitque Cha-
naan seruus eius. * Vixit autem Noë post
28 diluuium trecentis quinquaginta annis.
* Et impleti sunt omnes dies eius non-
29 gentorum quinquaginta annorum: &
mortuus est.

CAP. X.

Genealogia filiorum Noë, à quibus diuisæ sunt gentes post diluuium.

1 HÆ sunt generationes filiorum Noë, 1.Par
A Sem, Cham, & Iapheth: natique sunt 1.a.5.
2 eis filij post diluuium. * Filij Iapheth: Go-
mer, & Magog, & Madai, & Iauan, &
3 Thubal, & Mosoch, & Thiras. * Porrò
filij Gomer: Ascenez & Riphath & Tho-
4 gorma. * Filij autem Iauan: Elisa & Thar-
5 sis, Cetthim & Dodanim. * Ab his diuisæ
sunt insulæ gentium in regionibus suis,
vnusquisque secundum linguam suam &
6 familias suas in nationibus suis. * Filij
autem Cham: Chus, & Mesraim, &
7 Phuth, & Chanaan: * Filij Chus: Saba,
& Heuila, & Sabatha, & Regma, & Sa-
8 batacha. Filij Regma: Saba & Dadan. *
B Porrò Chus genuit Nemrod: ipse cœ-
9 pit esse potens in terra, & erat robustus
venator coram Domino. Ob hoc exiuit
prouerbium: Quasi Nemrod robustus
10 venator coram Domino. * Fuit autem
principium regni eius Babylon, & Arach,
& Achad, & Chalanne, in terra Sen-
11 naar. * De terra illa egressus est Assur,
& ædificauit Niniuen, & plateas ciui-
12 tatis, & Chale. * Resen quoque inter
Niniuen & Chale: hæc est ciuitas ma-
13 gna. * At verò Mesraim genuit Ludim,
14 & Anamim, & Laabim, Nephtuim, * &
Phetrusim, & Chasluim: de quibus
egressi sunt Philisthiim & Caphtorim.
15 * Chanaan autem genuit Sidonem primo-
16 genitum suum, Hethæum, & Iebusæum,
C & Amorrhæum, Gergesæum, * Heuæ-
17 um, & Aracæum: Sinæum, * & Aradium,
18 Samaræum, & Amathæum: & post hæc
disseminati sunt populi Chananæorum.
19 * Factique sunt termini Chananæam ve-
nientibus à Sidone, Geratam vsque Ga-
zam, donec ingrediaris Sodomam &
Gomorrham, & Adamam, & Seboim,
20 vsque Lesa. * Hi sunt filij Cham in co-
gnationibus, & linguis, & generatio-
21 nibus, terrisque & gentibus suis. * De
Sem quoque nati sunt, patre omnium
filiorum

filiorum Heber, fratre Iapheth maiore.
* Filij Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, 22
& Lud, & Aram. * Filij Aram: Vs, & 23
1.Par. Hul, & Gether, & Mes. * At verò Ar- 24
1.b.17 phaxad genuit Sale, de quo ortus est
Heber. * Natique sunt Heber filij duo: 25
nomen vni Phaleg, eo quòd in diebus D
eius diuisa sit terra: & nomen fratris eius
Iectan. * Qui Iectan genuit Elmodad, & 26
Saleph, & Asarmoth, Iare; * & Aduram, 27
& Vzal, & Decla, * Ebal; & Abimaël, 28
Saba. * & Ophir, & Heuila, & Iobab: 29
omnes isti, filij Iectan. * Et facta est ha- 30
bitatio eorum de Messa pergentibus vs-
que Sephar montem orientalem: * Isti 31
filij Sem, secundùm cognationes, & lin-
guas, & regiones, in gentibus suis. * Hæ 32
familiæ Noe iuxta populos & nationes
suas. Ab his diuisæ sunt gentes in terra
post diluuium.

CAP. XI.

In turris Babel ædificatione superborũ fastus ac lingua confunditur. Sem genealogia vsque ad Abram texitur.

Sap. ERat autem terra labij vnius, & ser- 1
10. a. monum eorumdem. * Cúmque profi- A
5. ciscerentur de oriente, inuenerunt cam- 2
pum in terra Sennaar, & habitauerunt
in eo. * Dixitque alter ad proximum suũ: 3
Venite faciamus lateres, & coquamus
eos igni. Habueruntque lateres pro sa-
xis, & bitumen pro cæmento: * & dixe- 4
runt: Venite, faciamus nobis ciuitatem
& turrim, cuius culmen pertingat ad cæ-
lum, & celebremus nomen nostrum an-
tequam diuidamur in vniuersas terras.
* Descendit autem Dominus vt videret 5
ciuitatem & turrim, quam ædificabant
filij Adam, * & dixit: Ecce, vnus est popu- 6
lus, & vnum labium omnibus: cœperunt-
que hoc facere, nec desistent à cogitatio-
nibus suis, donec eas opere compleant.
* Venite igitur, descendamus, & confun- 7
damus ibi linguam eorum, vt non audiat B
vnusquisque vocem proximi sui. * At- 8
que ita diuisit eos Dominus ex illo lo-
co in vniuersas terras, & cessauerunt
ædificare ciuitatem. * Et idcirco voca- 9
tum est nomen eius Babel, quia ibi confu-
sum est labium vniuersæ terræ, & inde
dispersit eos Dominus super faciem cun-
ctarum regionum. * Hæ sunt generatio- 10
1.Par. nes Sem: || Sem erat centum annorum
1.b.17. quando genuit Arphaxad, biennio post
diluuium. * Vixitque Sem postquã genuit 11
Arphaxad, quingentis annis: & genuit
filios & filias. * Porrò Arphaxad vixit 12
triginta quinque annis, & genuit Sa-
le, * Vixitque Arphaxad postquam ge- 13
nuit Sale, trecentis tribus annis: & ge-
nuit filios & filias. * Sale quoque vixit 14
triginta annis, & genuit Heber. * Vixit- 15
que Sale postquam genuit Heber, qua- C
dringentis tribus annis: & genuit filios
& filias. * Vixit autem Heber triginta 16

17 quatuor annis, & genuit Phaleg. * Et
vixit Heber postquam genuit Phaleg,
quadringentis triginta annis: & genuit
18 filios & filias. * Vixit quoque Phaleg
19 triginta annis, & genuit Reu. || Vixitque 1.Par.
Phaleg postquam genuit Reu, ducentis 1.b.19
nouem annis: & genuit filios & filias.
20 * Vixit autem Reu triginta duobus an-
21 nis, & genuit Sarug. * Vixit quoque
Reu postquam genuit Sarug, ducentis se-
ptem annis: & genuit filios & filias.
22 * Vixit verò Sarug triginta annis &
23 genuit Nachor. * Vixitque Sarug post-
quam genuit Nachor, ducentis annis:
24 & genuit filios & filias. * Vixit autem
Nachor vinginti nouem annis, & genuit
25 Thare. * Vixitque Nachor postquam ge-
nuit Thare, centum decem & nouem
26 annis: & genuit filios & filias. * Vixitque Io.24.
D Thare septuaginta || annis, & genuit a.2.
27 Abram, & Nachor, & Aran. * Hæ sunt 1.Par.
autem generationes Thare: Thare genuit 1.b.26
Abram, Nachor, & Aran. Porrò Aran
28 genuit Lot. * Mortuusque est Aran ante
Thare patrem suum, in terra natiuitatis
29 suæ in Vr Chaldæorum. * Duxerunt au-
tem Abram & Nachor vxores: nomen
vxoris Abram, Sarai: & nomen vxoris
Nachor, Melcha filia Aram, patris Mel-
30 chæ, & patris Ieschæ. * Erat autem Sarai Ios.24
31 sterilis, nec habebat liberos. * || Tulit a.2.
itaque Thare Abram filium suum, & Lot 2 Esd.
filium Aran, filium filij sui, & Sarai nurum 9.b.7.
suam, vxorem Abram filij sui, & eduxit Iudit.
eos de Vr Chaldæorum, vt irent in ter- 5.a.7.
ram Chanaan: veneruntque vsque Ha- Act.7
32 ran, & habitauerunt ibi. * Et facti sunt a.2.
dies Thare ducentorum quinque anno-
rum & mortuus est in Haran.

CAP. XII.

Abram Dei mandato parens, promissaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, Domino in Sichem sacrificauit. Inde propter famem Ægyptum ingressus, vxorem suam vocat sororem; quam in domum regis sublatam, posteà ditatus recipit.

1 DIxit autem Dominus ad Abrã: Egre- Act.7
A dere de terra tua, & de cognatione a.3.
tua, & de domo patris tui, & veni in ter-
2 ram, quam monstrabo tibi. * Faciamque te
in gentem magnam, & benedicam tibi, &
magnificabo nomen tuum, erisque bene-
3 dictus. * Benedicam benedicentibus tibi,
& maledicam maledicentibus tibi, atque
|| IN TE benedicentur vniuersæ cogna- Infr.
4 tiones terræ. * Egressus est itaque Abram 18. c.
sicut præceperat ei Dominus, & iuit cum 18.22
eo Lot: septuaginta quinque annorum e- d. 18.
rat Abram cùm egrederetur de Haran. Gal.3.
5 * Tulitque Sarai vxorem suam, & Lot b.8.
B filium fratris sui, vniuersamque substan- Heb.
tiam quam possederant, & animas quas 11.b.
fecerant in Haran: & egressi sunt vt 8.
irent in terram Chanaan. Cumque ve-
nissent

quarto decimo anno venit Chodorla-
homor,& reges qui erant cum eo:per-
cusserúntque Raphaim in Astarothcar-
naim,&Zuzim cũ eis,& Emim in Saue
Cariathaim,* & Chorræos in mõtibus 6
Seir, vsque ad Campestria Pharã, quæ
est in solitudine.* Reuersique sunt, & 7
venerunt ad fontem Misphat , ipsa est
Cades:& percusserunt omnẽ regionem
Amalecitarũ,& Amorrhæum qui habi-
tabat in Asasonthamar.*Et egressi sũt, 8
rex Sodomorum , & rex Gomorrhæ, B
réxque Adamæ,& rex Seboim,necnon
& rex Balæ,quæ est Segor:& direxerũt
aciẽ contra eos in valle Siluestri:*Sci- 9
licet aduersus Chodorlahomor regem
Elamitarum,& Thadal regem Gentiũ,
& Amraphel regem Sennaar,& Arioch
Regem Ponti : quatuor reges aduersus
quinque. * Vallis autem Siluestris ha- 10
bebat puteos multos bituminis.Itaque
rex Sodomorum, & Gomorrhæ, terga
verterunt,ceciderúntque ibi:& qui re-
mãserant,fugerunt ad montẽ.*Tulerũt 11
autem omnem substantiam Sodomorũ C
& Gomorrhæ,& vniuersa quæ ad cibũ
pertinent,& abierunt:* necnon & Lot 12
& substantiam eius,filiũ fratris Abram,
qui habitabat in Sodomis. * Et ecce 13
vnus qui euaserat, nuntiauit Abrã He-
bræo,qui habitabat in conualle Mam-
bre Amorrhæi,fratris Escol, & fratris
Aner : hi enim pepigerant fœdus cum
Abram. * Quod cùm audisset Abram, 14
captum videlicèt Lot fratrem suum,
numerauit expeditos vernaculos suos
trecentos decem & octo:& persecutus
est vsque Dan.* Et diuisis sociis,irruit 15
super eos nocte : percussítque eos , &
persecutus est eos vsque Hoba,quæ est
ad læuam Damasci. * Reduxítque om- 16
nem substantiam, & Lot fratrem suum
cum substantia illius,mulieres quoque
& populum.* Egressus est autẽ rex So- 17
domorum in occursum eius,postquam
reuersus est à cęde Chodorlahomor,&
regum qui cum eo erãt in valle Saue, 18
||Heb. quæ est vallis regis.*||At verò Melchi- D
7.a.1. sedech rex Salem, proferens panem &
vinum,erat enim Sacerdos Dei altissi-
mi, * benedixit ei,& ait:Benedictus A- 19
bram Deo excelso, qui creauit cælum
& terram: * & benedictus Deus excel- 20
sus,quo protegente,hostes in manibus
tuis sunt.Et dedit ei decimas ex omni-
bus.* Dixit autem rex Sodomorum ad 21
Abram : Da mihi animas, cetera tolle
tibi. * Qui respondit ei : Leuo manum 22
meam ad Dñm Deum excelsum posses-
sorẽ cæli & terræ,* quòd à filo subte- 23
gminis vsque ad corrigiam caligæ,non
accipiam ex omnibus quæ tua sunt,ne
dicas:Ego ditaui Abram:*exceptis his, 24
quæ comederunt iuuenes, & partibus
virorum, qui venerunt mecum , Aner,
Escol, & Mambre:isti accipient partes
suas.

CAP. XV.

Deus Abræ de posteritate desperanti filium promittit,cui credens Abram iustificatur ; & in signum promissæ terræ, praescriptum à Domino , offert sacrificium, audítque suæ posteritatis futuram peregrinationem.

1 HIs itaquè transactis, factus est ser-
A mo Dñi ad Abram per visionem,
dicens : Noli timere Abram, ego pro-
tector tuus sum, & merces tua magna
2 nimis.*Dixítque Abram Domine Deus
quid dabis mihi?ego vadam absque li-
beris:& filius procuratoris domus meę
3 iste Damascus Eliezer. * Addidítque
Abram:Mihi autem non dedisti semen:
& ecce vernaculus meus , heres meus
4 erit. * Statimque sermo Dñi factus est
ad eum,dicẽs:Non erit hic heres tuus:
B sed qui egredietur de vtero tuo,ipsum
5 habebis heredem.*Eduxítque eum fo-
ras,& ait illi : || Suspice cælum,& nu- ||Rom.
mera stellas,si potes.Et dixit ei:Sic erit 4.c.18.
6 semẽ tuum.* ||Credidit Abram Deo, & ||Rom.
7 reputatum est illi ad iustitiam.*Dixít- 4.a.3.
que ad eum : Ego Dñs qui eduxi te de Gal.3.
Vr Chaldæorum,vt darem tibi terram a.6.
8 istam , & possideres eam.* At ille ait: Iac.2.
Domine Deus,vndè scire possum,quòd a.6.d.
9 possessurus sim eam ? * Et respondens 23.
Dñs:Sume,inquit, mihi vaccam trien-
nem,& caprã trimã,& arietem annorũ
trium, turturẽ quoque & columbam.
10 *Qui tollẽs vniuersa hæc, ||diuisit ea|| ||Ier.
per medium,& vtrasque partes contra 34.d.
se altrinsecùs posuit : aues autem non 18.
11 diuisit.*Descenderúntque volucres su-
12 per cadauera , & abigebat eas Abram.
C *Cúmque sol occumberet , sopor irruit
super Abram, & horror magnus & te-
13 nebrosus inuasit eum.* Dictúmque est
ad eum:Scito prænoscens quòd||pere- Act.7.
grinũ futurum sit semen tuum in terra a.6.
non sua, & subiicient eos seruituti, &
14 affligẽt quadringentis annis.* Verum-
tamen gentem, cui seruituri sunt, ego
iudicabo:& post hæc egredientur cum
15 magna substantia. * Tu autem ibis ad
patres tuos in pace , sepultus in sene-
16 ctute bona.* Generatione autẽ quarta
D reuertentur huc:necdũ enim completę ||Sup.
sunt iniquitates Amorrhæorũ vsq; ad|| 12.b.
17 præsens tẽpus.*Cùm ergo occubuisset 7.13.
sol, facta est caligo tenebrosa,& appa- c.15.
ruit clibanus fumãs,& lãpas ignis trã- Inf.
18 siẽs inter diuisiones illas.*In illo die|| 26.a.
pepigit Dñs fœdus cum Abram,dicens: 4.
Semini tuo dabo terram hanc à fluuio Deut.
Aegypti vsque ad fluuium magnũ Eu- 34.b4.
19 phratẽ,*Cinæos,& Cenecæos,Cedmo- 2.Par.
20 næos,*& Hethæos, & Pherezæos, Ra- 9.f.26
21 phaim quoque,*& Amorrhæos,& Cha- 3.Reg.
nanæos, & Gergesæos, & Iebusæos. 4.c.21

CAP. XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abra vxor: quæ vbi concepisset, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init: sed iussu Angeli eidem submissa, parit Ismaelem.

IGitur Sarai, vxor Abram, non genue- 1
rat liberos: sed habens ancillā Aegy- A
ptiam nomine Agar, * dixit marito suo: 2
Ecce, conclusit me Dñs, ne parerem: in-
gredere ad ancillā meam, si fortè saltē
ex illa suscipiam filios. Cúmque ille ac-
quiesceret deprecanti, * tulit Agar Ae- 3
gyptiam ancillā suam, post annos decē
quam habitare cœperant in terra Cha-
naan: & dedit eam viro suo vxorem.* 4
Qui ingressus est ad eam. At illa conce- B
pisse se videns, despexit dominam suam.
*Dixítque Sarai ad Abram: Iniquè agis 5
contra me: egò dedi ancillam meam in
sinum tuum, quæ videns quòd conce-
perit, despectui me habet, iudicet Dñs
inter me & te.* Cui respondens Abram: 6
Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est,
vtere ea vt libet. Affligente igitur eam
Sarai, fugam iniit. * Cúmque inuenisset 7
eam angelus Dñi iuxta fontem aquæ in
solitudine, quæ est in via Sur in deser-
to,* dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, 8
vnde venis? & quò vadis? quæ respon-
dit: A facie Sarai dominæ meæ ego fu-
gio.* Dixítque ei angelus Domini: re- 9
uertere ad dominam tuam, & humiliare C
sub manu illius. * Et rursum: Multipli- 10
cans, inquit, multiplicabo semen tuum,
& non numerabitur præ multitudine.
*Ac deinceps: Ecce, ait, cōcepisti, & pa- 11
ries filium: vocabísque nomen eius Is-
mael, eo quòd audierit Dominus affli-
ctionem tuam. * Hic erit ferus homo, 12
manus eius contra omnes, & manus
omnium contra eum: & è regione vni-
uersorum fratrum suorum figet taber-
nacula.* Vocauit autem nomen Domi- 13
ni qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui D
vidisti me. Dixit enim: Profectò hic vi-
||Infr. di posteriora videntis me. *||Propterea 14
24.g. appellauit puteum illum, Puteum vi-
62. uentis & videntis me. Ipse est inter Ca-
des & Barad. * Peperítque Agar Abræ 15
filium: qui vocauit nomen eius Ismael.
*Octoginta & sex annorum erat Abram 16
quando peperit ei Agar Ismaelem.

CAP. XVII.

Abræ repetuntur promissiones, ipsius & Sarai nomina immutantur, circumcisio præcipitur, filius ex Sara promittitur vnà cum successu Ismaelis, & Abraham circumcisionis præceptum exequitur.

POstquam verò nonaginta & nouem 1
annorum esse cœperat, apparuit ei A
Dominus: dixítque ad eum: Ego Deus
omnipotens: ambula coram me, & esto
perfectus.* Ponámque fœdus meum in- 2
ter me & te, & multiplicabo te vehe-
3 menter nimis. * Cecidit Abram pronus
4 in faciem.* Dixítque ei Deus. Ego sum,
& pactum meum tecum, ||erísque pater Eccli.
5 multarum gentium, * Nec vltrà voca- 44.c.
bitur nomen tuum Abram: sed appella- 20.
beris Abraham: quia patrem multarum Rom.
6 gentium constitui te: * Faciámque te 4.c.17
crescere vehementissimè, & ponam te
in gentibus, regésque ex te egredientur.
7 * Et statuam pactum meum inter me &
te, & inter semen tuum post te in gene-
rationibus suis, fœdere sempiterno: vt
sim Deus tuus, & seminis tui post te.
8 *Dabóque tibi & semini tuo terram pe-
B regrinationis tuæ, omnem terram Cha-
naan in possessionem æternam, eróque
9 Deus eorum. * Dixit iterum Deus ad
Abraham: ||Et tu ergo custodies pactum
meum, & semen tuum post te in gene- Act.7 a.8.
10 rationibus suis.* Hoc est pactum meum,
quod obseruabitis inter me & vos, & se-
men tuū post te. Circumcidetur ex vo-
11 bis omne masculinum * & circumcidetis
carnem præputij vestri, vt sit ||in signum
12 fœderis inter me & vos. * Infans octo Leu.
dierum circumcidetur in vobis, omne 12.a.3
masculinum in generationibus vestris: Luc.2
tam vernaculus, quàm emptitius cir- c.21.
cumcidetur, & quicumque non fuerit ||Rom.
13 de stirpe vestra: *erítque pactum meum 4.b.11
14 in carne vestra in fœdus æternū.* Mas-
culus, cuius præputij caro circumcisa
non fuerit, delebitur anima illa de po-
pulo suo: quia pactum meum irritum
15 fecit.* Dixit quoque Deus ad Abraham:
C Sarai vxorē tuā non vocabis Sarai, sed
16 Saram.* Et benedicam ei, & ex illa dabo
tibi filiū, cui benedicturus sum, erítque
in nationes, & reges populorum orien-
17 tur ex eo.* Cecidit Abraham in faciem
suam, & risit, dicens in corde suo: Pu-
tásne cētenario nascetur filius? & Sara
18 nonagenaria pariet?* Dixítque ad Deū:
19 Vtinam Ismael viuat coram te. * Et ait
Deus ad Abraham: || Sara vxor tua pa-
riet tibi filium, vocabísque nomen eius ||Infr.
Isaac, & constituam pactum meum illi 18.b.
in fœdus sempiternum, & semini eius 10. &
20 post eum: * Super Ismael quoque exau- 21.a.2
diui te: ecce, benedicam ei, & augebo &
multiplicabo eum valdè: duodecim du-
ces generabit, & faciam illum in gen-
21 tem magnam.* Pactum verò meum sta-
D tuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara
22 tempore isto in anno altero. *Cúmque
finitus esset sermo loquentis cum eo,
23 ascendit Deus ab Abraham.* Tulit au-
tem Abraham Ismael filiū suum, & om-
nes vernaculos domus suæ: vniuersós-
que quos emerat, cūctos mares ex om-
nibus viris domus suæ: & circumcidit
carnem præputij eorum statim in ipsa
24 die, sicut præceperat ei Deus.* Abraham
nonaginta & nouē erat annorum quan-

do

do circumcidit carnem præputij sui.
* Et Ismael filius tredecim annos im- 25
pleuerat tempore circumcisionis suæ. 26
*Eadem die circumcisus est Abraham &
Ismael filius eius.*Et omnes viri domus 27
illius,tam vernaculi, quàm emptitij &
alienigenæ pariter circumcisi sunt.

CAP. XVIII.

Angeli ab Abraham hospitio suscepti,filium ex Sara promittunt: qua ob id ridens, corripitur. Sodomorum euersio prædicitur,pro quibus Abraham sæpius deprecatur.

Hebr. A Pparuit autem ei Dñs in conualle 1
13.a.2 Mambre sedenti in ostio taberna- A
culi sui in ipso feruore diei. *Cúmque
eleuasset oculos,apparuerũt ei tres viri 2
stantes prope eum: quos cùm vidisset,
cucurrit in occursum eorũ de ostio ta-
bernaculi,& adorauit in terrã.*Et dixit: 3
Dñe,si inueni gratiam in oculis tuis,ne
trãnseas seruum tuum:*sed afferã pau- 4
xillum aquæ,& lauate pedes vestros,&
requiescite sub arbore.*Ponámq; buc- 5
cellam panis,& cõfortate cor vestrum,
posteà trãsibitis:idcirco enim declina-
stis ad seruum vestrũ.Qui dixerunt:Fac
vt locutus es. * Festinauit Abraham in 6
tabernaculum ad Saram, dixítque ei:
Accelera,tria sata similæ commisce, &
fac subcinericios panes. * Ipse verò ad 7
armentũ cucurrit,& tulit inde vitulum B
tenerrimum & optimum,dedítq;puero:
qui festinauit & coxit illũ.*Tulit quo- 8
que butyrum & lac,& vitulum quẽ co-
xerat,& posuit coram eis:ipse verò sta-
bat iuxta eos sub arbore.*Cúmque co- 9
medissent dixerunt ad eum:Vbi est Sara
vxor tua?ille respõdit:Ecce in taberna-
|| Sup. culo est.*Cui dixit:||Reuertens veniam 10
17.c. ad te tẽpore isto,vita comite,& habebit
19. filium Sara vxor tua.Quo audito, Sara
Infr. risit post ostium tabernaculi.*Erant au- 11
21.a. tem ambo senes,prouectæque ætatis,&
1. desierant Saræ fieri muliebria. * Quæ 12
Rõ.9. risit occultè,dicens: Postquam conse-
b.9. nui,& dominus meus vetulus est, volu-
1.Pet. ptati operam dabo? * Dixit autem Do- 13
3.a.6. minus ad Abraham: Quare risit Sara,
dicens: Num verè paritura sum anus?
* Numquid Deo quidquam est difficile? 14
iuxta cõdictum reuertar ad te hoc eo-
dem tẽpore,vita comite, & habebit Sa-
ra filium. * Negauit Sara,dicens: Non 15
risi,timore perterrita.Dominus autem:
Non est, inquit, ita: sed risisti. * Cùm 16
ergo surrexissent inde viri, direxerunt
oculos contra Sodomam: & Abraham
simul gradiebatur, deducens eos, * Di- 17
Sup. xítque Dominus: Num celare potero
12.a.3. Abrahã quæ gesturus sum; * cùm futu- 18
Infr. rus sit in gentem magnam, ac robustis-
22.d. simam, & BENEDICENDAE sint in
8. illo omnes nationes terræ? *Scio enim 19
quòd præcepturus sit filiis suis, & do- C
mui suæ post se, vt custodiant viã Do-
mini,& faciant iudicium & iustitiã: vt
adducat Dñs propter Abraham omnia
20 quæ locutus est ad eum. * Dixit itaquè
Dñs: Clamor Sodomorũ & Gomorrhæ
multiplicatus est, & peccatum eorum
21 aggrauatum est nimis. * Descendam &
videbo, vtrùm clamorem qui venit ad
me, opere compleuerint:annon est ita,
22 vt sciam. *Conuerterúntque se indè,&
abierunt Sodomam: Abraham verò ad-
23 huc stabat coram Dño. * Et appropin-
quans ait:Numquid perdes iustum cum
24 impio? * Si fuerint quinquaginta iusti
in ciuitate,peribunt simul?& nõ parces
loco illi propter quinquaginta iustos,
25 si fuerint in eo?*Absit à te,vt rem hanc
facias,& occidas iustum cũ impio,fiát-
que iustus sicut impius,non est hoc tuũ
qui iudicas omnem terram, nequaquã
26 facies iudicium hoc. *Dixítque Dñs ad
eũ:Si inuenero Sodomis quinquaginta
iustos in medio ciuitatis,dimittã omni
27 loco propter eos.*Respondénsq; Abra-
D ham, ait: Quia semel cœpi,loquar ad
Dñm meum, cùm sim puluis & cinis.
28 * Quid si minùs quinquaginta iustis,
quinque fuerint? delebis,propter qua-
draginta quinque, vniuersam vrbem?Et
ait.Non delebo,si inuenero ibi quadra-
29 ginta quinque.*Rursúmque locutus est
ad eum: Sin autem quadraginta ibi in-
uenti fuerint,quid facies?Ait:Non per-
30 cutiã propter quadraginta.*Ne quæso,
inquit, indigneris Domine, si loquar:
Quid si ibi inuenti fuerint triginta?Re-
spondit: Non faciã,si inuenero ibi tri-
31 ginta.* Quia semel,ait, cœpi,loquar ad
Dominum meũ:Quid si ibi inuenti fue-
rint viginti? Ait,Non interficiam pro-
32 pter viginti. * Obsecro, inquit,ne ira-
scaris Domine, si loquar adhuc semel:
Quid si inuẽti fuerint ibi decem?Et di-
33 xit:Non delebo propter decem. *Abiit-
que Dñs, postquam cessauit loqui ad
Abrahã: & ille reuersus est in locũ suũ.

CAP. XIX.

Lot,Angelis hospitio susceptis, à Sodomitis vim patitur: cum vxore & vtraque filia à Sodomitico ereptus incendio,vxorem in via amisit: tandémque inebriatus,cum vtraque filia incestum ignorans commisit, vnde ortum habuerunt Moabitæ & Ammonitæ.

1 V Enerúntque duo Angeli Sodomam Hebr.
A vesperè, & sedente Lot in foribus 13.a.
ciuitatis. Qui cùm vidisset eos, surre- 2.
xit; & iuit obuiam eis: adorauítque
pronus in terram, * & dixit: Obsecro,
2 domini,declinate in domum pueri ve-
stri,& manete ibi:lauate pedes vestros,
& manè proficiscemini in viam vestrã.
Qui dixerunt: Minimè, sed in platea
3 manebimus. * Compulit illos oppidò
vt diuerterent ad eum:ingressísque do-

mum illius fecit conuiuium , & coxit
azyma: & comederunt. * Priùs autem 4
quàm irent cubitum, viri ciuitatis val-
lauerunt domũ à puero vsque ad senem
omnis populus simul.* Vocauerúntque 5
Lot,& dixerunt ei:Vbi sunt viri qui in-
troierunt ad te nocte?educ illos huc,vt
cognoscamus eos.*Egressus ad eos Lot, 6
post tergum occludens ostium,ait*No- 7
lite, quæso, fratres mei, nolite malum
hoc facere. * Habeo duas filias , quæ 8
necdũ cognouerunt virum:ducã eas ad B
vos,& abutimini eis sicut vobis placue-
rit , dummodo viris istis nihil mali fa-
ciatis,quia ingressi sunt sub vmbra cul-
minis mei.* At illi dixerunt:Recede il- 9
luc. Et rursus:Ingressus es,inquiunt, vt
aduena; nũquid vt iudices?te ergo ipsũ
2.Pet. magis quàm hos affligemus. ||Vimque
2.b.8. faciebant Lot vehementissimè:iámque
propè erat vt effringerent fores. * Et 10
ecce miserunt manũ viri,& introduxe-
runt ad se Lot, clauserúntque ostiũ,*& 11
|| Sap. eos,qui foris erant, || percusserunt cæ-
19. c. citate à minimo vsque ad maximũ, ita
16. vt ostiũ inuenire non possent.*Dixerũt 12
autẽ ad Lot:Habes hic quempiam tuo- C
rum generum, aut filios, aut filias,om-
nes,qui tui sunt,educ de vrbe hac:*de- 13
lebimus enim locum istum , eo quòd
increuerit clamor eorũ corã Dño, qui
misit nos vt perdamus illos. * Egressus 14
itaq; Lot, locutus est ad generos suos,
qui accepturi erant filias eius,& dixit:
Surgite,egredimini de loco isto : quia
delebit Dñs ciuitatem hãc. Et visus est
eis quasi ludens loqui. * Cúmque esset 15
manè, cogebant eum Angeli, dicentes:
Surge,tolle vxorem tuam,& duas filias
quas habes : ne & tu pariter pereas in
scelere ciuitatis.*Dissimulante illo,ap- 16
prehenderunt manum eius , & manum D
vxoris,ac duarũ filiarum eius,eo quòd
||Sap. parceret Dominus illi. * || Eduxerúnt- 17
10.a.6 que eum,& posuerunt extra ciuitatem:
ibiq; locuti sunt ad eum, dicentes:Sal-
ua animam tuam , noli respicere post
tergum,nec stes in omni circà regione:
sed in monte saluum te fac, ne & tu si-
mul pereas.*Dixitq; Lot ad eos:Quæso 18
Dñe mi,*quia inuenit seruus tuus gra- 19
tiam coram te , & magnificasti miseri-
cordiam tuã quam fecisti mecũ, vt sal-
uares animã meã,nec possum in monte
saluari , ne fortè apprehendat me ma-
lum,& moriar: * Est ciuitas hæc iuxta, 20
ad quam possum fugere,parua,& salua-
bor in ea:numquid non modica est , &
viuet anima mea ? * Dixitque ad eum: 21
Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, E
vt non subuertã vrbẽ pro qua locutus
||Sap. es. * || Festina & saluare ibi : quia non 22
10.a.6 potero facere quidquam donec ingre-
diaris illuc. Idcircò vocatũ est nomen
vrbis illius Segor.* Sol egressus est su- 23
per terram, & Lot ingressus est Segor.
24 * || Igitur Dñs pluit super Sodomam & || Deu
Gomorrham sulphur & ignem à Dño 29.d.
25 de cœlo : * & subuertit ciuitates has, 15.
omnem circà regionem, vniuersos ha- Isa.13
bitatores vrbium , & cuncta terræ vi- d.19.
26 rentia.* ||Respiciénsque vxor eius post Ier.50
27 se,versa est in statuam salis.* Abraham f.40.
autem consurgens manè , vbi steterat Ezec.
28 priùs cum Dño,*intuitus est Sodomam 16.f.
& Gomorrham, & vniuersam terrã re- 49.
gionis illius : viditque ascendentem fa- Osea
uillam de terra quasi fornacis fumum. 11.c.8.
29 *Cùm enim subuerteret Deus ciuitates Amos
F regionis illius, recordatus Abrahæ, li- 4.d.11
berauit Lot de subuersione vrbium in Luc.
30 quibus habitauerat. * Ascendítque Lot 17.f.
de Segor,& mansit in monte,duæ quo- 28.
que filiæ eius cum eo (timuerat enim Iuda
manere in Segor)& mansit in spelunca b.7.
31 ipse, & duæ filiæ eius cum eo. * Dixít- || Luc.
que maior ad minorem ; Pater noster 17.g.
senex est,& nullus virorum remansit in 32.
terra qui possit ingredi ad nos iuxta Sap.
32 morem vniuersæ terræ.* Veni,inebrie- 18.a.1
mus eum vino,dormiamúsque cum eo,
vt seruare possimus ex patre nostro se-
33 men.* Dederunt itaque patri suo bibe-
re vinum nocte illa:Et ingressa est ma-
ior,dormiuítque cum patre:at ille non
sensit , nec quando accubuit filia , nec
34 quando surrexit. * Altera quoque die
G dixit maior ad minorem:Ecce dormiui
heri cum patre meo , demus ei bibere
vinum etiã hac nocte, & dormies cum
eo,vt saluemus semen de patre nostro.
35 * Dederunt etiam & illa nocte patri
suo bibere vinum , ingressáque minor
filia, dormiuit cum eo:& ne tunc qui-
dem sensit quando concubuerit , vel
36 quando illa surrexerit. * Conceperunt
37 ergo duæ filiæ Lot de patre suo. * Pe-
perítque maior filiũ,& vocauit nomen
eius Moab : ipse est pater Moabitarum
38 vsq; in præsentẽ diem.*Minor quoque
peperit filium , & vocauit nomen eius
Ammon, id est, filius populi mei : ipse
est pater Ammonitarum vsque hodie.

CAP. XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti vxor à rege tollitur : quæ ad Domini iussum eum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante salus domui regis restituitur.

1 PRofectus indè Abraham in terram
A australem, habitauit inter Cades &
Sur:& peregrinatus est in Geraris.*Di-
2 xitq; de Sara vxore sua,Soror mea est.
Misit ergo Abimelech rex Geraræ , &
3 tulit eam. * Venit autem Deus ad Abi-
melech per somnium nocte, & ait illi.
En morieris propter mulierem quam
4 tulisti:habet enim virum. * Abimelech
verò non tetigerat eam,& ait:Domine,
num gentem ignorantem & iustam in-
terficies?

terficies? * Nónne ipse dixit mihi : So- 5
ror mea est:& ipse ait:Frater meus est?
in simplicitate cordis mei,& munditia
manuum mearum,feci hoc.* Dixítque 6
ad eum Deus:Et ego scio quòd simplici B
corde feceris ; & ideò custodiui te ne
peccares in me,& non dimisi vt tange-
res eam. * Nunc ergo redde viro suo 7
vxorem , quia propheta est : & orabit
pro te , & viues:si autem nolueris red-
dere , scito quòd morte morieris tu,&
omnia quæ tua sunt. * Statímque de 8
nocte consurgens Abimelech , vocauit
omnes seruos suos : & locutus est vni-
uersa verba hæc in auribus eorum , ti-
muerúntq; omnes viri valde.* Vocauit 9
autē Abimelech etiam Abrahā, & dixit C
ei : Quid fecisti nobis ? quid peccaui-
mus in te , quia induxisti super me , &
super regnum meū peccatū grāde? quæ
non debuisti facere,fecisti nobis.*Rur- 10
súmque expostulans ait : Quid vidisti,
vt hoc faceres ? * Respondit Abraham: 11
Cogitaui mecum,dicens: Forsitan non
est timor Dei in loco isto:& interficiēt
me propter vxorem meam: * Alias au- 12
|| Sup tem & || verè soror mea est, filia patris
12.c.13 mei , & non filia matris meæ, & duxi
Inf.21 eam in vxorem.*Postquam autem edu- 13
c.13. xit me Deus de domo patris mei, dixi
ad eam:Hāc misericordiam facies me-
cum : In omni loco ad quem ingredie-
mur, dices quòd frater tuus sim.*Tulit 14
igitur Abimelech oues & boues,& ser- D
uos & ancillas,& dedit Abraham : red-
didítque illi Saram vxorem suam, * & 15
ait : Terra coram vobis est,vbicumquè
tibi placuerit,habita. * Saræ autem di- 16
xit : Ecce mille argenteos dedi fratri
tuo,hoc erit tibi in velamen oculorum
ad omnes qui tecū sunt,& quocumque
perrexeris : mementóque te deprehen-
sam.* Orante autem Abraham, sanauit 17
Deus Abimelech & vxorem ancillásque
eius,& pepererunt:* Concluserat enim 18
Dominus omnem vuluam domus Abi-
melech propter Saram vxorē Abrahæ.

CAP. XXI.

Nascitur Isaac,& ablactatur; Ismael verò cum matre domo pellitur in desertis victurus, Abimelech cum Abraham
|| Sup. *fœdus medio iuramento percussit.*
17. VIsitauit autem Dñs Saram sicut || 1
c.19. promiserat : & impleuit quæ locu- A
18.b. tus est:* Concepítque,& || peperit filiū 2
10. in senectute sua , tempore quo prædi-
|| Gal. xerat ei Deus. * Vocauítque Abraham 3
4.c.23 nomen filij sui , quem genuit ei Sara,
Heb. Isaac:*& circumcidit eum octauo die, 4
11.c.11 sicut || præceperat ei Deus,* cùm cen- 5
|| Sup. tum esset annorum : hac quippe ætate
17.d. patris,natus est Isaac.* Dixítque Sara: 6
17. Risum fecit mihi Deus:quicumque au-
Mat. dierit , corridebit mihi. * Rursúmque 7
1.a.2. ait:Quis auditurum crederet Abraham,

quòd Sara lactaret filium,quem peperit
8 ei iam seni?*Creuit igitur puer,& abla-
ctatus est:fecítque Abrahā grande con-
9 uiuium in die ablactationis eius.*Cúm-
que vidisset Sara filium Agar Aegyptiæ
ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad
10 Abraham:||Eiice ancillā hanc,& filium Gal. 4.
eius:non enim erit heres filius ancillæ d.30.
11 cum filio meo Isaac. * Durè accepit
12 hoc Abraham pro filio suo: * Cui dixit
F Deus:Non tibi videatur asperum super
puero, & super ancilla tua:omnia quæ
dixerit tibi Sara,audi vocē eius:quia|| ||Rom.
13 in Isaac vocabitur tibi semen.* Sed & 9.b.7.
filium ancillæ faciam in gentem ma- Heb.
14 gnam, quia semen tuum est. * Surrexit 11.d.
itaque Abrahā manè, & tollens panem 18.
& vtrem aquæ, imposuit scapulæ eius,
tradidítque puerum,& dimisit eā. Quæ
cùm abiisset,errabat in solitudine Ber-
15 sabee.* Cúmque consumpta esset aqua
in vtre,abiecit puerum subter vnam ar-
16 borum,quæ ibi erant. * Et abiit, sedít-
que è regione procul quantum potest
arcus iacere , dixit enim : Non videbo
morientē puerum:& sedens contrà, le-
17 uauit vocem suam & fleuit.* Exaudiuit
autem Deus vocem pueri : vocauítque
Angelus Dei Agar de cælo,dicens:Quid
agis Agar?noli timere : exaudiuit enim
Deus vocem pueri de loco in quo est.
18 * Surge , tolle puerum, & tene manum
G illius: quia in gentem magnam faciam
19 eum. * Aperuítque oculos eius Deus:
quæ videns puteū aquæ,abiit,& imple-
20 uit vtrem, deditque puero bibere. * Et
fuit cum eo:qui creuit, & moratus est
in solitudine , factúsque est iuuenis sa-
21 gittarius. * Habitauítque in deserto
Pharan, & accepit illi mater sua vxorē
22 de terra Aegypti.* Eodem tēpore dixit
Abimelech, & Phicol princeps exerci-
tus eius ad Abrahā : Deus tecum est in
23 vniuersis quæ agis.*Iura ergo per Deū,
ne noceas mihi,& posteris meis , stir-
píque meæ : sed iuxta misericordiam,
|| quam feci tibi, facies mihi, & terræ || Sup.
24 in qua versatus es aduena. * Dixítque 20.c.
25 Abraham : Ego iurabo. * Et increpauit 13.
Abimelech propter puteum aquæ quem
26 vi abstulerant serui eius. * Respondít-
que Abimelech : Nesciui quis fecerit
hanc rem:sed & tu non indicasti mihi,
27 & ego non audiui præter hodie. * Tu-
D lit itaque Abraham oues & boues , &
dedit Abimelech: percusserúntq; ambo
28 fœdus.*Et statuit Abrahā septem agnas
29 gregis seorsum.* Cui dixit Abimelech:
Quid sibi volūt septem agnæ istæ, quas
30 stare fecisti seorsum?* At ille : Septem,
inquit,agnas accipies de manu mea:vt
sint mihi in testimonium,quoniam ego
31 fodi puteum istum.*Idcirco vocatus est
32 locus ille Bersabee:quia ibi vterque
iurauit. * Et inierunt fœdus pro puteo

B 3 iura

iuramenti.*Surrexit autem Abimelech, 33
& Phicol princeps exercitus eius, re-
uersíque sunt in terram Palæstinorum.
Abraham verò plantauit nemus in Ber-
sabee,& inuocauit ibi nomen Domini
Dei æterni.* Et fuit colonus terræ Pa- 34
læstinorum diebus multis.

CAP. XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filij sui præcepta immolatione probatur,sed ab ipsius immolatione prohibetur, promissionesque ei confirmantur: & filij Nachor fratris Abrahæ numerantur.

||Iudi. QVæ postquam gesta sunt, ||tentauit 1
8. c. Deus Abraham, & dixit ad eum: A
22. Abraham, Abraham. At ille respondit:
Heb. Adsum.* Ait illi: Tolle filium tuũ vni- 2
11. d. genitum, quem diligis,Isaac,& vade in
17. terram visionis: atque ibi offeres eum
in holocaustum super vnum montium
quem mõstrauero tibi.*Igitur Abraham 3
de nocte consurgens, strauit asinum
suum: ducens secum duos iuuenes, &
Isaac filium suum: Cúmque concidisset
ligna in holocaustũ,abiit ad locum quẽ
præceperat ei Deus.*Die autem tertio, 4
eleuatis oculis,vidit locũ procul: *di- 5
xítque ad pueros suos: Expectate hic
cum asino: ego & puer illuc vsque pro-
perantes, postquam adorauerimus, re-
uertemur ad vos.* Tulit quoque ligna 6
holocausti, & imposuit super Isaac fi- B
lium suum: ipse verò portabat in ma-
nibus ignem & gladium. Cúmque duo
pergerent simul,* dixit Isaac patri suo: 7
Pater mi. At ille respõdit: Quid vis fili?
Ecce,inquit,ignis & ligna:vbi est victi-
ma holocausti? *Dixit autem Abraham: 8
Deus prouidebit sibi victimam holo-
causti, fili mi. Pergebant ergo pariter:
* & venerunt ad locum quem ostende- 9
rat ei Deus, in quo ædificauit altare, &
desuper ligna composuit: cúmque alli-
gasset Isaac filium suum, posuit eum in
altare super struem lignorum.* Exten- 10
dítque manum,& arripuit gladium, vt
Iac. 2. immolaret filium suũ.*Et ecce Angelus 11
d. 21. Dñi de cælo clamauit, dicẽs:Abraham,
Abraham.Qui respõdit:Adsum.* Dixit- 12
que ei:Non extendas manum tuã super C
puerũ,neque facias illi quidquam:nunc
cognoui quòd times Deum, & non pe-
percisti vnigenito filio tuo propter me.
* Leuauit Abraham oculos suos,viditq; 13
post tergum arietẽ inter vepres hæren-
tem cornibus, quem assumens obtulit
holocaustum pro filio.* Appellauítque 14
nomen loci illius, Dñs videt. Vnde vs-
que hodie dicitur: In monte Dñs vi-
debit.*Vocauit autem Angelus Domini 15
Abraham secũdò de cælo,dicens* ||Per 16
||Psal. memetipsum iuraui, dicit Dominus:
104. quia fecisti hanc rem, & non pepercisti
a. 9. filio tuo vnigenito propter me:* bene- 17
dicam tibi,& multiplicabo semen tuum D
sicut stellas cæli, & velut arenam quæ Eccl.
est in littore maris: possidebit semen 44.
18 tuum portas inimicorum suorum,* & 21.
|| BENEDICENTVR in semine tuo 1.Ma-
omnes gentes terræ, quia obedisti voci ch. 2.
19 meæ.* Reuersus est Abraham ad pue- f. 52.
ros suos, abierúntque Bersabee simul, Luc.
20 & habitauit ibi.* His ita gestis,nuntia- g. 73
tum est Abrahæ quòd Melcha quoque Hebr.
21 genuisset filios Nachor fratri suo.*Hus 6. c. 13
primogenitum,& Buz fratrem eius, & d. 17.
22 Camuel patrem Syrorum,&* Cased, & || Sup.
23 Azau, Pheldas quoque & Ieldaph,* ac 12. a.
Bathuel,de quo nata est Rebecca: octo 3. 18.
istos genuit Melcha, Nachor fratri b. 18.
24 Abrahæ.* Concubina verò illius no- Inf. 6
mine Roma, peperit Tabee, & Gaham, b. 4.
& Tahas, & Maacha. Eccli.

CAP. XXIII. 44. d.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præsenti emit pecunia, sepelitur. 25. Act. 3. d. 25.

1 VIxit autem Sara centũ viginti septẽ
2 annis.* Et mortua est in ciuitate
A Arbee, quæ est Hebron, in terra Cha-
naan: venítque Abraham vt plangeret
3 & fleret eam.* Cúmque surrexisset ab
officio funeris, locutus est ad filios
4 Heth, dicens: *Aduena sum & peregri-
nus apud vos: date mihi ius sepulchri
vobiscum,vt sepeliam mortuum meum.
5 * Responderunt filij Heth, dicentes:
6 * Audi nos Dñe, princeps Dei es apud
nos: in electis sepulchris nostris sepeli
mortuum tuũ: nullúsque te prohibere
poterit quin in monumento eius sepe-
7 lias mortuum tuum. *Surrexit Abrahã,
& adorauit populũ terræ, filios videli-
8 cet Heth: *dixitque ad eos: Si placet
B animæ vestræ vt sepeliam mortuũ meũ,
audite me,& intercedite pro me apud
9 Ephron filium Seor: * vt det mihi spe-
luncam duplicem, quã habet in extre-
ma parte agri sui:pecunia digna tradat
eam mihi coram vobis in possessionem
10 sepulchri.*Habitabat autem Ephron in
medio filiorum Heth. Respondítque
Ephron ad Abraham cunctis audienti-
bus qui ingrediebantur portã ciuitatis
11 illius,dicens:* Nequaquam ita fiat,do-
mine mi, sed tu magis ausculta quod
loquor:Agrum trado tibi,& speluncam
C quæ in eo est, præsentibus filiis populi
12 mei, sepeli mortuum tuum.* Adorauit
13 Abraham coram populo terræ.* Et lo-
cutus est ad Ephron circumstãte plebe:
quæso, vt audias me: Dabo pecuniam
pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam
14 mortuum meum in eo.* Respondítque
15 Ephron. *Domine mi, audi me: Terra
quã postulas, quadringentis siclis ar-
genti valet:istud est pretiũ inter me &
te: sed quantum est hoc?sepeli mortuũ
16 tuum.* Quod cùm audisset Abraham,
appendit

appendit pecuniam, quam Ephron po-
stulauerat, audientibus filiis Heth, qua-
dringentos siclos argenti probatæ mo-
netæ publicæ. *Confirmatúsque est ager 17
quondam Ephronis, in quo erat spelun- D
ca duplex, respiciēs Mambre, tam ipse,
quàm spelunca, & omnes arbores eius
in cunctis terminis eius per circuitum,
*Abrahæ in possessionē, videntibus filiis 18
Heth, & cunctis qui intrabant portam
ciuitatis illius. * Atque ita sepeliuit 19
Abraham Saram vxorem suam in spe-
lunca agri duplici, quæ respiciebat
|| Inf. 35.d. 17. Mambre. || Hæc est Hebron in terra Cha-
naan. * Et confirmatus est ager, & an- 20
trum quod erat in eo, Abrahæ in pos-
sessionem monumentis à filiis Heth.

CAP. XXIV.

Seruus Abrahæ ab ipso adiuratus & in Mesopotamiam ad quærendam vxorem Isaac missus, signo à Domino petito, Rebeccam inuenit, & habito parentum ac fratris ipsiúsque consensu adducit ad Isaac; quam ille ducit in vxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

ERat autē Abrahã senex, dierúmque 1
multorum: & Dñs in cunctis bene- A
dixerat ei. *Dixítque ad seruum seniorē 2
domus suæ, qui præerat omnibus quæ
|| Inf. 47.g. 29. habebat: || Pone manum tuã subter fe-
mur meum, * vt adiurē te per Dñm, Deū 3
cæli & terræ, vt non accipias vxorem fi-
lio meo de filiabus Chananæorum, inter
quos habito: * sed ad terram & cogna- 4
tionē meam proficiscaris, & indè acci-
pias vxorē filio meo Isaac. * Respondit 5
seruus: Si noluerit mulier venire mecum
in terram hanc, numquid reducere de-
beo filiū tuum ad locū, de quo tu egres-
sus es? *Dixítque Abrahã: Caue nequan- 6
do reducas filiū meum illuc. * Dominus 7
Deus cæli, qui tulit me de domo patris
mei, & de terra natiuitatis meæ, qui lo-
cutus est mihi, & iurauit mihi, dicens: ||
|| Sup. 11.b.7. 13.c.15 & 15.d.18. Infr. 26.a.2. Semini tuo dabo terrã hanc, ipse mittet
Angelū suum coram te, & accipies inde
vxorem filio meo: * sin autē mulier no- 8
luerit sequi te, non teneberis iuramen-
to: filium meū tantùm ne reducas illuc.
*Posuit ergo seruus manum sub femore 9
Abrahã domini sui, & iurauit illi super
sermone hoc. * Tulítque decē camelos 10
de grege domini sui, & abiit, ex omni- B
bus bonis eius portans secū, profectús-
que perrexit in Mesopotamiam ad vrbē
Nachor. *Cúmq; camelos fecisset accū- 11
bere extra oppidum iuxta puteū aquæ
vespere, tempore quo solent mulieres
egredi ad hauriendã aquam, dixit: *Do- 12
mine Deus domini mei Abraham, oc-
curre, obsecro, mihi hodie, & fac mise-
ricordiam cum domino meo Abraham.
* Ecce ego sto prope fontem aquæ, & 13
filiæ habitatorum huius ciuitatis egre-
14 dientur ad hauriendam aquam. * Igitur
puella, cui ego dixero: Inclina hydriam
tuam vt bibã, & illa responderit: Bibe,
quin & camelis tuis dabo potum: ipsa
est, quam præparasti seruo tuo Isaac: &
per hoc intelligã quòd feceris miseri-
15 cordiam cum domino meo. * Necdum
intra se verba compleuerat, & ecce Re-
becca egrediebatur, filia Bathuel, filij
Melchæ vxoris Nachor fratris Abra-
ham, habens hydriam in scapula sua:
16 *puella decora nimis, virgóq; pulcher-
rima, & incognita viro: descenderat au-
tem ad fontē, & impleuerat hydriam, ac
17 reuertebatur. * Occurrítque ei seruus,
C & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendū
18 præbe de hydria tua. * Quæ respondit:
Bibe domine mi: celeriterque deposuit
hydriã super vlnam suã, & dedit ei po-
19 tum. *Cúmque ille bibisset, adiecit: Quin
& camelis tuis hauriam aquam, donec
20 cuncti bibant. * Effundénsque hydriã in
canalibus, recurrit ad puteum vt hau-
riret aquam: & haustam omnibus came-
21 lis dedit. * Ipse autem contemplabatur
eam tacitus, scire volens vtrum prospe-
22 rum iter suum fecisset Dñs, an non. *
Postquã autem biberunt cameli, protu-
lit vir inaures aureas, appendētes siclos
duos, & armillas totidem pondo siclo-
23 rum decem. *Dixítque ad eam: Cuius es
filia? indica mihi: est in domo patris tui
24 locus ad manendū? * Quæ respondit: Fi-
lia sum Bathuelis, filij Melchæ, quem
25 peperit ipsi Nachor. *Et addidit, dicens:
Palearum quoque & fœni plurimū est
apud nos, & locus spatiosus ad manen-
26 dum. * Inclinauit se homo, & adorauit
27 Dominum, * dicens: Benedictus Domi-
nus Deus domini mei Abraham, qui nō
abstulit misericordiam, & veritatem
suam à domino meo, & recto itinere
me perduxit in domum fratris domini
28 mei. * Cucurrit itaque puella, & nun-
tiauit in domū matris suæ omnia quæ
29 audierat. *Habebat autem Rebecca fra-
D trem nomine Laban, qui festinus egres-
sus est ad hominē, vbi erat fons. * Cúm-
30 que vidisset inaures & armillas in ma-
nibus sororis suæ, & audisset cuncta
verba referentis: Hæc locutus est mihi
homo: venit ad virum, qui stabat iuxta
camelos, & prope fontem aquæ: * di-
31 xítque ad eum: Ingredere, benedicte
Domini: cur foris stas? præparaui do-
32 mum, & locū camelis. * Et introduxit
eum in hospitium ac destrauit came-
los, dedítque paleas & fœnum, & aquã
ad lauandos pedes eius, & virorum qui
33 venerant cum eo. * Et appositus est
in conspectu eius panis. Qui ait. Non
comedam, donec loquar sermones
34 meos. Respondit ei, loquere. * At ille
35 seruus, inquit, Abraham sum. * & Do-
minus benedixit domino meo valde

magnificatúsque est: & dedit ei oues &
boues, argentū & aurum, seruos & an-
cillas, camelos & asinos.*Et peperit Sa- 36
ra vxor domini mei filiū domino meo
in senectute sua, dedítque illi omnia
quæ habuerat.* Et adiurauit me domi- 37
nus meus, dicens: Non accipies vxorem
filio meo de filiabus Chananæorum, in
quorum terra habito: * sed ad domum 38
patris mei perges, & de cognatione mea
accipies vxorem filio meo: * ego verò
respondi domino meo: Quid si nolue- 39
rit venire mecum mulier? * Dominus, 40
ait, in cuius conspectu ambulo, mittet E
angelum suum tecum, & diriget viam
tuam, accipiésque vxorem filio meo de
cognatione mea, & de domo patris
mei. * Innocens eris à maledictione 41
mea, cùm veneris ad propinquos meos,
& non dederint tibi.* Veni ergo hodie 42
ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus
domini mei Abraham, si direxisti viam
meam, in qua nunc ambulo,* Ecce sto 43
iuxta fontem aquæ; & virgo, quæ egre-
dietur ad hauriendam aquā, audierit à
me; Da mihi pauxillum aquæ ad biben-
dum ex hydria tua:* & dixerit mihi: Et 44
tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipsa est
mulier quam præparauit Dominus filio
domini mei.* Dúmque hæc tacitus me- 45
cum voluerem, apparuit Rebecca ve-
niens cum hydria, quā portabat in sca-
pula: descendítque ad fontem, & hausit
aquam. Et aio ad eam: Da mihi paulu-
lum bibere. * Quæ festinans deposuit 46
hydriā de humero, & dixit mihi: Et tu
bibe, & camelis tuis tribuam potum.
Bibi, & adaquauit camelos. * Interro- 47
gauíque eam, & dixi: Cuius es filia? Quæ
respondit: filia Bathuelis sum, filij Na-
chor, quē peperit ei Melcha. Suspendi
itaque inaures ad ornandum faciem
eius, & armillas posui in manibus eius.
*Pronúsque adoraui Dominum, bene- 48
dicens Dño Deo domini mei Abraham. F
qui perduxit me recto itinere, vt su-
merem filiam fratris domini mei filio
eius.* Quamobrem si facitis misericor- 49
diam & veritatē cum domino meo: in-
dicate mihi: sin autem aliud placet, &
hoc dicite mihi, vt vadam ad dexterā,
siue ad sinistram. * Responderúntque 50
Laban & Bathuel: A Domino egressus
est sermo: non possumus extra placitū
eius quidquam aliud loqui tecum.* En 51
Rebecca coram te est, tolle eam, & pro-
ficiscere, & sit vxor filij domini tui, si-
cut locutus est Dominus. * Quod cùm 52
audisset puer Abraham, procidens ado-
rauit in terram Dñm.* Prolatísque va- 53
sis argenteis, & aureis, ac vestibus, de-
dit ea Rebeccæ pro munere, fratribus
quoque eius & matri, dona obtulit.
* Inito conuiuio, vescentes pariter & 54
bibentes manserunt ibi. Surgens autem
manè, locutus est puer: Dimittite me,
55 vt vadam ad dominum meum.* Respon-
derúntq; fratres eius & mater: Maneat
puella saltē decē dies apud nos, & po-
56 steà proficiscetur.* Nolite, ait, me reti-
nere, quia Dñs direxit viā meam: dimit-
57 tite me vt pergā ad dñm meū.* Et dixe-
runt: Vocemus puellā, & quæramus ip-
58 sius voluntatē.* Cúmq; vocata venisset,
sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto?
59 Quæ ait: Vadā.* Dimiserūt ergo eam, &
G nutricē illius, seruúmque Abraham, &
60 comites eius, * imprecantes prospera
sorori suæ, atque dicentes: Soror nostra
es: crescas in mille millia, & possideat
61 semen tuū portas inimicorū suorum.*
Igitur Rebecca & puellæ illius, ascensis
camelis, secutæ sunt virum: qui festinus
62 reuertebatur ad dñm suum.* Eo autem
tēpore deambulabat Isaac per viā quæ
ducit ad puteum, cuius nomen est Vi-
uentis & Videntis: habitabat enim in Sup. 16 d. 14.
63 terra australi* & egressus fuerat ad me-
ditandum in agro, inclinata iam die:
cúmq; eleuasset oculos, vidit camelos
64 venientes procul.* Rebecca quoq; con-
65 specto Isaac, descēdit de camelo,* & ait
ad puerum: Quis est ille homo qui venit
per agrū in occursum nobis? Dixítque
ei: Ipse est dominus meus. At illa tol-
66 lens citò pallium, operuit se. * Seruus
autem, cuncta quæ gesserat, narrauit
67 Isaac:* Qui introduxit eam in taberna-
culum Saræ matris suæ, & accepit eam
vxorem: & in tantum dilexit eam, vt
dolorem, qui ex morte matris eius ac-
ciderat, temperaret.

CAP. XXV.

Abraham multis ex Cetura susceptis filiis mortuus est: Ismael quoque postquam duodecim genuit duces, moritur Isaac pro vxore sua sterili precatus, geminos genuit Esau & Iacob quorum maior vendidit minori primogenita.

1 ABraham verò aliam duxit vxorem
2 nomine Ceturam:* quæ peperit ei 1. Par. 1. c. 32.
A Zamran & Iecsan, & Madan, & Ma-
3 dian, & Iesboc, & Sue: * Iecsan quoque
genuit Saba, & Dadan, filij Dadan fue-
runt, Assurim, & Latusim, & Loomim.
4 *At verò ex Madian ortus est Epha, &
Opher, & Henoch, & Abida, & Eldaa:
5 omnes hi filij Ceturæ. * Dedítq; Abra-
6 ham cuncta quæ possederat, Isaac:* fi-
liis autem concubinarum largitus est
munera, & separauit eos ab Isaac filio
suo, dum adhuc ipse viueret, ad plagam
7 orientalem. * Fuerunt autem dies vitæ
Abrahæ, centum septuaginta quinque
8 anni. * Et deficiens mortuus est in se-
nectute bona, prouectǽque ætatis, &
plenus dierū, congregatúsq; est ad po-
9 pulū suum. * Et sepelierunt eum Isaac
& Ismael filij sui in spelunca duplici,
quæ sita est in agro Ephron filij Seor,

Hethæi, è regione Mābre,* quem eme- 10
rat à filiis Heth:ibi sepultus est ipse, & B
Sara vxor eius. * Et post obitum illius 11
benedixit Deus Isaac filio eius,qui ha-
bitabat iuxta puteum nomine Viuentis
& videntis.* Hæ sunt generationes Is- 12
mael filij Abrahæ,quem peperit ei Agar
Aegyptia,famula Saræ:* & hæc nomina 13
filiorum eius in vocabulis & genera-
1.Paral. 1.b.29 tionibus suis: || Primogenitus Ismaelis
Nabaioth, deinde Cedar, & Adbeel, &
Mabsam,* Masma quoque, & Duma, & 14
Massa,* Hadar, & Thema, & Iethur, & 15
Naphis,& Cedma.* Isti sunt filij Ismaë- 16
lis : & hæc nomina per castella & op-
pida eorū,duodecim principes tribuum
suarū.*Et facti sunt anni vitæ Ismaëlis 17
centum triginta septē,deficiénsq; mor-
tuus est , & appositus ad populū suum.
*Habitauit autem ab Heuila vsque Sur, 18
quæ respicit Aegyptum introeuntibus C
Assyrios : coram cunctis fratribus suis
obiit. * Hæ quoque sunt generationes 19
Isaac filij Abraham : Abraham genuit
Isaac: * qui cùm quadraginta esset an- 20
norum,duxit vxorem Rebeccam filiam
Bathuelis Syri de Mesopotamia, soro-
rem Labam. * Deprecatúsque est Isaac 21
Dominum pro vxore sua,eo quòd esset
sterilis: qui exaudiuit eum,& dedit cō-
ceptum Rebeccæ. * Sed collidebantur 22
in vtero eius paruuli ; quæ ait : Si sic
mihi futurū erat,quid necesse fuit con-
cipere? Perrexítque vt consuleret Do-
Rom. 9.c.10 minum. * Qui respondens , ait : || Duæ 23
gentes sunt in vtero tuo, & duo populi
ex ventre tuo diuidentur , populúsque
populū superabit, & maior seruiet mi-
nori.*Iam tempus pariendi aduenerat, 24
& ecce gemini in vtero eius reperti
|| Osee 12.a.3 sunt. * || Qui prior egressus est , rufus 25
erat,& totus in morem pellis hispidus: D
Mat. 1.a.2. vocatúque est nomen eius Esau.||Proti-
nus alter egrediens,plantam fratris te-
nebat manu: & idcirco appellauit eum
Iacob.* Sexagenarius erat Isaac quādo 26
nati sunt ei paruuli. * Quibus adultis 27
factus est Esau vir gnarus venandi , &
homo agricola.Iacob autē vir simplex
habitabat in tabernaculis.* Isaac ama- 28
bat Esau , eo quòd de venationibus il-
lius vesceretur ; & Rebecca diligebat
Iacob.*Coxit autem Iacob pulmētum: 29
ad quem cùm venisset Esau de agro
lassus, * ait : Da mihi de coctione hac 30
rufa,quia oppido lassus sum. Quam ob
Heb. 12.c.16 causam vocatū est nomen eius ||Edom.
Abd. 1.a. *Cui dixit Iacob:Vende mihi primoge- 31
nita tua. * Ille respondit : En morior, 32
quid mihi proderunt primogenita?*Ait 33
Iacob:Iura ergo mihi. Iurauit ei Esau,
& vendidit primogenita. * Et sic acce- 34
pto pane, & lentis edulio, comedit, &
bibit, & abiit : paruipendens quòd pri-
mogenita vendidisset.

CAP. XXVI.

Isaac ob famem in Geraris peregrinatus ; post acceptam Terræ promissionem & seminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech quòd Rebeccam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis iurgantibus Abimelech cum Isaac fœdus percussit.

1 ORta autem fame super terram,post
A eam sterilitatem quæ acciderat in
diebus Abraham,abiit Isaac ab Abime-
lech regem Palæstinorum in Gerara.
2 *Apparuitq; ei Dn̄s,& ait:Ne descendas
in Aegyptū,sed quiesce in terra, quam
3 dixero tibi.*Et peregrinare in ea,eróq;
tecū,& benedicā tibi:tibi enim& semini
tuo dabo vniuersas regiones has, ||cō- || Sup.
plens iuramentū quod spopondi Abra- 12.b.7
4 hā patri tuo.*Et multiplicabo semē tuū c.15.d.
sicut stellas cœli:dabóque posteris tuis 18.
B vniuersas regiones has : || & BENEDI- ||Sup.
CENTVR in semine tuo omnes gentes 12.a.3
5 terræ,*eo quòd obedierit Abrahā voci 18.c.
meæ & custodierit præcepta & manda- 18.22.
6 ta mea, & ceremonias legésq; seruaue- d.17.
7 rit.Mansit itaque Isaac in Geraris.*Qui Inf.
cùm interrogaretur à viris loci illius 28.c.
super vxore sua,respōdit:Soror mea est; 14.
timuerat enim confiteri quod sibi esset
sociata coniugio,reputans ne fortè in-
terficerent eum propter illius pulchri-
8 tudinem. * Cúmque pertransissent dies
plurimi , & ibidem moraretur, prospi-
ciens Abimelech rex Palæstinorum per
fenestram, vidit eum iocātem cum Re-
9 becca vxore sua.* Et accersito eo, ait:
perspicuum est quòd vxor tua sit : cur
mentitus es eā sororem tuam esse? Re-
spōdit:Timui ne morerer propter eam.
10 *Dixitque Abimelech : Quare impo-
C suisti nobis ? potuit coire quispiam de
11 populo cum vxore tua,& induxeras su-
per nos grande peccatum:præcepítque
omni populo , dicens : * Qui tetigerit
hominis huius vxorem , morte morie-
12 tur.* Seuit autem Isaac in terra illa,&
inuenit in ipso anno centuplum:bene-
13 dixitque ei Dominus.* Et locupletatus
est homo, & ibat proficiens atque suc-
crescens , donec magnus vehementer
14 effectus est: * habuit quoque possessio-
nes ouium & armentorum , & familiæ
plurimum.Ob hoc inuidentes ei Palæ-
15 stini,* omnes puteos quos foderūt ser-
D ui patris illius Abraham, illo tempore
16 obstruxerunt,implentes humo:* in tan-
tū, vt ipse Abimelech diceret ad Isaac:
Recede à nobis,quoniam potētior no-
17 bis factus es valde. * Et ille discedens,
vt veniret ad torrentem Geraræ, habi-
18 taretque ibi ; * rursum fodit alios pu-
teos , quos foderant serui patris sui
19 Abrahā,*& quos,illo mortuo,olim ob-
struxerant Philisthiim : appellauítque
eos eisdem nominibus quibus antè pa-

ter vocauerat.* Foderúntque in Tor- 19
rente,& repererunt aquam viuam.*Sed 20
& ibi iurgium fuit pastorũ Geraræ ad-
uersus pastores Isaac,dicentium:Nostra
est aqua,quamobrem nomen putei, ex
eo quod acciderat,vocauit calumniam.
* Foderunt autem & alium : & pro illo 21
quoque rixati sunt,appellauítque eum, E
Inimicitias.* Profectus indè fodit aliũ 22
puteum, pro quo non contenderunt:
itaquè vocauit nomen eius, Latitudo,
dicens:Nunc dilatauit nos Dominus,&
fecit crescere super terram. * Ascendit 23
autem ex illo loco in Bersabee, * vbi 24
apparuit ei Dominus in ipsa nocte, di-
cens:Ego sum Deus Abraham patris tui:
noli timere,quia ego tecum sum:bene-
dicam tibi,& multiplicabo semen tuum
propter seruum meũ Abraham.*Itaquè 25
ædificauit ibi altare:& inuocato nomi- F
ne Domini,extẽdit tabernaculum:præ-
cepitque seruis suis vt foderẽt puteum.
*Ad quem locùm cùm venissent de Ge- 26
raris,Abimelech,& Ochozat amicus il-
lius,& Phicol dux militum,*locutus est 27
eis Isaac : Quid venistis ad me , homi-
nem quem odistis,& expulistis à vobis:
*Qui responderunt:Vidimus tecum esse 28
Dñm,& idcircò nos diximus : Sit iura-
mentum inter nos , & ineamus fœdus,
*vt non facias nobis quidquã mali,sicut 29
& nos nihil tuorũ attigimus , nec feci-
mus quod te læderet:sed cũ pace dimi-
simus auctum benedictione Dñi.* Fecit 30
ergo eis cõuiuium,& post cibum & po-
tum * surgentes manè , iurauerunt sibi 31
mutuò:dimisitque eos Isaac pacificè in G
locum suũ.*Ecce autẽ venerunt in ipso 32
die serui Isaac,annũtiantes ei de puteo
quem foderant,atque dicentes:Inueni-
mus aquã.*Vnde appellauit eum,Abun- 33
dantiam : & nomen vrbi impositum est
Bersabee,vsque in præsentẽ diem.*Esau 34
verò quadragenarius duxit vxores,Iu-
dith filiam Beeri Hethæi, & Basemath
||*Infr.* filiam Elon eiusdem loci: * ||quæ ambæ 35
27.g. offenderant animum Isaac & Rebeccæ.
46.

CAP. XXVII.

Iacob matris consilio benedictionem loco Esau accepit ; ad cuius odium fugiendum monetur à matre vt in Haran ad Laban concedat.

SEnuit autem Isaac , & caligauerunt 1
oculi eius,& videre non poterat:vo- A
cauítque Esau filium suum maiorem,&
dixit ei:Fili mi. Qui respondit : adsum.
*Cui pater : Vides,inquit, quòd senue- 2
rim,& ignorẽ diem mortis meæ.*Sume 3
arma tua,pharetram, & arcum,& egre-
dere foras : cùmque venatu aliquid ap-
prehenderis,*fac mihi indè pulmentum 4
sicut velle me nosti,& affer vt comedã:
& benedicat tibi anima mea antequàm
moriar: * Quod cùm audisset Rebecca, 5
& ille abiisset in agrum vt iussionem
6 patris impleret,* dixit filio suo Iacob:
Audiui patrẽ tuum loquentẽ cum Esau
7 fratre tuo,& dicentem ei : * Affer mihi
de venatione tua,& fac cibos vt come-
B dam,& benedicã tibi coram Dño ante-
8 quam moriar.* Nunc ergo fili mi , ac-
9 quiesce consiliis meis : * & pergens ad
gregẽ,affer mihi duos hœdos optimos,
vt faciam ex eis escas patri tuo,quibus
10 libenter vescitur: * quas cùm intuleris,
& cõmederit,benedicat tibi priusquam
11 moriatur , * Cui ille respondit : Nosti
quòd Esau, frater meus, homo pilosus
12 sit,& ego lenis:* si attrectauerit me pa-
ter meus,& senserit,timeo ne putet me
sibi voluisse illudere, & inducam super
13 me maledictionem pro benedictione.
*Ad quem mater:in me sit,ait, ista ma-
ledictio,fili mi:tantùm audi vocẽ meã,
14 & pergens affer quæ dixi:* Abiit, & at-
tulit,deditque matri.Parauit illa cibos,
15 sicut velle nouerat patrẽ illius.* Et ve-
stibus Esau valde bonis , quas apud se
16 habebat domi,induit eum:*pelliculásq;
hœdorum circũdedit manibus, & colli
17 nuda protexit.* Deditque pulmentum,
18 & panes, quos coxerat, tradidit.* Qui-
C bus illatis,dixit : Pater mi? At ille res-
19 pondit:Audio.Quis es tu fili mi?*Dixit-
que Iacob:Ego sum primogenitus tuus
Esau : feci sicut præcepisti mihi: surge,
sede , & comede de venatione mea , vt
20 benedicat mihi anima tua.*Rursúmque
Isaac ad filium suum:Quomodo,inquit,
tam citò inuenire potuisti,fili mi ? Qui
respondit:Voluntas Dei fuit vt citò oc-
21 curreret mihi quod volebam. * Dixit-
que Isaac:Accede huc,vt tangam te fili
mi, & probem vtrùm tu sis filius meus
22 Esau, annon.* Accessit ille ad patrem,
& palpato eo dixit Isaac: Vox quidem,
vox Iacob est : sed manus, manus sunt
23 Esau.*Et non cognouit eum,quia pilo-
sæ manus similitudinem maioris ex-
24 presserant. Benedicens ergo illi, * ait:
Tu es filius meus Esau? Respondit,Ego
25 sum.*At ille:Affer mihi,inquit,cibos de
D venatione tua,fili mi, vt benedicat tibi
anima mea. Quos cùm oblatos come-
disset,obtulit ei etiam vinum,quo hau-
26 sto,* dixit ad eum:Accede ad me, & da
27 mihi osculum,fili mi.*Accessit,& oscu-
latus est eum.Statimque vt sensit vesti-
mentorum illius fragrantiã,benedicens
illi,ait : Ecce odor filij mei sicut odor
28 agri pleni,cui benedixit Dñs.* Det tibi
Deus de rore cæli,& de pinguedine ter-
29 ræ,abundantiam frumenti & vini. * Et
seruiant tibi populi, & adorent te tri-
bus : esto dominus fratrum tuorum, &
E incuruentur ante te filij matris tuæ,qui
maledixerit tibi, sit ille maledictus : &
qui benedixerit tibi , benedictionibus
30 repleatur.*Vix Isaac sermonem imple-
uerat ; & egresso Iacob foras , venit
Esau.

Esau,*coctósque de venatione cibos in- 31
tulit patri,dicens:Surge pater mi,& co-
mede de venatione filij tui : vt benedi-
cat mihi anima tua.*Dixítque illi Isaac: 32
Quis enim es tu?Qui respōdit:Ego sum
filius tuus primogenitus Esau:*Expauit 33
Isaac stupore vehementi:& vltrà quàm
credi potest,admirans,ait : Quis igitur
ille est qui dudū captā venationē attu-
lit mihi,& comedi ex omnibus priusquā
tu venires?benedixíq; ei;& erit benedi-
ctus.* Auditis Esau sermonibus patris, 34
irrugiit clamore magno:& cōsternatus,
ait:Benedic etiā & mihi,pater mi.*Qui 35
ait: Venit germanus tuus fraudulenter,
& accepit benedictionem tuam.*At ille 36
subiunxit, Iustè vocatū est nomen eius F
Iacob:supplātauit enim me in altera vi-
||Supr. 25.d. 34. ce:||primogenita mea antè tulit,& nunc
secundò surripuit benedictionē meam:
Rursúmq; ad patrē:Nunquid non reser-
uasti,ait,& mihi benedictionē?* Respō- 37
dit Isaac:Dñm tuū illū constitui,& om-
nes fratres eius seruituti illius subiuga-
ui:frumēto & vino stabiliui eum,& tibi
post hæc fili mi,vltrà quid faciam?*Cui 38
Esau:Num vnam,inquit, tātùm benedi-
ctionē habes,pater?mihi quoq; obsecro
vt benedicas.Cúmq; eiulatu magno fle-
|| Heb. 11. d. 20. ret,*motus Isaac,dixit ad eum:||In pin- 39
guedine terræ, & in rore cæli desuper,
*erit benedictio tua.Viues in gladio,& 40
fratri tuo seruies:tēpúsque veniet,cùm
excutias & soluas iugū eius de ceruici-
bus tuis.* Oderat ergo semper Esau Ia- 41
cob pro benedictione qua benedixerat G
||Abd. c.10. ei pater:dixitque in corde suo:||Venient
dies luctus patris mei, & occidā Iacob
fratrē meū.* Nuntiata sunt hæc Rebec- 42
cæ:quæ mittens & vocans Iacob filium
suum dixit ad eū: Ecce Esau frater tuus
minatur vt occidat te.* Nunc ergo fili 43
mi,audi vocē meā,& consurgēs fuge ad
Laban fratrē meū in Haran:*habitabísq; 44
cū eo dies paucos,donec requiescat fu-
ror fratris tui,*& cesset indignatio eius, 45
obliuiscatúrq; eorū quæ fecisti in eum:
posteà mittā,& adducā te indè huc:cur
||Supr. 26.g. 35. vtroq; orbabor filio in vno die?*Dixítq; 46
Rebecca ad Isaac : Tædet me vitæ meæ
propter filias Heth:si acceperit Iacob v-
xorē de stirpe huius terræ,nolo viuere.

CAP. XXVIII.

Iacob in Mesopotamiam transiens, videt in somnis scalam cui innitebatur Dominus:& accepta de terra ac seminis multiplicatione promissione, experrectus votum Deo vouet.

VOcauit itaquè Isaac Iacob,& bene- 1
dixit eum , præcepítque ei dicens: A
Noli accipere coniugē de genere Cha-
naan:*sed vade,& proficiscere in Meso- 2
potamiam Syriæ, ad domum Bathuel
patris matris tuæ, & accipe tibi indè
vxorem de filiabus Laban auunculi tui:
3 *Deus autē omnipotens benedicat tibi,
& crescere te faciat,atque multiplicet:
4 vt sis in turbas populorum.* Et det tibi
benedictiones Abrahæ, & semini tuo
post te:vt possideas terram peregrina-
tionis tuæ,quam pollicitus est auo tuo.
5 *||Cúmque dimisisset eū Isaac,profectus ||Osee 12.c. 12.
venit in Mesopotamiam Syriæ ad Labā
filiū Bathuel Syri, fratrē Rebeccæ ma-
6 tris suæ.* Videns autē Esau quòd bene-
B dixisset pater suus Iacob,& misisset eum
in Mesopotamiā Syriæ, vt indè vxorem
duceret:& quòd post benedictionē præ-
cepisset ei,dicēs:Non accipies vxorē de
7 filiabus Chanaan:* quódque obediens
Iacob parentibus suis isset in Syriam:
8 *probās quoq; quòd nō libēter aspice-
9 ret filias Chanaā pater suus,*iuit ad Is-
maelē,& duxit vxorem,absque iis quas
priùs habebat, Maheleth filiam Ismael
10 filij Abrahā,sororem Nabaioth.* Igitur
egressus Iacob de Bersabee, pergebat
11 Haran.*Cúmque venisset ad quendā lo-
cū,& vellet in eo requiescere post solis
occubitū,tulit de lapidibus qui iacebāt,
& supponēs capiti suo, dormiuit in eo-
12 dē loco.*Viditq; in somnis scalā stātem
C super terrā,& cacumē illius tangēs cæ-
lū:Angelos quoq; Dei ascendētes & de-
13 scendentes per eā,*& Dñm innixū scalæ
dicentē sibi : ||Ego sum Dñs Deus Abra-
ham patris tui,& Deus Isaac,Terram in ||Infr.
qua dormis,tibi dabo & semini tuo. 35.a.
14 *Eritque semen tuum quasi puluis terræ: 1.48.
||dilataberis ad Occidentē,& Orientē,& a.3.
Septentrionē,& Meridiē:& || BENEDI- Deut.
CENTVR IN TE & in semine tuo cūctæ 12.c.
tribus terræ.*Et ero custos tuus quocū- 20. &
15 que perrexeris, & reducā te in terram 19.b.
hāc:nec dimittā nisi cōpleuero vniuer- 8.
16 sa quæ dixi.*Cúmque euigilasset Iacob ||Supr.
de somno,ait:Verè Dñs est in loco isto, 26.b.
17 & ego nesciebā.* Pauēsque, Quàm ter- 4.
D ribilis est,inquit,locus iste ! non est hic Infr.
18 aliud nisi domus Dei,& porta cæli.*Sur- 31.b.
gens ergo Iacob manè, tulit lapidem 13.
quem supposuerat capiti suo, & erexit
19 in titulum,fundēs oleum desuper.* Ap-
pellauítque nomen vrbis Bethel, quæ
20 priùs Luza vocabatur. * Vouit etiā vo-
tū,dicens:Si fuerit Deus mecum, & cu-
stodierit me in via , per quam ego am-
bulo,& dederit mihi panem ad vescen-
dum, & vestimentum ad induendum,*
21 reuersúsque fuero prosperè ad domum
patris mei:erit mihi Dñs in Deum , &
22 *lapis iste , quem erexi in titulum, vo-
cabitur Domus Dei:cunctorúmque quæ
dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAP. XXIX.

Iacob à Laban susceptus, septem annis pro Rachel seruiuit;cui cum supposita esset Lia, septem alios annos pro eadem implere coactus est: Rachele autem sterili, Lia quatuor peperit filios.

Profectus

PRofectus ergo Iacob venit in terrã 1
Orientalẽ.*Et vidit puteum in agro, A
tres quoque greges ouium accubantes 2
iuxta eum ; nam ex illo adaquabantur
pecora,& os eius grandi lapide claude-
batur. * Morísque erat vt cunctis oui- 3
bus congregatis deuoluerent lapidem,
& refectis gregibus sursum super os
putei ponerent.* Dixítque ad pastores: 4
Fratres vndè estis ? Qui responderunt:
De Haran. * Quos interrogans , Num- 5
quid, ait, nostis Laban filium Nachor?
Dixerunt : nouimus. * Sanúsne est ? in- 6
quit : Valet , inquiunt : & ecce Rachel
filia eius venit cum grege suo. * Dixit- 7
que Iacob : Adhuc multũ diei superest,
nec est tempus vt reducantur ad caulas
greges : date antè potum ouibus, & sic
eas ad pastum reducite. * Qui respon- 8
derunt : non possumus , donec omnia B
pecora congregentur , & amoueamus
lapidem de ore putei , vt adaquemus
greges. * Adhuc loquebantur , & ecce 9
Rachel veniebat cum ouibus patris sui:
nam gregem ipsa pascebat.* Quam cùm 10
vidisset Iacob , & sciret consobrinam
suam,ouésque Laban auunculi sui:amo-
uit lapidem quo puteus claudebatur:
* Et adaquato grege,osculatus est eam: 11
& eleuata voce fleuit , * & indicauit ei 12
quòd frater esset patris sui,& filius Re-
beccæ : at illa festinans nunciauit patri
suo.*Qui cùm audisset venisse Iacob fi- 13
lium sororis suæ , cucurrit obuiam ei:
complexúsque eum, & in oscula ruens,
duxit in domũ suam.Auditis autem cau-
sis itineris, * respondit:Os meum es, & 14
caro mea.Et postquã impleti sunt dies
mensis vnius,* dixit ei:Num quia frater 15
meus es, gratis seruies mihi ? dic quid
mercedis accipias.* Habebat verò duas 16
filias,nomen maioris Lia : minor verò
appellabatur Rachel. * Sed Lia lippis 17
erat oculis : Rachel decora facie,& ve-
nusto aspectu.*Quam diligẽs Iacob, ait: 18
Seruiã tibi pro Rachel filia tua minore, C
septem annis.*Respondit Laban:Melius 19
est vt tibi eã dẽ quàm alteri viro, mane
apud me.*Seruiuit ergo Iacob pro Ra- 20
chel septẽ annis:& videbãtur illi pauci
dies præ amoris magnitudine.* Dixitq; 21
ad Laban:Da mihi vxorẽ meã:quia iam
tempus impletum est , vt ingrediar ad
illam:*Qui vocatis multis amicorũ tur- 22
bis ad conuiuium,fecit nuptias.*Et ve- 23
spere Liã filiã suam introduxit ad eum,
*dans ancillã filiæ,Zelphan nomine.Ad 24
quã cùm ex more Iacob fuisset ingres-
sus,facto manè vidit Liã:*& dixit ad so- 25
cerum suũ:Quid est quod facere volui-
sti?nonne pro Rachel seruiui tibi?quare
imposuisti mihi ?* Respondit Laban: 26
Non est in loco nostro consuetudinis,
vt minores ante tradamus ad nuptias.
* Imple hebdomadam dierũ huius co- 27
D pulæ:& hãc quoq; dabo tibi pro opere
quo seruiturus es mihi septẽ annis aliis.
28 * Acquieuit placito & hebdomada trã-
29 sacta, Rachel duxit vxorem:* cui pater
30 seruã Balã tradiderat.* Tãdémque po-
titus optatis nuptiis,amorem sequentis
priori prætulit,seruiens apud eum septẽ
31 annis aliis. * Videns autem Dñs quòd
despiceret Liam,aperuit vuluã eius,so-
32 rore sterili permanente.*Quæ conceptũ
genuit filiũ, vocauitq; nomen eius Ru-
ben,dicẽs:Vidit Dominus humilitatem
33 meam,nunc amabit me vir meus.*Rur-
súmq; cõcepit & peperit filium, & ait:
Quoniam audiuit me Dñs haberi con-
tẽptui, dedit etiã istum mihi,vocauítq;
34 nomẽ eius Simeon.*Concepítq; tertiò
& genuit alium filium: dixítque : nunc
quoq; copulabitur mihi maritus meus,
E eo quòd pepererim ei tres filios;& id-
35 circo appellauit nomẽ ei9 Leui.* Quar-
tò cõcepit,& peperit filiũ,& ait ; Modò
confitebor Domino, || & ob hoc voca- ||Mat. 1.a.2.
uit eum,Iudam ; cessauítque parere.

CAP. XXX.

Rachel sterilis & Lia parere cessans ancillas suas marito tradunt,ex quibus singula binos suscipiunt filios : præter quos Lia duos alios & filiam parit: Rachel verò Ioseph : quibus natis, Laban de mercede paciscitur cum Iacob , qui hoc modo plurimum ditatus est.

1 CErnens autẽ Rachel quod infœcũda
A esset , inuidit sorori suæ,& ait ma-
rito suo:Da mihi liberos,alioquin mo-
2 riar.* Cui iratus respondit Iacob.Num
pro Deo ego sum,qui priuaui te fructu
3 ventris tui? * At illa;Habeo, inquit, fa-
mulã Balam;ingredere ad illã,vt pariat
super genua mea,& habeã ex illa filios.
4 *Dedítque illi Balam in coniugiũ;quæ,
5 ingresso ad se viro,concepit,& peperit
6 filiũ,* Dixítque Rachel;Iudicauit mihi
Dñs,& exaudiuit vocẽ meam,dãs mihi
filiũ;& idcirco appellauit nomen eius,
7 Dan.*Rursúmque Bala cõcipiens pepe-
8 rit alterum,*pro quo ait Rachel;Com-
B parauit me Deus cum sorore mea,& in-
9 ualui,vocauitq; eũ,Nepthali.*Sentiens
Lia quòd parere desisset, Zelpham an-
10 cillam suam marito tradidit.*Qua post
11 conceptũ edente filium,*dixit;Feliciter,
& idcircò vocauit nomen eius , Gad.
12 *Peperit quoq; Zelpha alterũ.*Dixitq;
13 Lia ; Hoc pro beatitudine mea;Beatam
quippe me dicent mulieres ; propterea
14 appellauit eum, Aser. * Egressus autem
Ruben tẽpore messis triticeæ in agrum,
reperit mandragoras ; quas matri Liæ
detulit.Dixitq; Rachel:Da mihi partem
15 de mandragoris filij tui. * Illa respõdit:
Parúmne tibi videtur , quòd præripue-
C ris maritum mihi, nisi etiã mãdragoras
filij mei tuleris?Ait Rachel;Dormiat te-
cũ hac nocte pro mãdragoris filij tui.
*Redeun

* Redeuntíque ad vesperam Iacob de 16
agro, egressa est in occursum eius Lia,
& ad me,inquit,intrabis:quia mercede
conduxi te pro mandragoris filij mei.
Dormiuítq; cũ ea nocte ille.* Et exau- 17
diuit Deus preces eius:concepitque &
peperit filiũ quintũ,*& ait:Dedit Deus 18
mercedem mihi:quia dedi ancillã meã
viro meo : appellauitque nomen eius
Isachar.*Rursũ Lia concipiens, peperit 19
sextũ filiũ,*& ait:Dotauit me Deus dote 20
bona,etiam hac vice mecũ erit maritus
meus , eo quòd genuerim ei sex filios;
& idcirco appellauit nomẽ eius Zabulõ.
*Post quẽ peperit filiam,nomine Dinã. 21
* Recordatus quoque Dñs Rachelis, 22
exaudiuit eam, & aperuit vuluam eius. D
*Quæ concepit & peperit filium,dicẽs: 23
Abstulit Deus opprobriũ meum.*Et vo- 24
cauit nomen eius, Ioseph,dicens:Addat
mihi Dñs filium alterum.* Nato autem 25
Ioseph,dixit Iacob socero suo:Dimitte
me vt reuertar in patriam,& ad terram
meã.* Da mihi vxores,& liberos meos, 26
pro quibus seruiui tibi,vt abeã, tu nosti
seruitutem qua seruiui tibi*Ait illi La- 27
ban:Inueniam gratiam in cõspectu tuo:
experimento didici , quia benedixerit
mihi Deus propter te:*constitue merce- 28
dem tuam, quam dẽ tibi.* At ille respõ- 29
dit : Tu nosti quomodo seruierim tibi, E
& quanta in manibus meis fuerit pos-
sessio tua.* Modicum habuisti antequã 30
venirem ad te,&nunc diues effectus es,
benedixítque tibi Dñs ad introitũ meũ.
Iustũ est igitur vt aliquando prouideam
etiã domui meæ.* Dixítque Labã:Quid 31
tibi dabo?At ille ait :Nihil volo : sed si
feceris quod postulo,iterum pascam,&
custodiã pecora tua.* Gyra omnes gre- 32
ges tuos,& separa cũctas oues varias,&
sparso vellere:& quodcumque furuũ,&
maculosũ,variúmq; fuerit,tã in ouibus,
quàm in capris,erit merces mea.* Res- 33
põdebítq; mihi cras iustitia mea quan-
do placiti tẽpus aduenerit coram te:&
omnia quæ non fuerint varia & macu-
losa & furua,tã in ouibus, quàm in ca-
pris,furti me arguent.*Dixítque Laban: 34
Gratum habeo quod petis.*Et separauit 35
in die illa capras, & oues, & hircos,& F
arietes varios atque maculosos:cunctũ
autem gregẽ vnicolorẽ,id est,albi & ni-
gri velleris , tradidit in manu filiorum
suorum.*Et posuit spatiũ itineris trium 36
dierum inter se & generũ, qui pascebat
reliquos greges eius.*Tollens ergo Ia- 37
cob virgas populeas virides , & amyg-
dalinas,& ex platanis,ex parte decorti-
cauit eas:detractísque corticibus,in his
quæ spoliata fuerant, candor apparuit:
illa verò quæ integra fuerant , viridia
permanserunt:atque in hunc modũ co-
lor effectus est varius.* Posuítq; eas in 38
canalibus,vbi effundebatur aqua : vt cũ
venissẽt greges ad bibendũ,ante oculos
haberent virgas,& in aspectu earũ con-
39 ciperẽt.* Factúmq; est vt in ipso calore
G coitus,oues intuerentur virgas,&pare-
rent maculosa, & varia, & diuerso co-
40 lore respersa.* Diuisítq; gregẽ Iacob,&
posuit virgas in canalibus ante oculos
arietũ:erãt autẽ alba & nigra quæque,
Labã,cetera verò,Iacob:separatis inter
41 se gregibus:*Igitur quando primo tem-
pore ascẽdebantur oues,ponebat Iacob
virgas in canalibus aquarũ ante oculos
arietũ & ouiũ,vt in earũ contẽplatione
42 cõciperẽt:*quãdo verò serotina admis-
sura erat,& cõceptus extremus, nõ po-
nebat eas. Factáq; sunt ea quæ erãt se-
rotina, Laban : & quæ primi temporis,
43 Iacob.*Ditatúsque est homo vltra mo-
dum, & habuit greges multos, ancillas
& seruos,camelos & asinos.

CAP. XXXI.

Iacob, iubente Domino, ad patrem cũ omnibus suis tacitus reuertitur, quem Laban insequitur: Rachel autem patris idolis ablatis, ipsũ quærentem astu decipit: tãdémq; Iacob & Laban inito fœdere, ad propria quisque discedit.

1 A POstquam autẽ audiuit verba filiorũ
Laban dicẽtium : Tulit Iacob omnia
quæ fuerũt patris nostri,& de illius fa-
2 cultate ditatus,factus est inclytus:* ani-
maduertit quoq; faciẽ Laban,quòd nõ
esset erga se sicut heri & nudiustertius,
3 * maximè dicente sibi Dño :Reuertere
in terrã patrũ tuorũ,& ad generationẽ
4 tuã,eróque tecũ.* Misit, & vocauit Ra-
chel & Liã in agrum, vbi pascebat gre-
5 ges, * dixitq; eis:Video faciẽ patris ve-
stri quòd nõ sit erga me sicut heri & nu-
6 diustertius: Deus autem patris mei fuit
mecũ.*Et ipsæ nostis quòd totis viribus
7 meis seruierim patri vestro.* Sed & pa-
ter vester circumuenit me , & mutauit
8 mercedẽ meã decẽ vicibus:& tamen nõ
dimisit eum Deus vt noceret mihi. * Si
quando dixit:variæ erunt mercedes tuæ,
pariebant omnes oues varios fœtus,
quando verò è cõtrario ait:Alba quæq;
9 accipies pro mercede:omnes greges al-
10 ba pepererũt.* Tulítq; Deus substantiã
B patris vestri,& dedit mihi. * Postquam
enim conceptus ouiũ tẽpus aduenerat:
leuaui oculos meos & vidi in somnis as-
11 cendẽtes mares super feminas, varios &
maculosos,&diuersorũ colorũ.*Dixitq;
12 Angelus Dei ad me in somnis:Iacob?Et
ego respõdi:Adsũ.*Qui ait:Leua oculos
tuos,& vide vniuersos masculos ascen-
dẽtes super feminas,varios, maculosos,
13 atque respersos. Vidi enim omnia quæ
fecit tibi Laban.* Ego sũ Deus Bethel,|| ||Supr.
vbi vnxisti lapidẽ,& votũ vouisti mihi. 28. d.
Nunc ergo surge , & egredere de terra 18.
hac,reuertens in terram natiuitatis tuæ.
14 * Respõderũtque Rachel & Lia:Num-
quid

quid habemus residui quidquã in facul-
tatibus,& hereditate domus patris no-
stri? * Nónne quasi alienas reputauit 15
nos,& vendidit,comeditque pretiũ no-
strum? * Sed Deus tulit opes patris no- 16
stri,& eas tradidit nobis , ac filiis no- C
stris : vndè omnia quæ præcepit tibi 17
Deus, fac.*Surrexit itaq; Iacob, & im-
positis liberis ac coniugibus suis super
camelos,abiit. * Tulítq; omnẽ substan- 18
tiã suã,& greges,& quidquid in Meso-
potamia acquisierat , pergens ad Isaac
patrẽ suũ in terrã Chanaã. * Eo tẽpore 19
ierat Laban ad tondendas oues, & Ra-
chel furata est idola patris sui.*Noluit- 20
que Iacob cõfiteri socero suo quòd fu-
geret.*Cúmque abiisset tã ipse quã om- 21
nia quæ iuris sui erãt, & amne trãsmis-
so pergeret cõtra montẽ Galaad, *nun- 22
tiatũ est Labã die tertio quòd fugeret
Iacob. *Qui,assũptis fratribus suis,per- 23
secutus est eum diebus septẽ: & cõpre-
hendit eũ in monte Galaad.*Viditq; in 24
somnis dicentẽ sibi Deũ:Caue ne quid- D
quam asperè loquaris contra Iacob. *25
Iámq;Iacob extẽderat in monte taber-
naculũ:cúmq;ille consecutus fuisset eũ
cũ fratribus suis,in eodẽ monte Galaad
fixit tentoriũ. *Et dixit ad Iacob:Qua- 26
re ita egisti, vt clam me abigeres filias
meas quasi captiuas gladio?*Cur igno- 27
rante me fugere voluisti, nec indicare
mihi, vt prosequerer te cum gaudio,&
canticis,& tympanis,& citharis?*Nõ es 28
passus vt oscularer filios meos & filias:
stultè operatus es:& nunc quidẽ *valet 29
manus mea reddere tibi malũ:sed Deus
patris vestri heri dixit mihi : Caue ne
loquaris cõtra Iacob quidquã durius.* 30
Esto, ad tuos ire cupiebas,& desiderio
erat tibi domus patris tui :cur furatus
es deos meos?*Respondit Iacob: Quòd 31
inscio te profectus sum,timui ne violẽ-
ter auferres filias tuas. * Quòd autem 32
furti me arguis:apud quemcũmq; inue- E
neris deos tuos , necetur coram fratri-
bus nostris: scrutare,quidquid tuorum
apud me inueneris, & aufer:hæc dicẽs,
ignorabat quòd Rachel furata esset
idola.*Ingressus itaq; Labã tabernacu- 33
lũ Iacob & Liæ,& vtriusq; famulæ,non
inuenit.Cúmque intrasset tentoriũ Ra-
chelis,*illa festinãs abscõdit idola sub- 34
ter stramenta cameli , & sedit desuper:
scrutantiq; omne tẽtorium,& nihil in-
uenienti,*ait: Ne irascatur Dñs meus , 35
quòd coram te assurgere nequeo:quia
iuxta consuetudinẽ feminarũ nũc acci-
dit mihi:sic delusa solicitudo quærẽtis
est. *Tuménsque Iacob,cum iurgio ait: 36
Quã ob culpã meã,& ob quod peccatũ
meũ sic exarsisti post me , & scrutatus 37
es omnẽ supellectilẽ meã?Quid inueni-
sti de cũcta substantia domus tuæ?pone
hic corã fratribus meis & fratrib9 tuis,
38 & iudicent inter me & te.*Idcirco vi-
ginti annis fui tecũ?oues tuæ & capræ
steriles nõ fuerũt, arietes gregis tui nõ
39 comedi: *nec captũ à bestia ostẽdi tibi,
F ego damnum omne reddebã: quidquid
furto peribat,à me exigebas:die noctú-
que æstu vrebar , & gelu, fugiebátque
40 somnus ab oculis meis. * Sicque per
41 viginti annos in domo tua seruiui tibi
quatuordecim pro filiabus , & sex pro
gregibus tuis:immutasti quoq; mercedẽ
42 meam decem vicibus. *Nisi Deus patris
mei Abrahã,& timor Isaac affuisset mi-
hi,forsitan modò nudum me dimisisses:
afflictionẽ meã & laborẽ manuũ mea-
43 rũ respexit Deus,& arguit te heri.*Re-
spondit ei Laban : Filiæ meæ & filij, &
greges tui, & omnia quæ cernis , mea
sunt: quid possũ facere filiis & nepoti-
44 bus meis? * Veni ergo, & ineamus fœ-
45 dus:vt sit in testimoniũ inter me & te.*
Tulit itaquè Iacob lapidẽ,& erexit illũ
46 in titulum: *dixitque fratribus suis:Af-
ferte lapides,Qui congregantes fecerũt
47 tumulũ, comederúntque super eũ:*quẽ
vocauit Laban Tumulũ testis:& Iacob,
Aceruum testimonij,vterque iuxta pro-
48 prietatẽ linguæ suæ. * Dixitque Laban:
G Tumulus iste erit testis inter me & te
hodiè,& idcirco appellatum est nomen
49 eius Galaad,id est,Tumulus testis, *In-
tueatur & iudicet Dñs inter nos quãdo
50 recesserimus à nobis.*si afflixeris filias
meas,& si introduxeris alias vxores su-
51 per eas:nullus sermonis nostri testis est
absque Deo,qui præsens respicit. * Di-
xitq; rursus ad Iacob : En tumulus hic,
52 & lapis,quẽ erexi inter me & te,*testis
erit:tumulus, inquã, iste & lapis sint in
testimoniũ, si aut ego trãsiero illũ per-
gens ad te,aut tu præterieris, malũ mi-
53 hi cogitans.*Deus Abrahã,& Deus Na-
chor iudicet inter nos,Deus patris eo-
rũ.Iurauit ergo Iacob per timorẽ patris
54 sui Isaac:*immolatisq; victimis in mõ-
te, vocauit fratres suos vt ederẽt panẽ.
55 Qui cùm comedissent, manserunt ibi.*
Laban verò de nocte consurgens,oscu-
latus est filios & filias suas,& benedixit
illis : reuersúsque est in locum suum.

CAP. XXXII.

Iacob, visis Angelis,nuntios & munera ad fratrem suum Esaü territus mittit, interea cum Angelo luctans,& benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris neruo accepit.

I IAcob ‖ quoq; abiit itinere quo cœ-
1 A perat:fuerúntq; ei obuiã Angeli Dei. ‖ Infr. 48. c. 16.
* Quos cũ vidisset ait : Castra Dei sunt
2 hæc:& appellauit nomẽ loci illius Ma-
hanaim,id est,Castra. * Misit autem &
3 nuntios ante se ad Esau fratrem suũ in
terram Seir,in regionem Edom : *præ-
4 cepítque eis,dicens:Sic loquimini Dño
meo Esau:Hæc dixit frater tuus Iacob,
Apud

Apud Labā peregrinatus sum, & fui vs-
que in præsentem diem.*Habeo boues, 5
& asinos,& oues, & seruos,& ancillas:
mittóq; nūc legationē ad Dñm meum,
vt inueniam gratiam in conspectu tuo. B
* Reuersiq; sūt nūcij ad Iacob, dicētes: 6
Venimus ad Esau fratrem tuum,& ecce
properat tibi in occursū cum quadrin-
gētis viris.* Timuit Iacob valde:& per- 7
territus diuisit populū qui secum erat:
greges quoq; & oues & boues,& came-
los,in duas turmas, * dicens:Si venerit 8
Esau ad vnā turmam , & percusserit eā,
alia turma, quæ reliqua est, saluabitur.
*Dixítque Iacob:Deus patris mei Abra- 9
ham,& Deus patris mei Isaac:Dñe qui
dixisti mihi:Reuertere in terrā tuā,& in
locū natiuitatis tuæ , & benefaciā tibi: C
*minor sum cūctis miserationibus tuis, 10
& veritate tua quam expleuisti seruo
tuo.In baculo meo transiui Iordanem
istū:& nunc cum duabus turmis regre-
dior.* Erue me de manu fratris mei E- 11
sau, quia valde eum timeo:ne fortè ve-
niens percutiat matrem cum filiis.*Tu 12
locutus es quòd benefaceres mihi , &
dilatares semen meū sicut arenā maris,
quæ præ multitudine numerari nō po-
test.* Cúmque dormisset ibi nocte illa, 13
separauit de his,quæ habebat, munera D
Esau fratri suo, * capras ducentas , hir- 14
cos viginti,oues ducētas, & arietes vi-
ginti,*camelos fœtas cū pullis suis tri- 15
ginta,vaccas quadraginta,& tauros vi-
ginti,asinas viginti,& pullos earum de-
cem.*Et misit per manus seruorū suorū 16
singulos seorsum greges, dixítq; pueris
suis:Antecedite me, & sit spatium inter
gregē & gregem.*Et præcepit priori,di- 17
cens: Si obuiam habueris fratrem meū
Esau:& interrogauerit te,Cuius es?aut,
Quò vadis?aut , Cuius sunt ista quæ se- E
queris ? * respondebis: Serui tui Iacob, 18
munera misit domino meo Esau : ipse
quoque post nos venit.*Similiter dedit 19
mandata secundo, & tertio, & cunctis
qui sequebantur greges,dicens : Iisdem
verbis loquimini ad Esau,cùm inuene-
ritis eum.* Et addetis:Ipse quoque ser- 20
uus tuus Iacob iter nostrū insequitur:
dixit enim:Placabo illū muneribus quę
præcedunt,& posteà videbo illum, for-
sitā propitiabitur mihi. * Præcesserunt 21
itaque munera ante eū, ipse verò man-
sit nocte illa in castris.*Cúmque matu- 22
rè surrexisset,tulit duas vxores suas, & F
totidem famulas,cum vndecim filiis,&
transiuit vadum Iaboc. * Traductísque 23
omnibus quæ ad se pertinebant,* man-
sit solus: & ecce vir luctabatur cum eo 24
vsque mane. * Qui cum videret quòd 25
eum superare non posset, tetigit nerū
femoris eius, & statim emarcuit. * Di-
xitque ad eum : Dimitte me, iam enim 26
ascendit aurora.Respondit:Non dimit-
tam te,nisi benedixeris mihi.*Ait ergo:
27 Quod nomen est tibi?Respondit:Iacob.
28 *At ille,Nequaquam, inquit, Iacob ap-
G pellabitur nomen tuum,sed Israël:quo-
niam si contra Deum fortis fuisti, quā-
to magis contra homines præualebis?
29 Interrogauit eū Iacob : Dic mihi,quo
appellaris nomine? Respōdit: Cur quæ-
ris nomen meum?Et benedixit ei in eo-
30 dem loco. * Vocauitque Iacob nomen
loci illius Phanuel,dicens : Vidi Deum
facie ad faciem,& salua facta est anima
31 mea.*Ortúsque est ei statim sol postquā
transgressus est Phanuel:ipse verò clau-
32 dicabat pede. * Quam ob causam non
comedūt neruum filij Israel,qui emar-
cuit in femore Iacob,vsque in præsen-
tem diem , eo quòd tetigerit neruum
femoris eius, & obstupuerit.

CAP. XXXIII.

Iacob ab Esau occurrente benignè excipitur, agréque adigit vt munera accipiat, domúmque reuertatur : & sic Iacob in Salem profectus agri partē emit, fixísque tabernaculis altare erexit.

1 ELeuans autem Iacob oculos suos,vi-
A dit venientem Esau, & cum eo qua-
dringentos viros: diuisítq; filios Liæ &
2 Rachel,ambarúmque famularum : * &
posuit vtrásque ancillas, & liberos ea-
rum in principio : Liam verò , & filios
eius in secundo loco: Rachel autem &
3 Ioseph nouissimos.* Et ipse progrediēs
adorauit pronus in terrā septies, donec
4 appropinquaret frater eius. * Currens
itaq; Esau obuiā fratri suo,amplexatus
est eum stringénsque collum eius,& os-
5 culans fleuit. * Leuatísque oculis, vidit
B mulieres & paruulos earum,& ait:Quid
sibi volunt isti:& si ad te pertinent?Re-
spondit:Paruuli sunt,quos donauit mi-
6 hi Deus seruo tuo. * Et appropinquan-
tes ancillæ & filij earum,incuruati sūt.
7 *Accessit quoque Lia cum pueris suis:
& cùm similiter adorassēt,extremi Io-
8 seph & Rachel adorauerūt. * Dixítque
Esau : Quænā sunt istæ turmæ quas ob-
uiā habui? Respōdit:Vt inuenirem gra-
9 tiā corā domino meo.*At ille ait : Ha-
beo plurima,frater mi,sint tua tibi.*Di-
10 xítque Iacob : Noli ita,obsecro : sed si
inueni gratiā in oculis tuis,accipe mu-
nusculū de manibus meis;sic enim vidi
C faciem tuā , quasi viderim vultum Dei:
11 esto mihi propitius. * & suscipe bene-
dictionem quam attuli tibi, & quā do-
nauit mihi Deus tribuens omnia. Vix
12 fratre cōpellente suscipiens,*ait : Gra-
diamur simul, eróq; socius itineris tui.
13 *Dixitq; Iacob:Nosti domine mi,quòd
paruulos habeā teneros, & oues,& bo-
ues fœtas mecum:quas si plus in ambu-
lādo fecero laborare,morientur vna die
14 cuncti greges.* Præcedat dñs meus an-
te seruum suum:& ego sequar paulatim
vesti

vestigia ei⁹,sicut videro paruulos meos
posse,donec veniā ad dñm meū in Seir.* 15
Respōdit Esau:Oro te,vt de populo qui
mecum est , saltem socij remaneāt viæ
tuæ. Non est, inquit, necesse, hoc vno
tantùm indigeo, vt inueniam gratiā in
conspectu tuo dñe mi. * Reuersus est 16
itaq; illo die Esau itinere quo venerat
in Seir.*Et Iacob venit in Socoth : vbi 17
ædificata domo & fixis tētoriis,appel- D
lauit nomen loci illius Socoth , id est,
tabernacula. *Transiuitq; in Salē vrbē 18
Sichimorū, quæ est in terra Chanaan,
postquam reuersus est de Mesopotamia
Syriæ;& habitauit iuxta oppidū.*Emit-
que partē agri in qua fixerat taberna- 19
cula,à filiis Hemor patris Sichē centū
agnis. * Et erecto ibi altari, inuocauit 20
super illud fortissimum Deum Israel.

CAP. XXXIV.

Ob Dinæ raptum ac stuprū, Sichemitæ priùs circumcisi, à Simeone & Leui Dinæ fratribus perimūtur, atq; à reliquis Iacob filiis vrbs eorū vastatur, quapropter Simeon & Leui à patre arguūtur.

EGressa est autē Dina filia Liæ,vt vi- 1
deret mulieres regionis illius.*Quā A
cùm vidisset Sichē filius Hemor Heuçi, 2
princeps terræ illius,adamauit eā;& ra-
puit,& dormiuit cum illa, vi opprimēs
virginē.*Et cōglutinata est anima eius 3
cum ea,tristémque deliniuit blāditiis.* 4
Et pergēs ad Hemor patrē suū, Accipe,
inquit,mihi puellā hāc coniugē.*Quod 5
cùm audisset Iacob,absentibus filiis , &
in pastu pecorū occupatis, siluit donec
redirent.* Egresso autem Hemor patre 6
Sichē vt loqueretur ad Iacob,* ecce fi- 7
lij eius veniebāt de agro auditóq; quòd
acciderat,irati sunt valde,eo quòd fœ-
dā rē operatus esset in Israël,& violata
filia Iacob,rē illicitā perpetrasset.*Lo- 8
cutus est itaque Hemor ad eos; Sichem
filij mei adhæsit anima filiæ vestræ;da-
te eā illi vxorem;*& iungamus vicissim 9
connubia;filias vestras tradite nobis,&
filias nostras accipite.* Et habitate no- 10
biscū;terra in potestate vestra est,exer- B
cete,negotiamini,& possidete eā.* Sed 11
& Sichē ad patrē & ad fratres eius ait;
Inueniā gratiā corā vobis;& quæcumq;
statueritis,dabo;*augete dotē,& mune- 12
ra postulate,& libenter tribuā quòd pe-
tieritis ; tantùm date mihi puellā hanc
vxorē.* Responderunt filij Iacob Sichē 13
& patri eius in dolo,sæuiētes ob stuprū
sororis;*Non possumus facere quòd pe- 14
titis,nec dare sororē nostrā homini in-
circumciso;quòd illicitū & nefariū est
apud nos.*Sed in hoc valebimus fœde- 15
rari,si volueritis esse similes nostri , &
circūcidatur in vobis omne masculini
sexus;*tūc dabimus & accipiemus mu- 16
tuò filias vestras ac nostras : & habita-
bimus vobiscū,erimúsq; vnus populus;
17 * si autē circūcidi nolueritis,tollemus
C filiam nostram,& recedemus. * Placuit
18 oblatio eorum Hemor, & Sichem filio
19 eius;*nec distulit adolescēs quin statim
quod petebatur expleret:amabat enim
puellā valde,& ipse erat inclytus in om-
20 ni domo patris sui.* Ingressique portā
21 vrbis,locuti sunt ad populum;*Viri isti
pacifici sunt,& volūt habitare nobiscū;
negotientur in terra,& exerceant eam,
quæ spatiosa & lata cultoribus indiget;
filias eorū accipiemus vxores,& nostras
22 illis dabimus.* Vnum est,quo differtur
tantum bonum;Si circumcidamus mas-
23 culos nostros,ritū gentis imitantes.*Et
substantia eorum, & pecora, & cuncta
quę possidēt,nostra erūt;tantùm in hoc
acquiescamus, & habitantes simul,vnū
24 efficiemus populū.* Assensiq; sunt om-
25 nes,circumcisis cunctis maribus.*Et ec-
D ce die tertio,quādo grauissimus vulne-
rū dolor est;arreptis,duo filij Iacob,Si-
meon & Leui fratres Dinæ, gladiis, in-
gressi sūt vrbē confidēter;‖interfectisq; ‖Infr.
26 omnibus masculis,*Hemor & Sichē pa- 49. a.
riter necauerunt,tollētes Dinam de do- 6.
27 mo Sichē sororē suam.*Quibus egressis
irruerunt super occisos ceteri filij Ia-
cob;& depopulati sunt vrbē in vltionē
28 stupri.* Oues eorū,& armēta,& asinos,
cunctáq; vastātes quæ in domibus & in
29 agris erāt:* paruulos quoque eorum &
30 vxores duxerunt captiuas.* Quibus pa-
tratis audacter, Iacob dixit ad Simeon
& Leui;Turbastis me, & odiosū fecistis
me Chananæis & Pherezæis habitato-
ribus terræ huius,nos pauci sumus ; illi
cōgregati percutiēt me,& delebor ego,
31 & domus mea.* Respōderunt;Nunquid
vt scorto abuti debuere sorore nostra?

CAP. XXXV.

Vbi Iacob idola suorum iuxta Sichem defodisset, iubente Domino ascendit in Bethel , vbi Debora moritur : nascitur Beniamin cum morte matris Rachel : Ruben cum Bala dormit : numerantur filij Iacob cuius pater Isaac moritur.

1 INterea locutus est Deus ad Iacob;
A Surge,& ascēde Bethel,& habita ibi,
fácque altare Deo , qui ‖ apparuit tibi ‖Sup.
2 quādo fugiebas Esau fratrē tuū.* Iacob 28. c.
verò conuocata omni domo sua , ait; 13.
Abiicite deos alienos qui in medio ve-
stri sunt,& mundamini,ac mutate vesti-
menta vestra.*Surgite, & ascēdamus in
3 Bethel, vt faciamus ibi altare Deo;qui
exaudiuit me in die tribulationis meæ,
& socius fuit itineris mei. * Dederunt
4 ergo ei omnes deos alienos quos ha-
bebant, & inaures quæ erāt in auribus
eorum;at ille infodit ea subter terebin-
5 thū,quæ est post vrbē Sichem.* Cúmq;
profecti essent, terror Dei inuasit om-
nes per circuitum ciuitates,& non sunt
6 ausi persequi recedentes.* Venit igitur
Iacob

Iacob Luzā, quæ est in Terra Chanaan, B
cognomento Bethel : ipse & omnis po-
pulus cū eo. * Aedificauitque ibi altare, 7
& appellauit nomen loci illius, Domus
||Sup. Dei: ibi enim ||apparuit ei Deus cùm fu-
28. c. geret fratrem suum. * Eodem tempore 8
13. mortua est Debora nutrix Rebeccæ, &
sepulta est ad radices Bethel subter
quercū: vocatúmq; est nomē loci illius,
Quercus fletus. * Apparuit autē iterum 9
Deus Iacob postquā reuersus est de Me-
sopotamia Syriæ, benedixítque ei, *di- 10
||Sup. cens || Non vocaberis vltrà Iacob, sed
32. f. Israël erit nomē tuum. Et appellauit eū
28. Israël, *dixitq; ei: Ergo Deus omnipotēs, 11
cresce, & multiplicare, gentes & populi
nationū ex te erūt, reges de lumbis tuis
egredientur. *Terrámq; quā dedi Abra- 12
hā & Isaac, dabo tibi & semini tuo post
te. *Et recessit ab eo. * Ille verò erexit 13
titulum lapideum in loco quo locutus 14
fuerat ei Deus: libās super eum libami- C
na, & effundens oleum: *vocánsque no- 15
men loci illius, Bethel. *Egressus autem 16
inde, venit verno tēpore ad terram quæ
ducit Ephratam, in qua cùm parturiret
Rachel, * ob difficultatem partus peri- 17
clitari cœpit. Dixitq; ei obstetrix: Noli
timere, quia & hunc habebis filiū. *Egre- 18
diente autem anima, præ dolore, & im-
minente iam morte, vocauit nomen filij
sui Benoni, id est, filius doloris mei: pa-
ter verò appellauit eū Benjamin, id est,
filius dextræ. * Mortua est ergo Rachel, 19
& sepulta est in via quæ ducit Ephra-
||Infr. tam, hæc est Bethlehem. * Erexítque 20
48. b. Iacob titulum super sepulchrum eius :
7. *Hic est titulus monumenti Rachel, vsq;
||Infr. in præsentem diem.* Egressus inde, fixit 21
49. a. tabernaculū trās Turrē gregis. *||Cúmq; 22
4. habitaret in illa regione, abiit Ruben, D
& dormiuit cum Bala concubina patris
sui: quod illū minimè latuit. Erāt autem
filij Iacob duodecim. *Filij Liæ: primo- 23
genitus Ruben, & Simeo, & Leui, & Iu-
das, & Issachar, & Zabulō. *Filij Rachel: 24
Ioseph & Benjamin. *Filij Balæ ancillæ 25
Rachelis : Dan & Nephthali. *Filij Zel- 26
phæ ancillæ Liæ: Gad & Aser, hi sunt fi-
lij Iacob, qui nati sunt ei in Mesopota-
mia Syriæ. *Venit etiam ad Isaac patrē 27
suum in Mambre, Ciuitatem Arbee, hæc
est Hebrō: in qua peregrinatus est Abra-
ham & Isaac. *Et cōpleti sunt dies Isaac 28
centum octoginta annorum.* Consum- 29
ptúsque ætate mortuus est : & appositus
est populo suo senex, & plenus dierū : &
sepelierunt eum Esau & Iacob filij sui.

CAP. XXXVI.

Esau cum vxoribus & filiis à fratre Iacob ob nimiam vtriusque opulentiam separatur : filiorum Esau genealogia cum habitatione describitur.

HAe sunt autem generationes Esau, 1
ipse est Edō. * Esau accepit vxores 2
A de filiabus Chanaan: Ada filiā Elon He-
thæi, & Oolibama filiā Anæ filiæ Sebeō
3 Heuæi. * Basemath quoque filiā Ismaël 1. Par.
4 sororē Nabaioth. || Peperit autē Ada, 1. c. 35.
5 Eliphaz: Basemath genuit Rahuel: *Oo-
libama genuit Iehus & Ihelon & Core.
hi filij Esau, qui nati sunt ei in terra
6 Chanaan. *Tulit autem Esau vxores suas
& filios & filias, & omnē animā domus
suæ, & substantiam, & pecora, & cuncta
quæ habere poterat in terra Chanaā: &
abiit in alteram regionē, recessítque à
7 fratre suo Iacob. *||Diuites enim erant ||Sup.
valde, & simul habitare non poterant : 13. b. 6
nec sustinebat eos terra peregrinationis
8 eorū præ multitudine gregū. *||Habita- || Ios.
9 uítq; Esau in monte Seir, ipse est Edon, 24. a.
10 *Hæ autē sunt generationes Esau patris 4.
B Edom in monte Seir, *& hæc nomina fi-
liorum eius. ||Eliphaz filius Ada vxoris 1. Par.
Esau : Rahuel quoque filius Basemath 1. c. 35.
11 vxoris eius. * Fuerúntque Eliphaz filij:
Themā, Omar, Sepho, & Gathā, & Cenez.
12 *Erat autē Thāna, cōcubina Eliphas filij
Esau: quæ peperit ei Amalech, hi sunt fi-
13 lij Ada vxoris Esau. *Filij autē Rahuel:
Nahath & Zara, Samma & Meza, hi fi-
lij Basemath vxoris Esau. * Isti quoque
14 erant filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Se-
beō, vxoris Esau, quos genuit ei Iehus
15 & Ihelō & Core. *Hi duces filiorū Esau:
filij Eliphaz primogeniti Esau: dux The-
mā, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez,
16 * dux Core, dux Catham, dux Amalech.
hi filij Eliphaz in Terra Edon, & hi filij
17 Ada. *Hi quoq; filij Rahuel filij Esau, dux
Nahath, dux Zara, dux Sāma, dux Meza. hi
autē duces Rahuel in terra Edō: isti filij
18 Basemath vxoris Esau. *Hi autē filij Oo-
libama vxoris Esau: dux Iehus, dux Ihe-
C lon, dux Core. hi duces Oolibama filiæ
19 Anæ vxoris Esau. * Isti sunt filij Esau, &
20 hi duces eorum: ipse est Edō. *||Isti sunt 1 Par.
filij Seir Horræi, habitatores terræ : Lo- 1. c. 38.
21 tā, & Sobal, & Sebeon, & Ana, & Disō,
& Eser, & Disan. hi duces Horræi, filij
22 Seir, in Terra Edō.* Facti sunt autē filij
Lotā: Hori & Hemā: erat autē soror Lo-
23 tā, Thamna. * Et isti filij Sobal : Aluā, &
24 Manahat & Ebal, & Sepho & Onā. * Et
hi filij Sebeō: Aia & Ana. Iste est Ana qui
inuenit aquas calidas in solitudine, cū
25 pasceret asinos Sebeon patris sui : * ha-
buítque filiū Dison, & filiam Oolibama.
26 * Et isti filij Dison Hamdā, & Eseban, &
27 Iethram, & Charā. * Hi quoq; filij Eser:
28 Balaā, & Zauan, & Acan. *Habuit autem
29 filios Disan: Hus & Arā. *Hi duces Hor-
ræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Se-
30 beon, dux Ana, * dux Dison, dux Eser,
dux Disan : isti duces Horræorum qui
31 imperauerunt in terra Seir. *Reges autē
D qui regnauerunt in Terra Edō antequā
haberent regem filij Israël, fuerunt hi:
32 * Bela filius Beor, nomēnque vrbis eius

Denaba. *Mortuus est autem Bela,& re- 33
gnauit pro eo Iobab filius Zaræ de Bos-
ra. * Cúque mortuus esset Iobab,regna- 34
uit pro eo Husã de terra Themanorum.
*Hoc quoque mortuo,regnauit pro eo 35
Adad,filius Badad, qui percussit Madiã 36
in regione Moab : & nomen vrbis eius
Auith.* Cúmq; mortuus esset Adad, re-
gnauit pro eo Semla de Masreca.* Hoc 37
quoq; mortuo,regnauit pro eo Saul de
fluuio Rohoboth.*Cúmq; & hic obiis- 38
set, successit in regnum Balanan filius
Achobor.*Isto quoq; mortuo,regnauit 39
pro eo Adar, noménq; vrbis eius Phau:
& appellabatur vxor eius Meerabel, fi-
lia Matred filiæ Mezaab. * Hæc ergo 40
nomina ducum Esau,in cognationib⁹,&
locis,& vocabulis suis:dux Thãna , dux
Alua,dux Ietheth, * dux Oolibama,dux 41
Ela, dux Phinon,*dux Cenez,dux The- 42
mã, dux Mabsar,*dux Magdiel, dux Hi- 43
rã:hi duces Edõ habitantes in terra im-
perij sui,ipse est Esau pater Idumæorũ.

CAP. XXXVII.

Ioseph fratres apud patrem accusans, visáque somnia narrans , fratrum odium in se concitat : quare primùm volentes illum occidere , consilio Iuda vendunt Ismaelitis inscio Ruben:à patre autem lugetur, & in Ægypto Putiphari venditur.

HAbitauit autẽ Iacob in terra Cha- 1
naã , in qua pater suus peregrina- A
tus est. * Et hæ sunt generationes eius: 2
Ioseph cùm sedecim esset annorũ, pas-
cebat gregem cum fratribus suis adhuc
puer : & erat cum filiis Balæ & Zelphæ
vxorum patris sui: accusauítque fratres
suos apud patrem crimine pessimo.*Is- 3
raël autẽ diligebat Ioseph super omnes
filios suos , eo quòd in senectute ge-
nuisset eũ:fecítq; ei tunicã polymitam.
*Vidẽtes autẽ fratres eius quòd à patre 4
plus cũctis filiis amaretur , oderant eũ,
nec poterant ei quidquam pacificè lo-
qui. *Accidit quoque vt visum somniũ 5
referret fratribus suis:quæ causa maio- B
ris odij seminarium fuit. * Dixítque ad 6
eos: Audite somnium meum quòd vidi:
* Putabã nos ligare manipulos in agro: 7
& quasi consurgere manipulum meũ,&
stare , vestrósq; manipulos circũstantes
adorare manipulum meũ.*Respõderunt 8
fratres eius : Numquid rex noster eris ?
aut subiiciemur ditioni tuæ?Hæc ergo
causa somniorum atque sermonũ,inui-
diæ & odij fomitem ministrauit.*Aliud 9
quoque vidit somnium , quòd narrans
fratribus , ait : Vidi per somnium,quasi
solẽ, & lunã,& stellas vndecim,adorare
me. * Quod cùm patri suo & fratribus 10
retulisset, increpauit eum pater suus, & C
dixit:Quid sibi vult hoc somnium quod
vidisti? num ego & mater tua,& fratres
tui adorabimus te super terram?* Inui- 11
debant ei igitur fratres sui : pater verò
12 rẽ tacitus considerabat.*Cúmq; fratres
illius in pascẽdis gregibus patris mora-
13 rentur in Sichẽ , * dixit ad eum Israël:
Fratres tui pascũt oues in Sicimis:ve-
ni,mittam te ad eos. Quo respondente,
14 *Prestò sum,ait ei:Vade,& vide si cũcta
prospera sint erga fratres tuos,& peco-
D ra:& renuntia mihi quid agatur.Missus
15 de Valle Hebron,venit in Sichẽ : *inue-
nítq; eũ vir errantẽ in agro,& interro-
16 gauit quid quæreret.*At ille respondit:
Fratres meos quæro , indica mihi vbi
17 pascãt greges.*Dixítq; ei vir:Recesserũt
de loco isto:audiui autem eos dicẽtes:
Eamus in Dothain.Perrexit ergo Ioseph
post fratres suos, & inuenit eos in Do-
18 thain.*Qui cùm vidissent eũ procul,an-
tequam accederet ad eos,cogitauerunt:
19 illũ occidere: * & mutuò loquebantur:
20 Ecce somniator venit : *venite,occida-
mus eũ,& mittamus in cisternã veterẽ:
E dicemúsque.Fera pessima deuorauit eũ:
& tunc apparebit quid illi prosint som-
21 nia sua.*||Audiẽs autẽ hoc Rubẽ,niteba- || Inf. 42. d. 22.
tur liberare eũ de manibus eorum,&di-
22 cebat. *Non interficiatis animam eius,
nec effundatis sanguinem:sed proiicite
eum in cisternã hanc,quæ est in solitu-
dine, manúsq; vestras seruate innoxias:
hoc autẽ dicebat , volens eripere eũ de
manibus eorum,& reddere patri suo.
23 * Cõfestim igitur vt peruenit ad fratres
suos,nudauerunt eũ tunica talari & po-
lymita: *miserúntque eum in cisternam
24 veterem,quæ non habebat aquã.*Et se-
25 dentes vt comederent panem, viderunt
Ismaelitas viatores venire de Galaad,&
F camelos eorum portantes aromata , &
26 resinam,& stacten in Aegyptum. * Dixit
ergo Iudas fratribus suis : Quid nobis
prodest si occiderimus fratrẽ nostrũ, &
27 celauerimus sanguinem ipsius ? *Melius
est,vt venundetur Ismaelitis , & manus
nostræ nõ polluãtur:frater enim & caro
nostra est.Acquieuerũt fratres sermoni-
28 bus illius.*||Et prætereuntibus Madiani- || Sap. 10. c. 13.
tis negotiatoribus,extrahẽtes eũ de ci-
sterna, vendiderũt eũ Ismaëlitis,viginti
argenteis: qui duxerunt eũ in Aegyptũ.
29 * Reuersúsq; Ruben ad cisternã,non in-
30 uenit puerum:* scissis vestibus pergens
ad fratres suos,ait:Puer non comparet,
31 & ego quò ibo? * Tulerunt autem tuni-
cam eius , & in sanguine hœdi , quem
32 occiderant, tinxerũt:*mittẽtes qui fer-
rẽt ad patrẽ,& dicerẽt: Hãc inuenimus:
vide vtrùm tunica filij tui sit, an non.
G * Quã cùm agnouisset pater,ait : Tunica
33 filij mei est,fera pessima comedit eum,
34 bestia deuorauit Ioseph. *Scissísque ve-
stibus,indutus est cilicio , lugens filium
35 suum multo tẽpore. *Cõgregatis autem
cunctis liberis eius vt lenirent dolorem
patris, noluit cõsolationẽ accipere , sed
ait:

ait:Descendā ad filiū meū lugēs in infer-
nū.Et illo perseuerāte in fletu,* Madia- 36
nitæ vēdiderūt Ioseph in Aegypto Puti-
phari eunucho Pharaonis,magistro mi-
litum.

CAP. XXXVIII.

Iudas ex vxore Chananaa tribus filiis susceptis primum & deinde secundum Thamar copulant: quibus mortuis, eam inscius pro scorto cognouit, quo concubitu Phares & Zaram genuit.

EOdem tempore descendens Iudas à 1
fratribus suis diuertit ad virū Odol- A
|| 1. Par. 2.a.3. lamitē,nomine Hirā.* || Viditq; ibi filiā 2
hominis Chananæi,vocabulo Sue:& ac-
cepta vxore, ingressus est ad eam.* Quæ 3
concepit, & peperit filium, & vocauit
nomen eius Her:*||Rursumq; concepto 4
|| Nu. 26. b. 19. fœtu,natum filium vocauit Onan.*Ter- 5
tium quoque peperit: quem appellauit
Sela, quo nato, parere vltrà cessauit.
* Dedit autem Iudas vxorem primoge- 6
|| Nu. 26. b. 19. nito suo Her, nomine Thamar * || Fuit 7
quoq; Her primogenitus Iudæ,nequam B
in conspectu Dñi: & ab eo occisus est.
* Dixit ergo Iudas ad Onā filiū suū:In- 8
gredere ad vxorem fratris tui,& sociare
illi,vt suscites semē fratri tuo.* Ille sciēs 9
nō sibi nasci filios,introiens ad vxorem
fratris sui,semē fundebat in terrā,ne li-
beri fratris nomine nascerentur.*Et id- 10
circo percussit eum Dñs,quòd rem de-
testabilem faceret.* Quam ob rem dixit 11
Iudas Thamar nurui suæ:Esto vidua in
domo patris tui, donec crescat Sela fi-
lius meus: timebat enim ne & ipse mo-
reretur, sicut fratres eius. Quæ abiit, &
habitauit in domo patris sui.* Euolutis 12
autē multis diebus, mortua est filia Sue C
vxor Iudæ:qui post luctum cōsolatione
suscepta,ascendebat ad tonsores ouium
suarū, ipse & Hiras opilio gregis Odol-
lamites,in Thānas. * Nuntiatúmque est 13
Thamar quòd socer illius ascenderet in
Thānas ad tōdendas oues.* Quæ, depo- 14
sitis viduitatis vestibus,assumpsit theri-
strum: & mutato habitu, sedit in biuio
itineris, quòd ducit Thamnā: eo quòd
creuisset Sela,& nō eum accepisset ma-
ritum.* Quā cùm vidisset Iudas,suspica- 15
tus est esse meretricem:operuerat enim D
vultum suum,ne agnosceretur. * Ingre- 16
diensq; ad eā ait:Dimitte me vt coëam
tecū:nesciebat enim quòd nurus sua es-
set.Qua respondēte.Quid dabis mihi vt
fruaris concubitu meo?*dixit:Mittā tibi 17
hœdū de gregibus. Rursūq; illa dicēte:
Patiar quod vis,si dederis mihi arrha-
bonem, donec mittas quòd polliceris,
* Ait Iudas:Quid tibi vis pro arrhabone 18
dari:Respondit: Annulū tuū,& armillā,
& baculum quem manu tenes.Ad vnum
igitur coitū mulier concepit,* & surgēs 19
abiit: depositóq; habitu,quē sumpserat E
induta est viduitatis vestibus.* Misit au- 20
tē Iudas hœdū per pastorem suū Odol-
lamitem, vt reciperet pignus quod de-
derat mulieri:qui cùm nō inuenisset eā,
21 * interrogauit homines loci illius. Vbi
est mulier quæ sedebat in biuio:Respō-
dentibus cunctis:Non fuit in loco isto
22 meretrix,* reuersus est ad Iudā,& dixit
ei:Non inueni eam:sed & homines loci
illius dixerunt mihi,nūquam sedisse ibi
23 scortum.* Ait Iudas: Habeat sibi, certè
E mendacij arguere nos non potest: ego
misi hœdum quē promiseram:& tu non
24 inuenisti eā. * Ecce autē post tres men-
ses nuntiauerunt Iudæ,dicentes: Forni-
cata est Thamar, nurus tua, & videtur
vterus illius intumescere. Dixitque Iu-
25 das: Producite eā vt cōburatur. * Quæ
cum duceretur ad pœnā,misit ad socerū
suū,dicens:De viro,cuius hæc sunt,con-
cepi, cognosce cuius sit annulus, & ar-
26 milla & baculus. * Qui,agnitis muneri-
bus, ait:Iustior me est:quia non tradidi
eam Sela filio meo. Attamen vltrà non
27 cognouit eam. * || Instante autē partu, || Mat. 1.a.3.
G apparuerūt gemini in vtero:atq; in ipsa
effusione infantium, vnus protulit ma-
num, in qua obstetrix ligauit coccinū,
28 dicens: * Iste egredietur prior. * Ille
29 verò retrahente manum,egressus est al-
ter: dixítque mulier: Quare diuisa est
propter te maceria?& ob hanc causam
30 vocauit nomen eius Phares. * || Postea || 1. Par. 2.a.4.
egressus est frater eius, in cuius manu
erat coccinum: quem appellauit Zara.

CAP. XXXIX.

Cùm prosperè ageret Ioseph apud herum Putipharem, contemnens herā sæpius de concubitu interpellantem, accusatur apud dominum, & in carcerem conicitur; vbi custodis gratiam nactus, omnium vinctorum curam habet.

1 IGitur Ioseph ductus est in Aegyptum
A emitq; eum Putiphar eunuchus Pha-
raonis,princeps exercitus,vir Aegyptius
de manu Ismaelitarum,à quibus perdu-
2 ctus erat.*Fuítq; Dñs cum eo,& erat vir
in cunctis prosperè agens:habitauítq;in
3 domo domini sui,*qui optimè nouerat
Dñm esse cū eo, & omnia,quæ gereret,
4 ab eo dirigi in manu illius.* Inuenítque
Ioseph gratiam corā dño suo, & mini-
strabat ei, à quo præpositus omnibus,
gubernabat creditā sibi domum, & vni-
5 uersa quæ ei tradita fuerāt,* benedixít-
B queDñs domui Aegyptij propter Ioseph,
& multiplicauit tam in ædibus,quàm in
6 agris cunctā eius substantiā:* nec quid-
quā aliud nouerat,nisi panē quo vesce-
batur. Erat autē Ioseph pulchra facie,
7 & decorus aspectu. * Post multos itaq;
dies iniecit domina sua oculos suos in
8 Ioseph,& ait: Dormi mecum.* Qui ne-
quaquā acquiescēs operi nefario, dixit
ad eam: Ecce dñs meus, omnibus mihi
traditis, ignorat quid habeat in domo
9 sua:* nec quidquā est quod non in mea

ſit poteſtate , vel non tradiderit mihi,
præter te, quæ vxor eius es : quo modo
ergo poſsũ hoc malũ facere, & peccare
in Deum meum ? * Huiuſcemodi verbis 10
per ſingulos dies & mulier moleſta erat
adoleſcenti , & ille recuſabat ſtuprum.
* Accidit autem quadam die, vt intraret 11
Ioſeph domum, & operis quippiã abſq; C
arbitris faceret:* & illa, apprehenſa la- 12
cinia veſtimẽti eius diceret:Dormi me-
cũ.Qui relicto in manu eiꝰ pallio fugit,
& egreſſus eſt foras. * Cúmque vidiſſet 13
mulier veſtem in manibus ſuis,& ſe eſſe
contemptã,* vocauit ad ſe homines do- 14
mus ſuæ, & ait ad eos:En introduxit vi-
rũ Hebræũ, vt illuderet nobis:ingreſſus
eſt ad me,vt coiret mecum : cúmq; ego 15
ſuccIamaſſem, * & audiſſet vocem meã,
reliquit pallium quod tenebam,& fugit
foras. * In argumentum ergo fidei re- 16
tentum pallium oſtendit marito reuer- D
tenti domũ , * & ait:ingreſſus eſt ad me 17
ſeruus Hebræus quem adduxiſti vt illu-
deret mihi :* cúmq; audiſſet me clama- 18
re, reliquit pallium quod tenebam ; &
fugit foras. * His auditis dñs,& nimium 19
credulus verbis coniugis, iratus eſt val-
||Pſ. l de : * || tradiditq; Ioſeph in carcerẽ,vbi 20
104. vincti regis cuſtodiebantur , & erat ibi
b.18. clauſus. *Fuit autẽ Dñs cum Ioſeph, & 21
miſertus illius dedit ei gratiã in cõſpe-
ctu principis carceris. * Qui tradidit in 22
manu illius vniuerſos vinctos qui in cu-
ſtodia tenebantur : & quidquid fiebat,
ſub ipſo erat. * Nec nouerat aliquid, 23
cunctis ei creditis:Dñs enim erat cum
illo,& omnia opera eius dirigebat.

CAP. XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Ioſeph ſomnia interpretatus, alterum officio reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit : quæ omnia in Pharaonis natalitio euenerunt.

HIs ita geſtis , accidit vt peccarent 1
duo eunuchi, pincerna regis Aegy- A
pti, & piſtor,dño ſuo. * Iratúſq; contra 2
eos Pharao (nam alter pincernis præe-
rat, alter piſtoribus) * miſit eos in car- 3
cerẽ principis militum,in quo erat vin-
ctus & Ioſeph. * At cuſtos carceris tra- 4
didit eos Ioſeph,qui & miniſtrabat eis.
Aliquantulũ temporis fluxerat,& illi in
cuſtodia tenebantur. * Viderũtq; ambo 5
ſomniũ nocte vna iuxta interpretationẽ
congruã ſibi : * ad quos cùm introiſſet 6
Ioſeph manè,& vidiſſet eos triſtes,* ſciſ- 7
citatus eſt eos,dicens : Cur triſtior eſt
hodie ſolito facies veſtra? * qui reſpon- 8
derunt:Somnium vidimus,& non eſt qui
interpretetur nobis.Dixitque ad eos Io-
ſeph: Nunquid nõ Dei eſt interpretatio?
referte mihi quid videritis. * Narrauit 9
prior, præpoſitus pincernarũ, ſomnium
ſuum : Videbam corã me vitem,* in qua 10
erant tres propagines,creſcere paulatim
in gẽmas,& poſt flores vuas matureſce-
11 re:* calicẽmq; Pharaonis in manu mea:
tuli ergo vuas, & expreſsi in calicẽ quẽ
tenebam,& tradidi poculum Pharaoni.
12 * Reſpõdit Ioſeph:Hæc eſt interpretatio
ſõnij : Tres propagines, tres adhuc dies
13 ſunt : * poſt quos recordabitur Pharao
miniſterij tui , & reſtituet te in gradum
priſtinũ:dabiſque ei calicẽ iuxta officiũ
14 tuũ,ſicut antè facere cõſueueras. * Tan-
C tùm memento mei,cũ bene tibi fuerit,&
facias mecum miſericordiã:vt ſuggeras
Pharaoni,vt educat me de iſto carcere:
15 * quia furto ſublatus ſum de terra He-
bræorũ,& hic innocens in lacum miſſus
16 ſum.* Vidẽs piſtorũ magiſter quòd pru-
denter ſomnium diſſoluiſſet,ait :Et ego
vidi ſomnium , Quòd tria caniſtra fari-
17 næ haberẽ ſuper caput meum:* & in vno
caniſtro quod erat excelſius,portare me
omnes cibos qui fiũt arte piſtoria,auéſ-
19 que comedere ex eo.* Reſpõdit Ioſeph:
Hæc eſt interpretatio ſomnij:Tria cani-
20 ſtra,tres adhuc dies ſunt:* poſt quos au-
feret Pharao caput tuũ,ac ſuſpendet te
in cruce, & lacerabunt volucres carnes
21 tuas. * Exinde dies tertius natalitius
Pharaonis erat:qui faciẽs grãde conui-
uiũ pueris ſuis,recordatus eſt inter epu-
las magiſtri pincernarũ,& piſtorũ prin-
22 cipis. * Reſtituítq; alterum in locũ ſuũ,
vt porrigerẽt ei poculum:* alterum ſuſ-
pendit in patibulo , vt coniectoris ve-
23 ritas probaretur. * Et tamen ſucceden-
tibus proſperis,præpoſitus pincernarum
oblitus eſt interpretis ſui.

CAP. XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & ſpicis vnicus Ioſeph interpretatus , toti Ægypto præficitur , & Aſeneth data ſibi à Pharaone vxore , duos ſuſtulit filios ante ſeptem famis annos.

1 POſt duos annos vidit Pharao ſom-
2 nium. Putabat ſe ſtare ſuper fluuiũ.
A * de quo aſcendebant ſeptem boues,pul-
chræ & craſſæ nimis : & paſcebantur in
3 locis paluſtribus.* Aliæ quoque ſeptem
emergebãt de flumine, fœdæ, confectæ-
que macie:& paſcebantur in ipſa amnis
4 ripa in locis virẽtibus :* deuorauerũt-
que eas , quarũ mira ſpecie & habitudo
corporum erat. Expergefactus Pharao,
5 * rurſum dormiuit,& vidit alterũ ſom-
nium:ſeptẽ ſpicæ pullulabant in culmo
6 vno plenæ atq; formoſæ:* aliæ quoque
totidẽ ſpicæ tenues & percuſſæ vredine
7 oriebãtur, * deuorantes omnem priorũ
pulchritudinem. Euigilans Pharao poſt
8 quietẽ,* & facto mane,pauore perterri-
tus , miſit ad omnes coniectores Aegy-
pti , cunctóſque ſapientes : & accerſitis
narrauit ſomniũ, nec erat qui interpre-
9 taretur.*Tunc demũ reminiſcẽs pincer-
B narum magiſter,ait : Confiteor peccatũ
10 meũ:* Iratus rex ſeruis ſuis,me & magi-
ſtrum

ſtrum piſtorum retrudi iuſsit in carce-
rē principis militū:* vbi vna nocte vter- 11
que vidimus ſomniū præſagū futurorū.* 12
Erat ibi puer Hebræus,eiuſdē ducis mili-
tū famul⁹:cui narrātes ſōnia,* audiuim⁹ 13
quidquid poſtea rei probauit euēt⁹: ego
enim redditus ſū officio meo;& ille ſuſ-
penſus eſt in cruce. * Protinus ad regis 14
imperiū eductū de carcere Ioſeph totō-
derunt : ac veſte mutata, obtulerunt ei. 15
* Cui ille ait:Vidi ſōnia:nec eſt qui ediſ-
ſerat, quæ audiui te ſapiētiſsimè conii-
cere.* Reſpondit Ioſeph:Abſq; me Deus 16
reſpōdebit proſpera Pharaoni.* Narra- 17
uit ergo Pharao quod viderat;Putabam C
me ſtare ſuper ripā fluminis,* & ſeptem 18
boues de amne conſcēdere,pulchras ni-
mis,& obeſis carnibus:quæ in paſtu pa-
ludis virecta carpebāt.* & ecce, has ſe- 19
quebātur aliæ ſeptē boues in tantū de-
formes & macilentæ,vt nunquā tales in
terra Aegypti viderim,*quæ deuoratis & 20
cōſumptis priorib⁹,*nullū ſaturitatis de- 21
dere veſtigiū : ſed ſimili macie & ſqua-
lore torpebant. Euigilās, rurſus ſopore
depreſſus,* vidi ſōniū : Septē ſpicæ pul- 22
lulabant in culmo vno plenæ atque pul-
cherrimæ.*Aliæ quoque ſeptē tenues & 23
percuſſæ vredine, oriebātur è ſtipula , * 24
quæ priorum pulchritudinē deuoraue-
rūt.Narrauit cōiectorib⁹ ſōniū,& nemo
eſt qui ediſſerat.* Reſpōdit Ioſeph ſom- 25
niū regis vnū eſt:quæ facturus eſt Deus
oſtendit Pharaoni.* Septem boues pul- 26
chræ, & ſeptē ſpicæ plenæ,ſeptē vberta- D
tis anni ſunt : eandémque vim ſomnij
comprehendunt. * Septem quoq; boues 27
tenues atq; macilentæ, quæ aſcenderūt
poſt eas, & ſeptē ſpicæ tenues, & vento
vrente percuſſæ;ſeptē anni venturæ ſunt
famis. * Qui hoc ordine complebūtur; 28
* Ecce ſeptem anni venient fertilitatis 29
magnæ in vniuerſa Terra Aegypti:* quos 30
ſequētur ſeptē anni alij tantæ ſterilita-
tis , vt obliuioni tradatur cuncta retro
abundantia:cōſumptura eſt enim fames
omnem terrā,* & vbertatis magnitudi- 31
nem perditura eſt inopiæ magnitudo. * 32
Quod autē vidiſti ſecundo ad eamdem
rem pertinēs ſomniū, firmitatis indiciū
eſt, eo quod fiat ſermo Dei, & velocius
impleatur. * Nunc ergo prouideat rex 33
virū ſapientē & induſtrium,& præficiat
eū terræ Aegypti;* Qui conſtituat præ- 34
poſitos per cunctas regiones ;& quintā
partē fructuū per ſeptē annos fertilita-
tis,* qui iam nunc futuri ſunt cōgreget 35
in horrea : & omne frumentū ſub Pha-
raonis poteſtate condatur,ſeruetúrq; in
vrbibus. * Et præparetur futuræ ſeptem 36
annorū fami , quæ oppreſſura eſt Aegy- E
ptū,& nō cōſumetur terra inopia.* Pla- 37
cuit Pharaoni cōſiliū & cūctis miniſtris
eius.* locutúſq; eſt ad eos;Nū inuenire 38
poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei
39 plenus ſit?* Dixit ergo ad Ioſeph : Quia
oſtēdit tibi Deus omnia quæ locut⁹ es.
numquid ſapientiorem & conſimilē tui
40 inuenire potero?* || Tu eris ſuper domū || Pſ.
meā,& ad tui oris imperiū cunctus po- 104.b.
pulus obediet , vno tantùm regni ſolio 21.
41 te præcedā; * Dixítq; rurſus Pharao ad 1.Mac.
Ioſeph:Ecce,conſtitui te ſuper vniuerſā 2.f.53
42 terrā Aegypti. * Tulítq; annulū de ma- Act.
nu ſua, & dedit eū in manu eius : veſti- 7 b.
uítq; eum ſtola byſsina,& collo torquē 10.
43 aureā circumpoſuit.* Fecítque eū aſcē-
dere ſuper currū ſuum ſecundū,claman-
te præcone, vt omnes corā eo genu fle-
cterēt, & præpoſitū eſſe ſcirēt vniuerſæ
44 Terræ Aegypti.* Dixit quoq; rex ad Io-
F ſeph;Ego ſum Pharao:abſque tuo impe-
rio non mouebit quiſquam manum aut
45 pedem in omni terra Aegypti.* Vertítq;
nomē eius,& vocauit eū lingua Aegyp-
tiaca,Saluatorē mundi.Dedítq;illi vxo-
rē Aſeneth filiam Putiphare ſacerdotis
Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque Ioſeph
46 ad terrā Aegypti(* triginta autē annorū
erat quando ſtetit in conſpectu regis
Pharaonis)& circuiuit omnes regiones
47 Aegypti.* Venítque fertilitas ſeptem an-
norum:& in manipulos redactæ ſegetes
48 congregatæ ſunt in horrea Aegypti. *
Omnis etiam frugum abundantia in ſin-
49 gulis vrbibus condita eſt.* Tantáq; fuit
abundantia tritici,vt arenæ maris coæ-
quaretur,& copia menſuram excederet.
50 * || Nati ſunt autē Ioſeph filij duo ante- ||Infr.
G quā veniret fames:quos peperit ei Aſe- 48. c.
neth filia Putiphare ſacerdotis Helio- 10.48
51 poleos.*Vocauítq; nomen primogeniti, d.5.
Manaſſes , dicens : Obliuiſci me fecit
Deus omniū laborū meorum, & domus
52 patris mei. * Nomen quoque ſecundi
appellauit Ephraim,dicens:Creſcere me
53 fecit Deus in terra paupertatis meæ. *
54 Igitur tranſactis ſeptē vbertatis annis,
qui fuerant in Aegypto:* cœperunt ve-
nire ſeptem anni inopiæ ; quos prædi-
xerat Ioſeph:& in vniuerſo orbe fames
præualuit, in cuncta autem terra Aegy-
55 pti panis erat.* Qua eſuriente,clamauit
populus ad Pharaonem , alimenta pe-
tens. Quibus ille reſpondit ; Ite ad Io-
ſeph : & quidquid ipſe vobis dixerit,fa-
56 cite.* Creſcebat autē quotidie fames in
omni terra:aperuítque Ioſeph vniuerſa
horrea,& vendebat Aegyptiis:nā & illos
57 oppreſſerat fames. * Omnéſque prouin-
ciæ veniebant in Aegyptum,vt emerent
eſcas,& malum inopiæ temperarent.

CAP. XLII.

Fratres Ioſeph in Ægyptum pro emendis frumentis à patre miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac durius tractantur, & in carcerem coniiciuntur, tandem Simeone in vinculis relicto reuertuntur, pecuniam in ſaccis vnà cum frumento inſcij referentes.

AVdiens autem Iacob quòd alimēta 1
venderentur in Aegypto,dixit filiis A
suis;Quare negligitis?* audiui quod tri- 2
ticū venundetur in Aegypto:descendite:
& emite nobis necessaria, vt possimus
viuere,& non cōsumamur inopia.* Des- 3
cendentes igitur fratres Ioseph decē, vt
emerent frumēta in Aegypto,* Bēiamin 4
domi retento à Iacob, qui dixerat fra-
tribus eius:Ne fortè in itinere quidquā
patiatur mali: * Ingressi sunt terrā Ae- 5
gypti cum aliis qui pergebant ad emēdū.
Erat autē fames in terra Chanaam.* Et 6
Ioseph erat princeps in terra Aegypti,
atq; ad eius nutū frumenta populis ven- B
debantur. Cúmq; adorassent eū fratres
sui, * & agnouisset eos,quasi ad alienos 7
durius loquebatur,interrogās eos:Vnde
venistis?Qui respōderunt:De terra Cha-
naan, vt emamus victui necessaria. * Et 8
tamē fratres ipse cognoscēs,nōn est co-
gnitus ab eis.* Recordatúsq; somniorū, 9
quæ aliquando viderat, ait ad eos: Ex-
ploratores estis: vt videatis infirmiora
terræ venistis.* Qui dixerūt:Nō est ita, 10
Dn̄e, sed serui tui venerunt vt emerent
cibos. * Omnes filij vnius viri sumus: 11
pacifici venimus,nec quidquā famuli tui C
machinātur mali. * Quibus ille respon- 12
dit:Aliter est,immunita terræ huius cō-
siderare venistis.* At illi:Duodecim,in- 13
quiunt,serui tui,fratres sumus, filij viri
vnius in terra Chanaā: minimus cū pa-
tre nostro est,alius non est super.* Hoc 14
est,ait,quod locutus sum: Exploratores
estis.*Iā nunc experimentū vestri capiā: 15
per salutem Pharaonis nō egrediemini
hinc, donec veniat frater vester mini-
mus. * Mittite ex vobis vnū, & adducat 16
eū:vos autē eritis in vinculis donec pro-
bētur quę dixistis vtrū vera,an falsa sint:
alioquin per salutē Pharaonis explora-
tores estis.*Tradidit ergo illos custodię 17
tribus diebus.*Die autē tertio educti de 18
carcere,ait: Facite quæ dixi,& viuetis:
Deū enim timeo.*Si pacifici estis,frater 19
vester vnus ligetur in carcere: vos autē D
abite,& ferte frumenta quæ emistis, in
|| Infr. domos vestras,* || & fratrē vestrū mini- 20
43.a.5 mum ad me adducite,vt possim vestros
probare sermones,& nō moriamini.Fe-
cerūt vt dixerat,* & locuti sunt ad inui- 21
cē: Meritò hæc patimur,quia peccaui-
mus in fratrē nostrū vidētes angustiam
animæ illius dū deprecaretur nos,& nō
audiuimus: idcirco venit super nos ista
tribulatio. * E quibus vnus Ruben, ait: 22
|| Sup. Nūquid nō dixi vobis:|| Nolite peccare
37 c. in puerū:& nō audistis me: en sanguis
21. eius exquiritur.*Nesciebāt autem quod 23
intelligeret Ioseph: eo quòd per inter-
pretē loqueretur ad eos. * Auertitq; se 24
parūper & fleuit:& reuersus locutus est
ad eos.*Tollēnsq; Simeon, & ligās illis 25
præsentibus,iussit ministris vt implerēt
eorū saccos tritico,& reponerent pecu-
nias singulorū in sacculis suis,datis supra
26 cibariis in viā:qui fecerunt ita. * At illi
portantes frumēta in asinis suis,profecti
27 sunt.* Apertóq; vnus sacco,vt daret iu-
mēto pabulū in diuersorio, contēplatus
28 pecuniā in ore sacculi, * dixit fratribus
suis:Reddita est mihi pecunia, en habe-
tur in sacco.Et obstupefacti turbatique
F mutuò dixerūt:Quidnam est hoc quod
29 fecit nobis Deus?* Venerúntq; ad Iacob
patrē suū in terrā Chanaan, & narraue-
rūt ei omnia quæ accidissēt sibi,dicen-
30 tes:* Locutus est nobis dn̄s terræ durè,
putauit nos exploratores esse prouin-
31 ciæ.*Cui respōdimus:Pacifici sumus,nec
32 vllas molimur insidias.* Duodecim fra-
tres vno patre geniti sumus:vnus nō est
super, minimus cum patre nostro est in
33 terra Chanaā.*Qui ait nobis.Sic proba-
bo quod pacifici sitis:Fratrē vestrū vnū
dimittite apud me, & cibaria domibus
34 vestris necessaria sumite, & abite,* fra-
trēq; vestrū minimū adducite ad me, vt
sciā quod non sitis exploratores:& istū
qui tenetur in vinculis, recipere possi-
tis:ac deinceps quæ vultis, emendi ha-
35 beatis licentiā.* His dictis,cùm frumēta
effunderēt, singuli repererūt in ore sac-
corum ligatas pecunias:exterritíque si-
36 mul omnibus, * dixit pater Iacob:Absq;
G liberis me esse fecistis,Ioseph nō est su-
per,Simeō tenetur in vinculis,& Benia-
min auferetis: in me hæc omnia mala
37 reciderunt. * Cui respondit Rubē:Duos
filios meos interfice,si nō reduxero illū
tibi:trade illum in manu mea,& ego eū
38 tibi restituā.* At ille.Non descēdet, in-
quit,filius me⁹ vobiscū:frater eius mor-
tuus est,& ipse solus remāsit: si quid ei
aduersi acciderit in terra,ad quā pergi-
tis,deducetis canos meos cū dolore ad
inferos.

CAP. XLIII.

Cogente fame ægrè impetrarunt fratres Ioseph à patre, vt in Ægyptum reuertentes cum muneribus ac duplici pecunia, Beniamin secum ducerent: qui, educto Simeone de carcere, simul epulati sunt cum Ioseph.

1 INterim fames omnem terram vehe-
2 mēter premebat.* Consumptísq; cibis
A quos ex Aegypto detulerāt,dixit Iacob
ad filios suos.Reuertimini,& emite no-
3 bis pauxillū escarū. * Respondit Iudas:
Denuntiauit nobis vir ille sub attesta-
tione iurisiurandi,dicens:Non videbitis
faciē meā,nisi fratrē vestrum minimum
4 adduxeritis vobiscū. * Si ergo vis eum
mittere nobiscum, pergemus pariter,&
5 ememus tibi necessaria:* sin autem non
vis non ibimus: vir enim,vt sæpè dixi-
mus, denuntiauit nobis dicens: || Non || Sup.
videbitis faciē meā absque fratre vestro 42. d.
6 minimo.* Dixit eis Israël:In meam hoc 20.
B fecistis miseriā,vt indicaretis ei & aliū
habere

habere vos fratrē. *At illi respōderunt: 7
Interrogauit nos homo per ordinē no-
strā progeniem:si pater viueret:si habe-
remus fratrē:& nos respondim⁹ ei con-
sequenter iuxta id quod fuerat sciscita-
tus:nūquid scire poteram⁹ quod dictu-
rus esset:Adducite fratrem vestrū vobis-
cum?*Iudas quoq; dixit patri suo:Mitte 8
puerum mecū,vt proficiscamur, & pos-
simus viuere : ne moriamur nos & par-
uuli nostri. * || Ego suscipio puerum:de 9
|| Inf. 44. 32. manu mea require illum,nisi reduxero,
& reddidero eū tibi,ero peccati reus in
te omni tēpore.*Si nō intercessisset di- 10
latio, iam vice altera venissem⁹.*Igitur 11
Israel pater eorū dixit ad eos:Si sic ne- C
cesse est, facite quod vultis : sumite de
optimis terræ fructibus in vasis vestris,
& deferte viro munera, modicū resinæ,
& mellis,& storacis, stactes, & terebin-
thi,& amygdalarū. *Pecuniā quoq; du- 12
plicē ferte vobiscum:& illā,quam inue-
nistis in sacculis,reportate,ne fortè er-
rore factū sit:*sed & fratrē vestrum tol- 13
lite,& ite ad virū.*Deus autē meus om- 14
nipotēs faciat vobis eum placabilem:&
remittat vobiscum fratrē vestrum quem
tenet,& hunc Beniamin: ego autē quasi
orbatus absq; liberis ero.*Tulerūt ergo 15
viri munera,& pecuniā duplicē,& Ben-
iamin:descēderūntq; in Aegyptū,& ste-
terunt corā Ioseph.* Quos cum ille vi- 16
disset,& Beniamin simul , præcepit dis- D
pensatori dom⁹ suæ,dicēs:Introduc vi-
ros domū, & occide victimas,& instrue
conuiuiū:quoniā mecum sūt comesturi
meridie.*Fecit ille quod sibi fuerat im- 17
peratū,& introduxit viros domū.*Ibiq; 18
exterriti, dixerūt mutuò:Propter pecu-
niā,quā retulim⁹ priùs in saccis nostris,
introducti sum⁹,vt deuoluat in nos ca-
lumniā , & violenter subiiciat seruituti
& nos,& asinos nostros. *Quaobrem in 19
ipsis foribus accedētes ad dispensatorē
domus*locuti sunt : Oramus dñe vt au- 20
|| Sup. 42. a. 3. dias nos. ||Iā antè descēdim⁹ vt emere-
mus escas:*quibus emptis, cum venisse- 21
mus ad diuersoriū,aperuim⁹ saccos no-
stros , & inuenimus pecuniā in ore sac- E
corū:quā nunc eodē pōdere reportaui-
mus.*Sed & aliud attulimus argentū,vt 22
emamus quæ nobis necessaria sunt:non
est in nostra conscientia quis posuerit
eā in marsupiis nostris. *At ille respon- 23
dit:Pax vobiscum, nolite timere : Deus
vester, & Deus patris vestri dedit vobis
thesauros in saccis vestris : nā pecuniā,
quā dedistis mihi,probatam ego habeo.
Eduxitq; ad eos Simeon.*Et introductis 24
domum, attulit aquam,& lauerūt pedes
suos,deditq; pabulum asinis eorum.*Illi 25
verò parabant munera donec ingrede-
retur Ioseph meridie : audierant enim
quod ibi comesturi essēt panē. * Igitur 26
ingressus est Ioseph domum suā,obtule-
rūntq; ei munera, tenentes in manibus
27 suis : & adorauerunt proni in terrā.*At
ille, clemēter resalutatis eis interroga-
uit eos , dicens : Saluúsne est pater ve-
ster senex, de quo dixeratis mihi ? Ad-
28 huc viuit? *Qui responderunt: Sospes est
seruus tuus pater noster , adhuc viuit.
29 Et incuruati,adorauerunt eum. *Attol-
lens autē Ioseph oculos,vidit Beniamin
fratrē suū vterinū,& ait : Iste est frater
vester paruulus, de quo dixeratis mihi?
Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui,
30 fili mi. *Festinauitq; quia cōmota fue-
G rāt viscera eius super fratre suo,& erū-
pebāt lacrymæ:& introiens cubiculum,
31 fleuit. * Rursúmque lota facie egressus
32 cōtinuit se,& ait:Ponite panes.*Quibus
appositis , seorsùm Ioseph , & seorsum
fratribus, Aegyptiis quoq; qui vescebā-
tur simul,seorsū (illicitum est enim Ae-
gyptiis comedere cū Hebræis,& profa-
33 num putāt huiuscemodi conuiuium)*se-
derūt corā eo, primogenitus iuxta pri-
mogenita sua,& minimus iuxta ætatem
34 suā.Et mirabātur nimis, * sumptis par-
tibus quas ab eo acceperāt:maiórq; pars
venit Beniamin,ita vt quinque partibus
excederet. Biberúntq; & inebriati sunt
cum eo.

CAP. XLIV.

Ioseph absconso scypho suo in sacco Beniamin , reuocatos ab itinere fratres furti arguit ; Iudas autem pro Beniamin se in seruitutem offert.

1 A PRæcepit autē Ioseph dispēsatori do-
mus suæ,dicens:Imple saccos eorum
frumēto,quantū possunt capere:& pone
pecuniam singulorum in summitate sac-
2 ci.*Scyphū autē meum argenteū,& pre-
tiū quod dedit tritici,pone in ore sacci
3 iunioris.Factúmq; est ita.Et orto mane
4 dimissi sunt cum asinis suis. * Iámque
vrbē exierant,& processerāt paululum :
tunc Ioseph accersito dispensatore do-
mus , Surge,inquit,& persequere viros,
& apprehensis dicito:Quare reddidistis
5 malum pro bono ? * Scyphus,quē furati
B estis,ipse est in quo bibit dñs meus , &
in quo augurari solet:pessimā rem feci-
6 stis.* Fecit ille vt iusserat.Et apprehēsis
7 per ordinē locutus est. * Qui responde-
runt. Quare sic loquitur dñs noster, vt
serui tui tantum flagitij commiserint?
8 * Pecuniā,quā inuenimus in summitate
saccorum , reportauimus ad te de terra
Chanaan, & quo modo cōsequēs est vt
furati simus de domo dñi tui aurum vel
9 argentum.*Apud quemcúmq; fuerit in-
C uentum seruorū tuorum quod quæris,
moriatur,& nos erimus serui dñi nostri.
10 * Qui dixit eis:Fiat iuxta vestrā senten-
tiam , apud quēcumq; fuerit inuentum,
ipse sit seruus meus, vos autē eritis in-
11 noxij. * Itaque festinatò deponentes in
12 terrā saccos,aperuerunt singuli. *Quos
scrutatus , incipiens à maiore vsque ad

minimum, inuenit scyphū in sacco Ben-
iamin. *At illi scissis vestibus, oneratis- 13
que rursum asinis, reuersi sunt in oppi-
dum. *Primúsq; Iudas cū fratribus in- 14
gressus est ad Ioseph (necdum. n. de lo-
co abierat) omnésq; ante eū pariter in
terrā corruerūt. *Quibus ille ait: Cur sic 15
agere voluistis? an ignoratis quod non D
sit similis mei in augurādi scientia? Cui 16
Iudas: Quid respōdebimus, inquit, dño
meo, vel quid loquemur, aut iustè po-
terim⁹ obtēdere. De⁹ inuenit iniquitatē
seruorū tuorū: en omnes serui sum⁹ dñi
mei, & nos, & apud quē inuētus est scy-
phus. *Respōdit Ioseph: Absit à me vt sic 17
agā: qui furatus est scyphū, ipse sit seruus
meus: vos autē abite liberi ad patrē ve-
strum. *Accedens autem propiùs Iudas, 18
confidenter ait: Oro Dñe mi, loquatur E
seruus tuus verbū in auribus tuis, & ne
irascaris famulo tuo: tu es enim post
||Sup. 42. c. 13. Pharaonem * dñs meus. || Interrogasti 19
priùs seruos tuos: Habetis patrem, aut
fratrē? *& nos respōdim⁹ tibi dño meo: 20
Est nobis pater senex, & puer paruulus,
qui in senectute illius natus est; cuius
vterinus frater mortuus est: & ipsū solū
habet mater sua, pater verò tenerè dili-
git eum. *Dixistiq; seruis tuis: Adducite 21
eum ad me, & ponā oculos meos super F
illū. *Suggessimus dño meo: Non potest 22
puer relinquere patrē suū, si enim illum
||Sup. 43. a. 3. & 5. dimiserit, morietur. *|| Et dixisti seruis 23
tuis: Nisi venerit frater vester minimus
vobiscum, non videbitis ampliùs faciem
meā. *Cū ergo ascēdissemus ad famulū 24
tuū patrē nostrū, narrauimus ei omnia
quæ locutus est dñs meus. *Et dixit pa- 25
ter noster: Reuertimini, & emite nobis
parū tritici. *Cui diximus: Ire nō possu- 26
mus: si frater noster minimus descēde-
rit nobiscum, proficiscemur simul: alio-
quin illo absēte, nō audemus videre fa-
||Sup. 37. b. 20. g. 33. ciē viri. *Ad quæ ille respondit: || Vos 27
scitis quod duos genuerit mihi vxor G
mea. *Egressus est vnus, & dixistis: Be- 28
stia deuorauit eū: & hucusq; non cōpa-
ret. *Si tuleritis & istum, & aliquid ei in 29
via cōtigerit, deducetis canos meos cū
mœrore ad inferos. *Igitur si intrauero 30
ad seruū tuū patrē nostrū, & puer defue-
rit (cū anima illius ex huius anima pē-
deat) *viderítq; eū nō esse nobiscū, mo- 31
rietur, & deducēt famuli tui canos eius
cū dolore ad inferos: *Ego propriè ser- 32
uus tuus sim, qui in meā hūc recepi fidē
||Sup. 43. b. 9 & spopondi dicēs: || Nisi reduxero eum,
peccati reus ero in patrē meū omni tē-
pore. *Manebo itaq; seruus tu⁹ pro pue- 33
ro in ministerio dñi mei, & puer ascēdat
cū fratribus suis. *Non enim possū redi- 34
re ad patrē meū, absēte puero: ne cala-
mitatis, quæ oppressura est patrē meū,
testis assistam.

CAP. XLV.

*Ioseph se fratribus manifestat, eósque
territos cum osculo amplexatur: quare
Pharao vnà cū tota domo sua exultans,
præcepit vt adduceretur pater cum vni-
uersa domo sua in Ægyptū: idē multis
verbis denūtiat Ioseph, fratrésq; multis
donatos muneribus ad patrem remittit.*

1 A NOn se poterat vltrà cohibere Io-
seph multis coram astātibus: vnde
præcepit vt egrederentur cuncti foras:
& nullus interesset alienus agnitioni
2 mutuæ. *Eleuauítque vocem cum fletu:
quam audierunt Aegyptij, omnísque
3 domus Pharaonis. * Et dixit fratribus
suis: Ego sum Ioseph: adhuc pater meus
viuit? Non poterant respondere fratres
4 nimio terrore perterriti. * Ad quos ille
B clementer: Accedite, inquit, ad me. Et
cum accessissent propè. || Ego sum, ait, ||Act. 7. b. 13
Ioseph, frater vester, quem vendidistis
5 in Aegyptum. *Nolite pauere, neq; vo-
bis durum esse videatur quod vendidi-
stis me in his regionibus: || pro salute Infr. 50. d. 20.
enim vestra misit me Deus ante vos in
6 Aegyptum. *Bienniū est enim quod cœ-
pit fames esse in terra: & adhuc quinq;
anni restant, quibus nec arari poterit,
7 nec meti. *Præmisitq; me Deus vt reser-
uemini super terrā, & escas ad viuendū
8 C habere possitis. *Non vestro cōsilio, sed
Dei voluntate huc missus sum, qui fecit
me quasi patrem Pharaonis, & dominū
vniuersæ domus eius, ac principem in
omni terra Aegypti. Festinate, & ascen-
dite ad patrem meum & dicetis ei: Hæc
9 mandat filius tuus Ioseph: Deus fecit
me dominum vniuersæ terræ Aegypti:
10 descēde ad me, ne moreris, *& habitabis
in terra Gessen: erísque iuxta me tu, &
filij tui, & filij filiorum tuorum, oues
tuæ, & armēta tua, & vniuersa quæ pos-
11 D sides. * Ibique te pascam (adhuc enim
quinque anni residui sunt famis) ne &
tu pereas; & domus tua, & omnia quæ
12 possides. *En oculi vestri, & oculi fra-
tris mei Beniamin, vident quod os meū
13 loquatur ad vos. * Nuntiate patri meo
vniuersā gloriā meā, & cūcta quæ vidi-
stis in Aegypto: festinate, & adducite eū
14 ad me. *Cúmq; amplexatus recidisset in
collum Beniamin fratris sui, fleuit: illo
quoq; similiter flente super collū eius.
15 * Osculatúsque est Ioseph omnes fratres
suos, & plorauit super singulos: post quę
16 ausi sunt loqui ad eum. * Auditúmque
E est, & celebri sermone vulgatū in aula
regis: Venerūt fratres Ioseph: & gauisus
17 est Pharao, atque omnis familia eius.*
Dixitque ad Ioseph vt imperaret fratri-
bus suis, dicens: Onerātes iumēta, ite in
18 terram Chanaan, *& tollite inde patrem
vestrū & cognationē, & venite ad me: &
ego dabo vobis omnia bona Aegypti,
19 vt comedatis medullā terræ: * Præcipe
etiā vt tollāt plaustra de terra Aegypti,
ad subuectionē paruulorum suorum ac
coniu

coniugũ:& dicito: Tollite patrẽ veſtrũ, F
& properate quantociùs venientes. *Nec 20
dimittatis quidquam de ſupellectili ve-
ſtra : quia omnes opes Aegypti , veſtræ
erũt. * Feceruntq; filij Iſraël vt eis mã- 21
datũ fuerat. Quibus dedit Ioſeph plau-
ſtra,ſecundum Pharaonis imperiũ:& ci-
baria in itinere.*Singulis quoq; profer- 22
ri iuſsit binas ſtolas:Benjamin vero de-
dit trecẽtos argenteos cũ quinq; ſtolis
optimis ; *tantũdem pecuniæ & veſtium 23
mittẽs patri ſuo, addens & aſinos decẽ,
qui ſubueherẽt ex omnibus diuitiis Ae-
gypti : & totidẽ aſinas triticũ in itinere
panẽſq; portantes.*Dimiſit ergo fratres 24
ſuos,& proficiſcẽtib⁹ ait:Ne iraſcamini
in via. * Qui aſcendẽtes ex Aegypto,ve- 25
nerunt in terrã Chanaã ad patrẽ ſuũ Ia- G
cob. * Et nuntiauerũt ei,dicẽtes:Ioſeph 26
filius tuus viuit : & ipſe dominatur in
omni terra Aegypti.Quo audito Iacob,
quaſi de graui ſõno euigilãs,tñ. nõ cre-
debat eis.*Illi è cõtra referebãt omnem 27
ordinẽ rei.Cũq; vidiſſet plauſtra,& vni-
uerſa quæ miſerat, reuixit ſpirit⁹ eius, 28
& ait:Sufficit mihi ſi adhuc Ioſeph fili⁹
meus viuit:vadã, & videbo illũ antequã
moriar.

CAP. XLVI.

Iacob renouata Dei promiſsione cum vniuerſis filiis ac nepotibus , quorum nomina recenſentur, in Ægyptum deſcendit: cui occurrens Ioſeph , ſuadet vt Pharaoni ſe paſtores ouium dicant.

PRofectúſque Iſraël cũ omnibus quæ 1
habebat,venit ad puteum iuramenti, A
& mactatis ibi victimis Deo patris ſui
Iſaac,*audiuit eũ per viſionẽ noctis vo- 2
cantẽ ſe,& dicentẽ ſibi,Iacob,Iacob,cui
reſpondit:Ecce adſũ. * Ait illi Deus:Ego 3
||Act. ſum fortiſsimus Deus patris tui:noli ti-
7.b.15 mere,deſcẽde in Aegyptũ,quia in gentẽ
|| Ioſ. magnã faciã te ibi. *Ego deſcendã tecũ 4
24. a. illuc,& ego inde adducã te reuertentẽ:
4. Ioſeph quoque ponet manus ſuas ſuper
Pſal. oculos tuos. * Surrexit autem Iacob à 5
104 b puteo iuramenti:|| tulerũntq; eũ filij cũ
23. paruulis&vxoribus ſuis in plauſtris quę
Iſa. miſerat Pharao ad portandũ ſenem,*& 6
52.b.4 omnia quæ poſſederat in terra Chanaã:
||Exo. ||venítq;in Aegyptum cum omni ſemine
1.a.2. ſuo, *filij eius,& nepotes,filiæ & cuncta 7
6.c.14. ſimul progenies.*Hæc ſunt autẽ nomina 8
Num. filiorũ Iſraël,qui ingreſsi ſunt in Aegy-
26. a. ptũ,ipſe cum liberis ſuis.||Primogenitus B
5. Rubẽ. *Filij Rubẽ:Henoch,& Phallu, & 9
1.Par. Heſrõ & Charmi.*Filij Simeõ:Iamuel & 10
5.a. 1. Iamin & Ahod , & Iachin & Sohar , &
& 3. Saul fili⁹Chanaanitidis.*Filij Leui:Ger- 11
Exod. ſõ & Caath & Merari.*Filij Iuda:Her & 12
6.c.15 Onã & Sela&Phares & Zarai mortui ſũt
1.Par. autẽ Her & Onã in terra Chanaã.Natíq;
4. d. ſunt filij Phares:Heſrõ & Hamul. *||Filij 13
24. Iſſachar:Thola&Phua & Iob,& Sẽron.* 14
1.Par. Filij Zabulõ:Sared & Elõ & Iahelel. *Hi 15
6.a.1. filij Liæ : quos genuit in Meſopotamia

Syriæ cum Dina filia ſua omnes animæ 1.Par.
16 filiorũ eius & filiarũ,triginta tres. *Filij 2.a.3.
Gad : Sephiõ & Haggi & Suni & Eſebon 4.d.21
& Heri & Arodi & Areli. * || Filij Aſer: 1.Par.
17 Ianne & Ieſua & Ieſſui & Beria , Sara 7.a.1.
quoq; ſoror eorũ : Filij Beria:Heber & 1.Par.
18 Melchiel.*hi filij Zelphæ,quã dedit La- 7.f.30
ban Liæ filiæ ſuæ : & hos genuit Iacob
19 ſedecim animas. *Filij Rachel vxoris Ia-
20 cob:Ioſeph & Benjamin. || Natíque ſunt ||Sup.
C Ioſeph filij in Terra Aegypti , quos ge- 41. g.
nuit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdo- 50.
tis Heliopoleos : Manaſſes & Ephraim. 1.Par.
21 *Filij Benjamin : Bela & Bechor & Aſ- 7.b.6.
bel & Gera & Naaman & Echi & Ros & 8.a.1.
22 Mophim & Ophim & Ared. *hi filij Ra-
23 chel quos genuit Iacob: omnes animæ,
24 quatuordecim.Filij Dã:Huſim.*Filij Ne-
25 phthali: Iaſiel & Guni & Ieſer & Sallẽ.
* Hi filij Balæ,quã dedit Laban Racheli
filiæ ſuæ : & hos genuit Iacob: oẽs ani-
26 mæ,ſeptẽ. *Cunctæ animæ,quæ ingreſſæ
ſunt cũ Iacob in Aegyptũ,& egreſſæ ſũt
de femore illius,abſq; vxoribus filiorum
27 eius ſexaginta ſex. *Filij autem Ioſeph,
qui nati ſunt ei in terra Aegypti,animæ
duæ. || Omnes animæ domus Iacob,quæ ||Deu.
ingreſſæ ſunt in Aegyptũ , fuere ſeptua- 10. d.
28 ginta. *Miſit autẽ Iudam ante ſe ad Io- 22.
ſeph , vt nuntiaret ei , & occurreret in
29 Geſſen. *Quò cùm perueniſſet,iũcto Io-
D ſeph curru ſuo,aſcendit obuiã patri ſuo
ad eundẽ locũ,vidẽnſq; eũ, irruit ſuper
30 collũ eius,& inter amplexus fleuit. *Di-
xitq; pater ad Ioſeph : Iã lætus moriar,
quia vidi faciẽ tuã,&ſuperſtitẽ te relin-
31 quo.*At ille locutus eſt ad fratres ſuos,
& ad omnẽ domũ patris ſui:Aſcendã &
nuntiabo Pharaoni, dicámq; ei:Fratres
mei, & domus patris mei , qui erant in
32 terra Chanaan , venerũt ad me:*& ſunt
viri paſtores ouiũ,curámq; habẽt alen-
dorum gregũ: pecora ſua,& armenta,&
omnia quæ habere potuerunt, adduxe-
33 rũt ſecũ.*Cúmq; vocauerit vos & dixe-
34 rit. Quod eſt opus veſtrũ? *Reſpondebi-
tis : Viri paſtores ſumus ſerui tui,ab in-
fantia noſtra vſque in præſens,& nos,&
patres noſtri. Hæc autem dicetis,vt ha-
bitare poſsitis in terra Geſſen : quia de-
teſtãtur Aegyptij omnes paſtores ouiũ.

CAP. XLVII.

Introducto Iacob cum filiis ad Pharaonem Terra Geſſen conceditur: fames tantum premit Ægyptum, vt venditis pecoribus terram quoque vendere ſine coacti : quo factum eſt vt quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuò cedat, præterquam in poſſeſsionibus ſacerdotum. Poſt annos ſeptemdecim Iacob plurimùm ditatus adiurat Ioſeph de ſua ſepultura.

1 INgreſsus ergo Ioſeph nuntiauit Pha-
A raoni,dicens : Pater meus & fratres,
oues eorum & armenta , & cuncta quæ

posidet,venerunt de Terra Chanaã: &
ecce consistunt in Terra Gessen.*Extre- 2
mos quoq; fratrũ suorum quinq; viros
constituit corã rege:*quos ille interro- 3
gauit:Quid habetis operis? Respõderũt:
Pastores ouiũ sumus serui tui, & nos,&
patres nostri.*Ad peregrinandũ in terra 4
tua venimus:quoniã non est herba gre-
gibus seruorũ tuorũ,ingrauescẽte fame
in terra Chanaã:petimúsque vt esse nos
iubeas seruos tuos in Terra Gessen.*Di- 5
xit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus & B
fratres tui venerũt ad te. * Terra Aegy- 6
pti in conspectu tuo est:in optimo loco
fac eos habitare,& trade eis Terrã Ges-
sen. Quòd si nosti in eis esse viros indu-
strios,cõstitue illos magistros pecorum
meorum. * Post hæc introduxit Ioseph 7
patrẽ suũ ad regẽ,& statuit eũ corã eo:
qui benedicens illi, *& interrogatus ab 8
eo: Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?
* Respondit: Dies peregrinationis meæ 9
centũ triginta annorũ sũt,parui & ma-
li, & non peruenerũt vsq; ad dies patrũ C
meorũ quibus peregrinati sunt. *Et be- 10
nedicto rege egressus est foras. *Ioseph 11
verò patri & fratribus suis dedit pos-
sessionem in Aegypto in optimo terræ
loco, Ramesses,vt præceperat Pharao.
*Et alebat eos,omnẽq; domũ patris sui, 12
præbens cibaria singulis. *In toto enim 13
orbe panis deerat, & oppresserat fames
terrã,maximè Aegypti & Chanaan. * E 14
quibus omnem pecuniã cõgregauit pro
venditione frumẽti,& intulit eã in æra-
rium regis.*Cũq; defecisset emptoribus 15
pretiũ, venit cũcta Aegyptus ad Ioseph, D
dicens,Da nobis panes:quare morimur
corã te,deficiente pecunia?*Quibus ille 16
respondit:Adducite pecora vestra,& da-
bo vobis pro eis cibos, si pretiũ nõ ha-
betis.*Quæ cũ adduxissent,dedit eis ali- 17
menta pro equis,& ouibus,& bobus, &
asinis: sustentauítq; eos illo anno pro
cõmutatione pecorum.*Venerũt quoq; 18
anno secundo & dixerunt ei:Nõ celabi-
mꝰ dñm nostrũ quod deficiẽte pecunia,
pecora simul defecerunt: nec clã te est,
quod absq; corporibus & terra nihil ha-
beamꝰ.* Cur ergo moriemur te vidẽte? 19
& nos & terra nostra tui erimꝰ:eme nos
in seruitutẽ regiam,& præbe semina,ne
pereunte cultore redigatur terra in so-
litudinem. *Emit igitur Ioseph omnem 20
Terrã Aegypti,vendentibus singulis pos- E
sessiones suas præ magnitudine famis.
Subiecitq; eã Pharaoni, * & cũctos po- 21
pulos eius,à nouissimis terminis Aegy-
pti vsq; ad extremos fines eius,*præter 22
terrã sacerdotũ quæ à rege tradita fue-
rat eis:quibus & statuta cibaria ex hor-
reis publicis præbebãtur,& idcirco nõ sũt
cõpulsi vẽdere possessiones suas.* Dixit 23
ergo Ioseph ad populos:En vt cernitis,&
vos & terrã vestra Pharao possidet: ac-
cipite semina,& serite agros, *vt fruges
24 habere possitis.Quintam partẽ regi da-
F bitis: quatuor reliquas permitto vobis
in sementẽ,& in cibũ familiis & liberis
25 vestris. *Qui responderunt:Salus nostra
in manu tua est: respiciat nos tantũ dñs
26 noster, & læti seruiemus regi. * Ex eo
tẽpore vsq; in præsentẽ diẽ,in vniuersa
Terra Aegypti,regibꝰ quinta pars solui-
tur,& factũ est quasi in legẽ absq; terra
sacerdotali, quæ libera ab hac condi-
27 tione fuit.*Habitauit ergo Israël in Ae-
gypto,id est,in Terra Gessen,& possedit
eam: Auctúsque est,& multiplicatus ni-
28 mis. *Et vixit in ea decẽ & septẽ annis:
factíq; sunt omnes dies vitæ illius cen-
29 tum quadraginta septẽ annorum.*Cúm-
G que appropinquare cerneret diẽ mor-
tis suæ, vocauit filium suum Ioseph, &
dixit ad eum;Si inueni gratiam in con-
spectu tuo, ||pone manum tuam sub fe- || *Sup.*
more meo, & facies mihi misericordiã 24.a.2
& veritatẽ, vt non sepelias me in Aegy-
30 pto: *sed dormiã cum patribus meis, &
auferas me de terra hac, cõdásq; in se-
pulchro maiorum meorũ. Cui respõdit
31 Ioseph:Ego faciã quod iussisti. *Et ille:
Iura ergo,inquit,mihi.Quo iurãte,ado-
rauit Israël Deum, conuersus ad lectuli
caput:

CAP. XLVIII.

Iacob ægrotantẽ inuisit Ioseph, cuius filios Manassen, & Ephraim Iacob sibi adoptat ac benedicit, minorem contradicente Ioseph maiori præponens, & supra fratres partem vnã Ioseph tribuens.

1 A HIs ita transactis,nuntiatum est Io-
seph quòd ægrotaret pater suus:
qui assũptis duobus filiis Manasse & E-
2 phraim,ire perrexit.*Dictúmq; est seni:
Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui
3 cõfortatus sedit in lectulo.*Et ingresso
ad se ait: Deus omnipotens || apparuit || *Sup.*
mihi in Luza, quæ est in terra Cha- *28. c.*
4 naan: Benedixitq; mihi,*& ait: Ego te 13.
augebo & multiplicabo, & faciam te in
turbas populorum:dabóque tibi terram
hãc, & semini tuo post te,in possessio-
5 nem sempiternã. *Duo ergo filij tui,qui
||nati sunt tibi in Terra Aegypti ante- || *Sup.*
quam huc venirẽ ad te,mei erunt: || E- *41. f.*
phraim & Manasses, sicut Ruben & Si- 50.
6 meon reputabũtur mihi. *Reliquos au- || *Ios.*
tem quos genueris post eos,tui erũt,& *13.b.c.*
nomine fratrum suorum vocabuntur in *d.* 29.
7 possessionibus suis. * Mihi enim,quan-
B do veniebam de Mesopotamia,||mortua *Sup.*
est Rachel in terra Chanaã in ipso iti- *35. c.*
nere,erátq; vernum tẽpus: & ingredie- 19.
bar Ephratã,& sepeliui eam iuxta viam
Ephratæ, quæ alio nomine appellatur
8 Bethlehẽ. *Videns autẽ filios eius dixit
9 ad eum: Qui sunt isti? *Respondit:Filij
mei sũt,quos donauit mihi Deus in hoc
loco.Adhuc,inquit,eos ad me, vt bene-
10 dicã illis. *Oculi enim Israël caligabant
præ

præ nimia senectute,& clarè videre nõ
poterat. Applicitósq; ad se, deosculatus,
& circumplexus eos, * dixit ad filium 11
suum ; Non sum fraudatus aspectu tuo:
insuper ostendit mihi Deus semen tuũ.
* Cúmque tulisset eos Ioseph de gremio 12
patris, adorauit pronus in terram. * Et 13
posuit Ephraim ad dexteram suã, id est, C
ad sinistram Israël, Manassen verò in si-
nistra sua, ad dexteram scilicet patris,
applicuítque ambos ad eũ.* Qui exten- 14
dens manum dexterã, posuit super caput
Ephraim minoris fratris : sinistram au-
tem super caput Manasse, qui maior na-
|| Hebr. tu erat, commutans manus. * || Benedi- 15
11. d. xitque Iacob filiis Ioseph, & ait: Deus, in
21. cuius conspectu ambulauerunt patres
mei Abraham & Isaac, Deus qui pascit
me ab adolescentia mea vsque in præ-
|| Sup. sentẽ diem. * || Angelus, qui eruit me de 16
31. d. cunctis malis, benedicat pueris istis : &
29 32. inuocetur super eos nomen meum, no-
a. 2. mina quoq; patrum meorum Abraham
Matt. & Isaac, & crescant in multitudinem
18. b. super terram. * Videns autem Ioseph 17
10. quod posuisset pater suus dexterã ma-
num super caput Ephraim, grauiter ac-
cepit:& apprehensam manum patris le-
uare conatus est de capite Ephraim, & D
transferre super caput Manasse.* Dixít- 18
que ad patrem: Non ita conuenit, pater:
quia hic est primogenitus, pone dexte-
ram tuam super caput eius. * Qui re- 19
nuens, ait: Scio fili mi, scio:& iste quidẽ
erit in populos, & multiplicabitur : sed
frater eius minor, maior erit illo:& se-
mẽ illius crescet in gentes.* Benedixit- 20
que eis in tempore illo, dicens: In te be-
nedicetur Israël, atque dicetur : Faciat
tibi Deus sicut Ephraim,& sicut Manas-
se. Constituítq; Ephraim ante Manassen.
& * ait ad Ioseph filium suum : En ego 21
morior, & erit Deus vobiscum, redu-
cétque vos ad terram patrum vestro-
|| Ios. rum.* Do tibi || partem vnam extra fra- 22
15. b. tres tuos, quam tulit de manu || Amor-
7. 16. rhæi in gladio & arcu meo.
a. 1.

CAP. XLIX.

|| Ios. *Iacob singulis filiis suis benedicens,*
24. b. *& quorumdam defectus arguens futura*
8. *illis prædicit, tandemque declarato*
sepulturæ suæ loco moritur.

Deut. VOcauit autem Iacob filios suos, & 1
33. a. ait eis: Congregamini, vt annuntiem A
6. quæ ventura sunt vobis in diebus no-
uissimis, * Congregamini,& audite filij 2
Iacob, audite Israël patrem vestrum.
|| Supr. * Ruben primogenitus meus, tu forti- 3
35. d. tudo mea, & principium doloris mei :
22. prior in donis, maior in imperio. * Ef- 4
|| 1. fusus es sicut aqua, non crescas: || quia
Par. ascendisti cubile patris tui,& maculasti
5. a. 1. stratum eius. * Simeon & Leui fratres : 5
vasa iniquitatis bellantia. * In consilium 6
illorũ nõ sit gloria mea: || quia in furore || Sup.
suo occiderunt virum, & in voluntate 34. d.
7 sua suffoderunt murum. * Maledictus 25.
furor eorũ, quia pertinax:& indignatio
eorũ, quia dura: || diuidam eos in Iacob, || Ios.
8 & dispergã eos in Israël. * Iuda, te lau- 19. a.
B dabũt fratres tui: manus tua in ceruici- 1.
bus inimicorũ tuorũ, adorabunt te filij || 1.
9 patris tui. * || Catulus leonis Iuda : ad Par.
prædã fili mi ascẽdisti: requiescẽs accu- 5. a. 2.
buisti vt leo,& quasi leæna, quis susci-
10 tabit eũ?* || NON AVFERETVR sceptrũ || Ioa.
de Iuda, & dux de femore eius, donec 1. g.
veniat qui mittendus est,& ipse erit ex- 45.
11 pectatio gentiũ. * Ligãs ad vineã pullum Matt.
suũ, & ad vitẽ, ò fili mi, asinã suã. Laua- 2. a. 6.
bit in vino stolam suam, & in sanguine
12 vuæ palliũ suũ.* Pulchriores sunt oculi
eius vino,& dentes eius lacte candidio-
13 res.* Zabulon in littore maris habitabit,
& in statione nauiũ pertingens vsq; ad
14 Sidonem.* Issachar asinus fortis accubãs
15 inter terminos. * Vidit requiem quòd
esset bona : & terram quòd optima : &
supposuit humerũ suum ad portandum,
16 factúsque est tributis seruiens. * Dan
iudicabit populum suum sicut & alia
17 tribus in Israël. * Fiat Dan coluber in
C via, cerastes in semita, mordens vngulas
18 equi, vt cadat ascensor eius retrò.* SA-
19 LVTARE tuum expectabo Dñe. * Gad,
accinctus præliabitur ante eum : & ipse
20 accingetur retrorsum. * Aser, pinguis
panis eius,& præbebit delicias regibus.
21 * Nephthali, ceruus emissus,& dãs elo-
22 quia pulchritudinis. * || Filius accres- || 1.
cens Ioseph, filius accrescens & deco- Par.
rus aspectu : filiæ discurrerunt super 5. a. 1.
23 murum. * Sed exasperauerunt eum, &
iurgati sunt, inuiderúntque illi habẽtes
24 iacula.* Sedit in forti arcus eius,& dis-
soluta sunt vincula brachiorum & ma-
nuum illius per manus potentis Iacob :
inde pastor egressus est lapis Israël.
25 * Deus patris tui erit adiutor tuus, &
omnipotens benedicet tibi benedictio-
nibus cæli desuper, benedictionibus
abyssi iacentis deorsum, benedictioni-
26 bus vberum & vuluæ. * Benedictiones
D patris tui confortatæ sunt benedictio-
nibus patrũ eius : donec veniret deside-
rium collium æternorum: fiat in capite
Ioseph, & in vertice Nazaræi inter fra-
27 tres suos.* Beniamin lupus rapax, manè
comedet prædam, & vesperè diuidet
28 spolia. * Omnes hi in tribubus Israël
duodecim: hęc locutus est eis pater sus,
benedixítque singulis, benedictionibus
29 propriis. * Et præcepit eis, dicens : Ego
congregor ad populũ meũ : sepelite me
cum patribus meis in spelunca duplici
30 quæ est in agro Ephron Hethæi.* cõtra
Mãbre in Terra Chanaan, || quam emit || Sup.
Abraham cum agro ab Ephron Hethæo

lierunt eum,& Saram vxorem eius : ibi
sepultus est Isaac cum Rebecca cõiuge
sua:ibi & Lia condita iacet.* Finitísque 32
mandatis quibus filios instruebat , col-
legit pedes suos super lectulum,& obiit:
appositúsque est ad populum suum.

CAP. L.

Ioseph corpus patris curans cum senioribus Ægypti proficiscitur vt in Terra Chanaan sepeliat : quo magna solemnitate peracto , fratres ob irrogatam illi iniuriam sibi timentes , benignè suscipit, & consolatur : qui vbi mandatum dedisset de suis oßibus in Terram Chanaan deferendu in pace quieuit.

QVod cernens Ioseph, ruit super fa- 1
ciem patris flens & deosculans eũ. A
* Præcepitq; seruis suis medicis vt aro- 2
matibus condirent patrẽ.* Quibus iussa 3
explẽtibus, transierũt quadraginta dies:
iste quippe mos erat cadauerũ condito-
rum:fleuitq; eum Aegyptus septuaginta
diebus : * Et expleto plãctus tẽpore lo- 4
cutus est Ioseph ad familiã Pharaonis:
Si inueni gratiã in conspectu vestro,lo-
quimini in aurib9 Pharaonis:* eo quod 5
pater me9 adiurauerit me dicẽs:En mo-
||Sup. rior,in sepulchro meo ||quod fodi mihi
47.g. in terra Chanaã, sepelies me.Ascendam
29. igitur,& sepeliã patrẽ meũ,ac reuertar.
* Dixitq; ei Pharao:Ascẽde & sepeli pa- 6
trẽ tuũ sicut adiuratus es. * Quo ascen- 7
dente,ierunt cũ eo omnes senes domus B
Pharaonis,cunctiq; maiores natu terræ
Aegypti : * domus Ioseph cum fratribus 8
suis,absq; paruulis & gregibus, atq; ar-
mẽtis,quæ dereliquerãt in Terra Gessẽ.
* Habuit quoque in comitatu currus & 9
equites : & facta est turba non modica.
* Venerũtque ad Areã Atad,quæ sita est 10
trans Iordanẽ:vbi celebrantes exequias
planctu magno atq; vehemẽti,impleue-
rũt septẽ dies.* Quod cùm vidissent ha- 11
bitatores Terræ Chanaã,dixerũt : Plan-
ctus magnus est iste Aegyptiis.Et idcirco
vocatum est nomen loci illius,Planctus 12
Aegypti. * Fecerũt ergo filij Iacob sicut 13
præceperat eis:*Et portãtes eũ in Terrã
Chanaã || sepelierũt eũ in spelunca du-
Act. plici,|| quã emerat Abrahã cum agro in
7.b.16 possessionẽ sepulchri ab Ephrõ Hethæo
||Sup. contra faciem Mambre.* Reuersúsq;est 14
23.c. Ioseph in Aegyptum cum fratribus suis, C
16. & omni comitatu,sepulto patre.* Quo 15
mortuo,timentes fratres eius, & mutuo
colloquẽtes:Ne fortè memor sit iniuriæ
quam passus est, & reddat nobis omne
malũ quod fecimus,* mandauerũt ei di- 16
centes:Pater tuus præcepit nobis ante-
quã moreretur. *vt hæc tibi verbis illi9 17
diceremus:Obsecro vt obliuiscaris sce-
leris fratrũ tuorũ, & peccati atq; mali-
tiæ quã exercuerunt in te : nos quoque
oramus vt seruis Dei patris tui dimittas
iniquitatem hanc. Quibus auditis fleuit
18 Ioseph. * Venerúntque ad eum fratres
sui:& proni adorãtes in terrã dixerunt :
19 Serui tui sumus. * Quibus ille respõdit :
Nolite timere : num Dei possumus resi-
20 stere voluntati?|| * Vos cogitastis de me ||Sup.
D malũ:sed Deus vertit illud in bonum,vt 45.b.
exaltaret me,sicut in præsentiarum cer- 5.
nitis, & saluos faceret multos populos.
21 * Nolite timere : ego || pascã vos & par- ||Sup.
uulos vestros, consolatúsque est eos, & 48.c.
22 blandè ac leniter est locutus. * Et habi- 12.
tauit in Aegypto cum omni domo patris
sui:vixitq; centum decem annis.Et vidit
Ephraim filios vsque ad tertiam gene-
rationẽ.||Filij quoq; Machir filij Manas- || Nu.
23 se nati sunt in genibus Ioseph. *Quibus 32.g.
transactis , || locutus est fratribus suis : 39.
Post mortem meam Deus visitabit vos, ||Heb.
& ascendere vos faciet de terra ista ad 11.d.
terram, quam iurauit Abraham , Isaac, 12.
24 & Iacob. * Cúmque adiurasset eos at-
que dixisset:Deus visitabit vos:|| aspor- ||Exo.
25 tate ossa mea vobiscum de loco isto :* 13.d.
mortuus est,expletis centum decem vi- 19.
tæ suæ annis. Et conditus aromatibus, Ios.24
repositus est in loculo in Aegypto. g.32.

LIBER EXODVS,
HEBRAICE
VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

Nomina filiorum Israel qui Ægyptum ingreßi sunt; quorum multiplicationem nouus Pharao frustra impedire nititur onerũ impositione, masculorum cæde ac submersione: de obstetricum miseratione, & earum à Deo præmiatione.

1 HAEc sunt nomina filiorũ Israël Gen.
A qui ingressi sunt in Aegyptũ cũ 46.a.
Iacob:singuli cum domib9 suis 8.
2 introierũt.* Rubẽ,Simeõ,Leui,
3 Iudas,* Issachar, Zabulon & Benjamin,
4 *Dan,& Nephthali,Gad, & Azer.* Erant
5 igitur omnes animæ eorum qui egressi
sũt de femore Iacob,septuaginta.Ioseph
6 autẽ in Aegypto erat.* Quo mortuo , &
vniuersis fratribus eius, omniq; cogna-
7 tione illa,* || filij Israël creuerũt,& qua- || Act.
si germinantes multiplicati sunt:ac ro- 7.c.17
8 borati nimis,impleuerũt terrã.*Surrexit
interea rex nouus super Aegyptum, qui
9 ignorabat Ioseph : * & ait ad populum
B suum. Ecce, populus filiorũ Israël mul-
10 tus,& fortior nobis est.* Venite,sapien-
ter opprimamus eũ , ne fortè multipli-
cetur:& si ingruerit contra nos bellum,
addatur inimicis nostris,expugnatísque
11 nobis egrediatur de terra. * Præposuit
itaque eis magistros operũ,vt affligerẽt
eos oneribus : ædificauerúntque vrbes
tabernaculorum Pharaoni , Phitom &
12 Ramesses. * Quantóq;opprimebant eos,
tantò magis multiplicabantur & cresce-
13 bant : * oderántq; filios Israël Aegyptij,
&

& affligebant illudentes eis : * atque ad 14
amaritudinẽ perducebãt vitã eorũ ope- C
ribus duris luti & lateris , omnique fa-
mulatu,quo in terrę operibus premebã-
tur.* Dixit autẽ Rex Aegypti obstetrici- 15
bus Hebræorum : quarũ vna vocabatur
Sephora,altera Phua, * præcipiens eis : 16
Quando obstetricabitis Hebræas,& par-
tus tempus aduenerit : si masculus fue-
rit, interficite eum,si femina,reseruate.
* Timuerunt autẽ obstetrices Deum, & 17
non fecerunt iuxta præceptũ regis Ae-
gypti, sed conseruabant mares.* Quibus 18
ad se accersitis, rex ait:Quidnã est hoc
quod facere voluistis , vt pueros serua-
retis? * Quæ respõderũt:Nõ sũt Hebrææ 19
sicut Aegyptiæ mulieres?ipsæ enim ob-
stetricandi habent scientiã, & priusquã
veniamus ad eas , pariunt. * Bene ergo 20
fecit Deus obstetricibus : & creuit po- D
pulus, confortatúsq; est nimis.* Et quia 21
timuerunt obstetrices Deum,ædificauit
eis domos.* Præcepit ergo Pharao om- 22
ni populo suo,dicens:Quidquid mascu-
lini sexus natum fuerit, in flumen pro-
iicite : quidquid feminini, reseruate.

CAP. II.

Moyses aquis expositus , & inde extractus , ac à matre sua nutritus iussu filiæ Pharaonis quæ ipsum adoptauit, propter Ægyptij cædem in Madian metu regis fugit , vbi accepta vxore filia sacerdotis duos genuit filios

EGressus est post hæc vir de domo Le-
ui,|| & accepit vxorem stirpis suæ. * 1
||Infr. quæ cõcepit, & || peperit filiũ:& videns A
6.c.20 eũ elegantẽ,abscondit tribus mensibus.* 2
||Heb. Cúmque iam celare non posset,sumpsit
11. c. fiscellã scirpeam, & liniuit eã bitumine 3
23. ac pice : posuítq; intus infantulũ,& ex-
posuit eum in carecto ripæ fluminis,
* stãte procul sorore eius,& considerãte 4
||Act. euentũ rei.*|| Ecce autẽ descẽdebat filia
7.c.21. Pharaonis vt lauaretur in flumine : &
Heb. puellæ eius gradiebantur per crepidinẽ 5
11. c. aluei.Quæ cùm vidisset fiscellam in pa-
23. pyrione, misit vnã è famulabus suis : &
allatã * aperiẽs,cernénsq; in ea paruulũ 6
vagientẽ,miserta eius,ait:De infantibus
Hebræorũ est hic.* Cui soror pueri:Vis, 7
inquit,vt vadã,& vocem tibi mulierem B
Hebræã,quæ nutrire possit infantulũ? * 8
Respondit:Vade. Perrexit puella & vo-
cauit matrẽ suã. * Ad quam locuta filia
Pharaonis:Accipe, ait, puerũ istũ,& nu- 9
tri mihi : ego dabo tibi mercedem tuã:
Suscepit mulier,& nutriuit puerũ:adul-
túmq; tradidit filiæ Pharaonis. * Quem 10
illa adoptauit in locũ filij , vocauítque
nomẽ eius Moyses:dicẽs : Quia de aqua
tuli eum.*In diebus illis postquã creue- 11
||Heb. rat Moyses,|| egressus est ad fratres suos :
11. c. viditq; afflictionẽ eorũ, & virum Aegy-
24. ptium percutientẽ quemdã de Hebræis
fratribus suis.* Cùmque circumspexisset 12
huc atq; illuc,& nullum adesse vidisset,
percussum Aegyptiũ abscondit sabulo.
13 * Et egressus die altero conspexit duos
Hebræos rixantes : dixitq; ei qui facie-
bat iniuriam:Quare percutis proximum
14 tuũ?* Qui respondit : Quis te constituit
C principẽ & iudicẽ super nos?nũ occide-
re me tu vis , sicut heri occidisti Aegy-
ptium?Timuit Moyses, & ait:Quomodo
15 palam factum est verbum istud?* Audi-
uitq; Pharao sermonẽ hũc,& quærebat
occidere Moysen:qui fugiens de cõspe-
ctu eius,moratus est in Terra Madian,&
16 sedit iuxta puteũ.* Erant autẽ sacerdoti
Madian septẽ filiæ,quæ venerũt ad hau-
riendã aquã:& impletis canalibus ada-
17 quare cupiebant greges patris sui.* Su-
peruenere pastores,& eiecerunt eas:sur-
rexítq; Moyses,& defensis puellis, ada-
18 quauit oues earũ. * Quæ cùm reuertis-
sent ad Raguel patrẽ suum,dixit ad eas.
19 Cur velocius venistis solito?* Respõde-
runt:Vir Aegyptius liberauit nos de ma-
nu pastorũ:insuper & hausit aquã nobis-
20 cũ,potúmque dedit ouibus:*At ille.Vbi
D est?inquit:Quare dimisistis hominẽ ? vo-
21 cate eum vt comedat panẽ.* Iurauit er-
go Moyses quòd habitaret cum eo.||Ac- ||Infr.
22 cepitq; Sephorã filiã eius vxorẽ : * quæ 18. a.
peperit ei filiũ,quẽ vocauit Gersan,di- 3.
cens:Aduena fui in terra aliena. Alterũ 1. Pa-
verò peperit,quẽ vocauit Eliezer,dicẽs: ralip.
Deus enim patris mei adiutor meus eri- 23. b
23 puit me de manu Pharaonis.* Post mul- 15.
tũ verò tẽporis mortuus est rex Aegypti:
& ingemiscẽtes filij Israël,propter ope-
ra vociferati sunt : ascenditque clamor
24 eorum ad Deũ ab operibus.* Et audiuit
gemitũ eorũ, ac recordatus est fœderis
quod pepigit cũ Abrahã,Isaac,& Iacob.
25 * Et respexit Dñs filios Israël,& cogno-
uit eos.

CAP. III.

Dominus Moysi,oues Iethro soceri pascenti, in rubo apparens,mittit eum etiã renitẽtem ad filios Israel de manu Pharaonis liberandos, spoliatis Ægyptiis.

1 MOyses autem pascebat oues Iethro
A soceri sui sacerdotis Madiã:cúm-
que minasset gregẽ ad interiora deserti,
2 venit ad montem Dei Horeb.* || Appa- || Act.
ruítque ei Dñs in flãma ignis de medio 7.c.30
rubi : & videbat quòd rubus arderet, &
3 nõ combureretur.* Dixit ergo Moyses:
Vadã, & videbo visionem hanc magnã,
4 quare non comburatur rubus.* Cernens
B autem Dñs quòd pergeret ad videndum,
vocauit eum de medio rubi,& ait:Moy- ||Mat.
ses,Moyses. Qui respondit : Adsum.* At 22. d.
5 ille:Ne appropies,inquit,huc:solue cal- 32.
ceamentum de pedibus tuis:locus enim, Mar.
6 in quo stas,terra sãcta est.* Et ait:|| Ego 12. c.
sum Deus patris tui,Deus Abrahã, Deus 26.
Isaac,& Deus Iacob. Abscondit Moyses Luc.
faciẽ suam : non enim audebat aspicere 20. f.
7 contra Deum.* Cui ait Dñs : Vidi affli- 37.
ctionem

ctionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum qui præsunt operibus: * & sciēs 8
dolorem eius, descendi vt liberem eum de manibus Aegyptiorum, & educā de terra illa in terrā bonam, & spatiosam, C
in terrā quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi.* Clamor 9
ergo filiorū Israël venit ad me vidiq; afflictionem eorum, qua ab Aegyptiis opprimuntur. * Sed veni, & mittā te ad 10
Pharaonem, vt educas populum meum, filios Israël de Aegypto. * Dixitq; Moy- 11
ses ad Deum: Quis sum ego vt vadā ad Pharaonem, & educam filios Israël de Aegypto.* Qui dixit ei: Ego ero tecum: 12
& hoc habebis signū, quòd miserim te: Cùm eduxeris populum meū de Aegy- D
pto, immolabis Deo super montē istū.* 13
Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadā ad filios Israël, & dicā eis: Deus patrū vestrorū misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomē eius? quid dicā eis.*
Dixit Deus ad Moysen: EGO SVM QVI 14
S V M. Ait: Sic dices filiis Israël: QVI E S T, misit me ad vos.* Dixitq; iterum 15
Deus ad Moysen: Hęc dices filiis Israël: Dominus Deus patrū vestrorum, Deus Abrahā, Deus Isaac, & Deus Iacob, mi- E
sit me ad vos: hoc nomen mihi est in ęternū, & hoc memoriale meum in generationem & generationem.* Vade & 16
congrega seniores Israël, & dices ad eos: Dñs Deus patrū vestrorū apparuit mihi, Deus Abrahā, Deus Isaac, & Deus Iacob, dicens: Visitans visitaui vos, & vidi omnia quę acciderunt vobis in Ae-
gypto: * Et dixi vt educam vos de affli- 17
ctione Aegypti, in terram Chananæi, & F
Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi, ad terrā fluentē lacte & melle. * Et audient vocem tuā: ingre- 18
dierisq; tu, & seniores Israël, ad regem Aegypti, & dices ad eū: Dñs Deus Hebræorū vocauit nos: ibimus viā trium dierū in solitudinē, vt immolemus Dño
Deo nostro. * Sed ego scio quòd non 19
dimittet vos rex Aegypti vt eatis, nisi G
per manū validā.* Extendā enim manū 20
meam, & percutiā Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos. * 21
Dabóq; gratiā populo huic corā Aegyptiis: || & cùm egrediemini, non exibitis vacui: * sed postulabit mulier à vicina 22
sua, & ab hospita sua, vasa argentea & aurea, ac vestes: ponetisq; eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

|| Infr. 11.a.2 & 12. c.36.

CAP. IV.

Moyses tribus signis à Deo acceptis, in Aegyptum cum vxore proficiscitur: vxor circumcidit filium. Aaron fratri Moysi occurrit, simulque veniernnt ad filios Israel.

1 RESpondens Moyses, ait: Nō credent
A mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.
2 * Dixit ergo ad eū: Quid est quod tenes
3 in manu tua? Respondit: Virga. * Dixitque Dñs: Proiice eam in terram. Proiecit, & versa est in colubrum, ita vt fu-
4 geret Moyses. * Dixitque Dñs: Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, versáque est in
5 virgam.* Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dñs Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Ia-
6 cob. * Dixitq; Dñs rursum: Mitte manū
B tuam in sinū tuum. Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis.
7 * Retrahe, ait, manum tuam in sinū tuū. Retraxit, & protulit iterū, & erat simi-
8 lis carni reliquæ. * Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi se-
9 quentis.* Quòd si nec duobus quidē his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluuio, vertetur in sangui-
10 nē. * Ait Moyses: Obsecro Dñe, non sum
C eloquens ab heri & nudiustertius: & ex quo locutus es ad seruum tuum, impe-
11 ditioris & tardioris linguæ sum.* Dixit Dñs ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutū & surdum, vi-
12 dentem & cæcum? nónne ego? * Perge igitur, || & ego ero in ore tuo: docebóq; || Mat. 10. b. 20.
13 te quid loquaris. * At ille: Obsecro, in-
14 quit, Dñe mitte quem missurus es.* Iratus Dñs in Moysen, ait: Aaron frater tuus Leuites, scio quòd eloquēs sit: ecce ipse egredietur in occursum tuum, vi-
15 dénsq; te lætabitur corde.* Loquere ad
D eum, & pone verba mea in ore eius: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, || & || Infr. 7.a.2.
16 ostendā vobis quid agere debeatis.* Ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad
17 Deum pertinent.* Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es
18 signa.* Abiit Moyses, & reuersus est ad Iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam & reuertar ad fratres meos in Aegyptum, vt videam, si adhuc viuant. Cui
19 ait Iethro: Vade in pace. * Dixit ergo
E Dñs ad Moysen in Madian: Vade, & reuertere in Aegyptum: Mortui sunt enim
20 omnes qui quærebant animā tuā. * Tulit ergo Moyses vxorem suam, & filios suos, & imposuit eos super asinū, reuersúsq; est in Aegyptum, portans virgam
21 Dei in manu sua.* Dixitque ei Dñs reuertenti in Aegyptum: Vide vt omnia ostenta quæ posui in manu tua, facias corā Pharaone: ego indurabo cor eius,
22 & nō dimittet populū. * Dicésq; ad eū: Hæc dicit Dñs: Filius meus primogeni-
23 tus Israël, * Dixi tibi: Dimitte filium

meum vt seruiat mihi:& noluisti dimit- F
tere eũ?ecce ego interficiam filiũ tuum
primogenitum.*Cúmq; esset in itinere, 24
in diuersorio occurrit ei Dñs, & vole-
bat occidere eum. *Tulit illico Sepho- 25
ra acutissimam petram, & circumcidit
præputiũ filij sui,tetigítque pedes eius,
& ait:Sponsus sanguinũ tu mihi es. *Et 26
dimisit eum postquam dixerat: Sponsus
sanguinũ ob circumcisionẽ. *Dixit au- 27
tem Dñs ad Aaron : Vade in occursum G
Moysi in desertũ. Qui perrexit obuiam
ei in Mõtem Dei,& osculatus est eum.
* Narrauítq; Moyses Aaron omnia ver- 28
ba Dñi quibus miserat eũ, & signa quæ
mandauerat. *Venerúntq; simul, & cõ- 29
gregauerunt cunctos seniores filiorum
Israel. * Locutúsque est Aaron omnia 30
verba quæ dixerat Dñs ad Moysen : &
fecit signa coram populo, * credidit 31
populus. Audierúntq; quòd & visitasset
Dñs filios Israel,& quòd respexisset af-
flictionẽ illorũ:& proni adorauerunt.

CAP. V.

Moyses & Aaron Pharaoni Dei mãdata referunt : quæ ille contemnens, grauius Israelitas premit negatis paleis: quod audiens Moyses, orat pro eis Dominum.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses & Aa-
rõ,& dixerunt Pharaoni : Hæc dicit A
Dñs Deus Israël:Dimitte populũ meum:
vt sacrificet mihi in deserto:*At ille re- 2
spondit:Quis est Dñs,vt audiam vocem
eius,& dimittam Israël?nescio Dñm, &
Israël non dimittã. *Dixerúntque:Deus 3
Hebræorum vocauit nos, vt eamus viã
trium dierum in solitudinẽ,& sacrifice-
mus Dño Deo nostro: ne fortè accidat
nobis pestis aut gladius.*Ait ad eos rex 4
Aegypti:Quare Moyses & Aaron solici-
tatis populum ab operibus suis ? ite ad
onera vestra. * Dixitq; Pharao: Multus 5
est populus terræ : videtis quòd turba
succreuerit : quantò magis si dederitis
eis requiem ab operibus? *Præcepit er- 6
go in die illo præfectis operum & exa- B
ctoribus populi,dicens: * Nequaquã vl- 7
trà dabitis paleas populo ad conficien-
dos lateres, sicut priùs:sed ipsi vadant,
& colligant stipulas. * Et mensuram la- 8
terum,quam priùs faciebant,imponetis
super eos,nec minuetis quidquã : vacãt
enim,& idcirco vociferantur, dicentes:
Eamus, & sacrificemus Deo nostro. * 9
Opprimantur operibus, & expleant ea:
vt non acquiescant verbis mendacibus.
*Igitur egressi præfecti operum & exa- 10
ctores, ad populum dixerunt : Sic dicit
Pharao : Non do vobis paleas: * Ite, & 11
colligite sicubi inuenire poteritis, nec
minuetur quidquam de opere vestro.
* Dispersúsque est populus per omnem 12
Terram Aegypti ad colligendas paleas.
* Præfecti quoque operũ instabant, 13
C dicentes : Cõplete opus vestrum quoti-
die,vt priùs facere solebatis quãdo da-
14 bantur vobis paleæ. * Flagellatíq; sunt
qui præerant operibus filiorũ Israel,ab
exactoribus Pharaonis,dicẽtibus: Qua-
re non impletis mẽsuram laterum sicut
15 priùs,nec heri,nec hodie?*Venerúntque
præpositi filiorum Israel, & vociferati
sunt ad Pharaonẽ, dicẽtes : Cur ita agis
16 contra seruos tuos?* Paleæ non dantur
nobis, & lateres similiter imperãtur:en
famuli tui flagellis cædimur, & iniustè
17 agitur contra populum tuum. *Qui ait:
Vacatis otio,& idcirco dicitis: Eamus,
18 & sacrificemus Dño. * Ite ergo,& ope-
ramini:paleæ non dabũtur vobis,& red-
19 detis cõsuetum numerum laterum.*Vi-
D debántque se præpositi filiorũ Israël in
malo,eo quòd diceretur eis:nõ minue-
tur quidquã de lateribus per singulos
20 dies. *Occurrerúntque Moysi & Aaron,
qui stabant ex aduerso, egredientibus à
21 Pharaone ; * & dixerunt ad eos:Videat
Dñs & iudicet,quoniam fœtere fecistis
odorem nostrum corã Pharaone & ser-
uis eius,& præbuistis ei gladiũ,vt occi-
22 deret nos. * Reuersúsque est Moyses ad
Dominum,& ait:Domine, cur afflixisti
23 populum istum ? quare misisti me? * Ex
eo enim quo ingressus sum ad Pharao-
nem ; vt loquerer in nomine tuo,affli-
xit populum tuum;& non liberasti eos.

CAP. VI.

Consolatur Deus Israelitas per Moysen,Terræ Chanaan promissione ; recensetúrque genealogia Ruben, Simeonis & Leui,vsque ad Moysen & Aaron.

1 DIxítque Dominus ad Moysen; Nũc
A videbis, quæ facturus sim Pharao-
ni;per manum enim fortẽ dimittet eos,
& in manu robusta eiiciet illos de terra
2 sua. * Locutúsque est Dñs ad Moysen
3 dicens ; Ego Dñs * qui apparui Abra-
ham, Isaac, & Iacob, in Deo omnipo-
tente ; & nomen meum ADONAI non
4 indicaui eis.* Pepigíq; fœdus cũ eis,vt
darem eis Terrã Chanaã, terram pere-
grinationis eorũ, in qua fuerunt adue-
5 næ.*Ego audiui gemitũ filiorum Israel,
quo Aegyptij oppresserũt eos,& recor-
6 datus sum pacti mei.*Ideo dic filiis Is-
rael: Ego Dñs qui educam vos de erga-
stulo Aegyptiorum, & eruam de serui-
tute;ac redimam in brachio excelso, &
7 iudiciis magnis.*Et assumã vos mihi in
B populum, & ero vester Deus : & scietis
quòd ego sũ Dominus Deus vester qui
eduxerim vos de ergastulo Aegyptiorũ:
8 * & induxerim in terram, super quã le-
uaui manum meam vt darem eam Abra-
ham,Isaac,& Iacob;daból;q; illam vobis
9 possidendam, ego Dominus.* Narrauit
ergo Moyses omnia filiis Israel:qui non
acquieuerunt ei propter angustiam spi-
10 ritus, & opus durissimum. *Locutúsque
est

est Dñs ad Moysen,dicens : *Ingredere, 11
& loquere ad Pharaonē rēgē Aegypti,
vt dimittat filios Israël de terra sua.* 12
Respōdit Moyses coram Dño, Ecce filij
Israël nō audiūt me:& quomodo audiet
Pharao, præsertim cùm incircumcisus
sim labiis? *Locutúsq; est Dñs ad Moy- 13
sen & Aaron,& dedit mandatū ad filios C
Israël, & ad Pharaonem regē Aegypti,
vt educerent filios Israël de terra Ae-
gypti. *||Isti sunt principes domorū per 14
||Gen. 46. b. familias suas. Filij Ruben primogeniti
9. Israëlis: Henoch & Phallu, Hesron &
Num Charmi.* Hæ cognationes Rubē || Filij 15
26 a. Simeon : Iammuel & Iamin,& Ahod,&
5. Iachin,& Soar,& Saul filius Chananiti-
1.Par. dis:hæ progenies Simeō.*Et hæc nomi- 16
5.a.1. na filiorum Leui per cognationes suas:
1.Par. Gerson & Caath & Merari. Anni autem
d.24. vitæ Leui fuerūt centū triginta septem.
1.Par. *|| Filij Gerson:Lobni & Semei, per co- 17
6.a.1 gnationes suas.* || Filij Caath:Amrā,& 18
& 23. Isaar,& Hebron, & Oziel anni quoque
a.6. vitæ Caath,centum triginta tres.* Filij 19
Num. Merari : Moholi & Musi. hæ cognatio-
3.c.19 nes Leui per familias suas.*Accepit au- 20
26. g. tē Amrā vxorē Iochabed patruelē suā: D
57.58. quæ peperit ei Aaron & Moysen. Fue-
1 Par. rúntq; anni vitæ Amrā,centum triginta
6.a.2. septem.*Filij quoque Isaar:Core,& Ne- 21
23. b. pheg,& Zechri.*Filij quoque Oziel:Mi- 22
12. sael,& Elisaphā,& Sethri. *Accepit autē 23
Aarō vxorem Elisabeth, filiā Aminadab,
sororē Nahason,quæ peperit ei Nadab,
& Abiu,& Eleazar, & Ithamar. * Filij 24
quoq; Core:Aser,& Elcana,& Abiasaph.
hæ sunt cognationes Coritarū.*At verò 25
Eleazar filius Aaron accepit vxorem de
filiabus Phutiel:quę peperit ei Phinees.
hi sunt principes familiarū Leuiticarum
per cognationes suas. * Iste est Aaron 26
& Moyses:quibus præcepit Dñs vt edu-
cerent filios Israël de terra Aegypti per
turmas suas. *Hi sunt,qui loquuntur ad 27
Pharaonem regem Aegypti, vt educant
filios Israël de Aegypto : iste est Moyses
& Aaron, in die qua locutus est Dñs ad 28
Moysen, in terra Aegypti. * Et locutus 29
est Dñs ad Moysen,dicens: Ego Dñs! lo-
quere ad Pharaonem regem Aegypti,
omnia quæ ego loquor tibi. * Et ait 30
Moyses coram Dño.En incircūcisus la-
biis sum, quomodo audiet me Pharao?

CAP. VII.

Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpētem, & aquam virga percussam in sanguinem: quæ etiam faciunt magi Pharaonis suis incantationibus: quam ob caussam Pharao magis induratur.

DIxitque Dominus ad Moysen: Ecce 1
constitui te Deum Pharaonis : & A
Aaron frater tuus erit propheta tuus.
||Sup. * || Tu loqueris ei omnia quæ mando 2
4.d.15 tibi:& ille loquetur ad Pharaonem : vt
3 dimittat filios Israël de terra sua. * Sed
ego indurabo cor eius, & multiplicabo
signa & ostenta mea in Terra Aegypti,
4 * & non audiet vos : immittámque ma-
num meam super Aegyptum, & educam
exercitū,& populum meum filios Israel
de Terra Aegypti per iudicia maxima.
5 * Et scient Aegyptij quia ego sum Dñs
qui extenderim manum meam super
Aegyptum, & eduxerim filios Israël de
6 medio eorum. * Fecit itaque Moyses &
Aaron sicut præceperat Dominus : ita
7 egerunt. *Erat autem Moyses octoginta
annorum, & Aaron octoginta trium,
8 quando locuti sunt ad Pharaonem. *
Dixitque Dominus ad Moysen & Aarō.
9 * Cùm dixerit vobis Pharao, Ostendite
signa:dices ad Aaron: Tolle virgā tuam,
& proiice eam corā Pharaone, ac ver-
10 tetur in colubrum. * Ingressi itaque
B Moyses & Aaron ad Pharaonem, fece-
runt sicut præceperat Dñs, tulitq; Aarō
virgam coram Pharaone & seruis eius,
11 quæ versa est in colubrum. * || Vocauit ||2.Ti.
autem Pharao sapientes & maleficos:& 3.b.8.
fecerunt etiam ipsi per incantationes
Aegyptiacas & arcana quædā similiter.
12 * Proiecerúntq; singuli virgas suas, quæ
versæ sunt in dracones : sed deuorauit
13 virga Aarō virgas eorū. * Induratúmq;
est cor Pharaonis, & nō audiuit eos, si-
14 cut præceperat Dñs. * Dixit autem Dñs
ad Moysen:Ingrauatum est cor Pharao-
15 nis,nō vult dimittere populū. *Vade ad
eum mane, ecce egredietur ad aquas:&
C stabis in occursum eius super ripā flu-
minis:& virgam,quæ cōuersa est in dra-
16 conem,tolles in manu tua:*Dicésque ad
eum,Dñs Deus Hebræorum misit me ad
te, dicens: Dimitte populū meum vt sa-
crificet mihi in deserto : & vsq; ad præ-
17 sens audire noluisti. * Hæc igitur dicit
Dñs : In hoc scies quòd sim Dominus:
ecce percutiam virga,quæ in manu mea
est,aquam fluminis, & vertetur in san-
18 guinem.*Pisces quoque qui sunt in flu-
mio,morientur,& computrescent aquæ,
& affligentur Aegyptij bibentes aquam
19 fluminis. * Dixit quoq; Dñs ad Moysen:
Dic ad ad Aaron, Tolle virgam tuam,&
extende manum tuā super aquas Aegy-
pti, & super fluuios eorum, & riuos ac
paludes, & omnes lacus aquarum, vt
vertantur in sanguinem : & sit cruor in
omni Terra Aegypti, tā in ligneis vasis
20 quàm in saxeis. * Fecerúntque Moyses
D & Aaron sicut præceperat Dominus:||& ||Infr.
eleuans virgam percussit aquam flumi- 17.b.5
nis coram Pharaone & seruis eius: quæ Psa.
21 versa est in sanguinem. * Et pisces, qui 77. c.
erant in flumine, mortui sunt : compu- 44.
truitque fluuius,& non poterant Aegy-
ptij bibere aquam fluminis, & fuit san-
22 guis in tota terra Aegypti. *||Fecerúnt- || Sap.
que similiter malefici Aegyptiorum in 17.b.7
canta

cantationibus suis; & induratū est cor
Pharaonis, nec audiuit eos, sicut præ-
ceperat Dñs.* Auertitque se,& ingressus 23
est domum suam, nec apposuit cor etiā
hac vice. * Foderunt autem omnes Ae- 24
gyptij per circuitū fluminis aquā vt bi-
berent: non enim poterant bibere de
aqua fluminis.* Impletique sunt septem 25
dies postquam percussit Dñs fluuium.

CAP. VIII.

Secunda Ægypti plaga est ranarum; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia sciniphum, & quarta muscarum; propter quas rursum promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit.

DIxit quoque Dominus ad Moysen: 1
Ingredere ad Pharaonem, & dices A
ad eum: Hæc dicit Dñs: Dimitte popu-
lum meum,vt sacrificet mihi: sin autem 2
nolueris dimittere,ecce ego percutiam
omnes terminos tuos ranis. * Et ebul- 3
liet fluuius ranas: quæ ascendent,& in-
gredientur domum tuam, & cubiculum
lectuli tui, & super stratum tuum, & in
domos seruorum tuorum, & in populū
tuum,& in furnos tuos, & in reliquias
ciborū tuorum:*& ad te,& ad populum 4
tuum, & ad omnes seruos tuos, intra-
bunt ranæ. * Dixitq; Dominus ad Moy- 5
sen:Dic ad Aaron:extende manum tuam
super fluuios ac super riuos & paludes,
& educ ranas super terram Aegypti.* Et 6
extendit Aaron manum super aquas Ae- B
gypti, & ascenderunt ranæ,operuerúnt-
|| Sap. que Terrā Aegypti:* || Fecerūt autem & 7
17.b.7 malefici per incātationes suas similiter,
eduxerúntq; ranas super terrā Aegypti.
* Vocauit autē Pharao Moysen & Aarō, 8
& dixit eis:Orate Dñm vt auferat ranas
à me & à populo meo: & dimittam po-
pulum vt sacrificet Dño.*Dixítq; Moy- 9
ses ad Pharaonē:Constitue mihi quan-
do deprecer pro te,& pro seruis tuis, &
pro populo tuo, vt abigantur ranæ à te
& à domo tua & à seruis tuis & à po-
pulo tuo:& tātùm in flumine remaneāt.
* Qui respondit: Cras.At ille:iuxta, in- 10
quit,verbū tuum faciā: vt scias quoniā
non est sicut Dñs Deus noster.*Et rece-
dent ranæ à te,& à domo tua,& à seruis 11
tuis, & à populo tuo: & tantùm in flu-
mine remanebunt. * Egressique sunt 12
Moyses & Aarō à Pharaone:& clamauit
Moyses ad Dñm pro sponsione ranarum
quam condixerat Pharaoni. * Fecitque 13
Dñs iuxta verbū Moysi: & mortuæ sunt 14
ranæ de domib⁹,& de villis,& de agris. D
* Congregauerúntque eas in immensos
aggeres, & computruit terra. * Videns 15
autem Pharao quòd data esset requies,
ingrauauit cor suū, & non audiuit eos,
sicut præceperat Dñs.*Dixítq;Dominus 16
ad Moysen:Loquere ad Aaron: Extende
virgam tuā, & percute puluerē terræ:&
sint sciniphes in vniuersa Terra Aegypti.
17 *Fecerúntq; ita.Et extendit Aaron ma-
nū,virgam tenēs:percussítque puluerem
terræ,& facti sunt sciniphes in homini-
bus,& in iumentis: omnis puluis terræ
versus est in sciniphes per totā Terram
18 Aegypti.* Fecerúntq; similiter malefici
incantationibus suis, vt educerēt scini-
phes,& non potuerūt:erántq; sciniphes
19 tam in hominibus quàm in iumētis.*Et
E dixerunt malefici ad Pharaonē:Digitus
Dei est hic: induratúmque est cor Pha-
raonis, & non audiuit eos sicut præce-
20 perat Dñs.* Dixit quoque Dñs ad Moy-
sen.Cōsurge diluculo,& sta coram Pha-
raone:egredietur enim ad aquas:& di-
ces ad eū,Hæc dicit Dñs:Dimitte popu-
21 lum meū vt sacrificet mihi.* Quòd si nō
dimiseris eum, ecce ego immittam in
te,& in seruos tuos, & in populū tuum,
& in domos tuas, omne genus musca-
rum:& implebuntur domus Aegyptiorū
muscis diuersi generis, & vniuersa ter-
22 ra in qua fuerint:* Faciámq; mirabilem
F Terrā Gessen,in qua populus meus est,vt
non sint ibi muscæ:& scias quoniā ego
23 Dominus in medio terræ. * Ponámque
diuisionem inter populum meum,& po-
pulum tuum,cras erit signum istud.* Fe-
24 citq;Dominus ita.|| Et venit musca gra- || Sap.
uissima in domos Pharaonis & seruorū 16.b.9
eius,& in omnem Terram Aegypti:cor-
ruptáque est terra ab huiuscemodi mus-
25 cis. * Vocauítq; Pharao Moysen & Aa-
ron,& ait eis:Ite & sacrificate Deo ve-
26 stro in terra hac. * Et ait Moyses. Non
G potest ita fieri:abominationes enim Ae-
gyptiorum immolabimus Domino Deo
nostro: quòd si mactauerimus ea quæ
colunt Aegyptij corā eis, lapidibus nos
27 obruent.* Viā trium dierū pergemus in
solitudinem:& sacrificabimus Dño Deo
28 nostro, || sicut præcepit nobis.* Dixítq; || Sup.
Pharao:Ego dimittā vos vt sacrificetis 3.f.18
Domino Deo vestro in deserto:verum-
tamē longiùs ne abeatis,rogate pro me.
29 * Et ait Moyses:Egressus à te,orabo Do-
minū:& recedet musca à Pharaone,& à
seruis suis,& à populo eius cras: verū-
tamen noli vltra fallere, vt nō dimittas
30 populū sacrificare Domino.* Egressúsq;
31 Moyses à Pharaone, orauit Dñm. * Qui
fecit iuxta verbū illius: & abstulit mus-
cas à Pharaone,& à seruis suis,& à po-
pulo eius:non superfuit ne vna quidem.
32 * Et ingrauatū est cor Pharaonis:ita vt
nec hac quidē vice dimitteret populū.

CAP. IX.

Quinta plaga est pestis in iumentis, sexta vlcerum, septima grandinis; ad quam promittit Pharao se dimissurum populum si cesset, verùm nec id complet: nulluus autem filiorum Israel in his malis vllum patitur damnum.

DIxit autem Dñs ad Moysen:Ingre- 1
dere ad Pharaonem,& loquere ad A
eum : Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum vt sacrificet
mihi. * Quod si adhuc renuis,& retines 2
eos : * ecce manus mea erit super agros 3
tuos : & super equos,& asinos,& came-
los, & boues, & oues, pestis valde gra-
uis.* Et faciet Dñs mirabile, inter pos- 4
sessiones Israël, & possessiones Aegy-
ptiorum, vt nihil omnino pereat ex his
quæ pertinent ad filios Israël.* Consti-
tuítque Dñs tempus,dicens:Cras faciet 5
Dñs verbum istud in terra.* Fecit ergo B
Dñs verbum hoc altera die:mortuáque 6
sunt omnia animantia Aegyptiorum:de
animalibus verò filiorum Israël nihil
omnino periit. * Et misit Pharao ad 7
vidẽdum:nec erat quidquam mortuum
de his quæ possidebat Israël. Ingraua-
túmque est cor Pharaonis,& non dimi-
sit populum. * Et dixit Dñs ad Moysen 8
& Aaron : Tollite plenas manus cineris
de camino, & spargat illum Moyses in
cœlum coram Pharaone. * Sítq; puluis 9
super omnem Terram Aegypti : erunt
enim in hominibus,& iumentis vlcera,
& vesicæ turgentes in vniuersa Terra
Aegypti. * Tulerúntque cinerem de ca- 10
mino, & steterunt coram Pharaone, &
sparsit illum Moyses in cœlum:factáque
sunt vlcera vesicarum turgentiũ in ho-
minibus,& iumentis:*nec poterant ma- 11
lefici stare corã Moyse propter vlcera C
quæ in illis erant,& in omni Terra Ae-
gypti.* Indurauítque Dñs cor Pharao- 12
nis,& non audiuit eos, sicut locutus est
Dñs ad Moysen. * Dixitq; Dñs ad Moy- 13
sen : Mane consurge, & sta coram Pha-
raone, & dices ad eum : Hæc dicit Dñs
Deus Hebræorum : Dimitte populum
meum vt sacrificet mihi. * Quia in hac 14
vice mittam omnes plagas meas super
cor tuum,& super seruos tuos, & super
populum tuum:vt scias quòd non sit si-
milis mei in omni terra. * Nunc enim 15
extendens manum percutiam te & po-
pulum tuum peste, peribisque de terra.
||Rom. * || Idcirco autem posui te,vt ostendam 16
9. d. in te fortitudinem meam, & narretur D
17. nomen meum in omni terra. * Adhuc 17
retines populum meum : & non vis di-
mittere eum ? * En pluam cras hac ipsa 18
hora grandinem multam nimis, qualis
non fuit in Aegypto, à die qua fundata
est,vsque in præsens tempus.* Mitte er- 19
go iam nunc, & congrega iumenta tua,
& omnia quæ habes in agro : homines
enim,& iumenta,& vniuersa quæ inuẽ-
ta fuerint foris, nec cõgregata de agris,
cecideritq; super ea grando,morientur.
* Qui timuit verbum Domini de seruis 20
Pharaonis,fecit confugere seruos suos,
& iumẽta in domos:* qui autem negle- 21
xit sermonẽ Dñi, dimisit seruos suos &
22 iumenta in agris.* Et dixit Dominus ad
E Moysen : Extende manum tuam in cæ-
lum, vt fiat grando in vniuersa Terra
Aegypti : super homines,& super iumẽ-
ta,& super omnẽ herbam agri,in Terra
23 Aegypti.* || Extenditq; Moyses virgã in || Sap.
cælum,& Dñs dedit tonitrua,& grandi- 16. c.
nem, ac discurrentia fulgura super ter- 16. &
ram : pluítque Dñs grandinem super 19. d.
24 Terrã Aegypti. * Et grando & ignis mi- 19.
sta pariter ferebantur : tantæq; fuit ma-
gnitudinis, quanta ante nunquam ap-
paruit in vniuersa Terra Aegypti ex
25 quo gens illa condita est. * Et percussit
F grando in omni Terra Aegypti cuncta
quæ fuerunt in agris, ab homine vsque
ad iumentum:cunctámque herbam agri
percussit grando, & omne lignum re-
26 gionis confregit.*Tantùm in terra Ges-
sẽ,vbi erãt filij Israël,grãdo nõ cecidit.
27 * Misítq; Pharao, & vocauit Moysen &
Aaron,dicens ad eos:Peccaui etiã nunc:
28 Dñs iustus:ego & populus meus,impij.*
Orate Dñm vt desinant tonitrua Dei,&
29 grando : vt dimittam vos, & nequaquã
hic vltrà maneatis. * Ait Moyses : Cùm
egressus fuero de vrbe, extendam pal-
mas meas ad Dñm, & cessabunt toni-
trua, & grando non erit : vt scias quia
30 Dñi est terra : * noui autem, quòd & tu,
& serui tui,necdum timeatis Dñm Deũ.
31 * Linum ergo & hordeum læsum est,eo
G quòd hordeum esset virens, & linum
32 iam folliculos germinaret : * triticum
autem & far non sunt læsa, quia seroti-
33 na erant. * Egressúsque Moyses à Pha-
raone ex vrbe,tetendit manus ad Dñm:
& cessauerunt tonitrua & grando, nec
34 vltrà stillauit pluuia super terram.* Vi-
dẽs autẽ Pharao quòd cessasset pluuia,
35 & grãdo,& tonitrua,auxit peccatũ: * &
ingrauatũ est cor eius,& seruorũ illius,
& induratũ nimis : nec dimisit filios Is-
raël, sicut præceperat Dñs per manum
Moysi.

CAP. X.

Octauum signum est locustarum; quibus ablatis, obduratus Pharao ne sic quidẽ iuxta condictum dimittit populum: quapropter nonum additur, nempe tenebrarũ densissimarum, propter quas permittit Pharao vt exeant, sed protinus idem denegat, Moysique minatur.

1 ET dixit Dominus ad Moysen:Ingre-
A dere ad Pharaonem:ego enim indu-
raui cor eius, & seruorum illius:vt fa-
2 ciam signa mea hæc in eo,* & narres in
auribus filij tui,& nepotum tuorũ,quo-
ties contriuerim Aegyptios,& signa mea
fecerim in eis: & sciatis quia ego Dñs.
3 * Introierunt ergo Moyses & Aaron ad
Pharaonem, & dixerunt ei : Hæc dicit
Dominus Deus Hebræorum : Vsquequo
non vis subiici mihi ? dimitte populum || Sap.
4 meum,vt sacrificet mihi.* || Sin autẽ re- 16. b.
B sistis,& non vis dimittere eum:ecce ego 9.
inducam

Inducam cras locustã in fines tuos,*quæ 5
operiat superficiem terræ,ne quidquam
eius appareat,sed comedatur quod resi-
duũ fuerit grandini:corrodet enim om-
nĩa ligna quæ germinãt in agris.*Et im- 6
plebunt domos tuas,& seruorũ tuorum,
& omnium Aegyptiorum:quantam non
viderunt patres tui, & aui, ex quo orti
sunt super terrã,vsque in præsentẽ diẽ.
Auertítq; se,& egressus est à Pharaone.
*Dixerũt autẽ serui Pharaonis ad eum: 7
Vsquequo patiemur hoc scandalum? di-
mitte homines vt sacrificent Dño Deo
suo : nónne vides quod perierit Aegyp-
tus?*Reuocauerúntque Moysen & Aarõ 8
ad Pharaonẽ:qui dixit eis:Ite,sacrifica- C
te Dño Deo vestro: quinã sunt qui ituri
sunt? *Ait Moyses:Cum paruulis nostris 9
& senioribus pergemus, cum filiis & fi-
liabus,cum ouibus & armentis:est enim
solemnitas Dñi Dei nostri. *Et respon- 10
dit Pharao : Sic Dñs sit vobiscum,quo-
modo ego dimittam vos , & paruulos
vestros , cui dubiũ est quod pessimè co-
gitetis. * Non fiet ita,sed ite tantũ viri, 11
& sacrificate Dño: hoc enim & ipsi pe-
tistis.Statimque eiecti sunt de conspectu
Pharaonis. * Dixit autem Dñs ad Moy- 12
sen:Extende manum tuam super terram D
Aegypti ad locustam , vt ascendat super
eã, & deuoret omnẽ herbã quæ residua
fuerit grãdini. *Et extendit Moyses vir- 13
gam super terram Aegypti: & Dñs indu-
xit ventũ vrentem tota die illa & nocte
& mane facto ventus vrens leuauit lo-
custas. *Quæ ascenderunt super vniuer- 14
sam terram Aegypti:& sederunt in cun-
ctis finibus Aegyptiorũ innumerabiles,
quales ante illud tempus non fuerant,
nec posteà futuræ sunt.*Operuerúntque 15
vniuersam superficiem terræ, vastantes E
omnia.Deuorata est igitur herba terræ,
& quidquid pomorũ in arboribus fuit,
quæ grando dimiserat: nihilq; omnino
virens relictũ est in lignis & in herbis
terræ,in cuncta Aegypto. *Quamobrem 16
festinus Pharao vocauit Moysen & Aa-
ron,& dixit eis: Peccaui in Dñm Deum
vestrum,& in vos. * Sed nunc dimittite 17
peccatum mihi etiã hac vice, & rogate
Dñm Deũ vestrũ, vt auferat à me mor-
tem istam.*Egressúsque Moyses de con- 18
spectu Pharaonis,orauit Dñm.*Qui fla- 19
re fecit ventũ ab occidente vehemẽtis- F
simum,& arreptã locustam proiecit in
Mare rubrũ:non remãsit ne vna quidem
in cunctis finibus Aegypti. * Et indura- 20
uit Dñs cor Pharaonis, nec dimisit fi-
lios Israel. * Dixit autem Dñs ad Moy- 21
sen: Extende manum tuam in cælum:&
sint tenebræ super terram Aegypti,tam
densæ , vt palpari queant.*Extendítque 22
Moyses manum in cælum: & factæ sunt
tenebræ horribiles in vniuersa Terra
Aegypti trib9 diebus. *||Nemo vidit fra- 23
trem suũ, nec mouit se de loco in quo || Sap.
erat:||vbicumq; autẽ habitabant filij Is- 17. a.
24 rael,lux erat. *Vocauítq; Pharao Moy- 2.
G sen & Aaron,& dixit eis : Ite,sacrificate || Sap.
Dño:oues tantũ vestræ & armẽta rema- 18. a. 1
25 neant,paruuli vestri eant vobiscũ. * Ait
Moyses : Hostias quoque & holocausta
dabis nobis , quæ offeramus Dño Deo
26 nostro.*Cuncti greges pergent nobiscũ:
non remanebit ex eis vngula : quæ ne-
cessaria sunt in cultum Dñi Dei nostri:
præsertim cum ignoremus quid debeat
immolari, donec ad ipsum locũ perue-
27 niamus.*Indurauit autem Dñs cor Pha-
28 raonis,& noluit dimittere eos. * Dixít-
que Pharao ad Moysen : Recede à me,
& caue ne vltrà videas faciem meam :
quocũque die apparueris mihi, morie-
29 ris. *Respondit Moyses:Ita fiet vt locu-
tus es, non videbo vltrà faciem tuam.

CAP. XI.

Ante decimũ signũ quod prædicit Dominus,hortatur ad Aegypti spoliationẽ.

1 ET dixit Dñs ad Moysen : Adhuc vna
A plaga tangam Pharaonem & Aegy-
ptum, & post hæc dimittet vos,& exire
2 compellet. *||Dices ergo omni plebi, vt Sup. 3.
postulet vir ab amico suo , & mulier g. 22.
vicina sua vasa argentea & aurea. *Da- || Inf.
3 bit autem Dñs gratiam populo suo co- 12. a.
ram Aegyptiis. || Fuitque Moyses vir 35.
magnus valde in Terra Aegypti coram ||Eccl.
seruis Pharaonis & omni populo. * Et 45. a.
4 ait : Hæc dicit Dñs : Media nocte egre- 1.
B diar in Aegyptum : & morietur omne
5 primogenitum in Terra Aegyptiorum,
à primogenito Pharaonis qui sedet in
solio eius , vsque ad primogenitum an-
cillæ quæ est ad molam , & omnia pri-
6 mogenita iumẽtorũ. * Erítque clamor
C magnus in vniuersa terra Aegypti qua-
lis nec antè fuit,nec posteà futurus est.
7 * Apud omnes autem filios Israel non
mutiet canis ab homine vsq; ad pecus,
vt sciatis quanto miraculo diuidat Do-
8 minus Aegyptios & Israel. *Descẽdént-
que omnes serui tui isti ad me , & ado-
D rabũt me,dicentes : Egredere tu,& om-
nis populus qui subiectus est tibi : post
9 hæc egrediemur.*Et exiuit à Pharaone
iratus nimis. Dixit autem Dñs ad Moy-
sen : non audiet vos Pharao, vt multa
10 signa fiant in Terra Aegypti. * Moyses
autem & Aaron fecerũt omnia ostenta
quæ scripta sunt , coram Pharaone. Et
indurauit Dominus cor Pharaonis,nec
dimisit filios Israel de terra sua.

CAP. XII.

Paschalis agni ritu declarato ac celebrato, eiúsque sanguine domorũ superliminaribus illito, cæsis omnibus Aegypti primogenitis Israelitæ cum diuitiis Aegypti egrediuntur: de ritu Phase ac esu azymorum,& tempore habitationis Israel in Aegypto.

Dixit quoque Dñs ad Moysen & Aa- 1
ron in Terra Aegypti.*Mensis iste, 2
vobis principium mensium: primus erit A
in mensibus anni. * Loquimini ad vni- 3
uersum cœtum filiorum Israel,& dicite
eis:Decima die mẽsis huius tollat vnus-
quisque agnum per familias & domos
suas. * Sin autem minor est numerus vt 4
sufficere possit ad vescendum agnum,
assumet vicinum suum qui iunctus est
domui suæ, iuxta numerum animarum
quæ sufficere possũt ad esum agni.*Erit 5
autem agnus absque macula, masculus,
anniculus: iuxta quem ritum tolletis
& hœdum. *Et seruabitis eum vsque ad 6
quartam decimam diem mensis huius:
immolabitque eum vniuersa multitudo
filiorum Israël ad vesperam.*Et sument 7
de sanguine eius,ac ponẽt super vtrum- B
que postem, & insuper liminaribus do-
morum,in quibus comedent illum. *Et 8
edẽt carnes nocte illa assas igni,& azy-
mos panes cum lactucis agrestibus. *Nõ 9
comedetis ex eo crudum quid, nec co-
ctum aqua,sed tantùm assum igni: ca-
put cum pedibus eius & intestinis vora-
bitis. *Nec remanebit quidquam ex eo 10
vsque manè, si quid residuũ fuerit, igne
comburetis.*Sic autem comedetis illũ: 11
Renes vestros accingetis, & calceamẽta
habebitis in pedibus, tenentes baculos
in manibus,& comedetis festinanter:est
enim Phase(id est trãsitus)Domini. *Et 12
transibo per terram Aegypti nocte illa,
percutiámque omne primogenitum in
Terra Aegypti ab homine vsque ad pe-
cus:& in cunctis diis Aegypti faciam iu-
dicia,ego Dominus. *Erit autẽ sanguis 13
vobis in signum in ædibus in quibus
eritis:& videbo sanguinem, & transibo
vos: nec erit in vobis plaga disperdens
quando percussero terram Aegypti.*Ha- 14
bebitis autem hunc diem in monumen- C
tum:& celebrabitis eam solemnem Do-
mino in generationibus vestris cultu
sempiterno. *Septem diebus azyma co- 15
medetis: in die primo non erit fermen-
tum in domibus vestris, quicumque co-
mederit fermẽtatum, peribit anima illa
de Israel, à primo die vsque ad diem
septimũ. * Dies prima erit sancta atque 16
solemnis,& dies septima eadem festiui-
tate venerabilis: nihil operis facietis
in eis,exceptis his quæ ad vescẽdũ per-
tinent.*Et obseruabitis azyma:in eadem 17
enim ipsa die educam exercitum vestrũ
de terra Aegypti,& custodietis diẽ istũ
in generationes vestras ritu perpetuo.
||Leu. * ||Primo mẽse,quartadecima die mẽsis 18
23. a. ad vesperã, comedetis azyma, vsque ad
5. diem vigesimam primã eiusdem mensis
Nu. 28 ad vesperam. *Septem diebus fermentũ 19
c. 16. non inuenietur in domibus vestris: qui
comederit fermentatum, peribit anima
eius de cœtu Israël,tam de aduenis quã
20 de indigenis terræ. *Omne fermẽtatum
D nõ comedetis: in cũctis habitaculis ve-
21 stris edetis azyma. *Vocauit autẽ Moy-
ses omnes seniores filiorũ Israel,& di-
xit ad eos: Ite tollentes animal per fa-
22 milias vestras,& immolate Phase. * Fa- Hebr.
sciculúmque hyssopi tingite in sanguine 11. c.
qui est in limine, & aspergite ex eo su- 28.
perliminare,& vtrumque postem:nullus
vestrum egrediatur ostium domus suæ
23 vsque mane. *Transibit enim Dominus
percutiens Aegyptios: cúmque viderit
sanguinẽ in superliminari:& in vtroque
poste,transcendet ostium domus,& non
sinet percussorem ingredi domus ve-
24 stras & lædere. * Custodi verbum istud
legitimũ tibi & filiis tuis vsque in æter-
25 num. * Cúmque introieritis terram,
quam Dñs daturus est vobis vt pollici-
tus est, obseruabitis ceremonias istas.
26 * Et cùm dixerint vobis filij vestri:Quæ
27 est ista religio? * dicetis eis: Victima
transitus Dñi est, quãdo transiuit super
domos filiorum Israël in Aegypto, per-
cutiens Aegyptios, & domos nostras li-
berans. Incuruatúsq; populus adorauit.
28 * Et egressi filij Israel fecerũt sicut præ-
29 ceperat Dñs Moysi & Aaron. * Factum
E est autẽ in noctis medio, percussit Dñs
omne primogenitum in terra Aegypti,
à primogenito Pharaonis, qui in solio
eius sedebat, ||vsq; ad primogenitũ ca- ||Sup.
ptiuæ quæ erat in carcere,& omne pri- 11. b.
30 mogenitũ iumentorũ.*Surrexítq; Pha- 5.
rao nocte,& omnes serui eius, cunctáq; Sap.
Aegyptus: & ortus est clamor magnꝰ in 18. a.
Aegypto:neque enim erat domus in qua 5.
31 nõ iaceret mortuus. *Vocatísq;Pharao
Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite &
egredimini à populo meo, vos & filij
Israël: ite, immolate Domino sicut di-
32 citis. * Oues vestras & armenta assumi-
te vt petieratis, & abeuntes benedicite
33 mihi.*Vrgebántq; Aegyptij populum de
terra exire velociter, dicentes: Omnes
34 moriemur.*Tulit igitur populꝰ cõsper-
sam farinam antequam fermẽtaretur:&
ligans in palliis posuit super humeros
35 suos.*Fecerúntq; filij Israël||sicut præce- Sap.
perat Moyses: & petierũt ab Aegyptiis 11. a.
vasa argẽtea & aurea,vestéque plurimã. 2.
36 *Dñs autẽ dedit gratiã populo corã Ae-
gyptiis vt cõmodarẽt eis:& spoliauerũt
37 Aegyptios. *Profectíque sunt filij Israel
F de Ramesse in Socoth sexcẽta ferè mil-
38 lia peditũ virorũ,absque paruulis. * Sed
& vulgꝰ promiscuũ innumerabile ascẽ-
dit cum eis, oues & armẽta & animãtia
39 diuersi generis multa nimis. *Coxerũt-
que farinã,quam dudũ de Aegypto con-
spersã tulerant:& fecerũt subcinericios
panes azymos:neque enim poterãt fer-
mentari cogentibus exire Aegyptiis, &
nullam facere sinentibus morã:nec pul-
mẽti quidquam occurrerat præparare.
* Habi

*Habitatio autē filiorū Israël qua man- 40
serūt in Aegypto,fuit quadringentorum
triginta annorū. * Quibus expletis,eadē 41
die egressus est omnis exercitus Dñi de
terra Aegypti. * Nox ista est obseruabi- 42
lis Dñi, quando eduxit eos de Terra
Aegypti:hanc obseruare debēt omnes fi-
lij Israël in generationib9 suis.*Dixítq; 43
Dñs ad Moysē & Aaron:Hæc est religio G
Phase:Omnis alienigena nō comedet ex
eo.*Omnis autē seruus emptitius circū- 44
cidetur,& sic comedet.*Aduena & mer- 45
Num. cenarius non edēt ex eo.*||In vna domo 46
9.b.12 comedetur,nec efferetis de carnib9 eius
Ioan. foras,nec os illius confringetis.*Omnis 47
19. g. cœtus filiorū Israël faciet illud. *Quòd 48
36. si quis peregrinorum in vestrā voluerit
transire coloniam,& facere Phase Dñi,
circuncidetur prius omne masculinum
eius, & tunc ritè celebrabit:eritq; sicut
indigena terræ:si quis autem circūcisus
non erit,nō vescetur ex eo. *Eadem lex 49
erit indigenæ & colono qui peregrina-
tur apud vos. *Fecerúntque omnes filij 50
Israël sicut præceperat Dñs Moysi &
Aaron. *Et eadem die eduxit Dñs filios 51
Israël de terra Aegypti per turmas suas.

CAP. XIII.

Liberationis ab Ægypto Dominus religione Phase ac primogenitorum consecratione meminisse iubet. Inde Israel per desertum egrediens, ossa Ioseph secum defert, & columnæ ignis ac nubis ducatum accepit.

LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di- 1
||Infr. cens: *||Sāctifica mihi omne primo- 2
34. c. genitum quod aperit vuluā in filiis Is- A
19. raël, tam de hominibus quā de iumētis:
Leu. mea sūt enim omnia. *Et ait Moyses ad 3
17. c. populum:Mementote diei huius in qua
26. egressi estis de Aegypto & de domo ser-
Num. uitutis, quoniam in manu forti eduxit
8.c.16 vos Dñs de loco isto: vt non comedatis
Luc.2 fermentatum panem. *Hodie egredimi- 4
d.23. ni mense nouarū frugum. * Cùmque in- 5
troduxerit te Dñs in terram Chananæi
& Hethæi & Amorrhæi & Heuæi & Ie-
busæi,quam iurauit patribus tuis vt da-
ret tibi,terram fluentem lacte & melle,
celebrabis hunc morem sacrorum mēse
isto. *Septem diebus vesceris azymis:& 6
in die septimo erit solemnitas Dñi.* 7
Azyma comedetis septem diebus: non
apparebit apud te aliquid fermentatum
nec in cunctis finibus tuis.* Narrabísq; 8
filio tuo in die illo,dicēs: Hoc est quod B
fecit mihi Dñs quando egressus sum de
Aegypto.*Et erit quasi signum in manu 9
tua, & quasi monumentum ante oculos
tuos:& vt lex Dñi semper sit in ore tuo,
in manu enim forti eduxit te Dñs de
Aegypto. * Custodies huiuscemodi cul- 10
tū statuto tēpore à diebus in dies. *Cū- 11
que introduxerit te Dominus in terram
Chananæi, sicut iurauit tibi & patribus
12 tuis,& dederit tibi eā: * ||separabis om- ||Infr.
ne quod aperit vuluā Domino, & quod 22. d.
primitiuum est in pecoribus tuis:quid- 29.&
quid habuerit masculini sexus,cōsecra- 34. c.
13 bis Domino. *Primogenitū asini muta- 19.
bis oue: quòd si non redemeris,interfi- Eze.
cies. Omne autē primogenitū hominis 44.g.
14 de filiis tuis, pretio redimes. *Cúmque 30.
C interrogauerit te filius tuus cras, dicēs:
Quid est hoc? respondebis ei: In manu
forti eduxit nos Domin9 de terra Aegy-
15 pti,de domo seruitutis. * Nā cū indura-
tus esset Pharao,& nollet nos dimitte-
re,occidit Dñs omne primogenitum in
Terra Aegypti, à primogenito hominis
vsque ad primogenitum iumentorum:
idcirco immolo Dño omne quod ape-
rit vuluam masculini sexus, & omnia
primogenita filiorum meorum redimo.
16 *||Erit igitur quasi signū in manu tua,& Deut.
quasi appensū quid, ob recordationem, 6.b.8.
inter oculos tuos: eo quod in manu
17 forti eduxit nos Dñs de Aegypto. * Igi-
tur cū emisisset Pharao populū,non eos
duxit Deus per viā terræ Philistiim quę
vicina est: reputans ne fortè pœniteret
eū,si vidisset aduersum se bella consur-
18 gere,& reuerteretur in Aegyptum. *Sed
D circumduxit per viam deserti, quæ est
iuxta Mare rubrum: & armati ascen-
derunt filij Israël de Terra Aegypti.
19 * Tulit quoq; Moyses ossa Ioseph secū:
eo quòd adiurasset filios Israël,dicēs:|| Gen.
Visitabit vos Deus, efferte ossa mea 50.d.
20 hinc vobiscum.* Profectiq; de Socoth 24.
castrametati sunt in Etham in extremis
21 finibus solitudinis. * || Dñs autem præ- || Nu.
cedebat eos ad ostendendam viam, per 14. c.
diem in columna nubis, & per noctem 14.
22 in columna ignis: vt dux esset itineris 2.Esd.
vtroque tempore. * Numquam defuit 9.d.19
columna nubis per diem, nec columna 1.Cor.
ignis per noctem, coram populo. 10.a.1

CAP. XIV.

Pharao Israelē persequēs, & mare per siccum post illum ingrediens, cū vniuerso equitatu ac curribus submergitur.

1 LOcutus est autem Dñs ad Moysen,
2 dicēs: *Loquere filiis Israël:Reuersi
A castrametentur è regione Phihahiroth,
quæ est inter Magdalum & mare contra
Beelsephon:in conspectu eius castra po-
3 netis super mare.*Dicturúsque est Pha-
rao super filiis Israël:Coarctati sunt in
4 terra, conclusit eos desertum. * Et in-
durabo cor eius; ac persequetur vos:&
glorificabor in Pharaone, & in omni
exercitu eius,scientq; Aegyptij quia ego
5 sum Dñs.Fecerúntque ita. *Et nūtiatum
B est regi Aegyptiorum quòd fugisset po-
pulus,immutatúmq; est cor Pharaonis
& seruorum eius super populo, & dixe-
rūt.Quid voluimus facere,vt dimittere-
6 mus Israël, ne seruiret nobis? * Iunxit
ergo currum, & omnem populum suum
assum

assumpsit secũ. * Tulitq; sexcentos cur- 7
rus electos, & quidquid in Aegypto
curruum fuit:& duces totius exercitus.
* Indurauitq; Dñs cor Pharaonis regis 8
Aegypti, & persecutus est filios Israël:
at illi egressi erant in manu excelsa.
1.Mac *||Cúmq; persequerẽtur Aegyptij vesti- 9
4.a.9. gia præcedẽtiũ, repererũt eos in castris
Iof.24 super mare: omnis equitatus & currus
b.6. Pharaonis,& vniuersus exercitus,erant
in Phihahiroth contra Beelsephon,
* Cúmq; appropinquasset Pharao, le- 10
uãtes filij Israël oculos,viderunt Aegy- C
ptios post se:& timuerunt valde:clama-
uerũntq; ad Dñm, & dixerunt ad Moy- 11
sen: Forsitan nõ erant sepulchra in Ae-
gypto,ideo tulisti nos vt moreremur in
solitudine: quid hoc facere voluisti,vt
educeres nos ex Aegypto? * Nónne iste 12
est sermo,quẽ loquebamur ad te in Ae-
gypto,dicentes; Recede à nobis,vt ser-
uiamus Aegyptiis? multò enim melius
erat seruire eis, quàm mori in solitu-
dine. *Et ait Moyses ad populum;Noli- 13
te timere: state & videte magnalia Dñi
quæ facturus est hodie:Aegyptios enim
quos nunc videtis, nequaquã vltrà vi-
debitis vsque in sempiternum.*Dñs pu- 14
gnabit pro vobis,& vos tacebitis. * Di- 15
xitque Dñs ad Moysen.Quid clamas ad D
me?Loquere filiis Israël vt proficiscan-
tur.*Tu autẽ eleua virgã tuã,& extende 16
manum tuam super mare, & diuide il-
lud, vt gradiantur filij Israël in medio
mari per siccum.*Ego autem indurabo 17
cor Aegyptiorum vt persequantur vos;
& glorificabor in Pharaone,& in omni
exercitu eius, & in curribus & in equi-
tibus illius.*Et scient Aegyptij quia ego 18
sum Dñs,cùm glorificatus fuero in Pha-
raone,& in curribus atque in equitibus
eius. * Tollẽnsque se angelus Dei, qui 19
præcedebat castra Israël, abiit post
eos:& cum eo pariter columna nubis,
priora dimittens,post tergum*stetit in- 20
ter castra Aegyptiorum & castra Israël: E
& erat nubes tenebrosa, & illuminans
noctem: ita vt ad se inuicẽ toto noctis
tempore accedere non valerẽt.*Cúmq; 21
extendisset Moyses manum super mare,
abstulit illud Dñs flante vento vehe-
menti & vrente tota nocte, & vertit in
siccum:diuisáque est aqua.*||Et ingressi 22
Ps.77 sunt filij Israël per mediũ sicci maris,
b.13. erat enim aqua quasi murus à dextra
&104 eorum & læua: *Persequẽtésq; Aegyptij 23
d.37. ingressi sunt post eos, & omnis equita-
Ps.113 tus Pharaonis, currus eius, & equites,
a.3. per medium maris. * Iámq; aduenerat 24
Hebr. vigilia matutina,||& ecce respiciẽs Dñs F
11.f. super castra Aegyptiorum per columnã
29. ignis & nubis,interfecit exercitum eo-
|| Sap. rum: *& subuertit rotas curruum,fere- 25
18.c. banturq; in profundum.Dixerunt ergo
15. Aegyptij:Fugiamus Israëlem:Dñs enim
26 pugnat pro eis contra nos. *Et ait Dñs
ad Moysen.Extende manum tuam super
mare, vt reuertãtur aquæ ad Aegyptios
27 super currus & equites eorum. *Cúmq;
extendisset Moyses manũ contra mare,
reuersum est primo diluculo ad priorẽ
locũ,fugientibúsque Aegyptiis occurre-
runt aquæ, & inuoluit eos Dñs in me-
28 diis fluctibus. * Reuersæque sunt aquæ,
G & operuerunt currus & equites cuncti
exercitus Pharaonis, qui sequentes in-
gressi fuerant mare: nec vnus quidẽ su-
29 perfuit ex eis.*Filij autem Israël perre-
xerunt per medium sicci maris,& aquæ
eis erant quasi pro muro à dextris & à
30 sinistris: *liberauitq; Dñs in die illa Is-
31 raël de manu Aegyptiorum.*Et viderunt
Aegyptios mortuos super littus maris,
& manum magnã quam exercuerat Dñs
contra eos: timuitque populus Dñm,&
crediderunt Dño,& Moysi seruo eius.

CAP. XV.

Israëlitæ,gratiis Deo cum cantu peractis,venerunt in Marath; vbi amaritudine aquarum versa in dulcedinem venerunt in Elim.

1 TVnc || cecinit Moyses & filij Israël || Sap.
A carmen hoc Domino, & dixerunt. 10.d.
Cantemus Domino: gloriosè enim 20.
magnificatus est, equum & ascensorem
deiecit in mare.
2 * ||Fortitudo mea, & laus mea Do- Isa.12
minus, & factus est mihi in salutem:iste a.2.
Deus meus, & glorificabo eum: Deus Ps.117
patris mei,& exaltabo eum. c.14.
3 * Dominus quasi vir pugnator, om-
nipotens nomen eius.
4 *Currus Pharaonis & exercitum eius
proiecit in mare: electi principes eius
submersi sunt in mari rubro.
5 *Abyssi operuerunt eos,descenderunt
in profundum quasi lapis.
6 * Dextera tua Domine magnificata
est in fortitudine: dextera tua, Domi-
ne, percussit inimicum.
7 * Et in multitudine gloriæ tuæ depo-
suisti aduersarios tuos: misisti irã tuam
quæ deuorauit eos sicut stipulam.
8 * Et in spiritu furoris tui congregatæ
B sunt aquæ: stetit vnda fluens, congre-
gatæ sunt abyssi in medio mari.
9 * Dixit inimicus: Persequar & com-
prehendam, diuidam spolia,implebitur
anima mea: euaginabo gladium meum,
interficiet eos manus mea.
10 * Flauit spiritus tuus, & operuit eos
mare: submersi sunt quasi plumbum in
aquis vehementibus.
11 * Quis similis tui in fortibus Domi-
ne? quis similis tui, magnificus in san-
ctitate, terribilis atque laudabilis, fa-
ciens mirabilia?
12 * Extendisti manum tuam,& deuora-
uit eos terra.
13 * Dux fuisti in misericordia tua po-
pulo

pulo quem redemisti? & portasti eum
in fortitudine tua, ad habitaculum san-
ctum tuum.
* Ascenderunt populi, & irati sunt: 14
dolores obtinuerunt habitatores Phi-
listhiim.
* Tunc cõturbati sunt principes Edõ, 15
robustos Moab obtinuit tremor: obri-
guerunt omnes habitatores Chanaan.
* Irruat super eos formido & pauor, 16
in magnitudine brachij tui: fiant immo-
biles quasi lapis, donec pertranseat po-
pulus tuus Domine, donec pertranseat C
populus tuus iste quem possedisti.
* Introduces eos, & plantabis in 17
monte hæreditatis tuæ: firmissimo ha-
bitaculo tuo quod operatus es Domi-
ne: sanctuarium tuum Domine, quod
firmauerunt manus tuæ.
* Dñs regnabit in æternum & vltrà. 18
* Ingressus est enim eques Pharao 19
cum curribus & equitibus eius in ma-
re: & reduxit super eos Dominus aquas
maris: filij autem Israël ambulauerunt
per siccum in medio eius.
* Sumpsit ergo Maria prophetissa, so- 20
ror Aaron, tympanũ in manu sua: egres-
sæq; sunt omnes mulieres post eã cum
tympanis & choris, * quib⁹ præcinebat, 21
dicens: Cantemus Dño, gloriose enim
magnificatus est, equum & ascensorem
eius deiecit in mare. * Tulit autẽ Moy- 22
ses Israël de mari rubro, & egressi sunt
in desertum Sur: ambulauerũtq; tribus D
diebus per solitudinẽ, & non inueniebãt
aquã. * Et venerunt in Mara, nec pote- 23
rãt bibere aquas de Mara, eo quod essẽt
amaræ: vnde & congruum loco nomen
imposuit, vocãs illum Mara, id est, ama-
ritudinẽ. * Et murmurauit populus cõ- 24
tra Moysen, dicens. Quid bibemus? * At 25
ille clamauit ad Dñm, qui ostẽdit ei li-
gnũ: quòd cùm misisset in aquas, in dul-
|| *Iud.* 5.c.15 cedinẽ versæ sunt. || Ibi cõstituit ei præ-
Eccli. 38.d.5. cepta, atque iudicia, & ibi tentauit eũ, * 26
dicens: Si audieris vocẽ Dñi Dei tui, &
quod rectũ est coram eo feceris, & obe-
dieris mandatis eius, custodierisq; om-
nia pręcepta illius, cunctũ languorẽ, quẽ
posui in Aegypto, non inducã super te:
|| *Nu.* 33.b.9 ego enim Dñs sanator tuus. * || Venerũt 27
autem in Elim filij Israël, vbi erãt duo-
decim fontes aquarum, & septuaginta
palmæ: & castrametati sũt iuxta aquas.

CAP. XVI.

Murmurantibus in Sin pro cibo Israelitis, pluit Dominus coturnices & Man ad saturitatem: iussio Domini de eo colligendo & in monumentum reponendo.

Sap. 11 a.2. PRofectiq; sunt de Elim, & venit om- 1
nis multitudo filiorum Israël in de- A
sertum Sin, quod est inter Elim & Si-
nai: quintodecimo die mensis secundi,
postquam egressi sunt de terra Aegypti.
* Et murmurauit omnis congregatio fi- 2
liorũ Israël contra Moysen & Aaron in
3 solitudine. * Dixerũntque filij Israël ad
eos: Vtinam mortui essemus per manum
Dñi in terra Aegypti, quando sedebam⁹
super ollas carniũ, & comedebam⁹ pa-
ne in saturitate: cur eduxistis nos in de-
sertũ istud, vt occideretis omnẽ multi-
4 tudinẽ fame? * Dixit autẽ Dñs ad Moy-
B sen: Ecce, ego pluam vobis panes de cæ-
lo: egrediatur populus, & colligat quæ
sufficiũt per singulos dies: vt tentem eũ
5 vtrũ ambulet in lege mea, an non. * Die
autem sexto parent quod inferant: & sit
duplũ quã colligere solebant per singu-
6 los dies. * Dixerũntq; Moyses & Aaron
ad omnes filios Israël: Vesperè scietis
quòd Dñs eduxerit vos de terra Aegy-
7 pti: * & mane videbitis gloriam Dñi: au-
diuit enim murmur vestrũ contra Dñm:
nos verò quid sumus, quia mussitastis
8 contra nos? * Et ait Moyses: Dabit vobis
Dñs vesperè carnes edere, & manè pa-
nes in saturitate: eo quod audierit mur-
C murationes vestras quibus murmurati
estis contra eum: nos enim quid sumus?
nec contra nos est murmur vestrum, sed
9 contra Dñm. * Dixit quoque Moyses ad
Aarõ: Dic vniuersæ congregationi filio-
rum Israël: Accedite coram Dño: audi-
10 uit enim murmur vestrum. * Cùmq; lo-
queretur Aaron ad omnem cœtum fi-
liorum Israël, respexerunt ad solitudi-
nem: & ecce gloria Dñi apparuit in nu-
11 be: * Locutus est autem Dñs ad Moysẽ,
12 dicens: || * Audiui murmurationes filio- || *Eccl.*
rum Israël, loquere ad eos: Vesperè co- 45.a.3
medetis carnes, & manè saturabimini
panibus: scietisque quòd ego sum Dñs
13 Deus vester. * Factũ est ergo vespere, &
ascendens coturnix, cooperuit castra:
mane quoq; ros iacuit per circuitũ ca-
14 strorũ. * Cùmque operuisset superficiem
D terræ, || apparuit in solitudine minutũ, || *Nu.*
& quasi pilo tusum in similitudinẽ prui- 11.b.7
15 næ super terram. * Quod cum vidissent *Psal.*
filij Israël, dixerunt ad inuicem. Manhu? 77.c.
quod significat: Quid est hoc? ignora- 24.
bant enim quid esset. Quibus ait Moy- *Sup*
ses: || Iste est panis, quem Dñs dedit vo- 16.c.
16 bis ad vescendũ. * Hic est sermo, quem 20.
præcepit Dñs: Colligat vnusquisque ex *Ioa.6.*
eo quantũ sufficit ad vescendũ: gomor d.31
per singula capita, iuxta numerum ani- *1.Cor.*
marum vestrarum, quæ habitant in ta- 10.a.3
17 bernaculo sic tolletis. * Feceruntque ita
filij Israël: & collegerũt, alius plus, alius
18 minus. * Et mẽsi sunt ad mensuram go-
mor: || nec qui plus collegerat, habuit || *2.Cor.*
amplius: nec qui minus parauerat, repe- 8.c.
rit minus: sed singuli iuxta id quòd ede- 15.
19 re poterant, congregauerunt. * Dixitque
E Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo
20 in mane. * Qui non audierunt eũ, sed di-
miserunt quidam ex eis vsque manè, &
scatere cœpit vermibus atq; cõputruit:

& iratus est contra eos Moyses.*Colli- 21
gebant autẽ mane singuli, quantũ suffi-
cere poterat ad vescendum. Cúmq; in-
caluisset sol, liquefiebat.* In die autem 22
sexta collegerant cibos duplices,id est,
duo gomor per singulos homines : ve-
nerunt autem omnes principes multitu-
dinis,& narrauerũt Moysi.* Qui ait eis: 23
Hoc est quod locutus est Dñs : Requies
sabbati sanctificata est Dño cras, quod-
cumque operandũ est facite:& quæ co-
quẽda sunt,coquite:quidquid autẽ reli-
quũ fuerit,reponite vsq; in mane.* Fe- 24
cerúntque ita vt præceperat Moyses,&
non cõputruit,neque vermis inuẽtus est
in eo.* Dixitq; Moyses:Comedite illud 25
hodie,quia sabbatum est Dñi,non inue- F
nietur hodie in agro.* Sex diebus colli- 26
gite:in die autẽ septimo sabbatũ est Do-
mini,idcirco non inuenietur.*Venitque 27
septima dies:& egressi de populo vt col-
ligerẽt,nõ inuenerũt.*Dixit autẽ Domi- 28
nus ad Moysen:Vsquequò non vultis cu-
stodire mandata mea,& legẽ meam?*Vi- 29
dete quod Dominus dederit vobis sab-
batum, & propter hoc die sexta tribuit
vobis cibos duplices:maneat vnusquisq;
apud semetipsum, nullus egrediatur de
loco suo die septimo. * Et sabbatizauit 30
populus die septimo. * Appellauítque 31
domus Israël nomẽ eius Man:quod erat
quasi semen coriandri album,gustúsque
eius quasi similæ cum melle.* Dixit au- 32
tem Moyses:Iste est sermo,quẽ præcepit
Dñs:Imple gomor ex eo,& custodiatur G
in futuras retro generationes:vt noue-
rint panem , quo alui vos in solitudine
quando educti estis de Terra Aegypti.
* Dixítque Moyses ad Aaron : Sume vas 33
vnum,& mitte ibi Man,quantum potest
capere gomor:& repone coram Dño,ad
seruandũ in generationes vestras;* sicut 34
præcepit Dominus Moysi.Posuítq; illud
|| 2. Aaron in tabernaculo reseruandũ.*||Fi- 35
Esd.9. lij autẽ Israël comederũt Man quadra-
d. 21. ginta annis , donec venirent in terram
Iudit. habitabilem hoc cibo alti sunt , vsque-
5 c.15. quo tangerent fines terræ Chanaan.
* Gomor autem decima pars est Ephi. 36

CAP. XVII.

Rursum murmurantibus in Raphidim pro aqua filiis Israel, dat Dominus aquã de petra: & in monte Moyse extẽsis manibus orante, vincunt ipsi Amalecitas.

1 IGitur profecta omnis multitudo filio-
A rum Israel de deserto Sin per mansio-
nes suas,iuxta sermonẽ Domini, castra-
metati sunt in Raphidim , vbi non erat
|| Nu. aqua ad bibendũ populo:*||Qui iurgatus 2
20. a. contra Moysen,ait:Da nobis aquam, vt
4. bibamus. Quibus respõdit Moyses:Quid
iurgamini contra me ? cur tentatis Do-
minum ? * Sitiuit ergo ibi populus præ 3
aquæ penuria , & murmurauit contra
Moysen, dicens:Cur fecisti nos exire de
Aegypto , vt occideret nos , & liberos
4 nostros ac iumenta siti?* Clamauit autẽ
B Moyses ad Dominũ,dicens:Quid faciam
populo huic?adhuc paululũ,& lapidabit
5 me.*Et ait Dominus ad Moysen:Antece-
de populũ, & sume tecum de senioribus
Israel:& virgã qua || percussisti fluuium, || Sup.
6 tolle in manu tua, & vade. * En ego sta- 14. e.
bo ibi coram te,supra petrã Horeb:per- 21.
cutiésq; petram,& exibit ex ea aqua, vt Ps.77
bibat populus : Fecit Moyses ita coram b. 15
7 senioribus* Israel:& vocauit nomẽ loci 1. Cor.
C illius,Tentatio, propter iurgiũ filiorum 10. a.
Israel,& quia tentauerunt Dominũ, di- 4.
cẽtes:Estne Dominus in nobis , an non?
8 * || Venit autem Amalec,& pugnabat cõ- ||Deu.
9 tra Israel in Raphidim.*Dixitq; Moyses 25. d.
ad Iosue : Elige viros:& egressus,pugna 17.
contra Amalec : cras ego stabo in ver-
tice collis, habens virgam Dei in manu
10 mea.* Fecit Iosue vt locutus erat Moy-
ses, & pugnauit contra Amalec : Moyses
autem & Aaron,& Hur ascenderunt su-
11 per verticem collis. * Cúmque leuaret
Moyses manus, vincebat Israel : sin au-
tem paululũ remisisset, superabat Ama-
12 lec.* Manus autem Moysi erant graues:
sumentes igitur lapidem,posuerunt sub-
ter eum , in quo sedit : Aaron autem &
D Hur sustentabant manus eius ex vtraque
parte.Et factum est vt manus illius non
13 lassarentur vsque ad occasum solis.*Fu-
gauítque Iosue Amalec, & populũ eius
14 in ore gladij.* Dixit autem Dominus ad
Moysen:Scribe hoc ob monimentum in
libro, & trade auribus Iosue :delebo
enim memoriam Amalec sub cælo.
15 * Aedificauítque Moyses altare : & vo-
16 cauit nomen eius , Dominus exaltatio
mea, dicens :* Quia manus solij Domi-
ni, & bellum Domini erit contra Ama-
lec, à generatione in generationem.

CAP. XVIII.

Iethro socer Moysi vxorem cum filiis ad eum reduxit : & auditis Dei operibus, cùm Domino sacrificasset , sanum consilium Moysi dedit in constituendis iudiciorum magistratibus.

1 A CVmque audisset Iethro , sacerdos
Madian , cognatus Moysi, omnia
quæ fecerat Deus , Moysi, & Israeli po-
pulo suo , & quòd eduxisset Dñs Israel
2 de Aegypto:* tulit Sephorã vxorẽ Moy-
3 si quam remiserat : * & duos filios eius,
quorũ vnus vocabatur Gersam, dicente
4 patre : || Aduena fui in terra aliena.* Al- || Iud.
ter verò Eliezer : Deus enim,ait, patris 4.c.15
mei adiutor meus,& eruit me de gladio Sup.18
5 Pharaonis. * Venit ergo Iethro cogna- d.21.
tus Moysi , & filij eius,& vxor eius , ad
Moysen in desertum , vbi erat castrame-
6 tatus iuxta montem Dei.* Et mandauit
Moysi dicens:Ego Iethro cognatus tuus
venio ad te, & vxor tua, & duo filij tui
7 cũ ea.* Qui egressus in occursũ cognati
sui

sui, adorauit, & osculatus est eum, salu-
tauerúntque se mutuò verbis pacificis. B
Cúmq; intrasset tabernaculũ,* narrauit 8
Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat
Dñs Pharaoni, & Aegyptiis ꝓpter Is-
raël; vniuersúmq; laborẽ, qui accidisset
eis in itinere, & quòd liberauerat eos
Dñs. *Lætatúsq; est Iethro super omni- 9
bus bonis, quæ fecerat Dñs Israëli, eo
quòd eruisset eum de manu Aegyptiorũ,
* ait: Benedictus Dominus, qui libera- 10
uit vos de manu Aegyptiorum, & de ma-
nu Pharaonis, qui eruit populum suum
de manu Aegypti. * Nunc cognoui, quia 11
magnus Dominus super omnes deos: eo
|| Sup. quòd || superbè egerint contra illos.
1.b.14 * Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi 12
5.b.7. holocausta & hostias Deo: venerúntq;
10.c. Aaron & omnes seniores Israël, vt co-
10.14 mederent panem cum eo coram Deo. C
b.8. * Altera autem die sedit Moyses vt iu- 13
dicaret populum, qui assistebat Moysi à
mane vsque ad vesperam. * Quod cùm 14
vidisset cognatus eius, omnia scilicet
quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc
quod facis in plebe? cur solus sedes, &
omnis populus præstolatur de manè
vsq; ad vesperã?* Cui respondit Moyses: 15
Venit ad me populus quærens sententiã
Dei.* Cúmq; acciderit eis aliqua disce- 16
ptatio, veniunt ad me vt iudicem inter
eos, & ostendam præcepta Dei, & leges
eius.* At ille: Nõ bonã, inquit, rem facis: 17
* stulto labore consumeris & tu, & po- 18
pulus iste qui tecum est: vltra vires tuas
||Deu. est negotiũ; || solus illud non poteris su-
1.c.12. stinere. * Sed audi verba mea atque cõ- 19
silia, & erit Deus tecum. Esto tu populo
in his quæ ad Deum pertinẽt, vt referas
quæ dicuntur ad eum? * ostendásq; po- 20
pulo ceremonias & ritũ colendi, viám-
que per quam ingredi debeant, & opus
quod facere debeant. * Prouide autẽ de 21
omni plebe viros potentes, & timentes
Deũ, in quibus sit veritas, & qui oderint D
auaritiam, & constitue ex eis tribunos
& centuriones, & quinquagenarios, &
decanos,* qui iudicent populum omni 22
tempore: quidquid autem maius fuerit,
referant ad te, & ipsi minora tantũmo-
do iudicent: leuiúsque sit tibi, partito in
alios onere. * Si hoc feceris, implebis 23
imperium Dei, & præcepta eius poteris
sustentare: & omnis hic populus reuer-
tetur ad loca sua cum pace.* Quibus au- 24
ditis; Moyses fecit omnia quæ ille sug-
gesserat. * Et electis viris strenuis de 25
cuncto Israel, constituit eos principes
populi tribunos, & centuriones, &
quinquagenarios, & decanos.* Qui iu- 26
dicabant plebem omni tempore: quid-
quid autem grauius erat, referebant ad
eum, faciliora tantummodo iudican- 26
tes. * Dimisítque cognatum suum: qui
reuersus abiit in terram suam.

CAP. XIX.

Iuxta montem Sinai, commemorato liberationis ex Ægypto beneficio, populus sanctificari iubetur, vt descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moysi locuturus.

1 MEnse tertio egressionis Israel de || Nu.
A Terra Aegypti, in die hac venerũt 33. c.
2 in solitudinẽ Sinai.* Nã profecti de Ra- 15.
phidim, & peruenientes vsq; in desertũ
Sinai, castrametati sunt in eodem loco,
ibiq; Israël fixit tẽtoria è regione mon-
3 tis.* || Moyses autẽ ascendit ad Deũ, vo- || Act.
cauitq; eũ Dñs de monte, & ait: Hæc di- 7.c.38
cẽs domui Iacob, & annũtiabis filiis Is-
4 raël:* || Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Ae- || Deu.
gyptiis, quo modo portauerim vos super 29. a.
5 alas aquilarũ, & assumpserim mihi.* Si 2.
ergo audieritis vocẽ meã, & custodieri-
tis pactũ meum, eritis mihi in peculium
de cunctis populis: || mea est enim omnis
6 terra.* || Et vos eritis mihi in regnũ sa- || Ps.
B cerdotale, & gens sancta: hæc sunt verba 23.a.1
quæ loqueris ad filios Israel. * Venit 1.Pet.
7 Moyses: & conuocatis maioribus natu 2.b.9.
populi, exposuit omnes sermones quos
8 mãdauerat Dñs.* Respõditq; omnis po-
pulus simul. Cũcta quæ locutus est Dñs,
faciemus. Cúmq; retulisset Moyses verba
9 populi ad Dñm,* ait ei Dñs: Iã nunc ve-
niã ad te in caligine nubis, vt audiat me
populus loquentẽ ad te, & credat tibi in
perpetuũ. Nuntiauit ergo Moyses verba
10 populi ad Dominum.* Qui dixit ei: Vade
ad populum, & sanctifica illos hodie, &
11 cras, lauéntq; vestimẽta sua.* Et sint pa-
rati in diẽ tertiũ, in die enim tertia des-
cendet Dñs corã omni plebe super mõ-
12 tẽ Sinai.* Constituésq; terminos populo
per circuitum, & dices ad eos: Cauete ne
ascendatis in montẽ, || nec tangatis fines || Heb.
C illius: omnis qui tetigerit montẽ, morte 12. c.
13 morietur:* Manus non tanget eũ, sed la- 18.
pidibus opprimetur, aut cõfodietur ia-
culis: siue iumentũ fuerit, siue homo, nõ
viuet: cũ cœperit clangere buccina, tunc
14 ascendãt in montẽ.* Descendítq; Moyses
de monte ad populũ, & sanctificauit eũ
15 Cúmq; lauissent vestimenta sua,* ait ad
eos: Estote parati in diem tertiũ, & ne
16 appropinquetis vxoribus vestris: * Iámq;
aduenerat tertius dies, & mane incla-
ruerat: & ecce cœperũt audiri tonitrua,
ac micare fulgura, & nubes densissima
operire montem, clangórq; buccinę ve-
hementiùs perstrepebat: & timuit popu-
17 lus qui erat in castris.* Cúmq; eduxisset
eos Moyses in occursũ Dei de loco ca-
18 strorũ, steterũt ad radices mõtis.* || To- ||Deu.
tus autem mõs Sinai fumabat: eo quod 4.b.11
D descendisset Dñs super eũ in igne, & as-
cenderet fumus ex eo quasi de fornace:
19 erátq; omnis mons terribilis.* Et soni-
tus buccinæ paulatim crescebat in ma-
ius, & prolixius tendebatur: Moyses lo-
queba

quebatur,& Deus respondebat ei.* Def- 20
cẽditq; Dñs super montẽ Sinai in ipso
mõtis vertice, & vocauit Moysen in ca-
cumen eius. Quò cùm ascendisset,* dixit 21
ad eũ : Descende,& cõtestare populum:
ne fortè velit transcendere terminos ad
videndũ Dñm , & pereat ex eis plurima
multitudo. * Sacerdotes quoque qui ac- 22
cedunt ad Dñm, sanctificentur, ne per-
cutiat eos. * Dixitque Moyses ad Dñm: 23
Non poterit vulgus ascendere in montẽ
Sinai : tu enim testificatus es,& iussisti,
dicens : Pone terminos circa montẽ,&
sanctifica illũ. * Cui ait Dñs : Vade,des- 24
cende:ascendésq; tu,& Aaron tecum:sa-
cerdotes autem & populus ne transeant
terminos,nec ascẽdãt ad Dñm,ne for-
tè interficiat illos. * Descenditq; Moy- 25
ses ad populum,& omnia narrauit eis.

CAP. XX.

Moyses decalogum à Domino auditum territo populo narrat, ac terreum aut lapideum de insectis lapidibus altare fieri iubet, ad quod non sit per
||Deu. *gradus ascendendum.*

5.a.6. LOcutúsq; est Dñs cunctos sermones 1
Ps.80 hos : * Ego sum Dñs Deus tuus, qui 2
c. 11. eduxi te de terra Aegypti, de domo ser- A
Leu. uitutis. * Non habebis deos alienos co- 3
26.a.1 ram me. * || Non facies tibi sculptile, 4
Deut. neque omnem similitudinem quæ est in
4.c.15 cœlo desuper,& quæ in terra deorsum,
Iof.24 nec eorum quæ sunt in aquis sub terra.
c. 14. * Non adorabis ea,neque coles:ego sum 5
Ps.96. Dñs Deus tuus fortis, zelotes , visitans
b. 7. iniquitatem patrũ in filios, in tertiã &
Leu. quartam generationem eorũ qui ode-
19. c. rũt me:*& faciens misericordiã in mil- 6
12. lia his qui diligunt me , & custodiunt B
|Deu. præcepta mea. * || Non assumes nomen 7
5.b.11 Dñi Dei tui in vanum , nec enim habe-
Matt. bit insontem Dñs eum qui assumpserit
5.c.33 nomen Dñi Dei sui frustra.* ||Memento 8
Infra vt diem sabbati sanctifices.* Sex diebus 9
13. operaberis , & facies omnia opera tua.
Deut. * Septimo autem die sabbatum Domini 10
5.b.14 Dei tui est:non facies omne opus in eo,
31. c. tu, & filius tuus & filia tua, seruus tuus
||Eze. & ancilla tua,iumentum tuum,& adue-
20. b. na qui est intra portas tuas.*|| Sex enim 11
12. diebus fecit Dominus cælum & terrã,&
|Gen. mare , & omnia quæ in eis sunt, & re-
2.a.2. quieuit in die septimo, idcirco benedi-
|Deu. xit Dñs diei sabbati, & sanctificauit eũ.
5.b.16 Matt. * || Honora patrem tuum & matrem tuã, 12
5. a. vt sis longæuus super terrã,quam Domi- C
nus Deus tuus dabit tibi.* || Non occi- 13
Eph. des. * Non mœchaberis. * Non furtum 14
6.a.2. facies. * Non loqueris contra proximũ 15
Mat. tuum falsum testimonium.* || Non con- 16
5.c.21 cupisces domum proximi tui : nec desi- 17
Rom. derabis vxorem eius, non seruum, non
7.b.7. ancillam, non bouem,non asinum, nec
13.c. omnia quæ illius sunt. * Cunctus autem 18
populus videbat voces & lampades , &
sonitum buccinæ , montémque fuman-
tem & perterriti ac pauore concussi,
19 steterunt procul, * dicentes Moysi : Lo-
quere tu nobis,& audiemus : nõ loqua-
20 tur nobis Dñs,ne fortè moriamur. * Et
ait Moyses ad populum:Nolite timere :
vt enim probaret vos,venit Deus , & vt
terror illius esset in vobis , & non pec-
21 caretis.* || Stetítque populus de longè. ||Deu.
Moyses autem accessit ad caliginem in 18. c.
22 qua erat Deus. * Dixit præterea Dñs ad 16.
D Moysen:Hæc dices filiis Israel:Vos vidi- Hebr.
stis quòd de cælo locutus sim vobis. 12. e.
23 * Non facietis deos argenteos,nec deos 18.
24 aureos facietis vobis.* || Altare de terra ||Infr.
facietis mihi , & offeretis super eo ho- 27. b.
locausta & pacifica vestra, oues vestras 8. 38.
& boues in omni loco in quo memoria a. 7.
fuerit nominis mei : veniam ad te , &
25 benedicam tibi. * || Quòd si altare lapi- ||Deu.
deum feceris mihi, non ædificabis illud 27. b.
de sectis lapidibus : si enim leuaueris 5.
26 cultrum super eo, polluetur. * Non as- Iof. 8.
cendes per gradus ad altare meum , ne c. 31.
reueletur turpitudo.

CAP. XXI.

* *Præcepta iudicialia quoad emptitios seruos,& ancillas,furta,homicidia,parricidia,parentũ maledicta,rixas,& talionis pœnas, atque cornupetam bouem.*

1 HAec sunt iudicia quæ propones eis. Deu.
2 * Si emeris seruum Hebræum , sex 15. c.
A annis seruiet tibi : in septimo egredie- 12.
3 tur liber gratis.*Cum quali veste intra- Iere.
4 uerit,cũ tali exeat:si habens vxorem, & 34. c.
vxor egredietur simul. * Sin autem do- 14.
minus dederit illi vxorem, & pepererit
filios & filias:mulier & liberi eius erunt
domini sui,ipse verò exibit cum vestitu
5 suo.* Quòd si dixerit seruus:Diligo do-
minũ meũ & vxorẽ ac liberos, nõ egre-
6 diar liber:* offeret eum dominus diis,&
applicabitur ad ostiũ & postes,perfora-
B bitq; aurẽ eius subula : & erit ei seruus
7 in sæculũ.* Si quis vẽdiderit filiã suã in
famulã,nõ egredietur sicut ancillæ exi-
8 re consueuerũt. * Si displicuerit oculis
domini sui cui tradita fuerat , dimittet
eã : populo autẽ alieno vendẽdi nõ ha-
9 bebit potestatẽ,si spreuerit eã.* Sin autẽ
filio suo desponderit eam,iuxta morem
10 filiarum faciet illi. * Quòd si alteram ei
acceperit,prouidebit puellæ nuptias, &
vestimenta,& pretium pudicitiæ nõ ne-
11 gabit.* Si tria ista nõ fecerit,egredietur
12 gratis absq; pecunia.* || Qui percusserit ||Leu.
hominẽ volens occidere,morte moria- 24. c.
13 tur. * Qui autem non est insidiatus : sed 17.
C Deus illũ tradidit in manus eius : cõsti- Deut.
tuã tibi locum in quem fugere debeat. 19.a.2
14 * Si quis per industriã occiderit proxi-
mum suũ,& per insidias : ab altari meo
15 euelles eũ,vt moriatur. * Qui percusse-
rit patrem suum aut matrẽ, morte mo-
16 riatur. * Qui furatus fuerit hominem,&
vendide

vendiderit eum,conuictus noxæ,morte
||Leu. moriatur.||* Qui maledixerit patri suo, 17
20. b. vel matri, morte moriatur. * Si rixati 18
9. fuerint viri, & percusserit alter proxi-
Pr.20 mum suũ lapide vel pugno,& ille mor-
c.20. tuus non fuerit,sed iacuerit in lectulo:
Mat. * si surrexit, & ambulauerit foris su- 19
15.a.4 per baculũ suũ,innocẽs erit qui percus- D
Mar. serit,ita tamẽ vt operas eius,& impẽsas
7.b.10 in medicos restituat. * Qui percusserit 20
seruũ suum,vel ancillã virga, & mortui
fuerint in manibus eius, criminis reus
erit. *Sin autem vno die vel duobus su- 21
peruixerit,non subiacebit pœnæ, quia
pecunia illius est.*Si rixati fuerint viri, 22
& percusserit quis mulierẽ prægnantẽ,
& abortiuũ quidẽ fecerit,sed ipsa vixe-
rit: subiacebit dãno quãtũ maritus mu-
lieris expetierit,& arbitri iudicauerint.
*Sin autem mors eius fuerit subsecuta, 23
||Leu. reddet animã pro anima.*||oculum pro 24
24.d. oculo,dentem pro dente,manũ pro ma- E
20. nu,pedẽ pro pede, *adustionẽ pro adu- 25
Deut. stione,vulnus pro vulnere,liuorem pro
19.d. liuore.*Si percusserit quispiã oculũ ser- 26
21. ui sui aut ancillæ,& luscos eos fecerit,
Mat. dimittet eos liberos pro oculo quem
5.f.38. eruit.*Dentẽ quoque si excusserit seruo 27
vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos
liberos.*Si bos cornu percusserit virum 28
aut mulierem,& mortui fuerint,lapidi-
bus obruetur:& non comedẽtur carnes
eius, dñs quoque bouis innocens erit.
* Quòd si bos cornupeta fuerit ab heri 29
& nudiustertius, & contestati sunt dñm
eius,nec recluserit eũ, occideritq; virũ F
aut mulierẽ: & bos lapidibus obruetur,
& dñm eius occident.*Quòd si pretium 30
fuerit ei impositũ, dabit pro anima sua
quidquid fuerit postulatus. *Filiũ quo- 31
que & filiam si cornu percusserit,simili
sententiæ subiacebit. * Si seruum,ancil- 32
lámque inuaserit, triginta siclos argẽti G
dño dabit,bos verò lapidibus opprime-
tur. *Si quis aperuerit cisternam,& fo- 33
derit, & non aperuerit eam, ceciderit-
que bos aut asinus in eam, * reddet do- 34
minus cisternæ pretiũ iumentorũ:quod
autem mortuum est,ipsius erit. *Si bos 35
alienus bouem alterius vulnerauerit,&
ille mortuus fuerit: vendent bouem vi-
uum,& diuident pretiũ, cadauer autem
mortui inter se dispertient.*Sin autem 36
sciebat quòd bos cornupeta esset ab
heri & nudiustertius,& non custodiuit
eum dominus suus: reddet bouem pro
boue,& cadauer integrum accipiet.

CAPVT XXII.

Furti damnique illati pœna, depositi, commodati atque stupri lex, idololatriæ supplicium: aduenæ, viduæ & pupillo nocentium pœna: mutui, vsuræ & pignoris lex, ac obedientiæ, & decimarũ.

SI quis furatus fuerit bouẽ,aut ouem, 1
& occiderit vel vendiderit:quinque A
2 boues pro vno boue restituet, *& qua- 2.Reg
tuor oues pro vna oue.*Si effringẽs fur 12.b.6
domũ siue suffodiens fuerit inuentus,&
accepto vulnere mortuus fuerit: per-
3 cussor non erit reus sanguinis.*Quòd si
orto sole hoc fecerit,homicidiũ perpe-
trauit,& ipse morietur.Si non habuerit
4 quod pro furto reddat,ipse venundabi-
tur. * Si inuentum fuerit apud eũ quod
furatus est, viuens, siue bos,siue asinus,
5 siue ouis: duplum restituet. * Si læserit
quispiam agrum vel vineã, & dimiserit
iumentum suum vt depascatur aliena:
quicquid optimũ habuerit in agro suo,
6 vel in vinea,pro damni æstimatione re-
B stituet. *Si egressus ignis inuenerit spi-
nas, & cõprehenderit aceruos frugum,
siue stantes segetes in agris, reddet
7 dãnum qui ignem succenderit. *Si quis
commendauerit amico pecuniam, aut
vas in custodiam,& ab eo, qui suscepe-
rat,furto ablata fuerint:si inuenitur fur,
8 duplum reddet: * si latet fur, dominus
domus applicabitur ad deos, & iurabit
quòd non extenderit manũ in rem pro-
9 ximi sui, *ad perpetrandã fraudem,tam
in boue,quàm in asino, & oue ac vesti-
mento, & quidquid dãnum inferre po-
test:ad deos vtriusque causa perueniet:
& si illi iudicauerint, duplum restituet
10 proximo suo. * Si quis commendauerit
proximo suo asinum, bouem, ouem, &
omne iumentum ad custodiam,& mor-
tuum fuerit, aut debilitatum, vel captũ
ab hostibus, nullúsque hoc viderit:
11 * iusiurandum erit in medio, quòd non
extenderit manum ad rem proximi sui:
|| suscipiétque dñs iuramentum, & ille ||Gen.
12 reddere non cogetur. * Quòd si furto 31.f.
C ablatum fuerit, restituet damnum do- 39.
13 mino. * Si comestum à bestia, deferat
ad eũ quod occisum est,& nõ restituet.
14 * Qui à proximo suo quidquam horum
mutuò postulauerit, & debilitatum aut
mortuum fuerit domino non præsente,
15 reddere compelletur. * Quòd si impræ-
sentiarum dominus fuerit, nõ restituet,
maximè si conductum venerat pro mer-
16 cede operis sui.*||Si seduxerit quis vir- Deut.
ginem necdum desponsatã, dormieritq; 22.d.
cum ea:dotabit eã, & habebit eam vxo- 28.
17 rẽ. *Si pater virginis dare noluerit,red- ||Leu.
det pecuniã iuxta modum dotis, quam 19.a.
18 virgines accipere cõsueuerunt.*Malefi- 4.
19 cos non patieris viuere.*Qui coierit cũ
20 iumento,morte moriatur.*||Qui immo-
lat diis,occidetur,præterquã Dño soli.
21 * Aduenam non contristabis, neque af-
D fliges eum:aduenæ enim & ipsi fuistis in
22 Terra Aegypti. * Viduæ & pupillo non
23 nocebitis. *Si læseritis eos,vociferabũ- Zach.
tur ad me,& ego audiam clamorẽ eorũ: 7.a.
24 *& indignabitur furor meus,percutiãq; 10.
vos gladio, & erunt vxores vestræ vi-
25 duæ,& filij vestri pupilli. *Si pecuniam
mutuam

mutuam dederis populo meo pauperi
qui habitat tecum,non vrgebis eũ quasi
exactor,nec vsuris opprimes.*Si pignus 26
à proximo tuo acceperis vestimentum,
ante solis occasum reddes ei. * Ipsum 27
enim est solũ quo operitur,indumẽtum
carnis eius,nec habet aliud in quo dor-
miat:si clamauerit ad me,exaudiã eum,
quia misericors sum.*Diis nõ detrahes, 28
& principi populi tui non maledices.
*Decimas tuas & primitias tuas nõ tar- 29
Act. dabis reddere, ||primogenitum filiorum
25.b.5 tuorum dabis mihi.* De bobus quoque 30
||Leu. & ouibus similiter facies,septem diebus
22.a. sit cum matre sua, die octaua reddes il-
8. lum mihi. * Viri sancti eritis mihi:car- 31
Ezec. nem,quæ à bestiis fuerit prægustata, nõ
44.g. comedetis , sed proiicietis canibus.
30.

CAP. XXIII.

Sup. *Leges præfixæ iudicibus bos & asinus*
13.a. *inimici seruandus: non accipienda iu-*
2. & *dicibus munera: de anni & diei septimi*
b.12. *quiete, tribúsque festis præcipuis: de*
Infr. *Angelo in ducem itineris præmittendo,*
34.c. *& præmiis seruantium præcepta.*
19. NOn suscipies vocem mendacij:nec 1
iunges manũ tuã vt pro impio dicas A
falsum testimoniũ. *Non sequeris turbã 2
ad faciẽdum malũ:nec in iudicio pluri-
morũ acquiesces sentẽtiæ,vt à vero de-
uies.*Pauperis quoque non misereberis 3
||Deu. in iudicio. *Si occurreris boui inimici
22.a. tui,aut asino erranti,reduc ad eũ.*Si vi- 4
1. deris asinũ odiẽtis te iacere sub onere,
non pertrãsibis, sed subleuabis cum eo.
* Non declinabis in iudicium pauperis. 5
*Mendacium fugies.Insontem & iustum 6
||Dan. non occides:quia auersor impiũ. *||Nec 7
13.f. accipies munera , quæ etiam excæcant B
53. prudentes, & subuertunt verba iustorũ. 8
* Peregrino molestus non eris , scitis 9
enim aduenarum animas : quia & ipsi
||Deu. || peregrini fuistis in terra Aegypti.*Sex 10
16.d. annis seminabis terrã tuã, & congrega-
19. bis fruges eius. * Anno autem septimo 11
Eccli. dimittes eam, & requiescere facies , vt
20.d. comedant pauperes populi tui:& quid-
31. quid reliquum fuerit, edant bestiæ agri:
Gen. ita facies in vinea , & in oliueto tuo.
46.a. * Sex diebus operaberis : septimo die 12
6. cessabis,vt requiescat bos & asinus tuus: C
& refrigeretur filius ancillæ tuæ, & ad-
uena.*Omnia quæ dixi vobis,custodite. 13
Et per nomen externorum deorum non
iurabitis,neque audietur ex ore vestro.
|| Sup. * Tribus vicibus per singulos annos mihi 14
13.a.4. festa celebrabitis.*Solemnitatẽ azymo- 15
||Infr. rum custodies. Septem diebus comedes
34.c. azyma,||sicut præcepi tibi,tempore mẽ-
22. sis nouorũ,quando egressus es de Aegy-
||Deu. pto : || non apparebis in conspectu meo
16.d. vacuus. *Et solemnitatem messis primi- 16
16. tiuorũ operis tui, quæcũq; seminaueris D
Eccli. in agro,solemnitatem quoque in exitu
35.a.6. anni, quando cõgregaueris omnes fru-
17 ges tuas de agro. * Ter in anno appare-
bit omne masculinũ tuum coram Dño
18 Deo tuo. *Nõ immolabis super fermẽto
sanguinem victimæ meæ,nec remanebit
adeps solemnitatis meæ vsque manè.
19 *Primitias frugum terræ tuæ deferes in Deut.
domũ Dñi Dei tui. Non coques hœdum 14.c.
20 in lacte matris suæ. * Ecce ego mittam 21.
Angelum meũ,qui præcedat te,& custo- Infr.
diat in via, & introducat in locum quẽ 34.d.
21 paraui.*Obserua eum,& audi vocẽ eius, 26.
nec contemnendum putes:quia non di- Deut.
mittet cũ peccaueris,& est nomẽ meum 7.b.11
22 in illo.*Quòd si audieris vocem eius,&
E feceris omnia quæ loquor,inimicus ero
inimicis tuis, & affligam affligentes te.
23 *||Præcedétq; te Angelus meus,& intro- Inf.33
ducet te ad Amorrhæũ, & Hethæum, & a.2.
Pherezæum , Chananæúmq; & Heuæũ, || Ios.
24 & Iebusæũ,quos ego cõterã. *Non ado- 24.c.
rabis deos eorũ,nec coles eos:nõ facies 11.
opera eorum , sed destrues eos, & con- Deut.
25 fringes statuas eorum. *Seruietisq; Dño 7.d.
Deo vestro, vt benedicã panibus tuis & 22.
aquis,&auferam infirmitatem de medio
26 tui. *Non erit infœcunda,nec sterilis in
F terra tua:numerũ dierũ tuorũ implebo.
27 *Terrorẽ meũ mittã in præcursum tuũ,
& occidam omnem populum, ad quem
ingredieris:cunctorúmque inimicorum
28 tuorum coram te terga vertã:*emittens
crabrones priùs,qui fugabunt Heuæum,
& Chananæum, & Hethæum,antequam
29 introeas.*Non eiiciã eos à facie tua an- Deut.
no vno: ne terra in solitudinem redigã- 7.c.
30 tur,& crescant contra te bestiæ.*Paula- 20.
tim expellam eos de conspectu tuo, do-
31 nec augearis,& possideas Terram. *Po-
nam autem terminos tuos à Mari rubro
vsque ad mare Palæstinorum , & à de-
serto vsque ad fluuium:tradam in mani-
bus vestris habitatores terræ,& eiiciam
32 eos de conspectu vestro. * || Non inibis
33 cum eis fœdus,ne cum diis eorũ. *Non ||Deu.
habitent in terra tua,nec fortè peccare 7.a.2.
te faciant in me,si seruieris diis eorum: Infr.
quod tibi certè erit in scandalum: 34.b.

CAP. XXIV. 15.

Oblatis Domino sacrificiis, fœderísque
sanguine in populum resperso, Moyses
ceteris ad radicem montis manentibus,
solus in montem ascendit, vbi cum Do-
mino quadraginta diebus permansit.
1 MOysi quoque dixit : Ascende ad
A Dominum tu, & Aaron, Nadab, &
Abiu , & septuaginta senes ex Israël , &
2 adorabitis procul. * Solúsque Moyses
ascendet ad Dominum , & illi non ap-
propinquabunt : nec populus ascendet
cum eo.*Venit ergo Moyses & narrauit
3 plebi omnia verba Dñi , atque iudicia:
respondítque omnis populus vna voce:
Omnia verba Dñi, quæ locutus est , fa-
ciemus. *Scripsit autem Moyses vniuer-
4 sos sermones Domini: & manè consur-
gens

gens ædificauit altare ad radices mon-
tis, & duodecim titulos per duodecim
tribus Iſraël.*Miſítque iuuenes de filiis 5
Iſraël,& obtulerunt holocauſta, immo- B
lauerúntque victimas pacificas Dño,vi-
tulos. * Tulit itaque Moyſes dimidiam 6
partẽ sãguinis,& miſit in crateras:partẽ
autem reſiduã fudit ſuper altare. *Aſſu- 7
ménſq; volumen fœderis,legit audiente
populo:qui dixerũt:Omnia quæ locutus
eſt Dñs, faciemus,& erimus obediẽtes.
* Ille verò ſumptũ ſanguinem reſperſit 8
in populũ.& ait:Hic eſt ſanguis fœderis
quod pepigit Dñs vobiſcũ ſuper cunctis
Heb.9 ſermonibus his.*Aſcenderúntque Moy- 9
c.10. ſes & Aaron, Nadab & Abiu, & ſeptua- C
ginta de ſenioribus Iſraël: *& viderunt 10
Deum Iſraël: & ſub pedibus eius quaſi
opus lapidis ſapphirini,& quaſi cælum,
cùm ſerenũ eſt.*Nec ſuper eos qui pro- 11
cul receſſerant de filiis Iſraël,miſit ma-
num ſuã,viderúntq; Deũ,& comederũt,
ac biberunt.*Dixit autẽ Dñs ad Moysẽ: 12
Aſcende ad me in montẽ,& eſto ibi:da-
bóque tibi tabulas lapideas,& legem ac
mandata quæ ſcripſi: vt doceas eos. * 13
Surrexerunt Moyſes & Ioſue miniſter
eius:aſcẽdénſq; Moyſes in montem Dei,
* ſenioribus ait: Expectate hic donec 14
reuertamur ad vos. Habetis Aaron & D
Hur vobiſcum: ſi quid natũ fuerit quæ-
ſtionis,referetis ad eos. *Cúmq; aſcen- 15
diſſet Moyſes, operuit nubes montem, 16
& habitauit gloria Dñi ſuper Sinai, te-
gens illũ nube ſex diebus: ſeptimo autẽ
die vocauit eũ de medio caliginis.*Erat 17
autẽ ſpecies gloriæ Dñi, quaſi ignis ar-
dẽs ſuper verticẽ montis, in conſpectu
filiorũ Iſraël. * Ingreſſúſq; Moyſes me- 18
diũ nebulæ,aſcẽdit in mõtem:& fuit ibi
quadraginta diebus,& quadraginta no-
ctibus.

CAP. XXV.

Iubetur primitiarum ac donorũ oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam, menſam, & candelabrum, cunctáque,illuc pertinentia.

LOcutúſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs: 1
||Infr. * Loquere filiis Iſraël, vt tollãt mi- 2
35.a. hi primitias ab || omni homine qui of- A
5. feret vltroneus, accipietis eas. * Hæc 3
ſunt autẽ quæ accipere debetis:Aurum,
& argẽtum,& æs, * hyacinthũ & purpu- 4
rã,coccúmque bis tinctum,& byſſũ, pi-
los caprarum, *& pelles arietum rubri- 5
catas,pelléſque iãthinas, & ligna ſetim:
* oleum ad luminaria cõcinnanda:aro- 6
mata in vnguentũ, & thymiamata boni
odoris: *lapides onychinos, & gemmas 7
||Heb. ad ornandum ephod,ac rationale. *Fa- 8
9.a.2. ciéntq; mihi ſanctuariũ, & habitabo in
medio eorũ:*||iuxta omnem ſimilitudi- 9
nem tabernaculi quod oſtendam tibi,&
omniũ vaſorũ in cultũ eius: ſicque fa-
cietis illud: *Arcam de lignis ſetim cõ- 10
pingite,cuius longitudo habeat duos &
ſemis cubitos: latitudo,cubitũ & dimi-
dium:altitudo, cubitum ſimiliter ac ſe-
11 miſſem. * Et deaurabis eam auro mun-
diſſimo intus & foris: faciéſque ſupra,
12 coronã aureã per circuitũ: & * quatuor
circulos aureos, quos pones per qua-
tuor arcæ angulos: duo circuli ſint in
13 latere vno, & duo in altero. * Facies
quoq; vectes de lignis ſetim, & operies
14 eos auro.*Inducéſque per circulos qui
B ſunt in arcæ lateribꝰ, vt portetur in eis:
15 * qui ſemper erunt in circulis, nec vm-
16 quã extrahentur ab eis.* Ponéſq; in ar-
17 ca teſtificationẽ quã dabo tibi. * Facies
& propitiatorium de auro mundiſſimo:
duos cubitos & dimidiũ tenebit longi-
tudo eius, & cubitũ ac ſemiſſem latitu-
18 do. *Duos quoque Cherubim aureos &
productiles facies, ex vtraq; parte ora-
19 culi. *Cherub vnus ſit in latere vno, &
20 alter in altero. *Vtrumque latus propi-
tiatorij tegant expandẽtes alas, & ope-
rientes oraculum,reſpiciántq; ſe mutuò
verſis vultibus in propitiatorium quo
21 operienda eſt arca, *in qua pones teſti-
22 moniũ quod dabo tibi. *Inde præcipiã,
C & loquar ad te ſupra propitiatoriũ, ac
de medio duorum Cherubim,qui erunt
ſuper arcã teſtimonij,cuncta quæ man-
23 dabo per te filiis Iſraël.*Facies & men-
ſam de lignis ſetim,habentem duos cu-
bitos longitudinis, & in latitudine cu-
bitũ, & in altitudine cubitũ ac ſemiſsẽ.
24 * Et inaurabis eam auro puriſſimo: fa-
25 ciéſque illi labiũ aureũ per circuitũ,*&
ipſi labio coronam interraſilẽ altã qua-
tuor digitis: & ſuper illam,alterã coro-
26 nã aureolã. *Quatuor quoque circulos
aureos præparabis, & pones eos in
quatuor angulis eiuſdẽ menſæ per ſin-
27 gulos pedes. * Subter coronã erunt cir-
culi aurei, vt mittãtur vectes per eos,&
poſſit menſa portari. *Ipſos quoque ve-
28 ctes facies de lignis ſetim,& circumda-
29 bis auro ad ſubuehendam mẽſam. * Pa-
rabis & acetabula, ac phialas, thuribu-
la, & cyathos,in quibus offerenda ſunt
30 libamina, ex auro puriſſimo. * Et po-
nes ſuper menſam panes propoſitionis
31 in conſpectu meo ſemper. * Facies &
candelabrum ductile de auro mundiſſi-
mo, haſtile eius,& calamos, ſcyphos,&
D ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedentia.
32 * Sex calami egredientur de lateribus,
tres ex vno latere, & tres ex altero. *
33 Tres ſcyphi quaſi in nucis modum per
calamos ſingulos,ſphærulaque ſimul, &
lilium:& tres ſimiliter ſcyphi inſtar nu-
cis in calamo altero, ſphæruláq; ſimul
& liliũ.Hoc erit opus ſex calamorũ,qui
34 producendi ſunt de haſtili: * in ipſo au-
tem cãdelabro erunt quatuor ſcyphi in
nucis modũ ſphærulæq; per ſingulos, &
35 lilia.*Sphærulæ ſub duobus calamis per
tria loca,qui ſimul ſex fiunt procedẽtes
de

de hastili vno. * Et sphærulæ igitur & 36
calami ex ipso erunt, vniuersa ductilia
de auro purissimo. * Facies & lucernas 37
septem, & pones eas super cãdelabrum,
vt luceant ex aduerso. * Emunctoria 38
quoque & vbi quæ emuncta sunt extin-
guantur, fiant de auro purissimo. *Omne 39
pondus candelabri cum vniuersis vasis
suis habebit talentum auri purissimi.
* || Inspice, & fac secundùm exemplar 40
quod tibi in monte monstratum est.

CAP. XXVI.

Forma ac constructio tabernaculi Moysaici, veli, arcæ, propitiatorij, mensæ, candelabri, & tentorij, iuxta suas quaque mensuras.

|| Heb. 8. b. 5. Act. 7. f. 44.

Tabernaculum verò ita facies: Decẽ 1
cortinas de bysso retorta, & hya- A
cintho, ac purpura, coccóque bis tincto,
variatas opere plumario facies. * Lon- 2
gitudo cortinæ vnius habebit viginti-
octo cubitos: latitudo, quatuor cubito-
rum erit. Vnius mensuræ fient vniuersa
tẽtoria. *Quinque cortinæ sibi iungẽtur 3
mutuò, & aliæ quinque nexu simili co-
hærebũt. *Ansulas hyacinthinas in late- 4
ribus ac summitatibus facies cortinarũ,
vt possint inuicem copulari. *Quinqua- 5
genas ansulas cortina habebit in vtraq;
parte, ita insertas, vt ansa contra ansam
veniat, & altera alteri possit aptari. *Fa- 6
cies & quinquaginta circulos aureos B
quibus cortinarum vela iungenda sunt,
vt vnũ tabernaculũ fiat. *Facies & saga 7
cilicina vndecim, ad operiendũ tectum
tabernaculi. *Lõgitudo sagi vnius habe- 8
bit triginta cubitos: & latitudo, quatuor:
æqua erit mensura sagorum omniũ. * E 9
quibus quinque iũges seorsũ, & sex sibi
mutuò copulabis, ita vt sextũ sagum in
fronte tecti duplices. * Facies & quin- 10
quaginta ansas in ora sagi vnius, vt cõ-
iungi cum altero queat: & quinquaginta
ansas in ora sagi alterius, vt cum altero
copuletur. * Facies & quinquaginta fi- 11
bulas æneas, quibus iungantur ansæ, vt
vnũ ex omnibus operimentũ fiat. *Quod 12
autẽ superfuerit in sagis quæ parantur C
tecto, id est, vnum sagũ quod amplius est,
ex medietate eius operies posteriora
tabernaculi. * Et cubitus ex vna parte 13
pendebit, & alter ex altera, qui plus est
in sagorũ longitudine, vtrũque latus ta-
bernaculi protegens. * Facies & operi- 14
mentum aliud tecto de pellibus arietũ
rubricatis: & super hoc rursum aliud
operimentũ de iãthinis pellibus. *Facies 15
& tabulas stantes tabernaculi de lignis
setim, * quæ singulæ denos cubitos in 16
lõgitudine habeant, & in latitudine sin-
gulos ac semissem. *In lateribus tabulæ, 17
duæ incastraturæ fient, quibus tabula
alteri tabulæ connectatur: atque in hũc D
modũ cunctæ tabulæ parabuntur. *Qua- 18
rum viginti erunt in latere meridiano
19 quod vergit ad Austrum. * Quibus qua-
draginta bases argẽteas fundes, vt binæ
bases singulis tabulis per duos angulos
20 subiiciãtur. *In latere quoq; secũdo ta-
bernaculi quod vergit ad Aquilonẽ, vi-
21 ginti tabulæ erunt, *quadraginta habẽ-
E tes bases argenteas, binæ bases singulis
22 tabulis supponentur. *Ad occidentalem
verò plagã tabernaculi facies sex tabu-
23 las, *& rursum alias duas quæ in angulis
24 erigãtur post tergũ tabernaculi. *Erũnt-
que cõiunctæ à deorsum vsque sursũ, &
vna omnes compago retinebit. Duabus
quoque tabulis quæ in angulis ponẽdæ
25 sunt, similis iũctura seruabitur. *Et erũt
simul tabulæ octo, bases earũ argenteæ
sedecim, duabus basibus per vnã tabulã
26 supputatis. * Facies & vectes de lignis
setim quinque ad cõtinendas tabulas in
27 vno latere tabernaculi, *& quinq; alios
in altero, & eiusdẽ numeri ad occiden-
28 talem plagã: *qui mittentur per medias
F tabulas à summo vsq; ad summũ. *Ipsas
29 quoq; tabulas deaurabis, & fundes in eis
annulos aureos, per quos vectes tabu-
lata cõtineant, quos operies laminis au-
30 reis. *Et eriges tabernaculũ iuxta exem-
31 plar quod tibi in || Mõte monstratũ est. || Sup. 25. d. 40.
Facies & velũ de hyacintho, & purpura,
coccóque bis tincto, & bysso retorta,
opere plumario & pulchra varietate
32 contextũ: *quod appendes ante quatuor
colũnas de lignis setim, quæ ipsæ quidẽ
deauratæ erunt, & habebunt capita au-
33 rea, sed bases argẽteas. *Inseretur autem
G velũ per circulos, intra quod pones ar-
cã testimonij, quo & Sanctuariũ, & San-
34 ctuarij sanctuaria diuidentur. *Pones &
35 propitiatorium super arcam testimonij
in Sancto sanctorum: *mensámque extra
velũ: & contra mẽsam candelabrũ in la-
tere tabernaculi meridiano: mẽsa enim
36 stabit in parte Aquilonis. *Facies & tẽ-
torium in introitu tabernaculi de hya-
cintho, & purpura, coccóque bis tincto,
37 & bysso retorta, opere plumarij. * Et
quinque colũnas deaurabis lignorũ se-
tim, ante quas ducetur tentorium: qua-
rum erunt capita aurea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

Altare & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari iubentur.

1 Facies & altare de lignis setim, quod Infr. 38. a. 6.
A habebit quinque cubitos in lõgitu-
dine, & totidẽ in latitudine, id est, qua-
2 drũ & tres cubitos in altitudine. * Cor-
nua autem per quatuor angulos ex ipso
3 erunt: & operies illud ære. *Faciésq; in
vsus eius lebetes ad suscipiẽdos cineres
& forcipes atq; fuscinulas, & igniũ re-
ceptacula: omnia vasa ex ære fabrica-
4 bis. *Craticulámq; in modũ retis æneã:
per cuius quatuor angulos erunt qua-
5 tuor annuli ænei, * quos pones subter
arulam

arulā altaris : erítque craticula vsq; ad
altaris medium:*Facies & vectes altaris 6
de lignis setim duos , quos operies la- B
minis æneis : * & induces per circulos, 7
erúntque ex vtroque latere altaris ad
||Supr. portandū.* || Non solidum,sed inane & 8
20. d. cauū intrinsecus facies illud , sicut tibi
24. in Monte monstratū est.* Facies & atriū 9
tabernaculi,in cuius australi plaga con-
tra meridiem erunt tentoria de bysso
retorta:centum cubitos vnū latus tene-
bit in longitudine.*Et columnas vigin- 10
ti cum basibus totidem æneis,quæ capi-
ta cum cælaturis suis habebunt argen-
tea.*Similiter & in latere aquilonis per 11
longū erunt tentoria centū cubitorum,
columnæ viginti,& bases æneæ eiusdem
numeri: & capita earum cum celaturis
suis argentea.* In latitudine verò atrij, 12
quòd respicit ad occidentem,erūt ten- C
toria per quinquaginta cubitos , & co-
lumnæ decem,basésque totidem.* In ea 13
quoq; atrij latitudine , quæ respicit ad
orientem,quinquaginta cubiti erūt.*In 14
quibus quindecim cubitorum tentoria
lateri vno deputabuntur , columnæque
tres & bases totidē:* & in latere altero 15
erūt tentoria cubitos obtinentia quin-
decim, columnæ tres,& bases totidem.
* In introitu verò atrij fiet tentorium 16
cubitorum viginti ex hyacintho & pur-
pura,coccóq; bis tincto, & bysso retor-
ta , opere plumarij : columnas habebit
quatuor,cum basibus totidem.* Omnes 17
colūnæ atrij per circuitum vestitæ erūt
argenteis laminis,capitibus argēteis, &
basibus æneis.* In longitudine occupa- 18
bit atrium cubitos centū : in latitudine D
quinquaginta, altitudo quinq; cubito-
rum erit:fiétque de bysso retorta,& ha-
bebit bases æneas. * Cuncta vasa taber- 19
naculi in omnes vsus & ceremonias, tā
paxillos eius quàm atrij, ex ære facies.
* Præcipe filiis Israël vt afferant tibi 20
oleū de arboribus oliuarū purissimum,
pilóq; cōtusū:vt ardeat lucerna semper
* in tabernaculo testimonij, extra velū 21
quòd appansū est testimonio. Et collo-
cabūt eā Aaron & filij eius,vt vsq; mane
luceat coram Dño.Perpetuus erit cultꝰ
per successiones eorum à filiis Israël.

CAP. XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis & filiorum eius describuntur.

APplica quoq; ad te Aaron fratrem 1
tuum cum filiis suis de medio filio- A
rum Israël,vt sacerdotio fungantur mi-
hi : Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, &
Ithamar.* Faciésq; vestem sanctam Aa- 2
ron fratri tuo in gloriā & decorē. *Et 3
loqueris cūctis sapientibus corde,quos
repleui spiritu prudentiæ,vt faciant ve-
stes Aaron,in quibus sanctificatus mini-
stret mihi.* Hæc autē erunt vestimenta 4
quæ faciēt:Rationale & superhumera-
le, tunicam & lineam strictā,cidarim &
balteū. Facient vestimenta sancta fratri
tuo Aaron & filiis eius , vt sacerdotio
5 fungantur mihi.* Accipiéntq; aurum,&
hyacinthum, & purpuram, coccúmque
6 bis tinctum, & byssum. * Facient autem
B superhumerale de auro & hyacintho &
purpura, coccóq; bis tincto,& bysso re-
7 torta,opere polymito.* Duas oras iun-
ctas habebit in vtroq; latere summita-
8 tum, vt in vnum redeant.* Ipsa quoque
textura & cuncta operis varietas erit ex
auro,& hyacintho,& purpura, coccóq;
9 bis tincto , & bysso retorta.* Sumésque
duos lapides onychinos , & sculpes in
10 eis nomina filiorū Israël : * sex nomina
in lapide vno , & sex reliqua in altero,
11 iuxta ordinē natiuitatis eorum.* Opere
sculptoris & cælatura gēmarij , sculpes
eos nominibus filiorum Israël,inclusos
12 auro atque circumdatos: * & pones in
vtroq; latere superhumeralis,memoria-
le filiis Israël.Portabítq;Aaron nomina
C eorum coram Dño super vtrumque hu-
13 merū,ob recordationem.* Facies & vn-
14 cinos ex auro , * & duas catenulas ex
auro purissimo sibi inuicem cohærētes,
15 quas inseres vncinis.* Rationale quoq;
iudicij facies opere polymito iuxta tex-
turam superhumeralis,ex auro,hyacin-
tho, & purpura, coccóque bis tincto,&
16 bysso retorta. * Quadrangulum erit &
duplex : mensurā palmi habebit tam in
17 longitudine quā in latitudine.* Ponés-
que in eo quatuor ordines lapidum : in
primo versu erit lapis sardius, & topa-
18 zius, & smaragdus:* in secundo carbū-
19 culus,sapphirus,& iaspis : * in tertio li-
20 gurius,achates,& amethystus:* in quar-
to chrysolitus , onychinus, & beryllus,
21 inclusi auro erunt per ordines suos. *
Habebúntque nomina filiorum Israël:
duodecim nominibus cęlabuntur,singu-
li lapides nominibus singulorum per
22 duodecim tribus. * Facies in rationali
D catenas sibi inuicē cohærentes ex auro
23 purissimo : * & duos annulos aureos,
quos pones in vtraq; rationalis summi-
24 tate, * catenásq; aureas iunges annulis,
25 qui sunt in marginibus eius:* & ipsarū
catenarū extrema duobꝰ copulabis vn-
cinis in vtroque latere superhumeralis
26 quod rationale respicit.* Facies & duos
annulos aureos, quos pones in sūmita-
tibus rationalis, in oris, quæ è regione
sunt superhumeralis , & posteriora eius
27 aspiciūt.* Nec nō & alios duos annulos
aureos,qui ponēdi sunt in vtroq; latere
superhumeralis deorsum, quòd respicit
cōtra faciē iūcturæ inferioris,vt aptari
28 possit cum superhumerali,* & stringatur
E rationale annulis suis cū annulis super-
humeralis vitta hyacinthyina,vt maneat
iūctura fabrefacta,& à se inuicē rationa-
le,& superhumerale nequeant separari:
* Porta

* Portabítque Aaron nomina filiorum 29
Iſrael in rationali iudicij ſuper pectus E
ſuum, quando ingredietur Sanctuariũ,
memoriale coram Dño in æternũ.* Po- 30
nes autẽ in rationali iudicij Doctrinam
& Veritatem, quæ erunt in pectore Aa-
ron, quando ingredietur coram Dño:&
geſtabit iudicium filiorum Iſraël in pe-
ctore ſuo, in conſpectu Dñi ſemper. * 31
Facies & tunicã ſuperhumeralis totam
hyacinthinã,* in cuius medio ſupra erit 32
capitium & ora per gyrum eius textilis,
ſicut fieri ſolet in extremis veſtiũ par-
tibus, ne facile rũpatur.* Deorsũ verò, 33
ad pedes eiuſdẽ tunicæ, per circuitum. F
quaſi mala punica facies, ex hyacintho,
& purpura, & cocco bis tincto, mixtis
in medio tintinnabulis, * ita vt tintin- 34
nabulũ ſit aureũ & malum punicũ: rur-
ſúmq; tintinnabulũ aliud aureũ & ma-
||Eccl. lũ punicũ.* ||Et veſtietur ea Aarõ in of- 35
45.b. ficio miniſterij, vt audiatur ſonit⁹ quã-
11. do ingredietur & egredietur Sanctuariũ
in conſpectu Dñi,& non moriatur.*Fa- 36
cies & laminam de auro puriſſimo: in
qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum
Dño.* Ligabíſque eã vitta hyacinthina, 37
& erit ſuper tiaram, * imminens fronti 38
pontificis:Portabítq; Aaron iniquitates
eorũ, quæ obtulerũt & ſanctificauerunt
filij Iſraël, in cunctis muneribus & do-
nariis ſuis.Erit autem lamina ſemper in
fronte eius,vt placatus ſit ei Dominus.
* Stringéſq; tunicã byſſo, & tiarã byſſi- 39
nã facies, & balteum opere plumarij. G
* Porro filiis Aaron tunicas lineas pa- 40
rabis, & balteos ac tiaras in gloriam &
decorem:* veſtiéſq; his omnibus Aaron 41
fratrẽ tuũ & filios eius cum eo.Et cun-
ctorũ conſecrabis manus,ſanctificabíſq;
illos,vt ſacerdotio fungãtur mihi. * Fa- 42
cies & feminalia linea,vt operiãt carnẽ
turpitudinis ſuæ, à renibus vſque ad fe-
mora: * & vtentur eis Aaron & filij ei⁹ 43
quando ingredientur tabernaculũ teſti-
monij, vel quando appropinquãt ad al-
tare vt miniſtrent in ſanctuario, ne ini-
quitatis rei moriãtur. Legitimũ ſempi-
ternũ erit Aarõ,& ſemini eius poſt eum.

CAP. XXIX.

Quæ fuerit ſacerdotum conſecratio ritúſque oblationis pro illis, & qui his oblationibus veſcentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

Leu. SEd & hoc facies,vt mihi in ſacerdo- 1
9.a.2. tio conſecrentur. Tolle vitulum de A
armento, & arietes duos immaculatos,
* paneſq; azymos, & cruſtulam abſque 2
fermento, quæ cõſperſa ſit oleo, lagana
quoque azyma oleo lita:de ſimila tri-
ticea cũcta facies.* Et poſita in caniſtro 3
offeres: vitulum autem & duos arietes.
* Et Aaron ac filios eius applicabis ad 4
oſtium tabernaculi teſtimonij.Cúmque
laueris patrẽ cum filiis ſuis aqua, * in- 5
dues Aaron veſtimentis ſuis,id eſt,linea
& tunica, & ſuperhumerali & rationa-
6 li, quod conſtringes balteo. * Et pones
tiarã in capite eius,& laminam ſanctam
7 ſuper tiaram:* & oleum vnctionis fun-
B des ſuper caput eius: atq; hoc ritu con-
8 ſecrabitur. * Filios quoque illius appli-
cabis,& indues tunicis lineis,cingéſque
9 balteo, * Aaron ſcilicet & liberos eius,
& impones eis mitras: erúntque ſacer-
dotes mihi religione perpetua.Poſtquã
10 initiaueris manus eorum. * || applicabis || Leu.
& vitulum coram tabernaculo teſtimo- 1.a.3.
nij. Imponéntq; Aaron & filij eius ma-
11 nus ſuper caput illius,* & mactabis eum
in conſpectu Dñi, iuxta oſtium taber-
12 naculi teſtimonij. * Sumptúmq; de ſan-
guine vituli, pones ſuper cornua alta-
ris digito tuo, reliquum autẽ ſanguinẽ
13 fundes iuxta baſim eius:* ||Sumes & adi- || Leu.
pem totum qui operit inteſtina,& reti- 3.a.3.
culũ iecoris,ac duos renes,& adipẽ qui
ſuper eos eſt,& offeres incenſum ſuper
14 altare. * carnes verò vituli & corium &
C fimum combures foris extra caſtra, eo
15 quòd pro peccato ſit. * Vnũ quoq; arie-
tẽ ſumes, ſuper cuius caput ponent Aa-
16 ron & filij eius manus. * Quẽ cùm ma-
ctaueris,tolles de ſanguine eius, & fun-
17 des circa altare,* ipſum autem arietem
ſecabis in fruſtra:lotáque inteſtina eius
ac pedes pones ſuper conciſas carnes,&
18 ſuper caput illius. * Et offeres totum
arietem in incenſũ ſuper altare:oblatio
eſt Dño, odor ſuauiſſimus victimæ Do-
19 mini. * Tolles quoq; arietẽ alterum,ſu-
per cuius caput Aaron,& filij eius po-
20 nent manus. * Quem cùm immolaueris
ſumes de ſanguine eius, & pones ſuper
extremũ auriculæ dextræ Aarõ & filio-
rũ eius, & ſuper pollices manus eorum
D ac pedis dextri, fundéſque ſanguinẽ ſu-
21 per altare per circuitũ.* Cúmq; tuleris
de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de
oleo vnctionis, aſperges Aarõ & veſtes
eius, filios & veſtimenta eorum.Conſe-
22 cratíſq; ipſis & veſtibus,* tolles adipem
de ariete,& caudam & aruinã,quæ ope-
rit vitalia ac reticulum iecoris,& duos
renes,atq; adipem, qui ſuper eos eſt,ar-
múmq; dextrũ,eo quod ſit aries conſe-
23 crationis: * totámque panis vnius,cru-
ſtulam conſperſam oleo, laganum de
caniſtro azymorũ, quod poſitum eſt in
24 conſpectu Dñi:* ponéſque omnia ſuper
manus Aaron & filiorũ eius, & ſanctifi-
25 cabis eos eleuans coram Dño. * Suſci-
piéſque vniuerſa de manibus eorum: &
incendes ſuper altare in holocauſtum,
odorem ſuauiſſimum in conſpectu Dñi,
26 quia oblatio eius eſt. * Sume quoque
pectuſculum de ariete,quo initiatus eſt
Aaron, ſanctificabíſque illud eleuatum
coram Dño, & cedet in partem tuam,
27 * Sanctificabíſque & pectuſculum con-
ſecratum

ſecratum,& armũ quem de ariete ſepa-
raſti, *quo initiatus eſt Aarõ,& filij eius 28
procedéntq; in partẽ Aaron & filiorũ eius
iure perpetuò à filiis Iſraël: quia pri-
mitiua ſunt & initia de victimis eorum
pacificis quæ offerunt Dño. * Veſtem 29
autẽ ſanctã,qua vtetur Aaron,habebunt
filij eius poſt eum,vt vngantur in ea, &
conſecrentur manus eorũ. *Septem die- 30
bus vtetur illa qui pontifex pro eo fue-
rit conſtitutus de filiis eius, & qui in-
gredietur tabernaculũ teſtimonij vt mi-
niſtret in Sanctuario. *Arietem autẽ cõ- 31
ſecrationis tolles:& coques carnes eius
in loco ſancto: *quibus veſcetur Aaron 32
||*Leu.* & filij eius. ||Panes quoque,qui ſunt in
8.*f*.31. caniſtro, in veſtibulo tabernaculi teſti-
24.*b* 9 monij comedẽt. *Vt ſit placabile ſacri- 33
Matt. ficiũ,& ſanctificetur offerẽtium manus.
12. *a*. Alienigena non veſcetur ex eis, quia
4. ſancti ſunt. *Quòd ſi remanſerit de car- 34
nibus cõſecratis, ſiue de panibus vſque
mane,combures reliquias igni:non co-
medentur, quia ſanctificata ſunt. * Om- 35
nia quæ præcepi tibi,facies ſuper Aarõ F
& filiis eius. Septem diebus cõſecrabis
manus eorũ: *& vitulũ pro peccato of- 36
feres per ſingulos dies ad expiandum.
Mundabíſque altare cùm immolaueris
expiationis hoſtiã,& vnges illud in ſan-
ctificationẽ. * Septẽ diebus expiabis al- 37
tare, & ſanctificabis, & erit Sanctũ ſan-
ctorum: omnis,qui tetigerit illud,ſan-
ctificabitur. *Hoc eſt quod facies in al- 38
|| *Nu.* tari: ||Agnos anniculos duos per ſingu-
28. *a*. los dies iugiter, *vnum agnum mane,& 39
3. alterum veſperè, *decimam partẽ ſimilæ 40
conſperſæ oleo tuſo,quod habeat men-
ſuram quartã partem hin,& vinũ ad li-
bandum eiuſdem mẽſuræ in agno vno.
* Alterum verò agnũ offeres ad veſperã 41
iuxta ritũ matutinæ oblationis,& iuxta
ea quæ diximus in odorem ſuauitatis:
* ſacrificiũ eſt Dño,oblatione perpetua 42
in generationes veſtras, ad oſtiũ taber- G
naculi teſtimonij corã Dño,vbi conſti-
tuam vt loquar ad te. *Ibique præcipiã 43
filiis Iſrael, & ſanctificabitur altare in
gloria mea. *Sanctificabo & tabernacu- 44
lum teſtimonij cum altari, & Aaron
cum filiis ſuis, vt ſacerdotio fungantur
mihi. * Et habitabo in medio filiorum 45
Iſraël,eróque eis Deus, * & ſcient quia 46
ego Dñs Deus eorum, qui eduxi eos de
Terra Aegypti,vt manerem inter illos:
ego Dominus Deus ipſorum.

CAP. XXX.

Institutio altaris thymiamatis,& pecuniæ in vſus tabernaculi exigendæ, labij ænei conſtruendi, vnctionis thymiamatis,& reliquorum quæ ad tabernaculum ſpectant.

Facies quoque altare ad adolendum 1
thymiama, de lignis ſetim, * habens 2
cubitum longitudinis, & alterũ latitu- A
dinis, id eſt, quadrangulum,& duos cu-
bitos in altitudine. Cornua ex ipſo pro-
3 cedent. * Veſtiéſque illud auro puriſſi-
mo,tam craticulam eius,quàm parietes
per circuitum, & cornua. Facieſque ei
4 coronam aureolam per gyrum, *& duos
annulos aureos ſub corona per ſingula
latera,vt mittantur in eos vectes, & al-
5 tare portetur. *Ipſos quoque vectes fa-
6 cies de lignis ſetim, & inaurabis. * Po-
néſque altare contra velum, quod ante
arcam pendet teſtimonij coram propi-
tiatorio quo tegitur teſtimonium, vbi
7 loquar tibi. *& adolebit incenſum ſuper
eo Aaron,ſuaue fragrans,mane. Quando
8 componet lucernas,incendet illud: * &
quãdo collocabit eas ad veſperum,vret
thymiama ſempiternum coram Dño in
9 generationes veſtras. * Non offeretis
ſuper eo thymiama compoſitionis alte-
rius, nec oblationem,& victimã,nec li-
10 babitis libamina. * Et deprecabitur Aa-
B ron ſuper cornua eius ſemel per annũ,
in ſanguine quod oblatum eſt pro pec-
cato,& placabit ſuper eo in generatio-
nibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit
Domino. *Locutúſque eſt Dñs ad Moy-
11 ſen,dicens: *||Quando tuleris ſummam || *Nu.*
12 filiorum Iſraël iuxta numerum, dabunt 1.*a*.2.
ſinguli pretium pro animabus ſuis Do-
mino, & non erit plaga in eis,cum fue-
rint recenſiti. *Hoc autem dabit omnis
13 qui tranſit ad nomen, dimidium ſicli
iuxta menſuram templi. ||Siclus viginti ||*Leu.*
obolos habet. Media pars ſicli offeretur 27. *c*.
14 Domino. * Qui habetur in numero, à 25.
viginti annis & ſupra, dabit pretium. *Num.*
15 *Diues non addet ad mediũ ſicli,& pau- 3. *g*.
16 per nihil minuet. *Suſceptámque pecu- 47.
niam, quæ collata eſt à filiis Iſrael, tra- *Ezec.*
des in vſus tabernaculi teſtimonij,vt ſit 45. *d*.
monimentum eorum coram Domino, 12.
17 & propitietur animabus eorum. *Locu-
18 túſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: *Fa-
C cies & labrum æneum cum baſi ſua ad
lauandum: ponéſque illud inter taber-
naculum teſtimonij & altare. Et miſſa
19 aqua, *lauabunt in ea Aaron & filij eius
20 manus ſuas ac pedes, * quando ingreſ-
ſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, &
quando acceſſuri ſunt ad altare, vt of-
21 ferant in eo thymiama Dño, * ne fortè
moriãtur: legitimum ſempiternum erit
ipſi, & ſemini eius per ſucceſſiones.
22 *Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, *dicẽs:
23 Sume tibi aromata, primæ myrrhæ &
electæ quingentos ſiclos, & cinnamo-
mi medium, id eſt, ducentos quinqua-
ginta ſiclos, calami ſimiliter ducentos
24 quinquaginta, * caſiæ autem quingen-
tos ſiclos in pondere ſanctuarij, olei
25 de oliuetis menſuram hinc: *facíeſque
vnctionis oleum ſanctum, vnguentum
26 compoſitum opere vnguentarij, * &
vnges ex eo tabernaculum teſtimonij

& arcam testamenti, * mensámque cum 27
vasis suis, candelabrum, & vtensilia eius,
altaria thymiamatis, * & holocausti, & 28
vniuersã supellectilẽ, quæ ad cultũ eo-
rũ pertinet. *Sanctificabísque omnia, & 29
erunt Sãcta sanctorum: qui tetigerit ea, D
sanctificabitur. *Aaron & filios eius vn- 30
ges, sãctificabísq; eos, vt sacerdotio fũ-
gãtur mihi. *Filiis quoque Israël dicẽs: 31
Hoc oleũ vnctionis sanctũ erit mihi in
generationes vestras. *Caro hominis nõ 32
vngetur ex eo, & iuxta compositionem
eius non facietis aliud, quia sanctificatũ
est, & sanctum erit vobis. *Homo quicũ- 33
que tale composuerit, & dederit ex eo
alieno, exterminabitur de populo suo.
*Dixitq; Dñs ad Moysen: Sume tibi aro- 34
mata, stactẽ, & onycha, galbanum boni
odoris, & thus lucidissimũ, æqualis pon-
deris erũt omnia: *faciésque thymiama 35
compositum opere vnguẽtarij, mixtum
diligenter, & purum, & sanctificatione
dignissimum. * Cúmque in tenuissimum 36
puluerem vniuersa contuderis, pones
ex eo coram tabernaculo testimonij, in
quo loco apparebo tibi. Sanctum san-
ctorum erit vobis thymiama. * Talem 37
compositionem non facietis in vsus ve-
stros, quia sanctum est Domino. *Homo 38
quicumque fecerit simile, vt odore il-
lius perfruatur, peribit de populis suis.

CAPVT XXXI.

Deputantur à Domino Beseleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi ac ceterorum quæ dicta sunt: de Sabbati obseruatione, & de tabulis à Domino Moysi datis.

Locutúsque est Dñs ad Moysen, di- 1
cens: * Ecce, vocaui ex nomine Be- A
seleel filium Vri filij Hur de tribu Iuda, 2
* & impleui eum spiritu Dei, sapiẽtia, & 3
intelligentia, & scientia in omni opere,
* ad excogitandum quidquid fabrifieri 4
potest ex auro, & argento, & ære, *mar- 5
more, & gẽmis, & diuersitate lignorum.
* Dedíque ei socium Ooliab filiũ Achi- 6
samech de tribu Dan. Et in corde omnis
eruditi posui sapiẽtiã: vt faciant cuncta
quæ præcepi tibi, *tabernaculum fœde- 7
ris, & arcã testimonij, & propitiatoriũ,
quod super eam est, & cuncta vasa ta-
bernaculi, *mensámq; & vasa eius, can- 8
delabrũ purissimũ cũ vasis suis, & alta-
ria thymiamatis, *& holocausti, & om- 9
nia vasa eorum, labrum cum basi sua,
* vestes sanctas in ministerio Aaron sa- 10
cerdoti, & filiis eius, vt fungãtur officio
suo in sacris. * oleum vnctionis, & thy- 11
miama aromatum in Sanctuario, omnia
|| Sup. quæ præcepi tibi, faciẽt. *Et locutus est 12
20. b. Dñs ad Moysen, dicens: Loquere filiis 13
8. Israël, & dices ad eos. || Videte vt sab- C
Ezec. batum meum custodiatis: quia signum
20. b. est inter me & vos in generationibus
12. vestris: vt sciatis quia ego Dñs, qui san-
14 ctifico vos. *Custodite sabbatum meum:
sanctum est enim vobis: qui polluerit
illud, morte morietur: qui fecerit in eo
opus, peribit anima illius de medio po-
15 puli sui. * Sex diebus facietis opus: in
die septimo sabbatum est requies san-
cta Dño: omnis qui fecerit opus in hac
16 die, morietur. * Custodiant filij Israël
D Sabbatum, & celebrent illud in genera-
tionibus suis. Pactum est sempiternum
17 * inter me & filios Israël, signúmque
perpetuum. || sex enim diebus fecit Dñs ||Gen.
cælum & terram, & in septimo ab opere 2.a.2.
18 cessauit. * Deditque Dominus Moysi,
completis huiuscemodi sermonibus in
monte Sinai, || duas tabulas testimonij ||Deu.
lapideas, scriptas digito Dei. 9.b.10

CAP. XXXII.

Ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur: tabulas frangit, vitulum comburit, & Aarone obiurgato idololatras occidi iubet, ceterisque veniam impetrat.

1 Videns autem populus quòd moram
A faceret descendendi de mõte Moy-
ses congregatus aduersus Aaron, dixit:
|| Surge, fac nobis deos, qui nos præce- ||Act.
dant: Moysi enim huic viro, qui nos 7.e.40
eduxit de Terra Aegypti, ignoramus
2 quid acciderit. *Dixítque ad eos Aaron:
Tollite inaures aureas, de vxorum filio-
rúmq; & filiarum vestrarũ auribus, & af-
3 ferte ad me. *Fecítque populus quæ ius-
4 serat, deferẽs inaures ad Aaron. *||Quas ||Psal.
cùm ille accepisset, formauit opere fu- 105.
sorio, & fecit ex eis vitulũ conflatilem; c.29.
dixerúntque: Hi sunt dij tui Israel, qui
5 te eduxerunt de Terra Aegypti. * Quod
cùm vidisset Aaron, ædificauit altare
corã eo, & præconis voce clamauit, di-
6 cẽs: Cras solẽnitas Dñi est. *Surgẽtésque 1. Cor.
B mane, obtulerũt holocausta, & hostias 10.b.7
pacificas, & sedit populus manducare, & Deut.
7 bibere, & surrexerunt ludere. * Locutus 9.b.12
est autẽ Dñs ad Moysen, dicens: || Vade,
descende: peccauit populus tuus, quem
8 eduxisti de terra Aegypti. * Recesserunt
citò de via, quã ostendisti eis: fecerúnt-
que sibi vitulũ cõflatilẽ, & adorauerũt,
atq; immolãtes ei hostias, dixerũt: ||Isti 3. Reg.
sunt dij tui Israël, qui te eduxerunt de 12. g.
9 Terra Aegypti. * Rursúmque ait Dñs ad 28.
10 Moysen: ||Cerno quòd populus iste du- Infr.
C ræ ceruicis sit: *dimitte me, vt irascatur 33. a.
furor meus contra eos, & deleã eos, fa- 3.
11 ciámq; te in gentẽ magnã. *Moyses autẽ
orabat Dñm Deum suum, dicens: ||Cur, ||Deu.
Dñe, irascitur furor tuus contra popu- 9.c.13.
lũ tuum, quẽ eduxisti de Terra Aegypti, Ps.105
in fortitudine magna, & in manu robu- d. 25.
12 sta? *Ne quæso dicant Aegyptij: Callidè Nu.14
eduxit eos, vt interficeret in montibus, c.13.
& deleret è terra: quiescat ira tua, &
esto placabilis super nequitia populi
13 tui. *Recordare Abrahã, Isaac, & Israel,
seruorum

ſeruorũ tuorum, quibus iuraſti per te-
||Gen. metipſum, dicens:|| Multiplicabo ſemen
22.b.7 veſtrũ ſicut ſtellas cæli: & vniuerſã ter-
& 15. ram hanc, de qua locutus ſum, dabo ſe-
b. 7. mini veſtro, & poſſidebitis eam ſemper.
& 48. * Placatúſq; eſt Dñs ne faceret malum 14
c.16. quod locutus fuerat aduerſus populum D
ſuũ. * Et reuerſus eſt Moyſes de monte, 15
portans duas tabulas teſtimonij in ma-
nu ſua, ſcriptas ex vtraque parte, * & 16
factas opere Dei: ſcriptura quoque Dei
erat ſculpta in tabulis. * Audiens autem 17
Ioſue tumultũ populi vociferantis, di-
xit ad Moyſen. Vlulatus pugnæ auditur
in caſtris. * Qui reſpondit: Non eſt cla- 18
mor adhortantium ad pugnam, neque
vociferatio compellentium ad fugã: ſed
vocem cantantium ego audio. * Cúmq; 19
appropinquaſſet ad caſtra, vidit vitulum
& choros, iratúſque valde, proiecit de
manu tabulas, & confregit eas ad radicẽ 20
montis: * arripiénſque vitulum quẽ fe-
cerant, combuſſit, & contriuit vſque ad
puluerem, quem ſparſit in aquã, & dedit
ex eo potum filiis Iſraël. * Dixítque ad 21
Aaron: Quid tibi fecit hic populus, vt
induceres ſuper eum peccatũ maximũ?
* Cui ille reſpondit: Ne indignetur Dñs 22
meus: tu enim noſti populũ iſtum, quòd
pronus ſit ad malũ: * dixerunt mihi: Fac 23
nobis deos, qui nos præcedant: huic
enim Moyſi, qui nos eduxit de Terra
Aegypti, neſcimus quid acciderit. * Qui- 24
bus ego dixi. Quis veſtrum habet aurũ?
Tulerunt, & dederunt mihi: & proieci
illud in ignẽ, egreſſúſque eſt hic vitulus.
* Videns ergo Moyſes populũ quòd eſſet 25
nudatus, (ſpoliauerat enim eum Aaron
propter ignominiã ſordis, & inter ho-
ſtes nudũ conſtituerat) * & ſtãs in porta 26
caſtrorum, ait: Si quis eſt Dñi, iungatur F
mihi. Congregatíque ſunt ad eũ omnes
filij Leui: * quibus ait: Hæc dicit Domi- 27
nus Deus Iſrael: Ponat vir gladiũ ſuper
femur ſuũ: ite, & redite de porta vſq; ad
portã per medium caſtrorum, & occidat
vnuſquiſq; fratrem, & amicum, & proxi-
mum ſuum. * Feceruntq; filij Leui iuxta 28
ſermonẽ Moyſi, cecideruntq; in die illa
quaſi viginti tria millia hominum. * Et 29
ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras
hodie Dño, vnuſquiſq; in filio, & in fra-
tre ſuo, vt detur vobis benedictio. * Fa- 30
cto autẽ altero die, locutus eſt Moyſes G
ad populum: Peccaſtis peccatũ maximũ:
aſcendam ad Dñ, ſi quo modo quiuero
eum deprecari pro ſcelere veſtro. * Re- 31
uerſúſque ad Dñm, ait: Obſecro, pecca-
uit populus iſte peccatum maximũ, fe-
cerúntque ſibi deos aureos, aut dimitte 32
eis hanc noxã, * aut ſi non facis, dele me 33
de libro tuo quem ſcripſiſti. * Cui reſpõ-
dit Dominus: Qui peccauerit mihi, dele-
bo eum de libro meo: * tu autẽ vade, & 34
duc populũ iſtum quo locutus ſum tibi:
angelus meus præcedet te. Ego autem
in die vltionis viſitabo & hoc peccatum
35 eorum. * Percuſſit ergo Dñs populum
pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

Minis Dei in populum ſedatis à Moy-ſe, populus luget delictum: loquitur Dominus cum Moyſe facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
A dicens: Vade, aſcende de loco iſto
tu, & populus tuus quem eduxiſti de
Terra Aegypti, in terram quam iuraui
Abraham, Iſaac, & Iacob, dicẽs:|| Semini ||Gen.
2 tuo dabo eam: * & mittam præcurſorem 12.b.7
tui angelum, vt eiiciam Chananæum, & Sup.
Amorrhæum, & Hethæum, & Phere- 32.g.
3 zæum, & Heuæum & Iebuſæum, * & in- 34.
tres in terram fluentem lacte & melle: Ioſ.24
Non enim aſcendã tecũ, || quia populus c.11.
duræ ceruicis es: ne fortè diſperdam te Deut.
4 in via. * Audiénſque populus ſermonem 7.d.22
hunc peſſimum, luxit: & nullus ex more || Sup.
5 indutus eſt cultu ſuo. * Dixitque Dñs ad 32.b.9
Moyſen: Loquere filiis Iſrael: Populus Deut.
duræ ceruicis es, ſemel aſcendã in me- 9.c.13
dio tui, & delebo te. Iam nunc depone
ornatum tuum, vt ſciam quid faciã tibi.
6 * Depoſuerunt ergo filij Iſrael ornatum
7 ſuum à monte Horeb. * Moyſes quoque
B tollens tabernaculum, tetendit extra
caſtra procul, vocauítq; nomẽ eius, Ta-
bernaculum fœderis. Et omnis populus,
qui habebat aliquam quæſtionem, egre-
diebatur ad Tabernaculum fœderis, ex-
8 tra caſtra: * Cúmque egrederetur Moy-
ſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa
plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio pa-
pilionis ſui, aſpiciebántq; tergum Moy-
9 ſi, donec ingrederetur tentorium. * In-
greſſo autem illo tabernaculũ fœderis,
deſcendebat columna nubis, & ſtabat ad
10 oſtium, loquebatúrq; cum Moyſe, * cer-
nentibus vniuerſis quòd columna nubis
ſtaret ad oſtiũ Tabernaculi. Stabántque
ipſi, & adorabant per fores tabernacu-
11 lorũ ſuorum. * Loquebatur autẽ Domi-
nus ad Moyſen facie ad faciẽ, ſicut ſolet
C loqui homo ad amicum ſuum. Cúmque
illè reuerteretur in caſtra, miniſter eius
Ioſue filius Nun, puer, nõ recedebat de
12 Tabernaculo. * Dixit autem Moyſes ad
Dominum: Præcipis vt educam populũ
iſtum: & non indicas mihi quem miſſu-
rus es mecum, præſertim cùm dixeris:
Noui te ex nomine, & inueniſti gratiam
13 coram me. * Si ergo inueni gratiam in
conſpectu tuo, oſtende mihi faciem
tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam
ante oculos tuos: reſpice populum tuũ
gentem hanc. * Dixitque Dominus: Fa-
cies mea præcedet te, & requiem dabo
14 tibi. * Et ait Moyſes: Si non tu ipſe
præcedas, ne educas nos de loco iſto.
15 * In quo enim ſcire poterimus ego &

populus tuus inuenisse nos gratiam in
conspectu tuo, nisi ambulaueris nobis-
cum, vt glorificemur ab omnibus popu-
lis qui habitant super terram?* Dixit au- 17
tem Dñs ad Moysen: Et verbum istud, D
quod locutus es, faciam: inuenisti enim
gratiam coram me, & teipsum noui ex
nomine.* Qui ait: Ostende mihi gloriam 18
tuam.* Respondit. Ego ostendam omne 19
bonum tibi, & vocabo in nomine Dñi
‖ Ro. 9. coram te: & ‖ miserebor cui voluero, &
c. 15. clemens ero in quem mihi placuerit:
4. * Rursúmque ait: Non poteris videre 20
faciem meam, non enim videbit me ho-
mo, & viuet.* Et iterum: Ecce, inquit, est 21
locus apud me, & stabis supra petram.
* Cúmque transibit gloria mea, ponam 22
te in foramine petræ, & protegam dex-
tera mea, donec transeam. * tollámque 23
manum meã, & videbis posteriora mea:
faciem autem meã videre non poteris.

CAP. XXXIV.

Moyses reparatis tabulis, prohibitáque Gentiũ societate & idololatria, datisque præceptis de primogenitis sabbato, azymis, ceterísque festis post 40. dierum ieiunium cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur.

‖ Deu. AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas 1
10. a. tabulas lapideas instar priorum, & A
1. scribam super eas verba, quæ habuerũt
tabulæ quas fregisti.* Esto paratus ma- 2
ne, vt ascendas statim in montem Sinai,
stabísq; mecum super verticem montis.
* Nullus ascendat tecum, nec videatur 3
quispiã per totũ montem: boues quoq;
& oues nõ pascantur è contra.* Excidit 4
ergo duas tabulas lapideas, quales an-
tea fuerant: & de nocte consurgens as-
cendit in montẽ Sinai, sicut præceperat 5
ei Dñs, portãs secũ tabulas.* Cúmq; des-
cendisset Dñs per nubem, stetit Moyses 6
cum eo, inuocans nomen Dñi. * Quo
transeunte corã eo, ait: Dominator Dñe
Deus, misericors & clemens, patiens &
multæ miserationis, ac verax,* qui ‖ cu- 7
‖ Ps. stodis misericordiam in millia: qui au-
142. fers iniquitatẽ, & scelera, atq; peccata,
a. 2. nullúsque apud te per se innocens est.
‖ Ier. ‖ Qui reddis iniquitatẽ patrum filiis ac
32. c. nepotibus, in tertiam & quartam proge-
18. niem. * Festinúsq; Moyses, curuatus est 8
Ier. 32 pronus in terrã, & adorans* ait: Si in-
c. 18. ueni gratiam in conspectu tuo Dñe, ob- 9
Deut. secro vt gradiaris nobiscum (populus B
5. a. 9. enim duræ ceruicis est) & auferas ini-
‖ Deu. quitates nostras atque peccata, nósque
5. a. 2. possideas. * Respondit Dñs: Ego inibo 10
Ier. 32 pactũ vidẽtibus cunctis, signa faciã quæ
a. 2. numquã visa sunt super terram, nec in
vllis gentibus: vt cernat populus iste, in
cuius es medio, opus Dñi terribile quod
facturus sum. * Obserua cuncta quæ ho- 11
die mando tibi: ego ipse eiiciã ante fa-
ciem tuam Amorrhæũ, & Chananæum,
& Hethæum, Pherezæũ quoq; & Heuæũ,
12 & Iebusæum. * Caue ne vnquã cum ha-
bitatorib9 terræ illius iungas amicitias,
13 quæ sint tibi in ruinam: * sed aras eorũ
destrue, confringe statuas, lucósq; suc-
14 cide: * noli adorare Deum alienũ. Do-
minus zelotes nomen eius, Deus est
15 æmulator. ‖ * Ne ineas pactum cum ho- ‖ Sup.
minibus illarũ regionũ: ne, cùm forni- 23. g.
cati fuerint cũ diis suis, & adorauerint 32.
simulachra eorum, vocet te quispiam vt Deut.
16 comedas de immolatis. * ‖ Nec vxorem 7. a. 2.
de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, 3. Re.
postquã ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari 11. a. 2
17 faciãt & filios tuos in deos suos. * Deos
18 conflatiles non facies tibi. * Solemnita-
C tem azymorum custodies. Septem die-
bus vesceris azymis, sicut præcepi tibi,
in tempore mensis nouorũ: mense enim
verni temporis egressus es de Aegypto.
19 * ‖ Omne quod aperit vuluam generis ‖ Sup.
masculini, meũ erit: de cunctis animan- 13. a. 2
tibus, tam de bobus, quàm de ouibus, b. 12.
20 meum erit. * Primogenitũ asini redimes 22 d.
oue: sin autem nec pretium pro eo de- 29.
deris, occidetur: Primogenitum filiorũ
tuorum redimes: nec apparebis in cons-
21 pectu meo vacuus. * Sex diebus opera-
beris, die septimo cessabis arare & me-
22 tere. * ‖ Solemnitatem hebdomadarum ‖ Sup.
facies tibi in primitiis frugum messis 23. c.
tuæ triticeæ, & solemnitatem, quando 15.
redeunte anni tẽpore cuncta condũtur.
23 * ‖ Tribus temporibus anni apparebit ‖ Deu.
omne masculinum tuum in conspectu 16. d.
24 omnipotentis Dñi Dei Israël. * Cùm 16.
enim tulero gentes à facie tua, & dila-
tauero terminos tuos, nullus insidiabi-
tur terræ tuæ, ascendente te, & appa-
rente in conspectu Dñi Dei tui ter in
25 anno. * ‖ Non immolabis super fermento ‖ Sup.
sanguinem hostiæ meæ: neque residebit 23. d.
mane de victima solemnitatis Phase. 18. 19.
26 * Primitias frugum terræ tuæ offeres in
domo Dñi Dei tui. ‖ Non coques hœdũ ‖ Sup.
27 in lacte matris suæ. * Dixítque Domin9 23. d.
ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, qui- 19.
bus & tecum & cum Israël ‖ pepigi fœ- ‖ Sup.
28 dus. * Fuit ergo ibi cum Dño ‖ quadra- 24. d.
ginta dies & quadraginta noctes: pa- 18.
nem non comedit, & aquam non bibit,
& scripsit in tabulis ‖ verba fœderis ‖ Deu.
29 decem. * Cúmque descenderet Moyses 9. a. 9.
de monte Sinai, tenebat duãs tabulas c. 18.
testimonij, & ignorabat quòd cornuta Deut.
esset facies sua ex consortio sermonis 4. b.
30 Domini. * Videntes autem Aaron & 13.
filij Israël cornutam Moysi faciem, ti-
31 muerunt propè accedere. * Vocatíque
ab eo, reuersi sunt tã Aaron quàm prin-
cipes synagogæ. Et postquam locutus est
32 ad eos, * venerunt ad eum etiam om-
nes filij Israel: quibus præcepit cuncta
quæ audierat à Domino in monte Si- 2. Cor.
33 nai. * Impletísque sermonibus, ‖ po- 3. c. 13
suit

fuit velamen super faciem suam.* Quod 34
ingressus ad Dominum,& loquens cum
eo, auferebat donec exiret, & tunc lo-
quebatur ad filios Israel omnia quæ sibi
fuerant imperata.* Qui videbant faciem 35
egredientis Moysi esse cornutam, sed
operiebat ille rursus faciem suam, si
quando loquebatur ad eos.

CAP. XXXV.

Præcipitur sabbatum, petuntur primitiæ & donaria ac artifices ad construenda omnia quæ dicta sunt, quibus deputati à Dño dicuntur Beseleel & Ooliab.

IGitur congregata omni turba filio- 1
rum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt quæ A
iussit Dñs fieri. * Sex diebus facietis 2
opus: septimus dies erit vobis sanctus,
sabbatum, & requies Dñi: qui fecerit
opus in eo, occidetur.* Non succendetis 3
ignem in omnibus habitaculis vestris
per diem sabbati.* Et ait Moyses ad om- 4
nem cateruam filiorum Israël: Iste est
sermo quem præcepit Dominus, dicens:
* Separate apud vos primitias Domino. 5
|| Sup. || Omnis voluntarius & prono animo
25. a. offerat eas Dño: aurum & argentum,&
2. æs,* hyacinthum & purpuram, coccúm- 6
que bis tinctum, & byssum, pilos capra-
rum,* pellésque arietum rubricatas, & 7
ianthinas, ligna setim,* & oleum ad lu- 8
minaria concinnanda, & vt conficiatur
vnguentum, & thymiama suauissimum,
* lapides onychinos, & gemmas ad or- 9
natum superhumeralis & rationalis.
* Quisquis vestrûm sapiens est, veniat, 10
& faciat quod Dñs imperauit: *Taber- 11
naculum scilicet, & tectum eius, atque B
operimentum, annulos,& tabulata cum
vectibus, paxillos & bases: * Arcam & 12
vectes propitiatorium, & velum, quod
ante illud oppanditur: * Mensam cum 13
vectibus & vasis, & propositionis pani-
bus: * Candelabrũ ad luminaria susten- 14
tanda, vasa illius & lucernas, & oleum
ad nutrimenta ignium: *Altare thymia- 15
matis, & vectes, & oleum vnctionis, &
thymiama ex aromatibus? Tentorium
ad ostium tabernaculi: * Altare holo- 16
causti, & craticulam eius æneam cum
vectibus & vasis suis: labrum & basim
eius:* Cortinas atrij cum colũnis & ba- 17
sibus, tentoriũ in foribus vestibuli, * pa- 18
xillos tabernaculi & atrij cum funiculis
suis:* Vestimenta, quorum vsus est in mi- 19
nisterio sanctuarij, vestes Aaron ponti-
ficis ac filiorum eius, vt sacerdotio fun-
gantur mihi.* Egressáq; omnis multitu- 20
do filiorum Israel de conspectu Moysi,
* obtulerunt mente promptissima atque 21
deuota primitias Dño, ad faciendum C
opus tabernaculi testimonij. Quidquid
ad cultũ & ad vestes sanctas necessarium
erat,* viri cum mulieribus præbuerunt, 22
armillas & inaures, annulos & dextra-
lia, omne vas aureũ in donaria Dñi se-
23 paratũ est.* Si quis habebat hyacinthũ,
& purpurã, coccúmq; bis tinctũ, byssum
& pilos caprarum pelles arietum rubri-
24 catas,& ianthinas, * argenti ærisq; me-
talla, obtulerunt Dño, lignáq; Setim in
25 varios vsus. * Sed & mulieres doctæ,
quæ nouerãt, dederunt hyacinthũ, pur-
purã,& vermiculum, ac byssum,& pilos
caprarũ, sponte propria cuncta tribuen-
26 tes.* Principes verò obtulerunt lapides
onychinos,& gemmas ad superhumera-
27 le & rationale, * aromatáque & oleum
ad luminaria concinnanda,& ad præpa-
randum vnguentũ, ac thymiama odoris
28 suauissimi componendum.* Omnes viri
D & mulieres mente deuota obtulerũt do-
naria, vt fierent opera quæ iusserat Do-
minus per manũ Moysi. Cuncti filij Is-
rael voluntaria Domino dedicauerunt.
29 * Dixítq; Moyses ad filios Israel: || Ecce || Sup.
vocauit Dñs ex nomine Beseleel filium 31. a. 2
30 Vri filij Hur de tribu Iuda. * Impleuít-
que eũ spiritu Dei, sapientia & intelli-
gentia, & scientia & omni doctrina,
31 * ad excogitandũ,& faciendum opus in
32 auro & argento,& ære,* sculpendísque
lapidibus, & opere carpentario: quid-
33 quid fabrè adinueniri potest, * dedit
in corde eius: Ooliab quoq; filiũ Achi-
34 samech de tribu Dan: * ambos erudiuit
sapientia, vt faciant opera abietarij, po-
lymitarij, ac plumarij, de hyacintho ac
purpura, coccóq; bis tincto,& bysso,&
texat omnia, ac noua quæque reperiãt.

CAP. XXXVI.

Oblatis plus quàm opus esset donariis, paratur tabernaculũ iuxta omnes partes suas, nempe cortinas, saga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

1 FEcit ergo Beseleel,& Ooliab,& om- Suprà
A nis vir sapiens, quibus dedit Domi- 26. a. 1
nus sapientiam & intellectum, vt sci-
rent fabrè operari quæ in vsus San-
ctuarij necessaria sunt, & quæ præcepit
2 Dñs.* || Cúmque vocasset eos Moyses,& || 1.
omnem eruditum virum, cui dederat Par.
Dominus sapientiam, & qui sponte sua 21. d.
3 obtulerant se ad faciendum opus,* tra- 19.
didit eis vniuersa donaria filiorum Is-
rael. Qui cùm instarent operi, quotidie
4 mane vota populus offerebat. * Vnde
5 artifices venire compulsi, * dixerunt
Moysi: Plus offert populus quàm neces-
6 sarium est. * Iussit ergo Moyses præco-
nis voce cantari: Nec vir, nec mulier
quidquam offerat vltra in opere San-
ctuarij. Sicque cessatum est à muneri-
7 bus offerendis, * eò quòd oblata suffi-
8 cerent & superabundarent. * Fecerúnt-
que omnes corde sapientes ad explen-
B dum opus tabernaculi, cortinas decem
de bysso retorta, & hyacintho, & pur-
pura, coccóq; bis tincto, opere vario, &
9 arte polymita:* quarum vna habebat in
longitudine viginti octo cubitos, & in

latitudine quatuor: vna mensura erat
omnium cortinarum. * Coniunxitque 10
cortinas quinque alteram alteri,& alias
quinque sibi inuicem copulauit.* Fecit 11
& ansas hyacinthinas in ora cortinæ
vnius ex vtroque latere,& in ora corti-
næ alterius similiter,* vt contra se inui- 12
cem venirent ansæ, & mutuò iungere-
tur.*Vnde & quinquaginta fudit circu- 13
los aureos, qui morderēt cortinarū an-
sas,& fieret vnū tabernaculum.*Fecit & 14
saga vndecim de pilis caprarum ad ope-
riendum tectū tabernaculi:* vnum sagū 15
in longitudine habebat cubitos trigin-
ta, & in latitudine cubitos quatuor:
vnius mensuræ erant omnia saga:*quo- 16
rum quinque iunxit seorsum,& sex alia
separatim. * Fecítq; ansas quinquagin- 17
ta in ora sagi vnius,& quinquaginta in
ora sagi alterius,vt sibi inuicem iunge-
rentur. * Et fibulas æneas quinquagin- 18
ta, quibus necteretur tectum, vt vnum
pallium ex omnibus sagis fieret. * Fecit 19
& opertorium tabernaculi de pellibus C
arietum rubricatis; aliúdque desuper
velamentum de pellibus ianthinis:* Fe- 20
cit & tabulas tabernaculi de lignis se-
tim stantes.* Decem cubitorū erat lon- 21
gitudo tabulæ vnius: & vnum ac semis
cubitum latitudo retinebat. * Binæ in- 22
castraturæ erant per singulas tabulas,
vt altera alteri iungeretur. Sic fecit in
omnibus tabernaculi tabulis.* E quibus 23
viginti ad plagam meridianam erant
contra Austrum,* cum quadraginta ba- 24
sibus argenteis.Duæ bases sub vna tabu-
la ponebantur ex vtraque parte angu-
lorum, vbi incastraturæ laterum in an-
gulis terminantur.* Ad plagam quoque 25
tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonē,
fecit viginti tabulas, * cum quadragin- 26
ta basibus argenteis, duas bases per sin-
gulas tabulas. Contra occidentē verò, 27
id est, ad eam partem tabernaculi, quæ
mare respicit,fecit sex tabulas,* & duas 28
alias per singulos angulos tabernaculi
retrò:* quæ iunctæ erāt à deorsum vsq; 29
sursum,& in vnam compaginem pariter
ferebantur.Ita fecit ex vtraque parte per
angulos: * vt octo essent simul tabulæ, 30
& haberent bases argenteas sedecim,
binas scilicet bases sub singulis tabulis,
* Fecit & vectes de lignis setim, quin- 31
que ad continendas tabulas vnius late- D
ris tabernaculi, & quinque alios ad al- 32
terius lateris cooptandas tabulas:& ex-
tra hos, quinque alios vectes ad occi-
dentalē plagam tabernaculi contra ma-
re.*Fecit quoque vectem alium,qui per 33
medias tabulas ab angulo vsque ad an-
gulum perueniret.* Ipsa autem tabulata 34
deaurauit,fusis basibus earum argenteis.
Et circulos eorū fecit aureos per quos
vectes induci possent:quos & ipsos la-
minis aureis operuit. * Fecit & velum 35
de hyacintho,& purpura, vermiculo, ac
bysso retorta, opere polymitario,variū
36 atque distinctum:& quatuor columnas
de lignis setim, quas cum capitibus de-
aurauit, fusis basibus earum argenteis.
37 * Fecit & tentoriū in introitu taberna-
culi ex hyacintho, purpura,vermiculo,
38 byssóq; retorta,opere plumarij:* & co-
lumnas quinq; cum capitibus suis,quas
operuit auro,basésq; earū fudit æneas.

CAP. XXXVII.

Formatur arca,propitiatorium, mensa,candelabrum,lucerna,altare thymiamatis, ipsúmque thymiama.

1 FEcit autem Beseleel & arcā de lignis
A setim, habentem duos semis cubitos
in longitudine, & cubitum ac semissem
in latitudine,altitudo quoque vnius cu-
biti fuit & dimidij: vestiuitq; eam auro
2 purissimo intus ac foris. * Et fecit illi
3 coronam auream per gyrum, * conflans
quatuor annulos aureos per quatuor
angulos eius: duos annulos in latere
4 vno,& duos in altero. * Vectes quoque
fecit de lignis setim, quos vestiuit au-
5 ro, * & quos misit in annulos,qui erant
in lateribus arcæ ad portandum eam.
6 * Fecit & propitiatoriū,id est, oraculū,
de auro mundissimo, duorum cubito-
rum & dimidij in longitudine,& cubiti
7 ac semis in latitudine. * Duos etiam
Cherubim ex auro ductili, quos posuit
8 ex vtraque parte propitiatorij: * Che-
B rub vnum in summitate vnius partis, &
Cherub alterum in summitate partis
alterius:duos Cherubim in singulis sum-
9 mitatibus propitiatorij, * extendentes
alas, & tegentes propitiatorium, séque
10 mutuò & illud respicientes. * Fecit &
mensam de lignis setim in longitudine
duorum cubitorū,& in latitudine vnius
cubiti, quæ habebat in altitudine cubi-
11 tum ac semissum.* circumdeditque eam
auro mundissimo, & fecit illi labium
12 aureum per gyrum,*ipsique labio coro-
nam auream interrasilem quatuor digi-
torum,& super eamdem, alteram coro-
13 nam auream. * Fudit & quatuor circu-
los aureos, quos posuit in quatuor an-
14 gulis per singulos pedes mensæ * contra
coronam: misitque in eos vectes, vt
15 possit mensa portari. * Ipsos quoque
vectes fecit de lignis setim, & circum-
16 dedit eos auro. * Et vasa ad diuersos
C vsus mensæ, acetabula, phialas,& cya-
thos, & thuribula, ex auro puro, in
17 quibus offerenda sunt libamina. * Fecit
& candelabrum ductile de auro mun-
dissimo. De cuius vecte calami, scyphi,
18 sphærulæq; ac lilia procedebant: * sex
in vtroque latere, tres calami ex parte
19 vna, & tres ex altera: * tres scyphi in
nucis modum per calamos singulos,
sphærulæq; simul & lilia: & tres scyphi
instar nucis in calamo altero, sphæru-
læque

læq; ſimul & lilia. Aequũ erat opus ſex
calamorum, qui procedebant de ſtipite
candelabri. * In ipſo autem vecte erant 20
quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphæ-
rulæque per ſingulos ſimul & lilia : & 21
ſphærulæ ſub duobus calamis per loca
tria, qui ſimul ſex fiunt calamis proce-
dentes de vecte vno. * & ſphærulæ igi- 22
tur,& calami ex ipſo erũt, vniuerſa du- D
ctilia ex auro puriſſimo. *Fecit & lucer- 23
nas ſeptem cũ emunctoriis ſuis , & vaſa
vbi ea quæ emuncta ſunt,extinguantur,
de auro mundiſſimo. *Talẽtum auri ap- 24
pendebat candelabrũ cum omnibus va-
ſis ſuis. *Fecit & altare thymiamatis de 25
lignis ſetim , per quadrum ſingulos ha-
bens cubitos,& in altitudine duos:è cu-
ius angulis procedebant cornua. *Veſti- 26
uitq; illud auro puriſſimo , cũ craticula
ac parietibus & cornibus. * Fecítque ei 27
coronã aureolam per gyrũ, & duos an-
nulos aureos ſub corona per ſingula
latera,vt mittantur in eos vectes,& poſ-
ſit altare portari. * Ipſos autem vectes 28
fecit de lignis ſetim, & operuit laminis
aureis. *Cõpoſuit & oleum ad ſãctifica- 29
tionis vnguẽtũ,& thymiama de aroma-
tibus mundiſſimis, opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

*Formatur altare holocauſti , cum la-
bio æneo , & atrio , oblataque donaria
recenſentur.*

2. Pa. 1. b. 5. FEcit & altare holocauſti de lignis ſe- 1
tim, quinq; cubitorum per quadrũ, A
& trium in altitudine:*cuius cornua de 2
angulis procedebant , operuítque illud
laminis æneis. * Et in vſus eius parauit 3
ex ære vaſa diuerſa , lebetes, forcipes,
fuſcinulas, vncinos, & ignium recepta-
cula. *Craticulámq; eius in modũ retis 4
fecit æneã,& ſubter eam in altaris me-
dio arulam , * fuſis quatuor annulis per 5
totidẽ retiaculi ſummitates, ad immit-
tendos vectes ad portandum : * quos & 6
ipſos fecit de lignis ſetim,& operuit la-
minis æneis:||induxitq; in circulos, qui 7
|| Sup. 27. b. 8 in lateribus altaris eminebant. Ipſum
autẽ altare non erat ſolidũ , ſed cauum
ex tabulis,& intus vacuũ. *Fecit & labrũ 8
æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulie-
rum, quæ excubabant in oſtio taberna-
culi. *. Fecit & atrium in cuius auſtrali 9
plaga erant tentoria de byſſo retorta , B
cubitorum centum,& colũnæ æneæ vi-
ginti cum baſibus ſuis,capita columna- 10
rum,& tota operis cælatura , argentea,
* Aequè ad ſeptentrionalem plagã ten- 11
toria, columnæ, baſeſq; & capita colũ-
narũ eiuſdem mẽſuræ, & operis ac me-
talli,erãt. *In ea verò plaga,quæ ad Oc- 12
cidentem reſpicit, fuerunt tentoria cu-
bitorum quinquaginta , columnæ decẽ
cum baſibus ſuis æneæ,& capita colum-
narum,& tota operis cælatura,argẽtea.
* Porrò contra Orientem quinquagin- 13
ta cubitorum parauit tentoria: * è qui-
14 bus quindecim cubitos columnarum
trium,cum baſibus ſuis, vnũ tenebat la-
15 tus: * & in parte altera(quia inter vtra-
que introitum tabernaculi fecit) quin-
decim æquè cubitorum erant tentoria,
16 columnæque tres,& baſes totidẽ.*Cun-
17 cta atrij tentoria byſſus retorta texue-
C rat.*Baſes columnarum fuere æneæ,ca-
pita autẽ earum cum cunctis cælaturis
ſuis argentea : ſed & ipſas colũnas atrij
18 veſtiuit argento.*Et in introitu ei⁹ ope-
re plumario fecit tentorium ex hyacin-
tho,purpura,vermiculo, ac byſſo retor-
ta;quod habebat viginti cubitos in lon-
gitudine,altitudo verò quinq; cubitorũ
erat,iuxta menſuram,quam cuncta atrij
19 tentoria habebant. *Columnæ autem in
ingreſſu fuere quatuor cum baſibus æ-
neis , capitáque earum & cælaturæ ar-
20 genteæ. * Paxillos quinque tabernaculi
21 & atrij per gyrum fecit æneos. * Hæc
ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonij
quæ enumerata ſunt iuxta præceptum
Moyſi in ceremoniis Leuitarum per
manum Ithamar filij Aaron ſacerdotis:
22 * quæ Beſeleel filius Vri filij Hur de
tribu Iuda , Dño per Moyſen iubente,
23 compleuerat * iuncto ſibi ſocio Ooliab
filio Achiſameth de tribu Dã: qui & ip-
ſe artifex lignorum egregius fuit,& po-
lymitarius atque plumarius ex hyacin-
24 tho, purpura,vermiculo,& byſſo. *Om-
ne aurum quod expenſum eſt in opere
D Sãctuarij,& quod oblatum eſt in dona-
riis, viginti nouem talentorum fuit , &
ſeptingentorum triginta ſiclorum , ad
25 menſuram Sanctuarij. *Oblatum eſt au-
tem ab his qui tranſierunt ad numerum
à viginti annis & ſuprà , de ſexcentis
tribus millibus,& quingentis quinqua-
26 ginta armatorum. * Fuerunt præterea
centũ talenta argenti, è quibus cõflatæ
ſunt baſes Sãctuarij,& introitus vbi ve-
27 lum pendet. * Centum baſes factæ ſunt
de talentis centum,ſingulis talentis per
28 baſes ſingulas ſupputatis. *De mille au-
tem ſeptingentis & ſeptuaginta quinq;
fecit capita columnarum, quas & ipſas
29 veſtiuit argento. * æris quoque oblata
ſunt talenta ſeptuaginta duo millia , &
30 quadringenti ſupra ſicli, *ex quibus fu-
ſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi
teſtimonij, & altare æneum cum crati-
cula ſua , omniáque vaſa quæ ad vſum
31 eius pertinent,* & baſes atrij tam in
circuitu quàm in ingreſſu eius , & pa-
xilli tabernaculi atque atrij per gyrum.

CAP. XXXIX.

*Pontificalia ſacerdotaliáque confi-
ciuntur ornamenta , totúmque ini...-
ctum opus perficitur*

1 DE hyacintho verò & purpura, ver- Sup. 28. b. 6
A miculo ac byſſo, fecit veſtes, qui-
bus indueretur Aaron quãdo miniſtra-

bat in sanctis, sicut præcepit Dñs Moysi.
* Fecit igitur superhumerale de auro, 2
hyacintho, & purpura, coccóque bis tin-
cto, & bysso retorta, * opere polymita- 3
rio: inciditque bracteas aureas, & extenua-
uit in fila, vt possent torqueri cũ prio-
rũ colorũ subtegmine, * duásque oras sibi 4
inuicem copulatas in vtroque latere
summitatum, * & balteum ex eisdem co- 5
loribus, sicut præceperat Dñs Moysi.
* Parauit & duos lapides onychinos, 6
astrictos & inclusos auro, & sculptos B
arte gẽmaria nominibus filiorũ Israël:
* posuitque eos in lateribus superhume- 7
ralis, in monimentum filiorum Israel,
sicut præceperat Dñs Moysi. * Fecit & 8
rationale opere polymito iuxta opus
superhumeralis, ex auro, hyacintho,
purpura, coccóque bis tincto, & bysso
retorta: * quadrangulum duplex, mensu- 9
ræ palmi. * Et posuit in gemmarũ ordi- 10
nes quatuor. In primo versu erat sardius C
topazius, smaragdus. * In secundo, car- 11
bunculus, sapphirus, & iaspis. * In ter-
tio, ligurius achates, & amethystus. * In 12
quarto, chrysolithus: onychinus, & be- 13
ryllus, circũdati, & inclusi auro per or-
dines suos. * Ipsique lapides duodecim, 14
sculpti erant nominibus duodecim tri-
buum Israel, singuli per nomina singu-
lorum. * Fecerunt in rationali & cate- 15
nulas sibi inuicem cohærentes, de auro
purissimo: * & duos vncinos, totidem- 16
que annulos aureos. Portò annulos
posuerunt in vtroque latere rationalis, * è 17
quibus penderẽt duæ catenæ aureæ quas
inseruerunt vncinis, qui in superhume-
ralis angulis eminebant. * Hæc & antè 18
& retro ita conueniebant sibi, vt super- D
humerale & rationale mutuò necterẽ-
tur, * stricta ad balteum, & annulis for- 19
tiùs copulata, quos iungebat vitta hia-
cinthina, ne laxa fluerent, & à se inuicẽ
mouerentur, sicut præcepit Dñs Moysi.
* Fecerunt quoque tunicã superhume- 20
ralis totam hyacinthinam, * & capitium 21
in superiori parte cõtra medium, orámque
per gyrum capitij textilem: * deorsum 22
autem ad pedes mala punica ex hiacin-
tho, purpura, vermiculo, ac bysso retor-
ta: * & tintinnabula de auro purissimo, 23
quæ posuerunt inter malogranata in
extrema parte tunicæ per gyrum: * tin- 24
tinnabulum autem aureum, & malum
punicum, quibus ornatus incedebat põ-
tifex quando ministerio fungebatur, si-
cut præceperat Dñs Moysi. * Fecerunt 25
& tunicas byssinas opere textili Aaron
& filiis eius: * & mitras cum coronulis 26
suis ex bysso: * feminalia quoque linea, 27
byssina: * cingulum verò de bysso retor- 28
ta, hyacintho, purpura ac vermiculo bis
tincto, arte plumaria: sicut præceperat
Dñs Moysi. * Fecerunt & laminam sa- 29
cræ venerationis, de auro purissimo, F
scripserúntque in ea opere gemmario
30 Sanctum Dñi: * & strinxerunt eam cum
mitra vitta hyacinthina, sicut præce-
31 perat Dñs Moysi. * Perfectum est igitur
omne opus tabernaculi & tecti testimo-
nij: fecerúntque filij Israël cuncta quæ
32 præceperat Dñs Moysi. * Et obtulerunt
tabernaculum & tectum & vniuersam
supellectilem, annulos, tabulas, vectes,
33 colũnas ac bases, * opertoriũ de pellibus
arietum rubricatis, & aliud operimen-
34 tum de ianthinis pellibus, * velum, ar-
35 cam, vectes, propitiatorium, * mensam
cum vasis suis & propositionis panibus
36 * candelabrum, lucernas, & vtensilia ea-
37 rum cum oleo: * altare aureũ, & vnguẽ-
E tum, & thymiama ex aromatibus: * &
38 tentoriũ in introitu tabernaculi: * alta-
39 re æneũ, retiaculum, vectes, & vasa eius
omnia, labrum cum basi sua: tentoria a-
40 trij, & columnas cum basibus suis: * tẽ-
torium in introitu atrij, funiculósque
illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit,
quæ in ministerium tabernaculi, & in
41 tectum fœderis iussa sunt fieri. * Vestes
quoque quibus sacerdotes vtuntur in
42 Sanctuario, Aaron scilicet & filij eius,
* obtulerunt filij Israël, sicut præceperat
43 Dominus. * Quæ postquam Moyses cun-
cta vidit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

Primo mense tabernaculum erigendum & consecrandum præcipitur; quo facto, maiestate Dei repletur, nube tabernaculum continuè operiente, nisi dum esset proficiscendum.

1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di-
2 cens: * Mense primo, prima die men-
A sis, eriges tabernaculum testimonij, * &
3 pones in eo arcam, dimittésque ante il-
4 lam velum: * & illata mensa, pones super
eã quæ ritè præcepta sunt. Candelabrũ
5 stabit cum lucernis suis * & altare aureũ
in quo adoletur incẽsum corã arca te-
stimonij. Tentoriũ in introitu taberna-
6 culi pones, * & ante illud altare holo-
7 causti: * labrum inter altare & taberna-
8 culum, quod implebis aqua. * Circũda-
bísque atriũ tentoriis, & ingressum eius.
9 * Et assumpto vnctionis oleo vnges ta-
bernaculũ cũ vasis suis, vt sanctificẽtur:
10 * altare holocausti & omnia vasa eius:
11 * labrum cum basi sua: omnia vnctionis
oleo cõsecrabis, vt sint Sancta sanctorũ.
12 * Applicabísque Aaron, & filios eius, ad
B fores tabernaculi testimonij, & lotos
13 aqua * indues sanctis vestibus, vt mini-
strẽt mihi, & vnctio eorum in sacerdo-
14 tium sempiternum, proficiat. * Fecítque
Moyses omnia quæ præceperat Dñs.
15 * Igitur mense primo anni secũdi, prima
die mensis, collocatũ est tabernaculum.
16 * ||Erexítque Moyses illud, & posuit ta- *Num. 7.a.1.*
bulas ac bases & vectes, statuítque co-
17 lumnas, * & expandit tectum super ta-
berna-

bernaculum, imposito desuper operi-
mento, sicut Dominus imperauerat.
* Posuit & testimonium in arca,sub di- 18
tis infra vectibus,& oraculum desuper.
* Cúmque intulisset arcam in taberna- 19
culum, appendit ante eam velum, vt
expleret Domini iussionem. * Posuit & 20
mensam in tabernaculo testimonij ad
plagam Septentrionalem extra velum,
*ordinatis corã propositionis panibus, 21
sicut præceperat Dñs Moysi. * Posuit 22
& candelabrum in tabernaculo testi- C
monij è regione mensæ in parte au-
strali, * locatis per ordinem lucernis, 23
iuxta præceptum Domini. * Posuit & 24
altare aureum sub tecto testimonij cõ-
tra velum, & adoleuit super eo incen- 25
sum aromatum,sicut iusserat Dominus
Moysi. *Posuit & tentorium in introi- 26
tu tabernaculi testimonij, * & altare 27
holocausti in vestibulo testimonij, of-
ferens in eo holocaustum, & sacrificia,
vt Dominus imperauerat. * Labrum 28
quoque statuit inter tabernaculum te- D
stimonij & altare, implens illud aqua. 29
* Lauerúntque Moyses & Aaron ac fi-
lij eius manus suas & pedes, * cùm in- 30
grederentur tectum fœderis, & acce-
derent ad altare, sicut præceperat Do-
minus Moysi. *Erexit & atrium per gy- 31
rum tabernaculi & altaris,ducto in in-
troitu eius tentorio. Postquam omnia
|| Nu. 9.c.15 3 Reg. 8.b.10 perfecta sunt,, * || operuit nubes taber- 32
naculum testimonij, & gloria Domini
impleuit illud. * Nec poterat Moyses 33
ingredi tectum fœderis, nube operien-
te omnia, & maiestate Domini coru-
scante, quia cuncta nubes operuerat.
* Si quando nubes tabernaculum dese- 34
rebat, proficiscebantur filij Israel per
turmas suas: *si pendebat desuper, ma- 35
nebant in eodem loco. * Nubes quippe 36
Dñi incubabat per diem tabernaculo,
& ignis in nocte, videntibus cunctis po-
pulis Israel per cunctas mãsiones suas.

LIBER LEVITICVS,

HEBRAÏCE VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

Varius ritus ac modus holocaustorum, armentorum, pecudum & auium offerendorum.

OCAVIT autẽ Moysen, & lo- 1
cut⁹ est ei Dñs de tabernacu- A
lo testimonij,dicẽs:*Loquere 2
filiis Israel, & dices ad eos:
Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam
|| Exo. 29. b. 10. Domino de pecorib⁹,id est,de bobus &
ouibus offerens victimas,*||si holocau- 3
stũ fuerit eius oblatio, ac de armento;
masculum immaculatum offeret ad
ostium tabernaculi testimonij ad pla-
4 candum sibi Dominum: *ponétque ma-
B num super caput hostiæ, & acceptabilis
erit, atque in expiationem eius profi-
5 ciens. * immolabítque vitulum coram
Dño, & offerent filij Aaron sacerdotes
sanguinem eius, fundentes per altaris
circuitum, quod est ante ostium taber-
6 naculi.* detractáque pelle hostiæ,artus
7 in frustra concident, * & subiicient in
8 altari ignem,strue lignorum ante com-
posita: *& membra quæ sunt cæsa,desu-
per ordinantes, caput videlicet,& cun-
9 cta quæ adhærent iecori, * intestinis &
C pedibus lotis aqua: adolebitque ea sa-
cerdos super altare in holocaustum &
10 suauem odorem Dño. * Quòd si de pe-
coribus oblatio est, de ouibus siue de
capris holocaustum, masculum absque
11 macula offeret:*immolabítque ad latus
altaris, quod respicit ad Aquilonem,
coram Dño:sanguinem verò illius fun-
dent super altare filij Aaron per circui-
12 tum: * diuidéntque membra, caput, &
D omnia quæ adhærent iecori, & ponent
super ligna, quibus subiiciendus est
13 ignis: *intestina verò & pedes lauabunt
aqua. Et oblata omnia adolebit sacer-
dos super altare, in holocaustum &
14 odorem suauissimum Dño. * Si autem
de auibus, holocausti oblatio fuerit
Dño, de turturibus, aut pullis colum-
15 bæ, * offeret eam sacerdos ad altare:&
retorto ad collum capite,ac rupto vul-
neris loco, decurrere faciet sanguinem
16 super crepidinem altaris:*vesiculam ve-
rò gutturis, & plumas proiiciet propè
altare ad orientalem plagam,in loco in
17 quo cineres effundi solent, *cõfringét-
que ascellas eius, & non secabit, neque
ferro diuidet eam, & adolebit super al-
tare,lignis igne supposito.Holocaustum
est & oblatio suauissimi odoris Dño.

CAP. II.

Ritus oblationis sacrificiorum similæ oleo conspersæ, thuris, panum, laganorum,atque primitiarum, addito in omnibus sale, nusquam autem fermento, nec melle.

1 ANima cùm obtulerit oblationem
A sacrificij Domino, simila erit eius
oblatio:fundétque super eam oleum, &
2 ponet thus, * ac deferet ad filios Aaron
sacerdotes: quorũ vnus tollet pugillum
plenum similæ & olei,ac totum thus,&
ponet memoriale super altare in odo-
3 rem suauissimum Dño. * || quod autem || Eccl. 7.d.34
reliquum fuerit de sacrificio,erit Aaron
& filiorum eius, Sanctum sanctorum de
4 oblationibus Dñi. * Cùm autem obtu-
B leris sacrificiũ coctũ in clibano:de simi-
la,panes scilicet absque fermento, con-
spersos oleo,& lagana azyma oleo lita.
5 * Si oblatio tua fuerit de sartagine, si-
milæ conspersæ oleo & absq; fermento
* diuides

* diuides eã minutatim, & fundes super 6
eam oleũ. * Sin autẽ de craticula fuerit 7
sacrificiũ, æquè similia oleo conspergetur: * quam offerens Dño, trades mani- 8
bus sacerdotis. * Qui cùm obtulerit eã, 9
tollet memoriale de sacrificio; & ado- C
lebit super altare in odorem suauitatis
Dño: * quidquid autem reliquum est, 10
erit Aarõ, & filiorum eius, Sãctum sanctorum de oblationibus Domini. * Om- 11
nis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio
Domino. Primitias tantùm eorum of- 12
feretis ac munera: super altare verò
non imponentur in odorem suauitatis.
Mar. 9. g. 48. * Quidquid obtuleris sacrificij, sale 13
condies, nec auferes sal fœderis Dei tui D
de sacrificio tuo. In omni oblatione tua
offeres sal. * Si autem obtuleris munus 14
primarum frugum tuarum Domino de
spicis adhuc virentibus, torrebis igni, &
confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino, * fundens 15
supra oleum, & thus imponens, quia
oblatio Domini est; * de qua adolebit 16
sacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

Quo pacto auferantur hostiæ pacificorũ, nempe de bobus, ouibus, agnis, & capris.

QVòd si hostia pacificorũ fuerit eius 1
oblatio, & de bobus voluerit offer- A
re, marem siue feminã, immaculata offeret coram Domino. * Ponétque manum 2
super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonij, fundéntque filij Aaron sacerdotes
sanguinem per altaris circuitum. * Et 3
offerent de hostia pacificorum in obla-
||Exo. 29. b. 13. tionem Domino, || adipem qui operit
vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus: * duos renes cum adipe quo 4
teguntur ilia, & reticulum iecoris cum
renunculis. * adolebúntque ea super al- 5
tare in holocaustum, lignis igne suppo- B
sito: in oblationem suauissimi odoris
Domino. * Si verò de ouibus fuerit eius 6
oblatio & pacificorum hostia, siue masculum obtulerit, siue feminam, immaculata erunt. * Si agnum obtulerit corã 7
Dño, * ponet manum suam super caput 8
victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonij: fundéntq; filij Aaron sanguinẽ eius per circuitum
altaris. * & offerent de pacificorũ ho- 9
stia sacrificium Domino: adipem: & caudam totam * cum renibus, & pinguedinẽ 10
quæ operit ventrẽ atque vniuersa vita- C
lia, & vtrumque renunculum cum adipe
qui est iuxta ilia, reticulúmque iecoris
cum renunculis. * & adolebit ea sacer- 11
dos super altare in pabulum ignis &
oblationis Dñi. * Si capra fuerit eius 12
oblatio, & obtulerit eam Dño, * ponet 13
manum suam super caput eius: immolabitque eam in introitu tabernaculi
D testimonij. Et fundent filij Aaron san-
14 guinem eius per altaris circuitũ. * Tolléntque ex ea in pastum ignis Domini-
ci, adipem qui operit ventrem, & qui re-
15 git vniuersa vitalia; * duos renunculos
cum reticulo, quod est super eos iuxta
16 ilia, & aruinam iecoris cum renũculis:
* adolebitque ea super altare sacerdos,
in alimoniam ignis, & suauissimi odo-
17 ris. Omnis adeps, Domini erit * iure
perpetuo in generationibus, & cunctis
habitaculis vestris: nec sanguinem, nec
adipem omnino comedetis.

CAP. IV.

Modus offerendi hostias sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam peccantis.

1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere filiis Israel: Anima,
A quæ peccauerit per ignorantiam, & de
vniuersis mandatis Dñi, quæ præcepit
3 vt non fierent, quippiam fecerit: * sacerdos, qui vnctus est, peccauerit, delinquere faciẽs populum, offeret pro pec-
4 cato suo vitulũ immaculatum Dño: * &
adducet illũ ad ostiũ tabernaculi testimonij corã Dño, ponétque manum su-
5 per caput eius, & immolabit eum Dño.
* Hauriet quoque de sanguine vituli, in-
6 ferens illum in tabernaculum testimo-
B nij. * Cúmque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Dño
7 contra velum Sanctuarij. * ponétque de
eodem sanguine super cornua altaris
thymiamatis gratissimi Dño, quod est in
tabernaculo testimonij: omnem autem
reliquum sanguinem fundet in basim al-
8 taris holocausti in introitu tabernaculi. * Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quàm
9 omnia quæ intrinsecus sunt: * duos renunculos, & reticulum quod est super
10 eos iuxta ilia, & adipem iecoris cum re-
C nunculis, * sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorum: & adolebit ea super
11 altare holocausti. * Pellem verò & omnes carnes, cum capite & pedibus & in-
12 testinis & fimo, * & reliquo corpore,
efferet extra castra in locum mundum,
vbi cineres effundi solent: incendétque
ea super lignorum struem, quæ in loco
13 effusorum cinerũ cremabuntur. * Quòd
si omnis turba Israël ignorauerit, & per
imperitiã fecerit quod contra manda-
14 tum Dñi est. * & postea intellexerit peccatũ suũ, offeret pro peccato suo vitulum, adducétq; eum ad ostium taberna-
15 culi. * Et ponent seniores populi manus
D super caput eius corã Dño. Immolató-
16 que vitulo in cõspectu Dñi, * inferet sacerdos, qui vnctus est, de sanguine eius
17 in tabernaculum testimonij, tincto di-
18 gito aspergens septies contra velũ: * ponétque

nétque de eodem sanguine in cornibus
altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonij: reliquum autem
sanguinem fundet iuxta basim altaris
holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonij. * Omnémque eius 19
adipem tollet, & adolebit super altare: 20
* sic faciens & de hoc vitulo quo modo
fecit & prius: & rogãte pro eis sacerdote, propitius erit eis Dñs. * Ipsum autẽ 21
vitulum efferet extra castra, atque comburet sicut & priorem vitulum: quia est
pro peccato multitudinis.* Si peccauerit princeps, & fecerit vnum è pluri- 22 E
bus per ignorantiã, quod Dñi lege prohibetur, * & postea intellexerit peccatũ 23
suum; offeret hostiam Dño, hircum de
capris immaculatum.* Ponétq; manum 24
suam super caput eius: cúmque immolauerit eum in loco vbi solet mactari
holocaustum coram Domino, quia pro
peccato est, * tinget sacerdos digitum in 25
sanguine hostiæ pro peccato, tangens
cornua altaris holocausti, & reliquum
fundens ad basim eius. * Adipem verò 26
adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitq; pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. * Quòd si peccauerit anima per 27
ignorantiam, de populo terræ, vt faciat quidquam de his quæ Domini lege F
prohibentur, atque delinquat, * & co- 28
gnouerit peccatum suum: offeret caprã
immaculatam. * Ponétque manum su- 29
per caput hostiæ quæ pro peccato est,
& immolabit eam in loco holocausti.
* Tollétque sacerdos de sanguine in di- 30
gito suo: & tangẽs cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius.
* Omnem autem adipem auferens, sicut 31
auferri solet de victimis pacificorum, G
adolebit super altare in odorem suauitatis Dño: rogabítque pro eo, & dimittetur ei.* Sin autem de pecoribus obtu- 32
lerit victimam pro peccato, ouẽ scilicet
immaculatã: * ponet manum super ca- 33
put eius, & immolabit eam in loco vbi
solent cædi holocaustorum hostiæ.* Su- 34
métq; sacerdos de sanguine eius digito
suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquũ fundet ad basim eius. * Om- 35
nem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis, qui immolatur
pro pacificis, cremabit super altare in
incensum Domini: rogabítque pro eo,
& pro peccato eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

De hostiis, pro peccatis ex silentio veritatis, immunditia, errore, iuramento, sacrorum abusu atque ignorantia.

Si peccauerit anima, & audierit vocẽ 1
iurantis, testísq; fuerit quòd aut ipse A
vidit, aut conscius est: nisi indicauerit,
portabit iniquitatẽ suam.* Anima, quæ
tetigerit aliquid immundum, siue quod 2
occisum à bestia est, aut per se mortuũ,
aut quodlibet aliud reptile: & oblita
fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deli-
3 quit: * & si tetigerit quidquã de immunditia hominis, iuxta omnẽ impuritatem
qua pollui solet, oblitáque cognouerit,
4 postea subiacebit delicto.* Anima, quæ
iurauerit, & protulerit labiis suis, vt
vel malè quid faceret, vel bene, & idipsum iuramento & sermone firmauerit;
oblitáque postea intellexerit delictum
5 suum, * agat pœnitentiam pro peccato,
6 & * offerat de gregibus agnã siue caprã,
B orabitq; pro ea sacerdos, & pro pecca-
7 to eius, * sin autem non potuerit offerre
pecus, offerat || duos turtures, vel duos || Inf.
pullos columbarũ, Dño, vnum pro pec- 12. c.
8 cato, & alterũ in holocaustũ,* dabítque 8. Luc
eos sacerdoti: qui primum offerens pro 2. d.
peccato, retorquebit caput eius ad pẽ- 24.
nulas, ita vt collo hæreat, & non peni-
9 tus abrumpatur:* Et asperget de sanguine eius parietẽ altaris: quidquid autem
reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro peccato est.
10 * Alterum verò adolebit in holocaustũ,
vt fieri solet; rogabítque pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimitte-
11 tur ei.* Quòd si non quiuerit manus eius
duos offerre turtures, aut duos pullos
columbarum, offeret pro peccato suo
similæ partẽ ephi decimã: non mittet in
eam oleum, nec thuris aliquid imponet,
12 quia pro peccato est.* tradétque eam sacerdoti: qui plenũ ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare, in moni-
13 mentum eius qui obtulerit, * rogans pro
illo, & expians, reliquam verò partẽ ipse
14 habebit in munere.* Locutúsq; est Dñs
15 ad Moysen, dicens: * Anima si præuaricans ceremonias, per errorem, in his
quæ Dño sunt sanctificata, peccauerit,
offeret pro delicto suo arietem imma-
D culatum de gregibus, qui emi potest
duobus siclis, iuxta pondus Sanctuarij:
16 * ipsúmque quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra,
tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo
17 offerens arietem, & dimittetur ei.* Anima si peccauerit per ignorantiam, fecerítque vnum ex his quæ Domini lege
prohibentur, & peccati rea intellexerit
18 iniquitatem suam, * offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta
mensuram æstimationémque peccati:
qui orabit pro eo, quia nesciens fece-
19 rit: & dimittetur ei, * quia per errorem
deliquit in Dominum.

CAP. VI.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commisso leges holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum & oblationum sacerdotis in die vnctionis suæ & in genere de hostia pro peccato: qui-ve & quando his vesci possint.

Locutus,

LOcutus est Dñs ad Moysen, dicens: 1
*Anima quæ peccauerit,& contem- 2
pto Dño, negauerit proximo suo depo- A
situm quod fidei eius creditum fuerat,
vel vi aliquid extorserit, aut calumniã
Num. fecerit,*siue rẽ perditã inuenerit,& in- 3
5.a.7. ficias insuper peierauerit, & quodlibet
aliud ex pluribus fecerit, in quibus so-
lẽt peccare homines,* conuicta delicti, 4
reddet * omnia quæ per fraudem voluit 5
obtinere, integra, & quintam insuper
partem domino cui damnum intulerat.
* Pro peccato autem suo offeret arietẽ 6
immaculatũ de grege, & dabit eum sa-
cerdoti,iuxta æstimatiõnẽ mensuramq;
delicti, * qui rogabit pro eo corã Dño, 7
& dimittetur illi pro singulis quæ fa-
ciendo peccauit. * Locutúsque est Dñs 8
ad Moysen, dicens. *Præcipe Aaron & 9
filiis eius.Hæc est lex holocausti : Cre- B
mabitur in altari tota nocte vsq; mane:
ignis ex eodem altari erit. * Vestietur 10
tunica sacerdos & feminalibus lineis,
tolletq; cineres, quos vorãs ignis exus-
sit,& ponens iuxta altare, * spoliabitur 11
prioribus vestimentis,indutúsque aliis,
efferet eos extra castra, & in loco mũ-
dissimo vsque ad fauillã consumi faciet. 12
* Ignis autem in altari semper ardebit,
quem nutriet sacerdos subiiciens ligna
manè per singulos dies,& imposito ho-
locausto,desuper adolebit adipes paci-
ficorum. * Ignis est iste perpetuus, qui 13
numquã deficiet in altari.* Hæc est lex 14
sacrificij & libamentorum, quæ offerẽt
filij Aaron coram Dño,& coram altari. 15
*Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ
conspersa est oleo,& totum thus, quod
super similã positũ est:adolebitq; illud
in altari,in monimentũ odoris suauissi-
mi Dño:* reliquã autem partem similæ 16
comedet Aaron, cũ filiis suis,absq; fer-
mento,& comedet in loco Sancto Atrij C
tabernaculi.* Ideò autem non fermen- 17
tabitur, quia pars eius in Dñi offertur
incensum.Sanctum sanctorum erit,sicut
pro peccato atque delicto.* Mares tan- 18
tùm stirpis Aaron comedent illud. Le-
gitimum ac sempiternũ erit in genera-
tionibus vestris de sacrificiis Dñi. om-
nis qui tetigerit illa, sanctificabitur. 19
* Locutúsq; est Dñs ad Moysen, dicens: 20
*Hæc est oblatio Aaron,& filiorum eius
quam offerre debẽt Domino in die vn-
ctionis suæ. Decimam partem ephi of-
ferent similæ in sacrificio sempiterno,
medium eius manè,& medium eius ves-
perè:* quæ in sartagine oleo conspersa 21
frigetur. Offeret autem eam calidam in
odorem suauissimũ Dño * sacerdos,qui 22
iure patri successerit, & tota cremabi-
tur in altari.* Omne enim sacrificiũ sa- 23
cerdotũ digne cõsumetur, nec quicquã D
comedet ex eo.* Locutus est autem Dñs 24
ad Moysen,dicens : * Loquere Aaron & 25
filiis eius: Ista est lex hostiæ pro pecca-
to:In loco vbi offertur holocaustũ im-
molabitur coram Dño. Sanctum san-
26 ctorum est.* Sacerdos qui offert,come-
det eam in loco sancto, in atrio taber-
27 naculi.*Quicquid tetigerit carnes eius,
sanctificabitur. Si de sanguine illius ve-
stis fuerit aspersa, lauabitur in loco
28 sancto.* Vas autem fictile,in quo cocta
est, confringetur : quòd si vas æneum
fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua.
29 * Omnis masculus de genere sacerdo-
tali vescetur de carnibus eius,quia San-
30 ctum sanctorum est. * Hostia enim quæ
cæditur pro peccato, || cuius sanguis || Sup.
infertur in tabernaculum testimonij ad 4.a.5.
expiandum in Sanctuario, non come- || Heb.
detur, sed comburetur igni. 13. b. 11.

CAP. VII.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: adeps & sanguis in vniuersum comedi prohibentur.

1 HAec quoque lex hostiæ pro delicto,
2 Sancta sanctorum est: *idcirco vbi
A immolabitur holocaustum, mactabitur
& victima pro delicto:sanguis eius per
3 gyrum altaris fundetur.* Offerent ex ea
caudam & adipem qui operit vitalia?
4 *Duos renunculos,& pinguedinem quæ
iuxta illa est,reticulúmque iecoris cum
5 renunculis.*& adolebit ea sacerdos su-
per altare : incensum est Dñi pro deli-
6 cto. * Omnis masculus de sacerdotali
genere,in loco sancto vescetur his car-
7 nibus,quia Sanctum sanctorũ est.* Sicut
pro peccato offertur hostia, ita & pro
delicto:vtriusque hostiæ lex vna erit:ad
sacerdotem,qui eam obtulerit,pertine-
8 bit.* Sacerdos qui offert holocausti vi-
9 ctimam, habebit pellem eius.* Et omne
sacrificiũ similæ,quod coquitur in cli-
bano, & quidquid in craticula, vel in
sartagine præparatur, eius erit sacer-
10 dotis à quo offertur:* siue oleo cõsper-
B sa,siue arida fuerint, cunctis filiis Aarõ
mensura æqua per singulos diuidetur.
11 * Hæc est lex hostiæ, pacificorum quæ
12 offertur Dño.* Si pro gratiarum actio-
ne oblatio fuerit, offerent panes absq;
fermento conspersos oleo, & lagana
azyma vncta oleo, coctamq; similam,&
collyridas olei admistione conspersas:
13 *panes quoque fermentatos,cum hostia
gratiarum, quæ immolatur pro pacifi-
14 cis : * ex quibus vnus pro primitiis of-
feretur Domino, & erit sacerdotis qui
15 fundet hostiæ sanguinem.*cuius carnes
eadem comedentur die, nec remanebit
16 ex eis quidquam vsque manè. * Si vo-
to, vel sponte quispiam obtulerit ho-
stiã,eadem similiter edetur die:sed & si
quid in crastinũ remanserit,vesci licitũ
17 est : * quicquid autem tertius inuenerit
18 dies, ignis absumet. * si quis de carni-
bus

bus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcunque anima tali se edulio contaminauerit,
prævaricationis rea erit. * Caro, quæ 19
aliquid tetigerit immundū, non come- C
detur, sed comburetur igni: qui fuerit
mundus, vescetur ex ea.* Anima polluta 20
quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum quæ oblata est Dño, peribit de
populis suis. * Et quæ tetigerit immun- 21
ditiam hominis, vel iumenti, siue omnis
rei quæ polluere potest, & comederit
de huiuscemodi carnibus interibit de
populis suis. * Locutúsque est Dñs ad 22
Moysen, dicens: * Loquere filiis Israël: 23
Adipe ouis, & bouis, & capræ, non comedetis.* Adipem cadaueris morticini, 24
& eius animalis quod à bestia captum
est, habebitis in varios vsus. * Si quis 25
adipem, qui offerri debet in incensum
Dñi: comederit, peribit de populo suo.
*Sanguinem quoq; omnis animalis non 26
sumetis in cibo, tam de auibus quam de
pecoribus. * Omnis anima, quæ ederit 27
sanguinem, peribit de populis suis.*Lo- 28
cutúsq; est Dñs ad Moysen, dicens: * Lo- 29
quere filiis Israël, dicens: Qui offert victimam pacificorum Dño, offerat simul
& sacrificium, id est, libamenta eius.*te- 30
nebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cúmque ambo oblata Dño consecrauerit, tradet sacerdoti, * qui ado- 31
lebit adipem super altare, pectusculum
autem erit Aaron, & filiorum eius.* ar- 32
mus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis.* Qui 33
obtulerit sanguinem & adipem, filiorum
Aaron, ipse habebit & armum dextrum
in portione sua. * Pectusculum enim 34
eleuationis, & armum separationis tuli
à filiis Israel de hostiis eorum pacificis,
& dedi Aaron sacerdoti, & filiis eius
lege perpetua, ab omni populo Israel.
* Hæc est vnctio Aaron & filiorum eius 35
in ceremoniis Dñi, die quâ obtulit eos
Moyses, vt sacerdotio fungerentur, * & 36
quæ præcepit eis dari Dñs à filiis Israel
religione perpetua in generationibus
suis. * Ista est lex holocausti, & sacrifi- 37
cij pro peccato atque delicto, & pro
consecratione & pacificorum victimis:
* quam constituit Dominus Moysi in 38
monte Sinai, quando mandauit filiis Israël vt offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAP. VIII.

Aaronis & filiorū eius consecratio, ac 1
tabernaculi supellectilisq; eius vnctio. 2

LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di- A
cens: * Tolle Aaron cum filiis suis
vestes eorum, & vnctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum
cum azymis, * & congregabis omnē cœ- 3
tum ad ostiū tabernaculi. * Fecit Moyses 4
vt Dñs imperauerat. Congregatáq; om-
5 ni turba ante fores tabernaculi, * ait:
Iste est sermo, quem iussit Domin⁹ fieri.
6 * Statimq; obtulit Aaron & filios eius.
7 Cúmque lauisset eos, * vestiuit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina,
8 & desuper humerale imposuit, * quod
astringens cingulo aptauit rationali, in
9 quo erat Doctrina & Veritas. * Cidari
B quoque texit caput: & super eā, contra
frontē, posuit laminā auream consecratā in sanctificatione, sicut præceperat ei
10 Dñs.* Tulit & vnctionis oleum, quo liniuit tabernaculum cum omni supellectili sua.* Cúmq; sanctificans aspersisset
11 altare septē vicibus, vnxit illud, & omnia vasa eius, labrúmque cum basi sua
12 sanctificauit oleo.* || Quod fundēs super || *Eccl. 45. c. 18.*
13 caput Aarō, vnxit eum, & consecrauit:*
filios quoq; eius oblatos vestiuit tunicis
lineis, & cinxit balteis, imposuitq; mitras, vt iusserat Dñs. * Obtulit & vitulū
14 C pro peccato: cúmque super caput eius
posuisset Aaron, & filij eius, manus suas,
15 * immolauit eum: hauriens sanguinē, &
tincto digito, tetigit cornua altaris per
gyrum: quo expiato & sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta
16 eius.* Adipem verò qui erat super vitalia
& reticulum iecoris, duósq; renunculos
cum aruinulis suis, adoleuit super alta-
17 re: * vitulum cum pelle & carnibus, &
fimo, cremans extra castra, sicut præce-
18 perat Dñs. * Obtulit & arietē in holocaustū: super cuius caput cum imposuis-
19 sent Aaro & filij eius man⁹ suas, * immolauit eum, & fudit sanguinē eius per cir-
20 cuitum altaris. * Ipsúmq; arietē in frusta concidens, caput eius, & artus & adi-
21 D pem adoleuit igni, * lotis prius intestinis & pedibus: totúmq; simul arietem
incendit super altare, eo quòd esset holocaustū suauissimi odoris Domino, si-
22 cut præceperat ei. * Obtulit & arietem
secundum, in consecratione sacerdotū:
posuerúntq; super caput eius Aaron &
23 filij eius manus suas: * quem cūm immolasset Moyses, sumens de sanguine eius,
tetigit extremū auriculę dextræ Aaron,
& pollicem manus eius dextræ, simili-
24 ter & pedis. * Obtulit & filios Aaron.
E Cúmque de sanguine arietis immolati
tetigisset extremū auriculæ singulorum
dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per cir-
25 cuitum: * adipem verò, & caudam, omnémque pinguedinem quæ operit intestina, reticulúmque iecoris, & duos renes cum adipibus suis & armo dextro
26 separauit. * Tollens autem de canistro
azymorum, quod erat coram Domino,
panem absque fermento, & collyridam
conspersam oleo, laganúmque posuit
27 super adipes, & armum dextrum, * tra-
dens

dens ſimul omnia Aaron & filiis eius.
Qui poſtquam leuauerunt ea corā Do-
mino,*rursū ſuſcepta de manibus eorū, 28
adoleuit ſuper altare holocauſti, eo F
quòd conſecrationis eſſet oblatio, in
odorem ſuauitatis, ſacrificij Domino. 29
*Tulitq; pectuſculū eleuans illud coram
Domino, de ariete cōſecrationis in par-
tē ſuā, ſicut præceperat ei Domin⁹. *Aſ- 30
ſuménſq; vnguentum, & ſanguinem qui
erat in altari, ſaperſit ſuper Aarō & ve-
ſtimenta eius, & ſuper filios illius ac ve-
ſtes eorū. *Cúmque ſanctificaſſet eos in 31
veſtitu ſuo, præcepit eis: dicens: Coquite
carnes ante fores tabernaculi, & ibi co-
medite eas: panes quoq; conſecrationis G
edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut
|| Exo. præcepit mihi Dominus, dicens: || Aarō
29. c. & filij eius comedent eos: * quidquid 32
32. autē reliquum fuerit de carne & pani-
Infr bus, ignis abſumet. * De oſtio quoq; ta- 33
24. b. bernaculi non exibitis ſeptē diebus, vſ-
9. que ad diē quo complebitur tēpus con-
ſecrationis veſtræ, ſeptem enim diebus
finitur conſecratio: * ſicut & impræſen- 34
tiarū factū eſt, vt ritus ſacrificij cōple-
retur. * Die ac nocte manebitis in ta-
bernaculo obſeruantes cuſtodias Domi-
ni, ne moriamini: ſic enim mihi prçceptū
eſt. * Feceruntq; Aarō & filij eius cūcta 35
quæ locutus eſt Dn̄s per manum Moyſi.

CAP. IX.

Primitiis ſacrificiorum pro ſacerdote ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, igniſque holocauſtum deuorauit.

FActo autē octauo die vocauit Moy- 1
ſes Aaron & filios eius, ac maiores A
|| Exo. natu Iſraël, dixítq; ad Aaron, * || Tolle 2
29. a. de armento vitulū pro peccato, & arie-
tem in holocauſtū, vtrumque immacu-
latum, & offer illos corā Domino. * Et 3
ad filios Iſrael loqueris: Tollite hircum
pro peccato, & vitulū atq; agnū annicu-
los & ſine macula, in holocauſtū, * bo- 4
uem & arietē pro pacificis: & immolate
eos coram Domino, in ſacrificio ſingu-
lorum ſimilam conſperſam oleo offe-
rentes: hodie enim Dominus apparebit
vobis. * Tulerunt ergo cuncta quæ iuſ- 5
ſerat Moyſes ad oſtiū tabernaculi: vbi B
cum omnis multitudo aſtaret, * ait Moy- 6
ſes: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Domi-
nus: facite, & apparebit vobis gloria ei⁹.
* Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & 7
immola pro peccato tuo: offer holo-
cauſtum, & deprecare pro te & pro po-
pulo: cúmque mactaueris hoſtiā populi,
ora pro eo, ſicut præcepit Dominus.
* Statímque Aaron accedens ad altare, 8
immolauit vitulum pro peccato ſuo:
* cuius ſanguinem obtulerūt ei filij ſui: 9
in quo tingens digitum, tetigit cornua
altaris, & fudit reſiduum ad baſim eius.
* Adipémq; & renunculos, ad reticulum 10
iecoris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit
ſuper altare, ſicut præceperat Dominus
11 Moyſi. * carnes verò & pellē eius extra
12 caſtra cōbuſſit igni. * Immolauit & ho-
C locauſti victimā: obtulerúntque ei filij
ſui ſanguinē eius, quem fudit per altaris
13 circuitū; * ipſam etiam hoſtiam in fru-
ſta cōciſam, cum capite & membris ſin-
gulis obtulerunt: quæ omnia ſuper al-
14 tare cremauit igni, * lotis aqua prius
15 inteſtinis & pedibus. * Et pro peccato
populi offerens, mactauit hircū: expia-
16 tóq; altari, * fecit holocauſtū, * addēs in
ſacrificio libamenta, quæ pariter offe-
runtur, & adolens ea ſuper altare, abſq;
17 ceremoniis holocauſti matutini. * Im-
molauit & bouem atq; arietem, hoſtias
pacificas populi: obtulerúntque ei filij
ſui ſanguinē, quem fudit, ſuper altare in
18 circuitū. * Adipem autem bouis, & cau-
dā arietis, renunculóſque cum adipibus
19 ſuis, & reticulum iecoris * poſuerūt ſu-
D per pectora: cúmque cremati eſſent adi-
20 pes ſuper altare, * pectora eorum, & ar-
mos dextros ſeparauit Aaron, eleuans
coram Dn̄o, ſicut præceperat Moyſes.
21 * Et extendens manus ad populū, bene-
dixit ei. Sicq; cōpletis hoſtiis pro pec-
cato, & holocauſtis, & pacificis deſcen-
22 dit. * Ingreſſi autem Moyſes & Aaron in
tabernaculum teſtimonij, & deinceps
egreſſi benedixerūt populo. || Apparuítq; || 2.
23 gloria Domini omni multitudini: * & Mach.
ecce egreſſus ignis à Domino, deuorauit 2. b. 10
holocauſtum, & adipes qui erant ſuper
altare. Quod cùm vidiſſent turbæ, lau-
dauerunt Dn̄m, ruentes in facies ſuas.

CAP. X.

Igne Nadab & Abiu conſumpti planguntur à populo, non à ſacerdotibus: vino autem ſacerdotibus interdicto, præcipitur vt reſiduum oblationis comedant.

1
A ARreptíſque Nadab & Abiu filij Aa-
ron thuribulis, || poſuerunt ignem, || Nu.
& incenſum deſuper, offerentes coram 3. a. 4.
2 Domino ignem alienum: quod eis præ- 26. g.
ceptum non erat. * Egreſſúſque ignis à 61
3 Domino, deuorauit eos, & mortui ſunt 1. Pa-
coram Domino. * Dixítq; Moyſes ad Aa- ralip.
ron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: 24. a.
Sanctificabor in iis qui appropinquant 2.
mihi, & in conſpectu omnis populi glo-
4 rificabor. Quod audiens tacuit Aaron.
* Vocatis autem Moyſes Miſaële & Eli-
ſapham filiis Oziel, patrui Aaron, ait
ad eos: Ite & tollite fratres veſtros de
5 conſpectu Sanctuarij, & aſportate ex-
tra caſtra. * Confeſtimque pergentes, tu-
lerunt eos ſicut iacebant, veſtitos lineis
6 tunicis, & eiecerunt foras, vt ſibi fuerat
B imperatum. * Locutúſque eſt Moyſes ad
Aaron, & ad Eleazar, & Thamar, filios
eius: Capita veſtra nolite nudare, & ve-
ſtimenta nolite ſcindere, ne fortè mo-
riamini, & ſuper omnem cœtū oriatur
indigna

indignatio. Fratres vestri, & omnis do-
mus Israël, plangant incendium quod
Dominus suscitauit: * vos autem non 7
egrediemini fores tabernaculi; alio-
quin peribitis: oleũ quippe sanctæ vn-
ctionis est super vos. Qui fecerunt om-
nia iuxta præceptum Moysi. *Dixit quo- 8
que Dñs ad Aaron: * Vinum, & omne 9
quod inebriare potest, non bibetis tu &
filij tui, quando intratis in tabernacu-
lũ testimonij, ne moriamini: quia præ-
ceptũ sempiternum est in generationes
vestras. *Et vt habeatis scientiã discer- 10
nendi inter sanctum & profanum, inter
pollutũ & mundum: *doceatísque filios 11
Israel omnia legitima mea quæ locutus
est Dominus ad eos per manum Moysi.
*Locutúsque est Moyses ad Aaron, & ad 12
Eleazar, & Ithamar, filios eius, qui erãt C
residui: Tollite sacrificiũ quod remãsit
de oblatione Domini, & comedite il-
lud absque fermento iuxta altare, quia
Sanctum sanctorũ est. *Comedetis autẽ 13
in loco sancto: quod datum est tibi &
filiis tuis de oblationibus Domini, sicut
præceptum est mihi. *Pectusculum quo- 14
que quod oblatum est, & armum qui
separatus est, edetis in loco mundissimo
tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum: tibi
enim ac liberis tuis reposita sunt de
hostiis salutaribus filiorum Israel: * eo 15
quòd armũ & pectus, & adipes qui cre-
mantur in altari, eleuauerunt coram
Domino, & pertineant ad te, & ad filios
tuos, lege perpetua, sicut præcepit Do-
2.Ma. minus. *||Inter hæc, hircum, qui oblatus 16
2.c.11. fuerat pro peccato, cum quæreret Moy- D
ses, exustũ reperit: iratúsq; contra Elea-
sar & Ithamar filios Aaron, qui reman-
serant, ait: *Cur non comedistis hostiam 17
pro peccato in loco sancto, quæ Sancta
sanctorum est, & data vobis vt portetis
iniquitatem multitudinis, & rogetis pro
ea in conspectu Dñi, *præsertim cùm 18
de sanguine illius non sit illatum intra
sancta, & comedere debueritis eam in
Sanctuario, sicut præceptum est mihi?
* Respondit Aaron: Oblata est hodie 19
victima pro peccato, & holocaustum
coram Domino: mihi autem accidit
quod vides, quomodo potui comedere
eam, aut placere Domino in ceremo-
niis mente lugubri? *Quod cùm audisset 20
Moyses, recepit satisfactionem.

CAP. XI.

Animalium mundorum ab immũdis separatio, eorúmque vsus, vt sancti sint filij Israel sicut & Dominus.

LOcutúsque est Dominus ad Moysen 1
& Aaron, dicẽs: *Dicite filiis Israël: * 2
||Deu. ||Hæc sunt animalia quæ comedere de- A
14.a.4 betis de cunctis animãtibus terræ. *Om- 3
ne quod habet diuisam vngulam, & ru-
minat in pecoribus, comedetis. * Quid- 4
quid autem ruminat quidem, & habet
vngulam, sed non diuidit eam, sicut ca-
melus & cætera, non comedetis illud,
5 & inter immunda reputabitis. *Chœro-
gryllus qui ruminat, vngulámque non
6 diuidit, immundus est. * Lepus quoque:
nam & ipse ruminat, sed vngulam non
7 diuidit. * Et || sus: qui cùm vngulam di- 2 Mac
8 uidat, non ruminat. * Horum carnibus 6.d.18
non vescemini, nec cadauera contin-
9 getis, quia immunda sunt vobis. * Hæc
B sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci
licitum est. Omne quod habet pinnulas
& squamas, tam in mari quàm in flumi-
10 nibus & stagnis, comedetis. * Quidquid
autem pinnulas & squamas non habet,
eorum quæ in aquis mouentur, & vi-
11 uunt, abominabile vobis *execrandúm-
que erit, carnes eorum non comedetis,
12 & morticina vitabitis. * Cuncta quæ
non habẽt pinnulas & squamas in aquis
13 polluta erunt. *Hæc sunt quæ de auibus
comedere non debetis, & vitanda sunt
vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæ-
14 etum, *& miluũ ac vulturem iuxta genus
15 suum, *& omne coruini generis in simi-
16 litudinẽ suam, *struthionem, & noctuã,
& larum, & accipitrem iuxta genus suũ,
17 * bubonem, & mergulum, & ibin, * &
18 cignum, & onocrotalum, & porphyrio-
19 nem, *herodionem & charadrion iuxta
C genus suum, vpupam quoque, & vesper-
20 tilionem. * Omne de volucribus quod
graditur super quatuor pedes, abomina-
21 bile erit vobis. * Quidquid autem am-
bulat quidem super quatuor pedes, sed
habet longiora retro crura, per quæ
22 salit super terram, * comedere debetis,
vt est bruchus in genere suo, & attacus
atque ophiomachus, ac locusta, singula
23 iuxta genus suum. *Quidquid autem ex
volucribus quatuor tantum habet pe-
24 des, execrabile erit vobis: *& quicumq;
D morticina eorum tetigerit, polluetur, &
25 erit immundus vsq; ad vesperum: * & si
necesse fuerit vt portet quippiã horum
mortuum, lauabit vestimenta sua, & im-
26 mundus erit vsque ad occasum solis. *
Omne animal quod habet quidem vn-
gulam, sed nõ diuidit eam, nec ruminat,
immundum erit: & qui tetigerit illud,
27 contaminabitur. * Quod ambulat super
manus, ex cunctis animantibus quæ in-
cedunt quadrupedia, immundum erit:
qui tetigerit morticina eorum, pollue-
28 tur vsque ad vesperum: *Et qui portaue-
rit huiuscemodi cadauera, lauabit ve-
stimenta sua, & immundus erit vsque ad
vesperũ: quia omnia hæc immunda sunt
29 vobis. *Hæc quoque inter polluta repu-
E tabuntur de his quæ mouentur in terra
mustela & mus & crocodilus, singula
30 iuxta genus suum, * mygale, & chamæ-
31 leon, & stellio, & lacerta, & talpa: *
omnia hæc immunda sunt. Qui tetige-
rit morticina eorum, immundus erit
vsque

vſque ad veſperum : *& ſuper quod ce- 32
ciderit quidquam de morticinis eorũ,
polluetur tam vas ligneum & veſtimen-
tum, quàm pelles & cilicia : & in quo-
cumque fit opus , tingentur aqua , &
polluta erunt vſque ad veſperum, & ſic
poſtea mundabuntur. * Vas autem ficti- 33
le, in quod horum quidquam intrò ce-
ciderit, polluetur , & idcircò frangen-
dum eſt. * Omnis cibus, quem comede- 34
tis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immũ-
dus erit: & omne liquens quod bibitur
de vniuerſo vaſe , immundum erit. * Et 35
quidquid de morticinis huiuſcemodi F
ceciderit ſuper illud , immundum erit :
ſiue clibani, ſiue chytropodes, deſtruen-
tur, & immundi erunt. * Fontes verò & 36
ciſternæ, & omnis aquarum cõgregatio
munda erit. Qui morticinum eorum te-
tigerit , polluetur. * Si ceciderit ſuper 37
ſementem, non polluet eam. * Si autem 38
quiſpiam aqua ſementem perfuderit, &
poſtea morticinis tacta fuerit , illicò
polluetur. * Si mortuum fuerit animal, 39
quod licet vobis comedere, qui cada-
uer eius tetigerit, immundus erit vſque
ad veſperum : * & qui comederit ex eo 40
quippiam, ſiue portauerit, lauabit veſti-
menta ſua, & immundus erit vſque ad
veſperũ. * Omne quod reptat ſuper ter- 41
ram, abominabile erit, nec aſſumetur in
cibum. * Quidquid ſuper pectus qua- 42
drupes graditur , & multos habet pe- G
des , ſiue per humum trahitur, non co-
medetis, quia abominabile eſt. * Nolite 43
contaminare animas veſtras, nec tanga-
tis quidquam eorum, ne immundi ſitis.
1.Pet. *Ego enim ſum Dñs Deus veſter : ||ſan- 44
1.c.16. cti eſtote , quia ego ſanctus ſum. Ne
polluatis animas veſtras in omni repti-
li quod mouetur ſuper terram. * Ego 45
enim ſum Dñs , qui eduxi vos de terra
Aegypti, vt eſſem vobis in Deum. Sancti
eritis , quia ego ſanctus ſum. * Iſta eſt 46
lex animantium ac volucrum, & omnis
animæ viuentis, quæ mouetur in aqua,
& reptat in terra, *vt differentias noue- 47
ritis mundi & immundi , & ſciatis quid
comedere & quid reſpuere debeatis.

CAP. XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen , di- 1
cens: *Loquere filiis Iſrael, & dices A
||Luc. ad eos: || Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pe- 2
2.c.22 pererit maſculum, immũda erit ſeptem
Luc. diebus , iuxta dies ſeparationis men-
2.c.21. ſtruæ. * || Et die octauo circumcidetur 3
Ioan. infantulus : * Ipſa verò triginta tribus 4
7.c.22 diebus manebit in sãguine purificatio-
nis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec B
ingredietur in Sanctuarium, donec im-
pleantur dies purificationis ſuæ. * Sin 5
autem feminam pepererit , immunda
erit duabus hebdomadibus, iuxta ritum
fluxus menſtrui , & ſexaginta ſex diebus
manebit in ſanguine purificationis ſuæ.
6 *Cúmque expleti fuerint dies purifica-
C tionis ſuæ, pro filio, ſiue pro filia, defe-
ret agnum anniculum in holocauſtum,
& pullũ columbæ ſiue turturẽ pro pec-
cato, ad oſtium tabernaculi teſtimonij,
7 & tradet ſacerdoti, *qui offeret illa co-
ram Domino , & orabit pro ea , & ſic
mundabitur à profluuio ſanguinis ſui :
D iſta eſt lex parientis maſculum aut fe-
8 minam. * Quòd ſi non inuenerit manus
eius , nec potuerit offerre agnum , ſu-
met || duos turtures vel duos pullos ||Sup.
columbarum, vnum in holocauſtum, & 5.b.7.
alterum pro peccato : orabitque pro c.11.
ea ſacerdos, & ſic mundabitur. Luc.2
c.24.

CAP. XIII.

Lex & cognitio lepræ in homine & veſtimento.

1 LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen , &
2 Aaron, dicens: *Homo, in cuius cute
A & carne ortus fuerit diuerſus color ſi-
ue puſtula , aut quaſi lucens quippiam,
id eſt plaga lepræ, adducetur ad Aaron
ſacerdotem, vel ad vnum quemlibet fi-
3 liorum eius. * Qui cùm viderit lepram
in cute, & pilos in album mutatos colo-
rem, ipſámque ſpeciem lepræ humilio-
rem cute & carne reliqua ; plaga lepræ
4 eſt, & ad arbitriũ eius ſeparabitur. * Sin
autem lucens candor fuerit in cute, nec
humilior carne reliqua , & pili coloris
priſtini , recludet eum ſacerdos ſeptem
5 diebus. * & conſiderabit die ſeptimo: &
ſiquidem lepra vltrà non creuerit, nec
tranſierit in cute priores terminos, rur-
ſum recludet eum ſeptem diebus aliis.
6 *Et die ſeptimo contẽplabitur: ſi obſcu-
rior fuerit lepra, & nõ creuerit in cute,
mundabit eũ, quia ſcabies eſt: lauabítq;
homo veſtimenta ſua, & mundus erit.
7 *Quòd ſi poſtquã à ſacerdote viſus eſt,
B & redditus munditiæ, iterum lepra cre-
8 uerit: adducetur ad eum, *& immũditiæ
9 cõdemnabitur. *Plaga lepræ ſi fuerit in
10 homine, adducetur ad ſacerdotem, * &
videbit eum. Cúmq; color albus in cute
fuerit, & capillorũ mutauerit aſpectum,
ipſa quoque caro viua apparuerit : le-
11 pra vetuſtiſſima iudicabitur, atque ino-
lita cuti. Contaminabit itaque eum ſa-
cerdos, & non recludet: quia perſpicuæ
12 immunditiæ eſt : *Sin autem effloruerit
diſcurrens lepra in cute , & operuerit
omnem cutem à capite vſque ad pedes,
quidquid ſub aſpectum oculorũ cadit,
13 * conſiderabit eum ſacerdos , & teneri
lepra mundiſſima iudicabit : eo quòd
omnis in candorem verſa ſit, & idcircò
14 homo mundus erit. *Quando verò caro
15 viuẽs in eo apparuerit, *tunc ſacerdotis
iudicio polluetur , & inter immundos
reputabitur , caro enim viua ſi lepra
16 aſpergitur, immunda eſt. * Quòd ſi rur-
ſum

sum versa fuerit in alborem, & totum
hominem operuerit, * considerabit eũ 17
sacerdos, & mundum esse decernet. * C
Caro autem & cutis in qua vlcus natum 18
est & sanatum,* & in loco vlceris cica- 19
trix alba apparuerit, siue subrufa, ad-
ducetur homo ad sacerdotẽ:* qui cùm 20
viderit locũ lepræ humiliorẽ carne re-
liqua,& pilos versos in candorem,con-
taminabit eum: plaga enim lepræ orta
est in vlcere.* Quòd si pilus coloris est 21
pristini,& cicatrix subobscura,& vicina
carne non est humilior, recludet eum
septem diebus, * & si quidem creuerit, 22
adiudicabit eum lepræ, * sin autem ste- 23
terit in loco suo, vlceris est cicatrix,&
homo mundus erit.* Caro autẽ & cutis 24
quam ignis exusserit,& sanata albã siue
rufam habuerit cicatricem,* considera- 25
bit eam sacerdos, & ecce versa est in
alborem, & locus eius reliqua cute est
humilior: contaminabit eum,quia pla-
ga lepræ in cicatrice orta est.* Quòd si 26
pilorum color non fuerit immutatus, D
nec humilior plaga carne reliqua, &
ipsa lepræ species fuerit subobscura,re-
cludet eum septem diebus,*& die septi- 27
mo contemplabitur: si creuerit in cute
lepra,contaminabit eum,* sin autem in 28
loco suo candor steterit nõ satis clarꝰ,
plaga combustionis est,& idcirco mun-
dabitur, quia cicatrix est combusturæ.
* Vir, siue mulier, in cuius capite vel 29
barba germinauerit lepra, videbit eos
sacerdos, * & siquidem humilior fuerit 30
locus carne reliqua, & capillus flauus,
solitóque subtilior; contaminabit eos,
quia lepra capitis ac barbæ est.*Sin au- 31
tem viderit locũ maculæ æqualem vi-
cinæ carni,& capillum nigrum:recludet
eum septem diebus, * & die septimo in- 32
tuebitur.Si non creuerit macula,& ca- E
pillus sui coloris est, & locus plagæ
carni reliquæ æqualis: * radetur homo 33
absque loco maculæ, & includetur sep-
tem diebus aliis. * Si die septimo visa 34
fuerit stetisse plaga in loco suo,nec hu-
milior carne reliqua,mundabit eum,lo-
tisq; vestibus suis mundus erit.* Sin au- 35
tem post emundationem rursus creuerit
macula in cute, * non quæret ampliùs 36
vtrùm capillus in flauum colorem sit
immutatus, quia apertè immundus est.
* Porrò si steterit macula, & capilli ni- 37
gri fuerint, nouerit hominem sanatum
esse, & confidenter eum pronuntiet
mundum.* Vir,siue mulier,in cuius cu- 38
te candor apparuerit, * intuebitur eos 39
sacerdos:si deprehenderit subobscurum
alborẽ lucere in cute,sciat non esse le-
pram,sed maculã coloris candidi,& ho-
minem mundũ.*Vir,de cuius capite ca- 40
pilli fluunt, caluus & mundus est:* & si 41
à fronte ceciderint pili, recaluaster &
mundus est. * Sin autem in caluitio siue 42
F in recaluatione albus vel rufus color
43 fuerit exortus,*& hoc sacerdos viderit,
condemnabit eum haud dubiè lepræ,
44 quæ orta est in caluitio. * Quicumque
ergo maculatus fuerit lepra, & separa-
45 tus est ad arbitrium sacerdotis,*habebit
vestimenta dissuta, caput nudũ, os veste
contectum,contaminatum ac sordidum
46 se clamabit.*Omni tempore,quo lepro-
sus est & immundus,solus habitabit ex-
47 tra castra.* Vestis lanea siue linea, quæ
48 lepram habuerit, * in stamine atq; sub-
tegmine, aut certè pellis, vel quidquid
49 ex pelle confectum est,* si alba vel rufa
macula fuerit infecta,lepra reputabitur,
50 ostendetúrq; sacerdoti,* qui considera-
51 tam recludet septem diebus: * & die se-
ptimo rursus aspiciens si deprehenderit
creuisse,lepra perseuerans est:pollutum
iudicabit vestimentum, & omne in quo
52 fuerit inuenta:* & idcirco comburetur
53 flammis.* Quòd si eam viderit non cre-
54 uisse,* præcipiet, & lauabunt id in quo
55 lepra est,recludetq; illud septem diebus
G aliis.*Et cùm viderit faciem quidẽ pri-
stinam non reuersam,nec tamẽ creuisse
leprã, immundum iudicabit,& igne cõ-
buret,eo quòd infusa sit in superficie ve-
56 stimẽti vel per totũ,lepra.*Sin autẽ ob-
scurior fuerit locus lepræ:postquam ve-
stis est lota, abrumpet eum, & à solido
57 diuidet.*Quòd si vltrà apparuerit in his
locis,quę priùs immaculata erant,lepra
58 volatilis & vaga:debet igne comburi, *
si cessauerit, lauabit aqua ea, quæ pura
59 sunt, secundò,& munda erunt. * Ista est
lex lepræ vestimenti lanei & linei, sta-
minis atque subtegminis, omnísque su-
pellectilis pelliceæ, quomodo munda-
ri debeat, vel contaminari.

CAP. XIV.

Lepræ expiandæ sacrificia pro homine, domo, ac vestimento.

1 Locutúsq; est Dñs ad Moysen,dicẽs:
2 * Hic est ritus leprosi,quando mun-
A dandus est:|| Adducetur ad sacerdotem: ||Mat. 8.a.4.
3 * qui egressus de castris, cùm inuenerit
4 leprã esse mundatam,* præcipiet ei qui Mar. 1 d. 44.
purificatur, vt offerat duos passeres vi- Luc. 5 c. 14.
uos pro se,quibus vesci licitum est,& li-
gnũ cedrinũ, vermiculúmq; & hyssopũ,
5 * & vnũ ex passeribus immolari iubebit
6 in vase fictili super aquas viuentes:*ali-
um autem viuum cum ligno cedrino,&
cocco & hyssopo, tinget in sanguine
7 passeris immolati,* quo asperget illum,
qui mundandus est, septies,vt iure pur-
getur:& dimittet passerẽ viuum,vt in a-
8 grũ auolet.*Cumq; lauerit homo vesti-
menta sua,radet omnes pilos corporis,
& lauabitur aqua: purificatúsq; ingre-
9 dietur castra,ita dũtaxat vt maneat ex-
B tra tabernaculum suum septẽ diebus:*&
die septimo radet capillos capitis, bar-
bámq; & supercilia, ac totius corporis

pilos. Et lotis rursum vestibus & corpo-
re,* die octauo assumet duos agnos im- 10
maculatos, & ouem anniculam absque
macula,& tres decimas similæ in sacri-
ficiũ:quæ conspersa sit oleo,& seorsum
olei sextariũ.*Cúmque sacerdos purifi- 11
cans hominem,statuerit eum, & hæc om-
nia corã Dño in ostio tabernaculi testi-
monij,* tollet agnum, & offeret eum 12
pro delicto, oleique sextariũ:& oblatis
ante Dñm omnibus,*immolabit agnum, 13
vbi solet immolari hostia pro peccato,
& holocaustum, id est, in loco sancto.
Sicut enim pro peccato,ita & pro deli-
cto ad sacerdotem pertinet hostia:San-
cta sanctorum est.* Assuménsque sacer- 14
dos de sanguine hostiæ, quæ immolata
est pro delicto, ponet super extremum
auriculæ dextræ eius qui mundatur, &
super pollices manus dextræ & pedis:
* & de olei sextario mittet in manum 15
suam sinistram,*tingétque digitum dex- 16
trum in eo, & asperget coram Dño sep-
ties,*quod autẽ reliquum est olei in le- 17
ua manu, fundet super extremũ auricu- C
læ dextræ eius qui mundatur, & super
pollices manus ac pedis dextri & super
sanguinem qui effusus est pro delicto,
* & super caput eius. * Rogabitque pro 18
eo coram Dño, & faciet sacrificium: 19
pro peccato: tunc immolabit holocau-
stum, &*ponet illud in altari cum liba- 20
mentis suis, & homo ritè mundabitur.
*Quòd si pauper est, & nõ potest manus 21
eius inuenire quæ dicta sunt, pro deli-
cto assumet agnum ad oblationem, vt
roget pro eo sacerdos, decimámq; par-
tem similę conspersæ oleo in sacrificiũ,
|| Sup. & olei sextariũ,* ||duósq; turtures siue 22
5.b.7. duos pullos colũbæ,quorũ vnus sit pro
6.11. peccato,& alter in holocaustum:* offe- 23
12 d.8 rétque ea die octauo purificationis suæ D
Luc. sacerdoti, ad ostium tabernaculi testi-
2.c. monij corã Dño,*qui suscipiens agnum 24
24. pro delicto & sextarium olei:leuabit si-
mul: * immolatóque agno, de sanguine 25
eius ponet super extremũ auriculæ dex-
træ illius qui mundatur, & super polli-
ces manus eius ac pedis dextri: * olei 26
verò partem mittet in manum suam si-
nistram,*in quo tingens digitum dextræ 27
manus asperget septies coram Domino:
* tangétque extremum dextræ auriculæ 28
illius qui mũdatur,& pollices manus ac
pedis dextri,in loco sanguinis qui effu-
sus est pro delicto:* reliquã autem par- 29
tem olei, quæ est in sinistra manu, mit-
tet super caput purificati, vt placet pro
eo Dñm: * & turturem siue pullum co- 30
lumbæ offeret,* vnum pro delicto, & 31
alterũ in holocaustum cum libamentis
suis.*Hoc est sacrificium leprosi,qui ha- 32
bere non potest omnia in emundationẽ
sui. * Locutúsque est Dñs ad Moysen & 33
Aaron, dicens: * Cùm ingressi fueritis 34
E Terrã Chanaan, quam ego dabo vobis
in possessionem, si fuerit plaga lepræ in
35 ædibus,* ibit cuius est domus, nuntians
sacerdoti,& dicet:Quasi plaga lepræ vi-
36 detur mihi esse in domo mea. * At ille
præcipiet vt efferant vniuersa de domo,
priusquam ingrediatur eam, & videat
vtrùm leprosa sit, ne immunda fiat om-
nia quæ in domo sunt.Intrabitq; postea
37 vt consideret leprã domus: * & cùm vi-
deret in parietibus illius quasi vallicu-
las pallore siue rubore deformes,& hu-
38 miliores superficie reliqua,* egredietur
ostium domus, & statim claudet illam
39 septem diebus. * Reuersúsque die septi-
mo,considerabit eam: si inuenerit cre-
40 uisse leprã,* iubebit erui lapides in qui-
F bus lepra est, & proiici eos extra ciui-
41 tatem in locum immundũ:* domũ autẽ
ipsam radi intrinsecus per circuitum,&
spargi puluerẽ rasuræ extra vrbẽ in lo-
42 cum immundũ,* lapidésq; alios reponi
pro his qui ablati fuerint, & luto alio
43 liniri domũ. * Sin autẽ postquam eruti
sunt lapides,& puluis erasus,& alia ter-
44 ra lita, * ingressus sacerdos viderit re-
uersam leprã, & parietes respersos ma-
culis,lepra est perseuerans, & immunda
45 domus:*quã statim destruent,& lapides
eius ac ligna, atque vniuersum puluerẽ
proiicient extra oppidũ in locũ immũ-
46 dũ.*Qui intrauerit domũ quando clausa
est, immundus erit vsque ad vesperum:
47 * & qui dormierit in ea, & comederit
48 quippiã,lauabit vestimenta sua. * Quòd
G si introiens sacerdos viderit leprã non
creuisse in domo, postquam denuo lita
fuerit, purificabit eam reddita sanitate:
49 * & in purificationem eius sumet duos
passeres,lignúmq; cedrinũ, & vermicu-
50 lum atque hyssopum:*& immolato vno
passere in vase fictili super aquas viuas,
51 *tollet lignũ cedrinum, & hyssopum, &
coccũ & passerem viuũ,& tinget omnia
in sanguine passeris immolati, atque in
aquis viuentibus, & asperget domum
52 septies,*purificabítque eam tam in san-
guine passeris quàm in aquis viuenti-
bus, & in passere viuo, lignóque cedri-
53 no & hyssopo atque vermiculo.* Cúm-
que dimiserit passerem auolare in agrũ
liberè, orabit pro domo, & iure mun-
54 dabitur.*Ista est lex omnis lepræ & per-
55 cussuræ, * lepræ vestium & domorum,
56 * cicatricis & erumpentium papularum,
lucentis maculę,& in varias species, co-
loribus immutatis, * vt possit sciri quo
57 tempore mundũ quid,vel immundũ sit.

CAP. XV.

Semini fluxi viri & monstruosa mulieris expiatio.

1 Locutúsque est Dominus ad Moysen
2 & Aaron,dicens: *Loquimini filiis
A Israël,& dicite eis: Vir,qui patitur flu-
3 xum seminis, immundus erit. * Et tunc
iudicabi

iudicabitur huic vitio subiacere, cùm
per singula momenta adhæserit carni
eius, atque concreuerit fœdus humor.
4 * Omne stratum, in quo dormierit, im-
mundum erit, & vbicumque sederit. *Si 5
quis hominum tetigerit lectum eius, la-
uabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua,
immundus erit vsque ad vesperum. * Si 6
sederit vbi ille sederat, & ipse lauabit
vestimenta sua: & lotus aqua, immun-
dus erit vsque ad vesperũ. * Qui tetige- 7
rit carnem eius, lauabit vestimenta sua:
& ipse lotus aqua, immundus erit vsque
ad vesperum. * Si saliuam huiuscemodi 8
homo iecerit super eum qui mundus
est, lauabit vestimẽta sua, & lotus aqua,
immundus erit vsque ad vesperum. *Sa- 9
gma, super quo sederit, immundũ erit.
* & quidquid sub eo fuerit qui fluxum 10
seminis patitur, pollutum erit vsque ad B
vesperum. Qui portauerit horum ali-
quid, lauabit vestimenta sua: & ipse
lotus aqua, immundus erit vsque ad
vesperum. * Omnis, quem tetigerit qui 11
talis est, non lotis ante manibus, lauabit
vestimenta sua: & lotus aqua, immun-
dus erit vsque ad vesperum. *Vas fictile 12
quod tetigerit, confringetur: vas autem
ligneum lauabitur aqua. * Si sanatus 13
fuerit qui huiuscemodi sustinet passio-
nem, numerabit septem dies post emun-
dationem sui, & lotis vestibus & toto
corpore in aquis viuentibus, erit mun-
dus. *Die autem octauo sumet duos tur- 14
tures, aut duos pullos colũbæ & veniet
in conspectũ Domini ad ostiũ taberna-
culi testimonij, dabitque eos sacerdoti.
*qui faciet vnum pro peccato, & alterũ 15
in holocaustum: rogabitq; pro eo corã
Dño, vt emundetur à fluxu seminis sui.
* Vir de quo egreditur semen coitus, 16
lauabit aqua omne corpus suum: & im- C
mundus erit vsque ad vesperum. * Ve- 17
stem & pellem, quam habuerit, lauabit
aqua, & immunda erit vsque ad vespe-
rum. *Mulier, cũ qua coierit, lauabitur 18
aqua, & immunda erit vsque ad vespe-
rum. *Mulier, quæ redeũte mẽse patitur 19
fluxum sanguinis, septem diebus separa-
bitur. *Omnis qui tetigerit eam, immũ- 20
dus erit vsque ad vesperum: *& in quo 21
dormierit vel sederit diebus separatio-
nis suæ, polluetur. Qui tetigerit lectum
eius, lauabit vestimenta sua: & ipse lo- 22
tus aqua, immundus erit vsque ad ves-
perum. *Omne vas, super quo illa sede- 23
rit, quisquis attigerit, lauabit vestimẽta
sua: & ipse lotus aqua, pollutus erit vs-
que ad vesperum. *Si coierit cum ea vir 24
tempore sanguinis menstrualis, immũ-
dus erit septem diebus: & omne stratũ,
in quo dormierit, polluetur. * Mulier 25
quæ patitur multis diebus fluxum san- D
guinis non in tempore menstruali, vel
quæ post menstruũ sanguinẽ fluere non
cessat, quamdiu subiacet huic passioni,
immunda erit quasi sit in tempore mẽ-
26 struo. *omne stratum in quo dormierit,
27 & vas in quo sederit, pollutũ erit, *qui-
cumque tetigerit eã, lauabit vestimenta
sua: & ipse lotus aqua, immundus erit
28 vsque ad vesperum. *Si steterit sanguis,
& fluere cessauerit, numerabit septem
29 dies purificationis suæ: * & die octauo
offeret pro se sacerdoti duos turtures,
aut duos pullos columbarum, ad ostiũ
30 tabernaculi testimonij: * qui vnum fa-
ciet pro peccato, & alterũ in holocau-
stum rogabitque pro ea coram Dño, &
31 pro fluxu immunditiæ eius. * Docebi-
tis ergo filios Israel vt caueant immun-
ditiam, & non moriantur in sordibus
suis, cùm polluerint tabernaculũ meum
32 quod est inter eos. *Ista est lex eius, qui
patitur fluxum seminis, & qui pollui-
33 tur coitu, * & quæ menstruis tempori-
bus separatur, vel quæ iugi fluit sangui-
ne, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

Quando & quomodo sacerdos ingredi debeat sanctuarium, ipsumque expiare vna cum tabernaculo & altari, emissarium caprum abigere, & festum expiationum celebrare.

1 LOcutúsq; est Dñs ad Moysen || post || Sup.
A mortẽ duorũ filiorum Aaron, quan- 10.a.1
do offerentes ignem alienum interfecti|| Exo.
2 sunt: * & præcepit ei, dicens: Loquere 30. b.
ad Aaron fratrem tuum, ||ne omni tem- 10.
pore ingrediatur Sãctuarium, quod est || Hebr.
intra velum corã propitiatorio quo te- 9.b.7.
gitur arca, vt non moriatur (quia in nu-
3 be apparebo super oraculum) *nisi hæc
ante fecerit: Vitulum pro peccato offe-
4 ret, & arietem in holocaustum. *Tunica
linea vestietur, feminalibus lineis ve-
renda celabit: accingetur zona linea, ci-
darim lineam imponet capiti, hæc enim
vestimenta sunt sancta: quibus cunctis,
5 cùm lotus fuerit, induetur. *Suscipietq;
B ab vniuersa multitudine filiorum Israël
duos hircos pro peccato, & vnũ arietẽ
6 in holocaustũ. * Cúmque obtulerit vi-
tulum, & orauerit pro se & pro domo
7 sua, *duos hircos stare faciet corã Dño
8 in ostio tabernaculi testimonij: * mit-
têsq; super vtrũque sortẽ, vnam Dño, &
9 alteram capro emissario: *cuius exierit
10 sors Dño, offeret illũ pro peccato: * cu-
ius autẽ in caprũ emissariũ, statuet eum
viuum corã Dño, vt fundat preces super
11 eo, & emittat eum in solitudinem. * His
ritè celebratis, offeret vitulum, & rogãs
pro se & pro domo sua, immolabit eũ:
12 * assumptóque thuribulo, quod de pru-
nis altaris impleuerit, & hauriens manu
compositum thymiama in incẽsum, vl-
13 tra velum intrabit in sancta: *vt positis
C super ignẽ aromatibus, nebula eorũ &
vapor operiat oraculũ, quod est supra

testimonium: & non moriatur. *Tollet 14
quoque de sanguine vituli, & asperget
digito septies cõtra propitiatorium ad
orientem. *Cúmque mactauerit hircum 15
pro peccato populi, inferet sanguinem
eius intra velum, sicut præceptum est de
sanguine vituli, vt aspergat è regione
oraculi, *& expiet Sanctuarium ab im- 16
munditiis filiorũ Israël, & à præuarica-
tionibus eorum, cũctisq; peccatis. Iuxta
hunc ritum faciet tabernaculo testimo-
nij, quod fixum est inter eos in medio D
||Luc. 1.a.10 sordium habitationis eorum. * ||Nullus 17
hominum sit in tabernaculo, quando
pontifex Sanctuarium ingreditur, vt ro-
get pro se & pro domo sua, & pro vni-
uerso cœtu Israel, donec egrediatur.
*Cùm autem exierit ad altare quod co- 18
ram Dño est, oret pro se, & sumptũ san-
guinem vituli atque hirci fundat super
cornua eius per gyrum: * aspergénsque 19
digito septies: expiet, & sanctificet illud
ab immunditiis filiorum Israël. * Post- 20
quam emũdauerit Sanctuariũ, & taber-
naculum, & altare, tunc offerat hircum
viuentem: *& posita vtraq; manu super 21
caput eius, confiteatur omnes iniquita-
tes filiorum Israel, & vniuersa delicta
atque peccata eorum: quæ imprecãs ca-
piti eius, emittet illũ per hominẽ para-
tũ, in desertum. *Cúmq; portauerit hir- 22
cus omnes iniquitates eorum in terram
solitariam, & dimissus fuerit in deserto, E
* reuertetur Aaron in tabernaculum te- 23
stimonij, & depositis vestibus, quibus
prius indutus erat cum intraret Sãctua-
rium, relictísq; ibi, *lauabit carnẽ suam 24
in loco sancto, induetúrq; vestibus suis.
Et postquam egressus obtulerit holo-
caustũ suum, ac plebis, rogabit tã pro se,
quàm pro populo: *& adipem, qui obla- 25
tus est pro peccatis, adolebit super al-
tare. * Ille vero, qui dimiserit caprum 26
emissariũ, lauabit vestimenta sua & cor-
pus aqua, & sic ingredietur in castra.
* Vitulum autẽ & hircum, qui pro pec- 27
cato fuerant immolati, & quorum san-
guis illatus est in Sãctuarium vt expia- F
tio cõpleretur, asportabũt foras castra,
||Heb. 13.b.11. ||& cõburent igni tam pelles quàm car-
nes eorum ac fimum: *& quicumq; cõ- 28
busserit ea, lauabit vestimẽta sua & car-
nem aqua, & sic ingredietur in castra.
* Eritque vobis hoc legitimũ sempiter- 29
nũ: || Mense septimo, decima die mẽsis,
|| Inf. 23.c.27.28. affligetis animas vestras, nullúmq; opus
facietis, siue indigena, siue aduena qui
peregrinatur inter vos. * In hac die ex- 30
piatio erit vestri, atque mundatio ab
omnibus peccatis vestris: coram Dño G
mundabimini: *sabbatũ enim requietio- 31
nis est & affligetis animas vestras reli-
gione perpetua. *Expiabit autem sacer- 32
dos, qui vnctus fuerit, & cuius manus
initiatæ sunt, vt sacerdotio fũgatur pro
patre suo: induetúrq; stola linea & ve-
33 stibus sanctis, *& expiabit sanctuariũ &
tabernaculũ testimonij atque altare, sa-
34 cerdotes quoque & vniuersum populũ.
*Eritq; vobis hoc legitimũ sempiternũ,
vt oretis pro filiis Israel, & pro cunctis
peccatis eorũ semel in anno. Fecit igi-
tur sicut præceperat Dominus Moysi.

CAP. XVII.

Nusquam nisi ad ostium tabernaculi sacrificandum, atque à sanguine & morticino abstinendum.

1 ET locutus est Dñs ad Moysen, dicẽs:
2 *Loquere Aaron & filiis eius, & cũ-
A ctis filiis Israel, dicens ad eos: Iste est
3 sermo quem mandauit Dñs, dicens: *Ho-
mo quilibet de domo Israël, si occide-
rit bouem aut ouem, siue capram, in ca-
4 stris vel extra castra, * & non obtulerit
ad ostium tabernaculi oblationem Do-
mino, sanguinis reus erit: quasi si san-
guinẽ fuderit, sic peribit de medio po-
5 puli sui. *Ideo sacerdoti offerre debent
filij Israel hostias suas, quas occident in
agro, vt sanctificẽtur Dño ante ostium
tabernaculi testimonij, & immolent eas
6 hostias pacificas Dño. * Fundétque sa-
B cerdos sanguinem super altare Dñi ad
ostium tabernaculi testimonij, & adole-
bit adipem in odorem suauitatis Dño:
7 *& nequaquã vltrà immolabunt hostias
suas dæmonibus, cum quibus fornicati
sunt. Legitimũ sempiternum erit illis &
8 posteris eorum. * Et ad ipsos dices: Ho-
mo de domo Israel, & de aduenis qui
peregrinantur apud vos, qui obtulerit
9 holocaustum siue victimam, *& ad ostiũ
tabernaculi testimonij non adduxerit
eam, vt offeratur Dño, interibit de po-
10 pulo suo. *Homo quilibet de domo Is-
C rael, & de aduenis qui peregrinãtur in-
ter eos, si comederit sanguinem, obfir-
mabo faciem meã contra animã illius,
11 & disperdam eam de populo suo, *quia
anima carnis in sanguine est: & ego de-
di illum vobis, vt super altare in eo ex-
pietis pro animabus vestris, & sanguis
12 pro animæ piaculo sit. * Idcirco dixit
filiis Israel: Omnis anima ex vobis non
comedet sanguinem, nec ex aduenis qui
13 peregrinantur apud vos. * Homo qui-
cumque de filiis Israel, & de aduenis
qui peregrinantur apud vos, si venatio-
ne atque aucupio ceperit feram vel auẽ
D quibus vesci licitum est, fundat sangui-
14 nem eius, & operiat illum terra. *||Ani- ||Gen. 9.a.4.
ma enim omnis carnis in sanguine est:
vnde dixi filiis Israël: Sanguinem vni- Sup. 7.c.26.
uersæ carnis non comedetis, quia ani-
ma carnis in sanguine est: & quicum-
15 que comederit illum, interibit. *Anima
quæ comederit morticinum, vel captum
è bestia, tã de indigenis, quàm de adue-
nis, lauabit vestimenta sua & semetip-
sum aqua, & contaminatus erit vsque
ad

ad vesperum : & hoc ordine mundus
fiet. *Quòd si non lauerit vestiméta sua 16
& corpus, portabit iniquitatem suam.

CAP. XVIII.

Gradus coniugij illiciti, ad gentiũ opera fugienda in varia carnali turpitudine.

LOcutus est Dñs ad Moysen, dicens : 1
* Loquere filiis Israel, & dices ad 2
eos : Ego Dñs Deus vester : *iuxta con- A
suetudinem Terræ Aegypti, in qua ha- 3
bitastis, non facietis : & iuxta morem
Regionis Chanaam, ad quã ego intro-
ducturus sum vos, non agetis, nec in le-
gitimis eorũ ambulabitis. * Facietis iu- 4
dicia mea, & præcepta mea seruabitis,
& ambulabitis in eis. ego Dñs Deus ve-
ster. *||Custodite leges meas atque iudi- 5
||Eze. cia, quæ faciens homo, viuet in eis. Ego
20.b Dñs. * Omnis homo ad proximam san- 6
11. guinis sui non accedet, vt reuelet tur-
Rom. pitudinem eius. Ego Dñs. * Turpitudi- 7
1.a 5. nem patris tui & turpitudinem matris
Gal.3. tuæ non discooperies: mater tua est, nõ
b.22. reuelabis turpitudinem eius. *Turpitu- 8
dinem vxoris patris tui non discoope-
ries : turpitudo enim patris tui est.
* Turpitudinẽ sororis tuæ ex patre, siue 9
ex matre, quæ domi vel foris genita est, B
non reuelabis. *Turpitudinem filiæ filij 10
tui vel neptis ex filia nõ reuelabis: quia
turpitudo tua est. * Turpitudinem filiæ 11
vxoris patris tui, quã peperit patri tuo,
& est soror tua, non reuelabis. * Turpi- 12
tudinem sororis patris tui nõ discoope-
ries: quia caro est patris tui. * Turpitu- 13
dinem sororis matris tuæ non reuela-
bis, eo quòd caro sit matris tuæ. * Tur- 14
pitudinem patrui tui non reuelabis, nec
accedes ad vxorem eius, quæ tibi affini-
tate coniungitur. *Turpitudinem nurus 15
tuæ nõ reuelabis, quia vxor filij tui est,
nec discooperies ignominiã eius. *Tur- 16
pitudinem vxoris fratris tui nõ reuela-
bis: quia turpitudo fratris tui est. *Tur- 17
pitudinem vxoris tuæ & filiæ eius non C
reuelabis. Filiã filij eius, & filiã filiæ il-
lius non sumes, vt reueles ignominiam
eius: quia caro illius sunt, & talis coitus
incestus est. * Sororẽ vxoris tuæ in pel- 18
licatũ illius non accipies, nec reuelabis
turpitudinem eius adhuc illa viuente.
*Ad mulierem quæ patitur mẽstrua, nõ 19
accedes, nec reuelabis fœditatem eius.
*Cũ vxore proximi tui non coïbis, nec 20
|| Inf. seminis commistione maculaberis. *||De 21
20.a.2 semine tuo non dabis vt consecretur
idolo Moloch, nec pollues nomen Dei
tui. Ego Dñs. *Cum masculo non com- 22
miscearis coïtu femineo, quia abomi-
natio est. * Cum omni pecore non coï- 23
|| Inf. bis, nec maculaberis cum eo. || Mulier D
6.2.c. non succumbet iumẽto, nec miscebitur
16. ei: quia scelus est. * Nec polluamini in 24
omnibus his, quibus contaminatæ sunt
vniuersæ gentes, quas ego eiiciam ante
25 conspectum vestrum, * & quibus pollu-
ta est, terra: cuius ego scelera visitabo,
26 vt euomat habitatores suos. *Custodite
legitima mea atque iudicia, & non fa-
ciatis ex omnibus abominationibꝰ istis,
tam indigena quàm colonus qui pere-
27 grinantur apud vos. * Omnes enim exe-
crationes istas fecerunt accolæ terræ,
qui fuerunt ante vos, & polluerunt
28 eam. * Cauete ergo ne & vos similiter
euomat, cùm paria feceritis, sicut euo-
29 muit gentem, quæ fuit ante vos. * Om-
nis anima, quæ fecerit de abominatio-
nibus his quippiam, peribit de medio
30 populi sui. * Custodite mandata mea.
Nolite facere quæ fecerunt hi qui fue-
runt ante vos, & ne polluamini in eis.
Ego Dominus Deus vester.

CAP. XIX.

Varia præcepta moralia ac iudicialia.

1 LOcutus est Dñs ad Moysen, dicens:
2 *Loquere ad omnem cœtum filiorũ ||Sup.
A Israel, & dices ad eos : || Sancti estote, 11.g.
quia ego sanctus sum, Dñs Deus vester. 44.
3 *Vnusquisque patrem suum, & matrem 1.Pet.
suã timeat: Sabbata mea custodite. Ego 1.c.16.
4 Dominus Deus vester. *Nolite conuerti
ad idola, nec deos conflatiles faciatis
5 vobis. Ego Dñs Deus vester. * Si immo-
laueritis hostiam pacificorum Dño, vt
6 sit placabilis, *eo die quo fuerit immo- || Inf.
lata, comedetis eam, & die altero: quid- 23.d.
quid autem residuum fuerit in diem 22.
7 tertium, igne comburetis. *Si quis post ||Exo.
biduum comederit ex ea, profanus erit, 20.b.
8 & impietatis reus : * portabitq; iniqui- 7.
B tatem suam: quia sanctum Dñi polluit, ||Eccl.
& peribit anima illa de populo suo : 10.a.
9 *||Cum messueris segetes terræ tuæ, non 6.
tondebis vsque ad solum superficiẽ ter- ||Deu.
10 ræ: nec remanẽtes spicas colliges. *Neq; 24.c.1
in vinea tua racemos & grana deciden- Tob.4.
tia congregabis, sed pauperibus & pe- c. 15.
C regrinis carpenda dimittes, ego Dñs ||Deu.
11 Deus vester. *Non facietis furtum. Non 1.c.17.
mentiemini, nec decipiet vnusquisque & 16.
12 proximum suum. * || Non periurabis in d.19.
nomine meo, nec pollues nomẽ Dei tui, || Pro.
13 ego Dñs. *||Non facies calumniam pro- 24. c.
ximo tuo, nec vi opprimes eum. ||Non 23.
morabitur opus mercenarij tui apud te Eccli.
14 vsque mane. *Non maledices surdo, nec 42.a.1
coram cæco pones offendiculum : sed Iac. 2.
timebis Dñm Deum tuum, quia ego sum a.2.
15 Dominus. * Non facies quod iniquum || 1.Io.
est, nec iniustè iudicabis. ||Non conside- 2.b.11
res personam pauperis, nec honores & 3.c.
vultum potentis. Iustè iudica proximo 14.
16 tuo. * Non eris criminator, nec susurro Eccli.
in populo. Non stabis contra sanguinẽ 19.b.13
17 proximi tui: ego Dominus. *||Non ode- Mar.
ris fratrem tuum in corde tuo, sed pu- 18. b.
blicè argue eum, ne habeas super illo 15.
18 peccatum. *||Non quæras vltionem, nec || Luc.
memor eris iniuriæ ciuium tuorum. 17.a.3.

||Mat. || Diliges amicum tuum sicut teipsum, D
5.g.43 ego Dñs.*Leges meas custodite.Iumen- 19
22.d. tum tuum non facies coire cum alte-
39. rius generis animantibus. Agrum tuum
Luc. non seres diuerso semine. Veste, quæ
6.d. ex duobus texta est, non indueris. *Ho- 20
27. mo si dormierit cum muliere coïtu se-
Rom. minis, quæ sit ancilla etiam nubilis, &
13.c. tamen pretio non redempta, nec liber-
9. tate donata: vapulabunt ambo, & non
morientur, quia non fuit libera: * pro 21
delicto autem suo offeret Dño ad ostiũ
tabernaculi testimonij arietem: * ora- 22
bitque pro eo sacerdos, & pro peccato E
eius coram Dño, & repropitiabitur ei,
dimittetúrque peccatum. * Quando in- 23
gressi fueritis terram, & plantaueritis
in ea ligna pomifera, auferetis præpu-
tia eorum: poma, quæ germinant, im-
munda erunt vobis, nec edetis ex eis. * 24
Quarto autem anno omnis fructus eo-
rum sanctificabitur laudabilis Domino.
*Quinto autem anno comedetis fruct⁹, 25
congregantes poma quæ proferunt:ego
Dñs Deus vester. * Non comedetis cum 26
sanguine.Non augurabimini,nec obser-
uabitis somnia. *Neq; in rotundum at- 27
tondebitis comam:nec radetis barbam.
*Et super mortuo non incidetis carnẽ 28
vestram, neque figuras aliquas aut sti- F
gmata facietis vobis. ego Dñs.*Ne pro- 29
stituas filiam tuam, ne contaminetur
terra, & impleatur piaculo, * Sabbata 30
mea custodite, & Sanctuarium meum
metuite, ego Dñs. * Non declinetis ad 31
magos, nec ab ariolis aliquid sciscite-
mini, vt polluamini per eos. ego Dñs
Deus vester. * Coram cano capite con- 32
surge,& honora personã senis: & time
Dñm Deum tuum. ego sum Dñs. || * Si 33
|| Exo. habitauerit aduena in terra vestra, & G
22.d. moratus fuerit inter vos, non expro-
21. bretis ei: * sed sit inter vos quasi indi- 34
gena: & diligetis eum quasi vosmet-
ipsos, fuistis enim & vos aduenæ in
terra Aegypti. ego Dñs Deus vester. * 35
Nolite facere iniquum aliquid in iudi-
cio,in regula, in pondere,in mensura. * 36
Statera iusta, & æqua sint pondera, iu-
stus modius, æquúsque sextarius. ego
Dominus Deus vester, qui eduxi vos de
terra Aegypti. * Custodite omnia præ- 37
cepta mea, & vniuersa iudicia, & facite
ea. ego Dominus.

CAP. XX.

Morte plectendi sunt qui de semine suo Moloch offerũt, qui magos aut ariolos consulunt, qui parẽtibus maledicũt, qui varios exercent coitus illicitos.

Sup.8 LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di- 1
c.21. cens: *Hæc loqueris filiis Israël:Ho- 2
mo de filiis Israël,& de aduenis qui ha- A
bitant in Israel, || si quis dederit de se-
mine suo idolo Moloch, morte moria-
tur: populus terræ lapidabit eum. * Et 3
ego ponam faciem meam contra illum:
succidámq; eum de medio populi sui,
eo quòd dederit de semine suo Mo-
loch, & contaminauerit Sanctuarium
meum, ac polluerit nomen sanctum
4 meũ. *Quòd si negligens populus terræ
& quasi paruipendens imperium meum,
diuiserit hominem qui dedit de semine
suo Moloch, nec voluerit eũ occidere:
5 * ponam faciẽ meam super hominẽ il-
lũ,& super cognationẽ eius, succidám-
que & ipsum,& omnes qui consenserũt
ei vt fornicaretur cum Moloch, de me-
6 dio populi sui .*Anima,quæ declinaue-
rit ad magos & ariolos, & fornicata
fuerit cũ eis,ponam faciem meã contra
eam, & interficiam illam de medio po-
7 puli sui: *||Sanctificamini & estote san- 1.Pet.
cti, quia ego sum Dñs Deus vester. 1.c.16
8 * Custodite præcepta mea, & facite ea:
9 Ego Dñs qui sanctifico vos. * ||Qui ma- ||Exo.
B ledixerit patri suo, aut matri, morte 21.c.
moriatur:patri, matríque maledixit,sã- 17.
10 guis eius sit super eum. * ||Si mœchatus ||Pro.
quis fuerit cũ vxore alterius, & adulte- 20.c.
rium perpetrauit cum coniuge proximi 20.
sui, morte moriantur & mœchus & Mat.
11 adultera. * Qui dormierit cum nouerca 15.a.4
sua,& reuelauerit ignominiã patris sui, Mar.
morte moriantur ambo: sanguis eorum 7.b.10
12 sit super eos. * Si quis dormierit cũ nu- Deut.
ru sua, vterque moriatur, quia scelus 22.d.
operati sunt:sanguis eorũ sit super eos. 22.
13 *||Qui dormierit cum masculo coitu fe- ||Ioan.
mineo,vterque operat⁹ est nefas,morte 8.a.5.
moriãtur: sit sanguis eorum super eos.
14 *Qui supra vxorem filiam,duxerit matrẽ
C eius, scelus operatus est: viuus ardebit
cum eis,nec permanebit tãtum nefas in
15 medio vestri.* Qui cum iumento & pe-
core coierit, morte moriatur: pecus
16 quoque occidite. *||Mulier,quæ succu- || Sup.
buerit cuilibet iumento, simul interfi- 18.d.
cietur cum eo:sãguis eorũ sit super eos. 23.
17 * Qui acceperit sororem suam, filiã pa-
tris sui, vel filiam matris suæ, & viderit
turpitudinem eius,illáque conspexerit
fratris ignominiam:nefariã rem opera-
ti sunt:occidentur in conspectu populi
sui, eo quòd turpitudinem suam mutuò
reuelauerint, & portabunt iniquitatem
18 suam.*Qui coierit cum muliere in fluxu
menstruo, & reuelauerit turpitudinem
eius, ipsáque aperuerit fontẽ sanguinis
sui, interficientur ambo de medio po-
19 puli sui. * Turpitudinem materteræ &
D amitæ tuæ nõ discooperies:qui hoc fe-
cerit: ignominiam carnis suæ nudauit,
20 portabunt ambo iniquitatem suã. * Qui
coierit cum vxore patrui, vel auunculi
sui, & reuelauerit ignominiã cognatio-
nis suæ,portabunt ambo peccatũ suum:
21 absque liberis morientur. *Qui duxerit
vxorẽ fratris sui, rem facit illicitã,tur-
pitudinem fratris sui reuelauit: absque
liberis

liberis erunt.* Custodite leges meas,at- 22
que iudicia;& facite ea : ne & vos euo-
mat terra quam intraturi estis & habi-
taturi. * Nolite ambulare in legitimis 23
nationum, quas ego expulsurus sũ ante
vos. Omnia enim hæc fecerunt,& abo-
minatus sum eas. * Vobis autẽ loquor : 24
Possidete terram eorum, quã dabo vo- E
bis in hæreditatem,terrã fluentem lacte
& melle,ego Dñs Deus vester, qui sepa-
raui vos à ceteris populis. * Separate 25
ergo & vos iumentum mundum ab im-
mundo,& auem mundã ab immunda:ne
polluatis animas vestras in pecore, &
auibus,& cunctis quæ mouentur in ter-
|| 1. ra,& quæ vobis ostendi esse polluta. * || 26
Pet.1. Eritis mihi sancti,quia sanctus sum ego
c.16. Dñs,& separaui vos à cæteris populis,
|| Deu. vt essetis mei.*|| Vir,siue mulier,in qui- 27
11. b. bus pythonicus, vel diuinationis fuerit
12. spiritus,morte moriantur,lapidibus ob-
1 Reg. ruent eos:sanguis eorum sit super illos.
28.b.7

CAP. XXI.

Quibus funeribus interesse possint sacerdotes & quales ducere vxores; quive inepti sint ad sacerdotium, & de filia sacerdotis fornicante.

DIxit quoque Dñs ad Moysen : Lo- 1
quere ad sacerdotes filios Aaron, A
& dices ad eos:Ne contaminetur sacer-
dos in mortibus ciuium suorum, * nisi 2
tantùm in consanguineis, ac propin-
quis, id est, super patre, & matre, & fi-
lio,& filia,fratre quoq;,* & sorore vir- 3
gine quæ nõ est nupta viro,* sed nec in 4
|| Sup. principe populi sui contaminabitur.* || 5
19. c. Non radent caput nec barbam, neq; in
27. carnibus suis facient incisuras.* Sancti 6
Ezec. erunt Deo suo ; & non polluent nomen
44. f. eius : incensum enim Dñi, & panes Dei
20. sui offerunt,& ideo sancti erũt.*|| Scor- 7
|| Sup. tum & vile prostibulũ,non ducent vxo-
19. f. rem,nec eam quæ repudiata est à mari-
29. to:quia consecrati sunt Deo suo,*& pa- 8
nes propositionis offerũt. Sint ergo sã- B
cti, quia ego sanctus sum,Dñs, qui san-
ctifico eos. * Sacerdotis filia si depre- 9
hensa fuerit in stupro, violauerit no-
men patris sui,flammis exuretur.*Pon- 10
tifex,id est,sacerdos maximus inter fra-
tres suos, super cuius caput fusum est
vnctionis oleũ,& cuius manus in sacer-
dotio consecratæ sunt vestitúsq;est san-
ctis vestibus,caput suum non discoope-
riet,vestimenta non scindet:*& ad om- 11
nẽ mortuũ non ingredietur omnino,su-
per patre quoq; suo & matre non con-
taminabitur. * Nec egredietur de san- 12
ctis, ne polluat Sanctuarium Dñi, quia C
oleum sanctæ vnctionis Dei super eum
est ego Dñs.*||Virginem ducet vxorem. 13
|| Ezec. * Viduam autem & repudiatam, & for- 14
44. f. nicatam,atque meretricem non accipiet,
22. sed puellam de populo suo:*ne commi- 15
sceat stirpem generis sui vulgo gentis

suæ : quia ego Dñs qui sanctifico eum.
16 * Locutúsque est Dominus ad Moysen,
17 dicens : * Loquere ad Aaron : Homo de
semine tuo per familias qui habuerit
18 maculam,non offeret panes Deo suo, *
nec accedet ad ministerium eius: si cæ-
cus fuerit, si claudus,si paruo vel gran-
19 di,vel torto naso,* si fracto pede,si ma-
20 nu,* si gibbus,si lippus,si albuginem ha-
D bens in oculo, si iugem scabiem,si im-
21 petiginem in corpore, vel herniosus.*
Omnis qui habuerit maculam de semi-
ne Aaron,sacerdotis,non accedet offer-
re hostias Domino,nec panes Deo suo:
22 * vescetur tamen panibus qui offerun-
23 tur in Sanctuario,* ita dumtaxat,vt in-
tra velum non ingrediatur,nec accedat
ad altare, quia maculam habet,& con-
taminare non debet Sanctuariũ meum:
24 Ego Dominus qui sanctifico eos.* Lo-
cutus ergo Moyses ad Aaron, & ad fi-
lios eius, & ad omnem Israel, cuncta
quæ fuerant sibi imperata.

CAP. XXII.

Ab esu sanctificatorum qui abstinere debeant,& quæ debeant offerri.

1 LOcutus quoque est Dñs ad Moysen,
2 dicens:* Loquere ad Aaron & ad fi-
A lios eius, vt caueant ab his quæ conse-
crata sunt filiorum Israel,& non conta-
minẽt nomen sanctificatorum mihi,quę
3 ipsi offerunt,ego Dominus.*Dic ad eos,
& ad posteros eorum,Omnis homo,qui
accesserit de stirpe vestra ad ea quæ cõ-
secrata sunt, & quæ obtulerunt filij Is-
rael Domino, in quo est immunditia,
peribit coram Domino, ego sum Dñs,
4 * Homo de semine Aaron,qui fuerit le-
prosus,aut patiens fluxum seminis,non
vescetur de his quæ sanctificata sunt
mihi, donec sanetur. Qui tetigerit im-
mundum super mortuo,& ex quo egre-
5 ditur semen quasi coitus,*& qui tangit
reptile, & quodlibet immundum, cuius
6 tactus est sordidus,* immũdus erit vsq;
ad vesperum, & non vescetur his quæ
sanctificata sunt:sed cùm lauerit carnẽ
7 suã aqua,* occubuerit sol,tunc munda-
tus vescetur de sanctificatis, quia cibus
8 illius est. * || Morticinum & captum à || Sup.
bestia non comedent,nec polluentur in 17.d.
9 eis,ego sum Dñs.* Custodiant præcepta 15.
mea,vt non subiaceant peccato,& mo- Exod.
B riantur in Sanctuario, cum polluerint 22 d.
illud, ego Dominus qui sanctifico eos. 31.
10 *Omnis alienigena nõ comedet de san- Deu.
ctificatis, inquilinus sacerdotis & mer- 14.c.
11 cenarius non vescentur ex eis. * Quem 21.
autẽ sacerdos emerit,& qui vernaculus Ezec.
domus eius fuerit, hi comedent ex eis. 44.f.
12 * Si filia sacerdotis cuilibet ex populo 31.
nupta fuerit,de his quæ sanctificata sũt,
13 & de primitiis non vescetur.* Sin autem
vidua, vel repudiata, & absque liberis
reuersa fuerit ad domũ patris sui: sicut

puella consueuerat, aletur cibis patris
sui. Omnis alienigena comedendi ex eis
non habet potestatem. * Qui comederit 14
de sanctificatis per ignorantiam, addet
quintã partem cum eo quod comedit, &
dabit sacerdoti in Sanctuariũ. * Nec cõ- 15
taminabunt sanctificata filiorũ Israel,
quæ offerunt Domino: * ne fortè susti- 16
neant iniquitatem delicti sui, cum san- C
ctificata comederint, ego Dñs qui san-
ctifico eos. * Locutúsque est Dominus 17
ad Moysen dicens: * Loquere ad Aaron 18
& filios eius & ad omnes filios Israël,
dicésque ad eos: Homo de domo Israël,
& de aduenis qui habitant apud vos, qui
obtulerit oblationem suam, vel vota
soluens, vel sponte offerens, quidquid
illud obtulerit in holocaustum Dñi, * vt 19
offeratur per vos, masculus immacula-
tus erit ex bobus, & ouibus, & ex capris,
* si maculam habuerit, non offeretis, ne- 20
||Deu. que erit acceptabile. * || Homo qui ob- 21
15.d. tulerit victimam pacificorum Dño, vel
21. vota soluens vel sponte offerens, tam
Eccl. de bobus quàm de ouibus, immaculatũ
35. b. offeret, vt acceptabile sit: omnis macu-
14. la non erit in eo. * Si cæcũ fuerit, si fra- 22
ctum, si cicatricẽ habens, si papulas, aut
scabiem, aut impetiginem: non offeretis D
ea Dño, nec adolebitis ex eis super al-
tare Dñi. * Bouem & ouem, aure & cau- 23
da amputatis, voluntariè offerre potes;
votum autem ex eis solui non potest.
* Omne animal, quod vel contritis, vel 24
tusis, vel sectis ablatisque testiculis est,
non offeretis Dño, & in terra vestra hoc
omnino ne faciatis. * De manu alieni- 25
genæ non offeretis panes Deo vestro,
& quidquid aliud dare voluerit: quia
corrupta, & maculata sunt omnia: non
suscipietis ea. * Locutúsque est Dñs ad 26
Moysen, dicens. * Bos, ouis, & capra, 27
cùm genita fuerint, septem diebus erunt
sub vbere matris suæ: die autem octa-
uo, & deinceps offerri poterunt Dño. * 28
Siue illa bos, siue ouis, non immolabun-
tur vna die cum fœtibus suis: * Si im- 29
molaueritis hostiam pro gratiarũ actio-
ne Dño, vt possit esse placabilis, * eodem 30
die comedetis eam, non remanebit
quidquam in mane alterius diei, ego
Dñs. * Custodite mandata mea, & facite 31
ea, ego Dñs. * Ne polluatis nomen meũ 32
sanctum, vt sanctificer in medio filio-
rum Israel. Ego Dominus qui sanctifi-
co vos, * & eduxi de terra Aegypti, vt 33
essem vobis in Deum, ego Dominus.

CAP. XXIII.

Solemnitates Sabbati, Pascha, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum; & quibus ritibus peragi debeant.

LOcutúsque est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Loquere filiis Israël, & di- A
ces ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas 2
3 vocabitis sanctas. * Sex diebus facietis
opus: dies septimus, quia sabbati requies
est, vocabitur sanctus, omne opus non
facietis in eo, sabbatum Dñi est in cun-
4 ctis habitationibus vestris. * Hæ sunt er-
go feriæ Dñi sanctæ, quas celebrare de-
5 betis temporibus suis. * || Mense primo, || Exo.
quartadecima die mensis ad vesperum, 12.c.8
6 Phase Dñi est: * & quintadecima die Num.
mensis huius, solemnitas azymorũ Dñi 28.c.
est. Septem diebus azyma comedetis. * 16.
7 dies prim⁹ erit vobis celeberrimus, san-
ctúsque, omne opus seruile non facietis
8 in eo: * sed offeretis sacrificium in igne
B Dño septem diebus: dies autem septi-
mus erit celebrior & sanctior: nullúmq;
9 seruile opus facietis in eo. * Locutúsque
10 est Dñs ad Moysen, dicens: * Loquere
filiis Israel, & dices ad eos: Cùm ingres-
si fueritis terram, quam ego dabo vo-
bis, & messueritis segetem, feretis mani-
pulos spicarum, primitias messis vestræ,
11 ad sacerdotem: * qui eleuabit fasciculũ
coram Dño, vt acceptabile sit pro vo-
bis, altero die Sabbati, & sanctificabit
12 illum. * Atque in eodem die quo mani-
pulus cõsecratur, cædetur agnus imma-
culatus anniculus in holocaustum Dñi.
13 * Et libamenta offerentur cum eo, duæ
decimæ similæ conspersæ oleo in incẽ-
sum Dñi, odorémque suauissimum: liba
14 quoq; vini, quarta pars hin. * Panem, &
polentam, & pultes non comedetis ex
segete, vsq; ad diem qua offeretis ex ea
C Deo vestro. Præceptum est sempiternũ
in generationibus, cunctísque habitacu-
15 lis vestris. * || Numerabitis ergo ab alte- ||Deu.
ro die Sabbati, in quo obtulistis mani- 16.b.9
pulum primitiarum, septem hebdoma-
16 das plenas, * vsque ad alteram diem ex-
pletionis hebdomadæ septimæ, id est,
quinquaginta dies: & sic offeretis sacri-
17 ficium nouum Domino * ex omnibus
habitaculis vestris, panes primitiarum
duos de duabus decimis similæ fermẽ-
tatæ, quos coquetis in primitias Dñi.
18 * Offerétisq; cum panibus septem agnos
immaculatos anniculos, & vitulum de
armento vnum, & arietes duos, & erunt
in holocaustum cum libamentis suis, in
19 odorem suauissimum Domino. * Facie-
tis & hircum pro peccato, duósq; agnos
20 anniculos hostias pacificorum. * Cúm-
D que eleuauerit eos sacerdos cum pani-
bus primitiarum coram Domino, ce-
21 dent in vsum eius. * Et vocabitis hunc
diem celeberrimum, atque sanctissi-
mum: omne opus seruile non facietis
in eo. Legitimum sempiternum erit in
cunctis habitaculis, & generationibus
22 vestris. * || Postquam autem messueritis || Sup.
segetem terræ vestræ, non secabitis eam 19.b.9
vsque ad solum: nec remanentes spicas
colligetis, sed pauperibus & peregrinis
dimittetis eas. Ego sum Dñs Deus ve-
ster.

ster. *Locutúsque est Dñs ad Moysen, 23
|| Nu. dicens: * || Loquere filiis Israel: Mense 24
29.a.1 septimo, prima die mensis, erit vobis
sabbatum, memoriale, clangentibus tu-
bis, & vocabitur sanctum: * omne opus 25
seruile non facietis in eo, & offeretis
holocaustum Domino. * Locutúsq; est 26
|| Sup. Dñs ad Moysen, dicens: * || Decimo die 27
16.f. mensis huius septimi, dies expiationum E
29. erit celeberrimus, & vocabitur sanctus:
Num. affligetísque animas vestras in eo, & of-
29.a. feretis holocaustum Domino. * Omne 28
7. opus seruile non facietis in tẽpore diei
huius: quia dies propitiationis est, vt
propitietur vobis Dominus Deus vester.
* Omnis anima, quæ afflicta non fuerit 29
die hac, peribit de populis suis: * & quæ 30
operis quippiam fecerit, delebo eam de
populo suo. * Nihil ergo operis facietis 31
in eo, legitimũ sempiternum erit vobis
in cunctis generationibus, & habitatio-
nibus vestris. *Sabbatũ requietionis est, 32
& affligetis animas vestras die nono F
mensis. A vespera vsq; ad vesperã cele-
brabitis sabbata vestra. * Et locutus est 33
Dñs ad Moysen, dicens: * Loquere filiis 34
Israel: A quintodecimo die mensis huius
septimi, erũt feriæ tabernaculorũ septẽ
diebus Dño. * Dies primus vocabitur 35
celeberrimus atque sanctissimus: omne
opus seruile non facietis in eo. * Et se- 36
Ioa.7. ptem diebus offeretis holocausta Dño,
f.37. dies quoque octauus erit celeberrimus
atque sanctissimus, & offeretis holocau-
stum Dño: est enim cœtus atque colle-
ctæ: omne opus seruile non facietis in
eo. * Hæ sunt feriæ Domini, quas voca- 37
bitis celeberrimas atq; sanctissimas, of-
feretísque in eis oblationes Dño, holo-
causta & libamenta iuxta ritum vnius-
cuiusque diei: * exceptis sabbatis Domi- 38
ni, donísque vestris, & quæ offeretis ex
voto, vel quæ sponte tribuetis Dño. * A 39
quintodecimo ergo die mensis septimi,
quando congregaueritis omnes fructus G
terræ vestræ, celebrabitis ferias Domi-
ni septem diebus, die primo & die octa-
no erit sabbatum, id est requies. * Su- 40
metísque vobis die primo fructus ar-
boris pulcherrimæ, spatulásq; palmarũ,
& ramos ligni densarum frondium, &
salices de torrente, & lætabimini coram
Domino Deo vestro, * celebrabitísque 41
solemnitatem eius septem diebus per
annum. Legitimum sempiternum erit in
generationibus vestris. Mense septimo
festa celebrabitis, * & habitabitis in 42
vmbraculis septem diebus. Omnis, qui
de genere est Israel, manebit in taber-
naculis: *vt discant posteri vestri, quòd 43
in tabernaculis habitare fecerim filios
Israel cum educerem eos de Terra Ae-
gypti, ego Dominus Deus vester. *Locu- 44
túsque est Moyses super solemnitatibus
Domini ad filios Israël.

CAP. XXIV.

Ritus concinnandarum lucernarum, panum propositionis, pœna blasphemorum ac talionis.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen,
2 dicens. * Præcipe filiis Israel, vt af-
A ferant tibi oleum de oliuis purissimum,
ac lucidum, ad concinnandas lucernas
3 iugiter, * extra velũ testimonij in taber-
naculo fœderis. Ponétque eas Aaron à
vespere vsque ad mane coram Domino,
cultu ritúque perpetuo in generationi-
4 bus vestris, * super candelabrum mun-
dissimum ponentur semper in conspe-
5 ctu Dñi. *Accipies quoq; similam, & co-
ques ex ea duodecim panes qui singuli
6 habebunt duas decimas: * quorum senos
B altrinsecùs super mensam purissimam
7 coram Dño statues: * & pones super eos
thus lucidissimum, vt sit panis in mo-
8 nimentum oblationis Dñi. * Per singula
sabbata mutabuntur coram Domino su-
scepti à filiis Israel fœdere sempiterno:
9 * erúntq; Aaron & filiorum eius, vt co-
medant eos in loco sancto: quia Sanctũ
sanctorum est de sacrificiis Domini iu-
10 re perpetuo. * Ecce autem egressus filius
mulieris Israëlitidis, quem pepererat de
viro Aegyptio inter filios Israel, iurga-
tus est in castris cum viro Israëlita.
11 * Cúmque blasphemasset nomen, & ma-
ledixisset ei, adductus est ad Moysen.
(Vocabatur autẽ mater eius Salumith,
12 filia Dabri de tribu Dan. * Miserúntque
eum in carcerem, donec nossent quid
13 iuberet Dominus. * Qui locutus est ad
14 Moysen, * dicens: Educ blasphemum ex-
C tra castra, & ponant omnes qui audie-
runt, manus suas super caput eius, &
15 lapidet eum populus vniuersus. * Et ad
filios Israel loqueris: Homo, qui male-
dixerit Deo suo, portabit peccatũ suũ:
16 * & qui blasphemauerit nomen Domi-
ni, morte moriatur: lapidibus opprimet
eum omnis multitudo, siue ille ciuis,
siue peregrinus fuerit. Qui blasphema-
uerit nomen Domini, morte moriatur:
17 * || Qui percusserit, & occiderit hominẽ, || Exo.
18 morte moriatur. * Qui percusserit ani- 21.b.
mal, reddet vicarium, id est, animam pro 12.
19 anima. * Qui irrogauerit maculam cui-
libet ciuium suorum: sicut fecit, sic fiet || Mat.
20 ei: * || fracturam pro fractura, oculum 5.f.38
D pro oculo, dentem pro dente restituet. Exod.
qualem inflixerit maculam, talem susti- 21.c.
21 nere cogetur. * Qui percusserit iumen- 24.
tum, reddet aliud. Qui percusserit ho- Deut.
22 minem, punietur. * Aequum iudicium 19.d.
sit inter vos, siue peregrinus, siue ciuis 21.
peccauerit: quia ego sum Dñs Deus ve-
23 ster. * Locutúsque est Moyses ad filios
Israël: & eduxerunt eum, qui blasphe-
mauerat, extra castra, ac lapidibus op-
presserunt. Fecerúntque filij Israel sicut
præceperat Dominus Moysi.

CAP. XXV.

Septimi & quinquagesimi anni lex: non sumenda a fratribus vsura, nec ipsi seruiture perpetua opprimēdi sunt, sed magis ab aduenis potentibus redimendi.

LOcutúsque est Dominus ad Moysen 1
in monte Sinai, dicens. * Loquere 2
filiis Israel, & dices ad eos: Quando in- A
|| Exo. 23. b. 10. gressi fueritis terram quam ego dabo
vobis, || sabbatizes sabbatum Domino.
* Sex annis seres agrum tuum & sex an- 3
nis putabis vineam tuam, colligésq; fru-
ctus eius:* septimo autem anno sabbatū 4
erit terræ, requietionis Domini: agrum
non seres, & vineam non putabis.* Quæ 5
sponte gignet humus, nō metes: & vuas
primitiarum tuarum non colliges quasi
vindemiam : annus enim requietionis
terræ est:* sed erunt vobis in cibum, ti- 6
bi & seruo tuo, ancillæ & mercenario
tuo, & aduenæ, qui peregrinantur apud
te:* iumentis tuis, & pecoribus, omnia 7
quæ nascuntur, præbebunt cibum.* Nu- 8
merabis quoque tibi septem hebdoma-
das annorum, id est, septies septem, quæ
simul faciunt annos quadraginta no-
uem : * & clanges buccina mense septi- 9
mo, decima die mensis, propitiationis
tēpore in vniuersa terra vestra.* Sancti- 10
ficabísque annum quinquagesimum, & B
vocabis remissionem cunctis habitato-
ribus terræ tuæ : ipse est enim iubileus.
Reuertetur homo ad possessionem suā,
& vnusquisque rediet ad familiam pri-
stinam : * quia iubileus est & quinqua- 11
gesimus annus. Non seretis, neque me-
tetis sponte in agro nascentia, & primi-
tias vindemiæ non colligetis, * ob san- 12
ctificationem iubilei, sed statim oblata
concedetis. * Anno iubilei, redient om- 13
nes ad possessiones suas, * quando ven- 14
des quippiam ciui tuo, vel emes ab eo,
ne contristes fratrem tuum, sed iuxta
numerum annorum iubilei emes ab eo,
* & iuxta supputationem frugum vendet 15
tibi. * Quanto plures anni remanserint 16
post iubileum, tanto crescet & pretium:
& quāto minus temporis numeraueris,
tanto minoris & emptio constabit, tem-
pus enim frugum vendet tibi. * Nolite 17
affligere contribules vestros, sed timeat
vnusquisque Deum suum, quia ego Dñs
Deus vester.* Facite præcepta mea, & 18
iudicia custodite, & implete ea, vt habi- C
tare possitis in terra absque vllo pauo-
re,* & gignat vobis humus fructus suos, 19
quibus vescamini vsque ad saturitatem,
nullius impetum formidantes.* Quòd si 20
dixeritis: Quid comedemus anno septi-
mo, si non seuerimus, neque collegeri-
mus fruges nostras? * Dabo benedictio- 21
nē meā vobis anno sexto, & faciet fru-
ctus triū annorū:* seretísq; anno octa- 22
uo, & comedetis veteres fruges vsq; ad
nonū annū: donec noua nascātur, edetis
23 vetera.* Terra quoque non vendetur in
perpetuum: quia mea est, & vos aduenæ
24 & coloni mei estis.* vnde cuncta regio
possessionis vestræ sub redemptionis cō-
25 ditione vendetur. * Si attenuatus frater
tuus vendiderit possessiunculam suā, &
voluerit propinquus eius, potest redi-
26 mere quod ille vendiderat. * sin autem
nō habuerit proximū, & ipse pretiū ad
27 redimendum potuerit inuenire:* com-
D putabuntur fructus ex eo tempore quo
vendidit : & quod reliquum est, reddet
emptori, sicq; recipiet possessionē suam.
28 * quòd si non inuenerit manus eius vt
reddat pretium, habebit emptor quod
emerat, vsque ad annum iubileū. In ipso
enim omnis venditio redibit ad domi-
29 num, & ad possessorem pristinum. * Qui
vendiderit domū intra vrbis muros, ha-
bebit licentiam redimendi, donec vnus
30 impleatur annus, * si non redemerit, &
anni circulus fuerit euolutus, emptor
possidebit eā, & posteri eius in perpetuū,
& redimi non poterit, etiam in iubileo.
31 * Sin autem in villa fuerit domus, quæ
muros non habet, agrorum iure vende-
32 tur : si ante redempta non fuerit, in iu-
bileo reuertetur ad dominum. * Aedes
33 Leuitarum, quæ in vrbibus sunt, semper
E possunt redimi : * si redemptæ non fue-
rint, in iubileo reuertentur ad dominos
quia domus vrbiū Leuitarū pro posses-
34 sionibus sunt inter filios Israël.* Subur-
bana autē eorum non veneant, quia pos-
35 sessio sempiterna est.* Si attenuatus fue-
rit frater tuus, & infirmus manu, & sus-
ceperis eum quasi aduenam & peregri-
36 num, & vixerit tecū,* ne accipias vsuras
ab eo, non amplius quàm dedisti. Time
Deum tuum, vt viuere possit frater tuus
37 apud te. * Pecuniam tuam non dabis ei
ad vsuram, & frugum superabundantiam
38 non exiges.* Ego Dñs Deus vester, qui
F eduxi vos de Terra Aegypti, vt darem
vobis Terram Chanaan, & essem vester
39 Deus. * Si paupertate compulsus vendi-
derit se tibi frater tuus, non eum op-
40 primes seruitute famulorum,* sed quasi
mercenarius & colonus erit: vsq; ad an-
41 num iubileum operabitur apud te, * &
postea egredietur cum liberis suis, & re-
uertetur ad cognationē, & ad possessio-
42 nem patrum suorum, * mei enim serui
sunt, & ego eduxi eos de Terra Aegypti,
43 non veneant conditione seruorum * ne
affligas eum per potentiam, sed metui-
44 to Deum tuum. * Seruus & ancilla sint
vobis de nationibus quę in circuitu ve-
45 stro sunt.* Et de aduenis qui peregrinā-
tur apud vos, vel qui ex his nati fuerint
in terra vestra, hos habebitis famulos :
46 * & hæreditario iure transmittetis ad
posteros, ac possidebitis in æternū : fra-
tres autē vestros filios Israel ne oppri-
47 matis per potentiā.* Si inualuerit apud
vos

vos manus aduenæ, atque peregrini, & G
attenuatus frater tuus vendiderit se ei,
aut cuiquã de stirpe eius: *post vẽditio- 48
nem potest redimi. Qui voluerit ex fra-
tribus suis redimet eum, *& patruus, & 49
patruelis, & cõsanguineus, & affinis. Sin
autẽ & ipse potuerit, redimet se, * sup- 50
putatis dũtaxat annis à tempore vendi-
tionis suæ vsque ad annum iubileum: &
pecunia, qua venditus fuerat, iuxta an-
norum numerum & rationẽ mercenarii
supputata. * Si plures fuerint anni qui 51
remanent vsque ad iubileum, secundùm
hos reddet & pretium. * si pauci, ponet 52
rationẽ cum eo iuxta annorũ numerũ,
& reddet emptori quod reliquũ est an-
norũ, *quibus antè seruiuit mercedibus 53
imputatis: non affliget eũ violenter in
conspectu tuo. *Quòd si per hæc redimi 54
non potuerit, anno iubileo egredietur
cũ liberis suis. *Mei enim sũt serui, filij 55
Israël, quos eduxi de Terra Aegypti.

CAPVT XXVI.

Dei præcepta seruãtib⁹ bona promittũtur, non seruãtibus verò plurima mala.

EGo Dñs Deus vester: ||Non facietis 1
||Exo. 20. a. 4. vobis idolum & sculptile, nec titu- A
los erigetis, nec insignem lapidem po-
netis in terra vestra, vt adoretis eum.
Deut. 5. a. 8. ego enim sum Dñs Deus vester. *Custo- 2
dite sabbata mea, & pauete ad Sanctua-
Ps. 96 b. 7. rium meum. ego Dominus.* ||Si in præ- 3
ceptis meis ambulaueritis, & mandata
Deut. 28. a. 1. mea custodieritis, & feceritis ea, dabo
vobis pluuias temporibus suis, *& terra 4
gignet germen suum, & pomis arbores
replebuntur. *Apprehendet messium tri- 5
tura vindemiam, & vindemia occupa-
bit sementem: & comedetis panem ve-
strum in saturitate, & absque pauore
habitabitis in terra vestra. * Dabo pa- 6
cem in finibus vestris: dormietis, & non B
erit qui exterreat. Auferam malas be-
stias: & gladius non transibit terminos
vestros. * Persequemini inimicos ve- 7
stros, & corruent coram vobis. * perse- 8
quentur quinque de vestris cẽtum alie-
nos, & centum de vobis decem millia:
cadẽt inimici vestri gladio in cõspectu
vestro. * Respiciam vos, & crescere fa- 9
ciam: multiplicabimini & firmabo pa-
ctum meum vobiscum. * Comedetis ve- 10
tustissima veterum, & vetera nouis su-
peruenientibus proiicietis. * Ponam ta- 11
bernaculum meum in medio vestri, &
||2. Co. 6. d. 16 nõ abiiciet vos anima mea. * ||Ambula- 12
bo inter vos, & ero Deus vester vósque
Deut. 28. b. 1. eritis populus meus. * Ego Dñs Deus 13
vester: qui eduxi vos de Terra Aegy-
ptiorũ, ne seruiretis eis & qui confregi
||Thre. 2. f. 17. catenas ceruicum vestrarum, vt incede-
retis erecti. * || Quòd si non audieritis 14
Malac. 2. a. 2. me, nec feceritis omnia mandata mea,
*si spreueritis leges meas & iudicia mea 15
contempseritis, vt non faciatis ea quæ C
à me constituta sunt, & ad irritum per-
16 ducatis pactum meum: *ego quoq; hæc
faciam vobis: Visitabo vos velociter in
egestate, & ardore, qui conficiat oculos
vestros, & cõsumat animas vestras. Fru-
stra sereris sementem, quæ ab hostibus
17 deuorabitur. *Ponã faciem meam con-
tra vos & corruetis coram hostibus ve-
stris, & subiiciemini his qui oderunt
18 vos: fugietis, nemine persequente. * Sin
autem nec sic obedieritis mihi, addam
correptiones vestras septuplum propter
19 peccata vestra, *& conteram superbiam
duritiæ vestræ. Dabóque vobis cælum
desuper sicut ferrum, & terram æneam.
20 * Consumetur incassum labor vester,
D non proferet terra germen, nec arbores
21 poma præbebunt. * Si ambulaueritis ex
aduerso mihi, nec volueritis audire me
addam plagas vestras in septuplum pro-
22 pter peccata vestra: * immittámque in
vos bestias agri, quæ consumant vos &
pecora vestra, & ad paucitatem cuncta
redigant, desertæque fiant viæ vestræ.
23 *Quòd si nec sic volueritis recipere di-
sciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso
24 mihi: *ego quoque contra vos aduersus
incedã, & percutiã vos septies propter
25 peccata vestra. *inducámque super vos
gladium vltorẽ fœderis mei. Cúmq; cõ-
fugeritis in vrbes, mittam pestilentiã in
medio vestri, & trademini in manibus
26 hostium, *postquam confregero baculũ
panis vestri: ita vt decẽ mulieres in vno
clibano coquant panes, & reddant eos
ad põdus: & comedetis, & non satura-
27 bimini. *Sin autẽ nec per hæc audieritis
28 me, sed ambulaueritis cõtra me: *& ego
E incedam aduersus vos in furore con-
trario, & corripiam vos septem plagis
29 propter peccata vestra, * ita vt comeda-
tis carnes filiorum vestrorum & filiarũ
30 vestrarum. *destruã excelsa vestra, & si-
mulachra confringã. Cadetis inter rui-
nas idolorum vestrorũ, & abominabitur
31 vos anima mea, *in tantum vt vrbes ve-
stras redigam in solitudinem, & deser-
ta faciam Sanctuaria vestra, nec recipiã
32 vltra odorẽ suauissimum. * Disperdám-
que terram vestram, & stupebunt super
ea inimici vestri, cùm habitatores illius
33 fuerint. * vos autem dispergam in Gen-
tes, & euaginabo post vos gladium,
eritque terra vestra deserta, & ciuitates
34 vestræ dirutæ. * Tunc placebunt terræ
sabbata sua cunctis diebus solitudinis
35 suæ: quãdo fueritis* in terra hostili, sab-
batizabit, & requiescet in sabbatis so-
litudinis suæ, eo quod non requieuerit
in sabbatis vestris quando habitabatis
36 in ea. *Et qui de vobis remanserint, da-
F bo pauorẽ in cordibus eorum in regio-
nibus hostium, terrebit eos sonitus folij
volantis, & ita fugient quasi gladium:
37 cadent, nullo persequente, * & corruent
singuli

singuli super fratres suos quasi bella
fugientes,nemo vestrum inimicis aude-
bit resistere ,* peribitis inter Gentes,& 38
hostilis vos terra consumet.* Quòd si & 39
de iis aliqui remanserint , tabescent in
iniquitatibus suis, in terra inimicorum
suorum,& propter peccata patrum suo-
rum & sua affligentur : * donec confi- 40
teantur iniquitates suas , & maiorum
suorum,quibus præuaricati sunt in me,
& ambulauerunt ex aduerso mihi.*Am- 41
bulabo igitur & ego contra eos , & in-
ducam illos in terram hostilem, donec
erubescat incircumcisa mens eorũ:tunc
orabunt pro impietatibus suis. * Et re- 42
cordabor fœderis mei,quod pepigi cum G
Iacob,& Isaac,& Abrahã. Terræ quoq;
memor ero: *quæ cùm relicta fuerit ab 43
eis, complacebit sibi in sabbatis suis ,
patiens solitudinem propter illos. Ipsi
verò rogabunt pro peccatis suis , eo
quòd abiecerint iudicia mea & leges
meas despexerint. *||Et tamen etiã cùm 44
essent in terra hostili,nõ penitus abieci
eos, neque sic despexi vt consumeren-
tur , & irritum facerem pactum meum
cum eis. Ego enim sum Dñs Deus eo-
rum, *& recordabor fœderis mei pristi- 45
ni , quando eduxi eos de terra Aegypti
in conspectu Gentium , vt essem Deus
eorum , ego Dominus. Hæc sunt iudi-
cia atque præcepta & leges, quas dedit
Dominus inter se & filios Israel in
monte Sinai per manum Moysi.

CAP. XXVII.

Variorum generum vota , & illorum,ac decimarum persolutio.

Locutúsque est Dñs ad Moysen , di- 1
cens: *Loquere filiis Israel,& dices 2
ad eos:Homo qui votum fecerit,& spo- A
ponderit Deo animam suam , sub æsti-
matione dabit pretium. * Si fuerit mas- 3
culus à vigesimo anno vsque ad sexage-
simum annũ, dabit quinquaginta siclos
argenti ad mensurã Sanctuarij : *si mu- 4
lier,triginta. * A quinto autẽ anno vsq; 5
ad vigesimum,masculus dabit viginti si-
clos,femina decẽ. *Ab vno mense vsque 6
ad annũ quintũ,pro masculo dabuntur
quinq; sicli : pro femina,tres. *Sexage- 7
narius & vltrà masculus dabit quinde-
cim siclos:femina decẽ. *Si pauper fue- 8
rit,& æstimationẽ reddere non valebit,
stabit coram sacerdote & quantum ille
æstimauerit,& viderit eum posse redde-
re, tantum dabit. * Animal autem,quod 9
immolari potest Dño , si quis vouerit,
sanctũ erit, & mutari nõ poterit,id est, 10
nec melius malo, nec peius bono:quòd
si mutauerit, & ipsũ quod mutatum est,
& illud pro quo mutatum est,consecra-
tum erit Dño. * Animal immundum , 11
quod immolari Dño non potest,si quis B
vouerit , adducetur ante sacerdotem.
* qui iudicans vtrum bonum,an malum 12
13 sit,statuet pretiũ:*quòd si dare voluerit
is qui offert, addet supra æstimationem
14 quintam partem. *Homo si vouerit do-
mũ suã, & sanctificauerit Dño,conside-
rabit eam sacerdos vtrũ bona , an mala
sit, & iuxta pretium, quod ab eo fuerit
15 constitutum, venumdabitur: *sin autem
ille qui vouerat, voluerit redimere eã,
dabit quintam partem æstimationis su-
16 pra, & habebit domum.*Quòd si agrum
possessionis suæ vouerit, & consecraue-
rit Domino , iuxta mensuram sementis
æstimabitur pretium.Si triginta modiis
hordei seritur terra,quinquaginta siclis
17 venundetur argenti. *Si statim ab anno
incipientis iubilei vouerit agrũm, quã-
18 to valere potest,tanto æstimabitur.*Sin
autem post aliquantum temporis : sup-
putabit sacerdos pecuniam iuxta anno-
rum,qui reliqui sunt,numerum, vsq; ad
19 iubileũ,& detrahetur ex pretio. *Quòd
si voluerit redimere agrum ille qui vo-
C uerat, addet quintam partem æstimatæ
20 pecuniæ,& possidebit eum. * Sin autem
noluerit redimere , sed alteri cuilibet
fuerit venundatus, vltra eum qui voue-
21 rat,redimere non poterit:*quia cum iu-
bilei venerit dies,sanctificatus erit Do-
mino,& possessio consecrata ad ius per-
22 tinet sacerdotum.*Si ager emptus est,&
non de possessione maiorum sanctifica-
23 tus fuerit Dño , * supputabit sacerdos
iuxta annorum numerum vsque ad iu-
bileum,pretium:& dabit ille qui voue-
24 rat eum, Dño. * In iubileo autem re-
uertetur ad priorem dñm , qui vendi-
derat eum , & habuerat in sorte posses-
25 sionis suæ. *Omnis æstimatio siclo san- || *Exo.*
ctuarij ponderabitur. || Siclus viginti *30. b.*
26 obolos habet. * Primogenita quæ ad *13.*
Dñm pertinent, nemo sanctificare po- *Nu.3.*
terit & vouere : siue bos, siue ouis fue- *g.47.*
27 rit, Dñi sunt. * Quòd si immundum est *Ezec.*
D animal,redimet qui obtulit, iuxta æsti- *45. d.*
mationem tuam,& addet quintam par- *12.*
tem pretij, si redimere noluerit , ven-
detur alteri quantocumque à te fuerit
28 æstimatum. * || Omne quod Domino || *Ios.*
consecratur, siue homo fuerit , siue *6.c.17*
animal , siue ager , non vendetur , nec *d. 25.*
redimi poterit. Quidquid semel fuerit
consecratum, Sanctum sanctorum erit
29 Domino. * Et omnis consecratio , quæ
offertur ab homine,non redimetur, sed
30 morte morietur.*Omnes decimæ terræ,
siue de frugibus , siue de pomis arbo-
rum* Domini sunt,& illi sanctificantur.
31 *Si quis autem voluerit redimere deci-
mas suas , addet quintam partem ea-
rum. * Omnium decimarum bouis &
32 ouis & capræ , quæ sub pastoris virga
transeunt, quidquid decimum venerit,
sanctificabitur Domino. * Non eligetur
33 nec bonum, nec malum , nec altero
commutabitur. Si quis mutauerit , &
quod

quod mutatum est,& pro quo mutatum
est,sanctificabitur Domino,& non redi-
metur. * Hæc sunt præcepta, quæ man- 34
dauit Dominus Moysi ad filios Israel,
in monte Sinai.

LIBER NVMERI, HEBRAÏCE VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filij Leui ad deferendum tabernaculum instituuntur.

L OCVTVSQVE est Dñs ad 1
Moysē in deserto Sinai in ta- A
bernaculo fœderis, prima die
mensis secundi, anno altero
||Exo. egressionis eorū ex Aegypto,dicēs:*||Tol 2
30. b. lite sūmā vniuersæ cōgregationis filio-
12. rum Israel per cognationes & domos
suas,& nomina singulorū,quidquid sex⁹
est masculini *à vigesimo anno & supra, 3
omniū virorū fortiū ex Israel,& nume-
rabitis eos per turmas suas,tu & Aaron.
* Eruntq; vobiscum principes tribuum 4
ac domorū in cognationib⁹ suis, *quo- 5
rum ista sunt nomina : De Rubē, Elisur B
filius Sedeur. *de Simeō,Salamiel filius 6
Surisaddai. * de Iuda , Nahasson filius 7
Aminadab. * de Issachar,Nathanael fili⁹ 8
Suar.*de Zabulō, Eliab filius Helō. *Fi- 9
liorum autē Ioseph, de Ephraim, Elisa- 10
ma filius Ammiud. de Manasse , Gama-
liel fili⁹ Phadassur. *De Benjamin, Abi- 11
dā filius Gedeonis. *de Dā,Abiezer fili⁹ 12
Amisaddai. * de Aser, Phegiel filius O- 13
chrā.*de Gad, Eliasaph filius Duel. * de 14
Nephthali, Ahira filius Enan. *Hi nobi- 15
lissimi principes multitudinis per tribus 16
& cognationes suas,& capita exercitus
Israel: *quos tulerunt Moyses & Aaron 17
cum omni vulgi multitudine : * & con- 18
gregauerunt primo die mensis secundi,
recensentes eos per cognationes,& do-
mos , ac familias, & capita, & nomina
singulorū,à vigesimo anno & supra, *si- 19
cut præceperat Dñs Moysi. Numeratiq; C
sunt in deserto Sinai. *De Rubē primo- 20
genito Israelis per generationes & fa-
milias ac domos suas,& nomina capitū
singulorum , omne quod sexus est mas-
culini à vigesimo anno & supra,proce-
dentiū ad bellū. * quadraginta sex mil- 21
lia quingenti.*De filiis Simeō per gene- 22
rationes & familias ac domos cogna-
tionū suarum recensiti sunt per nomina
& capita singulorum, omne quod sexus
est masculini à vigesimo anno & suprà,
procedentiū ad bellum, * quinquaginta 23
nouē millia trecēti. * De filiis Gad per 24
generationes & familias ac domos co-
gnationum suarū recensiti sunt per no-
mina singulorū à viginti annis & supra
25 omnes qui ad bella procederent, *qua-
draginta quinque millia sexcenti quin-
26 quaginta.*De filiis Iuda per generatio-
D nes & familias ac domos cognationum
suarum,per nomina singulorum à vige-
simo anno & supra,omnes qui poterant
27 ad bella procedere, *recēsiti sūt septua-
28 ginta quatuor millia sexcenti.*De filiis
Issachar,per generationes & familias ac
domos cognationū suarum,per nomina
singulorum à vigesimo anno & supra,
29 omnes qui ad bella procederent , * re-
cēsiti sunt quinquaginta quatuor millia
30 quadringenti.*De filiis Zabulon per ge-
nerationes &familias ac domos cogna-
tionum suarū recēsiti sunt per nomina
singulorum à vigesimo anno , & supra,
omnes qui poterant ad bella procede-
31 re,*quinquaginta septē millia quadrin-
32 genti. *De filiis Ioseph,filiorū Ephraim
E per generationes & familias ac domos
cognationum suarum recensiti sunt per
nomina singulorum à vigesimo anno &
supra, omnes qui poterāt ad bella pro-
33 cedere, *quadraginta millia quingenti.
34 * Porrò filiorū Manasse per generatio-
nes & familias ac domos cognationum
suarū recēsiti sūt per nomina singulorū
à viginti annis, & supra,omnes qui po-
35 terāt ad bella procedere, * triginta duo
36 millia ducēti.*De filiis Bējamin per ge-
nerationes & familias ac domos cogna-
tionū suarū recēsiti sunt nominib⁹ sin-
gulorū à vigesimo anno & supra,omnes
37 qui poterāt ad bella procedere,*trigin-
38 ta quinq; millia quadringinti. *De filiis
Dā per generationes & familias ac do-
mos cognationū suarū recensiti sūt no-
minib⁹ singulorū à vigesimo anno & su-
pra,omnes qui poterant ad bella proce-
39 dere, * sexaginta duo millia septingēti.
40 *De filiis Aser per generationes & fami-
F lias ac domos cognationū suarū recēsiti
sunt per nomina singulorum à vigesimo
anno & supra , omnes qui poterant ad
41 bella procedere, *quadraginta millia &
42 mille quingēti. *De filiis Nephthali per
generationes & familias ac domos co-
gnationū suarū recēsiti sunt nominibus
singulorum à vigesimo anno & supra,
43 omnes qui poterāt ad bella procedere,
44 *quinquaginta tria millia quadringēti.
*Hi sunt quos numerauerunt Moyses &
Aaron , & duodecim principes Israel,
singulos per domos cognationū suarū.
45 * Fuerúntque omnis numerus filiorum
Israel per domos & familias suas à vi-
gesimo anno & supra , qui poterant ad
46 bella procedere , * sexcenta tria millia
47 virorū quingēti quinquaginta. *Leuitæ
autem in tribu familiarum suarum non
48 sunt numerati cum eis. *Locutúsque est
G Dñs ad Moysen, dicēs:*Tribū Leui noli
49 numerare , neque pones summā eorum
cum

cum filiis Israël: *sed cõstitue eos super 50
tabernaculum testimonij & cuncta vasa
eius, & quidquid ad ceremonias perti-
net. Ipsi portabunt tabernaculum &
omnia vtensilia eius : & erunt in mini-
sterio, ac per gyrum tabernaculi meta-
buntur. *Cùm proficiscendũ fuerit, de- 51
ponẽt Leuitæ tabernaculũ: cùm castra-
metandũ, erigent: quisquis externorum
accesserit, occidetur. *Metabuntur autẽ 52
castra filij Israël vnusquisq; per turmas
& cuneos atque exercitũ suum. *Porrò 53
Leuitæ per gyrum tabernaculi figent
tentoria, ne fiat indignatio super mul-
titudinem filiorum Israël, & excuba-
bunt in custodiis tabernaculi testimo-
nij. *Fecerũt ergo filij Israel iuxta om- 54
nia quæ præceperat Dominus Moysi.

CAP. II.

Quæ tribus ad quamuis mũdi plagã or-
dinẽtur, recẽsitis familiarũ principibus.

LOcutúsque est Dñs ad Moysen & 1
Aaron, dicens: *Singuli per turmas, 2
signa, atque vexilla, & domos cognatio- A
num suarum, castrametabuntur filij Is-
raël, per gyrum tabernaculi fœderis. * 3
Ad Orientem Iudas figat tentoria per
turmas exercitus sui : eritque princeps
filiorũ eius Nahasson filius Aminadab:
* & omnis de stirpe eius summa pugnã- 4
tiũ, septuaginta quatuor millia sexcen-
ti. *Iuxta eũ castrametati sunt de tribu 5
Issachar, quorum princeps fuit Natha-
nael filius Suar. *& omnis numerus pu- 6
gnatorum eius, quinquaginta quatuor
millia quadringenti. *In tribu Zabulon 7
princeps fuit Eliab filius Helõ. * Omnis 8
de stirpe eius exercitus pugnatorum,
quinquaginta septẽ millia quadringẽti.
*Vniuersi qui in castris Iudæ annumera- 9
ti sunt, fuerunt centũ octoginta sex mil-
lia quadringenti: & per turmas suas pri-
mi egredientur. *In castris filiorũ Rubẽ 10
ad meridianã plagã erit princeps Elisur B
filius Sedeur: *& cunctus exercitus pu- 11
gnatorum eius qui numerati sunt, qua-
draginta sex millia quingenti. Iuxta eũ 12
castrametati sunt de tribu Simeon: quo-
rum princeps fuit Salamiel filius Suri-
saddai. *& cunctus exercitus pugnatorũ 13
eius qui numerati sunt, quinquaginta
nouẽ millia trecẽti. *In tribu Gad prin- 14
ceps fuit Eliasaph filius Duel, *& cunctus 15
exercitus pugnatorũ eius qui numerati
sunt, quadraginta quinque millia sexcẽ-
ti quinquaginta. * Omnes qui recensiti 16
sunt in castris Rubẽ, centũquinquaginta
millia & mille quadringenti quinqua-
ginta per turmas suas: in secundo loco
proficiscentur. *Leuabitur autem taber- 17
naculũ testimonij per officia Leuitarũ
& turmas eorum: quomodo erigetur, ita
& deponetur. Singuli per loca & ordi-
nes suos proficiscẽtur. *Ad occidentalẽ 18
plagã erunt castra filiorũ Ephraim, quo- C
rũ princeps fuit Elisama filius Ammiud.
19 * cunctus exercitus pugnatorum eius,
qui numerati sunt, quadraginta millia
20 quingenti. * Et cum eis tribus filiorum
Manasse, quorũ princeps fuit Gamaliel
21 filius Phadassur. *cũctúsq; exercitus pu-
gnatorum eius qui numerati sunt, tri-
22 ginta duo millia ducẽti. *In tribu filio-
rũ Benjamin princeps fuit Abidã filius
23 Gedeonis. *& cunctus exercitus pugna-
torum eius qui recensiti sunt, triginta-
24 quinq; millia quadringenti. *Omnes qui
numerati sunt in castris Ephraim, centũ
octo millia cẽtum per turmas suas: ter-
25 tij proficiscentur. *Ad Aquilonis partem
castrametati sunt filij Dan: quorũ prin-
26 ceps fuit Abiezer filius Ammisaddai. *
D cunctus exercitus pugnatorum eius qui
numerati sunt, sexaginta duo millia se-
27 ptingẽti. * Iuxta eum fixere tentoria de
tribu Aser: quorum princeps fuit Phe-
28 giel filius Ochran. * cunctus exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt,
quadraginta millia & mille quingenti.
29 * De tribu filiorum Nephthali princeps
30 fuit Ahira filius Enan. * cunctus exerci-
tus pugnatorum eius, quinquaginta tria
31 millia quadringenti. * Omnes qui nu-
merati sunt in castris Dan, fuerunt cen-
tum quinquaginta septẽ millia sexcen-
32 ti: & nouissimi proficiscentur. * Hic nu-
merus filiorum Israël, per domos co-
gnationum suarum, & turmas diuisi
exercitus, sexcenta tria millia quingen-
33 ti quinquaginta. * Leuitæ autem non
sunt numerati inter filios Israël: sic
34 enim præceperat Dominus Moysi. *Fe-
cerúntque filij Israel iuxta omnia quæ
mandauerat Dominus. Castrametatĩ
sunt per turmas suas, & profecti per
familias ac domos patrum suorum.

CAP. III.

Leuitæ in tabernaculi ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus ac ministeriis, & loco primogenitorum Israel suscipiuntur, reliqua primogenita numerum Leuitarum excedentia pretio redimuntur.

1 HAe sunt generationes Aaron &
A Moysi, in die qua locutus est Dñs
2 ad Moysen in mõte Sinai.*||Et hæc no- || Exo.
mina filiorum Aarõ: primogenitus eius 6. d.
Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, & Itha- 23.
3 mar. * Hæc nomina filiorum Aaron sa-
cerdotum qui vncti sunt, & quorum re-
pletæ & consecratæ manus vt sacerdo-
4 tio fungerentur. * || Mortui sunt enim || Leu.
Nabab & Abiu, cũ offerrent ignẽ alienũ 10. a. 2
in cõspectu Dñi in deserto Sinai, absq; 1. Par.
liberis: functique sunt sacerdotio Elea- 24. a.
5 zar & Ithamar corã Aaron patre suo. * 2.
6 Locutúsq; est Dñs ad Moysen, dicens: *
Applica tribũ Leui, & fac stare in con-
spectu Aaron sacerdotis vt ministrent
7 ei, & excubent, * & obseruent quidquid
ad

ad cultum pertinet multitudinis coram
tabernaculo testimonij, * & custodiant 8
vasa tabernaculi, seruientes in ministe-
rio eius.* Dabísque dono Leuitas*Aarõ 9
& filiis eius, quibus traditi sunt à filiis 10
Israël.Aaron autem & filios eius consti- B
tues super cultum sacerdotij. Externus,
qui ad ministrandum accesserit, morie-
tur. * Locutúsq; est Dñs ad Moysen,di- 11
cẽs:* Ego tuli Leuitas à filiis Israël pro 12
omni primogenito, qui aperit vuluã in
||Exo. 13.a.2 filiis Israël,erúntq; Leuitæ mei.* ||Meũ 13
Infr.8 est enim omne primogenitum: ex quo
c.16. percussi primogenitos in Terra Aegypti:
sanctificaui mihi quidquid primum nas-
citur in Israël ab homine vsque ad pe-
cus,mei sunt:ego Dñs.* Locutúsque est 14
Dñs ad Moysen in deserto Sinai,dicens:
*Numera filios Leui per domos patrum 15
suorum & familias, omnem masculum C
ab vno mense & supra. * Numerauit 16
||Exo. 6.c.16 Moyses, vt præceperat Dñs, * || & in- 17
uenti sunt filij Leui per nomina sua,
Gerson & Caath & Merari. * Filij Ger- 18
son:Lebni & Semei. * Filij Caath.Amrã 19
& Iesa r,Hebrõ & Oziel.* Filij Merari: 20
Moholi & Musi. * De Gerson fuere fa- 21
miliæ duæ, Lebnitica, & Semeitica: * 22
quarum numeratus est populus sexus
masculini ab vno mense & supra, septẽ
millia quingenti. * Hi post tabernaculũ 23
metabuntur ad occidentẽ,*sub principe 24
Eliasaph filio Laël. * Et habebunt ex- 25
cubias in tabernaculo fœderis, * ipsum 26
tabernaculũ & operimentum eius, ten- D
torium quod trahitur ante fores tecti
fœderis,& cortinas atrij:tentoriũ quo-
que quod appenditur in introitu atrij
tabernaculi, & quidquid ad ritũ altaris
pertinet, funes tabernaculi & omnia
vtensilia eius:* Cognatio Caath habebit 27
populos Amramitas & Iesaaritas & He-
bronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiæ
Caathitarum recensitæ per nomina sua,
* omnes generis masculini ab vno men- 28
se & supra, octo millia sexcenti habe-
bunt excubias Sanctuarij * & castrame- 29
tabuntur ad meridianam plagam,*Prin- 30
cépsq; eorũ erit Elisaphã filius Oziel: * 31
& custodient arcã,mensámq; & cande- E
labrũ,altaria & vasa sanctuarij, in qui-
bus ministratur, & velũ,cunctámq; hu-
iuscemodi supellectilẽ. * Princeps autẽ 32
principũ Leuitarũ Eleazar filius Aaron
sacerdotis, erit super excubitores cu-
stodiæ Sanctuarij. * At verò de Merari 33
erũt populi Moholitæ & Musitæ recẽsi-
ti per nomina sua:* omnes generis mas- 34
culini ab vno mense & supra,sex millia
ducenti. * Princeps eorum Suriel filius 35
Abihaiel:in plaga septentrionali castra-
metabuntur.*Erunt sub custodia eorum 36
tabulæ tabernaculi & vectes,& colũnæ
ac bases earũ, & omnia quæ ad cultum
huiuscemodi pertinent.* colũnæq; atrij 37

per circuitũ cum basibus suis, & paxilli
38 cum funibus. * Castrametabuntur ante
F tabernaculum fœderis, id est, ad orien-
talem plagã,Moyses & Aaron cum filiis
suis, habentes custodiam Sanctuarij in
medio filiorum Israel: quisquis alienus
39 accesserit, morietur. * Omnes Leuitæ,
quos numerauerunt Moyses & Aaron,
iuxta præceptum Dñi per familias suas
in genere masculino à mense vno & su-
40 pra, fuerunt viginti duo millia. * Et ait
Dñs ad Moysen: Numera primogenitos
sexus masculini de filiis Israël ab vno
mense & supra, & habebis summam eo-
41 rum.* Tollésque Leuitas mihi pro om-
ni primogenito filiorum Israel,ego sum
Dominus: & pecora eorũ pro vniuersis
primogenitis pecorum filiorum Israël.
42 * Recensuit Moyses, sicut præceperat
Dominus, primogenitos filiorũ Israël;
43 * & fuerunt masculini per nomina sua,à
G mense vno & supra, viginti duo millia
44 ducenti septuaginta tres. * Locutúsque
45 est Dominus ad Moysen, dicens: Tolle
Leuitas pro primogenitis filiorum Is-
raël,& pecora Leuitarum pro pecoribus
eorum, erúntque Leuitæ mei: ego sum
46 Dñs. * In pretio autem ducentorum se-
ptuaginta trium, qui excedunt numerũ
Leuitarum de primogenitis filiorum Is-
47 rael, * accipies quinque siclos per sin-
gula capita ad mensurã Sanctuarij.||Si- ||Exo. 30.b.
48 clus habet viginti obolos. * Dabísque 13.
pecuniam Aaron & filiis eius, pretium Leu.
49 eorum qui supra sunt. * Tulit igitur 27.c.
Moyses pecuniam eorum qui fuerant 25.
amplius, & quos redemerant à Leuitis Inf.18
50 * pro primogenitis filiorum Israël,mil- c.16.
le trecentorum sexagintaquinque siclo- Ezec.
51 rum iuxta pondus Sanctuarij, * & dedit 45.d.
eam Aaron & filiis eius iuxta verbum 12.
quod præceperat sibi Dominus.

CAP. IV.

Ritus & officia Leuitarum iuxta cuiusque familiam distribuuntur.

1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen &
2 Aaron,dicens:*||Tolle summã filio- ||1.Pa-
A rum Caath de medio Leuitarũ per do- ral.15
3 mos & familias suas,* à trigesimo anno b.15.
& suprà,vsq; ad quinquagesimum annũ,
omnium qui ingrediuntur vt stẽt & mi-
4 nistrent in tabernaculo fœderis.*Hic est
cultus filiorum Caath: Tabernaculum
5 fœderis, & Sanctum sanctorum* ingre-
dientur Aaron & filij eius,quando mo-
uenda sunt castra, & deponent velum
quod pendet ante fores, inuoluéntque
6 eo arcam testimonij,* & operiẽt rursum
velamine ianthinarum pellium, exten-
déntque desuper pallium totum hya-
7 cinthinum, & inducent vectes. * Mensã
quoque propositionis inuoluent hya-
cinthino pallio,& ponẽt cum ea thuri-
bula & mortariola, cyathos & crateras
ad liba fundenda: panes semper in ea
erunt

erunt,* extendéntq; desuper palliũ coc- 8
cineum,quod rursum operient velamē-
to ianthinarum pellium,& inducent ve-
ctes.*Sument & pallium hyacinthinum 9
quo operient candelabrũ cum lucernis
& forcipibus suis & emunctoriis & cũ-
ctis vasis olei,quæ ad concinnandas lu-
cernas necessaria sunt:* & super omnia 10
ponent operimentum ianthinarum pel-
lium,& inducent vectes.*Necnon & al- 11
tare aureum inuoluent hyacinthino ve-
stimento , & extendent desuper operi- B
mentum ianthinarũ pellium,inducént-
que vectes.*Omnia vasa,quib⁹ ministra- 12
tur in Sanctuario,inuoluēt hyacinthino
pallio, & extendent desuper operimen-
tum ianthinarum pellium,inducéntque
vectes.* Sed & altare mundabunt cine- 13
re , & inuoluent illud purpureo vesti-
mento,*ponéntque cum eo omnia vasa, 14
quibus in ministerio eius vtuntur , id
est , ignium receptacula , fuscinulas ac
tridentes,vncinos & batilla.Cuncta va-
sa altaris operient simul velamine ian-
thinarum pellium, & inducent vectes.* 15
|| 1. Par. 11. b. 15. Cúmq; inuoluerint Aaron || & filij eius
Sanctuarium & omnia vasa eius in cō-
mot one castrorum,tunc intrabunt filij
Caath vt portent inuoluta : & non tan-
gent vasa Sanctuarij,ne moriantur. Ista
sunt onera filiorum Caath in taberna-
culo fœderis:* super quos erit Eleazar 16
filius Aaron sacerdotis,ad cuius curam
pertinet oleũ ad cōcinnandas lucernas,
& cōpositionis incensum,& sacrificium,
quod semper offertur, & oleum vnctio-
nis, & quidquid ad cultum tabernaculi
pertinet,omniúmq; vasorũ,quæ in San-
ctuario sunt. * Locutúsque est Dñs ad 17
Moysen & Aaron,dicens : * Nolite per- 18
dere populum Caath de medio Leuita-
rum:* sed hoc facite eis,vt viuant,& nō 19
moriãtur, si tetigerint Sancta sanctorũ.
Aaron & filij eius intrabunt , ipsíque
disponent opera singulorum, & diuidēt
quid portare quis debeat. * Alij nulla 20
curiositate videãt quæ sunt in Sanctua-
rio priusquã inuoluantur,alioquin mo-
rientur. * Locutúsque est Dñs ad Moy- 21
sen,dicens:* Tolle summam etiam filio- 22
rum Gerson per domos ac familias &
cognationes suas , * à triginta annis & 23
supra,vsq; ad annos quinquaginta. Nu- C
mera omnes qui ingrediuntur & mini-
strant in tabernaculo fœderis.* Hoc est 24
officium familiæ Gersonitarũ,* vt por- 25
tent cortinas tabernaculi & tectum fœ-
deris operimentum aliud & super om-
nia velamen ianthinum tentoriúmque
quod pēdet in introitu tabernaculi fœ-
deris,* cortinas atrij, & velũ in introi- 26
tu quod est ante tabernaculum. Omnia
quæ ad altare pertinent , funiculos , &
vasa ministerij, * iubente Aaron & filiis 27
eius , portabunt filij Gerson : & scient
28 singuli cui debeant oneri mancipari. *
Hic est cultus familiæ Gersonitarum in
tabernaculo fœderis, erúntq; sub manu
29 Ithamar filij Aaron sacerdotis. * Filios
quoque Merari per familias & domos
30 patrum suorum recensebis , * à triginta
annis & supra,vsque ad annos quinqua-
ginta, omnes qui ingrediuntur ad offi-
cium ministerij sui & cultũ fœderis te-
31 stimonij.* Hæc sunt onera eorũ: Porta-
bunt tabulas tabernaculi & vectes eius,
32 columnas ac bases earum , * columnas
quoq; atrij per circuitum cum basibus
& paxillis & funibus suis.Omnia vasa &
supellectilem ad numerum accipient,
33 sicq; portabunt.*Hoc est officiũ familię
Meraritarum & ministeriũ in taberna-
D culo fœderis: erúntq; sub manu Ithamar
34 filij Aarō sacerdotis.* Recensuerunt igi-
tur Moyses & Aaron & principes syna-
gogæ filios Caath per cognationes &
35 domos patrum suorũ, * à triginta annis
& supra,vsq; ad annũ quinquagesimum,
omnes qui ingrediuntur ad ministeriũ
36 tabernaculi fœderis : * & inuenti sunt
duo millia septingenti quinquaginta. *
Hic est numer⁹ populi Caath qui intrãt
37 tabernaculum fœderis: hos numerauit
Moyses & Aaron iuxta sermonem Dñi
38 per manum Moysi.*Numerati sunt & fi-
lij Gersō per cognationes & domos pa-
39 trũ suorum, * à triginta annis & supra,
vsq; ad quinquagesimũ annũ,omnes qui
ingrediuntur vt ministrent in taberna-
40 culo fœderis:* & inuenti sunt duo mil-
41 lia sexcenti triginta. * Hic est populus
Gersonitarũ,quos numerauerunt Moy-
42 ses & Aaron iuxta verbum Dñi.* Nume-
rati sunt & filij Merari per cognationes
43 & domos patrum suorũ,* à triginta an-
nis & supra, vsq; ad annum quinquage-
simũ,omnes qui ingrediũtur ad explen-
44 dos ritus tabernaculi fœderis :* & in-
45 uenti sunt tria millia ducenti , * hic est
numerus filiorũ Merari quos recensue-
46 runt Moyses & Aaron iuxta imperium
Dñi per manum Moysi.* Omnes qui re-
censiti sunt de Leuitis,& quos recense-
ri fecit ad nomen Moyses, & Aaron, &
principes Israel,per cognationes & do-
47 mos patrum suorum, * à triginta annis
& supra, vsq; ad annum quinquagesimũ
ingredientes ad ministerium tabernacu-
48 li , & onera portanda , * fuerunt simul
49 octo millia quingenti octoginta. * Iux-
ta verbum Dñi recensuit eos Moyses,
vnumquemque iuxta officium & onera
1 sua, sicut præceperat ei Dominus,

2 CAP. V.

A *Qui immundi extra castra arcendi: satisfactio transgreßionis per negligentiam: de primitiis ac oblationibus, & lege zelotypiæ.*

1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen , di-
2 cens.*Præcipe filiis Israël,vt eiiciãt
de

de castris omnem leprosum, & qui semi- A
ne fluit, pollutúsque est super mortuo:
*Tam masculum quàm feminam eiicite 3
de castris, ne contaminent ea cùm ha-
bitauerint vobiscum. *Fecerúntque ita 4
filij Israel, & eiecerunt eos extra castra,
sicut locutus erat Dñs Moysi. * Locu- 5
túsque est Dñs ad Moysen, dicens: *Lo- 6
quere ad filios Israël: Vir, siue mulier,
cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ
solent hominibus accidere, & per ne-
gligentiam transgressi fuerint manda-
tum Dñi, atque deliquerint, *confite- 7
buntur peccatum suum, & reddēt ipsum
caput, quintámque partem desuper, ei
in quem peccauerint. * Sin autem non 8
fuerit qui recipiat, dabunt Dño, & erit
sacerdotis, excepto ariete, qui offertur
pro expiatione, vt sit placabilis hostia.
*Omnes quoque primitiæ, quas offe- 9
runt filij Israel, ad sacerdotem perti-
nent: * & quidquid in Sanctuarium of- 10
fertur à singulis, & traditur manibus B
sacerdotis, ipsius erit. *Locutúsque est 11
Dñs ad Moysen, dicens: *Loquere ad fi- 12
lios Israel, & dices ad eos: Vir, cuius
vxor errauerit, maritúmque contem-
nens *dormierit cum altero viro, & hoc 13
maritus deprehendere non quiuerit,
sed latet adulterium, & testibus argui
non potest, quia non est inuenta in stu-
pro: * si spiritus zelotypiæ concitauerit 14
virum contra vxorē suam, quæ vel pol-
luta est, vel falsa suspicione appetitur,
* adducet eam ad sacerdotem, & offeret 15
oblationē pro illa, decimam pertē sati
farinæ hordeaceæ: non fundet super eā
oleum, nec imponet thus: quia sacrifi-
cium zelotypiæ est, & oblatio inuesti-
gans adulterium. *Offeret igitur eam 16
sacerdos, & statuet coram Dño. * Assu- 17
métque aquam sanctam in vase fictili, & C
pauxillum terræ de pauimento taber-
naculi mittet in eam. *Cúmque steterit 18
mulier in conspectu Dñi, discooperiet
caput eius, & ponet super manus illius
sacrificiū recordationis, & oblationem
zelotypiæ: ipse autē tenebit aquas ama-
rissimas, in quibus cū execratione ma-
ledicta congessit: *adiurabítque eam, & 19
dicet: Si non dormiuit vir alienus tecū,
& si non polluta es deserto mariti tho-
ro, non te nocebūt aquæ istæ amarissi-
mæ, in quas maledicta congessi. *Sin au- 20
tem declinasti à viro tuo, atque polluta
es, & concubuisti cum altero viro: *his 21
maledictionibus subiacebis: Det te Dñs
in maledictionē, exemplúmque cuncto-
rū in populo suo: putrescere faciat fe-
mur tuum, & tumens vterus tuus dis-
rumpatur. *Ingrediantur aquæ maledi- 22
ctæ in ventrem tuum, & vtero tumes-
cente putrescat femur. Et respondebit
mulier, Amen, amen. *Scribétque sacer- 23
dos in libello ista maledicta, & delebit D
ea aquis amarissimis, in quas maledicta
24 congessit: * & dabit ei bibere. Quas cùm
25 exhauserit, * tollet sacerdos de manu
eius sacrificium zelotypiæ, & eleuabit
illud coram Dño, imponétque illud su-
26 per altare: ita dumtaxat vt prius, * pu-
gillum sacrificij tollat de eo quod of-
fertur, & incendat super altare: & sic
potum det mulieri aquas amarissimas.
27 *Quas cùm biberit, si polluta est, & con-
tempto viro adulterij rea, pertransibunt
eam aquæ maledictionis, & inflato ven-
tre computrescet femur: eritque mulier
in maledictionē, & in exemplum omni
28 populo. *Quòd si polluta nō fuerit, erit
29 innoxia, & faciet liberos. * Ista est lex
zelotypiæ. Si declinauerit mulier à vi-
30 ro suo, & si polluta fuerit, * maritús-
que zelotypiæ spiritu concitatus addu-
xerit eam in conspectu Domini, & fe-
cerit ei sacerdos iuxta omnia quæ scri-
31 pta sunt: * maritus absque culpa erit,
& illa recipiet iniquitatem suam.

CAP. VI.

Nazaræorum consecratio & oblatio: quibúsque verbis sacerdotes populos benedicerent.

1 Locutúsque est Dñs ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere ad filios Israel, &
A dices ad eos: Vir, siue mulier, cùm fece-
rint votum vt sanctificentur, & se vo-
3 luerint Dño consecrare: *à vino, & om-
ni quod inebriare potest, abstinebunt.
Acetum ex vino, & ex qualibet alia po-
tione, & quidquid de vua exprimitur,
non bibent: vuas recentes siccásque non
4 comedēt *cunctis diebus quibus ex voto
Dño consecrantur: quidquid ex vnica
esse potest, ab vua passa vsq; ad acinum
5 non comedēt. *Omni tēpore separatio-
nis suæ nouacula non trāsibit per caput
eius, vsq; ad completum diem quo Dño
consecratur. Sanctus erit, crescente cæ-
6 sarie capitis eius. *Omni tempore con- || *Iud.*
B secrationis suæ super mortuum non in- 13. *a.*
7 gredietur, * nec super patris quidem & 5.
matris & fratris sororísq; funere cōta-
minabitur, quia consecratio Dei sui su-
8 per caput eius est. *Omnibus diebus se-
9 parationis suæ sanctus erit Dño. * Sin
autē mortuus fuerit subito quispiā co-
ram eo, polluetur caput consecrationis
eius: quod radet illico in eadē die pur-
10 gationis suæ, & rursum septima. * In
octaua autē die offeret duos turtures,
vel duos pullos columbæ, sacerdoti in
11 introitu fœderis testimonij. *faciétque
sacerdos vnum pro peccato, & alterū in
holocaustum, & deprecabitur pro eo,
quia peccauit super mortuo: sanctifica-
12 bítq; caput eius in die illo: *& cōsecra-
bit Dño dies separationis illius, offerēs
agnū anniculū pro peccato: ita tamē vt
dies priores irriti fiant, quoniā polluta
13 est sanctificatio eius. * Ista est lex cōse-

crationis. Cùm dies, quos ex voto de- C
creuerat,cōplebuntur: adducet eum ad
ostium tabernaculi fœderis, * & offeret 14
oblationem eius Dño,agnum anniculū
immaculatum in holocaustum,& ouem
anniculam immaculatā pro peccato, &
arietem immaculatum, hostiā pacificā,
*canistrum quoq; panum azymorū qui 15
conspersi sint oleo, & lagana absq; fer-
mento vncta oleo,ac libamina singulo-
rum:*quæ offeret sacerdos corā Dño,& 16
faciet tam pro peccato, quàm in holo-
caustū.*Arietem verò immolabit hostiā 17
pacificam Dño, offerēs simul canistrum
azymorū, & libamēta quæ ex more de-
||Act. bentur. * || Tunc radetur nazaræus ante 18
21. d. ostium tabernaculi fœderis cæsarie cō-
24. secrationis suæ : tollētq; capillos eius,
& ponet super ignem,qui est suppositus
sacrificio pacificorum. *Et armū coctū 19
arietis, tortámque absque fermēto vnā
de canistro,& laganum azymū vnum,& D
tradet in manus nazaræi, postquā rasū
fuerit caput eius. *Susceptáque rursum 20
ab eo,eleuabit in cōspectu Dñi: & san-
ctificata sacerdotis erunt, sicut pectus-
culū,quod separari iussum est, & femur.
post hæc potest bibere nazaræus vinū.
*Ista est lex nazaræi,cùm vouerit obla- 21
tionem suam Dño tempore cōsecratio-
nis suæ,exceptis his quæ inuenerit ma-
nus eius ; iuxta quod mente deuoraue-
rat, ita faciet ad perfectionem sanctifi-
Eccli. cationis suæ. * Locutúsque est Dñs ad 22
36. c. Moysen,dicens:*Loquere Aaron & filiis 23
19. eius : Sic benedicetis filiis Israel, & di- 24
cetis eis: * Benedicat tibi Dñs,& custo-
diat te. * Ostendat Dñs faciem suam ti- 25
bi & misereatur tui. * Conuertat Dñs 26
vultum suum ad te, & det tibi pacem.
* Inuocabúntque nomen meum super 27
filios Israël, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

Oblationes principum duodecim Tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris : loquitur Dominus Moysi de propitiatorio.

||Exo. FActum || est autem in die quâ cōple- 1
40. b. uit Moyses tabernaculum, & erexit A
16. illud:vnxitque & sanctificauit cum om-
nibus vasis suis, altare similiter & om-
nia vasa eius. *Obtulerunt principes Is- 2
rael & capita familiarum,qui erant per
singulas Tribus, perfectique eorum qui
numerati fuerant,*munera coram Dño, 3
sex plaustra tecta cum duodecim bobus.
Vnum plaustrum obtulere duo duces,
& vnum bouem singuli, obtulerúntq;ea
in conspectu tabernaculi. * Ait autem 4
Dñs ad Moysen. * Suscipe ab eis vt ser- 5
uiant in ministerio tabernaculi, & tra-
des ea Leuitis,iuxta ordinem ministerij
sui.*Itaq; cùm suscepisset Moyses plau- 6
stra & boues, tradidit eos Leuitis.*Duo 7
plaustra & quatuor boues dedit filiis
Gerson, iuxta id quod habebāt necessa-
8 rium.*quatuor alia plaustra & octo bo-
ues dedit filiis Merari,secundùm officia
& cultum suum,sub manu Ithamar filij
9 Aaron sacerdotis. * filiis autē Caath nō
dedit plaustra & boues: quia in Sāctua-
rio seruiunt, & onera propriis portant
10 humeris. * Igitur obtulerunt duces in
dedicationem altaris,die quā vnctū est,
11 oblationem suam ante altare. * Dixítq;
Dñs ad Moysen : Singuli duces per sin-
B gulos dies offerant munera in dedica-
12 tionem altaris.*Primo die obtulit obla-
tionem suam Nahasson filius Aminadab
13 de Tribu Iuda:*fuerúntque in ea,aceta-
bulum argenteum pondo centū triginta
siclorū, phiala argētea habēs septuagin-
ta siclos,iuxta pondus Sāctuarij, vtrūq;
plenum simila cōspersa oleo in sacrifi-
14 cium:*mortariolum ex decem siclis au-
15 reis plenū incenso:*bouem de armento
& arietem, & agnum anniculum in ho-
16 locaustum:*hircúmque pro peccato:*&
17 in sacrificio pacificorum boues duos,
arietes quinque,hircos quinque, agnos
anniculos quinque. Hæc est oblatio
18 Nahasson filij Aminadab. *Secundo die
obtulit Nathanael filius Suar, dux de
19 Tribu Issachar, *acetabulum argenteum
appendens centū triginta siclos, phialā
argenteam habētem septuaginta siclos,
iuxta pondus Sanctuarij, vtrumque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificiū:
20 * mortariolum aureum habens decem
21 siclos,plenū incenso:*bouē de armento,
& arietē,& agnum anniculum in holo-
22 caustum:*hircúmque pro peccato:*& in
23 sacrificio pacificorum boues duos,arie-
tes quinque,hircos quinque,agnos an-
niculos quinque : hæc fuit oblatio Na-
24 thanael filij Suar. * Tertio die princeps
25 filiorum Zabulon,Eliab filius Helō,*ob-
tulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta siclos, phialā argenteā
habentem septuaginta siclos,ad pondus
C Sanctuarij, vtrumque plenū simila con-
26 spersa oleo in sacrificium: *mortariolū
aureum appēdens decem siclos,plenum
27 incenso: *bouem de armēto,& arietem,
& agnum anniculum in holocaustum :
28 *hircúmq; pro peccato:*& in sacrificio
29 pacificorū boues duos, arietes quinque,
hircos quinque,agnos anniculos quin-
que, hæc est oblatio Eliab filij Helon.
30 * Die quarto princeps filiorum Ruben,
31 Elisur filius Sedeur, * obtulit acetabulū
argenteum appendens centum triginta
siclos,phialam argenteam habentem se-
ptuaginta siclos, ad pondus Sanctuarij,
vtrumq; plenum simila conspersa oleo
32 in sacrificium : * mortariolum aureum
appendens decē siclos,plenum incenso:
33 *bouem de armento,& arietem,& agnū
34 anniculū in holocaustum : *hircúmque
35 pro peccato. *& in hostias pacificorum
boues

boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque: hæc
fuit oblatio Elisur filij Sedeur. * Die 36
quinto princeps filiorum Simeon, Sa-
lamiel filius Surisaddai, * obtulit aceta- 37
bulum argenteum appendens centum
triginta siclos, phialam argenteam ha-
bentem septuaginta siclos, ad pondus
Sanctuarij, vtrúmq; plenum simila con-
spersa oleo in sacrificium:* mortariolũ 38
aureum appendens decẽ siclos, plenum
incenso: * bouem de armento, & arie- 39
tem, & agnum anniculum in holocau-
stum: * hircúmque pro peccato:* & in 40
hostias pacificorum boues duos, arietes 41
quinque, hircos quinque, agnos annicu- D
los quinque, hæc fuit oblatio Salamiel
filij Surisaddai. *Die sexto princeps fi- 42
liorum Gad, Eliasaph filius Duel,* ob- 43
tulit acetabulum argenteum appendens
centũ triginta siclos, phialã argenteam
habentem septuaginta siclos, ad pondus
Sanctuarij vtrumq; plenum simila con-
spersa oleo in sacrificium: * mortario- 44
lum aureum appendens decem siclos,
plenum incenso: * bouem de armento, 45
& arietem, & agnum anniculum in ho-
locaustum:* hircúmq; pro peccato:* & 46
in hostias pacificorũ boues duos, arie- 47
tes quinque, hircos quinque, agnos an-
niculos quinque, hæc fuit oblatio Elia-
saph filij Duel. * Die septimo princeps 48
filiorum Ephraim, Elisama filius Am-
miud, * obtulit acetabulum argenteum 49
appendens centum triginta siclos, phia-
lam argenteam habentem septuaginta
siclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumque
plenũ simila conspersa oleo in sacrifi-
cium:* mortariolum aureum appendẽs 50
decem siclos, plenũ incenso:* bouem de 51
armento, & arietem, & agnum annicu-
lum in holocaustũ:* hircúmq; pro pec- 52
cato.* & in hostias pacificorum, boues 53
duos arietes quinque, hircos quinque, E
agnos anniculos quinque, hæc fuit ob-
latio Elisama filij Ammiud.* Die octauo 54
princeps filiorum Manasse, Gamaliel
filius Phadassur,* obtulit acetabulũ ar- 55
genteum appendens centum triginta si-
clos, phialam argenteam habentem se-
ptuaginta siclos, ad pondus Sanctuarij,
vtrumq; plenum simila conspersa oleo
in sacrificium:* mortariolum aureũ ap- 56
pendens decem siclos, plenum incenso:
*bouem de armento, & arietẽ, & agnum 57
anniculum in holocaustũ:* hircúmque 58
pro peccato:* & in hostias pacificorum 59
boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinq;, hæc
fuit oblatio Gamaliel filij Phadassur.
*Die nono princeps filiorum Benjamin, 60
Abidam filius Gedeonis,* obtulit aceta- 61
bulum argenteum appendens centũ tri-
ginta siclos, phialam argenteam haben-
tem septuaginta siclos, ad pondus San-
ctuarij, vtrumq; plenum simila consper-
62 sa oleo in sacrificium:* & mortariolum
aureũ appendens decem siclos, plenum
63 incenso: * bouem de armento, & arie-
tem, & agnum anniculum in holocau-
64 stum:* hircúmque pro peccato: * & in
65 hostias pacificorum boues duos, arietes
F quinque, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque, hæc fuit oblatio Abidã fi-
66 lij Gedeonis.* Die decimo princeps fi-
liorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai.
67 * obtulit acetabulum argenteum appẽ-
dens centum triginta siclos, phialam ar-
genteam habentẽ septuaginta siclos, ad
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum si-
68 mila conspersa oleo in sacrificiũ:*mor-
tariolum aureum appendens decem si-
69 clos, plenum incenso:* bouẽ de armen-
to, & arietem, & agnum anniculum in
70 holocaustum:*hircúmque pro peccato:
71 * & in hostias pacificorum boues duos:
arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque, hæc fuit oblatio
72 Ahiezer filij Ammisaddai.* Die vndeci-
mo princeps filiorum Azer, Phegiel fi-
73 lius Ochran, * obtulit acetabulũ argen-
teum appendens centum triginta siclos,
phialã argenteã habentem septuaginta
siclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumque
plenum simila conspersa oleo in sacri-
74 ficium: * mortariolum aureum appen-
75 dens decem siclos, plenum incenso:*bo-
uem de armento, & arietem, & agnum
76 anniculum in holocaustum:*hircúmque
77 pro peccato:* & in hostias pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque, hæc
78 fuit oblatio Phegiel filij Ochran. * Die
duodecimo princeps filiorũ Nephthali,
79 Ahira filius Enan, * obtulit acetabulum
argenteum appendens centum triginta
siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos, ad pondus Sanctua-
G rij, vtrumque plenum simila oleo con-
80 spersa in sacrificium:* mortariolum au-
reum appendens decem siclos, plenum
81 incenso:* bouem de armento, & arietẽ,
& agnum anniculum in holocaustum:
82 * hircúmque pro peccato:*& in hostias
83 pacificorum boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos anniculos
quinque, hæc fuit oblatio Ahira filij
84 Enã.* Hæc in dedicatione altaris obla-
ta sunt à principibus Israel, in die quã
consecratum est: acetabula argẽtea duo-
decim: phialæ argenteæ duodecim: mor-
85 tariola aurea duodecim:* ita vt centum
triginta siclos argenti haberet vnũ ace-
tabulũ, & septuaginta siclos haberet vna
phiala: id est, in commune vasorum om-
nium ex argento sicli duo millia qua-
86 dringenti, pondere Sanctuarij, * morta-
riola aurea duodecim plena incẽso, de-
nos siclos appẽdentia pondere Sanctua-
rij: id est, simul auri sicli centũ viginti.

* boues de armento in holocaustũ duo- 87
decim, arietes duodecim, agni anniculi
duodecim, & libaméta eorũ: hirci duo-
decim pro peccato. * In hostias pacifi- 88
corum, boues viginti quatuor, arietes
sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi
sexaginta. Hæc oblata sunt in dedica-
tione altaris quando vnctũ est. * Cúmq; 89
ingrederetur Moyses tabernaculũ fœ-
deris, vt consuleret oraculum, audiebat
vocem loquentis ad se de propitiatorio
quod erat super arcam testimonij inter
duos Cherubim, vndè & loquebatur ei.

CAP. VIII.

Candelabri & lucernarum situs ac forma: aráq; & consecratio Leuitarũ.

LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di- 1
cens. * Loquere Aaron, & dices ad 2
eum: Cum posueris septẽ lucernas, cã- A
delabrum in australi parte erigatur.
Hoc igitur præcipe vt lucernæ contra
boream è regione respiciant ad men-
sam panum propositionis, contra eam
partem, quam candelabrum respicit, lu-
cere debebunt. * Fecitque Aaron, & im- 3
posuit lucernas super candelabrum, vt
præceperat Dñs Moysi. * Hæc autẽ erat 4
factura candelabri, ex auro ductili, tam
medius stipes, quam cũcta quæ ex vtro-
que calamorũ latere nascebantur: iuxta
exemplum quod ostendit Dñs Moysi, ita
operatus est candelabrum. * Et locutus 5
est Dñs ad Moysen, dicens: * Tolle Le- 6
uitas de medio filiorum Israel, & puri-
ficabis eos, * iuxta hunc ritum: Asper- 7
gantur aqua lustrationis, & radant om- B
nes pilos carnis suæ. Cúmque lauerint
vestimenta sua, & mundati fuerint, * tol- 8
lent bouem de armentis, & libamentum
eius similam oleo conspersam: bouem
autem alterum de armento tu accipies
pro peccato: * & applicabis Leuitas co- 9
ram tabernaculo fœderis, conuocata
omni multitudine filiorũ Israel. * Cũq; 10
Leuitæ fuerint coram Dño, ponent filij
Israel manus suas super eos * & offeret 11
Aaron Leuitas, manus in conspectu Dñi
à filiis Israel, vt seruiant in ministerio
eius, * Leuitæ quoq; ponent manus suas 12
super capita boum, è quibus vnũ facies
pro peccato, & alterum in holocaustum
Dñi, vt depreceris pro eis. * Statuésque 13
Leuitas in conspectu Aaron & filiorum C
eius, & consecrabis oblatos Dño, * ac 14
separabis de medio filiorum Israel, vt
sint mei. * & postea ingredientur taber- 15
naculum fœderis, vt seruiant mihi. Sicq;
purificabis & consecrabis eos in obla-
tionem Dñi: quoniam dono donati sunt
|| Sup. 3.b.13. mihi à filiis Israel. * || Pro primogenitis 16
Exod. 13.a.2 quæ aperiunt omnẽ vuluã in Israël, ac-
Luc. 2 d.23. cepi eos. * Mea sunt enim omnia primo- 17
genita filiorum Israel, tam ex homini-
bus quàm ex iumentis. Ex die quo per-
cussi omne primogenitum in terra Ae-
18 gypti, sanctificaui eos mihi: * & tuli Le-
uitas pro cunctis primogenitis filiorum
19 Israel: * tradidíque eos dono Aaron &
filiis eius de medio populi, vt seruiant
mihi pro Israel in tabernaculo fœde-
ris, & orent pro eis, ne sit in populo pla-
ga, si ausi fuerint accedere ad Sanctua-
20 rium. * Fecerúntque Moyses & Aaron &
D omnis multitudo filiorum Israel super
Leuitis quæ præceperat Dñs Moysi:
21 * purificatiq; sunt, & lauerũt vestimenta
sua. Eleuauitq; eos Aaron in conspectu
22 Dñi, & orauit pro eis, * vt purificati in-
grederentur ad officia sua in taberna-
culũ fœderis coram Aaron & filiis eius.
Sicut præceperat Dñs Moysi de Leuitis,
23 ita factum est. * Locutúsque est Dñs ad
24 Moysen, dicens: * Hæc est lex Leuitarũ.
A viginti quinque annis & supra, ingre-
dientur vt ministrent in tabernaculo
25 fœderis. * Cúmque quinquagesimum
annum ætatis impleuerint, seruire ces-
26 sabunt: * erúntque ministri fratrum
suorum in tabernaculo fœderis, vt cu-
stodiant quæ sibi fuerint commendata,
opera autem ipsa non faciant. Sic dis-
pones Leuitis in custodiis suis.

CAP. IX.

Quo tempore debeant mundi Phase celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens ducit exercitum.

1
A LOcutus est Dñs ad Moysen in deser-
to Sinai, anno secundo postquam
2 egressi sunt de Terra Aegypti, mense pri-
3 mo, dicens: * || Faciant filij Israel Pha- || Exo.
se in tempore suo, * quartadecima die 12.a.3
mensis huius ad vesperam, iuxta omnes
4 ceremonias & iustificationes eius. * Præ-
cepítque Moyses filiis Israel vt facerent
5 Phase. * Qui fecerunt tempore suo: quar-
tadecima die mensis ad vesperam, in
monte Sinai. Iuxta omnia quæ mãdaue-
6 rat Dñs Moysi fecerunt filij Israel: Ecce
autem quidam immundi super anima
hominis, qui non poterant facere Pha-
se in die illo, accedentes ad Moysen &
7 Aaron, * dixerũt eis: Immundi sumus
B super anima hominis: quare fraudamur
vt non valeamus oblationẽ offerre Dño
8 in tẽpore suo inter filios Israel: * Quibus
respondit Moyses: State vt consulã quid
9 præcipiat Dñs de vobis. * Locutúsq; est
10 Dñs ad Moysen, dicens: * Loquere filiis
Israel: Homo qui fuerit immũdus super
anima, siue in via procul in gente ve-
11 stra, faciat Phase Dño, * in mense secun-
do, quartadecima die mensis ad vespe-
ram: cum azymis & lactucis agrestibus
12 comedent illud: * non relinquent ex eo
quidpiam vsq; mane, || & os eius nõ con- || Exo.
fringent, omnẽ ritũ Phase obseruabunt. 12. g.
13 * Si quis autem & mũdus est, & in itine- 46.
re non fuit, & tamen non fecit Phase, Ioan.
exterminabitur anima illa de populis 19. g.
suis, quia sacrificium Dño non obtulit 36.
tempore

tempore suo: peccatũ suum ipse porta- B
bit.* Peregrinus quoq; & aduena si fue- 14
rint apud vos, facient Phase Dño iuxta
ceremonias & iustificationes eius. Præ-
ceptum idem erit apud vos tam aduenæ
|| Exo. quàm indigenæ.*||Igitur die qua erectũ 15
40. b. est tabernaculũ, operuit illud nubes. A
16. d. vespere autẽ super tentorium erat quasi
32. species ignis vsq; mane,* sic fiebat iugi- 16
Sup. 7 ter: per diem operiebat illud nubes, &
2.1. per noctem quasi species ignis.* Cúmq; 17
ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum
protegebat, tunc proficiscebantur filij
Israël: & in loco vbi stetisset nubes, ibi
castrametabantur. * Ad imperium Dñi 18
1.Cor. proficiscebantur, & ad imperiũ illius fi-
10.a.1 gebant tabernaculum. || Cunctis diebus
quibus stabat nubes super tabernaculũ,
manebãt in eodem loco:* & si euenisset 19
vt multo tempore maneret super illud, D
erant filij Israel in excubiis Dñi, & non
proficiscebantur, * quot diebus fuisset 20
nubes super tabernaculum. Ad imperiũ
Dñi erigebãt tentoria, & ad imperiũ il-
lius deponebant.* Si fuisset nubes à ves- 21
pere vsq; mane, & statim diluculo taber-
naculũ reliquisset, proficiscebantur: &,
si post diem & noctẽ recessisset, dissipa-
bant tentoria. * Si verò biduo aut vno 22
mense vel longiori tempore fuisset su-
per tabernaculum, manebant filij Israel
in eodem loco, & non proficiscebãtur:
statim autem vt recessisset, mouebant
castra. * Per verbum Dñi figebant ten- 23
toria, & per verbum illius proficisce-
bantur: erántque in excubiis Domini
iuxta imperium eius per manum Moysi.

CAP. X.

Vsus tubarum: quo ordine mota sint castra de deserto Sinai: orat Moyses cognatum Hobab vt cum ipsis proficiscatur: & verba quæ loquebatur Moyses cùm eleuaretur vel deponeretur arca.

Locutúsque est Dñs ad Moysen, di- 1
cens:* Fac tibi duas tubas argenteas 2
ductiles, quibus conuocare possis mul- A
titudinẽ quando mouenda sunt castra.
* Cúmq; increpueris tubis, congregabi- 3
tur ad te omnis turba ad ostiũ taberna-
culi fœderis.* Si semel clangueris, ve- 4
nient ad te principes, & capita multitu-
dinis Israel. * Si autem prolixior atque 5
concisus clangor increpuerit, mouebũt
castra primi qui sunt ad orientalẽ pla-
gam. * In secundo autem sonitu & pari 6
vlulatu tubæ, leuabunt tentoria qui ha-
bitant ad meridiẽ, & iuxta hunc modũ
reliqui facient, vlulantibus tubis in pro-
fectionẽ. * Quando autẽ congregandus 7
est populus, simplex tubarũ clãgor erit,
& non concisè vlulabunt. * Filij autem 8
Aaron sacerdotes clangent tubis: eritq;
hoc legitimũ sempiternũ in generátio-
nibus vestris.* Si exieritis ad bellum de 9
terra vestra contra hostes qui dimicant
B aduersum vos, clangetis vlulantibus tu-
bis, & erit recordatio vestri corã Dño
Deo vestro, vt eruamini de manib* ini-
10 micorũ vestrorum.* Si quando habebi-
tis epulum, & dies festos, & calẽdas, ca-
netis tubis super holocaustis, & pacifi-
cis victimis, vt sint vobis in recordatio-
nem Dei vestri, ego Dñs Deus vester.
* Anno secundo, mense secundo: vigesi-
11 ma die mensis, eleuata est nubes de ta-
bernaculo fœderis;* profectiq; sunt filij
12 Israel per turmas suas de deserto Sinai,
& recubuit nubes in solitudine Pharan:
13 * Mouerúntq; castra primi iuxta impe-
14 rium Dñi in manu Moysi. * || Filij Iuda || Sup.
per turmas suas: quorum princeps erat 1.b.7.
15 Nahasson filius Aminadab. * In tribu
filiorum Issachar fuit princeps Natha-
16 nael filius Suar. * In tribu Zabulon erat
17 princeps Eliab filius Helon. * Deposi-
túmq; est tabernaculum, quod portan-
tes egressi sunt filij Gerson & Merari.
18 Profectique sunt & filij Ruben, per tur-
C mas & ordinẽ suum: quorum princeps
19 erat Helisur filius Sedeur.* In tribu au-
tem filiorũ Simeon, princeps fuit Sala-
20 miel filius Surisaddai. * Porrò in tribu
Gad erat princeps Eliasaph filius Duel.
21 * Profectiq; sunt & Caathitæ portantes
Sanctuarium. Tamdiu tabernaculũ por-
tabatur, donec venirent ad erectionis
22 locum.* Mouerũt castra & filij Ephraim
per turmas suas, in quorum exercitu
23 princeps erat Elisama filius Ammiud.
24 * In tribu autẽ filiorũ Manasse princeps
fuit Gamaliel filius Phadassur. * & in
25 tribu Beniamin erat dux Abidan filius
Gedeonis. * Nouissimi castorum omniũ
profecti sunt filij Dan per turmas suas,
in quorũ exercitu princeps fuit Ahie-
26 zer filius Ammisadda. * In tribu autem
filiorum Aser erat princeps Phegiel
27 filius Ochran.* Et in tribu filiorũ Neph-
thali princeps fuit Ahira filius Euan.
28 * Hæc sunt castra, & profectiones filiorũ
Israel per turmas suas quando egredie-
29 bãtur.* Dixitq; Moyses Hobab filio Ra-
guel Madianitę, cognato suo. Proficisci-
mur ad locum, quẽ Dñs daturus est no-
D bis: veni nobiscũ, vt benefacimus tibi:
30 quia Dñs bona promisit Israeli.* Cui il-
le respondit: Non vadam tecum, sed re-
uertar in terrã meã, in qua natus sum:
31 * Et ille: Noli inquit, nos relinquere: tu
enim nosti in quibus locis per desertum
castra ponere debeamus, & eris ductor
32 noster.* Cúmq; nobiscum veneris, quid-
quid optimũ fuerit ex opibus, quas no-
bis traditurus est Dñs, dabimus tibi.
33 * Profecti sunt ergo de Mõte Dñi viam
trium dierum, arcáq; fœderis Domini
præcedebat eos, per dies tres prouidens
34 castrorum locum. * Nubes quoque Do-
mini super eos erat per diem cum in-
35 cederent.* Cúmque eleuaretur arca, di-

|| Psal. cebat Moyses: || Surge Domine,& dissi-
67. a. pentur inimici tui, & fugiant qui ode-
2. runt te, à facie tua.* Cùm autem depo- 36
neretur, aiebat; Reuertere Domine ad
multitudinem exercitus Israël.

CAP. XI.

Murmuris pœna plexi Iudæi coturnicum carnes impetrant: turbatóq; Moysi spiritu, Deus illius onus in septuaginta seniores partitur qui omnes prophetant, punitúrque populus propter carnium concupiscentiam.

|| Psal. INterea ortum est || murmur populi, 1
77. c. quasi dolentium pro labore, contra A
19. Dñm. Quod cum audisset Dñs, iratus
1. Cor. est. Et || accensus in eos ignis Dñi deuo-
10. c. rauit extremã castrorũ partem. * Cúm- 2
10. que clamasset populus ad Moysen, ora-
|| Psal. uit Moyses ad Dñm, & absorptus est
77. c. ignis.* Vocauítq; nomen loci illius, In- 3
21. censio: eo quod incensus fuisset contra
eos ignis Dñi.* Vulgus quippe promis- 4
cuũ, quod ascenderat cum eis, flagrauit
desiderio, sedens & flens, iunctis sibi pa-
|| 1. riter filiis Israel, & ait: || Quis dabit no-
Cor. 10 bis ad vescendum carnes?* Recordamur 5
a. 3. pisciũ quos comedebamus in Aegypto B
gratis, in mentẽ nobis veniunt cucume-
res, & pepones, porriq; & cepe, & allia.
* Anima nostra arida est, nihil aliud re- 6
|| Exo. spiciunt oculi nostri nisi Man.* || Erat 7
16. c. autẽ Man qua si semen coriandri coloris
14. Ps. bdellij.* Circuibátque populus, & colli- 8
77. c. gẽs illud, frãgebat mola, siue terebat in
24. mortario, coquens in olla, & faciens ex
Sap. eo tortulas saporis quasi panis oleati.
16. c. * Cúmq; descenderet nocte super castra 9
20. ros, descendebat pariter & Man.* Audi- 10
Ioan. uit ergo Moyses flentem populũ per fa-
6. d. milias, singulos per ostia tentorij sui:
31. Iratúsq; est furor Dñi valde: sed Moysi
intoleranda res visa est,* & ait ad Dñm: 11
Cur afflixisti seruum tuum? quare non C
inuenio gratiam coram te?& cur impo-
suisti põdus vniuersi populi huius super
me?* Nunquid ego concepi omnẽ hanc 12
multitudinẽ, vel genui eã: vt dicas mihi.
Porta eos in sinu tuo sicut portare solet
nutrix infantulum, & defer in terrã, pro
qua iurasti patribus eorum?* Vnde mihi 13
carnes vt dem tantæ multitudini? flent
contra me, dicentes: Da nobis carnes vt
comedamus.* Non possum solus sustine- 14
re omnem hunc populum, quia grauis
est mihi. * Sin aliter tibi videtur, obse- 15
cro vt interficias me, & inueniã gratiam
in oculis tuis, ne tantis afficiar malis,
* Et dixit Dñs ad Moysen: Congrega 16
mihi septuaginta viros de senibus Is-
raël, quos tu nosti quod senes populi
sint ac magistri. & duces eos ad ostium
tabernaculi fœderis, faciésque ibi stare
tecum, * vt descendam & loquar tibi: & 17
auferam de spiritu tuo, tradámq; eis, vt D
sustentent tecum onus populi, & non tu

18 solus graueris. * Populo quoquè dices:
Sanctificamini: cras comedetis carnes,
ego enim audiui vos dicere: Quis dabit
nobis escas carnium? bene nobis erat in
Aegypto. Vt det vobis Dñs carnes, &
19 comedatis: * non vno die, nec duobus,
vel quinque aut decem, nec viginti qui-
20 dem,* sed vsque ad mensem dierum, do-
nec exeat per nares vestras, & vertatur
in nauseam, eo quòd repuleritis Domi-
E num, qui in medio vestri est, & fleueri-
tis coram eo, dicentes: Quare egressi
21 sumus ex Aegypto?* Et ait Moyses: Sex-
centa millia peditũ huius populi sunt:
& tu dicis: Dabo eis esum carniũ mense
22 integro? * || Numquid ouium & boum || Ioa.
multitudo cædetur, vt possit sufficere 6. b. 10
ad cibum? vel omnes pisces maris in
vnum congregabuntur, vt eos satient?
23 * Cui respondit Dñs: || Numquid manus || Isa.
Domini inualida est? Iam nunc videbis 59. a.
vtrum meus sermo opere compleatur. 1.
24 * Venit igitur Moyses, & narrauit popu-
F lo verba Dñi, congregans septuaginta
viros de senibus Israël, quos stare fe-
25 cit circa tabernaculum.* Descendítque
Dñs per nubem, & locutus est ad eum,
auferens de spiritu qui erat in Moyse,
& dans septuaginta viris. Cúmque re-
quieuisset in eis Spiritus, prophetaue-
runt, nec vltrà cessauerunt. * Reman-
26 serant autem in castris duo viri, quo-
rum vnus vocabatur Eldad, & alter
Medad, super quos requieuit Spiritus:
nam & ipsi descripti fuerant, & non
27 exierant ad tabernaculum. * Cúmque
prophetarent in castris, cucurrit puer,
& nuntiauit Moysi, dicens: Eldad &
28 Medad prophetant in castris. * Statim
Iosue filius Nun, minister Moysi, & ele-
ctus è pluribus, ait: Dñe mi Moyses pro-
29 hibe eos. * At ille: Quid, inquit, æmula-
ris pro me? quis tribuat vt omnis popu-
lus prophetet, & det eis Dñs Spiritum
30 suum?* Reuersúsque est Moyses, & ma-
31 iores natu Israel in castra. * || Ventus || Psal.
G autem egrediens à Dño, arreptas trans 77. c.
mare coturnices detulit, & dimisit in 26. 27
castra itinere quantum vno die confici
potest, ex omni parte castrorum per
circuitum, volabántque in aëre duobus
32 cubitis altitudine super terram. * Sur-
gens ergo populus toto die illo, & no-
cte, ac die altero, congregauit coturni-
cum, qui parũ, decem coros: & siccaue-
33 runt eas per gyrum castrorum.* || Adhuc || Psal.
carnes erant in dentibus eorum, nec 77. d.
defecerat huiuscemodi cibus: & ecce 30.
furor Domini concitatus in populum,
34 percussit eum plaga magna nimis.* Vo-
catúsque est ille locus, Sepulchra con-
cupiscentiæ: ibi enim sepelierunt po-
pulum qui desiderauerat. Egressi au-
tem de Sepulchris concupiscentiæ, ve-
nerunt in Haseroth, & manserunt ibi.

CAP.

CAP. XII.

Aaron & Maria in mitißimum Moysen murmurant, apud quos Deus Moysen laudat à familiaritate erga Dñm: Maria lepra percussa & septem diebus à populo separata, sanitati restituitur.

LOcutáq; est Maria & Aaron contra 1
Moysen propter vxorẽ eius Aethio- A
pissam, * & dixerunt: Num per solum 2
Moysen locutus est Dñs? nónne & nobis similiter est locutus? Quod cùm audisset Dñs, (*Erat.n. Moyses vir mitissi- 3
mus super omnes homines qui morabãtur in terra.) *statim locutus est ad eũ, 4
& ad Aaron & Mariam. Egredimini vos B
tantum tres ad tabernaculum fœderis.
Cúmque fuissent egressi, *descendit Dñs 5
in columna nubis, & stetit in introitu tabernaculi vocãs Aaron & Mariã. Qui
cùm issent, *dixit ad eos: Audite sermo- 6
nes meos: Si quis fuerit inter vos propheta Dñi, in visione apparebo ei, vel per somniũ loquar ad illũ. *At non talis 7
seruus meus Moyses, ||qui in omni domo mea fidelissimus est: *|| ore enim ad 8
os loquor ei: & palàm, & non per ænigmata & figuras Dñm videt. Quare ergo C
nõ timuistis detrahere seruo meo Moysi? * Iratúsque contra eos, abiit: *nubes 9
quoq; recessit quæ erat super taberna- 10
culum: & ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Cúmq; respexisset eam
Aaron, & vidisset perfusam lepra, * ait 11
ad Moysen: Obsecro dñe mi, ne imponas nobis hoc peccatũ quod stultè cõmisimus, * ne fiat hæc quasi mortua, & 12
vt abortiuum quod proiicitur de vulua D
matris suæ: ecce iam mediũ carnis eius
deuoratum est à lepra: * Clamauitque 13
Moyses ad Dñm, dicens: Deus obsecro, sana eam. *Cui respondit Dominus: Si 14
pater eius spuisset in faciẽ illius, nónne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septem diebus extra castra, & postea reuocabitur. * Ex- 15
clusa est itaquè Maria extra castra, septem diebus: & populus non est motus de loco illo, donec reuocata est Maria.

||Heb. 3.a.2.
||Exo. 33.c. 11.

CAP. XIII.

Mißi exploratores ad considerandum terram promißionis, palmitem cum botro, aliisque fructibus infertilitatis signum referunt; qui tamen vniuersi, præter Caleb & Iosue, murmur in populo concitant.

PRofectúsque est populus de Haseroth, fixis tentoriis in deserto Pha- 1 A
ran. * ibique locutus est Dñs ad Moy- 2
sen, dicens: *Mitte viros, qui considerẽt 3
Terram Chanaam, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus. *Fecit Moyses quod 4
Dñs imperauerat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorũ ista sunt B
nomina. * De tribu Ruben, Sãmua filiũ 5
6 Zechur. *De Tribu Simeon, Saphat filiũ
7 Huri. * De tribu Iuda, Caleb filium Ie-
8 phone. * De tribu Issachar, Igal filium
9 Ioseph. * De tribu Ephraim, Osee filium
10 Nun. *De tribu Beniamin, Phalti filium
11 Raphu * De tribu Zabulon, Geddiel fi-
12 liũ Sodi. * De tribu Ioseph, sceptri Ma-
13 nasse, Gaddi filium Susi. *De tribu Dan,
14 Ammiel filium Gemalli. *De tribu Aser,
15 Sthur, filium Michael. * De tribu Neph-
16 thali, Nahabi filium Vapsi. * De tribu
17 Gad, Guel filium Machi. *Hæc sunt no-
C mina virorũ, quos misit Moyses ad considerandum terram: vocauítque Osee fi-
18 liũ Nun, Iosue. * Misit ergo eos Moyses ad considerandam terram Chanaan & dixit ad eos: Ascendite per meridianam
19 plagã. Cúmq; veneritis ad mõtes, *considerate Terram, qualis sit: & populum qui habitator est eius, vtrùm fortis sit an infirmus: si pauci numero an plures:
20 * ipsa terra bona an mala: vrbes quales,
21 muratæ an absque muris: *humus, pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, & afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus quando iam præcoquæ vuæ vesci pos-
22 sunt. *Cúmq; ascendissent, explorauerũt
D Terram à deserto Sin, vsque Rohob in-
23 trantibus Emath, * Ascenderúntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, vbi erant Achiman & Sisai & Tholmai filij Enac: nam Hebron septẽ annis ante Ta-
24 nim vrbem Aegypti condita est. * ||Pergentésque vsq; ad Torrentem botri, absciderunt palmitem cum vua sua, quem
E portauerunt in vecte duo viri. De malis quoq; granatis & de ficis loci illius tu-
25 lerunt: * qui appellatus est Nehelescol, id est, Torrens botri, eo quòd botrum
26 portassent inde filij Israël. * Reuersique exploratores Terræ post quadraginta
27 dies, omni regione circuita, *venerũt ad Moysen & Aaron & ad omnem cœtum filiorũ Israel in desertum Pharan, quod est in Cades. Locutiq; eis & omni mul-
28 titudini ostenderunt fructus terræ: * &
F narrauerunt, dicentes: Venimus in Terram, ad quam misisti nos, quæ reuera fluit lacte & melle, vt ex his fructibus
29 cognosci potest: * sed cultores fortissimos habet, & vrbes grãdes atque mu-
30 ratas. Stirpem Enac vidim⁹ ibi. *Amalec habitat in meridie, Hethæus & Iebusæus & Amorrhæus in montanis: Chananæus verò moratur iuxta mare & circa flu-
31 enta Iordanis. *Inter hæc Caleb cõpescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, & possidea-
G mus Terram, quoniam poterimus obti-
32 nere eam. *Alij verò, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquã ad hunc populũ valemus ascendere, quia fortior nobis
33 est. *Detraxerúntque terræ, quam inspexerant, apud filios Israel dicentes: Terra,

||Deu. 1.d. 24.

ra, quam lustrauimus, deuorat habita-
tores suos: populus, quē aspeximus pro-
ceræ staturæ est. *Ibi vidimus monstra 34
quædā filiorū Enac de genere gigāteo:
quibus cōparati quasi locustæ videba-
mur.

CAP. XIV.

Murmur populi frustrà sedare conātur Iosue & Caleb: iratum Dominum placat Moyses: omnes morti in deserto addicuntur præter Caleb ac Iosue, & pugnantes Israelitæ contra Domini voluntatem cæduntur ab hostibus.

IGitur vociferans omnis turba fleuit 1
nocte illa, & murmurati sunt contra 2
Moysen & Aaron cuncti filij Israel, di- A
centes: *Vtinam mortui essemus in Ae- 3
gypto: & in hac vasta solitudine vtinam
pereamus, & non inducat nos Dñs in
terrā istā, ne cadamus gladio, & vxores
ac liberi nostri ducātur captiui. Nonne
melius est reuerti in Aegyptum? *Dixe- 4
rūntque alter ad alterū: Constituamus
nobis ducem, & reuertamur in Aegy-
ptum. *Quo audito Moyses & Aaron ce- 5
ciderūt proni in terrā corā omni mul-
Eccl. titudine filiorū Israël. * ||At verò Iosue 6
46. b. filius Nun, & Caleb filius Iephone, qui
9. & ipsi lustrauerant terram, sciderunt
1. Mac vestimēta sua, & ad oēm multitudinem 7
2. f. 55. filiorum Israel locuti sunt: Terra, quam B
56. circuimus, valde bona est. * Si propi- 8
tius fuerit Dñs, inducet nos in eam, &
tradet humum lacte & melle manantē.
*Nolite rebelles esse contra Dñm: neq; 9
timeatis populum Terræ huius, quia si-
cut panem ita eos possumus deuora-
re, recessit ab eis omne præsidium: Dñs
nobiscum est, nolite metuere. *Cúmque 10
clamaret omnis multitudo, & lapidibus
eos vellet opprimere, apparuit gloria
Dñi super tectum fœderis cunctis filiis
Israel. *Et dixit Dñs ad Moysen: Vsque- 11
quò detrahet mihi populus iste? Quo-
vsque non credēt mihi in omnib⁹ signis
quæ feci coram eis? Feriam igitur eos 12
pestilentia, atque consumam: te autem
faciā principem super gentem magnam
& fortiorē quàm hæc est. *Et ait Moy- 13
ses ad Dñm: Vt audiant Aegyptij, de C
quorum medio eduxisti populum istū,
* & habitatores terræ huius, qui audie- 14
Exod. runt quod tu Dñe in populo isto sis, &
13. d. facie videaris ad faciem, & nubes tua
21. protegat illos, & in colūna nubis præ-
Exod. cedas eos per diem, & in columna ignis
32. f. per noctem: * quòd occideris tantam 15
28. multitudinem quasi vnum hominem, &
||Psal. dicant: *Non poterat introducere po- 16
102. b. pulum in Terram, pro qua iurauerat: ||
8. idcirco occidit eos in solitudine. *Ma- 17
Exod. gnificetur ergo fortitudo Domini sicut
24. a. iurasti, dicens: * || Dñs patiens & multæ 18
7. misericordiæ, *auferens iniquitatem &
||Exo. scelera, nullúmque innoxium derelin-
20. a. 5 quens, qui visitas peccata patrum in fi-
lios in tertiam & quartam generatio-
19 neni. * Dimitte, obsecro, peccatum po-
D puli huius secundum magnitudinē mi-
sericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti
egredientibus de Aegypto vsque ad lo-
20 cum istum. *Dixitque Dñs: Dimisi iuxta
21 verbum tuum. *Viuo ego: & implebitur
22 gloria Domini vniuersa terra. *Attamen
omnes homines qui viderunt maiesta-
tem meam, & signa quæ feci in Aegypto
& in solitudine, & tentauerunt me iam
per decem vices, nec obedierunt voci
23 meæ, * || non videbunt terram pro qua *Deut.*
iuraui patribus eorum, nec quisquam *1. f. 35.*
ex illis qui detraxit mihi, intuebitur
24 eam. * || Seruum meū Caleb, qui plenus *Ios. 4.*
alio spiritu secutus est me, inducam in *b. 6.*
Terram hanc, quam circuiuit: & semen
25 eius possidebit eam. * Quoniam Ama-
E lecites & Chananæus habitant in valli-
bus. Cras mouete castra, & reuertimini
in solitudinem per viam Maris rubri.*
26 Locutúsq; est Dñs ad Moysen & Aaron,
27 dicens. *Vsquequò multitudo hæc pes-
sima murmurat contra me? querelas fi-
28 liorū Israel audiui. *Dic ergo eis: Viuo
ego, ait Dñs: sicut locuti estis audiente
29 me, sic faciā vobis.* || In solitudine hac *||Psal.*
iacebunt cadauera vestra. Omnes qui *105. d.*
numerati estis à viginti annis & supra, *26.*
30 & murmurastis contra me, *non intra- *Deut.*
bitis Terram, super quā leuaui manum *1. f. 35.*
meam vt habitare vos facerem, præter
Caleb filium Iephone, & Iosue filium
31 Nun. *Paruulos autē vestros, de quibus
dixistis quòd prædæ hostibus forēt, in-
troducam: vt videāt Terram, quæ vobis
32 displicuit. * Vestra cadauera iacebūt in
32 solitudine. * Filij vestri erunt vagi in
deserto annis quadraginta, & portabūt
fornicationem vestrā, donec cōsuman-
34 tur cadauera patrum in deserto, *iuxta
F numerū quadraginta dierū, quibus con-
siderastis Terrā: ||annus pro die impu- *Ezec.*
tabitur. ||Et quadraginta annis recipie- *4. b. 6.*
tis iniquitates vestras, & scietis vltionē *Ps. 94*
35 meam. *Quoniam sicut locutus sum, ita *b. 10.*
faciam omni multitudini huic pessimæ,
quæ cōsurrexit aduersum me: in solitu-
36 dine hac deficiet, & morietur.* ||Igitur *1. Cor.*
omnes viri, quos miserat Moyses ad cō- *10. c.*
templandam Terrā, & qui reuersi mur- *10.*
murare fecerant cōtra eum omnē mul- *Heb. 3*
titudinem, detrahentes terræ quòd esset *d. 17.*
37 mala, * mortui sunt atque percussi in *Iuda.*
38 conspectu Dñi: *Iosue autē filius Nun, *b. 5.*
& Caleb filius Iephone, vixerūt ex om-
nibus qui perrexerant ad considerādam
39 terram. * Locutúsq; est Moyses vniuer-
G sa verba hæc ad omnes filios Israel, &
40 luxit populus nimis. *Et ecce mane pri-
mo surgentes ascenderunt verticē mō-
tis, atq; dixerūt: Parati sumus ascēdere
ad locum, de quo Dñs locutus est: quia
41 peccauimus. *Quibus Moyses: Cur in-
quit,

quit,transgredimini verbum Dñi, quod
||Deu. vobis non cedet in prosperum*||Nolite 42
1. g. ascendere: non enim est Dñs vobiscum:
42. ne corruatis corã inimicis vestris*Ama- 43
lecites & Chananæus ante vos sunt,
quorũ gladio corruetis,eo quòd nolue-
ritis acquiescere Dño,nec erit Dñs vo-
biscum. * At illi contenebrati ascende- 44
runt in verticem montis. Arca autem
testamenti Dñi & Moyses non recesse-
runt de castris. * Descendítque Amale- 45
cites & Chananæus, qui habitabat in
montes,& percutiens eos atque conci-
dens, persecutus est eos vsque Horma.

CAP. XV.

Quæ libamenta ingressis terram offerenda sint, ac primitiæ separandæ: pœna peccati per ignorantiã aut superbiam commissi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: fimbriæ ac vittæ per quatuor angulos palliorum ponenda.

LOcutus est Dñs ad Moysen: dicens:* 1
Loquere ad filios Israel,& dices ad 2
eos:Cùm ingressi fueritis Terram habi- A
tationis vestræ, quam ego dabo vobis,
* & feceritis oblationem Dño in holo- 3
caustũ,aut victimam,vota soluentes,vel
sponte offerẽtes munera, aut in solem-
nitatibus vestris adolentes odorẽ sua-
uitatis Dño, de bobus siue de ouibus :
*offeret quicumque immolauerit victi- 4
mã,sacrificium similæ,decimam partem
ephi conspersæ oleo, quod mensuram
habebit quartam partem hin:*& vinum 5
ad liba fundenda eiusdem mẽsuræ dabit
in holocaustum siue in victimam. Per
agnos singulos*& arietes erit sacrificiũ 6
similæ duarum decimarũ, quæ cõspersa
sit oleo tertiæ partis hin :* & vinum ad 7
libamentum tertiæ partis eiusdem mẽ-
suræ offeret in odorem suauitatis Dño.
* Quando verò de bobus feceris holo- 8
caustum aut hostiam,vt impleas votum B
vel pacificas victimas, *dabis per singu- 9
los boues similæ tres decimas consper-
sæ oleo,quod habeat medium mensuræ
hin: * & vinum ad liba fundenda eiusdẽ 10
mensuræ in oblationem suauissimi odo-
ris Dño.*Sic facies* per singulos boues 11
& arietes & agnos & hœdos. *Tam in- 12
digenæ quàm peregrini*eodem ritu of- 13
ferent sacrificia. * Vnum præceptũ erit 14
atq; iudicium tam vobis quàm aduenis 15
terræ. * Locutus est Dñs ad Moysen,di- 16
cens. * Loquere filiis Israel, & dices ad 17
eos. * Cùm veneritis in terram quã da- 18
bo vobis,& comederitis de panibus re- 19
gionis illius, separabitis primitias Dño
* de cibis vestris. Sicut de areis primi- 20
tias separatis, *ita & de pulmentis da- 21
bitis primitiua Dño.*Quòd si per igno- 22
rantiã prætereritis quidquã horũ, quæ
locutus est Dñs ad Moysen, * & man- 23
dauit per eum ad vos, à die qua cœpit
iubere & vltrà, *oblitáque fuerit facere 24
C multitudo:offeret vitulum de armento,
holocaustũ in odorẽ suauissimũ Dño,&
sacrificium eius ac liba, vt ceremoniæ
25 postulant,hircúmq; pro peccato: & ro-
gabit sacerdos pro omni multitudine
filiorũ Israel : & dimittetur eis, quoniã
non spõte peccauerũt,nihilominus of-
ferentes incensum Dño pro se & pro
26 peccato atq; errore suo: *& dimittetur
vniuersæ plebi filiorũ Israel, & aduenis
qui peregrinãtur inter eos:quoniã cul-
pa est omnis populi per ignorantiam.
27 *Quòd si anima vna nesciẽs peccauerit,
offeret caprã anniculã pro peccato suo:
28 * & deprecabitur pro ea sacerdos,quòd
inscia peccauerit coram Dño: impetra-
29 bítque ei veniã,& dimittetur illi.*Tam
indigenis quàm aduenis vna lex erit
30 omniũ,qui peccauerint ignorãtes.*Ani-
ma vero,quæ per superbiam aliquid cõ-
miserit, siue ciuis sit ille, siue peregri-
nus, (quoniam aduersus Dñm rebellis
31 fuit) peribit de populo suo : * verbum
D enim Dñi cõtempsit, & præceptũ illius
fecit irritum : idcirco delebitur,& por-
32 tabit iniquitatẽ suam. * Factũ est autẽ,
cum essent filij Israël in solitudine, &
inuenissent hominem colligẽtem ligna
33 in die Sabbati, *obtulerunt eũ Moysi &
34 Aaron & vniuersæ multitudini. * Qui
recluserunt eum in carcerẽ, nescientes
35 quid super eo facere deberent.*Dixítq;
Dñs ad Moysen:Morte moriatur homo
iste,obruat eum lapidibus, omnis turba
36 extra castra.*Cúmq; eduxissent eum fo-
ras,obruerunt lapidibus, & mortuus est
37 sicut præceperat Dñs. * Dixit quoque
38 ad Moysen : *Loquere filiis Israel,& di-
ces ad eos|| vt faciant sibi fimbrias per ||Deu
angulos palliorum,ponentes in eis vit- 22. b.
39 tas hyacinthinas : * quas cùm viderint, 12.
recordentur omnium mãdatorum Dñi, Mat.
nec sequatur cogitationes suas, & ocu- 23. a.
40 los per res varias fornicantes,*sed ma- 5.
gis memores præceptorum Dñi faciant
41 ea, sintque sancti Deo suo. *Ego Domi-
nus Deus vester,qui eduxi vos de Terra
Aegypti, vt essem Deus vester.

CAP. XVI.

Core, Dathan & Abiron seditionem mouent, eósque viuos terra absorbet,& ignis interficit 250. viros offerentes incensum, & alios 14700. murmurantes consumpsit incendium.

1 ECce autem Core filius Isaar, filij
A Caath, filij Leui, & Dathan atque
Abiron filij Eliab, Hon quoque filius
2 Phēleth de filiis Ruben, * surrexerunt ||Ecc.
contra Moysen, aliique filiorum Israel 45. c.
ducenti quinquaginta viri proceres sy- 22.
nagogæ, & qui tempore cõcilij per no- 1.Cor.
3 mina vocabantur. || Cúmque stetissent 10.c.
aduersus Moysen & Aaron, dixerunt : 10.Iud
Sufficiat vobis, quia omnis multitudo dæ. 2.
sanctorum est, & in ipsis est Dominus : c.:2.

Cur eleuamini super populum Dñi?
* Quod cũ audisset Moyses, cecidit pro- 4
nus in faciem, locutúsque ad Core & 5
ad omnem multitudinem: Mane, inquit,
notum faciet Dñs qui ad se pertineant,
& sanctos applicabit sibi: & quos elege-
rit, appropinquabunt ei. *Hoc igitur fa- 6
cite: Tollat vnusquisque thuribula sua, B
tu Core, & omne concilium tuum: *& 7
hausto cras igne, ponite desuper thy-
miama corã Dño: & quemcumque ele-
gerit, ipse erit sanctus: multum erigi-
mini filij Leui. *Dixítq; rursum ad Co- 8
re: Audite filij Leui: *Num parum vobis 9
est, quod separauit vos Deus Israel ab
omni populo, & iunxit sibi, vt seruire-
tis ei in cultu tabernaculi, & staretis
coram frequentia populi, & ministra-
retis ei? *idcirco ad se fecit accedere te 10
& omnes fratres tuos filios Leui, vt vo-
bis etiam sacerdotiũ vendicetis, *& om- 11
nis globus tuus stet contra Dñm? quid
est enim Aaron vt murmuretis contra
eum? * Misit ergo Moyses vt vocaret 12
Dathan & Abiron filios Eliab. Qui re-
sponderunt: Non venimus: *numquid 13
parum est tibi quòd eduxisti nos de ter-
ra, quæ lacte & melle manabat, vt occi-
deres in deserto, nisi & dominatus fue-
ris nostri? *Reuerà induxisti nos in ter- 14
rã, quæ fluit riuis lactis & mellis, & de-
disti nobis possessiones agrorum & vi-
nearũ: an & oculos nostros vis eruere?
non venimus. * Iratúsq; Moyses valde, 15
ait ad Dñm: Ne respicias sacrificia eo- C
rum: tu scis quòd ne asellum quidem
vnquam acceperim ab eis, nec afflixe-
rim quempiã eorum. *Dixítq; ad Core: 16
Tu, & omnis cõgregatio tua state seor-
sum coram Dño, & Aaron die crastino
separatim. * Tollite singuli thuribula 17
vestra, & ponite super ea incensum, of-
ferentes Domino ducẽta quinquaginta
thuribula: Aaron quoque teneat thuri-
bulum suum. *Quod cum fecissent, stan- 18
tibus Moyse & Aaron, * & coaceruas- 19
sent aduersum eos omnem multitudinẽ
ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis
gloria Dñi. *Locutúsq; Dñs ad Moysen 20
& Aaron, ait: * Separamini de medio 21
congregationis huius, vt eos repente
disperdam. *Qui ceciderũt proni in fa- 22
ciem, atq; dixerunt: Fortissime Deus spi- D
rituum vniuersæ carnis, num vno pec-
cante, contra omnes ira tua desæuiet?
* Et ait Dñs ad Moysen. * Præcipe vni- 23
uerso populo vt separetur à tabernacu- 24
lis Core, & Dathan & Abiron. * Surre- 25
xitq; Moyses, & abiit ad Dathan & Abi-
ron: & sequẽtibus eũ senioribus Israel,
* dixit ad turbã: Recedite à tabernacu- 26
lis hominũ impiorum, & nolite tangere
quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini
in peccatis eorum. *Cúmq; recessissent 27
à tentoriis eorũ per circuitum, Dathan
& Abiron egressi stabant in introitu
papilionum suorũ, cum vxoribus & li-
28 beris, omniq; frequentia. *Et ait Moy-
ses: In hoc scietis, quòd Dñs miserit me
vt facerem vniuersa quæ cernitis, & nõ
29 ex proprio ea corde protulerim: * Si
E consueta hominum morte interierint,
& visitauerit eos plaga, qua & ceteri vi-
30 sitari solent, nõ misit me Dñs: *sin autẽ
nouã rem fecerit Dñs, vt aperiens terra
os suum deglutiat eos & omnia quæ ad
illos pertinent, descenderíntq; viuentes
in æternum, scietis quòd blasphemaue- ||Psal.
31 rint Dñm. *||Cõfestim igitur vt cessauit 105.b.
loqui, dirupta est terra sub pedibus eo- 17.18
32 rum: * & aperiens os suum, deuorauit Deut.
illos cum tabernaculis suis & vniuersa 11.a.6.
33 substantia eorum: *descenderúntq; viui
in infernum operti humo, & perierunt
34 de medio multitudinis. * At verò om-
nis Israel, qui stabat per gyrum, fugit
ad clamorẽ pereuntiũ, dicens: Ne fortè
35 & nos terra deglutiat. * Sed & ignis
egress⁹ à Dño, interfecit ducẽtos quin-
quaginta viros, qui offerebant incen-
36 sum. * Locutúsque est Dñs ad Moysen,
37 dicens: * Præcipe Eleazaro filio Aaron
sacerdoti, vt tollat thuribula quæ iacẽt
in incendio, & ignẽ huc illúcq; disper-
38 gat: quoniam sanctificata sunt *in mor-
F tibus peccatorũ: producátq; ea in lami-
nas, & affigat altari, eo quòd oblatum
sit in eis incensum Dño, & sanctificata
sint, vt cernant ea pro signo & moni-
39 mento filij Israel. * Tulit ergo Eleazar
sacerdos thuribula ænea, in quibus ob-
tulerant hi quos incendiũ deuorauit, &
produxit ea in laminas, affigens altari
40 *vt haberent postea filij Israel, quibus
commouerẽtur, ne quis accedat alieni-
gena, & qui non est de semine Aaron, ad
offerendum incensum Dño, ne patiatur
sicut passus est Core, & omnis congre-
gatio eius, loquente Dño ad Moysen.
41 * Murmurauit autem omnis multitudo
filiorum Israel sequenti die cõtra Moy-
sen & Aaron, dicens: Vos interfecistis
42 populum Dñi. *Cúmque oriretur sedi-
43 tio, & tumultus increscerent, *Moyses &
G Aaron fugerunt ad tabernaculum fœ-
deris. Quod, postquã ingressi sunt, ope-
ruit nubes, & apparuit gloria Domini.
44 *Dixítque Dñs ad Moysen. *Recedite de
45 medio huius multitudinis, etiam nunc
delebo eos. Cúmque iacerent in terra,
46 * dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuri-
bulum, & hausto igne de altari, mitte
incensum desuper, pergens citò ad po-
pulũ vt roges pro eis: ||iam enim egres- || Sap.
sa est ira à Domino, & plaga desæuit, 18.d.
47 * Quòd cùm fecisset Aaron, & cucurris- 21.
set ad mediam multitudinem, quam iã
vastabat incendium, obtulit thymiama
48 *& stans inter mortuos ac viuentes, pro
populo deprecatus est, & plaga cessa-
uit.

tiit.* Fuerunt autem qui percussi sunt, 49
quatuordecim millia hominum & se-
ptingenti, absque his qui perierant in
seditione Core. * Reuersúsque est Aa- 50
ron ad Moysen ad ostium tabernaculi
fœderis postquam quieuit interitus.

CAP. XVII.

Sumptis virgis à duodecim Tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit ac fructum produxit, seruatáque est in tabernaculum testimonij.

ET locutus est Dñs ad Moysen, dicẽs: 1
* Loquere ad filios Israel, & accipe 2
ab eis virgas singulas per cognationes A
suas, à cunctis principibus tribuũ, virgas
duodecim, & vniuscuiusque nomen su-
perscribes virgæ suæ, * nomen autẽ Aa- 3
rõ erit in tribu Leui, & vna virga cũctas
seorsum familias continebit: *ponẽsque 4
eas in tabernaculo fœderis coram testi-
monio, vbi loquar ad te, * quem ex his 5
elegero, germinabit virga eius: & cohi- B
bebo à me querimonias filiorum Israel,
quibus contra vos murmurãt. *Locutús- 6
que est Moyses ad filios Israel: & dede-
runt ei omnes principes virgas per sin-
gulas tribus: fuerúntq; virgæ duodecim
absque virga Aaron.* Quas cũ posuisset 7
Moyses corã Dño in tabernaculo testi- C
monij: * sequenti die regressus inuenit 8
germinasse virgã Aarõ in domo Leui: &
turgentibus gẽmis eruperãt flores, qui,
foliis dilatatis, in amygdalas deformati
sunt.* Protulit ergo Moyses omnes vir- 9
gas de conspectu Dñi ad cunctos filios
Israel, viderũtq; & receperũt singuli vir-
gas suas. * Dixitq; Dñs ad Moysen: Re- 10
fer virgã Aaron in tabernaculũ testimo-
||Heb. nij, || vt seruetur ibi in signũ rebelliũ fi- D
9.a.4. liorũ Israel, & quiescant querelæ eorũ à 11
me, ne moriantur.* Fecitq; Moyses sicut 12
præceperat Dñs.* Dixerũt autem filij Is-
rael ad Moysen: Ecce consumpti sumus, 13
omnes perijmus.* Quicũq; accedit ad
tabernaculũ Dñi, moritur: num vsque ad
internecionem cuncti delendi sumus?

CAP. XVIII.

De onere sacerdotum & excubiis Leuitarum: primitia & oblationes ac sacrificia sacerdotibus, decima autem Leuitis aßignantur, qui earum decimam rursum dabant Aaron.

DIxitque Dñs ad Aaron: Tu & filij 1
tui, & domus patris tui tecũ, por- A
tabitis iniquitatẽ Sanctuarij: & tu & fi-
lij tui simul sustinebitis peccata sacer-
dotij vestri,* sed & fratres tuos de tribu 2
Leui, & sceptrũ patris tui sume tecum,
præstóq; sint & ministrent tibi: tu autem
& filij tui ministrabitis in tabernaculo
testimonij. * Excubabúntque Leuitæ ad 3
præcepta tua, & ad cuncta opera taber-
naculi: ita dumtaxat, vt ad vasa San-
ctuarij & ad altare non accedãt ne & il-
li moriantur, & vos pereatis simul.* sint 4
autẽ tecũ, & excubẽt in custodiis taber-
naculi, & in omnibus ceremoniis eius.
5 Alienigena nõ miscebitur vobis.* Excu-
bate in custodia Sanctuarij, & in mini-
sterio altaris: ne oriatur indignatio su-
6 per filios Israel.* Ego dedi vobis fratres
vestros Leuitas de medio filiorũ Israel,
& tradidi donũ Dño, vt seruiãt in mini-
7 steriis tabernaculi eius. * Tu autem &
B filij tui custodite sacerdotium vestrũ: &
omnia quæ ad cultum altaris pertinent,
& intra velũ sunt, per sacerdotes admi-
nistrabuntur: si quis externus accesserit,
8 occidetur. * Locutúsq; est Dñs ad Aarõ:
Ecce dedi tibi custodiam primitiarum
mearũ. Omnia quæ sanctificãtur à filiis
Israel, tradidi tibi & filiis tuis pro offi-
9 cio sacerdotali legitima sempiterna. *
Hæc ergo accipies de his, quæ sanctifi-
cantur & oblata sunt Dño. Omnis obla-
tio, & sacrificium, & quidquid pro pec-
cato atq; delicto redditur mihi, & cedit
in Sancta Sanctorũ, tuum erit, & filiorũ
10 tuorum.* In Sanctuario comedes illud:
mares tantùm edent ex eo, quia conse-
11 cratũ est tibi. * Primitias autẽ quas vo-
uerint & obtulerint filij Israel, tibi dedi,
& filiis tuis, ac filiabus tuis, iure perpe-
tuo: qui mundus est in domo tua, vesce-
12 tur eis.* Omnem medullã olei, & vini, ac
frumenti, quidquid offerunt primitiarũ
13 Dño, tibi dedi.* Vniuersa frugum initia
quas gignit humus, & Dño deportãtur,
cedent in vsus tuos: qui mundus est in
14 domo tua vescetur eis.* Omne quod ex
voto reddiderint filij Israel, tuum erit.
15 *Quidquid primũ erũpit è vulua cunctę
C carnis, quã offerunt Dño, siue ex homi-
nibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris
erit: ita dumtaxat, vt pro hominis pri-
mogenito pretiũ accipias, & omne ani-
mal quod immundũ est, redimi facias,
16 * cuius redemptio erit post vnũ mensẽ,
siclis argenti quinq;, pondere Sanctua-
17 rij. ||Siclus viginti obolos habet.* primo- ||Exo.
genitũ autẽ bouis & ouis & capræ non g. 48.
facies redimi, quia sanctificata sũt Dño: Sup. 3.
sanguinẽ tantùm eorũ fundes super al- 30. b.
tare, & adipes adolebis in suauissimum 13. Le-
odorẽ Dño.* Carnes verò in vsum tuum uit.
18 cedent, sicut pectusculum consecratũ, & 27. c.
armus dexter tua erunt.* Omnes primi- 25.
19 tias sanctuarij, quas offerunt filij Israel Eze.
Dño, tibi dedi, & filiis ac filiabus tuis, 45. d.
iure perpetuo.* Pactum salis est sempi- 12.
20 ternũ coram Dño, tibi ac filiis tuis.* Di-
xitq; Dñs ad Aaron. In terra eorum ni-
hil possidebitis, nec habebitis partem
inter eos: ego pars & hereditas tua in
21 medio filiorum Israel. * Filiis autem
Leui dedi omnes decimas Israelis in
possessionem, pro ministerio quo ser-
22 uiunt mihi in tabernaculo fœderis:* vt
non accedant vltrà filij Israel ad taber-
naculum, nec cõmittant peccatũ mor-
tiferum,

ſterũ,*ſolis filiis Leui mihi in taberna- 23
culo ſeruientibus,& portantibus pecca- D
ta populi:legitimũ ſempiternum erit in
||Deu. generationib⁹ veſtris.|| Nihil aliud poſ-
18.a.1 ſidebunt , * decimarum oblatione con- 24
tenti , quas in vſus eorum & neceſſaria
ſeparaui.* Locutúſque eſt Dñs ad Moy- 25
ſen,dicens:* Præcipe Leuitis, atque de- 26
nũtia:Cùm acceperitis à filiis Iſrael de-
cimas,quas dedi vobis,primitias earum
offerte Dño,id eſt,decimã partem deci-
mæ,* vt reputetur vobis in oblationem 27
primitiuorũ,tam de areis quàm de tor-
cularibus:* & vniuerſis quorũ accipitis 28
primitias,offerte Dño, & date Aarõ ſa-
cerdoti.* Omnia quæ offeretis ex deci- 29
mis,& in donaria Dñi ſeparabitis opti-
ma & electa erunt.* Dicéſque ad eos:Si 30
præclara & meliora quæq; obtuleritis
ex decimis , reputabitur vobis quaſi de
area & torculari dederitis primitias :
* & comedetis eas in omnibus locis ve- 31
ſtris,tam vos quàm familiæ veſtræ,quia
pretium eſt pro miniſterio , quo ſerui-
tis in tabernaculo teſtimonij. * Et non 32
peccabitis ſuper hoc , egregia vobis &
pinguia reſeruantes, ne polluatis obla-
tiones filiorum Iſrael, & moriamini.

CAP. XIX.

Ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis qua varia immunditia abluebantur : de moriente in tabernaculo,& vaſe non habente operculum , ac tangente cadauer hominis.

LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen, & 1
Aaron,dicens:*Iſta eſt religio victi- 2
mæ quam conſtituit Dñs. Præcipe filiis A
Iſrael,vt adducant ad te vaccam rufam
ætatis integræ,in qua nulla ſit macula,
nec portauerit iugum : * tradétiſq; eam 3
||Heb- Eleazaro ſacerdoti , || qui eductam ex-
13. b. tra caſtra, immolabit in conſpectu om-
11. nium : * & tingens digitum in ſanguine 4
eius, aſperget contra fores tabernaculi
ſeptem vicibus,* comburétq; eã cunctis 5
videntibus , tam pelle & carnibus eius
quàm ſanguine & fimo flãmæ traditis.
* Lignum quoque cedrinũ,& hyſſopum, 6
coccúmq; bis tinctum ſacerdos mittet
in flammam,quę vaccam vorat.*Et tunc 7
demum , lotis veſtibus & corpore ſuo, B
ingredietur in caſtra , commaculatúſq;
erit vſq; ad veſperũ.* Sed & ille qui cõ- 8
buſſerit eam, lauabit veſtimenta ſua , &
corpus,immundus erit vſq; ad veſperũ.
*Colliget autẽ vir mundus cineres vac- 9
cæ, & effundet eos extra caſtra in loco
puriſſimo , vt ſint multitudini filiorum
Iſrael in cuſtodiam,& in aquã aſperſio-
nis:quia pro peccato vacca cõbuſta eſt.
*Cúmque lauerit,qui vaccæ portauerat 10
cineres, veſtimenta ſua, immundus erit
vſq; ad veſperum.Habebunt hoc filij Iſ-
rael , & aduenæ qui habitant inter eos.
ſanctũ iure perpetuo.* Qui tetigerit ca- 11
dauer hominis , & propter hoc ſeptem
12 diebus fuerit immundus:*aſpergetur ex
hac aqua die tertio & ſeptimo , & ſic
C mundabitur. Si die tertio aſperſus non
fuerit , ſeptimo non poterit emundari.
13 * Omnis qui tetigerit humanæ animæ
morticiniũ, & aſperſus hac cõmiſtione
non fuerit, polluet tabernaculũ Dñi, &
peribit ex Iſrael:quia aqua expiationis
non eſt aſperſus,immũdus erit,& mane-
14 bit ſpurcitia eius ſuper eũ.* Iſta eſt lex
hominis qui moritur in tabernaculo :
Omnes qui ingrediũtur tentoriũ illius,
& vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt polluta
15 erunt ſeptẽ diebus:* Vas, quod non ha-
buerit operculum,nec ligaturã deſuper,
16 immundũ erit.*Si quis in agro tetigerit
cadauer occiſi hominis,aut per ſe mor-
tui, ſiue os illius,vel ſepulchrũ immun-
17 dus erit ſeptẽ diebus. * Tolléntq; de ci-
neribus cõbuſtionis atq; peccati,& mit-
18 tent aquas viuas ſuper eos in vas * : in
D quibus cũ homo mundus tinxerit hyſſo-
pũ ,aſperget ex eo omne tentorium, &
cuncta ſupellectilem, & homines huiuſ-
19 cemodi contagione pollutos:* atq; hoc
modo mundus luſtrabit immundũ tertio
& ſeptimo die , expiatúſq; die ſeptimo,
lauabit & ſe & veſtimenta ſua.& immũ-
20 dus erit vſque ad veſperũ. * Si quis hoc
ritu non fuerit expiatus, peribit anima
illi⁹ de medio Eccleſiæ:quia ſanctuariũ
Dñi polluit,& non eſt aqua luſtrationis
21 aſperſus:* erit hoc præceptũ legitimum
ſempiternum. Ipſe quoque qui aſpergit
aquas, lauabit veſtimẽta ſua:Omnis qui
tetigerit aquas expiationis, immundus
22 erit vſque ad veſperum. * Quidquid te-
tigerit immundus , immundum faciet :
& anima, quæ horum quippiam tetige-
rit,immunda erit vſque ad veſperum.

CAP. XX.

Maria moritur : murmuranti populo aqua contradictionis è petra fluit : negantéque tranſitum Edom , diſcedunt ad montem Hor;vbi conſecrato in ſummum ſacerdotem Eleazaro , moritur Aaron pater ipſius.

1 VEnerúntq; filij Iſrael,& omnis mul-
A titudo in deſertũ Sin,menſe primo:
& manſit populus in Cades. Mortuáq;
eſt ibi Maria, & ſepulta in eodem loco.
2 *Cúmq; indigeret aqua populus,conue-
nerunt aduerſum Moyſen & Aaron , &
verſi in ſeditionẽ,*dixerunt:Vtinã peri-
iſſem⁹ inter fratres noſtros corã Dño.
3 *||Cur eduxiſti,Eccleſiam Dñi in ſolitu- || Exo.
dinem, vt & nos & noſtra iumenta mo- 17.a.
5 riamur ? * Quare nos feciſtis aſcendere 3.
de Aegypto, & adduxiſtis in locum iſtũ
peſſimum , qui ſeri non poteſt, qui nec
ficum gignit, nec vineas , nec malogra-
nata , inſuper & aquã non habet ad bi-
6 bendum?* Ingreſſúſq; Moyſes & Aaron,
dimiſſa multitudine, tabernaculum fœ-
deris

deris corruerunt proni in terrã, clama-
uerúntq; ad Dñm, atque dixerunt: Dñe
Deus audi clamorem huius populi, &
aperi eis thesaurũ tuum fonté aquæ vi-
uæ, vt satiati, cesset murmuratio eorum. B
Et apparuit gloria Dñi super eos. * Lo- 7
cutúsq; est Dñs ad Moysen, dicés: * Tol- 8
le virgam, & congrega populũ, tu & Aa-
ron frater tuus, & loquimini ad petram
coram eis & illa dabit aquas. Cúmque
eduxeris aquam de petra, bibet omnis
Exo. multitudo & iuméta eius. * ||Tulit igitur 9
17. b. Moyses virgam, quæ erat in conspectu
5. 6. Dñi, sicut præceperat ei, * congregata 10
Sap. 11 multitudine ante petram, dixitque eis:
a. 4. Audite rebelles & increduli: ||Num de
||Psal. petra hac vobis aquã poterimus eiice-
77. b. re? * Cúmque eleuasset Moyses manum, 11
15. c. percutiens virga bis silicé, egressæ sunt
20. aquæ largissimæ, ita vt populus biberet
1. Cor. & iumenta. * Dixitq; Dñs ad Moysen & 12
10. a. 4 Aarõ: ||Quia nõ credidistis mihi, vt san-
||Deu ctificaretis me corã filiis Israel, non in-
1. f. 37. troducetis hos populos in Terrã, quam
dabo eis. * Hæc est aqua contradictio- 13
nis, vbi iurgati sunt filij Israel contra
Dñm, & sanctificatus est in eis. * Misit 14
interea nũtios Moyses de Cades ad regé
Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater
tuus Israel: Nosti omné laboré qui ap-
prehendit nos, * quo modo descéderint 15
patres nostri in Aegyptũ, & habitaueri-
mus ibi multo tempore, affixerintque
nos Aegyptij, & patres nostros: * & quo 16
modo clamauerimus ad Dñm, & exau-
dierit nos, miseritq; angelũ, qui eduxe-
rit nos de Aegypto. Ecce in vrbe Cades,
quæ est in extremis finibus tuis, positi,
* obsecramus vt nobis transire liceat per 17
terram tuã. Non ibimus per agros, nec
per vineas, nõ bibemus aquas de puteis
tuis, sed gradiemur via publica, nec ad
dexteram, nec ad sinistram declinantes,
donec transeamus terminos tuos. * Cui 18
respondit Edom: Non transibis per me,
alioquin armatus occurrã tibi. * Dixe- 19
rúntq; filij Israel: Per tritam gradiemur
viam: & si biberimus aquas tuas nos &
pecora nostra, dabimus quod iustũ est:
nulla erit in pretio difficultas, tantùm
velociter transeamus. * At ille respõdit: 20
Non transibis. Statímque egressus est
obuius, cum infinita multitudine, & ma-
nu forti, * nec voluit acquiescere de- 21
precanti, vt cõcederet transitũ per fines D
suos: quam ob ré diuertit ab eo Israel.
* Cúmq; castra mouissent de Cades, ve- 22
nerunt in monté Hor, qui est in finibus
terræ Edom: * vbi locutus est Dñs ad 23
||Infr. Moysen: * Pergat, inquit, Aaron ad po- 24
33. e. pulos suos: non enim intrabit Terram,
38. quã dedi filiis Israel, eo quòd incredu-
Deut. lus fuerit ori meo, ad Aquas contradi-
32. g. ctionis. * ||Tolle Aaron & filiũ eius cum 25
50. eo, & duces eos in monté Hor. * Cúmq; 26
nudaueris patrem veste sua, indues ea
Eleazarũ filium eius: Aarõ colligetur, &
27 morietur ibi. * Fecit Moyses vt præce-
perat Dñs: & ascenderunt in montem
28 Hor coram omni multitudine. * Cúmq;
Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis
29 Eleazarum filium eius. * Illo mortuo in
montis supercilio, descendit cũ Eleaza-
30 ro. * Omnis autem multitudo videns
occubuisse Aaron, fleuit super eo trigin-
ta diebus per cunctas familias suas.

CAP. XXI.

Vincitur ab Israel rex Chananæus: serpentes in populum ob itineris tædium murmurantem immittuntur, quorum morsibus erectus serpens æneus medetur: Seon & Og reges vincuntur.

1 QVòd cùm audisset Chananæus rex
A Arad, qui habitabat ad meridiem,
venisse scilicet Israel per exploratorum
viam, pugnauit contra illum, & victor
2 existens, duxit ex eo prædam. * At Israel
voto se Dño obligans, ait: Si tradideris
populum istũ in manu mea, delebo vr-
3 bes eius. * Exaudiuitque Dñs preces Is-
rael, & tradidit Chananæum, quem ille
interfecit subuersis vrbibus eius: & vo-
cauit nomen loci illius Horma, id est,
anathema. * Profecti sunt autem & de
4
B monte Hor, per viam quæ ducit ad Ma-
re rubrũ, vt circumirét terram Edon. Et
tædere cœpit populum itineris ac labo-
5 ris: * locutúsq; contra Deũ & Moysen,
ait: Cur eduxisti nos de Aegypto, vt
moreremur in solitudine? Deest panis,
non sunt aquæ: anima nostra iã nauseat
6 super cibo isto leuissimo. * ||Quamobré ||Iu-
misit Dñs in populum ignitos serpentes, dith. 8
ad quorum plagas & mortes plurimo- c. 25.
7 rum, * venerunt ad Moysen, atque dixe- Sap.
rũt: Peccauimus, quia locuti sumus cõ- 16. a. 5
tra Dñm & te: ora vt tollat à nobis ser- 1. Cor.
pentes. Orauitque Moyses pro populo, 10. b.
8 * & locutus est Dñs ad eũ: Fac serpenté 9.
C æneũ, & pone eũ pro signo: qui percus-
9 sus aspexerit eum, viuet. * || Fecit ergo ||Ioan
Moyses SERPENTEM AENAEVM, & 3. b. 14
posuit eum pro signo quem cũ percussi
10 aspicerent, sanabantur. * Profectique
filij Israel castrametati sunt in Oboth.
11 * Vndè egressi fixere tentoria in Ieaba-
rim, in solitudine, quæ respicit Moab
12 contra orientalem plagã. * Et inde mo-
uentes, venerunt ad Torrentem Zared.
13 * Quem relinquentes castrametati sunt
contra Arnõ, quæ est in deserto & pro-
minet in finibus Amorrhæi, || siquidem ||Iud.
Arnõ terminus est Moab, diuidés Moa- 11. c.
14 bitas & Amorrhæos. * Vnde dicitur in 18.
D libro bellorum Dñi: sicut fecit in Mari
rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.
15 * Scopuli torrentium inclinati sunt, vt
requiescerent in Ar, & recũberent in fi-
16 nibus Moabitarũ. * Ex eo loco apparuit
puteus, super quo locutus est Dominus
ad

ad Moysen:Congrega populum,& dabo
ei aquam:* Tunc cecinit Israel carmen 17
istud : Ascendat puteus: Concinebant :
* Puteus,quē foderunt principes,& pa- 18
rauerunt duces multitudinis in datore
legis , & in baculis suis. De solitudine,
Matthana. * De Matthana in Nahaliel: 19
de Nahaliel in Bamoth. * De Bamoth, 20
vallis est in regione Moab , in vertice E
Phasga,quod respicit contra desertum.
||*Deu.** || Misit autē Israel nuntios ad Sehon 21
2.c.26 regē Amorrhæorum,dicēs:* Obsecro vt 22
Iud.11 transire mihi liceat per terrā tuam:non
d.19. declinabimus in agros & vineas , non
bibemus aquas ex puteis,via regia gra-
diemur , donec transeamus terminos
tuos.*Qui concedere noluit vt transiret 23
Israel per fines suos : quin potiùs exer-
citu congregato,egressus est obuiam in
desertum,& venit in Iasa, pugnauitque
|| *Psa.* contra eū.* || A quo percussus est in ore 24
134.b. gladij, & possessa est terra eius ab Arnō
10. vsq; Ieboc,& filios Ammon : quia forti
Amos præsidio tenebantur termini Ammoni-
2.c.9. tarum. * Tulit ergo Israel omnes ciui- 25
tates eius , & habitauit in vrbibus A- F
morrhæi, in Hesebon scilicet & viculis
eius. * Vrbs Hesebon fuit Sehon regis 26
Amorrhæi, qui pugnauit contra regem
Moab:& tulit omnē terram, quæ ditio-
nis illius fuerat vsque Arnon. * Idcircò 27
dicitur in Prouerbio : Venite in Hese-
bon, ædificetur , & construatur ciuitas
Sehon : * Ignis egressus est de Hesebon, 28
flamma de oppido Sehon, & deuorauit
Ar Moabitarum , & habitatores excel-
|| *Iud.* sorum Arnon.* || Væ tibi Moab , peristi 29
11. d. popule Chamos.Dedit filios eius in fu-
24. gam, & filias in captiuitatē regi Amor-
3.Reg. rhæorum Sehon. * Iugum ipsorum dis- 30
11.b.7 periit ab Hesebon vsq; Dibon, lassi per-
uenerunt in Nophe,& vsque Medaba. * 31
Habitauit itaque Israel in Terra Amor-
rhæi. * Misítque Moyses qui explora- 32
rent Iazer : cuius ceperunt viculos , & G
||*Deu.* possederunt habitatores. * || Verterúnt- 33
3.a.3. que se, & ascenderunt per viam Basan,
29. b. & occurrit eis Og rex Basan cum omni
7. populo suo,pugnaturus in Edrai.*Dixít- 34
que Dñs ad Moysen : Ne timeas eum,
quia in manu tua tradidi illum, & om-
nem populum,ac terram eius:faciésque
illi sicut fecisti Sehon regi Amorrhæo-
rum habitatori Hesebon.* Percusserunt 35
igitur & hunc cum filiis suis , vniuer-
súmque populum eius vsque ad inter-
necionem, & possederunt terram illius.

CAP. XXII.

Bis vocatur Balaam à rege Balac, vt Israelitis malediceret; quem Angelus asina loquente corripit.

PRofectíque castrametati sunt in 1
campestribus Moab,vbi trans Iorda- A
nem Iericho sita est. * Videns autem 2
Balac filius Sephor omnia quæ fecerat
3 Israël Amorrhæo,*& quòd pertimuisset
eum Moabitæ , & impetum eius ferre
4 non possent ; * dixit ad maiores natu
Madian:Ita delebit hic populus omnes,
qui in nostris finibus cōmorantur, quo
modo solet bos herbas vsque ad radices
capere. Ipse erat eo tempore rex in
5 Moab.* || Misit ergo nuntios ad Balaam || *Ios.*
filium Beor ariolum, qui habitabat su- *24. c.*
per flumen terræ filiorum Ammon , vt *9.*
vocarent eum,& dicerent:Ecce egressus
est populus ex Aegypto, qui operuit su-
B perficiem terræ,sedens contra me.* Ve-
6 ni igitur, & maledic populo huic, quia
fortior me est:si quo modo possim per-
cutere & eiicere eum de terra mea,no-
ui enim quòd benedictus sit cui bene-
dixeris, & maledictus in quem maledi-
7 cta congesseris. * Perrexerúntq; senio-
res Moab, & maiores natu Madian,ha-
bentes diuinationis pretium in mani-
bus. Cúmque venissent ad Balaam , &
8 narrassent ei omnia verba Balac : * ille
respondit : Manete hic nocte, & respō-
debo quicquid mihi dixerit Dñs. Ma-
C nentibus illis apud Balaam,venit Deus,
9 & ait ad eum : * Quid sibi volunt ho-
10 mines isti apud te ? * Respondit : Balac
filius Sephor rex Moabitarum misit ad
11 me,* dicens : Ecce populus qui egres-
sus est de Aegypto, operuit superficiem
terræ : veni, & maledic ei,si quo modo
12 possim pugnans abigere eum. * Dixít-
que Deus ad Balaam:Noli ire cum eis,
neque maledicas populo , quia benedi-
13 ctus est.*Qui mane consurgens dixit ad
principes : Ite in terram vestram , quia
14 prohibuit me Dñs venire vobiscū.* Re-
uersi principes dixerunt ad Balac : No-
15 luit Balaam venire nobiscum.* Rursum
ille multo plures & nobiliores quàm
16 antè miserat,misit. * Qui cùm venissent
ad Balaam , dixerunt: Sic dicit Balac
filius Sephor : Ne cuncteris venire ad
17 me:* paratus sum honorare te, & quid-
D quid volueris dabo tibi : veni & male-
18 dic populo isti.* Respondit Balaam:||Si ||*Infr.*
dederit mihi Balac plenam domū suam *24. c.*
argenti & auri , non potero immutare *13.*
verbum Dñi Dei mei , vt vel plus , vel
19 minus loquar.*Obsecro vt hic maneatis
etiam hac nocte , & scire queam quid
20 mihi rursum respondeat Dñs. * Venit
ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei:Si
vocare te venerunt homines isti, surge,
& vade cum eis : ita dumtaxat,vt quod
21 tibi præcepero,facias.*Surrexit Balaam
mane , & strata asina sua profectus est
22 cum eis.* || Et iratus est Deus.Stetítque *2.Petr.*
angelus Dñi in via contra Balaam , qui *2.c.15*
insidebat asinæ, & duos pueros habebat
23 secum. * Cernens asina angelum stan-
E tem in via,euaginato gladio, auertit se
de itinere , & ibat per agrum.Quā cùm
verberaret Balaam,& vellet ad semitam
reducere

reducere, * stetit angelus in angustiis 24
duarum maceriarũ, quibus vineę cinge-
bantur. * Quem videns asina, iunxit se 25
parieti, & attriuit sedentis pedem. At
ille iterum verberabat eam: * & nihi- 26
lominus angelus ad locũ angustum trã-
siens, vbi nec ad dexteram, nec ad sini-
stram poterat deuiare, obuius stetit. *
Cúmque vidisset asina stantem angelũ, 27
cõcidit sub pedibus sedentis: qui iratus,
vehementius cædebat fuste latera eius.
* Aperuitq; Dñs os asinæ, & locuta est: 28
Quid feci tibi? cur percutis me? ecce iã
tertiò? * Respondit Balaan: Quia com- 29
meruisti, & illusisti mihi: vtinam haberẽ E
gladium, vt te percuterem. * Dixit asina: 30
Nónne animal tuũ sum, cui semper se-
dere consueuisti vsque in præsentẽ diẽ?
dic quid simile vmquã fecerim tibi. At
ille ait: Numquam. * Protinus aperuit 31
Dñs oculos Balaã, & vidit angelum stã-
tem in via euaginato gladio, adorauít-
que eum pronus in terrã. * Cui angelus: 32
Cur, inquit, tertiò verberas asinam tuã?
Ego veni vt aduersarer tibi, quia per-
uersa est via tua, mihíq; cõtraria: * & nisi 33
asina declinasset de via, dãs locum resi-
stenti, te occidissẽ, & illa viueret. * Dixit 34
Balaam: Peccaui, nesciẽs quòd tu stares
cõtra me: & nunc si displicet tibi vt va-
dã, reuertar. * Ait angelus: Vade cũ istis, 35
& caue ne aliud quã præcepero tibi lo-
quaris. * Iuit igitur cũ principibus. Quod 36
cũ audisset Balac, egressus est in occur- G
sum eius, in oppido Moabitarum, quod
situ est in extremis finibus Arnon. * Di- 37
xitque ad Balaã: Misi nũtios vt vocarẽt
te, cur non statim venisti ad me? an quia
mercedẽ aduentui tuo reddere nequeo?
* Cui ille respondit: Ecce adsum: nũquid 38
loqui potero aliud, nisi quòd Deus po-
suerit in ore meo? * Perrexerũt ergo si- 39
mul, & venerunt in vrbẽ, quæ in extre-
mis regni eius finibus erat. * Cúmque 40
occidisset Balac boues & oues, misit ad
Balaam, & principes qui cum eo erant,
munera. * Mane autẽ facto duxit eum ad 41
excelsa Baal, & intuitus est extremam
partem populi. CAP. XXIII.

Balaam loco maledictionis benedicit semel ac iterùm populo Israel, multa de illo vaticinatus.

DIxítque Balaam ad Balac: Aedifica 1
mihi hic septẽ aras, & para totidẽ A
vitulos, eiusdémque numeri arietes. * 2
Cúmq; fecisset iuxta sermonẽ Balaam,
imposuerunt simul vitulum & arietem
super aram. * Dixítq; Balaam ad Balac: 3
Sta paulisper iuxta holocaustum tuum,
donec vadã, si fortè occurrat mihi Do-
minus, & quodcũq; imperauerit, loquar
tibi. * Cúmq; abiisset velociter, occurrit 4
illi Deus. Locutúsq; ad eum Balaam: Se-
ptem, inquit, aras erexi, & imposui vitu-
lum & arietẽ desuper. * Dñs autẽ posuit 5
verbum in ore eius, & ait: Reuertere ad
6 Balac, & hæc loqueris. * Reuersus in-
uenit stantem Balac iuxta holocaustum
suum, & omnes principes Moabitarum:
7 * assumptáq; parabola sua, dixit: de Arã
adduxit me Balac rex Moabitarum, de
montibus Oriẽtis: Veni, inquit, & male-
8 dic Iacob: propera, & detestare Israël. *
B Quo modo maledicã, cui non maledixit
Deus? Qua ratione detester, quem Dñs
9 non detestatur? * De summis silicibus vi-
debo eum, & de collibus considerabo
illum. Populus solus habitabit, & inter
10 gentes non reputabitur. * Quis dinume-
rare possit puluerem Iacob, & nosse nu-
merũ stirpis Israël? Moriatur anima mea
morte iustorum, & fiant nouissima mea
11 horũ similia. * Dixitq; Balac ad Balaã:
Quid est hoc quod agis? Vt malediceres
inimicis meis vocaui te: & tu ẽ cõtrariò
12 benedicis eis. * Cui ille respondit: Num
aliud possum loqui, nisi quod iusserit
13 Dñs? * Dixit ergo Balac: Veni mecum in
alterũ locũ vnde partem Israel videas,
& totũ videre non possis, inde maledi-
14 cito ei. * Cúmque duxisset eum in locũ
sublimẽ, super verticem montis Phasga,
ædificauit Balaam septẽ aras, & imposi-
15 tis suprà vitulo atque ariete, * dixit ad
C Balac: Sta hic iuxta holocaustum tuum,
16 donec ego obuius pergã. * Cui cùm Dñs
occurrisset, posuissétque verbum in ore
eius, ait: Reuertere ad Balac, & hæc lo-
17 queris ei. * Reuersus inuenit eũ stantem
iuxta holocaustũ suũ, & principes Moa-
bitarũ cum eo. Ad quẽ Balac. Quid, in-
18 quit, locutus est Dñs? * At ille assumpta
parabola sua, ait: Sta Balac & ausculta,
19 audi fili Sephor: * Non est Deus quasi
homo, vt mentiatur: nec vt filius homi-
nis, vt mutetur. Dixit ergo, & nõ faciet?
20 locutus est, & nõ implebit? * Ad benedi-
cendũ adductus sum, benedictionẽ pro-
21 hibere non valeo. * Non est idolũ in Ia-
cob, nec videtur simulachrum in Israël.
Dñs Deus eius cũ eo est, & clangor vi-
22 ctoriæ regis in illo. * ||Deus eduxit illũ ||*Infr.*
D de Aegypto, cuius fortitudo similis est *24. b.*
23 rhinocerotis: * Nõ est auguriũ in Iacob, 8.
nec diuinatio in Israël. Tẽporibus suis
dicetur Iacob & Israëli quid operatus
24 sit Deus. * Ecce populus vt leæna con-
surget, & quasi leo erigetur: nõ accuba-
bit donec deuoret prædam, & occisorũ
25 sanguinem bibat. * Dixítq; Balac ad Ba-
26 laã: Nec maledicas ei, nec benedicas. *
Et ille ait: Nónne dixi tibi, quòd quid-
27 quid mihi Deus imperaret, hoc facerẽ? *
Et ait Balac ad eum: Veni, & ducã te ad
alium locũ: si fortè placeat Deo vt inde
28 maledicas eis. * Cúmque duxisset eũ su-
per verticem montis Phogor: qui respi-
29 cit solitudinem, * dixit ei Balaam: Aedi-
fica mihi hic septem aras, & para totidẽ
30 vitulos, eiusdémq; numeri arietes. * Fe-
cit

cit Balac vt Balaam dixerat: impoſuít-
que vitulos & arietes per ſingulas aras.

CAPVT XXIV.

Balaam tertio benedicit, & proſpera vaticinatur de Iſrael, & de Chriſto, itē de Amalecitis, Cinæis & Romanis.

Cvmque vidiſſet Balaam quòd pla- 1
ceret Dño vt benediceret Iſraëli, A
nequaquam abiit vt ante perrexerat, vt
augurium quæreret: ſed dirigens contra
deſertum vultum ſuum, *& eleuans ocu- 2
los, vidit Iſraël in tētoriis commorantē
per tribus ſuas: & irruente in ſe ſpiritu
Dei, * aſſumpta parabola ait: Dixit Ba- 3
laam filius Beor: dixit homo, cuius ob-
turatus eſt oculus: * dixit auditor ſer- 4
monum Dei, qui viſionē Omnipotentis
intuitus eſt, qui cadit & ſic aperiuntur
oculi eius: *Quàm pulchra tabernacula 5
tua Iacob, & tentoria tua Iſrael. * Vt 6
valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios
irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dñs,
quaſi cedri prope aquas. * Fluet aqua 7
de ſitula eius, & ſemen illius erit in B
aquas multas. Tolletur propter Agag,
rex eius, & auferetur regnum illius. * 8
Deus eduxit illum de Aegypto, || cuius
fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. De-
uorabunt gētes hoſtes illius, oſſaq; eo-
rum cōfringent, & perforabūt ſagittis. * 9
|| Sup. Accubans dormiuit vt leo, & quaſi leæ-
23. d. na, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui
22. benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus:
qui maledixerit, in maledictione repu-
tabitur. * Iratúſq; Balac cōtra Balaam, 10
comploſis manibus ait: Ad maledicendū
inimicis meis vocaui te, quibus econ-
trariò tertiò benedixiſti * reuertere ad 11
locū tuū. Decreuerā quidem magnificè
honorare te, ſed Dñs priuauit te hono-
re diſpoſito. *Reſpōdit Balaā ad Balac, 12
Nónne nuntiis tuis, quos miſiſti ad me, C
|| Sup. dixi: *|| Si dederit mihi Balac plenā do- 13
22. d. mū ſuam argēti & auri, nō potero præ-
18. terire ſermonē Dñi Dei mei, vt vel boni
quid vel mali proferam ex corde meo:
ſed quidquid Dñs dixerit, hoc loquar? * 14
Verùtamen pergens ad populū meum,
dabo conſilium, quid populus tuus po-
pulo huic faciat extremo tēpore. * Sū- 15
pta igitur parabola, ruſſū ait: Dixit Ba-
laam filius Beor: dixit homo, cuius ob-
turatus eſt oculus: * dixit auditor ſer- 16
monū Dei, qui nouit doctrinā Altiſſimi,
& viſiones Omnipotentis videt, qui ca-
dens apertos habet oculos. *Videbo eū, 17
ſed non modò: intuebor illum, ſed non
||Mat. propè. || ORIETVR STELLA ex Ia-
2. a. 2. cob, & conſurget virga de Iſrael: & per-
cutiet duces Moab, vaſtabítque omnes
filios Seth. * Et erit Idumæa poſſeſſio 18
eius: hæreditas Seir cedet inimicis ſuis: D
Iſrael verò fortiter aget. *De Iacob erit 19
qui dominetur, & perdat reliquias ci-
uitatis. *Cúmq; vidiſſet Amalec, aſſumēs 20
parabolā, ait: Principium Gētium Ama-
21 lec, cuius extrema perdentur. * Vidit
quoq; Cinæum: & aſſumpta parabola,
ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum
tuum, ſed ſi in petra poſueris nidū tuū,
22 * & fueris electus de ſtirpe Cin, quādiu
poteris permanere? Aſſur enim capiet
23 te. *Aſſumptáque parabola iterum locu-
tus eſt: Heu, quis victurus eſt, quando
24 iſta faciet Deus? * ||Venient in trieribus ||Dan.
de Italia, ſuperabunt Aſſyrios, vaſta- 11. e.
búntque Hebræos, & ad extremum 30.
25 etiam ipſi peribunt. * Surrexítque Ba-
laam & reuerſus eſt in locum ſuum: Ba-
lac quoque via, qua venerat, rediit.

CAP. XXV.

Ob fornicationē Iſraël cum Madianitis iubet Deus principes ſuſpendi; ipſique Phinees dat perpetuum ſacerdotium, eo quod diuino zelo Zambri & Cozbi pugione confodiſſet.

1 Morabatur autem eo tēpore Iſrael
A in Setim, & fornicatus eſt popu-
2 lus cum filiabus Moab, *quæ vocauerūt
eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt
3 & adorauerunt deos earū. *||Initiatúſ- || Ioſ.
que eſt Iſraël Beelphegor: & iratus Do- 22. d.
4 minus, * ait ad Moyſen: ||Tolle cunctos 17.
principes populi, & ſuſpēde eos contra Deut.
ſolem in patibulis: vt auertatur furor 4. a. 3.
5 meus ab Iſraël. * Dixitq; Moyſes ad Iu-
B dices Iſrael: ||Occidat vnuſquiſq; pro- Exod.
6 ximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphe- 32. f.
gor. *Et ecce vnus de filiis Iſrael intra- 27.
uit coram fratribus ſuis ad ſcortū Ma-
dianitidē, vidente Moyſe, & omni turba
7 filiorū Iſraël, qui flebant ante fores ta-
bernaculi. * ||Quod cū vidiſſet Phinees Pſal.
filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, 105. e.
8 ſurrexit de medio multitudinis, & ar- 30.
repto pugione, * ingreſſus eſt poſt virū 1. Mac
Iſraelitē in lupanar, & perfodit ambos 2. c. 26
C ſimul, virum ſcilicet & mulierē in locis 1. Cor.
9 genitalibus. Ceſſauitq; plaga à filiis Iſ- 10. b.
10 raël: *& occiſi ſunt viginti quatuor mil- 8.
11 lia hominum. * Dixitque Dñs ad Moy-
ſen: *Phinees filius Eleazari filij Aaron
ſacerdotis auertit iram meam à filiis
Iſrael: quia zelo meo cōmotus eſt cō-
tra eos, vt non ipſe delerē filios Iſrael
12 in zelo meo. * Idcirco loquere ad eū: || || Ecc.
13 Ecce do ei pacem fœderis mei, * & erit 45. d.
tam ipſi quā ſemini eius pactum ſacer- 30.
dotij ſempiternum, quia zelatus eſt pro 1. Mac
Deo ſuo, & expiauit ſcelus filiorum Iſ- 2. f. 54
14 rael. * Erat autē nomen viri Iſraëlitæ,
D qui occiſus eſt cū Madianitide, Zambri
filius Salu, dux de cognatione & tribu
15 Simeonis. * Porrò mulier Madianitis,
quæ pariter interfecta eſt, vocabatur
Cozbi, filia Sur principis nobiliſſimi
16 Madianitarum. *Locutúſque eſt Dñs ad
17 Moyſen, dicens: * || Hoſtes vos ſentiant || Inf.
18 Madianitæ, & percutite eos: * quia & ipſi 31. a. 2
hoſtiliter egerūt cōtra vos, & decepere
inſidiis

insidiis per idolum Phogor, & Cozbi
filiam ducis Madian sororem suam, quæ
percussa est in die plagæ pro sacrilegio
Phogor. CAP. XXVI.

Numerantur Israelitæ per singulas tribus qui bello apti, sunt Terram promissionis ingressuri.

POstquam noxiorum sanguis effusus 1
est, dixit Dñs ad Moysen & Eleaza- A
Sup. rũ filium Aaron sacerdotem: *|| Nume- 2
1.a.2. rate omnem summam filiorum Israel à
1. viginti annis & supra, per domos & co-
gnationes suas, cunctos qui possunt ad
bella procedere. * Locuti sunt itaque 3
Moyses & Eleazar sacerdos in campe-
stribus Moab super Iordanẽ contra Ie-
richo, ad eos qui erant * à viginti annis 4
& supra, sicut Dñs imperauerat, quorum
iste est numerus. * Ruben primogenitus 5
||Gen. Israel, || huius filius, Henoch, à quo fa-
46.b. milia Henochitarum: & Phallu, à quo
9. familia Phalluitarum: * & Hesron, à quo 6
Exod. familia Hesronitarum: & Charmi, à quo
6.c.14 familia Charmitarum, * hæ sunt familiæ 7
1. Par. de stirpe Ruben: quarum numerus in-
5.a.3. uentus est quadraginta tria millia & se-
ptingenti triginta. * Filius Phallu, 8
Eliab. * huius filij, Namuel & Datan & 9
Abiron, isti sunt Dathan & Abiron prin- B
|| Sup. cipes populi, || qui surrexerunt contra
16.a.1 Moysen & Aaron in seditione Core,
quando aduersus Dñm rebellauerũt: * & 10
aperiens terra os suum deuorauit Core,
morientibus pluribus, quando combus-
sit ignis ducentos quinquaginta viros.
Et factum est grãde miraculum, * vt Co- 11
re pereunte, filij illius non perirẽt. * Fi- 12
lij Simeon per cognationes suas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelitarũ: Ia-
min, ab hoc familia Iaminitarũ: Iachin,
ab hoc familia Iachinitarum: * Zare, 13
ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc
familia Saulitarum, * hæ sunt familiæ de 14
stirpe Simeon, quarum omnis numerus
fuit, viginti duo millia ducenti. * Filij 15
Gad per cognationes suas: Sephon, ab
hoc familia Sephonitarum: Aggi ab hoc
familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia
Sunitarum: * Ozni, ab hoc familia Ozni- 16
tarum: Her, ab hoc familia Heritarum:
* Arod, ab hoc familia Aroditarũ: Ariel, 17
ab hoc familia Arielitarum, * istæ sunt 18
familiæ Gad, quarum omnis numerus
||Gen. fuit quadraginta millia quingenti. * ||Fi- 19
38.a. lij Iuda, Her & Onan, qui ambo mortui
4. sunt in Terra Chanaan. * Fueruntq; filij 20
Iuda per cognationes suas: Sela, à quo C
familia Selaitarum: Phares, à quo fa-
milia Pharesitarum: Zare, à quo fami-
lia Zareitarum. * Porrò filij Phares 21
Hesron, à quo familia Hesronitarum,
& Hamul, à quo familia Hamulitarum.
* Istæ sunt familiæ Iuda, quarum omnis 22
numerus fuit, septuaginta sex millia
quingenti: * Filij Issachar per cogna- 23
tiones suas: Thola, à quo familia Tho-
laitarũ: Phua, à quo familia Phuaitarũ,
24 * Iasub, à quo familia Iasubitarũ: Sẽran,
25 à quo familia Senranitarũ, * hæ sunt co-
gnationes Issachar, quarũ numerus fuit,
26 sexaginta quatuor millia trecenti. * Filij
Zabulon per cognationes suas: Sared, à
quo familia Sareditarũ: Eleõ, à quo fami-
lia Elonitarũ: Ialel, à quo familia Ialeli-
27 tarũ, * hæ sunt cognationes Zabulõ, qua-
rũ numerus fuit, sexaginta millia quingẽ-
28 ti. * Filij Ioseph per cognationes suas,
29 Manasse & Ephraim. * De Manasse ortus
D est Machir, à quo familia Machiritarũ.
|| Machir genuit Galaad, à quo familia || Iosu.
30 Galaaditarum. * Galaad habuit filios: Ie- 17.a.1
zer, à quo familia Iezeritarũ: & Helec,
31 à quo familia Helecitarum: * & Asriel, à
quo familia Asrielitarũ: & Sechẽ, à quo
32 familia Sechemitarũ: * & Semida, à quo
familia Semidaitarũ: || & Hepher, à quo ||Infr.
33 familia Hepheritarũ. * Fuit autẽ Hepher 27.a.
pater Salphaad, qui filios non habebat, 1.
sed tãtũm filias, quarũ ista sunt nomina:
||Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & || Inf.
34 Thersa, * hæ sunt familiæ Manasse, & nu- 27.a.
merus earum, quinquaginta duo millia 1.
35 septingenti. * Filij autẽ Ephraim per co-
gnationes suas, fuerũt hi: Suthala, à quo
familia Suthalaitarũ: Becher, à quo fa-
milia Becheritarũ: Thehen, à quo fami-
36 lia Thehenitarum, * porrò filius Suthala
37 fuit Herã, à quo familia Heranitarũ, * hę
E sunt cognationes filiorũ Ephraim, qua-
rum numerus fuit, triginta duo millia
38 quingenti. * Isti sunt filij Ioseph per fa-
milias suas. Filij Beniamin in cognatio-
nibus suis: Bela, à quo familia Belaitarũ:
Asbel, à quo familia Asbelitarũ: Ahirã, à
39 quo familia Ahiramitarum: * Suphan, à
quo familia Suphamitarũ: Huphã, à quo
40 familia Huphamitarũ. * Filij Bela: Hered,
& Noëmã. De Hered, familia Heredita-
41 rũ: de Noëmã, familia Noëmanitarũ, * hi
sũt filij Beniamin per cognationes suas,
quorũ numerus fuit, quadraginta quinq;
42 millia sexcẽti. * Filij Dã per cognationes
suas: Suhã, à quo familia Suhamitarum.
hæ sunt cognationes Dan per familias
43 suas, * omnes fuere Suhamitæ, quorũ nu-
merus erat, sexaginta quatuor millia
44 quadringẽti. * Filij Aser per cognationes
suas: Iẽna, à quo familia Iemnaitarũ: Ies-
sui, à quo familia Iessuitarũ: Brie, à quo
45 familia Brieitarũ. * Filij Brie: Heber à quo
familia Heberitarũ: & Melchiel, à quo
46 familia Melchielitarũ. * Nomẽ autẽ filiæ
47 Aser, fuit Sara, * hæ cognationes filiorũ
Aser, & numerus eorum, quinquaginta
tria millia quadringẽti. * Filij Nephtha-
48 li per cognationes suas: Iesiel, à quo fa-
F milia Iesielitarũ: Guni, à quo familia Gu-
49 nitarũ: * Ieser, à quo familia Ieseritarũ:
Sellem, à quo familia Sellemitarum,
50 * hæ sunt cognationes filiorum Neph-

thali per familias suas; quorum nume-
rus, quadraginta quinque millia qua-
dringenti. * Ista est summa filiorum Is- 51
rael, qui recensiti sunt sexcenta millia,
& mille septingenti triginta.*Locutúsq; 52
est Dñs ad Moysen, dicens: * Istis diui- 53
detur terra iuxta numerum vocabulorũ
in possessiones suas.* Pluribus maiorem 54
partem dabis, & paucioribus minorem:
singulis, sicut nunc recensiti sunt trade-
tur possessio:* ita dumtaxat vt sors Ter- 55
ram tribubus diuidat & familiis. *Quid- 56
quid sorte contigerit, hoc vel plures ac-
|| Exo. cipiant, vel pauciores.* || Hic quoq; est 57
6. c. numerus filiorũ Leui per familias suas:
16. Gerson, à quo familia Gersonitarum:
Caath, à quo familia Caathitarum: Me-
rari, à quo familia Meraritarũ.*hæ sunt 58
familiæ Leui: Familia Lobni, familia G
Hebroni, familia Moholi, familia Musi,
familia Core. At verò Caath genuit Am-
ram:* qui habuit vxorẽ Iochabed filiam 59
Leui, quæ nata est ei in Aegypto: hæc
genuit Amram viro suo filios, Aaron &
Moysen, & Mariam sororem eorũ. * De 60
Aaron orti sunt Nadab & Abiu, & Elea-
|| Leu. zare & Ithamar:*||quorũ Nadab & Abiu 61
10. a. 1 mortui sunt, cùm obtulissent ignẽ alie-
|| Sup. num coram Dño. * Fuerúntque omnes 62
3. a. 4. qui numerati sunt, viginti tria millia
1. Par. generis masculini, ab vno mense, & su-
24. prà: quia non sunt recensiti inter filios
a. 2. Israel, nec eis cum ceteris data posses-
sio est.* Hic est numerus filiorũ Israel. 63
qui descripti sunt à Moyse & Eleazaro
sacerdote, in campestribus Moab supra
|| 1. Iordanem contra Iericho. * || Inter 64
Cor. 10 quos, nullus fuit eorum qui antè nu-
a. 5. merati sunt à Moyse & Aaron in deser-
|| Sup. to Sinai.* || Prædixerat enim Dominus, 65
14. d. quòd omnes morerentur in solitudine.
13. 14. Nullúsque remansit ex eis, nisi Caleb
filius Iephone, & Iosue filius Nun.

CAP. XXVII.

Filiæ Salphaad patri succedunt in hæreditatem: dicítque Dominus, Moysen moriturum, vbi ex monte Terram promissionis conspexerit.

|| Sup. ACcesserunt || autẽ filiæ Salpaad, filij 1
26. d. Hepher, filij Galaad, filij Machir, A
32. 33. filij Manasse, qui fuit filius Ioseph: qua-
Inf. rũ sũt nomina, Malaa, & Noa, & Hegla,
31. & Melcha, & Tharsa.* Steterúntq; corã 2
a. 1. Moyse & Eleazaro sacerdote, & cunctis
Iosu. principibus populi ad ostium taberna-
17. a. 1 culi fœderis, atq; dixerunt: *Pater noster 3
|| Sup. mortuus est in deserto, nec fuit in sedi-
16. a. 1 tione, quæ || cõcitata est cõtra Dñm sub
Core, sed in peccato suo mortuus est:
hic nõ habuit mares filios. Cur tollitur
nomẽ illiùs de familia sua, quia nõ ha-
buit filiũ? Date nobis possessionem inter B
cognatos patris nostri. * Retulitque 4
Moyses causã earũ ad iudiciũ Dñi.*Qui 5
dixit ad eũ: Iustã rẽ postulant filiæ Sal- 6
phaad: da eis possessionẽ inter cognatos
patris sui, & ei in hereditatẽ succedant.
7 *Ad filios autẽ Israel loqueris hæc:*Ho-
8 mo cũ mortuus fuerit absq; filio, ad fi-
9 liã eius trãsibit hereditas.*si filiã nõ ha-
buerit, habebit successores fratres suos.
10 *quòd si & fratres nõ fuerint, dabitis he-
11 reditatẽ fratribus patris eius, *sin autem
nec patruos habuerit, dabitur hereditas
his qui ei proximi sunt, erítq; hoc filiis
C Israel sanctũ lege perpetua, sicut præce-
12 pit Dñs Moysi. * Dixit quoque Dñs ad
Moysen: ||Ascẽde in montẽ istũ Abarim, ||Deu.
& contemplare inde Terrã, quã daturus 32. g.
13 sum filiis Israel.* Cúmq; videris eã, ibis 49.
& tu ad populũ tuũ, sicut iuit frater tuꝰ Deut.
14 Aarõ:*quia offẽdistis me in deserto Sin 32. g.
in cõtradictione multitudinis, nec san- 51.
ctificare me voluistis coram ea super Sup.
aquas, hæ sunt aquæ contradictionis in 20. b.
15 Cades deserti Sin.*Cui respõdit Moyses: 12.
16 * Prouideat Dñs Deus spirituum omnis
carnis hominem, qui sit super multitu-
17 dinẽ hanc,* & possit exire & intrare an-
te eos; & educere eos vel introducere,
D ne sit populus Dñi sicut oues absq; pasto-
18 re.* Dixítq; Dñs ad eum: || Tolle Iosue ||Deu.
filium Nun, virum in quo est Spiritus, & 3. d.
19 pone manum tuã super eũ.* Qui stabit 21.
corã Eleazaro sacerdote & omni mul-
20 titudine:*& dabis ei præcepta cũctis vi-
dẽtibꝰ, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eũ
21 omnis synagoga filiorũ Israel.*Pro hoc,
si quid agendum erit, Eleazar sacerdos
consulet Dñm. Ad verbũ eius egredietur
& ingredietur ipse, & omnes filij Israel
22 cũ eo, & cetera multitudo.*Fecit Moy-
ses vt præceperat Dñs. Cùmque tulisset
Iosue, statuit eum corã Eleazaro sacer-
23 dote & omni frequentia populi.*Et im-
positis capiti eius manibus, cuncta re-
plicauit quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

Sacrificia quotidiana & diei septimi ac calendarũ, & de duabus solemnitatibus Azymorum & Hebdomadarum.

1 DIxit quoque Dñs ad Moysen:*Præ-
2 cipe filiis Israel, & dices ad eos:
A Oblationem meã & panes, & incensum
odoris suauissimi offerte per tempora
3 sua.*Hæc sunt sacrificia quæ offerre de-
betis: ||Agnos anniculos immaculatos || Exo.
duos quotidie in holocaustũ sempiter- 29. f.
4 nũ:*vnum offeretis mane, & alterum ad 38.
5 vesperũ,* decimã partẽ ephi similæ, quæ
conspersa sit oleo purissimo, & habeat
6 quartã partem hin. * holocaustum iuge
est quod obtulistis in monte Sinai in
7 odorẽ suauissimum incensi Dñi. * & li-
babitis vini quartã partẽ hin per agnos
8 singulos in Sanctuario Dñi. * Alterúm-
que agnum similiter offeretis ad vespe-
rã, iuxta omnẽ ritum sacrificij matutini, ||Mat.
B & libamentorum eius, oblationem sua- 12. a. 5
9 uissimi odoris Dño.* || Die autem sabbati
offeretis

offeretis duos agnos anniculos immacu-
latos,& duas decimas ſimilæ oleo con-
ſperſæ in ſacrificio,& liba*quæ ritè fū- 10
duntur per ſingula ſabbata in holocau-
ſtū ſempiternū. * In calendis autem of- 11
feretis holocauſtū Dño, vitulos de ar-
mento duos,arietem vnum,agnos anni-
culos ſeptem immaculatos,* & tres de- 12
cimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrifi-
cio per ſingulos vitulos:&duas decimas
ſimilæ oleo cōſperſæ per ſingulos arie-
tes:*& decimā decimę ſimilę ex oleo in 13
ſacrificio per agnos ſingulos holocau-
ſtum ſuauiſſimi odoris atque incenſi eſt
Dño. *Libamēta autē vini,quæ per ſin- 14
gulas fundenda ſunt victimas, iſta erūt:
media pars hin per ſingulos vitulos,ter-
tia per arietē,quarta per agnū,hoc erit
holocauſtū per omnes menſes, qui ſibi C
anno vertente ſuccedūt. *Hircus quoq; 15
offeretur Dño pro peccatis in holocau-
ſtum ſempiternum cum libamētis ſuis.
|| Exo. 12. d. 18. *|| Menſe autē primo quartadecima die 16
mēſis, Phaſe Dñi erit,*& quintadecima 17
die ſolemnitas:ſeptem diebus veſcentur
azymis. *Quarū dies prima venerabilis 18 ||Leu. 23. a 5.
& ſancta erit:omne opus ſeruile nō fa-
cietis in ea. *Offeretiſq; incēſum holo- 19
cauſtum Dño,vitulos de armento duos,
arietē vnū, agnos anniculos immacula-
tos ſeptem: *& ſacrificia ſingulorum ex 20
ſimila quæ cōſperſa ſit oleo, tres deci-
mas per ſingulos vitulos, & duas deci-
mas per arietem,& decimā decimæ per 21
agnos ſingulos;id eſt,per ſeptem agnos.
*Et hircū pro peccato vnū, vt expietur 22
pro vobis, *præter holocauſtū matuti- 23
nū quod ſemper offeretis. * Ita facietis 24
per ſingulos dies ſeptē dierū in fomitē
ignis, & in odorem ſuauiſſimum Dño,
qui ſurget de holocauſto, & de libatio- D
nibus ſingulorū.*Dies quoque ſeptimus 25
celeberrimus & ſanctus erit vobis::om-
ne opus ſeruile nō facietis in eo. *Dies 26
etiā primitiuorū,quādo offeretis nouas
fruges Dño, expletis hebdomadibꝰ, ve-
nerabilis, & ſancta erit:omne opus ſer-
uile nō facietis in ea.*Offeretiſq; holo- 27
cauſtum in odorem ſuauiſſimum Dño,
vitulos de armento duos,arietem vnum
& agnos anniculos immaculatos ſeptē:
*atque in ſacrificiis eorum,ſimilæ oleo 28
conſperſæ tres decimas per ſingulos vi-
tulos,per arietes duas,*per agnos deci- 29
mam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſep-
tem,hircum quoque *qui mactatur pro 30
expiatione: præter holocauſtum ſempi-
ternum & liba eius. *Immaculata offe- 31
retis omnia cum libationibus ſuis.

CAP. XXIX.

Solemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offerendum ſit: nempe ſolemnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

1 MEnſis etiā ſeptimi prima dies ve-
A nerabilis & ſancta erit vobis:om-
ne opus ſeruile non facietis in ea,quia
2 dies clangoris eſt & tubarum. * Offere-
tiſque holocauſtum in odorem ſuauiſ-
ſimum Dño,vitulum de armento vnum,
arietem vnum, & agnos anniculos im-
3 maculatos ſeptem : *& in ſacrificiis eo-
rū,ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas
per ſingulos vitulos, duas decimas per
4 arietem, * vnā decimam per agnum,qui
5 ſimul ſunt agni ſeptem:* & hircum pro
peccato, qui offertur in expiationem
6 populi, * præter holocauſtum calenda-
rum cum ſacrificiis ſuis, & holocauſtū
ſempiternum cum libationibus ſolitis:
eiſdem ceremoniis offeretis in odorem
7 ſuauiſſimum incenſum Dño. * ||Decima Leuit.
quoque dies menſis huius ſeptimi erit 16. g.
vobis ſācta atq; venerabilis,& affligetis 29. &
animas veſtras : omne opus ſeruile non 23. c.
8 facietis in ea. *Offeretiſque holocauſtū 7.
Dño in odorem ſuauiſſimum, vitulum
de armento vnum,arietem vnum,agnos
9 anniculos immaculatos ſeptem : * & in
B ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo cōſperſæ
tres decimas per ſingulos vitulos,duas
10 decimas per arietem,*decimam decimæ
per agnos ſingulos, qui ſunt ſimul agni
11 ſeptē:*& hircum pro peccato, abſq; his
quæ offerri pro delicto ſolent in expia-
tionem, & holocauſtū ſempiternū,cum
12 ſacrificio & libaminibus eorū.*Quinta-
decima verò die mēſis ſeptimi,quæ vo-
bis ſancta erit atque venerabilis, omne
opus ſeruile non facietis in ea,ſed cele-
brabitis ſolemnitatem Dño ſeptem die-
13 bus: *offeretiſq; holocauſtum in odorē
ſuauiſſimum Dño, vitulos de armento
tredecim, arietes duos, agnos annicu-
14 los immaculatos quatuordecim: *& in
libamentis eorum, ſimilæ oleo cōſper-
ſæ tres decimas per vitulos ſingulos,
qui ſunt ſimul vituli tredecim : & duas
decimas arieti vno,id eſt,ſimul arietibꝰ
15 duobus,*& decimā decimæ agnis ſingu-
lis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim:
16 *& hircum pro peccato, abſq; holocau-
C ſto ſempiterno, & ſacrificio, & libami-
17 ne eius. *In die altero offeretis vitulos
de armento duodecim , arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuor-
18 decim:*ſacrificiáque & libamina ſingu-
lorū per vitulos & arietes & agnos ritè
19 celebrabitis : * & hircum pro peccato
abſque holocauſto ſempiterno ſacrifi-
20 ciòque & libamine eius.*Die tertio of-
feretis vitulos vndecim, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuor-
21 decim:*ſacrificiáque & libamina ſingu-
lorū per vitulos & arietes & agnos ritè
22 celebrabitis : *& hircum pro peccato,
abſque holocauſto ſempiterno, ſacrifi-
23 cióq;& libamine eius:*Die quarto offe-
retis vitulos decem,arietes duos,agnos

anniculos immaculatos quatuordecim:
* sacrificiáque & libamina singulorum 24
per vitulos & arietes & agnos ritè ce-
lebrabitis: *& hircũ pro peccato, absq; 25
holocausto sẽpiterno, sacrificióq; eius
& libamine. *Die quinto offeretis vitu- 26
los nouẽ, arietes duos, agnos anniculos
immaculatos quatuordecim: *sacrificiá- 27
que & libamina singulorũ per vitulos
& arietes & agnos ritè celebrabitis: *& 28
hircum pro peccato, absque holocausto
sẽpiterno, sacrificioq; eius & libamine.
* Die sexto offeretis vitulos octo, arie- 29
tes duos, agnos anniculos immaculatos D
quatuordecim: *sacrificiáq; & libamina 30
singulorũ per vitulos & arietes & agnos
ritè celebrabitis: *& hircũ pro peccato, 31
absq; holocausto sẽpiterno, sacrifició-
que eius & libamine. *Die septimo offe- 32
retis vitulos septẽ, & arietes duos, ag-
nos anniculos immaculatos quatuor-
decim: *sacrificiáque & libamina singu- 33
lorũ per vitulos & arietes & agnos ritè
celebrabitis: *& hircũ pro peccato, abs- 34
que holocausto sẽpiterno, sacrificióq;
eius & libamine. * Die octauo, qui est 35
celeberrimus, omne opus seruile nõ fa-
cietis, *offerẽtes holocaustum in odorẽ 36
suauissimũ Dño, vitulũ vnum, arietẽ, a-
gnos anniculos immaculatos septẽ: *sa- 37
crificiáq; & libamina singulorũ per vi-
tulos & arietes & agnos ritè celebrabi-
tis: *& hircũ pro peccato, absque holo- 38
causto sempiterno, sacrificióq; eius & li-
bamine. * Hæc offeretis Dño in solẽni- 39
tatibus vestris: præter vota & oblatio-
nes spõtaneas in holocausto, in sacrifi-
cio, in libamine, & in hostiis pacificis.

CAP. XXX.

De voto ac iuramento virorum, & quando puellarum & vxorum vota seu iuramenta rata sint, vel irrita.

NArrauítq; Moyses filiis Israel om- 1
nia quæ ei Dñs imperarat: *& lo- A
cutus est ad principes tribuũ filiorũ Is- 2
rael: Iste est sermo quem præcepit Dñs:
* Si quis virorũ votũ Dño vouerit, aut 3
se cõstrinxerit iuramento: nõ faciet ir-
ritũ verbũ suũ, sed omne quod promisit
implebit. *Mulier si quippiã vouerit, & 4
se constrinxerit iuramento, quæ est in
domo patris sui, & in ætate adhuc puel-
lari: si cognouerit pater votum quod
pollicita est, & iuramentũ quo obliga-
uit animã suã, & tacuerit, voti rea erit:
*quidquid pollicita est & iurauit, opere 5
complebit. *sin autẽ, statim vt audierit, 6
contradixerit pater: & vota & iuramẽ- B
ta eius irrita erunt, nec obnoxia tene-
bitur sponsioni, eo quòd contradixerit
pater. *Si maritum habuerit, & vouerit 7
aliquid, *& semel de ore eius verbum
egrediens animam eius obligauerit iu-
ramento: * quo die audierit vir, & non 8
contradixerit, voti rea erit, reddẽtque
9 quodcumque promiserat: * sin autem
C audiens statim contradixerit, & irritas
fecerit pollicitationes eius, verbáque
quibus obstrinxerat animam suam pro-
10 pitius erit ei Dñs. * Vidua & repudiata
11 quidquid vouerint, reddent. * Vxor in
domo viri cùm se voto constrinxerit &
12 iuramento, * si audierit vir, & tacuerit,
nec contradixerit sponsioni, reddet
13 quodcumque promiserat. *Sin autẽ ex-
tẽplo cõtradixerit, non tenebitur pro-
missionis rea: quia maritus contradixit,
14 & Dñs ei propitius erit. *Si vouerit, &
D iuramento se constrinxerit, vt per ieiu-
niũ, vel ceterarũ rerũ abstinentiã, affli-
gat animã suam, in arbitrio viri erit vt
15 faciat, siue non faciat. *Quòd si audiens
vir tacuerit, & in alteram diẽ distulerit
sentẽtiam: quidquid vouerat atq; pro-
miserat, reddet: quia statim vt audiuit,
16 tacuit. *sin autẽ contradixerit postquã
resciuit, portabit ipse iniquitatem eius.
17 * Istæ sunt leges, quas constituit Dñs
Moysi, inter virum & vxorem, inter pa-
trẽ & filiã, quæ in puellari adhuc ætate
est, vel quæ manet in parentis domo.

CAP. XXX.

Cæsis Madianitis virgines solæ reseruantur, substantia ex æquo diuiditur pugnantibus & plebi, primitiæ Sacerdoti ac Leuitis traduntur, gratiæ Deo cum donariis offeruntur.

1 LOcutúsque est Dñs ad Moysen, di-
2 cens: * Vlciscere priùs filios Israel
A de Madianitis, & sic colligeris ad po-
3 pulum tuum. *Statímque Moyses, || Ar- || Sup.
mate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, 25. d.
qui possint vltionem Dñi expetere de 17.
4 Madianitis, * mille viri de singulis tri-
bubus eligãtur ex Israel qui mittantur
5 ad bellum. * Dederúntque millenos de
singulis tribubus, id est, duodecim mil-
6 lia expeditorum ad pugnam: *quos mi-
sit Moyses cum Phinees filio Eleazari
sacerdotis, vasa quoque sancta, & tubas
7 ad clangendum tradidit ei. * Cúmque
pugnassent contra Madianitas atque vi-
8 cissent, omnes mares occiderunt, * || & Ios. 13.
B reges eorum, Eui, & Recem, & Sur, & c. 21.
Hur, & Rebe, quinque principes gentis:
Balaã quoque filiũ Beor interfecerunt
9 gladio. *Ceperúntque mulieres eorum,
& paruulos, omniáque pecora, & cun-
ctam supellectilem: quidquid habere
10 potuerant depopulati sunt: *tam vrbes
quàm viculos & castella flamma con-
11 sumpsit. * Et tulerunt prædam, & vni-
uersa quæ ceperant tam ex hominibus
12 quàm ex iumentis, * & adduxerunt ad
Moysen, & Eleazarũ sacerdotem, & ad
omnem multitudinẽ filiorũ Israel: reli-
qua autẽ vtensilia portauerunt ad ca-
stra in campestribus Moab iuxta Iorda-
13 nem contra Iericho. *Egressi sunt autẽ
C Moyses & Eleazar sacerdos, & omnes
principes

principes synagogæ, in occursum eorũ
extra castra. *Iratúsque Moyses princi- 14
pibus exercitus,tribunis,& centurioni-
bus qui venerant de bello,*ait: Cur fe- 15
|| Sup. minas reseruastis? * || Nónne istæ sunt, 16
25. d. quæ deceperunt filios Israel ad sugge-
18. stionẽ Balaã,& præuaricari vos fecerũt
in Dño super peccato Phogor, vnde &
|| Iu- percussus est populus? * || Ergo cunctos 17
dic.21. interficite quidquid est generis mascu-
11. lini, etiam in paruulis:& mulieres,quæ
nouerunt viros in coitu, iugulate: *
puellas autem & omnes feminas virgi- 18
nes reseruate vobis: * & manete extra 19
castra septem diebus.Qui occiderit ho-
minẽ vel occisum tetigerit, lustrabitur
die tertio & septimo. *Et de omni præ- 20
da, siue vestimentum fuerit,siue vas, &
aliquid in vtensilia præparatum, de ca-
prarum pellibus,& pilis,& ligno,expia-
bitur.*Eleazar quoque sacerdos, ad vi- 21
ros exercitus qui pugnauerant,sic locu- D
||Leu. tus est.Hoc est præceptum legis, ||quod
6. d. mandauit Dñs Moysi:*Aurum,& argen- 22
28. & tum,& æs,& ferrũ,& plumbũ,& stannũ,
31. c. * & omne quod potest transire per flã- 23
33. & mas, igne purgabitur. Quidquid autem
35. b. ignem non potest sustinere,aqua expia-
12.] tionis sanctificabitur: * & lauabitis ve- 24
stimenta vestra die septimo,& purificati
postea castra intrabitis. *Dixit quoque 25
Dñs ad Moysen: *Tollite summã eorum 26
quæ capta sunt,ab homine vsque ad pe-
cus,tu & Eleazar sacerdos & principes
vulgi: * diuidésque ex æquo prædam, 27
inter eos qui pugnauerunt egressique
sunt ad bellum,& inter omnem reliquã
multitudinem, * & separabis partẽ Dño 28
ab his qui pugnauerunt & fuerunt in
bello,vnam animam de quingentis,tam
ex hominibꝰ quàm ex bobus & asinis & E
ouibus, * & dabis eam Eleazaro sacer- 29
doti,quia primitiæ Dñi sunt.*Ex media 30
quoque parte filiorum Israel accipies
quinquagesimũ caput hominũ,& boum,
& asinorũ,& ouiũ,cunctorũ animãtium
& dabis ea Leuitis, qui excubant in cu-
stodiis tabernaculi Dñi. * Fecerúntque 31
Moyses & Eleazar , sicut præceperat
Dñs.*Fuit autẽ præda,quã exercitus ce- 32
perat , ouiũ sexcenta septuaginta quin-
que millia,*boum septuaginta duo mil- 33
lia,*asinorum sexaginta millia & mille: 34
* animæ hominũ sexus feminei,quæ nõ 35
cognouerant viros,triginta duo millia.
* Datáque est media pars his qui in 36
prælio fuerant,ouium trecenta triginta
septem millia quingentæ, * è quibus in 37
partem Dñi supputatæ sunt oues sexcẽ- F
tæ septuaginta quinque. * Et de bobus 38
triginta sex millibus,boues septuaginta
& duo:*de asinis triginta millibus quin- 39
gentis, asini sexaginta vnus: *de anima- 40
bus hominũ sedecim millibus,cesserunt
in partem Domini triginta duæ animæ,
41 *Tradidítque Moyses numerum primi-
tiarũ Dñi Eleazaro sacerdoti,sicut fue-
42 rat ei imperatum,*ex media parte filio-
rum Israel,quam separauerat his qui in
43 prælio fuerant. * De media verò parte
quæ contigerat reliquæ multitudini,id
est, de ouibus trecentis triginta septem
44 millibus quingentis, * & de bobus tri-
45 ginta sex millibus, *& de asinis triginta
46 millibus quingentis, * & de hominibus
47 sedecim millibus, * tulit Moyses quin-
G quagesimum caput,& dedit Leuitis, qui
excubabant in tabernaculo Dñi, sicut
48 præceperat Dñs. Cúmque accessissent
principes exercitus ad Moysen, & tri-
49 buni, centurionésque, dixerunt: * Nos
serui tui recensuimus numerũ pugnato-
rum,quos habuimus sub manu nostra:
50 & ne vnus quidẽ defuit. *Ob hanc cau-
sam offerimus in donariis Dñi singuli
quod in præda auri potuimus inuenire,
periscelides & armillas,annulos & dex-
tralia,ac murænulas, vt depreceris pro
51 nobis Dñm. *Susceperúntq; Moyses, &
Eleazar sacerdos , omne aurum in di-
52 uersis speciebus, * pondo sedecim mil-
lia,septingentos quinquaginta siclos, à
53 tribunis & centurionibus. *Vnusquisq;
enim quod in præda rapuerat,suũ erat.
54 * Et susceptum intulerunt in taberna-
culum testimonij, in monimentum fi-
liorum Israel coram Domino.

CAPVT XXXII.

Filiis Ruben & Gad & dimidia tribui Manasse portio datur trans Iordanem, modo fratres suos in Terram promissionis armati præcedant.

I Filij autẽ Ruben & Gad habebant pe-
A cora multa, & erat illis in iumentis
infinita substantia. Cúmque vidissent
Iazer,& Galaad aptas animalibus alen-
2 dis terras, * venerunt ad Moysen, & ad
Eleazarũ sacerdotẽ,& principes multi-
3 tudinis, atque dixerunt: * Ataroth, &
Dibon,& Iazer, & Nemra,Hesebon , &
4 Eleale,& Saban,& Nebo,& Beon,terra,
quam percussit Dñs in conspectu filio-
rum Israel , regio vberrima est ad pastũ
animalium: & nos serui tui habemus
5 iumenta plurima: * precamúrque si in-
ueniens gratiam coram te,vt des nobis
famulis tuis eam in possessionem , nec
6 facias nos transire Iordanem. * Quibus
B respondit Moyses:Numquid fratres ve-
stri ibunt ad pugnam & vos hic sedebi-
7 tis? * Cur subuertitis mentes filiorum
Israel, ne transire audeant in locũ, quẽ
8 eis daturus est Dñs: *nónne ita egerunt
patres vestri, quando misi de Cadesbar-
9 ne ad explorandam terram? *||Cúmque ||Sup.
venissent vsque ad Vallẽ botri, lustrata 13. d.
omni regione, subuerterunt cor filiorũ 24.
Israel vt non intrarent fines, quos eis
10 Dñs dedit. * Qui iratus iurauit, dicens:
11 * Si videbunt homines isti, qui ascen-
derunt

derunt ex Ægypto, à viginti annis &
supra Terrã, quam sub iuramento pol-
licitus sum Abraham, Isaac, & Iacob &
noluerunt sequi me, *præter Caleb filiũ 12
Iephone Cenezæum, & Iosue filiũ Nun: C
isti impleuerunt voluntatem meã. *Ira- 13
túsque Dñs aduersum Israel, circum-
duxit eum per desertum quadraginta
annis, donec consumeretur vniuersa
generatio, quæ fecerat malum in con-
spectu eius. *Et ecce, inquit, vos surre- 14
xistis pro patribus vestris incrementa,
& alumni hominum peccatorum, vt au-
geretis furorem Domini contra Israel.
* Quòd si nolueritis sequi eum, in soli- 15
tudine populũ derelinquet: & vos causa
eritis necis omnium. *At illi propè ac- 16
cedentes, dixerunt: Caulas ouiũ fabri-
cabimus, & stabula iumentorũ, paruulis
quoque nostris vrbes munitas: *nos au- 17
tẽ ipsi armati & accincti pergemus ad D
prælium ante filios Israel, donec intro-
ducamus eos ad loca sua. Paruuli no-
stri, & quidquid habere possumus, erunt
in vrbibus muratis, propter habitatorũ
insidias. *Nõ reuertemur in domos no- 18
stras, vsque dum possideant filij Israel
hereditatem suam: *nec quidquã quæ- 19
remus trans Iordanem, quia iam habe-
mus nostram possessionem in orientali
Iof. 1. c. 14. eius plaga. * Quibus Moyses ait: ||Si fa- 20
citis quod promittitis, expediti pergite
coram Dño ad pugnam. * & omnis vir 21
bellator armatus Iordanem transeat,
donec subuertat Dñs inimicos suos, *& 22
subiiciatur ei omnis Terra: tunc eritis E
inculpabiles apud Dñm & apud Israel,
& obtinebitis regiones, quas vultis co-
ram Dño. *Sin autem quod dicitis, non 2
feceritis, nulli dubiũ est quin peccetis
in Deum: & scitote quoniam peccatum
vestrum apprehendet vos. * Ædificate 24
ergo vrbes paruulis vestris, & caulas, &
stabula ouibus ac iumẽtis: & quod pol-
Iof. 4. c. 12. liciti estis implete. *||Dixerúntque filij 25
Gad & Ruben ad Moysen Serui tui su-
mus, faciemus quod iubet Dñs noster.
*Paruulos nostros, & mulieres, & peco- 26
ra, ac iumenta relinquemus in vrbibus
Galaad: nos autem famuli tui omnes 27
expediti pergemus ad bellũ sicut tu do-
mine loqueris. *Præcepit ergo Moyses 28
Eleazaro sacerdoti, & Iosue filio Nũ, &
principibus familiarũ per tribus Israel,
Deut. 3. b. 12. Iof. 13. b. 8. & 22. a. 4. & dixit ad eos: *||Si transierint filij Gad 29
& filij Ruben vobiscũ Iordanem, omnes
armati ad bellum coram Dño, & vobis
fuerit terra subiecta: date eis Galaad in
possessionem. *Sin autem noluerint trã- 30
sire armati vobiscum in terrã Chanaan,
inter vos habitãdi accipiant loca. * Re- 31
sponderúntque filij Gad, & filij Ruben:
Sicut locutus est Dñs seruis suis, ita fa-
ciemus: * ipsi armati pergemus coram 32
Dño in terrã Chanaan, & possessionem,
iam suscepisse nos cõfitemur trans Ior-
33 danem. *||Dedit itaq; Moyses filiis Gad Iof. 22. a. 4.
& Ruben, & dimidiæ tribui Manasse filij
Ioseph, regnũ Sehon regis Amorrhæi, &
G regnũ Og regis Basan, & terram eorum
34 cum vrbibus, suis per circuitum. *Igitur
extruxerũt filij Gad, Dibon, & Ataroth,
35 & Aroer, *& Etroth, & Sophã, & Iazer,
36 & Iegbaa: *& Bethnemra, & Betharan,
vrbes munitas, & caulas pecoribus suis.
37 * Filij verò Ruben ædificauerunt Hese-
38 bon, & Eleale, & Cariathaim, *& Nabo,
& Baalmeon versis nominibus, Sabama
quoque: imponentes vocabula vrbibus,
39 quas extruxerant. *||Porrò filij Machir, Gen. 50. d. 22.
filij Manasse, perrexerunt in Galaad, &
vastauerunt eam interfecto Amorrhæo
40 habitatore eius. * Dedit ergo Moyses
Terram Galaad Machir filio Manasse,
41 qui habitauit in ea. * Iair autem filius
Manasse abiit & occupauit vicos eius,
quos appellauit Hauoth Iair, id est,
42 Villas Iair. * Nobe quoque perrexit, &
* apprehendit Chanath cum viculis suis.
vocauítque eam ex nomine suo Nobe.

CAP. XXXIII.

Mansionibus 42. filiorum Israel per varia loca in deserto recensitis, Chananæi à Domino iubentur interimi.

1 HÆ sunt mansiones filiorum Israel,
A qui egressi sunt de Ægypto per
turmas suas in manu Moysi & Aaron,
2 * quas descripsit Moyses iuxta castrorũ
3 loca, quæ Dñi iussione mutabant. *Pro-
fecti igitur de Ramesse mense primo,
quintadecima die mensis primi, altera
die Phase, filij Israel in manu excelsa,
4 videntibus cunctis Ægyptiis, * & sepe-
lientibus primogenitos, quos percusse-
rat Dñs (nam & in diis eorũ exercuerat
5 vltionẽ) *castrametati sunt in Soccoth.
6 * Et de Soccoth venerunt in Ethã, quæ
7 est in extremis finibus solitudinis. *||In- Exod. 14. a. 2.
de egressi venerunt cõtra Phihahiroth,
B quæ respicit Beelsephon, & castrame-
8 tati sunt ante Magdalũ. *Profectíque de
Phihahiroth, trãsierũt per mediũ mare
in solitudinẽ: & ambulantes tribus die-
bus per desertũ Ethã, castrametati sunt
9 in Mara. * Profectiq; de Mara venerũt Exod. 15. g. 27.
in Elim, vbi erant duodecim fontes
aquarum, & palmæ septuaginta: ibíque
10 castrametati sunt. * Sed & inde egressi,
fixerunt tentoria super Mare rubrum.
11 Profectiq; de Mari rubro, *castrametati
12 sunt in deserto Sin. *Vnde egressi, vene-
13 runt in Daphca. *Profectiq; de Daphca,
14 castrametati sunt in Alus. * Egressique
C de Alus, in Raphidim fixere tentoria,
|| vbi populo defuit aqua ad bibendum. Exod. 17. a. 1.
15 * Profectique de Raphidim, castrame-
16 tati sunt in deserto Sinai. * Sed & de Exod. 19. a. 2.
solitudine || Sinai egressi, venerunt ad
17 sepulchra concupiscentiæ. *||Profectiq; Su. 11. g. 34.
de sepulchris concupiscentiæ castrame-
tati

1p. tati sunt in Haseroth. || Et de Haseroth 18
.1. venerunt in Rethma. * Profectique de 19
Rethma, castrametati sunt in Remmon-
phares.* Vnde egressi, venerũt in Lebna 20
* De Lebna, castrametati sunt in Ressa. 21
* Egresśiq; de Ressa venerunt in Ceela- 22
tha.* Vnde profecti, castrametati sunt 23
in monte Sepher.* Egressi de monte Se- 24
pher, venerunt in Arada.* Inde proficis- 25
centes, castrametati sunt in Maceloth.
* Profectique de Maceloth, venerunt in 26
Thahath.* De Thahath, castrametati sũt 27
in Thare. * Vnde egressi, fixere tentoria 28
in Methca.* Et de Methca, castrametati 29
sunt in Hesmona.* Profectique in Hes- 30
Deu. mona, venerunt in Moseroth.* || Et de 31
.b.7 Moseroth, castrametati sunt in Bene- D
iaacã.* Profectiq; de Beneiaacã, venerũt 32
in montẽ Gadgad. * Vnde profecti, ca- 33
strametati sunt in Ietebatha.* Et de Ie- 34
tebatha, venerũt in Hebrona.* Egresśiq; 35
de Hebrona, castrametati sunt in Asion-
Sup. gaber.* || Inde profecti, venerunt in de- 36
0.a.1 sertũ Sin, hæc est Cades. * Egresśiq; de 37
Cades, castrametati sunt in monte Hor, E
Sup. in extremis finibꝰ Terræ Edõ.* || Ascen- 38
10.d. ditque Aaron sacerdos in montem Hor,
25. iubente Dño: & ibi mortuus est anno
Deut. quãdragesimo egressionis filiorũ Israel
32.g. ex Ægypto, mense quinto, prima die mẽ-
50. sis.* cùm esset annorum centum viginti 39
trium.* Audiuítq; Chananæus rex Arca, 40
qui habitabat ad meridiẽ, in Terrã Cha-
naã venisse filios Israel.* Et profecti de 41
monte Hor, castrametati sunt in Salmo-
na.* Vnde egressi, venerunt in Phunon. 42
* Profectique de Phunon, castrametati 43
sunt in Oboth, * Et de Oboth, venerunt 44
in Ieabarim, quæ est in finibꝰ Moabita- F
rũ.* Profectiq; de Ieabarim, fixere ten- 45
toria in Dibõgad.* Vnde egressi, castra- 46
metati sunt in Helmondeblathaim. * 47
Egresśiq; de Helmondeblathaim, vene-
runt ad montes Abarim contra Nabo. * 48
Profectiq; de montibus Abarim, transie-
rũt ad campestria Moab, supra Iordanẽ
contra Iericho.* Ibiq; castrametati sunt 49
de Bethsimoth vsque ad Abelsatim in
planioribus locis Moabitarũ,* vbi locu- 50
tus est Dñs ad Moysen: * Præcipe filiis 51
Israel, & dic ad eos: Quando transieritis
||Deu. Iordanẽ; intrãtes Terrã Chanaan,* ||dis- 52
7.a.5. perdite cunctos habitores* Terræ illius G
Iud. confringite titulos, & statuas cõminuite
2.a.2. atque omnia excelsa vastate,* mundãtes 53
terram, & habitantes in ea, ego.n. dedi
vobis illã in possessionem,* quã diuide- 54
tis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorẽ
& paucis angustiorem. Singulis vt sors
ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per
tribus & familias possessio diuidetur, * 55
Sin autẽ nolueritis interficere habita-
tores Terræ: qui remãserint, erũt vobis
quasi claui in oculis, & lanceæ in late-
ribus, & aduersabuntur vobis in Terra
56 habitationis vestræ: * & quidquid illis
cogitaueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIV.

Terræ promissionis situs & limites iuxta varias orbis plagas; eáque sorte diuidenda præcipitur, addito illorum nominibus qui eam diuidant.

1 Locutúsq; est Dñs ad Moysen, dicẽs:
2 * Præcipe filiis Israel, & dices ad
A eos: Cùm ingressi fueritis Terram Cha-
naã, & in possessionẽ vobis sorte ceci-
3 derit, his finibus terminabitur.* || Pars || Ios
meridiana incipiet à solitudine Sin, quę 15.a.1.
est iuxta Edõ: & habebit terminos con-
4 tra Orientẽ mare salsissimũ,* qui circui-
bunt australẽ plagã per ascensum Scor-
pionis, ita vt transeãt in Senna, & perue-
niãt à meridie vsq; ad Cadesbarne, vn-
de egredientur confinia ad villã nomine
5 Adar, & tendẽt vsq; ad Asemona.* ibítq;
B per gyrum terminus ab Asemona vsque
ad Torrentem Ægypti, & maris magni
6 littore finietur. * Plaga autẽ occidẽta-
lis à mari magno incipiet, & ipso fine
7 claudetur.* Porrò ad septẽtrionale pla-
gã à mari magno termini incipiẽt, per-
8 uenientes vsque ad montẽ altissimũ.* à
quo venient in Emath vsq; ad terminos
9 Sedada.* ibúntq; confinia vsque ad Ze-
phrona, & villã Enan, hi erũt termini in
10 parte Aquilonis.* Indè metabuntur fines
contra orientalẽ plagã de villa Enã vsq;
11 Sephama, & de Sephama descendẽt ter-
mini in Rebla contra fontẽ Daphnim:
inde peruenient contra Orientẽ ad mare
12 Cenereth:* & tendent vsq; ad Iordanẽ,
C & ad vltimũ salsissimo claudentur mari.
Hanc habebitis Terrã per fines suos in
13 circuitu.* Præcepitque Moyses filiis Is-
rael, dicens: Hæc erit Terra, quam possi-
debitis sorte, & quã iussit Dñs dari no-
14 uem tribubus, & dimidiæ tribui.* Tribꝰ
enim filiorũ Rubẽ per familias suas, &
tribꝰ filiorũ Gad iuxta cognationũ nu-
15 merũ, media quoquè tribus Manasse, *
id est, duæ semis tribus, acceperunt par-
tẽ suam trans Iordanem cõtra Iericho
16 ad orientalem plagam. * Et ait Dñs ad
17 Moysen: * || Hæc sunt nomina virorũ qui || Ios.
Terrã vobis diuident, Eleazar sacerdos 14.a.
& Iosue filius Nun, & singuli principes 1.2.
18 de tribubus singulis,* quorum ista sunt
19 vocabula: De tribu Iuda, Caleb filiꝰ Ie-
D phone.* De tribu Simeon Samuel filius
20 Ammiud. * de tribu Benjamin, Elidad
21 filius Chaselõ.* De tribu filiorum Dan,
22 Bocci filius Iogli.* Filiorum Ioseph de
23 tribu Manasse, Hanniel filius Ephod. *
De tribu Ephraim, Camuel filius Septh-
24 tha. * De tribu Zabulon, Elisaphan fi-
25 lius Pharnach.* De tribu Issachar, dux
26 Phaltiel filius Ozan. * De tribu Aser,
27 Ahiud filius Salomi. * De tribu Neph-
28 thali, Phedael filius Ammiud.* Hi sun
29 quibus præcepit Dominus vt diui

rent filiis Israel Terram Chanaan.

C A P. XXXV.

Aßignari iubentur vrbes & suburbana Leuitis, & vrbes refugij pro homicidio non voluntario: lex homicidij voluntarij, & non voluntarij: vnius testimonio nemo puniendus.

HÆc quoq; locutus est Dominus ad 1
Moysen in campestribus Moab su-2
pra Iordanē, contra Iericho.* || Præcipe A
filiis Israel, vt dent Leuitis de possessio-
nibus suis * vrbes ad habitandum, & 3
suburbana earum per circuitum: vt ipsi
in oppidis maneant, & suburbana sint
pecoribus ac iumentis:* quæ à muris ci-4
uitatum forinsecus, per circuitū, mille
passuū spatio tendentur.* contra Orien-5
tem duo millia erūt cubiti, & cōtra Me-
ridiē similiter erunt duo millia: ad ma-
re quoq; quod respicit ad Occidētem,
eadē mensura erit, & septētrionalis pla-
ga æquali termino finietur: erúntque
vrbes in medio, & foris suburbana.* De 6
ipsis autem oppidis, quæ Leuitis dabi-
tis, sex erunt in fugitiuorum auxilia se-
parata, vt fugiat ad ea qui fuderit san-
guinem: & exceptis his, alia quadragin-
ta duo oppida, * id est, simul quadra-7
ginta octo cum suburbanis suis.* Ipsæq; 8
vrbes, quæ dabuntur de possessionibus B
filiorum Israel, ab his, qui plus habent,
plures auferentur: & qui minus, paucio-
res: singuli iuxta mensuram heredita-
tis suæ dabunt oppida Leuitis.* Ait Dñs 9
ad Moysē:* Loquere filiis Israel, & dices 10
ad eos: || Quādo transgressi fueritis Ior-
danē in Terrā Chanaan,* decernite quæ 11
vrbes esse debeant in præsidia fugitiuo-
rum, qui nolentes sanguinem fuderint:
* in quibus cum fuerit profugus, cogna-12
tus occisi non poterit eum occidere,
donec stet in conspectu multitudinis, &
causa illius iudicetur.* || De ipsis autem 13
vrbibus, quæ ad fugitiuorū subsidia se-
parantur,* tres erunt trans Iordanem, & 14
tres in Terra Chanaan, * tam filiis Is-15
rael quàm aduenis atque peregrinis, vt
confugiat ad eas qui nolens sanguinem
fuderit. * Si quis ferro percusserit, & 16
mortuus fuerit qui percussus est: reus C
erit homicidij, & ipse morietur. * Si la-17
pidē iecerit, & ictus occubuerit, simili-
ter punietur.* || Si ligno percussus inte-18
rierit: percussoris sanguine vindicabi-
tur.* Propinquus occisi, homicidam in-19
terficiet: statim vt apprehenderit eum,
interficiet. * Si per odium quis hominē 20
impulerit, vel iecerit, quippiam in eum
per insidias: aut cum esset inimicus, 21
manu percusserit, & ille mortuus fue-
rit: percussor, homicidij reus erit, co-
gnatus occisi statim vt inuenerit eum,
iugulabit.* Quod si fortuitu, & absque 22
odio & inimicitiis, quidquam horum 23
fecerit,* & hoc audiente populo fuerit 24
comprobatum, atque inter percussorem
& propinquum sanguinis quæstio ven-
25 tilata:* liberabitur innocens de vltoris
D manu, & reducetur per sententiam in
vrbem ad quam confugerat, manebitq;
ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo
26 sācto vnct⁹ est, moriatur.* Si interfector
extra fines vrbium quæ exulibus depu-
27 tatæ sunt,* fuerit inuentus, & percussus
ab eo qui vltor est sanguinis absq; noxa
28 erit qui eum occiderit.* debuerat enim
profugus vsq; ad mortem Pontificis in
vrbe residere, postquā autē ille obierit,
29 homicida reuertetur in terrā sua.* Hæc
sempiterna erunt, & legitima in cunctis
30 habitationibus vestris. * Homicida sub
testibus punietur: ad vnius testimoniū
31 nullus condemnabitur.* Non accipietis
pretiū ab eo, qui reus est sanguinis, sta-
32 tim & ipse morietur.* Exules & profugi
ante mortem Pontificis nullo modo in
33 vrbes suas reuerti poterūt:* ne pollua-
tis terram habitationis vestræ, quæ in-
sontium cruore maculatur: nec aliter
expiari potest, nisi per eius sanguinem,
34 qui alterius sanguinem fuderit.* Atque
ita emundabitur vestra possessio, me
commorante vobiscum. ego enim sum
Dñs qui habito inter filios Israel.

C A P. XXXVI.

Tribus per connubia non misceantur, ne possessiones confundantur.

1 A Ccesserunt || autem & principes fa-
A miliarum Galaad filij Machir, filij
Manasse de stirpe filiorum Ioseph: lo-
cutique sunt Moysi coram principibus
2 Israel, atq; dixerunt.* Tibi domino no-
stro præcepit Dñs vt Terram sorte di-
uideres filiis Israel, & vt filiabus Sal-
phaad fratris nostri dares possessionem
3 debitam patri:* quas si alterius tribus
homines vxores acceperint, sequetur
B possessio sua, & translata ad aliā tribū,
4 de nostra hereditate minuetur:* atq; ita
fiet, vt cum iubileus, id est, quinquage-
simus annus remissionis aduenerit, con-
fundatur sortium distributio, & aliorū
5 possessio ad alios transeat. * Respondit
Moyses filiis Israel, & Dño præcipiente
ait: Rectè tribus filiorum Ioseph locuta
6 est.* & hæc lex super filiabus Salphaad à
C Domino promulgata est: || Nubant qui-
bus volunt, tantùm vt suæ tribus homi-
7 nibus: * ne cōmisceatur possessio filio-
rum Israel de tribu in tribum. Omnes
enim viri ducent vxores de tribu & co-
8 gnatione sua:* & cunctæ feminæ de ea-
dem tribu maritos accipiēt: vt heredi-
9 tas permaneat in familiis,* nec sibi mis-
10 ceantur tribus, sed ita maneant * vt à
Domino separatæ sunt. Fecerúntq; filię
11 Salphaad vt fuerat imperatum: & nu-
D pserunt, Maala, & Thersa, & Hegla, &
12 Melcha, & Noa filiis patrui sui, * de fa-
milia Manasse, qui fuit filius Ioseph: &
possessio.

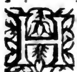
|| Iosu. 21. a. 2.
|| Deu. 19. a. 1 Iosu. 20. a. 2.
|| Iosu. 20. c. 7. d. 8. Deut. 4. g. 41
|| Deu. 19. c. 11.
|| Sup. 27. a. 1
|| Tob. 7. c. 14

possessio, quæ illis fuerat attributa,
mansit in tribu & familia patris eorum.
* Hæc sunt mandata atque iudicia, quæ 13
mandauit Dominus per manum Moysi
ad filios Israel, in campestribus Moab
supra Iordanem contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAÏCE ELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

Breuis epilogus eorum quæ Israeli in deserto contigerant, pœnaque infideli populo inflicta.

Æc sunt verba, quæ locutus est 1
Moyses ad omnem Israel trãs A
Iordanẽ in solitudine cãpestri,
contra Mare rubrũ, inter Pha-
rã & Thophel & Laban & Haseroth, vbi
auri est plurimum: * vndecim diebus de 2
Horob per viã montis Seir vsq; ad Ca-
desbarne. * Quadragesimo anno, vndeci- 3
mo mense, prima die mensis, locutus est
Moyses ad filios Israel omnia quæ prę-
Nu. ceperat illi Dñs, vt diceret eis: * || postquã 4
1. c. percussit Sehon regem Amorrhæorum,
4. qui habitabat in Hesebon: & Og regem
Basan, qui mansit in Astaroth, & in
Edrai; * & trans Iordanẽ in Terra Moab. 5
Cœpitq; Moyses explanare legẽ, & dice-
re: * Dñs Deus noster locutus est ad nos 6
in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd in B
hoc monte mansistis: * reuertimini, & 7
venite ad montem Amorrhæorum, & ad
cætera quæ ei proxima sunt, campestria
atq; montana & humiliora loca contra
Meridiem, & iuxta litus Maris, Terrã
Chananæorum, & Libani vsq; ad flumẽ
magnũ Euphraten. * En, inquit, tradidi 8
vobis: ingredimini & possidete eam, su-
per qua iurauit Dñs patribus vestris
Abraham, Isaac, & Iacob, vt daret illam
eis, & semini eorum post eos. * Dixitque 9
Exo. vobis in illo tempore: * || Nõ possũ solus 10
8. c. sustinere vos: quia Dñs Deus vester mul-
8. tiplicauit vos: & estis hodie sicut stel-
læ cæli, plurimi. (* Dñs Deus patrum 11
vestrorũ addat ad hunc numerũ multa B
millia, & benedicat vobis sicut locutus
est.) * Non valeo solus negotia vestra 12
sustinere, & pondus ac iurgia. * Date ex 13
vobis viros sapientes & gnaros, & quo-
rũ conuersatio sit probata in tribubus
vestris, vt ponam eos vobis principes.
* Tunc respondistis mihi. Bona res est, 14
quã vis facere. * Tulitq; de tribubus ve- 15
stris viros sapientes & nobiles, & con-
stitui eos principes, tribunos, & centu-
02. riones, & quinquagenarios ac decanos,
d. qui docerent vos singula. * Præcepique 16
eis, dicẽs: Audite illos, & || quod iustum
est iudicare: siue sit ille, siue peregrinus.
17 * || Nulla erit distãtia personarũ, ita par- || Infr.
uum audietis vt magnum: nec accipietis 19 d. 9
cuiusquam personã, quia Dei iudicium Leui.
est. Quòd si difficile vobis visũ aliquid 19. c.
D fuerit, referte ad me, & ego audiam. 15.
18 * Præcepiq; omnia quę facere deberetis. Inf.
19 * Profecti autem de Horeb, transiuimus 16. d.
per eremum terribilẽ & maximã, quam 19.
vidistis, per viã montis Amorrhæi, sicut Prou.
præceperat Domin⁹ Deus noster nobis. 24. c.
20 Cúmq; venissemus in Cadesbarne, * dixi 23.
vobis: Venistis ad montẽ Amorrhæi, quẽ Eccli.
21 Dñs Deus noster daturus est nobis. * Vi- 42. a.
de Terram, quam Dñs Deus tuus dat ti- 1. Ia-
bi: ascende & posside eam, sicut locutus cobi 2.
est Dñs Deus noster patribus tuis: noli a. 1.
22 timere, nec quidquam paueas. * || Et ac- || Nu.
cessistis ad me omnes, atq; dixistis: Mit- 1. a. 3.
tamus viros qui considerent terrã: &
renuntient per quod iter debeamus as-
cendere, & ad quas pergere ciuitates.
23 * Cúmque mihi sermo placuisset, misi ex
vobis duodecim viros, singulos de tri-
24 bubus suis. * Qui cùm perrexissent, & as-
cendissent in montana, venerunt vsq; ad
25 Vallẽ botri: & considerata terra, * sumẽ-
tes de fructibus eius, vt ostenderent
E vbertatem, attulerunt ad nos, atque di-
xerunt: Bona est terra, quam Dñs Deus
26 noster daturus est nobis. * Et noluistis
ascendere, sed increduli ad sermonem
27 Dñi Dei nostri: * murmurastis in taber-
naculis vestris, atque dixistis: Odit nos
Dñs, & idcircò eduxit nos de Terra Æ-
gypti, vt traderet nos in manu Amor-
28 rhæi, atque deleret. * Quò ascendemus?
nuntij terruerunt cor nostrum, dicẽtes:
Maxima multitudo est, & nobis statura
procerior: vrbes magnæ, & ad cœlum
vsq; munitæ: filios Enacim vidimus ibi.
29 * Et dixi vobis: Nolite metuere, nec ti-
30 meatis eos: * Dñs Deus, qui ductor est
vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fe-
31 cit in Ægypto cunctis videntibus. * Et in
solitudine (ipse vidisti) portauit te Dñs
Deus tuus, vt solet homo gestare par-
uulum filium suum, in omni via per quã
F ambulastis, donec veniretis ad locum
32 istum. * Et nec sic quidẽ credidistis Dño
33 Deo vestro, * || qui præcessit vos in via, || Exo.
& metatus est locum, in quo tentoria 13. d.
figere deberetis, nocte ostendens vobis 21.
iter per ignem, & die per columnã nu- Nu. 14
34 bis. * Cúmque audisset Dñs vocẽ sermo- c. 14.
num vestrorum, iratus iurauit, & ait:
35 * || Non videbit quispiã de hominib⁹ ge- || Psal.
nerationis huius pessimæ Terrã bonam 94. b.
quam sub iuramento pollicitus sum pa- 11.
36 tribus vestris: * præter Caleb filium Ie- || Nu.
phone: ipse enim videbit eam, & ipsi da- 14. d.
bo Terram quam calcauit, & filiis eius, 23.
37 quia secutus est Dñm. * Nec miranda in-
dignatio in populum, cùm mihi quoq;
iratus Dñs propter vos dixerit: Nec tu

ingre

ingredieris illuc:* sed Iosue filius Num 38
minister tuus, ipse intrabit pro te:hunc
exhortare & robora,& ipse sorte Terrã
diuidet Israeli.* Paruuli vestri,de quib⁹ 39
dixistis quod captiui ducerentur,& filij
qui hodie boni ac mali ignorant distã-
tiam, ipsi ingredientur: & ipsis dabo G
Terram,& possidebunt eam. * Vos autẽ 40
reuertimini & abite in solitudinem per
viã Maris rubri.*|| Et respondistis mihi: 41
|| Nu. 14. & 40. Peccauimus Dño: ascendemus & pu-
gnabimus,sicut præcepit Dñs Deus no-
ster. Cúmque instructi armis pergeretis
in montem,* ait mihi Dñs:Dic ad eos: 42
|| Nu. 14. g. 42. || Nolite ascendere, neque pugnetis,nõ
enim sum vobiscum: ne cadatis coram
inimicis vestris.*Locutus sum,& nõ au- 43
distis:sed aduersantes imperio Domini,
& tumentes superbia,ascendistis in mõ-
tem. * Itaquè egressus Amorrhæus, qui 44
habitabat in montibus, & obuiam ve-
niens, persecutus est vos, sicut solent
apes persequi: & cecidit de Seir vsque
Horma.*Cúmque reuersi ploraretis co- 45
ram Domino,non audiuit vos,nec voci
vestræ voluit acquiescere. * Sedistis er- 46
go in Cadesbarne multo tempore.

CAP. II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio,pugnæ contra Ammon & Moab prohibitio, regísque Sehon & terræ ipsius expugnatio.

PRofectíque inde venimus in solitu- 1
dinem, quæ ducit ad Mare rubrum, A
sicut mihi dixerat Dñs: & circuimus
montem Seir longò tempore.* Dixitq;
Dñs ad me:*Sufficit vobis circuire mõ- 2
tem istum: ite contra Aquilonem: * & 3
populo præcipe, dicens:Transibitis per 4
terminos fratrum vestrorum filiorum
Esau, qui habitant in Seir, & timebunt
vos. *Videte ergo diligenter ne mouea- 5
mini contra eos:neq; enim dabo vobis
de terra eorum quantum potest vnius
pedis calcare vestigium,quia in posses-
sionem Esau dedi montem Seir.*Cibos 6
emetis ab eis pecunia, & comedetis,
aquã emptam haurietis,& bibetis.*Dñs 7
Deus tuus benedixit tibi in omni opere B
manuum tuarum: nouit iter tuum,quo-
modo transieris solitudinem hanc ma-
gnã, per quadraginta annos habitãs te-
cum Dñs Deus tuus,& nihil tibi defuit..
* Cúmq; transissemus fratres nostros fi- 8
lios Esau,qui habitabãt in Seir, per viã
campestrem de Elath, & de Asiongaber,
venimus ad iter, quod ducit in desertũ
Moab. * Dixítque Dñs ad me: Non pu- 9
gnes contra Moabitas,nec ineas aduer-
sus eos prælium: non enim dabo tibi
quidquam de terra eorum, quia filiis
Loth tradidi Ar in possessionem:*Emim 10
primi fuerunt habitatores eius, popu-
lus magnus, & validus, & tam excel-
sus,vt de Enacim stirpe,* quasi gigantes 11
crederentur, & essent similes filiorum
Enacim.Denique Moabitæ appellãt eos
12 Emim.*In Seir autem priùs habitauerũt
C Horrhæi:quibus expulsis atque deletis,
habitauerunt filij Esau,sicut fecit Israel
in terra possessionis suæ,quam dedit il-
13 li Dñs. * Surgentes ergo vt transiremus
torrentem Zared, venimus ad eum.
14 * Tempus autem, quo ambulauimus de
Cadesbarne vsque ad transitum torren-
tis Zared, triginta & octo annorũ fuit:
donec consumeretur omnis generatio
hominum bellatorum de castris, sicut
15 iurauerat Dñs: * cuius manus fuit ad-
uersum eos, vt interirent de castrorum
16 medio.*Postquam autem vniuersi ceci-
17 derunt pugnatores,* locutus est Dñs ad
18 me dicens:*Tu transibis hodie terminos
19 Moab, vrbem nomine Ar: *& accedens
D in vicina filiorum Ammon, caue ne pu-
gnes contra eos, nec mouearis ad præ-
lium:non enim dabo tibi de terra filio-
rum Ammon, quia filiis Loth dedi eam
20 in possessionem, * Terra gigantum re-
putata est:& in ipsa olim habitauerunt
gigantes, quos Ammonitæ vocãt Zom-
21 zommim, * populus magnus, & multus
& proceræ longitudinis, sicut Enacim,
quos deleuit Dñs à facie eorum & fecit
22 illos habitare pro eis,* sicut fecerat fi-
liis Esau, qui habitant in Seir, delens
Horrhæos, & terram eorum illis tra-
23 dens, quam possident vsque in præsens.
* Heuæos quoque,qui habitabãt in Ha-
serim vsque Gazan, Cappadoces expu-
E lerunt:qui egressi de Cappadocia dele-
24 uerunt eos, & habitauerunt pro illis.
* Surgite, & transite torrentem Arnon:
Ecce tradidi in manu tua Sehon regem
Hesebon Amorrhæum, & terram eius,
incipe possidere, & committe aduersus
25 eum prælium.*Hodie incipiam mittere
terrorem atque formidinem tuam in
populos, qui habitant sub omni cælo:
vt audito nomine tuo paueant, & in
morem parturientium contremiscant,
26 & dolore teneantur.* || Misi ergo nun- || Nu.
tios de solitudine Gademoth ad Sehon 21. c.
regem Hesebon verbis pacificis, dicens: 21.
27 * transibimus per terram tuam, publica
gradiemur via: non declinabimus neq;
28 ad dexteram, neque ad sinistram. * Ali-
menta pretio vende nobis,vt vescamur,
aquam pecunia tribue, & sic bibemus.
Tantum est vt nobis concedas transitũ,
29 * sicut fecerunt filij Esau, qui habitant
in Seir,& Moabitę,qui morantur in Ar:
donec veniamus ad Iordanem,& tran-
F seamus ad terram,quam Dominus Deus
30 noster daturus est nobis. * Noluítque
Sehon rex Hesebon dare nobis transi-
tum: quia indurauerat Dominus Deus
tuus spiritum eius,& confirmauerat cor
illius,vt traderetur in manus tuas,sicut
31 nunc vides.*Dixítque Dominus ad me:
|| Ecce

no.||Ecce cœpi tibi tradere Sehon,& terrã
.9.eius,incipe possidere eam. *Egressúsque 32
est Sehon obuiam nobis cum omni po-
pulo suo ad prælium in Iasa.*Et tradi- 33
dit eum Dñs Deus noster nobis,percus-
simúsque eum cũ filiis suis & omni po-
pulo suo. * Cunctásque vrbes in tẽpore 34
illo cepimus, interfectis habitatoribus G
earum, viris ac mulieribus & paruulis:
non reliquimus in eis quidquã. *Absq; 35
iumentis, quæ in partem venere præ-
dantium: & spoliis vrbium, quas cepi-
mus *Ab Aroer,quæ est super ripã tor- 36
rentis Arnon, oppidum quod in valle
sitũ est,vsque Galaad. Non fuit vicus &
ciuitas, quæ nostras effugeret manus:
omnes tradidit Dñs Deus noster nobis.
*Absq;terra filiorum Ammon,ad quam 37
non accessimus: & cunctis quæ adiacẽt
torrenti Ieboc, & vrbibus montanis,
vniuersisque locis,à quibus nos prohi-
buit Dominus Deus noster.

CAP. III.

Pugna contra Ob regem Basan, Basan, & lectus eius, atque sors duarum tribuum & semis circa Iordanem: precatur Moyses vt liceat ei Terram promissam ingredi.

ITaquè conuersi ascendimus per iter 1
Basan:||Egressúsque est Og rex Basan A
Iu. in occursum nobis cũ populuo suo ad
g. bellandum in Edrai. *Dixitque Dñs ad 2
me: Ne timeas eum: quia in manu tua
r. traditus est cum omni populo ac terra
b. sua:faciésq; ei || sicut fecisti Sehon regi
Amorrhæorũ, qui habitauit in Hesebõ.
u. * || Tradidit ergo Dñs Deus noster in 3
e. manibus nostris etiam Og regẽ Basan,
& vniuersum populum eius: percussi-
Iu. músq;eos vsque ad internecionem,*va- 4
g. stantes cunctas ciuitates illius vno tẽ-
pore: non fuit oppidũ, quod nos effu-
geret:sexaginta vrbes, omnem regionẽ
Argob regni Og in Basan.*Cunctę vrbes 5
erant munitæ muris altissimis, portisq;
& vectibus, absque oppidis innumeris,
quę non habebãt muros.*Et deleuimus 6
eos, sicut feceramus Sehõ regi Hesebõ,
disperdentes omnẽ ciuitatem;virosque B
ac mulieres & paruulos:*iumẽta autem 7
& spolia vrbiũ diripuimus. *Tulimúsq; 8
illo in tempore terrã de manu duorũ
regum Amorrhæorum, qui erant trans
Iordanem: à torrente Arnon vsque ad
montẽ Hermon, *quem Sidonij Sarion 9
vocant,& Amorrhæi Sanir: *omnes ci- 10
uitates,quæ sitæ sunt in planitie,&vni-
uersam terrã Galaad & Basan vsque ad
Selcha & Edrai ciuitates regni Og in
Basan. * Solus quippe Og rex Basan re- 11
stiterat de stirpe gigantum. Monstratur
lectus eius ferreus, qui est in Rabbath
filiorum Ammon,nouem cubitos habẽs
longitudinis, & quatuor latitudinis ad
mensuram cubiti virilis manus. * Ter- 12
rámq; possedim⁹ tẽpore illo ab Aroer,
quæ est super ripã torrẽtis Arnon, vsq;
ad mediam partem montis Galaad: &
13 ciuitates illius||dedi Rubẽ & Gad·*Re-
liquam autem partem Galaad, & omnẽ
Basan regni Og, tradidi mediæ tribui
Manasse, omnem regionem Argob:cun-
ctáque Basan vocatur Terra gigantum.
14 * Iair filius Manasse possedit omnẽ re-
gionẽ Argob vsq; ad terminos Gessuri
C & Machati.Vocauítque ex nomine suo
Basan, Hauoth Iair, id est, Villas Iair,
15 vsque in præsentem diem. * Machir
16 quoq; dedi Galaad. *Et tribubus Rubẽ,
& Gad dedi de Terra Galaad vsque ad
Torrentem Arnon medium torrẽtis, &
confiniũ vsque ad torrentẽ Ieboc, qui
17 est terminus filiorum Ammon: *& pla-
nitiem solitudinis, atque Iordanem, &
terminos Cenereth vsque ad mare de-
serti, quod est salsissimum, ad radices
18 montis Phasga contra orientem.*Præ-
cepítque vobis in tempore illo,dicens:
Dñs Deus vester dat vobis terrã hãc in
hereditatem,expediti præcedite fratres
vestros filios Israël omnes viri robusti:
19 * absq; vxoribus, & paruulis,atque iu-
mẽtis. Noui enim quod plura habeatis
pecora, & in vrbibus remanere debe-
20 bunt,quas tradidi vobis,*donec requiẽ
tribuat Dñs fratrib⁹ vestris, sicut vobis
tribuit: & possideant ipsi etiam terram,
quam daturus est eis trans Iordanem:
tunc reuertetur vnusquisque in posses-
21 sionem suam,quam dedi vobis. *||Iosue Num.
D quoq; in tempore illo præcepi dicens: 17.d.
Oculi tui viderunt quæ fecit Dñs Deus 18.
vester duob⁹ his regibus:sic faciet om-
22 nibus regnis,ad quæ transiturus est.*Ne
timeas eos:Dñs enim Deus vester pu-
23 gnabit pro vobis. *Precatúsq;sum Dñm
24 in tempore illo,dicens:*Domine Deus,
tu cœpisti ostendere seruo tuo magni-
tudinem tuam,manúmque fortissimam:
neque enim est alius Deus,vel in cælo,
vel in terra, qui possit facere opera
25 tua,& cõparari fortitudini tuæ.*Trans-
ibo igitur,& videbo terram hanc opti-
mam trans Iordanem,& montem istum
26 egregium, & Libanum. * Iratúsque est
Dominus mihi propter vos, nec exau-
diuit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi:
nequaquam vltra loquaris de hac re ad
27 me. *Ascende cacumen Phasgæ,& ocu-
los tuos circumfer ad occidentem, &
aquilonem, austrumque & orientem,&
aspice. || nec enim transibis Iordanem || Inf.
28 istum. * Præcipe Iosue, & corrobora 31.a.
eum atque conforta, quia ipse præce- 2. &
det populum istum, & diuidet eis Ter- 34.b.4.
29 ram quam visurus es. * Mansimúsque
in valle contra fanum Phogor.

CAP. IV.

Exhortatur Moyses ad seruanda Dei præcepta, comminando transgressoribus,

bus, prohibet omnem imaginem, quæ ad
idololatriam induceret, suam prædicit
mortem, tresque vrbes refugij separat.

ET nūc Israel audi præcepta & iudi- 1
cia, quæ ego doceo te: vt faciens ea, A
viuas, & ingrediens possideas Terram,
quam Dñs Deus patrum vestrorum da-
turus est vobis. *Non addetis ad verbū 2
quod vobis loquor, nec auferetis ex eo:
custodite mandata Dñi Dei vestri quæ
ego præcipio vobis. ||*Oculi vestri vide- 3
runt omnia quæ fecit Dñs contra Beel-
phegor, quomodo contriuerit omnes
cultores eius de medio vestri. *Vos au- 4
Num. 25. a. 4. tem qui adhæretis Dño Deo vestro, vi-
uitis vniuersi vsque in præsentem diem.
*Scitis quòd docuerim vos præcepta 5
atque iustitias, sicut mādauit mihi Dñs
Deus meus: sic facietis ea in terra, quā 6
possessuri estis: * & obseruabitis & im-
plebitis opere. Hæc est enim vestra sa-
pientia & intellectus coram populis, vt
audientes vniuersa præcepta hæc, dicāt:
En populus sapiens & intelligens, gens
magna. *Nec est alia natio tam grandis, 7
quæ habeat deos appropinquantes sibi, B
sicut Deus noster adest cunctis obsecra-
tionibus nostris. *Quæ est enim alia gēs 8
sic inclita, vt habeat ceremonias, iustá-
que iudicia, & vniuersā legē, quam ego
proponam hodie ante oculos vestros.
*Custodi igitur temetipsū, & animā tuā 9
solicitè. Ne obliuiscaris verborum, quæ
viderunt oculi tui, & ne excidant in
||Exo. 19. c. 18. corde tuo cūctis diebus vitæ tuæ. ||Do-
cebis ea filios ac nepotes tuos, * à die 10
in quo stetisti coram Dño Deo tuo in
Horeb, quādo Dñs locutus est mihi, di-
cens: Congrega ad me populum, vt au-
diant sermones meos, & discant timere
me omni tempore quo viuunt in terra,
doceántq; filios suos. * Et accessistis ad 11
radices mōtis, qui ardebat vsq; ad cælū:
erántq; in eo tenebræ, & nubes, & cali-
go. *Locutúsq; est Dñs ad vos de medio 12
ignis. Vocem verborum eius audistis, &
formam penitus non vidistis. *Et osten- 13
dit vobis pactum suum, quod præcepit
vt faceretis, & decē verba, quæ scripsit
in duabus tabulis lapideis. *Mihíq; man- 14
dauit in illo tempore vt docerē vos ce- C
remonias & iudicia, quæ facere debere-
tis in Terra, quam possessuri estis. *Cu- 15
stodite igitur solicitè animas vestras.
Non vidistis aliquā similitudinē, in qua
locutus est vobis Dñs in Horeb de me-
dio ignis: *ne fortè decepti faciatis vo- 16
bis sculptā similitudinem, aut imaginem
masculi vel feminæ, *similitudinem om- 17
niū iumentorū quæ sunt super terrā, vel
auiū sub cælo volantiū, *atque reptiliū 18
quæ mouentur in terra, siue pisciū qui
sub terra morantur in aquis: *ne fortè 19
eleuatis oculis ad cælum, videas Solem
& Lunam, & omnia astra cæli, & errore
deceptus adores ea & colas, quæ crea-
uit Dñs Deus tuus in ministeriū cūctis
20 gentibus, quæ sub cælo sunt. * Vos autē
tulit Dñs & eduxit de fornace ferrea
Ægypti, vt haberet populum hæredita- Sup. f. 1
21 riū, sicut est in præsenti die. *Iratúsque
est Dñs contra me propter sermones
vestros, & iurauit vt non transirem Ior-
danem, nec ingrederer Terram optimā,
22 quam daturus est vobis. * Ecce morior
D in hac humo, non transibo Iordanē: vos
transibitis, & possidebitis terram egre-
23 giam. *Caue ne quando obliuiscaris pa-
cti Dñi Dei tui, quod pepigit tecum: &
facias tibi sculptam similitudinē eorū,
24 quæ fieri Dñs prohibuit: *||quia Domi- Heb
nus Deus tuus ignis consumēs est, Deus 1. g. 2
25 æmulator. *Si genueritis filios ac nepo-
tes, & morati fueritis in Terra, dece-
ptique feceritis vobis aliquam simili-
tudinem, patrantes malū corā Dño Deo
vestro, vt eum ad iracundiā prouocetis:
26 * testes inuoco hodie cælum & terram,
citò perituros vos esse de Terra, quam
transito Iordane possessuri estis: non
habitabitis in ea longo tempore, sed
27 delebit vos Dñs, *atq; disperget in om-
nes gentes, & remanebitis pauci in na-
tionibus, ad quas vos ducturus est Dñs.
28 *Ibiq; seruietis diis, qui hominū manu
fabricati sunt, ligno & lapidi qui non
vident, nec audiunt, nec comedunt, nec
29 odorantur. *Cúmque quæsieris ibi Dñm
Deum tuum, inuenies eū: si tamen toto
E corde quæsieris, & tota tribulatione
30 animæ tuæ. * Postquam te inuenerint
omnia quæ prædicta sunt, nouissimo
tēpore reuerteris ad Dñm Deum tuum,
31 & audies vocē eius. *Quia Deus miseri-
cors Dñs Deus tuus est: nō dimittet te,
nec omnino delebit, neq; obliuiscetur
32 pacti, in quo iurauit patribus tuis. *In-
terroga de diebus antiquis, quæ fuerūt
ante te ex die quo creauit Deus homi-
nem super terram, à summo cœlo vsque
ad summum eius, si facta est aliquando
huiuscemodi res, aut vnquā cognitū est
33 * vt audiret populꝰ vocem Dei loquētis
de medio ignis, sicut tu audisti, & vixi-
34 sti; *si fecit Deus vt ingrederetur, & tol-
leret sibi Gentem de medio nationū per
tentationes, signa, atq; portēta, per pu-
gnam, & robustā manū, extētúmq; bra-
F chium, & horribiles visiones, iuxta om-
nia quæ fecit pro vobis Dñs Deus ve-
35 ster in Ægypto, videntibus oculis tuis: *
vt scires quoniā Dñs ipse est Deus, & nō
36 est alius præter eum. * De cælo te fecit
audire vocē suā, vt doceret te, & in ter-
ra ostendit tibi ignem suum maximū, &
37 audisti verba illiꝰ de medio ignis, *quia
dilexit patres tuos, & elegit semen eo-
rum post eos. ||Eduxitque te præcedens Exo. 13. d
38 in virtute sua magna ex Ægypto, *vt de-
leret nationes maximas & fortiores te
in

in introitu tuo : & introduceres te,da-
rétque tibi terrã earũ in possessionem,
sicut cernis in præsenti die.*Scito ergo 39
hodie , & cogitato in corde tuo quòd
Dñs ipse sit Deus in cælo sursum , & in
terra deorsum,& non sit alius.*Custodi 40
præcepta eius atque mandata, quæ ego
præcipio tibi : vt benè sit tibi , & filiis
tuis post te , & permaneas multo tem-
pore super terram , quã Dñs Deus tuus
m. daturus est tibi. *||Tunc separauit Moy- 41
b. ses tres ciuitates trans Iordanem ad G
Orientalem plagam , * vt confugiat ad 42
eas qui occiderit nolẽs proximũ suum,
nec sibi fuerit inimicus ante vnũ &
alterum diem.& ad harum aliquam vr-
os. bium possit euadere. *||Bosor in solitu- 43
d. dine, quæ sita est in terra campestri de
Tribu Rubẽ,& Ramoth in Galaad, quæ
est in Tribu Gad & Golam in Basã,quæ
est in Tribu Manasse. *Ista est lex,quam 44
proposuit Moyses coram filiis Israel, * 45
& hæc testimonia & ceremoniæ atque
iudicia,quæ locutus est ad filios Israel,
quando egressi sunt de Ægypto, * trans 46
Iordanem in valle contra fanũ Phogor
in terra Sehon regis Amorrhæi,qui ha-
bitauit in Hesebon, quẽ percussit Moy-
ses. Filij quoque Israel egressi ex Ægy-
pto,*possederunt terram eius,& terram 47
Og regis Basan , duorum regum Amor-
rhæorum,qui erãt trans Iordanẽ ad so-
lis ortum: *Ab Aroer, quæ sita est super 48
ripã torrentis Arnon,vsque ad montem
Sion,qui est & Hermon, * omnem pla- 49
nitiem trans Iordanem ad Orientalem
plagam , vsque ad mare solitudinis , &
vsque ad radices montis Phasga.

CAP. V.

Præceptorum Decalogi repetitio & explanatio & de timore filiorum Israel, cùm Dei vocem audissent , & montem ardere vidissent.

Vocauítque Moyses omnẽ Israelem, 1
& dixit ad eum : Audi Israel cere- A
monias atque iudicia, quæ ego loquor
in auribus vestris hodie : discite ea , &
opere cõplete. * Dñs Deus noster pepi- 2
git nobiscũ fœdus in Horeb. *Non cum 3
patribus nostris iniit pactum , sed no-
biscum qui in præsentiarum sumus &
viuimus. *Facie ad faciem loquutus est 4
nobis in mõte de medio ignis. *Ego se- 5
quester & medius fui inter Dñm & vos
in tempore illo , vt annuntiarem vobis
verba eius,timuistis enim ignem,& non
ascendistis in mõtem,& ait: *|| Ego Do- 6
minus Deus tuus , qui eduxi te de terra
Ægypti, de domo seruitutis. * || Nõ ha- 7
bebis deos alienos in conspectu meo.
* ||Nõ facies tibi sculptile,nec similitu- 8
dinem omnium,quæ in cælo sunt desu-
per,& quæ in terra deorsũ, & quæ ver-
santur in aquis sub terra. * Non adora- 9
bis ea,& non coles: Ego enim sum Dñs
Deus tuus:Deus æmulator,reddens ini-
quitatem patrũ super filios in tertiã &
quartam generationem his qui oderũt
10 me,*& faciens misericordiam in multa
millia diligentibus me,& custodiẽtibus
11 præcepta mea. *||Non vsurpabis nomen
B Dñi Dei tui frustra, quia nõ erit impu-
nitus qui super re vana nomen eius as-
12 sumpserit. * Obserua diem Sabbati , vt
sanctifices eum, sicut præcepit tibi Do-
13 minus Deus tuus. *Sex diebus operabe-
14 ris,& facies omnia opera tua. * ||Septi- || Exo.
mus dies Sabbati est, id est,requies Do- 20. b.
mini Dei tui. Nõ facies in eo quidquã 7.
operis tu, & filius tuus,& filia,seruus & Leu.
ancilla, & bos,& asinus,& omne iumẽ- 19. c.
tum tuum , & peregrinus qui est intra 12.
portas tuas : vt requiescat seruus tuus, Mat.
15 & ancilla tua , sicut & tu. * Memento 5.e.33.
quòd & ipse seruieris in Ægypto , & Gen.
eduxerit te inde Dominus Deus tuus 2.a.2.
in manu forti , & brachio extento. Id- || Exo.
circo præcepit tibi vt obseruares diem 20. b.
16 Sabbati. * ||Honora patrẽ tuũ & matrẽ, 10.
sicut præcepit tibi Dñs Deus tuus , vt Heb.
C longo viuas tempore, & bene sit tibi in 4.b.4.
17 terra , quam Dñs Deus tuus daturus est || Exo.
18 tibi. *Non occides. * Neq; mœchaberis. 20. c.
19 * Furtũmq; nõ facies. *Nec loqueris cõ- 12.
20 tra proximum tuum falsum testimoniũ. Eccli.
21 *||Non concupisces vxorẽ proximi tui: 3.b.9.
non domum,non agrũ,non seruum,non Mat.
ancillã,non bouem,non asinum, & vni- 15.a.4
22 uersa quæ illius sunt. * Hæc verba lo- Marc.
cutus est Dñs ad omnem multitudinem 7.b.10
vestrã in monte de medio ignis & nu- Eph.6
bis , & caliginis, voce magna, nihil ad- a. 2.
dens amplius : & scripsit ea in duabus ||Mat.
tabulis lapideis , quas tradidit mihi. 5.d.28 Rom.
23 * Vos autem postquã audistis vocem de 7.b.7.
medio tenebrarum , & montem ardere
vidistis , accessistis ad me omnes prin-
cipes tribuum , & maiores natu, atque
24 dixistis: *Ecce ostendit nobis Dñs Deus
noster majestatem & magnitudinẽ suã :
vocem eius audiuimus de medio ignis,
& probauimus hodie , quòd loquente
25 Deo cum homine, vixerit homo. * Cur
ergo moriemur, & deuorabit nos ignis
hic maximus ? Si enim audierimus vl-
tra vocem Dñi Dei nostri, moriemur.
26 * Quid est omnis caro, vt audiat vocem
D Dei viuentis,qui de medio ignis loqui-
tur sicut nos audiuimus , & possit viue-
27 re?*Tu magis accede,& audi cũcta quæ
dixerit Dñs Deus noster tibi:loquerísq;
ad nos , & nos audientes faciemus ea.
28 * Quod cùm audisset Dominus , ait ad
me:Audiui vocem verborũ populi hu-
ius quę locuti sunt tibi:bene omnia sũt
29 locuti. * Quis det talẽ eos habere men-
tem , vt timeant me, & custodiant vni-
uersa mandata mea in omni tempore,
vt bene sit eis & filiis eorum in sempi-
30 ternũ? *Vade & dic eis: Reuertimini in
tentoria

tentoria vestra. *Tu verò hic sta mecũ, 31
& loquar tibi omnia mandata mea, &
ceremonias atque iudicia: quæ docebis
eos, vt faciant ea in Terra, quam dabo
illis in possessionem. * Custodite igitur 32
& facite quæ præcepit Dñs Deus vobis
non declinabitis neque ad dexterã, ne-
que ad sinistram: *sed per viam, quam 33
præcepit Dñs Deus vester, ambulabitis,
vt viuatis, & bene sit vobis, & protelen-
tur dies in terra possessionis vestræ.

CAP. VI.

Dominus ex toto corde diligendus, eiúsque mandata sollicitè seruanda, & posteris inculcanda.

HÆc sunt præcepta, & ceremoniæ, 1
atque iudicia, quæ mandauit Dñs A
Deus vester vt docerem vos, & faciatis
ea in Terra, ad quam transgredimini
possidendam: * vt timeas Dñm Deum 2
tuum, & custodias omnia mandata &
præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, &
filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus
vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. *3
Audi Israël, & obserua vt facias quæ
præcepit tibi Dñs, & bene sit tibi, &
multipliceris amplius, sicut pollicitus
est Dñs Deus patrum tuorum tibi ter-
ram lacte & melle manantem. *Audi Is- 4
raël, Dñs Deus noster, Dominus vnus
||Infr. est. *||Diliges Dñm Deum tuum ex to- 5
11. b. to corde tuo, & ex tota anima tua, & B
13. ex tota fortitudine tua. *Eruntque ver- 6
Matt. ba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in
12. d. corde tuo: * & narrabis ea filiis tuis, & 7
37. meditaberis in eis sedens in domo tua,
Marc. & ambulans in itinere, dormiens atque
12. c. consurgens. *Et ligabis ea quasi signum 8
30. in manu tua, erúntque & mouebuntur
||Luc. inter oculos tuos, *scribésque ea in li- 9
10. e. mine, & ostiis domus tuæ. *Cúmque in- 10
22. troduxerit te Dñs Deus tuus in Terrã,
pro qua iurauit patribus tuis, Abraham,
Isaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates
magnas & optimas, quas nõ ædificasti, * 11
domos plenas cunctarum opũ, quas non
extruxisti, cisternas, quas nõ fodisti, vi-
neta & olíueta, quæ non plãtasti, *& co- 12
mederis, & saturatus fueris: * caue dili- 13
genter, ne obliuiscaris Dñi, qui eduxit
te de Terra Ægypti, de domo seruitu-
||Infr. tis. ||Dominum Deum tuũ timebis, & il-
10. d. li soli seruies, ac per nomen illius iura-
20. bis. * Non ibitis post deos alienos cun- 14
Mat. ctarum Gẽtium, quæ in circuitu vestro C
4. b. 10 sunt: * quoniam Deus æmulator Dñs 15
Luc. 4 Deus tuus in medio tui: ne quando ir-
b. 8. ascatur furor Dñi Dei tui contra te, &
auferat te de superficie terræ. *Non tẽ- 16
tabis Dominum Deum tuum, sicut ten-
tasti in loco tentationis. *Custodi præ- 17
cepta Dñi Dei tui, ac testimonia & ce-
remonias, quas præcepit tibi: & fac 18
quod placitum est & bonum in cõspe-
ctu Dñi, vt bene sit tibi: & ingressus pos-

sideas terram optimam, de qua iurauit
19 Dñs patribus tuis, * vt deleret omnes
inimicos tuos coram te, sicut locutus
20 est. * Cúmque interrogauerit te filius
tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testi-
D monia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia,
21 quæ præcepit Dñs Deus noster nobis? *
dices ei: Serui eramus Pharaonis in
Ægypto, & eduxit nos Dñs de Ægypto
22 in manu forti: *fecítque signa atq; pro-
digia magna & pessima in Ægypto con-
tra Pharaonem, & omnẽ domũ illius, in
23 conspectu nostro, * & eduxit nos inde,
vt introductis daret Terram, super qua
24 iurauit Patribus nostris. * Præcepítque
nobis Dñs, vt faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dñm Deum nostrum,
vt bene sit nobis cunctis diebus vitæ
25 nostræ, sicut est hodie: * Eritque nostri
misericors si custodierimus & fecerim[us]
omnia præcepta eius coram Domino
Deo nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

Nulla cum Gentibus societas contrahenda sed earum aræ, luci ac simulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit omnibus auxilium & vbertatem, modo eius præcepta obseruent.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus
A tuus in Terram, quam possessurus
ingrederis, & deleuerit Gentes multas
coram te. || Hethæum, & Gergezæum, & ||Ex.
Amorrhæum, Chananæum, & Phere- 23. c
zæum, & Heuæum, & Iebusæum, septem 23. c
Gentes multo maioris numeri quàm tu 33. a
2 es, & robustiores te: * tradiderítque
eas Dominus Deus tuus tibi, percuties
eas vsq; ad internecionem. ||Non inibis ||Ex.
cum eis fœdus, nec misereberis earum, 23. f
3 * neq; sociabis cũ eis cõiugia. Filiã tuã 32. c
nõ dabis filio eius, nec filiam illius ac- 34. b
4 cipies filio tuo: *quia seducet filiũ tuũ, 15. 16
ne sequatur me, & vt magis seruiat diis
alienis: irascetúrque furor Domini, &
5 delebit te citò. *Quin potiùs hæc facie-
tis eis: ||Aras eorum subuertite, & con-
fringite statuas, lucósque succidite, &
6 sculptilia cõburite. *||Quia populus san- ||Infr.
ctus es Dño Deo tuo. Te elegit Domi- 12. a
nus Deus tuus, vt sis ei populus pecu- 3. 14
liaris de cunctis populis, qui sunt super a. 1. 16
7 terrã. *Non quia cunctas gentes nume- a. 21
ro vincebatis, vobis iunctus est Dñs, & Exo.
B elegit vos, cùm omnibus sitis populis 23. a
8 pauciores: *sed quia dilexit vos Domi- 24.
nus, & custodiuit iuramentum, quod iu- ||Infr.
rauit patribus vestris, eduxítque vos in 14. a.
manu forti, & redemit de domo serui- 2. &
tutis, de manu Pharaonis regis Ægypti. 26. a
9 * Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse 18.
est Deus fortis & fidelis, custodiens pa-
ctum & misericordiã diligentibus se, &
his qui custodiũt præcepta eius, in mil-
10 le generationes: *& reddens odientibus
se statim, ita vt disperdat eos, & vltrà
non

non differat protinus eis restituēs quod
merētur.* Custodi ergo præcepta & ce- 11
remonias atq; iudicia, quæ ego mando
tibi hodie vt facias.* Si postquā audie- 12
ris hæc iudicia, custodieris ea & fece-
ris, custodiet & Dn̄s Deus tuus pactum
tibi,& misericordiā quam iurauit patri-
bus tuis: *& diliget te ac multiplicabit, 13
benedicētque fructui ventris tui,& fru-
ctui terræ tuæ, frumento tuo, atq; vin-
demiæ,oleo, & armentis,gregibus ouiū
tuarum super Terram, pro qua iurauit C
patribus tuis, vt daret eam tibi.* Bene- 14
||Exo. dictus eris inter omnes populos.|| Non
23.f. erit apud te sterilis vtriúsque sexus,tam
26. in hominibus quàm in gregibus tuis. 15
*Auferet Dn̄s à te omnē languorē:& in-
firmitates Ægypti pessimas, quas noui-
sti,non inferet tibi,sed cunctis hostibus
tuis.* Deuorabis omnes populos, quos 16
Dn̄s Deus tuus daturus est tibi. Non
parcet eis oculus tuus,nec seruies diis
eorum,ne sint in ruinam tui.* Si dixe- 17
ris in corde tuo: plures sunt gentes istæ
quàm ego,quomodo potero delere eas?
* noli metuere, sed recordare quæ fe- 18
cerit Dn̄s Deus tuus Pharaoni, & cun-
ctis Ægyptiis, * plagas maximas, quas 19
viderunt oculi tui, & signa atque por-
tenta, manúmque robustam,& extentū
brachium,vt educeret te Dn̄s Deus tuus:
sic faciet cunctis populis, quos metuis.
||Exo. *||Insuper & crabrones mittet Dn̄s Deus 20
23.f. tuus in eos, donec deleat omnes atque
28.33. disperdat qui te fugerint, & latere po- D
2. 2. tuerint.*Non timebis eos,quia Dominꝰ 21
Iosu.24 Deus tuus in medio tui est,Deus magnꝰ
12. & terribilis:*ipse cōsumet nationes has 22
in conspectu tuo paulatim atq; per par-
tes. Non poteris eas delere pariter: ne
forte multiplicentur contra te bestiæ
terræ.* Dabítque eos Dn̄s Deus tuus in 23
conspectu tuo:& interficiet illos donec
penitus deleantur. *Tradētq; reges eo- 24
rum in manus tuas,& disperdes nomina
eorum sub cælo:nullus poterit resistere
|| 2. tibi,donec cōteras eos.*||Sculptilia eo- 25
Mach. rum igne cōbures: non concupisces ar-
12. g. gentū & aurū,de quibus facta sunt,neq;
assumes ex eis tibi quidquā, ne offēdas,
propterea quia abominatio est Dn̄i Dei
tui. * Nec inferes quippiam ex idolo in 26
domum tuam,ne fias anathema,sicut &
illud est. Quasi spurcitiam detestaberis,
& velut inquinamentum ac sordes abo-
minationi habebis,quia anathema est.

CAP. VIII.

Commemoratur beneficia & afflictiones quæ Dominus eis in deserto immiserat, ne illorum & Dei sui fiant immemores.

OMne mandatum, quod ego præci- 1
pio tibi hodie, caue diligenter vt A
facias: vt possitis viuere & multiplice-
mini, ingressíque possideatis Terram,
pro qua iurauit Dn̄s patribus vestris.
2 * Et recordaberis cuncti itineris, per
quod adduxit te Dominus Deus tuus
quadraginta annis per desertum, vt af-
fligeret te,atque tentaret,& nota fierent
quæ in tuo animo versabantur, vtrum
3 custodires mandata illius, an non.* Af-
flixit te penuria,& dedit tibi cibū Man-
na, quod ignorabas tu & patres tui: vt
ostenderet tibi quod non ||in solo pane ||Matt.
viuat homo, sed in omni verbo quod 4.a.4.
4 egreditur de ore Dei. * Vestimentum Luc.
B tuum,quo operiebaris, nequaquam ve- 4.a.4.
5 tustate defecit, & pes tuus non est sub-
tritus, en quadragesimus annus est.* Vt
recogites in corde tuo,quia sicut erudit
6 filium suum, homo, sic Dn̄s Deus tuus
erudiuit te,* vt custodias mandata Dn̄i
7 Dei tui,& ambules in viis eius,& timeas
eum.* Dominus enim Deus tuus intro-
ducet te in terram bonam,terram riuo-
rum aquarúmque & fontium: in cuius
8 campis & montibus erumpunt fluuiorū
abyssi: *terram frumenti,hordei, ac vi-
nearum, in qua ficus, & malogranata,
9 & oliueta nascuntur:terrā olei ac mel-
lis: * Vbi absque vlla penuria comedes
panem tuum.& rerum omniū abundan-
tia perfrueris: cuius lapides ferrū sunt,
10 & de montibus eius æris metalla fodiū-
C tur: *vt cùm comederis,& satiatus fue-
11 ris, benedicas Domino Deo tuo pro
terra optima, quam dedit tibi. * Obser-
ua, & caue nequando obliuiscaris Dn̄i
Dei tui,& negligas mandata eius atque
12 iudicia & ceremonias, quas ego præci-
pio tibi hodie: * ne postquam come-
13 deris & satiatus fueris,domos pulchras
ædificaueris,habitaueris in eis,* habue-
rísque armenta boum,& ouium greges,
14 argenti & auri cunctarúmque rerum
copiam,* eleuetur cor tuum,& non re-
miniscaris Domini Dei tui, qui eduxit
15 te de Terra Ægypti, de domo seruitu-
tis: * ductor tuus fuit in solitudine
magna atque terribili,|| in qua erat ser- || Nu.
pens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, 20. b.
16 & nullæ omnino aquæ: qui eduxit ri- 9. 21.
D uos de petra durissima & || cibauit te a. 6.
Manna in solitudine, quod nescierunt ||Exo.
patres tui. Et postquam afflixit ac pro- 16. d.
17 bauit, ad extremum misertus est tui, 14.
* ne diceres in corde tuo: Fortitudo Exod.
18 mea, & robur manus meæ, hæc mihi 17. b.
omnia præstiterunt. * Sed recorderis 6.
Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi
præbuerit, vt impleret pactum suum,su-
19 per quo iurauit patribus tuis,sicut præ-
sens indicat dies. * Sin autem oblitus
Domini Dei tui, secutus fueris deos
alienos, coluerísque illos & adoraue-
20 ris: ecce nunc prædico tibi quòd om-
nino dispereas.* Sicut Gentes,quas de-
leuit Dominus in introitu tuo, ita &
vos peribitis, si inobedientes fueritis
voci Domini Dei vestri.

CAP.

CAP. IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias sibi, sed soli Domino adscribant, cum semper Deo aduersati sint.

AVdi Israel. Tu transgredieris hodie 1
Iordanem, vt possideas nationes A
maximas & fortiores te, ciuitates ingẽ-
tes & ad cœlum vsq; muratas. * populũ 2
magnum, atq; sublimem, filios Enacim,
quos ipse vidisti, & audisti, quibus nul-
lus potest ex aduerso resistere. * Scies 3
ergo hodie quòd Dñs Deus tuus ipse
transibit ante te, ignis deuorans atque
consumens, qui conterat eos & deleat
atque disperdat ante faciem tuam velo-
citer, sicut locutus est tibi. *Ne dicas in 4
corde tuo, cùm deleuerit eos Dominus
Deus tuus in conspectu tuo: Propter iu-
stitiam meam introduxit me Dominus
vt terram hanc possiderẽ, cùm propter
impietates suas istæ deletæ sint natio-
nes. *Neque enim propter iustitias tuas, 5
& æquitatem cordis tui, ingredieris vt
possideas terras earũ: sed quia illæ ege-
runt impiè, introeunte te deletę sunt: &
vt compleret verbum suum Dominus,
quod sub iuramẽto pollicitus est patri-
bus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob. * Sci- 6
to ergo quòd non propter iustitias tuas B
Dominus Deus tuus dederit tibi terram
hanc optimam in possessionẽ, cùm du-
rissimæ ceruicis sis populus. *Memento, 7
& ne obliuiscaris, quomodo ad iracun-
diam prouocaueris Dñm Deum tuum in
solitudine. Ex eo die, quo egressus es
ex Ægypto vsque ad locum istum, sem-
per aduersum Dominum contendisti. * 8
|| Exo. || Nam & in Horeb prouocasti eum, &
17.b.6 iratus delere te voluit, * quando ascen- 9
19.a.3 di in montem, vt acciperem tabulas la-
31. d. pideas, tabulas pacti quod pepigit vobis-
18.32. cum Dñs & perseueraui in monte qua-
d. 15. draginta diebus ac noctibus, panẽ non
comedens, & aquam non bibens. *De- 10
ditq; mihi Dominus duas tabulas lapi-
deas scriptas digito Dei, & continentes
omnia verba quæ vobis locutus est in
monte de medio ignis, quando concio
populi congregata est. *Cúmq; transisset 11
quadraginta dies, & totidẽ noctes, de-
dit, mihi Dñs duas tabulas lapideas, ta-
|| Exo. bulas fœderis, *dixitq; mihi: || Surge, & 12
31. d. descende hinc citò: quia populus tuus,
18. quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt C
velociter viam quam demonstrasti eis,
fecerúntq; sibi conflatile. * Rursúmque 13
ait Dominus ad me: Cerno quòd popu-
lus iste duræ ceruicis sit: *dimitte me vt 14
conterã eum, & deleam nomen eius de
sub cælo, & constituã te super Gentem,
quæ hac maior & fortior sit. * Cúmque 15
de monte ardente descenderem, & duas
tabulas fœderis vtráq; tenerem manu,
* vidissémq; vos peccasse Domino Deo 16
vestro, & fecisse vobis vitulum conflati-
lem, ac deseruisse velociter viam eius,
quam vobis ostenderat: proieci tabulas
17 de manibus meis, confregiq; eas in cõ-
spectu vestro. * Et procidi ante Dñm, si-
18 cut priùs, quadraginta diebus & nocti-
bus panẽ non comedens, & aquam non
bibens, propter omnia peccata vestra
quæ gessistis contra Dñm, & eũ ad ira-
19 cundiam prouocastis: * timui enim in-
dignationẽ & iram illius, quã aduersum
vos concitatus, delere vos voluit. Et
exaudiuit me Dominus etiam hac vice.
20 * Aduersum Aaron quoque vehementer
iratus, voluit eum conterere, & pro illo
21 similiter deprecat⁹ sum. * Peccatum au-
tem vestrũ quod feceratis, id est, vitu-
lũ, arripiens, igne combussi, & in frustra
comminuens, omninóque in puluerem
redigens, proieci in torrentem, qui de
D monte descendit. * || In incendio quoq; || Nu.
22 & in tentatione, & in Sepulchris con- 11.a.1.
cupiscentiæ prouocastis Dñm: *& quan- 16. a.
23 do misit vos de Cadesbarne, dicens: As- 21.1.
cendite, & possidete terram, quam dedi b. 5.
vobis, & contempsistis imperium Dñi
Dei vestri, & non credidistis ei, neque
24 vocem eius audire voluistis: * sed sem-
pẽr fuistis rebelles à die qua nosse vos
25 cœpi. *Et iacui coram Dño quadraginta
diebus ac noctibus, quibus eũ supplici-
ter deprecabar, ne deleret vos vt fuerat
26 comminatus: *& orans dixi: *Dñe Deus,
ne disperdas populũ tuum, & hereditatẽ
tuam, quam redemisti in magnitudine
tua, quos eduxisti de Ægypto in manu
27 forti. * Recordare seruorum tuorum,
Abraham, Isaac, & Iacob: ne aspicias
duritiã populi huius, & impietatẽ atq;
28 peccatum: * ne fortè dicant habitatores
terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat
Dñs introducere eos in terram, quam
pollicitus est eis: & oderat illos: idcirco
eduxit, vt interficeret eos in solitudi-
29 ne, * qui sunt populus tuus & hereditas
tua, quos eduxisti in fortitudine tua
magna, & in brachio tuo extento.

CAP. X.

Tabularum secundarum instauratio, Leuitarum officia: timor & dilectio Dei ad seruanda præcepta mouere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen iurandum.

1 IN || tempore illo dixit Dominus ad || Exo.
A me: Dola tibi duas tabulas lapideas 34. a.
sicut priores fuerunt, & ascende ad me 1.
in montem faciésq; arcam ligneam, *&
2 scribã in tabulis verba quæ fuerunt in
his, quas ante confregisti, ponésq; eas in
3 arca. * Feci igitur arcã de lignis settim.
Cúmq; dolassem duas tabulas lapideas
instar priorũ, ascendi in montem, habẽs
4 eas in manibus. * Scripsitque in tabulis,
iuxta id, quòd prius scripserat, verba de-
cẽ, quæ locutus est Dñs ad vos in monte
de-

de medio ignis, quando populus con-
gregatus est:& dedit eas mihi. * Reuer- 5
súsque de monte,descẽdi,& posui tabu-
las in arcã,quam feceram,quæ huc vsq;
ibi sunt,sicut mihi præcepit Dominus. B
|| Nu. * || Filij autem Israel mouerunt castra 6
33.d. ex Beroth filiorum Iacã in Mosara, vbi
31. ||Aaron mortuus ac sepultus est, pro
|| Nu. quo sacerdotio functus est Eleazar fili⁹
20.d. eius. *Inde venerunt in Gadgad:de quo 7
28. loco profecti, castrametati sunt in Ie-
tebatha,in terra aquarum atque torrẽ-
tium. *Eo tẽpore separauit Tribum Le- 8
ui, vt portaret arcam fœderis Domini,
& staret corã eo in ministerio,ac bene-
diceret in nomine illius vsque in præ-
sentẽ diem. *Quãobrem nõ habuit Leui 9
partem,neque possessionem cum fratri-
bus suis: quia ipse Dñs possessio eius
est, sicut promisit ei Dominus Deus
tuus. * Ego autem steti in monte, sicut 10
priùs quadraginta diebus ac noctibus: C
exaudiuítq; me Dñs etiam hac vice, &
te perdere noluit. * Dixitq; mihi:Vade, 11
& præcede populum, vt ingrediatur, &
possideat terram, quam iuraui patribus
eorum vt traderem eis.*Et nunc Israel, 12
quid Dñs Deus tuus petit à te, nisi vt
timeas Dominum Deum tuum, & am-
bules in viis eius, & diligas eum,ac ser-
uias Domino Deo tuo in toto corde
tuo,& in tota anima tua: *custodiásque 13
mandata Domini, & ceremonias eius,
quas ego hodie præcipio tibi, vt benè
sit tibi?*En Dñi Dei tui cælum est,& cę- 14
lum cæli,terra & omnia quæ in ea sũt:
* & tamen patribus tuis conglutinatus 15
est Dñs,& amauit eos, elegítque semen
2.Par. eorum post eos, id est vos, de cunctis D
19.c.7 Gentibus, sicut hodie comprobatur. 16
Iob.34 *Circumcidite igitur præputium cordis
b.19. vestri,&ceruicem vestram ne induretis
Sap.6. amplius: * quia Dominus Deus vester, 17
b.8. ipse est Deus deorum, & Dñs dominan-
Eccli. tium, Deus magnus & potens, & terri-
35.b. bilis, qui || personam non accipit, nec
15. munera. * Facit iudicium pupillo & vi- 18
|| Act. duæ, amat peregrinum & dat ei victum
10.e. atque vestitum. *& vos ergo amate pe-
34. regrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ in 19
||Ro.2 terra Ægypti. * || Dñm Deum tuum ti- 20
b.11. mebis,& ei soli serues; ipsi adhærebis,
Gal.2 iurabísque in nomine illius. * Ipse est 21
b.6. laus tua,& Deus tuus,qui fecit tibi hæc
Sup.6. magnalia & terribilia, quæ viderunt
c.13. oculi tui. * || In septuaginta animabus 22
Mat. descenderunt patres tui in Ægyptum:
4.b.10 & ecce nunc multiplicauit te Dominus
Luc.4 Deus tuus sicut astra cæli.
b.8.

CAP. XI.

|| Gen. *Recensentur varia Dei beneficia,*
46.c. *multáque bona promittuntur seruan-*
27. *tibus eius præcepta, mala autem non*
Exod. *seruantibus, hoc est benedictio & ma-*
1.a.5. *ledictio.*

1 AMa itaque Dominum Deum tuum,
A & obserua præcepta ei⁹ & ceremo-
nias,iudicia atque mandata, omni tem-
2 pore. *Cognoscite hodie quæ ignorant
filij vestri, qui nõ viderunt disciplinam
Domini Dei vestri,magnalia eius & ro-
bustam manum, extentúmque brachiũ,
3 * signa & opera quæ fecit in medio Æ-
gypti Pharaoni regi, & vniuersæ terræ
4 eius,*omníque exercitui Ægyptiorũ, &
equis ac curribus: quo modo operue-
rint eos aquæ maris rubri, cũ vos per-
sequerentur,& deleuerit eos Dñs vsque
5 in præsentem diem: *vobísq; quæ fece-
rit in solitudine,donec veniretis ad hũc
6 locum: *& ||Dathan atque Abiron filiis || Nu.
Eliab, qui fuit filius Rubẽ:quos||aperto 16.a.1
ore suo terra absorbuit, cũ domibus & || Nu.
tabernaculis, & vniuersa substantia eo- 16.e.
rum, quam habebant in medio Israel. 32.
7 * Oculi vestri viderunt omnia opera
8 Domini magna quæ fecit, *vt custodia-
B tis vniuersa mãdata illius, quæ ego ho-
die præcipio vobis, & possitis introire,
& possidere terram, ad quam ingredi-
9 mini,*multóque in ea viuatis tempore:
quam sub iuramento pollicitus est Dñs
patribus vestris, & semini eorũ, lacte &
10 melle manãtem. *Terra enim,ad quam
ingrederis possidendam, non est sicut
terra Ægypti,de qua existi,vbi iacto se-
mine in hortorum morem aquæ ducũ-
11 tur irriguæ: * sed montuosa est & cãpe-
12 stris,de cælo expectans pluuias: *quam
Dominus Deus tuus semper inuisit, &
oculi illius in ea sunt à principio anni
13 vsque ad finẽ eius.*||Si ergo obedieritis || Sup.
mãdatis meis, quæ ego hodie præcipio 10.c.
vobis, vt diligatis Dñm Deum vestrum 12.
& seruiatis ei in toto corde vestro,& in
14 tota anima vestra: * dabit pluuiã terræ
vestræ temporaneã & serotinam,vt col-
15 ligatis frumentũ, & vinũ,& oleũ, * fœ-
nũmq; ex agris ad pascenda iumenta,&
16 vt ipsi comedatis ac saturemini. * Ca-
uete ne fortè decipiatur cor vestrum,&
recedatis à Dño, seruiatísque diis alie-
17 nis, & edoretis eos: *iratúsq; Dominus
claudat cælum,& pluuiæ nõ descendãt,
nec terra det germen suum,pereatísque
C velociter de terra optima,quãDominus
18 daturus est vobis. * || Ponite hæc verba || Sup.
mea in cordibus & in animis vestris, & 6.b.6.
suspendite ea pro signo in manibus, &
19 inter oculos vestros collocate.*Docete
filios vestros vt illa meditentur,quando
sederis in domo tua, & ambulaueris in
20 via,accubueris atque surrexeris. * Scri-
bes ea super postes & ianuas domus
21 tuæ:*vt multiplicentur dies tui,& filio-
rum tuorum in terra,quam iurauit Dñs
patribus tuis, vt daret eis quamdiu cæ-
22 lum imminet terræ. *Si enim custodie-
ritis mandata quæ ego præcipio vobis,
& feceritis ea, vt diligatis Dñm Deum
I vestrum,

vestrum, & ambuletis in omnibus viis
eius, adhærentes ei, *disperdet Dñs om- 23
nes gentes istas ante faciem vestram, &
possidebitis eas, quæ maiores & fortio-
|| Iosu. res vobis sunt. * || Omnis locus, quem 24
1. a. 3. calcauerit pes vester, vester erit. A de-
serto, & à Libano, à flumine magno Eu-
phrate vsque ad mare occidentale erũt
termini vestri. *Nullus stabit cõtra vos: 25
terrorem vestrum & formidinem dabit
Dñs Deus vester super omnem terram D
quã calcaturi estis, sicut locutus est vo-
bis. * En propono in conspectu vestro 26
hodie benedictionẽ & maledictionem:
* benedictionẽ, si obedieritis mandatis 27
Dñi Dei vestri, quæ ego hodie præcipio
vobis: *maledictionẽ, si non obedieritis 28
mandatis Dñi Dei vestri, sed recesseri-
tis de via, quam ego nunc ostendo vo-
bis, & ambulaueritis post deos alienos,
quos ignoratis. * Cùm verò introduxe- 29
rit te Dñs Deus tuus in terram ad quam
pergis habitandam, pones benedictio-
nem super montẽ Garizim, maledictio-
nem super montẽ Hebal: *qui sunt trãs 30
Iordanẽ, post viam quæ vergit ad solis
occubitum in terra Chananæi, qui ha-
bitat in cãpestribus cõtra Galgalã, quæ
est iuxta vallem tendẽtem & intrantem
procul. *Vos enim transibitis Iordanẽ, 31
vt possideatis Terram, quam Dominus
Deus vester daturus est vobis, vt ha-
beatis & possideatis illam. *Videte ergo 32
vt impleatis ceremonias atque iudicia,
quæ ego hodiè ponam in conspectu
vestro.

CAP. XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi, sacrificia certo loco exolui, & comedi, sanguinemque vitari.

HÆc sunt præcepta atque iudicia, 1
quæ facere debetis in Terra, quam A
Dñs Deus patrum tuorum daturus est
tibi, vt possideas eam cũctis diebus qui-
bus super humum gradieris. *Subuertite 2
omnia loca, in quibus coluerunt gẽtes,
quas possessuri estis, deos suos super
montes excelsos, & colles, & subter
omne lignum frondosum. * || Dissipate 3
|| Sup. aras eorum, & cõfringite statuas, lucos
7. d. 25. igne comburite, & idola comminuite:
2. Ma. disperdite nomina eorum de locis illis.
12. g. *Non facietis ita Dño Deo vestro: *sed 4
40. ad locum, quem elegerit Dñs Deus ve- 5
ster de cũctis Tribubus vestris, vt ponat
nomen suum ibi, & habitet in eo, ve-
nietis: *& offeretis in loco illo holocau- 6
sta & victimas vestras, decimas & pri-
mitias manuũ vestrarum, & vota atque
donaria, primogenita boum & ouium.
*Et comedetis ibi in conspectu Dñi Dei 7
vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ
miseritis manum vos & domus vestræ,
in quibus benedixerit vobis Dñs Deus
vester. *Nõ facietis ibi quæ nos hic fa- 8
cimus hodiè, singuli quod sibi rectum
9 videtur. *Neque enim vsque in præsens
tempus venistis ad requiem, & possessio-
nem, quam Dñs Deus vester daturus est
10 vobis. *Transibitis Iordanem, & habita-
B bitis in Terra, quam Dñs Deus vester
daturus est vobis, vt requiescatis à cun-
ctis hostibus per circuitum: & absque
11 vllo timore habitetis * in loco, quẽ ele-
gerit Dñs Deus vester, vt sit nomen eius
in eo: illuc omnia, quæ præcipio, con-
feretis, holocausta, & hostias, ac deci-
mas, & primitias manuum vestrarum: &
quidquid præcipuum est in muneribus,
12 quæ vouebitis Dño. * Ibi epulabimini
coram Dño Deo vestro, vos & filij ac
filiæ vestræ, famuli & famulę atque Le-
uites, qui in vrbibus vestris cõmorantur:
neque enim habet aliam partem & pos-
13 sessionẽ inter vos. *Caue ne offeras ho-
14 locausta tua in omni loco, quem vide-
ris: *sed in eo, quem elegerit Dñs, in vna
tribuum tuarũ offeres hostias, & facies
15 quæcũq; præcipio tibi. * Sin autem co-
medere volueris, & te esus carnium de-
lectauerit, occide, & comede iuxta be-
nedictionem Dñi Dei tui, quam dedit
tibi in vrbibus tuis: siue immundũ fue-
rit, hoc est, maculatum & debile: siue
mundum, hoc est, integrum & sine ma-
cula, quod offerri licet, sicut capream &
16 ceruum, comedes, * absque esu dũtaxat
C sanguinis, quem super terram quasi
17 aquã effundes. * Non poteris comedere
in oppidis tuis decimam frumenti, &
vini, & olei tui, primogenita armento-
rum & pecorum, & omnia quæ voueris
& sponte offerre volueris, & primitias
18 manuum tuarum: *sed coram Dño Deo
tuo comedes ea, in loco quem elegerit
Dñs Deus tuus, tu & filius tuus, & filia
tua, & seruus & famula, atque Leuites
qui manet in vrbibus tuis & lætaberis
& reficieris coram Dño Deo tuo, in cũ-
19 ctis ad quæ extenderis manum tuam.
*Caue ne derelinquas Leuitem in omni
20 tempore quo versaris in terra. *|| Quan- || Gen.
do dilatauerit Dñs Deus tuus terminos 28. c.
tuos, || sicut locutus est tibi, & volueris 14.
vesci carnibus, quas desiderat anima Exod.
21 tua: * locus autem, quem elegerit Dñs 34. c.
Deus tuus vt sit nomen eius ibi, si pro- 24.
cul fuerit, occides de armentis & peco- Infra
ribus, quæ habueris, sicut præcepi tibi, 19. a. 8.
& comedes in oppidis tuis, vt tibi pla-
22 cet. *Sicut comeditur caprea & ceruus,
ita vesceris eis: & mundus & immundus
23 in commune vescentur. *Hoc solum ca-
ue, ne sanguinẽ comedas, sanguis enim
eorum pro anima est: & idcirco nõ de-
bes animam comedere cum carnibus:
24 *sed super terram fundes quasi aquam,
25 * vt bene sit tibi & filiis tuis post te,
D cùm feceris quod placet in conspectu
26 Domini. *Quæ autem sanctificaueris, &
voueris

voueris Domino, tolles, & venies ad lo-
cum, quem elegerit Dominus: * & offe- 27
res oblationes tuas carnem & sanguinē
super altare Domini Dei tui: sanguinem
hostiarum fundes in altari: carnibus au-
tem ipse vesceris. * Obserua & audi om- 28
nia quæ ego præcipio tibi, vt bene sit
tibi & filiis tuis post te in sempiternum,
cùm feceris quod bonum est & placitū
Infr. in conspectu Domini Dei tui. * || Quando 29
9.a.1 disperdiderit Dominus Deus tuus antè
faciem tuam gentes, ad quas ingredie-
ris possidendas, & possederis eas, atque
habitaueris in terra earum: * & caue ne 30
imiteris eas, postquam te fuerint intro-
eunte subuersæ, & requiras ceremonias
earum, dicens: Sicut coluerūt gentes istę
deos suos, ita & ego colam. * Non facies 31
similiter Domino Deo tuo. Omnes enim
abominationes, quas auersatur Dñs,
fecerunt diis suis, offerentes filios & fi-
lias, & comburentes igni. * Quod præ- 32
cipio tibi, hoc tantùm facito Domino:
nec addas quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

Pseudopropheta à Deo auertens occidi debet quamtumuis propinquus sit vel amicus: imò & vrbs vastari funditus, cuius habitatores id facere conati fuerint.

SI surrexerit in medio tui prophetes, 1
aut qui somnium vidisse se dicat, & A
prædixerit signum atque portentum,
* & euenerit quod locutus est, & dixerit 2
tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos
quos ignoras, & seruiamus eis: * non au- 3
dies verba prophetæ illius aut somnia-
toris: quia tentat vos Dñs Deus vester,
vt palam fiat vtrùm diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima ve-
stra. * Dñm Deum vestrum sequimini, & 4
ipsum timete, & mādata illius custodite,
& audite vocē eius: ipsi seruietis, & ipsi
adhærebitis. * Propheta autem ille aut 5
fictor somniorum interficietur: quia lo- B
cutus est vt vos auerteret à Dño Deo
vestro, qui eduxit vos de Terra Ægypti,
& redemit vos de domo seruitutis: vt
errare te faceret de via, quam tibi præ-
cepit Dñs Deus tuus: & auferes malum
de medio tui. * Si tibi voluerit persua- 6
dere frater tuus filius matris tuæ, aut
filius tuus vel filia, siue vxor quæ est in
sinu tuo, aut amicus, quē diligis vt ani-
mā tuam, clam dicens: Eamus & seruia-
mus diis alienis, quos ignoras tu, & pa-
tres tui, * cunctarum in circuitu gentiū, 7
quæ iuxta vel procul sunt, ab initio vs-
que ad finem terræ, * non acquiescas ei, 8
nec audias, neq; parcat ei oculus tuus,
vt miserearis & occultes eū, * sed statim 9
Infr. interficies. || sit primùm manus tua super
17.b.7 eū, & postea omnis populus mittat ma-
nū. * Lapidibus obrutus necabitur: quia 10
voluit te abstrahere à Dño Deo tuo, qui C
qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo
11 seruitutis: * vt omnis Israel audiens ti-
meat, & nequaquam vltrà faciat quip-
12 piam huius rei simile. * Si audieris in
vna vrbium tuarū, quas Dñs Deus tuus
13 dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
quos: * Egressi sunt filij Belial de medio
tui, & auerterunt habitatores vrbis suæ,
atque dixerūt: Eamus, & seruiamus diis
14 alienis quos ignoratis: * quære sollicitè
& diligenter, rei veritate perspecta, si
inueneris certum esse quod dicitur, &
abominationem hanc opere perpetra-
15 tam, * statim percuties habitatores vr-
D bis illius in ore gladij, & delebis eam,
ac omnia quæ in illa sunt, vsque ad pe-
16 cora, * quidquid etiam supellectilis fue-
rit, congregabis in medio plateaū eius,
& cum ipsa ciuitate succendes, ita vt
vniuersa consumas Dño Deo tuo, & sit
tumulus sempiternus: non ædificabitur
17 amplius, * & non adhęrebit de illo ana-
themate quidquā in manu tua vt auer-
tatur Dominus ab ira furoris sui, & mi-
sereatur tui, multiplicétque te sicut iu-
18 rauit patribus tuis, * quando audieris
vocem Domini Dei tui, custodiens om-
nia præcepta eius, quæ ego præcipio
tibi hodie, vt facias quod placitum est
in conspectu Domini Dei tui.

CAP. XIV.

Gentium ritus super mortuo fugiendus; animalium mundorū & immundorum discretio & decimas esse soluendas.

1 FIlij estote Domini Dei vestri: nō vos
A incidetis, nec facietis caluitiū super
2 mortuo, * || quoniam populus sanctus es || Sup.
Domino Deo tuo: & te elegit vt sis ei in 7.a.6.
populum peculiarem, de cunctis gentib* Infrà
3 quæ sunt super terram. * || Ne comedatis 26. d.
4 quæ immunda sunt. * Hoc est animal 18.
quod comedere debetis, Bouem, & ouē, || Leu.
5 & capram, * ceruum & capream, buba- 11.a.4
lum, tragelaphum, pygargum, orygen,
6 camelopardalū. * Omne animal, quod in
duas partes findit vngulam, & ruminat,
7 comedetis. * De his autē quæ ruminant,
& vngulam non findunt, comedere non
debetis; vt camelum, leporem, chœro-
gryllum: hęc quia ruminant, & non di-
uidunt vngulam, immunda erunt vobis.
8 * Sus quoque quoniam diuidit vngulā,
B & non ruminat, immunda erit: carnibus
eorum non vescimini, & cadauera non
9 tangetis. * Hæc comedetis ex omnibus
quæ morantur in aquis: Quæ habēt pin-
10 nulas & squamas, comedite: * quæ absq;
pinnulis & squamis sunt, ne comedatis,
11 quia immunda sunt. * Omnes aues mun-
12 das comedite. * Immūdas ne comedatis:
aquilam scilicet, & gryphem, & haliæe-
13 tum, * ixion, & vulturem ac miluum
14 iuxta genus suum: * & omne coruini ge-
15 neris, * & struthionē, ac noctuam, & la-
rum, atq; accipitrem iuxta genus suum:

* herodium ac cygnum,& ibin,* ac mer- 16
gulum,porphyrionem,& nycticoracem, 17
* onocrotalum,& charadriū, singula in 18
genere suo:vpupam quoque & vesperti-
lionē.* Et omne quod reptat & pēnulas 19
habet,immundū erit,& non comedetur. C
* Omne quod mundum est , comedite. 20
*Quidquid autem morticinū est,ne ves- 21
camini ex eo.Peregrino,qui intra por-
tas tuas est,da vt comedat,aut vende ei:
quia tu populus sanctus Dñi Dei tui es.
|| *Exo.* ||Non coques hœdū in lacte matris suę,
23.d. *Decimā partē separabis de cunctis fru- 22
19.34 ctibus tuis qui nascuntur in terra per
d.26. annos singulos,* & comedes in conspe- 23
ctu Dñi Dei tui,in loco quē elegerit vt
in eo nomen illius inuocetur,decimam
frumenti tui, & vini,& olei , & primo-
genita de armētis & ouibus tuis:vt dis-
cas timere Dñm Deum tuū omni tem-
pore.*Cùm autem longior fuerit via,& 24
locus quem elegerit Dñs Deus tuus, ti- D
bique benedixerit,nec potueris ad eum
hæc cuncta portare,* vendes omnia, & 25
in pretiū rediges, portabisq; manu tua,
& proficisceris ad locum quem elegerit
Dñs Deus tuus : * & emes ex eadem pe- 26
cunia quidquid tibi placuerit , siue ex
armentis,siue ex ouibus,vinum quoque
& sicerā,& omne quod desiderat anima
tua:& comedes coram Dño Deo tuo,&
epulaberis tu & domus tua ; *& Leuites 27
qui intra portas tuas est : caue ne dere-
linquas eum,quia non habet aliam par-
tem in possessione tua.*Anno tertio se- 28
parabis aliam decimam ex omnibus
quæ nascuntur tibi eo tempore:& repo-
nes intra ianuas tuas.*Venietque Leui- 29
tes qui aliam non habet partē nec pos-
sessionem tecum , & peregrinus ac pu-
pillus & vidua , qui intra portas tuas
sunt, & comedent & saturabūtur:vt be-
nedicat tibi Dñs Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

Lex remissionis septimi anni in quos exerceatur : de seruo Hebræo qui noluerit manumitti : de primogenitis Domino sanctificandis & comedendis.

SEptimo anno facies remissionē,*quę 1
hoc ordine celebrabitur.Cui debetur A
aliquid ab amico vel proximo ac fratre 2
suo , repetere non poterit, quia annus
remissionis est Dñi.*A peregrino & ad- 3
uena exiges:ciuē & propinquū repetēdi
non habebis potestatē.* Et omnino in- 4
digens & mendicus, non erit inter vos:
vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in ter-
ra,quam traditurus est tibi in possessio-
nem.*Si tamen audieris vocem Dñi Dei 5
tui,& custodieris vniuersa quæ iussit, &
quæ ego hodie præcipio tibi,benedicet
tibi,vt pollicitus est.*Fœnerabis genti- 6
bus multis & ipse à nullo accipies mu-
tuū. Dominaberis nationibus plurimis,
7 & tui nemo dominabitur. * Si vnus de
fratribus tuis, qui morantur intra por-
tas ciuitatis tuæ , in terra quam Dñs
B Deus tuus daturus est tibi,ad paupertа-
tem venerit:non obdurabis cor tuū,nec
8 contrahes manum,* sed aperies eā pau-
peri,|| & dabis mutuū,quo eum indige- ||*Mat.*
9 re perspexeris.* Caue ne fortè subrepat *5.f.42.*
tibi impia cogitatio , & dicas in corde *Luc.6*
tuo: Appropinquat septimus annus re- *c.34.*
missionis;& auertas oculos tuos à pau-
pere fratre tuo,nolens ei quod postulat
mutuum commodare:ne clamet contra
10 te ad Dñm,& fiat tibi in peccatum,*Sed
dabis ei : nec ages quippiam callidè in
eius necessitatibus subleuandis : vt be-
nedicat tibi Dñs Deus tuus in omni tē-
pore,& in cūctis ad quæ manū miseris.
11 *||Non deerunt pauperes in terra habi- ||*Mat.*
tationis tuæ:idcirco ego præcipio tibi *26.a.*
vt aperias manum fratri tuo egeno & *11.*
pauperi , qui tecum versatur in terra.
12 *|| Cùm tibi venditus fuerit frater tuus ||*Exo.*
C Hebræus, aut Hebræa , & sex annis ser- *21.a.2*
uierit tibi, in septimo anno dimittes eū *Ier.34*
13 liberum :*& quem libertate donaueris, *c.14.*
14 nequaquam vacuum abire patieris:*sed
dabis viaticum de gregibus, & de area,
& torculari tuo,quibus Dñs Deus tuus
15 benedixerit tibi. * Memento quòd &
ipse seruieris in Terra Ægypti, & libe-
rauerit te Dñs Deus tuus:& idcirco ego
16 nunc præcipio tibi.*Sin autem dixerit:
Nolo egredi : eo quòd diligat te,& do-
mum tuam,& bene sibi apud te esse sen-
17 tiat;*assumes subulam,& perforabis au-
rem eius in ianua domus tuæ:& seruiet
tibi vsq; in æternū ancillæ quoq, simi-
18 liter facies.* Non auertas ab eis oculos
tuos, quādo dimiseris eos liberos:quo-
D niā iuxta mercedē mercenarij per sex
annos seruiuit tibi:vt benedicat tibi Dñs
Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.
19 *De primogenitis,quæ nascuntur in ar-
mētis,& in ouibus tuis,quidquid est se-
xus masculini,sāctificabis Dño Deo tuo.
Non operaberis in primogenito bouis,
20 & non tondebis primogenita ouiū.*In
conspectu Dñi Dei tui comedes ea per
annos singulos in loco , quem elegerit
21 Dñs,tu & domus tua:* || Sin autem ha- ||*Leu.*
buerit maculā,vel claudū fuerit,vel cæ- *22.c.*
cū,aut in aliqua parte deforme vel de- *20.21*
22 bile,nō immolabitur Dño Deo tuo.*sed *Eccli.*
intra portas vrbis tuæ comedes illud:tā *35.b.*
mūdus quàm immūdus similiter vescen- *14.*
23 tur eis,quasi caprea,& ceruo.*Hoc solū
obseruabis,vt sanguinē eorū non come-
das,sed effundes in terrā quasi aquam.

CAP. XVI.

Tres præcipuæ anni solemnitates , Azymorum, Hebdomadarum,& Tabernaculorum : de iustis iudicibus constituendis, & de cauendo ab occasionibus idololatriæ.

Obserua

OBserua mensem nouarum frugum, 1
& verni primũ temporis, vt facias A
Phase Domino Deo tuo: quoniã in isto
mense eduxit te Dñs Deus tuus de Æ-
gypto nocte. *Immolabisque Phase Do- 2
mino Deo tuo de ouibus, & de bobus, in
loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus,
vt habitet nomen eius ibi. *Non come- 3
des in eo panem fermentatum: Septem
diebus comedes absque fermento affli-
ctionis panem: quoniã in pauore egres-
sus es de Ægypto: vt memineris diei
egressionis tuæ de Ægypto, omnibus
diebus vitæ tuæ. * Non apparebit fer- 4
mentum in omnibus terminis tuis se-
ptem diebus, & non remanebit de car-
nibus eius quod immolatũ est vespere
in die primo vsque mane. * Non poteris 5
immolare Phase qualibet vrbium tua-
rum, quas Dominus Deus tuus daturus B
est tibi: * sed in loco, quem elegerit Do- 6
minus Deus tuus, vt habitet nomẽ eius
ibi: immolabis Phase vespere ad solis
occasum quando egressus es de Ægypto.
*Et coques, & comedes in loco quem 7
elegerit Dominus Deus tuus, maneque
consurgens vades in tabernacula tua.
* Sex diebus comedes azyma: & in die 8
septima, quia collecta est Domini Dei
tui, non facies opus. *Septẽ hebdomadas 9
numerabis tibi ab ea die quã falcem in
segetem miseris, * & celebrabis diem fe- 10
stum hebdomadarum Domino Deo tuo,
oblationẽ spontaneam manus tuæ, quã
offeres iuxta benedictionem Domini
Dei tui: *& epulaberis coram Domino 11
Deo tuo, tu, filius tuus, & filia tua: seruus
tuus, & ancilla tua, & Leuites qui est
intra portas tuas, aduena ac pupillus &
vidua, qui morantur vobiscum: in loco C
quẽ elegerit Dñs Deus tuus, vt habitet
nomen eius ibi: *& recordaberis quoniã 12
seruus fueris in Ægypto: custodiesq; ac
facies quæ præcepta sunt. * Solemnita- 13
tem quoque tabernaculorum celebrabis
per septem dies, quando collegeris de
area & torculari fruges tuas: *& epula- 14
beris in festiuitate tua, tu, filius tuus,
& filia, seruus tuus & ancilla, Leuites
quoque & aduena, pupillus ac vidua qui
intra portas tuas sunt. * Septem diebus 15
Domino Deo tuo festo celebrabis, in
loco, quem elegerit Dominus: benedi-
cetq; tibi Dominus Deus tuus in cũctis
frugibus tuis, & in omni opere manuũ
tuarũ, erisq; in lætitia. * Tribus vicibus 16
per annum apparebit omne masculinũ
tuum in conspectu Domini Dei tui, in
loco quẽ elegerit: in solemnitate azy- D
|| Exo. morũ, in solemnitate hebdomadarum, &
23. c. in solemnitate tabernaculorum. || Non
15. 34. apparebit ante Dominum vacuus. * Sed 17
c. 20. offeret vnusquisq; secundùm quod ha-
Eccli. buerit iuxta benedictionẽ Domini Dei
35. a. 6 sui, quam dederit ei. * Iudices & magi- 18
stros constitues in omnibus portis tuis,
quas Dominus Deus tuus dederit tibi,
per singulas tribus tuas, vt iudicent po-
19 pulum iusto iudicio, * nec in alteram
partem declinent. || Non accipies per- || Exo.
sonam, nec munera: quia munera excæ- 23. b.
cant oculos sapientum, & mutant verba 8. Leu.
20 iustorum. * Iustè quod iustum est per- 19. c.
sequeris: vt viuas & possideas Terram, 15. Su-
quam Dominus Deus tuus dederit tibi. pra 1.
21 *Non plantabis lucum, & omnem arbo- c. 17.
22 rem iuxta altare Domini Dei tui. * Nec Eccli.
facies tibi, neque constitues statuam: 20. d.
quæ odit Dominus Deus tuus. 31.

CAP. XVII.

Hostia diligenda, idololatria punienda: in graui difficultate ad summũ sacerdotẽ eiusq; concilium recurrendum, & quæ regi eligendo sint obseruanda.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo
A ouem, & bouem, in quo est macula,
aut quippiam vitij: quia abominatio est
2 Domino Deo tuo. *Cùm reperti fuerint
apud te, intra vnam portarum tuarum
quas Dñs Deus tuus dabit tibi, vir aut
mulier qui faciant malum in conspectu
Domini Dei tui, & transgrediantur pa-
3 ctum illius, * vt vadant & seruiant diis
alienis, & adorent eos, solem, & lunã, &
omnem militiã cæli, quæ non præcepi:
4 *& hoc tibi fuerit nuntiatũ, audiensque
inquisieris diligenter, & verũ esse repe-
reris, & abominatio facta est, in Israel:
5 * educes virũ ac mulierem, qui rem sce-
leratissimam perpetrarũt, ad portas ci-
6 uitatis tuæ, & lapidibus obruentur. * || In || Infr.
ore duorum, aut trium testiũ peribit qui 19. d.
interficietur. Nemo occidatur, vno con- 15.
7 tra se dicente testimonium. * Manus te- Mat.
stium prima interficiet eum, & manus 18. c.
B reliqui populi extrema mittetur: vt au- 16.
8 feras malum de medio tui. * Si difficile 2. Cor.
& ambiguum apud te iudicium esse per- 13. a. 1
spexeris inter sanguinem & sanguinem, Sup.
causam & causam, lepram & lepram: 13. b. 9.
& iudicium intra portas tuas videris
verba variari: surge, & ascende ad lo-
cum, quem elegerit Dominus Deus tuus.
9 * || Veniesque ad sacerdotes Leuitici ge- || 2.
neris, & ad iudicẽ qui fuerit illo tẽpo- Par.
re: quærẽsque ab eis, qui indicabũt tibi 19. c. 8
10 iudicij veritatem. *Et facies quodcumq;
dixerint qui præsunt loco quẽ elegerit
11 Dñs, & docuerint te * iuxta legem eius;
sequerisq; sententiam eorum: nec decli-
nabis ad dexteram, neque ad sinistram.
12 * Qui autem superbierit, nolens obedire
C sacerdotis imperio, qui eo tempore mi-
nistrat Domino Deo tuo, & decreto iu-
dicis, morietur homo ille, & auferes ma-
13 lum de Israel: * cunctusque populus au-
diens timebit, vt nullus deinceps intu-
14 mescat superbia. * Cùm ingressus fueris
Terram, quã Dominus Deus tuus dabit
tibi, & possederis eam, habitaueris; in

illa,& dixeris:Constituam super me re-
gem,sicut habent omnes per circuitum
nationes:* eũ constitues,quẽ Dñs Deus 15
tuus elegerit de numero fratrũ tuorũ.
Non poteris alterius gentis hominem
regem facere, qui non sit frater tuus.
* Cúmq; fuerit constitutus,non multi- 16
plicabit sibi equos,nec reducet populũ
in Ægyptum, equitatus numero suble-
uatus, præsertim cùm Dñs præceperit
vobis, vt nequaquã ampliùs per eamdẽ
viam reuertamini.*Nõ habebit vxores 17
plurimas,quæ alliciant animũ eius,ne-
que argenti & auri immensa pondera.
*Postquam autem sederit in solio regni 18
sui, describet sibi Deuteronomiũ legis
huius in volumine,accipiens exemplar
à sacerdotibus Leuiticæ tribus,* & ha- 19
bebit secum, legétque illud omnibus
diebus vitæ suæ,vt discat timere Dñm
Deum suum,& custodire verba & cere-
monias eius,quæ in lege præcepta sũt.
*Nec eleuetur cor ei⁹ in superbiã super 20
fratres suos,neque declinet in partem
dexteram vel sinistrã,vt longo tempore
regnet ipse, & filij eius, super Israel.

CAP. XVIII.

*Sacerdotibus & Leuitis pro possessio-
ne cedunt oblationes ac sacrificia: ca-
uenda omnis superstitio: de vero pro-
pheta suscitando, & falso propheta in-
terficiendo.*

|| Nu. NOn || habebũt sacerdotes & Leui- 1
18. c. tæ, & omnes qui de eadem tribu A
20. sunt,partem & hæreditatem cũ reliquo
d. 23. Israel,quia sacrificia Dñi,& oblationes
|| Sup. eius comedent,* & nihil aliud accipiẽt 2
10. b. de possessione fratrũ suorũ: Dñs enim
9. ipse est hereditas eorum, sicut locutus
1. Cor. est illis. *Hoc erit iudicium sacerdotũ 3
9. b. 13 à populo,& ab his qui offerũt victimas:
siue bouem, siue ouem immolauerint,
dabunt sacerdoti armũ ac ventriculum:
|| Nu. *||primitias frumenti,vini,& olei,& la- 4
18. b. narũ partem ex ouium tõsione.*Ipsum 5
11. enim elegit Dñs Deus tuus de cunctis
tribubus tuis,vt stet,& ministret nomi-
ni Dñi ipse,& filij eius in sempiternũ.
*Si exierit Leuites ex vna vrbiũ tuarũ 6
ex omni Israel in qua habitat,& volue- B
rit venire,desiderãs locũ quem elegerit
Dñs, * ministrabit in nomine Dñi Dei 7
sui, sicut omnes fratres eius Leuitæ,
qui stabunt eo tempore corã Domino.
*Partem ciborũ eamdem accipiet, quã 8
& cæteri: excepto eo,quod in vrbe sua
ex paterna ei successione debetur. *9
Quando ingressus fueris Terram, quã
Dñs Deus tuus dabit tibi, caue ne imi-
tari velis abominationes illarũ gentiũ.
|| Leu. *||nec inueniatur in te qui lustret filiũ 10
20. c. suum, aut filiam, ducens per ignem:
27. aut qui ariolos sciscitetur,& obseruet
somnia atq; auguria, nec sit maleficus,
* nec incãtator,nec qui pythones con- 11
sulat,nec diuinos,|| aut quærat à mor- || 1.
12 tuis veritatẽ,*omnia enim hæc abomi- Reg.
C natur Dñs,& propter istiusmodi scele- 28. b.
ra delebit eos in introitu tuo, * perfe- 7.
13 ctus eris,& absq;macula cum Dñõ Deo
tuo.*Gentes istæ, quarũ possidebis ter-
14 ram,augures & diuinos audiunt:tu au-
tem à Dño Deo tuo aliter institutus es.
* || PROPHETAM de gente tua & de || Ioa. 1
15 fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi g. 45.
Dñs Deus tuus:ipsum audies,*vt petisti Act. 3
16 à Dño Deo tuo||in Horeb,quãdo cõcio d. 22.
congregata est, atque dixisti:Vltrà non || Exo.
audiam vocẽ Domini Dei mei, & ignẽ 20. c.
hunc maximum ampliùs nõ videbo,ne 21.
17 moriar. * Et ait Dominus mihi: Bene
18 omnia sunt locuti.*||Prophetam susci- || Ioa.
tabo eis de medio fratrũ suorũ similem 1. g.
tui:& ponã verba mea in ore eius, lo- 45.
queturq; ad eos omnia quæ præcepero
19 illi,*qui autẽ verba eius,quæ loquetur
in nomine meo, audire noluerit, ego
20 vltor existã.* Propheta autẽ qui arro-
gãtia deprauatus voluerit loqui in no-
mine meo,quæ ego non præcepi illi vt
21 diceret,aut ex nomine alienorũ deorũ,
interficietur.*Quòd si tacita cogitatio-
ne responderis: Quo modo possum in-
telligere verbũ, quod Dñs nõ est locu-
22 tus?* hoc habebis signum:Quod in no-
mine Dñi propheta ille prædixerit, &
non euenerit:hoc Dñs non est locutus,
sed per tumorem animi sui propheta
confinxit:& idcirco non timebis eum.

CAP. XIX.

*Separandæ vrbes refugij, & qui ad
eas tutè confugient, & qui non: de
veris falsisque testibus, & de terminis
non transferendis.*

1 CVm disperdiderit Dominus Deus
A tuus gentes,quarum tibi traditurus
est terram,& possederis eam, habitaue-
rísque in vrbibus eius, & in ædibus:
2 * || tres ciuitates separabis tibi in me- || Nu.
dio Terræ, quam Dominus Deus tuus 35. b.
3 dabit tibi in possessionem, * sternens 13. Iosu.
diligenter viã:& in tres æqualiter par- 20. a.
tes totã Terræ tuæ prouinciã diuides: 2.
vt habeat è vicino qui propter homici-
dium profugus est, quò possit euadere.
4 *Hæc erit lex homicidæ fugiẽtis, cuius
vita seruanda est: Qui percusserit pro-
ximum suum nesciens, & qui heri &
nudiustertius nullũ contra eum odium
5 habuisse comprobatur:*sed abiisse cum
eo simpliciter in siluam ad ligna cædẽ-
da, & in succisione lignorum securis
fugerit manu, ferrúmque lapsum de
manubrio amicum eius percusserit, &
B occiderit: hic ad vnam supradictarum
6 vrbium confugiet,& viuet:*ne forsitan
proximus eius,cuius effusus est sanguis,
dolore stimulatus, persequatur, & ap-
prehendat eum si longior via fuerit,&
percutiat animã eius, qui non est reus
mortis:

mortis: quia nullum contra eũ,qui oc-
cisus est, odium priùs habuisse mõstra-
tur. *Idcircò præcipio tibi,vt tres ciui- 7
|| Gen. tates æqualis inter se spatij diuidas. * || 8
8. c. Cùm autem dilatauerit Dñs Deus tuus
4. terminos tuos, sicut iurauit patribus
Exod. tuis, & dederit tibi cunctam Terram,
14. c. quam eis pollicitus est, * (si tamen cu- 9
24. stodieris mãdata eius,& feceris quę ho-
Sup. 12 die præcipio tibi,vt diligas Dñm Deum
c. 20. tuum,&ambules in viis eius omni tem-
pore) addes tibi tres alias ciuitates, &
supradictarũ triũ vrbium numerum du-
plicabis: *vt non effundatur sanguis in- 10
noxius in medio Terræ, quã Dñs Deus C
tuus dabit tibi possidendam, ne sis san-
|| Nu 35 guinis reus. * || Si quis autem odio ha- 11
c. 20. bẽs proximum suũ, insidiatus fuerit vi-
tæ eius, surgénsq; percusserit illum, &
mortuus fuerit, fugeritq; ad vnã de su-
pradictis vrbibus, *mittent seniores ci- 12
uitatis illius,& arripient eũ de loco ef-
fugij, tradéntq; in manu proximi,cuius
sanguis effusus est,& morietur.*Nõ mi- 13
sereberis eius, & auferes innoxium san-
guinem de Israel, vt bene sit tibi. *Non 14
assumes,& transferes terminos proximi
tui,quos fixerunt priores in possessione
tua, quam Dñs Deus tuus dabit tibi in
|| Sup. terra, quam acceperis possidendam. *|| 15
17. a. 6 Non stabit testis vnus contra aliquem, D
Mat. quidquid illud peccati & facinoris fue-
18. c. rit: sed in ore duorum aut trium testiũ
16. stabit omne verbum. * Si steterit testis 16
2. Cor. mendax contra hominẽ, accusans eum
13. a. 1 præuaricationis, *stabũt ambo,quorum 17
|| Dan. causa est, ante Dñm in conspectu sacer-
13. g. dotum & iudicum qui fuerint in dieb9
62. illis. *||Cúmq; diligentissimè perscrutã- 18
|| Exo. tes, inuenerint falsum testẽ dixisse con-
21. c. tra fratrẽ suum mendacium: * reddẽt ei 19
23.24. sicut fratri suo facere cogitauit,& aufe-
Leu. res malum de medio tui: *vt audientes 20
24. d. ceteri timorem habeant,& nequaquam
20. talia audeant facere. *Non misereberis 21
Mat. eius, || sed animam pro anima, oculum
5. f. 38 pro oculo, dentem pro dente, manum
pro manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

Qui tempore pugnæ sint domum remittendi: iura belli quomodo seruanda: quæ arbores, cadendæ ad machinas instruendas, & quæ relinquendæ.

SI exieris ad bellũ cõtra hostes tuos, 1
& videris equitatus & currus,& ma- A
iorem quàm tu habeas aduersarij exer-
citus multitudinem, non timebis eos:
quia Dñs Deus tuus tecum est,qui edu-
xit te de Terra Ægypti.*Appropinquan- 2
te autem iam prælio, stabit sacerdos
ante aciem, & sic loquetur ad populũ:
* Audi Israel,vos hodie cõtra inimicos 3
vestros pugnam committitis,non perti-
mescat cor vestrum,nolite metuere,no-
lite cedere, nec formidetis eos: * quia 4
Dñs Deus vester in medio vestri est, &
pro vobis contra aduersarios dimica-
5 bit, vt eruat vos de periculo. * Duces
quoque per singulas turmas audiente
exercitu proclamabunt:||Quis est homo || 1. Ma 3. g. 56
qui ædificauit domũ nouam,& non de-
dicauit eam? vadat,& reuertatur in do-
mum suã,ne fortè moriatur in bello, &
6 alius dedicet eam. * Quis est homo qui
B plantauit vineã,& necdũ fecit eam esse
cõmunem,de qua vesci omnibus liceat?
vadat,& reuertatur in domum suam,ne
fortè moriatur in bello, & alius homo
7 eius fungatur officio. * Quis est homo
qui despondit vxorem, & non accepit
eã? Vadat, & reuertatur in domũ suam,
ne fortè moriatur in bello, & alius ho-
8 mo accipiat eam. *His dictis addent re-
liqua,& loquẽtur ad populũ. || Quis est || Iudi.
homo formidolosus, & corde pauido? 7. a. 3.
vadat,& reuertatur in domum suam,ne
pauere faciat corda fratrũ suorum,sicut
9 ipse timore perterritus est. * Cúmque
C siluerint duces exercitus, & finẽ loquẽ-
di fecerint,vnusquisq; suos ad bellandũ
10 cuneos præparabit. * Si quãdo accesse-
ris ad expugnandã ciuitatem,offeres ei
11 primùm pacẽ. * Si receperit, & aperue-
rit tibi portas, cunctus populus, qui in
ea est, saluabitur,& seruiet tibi sub tri-
12 buto. *Sin autem fœdus inire noluerint,
& cœperit contra te bellũ, oppugnabis
13 eam.* Cúmq; tradiderit Dñs Deus tuus
illã in manu tua, percuties omne quod
in ea generis masculini est, in ore gla-
14 dij, *absq; mulieribus & infantibus, iu-
mentis,& ceteris quæ in ciuitate sunt.
Omnẽ prædam exercitui diuides,& co-
medes de spoliis hostium tuorum, quæ
15 Dñs Deus tuus dederit tibi. *Sic facies
cũctis ciuitatibus, quæ à te procul val-
de sunt, & nõ sunt de his vrbibus,quas
16 in possessionem accepturus es. * De his
D autem ciuitatibus, quæ dabuntur tibi,
17 nullum omnino permittes viuere: * sed
interficies in ore gladij, Hethæũ videli-
cet,& Amorrhæũ, & Chananæũ, Phere-
zæum,& Heuæum, & Iebusæum, sicut
18 præcepit tibi Dñs Deus tuus: *ne fortè
doceant vos facere cunctas abomina-
tiones, quas ipsi operati sunt diis suis:
19 & peccetis in Dñm Deũ vestrũ. * Quan-
do obsederis ciuitatem multo tempore,
& munitionibus circumdederis vt ex-
pugnes eam, non succides arbores de
quibus vesci potest, nec securibus per
circuitum debes vastare regionẽ: quo-
niam lignũ est, & non homo,nec potest
bellantium contra te augere numerum.
20 * Si qua autẽ ligna non sunt pomifera,
sed agrestia,& in ceteros apta vsus,suc-
cide,& instrue machinas, donec capias
ciuitatem, quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

Cautio super homicidio occulto, muliere
in

tentoria vestra. *Tu verò hîc sta mecū, 31
& loquar tibi omnia mandata mea, &
ceremonias atque iudicia: quæ docebis
eos, vt faciant ea in Terra, quam dabo
illis in possessionem. * Custodite igitur 32
& facite quæ præcepit Dñs Deus vobis
non declinabitis neque ad dexterā, ne-
que ad sinistram: *sed per viam, quam 33
præcepit Dñs Deus vester, ambulabitis,
vt viuatis, & bene sit vobis, & protelen-
tur dies in terra possessionis vestræ.

CAP. VI.

Dominus ex toto corde diligendus, eiúsque mandata sollicitè seruanda, & posteris inculcanda.

HÆc sunt præcepta, & ceremoniæ, 1
atque iudicia, quæ mandauit Dñs A
Deus vester vt docerem vos, & faciatis
ea in Terra, ad quam transgredimini
possidendam: * vt timeas Dñm Deum 2
tuum, & custodias omnia mandata &
præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, &
filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus
vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. *3
Audi Israël, & obserua vt facias quæ
præcepit tibi Dñs, & bene sit tibi, &
multipliceris ampliùs, sicut pollicitus
est Dñs Deus patrum tuorum tibi ter-
ram lacte & melle manantem. *Audi Is-4
raël, Dñs Deus noster, Dominus vnus
||Infr. est. *||Diliges Dñm Deum tuum ex to-5
11. b. to corde tuo, & ex tota anima tua, & B
13. ex tota fortitudine tua. *Eruntque ver-6
Matt. ba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in
22. d. corde tuo: * & narrabis ea filiis tuis, & 7
37. meditaberis in eis sedens in domo tua,
Marc. & ambulans in itinere, dormiens atque
12. c. consurgens. *Et ligabis ea quasi signum 8
30. in manu tua, eruntque & mouebuntur
||Luc. inter oculos tuos, *scribésque ea in li-9
10. e. mine, & ostiis domus tuæ. *Cúmque in-10
22. troduxerit te Dñs Deus tuus in Terrā,
pro qua iurauit patribus tuis, Abraham,
Isaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates
magnas & optimas, quas nō ædificasti, *11
domos plenas cunctarum opū, quas non
extruxisti, cisternas, quas nō fodisti, vi-
neta & oliueta, quæ non plātasti, *& co-12
mederis, & saturatus fueris: * caue dili-13
genter, ne obliuiscaris Dñi, qui eduxit
te de Terra Ægypti, de domo seruitu-
||Infr. tis. ||Dominum Deum tuū timebis, & il-
10. d. li soli seruies, ac per nomen illius iura-
20. bis. * Non ibitis post deos alienos cun-14
Mat. ctarum Gētium, quæ in circuitu vestro C
4. b. 10 sunt: * quoniam Deus æmulator Dñs 15
Luc. 4 Deus tuus in medio tui: ne quando ir-
b. 8. ascatur furor Dñi Dei tui contra te, &
auferat te de superficie terræ. *Non tē-16
tabis Dominum Deum tuum, sicut ten-
tasti in loco tentationis. *Custodi præ-17
cepta Dñi Dei tui, ac testimonia & ce-
remonias, quas præcepit tibi: & fac 18
quod placitum est & bonum in cōspe-
ctu Dñi, vt bene sit tibi: & ingressus pos-
sideas terram optimam, de qua iurauit
19 Dñs patribus tuis, * vt deleret omnes
inimicos tuos coram te, sicut locutus
20 est. * Cúmque interrogauerit te filius
tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testi-
D monia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia,
21 quæ præcepit Dñs Deus noster nobis? *
dices ei: Serui eramus Pharaonis in
Ægypto, & eduxit nos Dñs de Ægypto
22 in manu forti: *fecítque signa atq; pro-
digia magna & pessima in Ægypto con-
tra Pharaonem, & omnē domū illius, in
23 conspectu nostro, * & eduxit nos inde,
vt introductis daret Terram, super qua
24 iurauit Patribus nostris. * Præcepitque
nobis Dñs, vt faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dñm Deum nostrum,
vt bene sit nobis cunctis diebus vitæ
25 nostræ, sicut est hodie: * Eritque nostri
misericors si custodierimus & fecerimꝰ
omnia præcepta eius coram Domino
Deo nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

Nulla cum Gentibus societas contrahenda sed earum aræ, luci ac simulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit omnibus auxilium & vbertatem, modo eius præcepta obseruent.

1
A CVm introduxerit te Dominus Deus
tuus in Terram, quam possessurus
ingrederis, & deleuerit Gentes multas
coram te, || Hethæum, & Gergezæum, & ||Exo
Amorrhæum, Chananæum, & Phere- 23. e
zæum, & Heuæum, & Iebusæum, septem 23. &
Gentes multo maioris numeri quàm tu 33. a
2 es, & robustiores te: * tradideríntque
eas Dominus Deus tuus tibi, percuties
eas vsq; ad internecionem. ||Non inibis || Exo
cum eis fœdus, nec misereberis earum, 23. g
3 * neq; sociabis cū eis cōiugia. Filiā tuā 32. c
nō dabis filio eius, nec filiam illius ac- 34. b
4 cipies filio tuo: *quia seducet filiū tuū, 15. 16
ne sequatur me, & vt magis seruiat diis
alienis: irascetúrque furor Domini, &
5 delebit te citò. *Quin potiùs hæc facie-
tis eis: ||Aras eorum subuertite, & con-
fringite statuas, lucósque succidite, &
6 sculptilia cōburite. *||Quia populus san- ||Infr
ctus es Dño Deo tuo. Te elegit Domi- 12. a
nus Deus tuus, vt sis ei populus pecu- 3. 14
liaris de cunctis populis, qui sunt super a. 1. 16
7 terrā. *Non quia cunctas gentes nume- a. 21
ro vincebatis, vobis iunctus est Dñs, & Exod
B elegit vos, cùm omnibus sitis populis 23. a
8 pauciores: *sed quia dilexit vos Domi- 24.
nus, & custodiuit iuramentum, quod iu- ||Infr
rauit patribus vestris, eduxítque vos in 14. a
manu forti, & redemit de domo serui- 2. &
tutis, de manu Pharaonis regis Ægypti. 26. d
9 * Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse 18.
est Deus fortis & fidelis, custodiens pa-
ctum & misericordiā diligentibus se, &
his qui custodiūt præcepta eius, in mil-
10 le generationes: *& reddens odientibus
se statim, ita vt disperdat eos, & vltrà
non

non differat protinus eis restituẽs quod
meretur.* Custodi ergo præcepta & ce- 11
remonias atq; iudicia; quæ ego mando
tibi hodie vt facias.* Si postquã audie- 12
ris hæc iudicia, custodieris ea & fece-
ris, custodiet & Dñs Deus tuus pactum
tibi,& misericordiã quam iurauit patri-
bus tuis: *& diliget te ac multiplicabit, 13
benedicétque fructui ventris tui,& fru-
ctui terræ tuæ, frumento tuo, atq; vin-
demiæ,oleo, & armentis,gregibus ouiũ
tuarum super Terram, pro qua iurauit C
patribus tuis, vt daret eam tibi.* Bene- 14
||Exo. 23. f. 26. dictus eris inter omnes populos.|| Non
erit apud te sterilis vtriúsque sexus,tam
in hominibus quàm in gregibus tuis. 15
*Auferet Dñs à te omnẽ languorẽ:& in-
firmitates Ægypti pessimas, quas noui-
sti,non inferet tibi,sed cunctis hostibus
tuis.* Deuorabis omnes populos, quos 16
Dñs Deus tuus daturus est tibi. Non
parcet eis oculus tuus,nec seruies diis
eorum,ne sint in ruinam tui. * Si dixe- 17
ris in corde tuo: plures sunt gentes istæ
quàm ego,quomodo potero delere eas?
* noli metuere, sed recordare quæ fe- 18
cerit Dñs Deus tuus Pharaoni, & cun-
ctis Ægyptiis, * plagas maximas, quas 19
viderunt oculi tui, & signa atque por-
tenta, manúmque robustam,& extentũ
brachium,vt educeret te Dñs Deus tuus:
sic faciet cunctis populis, quos metuis.
||Exo. 23. f. 28. 33. a. 2. Ios. 24 c. 12. *||Insuper & crabrones mittet Dñs Deus 20
tuus in eos, donec deleat omnes atque
disperdat qui te fugerint, & latere po- D
tuerint.*Non timebis eos,quia Dominus 21
Deus tuus in medio tui est,Deus magnus
& terribilis:*ipse cõsumet nationes has 22
in conspectu tuo paulatim atq; per par-
tes. Non poteris eas delere pariter: ne
forte multiplicentur contra te bestiæ
terræ.* Dabítque eos Dñs Deus tuus in 23
conspectu tuo:& interficiet illos donec
penitus deleantur. *Tradétq; reges eo- 24
rum in manus tuas,& disperdes nomina
eorum sub cælo:nullus poterit resistere
|| 2. Mach. 12. g. tibi,donec cõteras eos.*||Sculptilia eo- 25
rum igne cõbures: non concupisces ar-
gentũ & aurũ,de quibus facta sunt,neq;
assumes ex eis tibi quidquã, ne offẽdas,
propterea quia abominatio est Dñi Dei
tui. * Nec inferes quippiam ex idolo in 26
domum tuam,ne fias anathema,sicut &
illud est. Quasi spurcitiam detestaberis,
& velut inquinamentum ac sordes abo-
minationi habebis,quia anathema est.

CAP. VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones quæ Dominus eis in deserto immiserat, ne illorum & Dei sui fiant immemores.

OMne mandatum, quod ego præci- 1
pio tibi hodie, caue diligenter vt A
facias: vt possitis viuere & multiplice-
mini, ingressíque possideatis Terram,
pro qua iurauit Dñs patribus vestris.
2 * Et recordaberis cuncti itineris, per
quod adduxit te Dominus Deus tuus
quadraginta annis per desertum, vt af-
fligeret te,atque tentaret,& nota fierent
quæ in tuo animo versabantur, vtrum
3 custodires mandata illius, an non.* Af-
flixit te penuria,& dedit tibi cibũ Man-
na, quod ignorabas tu & patres tui: vt
ostenderet tibi quod non ||in solo pane ||Mat. 4. a. 4.
viuat homo, sed in omni verbo quod
4 egreditur de ore Dei. * Vestimentum Luc. 4. a. 4.
B tuum,quo operiebaris, nequaquam ve-
5 tustate defecit, & pes tuus non est sub-
tritus, en quadragesimus annus est. * Vt
recogites in corde tuo,quia sicut erudit
6 filium suum, homo, sic Dñs Deus tuus
erudiuit te,* vt custodias mandata Dñi
7 Dei tui,& ambules in viis eius,& timeas
eum.* Dominus enim Deus tuus intro-
ducet te in terram bonam,terram riuo-
rum aquarúmque & fontium: in cuius
8 campis & montibus erumpunt fluuiorũ
abyssi: *terram frumenti,hordei, ac vi-
nearum, in qua ficus, & malogranata,
9 & oliuata nascuntur:terrã olei ac mel-
lis: * Vbi absque vlla penuria comedes
panem tuum,& rerum omniũ abundan-
tia perfrueris: cuius lapides ferrũ sunt,
10 & de montibus eius æris metalla fodiũ-
C tur: *vt cùm comederis,& satiatus fue-
11 ris, benedicas Domino Deo tuo pro
terra optima, quam dedit tibi. * Obser-
ua, & caue nequando obliuiscaris Dñi
Dei tui,& negligas mandata eius atque
12 iudicia & ceremonias, quas ego præci-
pio tibi hodie: * ne postquam come-
13 deris & satiatus fueris,domos pulchras
ædificaueris,habitaueris in eis,* habue-
rísque armenta boum,& ouium greges,
14 argenti & auri cunctarúmque rerum
copiam,* eleuetur cor tuum,& non re-
miniscaris Domini Dei tui, qui eduxit
15 te de Terra Ægypti, de domo seruitu-
tis: * ductor tuus fuit in solitudine
magna atque terribili,|| in qua erat ser- || Nu. 20. b. 9. 21. a. 6.
pens flatu adurens, & scorpio ac dipsas,
16 & nullæ omnino aquæ: qui eduxit ri-
D uos de petra durissima & || cibauit te
Manna in solitudine, quod nescierunt ||Exo. 16. d. 14.
patres tui. Et postquam afflixit ac pro-
17 bauit, ad extremum misertus est tui,
* ne diceres in corde tuo: Fortitudo Exod. 17. b. 6.
18 mea, & robur manus meæ, hæc mihi
omnia præstiterunt. * Sed recorderis
Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi
præbuerit, vt impleret pactum suum,su-
19 per quo iurauit patribus tuis,sicut præ-
sens indicat dies. * Sin autem oblitus
Domini Dei tui, secutus fueris deos
alienos, coluerísque illos & adoraue-
20 ris: ecce nunc prædico tibi quòd om-
nino dispereas.* Sicut Gentes,quas de-
leuit Dominus in introitu tuo, ita &
vos peribitis, si inobedientes fueritis
voci Domini Dei vestri.

CAP.

C A P. I X.

Reprimitur elatio , ne futuras victorias sibi , sed soli Domino adscribant, cum semper Deo aduersati sint.

AVdi Israel.Tu transgredieris hodie 1
Iordanem , vt possideas nationes A
maximas & fortiores te,ciuitates ingẽ-
tes & ad cœlum vsq; muratas. * populũ 2
magnum, atq; sublimem,filios Enacim,
quos ipse vidisti,& audisti, quibus nul-
lus potest ex aduerso resistere. * Scies 3
ergo hodie quòd Dñs Deus tuus ipse
transibit ante te, ignis deuorans atque
consumens , qui conterat eos & deleat
atque disperdat ante faciem tuam velo-
citer, sicut locutus est tibi.*Ne dicas in 4
corde tuo,cùm deleuerit eos Dominus
Deus tuus in conspectu tuo:Propter iu-
stitiam meam introduxit me Dominus
vt terram hanc possiderẽ , cùm propter
impietates suas istæ deletæ sint natio-
nes.*Neque enim propter iustitias tuas, 5
& æquitatem cordis tui, ingredieris vt
possideas terras earũ:sed quia illæ ege-
runt impiè,introeunte te deletę sunt:&
vt compleret verbum suum Dominus ,
quod sub iuramẽto pollicitus est patri-
bus tuis, Abraham,Isaac,& Iacob.* Sci- 6
to ergo quòd non propter iustitias tuas B
Dominus Deus tuus dederit tibi terram
hanc optimam in possessionẽ, cùm du-
rissimæ ceruicis sis populus.*Memento, 7
& ne obliuiscaris,quomodo ad iracun-
diam prouocaueris Dñm Deum tuum in
solitudine. Ex eo die , quo egressus es
ex Ægypto vsque ad locum istum, sem-
per aduersum Dominum contendisti. * 8
|| Exo. || Nam & in Horeb prouocasti eum , &
17.b.6 iratus delere te voluit,* quando ascen- 9
19.a.3 di in montem,vt acciperem tabulas la-
31. d. pideas,tabulas pacti quod pepigit vobis-
18.32. cum Dñs & perseueraui in monte qua-
d. 15. draginta diebus ac noctibus , panẽ non
comedens , & aquam non bibens. *De- 10
dítq; mihi Dominus duas tabulas lapi-
deas scriptas digito Dei,& continentes
omnia verba quæ vobis locutus est in
monte de medio ignis , quando concio
populi congregata est.*Cúmq; transissẽt 11
quadraginta dies , & totidẽ noctes, de-
dit, mihi Dñs duas tabulas lapideas, ta-
|| Exo. bulas fœderis,*dixítq; mihi : || Surge,& 12
31. d. descende hinc citò: quia populus tuus,
18. quem eduxisti de Ægypto , deseruerunt C
velociter viam quam demonstrasti eis,
fecerúntq; sibi conflatile. * Rursúmque 13
ait Dominus ad me:Cerno quòd popu-
lus iste duræ ceruicis sit.*dimitte me vt 14
conterã eum , & deleam nomen eius de
sub cælo,& constituã te super Gentem,
quæ hac maior & fortior sit.* Cúmque 15
de monte ardente descenderem,& duas
tabulas fœderis vtráq; tenerem manu,
*vidissémq; vos peccasse Domino Deo 16
vestro,& fecisse vobis vitulum conflati-
lem, ac deseruisse velociter viam eius,
quam vobis ostenderat:proieci tabulas
17 de manibus meis,confregíq; eas in con-
spectu vestro. * Et procidi ante Dñm si-
18 cut prius, quadraginta diebus & nocti-
bus panẽ non comedens, & aquam non
bibens , propter omnia peccata vestra
quæ gessistis contra Dñm, & eũ ad ira-
19 cundiam prouocastis : * timui enim in-
dignationẽ & iram illius,quá aduersum
vos concitatus, delere vos voluit. Et
exaudiuit me Dominus etiam hac vice.
20 * Aduersum Aaron quoque vehementer
iratus,voluit eum conterere,& pro illo
21 similiter deprecatus sum.* Peccatum au-
tem vestrũ quod feceratis, id est , vitu-
lũ,arripiens,ignę combussi, & in frustra
comminuens, omninóque in puluerem
redigens , proieci in torrentem, qui de
D monte descendit.* || In incendio quoq; || Nu.
22 & in tentatione , & in Sepulchris con- 11.
cupiscentiæ prouocastis Dñm:*& quan- 16.
23 do misit vos de Cadesbarne, dicens:As- 21.
cendite,& possidete terram, quam dedi b.
vobis , & contempsistis imperium Dñi
Dei vestri, & non credidistis ei, neque
24 vocem eius audire voluistis : * sed sem-
pẽr fuistis rebelles à die qua nosse vos
25 cœpi.*Et iacui coram Dño quadraginta
diebus ac noctibus, quibus eũ suppli-
ter deprecabar,ne deleret vos vt fuerat
26 comminatus:*& orans dixi:*Dñe Deus,
ne disperdas populũ tuum,& hereditatẽ
tuam , quam redemisti in magnitudine
tua, quos eduxisti de Ægypto in manu
27 forti. * Recordare seruorum tuorum ,
Abraham , Isaac , & Iacob : ne aspicias
duritiã populi huius , & impietatẽ atq;
28 peccatum:* ne fortè dicant habitatores
terræ, de qua eduxisti nos:Non poterat
Dñs introducere eos in terram , quam
pollicitus est eis;& oderat illos;idcirco
eduxit, vt interficeret eos in solitudi-
29 ne, * qui sunt populus tuus & hereditas
tua , quos eduxisti in fortitudine tua
magna, & in brachio tuo extento.

C A P. X.

Tabularum secundarum instauratio, Leuitarum officia : timor & dilectio Dei ad seruanda præcepta mouere debent : præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen iurandum.

1 IN || tempore illo dixit Dominus ad || E.
A me : Dola tibi duas tabulas lapideas 34.
sicut priores fuerunt , & ascende ad me, 1.
2 in montem faciésq; arcam ligneam,* &
scribã in tabulis verba quæ fuerunt in
his,quas ante confregisti,ponésq; eas in
3 arca.* Feci igitur arcã de lignis settim.
Cúmq; dolassem duas tabulas lapideas
instar priorũ,ascendi in montem,habẽs
4 eas in manibus. * Scripsitque in tabulis,
iuxta id,quòd prius scripserat,verba de-
cẽ,quæ locutus est Dñs ad vos in monte
de-

de medio ignis, quando populus con-
gregatus est:& dedit eas mihi. * Reuer- 5
súsque de monte,descẽdi,& posui tabu-
las in arcã,quam feceram,quæ huc vsq;
ibi sunt,sicut mihi præcepit Dominus. B
|| Nu. * || Filij autem Israel mouerunt castra 6
33. d. ex Beroth filiorum Iacã in Mosara, vbi
31. ||Aaron mortuus ac sepultus est, pro
|| Nu. quo sacerdotio functus est Eleazar fili⁹
20. d. eius. *Inde venerunt in Gadgad:de quo 7
28. loco profecti, castrametati sunt in Ie-
tebatha,in terra aquarum atque torrẽ-
tium. *Eo tẽpore separauit Tribum Le- 8
ui, vt portaret arcam fœderis Domini,
& staret corã eo in ministerio,ac bene-
diceret in nomine illius vsque in præ-
sentẽ diem. *Quãobrem nõ habuit Leui 9
partem,neque possessionem cum fratri-
bus suis: quia ipse Dñs possessio eius
est, sicut promisit ei Dominus Deus
tuus. * Ego autem steti in monte, sicut 10
priùs quadraginta diebus ac noctibus: C
exaudiuitq; me Dñs etiam hac vice, &
te perdere noluit. * Dixitq; mihi:Vade, 11
& præcede populum, vt ingrediatur, &
possideat terram, quam iuraui patribus
eorum vt traderem eis.*Et nunc Israel, 12
quid Dñs Deus tuus petit à te, nisi vt
timeas Dominum Deum tuum, & am-
bules in viis eius, & diligas eum,ac ser-
uias Domino Deo tuo in toto corde
tuo,& in tota anima tua: *custodiásque 13
mandata Domini, & ceremonias eius,
quas ego hodie præcipio tibi, vt benè
sit tibi? *En Dñi Dei tui cælum est,& cę- 14
lum cæli,terra & omnia quæ in ea sũt:
* & tamen patribus tuis conglutinatus 15
est Dñs,& amauit eos, elegítque semen
2.Par. eorum post eos, id est vos, de cunctis D
19.c.7 Gentibus, sicut hodie comprobatur. 16
Iob.34 *Circumcidite igitur præputium cordis
b.19. vestri,&ceruicem vestram ne induretis
Sap.6. amplius: * quia Dominus Deus vester, 17
b.8. ipse est Deus deorum, & Dñs dominan-
Eccli. tium, Deus magnus & potens, & terri-
35.b. bilis, qui || personam non accipit, nec
15. munera. * Facit iudicium pupillo & vi- 18
|| Act. duæ, amat peregrinum & dat ei victum
10.e. atque vestitum. *& vos ergo amate pe- 19
34. regrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ in
||Rõ.2 terra Ægypti. * || Dñm Deum tuum ti- 20
b.11. mebis,& ei soli seruies; ipsi adhærebis,
Gal.2 iurabísque in nomine illius. * Ipse est 21
b.6. laus tua,& Deus tuus,qui fecit tibi hæc
Sup.6. magnalia & terribilia, quæ viderunt
c.13. oculi tui. * || In septuaginta animabus 22
Mat. descenderunt patres tui in Ægyptum:
4.b.10 & ecce nunc multiplicauit te Dominus
Luc.4 Deus tuus sicut astra cæli.
b.8.

CAP. XI.

Gen. 46. c. 27. Exod. 1. a. 5.

Recensentur varia Dei beneficia, multáque bona promittuntur seruantibus eius præcepta, mala autem non seruantibus, hoc est benedictio & maledictio.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum,
A & obserua præcepta ei⁹ & ceremo-
nias,iudicia atque mandata, omni tem-
2 pore. *Cognoscite hodie quæ ignorant
filij vestri, qui nõ viderunt disciplinam
Domini Dei vestri,magnalia eius & ro-
bustam manum, extentúmque brachiũ,
3 * signa & opera quæ fecit in medio Æ-
gypti Pharaoni regi, & vniuersæ terræ
4 eius,*omníque exercitui Ægyptiorũ, &
equis ac curribus: quo modo operue-
rint eos aquæ maris rubri, cũ vos per-
sequerentur,& deleuerit eos Dñs vsque
5 in præsentem diem: *vobísq; quæ fece-
rit in solitudine,donec veniretis ad hũc
6 locum: *& ||Dathan atque Abiron filiis || Nu.
Eliab, qui fuit filius Rubẽ:quos||aperto 16.a.1
ore suo terra absorbuit, cũ domibus& || Nu.
tabernaculis, & vniuersa substantia eo- 16.c.
rum, quam habebant in medio Israel. 32.
7 * Oculi vestri viderunt omnia opera
8 Domini magna quæ fecit, *vt custodia-
B tis vniuersa mãdata illius, quæ ego ho-
die præcipio vobis, & possitis introire,
& possidere terram, ad quam ingredi-
9 mini,*multóque in ea viuatis tempore:
quam sub iuramento pollicitus est Dñs
patribus vestris, & semini eorũ, lacte &
10 melle manãtem. *Terra enim,ad quam
ingrederis possidendam, non est sicut
terra Ægypti,de qua existi,vbi iacto se-
mine in hortorum morem aquæ ducũ-
11 tur irriguæ: * sed montuosa est & cãpe-
12 stris,de cælo expectans pluuias: *quam
Dominus Deus tuus semper inuisit, &
oculi illius in ea sunt à principio anni
13 vsque ad finẽ eius.*||Si ergo obedieritis || Sup.
mãdatis meis, quæ ego hodie præcipio 10. c.
vobis, vt diligatis Dñm Deum vestrum 12.
& seruiatis ei in toto corde vestro,& in
14 tota anima vestra: * dabit pluuiã terræ
vestræ temporaneã & serotinam,vt col-
15 ligatis frumentũ, & vinũ,& oleũ, * fœ-
numq; ex agris ad pascenda iumenta,&
16 vt ipsi comedatis ac saturemini. * Ca-
uete ne fortè decipiatur cor vestrum,&
recedatis à Dño, seruiatísque diis alie-
17 nis, & adoretis eos: *iratúsq; Dominus
claudat cælum,& pluuiæ nõ descendãt,
nec terra det germen suum,pereatísque
C velociter de terra optima,quã Dominus
18 daturus est vobis. * || Ponite hæc verba || Sup.
mea in cordibus & in animis vestris, & 6.b.6.
suspendite ea pro signo in manibus, &
19 inter oculos vestros collocate.*Docete
filios vestros vt illa meditentur,quando
sederis in domo tua, & ambulaueris in
20 via,accubueris atque surrexeris. * Scri-
bes ea super postes & ianuas domus
21 tuæ:*vt multiplicentur dies tui,& filio-
rum tuorum in terra,quam iurauit Dñs
patribus tuis, vt daret eis quamdiu cæ-
22 lum imminet terræ. *Si enim custodie-
ritis mandata quæ ego præcipio vobis,
& feceritis ea, vt diligatis Dñm Deum

vestrum, & ambuletis in omnibus viis
eius, adhærentes ei, *disperdet Dñs om- 23
nes gentes istas ante faciem vestram, &
possidebitis eas, quæ maiores & fortio-
|| Iosue 1. a. 3. res vobis sunt. * || Omnis locus, quem 24
calcauerit pes vester, vester erit. A de-
serto, & à Libano, à flumine magno Eu-
phrate vsque ad mare occidentale erũt
termini vestri. *Nullus stabit cõtra vos: 25
terrorem vestrum & formidinem dabit
Dñs Deus vester super omnem terram D
quã calcaturi estis, sicut locutus est vo-
bis. * En propono in conspectu vestro 26
hodie benedictionẽ & maledictionem:
* benedictionẽ, si obedieritis mandatis 27
Dñi Dei vestri, quæ ego hodie præcipio
vobis: *maledictionẽ, si non obedieritis 28
mandatis Dñi Dei vestri, sed recesseri-
tis de via, quam ego nunc ostendo vo-
bis, & ambulaueritis post deos alienos,
quos ignoratis. * Cùm verò introduxe- 29
rit te Dñs Deus tuus in terram ad quam
pergis habitandam, pones benedictio-
nem super montẽ Garizim, maledictio-
nem super montẽ Hebal: *qui sunt trãs 30
Iordanẽ, post viam quæ vergit ad solis
occubitum in terra Chananæi, qui ha-
bitat in cãpestribus cõtra Galgalã, quæ
est iuxta vallem tendẽtem & intrantem
procul. *Vos enim transibitis Iordanẽ, 31
vt possideatis Terram, quam Dominus
Deus vester daturus est vobis, vt ha-
beatis & possideatis illam. *Videte ergo 32
vt impleatis ceremonias atque iudicia,
quæ ego hodiè ponam in conspectu
vestro.

CAP. XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi, sacrificia certo loco exolui, & comedi, sanguinemque vitari.

HÆc sunt præcepta atque iudicia, 1
quæ facere debetis in Terra, quam A
Dñs Deus patrum tuorum daturus est
tibi, vt possideas eam cũctis diebus qui-
bus super humum gradieris. *Subuertite 2
omnia loca, in quibus coluerunt gẽtes,
quas possessuri estis, deos suos super
montes excelsos, & colles, & subter
omne lignum frondosum. * || Dissipate 3
|| Sup. 7. d. 25. 2. Mac. 12. g. 40. aras eorum, & cõfringite statuas, lucos
igne comburite, & idola comminuite:
disperdite nomina eorum de locis illis.
*Non facietis ita Dño Deo vestro: *sed 4
ad locum, quem elegerit Dñs Deus ve- 5
ster de cũctis Tribubus vestris, vt ponat
nomen suum ibi, & habitet in eo, ve-
nietis: *& offeretis in loco illo holocau- 6
sta & victimas vestras, decimas & pri-
mitias manuũ vestrarum, & vota atque
donaria, primogenita boum & ouium.
*Et comedetis ibi in conspectu Dñi Dei 7
vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ
miseritis manum vos & domus vestræ,
in quibus benedixerit vobis Dñs Deus
vester. *Nõ facietis ibi quæ nos hic fa- 8
9 cimus hodiè, singuli quod sibi rectum
videtur. *Neque enim vsque in præsens
tempus venistis ad requiem, & possessio-
nem, quam Dñs Deus vester daturus est
10 vobis. *Transibitis Iordanem, & habita-
B bitis in Terra, quam Dñs Deus vester
daturus est vobis, vt requiescatis à cun-
ctis hostibus per circuitum: & absque
11 vllo timore habitetis * in loco, quẽ ele-
gerit Dñs Deus vester, vt sit nomen eius
in eo: illuc omnia, quæ præcipio, con-
feretis, holocausta, & hostias, ac deci-
mas, & primitias manuum vestrarum: &
quidquid præcipuum est in muneribus,
12 quæ vouebitis Dño. * Ibi epulabimini
coram Dño Deo vestro, vos & filij ac
filiæ vestræ, famuli & famulę atque Le-
uites, qui in vrbibus vestris cõmoratur:
neque enim habet aliam partem & pos-
13 sessionẽ inter vos. *Caue ne offeras ho-
14 locausta tua in omni loco, quem vide-
ris: *sed in eo, quem elegerit Dñs, in vna
tribuum tuarũ offeres hostias, & facies
15 quæcũq; præcipio tibi. * Sin autem co-
medere volueris, & te esus carnium de-
lectauerit, occide, & comede iuxta be-
nedictionem Dñi Dei tui, quam dedit
tibi in vrbibus tuis: siue immundũ fue-
rit, hoc est, maculatum & debile: siue
mundum, hoc est, integrum & sine ma-
cula, quod offerri licet, sicut capream &
16 ceruum, comedes, * absque esu dũtaxat
C sanguinis, quem super terram quasi
17 aquã effundes. * Non poteris comedere
in oppidis tuis decimam frumenti, &
vini, & olei tui, primogenita armento-
rum & pecorum, & omnia quæ voueris
& sponte offerre volueris, & primitias
18 manuum tuarum: *sed coram Dño Deo
tuo comedes ea, in loco quem elegerit
Dñs Deus tuus, tu & filius tuus, & filia
tua, & seruus & famula, atque Leuites
qui manet in vrbibus tuis & lætaberis
& reficieris coram Dño Deo tuo, in cũ-
19 ctis ad quæ extenderis manum tuam.
*Caue ne derelinquas Leuitem in omni
20 tempore quo versaris in terra. *|| Quan- || Gen. 28. c. 14.
do dilatauerit Dñs Deus tuus terminos
tuos, || sicut locutus est tibi, & volueris
vesci carnibus, quas desiderat anima Exod. 34. c. 24.
21 tua: * locus autem, quem elegerit Dñs
Deus tuus vt sit nomen eius ibi, si pro-
cul fuerit, occides de armentis & peco- Infra 19. b. 8.
ribus, quæ habueris, sicut præcepi tibi,
& comedes in oppidis tuis, vt tibi pla-
22 cet. *Sicut comeditur caprea & ceruus,
ita vesceris eis: & mundus & immundus
23 in commune vescentur. *Hoc solum ca-
ue, ne sanguinẽ comedas, sanguis enim
eorum pro anima est: & idcirco nõ de-
bes animam comedere cum carnibus:
24 *sed super terram fundes quasi aquam,
25 * vt bene sit tibi & filiis tuis post te,
D cùm feceris quod placet in conspectu
26 Domini. *Quæ autem sanctificaueris, &
voueris

voueris Domino, tolles, & venies ad lo-
cum, quem elegerit Dominus:* & offe- 27
res oblationes tuas carnem & sanguinẽ
super altare Domini Dei tui: sanguinem
hostiarum fundes in altari: carnibus au-
tem ipse vesceris.* Obserua & audi om- 28
nia quæ ego præcipio tibi, vt bene sit
tibi & filiis tuis post te in sempiternum,
cùm feceris quod bonum est & placitũ
|| Infr. 19.a.1 in conspectu Domini Dei tui.* || Quando 29
disperdiderit Dominus Deus tuus antè
faciem tuam gentes, ad quas ingredie-
ris possidendas, & possederis eas, atque
habitaueris in terra earum: *& caue ne 30
imiteris eas, postquam te fuerint intro-
eunte subuersæ, & requiras ceremonias
earum, dicens: Sicut coluerũt gentes istę
deos suos, ita & ego colam.* Non facies 31
similiter Domino Deo tuo. Omnes enim
abominationes, quas auersatur Dñs,
fecerunt diis suis, offerentes filios & fi-
lias, & comburentes igni. * Quod præ- 32
cipio tibi, hoc tantùm facito Domino:
nec addas quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

Pseudopropheta à Deo auertens occidi debet quamtumuis propinquus sit vel amicus: imò & vrbs vastari funditus, cuius habitatores id facere conati fuerint.

SI surrexerit in medio tui prophetes, 1
aut qui somnium vidisse se dicat, & A
prædixerit signum atque portentum,
* & euenerit quod locutus est, & dixerit 2
tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos
quos ignoras, & seruiamus eis: *non au- 3
dies verba prophetæ illius aut somnia-
toris: quia tentat vos Dñs Deus vester,
vt palam fiat vtrùm diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima ve-
stra.* Dñm Deum vestrum sequimini, & 4
ipsum timete, & mãdata illius custodite,
& audite vocẽ eius: ipsi seruietis, & ipsi
adhærebitis. * Propheta autem ille aut 5
fictor somniorum interficietur: quia lo- B
cutus est vt vos auerteret à Dño Deo
vestro, qui eduxit vos de Terra Ægypti,
& redemit vos de domo seruitutis: vt
errare te faceret de via, quam tibi præ-
cepit Dñs Deus tuus: & auferes malum
de medio tui. * Si tibi voluerit persua- 6
dere frater tuus filius matris tuæ, aut
filius tuus vel filia, siue vxor quæ est in
sinu tuo, aut amicus, quẽ diligis vt ani-
mã tuam, clam dicens: Eamus & seruia-
mus diis alienis, quos ignoras tu, & pa-
tres tui,* cunctarum in circuitu gentiũ, 7
quæ iuxta vel procul sunt, ab initio v-
sque ad finem terræ,* non acquiescas ei, 8
nec audias, neq; parcat ei oculus tuus,
vt miserearis & occultes eũ,* sed statim 9
nfr. 6.7 interficies. || sit primùm manus tua super
eũ, & postea omnis populus mittat ma-
nũ.* Lapidibus obrutus necabitur: quia 10
voluit te abstrahere à Dño Deo tuo, qui C
qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo
11 seruitutis: * vt omnis Israel audiens ti-
meat, & nequaquam vltrà faciat quip-
12 piam huius rei simile. * Si audieris in
vna vrbium tuarũ, quas Dñs Deus tuus
13 dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
quos:* Egressi sunt filij Belial de medio
tui, & auerterunt habitatores vrbis suæ,
atque dixerũt: Eamus, & seruiamus diis
14 alienis quos ignoratis: * quære solicitè
& diligenter, rei veritate perspecta, si
inueneris certum esse quod dicitur, &
abominationem hanc opere perpetra-
15 tam, * statim percuties habitatores vr-
D bis illius in ore gladij, & delebis eam,
ac omnia quæ in illa sunt, vsque ad pe-
16 cora,* quidquid etiam supellectilis fue-
rit, congregabis in medio platearũ eius,
& cum ipsa ciuitate succendes, ita vt
vniuersa consumas Dño Deo tuo, & sit
tumulus sempiternus: non ædificabitur
17 amplius,* & non adhęrebit de illo ana-
themate quidquã in manu tua vt auer-
tatur Dominus ab ira furoris sui, & mi-
sereatur tui, multiplicétque te sicut iu-
18 rauit patribus tuis, * quando audieris
vocem Domini Dei tui, custodiens om-
nia præcepta eius, quæ ego præcipio
tibi hodie, vt facias quod placitum est
in conspectu Domini Dei tui.

CAP. XIV.

Gentium ritus super mortuo fugiendus; animalium mundorũ & immundorum discretio & decimas esse soluendas.

1 FIlij estote Domini Dei vestri: nõ vos
A incidetis, nec facietis caluitiũ super
2 mortuo,* || quoniam populus sanctus es || Sup.
Domino Deo tuo: & te elegit vt sis ei in 7.a.6.
populum peculiarem, de cunctis gentib* Infrà
3 quæ sunt super terram.* || Ne comedatis 26.d.
4 quæ immunda sunt. * Hoc est animal 18.
quod comedere debetis, Bouem, & ouẽ, || Leu.
5 & capram,* ceruum & capream, buba- 11.a.4
lum, tragelaphum, pygargum, orygen,
6 camelopardalũ.* Omne animal, quod in
duas partes findit vngulam, & ruminat,
7 comedetis.* De his autẽ quæ ruminant,
& vngulam non findunt, comedere non
debetis; vt camelum, leporem, chœro-
gryllum: hęc quia ruminant, & non di-
uidunt vngulam, immunda erunt vobis.
8 * Sus quoque quoniam diuidit vngulã,
B & non ruminat, immunda erit: carnibus
eorum non vescimini, & cadauera non
9 tangetis. * Hæc comedetis ex omnibus
quæ morantur in aquis: Quæ habẽt pin-
10 nulas & squamas, comedite:* quæ absq;
pinnulis & squamis sunt, ne comedatis,
11 quia immunda sunt.* Omnes aues mun-
12 das comedite.* Immũdas ne comedatis:
aquilam scilicet, & gryphem, & haliæe-
13 tum, * ixion, & vulturem ac miluum
14 iuxta genus suum:* & omne coruini ge-
15 neris,* & struthionẽ, ac noctuam, & la-
rum, atq; accipitrem iuxta genus suum:

* herodium ac cygnnm,& ibin,* ac mer- 16
gulum,porphyrionem,& nycticoracem, 17
* onocrotalum,& charadriū, singula in 18
genere suo:vpupam quoque & vespertilionē.* Et omne quod reptat & pēnulas 19
habet,immundū erit,& non comedetur. C
* Omne quod mundum est, comedite. 20
*Quidquid autem morticinū est,ne vescamini ex eo.Peregrino,qui intra portas tuas est,da vt comedat,aut vende ei: 21
quia tu populus sanctus Dñi Dei tui es.
|| Exo. 23. d. 19. 34 d. 26. ||Non coques hœdū in lacte matris suę,
*Decimā partē separabis de cunctis fru- 22
ctibus tuis qui nascuntur in terra per
annos singulos,* & comedes in conspe- 23
ctu Dñi Dei tui,in loco quē elegerit vt
in eo nomen illius inuocetur,decimam
frumenti tui, & vini,& olei, & primogenita de armētis & ouibus tuis:vt discas timere Dñm Deum tuū omni tempore.*Cùm autem longior fuerit via,& 24
locus quem elegerit Dñs Deus tuus, tibique benedixerit,nec potueris ad eum D
hæc cuncta portare,* vendes omnia, & 25
in pretiū rediges, portabisq; manu tua,
& proficisceris ad locum quem elegerit
Dñs Deus tuus: * & emes ex eadem pe- 26
cunia quidquid tibi placuerit, siue ex
armentis,siue ex ouibus,vinum quoque
& sicerā,& omne quod desiderat anima
tua:& comedes coram Dño Deo tuo,&
epulaberis tu & domus tua; *& Leuites 27
qui intra portas tuas est :caue ne derelinquas eum,quia non habet aliam partem in possessione tua.*Anno tertio se- 28
parabis aliam decimam ex omnibus
quæ nascuntur tibi eo tempore:& repones intra ianuas tuas.*Veniétque Leui- 29
tes qui aliam non habet partē nec possessionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent & saturabūtur:vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

Lex remißionis septimi anni in quos exerceatur: de seruo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino sanctificandis & comedendis.

SEptimo anno facies remissionē,*quę 1
hoc ordine celebrabitur.Cui debetur A
aliquid ab amico vel proximo ac fratre 2
suo, repetere non poterit, quia annus
remissionis est Dñi.*A peregrino & ad- 3
uena exiges:ciuē & propinquū repetēdi
non habebis potestatē.* Et omnino in- 4
digens & mendicus, non erit inter vos:
vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in terra,quam traditurus est tibi in possessionem.*Si tamen audieris vocem Dñi Dei 5
tui,& custodieris vniuersa quæ iussit, &
quæ ego hodie præcipio tibi,benedicet
tibi,vt pollicitus est.*Fœnerabis genti- 6
bus multis & ipse à nullo accipies mutuū. Dominaberis nationibus plurimis,
7 & tui nemo dominabitur. * Si vnus de
fratribus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis tuæ, in terra quam Dñs
B Deus tuus daturus est tibi,ad paupertatem venerit:non obdurabis cor tuū,nec
8 contrahes manum,* sed aperies eā pauperi,|| & dabis mutuū,quo eum indige- ||Mar. 5.f.42
9 re perspexeris.* Caue ne fortè subrepat Luc.6
tibi impia cogitatio, & dicas in corde c.34.
tuo: Appropinquat septimus annus remissionis;& auertas oculos tuos à paupere fratre tuo,nolens ei quod postulat
mutuum commodare:ne clamet contra
10 te ad Dñm,& fiat tibi in peccatum,*Sed
dabis ei: nec ages quippiam callidè in
eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni tēpore,& in cūctis ad quæ manū miseris.
11 *||Non deerunt pauperes in terra habi- ||Mat.
tationis tuæ:idcirco ego præcipio tibi 26.a.
vt aperias manum fratri tuo egeno & 11.
pauperi, qui tecum versatur in terra.
12 *|| Cùm tibi venditus fuerit frater tuus ||Exo.
C Hebræus, aut Hebræa, & sex annis ser- 21.a.2
uierit tibi, in septimo anno dimittes eū Ier.34
13 liberum :*& quem libertate donaueris, c.14.
14 nequaquam vacuum abire patieris:*sed
dabis viaticum de gregibus, & de area,
& torculari tuo,quibus Dñs Deus tuus
15 benedixerit tibi. * Memento quód &
ipse seruieris in Terra Ægypti, & liberauerit te Dñs Deus tuus:& idcirco ego
16 nunc præcipio tibi.*Sin autem dixerit:
Nolo egredi: eo quód diligat te,& domum tuam,& bene sibi apud te esse sen-
17 tiat;*assumes subulam,& perforabis aurem eius in ianua domus tuæ:& seruiet
tibi vsq; in æternū ancillæ quoq; simi-
18 liter facies.* Non auertas ab eis oculos
tuos, quādo dimiseris eos liberos:quo-
D niā iuxta mercedē mercenarij per sex
annos seruiuit tibi:vt benedicat tibi Dñs
Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.
19 *De primogenitis,quæ nascuntur in armētis,& in ouibus tuis,quidquid est sexus masculini,sāctificabis Dño Deo tuo.
Non operaberis in primogenito bouis,
20 & non tondebis primogenita ouiū.*In
conspectu Dñi Dei tui comedes ea per
annos singulos in loco, quem elegerit
21 Dñs,tu & domus tua:* || Sin autem ha- ||Leu.
buerit maculā,vel claudū fuerit,vel cæ- 22.c.
cū,aut in aliqua parte deforme vel de- 20.21
22 bile,nō immolabitur Dño Deo tuo.*sed Eccli.
intra portas vrbis tuæ comedes illud:tā 35.b.
mūdus quàm immūdus similiter vescen- 14.
23 tur eis,quasi caprea,& ceruo.*Hoc solū
obseruabis,vt sanguinē eorū non comedas,sed effundes in terrā quasi aquam.

CAP. XVI.

Tres præcipuæ anni solemnitates, Azymorum,Hebdomadarum,& Tabernaculorum: de iustis iudicibus constituendis, & de cauendo ab occasionibus idololatriæ.

Obserua

OBserua mensem nouarum frugum, 1
& verni primū temporis, vt facias A
Phase Domino Deo tuo: quoniā in illo
mense eduxit te Dn̄s Deus tuus de Æ-
gypto nocte. *Immolabisque Phase Do- 2
mino Deo tuo de ouibus, & de bobus, in
loco quē elegerit Dominus Deus tuus,
vt habitet nomen eius ibi. *Non come- 3
des in eo panem fermentatum: Septem
diebus comedes absque fermento affli-
ctionis panem: quoniā in pauore egres-
sus es de Ægypto: vt memineris diei
egressionis tuæ de Ægypto, omnibus
diebus vitæ tuæ. * Non apparebit fer- 4
mentum in omnibus terminis tuis se-
ptem diebus, & non remanebit de car-
nibus eius quod immolatū est vespere
in die primo vsque mane. * Non poteris 5
immolare Phase qualibet vrbium tua-
rum, quas Dominus Deus tuus daturus B
est tibi: * sed in loco, quem elegerit Do- 6
minus Deus tuus, vt habitet nomē eius
ibi: immolabis Phase vespere ad solis
occasum quando egressus es de Ægypto.
*Et coques, & comedes in loco quem 7
elegerit Dominus Deus tuus, manéque
consurgens vades in tabernacula tua.
* Sex diebus comedes azyma: & in die 8
septima, quia collecta est Domini Dei
tui, non facies opus. *Septē hebdomadas 9
numerabis tibi ab ea die quā falcem in
segetem miseris, * & celebrabis diem fe- 10
stum hebdomadarum Domino Deo tuo,
oblationē spontaneam manus tuæ, quā
offeres iuxta benedictionem Domini
Dei tui: *& epulaberis coram Domino 11
Deo tuo, tu, filius tuus, & filia tua: seru*
tuus, & ancilla tua, & Leuites qui est
intra portas tuas, aduena ac pupillus &
vidua, qui morantur vobiscum: in loco C
quē elegerit Dn̄s Deus tuus, vt habitet
nomen eius ibi: *& recordaberis quoniā 12
seruus fueris in Ægypto: custodiésq; ac
facies quæ præcepta sunt. * Solemnita- 13
tem quoque tabernaculorum celebrabis
per septem dies, quando collegeris de
area & torculari fruges tuas: *& epula- 14
beris in festiuitate tua, tu, filius tuus,
& filia, seruus tuus & ancilla, Leuites
quoque & aduena, pupillus ac vidua qui
intra portas tuas sunt. * Septem diebus 15
Domino Deo tuo festo celebrabis, in
loco, quem elegerit Dominus: benedi-
cétq; tibi Dominus Deus tuus in cūctis
frugibus tuis, & in omni opere manuū
tuarū, erisq; in lætitia. * Tribus vicibus 16
per annum apparebit omne masculinū
tuum in conspectu Domini Dei tui, in
loco quē elegerit: in solemnitate azy- D
|| *Exo.* morū, in solemnitate hebdomadarum, &
23. c. in solemnitate tabernaculorum. || Non
15.34. apparebit ante Dominum vacuus. * Sed 17
c.20. offeret vnusquisq; secundùm quod ha-
Eccli. buerit iuxta benedictionē Domini Dei
35.a.6 tui, quam dederit ei. * Iudices & magi- 18
stros constitues in omnibus portis tuis,
quas Dominus Deus tuus dederit tibi,
per singulas tribus tuas, vt iudicent po-
19 pulum iusto iudicio, *nec in alteram
partem declinent. || Non accipies per- || *Exo.*
sonam, nec munera: quia munera excæ- *23. b.*
cant oculos sapientum, & mutant verba *8. Leu.*
20 iustorum. * Iustè quod iustum est per- *19. c.*
sequeris: vt viuas & possideas Terram, *15. Su-*
quam Dominus Deus tuus dederit tibi. *pra 1.*
21 *Non plantabis lucum, & omnem arbo- *c.17.*
22 rem iuxta altare Domini Dei tui. * Nec *Eccli.*
facies tibi, neque constitues statuam: *20. d.*
quæ odit Dominus Deus tuus. *31.*

CAP. XVII.

Hostia diligenda, idololatria punien-
da: in graui difficultate ad summū sa-
cerdotē eiúsq; concilium recurrendum,
& quæ regi eligendo sint obseruanda.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo
A ouem, & bouem, in quo est macula,
aut quippiam vitij: quia abominatio est
2 Domino Deo tuo. *Cùm reperti fuerint
apud te, intra vnam portarum tuarum
quas Dn̄s Deus tuus dabit tibi, vir aut
mulier qui faciant malum in conspectu
Domini Dei tui, & transgrediantur pa-
3 ctum illius, * vt vadant & seruiant diis
alienis, & adorent eos, solem, & lunā, &
omnem militiā cæli, quæ non præcepi:
4 *& hoc tibi fuerit nuntiatū, audiénsque
inquisieris diligenter, & verū esse repe-
reris, & abominatio facta est, in Israel:
5 * educes virū ac mulierem, qui rem sce-
leratissimam perpetrarūt, ad portas ci-
6 uitatis tuæ, & lapidibus obruentur. * || In || *Infr.*
ore duorum, aut trium testiū peribit qui *19. d.*
interficietur. Nemo occidatur, vno con- *15.*
7 tra se dicente testimonium. * Manus te- *Mat.*
stium prima interficiet eum, & manus *18. c.*
B reliqui populi extrema mittetur: vt au- *16.*
8 feras malum de medio tui. * Si difficile *2. Cor.*
& ambiguum apud te iudicium esse per- *13. a. 1*
spexeris inter sanguinem & sanguinem, *Sup.*
causam & causam, lepram & lepram: *13. b. 9.*
& iudicium intra portas tuas videris
verba variari: surge, & ascende ad lo-
cum, quem elegerit Dominus Deus tuus.
9 *|| Veniésque ad sacerdotes Leuitici ge- || *2.*
neris, & ad iudicē qui fuerit illo tēpo- *Par.*
re: quærésque ab eis, qui indicabūt tibi *19. c. 8*
10 iudicij veritatem. *Et facies quodcumq;
dixerint qui præsunt loco quē elegerit
11 Dn̄s, & docuerint te * iuxta legem eius;
sequerisq; sententiam eorum: nec decli-
nabis ad dexteram, neque ad sinistram.
12 * Qui autem superbierit, nolens obedire
C sacerdotis imperio, qui eo tempore mi-
nistrat Domino Deo tuo, & decreto iu-
dicis, morietur homo ille, & auferes ma-
13 lum de Israel: * cunctúsque populus au-
diens timebit, vt nullus deinceps intu-
14 mescat superbia. * Cùm ingressus fueris
Terram, quā Dominus Deus tuus dabit
tibi, & possederis eam, habitauerisq; in

illa,& dixeris:Constituam super me re-
gem,sicut habent omnes per circuitum
nationes:* eũ constitues,quẽ Dñs Deus 15
tuus elegerit de numero fratrũ tuorũ.
Non poteris alterius gentis hominem
regem facere, qui non sit frater tuus.
* Cúmq; fuerit constitutus,non multi- 16
plicabit sibi equos,nec reducet populũ
in Ægyptum, equitatus numero suble-
uatus, præsertim cùm Dñs præceperit
vobis, vt nequaquã ampliùs per eamdẽ
viam reuertamini.*Nõ habebit vxores 17
plurimas,quæ alliciant animũ eius,ne-
que argenti & auri immensa pondera.
*Postquam autem sederit in solio regni 18
sui, describet sibi Deuteronomiũ legis
huius in volumine,accipiens exemplar
à sacerdotibus Leuiticæ tribus,* & ha- 19
bebit secum, legétque illud omnibus
diebus vitæ suæ,vt discat timere Dñm
Deum suum,& custodire verba & cere-
monias eius,quæ in lege præcepta sũt.
*Nec eleuetur cor eius in superbiã super 20
fratres suos,neque declinet in partem
dexteram vel sinistrã,vt longo tempore
regnet ipse, & filij eius, super Israel.

CAP. XVIII.

Sacerdotibus & Leuitis pro possessione cedunt oblationes ac sacrificia: cauenda omnis superstitio: de vero propheta suscitando, & falso propheta interficiendo.

|| Nu. NOn || habebũt sacerdotes & Leui- 1
18. c. tæ, & omnes qui de eadem tribu A
20. sunt,partem & hæreditatem cũ reliquo
d. 23. Israel,quia sacrificia Dñi,& oblationes
|| Sup. eius comedent,* & nihil aliud accipiẽt 2
10. b. de possessione fratrũ suorũ : Dñs enim
9. ipse est hereditas eorum, sicut locutus
1.Cor. est illis. *Hoc erit iudicium sacerdotũ 3
9.b.13 à populo,& ab his qui offerũt victimas:
siue bouem, siue ouem immolauerint,
dabunt sacerdoti armũ ac ventriculum:
|| Nu. *||primitias frumenti,vini,& olei,& la- 4
18. b. narũ partem ex ouium tõsione.*Ipsum 5
11. enim elegit Dñs Deus tuus de cunctis
tribubus tuis,vt stet,& ministret nomi-
ni Dñi ipse,& filij eius in sempiternũ.
* Si exierit Leuites ex vna vrbiũ tuarũ 6
ex omni Israel in qua habitat,& volue- B
rit venire,desiderãs locũ quem elegerit
Dñs, * ministrabit in nomine Dñi Dei 7
sui, sicut omnes fratres eius Leuitæ,
qui stabunt eo tempore corã Domino.
*Partem ciborũ eamdem accipiet, quã 8
& cæteri : excepto eo,quod in vrbe sua
ex paterna ei successione debetur. *9
Quando ingressus fueris Terram, quã
Dñs Deus tuus dabit tibi, caue ne imi-
tari velis abominationes illarũ gentiũ.
|| Leu. *||nec inueniatur in te qui lustret filiũ 10
20. c. suum, aut filiam, ducens per ignem :
27. aut qui ariolos sciscitetur,& obseruet
somnia atq; auguria, nec sit maleficus,
* nec incãtator,nec qui pythones con- 11
sulat,nec diuinos,|| aut quærat à mor- || 1.
12 tuis veritatẽ,*omnia enim hæc abomi- Reg.
C natur Dñs,& propter istiusmodi scele- 28. b.
ra delebit eos in introitu tuo, * perfe- 7.
13 ctus eris,& absq;macula cum Dño Deo
tuo.*Gentes istæ, quarũ possidebis ter-
14 ram,augures & diuinos audiunt:tu au-
tem à Dño Deo tuo aliter institutus es. || Ioa.1
* || PROPHETAM de gente tua & de g. 45.
15 fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Act.3
Dñs Deus tuus:ipsum audies,*vt petisti d. 22.
16 à Dño Deo tuo||in Horeb,quãdo cõcio || Exo.
congregata est, atque dixisti:Vltrà non 20. c.
audiam vocẽ Domini Dei mei, & ignẽ 21.
hunc maximum ampliùs nõ videbo,ne
17 moriar. * Et ait Dominus mihi : Bene || Ioa.
18 omnia sunt locuti.*||Prophetam susci- 1. g.
tabo eis de medio fratrũ suorũ similem 45.
tui:& ponã verba mea in ore eius, lo-
queturq; ad eos omnia quæ præcepero
19 illi,*qui autẽ verba eius,quæ loquetur
in nomine meo, audire noluerit, ego
20 vltor existã.* Propheta autẽ qui arro-
gãtia deprauatus voluerit loqui in no-
mine meo,quæ ego non præcepi illi vt
21 diceret,aut ex nomine alienorũ deorũ,
interficietur.*Quòd si tacita cogitatio-
ne responderis : Quo modo possum in-
telligere verbũ, quod Dñs nõ est locu-
22 tus?* hoc habebis signum:Quod in no-
mine Dñi propheta ille prædixerit, &
non euenerit:hoc Dñs non est locutus,
sed per tumorem animi sui propheta
confinxit:& idcirco non timebis eum.

CAP. XIX.

Separandæ vrbes refugij, & qui ad eas tutè confugient, & qui non: de veris falsisque testibus, & de terminis non transferendis.

1 CVm disperdiderit Dominus Deus
A tuus gentes,quarum tibi traditurus
est terram,& possederis eam, habitaue-
rísque in vrbibus eius, & in ædibus :
2 * || tres ciuitates separabis tibi in me- || Nu.
dio Terræ, quam Dominus Deus tuus 35. b.
3 dabit tibi in possessionem, * sternens 13. Ios.
diligenter viã:& in tres æqualiter par- 20. a.
tes totã Terræ tuæ prouinciã diuides: 2.
vt habeat è vicino qui propter homici-
dium profugus est, quò possit euadere.
4 *Hæc erit lex homicidæ fugiẽtis, cuius
vita seruanda est : Qui percusserit pro-
ximum suum nesciens, & qui heri &
nudiustertius nullũ contra eum odium
5 habuisse comprobatur:*sed abiisse cum
eo simpliciter in siluam ad ligna cædẽ-
da, & in succisione lignorum securis
fugerit manu, ferrúmque lapsum de
manubrio amicum eius percusserit, &
B occiderit : hic ad vnam supradictarum
6 vrbium confugiet,& viuet:*ne forsitan
proximus eius,cuius effusus est sanguis,
dolore stimulatus, persequatur, & ap-
prehendat eum si longior via fuerit,&
percutiat animã eius, qui non est reus
mortis;

mortis: quia nullum contra eũ,qui oc-
cisus est, odium priùs habuisse mõstra-
tur. *Idcircò præcipio tibi,vt tres ciui- 7
|| Gen. 28. c. 14. Exod. 34. c. 24. Sup. 12 c. 20. tates æqualis inter se spatij diuidas. * || 8
Cùm autem dilatauerit Dñs Deus tuus
terminos tuos , sicut iurauit patribus
tuis , & dederit tibi cunctam Terram,
quam eis pollicitus est, * (si tamen cu- 9
stodieris mãdata eius,& feceris quę ho-
die præcipio tibi,vt diligas Dñm Deum
tuum,&ambules in viis eius omni tem-
pore) addes tibi tres alias ciuitates, &
supradictarũ triũ vrbium numerum du-
plicabis: *vt non effundatur sanguis in- 10
noxius in medio Terræ , quã Dñs Deus C
tuus dabit tibi possidendam, ne sis san-
|| Nu 35 c. 20. guinis reus. * || Si quis autem odio ha- 11
bẽs proximum suũ, insidiatus fuerit vi-
tæ eius, surgénsq; percusserit illum , &
mortuus fuerit , fugeritq; ad vnã de su-
pradictis vrbibus, *mittent seniores ci- 12
uitatis illius,& arripient eũ de loco ef-
fugij, tradéntq; in manu proximi,cuius
sanguis effusus est,& morietur.*Nõ mi- 13
sereberis eius, & auferes innoxium san-
guinem de Israel, vt bene sit tibi. *Non 14
assumes,& transferes terminos proximi
tui,quos fixerunt priores in possessione
tua , quam Dñs Deus tuus dabit tibi in
terra, quam acceperis possidendam. *|| 15
|| Sup. 17. a. 6 Mat. 18. c. 16. 2. Cor. 13. a. 1 Non stabit testis vnus contra aliquem, D
quidquid illud peccati & facinoris fue-
rit : sed in ore duorum aut trium testiũ
stabit omne verbum. * Si steterit testis 16
mendax contra hominẽ , accusans eum
præuaricationis, *stabũt ambo,quorum 17
|| Dan. 13. g. 62. causa est, ante Dñm in conspectu sacer-
dotum & iudicum qui fuerint in dieb⁹
illis. *||Cúmq; diligentissimè perscrutã- 18
|| Exo. 21. c. 23. 24. Leu. 24. d. 20. Mat. 5. f. 38 tes, inuenerint falsum testẽ dixisse con-
tra fratrẽ suum mendacium: * reddẽt ei 19
sicut fratri suo facere cogitauit,& aufe-
res malum de medio tui : *vt audientes 20
ceteri timorem habeant,& nequaquam
talia audeant facere. *Non misereberis 21
eius, || sed animam pro anima, oculum
pro oculo , dentem pro dente, manum
pro manu , pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

Qui tempore pugnæ sint domum remittendi: cura belli quomodo seruanda: quæ arbores, cædenda ad machinas instruendas, & quæ relinquenda.

SI exieris ad bellũ cõtra hostes tuos, 1
& videris equitatus & currus,& ma- A
iorem quàm tu habeas aduersarij exer-
citus multitudinem , non timebis eos:
quia Dñs Deus tuus tecum est,qui edu-
xit te de Terra Ægypti.*Appropinquan- 2
te autem iam prælio , stabit sacerdos
ante aciem , & sic loquetur ad populũ:
* Audi Israel,vos hodie cõtra inimicos 3
vestros pugnam committitis,non perti-
mescat cor vestrum,nolite metuere,no-
lite cedere , nec formidetis eos : * quia 4
Dñs Deus vester in medio vestri est , &
5 pro vobis contra aduersarios dimica-
bit, vt eruat vos de periculo. * Duces
quoque per singulas turmas audiente
exercitu proclamabunt:||Quis est homo || 1. Ma. 3. g. 56
qui ædificauit domũ nouam,& non de-
dicauit eam? vadat,& reuertatur in do-
mum suã,ne fortè moriatur in bello, &
6 alius dedicet eam. * Quis est homo qui
B plantauit vineã,& necdũ fecit eam esse
cõmunem,de qua vesci omnibus liceat?
vadat,& reuertatur in domum suam,ne
fortè moriatur in bello, & alius homo
7 eius fungatur officio. * Quis est homo
qui despondit vxorem , & non accepit
eã? Vadat, & reuertatur in domũ suam,
ne fortè moriatur in bello,& alius ho-
8 mo accipiat eam. *His dictis addent re-
liqua,& loquẽtur ad populũ. || Quis est || Iudi. 7. a. 3.
homo formidolosus , & corde pauido ?
vadat,& reuertatur in domum suam,ne
pauere faciat corda fratrũ suorum,sicut
9 ipse timore perterritus est. * Cúmque
C siluerint duces exercitus, & finẽ loquẽ-
di fecerint,vnusquisq; suos ad bellandũ
10 cuneos præparabit. * Si quãdo accesse-
ris ad expugnandã ciuitatem,offeres ei
11 primùm pacẽ. * Si receperit, & aperue-
rit tibi portas, cunctus populus, qui in
ea est, saluabitur,& seruiet tibi sub tri-
12 buto. *Sin autem fœdus inire noluerit,
& cœperit contra te bellũ, oppugnabis
13 eam.* Cúmq; tradiderit Dñs Deus tuus
illã in manu tua, percuties omne quod
in ea generis masculini est, in ore gla-
14 dij,*absq; mulieribus & infantibus, iu-
mentis,& ceteris quæ in ciuitate sunt.
Omnẽ prædam exercitui diuides,& co-
medes de spoliis hostium tuorum, quæ
15 Dñs Deus tuus dederit tibi. *Sic facies
cũctis ciuitatibus, quæ à te procul val-
de sunt, & nõ sunt de his vrbibus,quas
16 in possessionem accepturus es. * De his
D autem ciuitatibus , quæ dabuntur tibi,
17 nullum omnino permittes viuere : * sed
interficies in ore gladij, Hethęũ videli-
cet,& Amorrhæũ, & Chananæũ, Phere-
zæum,& Heuæum , & Iebusæum , sicut
18 præcepit tibi Dñs Deus tuus : *ne fortè
doceant vos facere cunctas abomina-
tiones , quas ipsi operati sunt diis suis :
19 & peccetis in Dñm Deũ vestrũ. * Quan-
do obsederis ciuitatem multo tempore,
& munitionibus circumdederis vt ex-
pugnes eam , non succides arbores de
quibus vesci potest , nec securibus per
circuitum debes vastare regionẽ : quo-
niam lignũ est, & non homo,nec potest
bellantium contra te augere numerum.
20 * Si qua autẽ ligna non sunt pomifera,
sed agrestia,& in ceteros apta vsus,suc-
cide,& instrue machinas, donec capias
ciuitatem, quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

Cautio super homicidio occulto, muliere

in bello capta, filio contumace, & eo
qui suspensus est in ligno.

QVando inuentum fuerit in terra, 1
quam Dñs Deus tuus daturus est A
tibi, hominis cadauer occisi, & ignora-
bitur cædis reus, * egredientur maiores 2
natu, & iudices tui, & metientur à loco
cadaueris singularum per circuitũ spa-
tio ciuitatum: * & quam viciniorẽ cete- 3
ris esse perspexerint, seniores ciuitatis
illius tollent vitulam de armento, quæ
non traxit iugum, nec terrã scidit vo-
mere, & ducent eam ad vallem asperam 4
atque saxosam, quæ numquã arata est,
nec sementem recepit: & cædent in ea
ceruices vitulæ: * accedéntq; sacerdotes 5
filij Leui, quos elegerit Dñs Deus tuus
vt ministrẽt ei, & benedicant in nomine
eius, & ad verbum eorũ omne negotiũ,
& quidquid mundum, vel immundũ est,
iudicetur. * Et venient maiores natu ci- 6
uitatis illius ad interfectum, lauabúntq; B
manus suas super vitulam, quæ in valle
percussa est, & dicẽt: Manus nostræ non 7
effuderunt sanguinem hunc, nec oculi
viderũt. * Propitius esto populo tuo Is- 8
rael, quem redemisti Dñe, & ne reputes
sanguinem innocentẽ in medio populi
tui Israel. Et auferetur ab eis reatus san-
guinis: * tu autẽ alienus eris ab innocẽ- 9
tis cruore, qui fusus est, cũ feceris quod
præcepit Dñs. * Si egressus fueris ad pu-
gnam cõtra inimicos tuos, & tradiderit 10
eos Dñs Deus tuus in manu tua, capti-
uósq; duxeris, * & videris in numero ca- 11
ptiuorũ mulierẽ pulchrã, & adamaueris
eam, voluerísq; habere vxorẽ, * introdu- 12
ces eam in domũ tuã, quæ radet cæsa-
riem, & circũcidet vngues, * & deponet 13
vestẽ, in qua capta est: sedénsq; in domo
tua, flebit patrẽ & matrẽ suã vno men-
se: & postea intrabis ad eam, dormiésq; C
cũ illa, & erit vxor tua. * Si autẽ postea 14
nõ sederit animo tuo, dimittes eã libe-
rã, nec vẽdere poteris pecunia, nec op-
primere per potentiam: quia humiliasti
eã. * Si habuerit homo vxores duas vnã 15
dilectã, & alterã odiosam, genuerintq;
ex eo liberos, & fuerit filius odiosę pri-
mogenitus, * volueritque substantiã in- 16
ter filios suos diuidere: non poterit filiũ
dilectæ facere primogenitũ, & præferre
||1. Pa. filio odiosæ, * ||sed filium odiosæ agnos- 17
5. a. 1. cet primogenitum, dabítq; de his quæ
habuerit cuncta duplicia: iste est enim
principium liberorum eius, & huic de-
bentur primogenita. * Si genuerit homo 18
filium contumacem & proteruum, qui
non audiat patris aut matris imperiũ,
& coërcitus obedire cõtempserit: * ap- 19
prehendent eum, & ducent ad seniores
ciuitatis illius, & ad portam iudicij, * di- 20
cẽntq; ad eos: Filius noster iste proter-
uus & contumax est, monita nostra au-
dire contemnit, comessationibus vacat,
21 & luxuriæ atque conuiuiis: * lapidibus
eum obruet populus ciuitatis: & morie-
tur, vt auferatis malum de medio vestri,
& vniuersus Israel audiẽs pertimescat.
22 * Quãdo peccauerit homo quod morte
plectendũ est, & adiudicatus morti ap-
23 pensus fuerit in patibulo: * non perma-
nebit cadauer eius in ligno, sed in eadẽ
die sepelietur: quia || maledictus à Deo ||Ga. 3.
est qui pendet in ligno: & nequaquam b. 13.
contaminabis Terram tuam, quam Dñs
Deus tuus dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veste alterius sexus, de inuento nido, de circumdando tecto domus, de non commiscendis rebus diuersi generis, de fimbriis, de signis virginitatis, de adulterio, de corrupta in vrbe vel in agro, de vxore patris non ducenda.

1 NOn ||videbis bouem fratris tui, aut ||Exo.
A ouem errantem, & præteribis: sed 23. a.
2 reduces fratri tuo, * etiamsi nõ est pro- 4.
pinquus frater tuus, nec nosti eum: du-
ces in domum tuam, & erunt apud te
quamdiu quærat ea frater tuus, & reci-
3 piat. * Similiter facies de asino, & de ve-
stimento, & de omni re fratris tui, quæ
perierit: si inueneris eam, ne negligas
4 quasi alienam. * Si videris asinum fratris
tui aut bouem cecidisse in via, non de-
5 spicies, sed subleuabis cum eo. * Non in-
duetur mulier veste virili, nec vir vte-
tur veste feminea: abominabilis enim
6 apud Deũ est qui facit hæc. * Si ambulãs
per viã, in arbore vel in terra nidũ auis
inueneris, & matrem pullis vel ouis de-
super incubantem: non tenebis eam cũ
7 filiis: * sed abire patieris, captos tenens
filios: vt bene sit tibi, & longo viuas tẽ-
8 pore. * Cùm ædificaueris domũ nouam,
facies murũ tecti per circuitum: ne ef-
B fundatur sanguis in domo tua, & sis re-
9 labente alio, & in præceps ruẽte. * Non
seres vineam tuam altero semine ne &
sementis quam seuisti, & quæ nascũtur
10 ex vinea, pariter sanctificentur. * Non
11 arabis in boue simul & asino. * Non in-
dueris vestimento, quod ex lana linóq; Num.
12 contextum est, * ||Funiculos in fimbriis 15. d.
facies per quatuor angulos pallij tui, 38.
13 quo operieris. * Si duxerit vir vxorẽ, &
14 postea odio habuerit eam, * quæsieritq;
occasiones quibus dimittat eã, obiiciẽs
ei nomen pessimum, & dixerit: Vxorem
hanc accepi, & ingressus ad eã nõ inue-
15 ni virginem: * tollent eã pater & mater
eius, & ferẽt secũ signa virginitatis eius
16 ad seniores vrbis qui in porta sunt: * &
dicet pater: Filiam meã dedi huic vxo-
17 rem: quã quia odit, * imponit ei nomen
C pessimum, vt dicat: Non inueni filiam
tuã virginẽ: & ecce hæc sunt signa vir-
ginitatis filiæ meæ: expandent vestimẽ-
18 tum coram senioribus ciuitatis: * appre-
hendent

hendéntque senes vrbis illius virum, &
verberabunt illũ, *condẽnantes insuper 19
centum siclis argenti, quos dabit patri
puellæ: quoniã diffamauit nomen pessi-
mũ super virginẽ Israël: habebítq; eam
vxorẽ, & nõ poterit dimittere eã omni-
bus diebus vitæ suæ. * Quòd si verũ est 20
quod obiicit, & nõ est in puella inuenta
virginitas: *eiiciẽt eã extra fores dom' 21
patris sui, & lapidibus obruẽt viri ciui-
tatis illius, & morietur: quoniam fecit
nefas in Israel, vt fornicaretur in domo
patris sui: & auferes malũ de medio tui.
||Leu. *||Si dormierit vir cum vxore alterius, 22
20. b. vterque morietur, id est, adulter & adul-
10. tera: & auferes malũ de Israël. *Si puel- 23
lã virginẽ desponderit vir, & inuenerit
eam aliquis in ciuitate, & concubuerit
cum ea, *educes vtrũque ad portã ciui- 24
tatis illius, & lapidibus obruẽtur: puel- D
la, quia nõ clamauit cũ esset in ciuitate:
vir, quia humiliauit vxorẽ proximi sui.
& auferes malũ de medio tui. *Sin autẽ 25
in agro repererit vir puellã, quæ despõ-
sata est, & apprehendẽs concubuerit cũ
ea, ipse morietur solus: * puella nihil 26
patietur, nec est rea mortis: quoniam
sicut latro consurgit contra fratrẽ suũ,
& occidit animã eius, ita & puella per-
pessa est. *Sola erat in agro clamauit, & 27
nullus affuit qui liberaret eã. * Si inue- 28
nerit vir puellã virginem, quę nõ habet
spõsum, & apprehendẽs cõcubuerit cum
||Exo. illa, & res ad iudicium venerit: *||dabit 29
22. c. qui dormiuit cũ ea, patri puellæ quin-
16. quaginta siclos argenti, & habebit eam
vxorem, quia humiliauit illam: non po-
terit dimittere eam cunctis diebus vitæ
suæ. * Non accipiet homo vxorẽ patris 30
sui, nec reuelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

De his qui ab Ecclesia Dei arcendi sunt vel admittẽdi: Idumæus & Ægyptius non sunt abiiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad necessaria naturæ deputando: de seruo fugitiuo, de mercede prostibuli, fugienda vsura erga fratres, de voto, de vinea & segete proximi.

||Nu. NOn intrabit eunuchus, attritis vel 1
22. a. amputatis testiculis, & abscisso vel A
5. retro, ecclesiam Dñi. * Non ingredietur 2
mamzer, hoc est, de scorto natus, in Ec-
1. Esd. clesiam Dñi vsque ad decimam genera-
13. a. tionem. *||Ammonites & Moabites etiã 3
1. post decimam generationem non in-
trabunt ecclesiam Domini, in æternum:
* quia noluerunt vobis occurrere cum 4
pane & aqua in via quando egressi estis
de Ægypto: & quia conduxerunt contra
te Balaam filium Beor de Mesopotamia
Syriæ, vt malediceret tibi: * & noluit 5
Dñs Deus tuus audire Balaam, vertítq; B
maledictionẽ eius in benedictionẽ tuã,
eo quòd diligeret te. * Non facies cum 6
eis pacem, nec quæras eis bona cunctis
7 diebus vitæ tuæ in sempiternum. *Non
abominaberis Idumæũ, quia frater tuus
est: nec Ægyptium, quia aduena fuisti
8 in terra eius. * Qui nati fuerint ex eis,
tertia generatione intrabunt in ecclesiã
9 Domini. * Quando egressus fueris ad-
uersus hostes tuos in pugnã, custodies
10 te ab omni re mala. *Si fuerit inter vos
homo, qui nocturno pollutus sit som-
11 nio, egredietur extra castra, *& non re-
uertetur, priusquam ad vesperã lauetur
aqua: & post solis occasum regredietur
12 in castra. *Habebis locũ extra castra ad
quem egrediaris ad requisita naturæ,
13 * gerens paxillũ in balteo. Cũq; sederis,
C fodies per circuitum, & egesta humo
14 operies * quo reuelatus es. (Dñs enim
Deus tuus ambulat in medio castrorũ,
vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos)
& sint castra tua sancta, & nihil in eis
appareat fœditatis, ne derelinquat te.
15 *Non trades seruum Dño suo, qui ad te
16 confugerit. *habitabit tecũ in loco, qui
ei placuerit, & in vna vrbium tuarũ re-
17 quiescet: ne contristes eum. *Non erit
meretrix de filiabus Israel, nec scorta-
18 tor de filiis Israël. *Nõ offeres mercedẽ
prostibuli, nec pretium canis in domo
Dñi Dei tui, quidquid illud est quod
voueris: quia abominatio est vtrumque
19 apud Dñm Deum tuũ. * Non fœnerabis
D fratri tuo ad vsurã pecuniã, nec fruges,
20 nec quamlibet aliam rem: *sed alieno.
Fratri autẽ tuo absq; vsura, id quo indi-
get, commodabis: vt benedicat tibi Dñs
Deus tuus in omni opere tuo in Terra,
21 ad quã ingredieris possidendam. *Cùm
votũ voueris Dño Deo tuo, nõ tardabis
reddere: quia requiret illud Dñs Deus
tuus, & si moratus fueris, reputabitur
22 tibi in peccatum. *Si nolueris polliceri,
23 absque peccato eris. * Quod autẽ semel
egressum est de labiis tuis, obseruabis,
& facies sicut promisisti Dño Deo tuo,
& propria voluntate & ore tuo locutus
24 es. * Ingressus vineam proximi tui, co-
mede vuas quãtum tibi placuerit: foras
25 autem ne efferas tecũ. *Si intraueris in
segetem amici tui, frãges spicas, & ma-
nu conteres: falce autem non metes.

CAPVT XXIV.

Libellus repudij permittitur: misericordia in debitores pauperes: non negãda merces: de iudicio aduenæ & pupilli, de reliquiis messis ac vindemiæ.

1 SI || acceperit homo vxorem, & ha- ||Mat
A buerit eam, & non inuenerit gratiam 5. c. 31.
ante oculos eius propter aliquã fœdi- 19. a.
tatem: scribet libellum repudij, & dabit 7.
in manu illius, & dimittet eã de domo Marc
2 sua. *Cúmque egressa alterum maritum 10. a.
3 duxerit, * & ille quoque oderit eam, 4.
dederítq; ei libellũ repudij, & dimiserit
de domo sua, vel certè mortuus fuerit:

I 5 * non

*non poterit prior maritus recipere eã 4
in vxorẽ: quia polluta est, & abomina-
bilis facta est corã Domino: ne peccare
facias Terram tuã, quã Dominus Deus
tuus tradiderit tibi possidendam. *Cùm 5
acceperit homo nuper vxorẽ, non pro- B
cedet ad bellum, nec ei quippiã neces-
sitatis iniungetur publicæ, sed vacabit
absque culpa domi suæ, vt vno anno læ-
tetur cũ vxore sua. *Non accipies loco 6
pignoris inferiorem, & superiorem mo-
lam: quia animam suam opposuit tibi.
* Si deprehensus fuerit homo solicitãs 7
fratrem suum de filiis Israel, & vendito
eo acceperit pretiũ, interficietur, & au-
feres malũ de medio tui. *Obserua dili- 8
genter ne incurras plagã lepræ, sed fa-
cies quæcumq; docuerint te sacerdotes
Leuitici generis, iuxta id quod præcepi
|| Nu. eis, & imple solicitè. *||Mementote quæ 9
12. c. fecerit Dominus Deus vester Mariæ
10. in via cùm egrederemini de Ægypto.
* Cùm repetes à proximo tuo rem ali- 10
quam, quam debet tibi, non ingredieris C
domum eius vt pignus auferas: *sed sta- 11
bis foris, & ille tibi proferet quod ha- 12
buerit. * sin autem pauper est, non per-
Exod. noctabit apud te pignus, *|| sed statim 13
22. d. reddes ei ante solis occasum: vt dor-
26. miens in vestimẽto suo, benedicat tibi,
& habeas iustitiam corã Dño Deo tuo.
||Leu. *||Non negabis mercedem indigentis, & 14
19. c. pauperis fratris tui, siue aduenæ, qui
13. tecum moratur in terra, & intra portas
Tob.4 tuas est: *sed eadẽ die reddes ei pretiũ 15
c.15. laboris sui ante solis occasum, quia
pauper est, & ex eo sustentat animam
suam: ne clamet contra te ad Dñm, &
4.Reg reputetur tibi in peccatũ. *||Non occi- 16
14.b.6 dentur patres pro filiis, nec filij pro
2.Par. patribus, sed vnusquisque pro peccato
25.a.4 suo morietur. *Non peruertes iudicium 17
Ezec. aduenæ & pupilli, nec auferes pignoris D
18. c. loco viduæ vestimentũ. *Memẽto quòd 18
20. seruieris in Ægypto, & eruerit te Dñs
Deus tuus inde. Idcircò præcipio tibi
vt facias hanc rem. *Quando messueris 19
segetẽ in agro tuo, & oblitus manipulũ
reliqueris, non reuerteris vt tollas illũ:
sed aduenam, & pupillum, & viduam
auferre patieris, vt benedicat tibi Dñs
Deus tuus in omni opere manuum tua-
rum. * Si fruges collegeris oliuarum, 20
quidquid remanserit in arboribus, non
reuerteris vt colligas: sed relinques
aduenæ, pupillo, ac viduæ. * Si vinde- 21
miaueris vineam tuam, non colliges re-
manentes racemos, sed cedent in vsus
aduenæ, pupilli, ac viduæ. * Memento 22
quod & tu seruieris in Ægypto, & id-
circo præcipio tibi vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

Quot plagis reus caedendus, boui trituranti os non alligandum, semẽ fratri suscitandum, pœna mulieris verenda apprehendentis, non committenda in pondere & mensura iniustitia, Amalecita delendi.

1 A SI fuerit causa inter aliquos, & inter-
pellauerint iudices: quem iustum
esse perspexerint, illi iustitiæ palmam
dabunt: quem impium, condemnabunt
2 impietatis. * Sin autem eum qui pecca-
uit, dignum viderint plagis; proster-
nent, & coram se facient verberari. Pro
mensura peccati erit & plagarũ modus:
3 * ita dumtaxat, || vt quadragenarium ||2.Cor
numerũ non excedant: ne fœdè lacera- 11. f.
tus ante oculos tuos abeat frater tuus. 24.
4 *||Non ligabis os bouis terentis in area 1.Cor.
5 fruges tuas. * ||Quando habitauerint 9.b.9.
fratres simul, & vnus ex eis absque li- 1. Ti.
beris mortuus fuerit, vxor defuncti non 5.c.18.
nubet alteri: sed accipiet eã frater eius, ||Mat.
6 & suscitabit semen fratris sui: * & pri- 22. c.
B mogenitum ex ea filium nomine illius 24.
appellabit, vt non deleatur nomen eius Marc.
7 ex Israel. *Sin autem noluerit accipere 12. b.
vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, 19.
perget mulier ad portam ciuitatis, & Luc.
interpellabit maiores natu, dicétque: 20.c.
||Non vult frater viri mei suscitare no- 28.
men fratris sui in Israel: nec me in con-
8 iugem sumere. *Statimque accersiri eũ ||Ruth
faciet, & interrogabunt. Si responderit: 4.b.5.
9 Nolo eam vxorem accipere: * accedet
mulier ad eũ coram senioribus, & tollet
C calceamentum de pede eius, spuétq; in
faciem illius, & dicet: Sic fiet homini,
10 qui non ædificat domũ fratris sui. * Et
vocabitur nomẽ illius in Israel, Domus
11 discalceati. * Si habuerint inter se iur-
gium viri duo, & vnus contra alterum
rixari cœperit, volénsque vxor alterius
eruere virum suum de manu fortioris,
miseritque manum, & apprehenderit
12 verenda eius: * abscides manum illius,
nec flectèris super eã vlla misericordia.
13 * Non habebis in sacculo diuersa põde-
14 ra, maius & minus: * nec erit in domo
15 tua modius maior & minor. * pondus
habebis iustũ & verũ, & modius æqualis
& verus erit tibi: vt multo viuas tẽpore
super terram, quam Dominus Deus tuus
16 dederit tibi. *abominabitur enim Domi-
D nus Deus tuus eũ qui facit hæc, & auer-
17 satur omnem iniustitiam. * ||Memento Exod.
quæ fecerit tibi Amalec in via quando 17.c.8
18 egrediebaris ex Ægypto: * quomodo
occurrerit tibi: & extremos agminis
tui, qui lassi residebant, ceciderit, quan-
do tu eras fame & labore confectus, &
19 non timuerit Deũ. *Cùm ergo Dominus
Deus tuus dederit tibi requiẽ, & subie-
cerit cunctas per circuitũ nationes, in
terra, quã tibi pollicitus est: delebis no-
mẽ eius sub cælo. Caue ne obliuiscaris.

CAP. XXVI.

Primitiæ ac decimæ vbi & quibus exoluenda, & sub qua verborum forma.

Cùm

CVmque intrueris Terram quam 1
Dominus Deus tuus tibi daturus A
est possidendam, & obtinueris eã, atque
habitaueris in ea: *tolles de cunctis fru- 2
gibus tuis primitias, & pones in cartal-
lo, pergésque ad locum, quem Domi-
nus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur
nomen eius: *accedésque ad sacerdotẽ, 3
qui fuerit in diebus illis, & dices, ad eũ:
profiteor hodie coram Domino Deo
tuo, quòd ingressus sum in Terram, pro
qua iurauit patribus nostris, vt daret
eam nobis. * Suscipiénsque sacerdos 4
cartallum de manu tua, ponet ante al-
tare Dñi Dei tui: * & loqueris in cõspe- 5
ctu Dñi Dei tui: Syrus persequebatur
patrem meum, qui descendit in Ægyptũ,
& ibi peregrinatus est in paucissimo nu-
mero: creuítque in gentem magnã ac B
robustam & infinitæ multitudinis. * Af- 6
flixerúntque nos Ægyptij, & persecuti
sunt imponentes onera grauissima: * & 7
clamauimus ad Dñm Deum patrum no-
strorum: qui exaudiuit nos, & respexit
humilitatem nostram & laborem, atque
angustiam: *& eduxit nos de Ægypto in 8
manu forti, & brachio extẽto, in ingẽti
pauore, in signis atque portentis: *& in- 9
troduxit ad locum istũ, & tradidit nobis
terram lacte & melle manantem. *Et id- 10
circo nunc offero primitias frugũ Ter-
ræ, quam Dñs dedit mihi. Et dimittes
eas in conspectu Dñi Dei tui, & adora-
to Dño Deo tuo. * Et epulaberis in om- 11
nibus bonis, quæ Dñs Deus tuus dederit
tibi, & domui tuæ, tu & Leuites, & ad-
uena qui tecum est. * Quando comple- 12
ueris decimam cunctarũ frugum tuarũ, C
anno decimarum tertio, dabis Leuitæ,
& aduenæ, & pupillo & viduæ, vt co-
medant intra portas tuas, & saturentur:
*loquerísque in conspectu Dñi Dei tui: 13
Abstuli quod sanctificatum est de domo
|| Sup. mea, & ||dedi illud Leuitæ & aduenæ, &
14. d. pupillo ac viduæ, sicut iussisti mihi:
29. non præteriui mandata tua, nec sum
oblitus imperij tui. *Non comedi ex eis 14
in luctu meo, nec separaui ea in quali-
bet immunditia, nec expendi ex his
quidquam in re funebri. Obediui voci
Dñi Dei mei, & feci omnia sicut præ-
|| Isa. cepisti mihi. * || Respice de sanctuario 15
53. d. tuo, & de excelso cælorum habitaculo,
15. & benedic populo tuo Israel, & Terræ,
Baru. quam dedisti nobis, sicut iurasti patri-
2. c. bus nostris, terræ lacte & melle manan- D
6. ti. * Hodie Dñs Deus tuus præcepit tibi 16
vt facias mandata hæc atque iudicia: &
custodias & impleas ex toto corde tuo,
| Sup. & ex tota anima tua. * || Dñm elegisti 17
.a.6. hodie, vt sit tibi Deus, & ambules in viis
eius, & custodias ceremonias illius, &
mandata atque iudicia, & obedias eius
imperio. * & Dñs elegit te hodie, vt sis 18
ei populus peculiaris, sicut locutus est

tibi, & custodias omnia præcepta illius:
19 * & faciat te excelsiorem cunctis gen-
tibus quas creauit in laudem, & no-
men, & gloriam suam: vt sis populus
sanctus Dñi Dei tui, sicut locutus est.

CAP. XXVII.

Altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inscribenda: benedictiones piorum, & maledictiones impiorum.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores
A Israel, populo dicentes: Custodite
omne mandatum quod præcipio vobis
2 hodie. * Cúmque transieritis Iordanem
in Terram, quam Dñs Deus tuus dabit
tibi, eriges ingentes lapides, & calce le-
3 uigabis eos, * vt possis in eis scribere
omnia verba legis huius, Iordane trans-
misso: vt introeas Terram, quam Dñs
Deus tuus dabit tibi, terrã lacte & melle
manantem, sicut iurauit patribus tuis. ||Exo.
4 * || Quando ergo transieritis Iordanem, 20. d.
erigite lapides, quos ego hodie præcipio 25.
vobis, in monte Hebal, & leuigabis eos Iof. 8.
5 calce: *& ædificabis ibi altare Dño Deo f. 31.
B tuo, de lapidibus quos ferrum non te-
6 tigit, * & de saxis informibus & impo-
litis; & offeres super eo holocausta
7 Dño Deo tuo, * & immolabis hostias
pacificas, comedésque ibi, & epulaberis
8 coram Dño Deo tuo. * Et scribes super
lapides omnia verba legis huius planè
9 & lucidè. * Dixerúntque Moyses & sa-
cerdotes Leuitici generis ad omnem
Israelem: Attende, & audi Israel: hodie
10 factus es populus Dñi Dei tui: * audies
vocem eius, & facies mandata atque
11 iustitias, quas ego præcipio tibi. * Præ-
cepitque Moyses populo in die illo, di-
12 cens: * Hi stabunt ad benedicendum po-
pulo super montem Garizim, Iordane
transmisso: Simeõ, Leui, Iudas, Issachar,
13 Ioseph, & Benjamin. * Et è regione illi
C stabunt ad maledicendum in monte He-
bal: Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon,
14 Dan, & Nephthali. * || Et pronuntiabunt || Dã.
Leuitæ, dicéntque ad omnes viros Israel 9.c.13
15 excelsa voce: *Maledictus homo qui fa-
cit sculptile & conflatile, abominationẽ
Dñi, opus manuũ artificũ, ponétque il-
lud in abscondito: & respondebit omnis
16 populus, & dicet: Amen. *Maledictus qui
non honorat patrẽ suum, & matrẽ: & di-
17 cet omnis populus, Amen. * Maledictus
qui transfert terminos proximi sui: &
18 dicet omnis populus: Amen. *Maledictus
qui errare facit cæcum in itinere, & di-
19 cet omnis populus: Amen. * Maledictus
qui peruertit iudicium aduenæ, pupilli,
& viduæ: & dicet omnis populus: Amen.
20 *Maledictus qui dormit cum vxore pa-
D tris sui, & reuelat operimentum lectuli
21 eius: & dicet omnis populus: Amẽ. * Ma-
ledictus qui dormit cum omni iumẽto,
22 & dicet omnis populus: Amen. * Male-
dictus qui dormit cum sorore sua, filia

patris sui,vel matris suæ : & dicet om-
nis populus:Amen.*Maledictus qui dor- 23
mit cũ socru sua : & dicet omnis popu-
lus : Amen. * Maledictus qui clàm per- 24
cusserit proximum suum:& dicet omnis
populus:Amen.*Maledictus qui accipit 25
munera, vt percutiat animam sanguinis
innocentis : & dicet omnis populus :
Amen.*Maledictus qui non permanet in 26
sermonibus legis huius , nec eos opere
perficit:& dicet omnis populus:Amen.

CAP. XXVIII.

Multiplex promittitur obseruantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

SI autem audieris vocẽ Dñi Dei tui, 1
vt facias atque custodias omnia mã- A
data eius,quæ ego præcipio tibi hodie,
faciet te Dñs Deus tuus excelsiorẽ cun-
ctis gentibus , quæ versantur in terra.
*Veniéntque super te vniuersæ benedi- 2
ctiones istæ, & apprehendent te:si tamẽ
præcepta eius audieris. * Benedictus tu 3
in ciuitate, & benedictus in agro.* Be- 4
nedictus fructus ventris tui, & fructus
terræ tuæ,fructúsq; iumentorum tuorũ,
greges armentorum tuorum , & caulæ
ouium tuarũ.*Benedicta horrea tua, & 5
benedictæ reliquiæ tuæ. * Benedictus 6
eris tu ingrediens & egrediens.* Dabit 7
Dñs inimicos tuos, qui consurgunt ad-
uersum te corruentes in conspectu tuo:
per vnam viam venient contra te,& per
septem fugient à facie tua.*Emittet Dñs 8
benedictionem super cellaria tua,& su-
per omnia opera manuum tuarũ; bene-
dicétque tibi in terra,quam acceperis.
*Suscitabit te Dominus sibi in populum 9
sanctum, sicut iurauit tibi:si custodieris
mãdata Domini Dei tui,& ambulaueris
in viis eius:*Videbúntq; omnes terrarũ 10
populi quòd nomen Domini inuocatũ B
sit super te,& timebunt te.*Abundare te 11
faciet Dñs omnibus bonis, fructu vteri
tui,& fructu iumentorũ tuorum, fructu
terræ tuæ,quã iurauit Dominus patribus
tuis vt daret tibi.*Aperiet Dominus the- 12
saurũ suum optimum, cælum,vt tribuat
pluuiã terræ tuæ in tempore suo,bene-
dicétq; cunctis operibus manuũ tuarũ.
Et fœnerabis gentibus multis , & ipse à
nullo fœnus accipies.*Cõstituet te Do- 13
minus in caput, & non in caudã:& eris
semper suprà,& non subter:si tamen au-
dieris mãdata Domini Dei tui,quæ ego
præcipio tibi hodie,& custodieris & fe-
ceris, * ac non declinaueris ab eis, nec 14
ad dextram,nec ad sinistrã, nec secutus
fueris deos alienos, neque colueris eos.
|| Leu. *||Quòd si audire nolueris vocẽ Domini 15
26. b. Dei tui , vt custodias , & facias omnia
14. mandata eius & ceremonias , quas ego
Thrẽ. præcipio tibi hodie , venient super te
2.f.17 omnes maledictiones istæ,& apprehen-
dent te.*Maledictus eris in ciuitate,ma- 16
17 ledictus in agro.* Maledictum horreum Baru
18 tuum,& maledictæ reliquiæ tuæ. * Ma- 1.d.11
ledictus fructus ventris tui , & fructus Ma-
terræ tuæ, armenta boum tuorũ,& gre- la. 2
19 ges ouiũ tuarum.*Maledictus eris ingre- a.2.
20 diens & maledictus egrediens. * Mittet
Dominus super te famem & esuriem, &
C increpationem in omnia opera tua,quę
tu facies : donec conterat te, & perdat
velociter , propter adinuentiones tuas
21 pessimas in quibus reliquisti me.*Adiũ-
gat tibi Dominus pestilentiã,donec cõ-
sumat te de terra, ad quam ingredieris
22 possidendã.*Percutiat te Dominus ege-
state,febri & frigore, ardore & æstu,&
aëre corrupto ac rubigine,& persequa-
23 tur donec pereas.*Sit cælũ,quod supra
te,est,æneũ:& terra,quam calcas,ferrea.
24 * Det Dominus imbrem terræ tuæ pul-
uerem,& de cęlo descendat super te ci-
25 nis,donec conteraris.*Tradat te Domi-
nus corruentẽ ante hostes tuos:per vnã
viam egrediaris contra eos,& per septẽ
fugias , & dispergaris per omnia regna
26 terræ, * sitque cadauer tuum in escam
cunctis volatilibus cæli,& bestiis terrę:
27 & non sit qui abigat.* Percutiat te Dñs
vlcere Ægypti,& partem corporis , per
quam stercora egeruntur, scabie quoq;
28 & prurigine:ita vt curari nequeas.*Per-
cutiat te Dominus amentia & cæcitate
29 ac furore mentis,* & palpes in meridie
sicut palpare solet cæcus in tenebris,&
non dirigas vias tuas. Omniq; tempore
calumniã sustineas,& opprimaris violẽ-
30 tia, nec habeas qui liberet te.* Vxorem
accipias, & alius dormiat cum ea. Do-
mum ædifices,& non habites in ea.Plã-
31 tes vineam,& non vindemies eam.*Bos
D tuus immoletur corã te, & nõ comedas
ex eo.Asinus tuus rapiatur in conspectu
tuo,& non reddatur tibi.Oues tuæ den-
tur inimicis tuis,& non sit qui te adiu-
32 uet.*Filij tui & filiæ tuę tradantur alte-
ri populo, videntibus oculis tuis,& de-
ficientibus ad conspectum eorum tota
die , & non sit fortitudo in manu tua.
33 * Fructus terræ tuæ , & omnes labores
tuos, comedat populus quẽ ignoras, &
34 sis semper calumniã sustinens,& oppres-
sus cunctis diebus,*& stupens ad terro-
35 rem eorũ quæ videbunt oculi tui.*Per-
cutiat te Dominus vlcere pessimo in ge-
nibus & in suris,sanarique non possis à
36 planta pedis vsq; ad verticẽ tuum.*Du-
cet te Dñs,& regem tuum,quem consti-
tueris super te, in gentẽ,quã ignoras tu
37 & patres tui : & seruies ibi diis alienis,
ligno,& lapidi.*Et eris perditus in pro-
uerbium ac fabulã omnibus populis, ad || Mi-
38 quos te introduxerit Dñs.*|| Sementem chæ.6.
multã iacies in terrã,& modicũ cõgre- d.15.
gabis:quia locustæ deuorabunt omnia. Ag-
39 *Vineã plantabis, & fodies:& vinũ non gæi 1.
bibes , nec colliges ex ea quippiã :quo- b. 6.
niam

niam vastabitur vermibus.* Oliuas habe- 40
bis in omnib⁹ terminis tuis,& nō vnge-
ris oleo:quia defluēt,& peribūt.* Filios 41
generabis & filias,& nō frueris eis:quo- E
niā ducētur in captiuitatē.* Omnes ar- 42
bores tuas & fruges terræ tuæ rubigo
cōsumet.* Aduena,qui tecū versatur in 43
terra,ascēdet super te,eritq; sublimior:
tu autē descendes,& eris inferior.* Ipse 44
fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei.
Ipse erit in caput,& tu eris in caudam.
*Et venient super te omnes maledictio- 45
nes istæ, & persequentes apprehendent
te,donec intereas:quia nō audisti vocē
Dñi Dei tui, nec seruasti mandata eius
& ceremonias, quas præcepit tibi.* Et 46
erunt in te signa atq; prodigia,& in se-
mine tuo vsque in sempiternū:* eo quód 47
non seruieris Dño Deo tuo in gaudio,
cordísq; lætitia, propter rerū omnium
abundantiā:* seruies inimico tuo,quem 48
immittet tibi Dñs,in fame,& siti,& nu-
ditate,& omni penuria:& ponet iugum
ferreum super ceruicem tuam,donec te
conterat.* Adducet Dñs super te Gentē 49
de longinquo,& de extremis terræ fini-
bus, in similitudinem aquilæ volantis
cū impetu.cuius linguā intelligere non
possis.* Gentem procacissimā, quæ non 50
deferat seni,nec misereatur paruuli,* & 51
deuoret fructum iumentorū tuorum,ac
fruges Terræ tuæ.donec intereas, & nō
relinquat tibi triticū,vinum,& oleū,ar-
menta boū,& greges ouiū:donec te dis-
perdat,* & conterat in cunctis vrbibus 52
tuis,& destruantur muri tui firmi atque
sublimes, in quibus habebas fiduciam
in omni Terra tua. || Obsideberis intra
portas tuas in omni terra tua,quam da- F
bit tibi Dñs Deus tuus:* &||comedes fru- 53
ctum vteri tui,& carnes filiorum tuorū
& filiarū tuarum,quas dederit tibi Dñs
Deus tuus in angustia & vastitate qua
opprimet te hostis tuus.* Homo delica- 54
tus in te, & luxuriosus valde, inuidebit
fratri suo, & vxori, quæ cubat in sinu
suo,* ne det eis de carnibus filiorū suo- 55
rū,quas comedet: eo quód nihil aliud
habeat in obsidione & penuria,qua va-
stauerint te inimici tui intra omnes
portas tuas.* Tenera mulier & delicata, 56
quæ super terram ingredi non valebat,
nec pedis vestigium figere,propter mol-
litiem & teneritudinē nimiā, inuidebit
viro suo,qui cubat in sinu eius,super fi-
lij & filiæ carnib⁹,* & illuuie secundarū, 57
quæ egrediūtur de medio feminū eius,
& super liberis qui eadē hora nati sūt,
comedent enim eos clam propter rerū
omnium penuriā in obsidione & vasti-
tate, qua opprimet te inimicus tuus in-
tra portas tuas.* Nisi custodieris & fe- 58
ceris omnia verba legis huius,quæ scri-
pta sunt in hoc volumine, & timueris
nomen eius gloriosum & terribile,hoc

|| Thre. 4.b.10 || Baru. 2. a. 3.

59 est, Dñm Deum tuū:* augebit Dominus
plagas tuas,& plagas seminis tui,plagas
magnas & perseuerantes, infirmitates
60 pessimas & perpetuas,* & conuertet in
G te omnes afflictiones Ægypti, quas ti-
61 muisti, & adhærebunt tibi.* Insuper &
vniuersos languores,& plagas,quæ non
sunt scriptæ in volumine legis huius,in-
ducet Dñs super te, donec te conterat:
62 * remanebitis pauci numero, qui prius
eratis sicut castra cæli præ multitudine,
quoniam non audisti vocem Domini
63 Dei tui.* Et sicut ante lætatus est Dñs
super vos, bene vobis faciens, vósque
multiplicans: sic lætabitur disperdens
vos atque subuertens, vt auferamini de
Terra, ad quā ingredieris possidendam.
64 * Disperget te Dñs in omnes populos, à
summitate terræ vsq; ad terminos eius:
& seruies ibi diis alienis,quos & tu ig-
noras & patres tui, lignis & lapidibus.
65 * In gentibus quoq; illis non quiesces,
neque erit requies vestigio pedis tui.
Dabit enim tibi Dñs ibi cor pauidum,
& deficientes oculos,& animā consum-
66 ptam mœrore:* Et erit vita tua quasi
pendēs ante te.Timebis nocte & die, &
67 non credes vitæ tuæ.* Mane dices:Quis
mihi det vesperū? & vespere:Quis mihi
det manè? propter cordis tui formidi-
nem,qua terreberis,& propter ea, quæ
68 tuis videbis oculis.* Reducet te Domi-
nus classibus in Ægyptum, per viam de
qua dixit tibi vt eam amplius non vi-
deres. Ibi venderis inimicis tuis in ser-
uos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

Fœdus & iuramentum Israelitarum cum Domino iuxta Dei beneficia, & comminatio aduersus fœdifragos.

HÆc sunt verba fœderis, quod præ-
1 cepit Dñs Moysi vt feriret cum fi-
A liis Israel in Terra Moab: præter illud
fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.
2 * Vocauítque Moyses omnem Israel, &
dixit ad eos:||Vos vidistis vniuersa,quæ || Exo. 19.a.4
fecit Dominus corā vobis in Terra Æ-
gypti Pharaoni,& omnibus seruis eius,
3 vniuersæque terræ illius,* tentationes
magnas, quas viderunt oculi tui signa
4 illa,portentáque ingentia,* & non dedit
vobis Dñs cor intelligens,& oculos vi-
dentes,& aures quæ possunt audire,vsq;
5 in præsentem diem.*||Adduxit vos qua- || Sup. 8.a.2.
draginta annis per desertum: non sunt
attrita vestimenta vestra, nec calcea-
menta pedum vestrorum vetustate con-
6 sumpta sunt.* Panem non comedistis,
vinum & siceram non bibistis: vt scire-
7 tis quia ego sum Dñs Deus vester.* Et
venistis ad hunc locum:||egressúsque est || Sup. 3.a.1.
Sehon rex Hesebon, & Og rex Basan,
occurrentes nobis ad pugnam. Et per-
8 cussimus eos,* & tulimus terram eorū,
B ac tradidimus possidendam Ruben &
Gad,

Gad,& dimidiæ tribui Manasse.* Custo- 9
dite ergo verba pacti huius, & implete
ea: vt intelligatis vniuersa quæ facitis.
*Vos statis hodie cuncti corā Dño Deo 10
vestro,principes vestri,& tribus,ac ma-
iores natu, atque doctores, omnis po-
pulus Israel,* liberi & vxores vestræ, & 11
aduena qui tecū moratur in castris, ex-
ceptis lignorū cæsoribus,& his qui cō-
portant aquas: * vt transeas in fœdere 12
Dñi Dei tui,& in iureiurando quod ho-
die Dñs Deus tuus percutit tecum: * vt 13
suscitet te sibi in populū,& ipse sit Deus
tuus,sicut locutus est tibi, & sicut iura-
uit patribus tuis,Abrahā,Isaac,& Iacob.
* Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, 14
& hæc iuramenta confirmo,*sed cunctis 15
præsentibus & absentibus. * Vos enim 16
nostis quomodò habitauerimus in Ter-
ra Ægypti,& quomodo trāsierimus per C
mediū nationum, quas transeūtes, * vi- 17
distis abominationes & sordes, id est,
idola eorū,lignum & lapidē, argentum
& aurū,quæ colebant.*Ne fortè sit inter 18
vos vir aut mulier, familia aut tribus,
cuius cor auersum est hodie à Dño Deo
nostro, vt vadat & seruiat diis illarum
Gentiū,& sit inter vos radix germinans
fel & amaritudinem:* Cúmque audierit 19
verba iuramenti huius,benedicat sibi in
corde suo,dicēs:Pax erit mihi,& ambu-
labo in prauitate cordis mei:& absumat
ebria sitientē,* & Dñs non ignoscat ei: 20
sed tunc quā maximè furor eius fumet,
& zelus contra hominē illū, & sedeant
super eū omnia maledicta, quæ scripta
sunt in hoc volumine:& deleat Dñs no-
men eius sub cælo,*& consumat eum in 21
perditionē ex omnibus tribubus Israel,
iuxta maledictiones,quæ in Libro,legis
huius ac fœderis continentur.* Dicētq; 22
sequens generatio,& filij qui nascentur
deinceps,& peregrini, qui de longè ve-
nerint,vidētes plagas Terræ illius,& in- D
firmitates, quibus eam afflixerit Dñs,
*sulphure & salis ardore comburens,ita 23
vt vltrà nō feratur,nec virens quippiam
germinet, in exemplū subuersionis So- ||Gen. 19. c. 24.
domæ & Gomorrhæ,Adamę,& Seboim,
quas subuertit Dñs in ira & furore suo.
* Et dicent omnes Gentes: || Quare sic 24 ||3. Reg.9 b. 8. Ier.22 c.8.
fecit Dñs Terræ huic? quæ est hæc ira
furoris eius immensa?* Et respondebūt: 25
Quia dereliquerunt pactum Dñi, quod
pepigit cū patribus eorū, quādo eduxit
eos de terra Ægypti:*& seruierunt diis 26
alienis,& adorauerunt eos,quos nescie-
bant,& quibus nō fuerant attributi:*Id- 27
circo iratus est furor Dñi contra Terrā
istā, vt induceret super eam omnia ma-
ledicta, quæ in hoc volumine scripta
sunt:*& eiecit eos de terra sua in ira & 28
in furore, & in indignatione maxima,
proiecitque in terrā alienā, sicut hodie
comprobatur. * Abscondita, Dño Deo 29
nostro: quæ manifesta sunt, nobis &
filiis nostris vsque in sempiternum, vt
faciamus vniuersa verba legis huius.

CAP. XXX.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis separatur: proponitur bonum & malum: vt vltrò bonū eligentes,viuamus, & non pereamus, malo adhærentes.

1 CVm ergo venerint super te omnes
A sermones isti, benedictio, siue ma-
ledictio, quam proposui in conspectu
tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in
vniuersis gentibus,in quas disperserit te
2 Dñs Deus tuus, * & reuersus fueris ad
eū,& obedieris eius imperiis, sicut ego
hodie præcipio tibi,cū filiis tuis,in to-
3 to corde tuo, & in tota anima tua:* re-
ducet Dñs Deus tuus captiuitatem tuā,
ac miserebitur tui, & rursum congre-
gabit te de cunctis populis, in quos te
4 ante dispersit.* Si ad cardines cæli fue-
ris dissipatus,inde te retrahet Dominus
5 Deus tuus, * & || assumet, atque intro- ||2. Mach. 1.f.29
ducet in Terram,quam possederunt pa-
tres tui,& obtinebis eam: & benedicēs
B tibi,maioris numeri te esse faciet quam
6 fuerunt patres tui. * Circumcidet Do-
minus Deus tuus cor tuum, & cor se-
minis tui: vt diligas Dominum Deum
tuum in toto corde tuo, & in tota ani-
7 ma tua, vt possis viuere.* Omnes autem
maledictiones has conuertet super ini-
micos tuos, & eos qui oderunt te &
8 persequuntur. * Tu autem reuerteris, &
audies vocem Domini Dei tui, faciésq;
vniuersa mandata quæ ego præcipio ti-
9 bi hodie: * & abundare te faciet Do-
minus Deus tuus in cunctis operibus
manuum tuarum, in sobole vteri tui,&
in fructu iumentorum tuorum,in vber-
tate terræ tuę,& in rerum omnium lar-
gitate. Reuertetur enim Dominus, vt
gaudeat super te in omnibus bonis,sicut
10 gauisus est in patribus tuis: * si tamen
audieris vocem Dñi Dei tui, & custo-
C dieris præcepta eius & ceremonias,quę
in hac lege conscripta sunt; & reuerta-
ris ad Dominum Deum tuum in toto
11 corde tuo, & in tota anima tua.* Man-
datum hoc,quod ego præcipio tibi ho-
die, non supra te est, neque procul po-
12 situm,* nec in cælo situm, vt possis di-
cere:||Quis nostrúm valet ad cælum as- ||Rom. 10. b. 6.
cendere, vt deferat illud ad nos, & au-
13 diamus atq; opere compleamus?*Neque
trans mare positum: vt causeris, & di-
cas: Quis ex nobis poterit transfretare
mare, & illud ad nos vsque deferre: vt
possimus audire & facere quod præce-
14 ptū est?* Sed iuxta te est sermo valde,in
ore tuo, & in corde tuo, vt facias illū.
15 * Considera quòd hodie proposuerim
in conspectu tuo vitam & bonum, &
16 è contrario mortem & malum:*vt dili-
gas

gas Dñm Deum tuũ, & ambules in viis
eius, & custodias mandata illius ac ce- D
remonias atque iudicia:& viuas, atque
multiplicet te, benedicátq; tibi in ter-
ra, ad quàm ingredieris possidendam. * 17
Si autem auersum fuerit cor tuũ,& au-
dire nolueris,atq; errore deceptus ado-
raueris deos alienos, & seruieris eis : * 18
prædico tibi hodie quòd pereas,& par-
uo tempore moreris in terra,ad quam,
Iordane transmisso, ingredieris possi-
dendam.*Testes inuoco hodie cęlum & 19
terrã,quòd proposuerim vobis vitam &
mortem,benedictionẽ & maledictionẽ.
Elige ergo vitã,vt & tu viuas, & semen
tuum: *& diligas Dñm Deum tuũ,atque 20
obedias voci eius,& illi adhæreas (ipse
est enim vita tua , & longitudo dierum
tuorum) vt habites in terra , pro qua
iurauit Dominus patribus tuis,Abrahã,
Isaac, & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

Moyses Iosue sibi sufficit in ducem, Deuteronomium scribi iubet , & in arca seruari.

Abiit itaquè Moyses , & locutus est 1
omnia verba hæc ad vniuersum Is- A
raël, *& dixit ad eos: Centũ viginti an- 2
norũ sum hodie, nõ possum vltrà egre-
di,& ingredi,præsertim cùm & Dñs di-
|| Nu. xerit mihi : ||Non transibis Iordanem
17.c. istum. * Dñs ergo Deus tuus transibit 3
12. ante te. Ipse delebit omnes gentes has
Sup. in cõspectu tuo, & possidebis eas:& Io-
3 d.27 sue iste trãsibit ante te, sicut locutus
||Num est Dñs. *Facietque Dñs eis||sicut fecit 4
21. c. Sehon & Og regibus Amorrhæorum, &
24. terræ eorum , delebítque eos. * Cùm 5
ergo & hos tradiderit vobis, ||similiter
|| Sup. facietis eis sicut præcepi vobis. *||Viri- 6
7.a.2. liter agite, & cõfortamini:nolite time- B
re, nec paueatis ad conspectum eorum:
quia Dñs Deus tuus ipse est ductor tuus
& nõ dimittet,nec derelinquet te. *Vo- 7
cauítque Moyses Iosue, & dixit ei corã
|| Ios. omni Israel: ||Confortare,& esto robu-
1.b.6. stus : tu enim introduces populum istũ
in terram , quam daturum se patribus
eorum iurauit Dominus,& tu eam sor-
te diuides. *Et Dominus qui ductor est 8
vester,ipse erit tecum,non dimittet,nec
derelinquet te: noli timere,nec paueas.
* Scripsit itaque Moyses legem hanc, & 9
tradidit eã sacerdotibus filiis Leui, qui
portabant arcam fœderis Dñi , & cun-
ctis senioribus Israël. * Præcepítq; eis, 10
dicens:Post septem annos, anno remis- C
sionis, in solemnitate tabernaculorum,
* conuenientibus cũctis ex Israël,vt ap- 11
pareant in conspectu Dñi Dei tui , in
loco quem elegerit Dñs,leges verba le-
gis huius coram omni Israël, audienti-
bus eis, *& in vnum omni populo con- 12
gregato, tã viris quàm mulieribus,par-
uulis, & aduenis, qui sunt intra portas
tuas : vt audientes discant , & timeant
Dñm Deum vestrum, & custodiant, im-
pleántque omnes sermones legis huius.
13 *filij quoque eorum qui nunc ignorãt,
vt audire possint, & timeant Dominum
Deum suum cunctis diebus quibus ver-
santur in terra , ad quam vos, Iordane
14 transmisso,pergitis obtinendam.*Et ait
Dominus ad Moysen : Ecce propè sunt
D dies mortis tuæ: voca Iosue, & state in
tabernaculo testimonij, vt præcipiã ei.
Abierunt ergo Moyses & Iosue, & ste-
15 terunt in tabernaculo testimonij :*ap-
paruítque Dñs ibi in columna nubis ,
16 quæ stetit in introitu tabernaculi. *Di-
xítque Dominus ad Moysen : Ecce tu
dormies cum patribus tuis , & populus
iste consurgens fornicabitur post deos
alienos in terra,ad quam ingreditur vt
habitet in ea : ibi derelinquet me,& ir-
ritum faciet fœdus, quod pepigi cũ eo.
*Et irascetur furor meus contra eum in
17 die illo:& derelinquam eum,& abscon-
dam faciem meã ab eo, & erit in deuo-
rationem : inuenient eũ omnia mala &
afflictiones,ita vt dicat in illo die:Verè
quia non est Deus mecum , inuenerunt
18 me hæc mala. * Ego autem abscondã,&
E celabo faciem meã in die illo , propter
omnia mala,quæ fecit, quia secutus est
19 deos alienos.*Nunc itaque scribite vo-
bis canticũ istud,& docete filios Israël:
vt memoriter teneant, & ore decãtent,
& sit mihi carmen istud pro testimonio
20 inter filios Israël. * Introducam enim
eum in terram,pro qua iuraui patribus
eius,lacte & melle manantem.Cùmque
comederint,& saturati crassiq; fuerint,
auertentur ad deos alienos, & seruient
eis: detrahéntque mihi,& irritũ facient
21 pactum meum. * Postquam inuenerint
eum mala multa & afflictiones,respon-
debit ei canticum istud pro testimonio,
F quod nulla delebit obliuio ex ore se-
minis sui.Scio enim cogitationes eius,
quæ facturus sit hodie,antequam intro-
ducam eum in terram,quam ei pollici-
22 tus sum. *Scripsit ergo Moyses canticũ,
23 & docuit filios Israël.*Præcepítq; Dñs
Iosue filio Nun,& ait:Cõfortare,& esto
robustus : tu enim introduces filios Is-
rael in terram,quã pollicitus sum,&ego
24 ero tecũ.*Postquã ergo scripsit Moyses
verba legis huius in volumine, atq; cõ-
25 pleuit : * præcepit Leuitis,qui portabãt
26 arcam fœderis Dñi,dicens : * Tollite li-
G brum istum,& ponite eũ in latere arcæ
fœderis Dñi Dei vestri: vt sit ibi contra
27 te in testimonium. * Ego enim scio cõ-
tentionem tuam,& ceruicẽ tuam duris-
simam. Adhuc viuente me & ingrediẽte
vobiscũ,semper contentiosè egistis cõ-
tra Dñm : quanto magis cùm mortuus
28 fuero ? * Cõgregate ad me omnes maio-
res natu per tribus vestras, atq; docto-
res,

res,& loquar audientibus eis sermones
istos, & inuocabo contra eos cælum &
terram.*Noui enim quòd post mortem 29
meam iniquè agetis,& declinabitis citò
de via,quam præcepi vobis:& occurret
vobis mala in extremo tempore,quando
do feceritis malum in conspectu Dñi,
vt irritetis eum per opera manuum vestrarum.
strarum. *Locutus est ergo Moyses,au- 30
diente vniuerso cœtu Israel,verba carminis
minis huius, & ad finẽ vsque cõpleuit.

CAP. XXXII.

Canticum Moysi quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem sæpius à Domino castigatam: iubetur Moyses montem Abarim ascendere, vt promissam Terram contempletur.

AVdite cæli quæ loquor,audiat ter- 1
ra verba oris mei. A
*Concrescat vt pluuia doctrina mea, 2
fluat vt ros eloquium meum, quasi im-
ber super herbam, & quasi stillæ super
gramina.
* Quia nomen Domini inuocabo: 3
dare magnificentiam Deo nostro.
* Dei perfecta sunt opera, & omnes 4
viæ eius iudicia: Deus fidelis,& absque
vlla iniquitate, iustus & rectus.
*Peccauerũt ei,& non filij eius in sor- 5
dibus: generatio praua atque peruersa.
* Hæccine reddis Domino popule 6
stulte & insipiens? numquid non ipse
est pater tuus, qui possedit te, & fecit,
& creauit te?
|| Iob. 8.b.8. * || Memento dierum antiquorum, 7
cogita generationes singulas:interroga
patrem tuum, & annuntiabit tibi:maiores
iores tuos, & dicent tibi.
* Quando diuidebat altissimus gen- 8
tes:quando separabat filios Adam, con- B
stituit terminos populorum iuxta nu-
merum filiorum Israël.
* Pars autem Domini, populus eius: 9
Iacob funiculus hereditatis eius.
* Inuenit eum in terra deserta,in lo- 10
co horroris, & vastæ solitudinis: cir-
cumduxit eum,& docuit: & custodiuit
quasi pupillam oculi sui.
* Sicut aquila prouocans ad volan- 11
dum pullos suos, & super eos volitans,
expandit alas suas, & assumpsit eum,
atque portauit in humeris suis.
* Dominus solus dux eius fuit: & 12
non erat cum eo Deus alienus.
* Constituit eum super excelsam ter- 13
ram: vt comederet fructus agrorum,
sugeret mel de petra, oleúmque de sa-
xo durissimo.
*Butyrum de armẽto,& lac de ouibus 14
cũ adipe agnorum, & arietum filiorum C
Basan:& hircos cum medulla tritici,&
sanguinem vuæ biberet meracissimum.
* Incrassatus est dilectus, & recalci- 15
trauit: incrassatus,impinguatus,dilata-
tus, dereliquit Deum factorem suum,&
recessit à Deo salutari suo.
16 * Prouocauerunt eum in diis alienis,
& in abominationibus ad iracundiam
concitauerunt.
17 * Immolauerunt dæmoniis, & non
Deo, diis quos ignorabant: noui re-
centésque venerunt, quos non colue-
runt patres eorum.
18 * Deum qui te genuit dereliquisti, &
oblitus es Domini creatoris tui.
19 * Vidit Dominus, & ad iracundiam
concitatus est: quia prouocauerunt
eum filij sui & filiæ.
20 * Et ait:Abscondam faciem meam ab
eis,& cõsiderabo nouissima eorũ: gene-
ratio enim peruersa est,& infideles filij.
21 * Ipsi me prouocauerunt in eo qui
non erat Deus, & irritauerunt in vani-
tatibus suis: & || ego prouocabo eos in ||Iere. 15. c. 14. Rom. 10. d. 19.
D eo qui non est populus, & in gente
stulta irritabo illos.
22 * Ignis succẽsus est in furore meo,&
ardebit vsque ad inferni nouissima: de-
uorabitque terram cum germine suo,
& montium fundamenta comburet.
23 * Congregabo super eos mala, & sa-
gittas meas complebo in eis.
24 * Consumentur fame, & deuorabunt
eos aues morsu amarissimo: dentes be-
stiarum immittam in eos,cũ furore tra-
hentiũ super terram, atque serpentium.
25 * Foris vastabit eos gladius, & intus
pauor, iuuenem simul ac virginem, la-
ctentem cum homine sene.
26 * Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam
ex hominibus memoriam eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum distu-
li: ne fortè superbirent hostes eorum,
& dicerent: Manus nostra excelsa, &
non Dominus, fecit hæc omnia.
28 *Gens absque consilio est,& sine pru-
dentia.
29 * || Vtinam saperent, & intelligerent, ||Iere. 9.d.12.
ac nouissima prouiderent.
30 * Quo modo persequatur vnus mille,
& duo fugent decem millia? nonne
ideo, quia Deus suus vendidit eos, &
E Dominus conclusit illos?
31 * Non enim est Deus noster vt dij eo-
rum: & inimici nostri sunt iudices.
32 * De vinea Sodomorum,vinea eorũ,
& de suburbanis Gomorrhæ:vua eorum
vua fellis,& botri amarissimi.
33 * Fel draconum vinum eorum, & ve- || Eccl. 28. a.
nenum aspidum insanabile. 1.
34 * Nónne hæc condita sunt apud me, Rom.
& signata in thesauris meis? 12. d.
35 * || Mea est vltio,& ego retribuam in 19.
tempore, vt labatur pes eorum: iuxta Hebr.
est dies perditionis, & adesse festinant 10. f.
tempora. 30.
36 * Iudicabit Dñs populum suum & in 2. Ma-
seruis suis miserebitur: videbit quòd chab.
infirmata sit manus, & clausi quoque 7. b. 6.
defecerunt, residuique consumpti sunt.

* Et

Ier. * Et dicet : || Vbi sunt dij eorum, in 37
c.28 quibus habebant fiduciam?
* De quorum victimis comedebant 38
adipes, & bibebant vinum libaminum: F
surgant, & opitulentur vobis, & in ne-
cessitate vos protegant.
|| 1. * || Videte quòd ego sim solus, & non 39
Reg.2 sit alius Deus præter me: ego occidam,
6. & ego viuere faciam: percutiam, &
Tob.13 ego sanabo, || & non est qui de manu
2. mea possit eruere.
* Leuabo ad cœlum manum meam, & 40
Sap. dicam: Viuo ego in æternum.
5. * Si acuero vt fulgur gladium meum, 41
13. & arripuerit iudicium manus mea, red-
Tob.10 dam vltionem hostibus meis, & his qui
7. oderunt me retribuam.
* Inebriabo sagittas meas sanguine, 42
& gladius meus deuorabit carnes, de
cruore occisorum, & de captiuitate,
nudati inimicorum capitis.
|| 2. * || Laudate gentes populum eius, quia 43
Mac. sanguinem seruorũ suorum vlciscetur:
b.6. & vindictam retribuet in hostes eorum,
& propitius erit terræ populi sui:
* Venit ergo Moyses, & locutus est 44
omnia verba cantici huius in auribus G
populi, ipse & Iosue filius Nun.
* Compleuitq; omnes sermones istos, 45
loquens ad vniuersum Israel,* & dixit ad 46
eos: Ponite corda vestra in omnia ver-
ba, quæ ego testificor vobis hodie: vt
mandetis ea filiis vestris custodire & fa-
cere, & implere vniuersa quę scripta sũt
legis huius:* quia non incassũ præcepta 47
sunt vobis, sed vt singuli in eis viuerẽt:
quæ facięetes longo perseueretis tẽpore
in Terra, ad quã Iordane trãsmisso, in-
gredimini possidendam. * Locutúsq; est 48
Dñs ad Moysen in eadem die, dicens:
* Ascende in montem istum Abarim, id 49
est, transituum, in montem Nebo, qui est
in terra Moab contra Iericho: & vide
Terrã Chanaan, quam ego tradam filiis
Israel obtinendam, & morere in monte.
* Quem conscendẽs iungẽris populis 50
Nu. tuis, || sicut mortuus est Aaron frater
a.5. tuus in mõte Hor, & appositus populis
d. suis:* || quia præuaricati estis cõtra me, 51
27 in medio filiorum Israel, ad Aquas con-
3. tradictionis in Cades deserti Sin: &
Nu. non sanctificastis me inter filios Israel.
b. * E contra videbis terram, & non ingre- 52
27. dieris in eam, quã ego dabo filiis Israel.
4.

CAP. XXXIII.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israel.

HÆc est benedictio, quâ benedixit 1
Moyses, homo Dei, filiis Israel an- A
te mortem suam.
* Et ait: Dominus de Sinai venit, & 2
de Seir ortus est nobis: apparuit de
monte Pharan, & cum eo sanctorum
Ep. millia. In dextera eius ignea lex.
1. * Dilexit populos, || omnes sancti in 3
manu illius sunt: & qui appropinquant
pedibus eius, accipiet de doctrina illius.
4 * Legem præcepit nobis Moyses, he-
reditatem multitudinis Iacob.
5 * Erit apud rectissimum rex, congre-
gatis principibus populi cum tribubus
Israel.
6 * Viuat Ruben, & non moriatur, &
sit paruus in numero.
7 * Hæc est Iudæ benedictio: Audi
B Domine vocem Iudæ, & ad populum
suum introduc eum: manus eius pu-
gnabunt pro eo, & adiutor illius con-
tra aduersarios eius erit.
* Leui quoque ait: Perfectio tua, &
8 doctrina tua viro sancto tuo, quem pro-
basti in tentatione, & iudicasti ad Aquas
contradictionis. * Qui dixit patri suo,
9 & matri suæ: Nescio vos; & fratribus
suis: Ignoro vos: & nescierunt filios
suos. Hi custodierunt eloquium tuum,
& pactum tuum seruauerunt, * iudicia
10 tua ô Iacob, & legem tuam ô Israel:
ponent thymiama in furore tuo, & ho-
locaustum super altare tuum.
* Benedic Domine fortitudini eius,
11 & opera manuum illius suscipe. Percu-
te dorsa inimicorum eius: & qui ode-
runt eum, non consurgant.
* Et Beniamin ait: Amantissimus Do-
12 mini habitabit confidenter in eo: quasi
in thalamo tota die morabitur, & inter
humeros illius requiescet.
* Ioseph quoquè ait: De benedictio-
13 ne Domini terra eius, de pomis cœli, &
C rore, atque abysso subiacente. * De po-
14 mis fructuum solis ac lunæ,* de vertice
15 antiquorum montium, de pomis col-
lium æternorum:* & de frugibus terræ,
16 & de plenitudine eius. * Benedictio il-
lius || qui apparuit in rubo, veniat su- || Exo.
per caput Ioseph, & super verticem na- 3.a.2.
zaræi inter fratres suos.* Quasi primo-
17 geniti tauri pulchritudo eius, cornua
rhinocerotis cornua illius: in ipsis ven-
tilabit Gentes vsque ad terminos ter-
ræ, hæ sunt multitudines Ephraim: &
hæc millia Manasse.
* Et Zabulon ait: Lætare Zabulõ in exi-
18 tu tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.
* Populos vocabunt ad montem: ibi
19 immolabunt victimas iustitiæ. Qui inũ-
dationem maris quasi lac sugent, &
thesauros absconditos arenarum.
* Et Gad ait: Benedictus in latitudi-
20 ne Gad: quasi leo requieuit, cepitque
brachium & verticem. * Et vidit prin-
21 cipatum suum, quòd in parte sua do-
ctor esset repositus: qui fuit cum prin-
cipibus populi, & fecit iustitias Domi-
ni, & iudicium suum cum Israel.
* Dan quoquè ait: Dan catulus leo-
22 nis, fluet largiter de Basan.
D * Et Nephthali dixit: Nephthali
23 abundantia perfruetur, & plenus erit

benedictionibus Domini : mare & me-
ridiem possidebit.
* Aser quoque ait:Benedictus in filiis 24
Aser, sit placens fratribus suis, & tin-
gat in oleo pedem suum. * Ferrum & 25
æs calceamentum eius. Sicut dies iu-
uentutis tuæ, ita & senectus tua.* Non 26
est Deus alius vt Deus rectissimi:ascen-
sor cœli auxiliator tuus. Magnificentia
eius discurrunt nubes, * habitaculum 27
eius sursum,& subter brachia sempiter-
na : eiiciet à facie tua inimicum : di-
cètque : Conterere.
* Habitabit Israel confidenter, & so- 28
lus. Oculus Iacob in terra frumenti &
vini, cœlique caligabunt rore:
* Beatus es tu Israel : quis similis tui 29
popule, qui saluaris in Domino? scu-
tum auxilij tui, & gladius gloriæ tuæ :
negabunt te inimici tui, & tu eorum
colla calcabis,

CAP. XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyses, & occulte à Deo sepultus fletur à populo, illique Iosue substituitur, commendatur propheta Moyses à Dei familiaritate, & factis per ipsum signis.

|| Sup. ASscendit,*|| ergo Moyses de campe- 1
3. d. stribus Moab super montem Nebo, A
27. 2. in verticem Phasga contra Iericho :
Mac. ostendítque ei Dñs omnem terram Ga-
2. a. 4. laad vsq; Dan,* & vniuersum Nephtha- 2
li, terrámque Ephraim & Manasse, &
omnem terram Iuda,vsque ad mare no-
uissimum,* & australem partem, & lati- 3
tudinem campi Iericho ciuitatis pal-
marum vsque Segor.*Dixítq; Dominus 4
||Gen. ad eum : || Hæc est Terra,pro qua iura- B
12. b. 7 ui Abraham, Isaac,& Iacob, dicens : Se-
& 15. mini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis
d. 18. tuis, & non transibis ad illam. * Mor- 5
tuúsque est ibi Moyses seruus Domini,
in terra Moab, iubente Domino:*& se- 6
peliuit eum in valle Terræ Moab con-
tra Phogor : & non cognouit homo se-
pulchrum eius vsque in præsentem diẽ.
* Moyses centum & viginti annorum 7
erat quando mortuus est : non caliga-
uit oculus eius, nec dentes illius moti
sunt. * Fleuerúntque eum filij Israel in 8
campestribus Moab triginta diebus : & C
completi sunt dies planctus lugentium
Moysen.*Iosue verò filius Nun repletus 9
est Spiritu sapientiæ, quia Moyses po-
suit super eum manus suas. Et obedie-
runt ei filij Israel,fecerúntq; sicut præ-
cepit Dominus Moysi. * Et non surrexit 10
vltrà propheta in Israel sicut Moyses,
quem nosset Dñs facie ad faciem, * in 11
omnibus signis atq; portentis, quæ mi- D
sit per eum, vt faceret in terra Ægypti
Pharaoni, & omnibus seruis eius, vni-
uersæque terræ illius,* & cunctam ma- 12
num robustam,magnáque mirabilia,quę
fecit Moyses coram vniuerso Israel.

LIBER IOSVE.

Hebraïcè Iehosua.

CAPVT PRIMVM.

Confortatus Iosue à Domino monet populum vt se ad Iordanis transitum præparent; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manasse, vt fratres ad promissam Terram deducant.

1 ET factum est post mortẽ Moysi
A serui Dñi, vt loqueretur Dñs ad
Iosue filiũ Nun, ministrũ Moysi,
2 & diceret ei:*Moyses seruus meus mor-
tuus est:surge,& transi Iordanem istum
tu, & omnis populus tecum, in Terram
3 quam ego dabo filiis Israel.*|| Omnem ||Deu.
locum,quẽ calcauerit vestigiũ pedis ve- 11.
stri,vobis tradã,sicut locut⁹ sum Moysi. 24.
4 * A deserto & Libano vsque ad fluuium
magnũ Euphratẽ, omnis terra Hethæo-
rum vsq; ad mare magnum contra solis
5 occasum erit terminus vester. * Nullus
poterit vobis resistere cunctis diebus
vitæ tuæ : ||sicut fui cum Moyse,ita ero ||Inf.
tecũ:non dimittã, nec derelinquam te. 3. b.
6 * Confortare, & esto robustus : tu enim Heb.
B sorte diuides populo huic terram, pro 13.
qua iuraui patribus suis,vt traderẽ eam ||Deu.
7 illis.*Confortare igitur,& esto robustus 2. b.
valdè,vt custodias, & facias omnem le- f. 21.
gem,quam præcepit tibi Moyses seruus Reg.
meus : ne declines ab ea ad dexteram 4. 2.
vel ad sinistram,vt intelligas cuncta quę
8 agis. * Non recedat volumen legis hu-
ius ab ore tuo : sed meditaberis in eo
diebus ac noctibus, vt custodias & fa-
cias omnia quæ scripta sunt in eo:tunc
9 diriges viam tuã,& intelliges eã.* Ecce
C præcipio tibi, confortare, & esto robu-
stus. Noli metuere,& noli timere:quo-
niam tecum est Dñs Deus tuus in omni-
10 bus ad quæcumque perrexeris.*Præce-
pítq; Iosue principibus populi, dicens:
Transite per medium castrorum,& im-
11 perate populo, ac dicite : * Præparate
vobis cibaria : quoniam post diem ter-
tium transibitis Iordanẽ,& intrabitis ad
possidendam Terram, quam Dñs Deus
12 vester daturus est vobis. * Rubenitis
quoque & Gaditis, & dimidiæ tribui
13 Manasse ait:*Mementote sermonis, quẽ
pręcepit vobis Moyses famulus Domini,
dicens: Dñs Deus vester dedit vobis re-
14 quiem,& omnem terram.*|| Vxores ve- ||Nu.
stræ, & filij, ac iumenta manebunt in 32.
Terra, quam tradidit vobis Moyses 20.
trans Iordanem : vos autem transite ar-
mati ante fratres vestros, omnes fortes
manu, & pugnate pro eis, * donec det
15 Dominus requiem fratribus vestris si-
D cut & vobis dedit, & possideant ipsi
quoque Terram, quam Dominus Deus
vester

vester daturus est eis:& sic reuertemini
in Terram possessionis vestræ, & habi-
tabitis in ea, quam vobis dedit Moyses
famulus Domini trans Iordanem con-
tra solis ortum. * Responderuntque ad 16
Iosue,atque dixerunt: Omnia,quæ præ-
cepisti nobis,faciemus: & quocumque
miseris, ibimus. * Sicut obediuimus in 17
cunctis Moysi,ita obediemus & tibi:tã-
tùm sit Dominus Deus tuus tecum, si-
cut fuit cum Moyse. * Qui contradixe- 18
rit ori tuo,&non obedierit cunctis ser-
monibus quos præceperis ei,moriatur,
tu tantùm confortare & viriliter age.

CAP. II.

Missi exploratores in vrbem Iericho, à Rahab meretrice,promissa illi misericordia, à morte liberantur.

MIsit igitur Iosue filius Nũ de Setim 1
duos viros exploratores in abs- A
condito:& dixit eis.Ite, & considerate
Heb. Terram,vrbẽmq; Iericho.||Qui pergen-
11.31 tes ingressi sunt domum mulieris me-
Iac.2. retricis, nomine Rahab, & quieuerunt
25. apud eam.*Nuntiatúmque est regi Ieri- 2
cho,& dictũ: Ecce viri ingressi sunt huc
per noctem de filiis Israël, vt explora-
rent Terram. * Misitque rex Iericho ad 3
Rahab,dicens: Educ viros,qui venerunt
ad te,& ingressi sunt domũ tuam,explo-
ratores quippe sunt,& omnẽ Terrã cõ-
Iosue 6. siderare venerunt:*||Tollénsque mulier 4
17. viros, abscondit,& ait:Fateor,venerunt
ad me,sed nesciebam vnde essent:*cúm- 5
que porta clauderetur in tenebris,&illi
pariter exierunt, nescio quò abierunt:
persequimini citò,& cõprehẽdetis eos:
* Ipsa autẽ fecit ascẽdere viros in sola- 6
riũ domus suæ,operuitq; eos stipula li-
ni,quæ ibi erat. * Hi autẽ qui missi fue- 7
rãt,secuti sunt eos per viam quæ ducit B
ad vadũ Iordanis:illísque egressis statim
porta clausa est. *Necdũ obdormierant 8
qui latebant,& ecce mulier ascendit ad
eos,& ait: * Noui quòd Dñs tradiderit 9
vobis Terram:etenim irruit in nos ter-
ror vester,& elanguerũt omnes habita-
Ex.14. tores terræ.*Audiuimus quòd||siccaue- 10
e. rit Dñs aquas Maris rubri ad vestrum
introitum,quando egressi estis ex Ægy-
Nu.21. pto: || & quæ feceritis duobus Amor-
c. rhæorũ regibus, qui erant trans Iorda-
nem,Sehon & Og,quos interfecistis.*Et 11
hæc audiẽtes, pertimuimus,& elanguit
cor nostrũ,nec remãsit in nobis spiritus
ad introitum vestrum: Dñs enim Deus
vester, ipse est Deus in cœlo sursum, &
.6 in terra deorsum. * || Nunc ergo iurate 12
2. mihi per Dñm,vt quo modo ego mise-
ricordiam feci vobiscum,ita & vos fa-
ciatis cũ domo patris mei:detisq; mihi
verũ signum, *vt saluetis patrem meum 13
& matrem, fratres ac sorores meas, & C
omnia quæ illorum sunt,& eruatis ani-
mas nostras à morte. * Qui responde- 14
runt ei: Anima nostra sit pro vobis in
mortẽ,si tamẽ non prodideris nos,cúm-
que tradiderit nobis Dñs terram,facie-
mus in te misericordiam & veritatem.
15 * Demisit ergo eos per funem de fene-
stra: domus enim eius hærebat muro.
16 * Dixitque ad eos:Ad montana conscẽ-
dite, ne fortè occurrant vobis reuertẽ-
tes: ibique latitate tribus diebus donec
17 redeant,& sic ibitis per viã vestrã. *Qui
dixerũt ad eam: Innoxij erimus à iura-
18 mento hoc,quo adiurasti nos:*si ingre-
dientibus nobis terram,signũ fuerit fu-
niculus iste coccineus,&ligaueris eũ in
fenestra, per quã demisisti nos:& patrẽ
tuum ac matrem, fratrésque & omnem
D cognationẽ tuam,congregaueris in do-
19 mum tuã. * Qui ostiũ domus tuæ egres-
sus fuerit, sanguis ipsius erit in caput
eius,& nos erimus alieni.Cũctorũ autẽ
sanguis,qui tecum in domo fuerint, re-
dundabit in caput nostrũ, si eos aliquis
20 tetigerit. * Quòd si nos prodere volue-
ris,& sermonem istum proferre in me-
dium, erimus mundi ab hoc iuramẽto,
21 quo adiurasti nos. * Et illa respondit:
Sicut locuti estis, ita fiat,dimittẽnsque
eos vt pergerent, appendit funiculum
22 coccineum in fenestra.*Illi verò ambu-
lantes peruenerunt ad montana & mã-
serunt ibi tres dies, donec reuerterẽtur
qui fuerant persecuti: quærentes enim
per omnem viam, non repererunt eos.
23 * Quibus vrbem ingressis,reuersi sunt,&
descenderunt exploratores de monte:
& transmisso Iordane, venerunt ad Io-
sue filium Num,narrauerũntque ei om-
24 nia quæ acciderant sibi, * atque dixe-
runt:Tradidit Dominus omnem terram
hanc in manus nostras, & timore pro-
strati sunt cuncti habitatores eius.

CAP. III.

Siccatum Dei miraculo Iordanem populus transit.

1 IGitur Iosue de nocte consurgẽs mo-
A uit castra:egredientésq; de Setim,ve-
nerũt ad Iordanẽ ipse & omnes filij Is-
2 raël,& morati sunt ibi tres dies. * Qui-
bus euolutis trãsierũt præcones per ca-
3 strorũ mediũ,*& clamare cœperũt:quã-
do videritis arcã fœderis Dñi Dei ve-
stri,& sacerdotes stirpis Leuiticæ por-
tãtes eam,vos quoq; cõsurgite,& sequi-
4 mini præcedẽtes:*sitque inter vos & ar-
cã spatiũ cubitorũ duũm milliũ:vt pro-
cul videre possitis, & nosse per quam
viã ingrediamini: quia priùs non ambu-
B lastis per eã:& cauete ne appropinque-
5 tis ad arcam.*Dixitque Iosue ad popu-
lũ:Sanctificamini: cras enim faciet Dñs
6 inter vos mirabilia. *Et ait ad sacerdo-
tes: Tollite arcam fœderis & præcedi-
te populũ. Qui iussa complentes, tule-
7 runt,& ambulauerunt ante eos. *Dixít-
que Dñs ad Iosue: Hodie incipiã exal-

tare te corā omni Israel: vt sciant quòd
||Sup. 1 sicut cum Moyse fui, ||ita & tecum sim.
a. 5. * Tu autem præcipe sacerdotibus, qui 8
portant arcam fœderis, & dic eis: Cùm
ingressi fueritis partem aquæ Iordanis
state in ea. *Dixitque Iosue ad filios Is- 9
raël: Accedite huc, & audite verbū Dñi
Dei vestri. *Et rursum: In hoc, inquit, 10
scietis quòd Dñs Deus viuēs in medio C
vestri est, & disperdet in conspectu ve-
stro Chananæū & Hethæū, Heuæum &
Pherezæum, Gergesæū quoquè & Iebu-
||Act. sæū, & Amorrhæū. *||Ecce arca fœderis 11
7. f. 45 Domini omnis terræ antecedet vos per
Eccli. Iordanem. *Parate duodecim viros de 12
24. c. tribubus Israel, singulos per singulas
36. tribus. *Et cùm posuerint vestigia pe- 13
dum suorum, sacerdotes qui portant
arcam Dñi, Dei vniuersæ terræ, in aquis
Iordanis, aquæ, quæ inferiores sunt, de-
current atque deficient: quæ autē desu-
per veniunt, in vna mole consistēt. *Igi- 14
tur egressus est popul* de tabernaculis
suis, vt transiret Iordanē: & sacerdotes,
qui portabant arcam fœderis, perge-
bant ante eum. *Ingressisque eis Ior- 15
danem & pedibus eorum in parte aquæ D
tinctis (Iordanis autem ripas aluei sui
tempore messis impleuerat) *steterunt 16
aquæ descendentes in loco vno, & ad
instar montis intumescentes appare-
bant procul, ab vrbe quæ vocatur Adon
vsque ad locum Sarthan: quæ autem in-
feriores erāt, in Mare solitudinis (quod
nunc vocatur mortuum) descenderunt,
vsquequo omnino deficerent. *Populus 17
autem incedebat contra Iericho: & sa-
cerdotes, qui portabant arcam fœderis
Dñi, stabant super siccam humum in
medio Iordanis accincti, omnisque po-
pulus per arentem alueum transibat.

CAP. IV.

Duodecim lapides de Iordane siccato ad posterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipso Iordanis alueo statuuntur.

QVibus transgressis, dixit Dominus 1
ad Iosue: *Elige duodecim viros 2
singulos per singulas tribus: & præcipe 3
eis, vt tollant de medio Iordanis alueo, A
vbi steterunt pedes sacerdotum, duode-
cim durissimos lapides, quos ponetis in
loco castrorum, vbi fixeritis hac nocte
tentoria. *Vocauitque Iosue duodecim 4
viros, quos elegerat de filiis Israel, sin-
gulos de singulis tribub*, *& ait ad eos: 5
Ite ante arcā Dñi Dei vestri ad Iorda-
nis medium, & portate inde singuli sin-
gulos lapides in humeris vestris, iuxta
numerum filiorū Israel, *vt sit signū in- 6
ter vos: & quando interrogauerint vos
filij vestri cras, dicētes: Quid sibi volunt
isti lapides? *Respondebitis eis: Defece- 7
runt aquæ Iordanis ante arcā fœderis B
Dñi, cùm transiret eū: idcirco positi sūt
lapides isti in monumentū filiorū Israel
8 vsque in æternum. *Fecerunt ergo filij
Israël sicut præcepit eis Iosue, portan-
tes de medio Iordanis alueo duodecim
lapides, vt Dñs ei imperarat, iuxta nu-
merū filiorum Israel, vsque ad locum in
quo castrametati sunt, ibique posuerūt
9 eos. *Alios quoquè duodecim lapides
posuit Iosue in medio Iordanis alueo,
vbi steterunt sacerdotes, qui portabant
arcam fœderis: & sunt ibi vsque in præ-
10 sentem diem. *Sacerdotes autem qui
portabant arcam, stabant in Iordanis
medio, donec omnia complerentur, quę
Iosue, vt loqueretur ad populum, præ-
ceperat Dñs, & dixerat ei Moyses. Fe-
11 stinauitque populus, & transiit. *Cùm-
C que transissent omnes, transiuit & arca
Dñi, sacerdotésque pergebant ante po-
12 pulum. *Filij quoque Ruben, & Gad, &
dimidia tribus Manasse, armati præce-
debant filios Israël, ||sicut eis præcepe- ||Nu.
13 rat Moyses: & quadraginta pugnato- 32.
rum millia per turmas, & cuneos, ince- 21.
debant per plana atque cāpestria vrbis
14 Iericho. *In die illo magnificauit Do-
minus Iosue coram omni Israel, vt ti-
merent eum, sicut timuerāt Moysen, dū
15 adiuueret. *Dixitq; ad eū: *Præcipe sa-
16 cerdotibus, qui portant arcam fœderis,
17 vt ascendant de Iordane. *Qui præce-
pit eis, dicens: Ascendite de Iordane.
18 *Cùmque ascendissent portantes arcam
fœderis Dñi, & siccam humum calcare
cæpissent, reuersæ sunt aquæ in alueum
D suū, & fluebant sicut ante consueuerāt.
19 *Populus autē ascendit de Iordane, de-
cimo die mensis primi, & castrametati
sunt in Galgalis contra Orientalē pla-
20 gam vrbis Iericho. *Duodecim quoquè
lapides, quos de Iordanis alueo sump-
21 serant, posuit Iosue in Galgalis, *& di-
xit ad filios Israël: Quando interroga-
uerint filij vestri cras patres suos, & di-
xerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?
22 *docebitis eos, atq; dicetis: Per arētem
alueum transiuit Israel Iordanem istū,
23 *siccante Dño Deo vestro aquas eius
in conspectu vestro, donec transiretis:
24 *||sicut fecerat prius in mari rubro, ||Ex.
25 quod siccauit donec transiremus: *vt 14.
discant omnes terrarum populi fortis- 21.
simam Dñi manum, vt & vos timeatis
Dominū Deum vestrum omni tempore.

CAP. V.

Terrentur Chananæi: circumcisio fit in Galgalis, & Phase celebratur: deficit manna vbi de fructibus terræ edunt, & Angelus Domini Iosue apparet.

1 POstquā ergo audierunt omnes reges
A Amorrhæorum, qui habitabant trās
Iordanem ad Occidentalem plagam, &
cuncti reges Chanaan, qui propinqua
possidebant magni maris loca, quòd
siccasset Dñs fluenta Iordanis coram fi-
liis

liis Israël donec transirent, dissolutum
est cor eorũ,& non remansit in eis spi-
ritus, timentium introitum filiorum Is-
rael. *Eo tempore ait Dñs ad Iosue:Fac 2
tibi cultros lapideos, & circumcide se-
cundò filios Israel. *Fecit quod iusse- 3
rat Dñs, & circumcidit filios Israel in
colle præputiorum. *Hæc autem causa B
est secundæ circumcisionis: Omnis po-
pulus, qui egressus est de Ægypto ge-
neris masculini, vniuersi bellatores viri,
mortui sunt in deserto per longissimos
viæ circuitus, * qui omnes circumcisi 5
erant. Populus autẽ qui natus est in de-
serto * per quadraginta annos itineris 6
latissimæ solitudinis, incircumcisus fuit:
donec consumerẽtur qui non audierãt
vocem Dñi,& quibus ante iurauerat vt
non ostẽderet eis Terrã lacte & melle
manantẽ. Horum filij in locũ successe- 7
rũt patrũ,& circũcisi sunt à Iosue: quia C
sicut nati fuerãt, in præputio erãt, nec
eos in via aliquis circumciderat. *Post- 8
quam autem omnes circũcisi sunt, man-
serunt in eodẽ castrorũ loco, donec sa-
narẽtur. *Dixitque Dñs ad Iosue: Hodie 9
abstuli opprobrium Ægypti à vobis. Vo-
catúmq; est nomen loci illius Galgala,
vsque in præsentem diem. *Manserúnt- 10
que filij Israël in Galgalis, & fecerunt
Phase, quartadecima die mensis ad ve-
sperum, in cãpestribus Iericho: & co- 11
mederũt de frugibus Terræ die altero, D
azymos panes, & polẽtam eiusdẽ anni.
*Defecitque manna postquam comede- 12
runt de frugibus Terræ, nec vsi sunt vl-
trà cibo illo filij Israël, sed comederunt
de frugibus præsentis anni Terræ Cha-
naan. * Cùm autem esset Iosue in agro 13
vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit
virum stantem contra se, euaginatum
tenentem gladium, perrexitq; ad eum,
& ait: Noster es, an aduersariorũ? *Qui 14
respondit: Nequaquam: sed sum prin-
ceps exercitus Domini, & nunc venio.
* Cecidit Iosue pronus in terram. Et 15
adorans ait: Quid Dominus meus lo-
quitur ad seruum suum? *||Solue, inquit, 16
calceamẽtum tuum de pedibus tuis: lo-
cus enim, in quo stas, sanctus est. Fecit-
que Iosue vt sibi fuerat imperatum.

||Exod. 3. 5. Act. 7. 33.

CAP. VI.

Post varios septem dierum circuitus, Iericho capta funditus deletur, seruata Raab cum suis; readificatori vrbis maledicitur.

IEricho autẽ clausa erat atque muni- 1
ta, timore filiorum Israel, & nullus A
egredi audebat aut ingredi. * Dixitque 2
Dñs ad Iosue: Ecce dedi in manu tua
Iericho, & regem eius, omnésq; fortes
viros. *Circuite vrbem cũcti bellatores 3
semel per diem: sic facietis sex diebus.
*Septimo autem die sacerdotes tollant 4
septem buccinas, quarum vsus est in iu-
bileo,& præcedant arcam fœderis: sep-
tiésq; circuibitis ciuitatẽ,& sacerdotes
5 clangent buccinis. *Cúmque insonuerit
vox tubæ longior atque concisior,& in
auribus vestris increpuerit, cõclamabit
omnis populus vociferatione maxima,
& muri funditus corruent ciuitatis, in-
gredientúrque singuli per locum cõtra
6 quem steterint. *Vocauit ergo Iosue fi-
lius Nun sacerdotes, & dixit ad eos:
Tollite arcam fœderis:& septem alij sa-
cerdotes tollent septẽ iubileorũ bucci-
7 nas, & incedant ante arcam Dñi. * Ad
populũ quoquè ait: Ite,& circuite ciui-
tatem, armati, præcedentes arcam Dñi.
8 *Cúmque Iosue verba finisset,& septem
B sacerdotes septem buccinis clangerent
9 ante arcam fœderis Dñi. *omnísq; præ-
cederet armatus exercitus, reliquũ vul-
gus arcam sequebatur, ac buccinis om-
10 nia concrepabant. * Præceperat autem
Iosue populo, dicens: Non clamabitis,
nec audietur vox vestra neq; vllus ser-
mo ex ore vestro egredietur: donec ve-
niat dies in quo dicã vobis: Clamate,&
11 vociferamini. *Circuiuit ergo arca Dñi
ciuitatem semel per diem,& reuersa in
12 castra, mansit ibi. *Igitur Iosue de nocte
consurgente, tulerunt sacerdotes arcam
13 Dñi, *& septem ex eis septem buccinas,
quarũ in iubileo vsus est: præcedebãtq;
arcam Dñi ambulãtes atque clangẽtes:
& armatus populus ibat ante eos, vul-
gus autem reliquum sequebatur arcam,
14 & buccinis personabat. *Circuierúntq;
ciuitatem secundo die semel, & reuersi
sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus.
15 * Die autẽ septimo, diluculo consurgẽ-
C tes, circuierũt vrbẽ, sicut dispositũ erat,
16 septies. *Cúmq; septimo circuitu clan-
gerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue
ad omnem Israel: vociferamini: tradidit
17 enim vobis Dñs ciuitatem: *sitq; ciuitas
hæc anathema:& omnia quæ in ea sunt,
Dño: sola Rahab meretrix viuat, cum
vniuersis qui cum ea in domo sunt: ||ab- ||Sup.
scondit enim nuntios quos miximus. 2. a 7.
18 * Vos autem cauete, ne de his, quæ præ- Hebr.
cepta sunt, quippiam contingatis,& sitis 11. f.
præuaricationis rei,& omnia castra Is- 31.
raël sub peccato sint atque turbentur.
19 *Quidquid autem auri & argenti fuerit,
& vasorum æneorum ac ferri, Domino
consecretur, repositũ in thesauris eius.
20 * ||Igitur omni populo vociferante, & ||Heb.
clangẽtib⁹ tubis: postquã in aures mul- 11. f. 30
titudinis vox sonitúsq; increpuit, muri
illico corruerũt: & ascẽdit vnusquisque
per locũ, qui cõtra se erat; || ceperúntq; ||2 Mac
21 ciuitatem, *& interfecerunt omnia quæ 12. c.
erant in ea, à viro vsque ad mulierẽ, ab 15.
infante vsque ad senem Boues quoq;&
oues & asinos in ore gladij percusserũt.
22 * Duobus autẽ viris, || qui exploratores Sup. 2
D missi fuerant, dixit Iosue: Ingredimini a. 1. c.
domum 14.

domũ mulieris meretricis,& producite
eam, & omnia quæ illius sunt,sicut illi
||Heb. iuramento firmastis.*||Ingressique iuue- 23
11.f.31 nes,eduxerunt Rahab, & parentes eius,
fratres quoque & cunctã supellectilẽ ac
cognationẽ illius, & extra castra Israel
||Inf.8 manere fecerunt. * || Vrbem autem , & 24
a.2. omnia quæ erãt in ea, succẽderũt,absq;
auro & argẽto,& vasis æneis , ac ferro,
quæ in ęrariũ Dñi consecrarũt. *Rahab 25
verò meretricem,&domũ patris eius,&
omnia quæ habebat,fecit Iosue viuere,
& habitauerunt in medio Israël vsq; in
præsentẽ diem:eo quòd abscõderit nũ-
tios , quos miserat vt explorarent Ieri-
cho.In tẽpore illo,imprecatus est Iosue
||3.Re. dicens : *||Maledictus vir corã Dño,qui 26
16.g. suscitauerit & ędificauerit ciuitatẽ Ieri-
34. cho. In primogenito suo fũdamẽta illi*
iaciat,& in nouissimo liberorum ponat
portas eius. *Fuit ergo Dñs cũ Iosue,& 27
nomen eius vulgatũ est in omni terra.

CAP. VII.

Explorata Hai cedit populus Israel hostibus propter furtum de anathemate Iericho: qua propter post Iosue lamentationem, missa sorte Achan lapidatur iussu Domini.

||Inf.22 Filij || autem Israël præuaricati sunt 1
d. 20. mandatum, & vsurpauerunt de ana- A
||1.Pa. themate. ||Nã Achan filius Charmi,filij
2.a.7. Zabdi,filij Zare de Tribu Iuda,tulit ali-
quid de anathemate , iratúsque est Dñs
contra filios Israël. *Cúmque mitteret 2
Iosue de Iericho viros contra Hai,quæ
est iuxta Bethauen,ad Orientalem pla-
gam oppidi Bethel, dixit eis:Ascendite,
& explorate terram. Qui præcepta cõ-
plentes explorauerunt Hai. * Et reuersi 3
dixerunt ei : Non ascendat omnis po-
pulus : sed duo vel tria millia virorum
pergant,& deleant ciuitatẽ : quare om-
nis populus frustra vexabitur contra
hostes paucissimos ? * Ascenderunt ergo 4
tria millia pugnatorum.Qui statim ter-
ga vertẽtes, * percussi sunt à viris vrbis 5
Hai , & corruerunt ex eis triginta sex
homines :persecutique sunt eos aduer-
sarij de porta vsque ad Sabarim , & ce-
ciderunt per prona fugientes : perti-
muitque cor populi , & instar aquæ li-
quefactum est. * Iosue verò scidit vesti- 6
menta sua, & pronus cecidit in terram
coram arca Dñi vsque ad vesperam , tã
ipse quàm omnes senes Israel : mise-
rúntque puluerem super capita sua : *& 7
dixit Iosue: Heu Dñe Deus,quid volui- B
sti traducere populũ istum Iordanẽ flu-
uium, vt traderes nos in manus Amor-
rhæi, & perderes ? vtinam vt cœpimus,
mansissemus trans Iordanem. * Mi Dñe 8
Deus quid dicam, videns Israëlẽ hosti-
bus suis terga vertentem? *Audiẽt Cha- 9
nanæi , & omnes habitatores Terræ,&
pariter conglobati circumdabunt nos,
atque delebunt nomen nostrũ de terra:
10 & quid facies magno nomini tuo? *Di-
xitque Dñs ad Iosue : Surge , cur iaces
11 pronus in terram ? * Peccauit Israel,&
præuaricatus est pactũ meum: tulerũnt-
que de anathemate,& furati sunt atque
mentiti,& absconderunt inter vasa sua.
12 * Nec poterit Israel stare ante hostes
suos , eósque fugiet : quia pollutus est
anathemate : non ero vltrà vobiscum,
donec cõteratis eum qui huius sceleris
13 reus est. *Surge,sanctifica populũ,& dic ||Sup.
eis : || Sanctificamini in crastinum:hæc b.5.
enim dicit Dñs Deus Israel : Anathema Leui.
in medio tui est Israel: nõ poteris stare 20.d.
coram hostibus tuis, donec deleatur ex 7.
te qui hoc contaminatus est scelere. Num.
14 * Accedetisque mane singuli per tribus 11. d
C vestras: & quamcumq; tribũ sors inue- 18.
nerit , accedet per cognationes suas,& 1.Reg.
cognatio per domos,domúsque per vi- 15.b.
15 ros.*Et quicumque ille in hoc facinore
fuerit deprehensus, cõburetur igni cum
omni substantia sua:quoniã præuarica-
tus est pactum Domini,& fecit nefas in
16 Israel. *Surgens itaque Iosue manè,ap-
plicuit Israel per tribus suas,& inuenta
17 est tribus Iuda. *Quæ cùm iuxta fami-
lias suas esset oblata, inuẽta est familia
Zare. Illam quoque per domos offerẽs,
18 reperit Zabdi : *cuius domum in singu-
los diuidens viros , inuenit Achan filiũ
Charmi, filij Zabdi , filij Zare de Tribu
19 Iuda. * Et ait Iosue ad Achan:Fili mi,
da gloriam Dño Deo Israel, & confite-
re, atque indica mihi quid feceris , ne
20 abscondas.*Respondítque Achan Iosue,
& dixit ei : Verè ego peccaui Dño Deo
21 Israel,& sic & sic feci. *Vidi enim inter
spolia palliũ coccineum valde bonũ, &
ducentos siclos argenti, regulámq; au-
reã quinquaginta siclorũ: & cõcupiscẽs
abstuli,& abscondi in terra contra me-
diũ tabernaculi mei, Argentúmq; fossa
22 humo operui. * Misit ergo Iosue mini-
D stros : qui currentes ad tabernaculum
illius , repererunt cuncta abscondita in
23 eodem loco,& argentũ simul.*Auferen-
tésque de tentorio tulerũt ea ad Iosue,
& ad omnes filios Israel,proiecerúntq;
24 ante Dñm. * Tollens itaq; Iosue Achan
filiũ Zare,argentúmque & palliũ,& au-
ream regulã,filios quoque & filias eius,
boues & asinos, & oues, ipsúmq; taber-
naculum,& cunctam supellectilem : (&
omnis Israel cum eo,) duxerunt eos ad
25 Vallem Achor : * vbi dixit Iosue: Quia
turbasti nos,exturbet te Dñs in die hac.
Lapidauitque eum omnis Israël:& cun-
cta quæ illius erãt, igne cõsumpta sunt. 2.Reg.
26 *Congregauerúntq; super eum aceruum 18.d.
magnũ lapidum,qui permanet vsque in 17.
præsentem diem. Et auersus est furor
Domini ab eis. Vocatúmque est nomen
loci illius, Vallis Achor, vsque hodie.

CAP.

CAP. VIII.

Expugnatâ Hai rex eius suspenditur, erecto altari lapideo Deuteronomium super lapides scribitur, & populo benedicitur.

DIxit autẽ Dñs ad Iosue: Ne timeas, 1
neque formides:tolle tecum omnẽ A
multitudinẽ pugnatorum,& consurgens
ascende in oppidum Hai:ecce tradidi in
manu tua regẽ eius,& populũ, vrbẽmq;
& terrã.*Faciésq; vrbi Hai,& regi eius, 2
(Sup. d. 4.) || sicut fecisti Iericho,& regi illius:prę-
dam verò,& omnia animãtia diripietis
vobis : pone insidias vrbi post eã.* Sur- 3
rexitq; Iosue,& omnis exercitus bella-
torum cum eo,vt ascenderent in Hai:&
electa triginta millia virorũ fortiũ misit
nocte,*præcepítque eis, dicens: Ponite 4
insidias post ciuitatem : nec longiùs re-
cedatis:& eritis omnes parati,* ego au- 5
tem, & reliqua multitudo quæ mecum B
(Sup. a. 4.) est accedemus ex aduerso cõtra vrbem.||
Cúmque exierint contra nos, sicut antè
fecimus, fugiemus , & terga vertemus :
* donec persequentes ab vrbe longiùs 6
protrahantur :putabunt enim nos fuge-
re sicut priùs.* Nobis ergo fugientibus, 7
& illis persequentibus, consurgetis de
insidiis, & vastabitis ciuitatẽ : tradétq;
eam Dñs Deus vester in manus vestras.
* Cúmque ceperitis,succendite eam, & 8
sic omnia facietis , vt iussi.* Dimisítque 9
eos, & perrexerunt ad locũ insidiarum,
sederúntque inter Bethel & Hai, ad oc-
cidentalẽ plagã vrbis Hai : Iosue autem
nocte illa in medio mansit populi,*sur- 10
génsque diluculo recensuit socios, &
ascendit cum senioribus in fronte exer-
citus,vallatus auxilio pugnatorũ,*Cúm- 11
que venissent & ascendissent ex aduer-
so ciuitatis, steterunt ad Septentriona- C
lem vrbis plagã, inter quam & eos erat
vallis media .* Quinq; autem millia vi- 12
ros elegerat,& posuerat in insidiis inter
Bethel & Hai,ex Occidentali parte eius-
dem ciuitatis : * omnis verò reliquus 13
exercitus ad aquilonem aciem dirige-
bat, ita vt nouissimi illius multitudinis
Occidentalem plagam vrbis attingeret.
Abiit ergo Iosue nocte illa , & stetit in
vallis medio. * Quod cùm vidisset rex 14
Hai,festinauit manè,& egressus est cum
omni exercitu ciuitatis,direxítq; aciem
cõtra desertũ,ignorans quòd post tergũ
laterent insidiæ. * Iosue verò & omnis 15
Israel cesserunt loco , simulantes metũ,
& fugientes per solitudinis viã. * At illi 16
vociferantes pariter , & se mutuò co-
hortantes, persecuti sunt eos. Cúmque
recessissent à ciuitate ,* & ne vnus qui- 17
dem in vrbe Hai & Bethel remansisset D
qui non persequeretur Israel(sicut eru-
perant aperta oppida relinquentes ,)
*dixit Dñs ad Iosue:Leua clypeum, qui 18
in manu tua est, contra vrbẽ Hai, quo-
19 niam tibi tradã eam. * Cúmque eleuas-
set clypeũ ex aduerso ciuitatis, insidiæ,
quæ latebant,surrexerunt confestim,:&
pergentes ad ciuitatem, ceperũt,& suc-
20 cenderunt eam. * Viri autem ciuitatis,
qui persequebantur Iosue, respicientes
& videntes fumũ vrbis ad cælum vsque
conscendere , non potuerunt vltra huc
illúcque diffugere : præsertim cùm hi
qui simulauerant fugã,& tendebant ad
E solitudinẽ,contra persequentes fortissi-
21 mè restitissent.*Vidénsque Iosue & om-
nis Israel quòd capta esset ciuitas , &
fumus vrbis ascenderet , reuersus per-
22 cussit viros Hai. * Siquidem & illi qui
ceperant & succenderãt ciuitatẽ,egressi
ex vrbe contra suos , medios hostium
ferire cœperunt. Cúm ergo ex vtraque
parte aduersarij cæderentur, ita vt nul-
lus de tanta multitudine saluaretur,
23 *regem quoq; vrbis Hai apprehenderũt
24 viuentem , & obtulerunt Iosue.* Igitur
omnibus interfectis , qui Israelẽ ad de-
serta tendentẽ fuerant persecuti , & in
eodẽ loco gladio corruentibus: reuersi
25 filij Israel percusserunt ciuitatẽ.* Erant
autẽ qui in eodẽ die conciderãt à viro
vsque ad mulierẽ duodecim millia ho-
26 minum , omnes vrbis Hai. * Iosue verò
non contraxit manũ , quam in sublime
porrexerat,tenens clypeũ donec inter-
27 ficerentur omnes habitatores Hai.* Iu-
F menta autẽ & prædam ciuitatis diuise-
runt sibi filij Israel : sicut præceperat
28 Dñs Iosue.* Qui succendit vrbem,& fe-
29 cit eam tumulum sempiternũ : * regem
quoque eius suspendit in patibulo vsq;
ad vesperã & solis occasum. Præcepít-
que Iosue, & deposuerunt cadauer eius
de cruce : proiecerúntque in ipso in-
troitu ciuitatis , congesto super eum
magno aceruo lapidum , qui permanet
30 vsq; in præsentem diẽ.*Tunc ædificauit
Iosue altare Dño Deo Israel in monte
31 Hebal : * ||sicut præceperat Moyses fa- (|| Exo. 20. d.
mulus Dñi filiis Israel , & scriptũ est in 25.
volumine legis Moysi : Altare verò de Deut.
lapidibus impolitis , quos ferrum non 27. b. 5)
tetigit , & obtulit super eo holocausta
Dño, immolauítque pacificas victimas,
32 * & scripsit super lapides Deuterono-
G mium legis Moysi , quod ille digesserat
33 corã filiis Israel. * Omnis autem popu-
lus,& maiores natu, ducésq; ac iudices
stabant ex vtraq; parte arcæ,in conspe-
ctu sacerdotũ qui portabant arcam fœ-
deris Dñi , vt aduena , ita & indigena.
Media pars eorum iuxta montem Ga-
rizim, & media iuxta montẽ Hebal, si-
cut præceperat Moyses famulus Dñi.Et
primùm quidem benedixit populo Is-
34 rael. * Post hæc legit omnia verba be-
nedictionis & maledictionis, & cuncta
quæ scripta erant in legis volumine :
35 * Nihil ex his quæ Moyses iusserat reli-

 quit

Gad,& dimidiæ tribui Manasse.* Custo- 9
dite ergo verba pacti huius, & implete
ea: vt intelligatis vniuersa quæ facitis.
*Vos statis hodie cuncti corã Dño Deo 10
vestro,principes vestri,& tribus,ac ma-
iores natu, atque doctores, omnis po-
pulus Israel,* liberi & vxores vestræ, & 11
aduena qui tecũ moratur in castris, ex-
ceptis lignorũ cæsoribus,& his qui cõ-
portant aquas: * vt transeas in fœdere 12
Dñi Dei tui,& in iureiurando quod ho-
die Dñs Deus tuus percutit tecum: * vt 13
suscitet te sibi in populũ,& ipse sit Deus
tuus,sicut locutus est tibi, & sicut iura-
uit patribus tuis,Abrahã,Isaac,& Iacob.
* Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, 14
& hæc iuramenta confirmo,*sed cunctis 15
præsentibus & absentibus. * Vos enim 16
nostis quomodò habitauerimus in Ter-
ra Ægypti,& quomodo trãsierimus per C
mediũ nationum, quas transeũtes, * vi- 17
distis abominationes & sordes, id est,
idola eorũ,lignum & lapidẽ, argentum
& aurũ,quæ colebant.*Ne fortè sit inter 18
vos vir aut mulier, familia aut tribus,
cuius cor auersum est hodie à Dño Deo
nostro, vt vadat & seruiat diis illarum
Gentiũ,& sit inter vos radix germinans
fel & amaritudinem:* Cúmque audierit 19
verba iuramenti huius,benedicat sibi in
corde suo,dicẽs:Pax erit mihi,& ambu-
labo in prauitate cordis mei:& absumat
ebria sitientẽ,* & Dñs non ignoscat ei: 20
sed tunc quã maximè furor eius fumet,
& zelus contra hominẽ illũ, & sedeant
super eũ omnia maledicta, quæ scripta
sunt in hoc volumine:& deleat Dñs no-
men eius sub cælo,*& consumat eum in 21
perditionẽ ex omnibus tribubus Israel,
iuxta maledictiones,quæ in Libro legis
huius ac fœderis continentur.* Dicétq; 22
sequens generatio,& filij qui nascentur
deinceps,& peregrini, qui de longè ve-
nerint,vidẽtes plagas Terrę illius,& in- D
firmitates, quibus eam afflixerit Dñs,
*sulphure & salis ardore comburens,ita 23
||Gen. 19. e. 24. vt vltrà nõ seratur,nec virens quippiam
germinet, in exemplũ subuersionis So-
domæ & Gomorrhæ,Adamę,& Seboim,
quas subuertit Dñs in ira & furore suo.
|| 3. Reg. 9 b. 8. Ier. 22 c. 8. * Et dicent omnes Gentes: || Quare sic 24
fecit Dñs Terræ huic? quæ est hæc ira
furoris eius immensa?* Et respondebũt: 25
Quia dereliquerunt pactum Dñi, quod
pepigit cũ patribus eorũ, quãdo eduxit
eos de terra Ægypti:*& seruierunt diis 26
alienis,& adorauerunt eos,quos nescie-
bant,& quibus nõ fuerant attributi:*Id- 27
circo iratus est furor Dñi contra Terrã
istã, vt induceret super eam omnia ma-
ledicta, quæ in hoc volumine scripta
sunt:*& eiecit eos de terra sua in ira & 28
in furore, & in indignatione maxima,
proiecitque in terrã alienã, sicut hodie
comprobatur. * Abscondita, Dño Deo 29
nostro: quæ manifesta sunt, nobis &
filiis nostris vsque in sempiternum, vt
faciamus vniuersa verba legis huius.

CAP. XXX.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis separatur: proponitur bonum & malum: vt vltrò bonũ eligentes,viuamus, & non pereamus, malo adhærentes.

1 A Cvm ergo venerint super te omnes
sermones isti, benedictio, siue ma-
ledictio, quam proposui in conspectu
tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in
vniuersis gentibus,in quas disperserit te
2 Dñs Deus tuus, * & reuersus fueris ad
eũ,& obedieris eius imperiis, sicut ego
hodie præcipio tibi,cũ filiis tuis,in to-
3 to corde tuo, & in tota anima tua:* re-
ducet Dñs Deus tuus captiuitatem tuã,
ac miserebitur tui, & rursum congre-
gabit te de cunctis populis, in quos te
4 ante dispersit.* Si ad cardines cæli fue-
ris dissipatus,inde te retrahet Dominus
5 Deus tuus, * & || assumet, atque intro- || 2. Mach. 1. f. 29
ducet in Terram,quam possederunt pa-
tres tui,& obtinebis eam: & benedicẽs
B tibi,maioris numeri te esse faciet quam
6 fuerunt patres tui. * Circumcidet Do-
minus Deus tuus cor tuum, & cor se-
minis tui: vt diligas Dominum Deum
tuum in toto corde tuo, & in tota ani-
7 ma tua,vt possis viuere.* Omnes autem
maledictiones has conuertet super ini-
micos tuos, & eos qui oderunt te &
8 persequuntur. * Tu autem reuerteris, &
audies vocem Domini Dei tui, faciésq;
vniuersa mandata quæ ego præcipio ti-
9 bi hodie: * & abundare te faciet Do-
minus Deus tuus in cunctis operibus
manuum tuarum, in sobole vteri tui,&
in fructu iumentorum tuorum,in vber-
tate terræ tuę,& in rerum omnium lar-
gitate. Reuertetur enim Dominus, vt
gaudeat super te in omnibus bonis,sicut
10 gauisus est in patribus tuis: * si tamen
audieris vocem Dñi Dei tui, & custo-
C dieris præcepta eius & ceremonias,quę
in hac lege conscripta sunt, & reuerta-
ris ad Dominum Deum tuum in toto
11 corde tuo, & in tota anima tua.* Man-
datum hoc,quod ego præcipio tibi ho-
die, non supra te est, neque procul po-
12 situm,* nec in cælo situm, vt possis di-
cere:||Quis nostrũm valet ad cælum as- ||Rom. 10. b. 6.
cendere, vt deferat illud ad nos, & au-
13 diamus atq; opere compleamus?*Neque
trans mare positum: vt causeris, & di-
cas: Quis ex nobis poterit transfretare
mare, & illud ad nos vsque deferre: vt
possimus audire & facere quod præce-
14 ptũ est?* Sed iuxta te est sermo valde,in
ore tuo, & in corde tuo, vt facias illũ.
15 * Considera quòd hodie proposuerim
in conspectu tuo vitam & bonum, &
16 è contrario mortem & malum:*vt dili-
gas

gas Dñm Deum tuũ, & ambules in viis
eius, & custodias mandata illius ac ce- D
remonias atque iudicia:& viuas, atque
multiplicet te, benedicátq; tibi in ter-
ra, ad quàm ingredieris possidendam. * 17
Si autem auersum fuerit cor tuũ,& au-
dire nolueris,atq; errore deceptus ado-
raueris deos alienos, & seruieris eis : * 18
prædico tibi hodie quòd pereas,& par-
uo tempore moréris in terra,ad quam,
Iordane transmisso , ingredieris possi-
dendam.*Testes inuoco hodie cælum & 19
terrã,quòd proposuerim vobis vitam &
mortem,benedictionẽ & maledictionẽ.
Elige ergo vitã,vt & tu viuas, & semen
tuum: *& diligas Dñm Deum tuũ,atque 20
obedias voci eius,& illi adhæreas (ipse
est enim vita tua , & longitudo dierum
tuorum) vt habites in terra , pro qua
iurauit Dominus patribus tuis,Abrahã,
Isaac, & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

Moyses Iosue sibi sufficit in ducem, Deuteronomium scribi iubet , & in arca seruari.

ABiit itaquè Moyses , & locutus est 1
omnia verba hæc ad vniuersum If- A
raël, *& dixit ad eos: Centũ viginti an- 2
norũ sum hodie, nõ possum vltrà egre-
di,& ingredi,præsertim cùm & Dñs di-
|| Nu. xerit mihi : ||Non transibis Iordanem
17. c. istum.* Dñs ergo Deus tuus transibit 3
12. ante te. Ipse delebit omnes gentes has
Sup. in cõspectu tuo, & possidebis eas:& Io-
3 d. 27 sue iste trãsibit ante te, sicut locutus
||Num est Dñs. *Facietque Dñs eis||sicut fecit 4
21. c. Sehon & Og regibus Amorrhæorum, &
24. terræ eorum , delebítque eos. * Cùm 5
ergo & hos tradiderit vobis, ||similiter
|| Sup. facietis eis sicut præcepi vobis. *||Viri- 6 B
7. a. 2. liter agite, & cõfortamini:nolite time-
re, nec paueatis ad conspectum eorum:
quia Dñs Deus tuus ipse est ductor tuus
& nõ dimittet,nec derelinquet te. *Vo- 7
cauítque Moyses Iosue, & dixit ei corã
|| Ios. omni Israel: ||Confortare,& esto robu-
1. b. 6. stus : tu enim introduces populum istũ
in terram , quam daturum se patribus
eorum iurauit Dominus,& tu eam sor-
te diuides. *Et Dominus qui ductor est 8
vester,ipse erit tecum,non dimittet,nec
derelinquet te: noli timere,nec paueas.
* Scripsit itaque Moyses legem hanc, & 9
tradidit eã sacerdotibus filiis Leui, qui
portabant arcam fœderis Dñi , & cun-
ctis senioribus Israël. * Præcepítq; eis, 10
dicens:Post septem annos, anno remis- C
sionis, in solemnitate tabernaculorum,
* conuenientibus cũctis ex Israël,vt ap- 11
pareant in conspectu Dñi Dei tui , in
loco quem elegerit Dñs,leges verba le-
gis huius coram omni Israël, audienti-
bus eis, *& in vnum omni populo con- 12
gregato, tã viris quàm mulieribus,par-
uulis, & aduenis, qui sunt intra portas
tuas : vt audientes discant , & timeant
Dñm Deum vestrum, & custodiant, im-
pleántque omnes sermones legis huius.
13 *filij quoque eorum qui nunc ignorãt,
vt audire possint, & timeant Dominum
Deum suum cunctis diebus quibus ver-
santur in terra , ad quam vos, Iordane
14 transmisso,pergitis obtinendam.*Et ait
Dominus ad Moysen : Ecce propè sunt
D dies mortis tuæ: voca Iosue, & state in
tabernaculo testimonij , vt præcipiã ei.
Abierunt ergo Moyses & Iosue, & ste-
15 terunt in tabernaculo testimonij :*ap-
paruítque Dñs ibi in columna nubis ,
16 quæ stetit in introitu tabernaculi. *Di-
xítque Dominus ad Moysen : Ecce tu
dormies cum patribus tuis , & populus
iste consurgens fornicabitur post deos
alienos in terra,ad quam ingreditur vt
habitet in ea : ibi derelinquet me,& ir-
ritum faciet fœdus, quod pepigi cũ eo.
*Et irascetur furor meus contra eum in
17 die illo:& derelinquam eum,& abscon-
dam faciem meã ab eo, & erit in deuo-
rationem : inuenient eũ omnia mala &
afflictiones,ita vt dicat in illo die:verè
quia non est Deus mecum , inuenerunt
18 me hæc mala. * Ego autem abscondã,&
E celabo faciem meã in die illo , propter
omnia mala,quæ fecit, quia secutus est
19 deos alienos.*Nunc itaque scribite vo-
bis canticũ istud,& docete filios Israël:
vt memoriter teneant, & ore decãtent,
& sit mihi carmen istud pro testimonio
20 inter filios Israël. * Introducam enim
eum in terram,pro qua iuraui patribus
eius,lacte & melle manantem.Cùmque
comederint,& saturati crassiq; fuerint,
auertentur ad deos alienos, & seruient
eis: detrahéntque mihi,& irritũ facient
21 pactum meum. * Postquam inuenerint
eum mala multa & afflictiones,respon-
debit ei canticum istud pro testimonio,
F quod nulla delebit obliuio ex ore se-
minis sui.Scio enim cogitationes eius,
quæ facturus sit hodie,antequam intro-
ducam eum in terram,quam ei pollici-
22 tus sum. *Scripsit ergo Moyses canticũ,
23 & docuit filios Israël.*Præcepítq; Dñs
Iosue filio Nun,& ait:Cõfortare,& esto
robustus : tu enim introduces filios Is-
rael in terram,quã pollicitus sum,&ego
24 ero tecũ.*Postquã ergo scripsit Moyses
verba legis huius in volumine,atq; cõ-
25 pleuit : * præcepit Leuitis,qui portabãt
26 arcam fœderis Dñi,dicens : * Tollite li-
G brum istum,& ponite eũ in latere arcæ
fœderis Dñi Dei vestri: vt sit ibi contra
27 te in testimonium. * Ego enim scio cõ-
tentionem tuam,& ceruicẽ tuam duris-
simam. Adhuc viuente me & ingrediẽte
vobiscũ,semper contentiosè egistis cõ-
tra Dñm : quanto magis cùm mortuus
28 fuero? * Cõgregate ad me omnes maio-
res natu per tribus vestras, atq; docto-
res,

res,& loquar audientibus eis sermones
istos, & inuocabo contra eos cælum &
terram.*Noui enim quòd post mortem 29
meam iniquè agetis,&declinabitis citò
de via,quam præcepi vobis:& occurrẽt
vobis mala in extremo tempore,quando
do feceritis malum in conspectu Dñi,
vt irritetis eum per opera manuum vestrarum.
strarum, *Locutus est ergo Moyses,au- 30
diente vniuerso cœtu Israel,verba car-
minis huius, & ad finẽ vsque cõpleuit.

CAP. XXXII.

Canticum Moysi quo Dei refert beneficia, populíque ingratitudinem sæpius à Domino castigatam: iubetur Moyses montem Abarim ascendere, vt promissam Terram contempletur.

AVdite cæli quæ loquor,audiat ter- 1
ra verba oris mei. A
*Concrescat vt pluuia doctrina mea, 2
fluat vt ros eloquium meum, quasi im-
ber super herbam, & quasi stillæ super
gramina.
* Quia nomen Domini inuocabo: 3
dare magnificentiam Deo nostro.
* Dei perfecta sunt opera, & omnes 4
viæ eius iudicia: Deus fidelis,& absque
vlla iniquitate, iustus & rectus.
*Peccauerũt ei,& non filij eius in sor- 5
dibus: generatio praua atque peruersa.
* Hæccine reddis Domino popule 6
stulte & insipiens? numquid non ipse
est pater tuus, qui possedit te, & fecit,
& creauit te?
|| Iob. * || Memento dierum antiquorum, 7
8.b.8. cogita generationes singulas:interroga
patrem tuum, & annuntiabit tibi,ma-
iores tuos, & dicent tibi.
* Quando diuidebat altissimus gen- 8
tes:quando separabat filios Adam,con- B
stituit terminos populorum iuxta nu-
merum filiorum Israël.
* Pars autem Domini, populus eius: 9
Iacob funiculus hereditatis eius.
* Inuenit eum in terra deserta,in lo- 10
co horroris, & vastæ solitudinis: cir-
cumduxit eum,& docuit: & custodiuit
quasi pupillam oculi sui.
* Sicut aquila prouocans ad volan- 11
dum pullos suos, & super eos volitans,
expandit alas suas, & assumpsit eum,
atque portauit in humeris suis.
* Dominus solus dux eius fuit: & 12
non erat cum eo Deus alienus.
* Constituit eum super excelsam ter- 13
ram: vt comederet fructus agrorum,
sugeret mel de petra, oleúmque de sa-
xo durissimo.
*Butyrum de armẽto,& lac de ouibus 14
cũ adipe agnorum, & arietum filiorum C
Basan:& hircos cum medulla tritici,&
sanguinem vuæ biberet meracissimum.
* Incrassatus est dilectus, & recalci- 15
trauit: incrassatus,impinguatus,dilata-
tus, dereliquit Deum factorem suum,&
recessit à Deo salutari suo.
16 * Prouocauerunt eum in diis alienis,
& in abominationibus ad iracundiam
concitauerunt.
17 * Immolauerunt dæmoniis, & non
Deo, diis quos ignorabant: noui re-
centésque venerunt, quos non colue-
runt patres eorum.
18 * Deum qui te genuit dereliquisti, &
oblitus es Domini creatoris tui.
19 * Vidit Dominus, & ad iracundiam
concitatus est: quia prouocauerunt
eum filij sui & filiæ.
20 * Et ait:Abscondam faciem meam ab
eis,& cõsiderabo nouissima eorũ: gene-
ratio enim peruersa est,& infideles filij.
21 * Ipsi me prouocauerunt in eo qui
non erat Deus, & irritauerunt in vani- ||Iere.
tatibus suis: & || ego prouocabo eos in 15.c.
D eo qui non est populus, & in gente 14.
stulta irritabo illos. Rom.
22 * Ignis succẽsus est in furore meo,& 10.d.
ardebit vsque ad inferni nouissima: de- 19.
uorabitque terram cum germine suo,
& montium fundamenta comburet.
23 * Congregabo super eos mala, & sa-
gittas meas complebo in eis.
24 * Consumentur fame, & deuorabunt
eos aues morsu amarissimo: dentes be-
stiarum immittam in eos,cũ furore tra-
hentiũ super terram, atque serpentium.
25 * Foris vastabit eos gladius, & intus
pauor, iuuenem simul ac virginem, la-
ctentem cum homine sene.
26 * Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam
ex hominibus memoriam eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum distu-
li: ne fortè superbirent hostes eorum,
& dicerent: Manus nostra excelsa, &
non Dominus, fecit hæc omnia.
28 *Gens absque consilio est,& sine pru-
dentia.
29 * || Vtinam saperent, & intelligerent, ||Iere.
ac nouissima prouiderent. 9.d.12
30 * Quo modo persequatur vnus mille,
& duo fugent decem millia? nonne
ideo, quia Deus suus vendidit eos, &
E Dominus conclusit illos?
31 * Non enim est Deus noster vt dij eo-
rum: & inimici nostri sunt iudices.
32 * De vinea Sodomorum,vinea eorũ,
& de suburbanis Gomorrhæ:vua eorum
vua fellis,& botri amarissimi.
33 * Fel draconum vinum eorum, & ve- || Eccl.
nenum aspidum insanabile. 28.a.
34 * Nónne hæc condita sunt apud me, 11.
& signata in thesauris meis? Rom.
35 * || Mea est vltio,& ego retribuam in 12.d.
tempore, vt labatur pes eorum: iuxta 19.
est dies perditionis, & adesse festinant Hebr.
tempora. 10.f.
36 * Iudicabit Dñs populum suum & in 30.
seruis suis miserebitur: videbit quod 2.Ma-
infirmata sit manus, & clausi quoque chab.
defecerunt, residuique consumpti sunt. 7.b.6.
* Et

|| Ier. 2.f.28 * Et dicet : || Vbi sunt dij eorum, in 37
quibus habebant fiduciam?
* De quorum victimis comedebant 38
adipes, & bibebant vinum libaminum: F
surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant.
|| 1. Reg.2 a.6. Tob.13 a.2. * || Videte quòd ego sim solus, & non 39
sit alius Deus præter me: ego occidam,
& ego viuere faciam: percutiam, &
ego sanabo, || & non est qui de manu
mea possit eruere.
|| Sap. 16. b.13. Iob.10 b.7. * Leuabo ad cœlum manum meam, & 40
dicam: Viuo ego in æternum.
* Si acuero vt fulgur gladium meum, 41
& arripuerit iudicium manus mea, reddam vltionem hostibus meis, & his qui
oderunt me retribuam.
* Inebriabo sagittas meas sanguine, 42
& gladius meus deuorabit carnes, de
cruore occisorum, & de captiuitate,
nudati inimicorum capitis.
|| 2. Mac. 7.b.6. * || Laudate gentes populum eius, quia 43
sanguinem seruorũ suorum vlciscetur:
& vindictam retribuet in hostes eorum,
& propitius erit terræ populi sui:
* Venit ergo Moyses, & locutus est 44
omnia verba cantici huius in auribus G
populi, ipse & Iosue filius Nun.
* Compleuitq; omnes sermones istos, 45
loquens ad vniuersum Israel, * & dixit ad 46
eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: vt
mandetis ea filiis vestris custodire & facere, & implere vniuersa quę scripta sũt
legis huius: * quia non incassũ præcepta 47
sunt vobis, sed vt singuli in eis viuerẽt:
quæ faciẽtes longo perseueretis tẽpore
in Terra, ad quã Iordane trãsmisso, ingredimini possidendam. * Locutúsq; est 48
Dñs ad Moysen in eadem die, dicens:
* Ascende in montem istum Abarim, id 49
est, transituum, in montem Nebo, qui est
in terra Moab contra Iericho: & vide
Terrã Chanaan, quam ego tradam filiis
Israel obtinendam, & morere in monte.
* Quem conscendẽs iungẽris populis 50
|| Nu. 5. a.5. 20. d. 26.27 c.13. tuis, || sicut mortuus est Aaron frater
tuus in mõte Hor, & appositus populis
suis: * || quia præuaricati estis cõtra me, 51
in medio filiorum Israel, ad Aquas contradictionis in Cades deserti Sin: &
|| Nu. 26. b. 12.27. 6.14. non sanctificastis me inter filios Israel.
* E contra videbis terram, & non ingre- 52
dieris in eam, quã ego dabo filiis Israel.

CAP. XXXIII.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israel.

HÆc est benedictio, quã benedixit 1
Moyses, homo Dei, filiis Israel an- A
te mortem suam.
* Et ait: Dominus de Sinai venit, & 2
de Seir ortus est nobis: apparuit de
monte Pharan, & cum eo sanctorum
|| Sap. 3.a.1. millia. In dextera eius ignea lex.
* Dilexit populos, || omnes sancti in 3
manu illius sunt: & qui appropinquant
pedibus eius, accipiẽt de doctrina illius.
4 * Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Iacob.
5 * Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus
Israel.
6 * Viuat Ruben, & non moriatur, &
sit paruus in numero.
7 * Hæc est Iudæ benedictio: Audi
B Domine vocem Iudæ, & ad populum
suum introduc eum: manus eius pugnabunt pro eo, & adiutor illius contra aduersarios eius erit.
* Leui quoque ait: Perfectio tua, &
8 doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & iudicasti ad Aquas
contradictionis. * Qui dixit patri suo,
9 & matri suæ: Nescio vos; & fratribus
suis: Ignoro vos: & nescierunt filios
suos. Hi custodierunt eloquium tuum,
& pactum tuum seruauerunt, * iudicia
10 tua ô Iacob, & legem tuam ô Israel:
ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super altare tuum.
* Benedic Domine fortitudini eius,
11 & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius: & qui oderunt eum, non consurgant.
* Et Benjamin ait: Amantissimus Do-
12 mini habitabit confidenter in eo: quasi
in thalamo tota die morabitur, & inter
humeros illius requiescet.
* Ioseph quoquè ait: De benedictio-
13 ne Domini terra eius, de pomis cœli, &
C rore, atque abysso subiacente. * De po-
14 mis fructuum solis ac lunæ, * de vertice
15 antiquorum montium, de pomis collium æternorum: * & de frugibus terræ,
16 & de plenitudine eius. * Benedictio illius || qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, & super verticem nazaræi inter fratres suos. * Quasi primo- || Exo. 3.a.2.
17 geniti tauri pulchritudo eius, cornua
rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit Gentes vsque ad terminos terræ, hæ sunt multitudines Ephraim: &
hæc millia Manasse.
* Et Zabulon ait: Lætare Zabulõ in exi-
18 tu tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.
* Populos vocabunt ad montem: ibi
19 immolabunt victimas iustitiæ. Qui inũdationem maris quasi lac sugent, &
thesauros absconditos arenarum.
* Et Gad ait: Benedictus in latitudi-
20 ne Gad: quasi leo requieuit, cepitque
brachium & verticem. * Et vidit prin-
21 cipatum suum, quòd in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, & fecit iustitias Domini, & iudicium suum cum Israel.
* Dan quoquè ait: Dan catulus leo-
22 nis, fluet largiter de Basan.
D * Et Nephthali dixit: Nephthali
23 abundantia perfruetur, & plenus erit

benedictionibus Domini : mare & me-
ridiem possidebit.
* Aser quoque ait:Benedictus in filiis 24
Aser, sit placens fratribus suis, & tin-
gat in oleo pedem suum. * Ferrum & 25
æs calceamentum eius. Sicut dies iu-
uentutis tuæ, ita & senectus tua.* Non 26
est Deus alius vt Deus rectissimi:ascen-
sor cœli auxiliator tuus. Magnificentia
eius discurrunt nubes ,* habitaculum 27
eius sursum,& subter brachia sempiter-
na : eiiciet à facie tua inimicum : di-
cétque : Conterere.
* Habitabit Israel confidenter , & so- 28
lus. Oculus Iacob in terra frumenti &
vini, cœlique caligabunt rore:
* Beatus es tu Israel : quis similis tui 29
popule , qui saluaris in Domino ? scu-
tum auxilij tui , & gladius gloriæ tuæ :
negabunt te inimici tui , & tu eorum
colla calcabis.

CAP. XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyses, & occulte à Deo sepultus fletur à populo, illíque Iosue substituitur, commendatur propheta Moyses à Dei familiaritate, & factis per ipsum signis.

|| Sup. Ascendit,*|| ergo Moyses de campe- 1
3. d. stribus Moab super montem Nebo, A
27. 2. in verticem Phasga contra Iericho :
Mac. ostendítque ei Dñs omnem terram Ga-
2.a.4. laad vsq; Dan,* & vniuersum Nephtha- 2
li , terrámque Ephraim & Manasse , &
omnem terram Iuda,vsque ad mare no-
uissimum,* & australem partem, & lati- 3
tudinem campi Iericho ciuitatis pal-
marum vsque Segor.*Dixítq; Dominus 4
||Gen. ad eum : || Hæc est Terra,pro qua iura- B
12. b.7 ui Abraham, Isaac,& Iacob, dicens : Se-
& 15. mini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis
d.18. tuis , & non transibis ad illam. * Mor- 5
tuúsque est ibi Moyses seruus Domini,
in terra Moab, iubente Domino:*& se- 6
peliuit eum in valle Terræ Moab con-
tra Phogor : & non cognouit homo se-
pulchrum eius vsque in præsentem diē.
* Moyses centum & viginti annorum 7
erat quando mortuus est : non caliga-
uit oculus eius , nec dentes illius moti
sunt. * Fleuerúntque eum filij Israel in 8
campestribus Moab triginta diebus : & C
completi sunt dies planctus lugentium
Moysen.*Iosue verò filius Nun repletus 9
est Spiritu sapientiæ , quia Moyses po-
suit super eum manus suas. Et obedie-
runt ei filij Israel,fecerúntq; sicut præ-
cepit Dominus Moysi. * Et non surrexit 10
vltrà propheta in Israel sicut Moyses,
quem nosset Dñs facie ad faciem , * in 11
omnibus signis atq; portentis, quæ mi- D
sit per eum , vt faceret in terra Ægypti
Pharaoni, & omnibus seruis eius , vni-
uersæque terræ illius,* & cunctam ma- 12
num robustam,magnáque mirabilia,quę
fecit Moyses coram vniuerso Israel.

LIBER IOSVE.

Hebraïcè Iehosua.

CAPVT PRIMVM.

Confortatus Iosue à Domino monet populum vt se ad Iordanis transitum præparent ; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manasse , vt fratres ad promissam Terram deducant.

1 ET factum est post mortē Moysi
A serui Dñi, vt loqueretur Dñs ad
Iosue filiū Nun, ministrū Moysi,
2 & diceret ei:*Moyses seruus meus mor-
tuus est:surge,& transi Iordanem istum
tu, & omnis populus tecum, in Terram ||Deu.
3 quam ego dabo filiis Israel.*|| Omnem 11. c.
locum,quē calcauerit vestigiū pedis ve- 34.
stri,vobis tradā,sicut locutꝰ sum Moysi.
4 * A deserto & Libano vsque ad fluuium
magnū Euphratē, omnis terra Hethæo-
rum vsq; ad mare magnum contra solis
5 occasum erit terminus vester. * Nullus
poterit vobis resistere cunctis diebus
vitæ tuæ : ||sicut fui cum Moyse,ita ero ||Infr.
tecū:non dimittā, nec derelinquam te. 3.b.7.
6 * Confortare, & esto robustus : tu enim Heb.
B sorte diuides populo huic terram , pro 13.a.5
qua iuraui patribus suis,vt traderē eam ||Deu.
7 illis.*Confortare igitur,& esto robustus 2. b.7
valdè,vt custodias, & facias omnem le- f.23.3.
gem,quam præcepit tibi Moyses seruus Reg.2
meus : ne declines ab ea ad dexteram a.2.
vel ad sinistram,vt intelligas cuncta quę
8 agis. * Non recedat volumen legis hu-
ius ab ore tuo : sed meditaberis in eo
diebus ac noctibus , vt custodias & fa-
cias omnia quæ scripta sunt in eo:tunc
9 diriges viam tuā,& intelliges eā.* Ecce
C præcipio tibi, confortare, & esto robu-
stus. Noli metuere,& noli timere:quo-
niam tecum est Dñs Deus tuus in omni-
10 bus ad quæcumque perrexeris.*Præce-
pítq; Iosue principibus populi, dicens:
Transite per medium castrorum,& im-
11 perate populo , ac dicite : * Præparate
vobis cibaria : quoniam post diem ter-
tium transibitis Iordanē,& intrabitis ad
possidendam Terram , quam Dñs Deus
12 vester daturus est vobis. * Rubenitis
quoque & Gaditis , & dimidiæ tribui
13 Manasse ait:*Mementote sermonis, quē
pręcepit vobis Moyses famulus Domini,
dicens : Dñs Deus vester dedit vobis re-
14 quiem,& omnem terram.*|| Vxores ve- || Nu.
stræ , & filij , ac iumenta manebunt in 32. d.
Terra , quam tradidit vobis Moyses 20.
trans Iordanem : vos autem transite ar-
mati ante fratres vestros, omnes fortes
manu , & pugnate pro eis , * donec det
15 Dominus requiem fratribus vestris si-
D cut & vobis dedit , & possideant ipsi
quoque Terram , quam Dominus Deus
vester

vester daturus est eis:& sic reuertemini
in Terram possessionis vestræ , & habi-
tabitis in ea, quam vobis dedit Moyses
famulus Domini trans Iordanem con-
tra solis ortum. * Responderúntque ad 16
Iosue,atque dixerunt: Omnia,quæ præ-
cepisti nobis,faciemus : & quocumque
miseris , ibimus. * Sicut obediuimus in 17
cunctis Moysi,ita obediemus & tibi:tã-
tùm sit Dominus Deus tuus tecum , si-
cut fuit cum Moyse. * Qui contradixe- 18
rit ori tuo,&non obedierit cunctis ser-
monibus quos præceperis ei,moriatur,
tu tantùm confortare & viriliter age.

CAP. II.

Missi exploratores in vrbem Iericho , à Rahab meretrice,promissa illi miseri-cordia, à morte liberantur.

MIsit igitur Iosue filius Nũ de Setim 1
duos viros exploratores in abs- A
condito:& dixit eis.Ite , & considerate
||Heb. Terram,vrbémq; Iericho.||Qui pergen-
11.f.31 tes ingressi sunt domum mulieris me-
Iac.2. retricis, nomine Rahab , & quieuerunt
d. 25. apud eam.*Nuntiatúmque est regi Ieri- 2
cho,& dictũ: Ecce viri ingressi sunt huc
per noctem de filiis Israël , vt explora-
rent Terram. * Misitque rex Iericho ad 3
Rahab,dicens: Educ viros,qui venerunt
ad te,& ingressi sunt domũ tuam,explo-
ratores quippe sunt,& omnẽ Terrã cõ-
||Inf.6 siderare venerunt.*||Tollénsque mulier 4
c. 17. viros, abscondit,& ait:Fateor,venerunt
ad me,sed nesciebam vnde essent:*cúm- 5
que porta clauderetur in tenebris,&illi
pariter exierunt , nescio quò abierunt :
persequimini citò:& cõprehẽdetis eos:
* Ipsa autẽ fecit ascẽdere viros in sola- 6
riũ domus suæ,operuitq; eos stipula li-
ni,quæ ibi erat. * Hi autẽ qui missi fue- 7
rãt, secuti sunt eos per viam quæ ducit B
ad vadũ Iordanis:illísque egressis statim
porta clausa est. *Necdũ obdormierant 8
qui latebant,& ecce mulier ascendit ad
eos,& ait : * Noui quòd Dñs tradiderit 9
vobis Terram:etenim irruit in nos ter-
ror vester,& elanguerũt omnes habita-
||Exo. tores terræ.*Audiuimus quòd||siccaue- 10
14. e. rit Dñs aquas Maris rubri ad vestrum
21. introitum,quando egressi estis ex Ægy-
||Nu. pto : || & quæ feceritis duobus Amor-
21. c. rhæorũ regibus, qui erant trans Iorda-
24. nem,Sehon & Og,quos interfecistis.*Et 11
hæc audiẽtes , pertimuimus,& elanguit
cor nostrũ,nec remãsit in nobis spiritus
ad introitum vestrum : Dñs enim Deus
vester, ipse est Deus in cœlo sursum, &
||Inf.6 in terra deorsum. * || Nunc ergo iurate 12
d. 22. mihi per Dñm,vt quo modo ego mise-
ricordiam feci vobiscum,ita & vos fa-
ciatis cũ domo patris mei:detísq; mihi
verũ signum, *vt saluetis patrem meum 13
& matrem , fratres ac sorores meas , & C
omnĩa quæ illorum sunt,& eruatis ani-
mas nostras à morte. * Qui responde- 14
runt ei : Anima nostra sit pro vobis in
mortẽ,si tamẽ non prodideris nos,cúm-
que tradiderit nobis Dñs terram,facie-
mus in te misericordiam & veritatem.
15 * Demisit ergo eos per funem de fene-
stra : domus enim eius hærebat muro.
16 * Dixítque ad eos:Ad montana conscẽ-
dite , ne fortè occurrant vobis reuertẽ-
tes: ibique latitate tribus diebus donec
17 redeant,& sic ibitis per viã vestrã. *Qui
dixerũt ad eam : Innoxij erimus à iura-
18 mento hoc,quo adiurasti nos:*si ingre-
dientibus nobis terram,signũ fuerit fu-
niculus iste coccineus,&ligaueris eũ in
fenestra , per quã demisisti nos.& patrẽ
tuum ac matrem, fratrésque & omnem
D cognationẽ tuam,congregaueris in do-
19 mum tuã. * Qui ostiũ domus tuæ egres-
sus fuerit , sanguis ipsius erit in caput
eius,& nos erimus alieni.Cũctorũ autẽ
sanguis,qui tecum in domo fuerint, re-
dundabit in caput nostrũ, si eos aliquis
20 tetigerit. * Quòd si nos prodere volue-
ris,& sermonem istum proferre in me-
dium, erimus mundi ab hoc iuramẽto,
21 quo adiurasti nos. * Et illa respondit :
Sicut locuti estis, ita fiat,dimittẽnsque
eos vt pergerent , appendit funiculum
22 coccineum in fenestra.*Illi verò ambu-
lantes peruenerunt ad montana & mã-
serunt ibi tres dies, donec reuerterẽtur
qui fuerant persecuti : quærentes enim
per omnem viam , non repererunt eos.
23 * Quibus vrbem ingressis,reuersi sunt,&
descenderunt exploratores de monte:
& transmisso Iordane, venerunt ad Io-
sue filium Num,narrauerúntque ei om-
24 nia quæ acciderant sibi , * atque dixe-
runt:Tradidit Dominus omnem terram
hanc in manus nostras , & timore pro-
strati sunt cuncti habitatores eius.

CAP. III.

Siccatum Dei miraculo Iordanem populus transit.

1 IGitur Iosue de nocte consurgẽs mo-
A uit castra:egredientésq; de Setim,ve-
nerũt ad Iordanẽ ipse & omnes filij Is-
2 raël,& morati sunt ibi tres dies. * Qui-
bus euolutis trãsierũt præcones per ca-
3 strorũ mediũ,*& clamare cœperũt:quã-
do videritis arcã fœderis Dñi Dei ve-
stri,& sacerdotes stirpis Leuiticæ por-
tãtes eam,vos quoq; cõsurgite,& sequi-
mini præcedẽtes:*sitque inter vos & ar-
4 cã spatiũ cubitorũ duũm milliũ:vt pro-
cul videre possitis , & nosse per quam
viã ingrediamini: quia priùs non ambu-
B lastis per eã:& cauete ne appropinque-
5 tis ad arcam.*Dixítque Iosue ad popu-
lũ:Sanctificamini: cras enim faciet Dñs
6 inter vos mirabilia. *Et ait ad sacerdo-
tes : Tollite arcam fœderis & præcedi-
te populũ. Qui iussa complentes , tule-
7 runt,& ambulauerunt ante eos. *Dixít-
que Dñs ad Iosue : Hodie incipiã exal-

tare te corā omni Israel:vt sciant quòd
||Sup.1 a.5. sicut cum Moyse fui,||ita & tecum sim.
* Tu autem præcipe sacerdotibus, qui 8
portant arcam fœderis,& dic eis: Cùm
ingressi fueritis partem aquæ Iordanis
state in ea.*Dixitque Iosue ad filios Is- 9
raël: Accedite huc,& audite verbū Dñi
Dei vestri. *Et rursum: In hoc, inquit, 10
scietis quòd Dñs Deus viuēs in medio C
vestri est, & disperdet in conspectu ve-
stro Chananæū & Hethæū, Heuæum &
Pherezæum,Gergesæū quoquè & Iebu-
||Act. 7.f.45 sæū,& Amorrhæū. *||Ecce arca fœderis 11
Domini omnis terræ antecedet vos per
Eccli. 24.c.36. Iordanem. *Parate duodecim viros de 12
tribubus Israel, singulos per singulas
tribus. *Et cùm posuerint vestigia pe- 13
dum suorum, sacerdotes qui portant
arcam Dñi,Dei vniuersæ terræ,in aquis
Iordanis,aquæ,quæ inferiores sunt, de-
current atque deficient: quæ autē desu-
per veniunt,in vna mole consistēt.*Igi- 14
tur egressus est populꝰ de tabernaculis
suis,vt transiret Iordanē: & sacerdotes,
qui portabant arcam fœderis, perge-
bant ante eum. * Ingressisque eis Ior- 15
danem & pedibus eorum in parte aquæ D
tinctis (Iordanis autem ripas aluei sui
tempore messis impleuerat) *steterunt 16
aquæ descendentes in loco vno, & ad
instar montis intumescentes appare-
bant procul,ab vrbe quæ vocatur Adon
vsque ad locum Sarthan:quæ autem in-
feriores erāt,in Mare solitudinis(quod
nunc vocatur mortuum) descenderunt,
vsquequo omnino deficerent. *Populus 17
autem incedebat contra Iericho: & sa-
cerdotes,qui portabant arcam fœderis
Dñi, stabant super siccam humum in
medio Iordanis accincti,omnisque po-
pulus per arentem alueum transibat.

CAP. IV.

Duodecim lapides de Iordane siccato ad posterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipso Iordanis alueo statuuntur.

QVibus transgressis, dixit Dominus 1
ad Iosue: *Elige duodecim viros 2
singulos per singulas tribus: & præcipe 3
eis,vt tollant de medio Iordanis alueo, A
vbi steterunt pedes sacerdotum,duode-
cim durissimos lapides,quos ponetis in
loco castrorum, vbi fixeritis hac nocte
tentoria. *Vocauítque Iosue duodecim 4
viros, quos elegerat de filiis Israel,sin-
gulos de singulis tribubꝰ,*& ait ad eos: 5
Ite ante arcā Dñi Dei vestri ad Iorda-
nis medium,& portate inde singuli sin-
gulos lapides in humeris vestris, iuxta
numerum filiorū Israel, *vt sit signū in- 6
ter vos: & quando interrogauerint vos
filij vestri cras,dicētes:Quid sibi volunt
isti lapides?*Respondebitis eis: Defece- 7
runt aquæ Iordanis ante arcā fœderis B
Dñi,cùm transiret eū:idcirco positi sūt
lapides isti in monumentū filiorū Israel
8 vsque in æternum. * Fecerunt ergo filij
Israël sicut præcepit eis Iosue, portan-
tes de medio Iordanis alueo duodecim
lapides, vt Dñs ei imperarat, iuxta nu-
merū filiorum Israel,vsque ad locum in
quo castrametati sunt, ibíque posuerūt
9 eos. * Alios quoquè duodecim lapides
posuit Iosue in medio Iordanis alueo,
vbi steterunt sacerdotes, qui portabant
arcam fœderis:& sunt ibi vsque in præ-
10 sentem diem. * Sacerdotes autem qui
portabant arcam, stabant in Iordanis
medio,donec omnia complerentur,quę
Iosue, vt loqueretur ad populum, præ-
ceperat Dñs, & dixerat ei Moyses. Fe-
11 stinauitque populus, & transiit. *Cùm-
C que transissent omnes, transiuit & arca
Dñi, sacerdotésque pergebant ante po-
12 pulum. * Filij quoque Ruben,& Gad,&
dimidia tribus Manasse, armati præce-
debant filios Israël, ||sicut eis præcepe- ||Nu. 32. c. 28.
13 rat Moyses: & quadraginta pugnato-
rum millia per turmas,& cuneos, ince-
debant per plana atque cāpestria vrbis
14 Iericho. * In die illo magnificauit Do-
minus Iosue coram omni Israel, vt ti-
merent eum, sicut timuerāt Moysen,dū
15 adviueret. * Dixitq; ad eū:*Præcipe sa-
16 cerdotibus,qui portant arcam fœderis,
17 vt ascendant de Iordane. * Qui præce-
pit eis, dicens: Ascendite de Iordane.
18 *Cùmque ascendissent portantes arcam
fœderis Dñi, & siccam humum calcare
cæpissent,reuersæ sunt aquæ in alueum
D suū, & fluebant sicut ante consueuerāt.
19 * Populus autē ascendit de Iordane,de-
cimo die mensis primi, & castrametati
sunt in Galgalis contra Orientalē pla-
20 gam vrbis Iericho. *Duodecim quoquè
lapides, quos de Iordanis alueo sump-
21 serant, posuit Iosue in Galgalis, * & di-
xit ad filios Israël: Quando interroga-
uerint filij vestri cras patres suos,& di-
xerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?
22 * docebitis eos,atq; dicetis:Per arētem
alueum transiuit Israel Iordanem istū,
23 * siccante Dño Deo vestro aquas eius
in conspectu vestro, donec transiretis:
24 * || sicut fecerat priùs in mari rubro, ||Exo. 14. 21.
25 quod siccauit donec transiremus: * vt
discant omnes terrarum populi fortis-
simam Dñi manum, vt & vos timeatis
Dominū Deum vestrum omni tempore.

CAP. V.

Terrentur Chananæi: circumcisio fit in Galgalis,& Phase celebratur: deficit manna vbi de fructibus terræ edunt, & Angelus Domini Iosue apparet.

1 POstquā ergo audierunt omnes reges
A Amorrhæorum,qui habitabant trās
Iordanem ad Occidentalem plagam, &
cuncti reges Chanaan, qui propinqua
possidebant magni maris loca, quòd
siccasset Dñs fluenta Iordanis coram fi-
liis

Iiis Israël donec transirent, dissolutum
est cor eorũ,& non remansit in eis spi-
ritus, timentium introitum filiorum Is-
rael. *Eo tempore ait Dñs ad Iosue:Fac 2
tibi cultros lapideos, & circumcide se-
cundò filios Israel. * Fecit quod iusse- 3
rat Dñs, & circumcidit filios Israel in
colle præputiorum. * Hæc autem causa B
est secundæ circumcisionis: Omnis po-
pulus, qui egressus est de Ægypto ge-
neris masculini, vniuersi bellatores viri,
mortui sunt in deserto per longissimos
viæ circuitus, * qui omnes circumcisi 5
erant. Populus autẽ qui natus est in de-
serto * per quadraginta annos itineris 6
latissimæ solitudinis, incircumcisus fuit:
donec consumerẽtur qui non audierãt
vocem Dñi,& quibus ante iurauerat vt
non ostẽderet eis Terrã lacte & melle
manantẽ. Horum filij in locũ successe- 7
rũt patrũ,& circũcisi sunt à Iosue: quia C
sicut nati fuerãt, in præputio erãt, nec
eos in via aliquis circumciderat.*Post- 8
quam autem omnes circũcisi sunt, man-
serunt in eodẽ castrorũ loco, donec sa-
narẽtur. *Dixitque Dñs ad Iosue:Hodie 9
abstuli opprobrium Ægypti à vobis. Vo-
catúmq; est nomen loci illius Galgala,
vsque in præsentem diem. *Manserúnt- 10
que filij Israël in Galgalis, & fecerunt
Phase, quartadecima die mensis ad ve-
sperum, in cãpestribus Iericho: & co- 11
mederũt de frugibus Terræ die altero, D
azymos panes, & polẽtam eiusdẽ anni.
*Defecitque manna postquam comede- 12
runt de frugibus Terræ, nec vsi sunt vl-
trà cibo illo filij Israël, sed comederunt
de frugibus præsentis anni Terræ Cha-
naan. * Cùm autem esset Iosue in agro 13
vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit
virum stantem contra se, euaginatum
tenentem gladium, perrexitq; ad eum,
& ait: Noster es, an aduersariorũ?*Qui 14
respondit: Neqnaquam: sed sum prin-
ceps exercitus Domini, & nunc venio.
Exod. * Cecidit Iosue pronus in terram. Et 15
3.b.5. adorans ait: Quid Dominns meus lo-
Act.7 quitur ad seruum suum?*||Solue, inquit, 16
d.33. calceamẽtum tuum de pedibus tuis: lo-
cus enim, in quo stas, sanctus est. Fecit-
que Iosue vt sibi fuerat imperatum.

CAP. VI.

Post varios septem dierum circuitus, Iericho capta funditus deletur, seruata Raab cum suis; readificatori vrbis maledicitur.

IEricho autẽ clausa erat atque muni- 1
ta, timore filiorum Israel, & nullus A
egredi audebat aut ingredi. * Dixitque 2
Dñs ad Iosue: Ecce dedi in manu tua
Iericho, & regem eius, omnésq; fortes
viros.*Circuite vrbem cũcti bellatores 3
semel per diem: sic facietis sex diebus.
*Septimo autem die sacerdotes tollant 4
septem buccinas, quarum vsus est in iu-
bileo,& præcedant arcam fœderis: sep-
tiésq; circuibitis ciuitatẽ,& sacerdotes
5 clangent buccinis.*Cúmque insonuerit
vox tubæ longior atque concisior,& in
auribus vestris increpuerit, cõclamabit
omnis populus vociferatione maxima,
& muri funditus corruent ciuitatis, in-
gredientúrque singuli per locum cõtra
6 quem steterint. *Vocauit ergo Iosue fi-
lius Nun sacerdotes, & dixit ad eos:
Tollite arcam fœderis:& septem alij sa-
cerdotes tollent septẽ iubileorũ bucci-
7 nas, & incedant ante arcam Dñi. * Ad
populũ quoquè ait: Ite,& circuite ciui-
tatem, armati, præcedentes arcam Dñi.
8 *Cúmque Iosue verba finisset,& septem
B sacerdotes septem buccinis clangerent
9 ante arcam fœderis Dñi.*omnísq; præ-
cederet armatus exercitus, reliquũ vul-
gus arcam sequebatur, ac buccinis om-
10 nia concrepabant. * Præceperat autem
Iosue populo, dicens: Non clamabitis,
nec audietur vox vestra neq; vllus ser-
mo ex ore vestro egredietur: donec ve-
niat dies in quo dicã vobis: Clamate,&
11 vociferamini. *Circuiuit ergo arca Dñi
ciuitatem semel per diem,& reuersa in
12 castra, mansit ibi.*Igitur Iosue de nocte
consurgente, tulerunt sacerdotes arcam
13 Dñi,*& septem ex eis septem buccinas,
quarũ in iubileo vsus est: præcedebãtq;
arcam Dñi ambulãtes atque clangẽtes:
& armatus populus ibat ante eos, vul-
gus autem reliquum sequebatur arcam,
14 & buccinis personabat. *Circuierúntq;
ciuitatem secundo die semel, & reuersi
sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus.
15 * Die autẽ septimo, diluculo consurgẽ-
C tes, circuierũt vrbẽ, sicut dispositũ erat,
16 septies. *Cúmq; septimo circuitu clan-
gerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue
ad omnem Israel: vociferamini: tradidit
17 enim vobis Dñs ciuitatem: *sitq; ciuitas
hæc anathema:& omnia quæ in ea sunt,
Dño: sola Rahab meretrix viuat, cum
vniuersis qui cum ea in domo sunt:||ab- ||Sup.
scondit enim nuntios quos reximus. 2.a.7.
18 * Vos autem cauete, ne de his, quæ præ- Hebr.
cepta sunt, quippiam contingatis,& sitis 11.f.
præuaricationis rei,& omnia castra Is- 31.
raël sub peccato sint atque turbentur.
19 *Quidquid autem auri & argenti fuerit,
& vasorum æneorum ac ferri, Domino
consecretur, repositũ in thesauris eius.
20 * ||Igitur omni populo vociferante, & ||Heb.
clangẽtibꝰ tubis: postquã in aures mul- 11.f.30
titudinis vox sonitúsq; increpuit, muri
illico corruerũt:& ascẽdit vnusquisque
per locũ, qui cõtra se erat;|| ceperúntq; ||2 Mac
21 ciuitatem,*& interfecerunt omnia quæ 12.c.
erant in ea, à viro vsque ad mulierẽ, ab 15.
infante vsque ad senem Boues quoq;&
oues & asinos in ore gladij percusserũt.
22 * Duobus autẽ viris, ||qui exploratores Sup.2
D missi fuerant, dixit Iosue: Ingredimini a.1.c.

 domum 14.

domū mulieris meretricis,& producite
eam, & omnia quæ illius sunt,sicut illi
||Heb. iuramento firmastis.*||Ingressique iuue- 23
11.f.31 nes,eduxerunt Rahab, & parentes eius,
fratres quoque & cunctā supellectilē ac
cognationē illius, & extra castra Israel
||Inf.8 manere fecerunt. * || Vrbem autem , & 24
a.2. omnia quæ erāt in ea, succēderūt,absq;
auro & argēto,& vasis æneis , ac ferro,
quæ in ęrariū Dñi consecrarūt. *Rahab 25
verò meretricem,&domū patris eius,&
omnia quæ habebat,fecit Iosue viuere,
& habitauerunt in medio Israël vsq; in
præsentē diem: eo quòd abscōderit nū-
tios , quos miserat vt explorarent Ieri-
cho. In tēpore illo,imprecatus est Iosue
||3.Re. dicens : *||Maledictus vir corā Dño,qui 26
16.g. suscitauerit & ędificauerit ciuitatē Ieri-
34. cho. In primogenito suo fūdamēta illi*
iaciat,& in nouissimo liberorum ponat
portas eius. *Fuit ergo Dñs cū Iosue,& 27
nomen eius vulgatū est in omni terra.

CAP. VII.

Explorata Hai cedit populus Israel hostibus propter furtum de anathemate Iericho: qua propter post Iosue lamentationem, missa sorte Achan lapidatur iussa Domini.

||Inf.22 d.20. FIlij || autem Israël præuaricati sunt 1
mandatum, & vsurpauerunt de ana- A
||1.Pa. themate. ||Nā Achan filius Charmi,filij
2.a.7. Zabdi,filij Zare de Tribu Iuda,tulit ali-
quid de anathemate, iratúsque est Dñs
contra filios Israël. *Cúmque mitteret 2
Iosue de Iericho viros contra Hai,quæ
est iuxta Bethauen,ad Orientalem pla-
gam oppidi Bethel, dixit eis:Ascendite,
& explorate terram. Qui præcepta cō-
plentes explorauerunt Hai. * Et reuersi 3
dixerunt ei : Non ascendat omnis po-
pulus : sed duo vel tria millia virorum
pergant,& deleant ciuitatē : quare om-
nis populus frustra vexabitur contra
hostes paucissimos ? * Ascenderunt ergo 4
tria millia pugnatorum.Qui statim ter-
ga vertētes, * percussi sunt à viris vrbis 5
Hai , & corruerunt ex eis triginta sex
homines : persecutique sunt eos aduer-
sarij de porta vsque ad Sabarim , & ce-
ciderunt per prona fugientes : perti-
muitque cor populi , & instar aquæ li-
quefactum est. * Iosue verò scidit vesti- 6
menta sua, & pronus cecidit in terram
coram arca Dñi vsque ad vesperam , tā
ipse quàm omnes senes Israel : mise-
rúntque puluerem super capita sua : *& 7
dixit Iosue: Heu Dñe Deus,quid volui- B
sti traducere populū istum Iordanē flu-
uium, vt traderes nos in manus Amor-
rhæi, & perderes ? vtinam vt cœpimus,
mansissemus trans Iordanem. * Mi Dñe 8
Deus quid dicam, videns Israëlē hosti-
bus suis terga vertentem? *Audiēt Cha- 9
nanæi , & omnes habitatores Terræ,&
pariter conglobati circumdabunt nos,
atque delebunt nomen nostrū de terra:
10 & quid facies magno nomini tuo? *Di-
xitque Dñs ad Iosue : Surge , cur iaces
11 pronus in terram ? * Peccauit Israel,&
præuaricatus est pactū meum: tulerúnt-
que de anathemate,& furati sunt atque
mentiti ,& absconderunt inter vasa sua.
12 * Nec poterit Israel stare ante hostes
suos , eósque fugiet : quia pollutus est
anathemate : non ero vltrà vobiscum,
donec cōteratis eum qui huius sceleris
13 reus est. *Surge,sanctifica populū,& dic ||Sup.3
eis : || Sanctificamini in crastinum:hæc b.5.
enim dicit Dñs Deus Israel : Anathema Leui.
in medio tui est Israel: nō poteris stare 20.d.
coram hostibus tuis, donec deleatur ex 7.
te qui hoc contaminatus est scelere. Num.
14 * Accedetisque mane singuli per tribus 11.d.
C vestras: & quamcunq; tribū sors inue- 18.
nerit , accedet per cognationes suas,& 1.Reg.
cognatio per domos,domúsque per vi- 15.b.5
15 ros.*Et quicumque ille in hoc facinore
fuerit deprehensus, cōburetur igni cum
omni substantia sua:quoniā præuarica-
tus est pactum Domini,& fecit nefas in
16 Israel. *Surgens itaque Iosue manè,ap-
plicuit Israel per tribus suas,& inuenta
17 est tribus Iuda. * Quæ cùm iuxta fami-
lias suas esset oblata, inuēta est familia
Zare. Illam quoque per domos offerēs,
18 reperit Zabdi : *cuius domum in singu-
los diuidens viros , inuenit Achan filiū
Charmi, filij Zabdi , filij Zare de Tribu
19 Iuda. * Et ait Iosue ad Achan:Fili mi,
da gloriam Dño Deo Israel, & confite-
re, atque indica mihi quid feceris , ne
20 abscondas.*Respondítque Achan Iosue,
& dixit ei : Verè ego peccaui Dño Deo
21 Israel,& sic & sic feci. *Vidi enim inter
spolia palliū coccineum valde bonū, &
ducentos siclos argenti, regulámq; au-
reā quinquaginta siclorū: & cōcupiscēs
abstuli,& abscondi in terra contra me-
diū tabernaculi mei, Argentúmq; fossa
22 humo operui. * Misit ergo Iosue mini-
D stros : qui currentes ad tabernaculum
illius , repererunt cuncta abscondita in
23 eodem loco,& argentū simul.*Auferen-
tésque de tentorio tulerūt ea ad Iosue,
& ad omnes filios Israel,proiecerúntq;
24 ante Dñm. * Tollens itaq; Iosue Achan
filiū Zare,argentúmque & palliū,& au-
ream regulā,filios quoque & filias eius,
boues & asinos, & oues, ipsúmq; taber-
naculum,& cunctam supellectilem : (&
omnis Israel cum eo,) duxerunt eos ad
25 Vallem Achor : * vbi dixit Iosue: Quia
turbasti nos,exturbet te Dñs in die hac.
Lapidauitque eum omnis Israël:& cun-
cta quæ illius erāt, igne cōsumpta sunt. 2.Reg.
26 *Congregauerúntq; super eum aceruum 18.d.
magnū lapidum,qui permanet vsque in 17.
præsentem diem. Et auersus est furor
Domini ab eis. Vocatúmque est nomen
loci illius, Vallis Achor, vsque hodie.

CAP. VIII.

Expugnatâ Hai rex eius suspenditur, erecto altari lapideo Deuteronomium super lapides scribitur, & populo benedicitur.

DIxit autē Dñs ad Iosue: Ne timeas, 1
neque formides:tolle tecum omnē A
multitudinē pugnatorum,& consurgens
ascende in oppidum Hai:ecce tradidi in
manu tua regē eius,& populū, vrbémq;
& terrā.*Faciésq; vrbi Hai,& regi eius, 2
|| Sup. 6. d. 24. || sicut fecisti Iericho,& regi illius:prę-
dam verò,& omnia animātia diripietis
vobis : pone insidias vrbi post eā.* Sur- 3
rexítq; Iosue,& omnis exercitus bella-
torum cum eo,vt ascenderent in Hai:&
electa triginta millia virorū fortiū misit
nocte,*præcepítque eis, dicens: Ponite 4
insidias post ciuitatem : nec longiùs re-
cedatis:& eritis omnes parati,* ego au- 5
tem, & reliqua multitudo quæ mecum B
|| Sup. 7. a. 4. est accedem⁹ ex aduerso cōtra vrbem.||
Cúmque exierint contra nos, sicut antè
fecimus, fugiemus , & terga vertemus :
* donec persequentes ab vrbe longiùs 6
protrahantur : putabunt enim nos fuge-
re sicut priùs.* Nobis ergo fugientibus, 7
& illis persequentibus, consurgetis de
insidiis, & vastabitis ciuitatē : tradétq;
eam Dñs Deus vester in manus vestras.
* Cúmque ceperitis,succendite eam, & 8
sic omnia facietis , vt iussi.* Dimisítque
eos, & perrexerunt ad locū insidiarum, 9
sederúntque inter Bethel & Hai, ad oc-
cidentalē plagā vrbis Hai : Iosue autem
nocte illa in medio mansit populi,*sur- 10
génsque diluculo recensuit socios, &
ascendit cum senioribus in fronte exer-
citus,vallat⁹ auxilio pugnatorū,*Cúm- 11
que venissent & ascendissent ex aduer-
so ciuitatis, steterunt ad Septentriona- C
lem vrbis plagā, inter quam & eos erat
vallis media.* Quinq; autem millia vi- 12
ros elegerat,& posuerat in insidiis inter
Bethel & Hai,ex Occidentali parte eius-
dem ciuitatis : * omnis verò reliquus 13
exercitus ad aquilonem aciem dirige-
bat, ita vt nouissimi illius multitudinis
Occidentalem plagam vrbis attingeret.
Abiit ergo Iosue nocte illa , & stetit in
vallis medio. * Quod cùm vidisset rex 14
Hai,festinauit manè,& egressus est cum
omni exercitu ciuitatis,direxítq; aciem
cōtra desertū,ignorans quòd post tergū
laterent insidiæ. * Iosue verò & omnis 15
Israel cesserunt loco , simulantes metū,
& fugientes per solitudinis viā. * At illi 16
vociferantes pariter , & se mutuò co-
hortantes, persecuti sunt eos. Cúmque
recessissent à ciuitate ,* & ne vnus qui- 17
dem in vrbe Hai & Bethel remansisset D
qui non persequeretur Israel(sicut eru-
perant aperta oppida relinquentes ,)
*dixit Dñs ad Iosue:Leua clypeum, qui 18
in manu tua est, contra vrbē Hai, quo-
19 niam tibi tradā eam. * Cúmque eleuas-
set clypeū ex aduerso ciuitatis, insidiæ,
quæ latebant,surrexerunt confestim,:&
pergentes ad ciuitatem, ceperūt,& suc-
20 cenderunt eam. * Viri autem ciuitatis,
qui persequebantur Iosue, respicientes
& videntes fumū vrbis ad cælum vsque
conscendere , non potuerunt vltra huc
illúcque diffugere : præsertim cùm hi
qui simulauerant fugā,& tendebant ad
E solitudinē,contra persequentes fortissi-
21 mè restitissent.*Vidénsque Iosue & om-
nis Israel quòd capta esset ciuitas , &
fumus vrbis ascenderet , reuersus per-
22 cussit viros Hai. * Siquidem & illi qui
ceperant & succenderāt ciuitatē,egressi
ex vrbe contra suos , medios hostium
ferire cœperunt. Cúm ergo ex vtraque
parte aduersarij cæderentur, ita vt nul-
lus de tanta multitudine saluaretur,
23 *regem quoq; vrbis Hai apprehenderūt
24 viuentem , & obtulerunt Iosue.* Igitur
omnibus interfectis , qui Israelē ad de-
serta tendentē fuerant persecuti , & in
eodē loco gladio corruentibus: reuersi
25 filij Israel percusserunt ciuitatē.* Erant
autē qui in eodē die conciderāt à viro
vsque ad mulierē duodecim millia ho-
26 minum , omnes vrbis Hai. * Iosue verò
non contraxit manū , quam in sublime
porrexerat,tenens clypeū donec inter-
27 ficerentur omnes habitatores Hai.* Iu-
F menta autē & prædam ciuitatis diuise-
runt sibi filij Israel : sicut præceperat
28 Dñs Iosue.* Qui succendit vrbem,& fe-
29 cit eam tumulum sempiternū : * regem
quoque eius suspendit iu patibulo vsq;
ad vesperā & solis occasum. Præcepít-
que Iosue, & deposuerunt cadauer eius
de cruce : proiecerúntque in ipso in-
troitu ciuitatis , congesto super eum
magno aceruo lapidum , qui permanet
30 vsq; in præsentem diē.*Tunc ædificauit
Iosue altare Dño Deo Israel in monte
31 Hebal : * || sicut præceperat Moyses fa- || Exo.
mulus Dñi filiis Israel , & scriptū est in 20. d.
volumine legis Moysi : Altare verò de 25.
lapidibus impolitis , quos ferrum non Deut.
tetigit , & obtulit super eo holocausta 27. b. 5
Dño, immolauítque pacificas victimas,
32 * & scripsit super lapides Deuterono-
G mium legis Moysi , quod ille digesserat
33 corā filiis Israel. * Omnis autem popu-
lus,& maiores natu, ducésq; ac iudices
stabant ex vtraq; parte arcæ,in conspe-
ctu sacerdotū qui portabant arcam fœ-
deris Dñi , vt aduena , ita & indigena.
Media pars eorum iuxta montem Ga-
rizim, & media iuxta montē Hebal, si-
cut præceperat Moyses famulus Dñi.Et
primùm quidem benedixit populo Is-
34 rael. * Post hæc legit omnia verba be-
nedictionis & maledictionis, & cuncta
quæ scripta erant in legis volumine :
35 * Nihil ex his quæ Moyses iusserat reli-
quit

quit intactum, sed vniuersa replicauit
coram omni multitudine Israel, mulieribus ac paruulis & aduenis, qui inter eos morabantur.

CAP. IX.

Gabaonitæ simulatione longi itineris imponentes Iosue & principibus Israelitarum, medio iuramento saluantur; in secuto tamen murmure, perpetuo famulitio astringuntur.

1 Qvibus auditis, cūcti reges trās Ior-
A danem, qui versabātur in montanis
& campestribus, in maritimis ac littore
magni maris, hi quoquè qui habitabant
iuxta Libanū, Hæthæus & Amorrhæus,
Chananæus, Pherezæus, & Heuæus, &
2 Iebusæus, * congregati sunt pariter, vt
pugnarent contra Iosue & Israel vno
3 animo, eadémque sententia.* At hi qui
habitabant in Gabaon, audientes cuncta
4 quæ fecerat Iosue, Iericho & Hai: * &
callidè cogitantes, tulerunt sibi cibaria,
saccos veteres asinis imponentes, &
vtres vinarios scissos atque consutos,
5 *calceamētáq; per antiqua quæ ad indi-
ciū vetustatis pittaciis consuta erāt, in-
duti veteribus vestimentis: panes quoq;
quos portabant ob viaticum, duri erant,
6 & in frusta comminuti: *perrexerūntq;
ad Iosue, qui tunc morabatur in castris
Galgalæ, & dixerūt ei, atque simul omni
Israeli: De terra longinqua venimus, pa-
cē vobiscum facere cupientes. Respon-
derūntq; viri Israel ad eos, atq; dixerūt:
7 * Ne fortè in terra, quæ nobis sorte de-
B betur, habitetis, & non possimus fœdus
8 inire vobiscum. * At illi ad Iosue; Serui,
inquiunt, tui sumus. Quibus Iosue ait:
9 Quinam estis vos? & vnde venistis? *Res-
ponderunt: De terra longinqua valde
venerunt serui tui in nomine Domini
Dei tui. Audiuimus enim famā potentię
10 eius, cuncta quæ fecit in Ægypto, || * & || Nu. 21. c. 24.
duobus regibus Amorrhæorū qui fue-
runt trans Iordanem, Sehon regi Hesebon, & Og regi Basan qui erat in Asta-
11 roth: *dixerūntque nobis seniores, &
omnes habitatores Terræ nostræ: Tol-
lite in manibus cibaria ob longissimam
viā, & occurrite eis, & dicite: Serui ve-
12 stri sumus, fœdus inite nobiscum. * En
panes quando egressi sumus de domi-
bus nostris, vt veniremus ad vos cali-
dos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, &
13 vetustate nimia comminuti, * vtres vini
nouos impleuimus, nunc rupti sunt &
soluti, vestes & calceamenta quibus in-
duimur, & quæ habemus in pedibus, ob
longitudinem longioris viæ trita sunt,
14 & pænè consumpta. * Susceperunt igi-
C tur de cibariis eorum, & os Dñi non in-
15 terrogauerunt. * || Fecitq; Iosue cum eis || 2. Reg. 21. a. 2.
pacē, & inito fœdere pollicitus est quòd
non occiderentur: principes quoque
16 multitudinis iurauerunt eis. * Post dies
autem tres initi fœderis, audierūt quòd
in vicino habitarent, & inter eos futu-
17 ri essent. * Moueruntque castra filij Is-
rael, & venerunt in ciuitates eorū die
tertio, quarum hæc vocabula sunt Gabaon, & Caphira, & Beroth, & Caria-
18 thiarim. * Et non percusserunt eos, eo
quòd iurassent eis principes multitudi-
nis in nomine Domini Dei Israel. Mur-
muraùit itaquè omne vulgus contra
19 principes: * Qui responderunt eis: Iu-
rauimus illis in nomine Dñi Dei Israel,
& idcirco non possumus eos continge-
20 re. * Sed hoc faciemus eis: Reseruentur
quidem vt viuāt, ne contra nos ira Dñi
21 concitetur, si peierauerimus: *sed sic vi-
D uant, vt in vsus vniuersæ multitudinis
ligna cædant, aquásque comportent.
22 Quibus hæc loquentibus: * vocauit Ga-
baonitas Iosue, & dixit eis: Cur nos
decipere fraude voluistis, vt diceretis:
Procul valde habitamus à vobis, cùm
23 in medio nostri sitis? * Itaque sub ma-
ledictione eritis, & non deficiet de stir-
pe vestra ligna cædens, aquásque com-
24 portans in domum Dei mei. *Qui respō-
derunt: Nuntiatum est nobis seruis tuis,
quòd promisisset Dñs Deus tuus Moysi
seruo suo, vt traderet vobis omnē Ter-
ram, & disperderet cunctos habitatores
eius. Timuimus igitur valde, & prouidimus animabus nostris, vestro terrore
25 cōpulsi, & hoc consiliū iniuimus. *Nunc
autē in manu tua sumus: quod tibi bo-
26 num & rectum videtur, fac nobis. *Fecit
ergo Iosue vt dixerat, & liberauit eos
de manu filiorum Israel, vt non occi-
27 derentur. * Decreuitque in illo die eos
esse in ministerio cuncti populi, & al-
taris Domini, cædentes ligna, & aquas
comportantes, vsq; in præsens tempus,
in loco quem Dominus elegisset.

CAP. X.

Quinque reges oppugnantes Gabaon, immoto sole vnius diei spatio, vincuntur, & ex spelunca extracti suspenduntur, pluresque aliæ ciuitates capiuntur.

1 Qvæ cùm audisset Adonisedec rex
A Ierusalem, quòd scilicet cepisset
Iosue Hai, & subuertisset eam (sicut enim
fecerat Iericho & regi eius, sic fecit
Hay & regi illius) & quòd transfugissent
Gabaonitæ ad Israel, & essent fœderati
2 eorum, *timuit valde. Vrbs enim magna
erat Gabaon, & vna ciuitatū regalium,
& maior oppido Hai, omnésq; bellato-
3 res eius fortissimi. * Misit ergo Adoni-
sedec rex Ierusalem ad Oham regem
Hebron, & ad Pharam regem Ierimoth,
ad Iaphia quoquè regem Lachis, & ad
4 Dabir regem Eglon, dicens: * Ad me
ascendite, & ferte præsidium, vt expu-
gnemus Gabaon, quare transfugerit ad
5 Iosue, & ad filios Israel. * Congregati
igitur

igitur ascenderuntquinq; reges Amor-
rhæorũ,rex Ierusalem, rex Hebron,rex
Ierimoth, rex Lachis,rex Eglon, simul
cũ exercitibus suis,& castrametati sunt
circa Gabaon,oppugnãtes eam.* Habi- 6
tatores autẽ Gabaon vrbis obsessæ mi- B
serunt ad Iosue,qui tunc morabatur in
castris apud Galgalam, & dixerunt ei :
Ne retrahas manus tuas ab auxilio ser-
uorũ tuorũ:ascende citò,& libera nos,
ferq; præsidiũ: conuenerunt enim aduer-
sum nos omnes reges Amorrhæorũ qui
habitant in montanis. *Ascenditq; Io- 7
sue de Galgalis,& omnis exercitus bel-
latorũ cum eo,viri fortissimi.* Dixitq; 8
Dñs ad Iosue:Ne timeas eos: in manus
enim tuas tradidi illos : nullus ex eis
tibi resistere poterit.*Irruit itaque Io- 9
sue super eos repentè, tota nocte ascẽ-
dens de Galgalis: * Et conturbauit eos 10
Dñs à facie Israel : contriuitque plaga
magna in Gabaon,ac persecutus est eos
per viam ascensus Beth-horon, & per-
cussit vsq; Azeca & Maceda.*Cúmq; fu- 11
gerent filios Israel, & essent in descen- C
su Beth-horon,Dñs misit super eos la-
pides magnos de cælo vsque ad Azeca:
& mortui sunt multo plures lapidibus
grandinis , quàm quos gladio percusse-
rant filij Israel.*Tunc locutus est Iosue 12
Dño, in die quã tradidit Amorrhæũ in
conspectu filiorũ Israel, dixitq; coram
eis:Sol contra Gabaon ne mouearis, &
Luna contra vallẽ Aialon.*Steterũntq; 13
||Eccl. 46. a. 5. Isai. 38. f. 21.
||Sol & Luna,donec vlcisceretur se gẽs
de inimicis suis.Nónne scriptũ est hoc
in libro iustorũ?Stetit itaq; Sol in me-
dio cæli,& nõ festinauit occũbere spa-
tio vnius diei.*Nõ fuit antea nec postea 14
tã longa dies obediente Dño voci ho-
minis, & pugnante pro Israel.* Reuer- 15
súsq; est Iosue cũ omni Israel in castra
Galgalæ.*Fugerant enim quinq; reges, 16
& se absconderãt in spelunca vrbis Ma-
ceda.* Nuntiatúmq; est Iosue,quòd in- 17
uenti essent quinq; reges latẽtes in spe-
lunca vrbis Maceda.* Qui præcepit so- 18
ciis,& ait : Voluite saxa ingentia ad os D
speluncę,& ponite viros industrios,qui
clausos custodiant : *vos autem nolite 19
stare, sed persequimini hostes,& extre-
mos quosq; fugiẽtiũ cædite:nec dimit-
tatis eos vrbiũ suarũ intrare præsidia,
quos tradidit Dñs Deus in manus ve-
stras.*Cæsis ergo aduersariis plaga ma- 20
gna & vsq; ad internecionẽ pænè con-
sũptis, hi qui Israel effugere potuerũt,
ingressi sunt ciuitates munitas.*Reuer- 21
súsque est omnis exercitus ad Iosue in
Maceda,vbi tũc erãt castra,sani & inte-
gro numero:nullúsq; cõtra filios Israel
mutire ausus est.* Præcepítque Iosue, 22
dicens:Aperite os speluncæ,& producite
ad me quinque reges,qui in ea latitãt.
* Fecerũntq; ministri,vt sibi fuerat im- 23
peratum:& eduxerunt ad eum quinque
reges de spelunca,regẽ Ierusalẽ, regem
Hebron,regẽ Ierimoth,regẽ Lachis,re-
24 gem Eglon. * Cúmque educti essent ad
E eum,vocauit omnes viros Israel, & ait
ad principes exercitus qui secum erant:
Ite, & ponite pedes super colla regum
istorum.Qui cùm perrexissent,& subie-
25 ctorũ colla pedibus calcarent,*rursum
ait ad eos:Nolite timere,nec paueatis,
confortamini & estote robusti:sic enim
faciet Dñs cunctis hostibus vestris, ad-
26 uersum quos dimicatis.* Percussitque
Iosue,& interfecit eos,atque suspendit
super quinq; stipites : fuerúntque sus-
27 pensi vsque ad vesperum.*||Cúmq; oc- ||Deu. 21. d. 23.
cumberet sol, præcepit sociis,vt depo-
nerent eos de patibulis. Qui depositos
proiecerunt in speluncã, in qua latue-
rant,& posuerũt super os eius saxa in-
gentia,quæ permanent vsq; in præsens.
28 * Eodem quoquè die Macedã cepit Io-
sue, & percussit eam in ore gladij, re-
gémq; illius interfecit, & omnes habi-
tatores eius:non dimisit in ea saltẽ par-
F uas reliquias. Fecitque regi Maceda,si-
29 cut fecerat regi Ierícho.*Transiuit au-
tem cum omni Israel de Maceda in
30 Lebna,& pugnabat contra eam:* quem
tradidit Dñs cum rege suo in manus
Israel:percussérũntque vrbẽ in ore gla-
dij,& omnes habitatores eius,nõ dimi-
serunt in ea vllas reliquias. Fecerũntq;
regi Lebna,||sicut fecerãt regi Iericho. ||Sup. 6. a. 21.
31 * De Lebna, transiuit in Lachis cũ om-
ni Israel:& exercitu per gyrũ disposito
32 oppugnabat eam. * Tradidítque Dñs
Lachis in manus Israel,& cepit eam die
altero,atq; percussit in ore gladij, om-
némque animã quæ fuerat in ea, sicut
33 fecerat Lebna. * Eo tempore ascendit
Horam rex Gazer, vt auxiliaretur La-
chis:quẽ percussit Iosue cum omni po-
34 pulo eius vsque ad internecionẽ.*Trã-
siuítque de Lachis in Eglon,& circum-
35 dedit,*atque expugnauit eam eadẽ die:
percussítque in ore gladij omnes ani-
mas quæ erant in ea, iuxta omnia quæ
36 fecerat Lachis. * Ascendit quoquè cum
omni Israel de Eglon in Hebron,& pu-
37 gnauit contra eam : *cepit eam,& per-
G cussit in ore gladij,regẽ quoq; eius, &
omnia oppida regionis illius , vniuer-
sásq; animas quæ in ea fuerãt commo-
ratæ:non reliquit in ea vllas reliquias:
sicut fecerat Eglon,sic fecit & Hebron,
cuncta quæ in ea reperit consumens
38 gladio.* Inde reuersus in Dabir,*cepit
39 eam atq; vastauit:regem quoq; eius at-
que omnia per circuitũ oppida percus-
sit in ore gladij:non dimisit in ea vllas
reliquias:sicut fecerat Hebrõ & Lebna
& regibus earum,sic fecit Dabir & regi
40 illius.* Percussit itaq; Iosue omnẽ ter-
ram montanã & meridianã atque cam-
pestrem,

pestrē,& Asedoth,cum regibus suis:non
dimisit in ea vllas reliquias, sed omne
quod spirare poterat, interfecit, sicut
præceperat ei Dn̄s Deus Israel, * à Ca- 41
desbarne vsque Gazam.Omnem terram
Gozen vsque Gabaon,* vniuersósq; re- 42
ges,& regiones eorū, vno impetu,cepit
atq; vastauit:Dn̄s enim Deus Israel pu-
gnauit pro eo,*reuersúsq; est cum omni 43
Israel ad locum castrorum in Galgala.

CAP. XI.

Expugnat Iosue Iabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia seruans quæ Dominus Moysi præceperat.

QVæ cùm audisset Iabin rex Asor, 1
misit ad Iobab regem Madon,& ad A
regē Semeron, atque ad regē Achsaph:
* ad reges quoque Aquilonis, qui habi- 2
tabant in montanis & in planitie con-
tra meridiē Cerenoth, in campestribus
quoque & in regionibus Dor iuxta ma-
re: *Chananeum quoque ab Oriente & 3
Occidente, & Amorrhæum atque He-
thæum ac Pherezæum & Iebusæum in
montanis:Heuæum quoque qui habita-
bat ad radices Hermō in Terra Maspha.
*Egressíq; sunt omnes cum turmis suis, 4
populus multus nimis, sicut arena quæ
est in littore maris, equi quoq; & cur- B
rus immēsæ multitudinis,*cōuenerúnt- 5
que omnes reges isti in vnum ad Aquas
Merom,vt pugnarent contra Israel.*Di- 6
xítque Dn̄s ad Iosue: Ne timeas eos:
cras enim hac eadem hora ego tradam
omnes istos vulnerandos in conspectu
Israel: equos eorum subneruabis, &
currus igne combures.*Venítque Iosue, 7
omnis exercitus cum eo, aduersus illos
ad aquas Merom subitò,& irruerunt su-
per eos,* tradidítque illos Dominus in 8
manus Israel. Qui percusserunt eos, &
persecuti sunt vsque ad Sidonem ma-
gnā,& Aquas Maserephod,campúmque
Masphe, qui est ad Orientalē illius par-
tem. Ita percussit omnes, vt nullas di-
mitteret ex eis reliquias: * fecítq; sicut 9
præceperat ei Dn̄s, equos eorū subner-
uauit, currúsq; combussit igni.* Reuer- 10
súsque statim cepit Asor: & regem eius
percussit gladio. Asor enim antiquitùs
inter omnia regna hæc principatum te-
nebat.*Percussitque omnes animas,quę 11
ibidem morabantur: non dimisit in ea
vllas reliquias,sed vsque ad internecio-
nem vniuersa vastauit,ipsámque vrbem C
peremit incendio.*Et omnes per circui- 12
tum ciuitates, regésq; earum cepit,per-
||Deu. 7.a.1. cussit atque deleuit,||sicut præceperat ei
Moyses famulus Domini.*Absque vrbi- 13
bus, quæ erant in collibus & in tumulis
sitæ,cæteras succendit Israel:vnam tan-
tum Asor munitissimam flamma con-
sumpsit.* Omnémque prædam istarum 14
vrbium ac iumenta diuiserunt sibi filij
Israel, cunctis hominibus interfectis.
15 *||Sicut præceperat Dominus Moysi ser- |Exo. 34. b.11. Deut. 7.a.1.
uo suo,ita præcepit Moyses Iosue,& il-
le vniuersa compleuit:non præteriit de
vniuersis mandatis, nec vnum quidem
16 verbum quod iusserat Dn̄s Moysi.*Cepit
itaque Iosue omnem Terram montanā,
& meridianam,terrámq; Gosen, & pla-
nitiem,& Occidentalem plagam, mon-
17 témque Israel, & campestria eius: *&
partem montis quæ ascendit Seir vsque
Baalgad, per planitiem Libani subter
D montem Hermon: omnes reges eorum
18 cepit,percussit, & occidit.* Multo tem-
pore pugnauit Iosue contra reges istos:
19 * Non fuit ciuitas quæ se traderet filiis
Israel, præter Heuæum, qui habitabat
in Gabaon:omnes enim bellando cepit:
20 * Dn̄i enim sententia fuerat, vt indura-
rentur corda eorū,& pugnarent contra
Israel, & caderent, & non mererentur
vllam clementiam, ac perirent, sicut
21 præceperat Dominus Moysi.*In illo tē-
pore venit Iosue, & interfecit Enacim
de montanis,Hebron,& Dabir,& Anab,
& de omni monte Iuda & Israel,vrbésq;
22 eorū deleuit.* Non reliquit vllū de stir-
pe Enacim,in terra filiorū Israel: absq;
ciuitatibus,Gaza,& Geth,& Azoto, in
23 quibus solis relicti sunt. * Cepit ergo
Iosue omnem Terram, sicut locutus est
Dn̄s ad Moysen,& tradidit eam in pos-
sessionē filiis Israel secundùm partes &
tribus suas: quieuítq; Terra à præliis.

CAP. XII.

Numerantur reges 31. citra & vltra Iordanem, quos percusserant Moyses & Iosue.

1 A HI sunt reges,quos percusserunt filij
Israel,& possederunt Terrā eorum
trans Iordanem ad solis ortū,à torrēte
Arnon vsq; ad montē Hermon & omnē
Orientalē plagam quæ respicit solitu-
2 dinem.*Sehon rex Amorrhæorū qui ha-
bitauit in Hesebon, dominatus est ab
Aroër, quæ sita est super ripā torrentis
Arnon, & mediæ partis in valle, dimi-
diæque Galaad,vsque ad torrentem Ia-
boc, qui est terminus filiorum Ammon,
3 * & à solitudine vsque ad Mare Cene-
roth contra Orientem, & vsq; ad Mare
B deserti, quod est mare salsissimum, ad
Orientalem plagam per viam quæ ducit
Bethsimoth: & ab Australi parte, quæ
4 subiacet Asedoth, Phasga. * Terminus
Og regis Basan, de reliquis Raphan,qui
habitauit in Astaroth,& in Edrai,& do-
minatus est in monte Hermon & in Sa-
lecha,atque in vniuersa Basan,vsque ad
5 terminos *Gessuri & Machati,& dimi-
diæ partis Galaad:terminos Sehō regis
6 Hesebon. * Moyses famulus Dn̄i, & filij
Israel percusserunt eos, tradidítq; Ter-
ram eorum Moyses in possessionē Ru-
C benitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui
7 Manasse. * Hi sunt reges Terræ, quos
percussit

percussit Iosue, & filij Israël, trans Ior-
danem ad Occidentalem plagã, à Baal-
gad in campo Libani, vsque ad montem
cuius pars ascendit in Seir: tradidítque
eam Iosue in possessionem tribubus Is-
raël, singulis partes suas, *tam in mon- 8
tanis quàm in planis atque campestri-
bus. In Asedoth, & in solitudine, ac in
meridie Hethæus fuit & Amorrhæus,
Chananæus, & Pherezæus, Heuæus & D
Iebusæus.* Rex Iericho vnus : rex Hai, 9
quæ est ex latere Bethel, vnus: * rex Ie- 10
rusalem vnus, rex Hebron vnus : * rex 11
Ierimoth vnus, rex Lachis vnus, * rex 12
Eglon vnus, rex Gazer vnus, *rex Da- 13
bir vnus, rex Gader vnus, * rex Herma 14
vnus, rex Hered vnus, * rex Lebna vnus, 15
rex Odullam vnus, * rex Maceda vnus, 16
rex Bethel vnus, *rex Taphua vnus, rex 17
Opher vnus, * rex Aphec vnus, rex Sa- 18
ron vnus, * rex Madon vnus, rex Asor 19
vnus, *rex Semeron vnus, rex Achsaph 20
vnus, * rex Thenac vnus, rex Mageddo 21
vnus, * rex Cades vnus, rex Iachanam 22
Carmeli vnus, * rex Dor, & prouinciæ 23
Dor vnus, rex Gentiũ Galgal vnus, *rex 24
Thersa vnus: omnes reges triginta vnus.

CAP. XIII.

Iubet Dominus Iosue vt terram diuidat, aßignatis partibus Rubẽ Gad & dimidiæ tribui Manasse trans Iordanẽ.

IOsue senex, prouectæque ætatis erat, 1
& dixit Dñs ad eum: Senuisti, & lõgæ- A
uus es, terráque latissima derelicta est,
quæ necdum sorte diuisa est: * omnis 2
videlicet Galilæa, Philisthiim, & vni-
uersa Gessuri. *A fluuio turbido, qui ir- 3
rigat Ægyptum, vsq; ad terminos Acca-
ron contra Aquilonẽ. Terra Chanaan,
quæ in quinque regulos Philisthiim di-
uiditur, Gazæos, & Azotios, Ascaloni-
tas, Gethæos, & Accaronitas.*Ad meri- 4
diẽ verò sunt Heuæi, omnis terra Cha-
naan, & Maara Sidoniorum, vsque
Apheca & terminos Amorrhæi, * eiús- 5
que confinia. Libani quoque regio cõ-
tra Orientem, à Baagad sub monte Her-
mon, donec ingrediaris Emath. *Omniũ 6
qui habitant in monte, à Libano vsque
ad Aquas Maserepoth, vniuersique
Sidonij. Ego sum qui delebo eos à facie
filiorum Israel. Veniat ergo in partem
hereditatis Israel, sicut præcepi tibi.*Et 7
nunc diuide terram in possessionem no-
uem tribubus, & dimidiæ tribui Manas- B
se, *cum qua Ruben & Gad possederunt 8
|| Nu. terram, || quam tradidit eis Moyses fa-
32.f.33 mulus Dñi, trans fluenta Iordanis ad
orientalem plagam. *Ab Aroër, quæ sita 9
est in ripa torrentis Aaron, & in vallis
medio, vniuersáque cãpestria Medaba,
vsque Dibon. * & cunctas ciuitates Se- 10
hon, regis Amorrhæi, qui regnauit in
Hesebon, vsque ad terminos filiorum
Ammon.* & Galaad, ac terminum Gessu- 11
ri & Machati, & omnẽ montẽ Hermon,
& vniuersam Basan, vsque ad Salecha,
12 * omne regnum Og in Basan, qui regna-
uit in Astaroth & Edrai, ipse fuit de re-
liquiis Raphaim: percussitque eos Moy-
13 ses, atque deleuit. * Noluerúntque dis-
perdere filij Israël Gessuri & Machati:
& habitauerunt in medio Israel vsque
14 in præsentem diem. *||Tribui autẽ Leui || Nu.
non dedit possessionem: sed sacrificia & 18. c.
victimæ Dñi Dei Israël, ipsa est eius he- 20.
15 reditas, sicut locutus est illi. *Dedit er-
go Moyses possessionem tribui filiorum
16 Ruben iuxta cognationes suas. * Fuitq;
C terminus eorum ab Aroër, quæ sita est
in ripa torrẽtis Arnon, & in valle eiusdẽ
torrentis media : vniuersam planitiem,
17 quæ ducit Medaba, *& Hesebõ, cũctósq;
viculos earũ, qui sũt in cãpestribus: *Di-
bon quoque, & Bamothbaal, & oppidum
18 Baalmaon, *& Iassa, & Cedimoth, & Me-
19 phaath, * & Cariathaim, & Sabama, &
20 Sarathasar in monte conuallis. * Beth-
phogor & Asedoth, Phasga & Bethiesi-
21 moth, *& omnes vrbes campestres, vni-
uersáque regna Sehon regis Amorrhæi,
qui regnauit in Hesebon, ||quẽ percussit
Moyses cũ principibus Madian: Heuæũ, || Nu.
& Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces 31.b.8
22 Sehon habitatores Terræ. * Et Balaam
filiũ Beor ariolũ occiderunt filij Israel
23 gladio cũ cæteris interfectis. *Factúsq;
est terminus filiorũ Rubẽ Iordanis flu-
uius. Hæc est possessio Rubenitarum per
cognationes suas vrbium & viculorum.
24 *Deditq; Moyses tribui Gad & filiis eius
per cognationes suas possessionẽ, cuius
25 hæc diuisio est. *Terminus Iaser, & om-
D nes ciuitates Galaad, & dimidiã partem
terræ filiorum Ammon, vsque ad Aroër,
26 quæ est contra Rabba : * & ab Hesebon
vsque Ramoth, Masphe & Betonim : &
27 à Manaim vsque ad terminos Dabir, *in
valle quoque Betharan, & Bethnemra,
& Socoth, & Saphon reliquam partem
regni Sehon regis Hesebon : huius quo-
que finis, Iordanis est, vsque ad extre-
mam partem maris Ceneroth trãs Ior-
28 danem ad Orientalem plagam. *Hæc est
possessio filiorum Gad per familias suas
29 ciuitates & villæ earum. * Dedit & di-
midiæ tribui Manasse, filiísq; eius iuxta
30 cognationes suas possessionem, * cuius
hoc principium est: à Manaim vniuer-
sam Basan, & cuncta regna Og regis Ba-
san, omnésque vicos Iair, qui sunt in
31 Basan, sexaginta oppida. * & dimidiam
partem Galaad, & Astaroth, & Edrai, vr-
bes regni Og in Basan : filiis Machir fi-
lij Manasse, dimidiæ parti filiorum Ma-
32 chir iuxta cognationes suas. *Hanc pos-
sessionem diuisit Moyses in campestri- || Nu.
bus Moab trans Iordanem contra Ieri- 18. b.
33 cho ad Orientalem plagam. * || Tribui 20.
autem Leui non dedit possessionem :
quoniam

quoniam Dominus Deus Israël ipse est
possessio eius, vt locutus est illi.

CAP. XIV.

Caleb accipit Hebron in hereditatem sibi promissam, eo quòd aliis exploratoribus detrahentibus Terræ promissæ, ipse secutus sit Dominum.

1 HOc est quod possederūt filij Israel in
A terra Chanaā, quā dederūt eis Elea-
zar sacerdos,& Iosue filius Nū,& prin-
2 cipes familiarū per tribus Israel: *sorte
|| Nu. omnia diuidētes,||sicut præceperat Dñs
34. c. in manu Moysi, nouē tribubus,& dimi-
13. diæ tribui. * Duabus enim tribubus, & 3
dimidiæ, dederat Moyses trans Iordanē
possessionē absq; Leuitis, qui nihil ter-
ræ accepērūt inter fratres suos: *sed in 4
eorū successerunt locum filij Ioseph in B
duas diuisi tribus, Manasse & Ephraim:
nec acceperūt Leuitæ aliā in terra par-
tem,nisi vrbes ad habitandū,& suburba-
na earū ad alēda iumēta & pecora sua. 5
* Sicut præceperat Dñs Moysi, ita fece-
runt filij Israel, & diuiserunt Terram.* 6
Accesserūt itaquè filij Iuda ad Iosue in
Galgala,locutúsq; est ad eū Caleb,filius
|| Nu. Iephone Cenezæus: ||Nosti quid locu-
14. d. tus sit Dñs ad Moysen hominem Dei de
24. me & te in Cadesbarne. * Quadraginta 7
annorū eram quando misit me Moyses
famulus Dñi de Cadesbarne, vt cōside-
rarem terrā, nuntiauíque ei quod mihi C
verum videbatur.*Fratres autē mei,qui 8
ascenderāt mecū dissoluerūt cor popu-
li:& nihilominus ego secutus sum Dñm
Deum meū. * Iurauítque Moyses in die 9
illo dicens:terra,quā calcauit pes tuus,
erit possessio tua,& filiorum tuorum in
æternum : quia secutus es Dñm Deum
meum.*Concessit ergo Dñs vitam mihi 10
sicut pollicitus est vsque in præsentem
diem.Quadraginta & quinq; anni sunt,
ex quo locutus est Dñs verbum istud ad
Moysen : quando ambulabat Israël per
solitudinem: hodiè octaginta quinque
annorum sum, *sic valens, vt eo valebā 11
tēpore quādo ad explarandū missus sū: D
||Eccl. ||illius in me temporis fortitudo vsque
46. b. hodie perseuerat, tā ad bellandū,quàm
11. ad gradiendum. * Da ergo mihi mōtem 12
istū,quem pollicitus est Dñs,te quoque
audiente, in quo Enacim sunt,& vrbes
magnæ atque munitæ : si fortè sit Dñs
mecū, & potuero delere eos, sicut pro-
misit mihi.*Benedixitq; ei Iosue:& tra- 13
didit ei Hebron in possessionē: *atq; ex 14
eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Ce-
nezæo vsque in præsentem diem : quia
secutus est Dñm Deum Israel: *Nomen 15
Hebron antè vocabatur Cariath Arbe:
Adam maximus ibi inter Enacim situs
est : & Terra cessauit à præliis.

CAP. XV.

Sors tribus Iuda ciuitates & villa earum, Othoniel accipit Axam filiam Caleb, eo quòd obtinuerit Cariath Sepher, additúrque ei terra irrigua.

1 IGitur||sors filiorum Iudæ per cogna- || Nu.
A tiones suas ista fuit: ||A termino Edō 34. a.
desertū Sin contra Meridiem,& vsq; ad 3.
2 extremam partē australis plagę*initium
eius à summitate maris salsissimi, & à
3 lingua eius, quæ respicit Meridiem. *
Egreditúrq; cōtra Ascensū Scorpionis,
& pertransit in Sina:ascēditq;in Cades-
barne,& peruenit in Esron,ascendēs ad
4 Adar, & circuiens Carcaa, *atque inde
pertransiēs in Asemona,& perueniēs ad
Torrentē Ægypti : erūntq; termini eius
mare magnum, hic erit finis meridianæ
5 plagæ.*Ab Oriente verò erit initiū,mare
salsissimum vsq; ad extrema Iordanis &
B ea quæ respiciunt ad Aquilonē,à lingua
6 maris vsq; ad eundē Iordanis fluuium *
ascendítq; terminus in Beth Hagla, &
trāsit ab Aquilone in Beth Araba: ascē-
7 dēs ad lapidē Boën filij Ruben. *& ten-
dens vsq; ad terminos Debera de Valle
Achor,cōtra Aquilonē respiciēs Galga-
la,quæ est ex aduerso Ascensionis Adō-
mim,ab australi parte torrētis:transitq;
aquas,quæ vocantur Fons solis:& erunt
8 exitus eius ad Fontē Rogel. * Ascēditq;
per cōuallē filij Ennō ex latere Iebusæi
ad Meridiē,hæc est Ierusalem:& inde se
erigēs ad verticem montis,qui est cōtra
Geennō ad Occidentē in sūmitate vallis
9 Raphaim cōtra Aquilonē. * pertransitq;
C à vertice montis vsque ad fontem aquę
Nephtoa:& peruenit vsq; ad vicos mō-
tis Ephron:inclinatúrque in Baala,quæ
est Cariathiarim, id est, vrbs siluarum.
10 * & circuit de Baala contra Occidentē,
vsq; ad montē Seir:transitq; iuxta latus
mōtis Iarim ad Aquilonē in Cheslon:&
descendit in Bethsames, transitque in
11 Thamna. *& peruenit contra Aquilonē
partis Accaron ex latere: inclinatúrque
Sechrona,& transit montem Baala:per-
uenítque in Iebneel,&magni maris cō-
12 tra Occidentem fine concluditur. * Hi
sunt termini filiorū Iuda per circuitum
13 in cognationibus suis. * Caleb verò fi-
lio Iephone dedit partem in medio fi-
D liorum Iuda, sicut præceperat ei Dñs:
Cariath Arbe patris Enac, ipsa est He-
14 brō.* ||Deleuitq; ex ea Caleb tres filios ||Iudi.
Enac, Sesai & Ahimam & Tholmai de 1.c.20.
15 stirpe Enac.*Atq; inde conscendens ve-
nit ad habitatores Dabir,quæ prius vo-
cabatur Cariath Sepher, id est, ciuitas
16 litterarū.* Dixitque Caleb:Qui percus-
serit Cariath Sepher,& ceperit eā,dabo
17 ei Axam filiam meā vxorē. * Cepitque
eam Othoniel filius Cenez frater Caleb
iunior : deditque ei Axam filiam suam
18 vxorē. * Quæ cùm pergerent simul,sua-
sa est à viro suo, vt peteret à patre suo
agrum, suspirauitq; vt sedebat in asino.
19 Cui Caleb : Quid habes, inquit?*At illa
respon-

respondit:Da mihi benedictionē:Terrā
australē & arentē dedisti mihi,iunge &
irriguum. Dedit itaq; ei Caleb irriguū
superius & inferius. * Hæc est possessio 20
trib⁹ filiorū Iuda per cognationes suas.
*Erántq; ciuitates ab extremis partibus 21
filiorū Iuda iuxta terminos Edō à Me- E
ridie: Cabseel & Eder & Iagur, Cyna &
Dimona & Adada, * & Cades & Asor & 22
Iethnam, * Ziph & Telem & Baloth, * 23
Asor noua & Carioth, Hesron, hæc est 24
Asor. * Amā:Sama,& Molada, *& Aser- 25
gadda & Hassemon & Bethphelet: * & 26
Hasersual & Bersabee & Baziothia * & 27
Baala & Iim & Esem , * & Eltholad & 28
Cesil & Harma, *& Siceleg & Medeme- 29
na & Sensenna , * Lebaoth & Selim & 30
Aën & Remon: omnes ciuitates viginti 31
nouem,&villæ earum.*In campestribus 32
verò Estaol & Sarea & Asena , * & Za- 33
noe & Ængannim & Taphua & Enaim, 34
* & Ierimoth & Adullā, Socho & Aze- 35
ca,*& Saraim & Adithaim & Gedera,& 36
Gederothaim : vrbes quatuordecim, &
villæ earū. *Sanā & Hadassa & Magdal- 37
gad, * Delean & Masepha & Iecthel , * 38
Lachis & Bascath & Eglon. * Chebbon 39
& Leheman & Cethlis, *& Gideroth & 40
Bethdagon & Nahama & Maceda:ciui- 41
tates sedecim,& villæ earū. * Labana & 42
Ether & Asan, * Iephtha & Esna & Ne- 43
sib, *& Ceila & Achzib & Maresa:ciui- 44
tates nouē,& villæ earū,*Accaron cum 45
vicis & villulis suis.*Ab Accaron vsque 46
ad mare:omnia quæ vergunt ad Azotū
& viculos eius:*Azot⁹ cū vicis & villu- 47
lis suis.Gaza cū vicis & villulis suis,vs-
que ad torrentem Ægypti, & mare ma-
gnū terminus eius. *Et in monte:Samir 48
& Iether & Socoth*& Dāna & Cariath- 49
senna, hæc est Dabir : * Anab & Istemo 50
& Anim , * Gosen & Olon & Gilo : ci- 51
uitates vndecim & villæ earū.*Arab & G
Ruma & Esaan, * & Ianum & Beththa- 52
phua & Apheca. * Athmatha & Caria- 53
tharbe, hæc est Hebron, & Sior:ciuita- 54
tes nouē , & villæ earū. * Maon & Car- 55
mel & Ziph & Iota, * Iezrael & Iucadā 56
& Zanoë, * Accain, Gabaa & Thāna:ci- 57
uitates decem,& villæ earū. *Halhul,& 58
Bessur , & Gedor. * Mareth , & Betha- 59
noth,& Eltecō,ciuitates sex & villæ ea- 60
rū. * Cariathbaal,hæc est Cariathiarim
vrbs siluarū,& Arebba:ciuitates duæ,&
villæ earū. *In deserto Betharaba,Med- 61
din,& Sacchacha * & Nebsan,& ciuitas 62
salis, & Engaddi : ciuitates sex & villæ
earū.* Iebusæū autē habitatorem Ieru- 63
salē non potuerūt filij Iuda delere : ha-
bitauítque Iebusæus cum filiis Iuda in
Ierusalem vsque in præsentem diem.

CAP. XVI.

Sors Ephraim, vrbes & viculi eorum, mansitque inter hos Chananæus tributarius.

1 CEcidit quoquè sors filiorū Ioseph,
A ab Iordane cōtra Iericho & aquas
eius ab Oriente : solitudo quæ ascendit
2 de Iericho ad montem Bethel : * & e-
greditur de Bethel Luza;transítque ter-
3 minum Archi , Atharoth, * & descendit
B ad Occidentem iuxta terminū Iephleti,
vsque ad terminos Beth-horō inferio-
ris,& Gazer:finiuntúrque regiones eius
4 mari magno * possederúntque filij Io-
5 seph Manasse & Ephraim. * Et factus
est termin⁹ filiorū Ephraim per cogna-
tiones suas:& possessio eorū contra. O-
rientē Ataroth addar vsque Beth-horō
6 superiorē. *Egrediuntúrque confinia in
C mare : Machmethath verò Aquilonem
respicit , & circuit terminos contra O-
rientem in Thanathselo: & pertrāsit ab
7 Oriente Ianoë. *descendítque de Ianoē
in Ataroth & Naaratha : & peruenit in
Iericho , egreditúrque ad Iordanem.
8 * De Taphua pertransit contra mare
in Vallem arundineti, súntque egressus
eius in mare salsissimum. Hæc est pos-
D sessio tribus filiorum Ephraim per fa-
9 milias suas. *Vrbesque separatæ sunt fi-
liis Ephraim in medio possessionis fi-
10 liorum Manasse , & villæ earum. * Et
non interfecerunt filij Ephraim Cha-
nanæum,qui habitabat in Gazer : habi-
tauitque Chananæus in medio Ephraim
vsque in diem hanc tributarius.

CAPVT XVII.

Mediæ tribui Manasse & filiabus Salphaad sortes assignantur, & augetur sors filiorum Ioseph.

1 CEcidit autem sors tribui Manasse :
A (ipse enim est primogenit⁹ Ioseph)
Machir primogenito Manasse patri Ga-
laad , qui fuit vir pugnator , habuitque
2 possessionem Galaad & Basan: * || & re- || Nu.
liquis filiorum Manasse iuxta familias 26. d.
suas : filiis Abiezer, & filiis Helec, & fi- 30.
liis Esriel, & filiis Sechem , & filiis He-
pher,& filiis Semida , isti sunt filij Ma-
nasse filij Ioseph , mares, per cognatio-
3 nes suas.* || Salphaad verò filio Hepher || Nu.
filij Galaad , filij Machir , filij Manasse, 27. a.
non erant filij, sed solæ filiæ:quarū ista 1. &
sunt nomina, Maala & Noa & Hegla & 36. d.
4 Melcha & Thersa.*Venerúntq; in con- 11.
spectu Eleazari sacerdotis, & Iosue filij
Nun , & principum,dicentes : Dn̄s præ-
cepit per manū Moysi, vt daretur nobis
possessio in medio fratrū nostrorū. De-
ditq; eis iuxta imperium Dn̄i possessio-
5 nem in medio fratrum patris, earū. *Et
ceciderūt funiculi Manasse, decē, absq;
B Terra Galaad & Basan trans Iordanem.
6 * Filiæ enim Manasse possederunt here-
ditatem in medio filiorum eius. Terra
autem Galaad cecidit in sortem filiorū
7 Manasse qui reliqui erant. *Fuitque ter-
minus Manasse ab Aser , Machmethath
quæ respicit Sichē:& egreditur ad dex-
tram

tram iuxta habitatores Fontis Taphuæ.
* Etenim in sorte Manasse ceciderat 8
Terra Taphuæ, quæ est iuxta terminos
Manasse filiorũ Ephraim. *Descenditq; 9
terminus Vallis arundineti in meridiẽ
torrentis ciuitatum Ephraim, quæ in
medio sunt vrbium Manasse: terminus
Manasse ab Aquilone torrẽtis,& exitus
eius pergit ad mare: * ita vt possessio 10
Ephraim sit ab Austro, & ab Aquilone C
Manasse, & vtramque claudat mare, &
cõiũgantur sibi in Tribu Aser ab Aqui-
lone, & in Tribu Issachar ab Oriente:*
Fuitque hęreditas Manasse in Issachar& 11
in Aser, Bethsã & viculi eius,& Ieblaã,
cum viculis suis,& habitatores Dor cũ
oppidis suis,habitatores quoque Endor
cum viculis suis:similiterque habitato-
res Thenac cum viculis suis, & habita-
tores Mageddo cùm viculis suis,& ter-
tia pars vrbis Nopheth. *Nec potuerũt 12
filij Manasse has ciuitates subuertere,
sed cœpit Chananæus habitare in terra
sua. *Postquã autẽ conualuerũt filij Is- 13
rael,subiecerunt Chananæos,& fecerũt
sibi tributarios, nec interfecerunt eos.*
Locutique sunt filij Ioseph ad Iosue: & 14
dixerunt: Quare dedisti mihi possessio- D
nẽ sortis & funiculi vnius, cùm sim tã-
tæ multitudinis, & benedixerit mihi
Dñs? * Ad quos Iosue ait: Si populus 15
multus es, ascende in siluam,& succide
tibi spatia in terra Pherezæi & Ra-
phaim: quia angusta est tibi possessio
montis Ephraim. *Cui responderunt fi- 16
lij Ioseph: Non poterimus ad montana
conscendere,cùm ferreis curribus vtã-
tur Chananæi,qui habitant in terra cã-
pestri,in qua sitæ sunt Bethsan cum vi-
culis suis, & Iesrael mediam possidens
vallem. * Dixitque Iosue ad domũ Io- 17
seph, Ephraim & Manasse: populus
multus es, & magnæ fortitudinis, non
habebis sortem vnam, * sed transibis 18
ad montem, & succides tibi,atque pur-
gabis ad habitandum spatia: & poteris
vltra procedere cùm subuerteris Cha-
nanæum, quem dicis ferreos habere
currus, & esse fortissimum.

CAP. XVIII.

Mittuntur qui describant Terram reliquarum septem tribuum & assignatur sors Beniamin.

Congregatiq; sunt omnes filij Israel 1
in Silo, ibique fixerunt tabernaculũ A
testimonij, & fuit eis Terra subiecta.
* Remanserant autem filiorum Israel 2
septem tribus, quæ necdum acceperant
possessiones suas. * Ad quos Iosue ait: 3
Vsquequo marcetis ignauia, & non in-
tratis ad possidendam Terram, quam
Dñs Deus patrum vestrorum dedit vo-
bis? *Eligite de singulis tribubus ternos 4
viros,ac mittam eos, & pergant atque
circumeant Terram, & describant eam
iuxta numerum vniuscuiusque multitu-
dinis:referántq; ad me quod descripse-
5 rint. *Diuidite vobis Terram in septem
partes: Iudas sit in terminis suis ab Au-
strali plaga, & domus Ioseph ab Aqui-
6 lone. *Mediam inter hos terram in se-
ptẽ partes describite: & huc venietis ad
me, vt corã Dño Deo vestro mittã vo-
7 bis hic sortem: *quia non est inter vos
pars Leuitarũ, sed sacerdotium Dñi est
eorum hæreditas,Gad autem & Ruben,
B & dimidia tribus Manasse iã acceperant
possessiones suas trans Iordanem ad O-
rientalẽ plagam: quas dedit eis Moyses
8 famulus Dñi. *Cúmq; surrexissent viri,
vt pergerent ad describendam Terram,
præcepit eis Iosue,dicens:Circuite ter-
ram & describite eã, ac reuertimini ad
me: vt hic coram Dño, in Silo,mittam
9 vobis sortem. * Itaque perrexerunt: &
lustrantes eam, in septem partes diui-
serunt,scribentes in volumine.Reuersí-
10 que sunt ad Iosue in castra Silo. * Qui
misit sortes corã Dño in Silo, diuisítq;
11 terram filiis Israel in septem partes.*Et
ascendit sors prima filiorum Benjamin
per familias suas, vt possiderent terram
12 inter filios Iuda & filios Ioseph.* Fuít-
que terminus eorum contra Aquilonẽ
à Iordane:pergens iuxta latus Iericho
septẽtrionalis plagæ, & inde cõtra Oc-
cidentem ad montana conscendens, &
13 perueniens ad solitudinem Bethauen, *
atque pertransiens iuxta ||Luzã ad Me- ||Gen.
ridiẽ,ipsa est Bethel,descenditq;in Ata- 28.d.
roth addar,in montem qui est ad Meri- 19.
14 diem Beth horũ inferioris: *Et inclinã-
C tur circuiens contra mare ad Meridiem
montis qui respicit Beth horon contra
Africum:suntque exitus eius in Cariath
baal, quæ vocatur & Cariathiarim, vr-
bem filiorum Iuda, hæc est plaga cõtra
15 mare,ad Occidentẽ. *A meridie autẽ ex
parte Cariathiarim egreditur terminus
cõtra mare, & peruenit vsque ad fontẽ
16 aquarum Nephtoa.*Descenditq;in par-
tem montis,qui respicit Vallẽ filiorum
Ennom: & est contra septentrionalem
plagam in extrema parte vallis Ra-
phaim.Descẽditque in Geennom(id est,
Vallẽ Ennõ) iuxta latus Iebusæi ad Au-
17 strum:& peruenit ad fontẽ Rogel,*trã-
siens ad Aquilonẽ, & egrediens ad En-
18 semes,id est,fontem solis:*& pertransiit
D vsq; ad tumulos,qui sunt è regione As-
census Adommim:descenditq; ad Aben-
boen,id est,lapidem Boen filij Ruben:&
19 pertransit ex latere Aquilonis ad cãpe-
stria: descẽditque in planitiẽ,& præter-
greditur contra Aquilonem Beth hagla:
suntque exitus eius cõtra linguã maris
salsissimi ab Aquilone in fine Iordanis
20 ad Australem plagam:*qui est terminus
illius ab Oriente, hæc est possessio filio-
rũ Benjamin per terminos suos in cir-
cuitu,

cuitu, & familias suas.*Fuerûntq; ciui- 21
tates ei⁹,Iericho & Beth hagla & Vallis
Casis, * Beth Araba & Samaraim & Be- 22
thel, * & Auim & Aphara & Ophara, 23
*Villa Emona & Ophni & Gabee:ciuita- 24
tes duodecim,& villæ earũ.* Gabaon & 25
Rama & Beroth,*& Mesphe & Caphara, 26
& Amosa &*Recem,Iarephel & Tharela, 27
*& Sela,Eleph,& Iebus, quæ est Ierusa- 28
lem,Gabaad & Cariath : ciuitates qua-
tuordecim,& villę earũ.Hæc est posses-
sio filiorum Benjamin iuxta familias
suas.

CAP. XIX.

Aßignantur sortes sex tribubus Simeon, Zabulon, Issachar, Aser, Nephthalim, Dan & Iosue.

ET egressa est sors secunda filiorum 1
Simeon per cognationes suas:fuitq; A
hereditas eorum,*in medio possessionis 2
filiorũ Iuda:Bersabee & Sabee & Mola-
da * & Hasersual, Bala & Asem, * & El- 3
thodal, Bethul & Harma, & Siceleg & 4
Bethmarchaboth & Harsersusa, * & 5
Bethlebahoth & Sarohen:ciuitates tre- 6
decim,& villę earũ.* Ain & Remmon & 7
Athar & Asan:ciuitates quatuor,& villę
earum:*omnes viculi per circuitum vr- 8
biũ istarũ vsq; ad Balaath Beer Ramath
contra Australem plagam. Hæc est he-
reditas filiorũ Simeon iuxta cognatio-
nes suas, * in possessione & funiculo fi- 9
liorũ Iuda : quia maior erat,& idcirco
filij Simeõ possederunt in medio here-
ditatis eorũ.*Ceciditq; sors tertia filio- 10
rũ Zabulon per cognationes suas:& fa-
ctus est terminus possessionis eorũ vsq;
Sarid : *Ascenditque de Mari & Merala, 11
& peruenit in Debbaseth, vsque ad tor-
rentem qui est contra Ieconam.* Et re- 12
uertitur de Sared contra Orientem in
fines Ceseleththabor : & egreditur ad
Dabereth, ascenditque contra Iaphie.
*Et inde pertransiit vsque ad Orientalẽ 13
plagã Gethhepher & Thacasin : & egre-
ditur in Remmon, Amthar & Noa.* Et 14
circuit ad Aquilonẽ Hanathon : suntq; B
egressus eius Vallis Iephtahel, * & Ca- 15
teth & Naalol & Semeron & Iedala &
Bethlehem : ciuitates duodecim,& villę
earũ:*Hæc est hereditas tribus filiorum 16
Zabulon per cognationes suas, vrbes &
viculi earum. * Issachar egressa est sors 17
quarta per cognationes suas, *fuitque 18
eius hereditas, Iezrael & Casaloth &
Sunem,* & Hapharaim & Seon, & Ana- 19
harath,*& Rabboth & Cesion,Abes,* & 20
Rameth, & Engannim, & Enhadda, & 21
Bethpheses.* Et peruenit terminus eius 22
vsq; Thabor & Sehesima & Bethsames:
erûntque exitus eius Iordanis : ciuita-
tes sedecim, & villæ earum. * Hæc est 23
possessio filiorum Issachar per cogna-
tiones suas, vrbes & viculi earum.* Ce- 24
ciditq; sors quinta tribui filiorum Aser
per cognationes suas:*fuitque terminus 25
eorum Halcath & Chali & Beten &
26 Axaph*& Elmelech & Amaad & Messal:
& peruenit vsque ad Carmelum maris
27 & Sihor & Labanath. * Ac reuertitur
contra Orientẽ Bethdagon : & pertran-
sit vsque Zabulon & vallem Iephtahel
C contra Aquilonem in Bethemec & Ne-
28 hiel. Egreditúrque ad læuam Cabul,* &
Abran & Hohob & Hamon & Cana, vs-
29 que ad Sidonem magnam, * reuertitúr-
que in Horma vsque ad ciuitatẽ muni-
tissimam Tyrum, & vsque Hosa : erûnt-
que exitus eius in mare de funiculo
30 Achziba:*& Amma & Apheh & Rohob,
31 ciuitates vigintiduæ, & villæ earũ.*Hęc
est possessio filiorum Aser per cognatio-
32 nes suas,vrbésque & viculi earũ.*Filio-
rum Nephthali sexta sors cecidit per fa-
33 milias suas : * & cœpit terminus de He-
leph & Elon in Saananim,& Adami,quę
est Neceb, & Iebnael vsque Lecum : &
34 egressus eorum vsq; ad Iordanem; * re-
uertitúrq; terminus contra Occidentẽ
in Azanotthabor, atque inde egreditur
in Hucuca, & pertransit in Zabulon cõ-
tra Meridiem, & in Aser contra Occi-
dentem, & in Iuda ad Iordanem contra
35 ortum solis,* ciuitates munitissimæ As-
sedim, Ser, & Emath,& Reccath & Ce-
36 nereth, * & Edema & Arama, Asor * &
37 Cedes & Edrai, Enhasor, * & Ieron &
38 Magdalel,Horen & Bethanath & Beth-
sames:ciuitates decem & nouẽ, & villæ
39 earũ.* Hæc est possessio tribus filiorum
Nephthali per cognationes suas, vrbes
40 & viculi earum.*Tribui filiorũ Dan per
familias suas egressa est sors septima:
41 * & fuit terminus possessionis eius Sara
D & Esthaol,& Hirsemes,id est,ciuitas so-
42 lis.*Selebin & Aialon & Iethala,* Elon
43 & Themna & Acron,*Elthece, Gebbe-
44 thon & Balaath, * & Iud & Bane & Ba-
45 rach & Gethremmon, * & Meiarcon &
46 Arecon, cum termino qui respicit Iop-
47 pen,* & ipso fine concluditur. Ascende-
rúntque filij Dan,& pugnauerunt con-
tra Lesem, ceperúntque eam:& percus-
serunt eam in ore gladij, possederunt,
& habitauerunt in ea, vocantes nomen
eius Lesem Dan, ex nomine Dan patris
48 sui. * Hæc est possessio tribus filiorum
Dan per cognationes suas, vrbes & vi-
49 culi earum. * Cúmque complesset sorte
diuidere terram singulis per tribus suas,
dederunt filij Israel possessionem Iosue
50 filio Num in medio sui, * iuxta præce-
ptum Domini, vrbem quam postulauit,
Thamnath Saraa in monte Ephraim :
& ædificauit ciuitatem,habitauitque in
51 ea.* Hæ sunt possessiones,quas sorte di-
uiserunt Eleazar sacerdos & Iosue filius
Num, & principes familiarum ac tri-
buum filiorum Israel, in Silo coram
Domino ad ostium tabernaculi testi-
monij, partitique sunt Terram.

CAP.

CAP. XX.

Sex refugij ciuitates : & qui ad eas possint confugere : & quamdiu ibi remanere debeant.

ET locutus est Dñs ad Iosue, dicens: 1
Loquere filiis Israel,& dic eis : *Se- A
|| Nu. parate vrbes fugitiuorum , || de quibus 2
35. b. locutus sum ad vos per manum Moysi
10. * vt confugiat ad eas quicúmq; animam 3
Deut. percusserit nesciens & possit euadere irã
19.d.2 proximi,qui vltor est sanguinis : * cùm 4
ad vnã harum confugerit ciuitatũ , sta- B
bit ante portã ciuitatis , & loquetur se-
nioribus vrbis illius ea quæ se cõpro-
bent innocentẽ:sicque suscipiẽt eum,&
dabunt ei locũ ad habitandũ.* Cùmque 5
vltor sanguinis eũ fuerit persecutus,nõ
tradent in manus eius : quia ignorans
percussit proximũ eius, nec ante biduũ,
triduùmve,eius probatur inimicus.* Et 6
habitabit in ciuitate illa,donec stet an- D
te iudicium causam reddens facti sui,&
moriatur sacerdos magnus , qui fuerit
in illo tempore:tũc reuertetur homici-
da, & ingredietur ciuitatẽ & domũ suã
de qua fugerat.*Decreuerúntque Cedes 7
in Galilæa montis Nephthali, & Sichen
in monte Ephraim, & Cariatharbe, ipsa 8
est Hebron,in monte Iuda.*Et trans Ior-
danem contra Orientalem plagam Ieri-
||Deu. cho, || statuerunt Bosor, quæ sita est in
4. g. campestri solitudine , dè tribu Ruben,
43. & Ramoth in Galaad de tribu Gad , & 9
Gaulon in Basan de tribu Manasse.* Hæ
ciuitates constitutæ sunt cunctis filiis 10
Israel , & aduenis qui habitabant inter
eos : vt fugeret ad eas qui animam nes-
cius percussisset , & non moreretur in
manu proximi, effusum sanguinem vin- 11
dicare cupientis, donec staret ante po-
pulum expositurus causam suam.

CAP. XXI.

Leuitis aßignantur ciuitates quadraginta octo cum suburbanis : & completa Dei promißione pax & requies datur filiis Israel.

ACcesserúntq; principes familiarum 1
Leui ad Eleazarum sacerdotem, & A
Iosue filiũ Nun , & ad duces cognatio-
num per singulas tribus filiorum Israel: 2
*locutique sunt ad eos in Silo Terræ
Chanaan,atq; dixerunt:|| Dñs præcepit
|| Nu. per manũ Moysi,vt darẽtur nobis vrbes
35.a.2 ad habitandum,& surburbana earum ad
alenda iumenta.* Dederúntque filij Is- 3
rael de possessionibus suis iuxta impe-
rium Dñi , ciuitates & suburbana earũ.
*Egressáq; est sors in familiã Caath filio- 4
rũ Aaron sacerdotis de tribub9 Iuda, &
Simeõ,& Benjamin,ciuitates tredecim:
*Et reliquis filiorũ Caath,id est,Leuitis 5
qui superfuerãt,de tribubus Ephraim,&
Dan,& dimidia tribu Manasse,ciuitates
decem. * Porrò filiis Gerson egressa est 6
sors,vt acciperẽt de tribubus Issachar &
Aser Nephthali , dimidiáque tribu Ma-
nasse in Basan, ciuitates numero trede-
7 cim. * Et filiis Merari per cognationes
suas de tribubus Ruben & Gad & Zabu-
8 lon,vrbes duodecim.*Dederúntque filij
Israel Leuitis ciuitates & suburbana ea-
rum , sicut præcepit Dñs per manum
9 Moysi,singulis sorte tribuentes.*De tri-
B bubus filiorũ Iuda & Simeõ dedit Iosue
10 ciuitates:||quarũ ista sunt nomina,*filiis || 1.
Aarõ per familias Caath Leuitici gene- Par.6
ris (prima enim sors illis egressa est.) e.55.
11 *Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur
Hebron , in monte Iuda , & suburbana || Sup.
12 eius per circuitũ.*|| Agros verò & villas 14. d.
eį , dederat Caleb filio Iephone ad pos- 14.
13 sidendũ.* Dedit ergo filiis Aaron sacer-
dotis Hebron confugij ciuitatẽ, ac su-
burbana eius,& Lobnã cum suburbanis
14 suis:* & Iether,& Estemo,* & Holon,&
15 Dabir, * & Ain, & Ietha, & Bethsames,
16 cũ suburbanis suis:ciuitates nouem , de
17 tribubus,vt dictũ est, duabus.* De tribu
autem filiorum Benjamin , Gabaon, &
18 Gabae,* & Anathoth & Almon,cum su-
19 burbanis suis : ciuitates quatuor.* Om-
nes simul ciuitates filiorum Aaron sa-
cerdotis,tredecim,cum suburbanis suis.
20 * Reliquis verò per familias filiorum
Caath Leuitici generis , hæc est data
21 possessio. * De tribu Ephraim vrbes cõ-
fugij,Sichen cũ suburbanis suis in mon-
22 te Ephraim , & Gazer * & Cibsaim &
Beth-horon,cũ suburbanis suis, ciuita-
23 tes quatuor.*De tribu quoquè Dan El-
24 theco & Gabathon , * & Aialon & Ge-
C thremmon , cum suburbanis suis, ciui-
25 tates quatuor. * Porrò de dimidia tri-
bu Manasse , Thanach & Gethremmon,
26 cum suburbanis suis , ciuitates duæ.
*Omnes ciuitates decem, & suburbana
earum,datæ sunt filiis Caath inferioris
27 gradus.* Filiis quoque Gerson Leuitici
generis dedit de dimidia tribu Manasse
confugij ciuitates, Gaulon in Basan,&
*Bosram, cum suburbanis suis, ciuitates
28 duas.* Porrò de tribu Issachar,Cesion,
29 & Dabereth,*& Iaramoth, & Engãnim,
cum suburbanis suis,ciuitates quatuor.
30 *De tribu autẽ Aser,& Masal,& Abdon,
31 *& Helcath & Rohob , cum suburbanis
32 suis,ciuitates quatuor. * De tribu quo-
que Nephthali ciuitates confugij Cedes
in Galilæa, & Hammoth, Dor , & Car-
thã,cum suburbanis suis, ciuitates tres.
33 * Omnes vrbes familiarum Gerson,tre-
34 decim, cum suburbanis suis.* Filiis au-
tẽ Merari Leuitis inferioris gradus per
familias suas data est de tribu Zabulon,
35 Iecnam & Cartha * & Dãna & Naalol,
ciuitates quatuor cum suburbanis suis.
36 * De tribu Ruben vltra Iordanẽ contra
D Iericho ciuitates refugij, Bosor in soli-
tudine,Misor & Iaser & Iethson & Me-
phaad,ciuitates quatuor cum suburba-
nis

nis suis. *De Tribu Gad ciuitates cōfu- 37
gij, Ramoth in Galaad, & Manaim &
Hesebon & Iaser, ciuitates quatuor cum
suburbanis suis. *Omnes vrbes filiorum 38
Merari per familias & cognationes suas
duodecim. * Itaque ciuitates vniuersæ 39
Leuitarū in medio possessionis filiorum
Israël fuerunt quadraginta octo * cùm 40
suburbanis suis, singulæ per familias di-
stributæ. *Deditq; Dñs Deus Israëli om- 41
nem terram, quam traditurū se patribus
eorum iurauerat: & possederunt illam,
atque habitauerūt in ea. *Dataq; est ab 42
eo pax in omnes per circuitū nationes:
nullúsque eis hostiū resistere ausus est,
sed cuncti in eorū ditionē redacti sunt.
* Ne vnum quidem verbum, quod illis 43
præstiturum se esse promiserat, irritum
fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAPVT XXII.

Remissa ad suam possessionem trans Iordanem Tribus Ruben & Gad & dimidia Manasse, suspicionem mouens ceteris Tribubus propter extinctum altare: sed missi legati suscipiunt iustam eorum excusationem.

EOdem tēpore vocauit Iosue Rube- 1
nitas, & Gaditas, & dimidiā Tribum A
Manasse, *dixítque ad eos: Fecistis om- 2
nia quæ præcepit vobis Moyses famu-
lus Dñi: mihi quoque in omnibus obe-
distis, *nec reliquistis fratres vestros lō- 3
go tempore vsque in præsentem diem,
custodientes imperium Dñi Dei vestri.
* Quia igitur dedit Dominus Deus ve- 4
ster fratribus vestris quietem & pacem,
sicut pollicitus est: reuertimini, & ite
in tabernacula vestra, & in terram pos-
|| Nu. sessionis, || quam tradidit vobis Moyses
32. f. famulus Dñi trans Iordanem: *ita dum- 5
33. taxat, vt custodiatis attentè, & operè
Sup. 13 compleatis mandatum & legem quam
b. 8. præcepit vobis Moyses famulus Dñi,
vt diligatis Dñm Deum vestrum, & am-
buletis in omnibus viis eius, & obser-
uetis mandata illius, adhæreatísque ei,
ac seruiatis in omni corde, & in omni B
anima vestra. * Benedixítque eis Iosue, 6
& dimisit eos. Qui reuersi sunt in ta-
bernacula sua. * Dimidiæ autem tri- 7
bui Manasse possessionem Moyses de-
derat in Basan: & idcirco mediæ quæ
superfuit, dedit Iosue sortem inter cæ-
teros fratres suos trans Iordanem ad
Occidentalem plagam. Cúmque di-
mitteret eos in tabernacula sua, & be-
nedixisset eis, * dixit ad eos: In multa 8
substantia atque diuitiis reuertimini
ad sedes vestras, cum argento & auro,
ære ac ferro, & veste multiplici: di-
uidite prædam hostium cum fratribus
vestris. * Reuersique sunt, & abierunt 9
filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tri-
bus Manasse, à filiis Israël de Silo, quæ
sita est in Chanaan, vt intrarent Ga-
laad Terram possessionis suæ, quam
obtinuerant iuxta imperium Domini
10 in manu Moysi. * Cúmque venissent ad
C tumulos Iordanis in Terram Chanaan,
ædificauerunt iuxta Iordanem altare
11 infinitæ magnitudinis. * Quod cùm au-
dissent filij Israël, & ad eos certi nuntij
detulissent, ædificasse filios Ruben, &
Gad, & dimidiæ tribus Manasse, altare
in Terra Chanaan, super Iordanis tu-
12 mulos, contra filios Israel: *conuene-
runt omnes in Silo, vt ascenderent &
13 dimicarent contra eos. *Et interim mi-
serunt ad illos in Terram Galaad Phi-
14 nees filium Eleazari sacerdotis, *& de-
cem principes cum eo, singulos de sin-
15 gulis tribubus. * Qui venerunt ad fi-
lios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus
Manasse, in Terram Galaad, dixerúnt-
16 que ad eos: *Hæc mandat omnis popu-
lus Domini: Quæ est ista transgressio?
Cur reliquistis Dominū Deum Israël,
ædificantes altare sacrilegum, & à cul-
17 tu illius recedentes? * An parum vobis
D est || quod peccastis in Beelphegor, & || Nu.
vsque in præsentem diem macula hu- 25. a. 3.
ius sceleris in nobis permanet? multi- Deut.
18 que de populo corruerunt. *Et vos ho- 4. a. 3.
die reliquistis Dominum, & cras in
vniuersum Israël ira eius deseuiet.
19 * Quòd si putatis immundam esse ter-
ram possessionis vestræ, transite ad
Terram, in qua tabernaculum Domini
est, & habitate inter nos: tantùm vt à
Domino, & à nostro consortio non re-
cedatis, ædificato altari præter altare
20 Domini Dei nostri. * || Nonne Achan || Sup.
filius Zare præteriit mandatum Domi- 7. a. 1.
ni, & super omnem populum Israel ira
eius incubuit? Et ille erat vnus homo,
atque vtinam solus periisset in scelere
21 suo. * Responderúntque filij Ruben &
Gad, & dimidia tribus Manasse, princi-
22 pibus legationis Israël: * Fortissimus
E Deus Dominus, Fortissimus Deus
Dominus, ipse nouit, & Israël simul
intelliget: si præuaricationis animo
hoc altare construximus, non custo-
23 diat nos, sed puniat nos in præsenti:
* & si ea mente fecimus, vt holocau-
sta, & sacrificium, & pacificas victimas
24 super eo imponeremus, ipse quærat &
iudicet: * & non ea magis cogitatione
atque tractatu, vt diceremus. Cras di-
cent filij vestri filiis nostris: Quid vobis
25 & Domino Deo Israël: * terminum
posuit Dominus inter nos & vos, ô fi-
lij Ruben, & filij Gad, Iordanem flu-
uium: & idcirco partem non habetis in
Domino. Et per hanc occasionē auer-
tent filij vestri filios nostros à ti-
more Domini. Putauimus itaque me-
26 lius, * & diximus: Extruamus nobis
F altare, non in holocausta, neque ad vi-
27 ctimas offerendas, * sed in testimo-

nium inter nos & vos, & sobolem no-
strã vestrámque progeniem,vt seruia-
mus Domino,& iuris nostri sit offerre,
& holocausta, & victimas, & pacificas
hostias : & nequaquam dicant cras filij
vestri filiis nostris : Non est vobis pars
in Domino. *Quod si voluerint dicere, 28
respondebunt eis: Ecce altare Domini,
quod fecerunt patres nostri,non in ho-
locausta, neq; in sacrificium,sed in te-
stimonium nostrum ac vestrum. * Absit 29
à nobis hoc scelus,vt recedamus à Do-
mino,& eius vestigia relinquamus, ex-
tructo altari ad holocausta, & sacrifi-
cia, & victimas offerendas,præter alta-
re Domini Dei nostri, quod extructum
est ante tabernaculum eius. * Quibus 30
auditis, Phinees sacerdos, & principes
legationis Israëliqui erant cum eo,pla-
cati sunt : & verba filiorum Ruben, & G
Gad, & dimidiæ tribus Manasse, liben-
tissimè susceperunt. * Dixitq; Phinees 31
filius Eleazari sacerdos ad eos : Nunc
scimus quod nobiscum sit Dominus,
quoniam alieni estis à præuaricatione
hac, & liberasti filios Israel de manu
Domini. * Reuersúsque est cum princi- 32
pibus, à filiis Ruben & Gad, de Terra
Galaad : finium Chanaã,ad filios Israël,
& retulit eis. * Placuítque sermo cun- 33
ctis audientibus, & laudauerunt Deum
filij Israël, & nequaquam vltra dixe-
runt, vt ascenderent contra eos, atque
pugnarent, & delerent Terram posses-
sionis eorum. *Vocauerúntque filij Ru- 34
ben, & filij Gad, altare quod extruxe-
rant, Testimonium nostrum,quod Do-
minus ipse sit Deus.

CAP. XXIII.

Iosue senex, iámque moribundus, exhortatur filios Israel ad seruanda Dei præcepta, & cauendum societatem cum Gentibus.

EVoluto autem multo tempore,post- 1
quam pacem dederat Dominus Is- A
raëli, subiectis in gyro nationibus vni-
uersis,& Iosue iam longæuo, & perse-
nilis ætatis: *Vocauit Iosue omnem Is- 2
raëlem, maiorésque natu, & princi-
pes ac duces, & magistros, dixitque ad
eos : Ego senui, & progressioris ætatis
sum : * vósque cernitis omnia, quæ fe- 3
cerit Dominus Deus vester cunctis per
circuitum nationibus, quo modo pro
vobis ipse pugnauerit : * & nunc quia 4
vobis sorte diuisit omnem Terram, ab
Orientali parte Iordanis, vsque ad
mare magnum, multæque adhuc su-
persunt nationes : * Dominus Deus 5
vester disperdet eas & auferet à facie B
vestra,& possidebitis Terram, sicut vo-
bis pollicitus est. * Tantùm conforta- 6
mini, & estote soliciti, vt custodiatis
cuncta quæ scripta sunt in volumine
legis Moysi:& non declinetis ab eis ne-
que ad dexteram, neque ad sinistram :
7 * ne postquam intraueritis ad Gentes,
quæ inter vos futuræ sunt, iureris in
nomine deorum earum,& seruiatis eis
8 & adoretis illos : * sed adhæreatis Do-
mino Deo vestro : quod fecistis vsque
9 in diem hanc. * Et tunc auferet Domi-
nus Deus in conspectu vestro gentes
C magnas & robustissimas, & nullus vo-
10 bis resistere poterit. * Vnus è vobis
persequetur hostium mille viros : quia
Dominus Deus vester pro vobis ipse
11 pugnabit, sicut pollicitus est. * Hoc
tantùm diligentissimè præcauete, vt
12 diligatis Dñm Deum vestrum. * Quòd
si volueritis gentium harum, quæ in-
ter vos habitant, erroribus adhærere,
& cum eis misere connubia, atque
13 amicitias copulare : * iam nunc scitote
quòd Dominus Deus vester non eas
D deleat ante faciem vestram,sed sint vo-
bis in foueam ac laqueum, & offendi-
culum ex latere vestro,& sudes in ocu-
lis vestris, donec vos auferat atque di-
sperdat de Terra hac optima,quam tra-
14 didit vobis. * ||En ego hodie ingredior 3.Reg
viam vniuersæ terræ, & toto animo 2.a.2
cognoscetis, quòd de omnibus ver-
bis, quæ se Dominus præstiturum vo-
bis esse pollicitus est, vnum non præ-
15 terierit incassum. * Sicut ergo impleuit
opere quod promisit, & prospera cun-
cta venerunt, sic adducet super vos
quidquid malorum comminatus est,
donec vos auferat atque disperdat de
Terra hac optima, quam tradidit vo-
16 bis,*eo quòd præterieritis pactum Do-
mini Dei vestri, quod pepigit vobis-
cum, & seruieritis diis alienis, & ado-
raueritis eos:citò atque velociter con-
surget in vos furor Domini, & aufere-
mini ab hac Terra optima, quam tra-
didit vobis.

CAP. XXIV.

Commemorantur beneficia Israelitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino, mors Iosue, sepultura ossium Ioseph, & mors Eleazari sacerdotis.

1 COngregauítq; Iosue omnes Tribus
A Israël in Sichem,& vocauit maio-
res natu,ac principes,& iudices, & ma-
gistros : steterúntque in conspectu Do- ||Gen.
2 mini : * & ad populum sic locutus est: 11.d.
Hæc dicit Dominus Deus Israël: Trans 26.
fluuium habitauerunt patres vestri ab ||Gen.
initio, || Thare pater Abraham & Na- 11.d.
3 chor:seruierúntque diis alienis. *||Tuli 31.
ergo patrem vestrum Abraham de Me- ||Gen.
sopotamiæ finibus : & adduxi eum in 21.a.1
Terram Chanaan : multiplicauíque se- ||Gen.
4 men eius, * || & dedi ei Isaac : Illique 25.d.
rursum dedi Iacob & Esau. || E quibus, 26.
Esau dedi montē Seir ad possidendum: ||Gen.
|| Iacob vero, & filij eius descenderunt 16.a.
5 in Ægyptum. * || Misique Moysen & ||Gen.
Aaron 36.a.

|| Exo. Aaron, & percussi Ægyptum multis si- B
3. c.10 gnis atque portentis.* || Eduxique vos & 6
& 12. patres vestros de Ægypto, & venistis
f. 37. ad mare: persecutique sunt Ægyptij pa-
14.b.9 tres vestros cum curribus & equitatu,
|| Exo. vsque ad Mare rubrum. * Clamauerunt 7
14.b.9 autem ad Dominum filij Israel: || qui
posuit tenebras inter vos & Ægyptios,
& adduxit super eos mare, & operuit
eos. Viderunt oculi vestri cuncta quæ
in Ægypto fecerim, & habitastis in so-
litudine multo tempore:* & introduxi 8
vos in Terram Amorrhæi, qui habita-
|| Nu. bat trans Iordanem. || Cúmque pugna-
21. e. rent contra vos, tradidi eos in manus
24. vestras & possedistis Terram eorum,
|| Nu. atque interfecístis eos.* || Surrexit au- 9
22. a. tem Balac filius Sephor rex Moab, &
5. pugnauit contra Israelem. Misítque &
vocauit Balaam filium Beor, vt male- C
diceret vobis:* & ego nolui audire 10
eum, sed è contrario per illum benedi-
xi vobis, & liberaui vos de manu eius.
|| Sup. * || Transistísque Iordanem, & venistis
3.d.14 ad Iericho. Pugnauerúntq; contra vos 11
& 6. viri ciuitatis eius, Amorrhæus, & Phe-
a.1.& rezæus, & Chananæus, & Hethæus, &
11.a.4 Gergesæus & Heuæus, & Iebusæus: &
|| Exo. tradidi illos in manus vestras.* || Misí- 12
23.f. que ante vos crabrones: & eieci eos
28. de locis suis, duos reges Amorrhæo-
Deut. rum, non in gladio nec in arcu tuo.
7. c. *Dedique vobis Terram, in qua non la- 13
20. borastis, & vrbes quas non ædificastis,
Sup.11 vt habitaretis in eis: vineas & oliueta,
d 10. quæ non plantastis. * || Nunc ergo ti- 14
|| 1. mete Dominum, & seruite ei perfecto
Reg. corde atque verissimo: & auferte deos, D
7.a.3. quibus seruierunt patres vestri in Me-
Tob. sopotamia & in Ægypto, ac seruite Do-
14. c. mino.* Sin autem malum vobis vide- 15
10. tur vt Domino seruiatis, optio vobis
datur: eligite hodie quod placet, cui
seruire potissimùm debeatis, vtrùm
diis, quibus seruierunt patres vestri in
Mesopotamia, an diis Amorrhæorum,
in quorum Terra habitatis: ego autem
& domus mea seruiemus Domino.*Res- 16
ponditque populus, & ait: Absit à no-
bis vt relinquamus Dominum, & ser-
uiamus diis alienis. * Dominus Deus 17
noster ipse eduxit nos, & patres no-
stros, de Terra Ægypti, de domo serui-
tutis: fecítque videntibus nobis signa
ingentia, & custodiuit nos in omni via,
per quam ambulauimus, & in cunctis
populis, per quos transiuimus. * Et eie- 18
cit vniuersas gentes, Amorrhæum ha-
bitatorem Terræ, quã nos intrauimus.
Seruiemus igitur Domino, quia ipse est E
Deus noster.* Dixítque Iosue ad popu- 19
lum: Non poteritis seruire Domino:
Deus enim sanctus, & fortis æmulator
est, nec ignoscet sceleribus vestris at-
que peccatis. * Si dimiseritis Domi- 20
num, & seruieritis diis alienis, conuer-
tet se, & affliget vos atque subuertet
21 postquam vobis præstiterit bona. * Di-
xítque populus ad Iosue: Nequaquam
ita vt loqueris, erit, sed Domino ser-
22 uiemus. * Et Iosue ad populum. Testes,
inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vo-
bis Dominum vt seruiatis ei. Respon-
23 derúntque: Testes.* Nunc ergo, ait, au-
F ferte deos alienos de medio vestri, &
inclinate corda vestra ad Dominum
24 Deum Israel.* Dixítque populus ad Io-
sue: Domino Deo nostro seruiemus, &
obedientes erimus præceptis eius:
25 * Percussit ergo Iosue in die illo fœ-
dus, & proposuit populo præcepta at-
26 que iudicia in Sichem. * Scripsit quo-
que omnia verba hæc in volumine le-
gis Domini: & tulit lapidem pergran-
dem, posuítque eum subter quercum,
27 quæ erat in Sanctuario Domini:* &
dixit ad omnem populum: En lapis iste
erit vobis in testimonium, quod au-
dierit omnia verba Domini quæ locu-
tus est vobis: ne fortè postea negare
velitis, & mentiri Domino Deo vestro.
28 * Dimisítque populum, singulos in pos-
29 sessionem suam. * Et post hæc mortuus
est Iosue filius Nun seruus Domini,
30 centum & decem annorum: * sepelie-
G rúntque eum in finibus possessionis suæ
in Thamnathsare, quæ est sita in mon-
te Ephraim, à Septemtrionali parte
31 montis Gaas. * Seruiuítque Israel Do-
mino cunctis diebus Iosue, & senio-
rum qui longo vixerunt tempore post
Iosue, & qui nouerunt omnia opera
32 Domini quæ fecerat in Israel. * || Ossa || Gen.
quoque Ioseph, quæ tulerant filij Israel 50. d.
de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in 24.
parte agri, || quem emerat Iacob à filiis Exod.
Hemor patris Sichem, centum nouellis 13.
ouibus, & fuit in possessionem filiorum d. 19.
33 Ioseph. * Eleazar quoque filius Aaron || Gen.
mortuus est: & sepelierunt eum in Ga- 33. d.
baath Phinees filij eius, quæ data est ei 19.
in monte Ephraim.

LIBER IVDICVM.

Hebraïcè Sophetim.

CAPVT PRIMVM.

Iuda duce vnà cum fratre ipsius Simeone plurima gentium ciuitates, expugnantur. Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarij seruantur.

POST mortem Iosue consulue- 1
runt filij Israel Dominum, di- A
centes: Quis ascendet ante nos
contra Chananæum, & erit dux
belli? * Dixitque Dominus: Iudas ascen- 2
det: ecce tradidi Terram in manus
eius. * Et ait Iudas Simeoni fratri suo: 3
Ascende mecum in sortem meam, &
pugna contra Chananæum, vt & ego
pergam tecum in sortem tuam. Et abiit
cum eo Simeon. * Ascenditque Iudas, 4
& tradidit Dominus Chananæum ac
Pherezæum in manus eorum: & per-
cusserunt in Bezec decem millia viro-
rum. * Inueneruntque Adonibezec in 5
Bezec, & pugnauerunt contra eum, ac B
percusserunt Chananæum & Phere-
zæum. * Fugit autem Adonibezec: quem 6
persecuti comprehenderunt, cæsis sum-
mitatibus manuum eius ac pedum.
* Dixitque Adonibezec: Septuaginta 7
reges, amputatis manuum ac pedum
summitatibus, colligebant sub mensa
mea ciborum reliquias: sicut feci, ita
reddidit mihi Deus. Adduxeruntque
eum in Ierusalem, & ibi mortuus est.
* Oppugnantes ergo filij Iuda Ierusa- 8
lem, ceperunt eam, & percusserunt in
ore gladij, tradentes cunctam incendio
ciuitatem. * Et postea descendentes pu- 9
gnauerunt contra Chananæum, qui ha-
bitabat in montanis, & ad meridiem, &
|| Ios. 15 d. 14. in campestribus. * || Pergensque Iudas, 10
contra Chananæum, qui habitabat in C
Hebron, (cuius nomen fuit antiquitus
Cariath Arbe) percussit Sesai, & Ahi-
man, & Tholmai: * atque inde profectus 11
abiit ad habitatores Dabir, cuius no-
men vetus erat Cariath Sepher, id est,
ciuitas literarum. * Dixitque Caleb: 12
Qui percusserit Cariath Sepher, & va-
stauerit eam, dabo ei Axam filiam meam
vxorem. * Cumque cepisset eam Otho- 13
niel filius Cenez frater Caleb minor,
dedit ei Axam filiam suam coniugem.
* Quam pergentem in itinere monuit 14
vir suus vt peteret à patre suo agrum.
Quæ cum suspirasset sedens in asino, di-
xit ei Caleb: Quid habes? * At illa res- 15
pondit: Da mihi benedictionem, quia D
terram arentem dedisti mihi: da & ir-
riguam aquis. Dedit ergo ei Caleb ir-
riguum superius, & irriguum inferius.
* Filij autem Cinæi cognati Moysi, as- 16
cenderunt de ciuitate palmarum, cum
filiis Iuda, in desertum sortis eius,
quod est ad meridiem Arad, & habita-
uerunt cum eo. * Abiit autem Iudas 17
cum Simeone fratre suo, & percusse-
runt simul Chananæum qui habitabat
in Sephaath, & interfecerunt eum. Vo-
catumque est nomen vrbis, Horma, id
est, anathema. * Cepitque Iudas Gazam 18
cum finibus suis, & Ascalonem, atque
Accaron cum terminis suis. * Fuitque 19
E Dominus cum Iuda, & montana posse-
dit: nec potuit delere habitatores val-
lis, quia falcatis curribus abundabant.
20 * Dederuntque Caleb Hebron, || sicut || Num. 14. d. 24. Ios. 15 c. 14.
dixerat Moyses, qui deleuit ex ea tres
21 filios Enac. * Iebusæum autem habita-
torem Ierusalem non deleuerunt filij
Beniamin: habitauitque Iebusæus cum
filiis Beniamin in Ierusalem, vsque in
22 præsentem diem. * Domus quoque Io-
seph ascendit in Bethel, fuitque Domi-
23 nus cum eis. * Nam cum obsiderent vr-
24 bem, quæ prius Luza vocabatur, * vide-
runt hominem egredientem de ciuita-
te, dixeruntque ad eum: Ostende nobis
introitum ciuitatis, & faciemus tecum
25 misericordiam. * Qui cum ostendisset
eis, percusserunt vrbem in ore gladij:
hominem autem illum, & omnem co-
26 gnationem eius, dimiserunt. * Qui di-
F missus, abiit in Terram Hetthim, & ædi-
ficauit ibi ciuitatem, vocauitque eam
Luzam: quæ ita appellatur vsque in
27 præsentem diem. * Manasses quoque
non deleuit Bethsan, & Thanac cum
viculis suis, & habitatores Dor, & Ie-
blaam, & Mageddo cum viculis suis,
cœpitque Chananæus habitare cum eis.
28 * Postquam autem confortatus est Is-
rael, fecit eos tributarios, & delere no-
29 luit. * Ephraim etiam non interfecit
Chananæum, qui habitabat in Gazer,
30 sed habitauit cum eo. * Zabulon non
deleuit habitatores Cetron & Naalol:
sed habitauit Chananæus in medio
eius, factusque est ei tributarius. * Aser
31 quoque non deleuit habitatores Acho,
G & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Hel-
32 ba, & Aphec, & Rohob: * habitauitque
in medio Chananæi habitatoris illius
33 terræ, nec interfecit eum. * Nephthali
quoque non deleuit habitatores Beth-
sames, & Bethanath: & habitauit inter
Chananæum habitatorem Terræ, fue-
runtque ei Bethsamitæ & Bethanitæ
34 tributarij. * Arctauitque Amorrhæus
filios Dan in monte, nec dedit eis locum
33 vt ad planiora descenderent: * habita-
uitque in monte Hares, quod interpre-
tatur testaceo, in Aialon & Salebim. Et
aggrauata est manus domus Ioseph, fa-
36 ctusque est ei tributarius. * Fuit autem
terminus Amorrhæi ab Ascensu Scor-
pionis, petra, & superiora loca.

CAP. II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito flet populus: post mortem tamen Iosue & coæuorum Israel frequenter liberatus semper in peiora recidit.

1 ASCenditque Angelus Domini de
A Galgalis ad Locum flentium, & ait:
Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in
Terram, pro qua iuraui patribus ve-
stris: & pollicitus sum, vt non facerem
irritum pactum meum vobiscum in
sempi

sempiternum:* ita dumtaxat vt non fe- 2
riretis fœdus cum habitatoribus Terræ
huius,sed aras eorum subuerteretis : &
noluistis audire vocem meam : cur hoc
fecistis ? * Quam ob rem nolui delere 3
eos à facie vestra : vt habeatis hostes,&
dij eorum sint vobis in ruinam.* Cúm- 4
que loqueretur Angelus Dñi hæc ver-
ba ad omnes filios Israel : eleuauerunt
ipsi vocem suam,& fleuerunt.* Et voca- 5
tum est nomen loci illius : Locus flen- B
tium,siue lachrymarum:immolauerúnt-
|| *Ios.* que ibi hostias Domino.*||Dimisit ergo 6
24. g. Iosue populum , & abierunt filij Israel
28. vnusquisque in possessionem suam , vt
obtinerent eam : * seruierúntque Dño 7
cunctis diebus eius , & seniorum qui
longo post eum vixerunt tempore , &
nouerant omnia opera Dñi quæ fecerat
cum Israel. * Mortuus est autem Iosue 8
filius Nun famulus Dñi, centum & de-
cem annorum , * & sepelierunt eum in 9
finibus possessionis suæ in Thamnathsa-
re in monte Ephraim, à Septemtriona-
li plaga montis Gaas. * Omnisque illa 10
generatio congregata est ad patres suos:
& surrexerunt alij , qui non nouerant
Dominum, & opera quæ fecerat cum
Israel. * Fecerúntque filij Israel ma- 11
lum in conspectu Domini , & seruie-
runt Baalim. * Ac dimiserunt Domi- 12
num Deum patrum suorum , qui edu- C
xerat eos de Terra Ægypti : & secuti
sunt deos alienos,deósque populorum,
qui habitabant in circuitu eorum , &
adorauerunt eos : & ad iracundiam
concitauerunt Dominum,* dimittentes 13
eum, & seruientes Baal & Astaroth.
* Iratúsque Dominus contra Israel,tra- 14
didit eos in manus diripientium : qui
ceperunt eos , & vendiderunt hostibus
qui habitabant per gyrum : nec potue-
runt resistere aduersariis suis : * sed 15
quocumque pergere voluissent, manus
Domini super eos erat , sicut locutus
est, & iurauit eis : & vehementer affli-
cti sunt. * Suscitauítque Dominus iudi- 16
ces , qui liberarent eos de vastantium
manibus : sed nec eos audire volue-
runt, * fornicantes cum diis alienis , & 17
adorantes eos. Citò deseruerunt viam
per quam ingressi fuerant patres eo-
rum : & audientes mandata Domini,
omnia fecere contraria.* Cúmque Do- 18
minus iudices suscitaret , in diebus eo- D
rum flectebatur misericordia , & au-
diebat afflictorum gemitus , & libera-
bat eos de cæde vastantium. * Post- 19
quam autem mortuus esset iudex , re-
uertebantur, & multo faciebant peiora
quàm fecerant patres eorum , sequen-
tes deos alienos , seruientes eis,& ado-
rantes illos. Non dimiserunt adinuen-
tiones suas , & viam durissimam , per
quam ambulare consueuerunt. * Ira- 20
túsque est furor Domini in Israel , &
ait : Quia irritum fecit gens ista pactum
meum , quod pepigeram cum patribus
21 eorum , & vocem meam audire con-
22 tempsit : * & ego non delebo gentes,
quas dimisit Iosue: & mortuus est : * vt
in ipsis experiar Israel , vtrùm custo-
23 diant viam Domini : & ambulent in ea,
sicut custodierunt patres eorum , an-
non. * Dimisit ergo Dominus omnes
nationes has , & citò subuertere no-
luit, nec tradidit in manus Iosue:

CAP. III.

Israel sociatur gentibus à Domino derelictis , ad ipsius exercitationem : ideò sæpiùs per extraneos reges affligitur, sed resipiscens, per Othoniel. Aod, & Samgar liberatur.

HÆ sunt gentes quas Dominus de-
1 reliquit , vt erudiret in eis Israe-
A lem , & omnes qui non nouerant bella
2 Chananæorum. * Vt postea discerent
filij eorum certare cum hostibus , &
3 habere consuetudinem præliandi : *
quinque satrapas Philisthinorum, om-
némque Chananæum , & Sidonium,
atque Heuæum , qui habitabat in mon-
te Libano , de monte Baal Hermon vs-
4 que ad introitum Emath. * Dimisitque
eos , vt in ipsis experiretur Israelem,
vtrùm audiret mandata Domini : quæ
præceperat patribus eorum per ma-
5 num Moysi, an non. * Itaque filij Israel
habitauerunt in medio Chananæi , &
Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi , &
6 Heuæi, & Iebusæi : * & duxerunt vxores
filias eorum , ipsique filias suas filiis
eorum tradiderunt, & seruierunt diis
7 eorum. * Fecerúntque malum in con-
spectu Domini , & obliti sunt Dei sui,
8 seruientes Baalim & Astaroth.* Iratús-
que contra Israel Dominus , tradidit
eos in manus Chusan Rasathaim regis
Mesopotamiæ , seruierúntque ei octo
9 annis. * Et clamauerunt ad Dominum
B qui suscitauit eis saluatorem, & libera-
uit eos , Othoniel videlicet filium Ce-
10 nez,fratrem Caleb minorem : * fuítque
in eo Spiritus Domini, & iudicauit Is-
rael. Egressúsque est ad pugnam , &
tradidit Dominus in manus eius Chu-
san Rasathaim regem Syriæ , & oppres-
11 sit eum. * Quieuítque terra quadragin-
ta annis , & mortuus est Othoniel fi-
12 lius Cenez. * Addiderunt autem filij
Israel facere malum in conspectu Do-
mini : qui confortauit aduersum eos
13 Eglon regem Moab : quia fecerunt ma-
lum in conspectu eius : * Et copulauit ei
filios Ammon , & Amalec : abiítque &
percussit Israel , atque possedit Vrbem
14 palmarum. * Seruierúntque filij Israel
Eglon regi Moab decem & octo annis :
15 * & posteà clamauerunt ad Dominum

intra, ne timeas. Qui ingressus taberna-
culũ eius, & opertus ab ea pallio, *dixit 19
ad eã: Da mihi, obsecro, paululũ aquæ,
quia sitio valdè. Quæ aperuit vtrẽ la-
ctis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
*Dixitque Sisara ad eã: Sta ante ostium 20
tabernaculi: & cùm venerit aliquis in-
terrogans te, & dicens: Nũquid hic est D
aliquis? Respondebis: Nullus est. *Tulit 21
itaquè Iahel vxor Haber clauum taber-
naculi, assumens pariter & malleum: &
ingressa abscondité & cum silentio po-
suit supra tempus capitis eius clauum,
percussũmq; malleo defixit in cerebrũ
vsque ad terram: qui soporẽ morti con-
socians defecit, & mortuus est. *Et ecce 22
Barac sequẽs Sisarã veniebat: egressáq;
Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni,
& ostendã tibi virum quem quæris. Qui
cùm intrasset ad eam, vidit Sisaram ia-
centem mortuum, & clauum infixum in
tempore eius. *Humiliauit ergo Deus in 23
die illo Iabin regem Chanaan coram
filiis Israël: * qui crescebant quotidie, 24
& forti manu opprimebãt Iabin regem
Chanaan, donec delerent eum.

CAP. V.

Canticum gratiarum actionis Debbora & Barac, post victoriam.

CEcinerũntque Debbora & Barac fi- 1
lius Abinoem in illo die, dicentes: A
* Qui sponte obtulistis de Israel ani- 2
mas vestras ad periculum, benedicite
Domino.
* Audite reges, auribus percipite 3
principes: Ego sum, ego sum quæ Dño
canam, psallam Domino Deo Israel.
*Dñe cùm exires de Seir, & transires 4
per regiones Edon, terra mota est, cæli-
que ac nubes distillauerunt aquis.
* Montes fluxerunt à facie Dñi, & Si- 5
nai à facie Dñi Dei Israel.
* In diebus Samgar filij Anath, in die- 6
bus Iahel, quieuerunt semitæ: & qui
ingrediebantur per eas, ambulauerunt
per calles deuios.
* Cessauerunt fortes in Israel, & 7
quieuerunt donec surgeret Debbora,
surgeret mater in Israel.
* Noua bella elegit Dominus, & por- 8
tas hostium ipse subuertit: clypeus &
hasta si apparuerint in quadraginta
millibus Israël.
* Cor meum diligit principes Israel: 9
qui propria voluntate obtulistis vos B
discrimini, benedicite Domino.
* Qui ascenditis super nitentes asinos 10
& sedetis in iudicio, & ambulatis in
via, loquimini.
* Vbi collisi sunt currus, & hostium 11
suffocatus est exercitus, ibi narrentur
iustitiæ Dñi & clementia in fortes If-
raël: tunc descendit populus Dñi ad
portas, & obtinuit principatum.
* Surge, surge Debbora, surge, surge,
& loquere canticum: surge Barac, & ap-
prehende captiuos tuos fili Abinoem.
13 * Saluatæ sunt reliquiæ populi, Dñs
in fortibus dimicauit.
14 * Ex Ephraim deleuit eos in Amalec,
& post eum ex Benjamin in populos
tuos ô Amalec: de Machir principes
descenderunt, & de Zabulon qui exer-
citum ducerent ad bellandum.
15 * Duces Issachar fuere cum Debbora
& Barac vestigia sunt secuti, qui quasi
in præceps ac barathrum se discrimini
dedit: diuiso contra se Ruben, magna-
nimorum reperta est contentio.
16 *Quare habitas inter duos terminos,
C vt audias sibilos gregum? diuiso con-
tra se Ruben, magnanimorum reperta
est contentio.
17 * Galaad trans Iordanem quiescebat,
& Dan vacabat nauibus: Aser habita-
bat in littore maris, & in portubus
morabatur.
18 * Zabulon verò & Nephthali obtule-
runt animas suas morti in regione Me-
rome.
19 * Venerunt reges & pugnauerunt, pu-
gnauerunt reges Chanaan in Thanach
iuxta aquas Mageddo, & tamen nihil
tulere prædantes.
20 * De cælo dimicatum est contra eos:
stellæ manentes in ordine & cursu suo,
aduersus Sisaram pugnauerunt.
21 * Torrens Cison traxit cadauera eo-
rum, torrens Cadumim, torrens Cison:
conculca anima mea robustos.
22 * Vngulæ equorum ceciderunt, fu-
gientibus impetu, & per præceps ruen-
tibus fortissimis hostium.
23 *Maledicite terræ Meroz, dixit Ange-
lus Dñi: maledicite habitatoribus eius,
quia non venerunt ad auxilium Dñi, in
adiutorium fortissimorum eius.
24 *Benedicta inter mulieres Iahel vxor
D Haber Cinæi, & benedicatur in taber-
naculo suo.
25 *Aquam petenti lac dedit, & in phia-
la principum obtulit butyrum.
26 *Sinistram manum misit ad clauum, &
dexterã ad fabrorum malleos, percussit-
que Sisaram quærens in capite vulneri
locum, & tempus validè perforans.
27 * Inter pedes eius ruit: defecit, &
mortuus est: voluebatur ante pedes
eius, & iacebat exanimis & miserabilis.
28 * Per fenestram respiciens, vlulabat
mater eius: & de cœnaculo loquebatur:
Cur moratur regredi currus eius? quare
tardauerunt pedes quadrigarum illius?
29 * Vna sapientior cæteris vxoribus
eius, hæc socrui verba respondit.
30 * Forsitan nunc diuidit spolia, & pul-
cherrima feminarum eligitur ei: vestes
diuersorum colorum Sisaræ traduntur
in prædam, & supellex varia ad ornan-
da colla congeritur.

induit Gedeon, qui clangens buccina G
conuocauit domũ Abiezer, vt sequere-
tur se. *Misitque nuntios in vniuersum 35
Manassen, qui & ipse secutus est eum: &
alios nuntios in Aser & Zabulon & Ne-
pthali, qui occurrerunt ei. *Dixitque 36
Gedeon ad Deum: Si saluum facis per
manum meam Israel, sicut locutus es,
* ponam hoc vellus lanæ in area: si ros 37
in solo vellere fuerit, & in omni terra
siccitas, sciã quòd per manũ meã, sicut
locutus es, liberabis Israel. *Factúmque 38
est ita. Et de nocte consurgens, expresso
vellere, concham rore impleuit. *Dixít- 39
que rursus ad Deum: Ne irascatur fu-
ror tuus contra me si adhuc semel ten-
tauero, signum quærens in vellere. Oro
vt solum vellus siccum sit, & omnis ter-
ra rore madens. *Fecítque Deus nocte 40
illa vt postulauerat: & fuit siccitas in
solo vellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

Probatis ad aquas his qui ad bellum essent progressuri, Gedeon audito vnius e castris Madianitarum somnio, in eos irruit, tubis, lagenis, ac lucernis armatus: quos cum Oreb & Zeb principibus eorum deuicit.

IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de no- 1
cte cõsurgens, & omnis populus cum A
eo, venit ad fontem qui vocatur Harad.
erant autem castra Madian in valle ad
Septemtrionalem plagã collis excelsi.* 2
Dixitque Dñs ad Gedeõ: Multus tecum
est populus, nec tradetur Madiã in ma-
nus eius: ne glorietur contra me Israel,
& dicat: Meis viribus liberatus sum. * 3
Loquere ad populum, & cunctis audiẽ-
tibus prædica: ||Qui formidolosus & ti- ||Deu. 20. b. 8.
midus est, reuertatur. Recesserúntq; de
mõte Galaad, & reuersi sunt de populo
viginti duo millia virorum, & tantùm 1. Mac 3. g. 56
decẽ millia remãserunt. *Dixitq; Dñs ad 4
Gedeon: Adhuc populus multus est, duc B
eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de
quo dixero tibi vt tecũ vadat, ipse per-
gat: quem ire prohibuero, reuertatur. * 5
Cùmque descendisset populus ad aquas
dixit Dñs ad Gedeon. Qui lingua lãbue-
rint aquas, sicut solent canes lãbere, se-
parabis eos seorsum: qui autẽ curuatis
genibus biberint, in altera parte erũt.* 6
Fuit itaq; numerus eorum qui manu ad
os proiiciente lãbuerant aquas, trecẽti
viri: omnis autem reliqua multitudo
flexo poplite biberat. *Et ait Dñs ad Ge- 7
deon: In trecentis viris qui lambuerunt C
aquas, liberabo vos, & tradam in manu
tua Madian: omnis autem reliqua mul-
titudo reuertatur in locum suum. *Sũp- 8
tis itaque pro numero cibariis & tubis,
omnem reliquam multitudinem abire
præcepit ad tabernacula sua: & ipse
cum trecentis viris se certamini dedit.
Castra autem Madian erant subter in
9 valle. *Eadem nocte dixit Dñs ad eum:
Surge, & descende in castra: quia tra-
10 didi eos in manu tua: * sin autem solus
ire formidas, descendat tecum Phara
11 puer tuus. *Et cùm audieris quid lo-
quantur, tunc confortabuntur manus
tuæ, & securior ad hostiũ castra descẽ-
des. Descendit ergo ipse & Phara puer
eius in partem castrorum, vbi erant ar-
12 matorum vigiliæ. * Madian autem &
D Amalech, & omnes Orientales populi,
fusi iacebant in valle, vt locustarũ mul-
titudo: cameli quoque innumerabiles
erant, sicut arena quæ iacet in littore
13 maris. * Cùmque venisset Gedeon, nar-
rabat aliquis somnium proximo suo: &
in hunc modũ referebat quod viderat:
Vidi somnium, & videbatur mihi quasi
subcinericius panis ex hordeo volui, &
in castra Madian descendere: cùmque
peruenisset ad tabernaculum, percussit
illud, atque subuertit, & terræ fundi-
14 tus coæquauit. * Respondit is, cui lo-
quebatur: Non est hoc aliud, nisi gla-
dius Gedeonis filij Ioas viri Israëlitæ:
tradidit enim Dñs in manus eius Ma-
15 dian, & omnia castra eius. *Cùmq; au-
E disset Gedeon somniũ, & interpretatio-
nem eius, adorauit: & reuersus est ad
castra Israël, & ait: Surgite, tradidit
enim Dñs in manus nostras castra Ma-
16 dian. *Diuisitq; trecentos viros in tres
partes, & dedit tubas in manibus eorũ,
lagenásque vacuas ac lampades in me-
17 dio lagenarum. *Et dixit ad eos: Quod
me facere videritis, hoc facite: ingre-
diar partem castrorum, & quod fece-
18 ro sectamini.* Quando personuerit tu-
ba in manu mea, vos quoq; per castro-
rum circuitum clangite & conclamate,
19 Dño & Gedeoni. *Ingressúsque est Ge-
F deon, & trecenti viri qui erant cũ eo, in
partem castrorum incipientibus vigiliis
noctis mediæ, & custodibus suscitatis,
cœperũt buccinis clãgere, & cõplodere
20 inter se lagenas. *Cùmque per gyrũ ca-
strorum in tribus personarent locis, &
hydrias cõfregissent, tenuerunt sinistris
manibus lampades, & dextris sonantes
tubas, clamauerúntque: Gladius Dñi &
21 Gedeonis: * stantes singuli in loco suo
per circuitum castrorum hostilium.
Omnia itaque castra turbata sunt, &
vociferantes, vlulantésque fugerunt:
22 *& nihilominus insistebãt trecenti viri
buccinis personantes. ||Immisitq; Dñs Ps. 82. c. 10.
gladium in omnibus castris, & mutua se
23 cæde truncabant, * fugientes vsque ad
G Bethsetta, & crepidinem Abelmehula in
Tebbath. Conclamãtes autẽ viri Israel
de Nephthali, & Aser, & omni Manasse,
24 persequebantur Madian. *Misitque Ge-
deon nũtios in omnẽ montẽ Ephraim,
dicens: Descendite in occursum Ma-
dian, & occupare aquas vsque Bethbera

atque Iordanem. Clamauítque omnis
Ephraim, & præoccupauit aquas atque
Iordanem vsque Bethbera.*||Apprehen- 25
Ps.8. sósq; duos viros Madian, Oreb, & Zeb,
c.12. interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb ve-
Isa. rò in Torculari Zeb. Et persecuti sunt
10.f. Madian, capita Oreb & Zeb portantes
26. ad Gedeon transfluenta Iordanis.

CAPVT. VIII.

Ephraim insurgit aduersus Gedeon: qui deuictis Zebee & Salmana, viros Soccoth & Phanuel perdidit, & ex inauribus aliísq; populi donis fecit Ephod quod domui suæ & Israeli fuit in ruinam: postquam autem quadraginta annis præfuit, generatis 70. filiis ex vxoribus, & vno ex concubina, mortuus est, rediítque Israel ad idololatriam.

DIxerúntque ad eum viri Ephraim: 1
Quid est hoc quod facere voluisti, A
vt nos non vocares, cùm ad pugnã per-
geres contra Madian? iurgantes forti-
ter, & propè vim inferentes. * Quibus 2
ille respondit: Quid enim tale facere
potui, quale vos fecistis? nónne melior
est racemus Ephraim, vindemiis Abie-
zer? * In manus vestras Dñs tradidit 3
principes Madian, Oreb & Zeb, quid
tale facere potui, quale vos fecistis?
Quod cùm locutus esset, requieuit spi-
ritus eorum, quo tumebãt contra eum.
*Cúmque venisset Gedeon ad Iordanẽ, 4
transiuit eum cum trecẽtis viris qui se-
cum erant, & præ lassitudine, fugientes
persequi non poterant. * Dixítq; ad vi- 5
ros Soccoth: Date, obsecro, panes po-
pulo qui mecum est, quia valde defece- B
runt: vt possimus persequi Zebee &
Salmana reges Madian. * Responderunt 6
principes Soccoth: Forsitan palmæ ma-
nuum Zebee & Salmana in manu tua
sunt, & idcirco postulas vt demus exer-
citui tuo panes? * Quibus ille ait. Cùm 7
ergo tradiderit Dñs Zebee & Salmana
in manus meas, cõteram carnes vestras
cum spinis tribulísque deserti. *Et inde 8
conscendens, venit in Phanuel: locutúsq;
que est ad viros loci illi⁹ similia. Cui &
illi responderunt, sicut respõderant viri
Soccoth. * Dixit itaque & eis: Cùm re- 9
uersus fuero victor in pace, destruam
turrim hanc. * Zebee autem & Salmana 10
requiescebant cum omni exercitu suo.
Quindecim enim millia viri remãserãt
ex omnibus turmis Orientaliũ populo-
rum, cæsis centũ viginti millibus bella-
torũ educentiũ gladiũ. *||Ascendénsque 11
|| Ose. Gedeon per viam eorũ qui in taberna-
10. d. culis morabantur, ad Orientalem partẽ
14. Nobe & Iegbaa, percussit castra hostiũ,
qui securi erant, & nihil aduersi suspi-
cabantur. * Fugerúntque Zebee & Sal- 12
mana, quos persequens Gedeon cõpre-
hendit, turbato omni exercitu eorum.
* Reuerténsq; de bello ante solis ortũ, 13
14 *apprehendit puerum de viris Soccoth:
interrogauítq; eum nomina principũ &
seniorum Soccoth, & descripsit septua-
15 ginta septẽ viros. *Venítque ad Soccoth
& dixit eis: En Zebee & Salmana super
quibus exprobrastis mihi, dicentes: For-
sitã manus Zebee & Salmana in manib⁹
tuis sunt, & idcircò postulas vt demus
D viris, qui lassi sunt & defecerunt, panes.
16 *Tulit ergo seniores ciuitatis & spinas
deserti ac tribulos, & cõtriuit cum eis,
17 atque cõtriuit viros Soccoth. * Turrim
quoq; Phanuel subuertit, occisis habi-
18 tatoribus ciuitatis. *Dixítq; ad Zebee &
Salmana. Quales fuerũt viri, quos occi-
distis in Thabor? Qui responderũt: simi-
19 les tui, & vnus ex eis quasi filius regis.*
Quibus ille respõdit, Fratres mei fuerũt
filij matris meæ: viuit Dñs, quasi seruas-
20 setis eos, non vos occiderẽ. *Dixítq; Ie-
E ther primogenito suo: Surge, & interfice
eos. Qui non eduxit gladium: timebat
21 enim, quia adhuc puer erat. *Dixerũtq;
Zebee & Salmana: Tu surge, & irrue in
nos: quia iuxta ętatẽ robur est hominis.
Surrexit Gedeon, ||& interfecit Zebee & Ps.82
Salmana: & tulit ornamenta ac bullas: b.12.
quib⁹ colla regaliũ camelorũ decorari
22 solẽt. *Dixerúntq; omnes viri Israel ad
Gedeõ: Dominare nostri tu, & fili⁹ tuus,
& filius filij tui: quia liberasti nos de
23 manu Madian. *Quibus ille ait: Non do-
minabor vestri, nec dominabitur in vos
24 filius me⁹, sed dominabitur vobis Dñs.*
dixítq; ad eos: Vnã petitionẽ postulo à
vobis: Date mihi inaures ex præda ve-
stra. Inaures enim aureas Ismaëlitæ ha-
25 bere cõsueuerant. *Qui responderũt: Li-
bentissimè dabimus. Expandẽtésq; super
F terrã pallium, proiecerũt in eo inaures
26 de præda: *& fuit pondus postulatarum
inaurisũ mille septingẽti auri sicli, absq;
ornamẽtis, & monilibus, & veste purpu-
rea, quibus reges Madian vti soliti erat,
& præter torques aureas camelorum.
27 *Fecítq; ex eo Gedeon Ephod, & posuit
illud in ciuitate sua Ephra. Fornicatúsq;
que est omnis Israel in eo, & factũ est
Gedeoni & omni domui eius in ruinã.
28 * Humiliatus est autem Madian coram
filiis Israël, nec potuerũt vltrà ceruices
eleuare: sed quieuit terra per quadra-
29 ginta annos, quibus Gedeon præfuit. *
Abiit itaque Ierobaal filius Ioas, & ha-
30 bitauit in domo sua: *habuítque septua-
ginta filios, qui egressi sunt de femore
eius: eo quòd plures haberet vxores.
31 * Concubina autem illius quam habe-
G bat in Sichem, genuit ei filium nomine
32 Abimelech. * Mortuúsque est Gedeon
filius Ioas in senectute bona, & sepul-
tus est in sepulchro Ioas patris sui in
33 Ephra de familia Ezri. * Postquam au-
tem mortuus est Gedeon, auersi sunt fi-
lij Israël, & fornicati sunt cum Baalim.
Percusse

Percusserúntque cum Baal fœdus, vt
esset eis in Deum, * nec recordati sunt 34
Dñi Dei sui, qui eruit eos de manibus
inimicorum suorum omnium per cir-
cuitum: * nec fecerunt misericordiam 35
cum domo Ierobaal Gedeon iuxta om-
nia bona quæ fecerat Israeli.

CAP. IX.

Abimelech occisis 70. fratribus suis, imperium sibi tyrannicè vsurpat; qui post parabolam Ioatham fratris eius qui seruatus erat, exercitum Gaal deuicit, turrímque Sichem exussit & à muliere eandem fragmine molæ oppressus est.

ABiit autem Abimelech filius Iero- 1
baal in Sichen ad fratres matris A
suæ, & locutus est ad eos, & ad omnem
cognationem domus patris matris suæ
dicens: *Loquimini ad omnes viros Si- 2
chen: Quid vobis est melius, vt domi-
nentur vestri septuaginta viri omnes fi-
lij Ierobaal, an vt dominetur vnus vir?
simúlque considerate, quód os vestrum
& caro vestra sum. * Locutíq; sunt fra- 3
tres matris eius de eo ad omnes viros
Sichen vniuersos sermones istos, & in-
clinauerunt cor eorũ post Abimelech,
dicentes: Frater noster est.* Dederúnt- 4
que illi septuaginta pondo argenti de
fano Baalberit. Qui conduxit sibi ex
eo viros inopes & vagos, secutíq; sunt
eum. * Et venit in domum patris sui in 5
Ephra, & occidit fratres suos filios Ie-
robaal septuaginta viros, super lapidem
vnum: remansítq; Ioatham filius Iero-
baal minimus, & absconditus est.*Con- 6
gregati sunt autem omnes viri Sichem,
& vniuersæ familiæ vrbis Mello; abie-
rúntque & constituerunt regem Abime-
lech, iuxta quercũ quæ stabat in Sichẽ.
* Quod cùm nuntiatum esset Ioatham, 7
iuit, & stetit in vertice montis Garizim:
eleuatáque voce clamauit, & dixit: Au-
dite me viri Sichẽ, ita audiat vos Deus. B
*Ierunt ligna, vt vngerent super se rege: 8
dixerúntque oliuæ: impera nobis:* Quæ 9
respondit: Numquid possum deserere
pinguedinem meam, qua & dij vtuntur
& homines, & venire vt inter ligna pro-
mouear?* Dixerúntq; ligna ad arborem 10
ficum: Veni & super nos regnũ accipe.
* Quæ respondit eis: Nunquid possum 11
deserere dulcedinem meam, fructúsque
suauissimos, & ire vt inter cætera ligna
promouear? * Locutáque sunt ligna ad 12
vitem: Veni, & impera nobis.* Quæ res- 13
pondit eis: Numquid possum deserere
vinũ meum, quod lætificat Deum & ho-
mines, & inter ligna cetera promoueri? 14
* Dixerúntque omnia ligna ad rham-
num: Veni, & impera super nos.* Quæ 15
respondit eis: Si verè me regem vobis
cõstituitis, venite, & sub vmbra mea re-
quiescite: si autem nõ vultis, egrediatur
ignis de rhamno, & deuoret cedros Li-
16 bani.*Nunc igitur, si rectè & absq; pec-
C cato constituistis super vos regẽ Abime-
lech, & bene egistis cũ Ierobaal, & cum
domo eius, & reddidistis vicẽ beneficiis
17 eius, qui pugnauit pro vobis,* & animã
suam dedit periculis, vt erueret vos de
18 manu Madian: * qui nunc surrexistis
contra domũ patris mei, & interfecistis
filios eius septuaginta viros super vnum
lapidẽ, & constituistis regẽ Abimelech
filiũ ancillæ eius super habitatores Si-
19 chem, eo quòd frater vester sit:* si ergo
rectè & absq; vitio egistis cũ Ierobaal,
& domo eius, hodie lętamini in Abime-
20 lech, & ille lætetur in vobis.*Sin autem
peruersè: egrediatur ignis ex eo, & con-
sumat habitatores Sichem, & oppidum
Mello: egrediatúrque ignis de viris Si-
chem, & de oppido Mello, & deuoret
21 Abimelech.*Quæ cùm dixisset, fugit, &
abiit in Bera: habitauítq; ibi ob metũ
22 Abimelech fratris sui.*Regnauit itaque
Abimelech super Israel tribus annis.
23 * Misítque Dñs spiritum pessimum inter
Abimelech & habitatores Sichem: qui
24 cœperũt eũ detestari,*& scelus interfe-
ctionis septuaginta filiorũ Ierobaal, &
effusionem sanguinis eorum conferre in
Abimelech fratrẽ suum, & in cæteros Si-
chimorũ principes, qui eũ adiuuerant.
25 D * Posuerúntq; insidias aduersus eum in
summitate montium: & dum illius præ-
stolabantur aduentum, exercebãt latro-
26 cinia, agentes prædas de prætereuntib9:
nuntiatúmq; est Abimelech.* Venit au-
tẽ Gaal filius Obed cum fratribus suis, &
trãsiuit in Sichimam. Ad cuius aduentũ
27 erecti habitatores Sichem,* egressi sunt
in agros, vastãtes vineas, vuásq; calcan-
tes: & factis cantantium choris, ingressi
sunt fanũ Dei sui, & inter epulas, & po-
28 cula maledicebãt Abimelech,* clamante
te Gaal filio Obed: Quis est Abimelech,
& quæ est Sichem, vt seruiamus ei?
numquid non est filius Ierobaal, & con-
stituit principem Zebul seruum suum
super viros Emor patris Sichem? Cur
29 ergo seruiemus ei? * vtinam daret ali-
quis populum istum sub manu mea, vt
auferrem de medio Abimelech: Dictúm-
que est Abimelech: Congrega exerci-
tus multitudinem, & veni.* Zebul enim
30 princeps ciuitatis, auditis sermonibus
Gaal filij Obed, iratus est valde, * &
31 E misit clàm ad Abimelech nuntios, di-
cens: Ecce, Gaal filius Obed venit in
Sichimam cum fratribus suis, & oppu-
32 gnat aduersum te ciuitatem.*Surge ita-
que nocte cum populo qui tecum est, &
33 latita in agro: *& primo mane oriente
sole, irrue super ciuitatem, illo autem
egrediẽte aduersum te cum populo suo,
34 fac ei quod potueris. * Surrexit itaque
Abimelech cũ omni exercitu suo nocte
& tetendit insidias iuxta Sichimam in
quatuor

quatuor locis. * Egressúsque est Gaal fi- 35
lius Obed, & stetit in introitu portæ
ciuitatis. Surrexit autem Abimelech, &
omnis exercitus cum eo de insidiarum
loco. *Cúmque vidisset populū Gaal, di- 36
xit ad Zebul: Ecce de montibus multi-
tudo descendit. Cui ille respondit: Vm-
bras montium vides quasi capita ho-
minum, & hoc errore deciperis.* Rur- 37
súmq; Gaal ait: Ecce populus de vmbi-
lico terræ descendit, & vnus cuneus ve-
nit per viam quæ respicit quercū.* Cui 38
dixit Zebul: vbi est nunc os tuum, quo
loquebaris: Quis est Abimelech vt ser-
uiamus ei? Nonne hic populus est, quē
despiciebas? Egredere & pugna contra
eum.*Abiit ergo Gaal, spectante Sichi- 39
morū populo, & pugnauit contra Abi-
melech,* qui persecutus est eum fugiē- 40
tem, & in vrbē compulit: ceciderúntque
ex parte eius plurimi, vsque ad portam
ciuitatis: *Abimelech sedit in Ruma: Ze- 41
bul autem, Gaal & socios eius expulit de
vrbe, nec in ea passus est commorari. F
* Sequenti ergo die egressus est populus 42
in cāmpū. Quòd cùm nuntiatū esset Abi-
melech, *tulit exercitum suum, & diuisit 43
in tres turmas, tendēs insidias in agris.
Vidénsq; quòd egrederetur populus de
ciuitate surrexit, & irruit in eos,* cum 44
cuneo suo, oppugnās, & obsidēs ciuita-
tē: duæ autē turmæ palantes per campū
aduersarios persequebantur. * Porrò 45
Abimelech omni die illo oppugnabat
vrbē: quā cepit, interfectis habitatoribus
eius, ipsáq; destructa, ita vt sal in ea di-
spergeret.* Quod cùm audissent qui ha- 46
bitabant in turre Sichimorum, ingressi
sunt fanū Dei sui Berith, vbi fœdus cum
eo pepigerant, & ex eo locus nomen ac-
ceperat, qui erat munitus valde.* Abi- 47
melech quoque audiens viros turris Si-
chimorum pariter conglobatos, *ascen- 48
dit in montē Selmon cum omni populo
suo: & arrepta securi, præcidit arboris
ramū, impositúmq; ferens humero, di-
xit ad socios: Quod me videtis facere, G
citò facite. * Igitur certatim ramos de 49
arboribus precidentes sequebantur du-
cē. Qui circūdantes præsidiū, succende-
runt: atq; ita factum est, vt fumo & igne
mille homines necarentur, viri pariter
& mulieres, habitatorū turris Sichem.
* Abimelech autē inde proficiscens ve- 50
nit ad oppidū Thebes, quod circumdās
obsidebat exercitu. * Erat autem turris 51
excelsa in media ciuitate, ad quā con-
fugerāt simul viri ac mulieres, & omnes
principes ciuitatis, clausa firmissimè ia-
nua, & super turris tectum stantes per
propugnacula. *Accedénsque Abimelech 52
iuxta turrim, pugnabat fortiter, & ap-
|| 2. propinquans ostio ignē suppponere ni-
Reg. 11 tebatur, * || & ecce vna mulier fragmen 53
molæ desuper iaciens, illi sit capiti Abi-
54 melech, & confregit cerebrū eius.* || Qui || 1.
vocauit citò armigerū suū, & ait ad eū: Reg.
Euagina gladium tuū & percute me: ne 31. a. 4.
forte dicatur quòd à femina interfectus 1. Par.
sim. Qui iussa perficiens, interfecit eum. 10. b.
55 * Illóque mortuo, omnes qui cum eo 4.
erant de Israel, reuersi sunt in sedes
56 suas: * & reddidit Deus malum, quod
fecerat Abimelech contra patrem suū,
interfectis septuaginta fratribus suis.
57 * Sichimitis quoque, quod operari
erant retributum est, & venit super eos
maledictio Ioatham filij Ierobaal.

CAP. X.

Thola vita functo, Iair dux succedit: Israelitæ vero in idololatriam lapsi traduntur Philisthæis & Ammonitis; quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miseretur.

1 Post Abimelech surrexit dux in Israel
A Thola filius Phua patrui Abimelech,
vir de Issachar, qui habitauit in Samir
2 montis Ephraim: * & iudicauit Israelem
viginti & tribus annis, mortuúsque est,
3 ac sepultus in Samir. * Huic successit
Iair Galaadites, qui iudicauit Israelem
4 per viginti & duos annos, * habens tri-
ginta filios sedentes super triginta pul-
los asinarū, & principes triginta ciuita-
B tum, quæ ex nomine eius sunt appellatæ
Hauoth Iair, id est, oppida Iair, vsque in
5 præsentem diem, in terra Galaad. *Mor-
tuúsque est Iair ac sepultus in loco cui
6 est vocabulū Camon. *Filij autem Israel
peccatis veteribus iungētes noua fecerūt
malū in conspectu Dñi, & seruierūt ido-
lis Baalim & Astaroth, & diis Syriæ ac
Sidonis & Moab & filiorum Ammon &
Philisthiim: dimiserúntque Dñm, & non
8 coluerūt eum. *Contra quos Dñs iratus,
tradidit eos in manus Philisthiim & fi-
7 liorum Ammon.* Afflictique sunt, & ve-
hementer oppressi per annos decem &
octo, omnes qui habitabāt trans Ior-
danē in terra Amorrhæi, qui est in Ga-
9 laad: * in tantū vt filij Ammon. Iorda-
ne transmisso, vastarēt Iudā & Bējamin
& Ephraim: afflictúsq; est Israel nimis.
10 * Et clamātes ad Dñm, dixerunt: Pecca-
C uimus tibi, quia dereliquimus Dñm Deū
11 nostrum, & seruiuimus Baalim. *Quibus
locutus est Dñs: Nunquid non Ægyptij
& Amorrhæi, filiique Ammon & Phili-
12 sthiim. * Sidonij quoque & Amalech &
Chanaan, oppresserūt vos, & clamastis
13 ad me, & erui vos de manu eorum? * Et
tamen reliquistis me, & coluistis deos
alienos: idcirco non addam vt vltrà vos
14 liberē; * ite & inuocate deos quos ele-
gistis: ipsi vos liberent in tēpore angu-
15 stiæ: *Dixerúntque filij Israel ad Dñm,
D Peccauimus, redde tu nobis quidquid
16 tibi placet: tantùm nūc libera nos. *Quæ
dicentes, omnia de finibus suis alienorū
deorum

deorum idola proiecerunt, & seruierunt
Dño Deo: qui doluit super miseriis eo-
rum.* Itaq; filij Ammon conclamantes 17
in Galaad fixere tentoria: contra quos
congregati filij Israel, in Maspha castra-
metati sunt.* Dixerũtq; principes Ga- 18
laad singuli ad proximos suos: Qui pri-
mus ex nobis contra filios Ammon cœ-
perit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAP. XI.

Iephte iudex factus, Dei spiritu accensus, primum ratione agit cum rege Ammonitarum; deinde vbi eos vicisset, ob votum temere factum filiam suam sacrificauit.

FVit illo tempore Iephte Galaadites, 1
vir fortissimus atque pugnator, filius A
mulieris meretricis, qui natus est de
Galaad.* Habuit autẽ Galaad vxorem, 2
de qua suscepit filios: qui postquã cre-
uerãt, eiecerunt Iephte, dicentes: Hæres
in domo patris nostri esse non poteris,
quia de altera matre natus es.* Quos 3
ille fugiens atque deuitans, habitauit in
Terra Tob: congregatíque sunt ad eum
viri inopes, & latrocinantes, & quasi
principem sequebantur.* In illis diebus 4
pugnabant filij Ammon contra Israel.
* Quibus acriter instantibus, perrexe- 5
rũt maiores natu de Galaad, vt tollerẽt
in auxiliũ sui Iephte de Terra Tob:* di- 6
xerũtq; ad eum: Veni & esto princeps
noster, & pugna contra filios Ammon.
|| Gen. *Quibus ille respõdit: || Nonne vos estis, 7
26. f. qui odistis me, & eiecistis de domo pa- B
27. tris mei, & nunc venistis ad me necessi-
tate compulsi? * Dixerũtque principes 8
Galaad ad Iephte: Ob hanc igitur causã
nũc ad te venimus, vt proficiscaris no-
biscũ, & pugnes contra filios Ammõ, sís-
que dux omnium qui habitãt in Galaad.
*Iephte quoq; dixit eis: Si verè venistis 9
ad me, vt pugnẽ pro vobis contra filios
Ammon, tradideritque eos Dñs in ma-
nus meas, ego ero vester princeps?* Qui 10
responderunt ei: Dñs, qui hæc audit ipse
mediator ac testis est, quòd nostra pro-
missa faciemus.* Abiit itaq; Iephte cum 11
principibus Galaad, fecítq; eum omnis
populus principem sui. Locutúsque est
Iephte omnes sermones suos coram
Dño in Maspha. * Et misit nuntios ad 12
regẽ filiorũ Ammõ, qui ex persona sua
dicerent: Quid mihi & tibi est, quia ve-
nisti contra me, vt vastares terrã meam?
|| Nu. * Quibus ille respondit: || Quia tulit Is- 13
21. ca. rael terrã meam, quando ascẽdit de Æ- C
24. gypto, à finibus Arnon vsque Iaboc at-
que Iordanẽ: nunc ergo cũ pace redde
mihi eam.* Per quos rursum mandauit 14
Iephte, & imperauit eis vt dicerẽt regi
Ammon:* Hæc dicit Iephte: Nõn tulit 15
Israel Terram Moab, nec Terram filiorũ
Ammon:* sed quando de Ægypto con- 16
scenderunt, ambulauit per solitudinem
vsque ad Mare rubrũ, & venit in Cades.
17 * || Misitq; nuntios ad regem Edom, di- || Nu.
cens: Dimitte me vt transeam per terrã 20. c.
tuam. Qui noluit acquiescere precibus 14.
eius. Misit quoque ad regem Moab, qui
& ipse transitum præbere contempsit.
18 Mansit itaque in Cades,* & circuiuit ex
latere terram Edom, & Terram Moab:
venitque contra Orientalem plagã Ter-
ræ Moab, & Castrametatus est trans Ar-
D nõ: || nec voluit intrare terminos Moab: || Nu.
19 Arnon quippe confinium est Terræ 21. c.
Moab.* Misit itaque Israel nuntios ad 13.
Sehon regem Amorrhæorum, qui habi-
tabat in Hesebon, & dixerunt ei: Dimit-
te vt transeam per terram tuam vsque
20 ad fluuiũ.* Qui & ipse Israel verba des-
piciens, non dimisit eũ transire per ter-
minos suos: sed infinita multitudine
congregata, egressus est contra eum in
21 Iasa, & fortiter resistebat.* Tradiditque
eũ Dñs in manus Israel cũ omni exer-
citu suo, qui percussit eum, & possedit
omnem terram Amorrhæi habitatoris
22 regionis illius,* & vniuersos fines eius,
de Arnon vsque Iaboc, & de solitudine
23 vsque ad Iordanem. * Dominus ergo
Deus Israel subuertit Amorrhæum, pu-
gnante contra illũ populo suo Israel, &
24 tu nunc vis possidere terrã eius?* Nonne
ea quæ possidet Chamos Deus tuus, tibi
iure debentur? Quæ autem Dñs Deus
noster victor obtinuit, in nostrã cedent
25 possessionẽ,* || nisi fortè melior es Ba- || Nu.
E lac filio Sephor rege Moab? aut docere 22. a.
potes, quòd iurgatus sit contra Israel, 2.
26 & pugnauerit contra eum,* quando ha-
bitauit in Hesebon, & viculis eius, & in
Aroër, & villis illius, vel in cunctis ci-
uitatibus iuxta Iordanem, per trecen-
tos annos. Quare tanto tempore, nihil
27 super hac repetitione tentastis? * Igitur
non ego pecco in te, sed tu contra me
malè agis, indicens mihi bella non iu-
sta. Iudicet Dñs arbiter huius diei, inter
28 Israel & inter filios Ammon. * Noluít-
que acquiescere rex filiorum Ammon
verbis Iephte, quæ per nuntios manda-
29 uerat. * Factus est ergo super Iephte
Spiritus Dñi, & circuiens Galaad, &
Manasse, Maspha quoq; Galaad, & inde
30 transiens ad filios Ammon,* votũ vouit
F Dño, dicens: Si tradideris filios Ammon
31 in manus meas, * quicumque primus
fuerit egressus de foribus domus meæ,
mihíque occurrerit reuertenti cum pa-
ce à filiis Ammon, eum holocaustũ of-
feram Dño. * Transiuítque Iephte ad
32 filios Ammon, vt pugnaret contra eos:
quos tradidit Dñs in manus eius.* Per-
33 cussítque ab Aroër vsque dum venias
in Menuth, viginti ciuitates, & vsque
ad Abel, quæ est vineis consita, plaga
magna nimis, humiliatíq; sunt filij Am-
34 mon à filiis Israel. * Reuertente autem
Iephte

Iephte in Maspha domũ suam, occurrit
ei vnigenita filia sua cum tympanis &
choris,non enim habebat alios liberos.
* Qua visa, scidit vestimenta sua,& ait. 35
Heu me filia mea, decepisti me, & ipsa
decepta es : aperui enim os meum ad
Dñm, & aliud facere non potero.* Cui 36
illa respondit : Pater mi,si aperuisti os G
tuum ad Dominum,fac mihi quodcun-
que pollicitus es, concessa tibi vltione
atque victoria de hostibus tuis.*Dixítq; 37
ad patrem:Hoc solum mihi præsta quod
deprecor. Dimitte me vt duobus men-
sibus circumeam montes , & plangam
virginitatem meam cũ sodalibus meis.
* Cui ille respondit : Vade. Et dimisit 38
eam duobus mensibus.Cúmque abiisset
cum sociis ac sodalibus suis,flebat vir-
ginitatem suam in montibus.* Expletís- 39
que duobus mensibus,reuersa est ad pa-
trem suum,& fecit ei sicut vouerat,quę
ignorabat virum. Exinde mos incre-
bruit in Israel , & consuetudo seruata
est : * vt post anni circulum conueniant 40
in vnum filiæ Israel , & plangant filiam
Iephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAP. XII.

Ephrathæi aduersus Iephte insurgentes ad vada Iordanis occiduntur, cùm vocem Scibboleth proferre non possent; quo vita functo, succedunt duces Abesan , Habialon & Abdon.

ECce autẽ in Ephraim orta est seditio: 1
nã transeũtes contra Aquilonẽ,dixe- A
rũt ad Iephte:Quare vadens ad pugnam
cõtra filios Ammõ,vocare nos noluisti,
vt pergeremus tecũ?Igitur incendemus
domũ tuam.*Quibus ille respondit:Dis- 2
ceptatio erat mihi & populo meo con-
tra filios Ammon vehemens:vocauítq;
vos,vt præberetis mihi auxilium, & fa-
cere noluistis.* Quod cernẽs posui ani- 3
mã meã in manibus meis : transiuíq; ad
filios Ammõ,& tradidit eos Dñs,in ma-
nus meas.Quid commerui,vt aduersum
me consurgatis in prælium?*Vocatis itaq; 4
ad se cũctis viris Galaad,pugnabat cõtra
Ephraim : percusserúntque viri Galaad B
Ephraim , quia dixerat : Fugitiuus est
Galaad de Ephraim,& habitat in medio
Ephraim & Manasse.*Occupauerúntque
Galaaditæ vada Iordanis , per quæ 5
Ephraim reuersurus erat. Cúmq; venis-
set ad ea de Ephraim numero , fugiens,
atque dixisset : Obsecro vt ne transire
permittatis:dicebant ei Galaaditę:Nun-
quid Ephratæus es?quo dicẽte: Non sũ.
* Interrogabant eum:Dic ergo Scibbo- 6
leth, quod interpretatur Spica.Qui res- B
pondebat,Sibboleth : eadem littera spi-
cam exprimere non valens ; Statímque
apprehensum iugulabant in ipso Iorda-
nis transitu.*Et ceciderunt in illo tẽpo-
re de Ephraim quadraginta duo millia.
*Iudicauit itaq;Iephte Galaadites Israel 7
sex annis :/& mortuus est,ac sepultus in
8 ciuitate sua Galaad.*Post hũc iudicauit
9 Israel Abesan de Bethlehem,*qui habuit
triginta filios , & totidem filias quas
D emittens foras , maritis dedit, & eius-
dem numeri filiis suis accepit vxores,
introducens in domum suam. Qui se-
10 ptem annis iudicauit Israel, * mortuús-
11 que est,ac sepultus in Bethlehem.* Cui
successit Abialon Zabulonites , & iudi-
12 cauit Israel decem annis,* mortuúsque
13 est, ac sepultus in Zabulon.*Post hunc
iudicauit Israel Abdõ,filius Illel,Phara-
14 thonites:*qui habuit quadraginta filios,
& triginta ex eis nepotes , ascendentes
super septuaginta pullos asinarum , &
iudicauit Israel octo annis : * mortuús-
15 que est, ac sepultus in Pharathon terræ
Ephraim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

Israelitæ rursum in idololatriam lapsi , Philisthæis traduntur: Samson nasciturus ab Angelo prædicitur matri, & deinde patri , natúsque à Domino benedicitur.

1 RVrsúmque || filij Israel fecerũt ma- || Sup.
A lum in conspectu Dñi:qui tradidit 10. b.
eos in manus Philisthinorum quadra- 6.
2 ginta annis.*Erat autẽ quidã vir de Sa-
raa,& de stirpe Dan,nomine Manue ha-
3 bẽs vxorẽ sterilem.*Cui apparuit Ange- Gen.
lus Dñi,& dixit ad eã:Sterilis es & absq; 16. c.
liberis:|| sed concipies & paries filium: 11.
4 *||caue ergo ne bibas vinum ac siceram, || 1.
5 nec immundũ quidquã comedas : *quia Reg.1.
concipies,& paries filiũ,cuius nõ tangẽt c.20.
caput nouacula:erit enim nazaræus Dei Luc.1
ab infãtia sua,& ex matris vtero,& ipse c.31.
incipiet liberare Israel de manu Phili- Num.
6 sthinorũ.* Quæ cùm venisset ad maritũ 6.a.3.
B suũ,dixit ei:Vir Dei venit ad me, habẽs 4.
vultũ angelicum,terribilis nimis.Quem
cùm interrogassem , quis esset , & vnde
venisset, & quo nomine vocaretur, no-
7 luit mihi dicere : * sed hoc respondit :
Ecce cõcipies & paries filiũ:caue ne vi-
nũ bibas,nec siceram, & ne aliquo vesca-
ris immundo : erit enim puer nazaræus
Dei ab infantia sua,ex vtero matris suę
8 vsque ad diẽ mortis suæ.*Orauit itaque
Manue Dñm,& ait : Obsecro Dñe,vt vir
Dei,quẽ misisti, veniat iterũ, & doceat
nos quid debeamus facere de puero qui
9 nasciturus est.* Exaudiuítq; Dñs depre-
cantem Manue, & apparuit rursum An-
gelus Dei vxori eius sedenti in agro.
Manue autem maritus eius non erat
10 cum ea.Quæ cùm vidisset Angelum,*fe-
stinauit , & cucurrit ad virum suum :
nuntiauitque ei,dicens : Ecce apparuit
11 mihi vir, quem antè videram.*Qui sur-
rexit , & secutus est vxorem suam : ve-
niénsque ad virum dixit ei , Tu es qui
locutus es mulieri ? Et ille respondit :
12 Ego sum.* Cui Manue.Quando, inquit,
sermo

sermo tuus fuerit expletus, quid vis vt C
faciat puer? aut à quo se obseruare de-
bebit? * Dixitque Angelus Domini ad 13
Manue; Ab omnibus, quæ locutus sum
vxori tuæ, abstineat se: * & quidquid 14
ex vinea nascitur, non comedat: vinum
& siceram non bibat, nullo vescatur
immundo: & quod ei præcepi, im-
pleat atque custodiat. * Dixitque Ma- 15
nue ad Angelum Domini: Obsecro te vt
acquiescas precibus meis, & faciamus
tibi hœdum de capris. * Cui respondit 16
Angelus: Si me cogis, non comedam
panes tuos: si autem vis holocaustum
facere, offer illud Domino. Et nescie-
bat Manue quòd Angelus Dñi esset.
* Dixitque ad eum: Quod est tibi no- 17
men, vt si sermo tuus fuerit expletus,
honoremus te? * Cui ille respondit: || * 18
|| Gen. 32. g. 29. Cur quæris nomen meum, quod est mi-
rabile? * Tulit itaque Manue hœdum 19
de capris, & libamenta, & posuit super
petram, offerens Domino, qui facit
mirabilia: ipse autem & vxor eius in- D
tuebantur. * Cúmque ascenderet flam- 20
ma altaris in cælum, Angelus Domini
pariter in flamma ascendit. Quod cùm
vidissent Manue & vxor eius, proni ce-
ciderunt in terram, * & vltrà eis non 21
apparuit Angelus Domini. Statimque
intellexit Manue Angelum Dñi esse;
* & dixit ad vxorem suam, Morte mo- 22
riemur, quia vidimus Deum. * Cui re- 23
spondit mulier: Si Dominus nos vellet
occidere, de manibus nostris holocau-
stum & libamenta non suscepisset, nec
ostendisset nobis hæc omnia, neque ea
quæ sunt ventura dixisset. * Peperit 24
itaque filium, & vocauit nomen eius
Samson. Creuitque puer, & benedixit
ei Dominus. * Cœpitque Spiritus Do- 25
mini esse cum eo in castris Dan inter
Saraa & Esthaol.

CAPVT XIV.

Samson vxorem ducit Philisthæam: quam cùm viseret, leonem lacerauit, in cuius ore postmodum reperto melle, sumpsit ab eo parabolam: qua sodalibus proposita, illi interpretationem per Samsonis vxorem intellexerunt.

DEscendit ergo Samson in Thamna- 1
tha, vidénsque ibi mulierem de fi- A
liabus Philisthiim, * ascendit, & nuntia- 2
uit patri suo, & matri suæ, dicens: Vidi
mulierem in Thamnatha de filiabus
Philisthinorum: quam quæso vt mihi
accipiatis vxorem. * Cui dixerunt pa- 3
ter & mater sua: Numquid non est mu-
lier in filiabus fratrum tuorum, & in
omni populo meo, quia vis accipere
vxorem de Philisthiim, qui incircum-
cisi sunt? Dixitque Samson ad patrem
suum: Hanc mihi accipe: quia placuit
oculis meis. * Parentes autem eius ne- 4
sciebant quòd res à Domino fieret, &
B quæreret occasionem contra Phili-
sthiim, eo enim tempore Philisthiim
5 dominabantur Israëli. * Descendit ita-
que Samson cum patre suo & matre in
Thamnatha. Cúmque venissent ad vi-
neas oppidi, apparuit catulus leonis
6 sæuus, & rugiens; & occurrit ei. * Irruit
autem Spiritus Domini in Samson, &
dilacerauit leonem, quasi hædum in
frusta discerpens, nihil omnino habens
in manu: & hoc patri & matri noluit
7 indicare. * Descenditque & locutus est
8 mulieri, quæ placuerat oculis eius. * Et
post aliquot dies reuertens vt accipe-
ret eam, declinauit vt videret cadauer
leonis, & ecce examen apum in ore leo-
9 nis erat ac fauus mellis. * Quem cùm
sumpsisset in manibus, comedebat in
via: veniénsque ad patrem suum & ma-
trem, dedit eis partem, qui & ipsi co-
mederunt: nec tamen eis voluit indica-
re quod mel de corpore leonis assum-
10 pserat. * Descendit itaque pater eius ad
C mulierē, & fecit filio suo Samson con-
uiuium, sic enim iuuenes facere con-
11 sueuerant. * Cum ergo ciues loci illius
vidissent eum, dederunt ei sodales tri-
12 ginta vt essent cum eo. * Quibus locu-
tus est Samson: Proponam vobis pro-
blema: quod si solueritis mihi intra se-
ptem dies conuiuij, dabo vobis trigin-
13 ta sindones, & totidem tunicas: * sin au-
tem non potueritis soluere, vos dabi-
tis mihi triginta sindones, & eiusdem
numeri tunicas. Qui responderunt ei:
14 Propone problema, vt audiamus. * Di-
xitque eis: De comedente exiuit cibus,
& de forti egressa est dulcedo, nec po-
tuerunt per tres dies propositionem
15 soluere. * Cúmque adesset dies septi-
mus, dixerunt ad vxorem Samson:
Blandire viro tuo, & suade ei, vt indicet
tibi quid significet problema, quòd si
facere nolueris, incendemus te, & domū
patris tui, an idcirco vocastis nos ad
16 nuptias vt spoliaretis? * Quæ fundebat
D apud Samson lacrymas, & querebatur,
dicens: Odisti me, & non diligis: idcir-
co problema, quod proposuisti filiis
populi mei, non vis mihi exponere. At
ille respondit: Patri meo & matri no-
17 lui dicere: & tibi indicare potero? * Se-
ptem igitur diebus conuiuij flebat ante
eum: tandémque die septimo cùm ei
esset molesta, exposuit. Quæ statim in-
18 dicauit ciuibus suis. * Et illi dixerunt
ei die septimo ante solis occubitum:
Quid dulcius melle, & quid fortius leo-
ne? Qui ait ad eos: Si nō arassetis in vi-
tula mea, non inuenissetis propositio-
19 nem meam. * Irruit itaq; in eum Spiri-
tus Dñi, descenditque Ascalonē, & per-
cussit ibi triginta viros, quorum ablatas
vestes dedit iis qui problema soluerāt.
Iratúsque nimis ascendit in domum
patris

patris sui: * vxor autem eius accepit 20
maritum vnum de amicis eius & pronubis.

CAPVT XV.

Per vulpiũ multitudinẽ Samson Philisthæorum segetes incendit: & fractis funibus quibus ligatus erat, mille Philisthæos asini maxilla prostrauit, e cuius dente molari aqua sitienti fluxerunt.

Post aliquantulum autem temporis, 1
cùm dies triticeæ messis instarent, A
venit Samson, inuisere volens vxorem
suam, & attulit ei hœdum de capris.
Cúmque cubiculum eius solito vellet
intrare, prohibuit eum pater illius, di-
cens:*Putaui quòd odisses eam, & ideo 2
tradidi illam amico tuo: sed habet so-
rorem, quæ iunior & pulchrior illa est,
sit tibi pro ea vxor.*Cui Sãson respon- 3
dit: Ab hac die non erit culpa in me
contra Philisthæos: faciam enim vobis
mala. * Perrexítque & cepit trecentas 4
vulpes, caudásque earum iunxit ad cau-
das, & faces ligauit in medio: * quas 5
igne succendẽs, dimisit, vt huc illúcque
discurrerent. Quæ statim perrexerunt
in segetes Philisthinorum. Quibus suc-
censis, & comportatæ iam fruges, & ad B
huc stãtes in stipula, cõcrematæ sunt in
tantũ, vt vineas quoq; & oliueta flãma
consumeret.*Dixerúntque Philisthiim. 6
Quis fecit hanc rem? Quibus dictũ est:
Samson gener Thamnathei: quia tulit
vxorẽ eius, & alteri tradidit, hæc ope-
ratus est. Ascenderúntq; Philisthiim: &
combusserunt tam mulierẽ quàm patrẽ
eius. *Quibus ait Samson: Licet hæc fe- 7
ceritis, tamen adhuc ex vobis expetam
vltionem, & tunc quiescã. * Percussitq; 8
eos ingenti plaga, ita vt stupentes surã
femori imponerent. Et descendens ha-
bitauit in spelunca petræ Etam.*Igitur 9
ascendentes Philisthiim in Terrã Iuda,
castrametati sũt in loco, qui postea vo-
catus est Lechi, id est, maxilla, vbi eorũ
effusus est exercitus. * Dixerúntque ad 10
eos de tribu Iuda: Cur ascẽdistis aduer-
sum nos? Qui responderunt, vt ligemus
Samson venimus, & reddamus ei quę in C
nos operatus est. *Descẽderũt ergo tria 11
millia virorum de Iuda, ad specũ silicis
Etã, dixerúntque ad Sãson: Nescis quòd
Philisthiim imperent nobis? quare hoc
facere voluisti? Quibus ille ait. Sicut fe-
cerũt mihi, sic feci eis.*Litigare, inquiũt 12
te venimus, & tradere in manus Phili-
sthinorũ. Quibus Samson, Iurate, ait, &
spondete mihi quòd non occidatis me.
* Dixerũt: Non te occidemus, sed vinctũ 13
trademus. Ligauerúntq; eũ duobus no-
uis funibus, & tulerunt eũ de petra Etã.
* Qui cùm venisset ad locũ Maxillæ, & 14
Philisthiim vociferãtes occurrissent ei,
irruit Spiritus Dñi in eũ: & sicut solent
ad odorem ignis ligna cõsumi, ita vin-
cula quibus ligatus erat, dissipata sũt, &
15 soluta. *Inuentámque maxillam, id est,
D mandibulã asini, quæ iacebat, arripiẽs,
16 interfecit in ea mille viros, * & ait: &
maxilla asini, in mandibula pulli asina-
rum, deleui eos, & percussi mille viros.
17 *Cúmq; hæc verba canens complesset,
proiecit mandibulã de manu, & vocauit
nomen loci illius Ramathlechi, quod
18 interpretatur eleuatio maxillæ. * Si-
tiénsque velde, clamauit ad Dñm, & ait:
Tu dedisti in manu serui tui salutẽ hãc
maximã atque victoriã: en siti morior,
incidámque in manus incircumcisorũ.
19 *Aperuit itaque Dñs molarem dentem
in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo
aquæ: Quibus haustis, refocillauit spiri-
tum, & vires recepit. Idcirco appellatũ
est nomen loci illius, Fons inuocãtis de
20 maxilla, vsque in præsentẽ diem. *Iudi-
cauitque Israël in dieb⁹ Philisthiim vi-
ginti annis.

CAP. XVI.

Samson obseruãtibus eum custodibus, portas Gazæ vrbis in montem detulit: à Dalila autem cui sæpius illuserat, cognita causa fortitudinis detonsus, excæcatur ab hostibus quos tandem vnà secum interemit.

1 Abiit quoque in Gazam, & vidit ibi
A mulierem meretricem, ingressúsq;
2 est ad eam. * Quòd cùm audissent Phi-
listhiim, & percrebruisset apud eos, in-
trasse vrbem Samson, circumdederunt
eum, positis in porta ciuitatis custodi-
bus: & ibi tota nocte cum silentio præ-
stolantes, vt facto mane exeuntem oc-
3 ciderent. *Dormiuit autem Samson vs-
que ad medium noctis: & inde cõsur-
gens, apprehendit ambas portæ fores
cum postibus suis & sera, impositásque
humeris suis portauit ad verticem mõ-
4 tis, qui respicit Hebron.*Post hæc ama-
uit mulierem, quæ habitabat in Valle
5 Sorec, & vocabatur Dalila. * Venerúnt-
que ad eam principes Philisthinorum,
atque dixerunt: Decipe eum, & disce ab
illo, in quo habeat tantam fortitudinẽ,
B & quo modo eũ superare valeamus, &
vinctum affligere, quod si feceris, dabi-
mus tibi singuli mille & centum argen-
6 teos. * Locuta est ergo Dalila ad Sam-
son: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua
maxima fortitudo, & quid sit quo liga-
7 tus erumpere nequeas? * Cui respondit
Samson: Si septem neruiceis funibus,
necdum siccis & adhuc humentibus, li-
gatus fuero, infirmus ero vt cæteri ho-
8 mines. * Attulerúntque ad eam satrapæ
Philisthinorum septẽ funes, vt dixerat,
9 quibus vinxit eum, * latentibus apud se
insidiis, & in cubiculo finẽ rei expectã-
tibus, clamauitque ad eum: Philisthiim
super te Samson. Qui rupit vincula, quo
modo si rũpat quis filũ de stuppæ tor-
tum putamine, cùm odorem ignis acce-
perit

perit : & non est cognitum in quo esset
fortitudo eius.* Dixítq; ad eum Dalila: 10
Ecce illusisti mihi,& falsum locutus es: C
saltem nunc indica mihi quo ligari de-
beas.* Cui ille respondit:Si ligatus fue- 11
ro nouis funibus,qui nunquam fuerunt
in opere, infirmus ero,& aliorũ homi-
nũ similis.* Quibus rursum Dalila vin- 12
xit eum & clamauit : Philisthiim super
te Samson, in cubiculo insidiis præpa-
ratis. Qui ita rupit vincula quasi fila
telarum.* Dixítque Dalila rursum ad 13
eum : Vsquequò decipis me, & falsum
loqueris ? ostende quo vinciri debeas.
Cui respondit Samson:Si septem crines
capitis mei cum licio plexueris, & cla-
uum his circumligatum terræ fixeris,
infirmus ero. * Quod cum fecisset Da- 14
lila,dixit ad eum : Philisthiim super te
Samson. Qui consurgens de somno ex-
traxit clauum cum crinibus & licio.
* Dixítque ad eum Dalila : Quomodo 15
dicis quòd amas me, cùm animus tuus D
non sit mecum? Per tres vices mentitus
es mihi,& noluisti dicere in quo sit ma-
xima fortitudo tua.* Cúmque molesta 16
esset ei, & per multos dies iugiter ad-
hæreret, spatium ad quietem non tri-
buens,defecit anima eius,& ad mortem
vsque lassata est. * Tunc aperiens veri- 17
tatem rei, dixit ad eam : Ferrum num-
quam ascendit super caput meum,quia
Nazaræus, id est, consecratus Deo sum
de vtero matris meæ : si rasũ fuerit ca-
put meum,recedet à me fortitudo mea,
& deficiam, eróq; sicut ceteri homines.
* Vidénsque illa quòd confessus ei esset 18
omnem animum suum, misit ad princi-
pes Philisthinorum ac mandauit:Ascen-
dite adhuc semel, quia nunc mihi ape-
ruit cor suum. Qui ascenderunt,assum- E
pta pecunia quam promiserant.* At il- 19
la dormire eum fecit super genua sua,
& in sinu suo reclinare caput.Vocauít-
que tonsorem,& rasit septẽ crines eius,
& cœpit abigere eum,& à se repellere :
statim enim ab eo fortitudo discessit :
*dixitque : Philisthiim super te Samsõ. 20
Qui de somno consurgens,dixit in ani-
mo suo : Egrediar sicut antè feci,& me
excutiam, nesciens quòd recessisset ab
eo Dñs.* Quem cùm apprehendissent 21
Philisthiim,statim eruerũt oculos eius,
& duxerunt Gazam vinctum catenis, &
clausum in carcere molere fecerunt.
*Iámque capilli eius renasci cœperant, 22
* & principes Philisthinorum conuene- 23
runt in vnum, vt immolarent hostias
magnificas Dagon Deo suo, & epula-
rentur, dicentes : Tradidit Deus noster
inimicum nostrum Samson in manus F
nostras. * Quod etiam populus videns, 24
laudabat Deum suum, eadémque dice-
bat : Tradidit Deus noster aduersarium
nostrum in manus nostras, qui deleuit
terram nostram, & occidit plurimos.
25 * Lætantésq; per conuiuia,sumptis iam
epulis, præceperunt vt vocaretur Sam-
son, & ante eos luderet. Qui adductus
de carcere ludebat ante eos:fecerúntq;
26 eum stare inter duas columnas. * Qui
dixit puero regenti gressus suos:Dimit-
te me,vt tangam columnas,quibus om-
27 nis imminet domus, & reclinet super
eas, & paululum requiescam.* Domus
autem erat plena virorum ac mulierũ,
& erant ibi omnes principes Philisthi-
G norum, ac de tecto & solario circiter
28 tria millia vtriusque sexus spectantes
ludentẽ Samson.* At ille inuocato Dño
ait : Dñe Deus, memento mei,& redde
mihi nũc fortitudinem pristinam Deus
meus, vt vlciscar me de hostibus meis,
& pro amissione duorum luminũ vnam
29 vltionem recipiam. * Et apprehendens
ambas columnas, quibus innitebatur
domus, alterámque earum dextera, &
30 alteram læua tenens,*ait:Moriatur ani-
ma mea cum Philisthiim ; concussísque
fortiter columnis, cecidit domus super
omnes principes,& ceteram multitudi-
nem quæ ibi erat : multóque plures in-
terfecit moriens, quàm antè viuus oc-
31 ciderat. * Descendentes autem fratres
eius,& vniuersa cognatio tulerunt cor-
pus eius, & sepelierunt inter Saraa &
Esthaol in sepulchro patris sui Manue :
iudicauítque Israel viginti annis.

CAP. XVII.

Mater Micha cõflauit ipsi de seruato argẽto idolũ:cui ille 1.filiũ suũ,deinde Leuitẽ Bethleemitẽ præfecit sacerdotẽ.

1 FVit eo tempore vir quidam de mon-
2 te Ephraim nomine Michas,*qui di-
A xit matri suæ : Mille & centũ argẽteos,
quos separaueras tibi, & super quibus
me audiente iuraueras,ecce ego habeo,
& apud me sunt. Cui illa respondit:Be-
3 nedictus filius meus Dño.*Reddidit er-
go eos matri suæ, quæ dixerat ei:Con-
secraui & voui hoc argentum Dño, vt
B de manu mea suscipiat filius meus, &
faciat sculptile atque conflatile:& nunc
4 trado illud tibi. * Reddidit igitur eos
matri suæ:quæ tulit ducẽtos argenteos,
& dedit eos argẽtario,vt faceret ex eis
sculptile atque conflatile, quod fuit in
5 domo Michæ.* Qui ædiculam quoq; in
ea Deo separauit,& fecit ephod & the-
raphim, id est, vestem sacerdotalem, &
idola:impleuítque vnius filiorũ suorum
6 manum, & factus est ei sacerdos. * In
C diebus illis non erat rex in Israel, sed
vnusquisq; quod sibi rectum videbatur,
7 hoc faciebat.* Fuit quoque alter ado-
lescens de Bethlehẽ Iuda, ex cognatio-
ne eius : erátq; ipse Leuites, & habita-
8 bat ibi.*Egressúsque de ciuitate Bethle-
hem, peregrinari voluit vbicumq; sibi
commodum reperisset. Cúmq; venisset

in montem Ephraim, iter faciens, & de-
clinasset parumper in domum Michæ,
* interrogatus est ab eo vnde venisset. 9
Qui respondit: Leuita sum de Bethlehẽ D
Iuda, & vado vt habitem vbi potuero,
& vtile mihi esse perspexero.* Dixitque 10
Michas: Mane apud me, & esto mihi
parens ac sacerdos: dabóque tibi per
annos singulos decem argenteos, ac
vestem duplicem, & quæ ad victum sunt
necessaria. * Acquieuit, & mansit apud 11
hominem, fuitque illi quasi vnus de fi-
liis: impleuítque Michas manum eius, 12
& habuit puerum sacerdotem apud se.
* Nunc scio, dicens, quòd benefaciet 13
mihi Deus habenti Leuitici generis sa-
cerdotem.

CAP. XVIII.

Missis primùm exploratoribus, secuti postea sunt sexcenti viri de tribu Dan, quærentes sibi possessionem: & ablato Michæ idolo cum sacerdote, vrbem Lais vi capientes inhabitauerunt.

IN diebus illis nõ erat rex in Israel, & 1
tribus Dan quærebat possessionẽ sibi, A
vt habitaret in ea; vsq; ad illũ enim diẽ
inter ceteras tribus sortem nõ accepe-
rat.* Miserunt ergo filij Dan, stirpis & 2
familiæ suæ quinque viros fortissimos
de Saraa & Esthaol, vt exportarent ter-
ram: & diligenter inspicerẽt, dixerúntq;
eis: Ite, & considerate terram. Qui cùm
pergentes venissent in montẽ Ephraim,
& intrassent domum Michæ, requieue-
runt ibi:* & agnoscentes vocem adole- 3
scentis Leuitæ, vtentésq; illius diuerso-
rio, dixerunt ad eum: Quis te huc addu-
xit? quid hic agis? quam ob causam huc B
venire voluisti?* Qui respondit eis: Hæc 4
& hæc præstitit mihi Michas, & me
mercede conduxit, vt sim ei sacerdos.
*Rogauerunt autem eum, vt consuleret 5
Dñm, vt scire possent an prospero iti-
nere pergerent, & res haberet effectũ,
* Qui respondit eis: Ite in pace: Dñs 6
respicit viam vestram, & iter quò pergi-
tis.*Euntes igitur quinque viri venerũt 7
Lais: viderúntq; populum habitantem
in ea absque vllo timore, iuxta consue-
tudinem Sidoniorum, securum & quie-
tum: nullo ei penitus resistẽte, magna-
rúmq; opum, & procul à Sidone, atque C
à cunctis hominibus separatum. * Re- 8
uersique ad fratres suos in Saraa &
Esthaol, & quid egissent sciscitantibus
responderunt:* Surgite, ascendamus ad 9
eos: vidimus enim terram valde opu-
lentã & vberẽ: nolite negligere, nolite
cessare, eamus & possideamus eam, nul-
lus erit labor. * Intrabimus ad securos 10
in regionẽ latissimam, tradétque nobis
Dñs locum in quo nullius rei est penu-
ria eorũ quæ gignuntur in terra.*Pro- 11
fecti igitur sunt de cognatione Dan, id
est, de Saraa & Esthaol sexcenti viri ac-
12 cincti armis bellicis, * ascendentésque
manserunt in Cariathiarim Iudæ: qui
locus, ex eo tempore, Castrorum Dan
nomen accepit, & est post tergum Ca-
13 riathiarim.* Inde transierunt in montẽ
D Ephraim. Cúmque venissent ad domum
14 Michæ,*dixerunt quinq; viri, qui priùs
missi fuerant, ad considerandam Terrã
Lais, ceteris fratribus suis: Nostis quòd
in domibus istis sit ephod, & thera-
phim, & sculptile, atq; conflatile, videte
quid vobis placeat.* Et cùm paululum
15 declinassent, ingressi sunt domum ado-
lescentis Leuitæ, qui erat in domo Mi-
chæ: salutauerúntque eum verbis paci-
16 ficis. * Sexcenti autem viri ita vt erant
17 armati, stabant ante ostium.*At illi qui
ingressi fuerant domum iuuenis, scul-
ptile & ephod, & theraphim, atq; con-
flatile tollere nitebantur, & sacerdos
E stabat ante ostiũ, sexcentis viris fortis-
18 simis haud procul expectantibus. * Tu-
lerunt igitur qui intrauerant sculptile,
ephod, & idola atque conflatile. Quibus
19 dixit sacerdos: Quid facitis?* Cui res-
ponderunt: Tace, & pone digitũ super
os tuum: veniq; nobiscum, vt habeamus
te patrẽ, ac sacerdotem. Quid tibi me-
lius est, vt sis sacerdos in domo vnius
viri, an in vna tribu & familia in Israel?
20 * Quod cùm audisset, acquieuit sermo-
nibus eorum, & tulit ephod, & idola, ac
21 sculptile, & profectus est cum eis.*Qui
cùm pergerent, & ante se ire fecissent
paruulos ac iumenta & omne quod erat
22 pretiosũ,* & iam à domo Michæ essent
procul, viri qui habitabant in ædibus
23 Michæ, conclamantes secuti sunt, * &
F post tergũ clamare cœperunt. Qui cùm
respexissent, dixerunt ad Micham: Quid
24 tibi vis? cur clamas? * Qui respondit:
Deos meos, quos mihi feci, tulistis &
sacerdotẽ, & omnia quæ habeo, & di-
25 citis: Quid tibi est? * Dixerúntq; ei filij
Dan: Caue ne vltrà loquaris ad nos, &
veniant ad te viri animo cõcitati, & ip-
26 se cum omni domo tua pereas. * Et sic
cœpto itinere perrexerunt. Videns autẽ
Michas, quòd fortiores se essent, reuer-
27 sus est in domũ suã.*Sexcenti autẽ viri
tulerunt sacerdotem, & quæ suprà di-
ximus: venerúntque in Lais ad populũ
quiescentem atq; securũ, & percusserũt
eos in ore gladij: vrbémq; incẽdio tra-
28 diderunt, * nullo penitus ferente præsi-
G diũ, eo quòd procul habitarent à Sido-
ne, & cum nullo hominũ haberẽt quid-
quã societatis ac negotij. Erat autẽ ci-
uitas sita in regione Rehob: quam rursũ
29 extruentes habitauerunt in ea,* vocato
nomine ciuitatis Dan, iuxta vocabulũ
patris sui quem genuerat Israel, quæ
30 priùs Lais dicebatur.* Posuerúntq; sibi
sculptile, & Ionathã filium Gersam filij
Moysi, ac filios eius sacerdotes in tribu
Dan,

Dan, vsque ad diem captiuitatis suæ.
31 * Mansitq; apud eos idolū Michæ omni
tempore, quo fuit domus Dei in Silo;
in diebus illis non erat rex in Israel.

CAP. XIX.

Cùm Leuita suam vxorem à parentū domo reduceret, ipsa à Gabaonitis, qui tribus erant Beniamin, prodigiosa libidine extincta & à marito in duodecim partes corpore secto, ad singulas tribus singulæ portiones missæ sunt.

FVit quidam vir Leuites habitans in 1
latere montis Ephraim, qui accepit A
vxorem de Bethlehem Iuda. * Quæ reli- 2
quit eum, & reuersa est in domū patris
sui in Bethlehē, mansítq; apud eū qua-
tuor mensibus. * Secutúsque est eā vir 3
suus volens recōciliari ei, atque blan-
diri, & secū reducere, habēs in comitatu
puerū & duos asinos: quæ suscepit eum
& introduxit in domū patris sui. Quod
cùm audisset socer eius, eúmque vidis-
set, occurrit ei lætus, * & amplexatus 4
est hominem: Mansítq; gener in domo
soceri tribus diebus comedēs cū eo &
bibens familiariter. * Die autem quarto 5
de nocte consurgens, proficisci voluit:
quem tenuit socer, & ait ad eum. Gusta
priùs pauxillum panis, & conforta sto- B
machū, & sic proficiscēris. * Sederúntq; 6
simul, ac comederunt & biberunt. Di-
xítque pater puellæ ad generum suum:
Quæso te vt hodie hic maneas, pariter-
que lætemur. * At ille consurgens, cœpit 7
velle proficisci. Et nihilominus obnixè
eū socer tenuit, & apud se fecit manere.
* Mane autē facto, parabat Leuites iter. 8
Cui socer rursū: Oro te, inquit, vt pau-
lulum cibi capias, & assumptis viribus,
donec increscat dies, postea proficisca-
ris. Comederunt ergo simul. * Surrexit- 9
que adolescens, vt pergeret cum vxore
sua & puero. Cui rursū locutus est so-
cer: Considera quòd dies ad occasum
decliuior sit, & propinquat ad vesperū:
mane apud me etiam hodie, & duc læ-
tum diem, & cras proficiscēris vt vadas C
in domum tuā. * Noluit gener acquies- 10
cere sermonibus eius: sed statim perre-
xit, & venit cōtra Iebus, quæ altero no-
mine vocatur Ierusalem, ducens secum
duos asinos onustos, & concubinam. * 11
Iámque erant iuxta Iebus, & dies muta-
batur in noctem: dixítq; puer ad domi-
nū suum: Veni, obsecro, declinemus ad
vrbem Iebusæorū, & maneamus in ea. * 12
Cui respondit Dñs: Non ingrediar op-
pidū gentis alienæ, quæ non est de filiis
Israël, sed transibo vsque Gabaa: * & cùm 13
illuc peruenero, manebimus in ea, aut
certè in vrbe Rama. * Transierunt ergo 14
Iebus, & cœptum carpebant iter, occu-
buítque eis sol iuxta Gabaa, quæ est in
Tribu Benjamin: * diuerterúntq; ad eā, 15
vt manerent ibi. Quò cum intrassent, se-
D debant in platea ciuitatis, & nullus eos
16 recipere voluit hospitio. * Et ecce ap-
paruit homo senex, reuertēs de agro &
de opere suo vesperi, qui & ipse de mō-
te erat Ephraim, & peregrinus habita-
bat in Gabaa: homines autē regionis il-
17 lius erant filij Iemini. * Eleuatísq; ocu-
lis, vidit senex sedentē hominē cū sar-
cinulis suis in platea ciuitatis: & dixit
18 ad eum: Vnde venis? & quò vadis? * Qui
respondit ei: Profecti sumus de Bethle-
hem Iuda, & pergimus ad locū nostrū,
qui est in latere montis Ephraim, vnde
ieramus in Bethlehem, & nunc vadimus
ad domū Dei, nullúsque sub tectū suum
19 nos vult recipere, * habentes paleas &
fœnum in asinorum pabulum, & panem
E ac vinum in meos & ancillæ tuæ vsus, &
20 pueri qui mecū est: nulla re indigemus
nisi hospitio. * Cui respondit senex: Pax
tecum sit, ego præbebo omnia quæ ne-
21 cessaria sunt: tantum quæso, ne in platea
maneas. * Introduxítque eum in domū
suam, & pabulū asinis præbuit ac post-
quam lauerunt pedes suos recepit eos
22 in conuiuium. * Illis epulātibus, & post
laborē itineris, cibo & potu reficienti-
bus corpora, venerunt viri ciuitatis il-
lius filij Belial, (id est, absque iugo) &
circumdātes domū senis, fores pulsare
cœperunt, clamātes ad dominū domus, ||Gen. 19. 4. 5.
atque dicentes: || Educ virū, qui ingres-
23 sus est domum tuam, vt abutamur eo.
F * Egressúsq; est ad eos senex, & ait: No-
lite fratres, nolite facere malum hoc:
24 quia ingressus est homo hospitiū meū,
& cessate ab hac stultitia: * habeo filiam
virginem, & hic homo habet concubi-
nam, educam eas ad vos, vt humilietis
eas, & vestram libidinem compleatis:
25 tantùm, obsecro, ne scelus hoc contra
naturam operemini in virū. * Nolebant
acquiescere sermonibus illius, quod
cernens homo, eduxit ad eos concubi-
nam suam, & eis tradidit illudendam:
26 qua cum tota nocte abusi essent, dimi-
serunt eam manè. * At mulier, receden-
tibus tenebris, venit ad ostium domus,
27 vbi manebat Dñs suus, & ibi corruit.
* Mane facto, surrexit homo, & aperuit
ostium, vt cœptam expleret viam & ec-
28 ce concubina eius iacebat ante ostium
G sparsis in limine manibus. * Cui ille, pu-
tans eam quiescere, loquebatur: Surge,
& ambulemus. Qua nihil respondente,
intelligens quòd erat mortua: tulit
eam, & imposuit asino, reuersúsque est
29 in domū suam. * Quā cùm esset ingres-
sus, arripuit gladium, & cadauer vxoris
cum ossibus suis in duodecim partes
ac frustra cōcidens, misit in omnes ter-
30 minos Israël. * Quod cùm vidissent sin-
guli, conclamabāt. Nunquā res talis fa-
cta est in Israël, ex eo die quo ascende-
runt patres nostri de Ægypto, vsque in
M 2 præsens

præsens tempus : ferte sententiam,& in
cõmune decernite quid facto opus sit.

CAPVT. XX.

Ob hoc scelus pugnantes reliqua tribus aduersus Benjamin, semel atque iterum bello inferiores, tertióque committentes iussu Domini prælium, tribum illam, præter sexcentos qui in solitudinem fugerãt, penitus deleuerunt.

EGressi itaq; sũt omnes filij Israël,& 1
pariter cõgregati,quasi vir vnus, de A
Dan vsque Bersabee, & Terra Galaad ,
ad Dñm in Maspha : *Omnésque anguli 2
populorum,&cũctæ tribus Israël in ec-
clesiã populi Dei cõuenerunt quadrin-
genta millia peditum pugnatorũ.(*Nec 3
latuit filios Benjamin, quòd ascendis-
sent filij Israël in Maspha.) Interroga-
túsque Leuita, maritus mulieris inter-
fectæ quomodo tãtum scelus perpetra-
tum esset, * respondit : Veni in Gabaa 4
Benjamin cũ vxore mea,illúcq; diuerti:
*& ecce homines ciuitatis illius circũ- 5
dederũt nocte domum, in qua manebã,
volentes me occidere,& vxorem meam
incredibili furore libidinis vexãtes, de-
nique mortua est. *Quam arreptam, in 6
frusta cõcidi , misíque partes in omnes
terminos possessionis vestræ : quia nun-
quam tantũ nefas,& tam grande piacu-
lum factum est in Israël. * Adestis om- 7
nes filij Israël , decernite quid facere
debeatis. * Stánsque omnis populus , 8
quasi vnius hominis sermone respõdit: B
Non recedemus in tabernacula nostra,
nec suam quisquam intrabit domũ:*sed 9
hoc cõtra Gabaa in cõmune faciamus.
* Decem viri eligantur è centum ex 10
omnibus tribubus Israël, & centum de
mille , & mille de decem millibus , vt
comportent exercitui cibaria, & possi-
mus pugnare contra Gabaa Benjamin,
& reddere ei pro scelere , quod mere-
tur. * Conuenítque vniuersus Israël ad 11
ciuitatem,quasi homo vnus eadẽ men-
te, vnóque consilio : & miserunt nun- 12
tios ad omnem Tribum Benjamin , qui
dicerent.Cur tantum nefas in vobis re-
pertum est? * Tradite homines de Ga- 13
baa,qui hoc flagitium perpetrarunt , vt
moriantur, & auferatur malũ de Israël.
Qui noluerunt fratrum suorum filiorũ
Israël audire mandatum: *sed ex cũctis 14
vrbibus,quæ sortis suæ erant,conuene-
runt in Gabaa,vt illis ferrent auxilium,
& contra vniuersum populum Israël
dimicarent. * Inuentíque sunt viginti 15
quinque millia de Benjamin educentiũ
gladiũ, præter habitatores Gabaa,*qui 16
septingenti erant viri fortissimi , ita si- C
nistra vt dextera præliantes:& sic fũdis
lapides ad certum iacientes , vt capil-
lum quoque possent percutere , & ne-
quaquam in alteram partem ictus lapi-
dis deferretur. * Virorũ quoque Israël, 17
absq; filiis Benjamin,inuenta sunt qua-
dringenta millia educentiũ gladios , &
18 paratorũ ad pugnã. * Qui surgentes ve-
nerunt in domum Dei,hoc est, in Silo:
consuluerúntque Deum,atque dixerũt.
Quis erit in exercitu nostro princeps
certaminis cõtra filios Benjamin? Qui-
bus respondit Dñs:Iudas sit dux vester.
19 *Statimque filij Israël surgentes manè,
20 castrametati sunt iuxta Gabaa: * & inde
procedentes ad pugnam contra Benja-
21 min,vrbem oppugnare cœperũt.*Egres-
síque filij Benjamin de Gabaa , occide-
runt de filiis Israël die illo viginti duo
22 millia virorum. * Rursum filij Israël &
fortitudine & numero confidentes , in
eodem loco, in quo priùs certauerant,
23 aciem direxerunt : * ita tamen vt priùs
D ascenderent & flerent coram Domino
vsque ad noctem: consulerέntque eum,
& dicerent : Debeo vltra procedere ad
dimicãdum contra filios Benjamin fra-
tres meos, annon? Quibus ille respon-
dit:Ascendite ad eos,& inite certamen:
24 * Cúmque filij Israël altera die contra
filios Benjamin ad prælium processis-
25 sent, * eruperunt filij Benjamin de por-
tis Gabaa : & occurrentes eis , tanta in
illos cæde bacchati sunt, vt decem &
octo millia virorũ educentium gladiũ
26 prosternerent. *Quamobrem omnes fi-
lij Israël venerunt in domum Dei , &
sedentes flebant coram Dño : ieiunaue-
rúntque die illo vsque ad vesperam, &
obtulerunt ei holocausta, atque pacifi-
27 cas victimas, * & super statu suo inter-
rogauerũt. Eo tẽpore ibi erat arca fœ-
28 deris Dei,*& Phinees filius Eleazari fi-
lij Aaron præpositus domus. Consulue-
runt igitur Dñm atque dixerunt:Exire
vltra debemus ad pugnam contra filios
Benjamin fratres nostros,an quiescere?
Quibus ait Dñs : Ascendite : cras enim
29 tradam eos in manus vestras. * Posue-
rúntque filij Israël insidias per circuitũ
30 vrbis Gabaa: * & tertia vice,sicut semel
& bis,contra Benjamin exercitum pro-
31 duxerunt. * Sed & filij Benjamin auda-
E cter eruperunt de ciuitate, & fugientes
aduersarios longiùs persecuti sunt, ita
vt vulnerarent ex eis sicut primo die &
secundo , & cæderent per duas semitas
vertentes terga , quarum vna ferebatur
in Bethel & altera in Gabaa,atque pro-
32 sternerent triginta circiter viros : * pu-
tauerunt enim solito eos more cædere.
Qui fugã arte simulantes, inierunt con-
silium vt abstraherent eos de ciuitate,
& quasi fugientes ad supradictas semi-
33 tas perducerent. * Omnes itaq; filij Is-
raël surgentes de sedibus suis, tetende-
runt aciem in loco , qui vocatur Baal-
thamar. Insidiæ quoq; quæ circa vrbem
34 erant,paulatim se aperire cœperunt,*&
ab Occidentali vrbis parte procedere.

Sed

Sed & alia decem millia virorũ de vni-
uerso Israël, habitatores vrbis ad cer-
tamina prouocabant. Ingrauatũmque
est bellũ contra filios Benjamin: & non
intellexerunt quòd ex omni parte illis
instaret interitus. * Percussitque eos 35
Dñs in conspectu filiorum Israel,& in-
terfecerunt ex eis in illo die viginti-
quinque millia & centum viros,omnes
bellatores & educentes gladium. *Filij 36
autem Benjamin,cùm se inferiores esse F
vidissent, cœperunt fugere. Quod cer-
nentes filij Israël, dederunt eis ad fu-
giendum locũ,vt ad præparatas insidias
deuenirent, quas iuxta vrbem posue-
rant. *Qui cùm repentè de latibulis sur- 37
rexissent,& Benjamin terga cædentibus
daret,ingressi sunt ciuitatem, & percus-
serunt eam in ore gladij. * Signum au- 38
tem dederãt filij Israël his quos in in-
sidiis collocauerant, vt postquã vrbem
cepissent,ignẽ accenderent: vt ascenden-
te in altum fumo, captam vrbẽ demon-
strarent. * Quod cùm cernerent filij Is- 39
raël in ipso certamine positi (putaue-
runt enim filij Benjamin eos fugere, &
instãtiùs persequebantur,cæsis de exer-
citu eorum triginta viris) * & viderent 40
quasi columnam fumi de ciuitate con-
scendere.Benjamin quoque aspiciẽs re-
trò cùm captam cerneret ciuitatem,&
flãmas in sublime ferri:*qui priùs simu- 41
lauerant fugam, versa facie fortius re-
sistebãt. Quod cùm vidissent filij Benja-
min,in fugam versi sunt,& ad viam de- 42
serti ire cœperunt,illuc quoque eos ad-
uersariis persequentibus, sed & hi qui
vrbem succenderant, occurrerunt eis.
* Atque ita factũ est,vt ex vtraque parte 43
ab hostibus cæderentur, nec erat vlla G
requies morientium. Ceciderunt,atque
prostrati sunt ad Orientalem plagam
vrbis Gabaa.*Fuerunt autem qui in eo- 44
dem loco interfecti sunt,decem & octo
millia virorum, omnes robustissimi pu-
gnatores. * Quod cùm vidissent qui re- 45
manserant de Benjamin, fugerũt in so-
litudinem: & pergebant ad Petram,cu-
ius vocabulũ est Remmon.In illa quo-
que fuga palantes, & in diuersa tẽden-
tes, occiderunt quinque millia virorũ.
Et cùm vltrà tenderent, persecuti sunt
eos, & interfecerunt etiã alia duo mil-
lia.*Et sic factũ est vt omnes qui ceci- 46
derant de Benjamin in diuersis locis,
essent vigintiquinque millia, pugnato-
res, ad bella promptissimi. * Remanse- 47
runt itaque de omni numero Benjamin
qui euadere,&fugere in solitudinẽ po-
tuerunt,sexcẽti viri:sederũntque in Pe-
tra Remmon mensibus quatuor. * Re- 48
gressi autẽ filij Israël, omnes reliquias
ciuitatis,à viris vsque ad iumẽta,gladio
percusserunt,cunctásq; vrbes & viculos
Benjamin vorax flamma consumpsit.

CAPVT XXI.

Instauratur tribus Beniamin ex 400 virginibus in cæde habitatorum Iabes Galaad reseruatis, & ex raptu ducentium choros in Silo virginibus.

1 A IVrauerunt quoq; filij Israël in Mas-
pha,& dixerunt: Nullus nostrum da-
bit filiis Benjamin de filiabus suis vxo-
2 rem. * Venerúntq; omnes ad domũ Dei
in Silo,& in conspectu eius sedẽtes v-
sque ad vesperam, leuauerunt vocem,&
magno vlulatu cœperunt flere, dicen-
3 tes. * Quare Dñe Deus Israël factum est
hoc malum in populo tuo,vt hodie vna
4 tribus auferretur ex nobis? *Altera au-
tem die diluculo consurgentes, extru-
xerunt altare, obtulerúntque ibi holo-
causta,& pacificas victimas,& dixerũt:
5 * Quis non ascendit in exercitu Dñi de
vniuersis tribubus Israël? Grandi enim
iuramento se constrinxerant,cum essent
in Maspha, interfici eos qui defuissent.
6 * Ductique pœnitentia filij Israël super
fratre suo Benjamin, cœperunt dicere:
7 Ablata est tribus vna de Israël, * vnde
vxores accipient? omnes enim in com-
mune iurauimus, non daturos nos his
8 filias nostras.* Idcirco dixerunt: Quis
B est de vniuersis tribubus Israël,qui non
ascendit ad Dñm in Maspha? Et ecce
inuenti sunt habitatores Iabes Galaad
9 in illo exercitu non fuisse. (*Eo quoq;
tempore cùm essent in Silo, nullus ex
10 eis ibi repertus est) * Miserunt itaque
decẽ millia viros robustissimos, & præ-
ceperunt eis:Ite, & percutite habitato-
res Iabes Galaad in ore gladij, tã vxo-
11 res quàm paruulos eorum.* Et hoc erit
quod obseruare debebitis: || Omne ge- || Nu.
neris masculini,&mulieres quæ cogno- 31. c.
uerunt viros interficite:virgines autem 17.18.
12 reseruate.*Inuentæq; sunt de Iabes Ga-
laad quadringẽtæ virgines,quæ nescie-
runt viri thorum, & adduxerunt eas ad
13 castra in Silo,in terram Chanaã.*Mise-
rúntque nũtios ad filios Benjamin, qui
erant in Petra Rẽmon, & præceperunt
14 eis, vt eos susciperent in pace. * Vene-
C rúntque filij Benjamin in illo tẽpore,&
datæ sunt eis vxores de filiabus, Iabes
Galaad:alias autẽ non repererunt,quas
15 simili modo traderent. * Vniuersúsque
Israël valde doluit, & egit pœnitẽtiam
super interfectione vnius tribus ex Is-
16 raël. * Dixerúntque maiores natu:Quid
faciemus reliquis, qui non acceperunt
vxores? omnes in Benjamin feminæ cõ-
17 ciderũt,*& magna nobis cura, ingentí-
que studio prouidendũ est, ne vna tri-
18 bus deleatur ex Israël. *Filias enim no-
stras eis dare non possumus, constricti
iuramento & maledictione, qua dixi-
mus: Maledictus qui dederit de filiabus
19 suis vxorem Benjamin. * Ceperúntque
consilium,atque dixerunt: Ecce solem-

nitas Domini est in Silo anniuersaria,
quæ sita est ad Septentrionem vrbis
Bethel, & ad Orientalem plagam viæ,
quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & D
ad Meridiem oppidi Lebona. * Præce- 20
perúntque filiis Benjamin, atque dixe-
runt: Ite,& latitate in vineis. *Cúmque 21
videritis filias Silo ad ducendos cho-
ros ex more procedere, exite repentè
de vineis, & rapite ex eis singuli vxores
singulas; & pergite in Terram Benja-
min. * Cúmque venerint patres earum, 22
ac fratres, & aduersum vos queri cœ-
perint,atque iurgari,dicemus eis. Mise-
remini eorum:non enim rapuerunt eas
iure bellantium atque victorum, sed
rogantibus vt acciperent, non dedistis,
& à vestra parte peccatum est. * Fece- 23
rúntque filij Benjamin, vt sibi fuerat
imperatum: & iuxta numerum suum,
rapuerunt sibi de his quæ ducebant
choros, vxores singulas: abierúntque
in possessionem suam, ædificantes vr-
bes,& habitantes in eis. * Filij quoque 24
Israel reuersi sunt per Tribus & fami-
lias in tabernacula sua. In diebus illis
non erat rex in Israël:sed vnusquisque,
quod sibi rectũ videbatur, hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

Elimelech Bethlehemita præ nimia fame cum vxore Noemi ac filiis in Moab concedit: quo vnà cum filiis mortuo, Noemi cum Ruth nuru sua in Bethlehem reuertens, non vult vocari Noemi, sed Mara.

N diebus vnius iudicis,quãdo 1
iudices præerant, facta est fa- A
mes in Terra. Abiítque homo
de Bethlehẽ Iuda, vt peregri-
naretur in regione Moabitide cũ vxore
sua ac duobus liberis. * Ipse vocabatur 2
Elimelech, & vxor eius Noëmi: & duo
filij,alter Mahalon & alter Chelion, E-
phrathæi de Bethlehem Iuda. Ingressi-
que regionem Moabitidem, morabãtur
ibi. * Et mortuus est Elimelech maritus
Noëmi, remansítque ipsa cum filiis. * 3
Qui acceperunt vxores Moabitidas, 4
quarum vna vocabatur Orpha, altera
verò Ruth. Manserúntque ibi decem
annis, * & ambo mortui sunt,Mahalon 5
videlicet & Chelion: remansítque mu-
lier orbata duobus liberis ac marito. * 6
Et surrexit vt in patriam pergeret, cum B
vtraque nuru sua, de regione Moabiti-
de:audierat enim quòd respexisset Do-
minus populum suum, & dedisset eis
escas. * Egressa est itaque de loco pe- 7
regrinationis suæ, cum vtraque nuru:
& iam in via reuertendi posita in Ter-
8 ram Iuda. * dixit ad eas. Ite in domum
matris vestræ, faciat vobiscum Domi-
nus misericordiam, sicut fecistis cum
9 mortuis & mecum. *Det vobis inueni-
re requiem in domibus virorum, quos
sortituræ estis. Et osculata est eas. Quæ
10 eleuata voce flere cœperunt, * & dice-
11 re: Tecum pergemus ad populũ tuum. *
Quibus illa respondit, Reuertimini fi-
liæ meæ, cur venitis mecum? num vl-
trà habeo filios in vtero meo, vt viros
12 ex me sperare possitis? * Reuertimini
filiæ meæ & abite: iam enim senectute
confecta sum, nec apta vinculo coniu-
gali, etiamsi possem hac nocte conci-
13 pere, & parere filios, * si eos expectare
C velitis, donec crescant,& annos puber-
tatis impleant, antè eritis vitulæ quàm
nubatis. Nolite quæso,filiæ meæ: quia
vestra angustia magis me premit, &
14 egressa est manus Domini contra me. *
Eleuata igitur voce, rursum flere cœ-
perunt: Orpha osculata est socrum, ac
15 reuersa est: Ruth adhæsit socrui suæ. *
cui dixit Noëmi: En reuersa est cogna-
ta tua ad populum suum, & ad deos
16 suos, vade cum ea. * Quæ respondit: Ne
aduerseris mihi vt relinquam te, &
abeam:quocũque enim perrexeris, per-
gam: & vbi morata fueris, & ego pari-
ter morabor. Populus tuus, populus
17 meus, & Deus tuus, Deus meus. * Quæ
te terra morientem susceperit, in ea
moriar: ibíque locum accipiam sepul-
turæ. Hæc mihi faciat Dominus,& hæc
addat, si non sola mors me & te sepa-
18 rauerit. * Videns ergo Noëmi, quòd
D obstinato animo Ruth decreuisset se-
cum pergere, aduersari noluit, nec ad
19 suos vltrà reditum persuadere: * pro-
fectæque sunt simul, & venerunt in Be-
thlehem. Quibus vrbẽ ingressis, velox
apud cunctos fama percrebruit: dice-
20 bántque mulieres: Hæc est illa Noëmi.*
Quibus ait. Ne vocetis me Noëmi (id
est, pulchram) sed vocate me Mara (id
est, amaram) quia amaritudine valde
21 repleuit me Omnipotens. * Egressa sum
plena, & vacuam reduxit me Dñs. Cur
ergo vocatis me Noëmi, quam Domi-
nus humiliauit, & afflixit Omnipotens?
22 * Venit ergo Noëmi cum Ruth Moabi-
tide nuru sua, de terra peregrinationis
suæ: ac reuersa est in Bethlehem quan-
do primum hordea metebantur.

CAP. II.

Ruth spicas in agro Booz affinis colligens, gratiam apud eum inuenit, & læta vesperi ad socrum reuersa, multum frumenti & de ciborum reliquiis ei affert.

1 ERat autem viro Elimelech consan-
A guineus, homo potens, & magna-
2 rum opum, nomine Booz. * Dixitque
Ruth Moabitis ad socrum suam: Si
iubes,

Subes, vadam in agrum, & colligam spi-
cas, quæ fugerint manus metentium,
vbicumque clementis in me patrisfa-
milias reperero gratiam. Cui illa res-
pondit : Vade filia mea. * Abiit itaque, 3
& colligebat spicas post terga meten-
tium. Accidit autem vt ager ille habe-
ret dominum nomine Booz, qui erat
de cognatione Elimelech.* Et ecce ipse 4
veniebat de Bethlehem, dixítque mes-
soribus : Dominus vobiscum. Qui res-
ponderunt ei : Benedicat tibi Dñs.*Di- 5
xitque Booz iuueni, qui messoribus
præerat : Cuius est hæc puella?* Cui res- 6
pondit : Hæc est Moabitis, quæ venit
cum Noëmi de regione Moabitide, * & 7
rogauit vt spicas colligeret remanen- B
tes, sequens messorum vestigia : & de
mane vsque nunc stat in agro, & ne ad
momentum quidem domum reuersa
est. * Et ait Booz ad Ruth : Audi filia, 8
ne vadas in alterum agrum ad colligen-
dum, nec recedas ab hoc loco: sed iun-
gere puellis meis, * & vbi messuerint, 9
sequere. Mandauit enim pueris meis, vt
nemo molestus sit tibi : sed etiam si si-
tieris, vade ad sarcinulas, & bibe aquas,
de quibus & pueri bibunt.* Quæ cadens 10
in faciem suam, & adorãs super terram,
dixit ad eum ; Vnde mihi hoc, vt inue-
nirem gratiam ante oculos tuos, &
nosse me dignareris peregrinam mu-
lierem? * Cui ille respondit : Nuntiata 11
sunt mihi omnia, quæ feceris socrui
tuæ post mortem viri tui : & quòd reli- C
queris parentes tuos, & terram in qua
nata es, & veneris ad populum, quem
antea nesciebas. * Reddat tibi Dominus 12
pro opere tuo, & plenam mercedem
recipias à Domino Deo Israel, ad quem
venisti, & sub cuius confugisti alas.
* Quæ ait : inueni gratiam apud ocu- 13
los tuos Domine mi, qui consolatus
es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ,
quæ non sum similis vnius puellarum
tuarum. * Dixitque ad eam Booz : 14
Quando hora vescendi fuerit, veni huc,
& comede panem, & intinge buccellam
tuam in aceto. Sedit itaque ad messo-
rum latus, & congessit polentam sibi,
comedítque & saturata est, & tulit re-
liquias. * Atque inde surrexit, vt spicas 15
ex more colligeret. * Præcepit autem
Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobis-
cum metere voluerit, ne prohibeatis
eam : * & de vestris quoque manipulis 16
proiicite de industria, & remanere per- D
mittite, vt absque rubore colligat &
colligentem nemo corripiat. * Colle- 17
git ergo in agro vsque ad vesperam : &
quæ collegerat virga : cædens & excu-
tiens, inuenit hordei quasi ephi men-
suram, id est, tres modios. * Quos por- 18
tans reuersa est in ciuitatem, & osten-
dit socrui suæ: insuper protulit, & dedit
ei de reliquiis cibi sui, quo saturata
19 fuerat.* Dixítque ei socrus sua: Vbi ho-
die collegisti, & vbi fecisti opus? sit be-
nedictus qui misertus est tui. Indicauít-
que ei apud quem fuisset operata: & no-
men dixit viri, quòd Booz vocaretur.
20 * Cui respondit Noëmi Benedictus sit à
Domino : quoniam eamdem gratiam,
quam præbuerat viuis, seruauit & mor-
tuis. Rursúmque ait : Propinquus no-
21 ster est homo. * Et Ruth. Hoc quoque,
inquit, præcepit mihi vt tamdiu mes-
soribus eius iungerer, donec omnes se-
22 getes meterentur. * Cui dixit socrus :
Melius est, filia mea, vt cum puellis
eius exeas ad metendum, ne in alieno
23 agro quispiam resistat tibi. * iuncta est
itaque puellis Booz & tamdiu cum eis
messuit, donec hordea & triticum in
horreis conderentur.

CAP. III.

Ruth socrus consilio ad pedes Booz dormientis recumbens, accepto læto responso multas hordei mensuras ad socrum defert.

1 POstquam autẽ reuersa est ad socrum
A suam, audiuit ab ea : Filia mea, quæ-
ram tibi requiem, & prouidebo vt be-
2 ne sit tibi. * Booz iste, cuius puellis in
agro iuncta es, propinquus noster est, &
3 hac nocte aream hordei ventilat: * Laua-
re igitur, & vngere, & induere cultiori-
bus vestimentis, & descende in aream,
nõ te videat homo donec esum potúm-
4 que finierit. * Quando autem ierit ad
dormiendum, nota locum in quo dor-
miat: veniésq; & discooperies pallium,
quo operitur à parte pedũ, & proiicies
te, & ibi iacebis: ipse autem dicet tibi
5 quid agere debeas. * Quæ respondit :
6 Quidquid præceperis, faciam.* Descen-
ditq; in aream, & fecit omnia quæ sibi
7 imperauerat socrus.* Cúmq; comedisset
B Booz, & bibisset, & factus esset hilarior
isétque ad dormiendum iuxta aceruum
manipulorum, venit absconditè, & dis-
cooperto pallio, à pedibus eius, se pro-
8 iecit.* Et ecce, nocte iam media expa-
uit homo, & conturbatus est : viditque
9 mulierẽ iacentem ad pedes suos,* & ait
illi: Quæ es? Illáque respondit : Ego sum
Ruth ancilla tua : expande pallium tuũ
super famulam tuam, quia propinquus
10 es.* Et ille, Benedicta, inquit, es à Dño
C filia, & priorem misericordiam poste-
riore superasti : quia non es secuta iu-
11 uenes pauperes siue diuites. * Noli er-
go metuere, sed quidquid dixeris mihi,
faciam tibi. Scit enim omnis populus,
qui habitat intra portas vrbis meæ,
mulierem te esse virtutis. * Nec abnuo
12 me propinquum, sed est alius me pro-
pinquior. * Quiesce hac nocte: & facto
13 mane, si te voluerit propinquitatis iure
retinere, bene res acta est: sin autem ille

nolueris, ego te absque vlla dubitatio-
ne suscipiam: viuit Dominus, dormi D
vsque mane. * Dormiuit itaque ad pe- 14
des eius, vsque ad noctis abscessũ. Sur-
rexit itaquè antequam homines se co-
gnoscerent mutuò, & dixit Booz: Caue
ne quis nouerit quòd huc veneris. * Et 15
rursum, expande, inquit, pallium tuum
quo operiris, & tene vtraque manu.
Qua extendente, & tenente, mensus est
sex modios hordei, & posuit super eam.
Quæ portans ingressa est ciuitatem, * & 16
venit ad socrum suam. Quæ dixit ei.
Quid egisti filia: Narrauítque ei om-
nia, quæ sibi fecisset homo. * Et ait: ec- 17
ce sex modios hordei dedit mihi, &
ait: Nolo vacuam te reuerti ad socrum
tuam. * Dixítque Noëmi: Expecta filia 18
donec videamus quem res exitum ha-
beat, neque enim cessabit homo nisi
compleuerit quod locutus est.

CAP. IV.

Booz coram senioribus ciuitatis accipit possessionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti in vxorem, cedente alio propinquiore iuri propinquitatis, ex qua genuit Obed auum Dauid Regis.

AScendit ergo Booz ad portam, & 1
sedit ibi. Cúmque vidisset propin- A
quum præterire, de quo priùs sermo
habitus est, dixit ad eum: Declina pau-
lisper, & sede hic: vocans eum nomine
suo. Qui diuertit, & sedit. * Tollens au- 2
tem Booz decem viros de senioribus
ciuitatis, dixit ad eos: * Sedete hic. Qui- 3
bus sedentibus, locutus est ad propin-
quum: Partem agri fratris nostri Eli-
melech vendet Noëmi, quæ reuersa est
de regione Moabitide: * quod audire te 4
volui, & tibi dicere coram cunctis se-
dentibus, & maioribus natu de populo
meo. Si vis possidere iure propinquita-
tis: eme, & posside: sin autem displi-
cet tibi, hoc ipsum indica mihi, vt sciã
quid facere debeam; nullus enim est
propinquus, excepto te, qui prior es: & B
me, qui secundus sum. At ille respon-
dit: Ego agrum emam. * Cui dixit Booz: 5
Quando emeris agrum de manu mulie-
ris, Ruth quoquè Moabitidem, quæ
vxor defuncti fuit, debes accipere: vt
suscites nomen propinqui tui in here-
ditate sua. * Qui respondit: Cedo iuri 6
propinquitatis: neque enim posterita-
tem familiæ meæ delere debeo, tu meo
vtere priuilegio, quo me libenter care-
||Deu. re profiteor. * || Hic autem erat mos an- 7
25.b.7 tiquitus in Israel inter propinquos, vt
si quando alter alteri suo iuri cedebat,
vt esset firma concessio, soluebat homo
calceamentum suum, & dabat proximo
suo, hoc erat testimonium cessionis in
Israel. * Dixit ergo propinquo suo 8
Booz: Tolle calceamentum tuum.
Quod statim soluit de pede suo. * At ille 9
maioribus natu, & vniuerso populo,
C Testes vos, inquit, estis hodie, quod
possederim omnia quæ fuerunt Elime-
lech & Chelion, & Mahalon, tradente
10 Noëmi: * & Ruth Moabitidem, vxo-
rem Mahalon, in coniugium sumpse-
rim, vt suscitem nomen defuncti in he-
reditate sua, ne vocabulum eius de fa-
milia sua ac fratribus & populo de-
11 leatur. Vos, inquam, huius rei testes
estis. * Respondit omnis populus, qui erat
in porta, & maiores natu: Nos testes
sumus: faciat Dominus hanc mulierem,
quæ ingreditur domum tuam, sicut Ra-
chel, & Liam, quæ ædificauerunt do-
mum Israel: vt sit exemplum virtutis
12 in Ephrata, & habeat celebre nomen in
Bethlehem: * fiátque domus tua, sicut
domus Phares, || quem Thamar peperit ||Gen.
13 Iudæ, de semine quod tibi dederit Do- 38. g.
D minus ex hac puella. * Tulit itaque 29.
Booz Ruth, & accepit vxorem: ingres-
súsque est ad eam, & dedit illi Domi-
14 nus vt conciperet, & pareret filium.
* Dixerúntque mulieres ad Noëmi: Be-
nedictus Dominus, qui non est passus
15 vt deficeret successor familiæ tuæ, &
vocaretur nomen eius in Israel. * Et
habeas qui consoletur animam tuam, &
enutriat senectutem, de nuru enim tua
natus est, quæ te diligit: & multo tibi
16 melior est, quàm si septem haberes fi-
lios. * Susceptúmque Noëmi puerum
17 posuit in sinu suo, & nutricis ac gerulæ
fungebatur officio. * Vicinæ autem mu-
lieres congratulantes ei, & dicentes:
Natus est filius Noëmi: vocauerunt
18 nomen eius Obed: hic est pater Isai, pa-
19 tris Dauid. * Hæ sunt generationes Pha-
20 res. || Phares genuit Esron, * Esron ge- || 1.
nuit Aram, Aram genuit Aminadab. Par.
21 * Aminadab genuit Nahasson, Nahasson 2.a.5.
22 genuit Salmon, * Salmon genuit Booz, & 4.
Booz genuit Obed, * Obed genuit Isai, a. 1.
Isai, genuit Dauid. Mat.
1.a.3.

LIBER PRIMVS

Samuelis, quem nos primum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

Elcana habuit vxores Annam & Phenennam: quarum Anna diu sterilis & amula improperio tristis, fusa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem; quem Domino obtulit, vt vouerat.

FVIT vir vnus de Ramathaimso-
1 phim, de monte Ephraim, & no-
A men eius Elcana, filius Iero-
ham, filij Eliu, filij Thohu, filij Suph,
Ephra

Ephrathæus : * & habuit duas vxores,
nomen vni Anna, & nomen secundæ 2
Phenenna. Fuerúntque Phenennæ filij,
Annæ autem non erant liberi. * Et as- 3
cendebat vir ille de ciuitate sua statu-
tis diebus, vt adoraret & sacrificaret
Dño exercituum in Silo. Erant autem
ibi duo filij Heli, Ophni & Phinees, sa-
cerdotes Domini. * Venit ergo dies, & 4
immolauit Elcana, deditque Phenennæ
vxori suæ, & cunctis filiis eius, & filia-
bus partes : * Annæ autem dedit par- 5
tem vnam tristis, quia Annam diligebat.
Dominus autem concluserat vuluam
eius. * Affligebat quoque eam æmula 6
eius, & vehementer angebat, in tan-
tum vt exprobraret, quòd Dñs conclu-
sisset vuluam eius : * sicque faciebat per 7
singulos annos, cùm redeunte tempo- B
re ascenderent ad templum Domini :
& sic prouocabat eam, porrò illa fle-
bat, & non capiebat cibum.* Dixit er- 8
go ei Elcana vir suus : Anna, cur fles?
& quare non comedis? & quamobrem
affligitur cor tuum? numquid non ego
melior tibi sum, quàm decem filij?
* Surrexit autem Anna postquam co- 9
mederat & biberat in Silo. Et Heli sa-
cerdote sedente super sellam ante po-
stes templi Domini, * cùm esset Anna 10
amaro animo, orauit ad Dñm, flens
largiter, * & votum vouit, dicens: Do- 11
mine exercituum, si respiciens videris
afflictionem famulæ tuæ, & recordatus
mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ,
dederísque seruæ tuæ sexum virilem
dabo eum Domino omnibus diebus
vitæ eius, & nouacula non ascendet su-
per caput eius.* Factum est autem cùm 12
illa multiplicaret preces coram Domi-
no, vt Heli obseruaret os eius.* Porrò 13
Anna loquebatur in corde suo, tan-
túmque labia illius mouebantur, & C
vox penitus non audiebatur. Æstimauit
ergo eam Heli temulentam, * dixítque 14
ei : Vsquequò ebria eris? digere paulis-
per vinum, quo mades. * Respondens 15
Anna, Nequaquam, inquit, Domine mi;
nam mulier infelix nimis ego sum, vi-
númque & omne quod inebriare po-
test, non bibi, sed effudi animam meam
in conspectu Domini.* Ne reputes an- 16
cillam tuam quasi vnam de filiabus Be-
lial : quia ex multitudine doloris &
mœroris mei locuta sum vsque in præ-
sens.* Tunc Heli ait ei. Vade in pace:& 17
Deus Israel det tibi petitionem tuam,
quã rogasti eum. * Et illa dixit: Vtinam 18
inueniat ancilla tua gratiam in oculis
tuis. Et abiit mulier in viam suam, &
comedit, vultúsque illius non sunt am-
pliùs in diuersa mutati.* Et surrexerũt 19
manè & adorauerunt coram Dño : re-
uersíque sunt, & venerunt in domum
suam Ramatha. Cognouit autem Elca-
na Annam vxorem suam:& recordatus
20 est eius Dominus. * Et factum est post
circulum dierum, concepit Anna, & pe-
perit filium, vocauítque nomen eius
Samuel: eo quòd à Domino postulasset
21 eum.* Ascendit autem vir eius Elcana,
D & omnis domus eius, vt immolaret Dño
22 hostiam solemnem, & votum suum,
*& Anna non ascendit: dixit enim viro
suo : Non vadam donec ablactetur in-
fans, & ducam eum, vt appareat ante
conspectum Dñi, & maneat ibi iugiter.
23 *Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bo-
num tibi videtur, & mane donec abla-
ctes eum: precórq; vt impleat Dñs ver-
bum suum : Mansit ergo mulier, & la-
ctauit filiũ suum, donec amoueret eum
24 à lacte. * Et adduxit eum secum, post-
quam ablactauerat, in vitulis tribus, &
tribus modiis farinæ, & amphora vini,
& adduxit eum ad domum Domini in
Silo. Puer autem erat adhuc infantulus:
25 * & immolauerunt vitulum, & obtule-
26 runt puerum Heli.* Et ait Anna : Obse-
cro mi domine, viuit anima tua domi-
ne : ego sum illa mulier, quæ steti corã
27 te hîc orans Dominum.* Pro puero isto
oraui, & dedit mihi Dominus petitio-
28 nem meam, quam postulaui eum.* Id-
circo & ego commodaui eum Domi-
no, cunctis diebus quibus fuerit com-
modatus Domino. Et adorauerunt ibi
Dominum. Et orauit Anna, & ait :

CAP. II.

Anna canticum in gratiarum actionem, quæ rursum tres filios & duas filias generauit : ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi & domui eius comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

1 EXultauit cor meum in Domino, &
A exaltatum est cornu meum in Deo
meo : dilatátum est os meum super
inimicos meos : quia lætata sum in
salutari tuo.
2 * Non est sanctus, vt est Dominus :
neque enim est alius extra te, & non
est fortis sicut Deus noster.
3 * Nolite multiplicare loqui sublimia,
gloriantes : recedant vetera de ore ve-
stro : quia Deus scientiarum, Dominus
est, & ipsi præparantur cogitationes.
4 * Arcus fortium superatus est, & in-
firmi accincti sunt robore.
5 * Repleti priùs, pro panibus se loca-
uerunt : & famelici saturati sunt, do-
nec sterilis peperit plurimos : & quæ
multos habebat filios, infirmata est. ||Deu.
6 * || Dominus mortificat &, viuificat, 32. f.
B deducit ad inferos & reducit. 30.
7 * Dominus pauperum facit & ditat, Tob. 13.
humiliat & subleuat. a. 2.
8 * Suscitat de puluere egenum, & de Sup.
stercore eleuat pauperẽ : vt sedeat cum 16. b.
principibus, & solium gloriæ teneat. 13.

Domini enim sunt cardines terræ, &
posuit super eos orbem.
* Pedes sanctorum suorum seruabit, 9
& impij in tenebris conticescent: quia
non in fortitudine sua roborabitur vir.
* Dominum formidabunt aduersarij 10
eius: & super ipsos in cælis tonabit. C
Dominus iudicabit fines terræ, & dabit
imperium regi suo, & sublimabit cornu
Christi sui.
* Et abiit Elcana Ramatha, in do- 11
mum suam: puer autem erat minister
in conspectu Domini ante faciem Heli
sacerdotis.
* Porrò filij Heli, filij Belial, nesciẽ- 12
tes Dominũ, * neque officium sacerdo- 13
tum ad populum: sed quicumque im-
molasset victimam, veniebat puer sa-
cerdotis, dum coquerentur carnes, &
habebat fuscinulam tridentem in ma-
nu sua, * & mittebat eam in lebetem, 14
vel in caldariam, aut in ollam, siue in
cacabum: & omne quod leuabat fus-
cinula, tollebat sacerdos sibi, sic facie-
bant vniuerso Israeli venientium in Si-
lo. * Etiam antequam adolerent adipem, 15
veniebat puer sacerdotis, & dicebat
immolanti: Da mihi carnem, vt co-
quam sacerdoti: non enim accipiam à D
te carnem coctam, sed crudam. * Dice- 16
bátque illi immolans. Incendatur pri-
mùm iuxta morem hodie adeps, & tol-
le tibi quantumcumque desiderat ani-
ma tua. Qui respondens aiebat ei: Ne-
quaquã: nunc enim dabis, alioquin tol-
lam vi. * Erat ergo peccatum puerorum 17
grande nimis coram Domino: quia re-
trahebant homines à sacrificio Domi-
ni. * Samuel autem ministrabat ante fa- 18
ciem Domini, puer accinctus ephod li-
neo. * Et tunicam paruam faciebat ei 19
mater sua, quam afferebat statutis die-
bus ascendens cum viro suo, vt immo-
laret hostiam solemnem. * Et benedixit 20
Heli Elcanæ & vxori eius: dixitque ei:
Reddat tibi Dominus semen de mulie-
re hac, pro fœnore quod commodasti
Domino. Et abierunt in locum suum.
* Visitauit ergo Dominus Annam, & 21
concepit, & peperit tres filios, & duas E
filias: & magnificatus est puer Samuel
apud Dominum. * Heli autem erat se- 22
nex valde, & audiuit omnia quæ facie-
bant filij sui vniuerso Israeli: & quomo-
do dormiebant cum mulieribus quæ
obseruabant ad ostium tabernaculi: * & 23
dixit eis. * Quare facitis res huiuscemo- 24
di, quas ego audio, res pessimas, ab
omni populo? * Nolite filij mei: non 25
enim est bona fama, quam ego audio,
vt transgredi faciatis populum Dñi. * Si
peccauerit vir in virum, placari ei po-
test Deus: si autem in Dominum pec-
cauerit vir, quis orabit pro eo? * Et non 26
audierunt vocem patris sui: quia voluit
27 Dominus occidere eos. * Puer autem
F Samuel proficiebat, atque crescebat, &
placebat tam Domino quam homini-
28 bus. * Venit autem vir Dei ad Heli, &
ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Num-
quid non apertè reuelatus sum domui
patris tui, cùm essent in Ægypto in do-
29 mo Pharaonis? * Et elegi eum ex om-
nibus tribubus Israel mihi in sacerdo-
tem, vt ascenderet ad altare meum, &
adoleret mihi incensum, & portaret
ephod coram me; & dedi domui patris
tui omnia de sacrificiis filiorum Israel.
30 * Quare calce abiecistis victimã meã &
munera mea quæ præcepi vt offerrentur
in templo: & magis honorasti filios
tuos quàm me, vt comederetis primi-
tias omnis sacrificij Israel populi mei?
31 * Propterea ait Dominus Deus Israel:
|| Loquens locutus sum, vt domus tua, || 3. Reg. 2
& domus patris tui, ministraret in con- c. 27.
spectu meo, vsque insempiternum. Nunc
autem dicit Dominus: Absit hoc à me;
sed quicumque glorificauerit me, glo-
rificabo eum, qui autem contemnũt me,
32 erunt ignobiles. * Ecce dies veniunt, &
G præcidam brachium tuum, & brachium
domus patris tui, vt non sit senex in do-
33 mo tua. * Et videbis æmulum tuum in
templo, in vniuersis prosperis Israel: &
non erit senex in domo tua omnibus
34 diebus. * Verumtamen non auferam pe-
nitus virum ex te ab altari meo: sed vt
deficiant oculi tui, & tabescat anima
tua: & pars magna domus tuæ morietur,
35 cùm ad virilem ætatem venerit. * Hoc
autem erit tibi signum, quod venturum
est duobus filiis tuis, Ophni & Phinees:
36 In die vno morientur ambo. * Et susci-
tabo mihi sacerdotem fidelem, qui iux-
ta cor meum & animam meam faciet:
& ædificabo ei domum fidelem & am-
bulabit coram Christo meo cunctis die-
37 bus. * Futurum est autem, vt quicumque
remanserit in domo tua, veniat vt ore-
tur pro eo, & offerat nummum argen-
teum, & tortam panis, dicátque: Dimitte
me obsecro ad vnam partem sacerdo-
talem, vt comedam buccellam panis.

CAP. III.

Samuel quater à Domino vocatus, reuelationem sibi aduersum Heli factam, ei refert.

1 PVer autem Samuel ministrabat Do-
A mino coram Heli, & sermo Domini
erat pretiosus in diebus illis, non erat
2 visio manifesta. * Factum est ergo in die
quadam, Heli iacebat in loco suo, &
oculi eius caligauerant, nec poterat vi-
3 dere: * lucerna Dei antequã extingue-
retur, Samuel dormiebat in templo
4 Domini, vbi erat arca Dei. * Et vocauit
Dominus Samuel. Qui respondens ait
5 Ecce ego. * Et cucurrit ad Heli, & dixit:
Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit:
Non

Non vocaui reuertere, & dormi. Et
abiit,& dormiuit. *Et adiecit Dominus 6
rursum vocare Samuelē. Consurgensq;
Samuel, abiit ad Heli,& dixit:Ecce ego
quia vocasti me. Qui respondit: Non B
vocaui te fili mi: reuertere,& dormi. * 7
Porrò Samuel necdum sciebat Dñm,
neque reuelatus fuerat ei sermo Domi-
ni. * Et adiecit Dominus & vocauit ad- 8
huc Samuelem tertiò. Qui consurgens,
abiit ad Heli, * & ait: Ecce ego: quia 9
vocasti me. Intellexit ergo Heli quia
Dñs vocaret puerum: & ait ad Samue-
lem: Vade, & dormi:& si deinceps vo-
cauerit te, dices:Loquere Dñe,quia au-
dit seruus tuus. Abiit ergo Samuel. &
dormiuit in loco suo. *Et venit Dñs,& 10
stetit: & vocauit, sicut vocauerat se-
cundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel:
Loquere Domine, quia audit seruus
tuus. * dixit Dominus ad Samuelem: 11
Ecce ego facio verbum in Israël: quod C
quicumque audierit,tinnient ambæ au-
res eius. * In die illa suscitabo aduer- 12
sum Heli omnia quæ locutus sum super
domum eius: incipiam, & complebo. * 13
Prædixi enim ei quòd iudicaturus es-
sem domum eius in æternum, propter
iniquitatem, eo quòd nouerat indignè
agere filios suos, & non corripuerit
eos. * Idcirco iuraui domui Heli, quòd 14
non expietur iniquitas domus eius vi-
ctimis & muneribus vsque in æternum.
* Dormiuit autem Samuel vsque manè, 15
aperuítque ostia domus Domini. Et Sa-
muel timebat indicare visionem Heli. * 16
Vocauit ergo Heli Samuelem, & dixit:
Samuel fili mi? Qui respondens, ait:
Præsto sum. *Et interrogauit eum:Quis 17
est sermo, quem locutus est Dominus D
ad te? oro te ne celaueris me: hæc fa-
ciat tibi Deus, & hæc addat,si abscon-
deris à me sermonem, ex omnibus ver-
bis quæ dicta sunt tibi.*Indicauit itaq; 18
ei Samuel vniuersos sermones, & non
abscondit ab eo. Et ille respondit: Dñs
est: quod bonum est in oculis suis fa-
ciat. *Creuit autē Samuel, & Dominus 19
erat cum eo,& non cecidit ex omnibus
verbis eius in terram. * Et cognouit 20
vniuersus Israël, à Dā vsque Bersabee,
quòd fidelis Samuel propheta esset
Dñi. * Et addidit Dñs vt appareret in 21
Silo, quoniā reuelatus fuerat Dñs Sa-
mueli in Silo, iuxta verbū Dñi. Et eue-
nit sermo Samuelis vniuerso Israëli.

CAP. IV.

Caeduntur Israelitæ à Philisthæis, rursúmque adducta in castra arca caeduntur, captáque arca duo filij Heli occiduntur: quibus auditis, Heli corruens occumbit, nuru eius in partu moriente.

ET factum est in diebus illis, conue- 1
nerunt Philisthiim in pugnam: & A
egressus est Israel obuiam Philisthiim
in prælium, & castrametatus est iuxta
Lapidem adiutorij. Porrò Philisthiim
2 venerunt in Aphec, * & instruxerunt
aciem contra Israel. Inito autem cer-
tamine, terga vertit Israël Philisthæis,
& cæsa sunt in illo certamine passim
per agros, quasi quatuor millia viro-
3 rum. * Et reuersus est populus ad ca-
stra: dixerúntque maiores natu de Is-
raël: Quare percussit nos Dominus ho-
die coram Philisthiim? Afferamus ad
nos de Silo arcam fœderis Domini, &
veniat in medium nostri, vt saluet nos
4 de manu inimicorum nostrorum: * Mi-
sit ergo populus in Silo,& tulerunt in-
de arcam fœderis Domini exercituum
sedentis super Cherubim; erántque duo
filij Heli cum arca fœderis Dei, Ophni
5 & Phinees. * Cúmque venisset arca fœ-
deris Domini in castra, vociferatus est
omnis Israël clamore grandi,& perso-
6 nuit terra. *Et audierūt Philisthiim vo-
B cem clamoris, dixerúntque: Quænam
est hæc vox clamoris magni in castris
Hebræorum? Et cognouerunt quòd ar-
7 ca Domini venisset in castra. * Timue-
rúntque Philisthiim, dicentes: Venit
Deus in castra. Et ingemuerunt, dicen-
8 tes: * Væ nobis: non enim fuit tanta
exultatio heri & nudiustertius: væ no-
bis. Quis nos saluabit de manu Deo-
rum sublimium istorum? hi sunt Dij,
qui percusserunt Ægyptum omni pla-
9 ga, in deserto. *Confortamini,& estote
viri, Philisthiim, ne seruiatis Hebræis,
sicut & illi seruierunt vobis: conforta-
10 mini, & bellate. * Pugnauerunt ergo
Philisthiim, & cæsus est Israël,& fugit
vnusquisque in tabernaculum suum: &
facta est plaga magna nimis: & cecide-
runt de Israël triginta millia peditum.
11 * Et arca Dei capta est: duo quoque
C filij Heli mortui sunt, Ophni & Phi-
12 nees. * Currens autem vir de Beniamin
ex acie, venit in Silo in die illa, scissa
veste, & conspersus puluere caput. *
13 Cúmque ille venisset, Heli sedebat su-
per sellā contra viā spectans.Erat enim
cor eius pauens pro arca Dei. Vir au-
tem ille postquam ingressus est, nuntia-
14 uit vrbi: & vlulauit omnis ciuitas. * Et
audiuit Heli sonitum clamoris, dixít-
que: Quis est hic sonitus tumultus hu-
ius? At ille festinauit, & venit & nun-
15 tiauit Heli. * Heli autem erat nonagin-
ta & octo annorum, & oculi eius ca-
16 ligauerant, & videre non poterat. * Et
dixit ad Heli:Ego sum qui veni de præ-
lio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui
17 ille ait: Quid actum est fili mi? * Re-
spondens autem ille, qui nuntiabat:Fu-
git, inquit,Israel coram Philisthiim, &
ruina magna facta est in populo: insu-
D per & duo filij tui mortui sunt, Ophni
&

& Phinees:& arca Dei capta est:*Cúm- 18
que ille nominasset arcam Dei, cecidit
de sella retrorsum iuxta ostium, & fra-
ctis ceruicibus mortuus est. Senex enim
erat vir & grandæuus: & ipse iudicauit
Israël quadraginta annis. * Nurus autẽ 19
eius, vxor Phinees, prægnans erat, vici-
náq; partui: & audito nũtio quòd capta
esset arca Dei, & mortuus esset socer
suus, & vir suus, incuruauit se & pepe-
rit: irruerant enim in eã dolores subiti.
* In ipso autẽ momẽto mortis eius, di- 20
xerunt ei quæ stabant circa eam. Ne ti-
meas, quia filium peperisti. Quæ non
respondit eis, neque animaduertit. * Et 21
vocauit puerũ, Ichabod, dicens: Trans-
lata est gloria de Israël, quia capta est
arca Dei, & pro socero suo & pro viro
suo: * & ait: Translata est gloria ab Is- 22
raël, eò quòd capta esset arca Dei.

CAPVT V.

Dagon coram arca semel ac iterùm corruit, abscissu in limine capite & manibus: Philisthæi quoque mariscis & muribus percussi arcam à se repellunt.

1 Philisthiim autem tulerunt arcam
A Dei, & asportauerunt eam à Lapide
adiutorij in Azotum. * Tuleruntque 2
Philisthiim arcam Dei, & intulerunt
eam in templum Dagon, & statuerunt
eam iuxta Dagon. * Cúmque surrexis- 3
sent diluculo Azotij altera die, ecce
Dagon iacebat pronus in terra ante ar-
cam Domini: & tulerunt Dagon,& re-
stituerunt eum in locum suum. * Rur- 4
súmque manè die altera consurgentes,
inuenerunt Dagon iacentem super fa-
ciem suam in terra coram arca Domi- B
ni: caput autem Dagon, & duæ palmæ
manuum eius abscissæ erant super li-
men: * porrò Dagon solus truncus re- 5
manserat in loco suo. Propter hanc
causam non calcant sacerdotes Dagon,
& omnes qui ingrediuntur templum
eius, super limen Dagon in Azoto,
vsque in hodiernum diem. *Aggrauata 6
est autem manus Domini super Azo-
||Psal. 77. g. 66. tios,& demolitus est eos: || & percussit
in secretiori parte natium Azotum, &
fines eius. Et ebullierunt villæ & agri
in medio regionis illius, & nati sunt
mures,& facta est confusio mortis ma-
gnæ in ciuitate. * Videntes autem viri 7
Azotij huiusceemodi plagam, dixerunt: C
Non maneat arca Dei Israël apud nos:
quoniam dura est manus eius super
nos, & super Dagon deum nostrum.
* Et mittentes congregauerunt omnes 8
satrapas Philisthinorum ad se, & dixe-
runt: Quid faciemus de arca Dei Israel.
Responderúntque Gethæi: Circumdu-
catur arca Dei Israël. Et circumduxe-
runt arcam Dei Israël.*Illis autem cir- 9
cumducentibus eam, fiebat manus Do-
mini per singulas ciuitates interfectio-
nis magnæ nimis: & percutiebat viros
vniuscuiusque vrbis, à paruo vsque ad
maiorem, & computrescebant promi-
nentes extales eorum. Inierúntque Ge-
thæi consilium, & fecerunt sibi sedes
10 pelliceas. * Miserunt ergo arcam Dei
D in Accaron. Cúmque venisset arca Dei
in Accaron, exclamauerunt Accaroni-
tæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam
Dei Israël, vt interficiat nos & popu-
11 lum nostrum. *Miserunt itaque & con-
gregauerunt omnes satrapas Philisti-
norum: qui dixerunt: Dimittite arcam
Dei Israël, & reuertatur in locũ suum,
& non interficiat nos cum populo no-
12 stro. *Fiebat enim pauor mortis in sin-
gulis vrbibus,& grauissima valde ma-
nus Dei, viri quoque, qui mortui non
fuerant, percutiebantur in secretiori
parte natium: & ascendebat vlulatus
vniuscuiusque ciuitatis in cœlum.

CAPVT VI.

Philisthæi arcam cum muribus & anis aureis, suorum sacerdotum consilio, à se remittunt per vaccas lactantes & nouum plaustrum vsque Bethsames: vbi vaccas super ligna plaustri Bethsamitæ immolauerunt plurimis de populo ac plebe à Domino interemptis, quod arcam Dei conspexissent.

1 Fvit ergo arca Dñi in regione Phili-
2 sthinorũ septem mensibus.*Et voca-
A uerunt Philisthiim sacerdotes & diui-
nos, dicentes: Quid faciemus de arca
Dñi? indicate nobis quomodo remitta-
3 mus eam in locũ suum. Qui dixerunt: *
Si remittitis arcam Dei Israël, nolite
dimittere eam vacuã, sed quod debetis,
reddite ei pro peccato, & tunc curabi-
mini: & scietis quare nõ recedat manus
4 eius à vobis. * Qui dixerunt: Quid est
quod pro delicto reddere debeamus ei?
5 Responderúntque illi: *iuxta numerum
prouinciarum Philisthinorum, quinque
anos aureos facietis, & quinque mures
aureos: quia plaga vna fuit omnibus
vobis, & satrapis vestris: Facietísque
similitudines anorum vestrorum, & si-
militudines murium, qui demoliti sunt
terram: & dabitis Deo Israël gloriam:
B si fortè releuet manum suam à vobis,&
6 à diis vestris, & à terra vestra. * Quare
aggrauatis corda vestra, sicut aggraua-
uit Ægyptus & Pharao cor suum? || ||Exo. 12. e. 31.
nónne postquam percussus est, tunc di-
7 misit eos,& abierunt? *Nunc ergo arri-
pite & facite plaustrum nouum vnum:
& duas vaccas fœtas, quibus non est
impositum iugum, iũgite in plaustro, &
8 recludite vitulos earum domi. * Tolle-
tísq; arcam Dñi, & ponetis in plaustro,
& vasa aurea quæ exsoluistis ei pro de-
licto, ponetis in capsellã ad latus eius:
9 & dimittite eam vt vadat. * Et aspicie-
tis,& siquidem per viam finium suorum
ascende

ascenderit contra Bethsames, ipse fecit
nobis hoc malum grande: sin autem,
minimè: sciemus quia nequaquam ma-
nus eius tetigit nos, sed casu accidit.
* Fecerunt ergo illi hoc modo: & tol- 10
lentes duas vaccas quæ lactabant vitu-
los, iunxerũt ad plaustrum, vitulósque
earum concluserunt domi. * Et posue- 11
runt arcam Dei super plaustrum, & C
capsellam, quæ habebat mures aureos
& similitudines anorum. * Ibant autem 12
in directum vaccæ, per viam quæ ducit
Bethsames, & itinere vno gradieban-
tur, pergentes & mugientes: & non de-
clinabant neque ad dexteram neque ad
sinistram: sed & satrapæ Philisthiim se-
quebantur vsque ad terminos Bethsa-
mes. *Porrò Bethsamitæ metebant tri- 13
ticum in valle: & eleuãtes oculos suos,
viderunt arcam, & gauisi sunt cum vi-
dissent. * Et plaustrum venit in agrum 14
Iosuë Bethsamitæ, & stetit ibi. Erat au-
tem ibi lapis magnus, & conciderunt
ligna plaustri, vaccásque imposuerunt
super ea holocaustum Domino. * Leui- 15
tæ autem deposuerunt arcam Dei, &
capsellam quæ erat iuxta eam, in qua
erant vasa aurea, & posuerunt super
lapidem grandem. Viri autem Bethsa-
mitæ obtulerunt holocausta, & immo-
lauerunt victimas in die illa Domino,
* Et quinque satrapæ Philisthinorum 16
viderunt, & reuersi sunt in Accaron in
die illa. *Hi sunt autem ani aurei, quos 17
reddiderunt Philisthiim pro delicto, D
Domino: Azotus vnum, Gaza vnum,
Ascalon vnum, Geth vnum, Accaron
vnum, * & mures aureos secundùm nu- 18
merum vrbium Philisthiim, quinque
prouinciarum, ab vrbe murata vsque
ad villam quæ erat absque muro, & vs-
que ad Abelmagnum, super quem po-
suerunt arcam Domini, quæ erat vsque
in illum diem in agro Iosue Bethsami-
tis. * Percussit autem de viris Bethsa- 19
mitibus, eò quòd vidissent arcam Do-
mini: & percussit de populo septuagin-
ta viros, & quinquaginta millia plebis.
Luxitque populus, eo quòd Dominus
percussisset plebem plaga magna. * Et 20
dixerunt viri Bethsamitæ: Quis pote-
rit stare in conspectu Domini Dei san-
cti huius? & ad quem ascendet à nobis? 21
* Miserúntque nuntios ad habitatores
Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt
Philisthiim arcam Domini, descendite,
& reducite eam ad vos.

CAPVT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Israelitæ ad Dominum conuersi Philisthæos vicerunt, orante pro ipsis Samuele.

VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & 1
reduxerunt arcam Domini, & in- A
tulerunt eam in domum Abinadab in
Gabaa: Eleazarum autem filium eius
sanctificauerunt, vt custodiret arcam
2 Domini. * Et factum est, ex qua die
mansit arca Domini in Cariathiarim,
multiplicati sunt dies (erat quippe iam
annus vigesimus) & requieuit omnis
3 domus Israël post Dominum. * Ait au-
tem Samuel ad vniuersam domum Is-
rael, dicens: || Si in toto corde vestro ||Deu.
reuertimini ad Dominum, auferte deos 6.c.13
alienos de medio vestri, Baalim & Asta- Matt
roth: & præparate corda vestra * Domi- 4.b.10
no, & seruite ei soli, & eruet vos de ma-
nu Philisthiim. * Abstulerunt ergo filij
4 B Israël Baalim & Astaroth, & seruierũt
5 Domino soli. * Dixit autem Samuel:
Congregate vniuersum Israël in Mas-
phath, vt orem pro vobis Dominum.
6 * Et conuenerunt in Masphath: hause-
rúntque aquam, & effuderunt in con-
spectu Domini, & ieiunauerunt in die
illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus
Domino. Iudicauítque Samuel filios
7 Israel in Masphath. *Et audierunt Phi-
listhiim quod congregati essent filij Is-
rael in Masphath, & ascenderunt satra-
pæ Philisthinorum ad Israël. Quod
cùm audissent filij Israel, timuerunt à
8 facie Philisthinorum. *Dixerúntque ad
Samuelem: Ne cesses pro nobis clama-
C re ad Dominum Deum nostrùm, vt sal-
9 uet nos de manu Philisthinorum. *Tu-
lit autem Samuel agnum lactentem
vnum, & obtulit illum holocaustum
integrum Domino: & clamauit Samuel
ad Dominum pro Israel, & exaudiuit
10 eum Dominus. * Factum est autem,
cùm Samuel offerret holocaustũ, Phi-
listhiim iniere prælium contra Israel:
intonuit autem Dominus fragore ma-
gno in die illa super Philisthiim, & ex-
terruit eos, & cæsi sunt à facie Israel.
11 * || Egressique viri Israel de Masphath, ||Eccl.
persecuti sunt Philisthæos, & percusse- 46.d.
runt eos, vsque ad locum qui erat sub- 21.
12 ter Bethchar. *Tulit autem Samuel la-
pidem vnum, & posuit eum inter Mas-
phath & inter Sen: & vocauit nomen
loci illius, Lapis adiutorij. Dixítque:
D Hucusque auxiliatus est nobis Domi-
13 nus. * Et humiliati sunt Philisthiim,
nec apposuerunt vltrà vt venirent in
terminos Israel. Facta est itaque ma-
nus Domini super Philisthæos, cunctis
14 diebus Samuelis. * Et redditæ sunt vr-
bes, quas tulerãt Philisthiim ab Israel,
Israeli, ab Accaron vsque Geth, & ter-
minos suos: liberauítque Israel de ma-
nu Philisthinorum, erátque pax inter
15 Israel & Amorrhæum. *Iudicabat quo-
que Samuel Israelem cunctis diebus
16 vitæ suæ: *& ibat per singulos annos cir-
cuiens Bethel & Galgala & Masphath,
& iudicabat Israëlem in supradictis lo-
cis.

cis. * Reuertebatúrque in Ramatha, ibi 17
enim erat domus eius , & ibi iudicabat
Israelem : ædificauit etiam ibi altare
Domino.

CAP. VIII.

Filiis Samuelis ad auaritiam declinantibus petit populus sibi regem : quibus Samuel ,iubente Domino, ius regis prædicit, sed non auditur.

FActum est autem cùm senuisset Sa- 1
muel, posuit filios suos iudices Is- A
raël. Fuítque nomen filij eius primo- 2
geniti Iohel : & nomen secundi Abia,
iudicum, in Bersabee. * Et non ambula- 3
uerunt filij illius in viis eius: sed decli-
nauerunt post auaritiam , acceperúnt-
que munera & peruerterunt iudicium.
* Congregati ergo vniuersi maiores na- 4
tu Israël,venerunt ad Samuelem in Ra-
matha. *Dixerúntque ei:Ecce tu senui- 5
sti,& filij tui non ambulant in viis tuis:
||Osee ||constitue nobis regem,vt iudicet nos,
13. c. sicut & vniuersæ habent nationes.*Dis- 6
10. plicuit sermo in oculis Samuelis , eo B
Act. quod dixissent : Da nobis regem,vt iu-
13. c. dicet nos. Et orauit Samuel ad Domi-
21. num. * Dixit autem Dñs ad Samuelem: 7
Audi vocem populi in omnibus quæ
loquuntur tibi,non enim te abiecerunt
sed me , ne regnem super eos. * Iuxta 8
omnia opera sua, quæ fecerunt à die
qua eduxi eos de Ægypto vsque ad diẽ
hanc : sicut dereliquerunt me,& seruie-
runt diis alienis,sic faciunt etiam tibi.
*Nunc ergo vocem eorum audi:verum- 9
tamen contestare eos, & prædic eis ius
regis,qui regnaturus est super eos. *Di- 10
xit itaque Samuel omnia verba Dni ad
populum , qui petierat à se regem , &
ait: Hoc erit ius regis,qui imperaturus 11
est vobis : Filios vestros tollet,& ponet C
in curribus suis : faciétque sibi equi-
tes , & præcursores quadrigarum sua-
rum,*& constituet sibi tribunos,& cen- 12
turiones, & aratores agrorum suorum,
& messores segetum , & fabros armo-
rum & curruum suorum. * Filias quo- 13
que vestras faciet sibi vnguentarias , &
focarias & panificas. * Agros quoque 14
vestros,& vineas,& oliueta optima tol-
let,& dabit seruis suis. * Sed & segetes 15
vestras & vinearum reditus addecima-
bit , vt det eunuchis & famulis suis.
* Seruos etiam vestros,& ancillas,& iu- 16
uenes optimos,& asinos auferet, & po-
net in opere suo. * Greges quoque ve- 17
stros addecimabit, vósque eritis ei ser-
ui. *Et clamabitis in die illa à facie re- 18
gis vestri quem elegistis vobis : & non D
exaudiet vos Dñs in die illa, quia pe-
tistis vobis regem. * Noluit autem po- 19
pulus audire vocem Samuelis , sed di-
xerunt : Nequaquam, rex enim erit su-
per nos : * & erimus nos quoque sicut 20
omnes gentes , & iudicabit nos rex no-
21 ster,& egredietur ante nos,& pugnabit
bella nostra pro nobis. * Et audiuit Sa-
22 muel omnia verba populi , & locutus
est ea in auribus Domini. *Dixit autem
Dominus ad Samuelem : Audi vocem
eorum,& constitue super eos regem.Et
ait Samuel ad viros Israël: Vadat vnus-
quisque in ciuitatem suam.

CAP. IX.

Saul quærendo patris asinas peruenit ad Samuelem, cùm quo pransus est, ac nocte hospitio receptus.

1 A ET erat vir de Benjamin nomine Cis,
filius Abiel, filij Seror,filij Becho-
rath, filij Aphia, filij viri Iemini , for-
2 tis robore. * Et erat ei filius vocabulo
Saül, electus & bonus: & non erat vir
de filiis Israël melior illo , ab humero
& sursùm eminebat super omnẽ popu-
3 lum. *Perierant autem asinæ Cis patris
Saül : & dixit Cis ad Saül filium suum:
Tolle tecum vnum de pueris , & con-
surgens vade, & quære asinas.Qui cùm
4 transissent per montem Ephraim , * &
per terram Salisa, & non inuenissent,
transierunt etiam per terram Salim, &
non erant : sed & per Terram Iemini,
5 & minimè repererunt. * Cùm autem
venissent in terram Suph, dixit Saül
ad puerum qui erat cum eo : Veni &
reuertamur , ne fortè dimiserit pater
meus asinas : & solicitus sit pro nobis.
6 * Qui ait ei : Ecce vir Dei est in ciuita-
te hac, vir nobilis ? omne quod loqui-
tur , sine ambiguitate venit, nunc ergo
eamus illuc , si fortè indicet nobis de
via nostra , propter quam venimus.
7 B * Dixitque Saül ad puerum suum: Ecce
ibimus : quid feremus ad virum Dei ?
panis defecit in sitarciis nostris : &
sportulam non habemus , vt demus
homini Dei , nec quidquam aliud.
8 * Rursum puer respondit Saüli , & ait:
Ecce inuenta est in manu mea quarta
pars stateris argenti , demus homini
Dei , vt indicet nobis viam nostram.
9 * (Olim in Israël sic loquebatur vnus-
quisque vadens consulere Deum. Ve-
nite & eamus ad Videntem, Qui enim
10 propheta dicitur hodie , vocabatur
olim videns.) * Et dixit Saül ad pue-
rum suum : Optimus sermo tuus. Veni,
eamus. Et ierunt in ciuitatem , in qua
11 erat vir Dei. * Cùmque ascenderent
cliuum ciuitatis , inuenerunt puellas
egredientes ad hauriendam aquam , &
dixerunt eis : Num hic est Videns ?
12 * Quæ respondentes, dixerunt illis :
Hic est:ecce ante te, festina nunc , ho-
die enim venit in ciuitatem , quia sa-
crificium est hodie populi in excelso.
13 * Ingredientes vrbem statim inuenie-
tis eum antequam ascendat excelsum
ad vescendum , neque enim comesurus
est populus donec ille veniat : quia
ipse

ipse benedicit hostiæ, & deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo
conscendite, quia hodie reperietis eũ.
* Et ascenderunt in ciuitatem. Cúmque 14
illi ambularent in medio vrbis, apparuit Samuel egrediens obuiam eis, vt C
Act. 13. c. 21. ascenderet in excelsum. * || Dominus 15
autem reuelauerat auriculam Samuelis
ante vnam diem quàm veniret Saül, dicens: * Hac ipsa hora, quæ nunc est, 16
cras mittam virum ad te de Terra Benjamin, & vnges eum ducem super populum meum Israel: & saluabit populum meum de manu Philisthinorum:
quia respexi populum meum, venit
enim clamor eorum ad me. * Cúmque 17
aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi, iste
dominabitur populo meo.* Accessit au- 18
tem Saül ad Samuelem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi, vbi est domus Videntis. * Et respondit Samuel 19
Sauli, dicens, Ego sum videns, ascende
ante me in excelsum, vt comedatis mecum hodie, & dimittam te mane: &
omnia quæ sunt in corde tuo, indicabo
tibi. * Et de asinis, quas nudiustertius 20
perdidisti, ne solicitus sis, quia inuentæ
sunt. Et cuius erunt optima quæque Israel? nónne tibi & omni domui patris
tui? * Respondens autem Saül, ait: 21
Numquid non filius Iemini ego sum,
de minima tribu Israel, & cognatio
mea nouissima inter omnes familias de
tribu Benjamin? quare ergo locutus es
mihi sermonem istum? * Assumens ita- 22
que Samuel Saulem, & puerum eius, in- D
troduxit eos in triclinium, & dedit eis
locum in capite eorum qui fuerant inuitati, erant enim quasi triginta viri.
* Dixítque Samuel coco: Da partem, 23
quam dedi tibi, & præcepi vt reponeres
seorsum apud te. * Leuauit autem co- 24
cus armum, & posuit ante Saül. Dixítque Samuel: Ecce quod remansit, pone
ante te, & comede: quia de industria
seruatum est tibi, quando populum vocaui. Et comedit Saül cum Samuele
in die illa. * Et descenderunt de excelso 25
in oppidum, & locutus est cum Saule in
solario: strauítque Saul in solario, &
dormiuit. * Cúmque manè surrexissent, 26
& iam elucesceret, vocauit Samuel
Saulem in solario, dicens: Surge, &
dimittam te. Et surrexit Saul: egressíque sunt ambo, ipse videlicet, & Samuel.* Cúmque descenderent in extre- 27
ma parte ciuitatis, Samuel dixit ad
Saul: Dic puero vt antecedat nos, &
transeat: tu autem subsiste paulisper, vt
indicem tibi verbum Domini.

CAP. X.

Vngitur Saul in regem à Samuele, datis ac succedentibus signis, prophetat inter prophetas, & missis sortibus à Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro scripta, coram Domino reponitur.

1 A TVlit || autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius, & deosculatus est eum, & ait: Ecce, vnxit Act. 11. c. 21.
te Dominus super hereditatem suam in
principem, & liberabis populum suum
de manibus inimicorum eius, qui in
circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum,
2 quia vnxit te Deus in principem.* Cùm
abieris hodie à me, inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus
Benjamin, in Meridie, dicéntque tibi:
Inuentæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermissis pater tuus asinis, solicitus est pro vobis, & dicit:
3 Quid faciam de filio meo? * Cúmque
abieris inde, & vltrà transieris, & veneris ad quercum Thabor: inuenient
te ibi tres viri ascendentes ad Deum in
Bethel, vnus portans tres hœdos, &
alius tres tortas panis, & alius por-
4 tans lagenam vini. * Cúmque te salutauerint: dabunt tibi duos panes, & ac-
5 cipies de manu eorum. * Post hæc venies in collem Dei, vbi est statio Philisthinorum: & cùm ingressus fueris ibi
vrbem, obuiam habebis gregem prophetarum descendentium de excelso,
& ante eos psalterium & tympanum,
& tibiam, & citharam, ipsósque pro-
6 phetantes. * Et insiliet in te Spiritus
B Domini, & prophetabis cum eis, &
7 mutaberis in virum alium. * Quando
ergo euenerint signa hæc omnia tibi,
fac quæcumque inuenerit manus tua,
8 quia Dominus tecum est. * Et descendes ante me in Galgala, (ego quippe
descendam ad te) vt offeras oblationem, & immoles victimas pacificas:
septem diebus expectabis, donec veniam ad te, & ostendã tibi quid facias.
9 * Itaque cùm auertisset humerum suum
vt abiret à Samuele, immutauit ei
Deus cor aliud, & venerunt omnia si-
10 gna hæc in die illa. * Venerúntque ad
prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum obuius ei: & insiluit super
eum spiritus Domini, & prophetauit in
11 medio eorum. * Videntes autem omnes qui nouerant eum heri & nudiustertius, quòd esset cum prophetis, &
prophetaret, dixerunt ad inuicem:
Quænam res accidit filio Cis? num &
12 Saul inter prophetas? * Respondítque
C alius ad alterum, dicens: Et quis pater
eorum? propterea versum est in prouerbium: || Num & Saul inter prophe- Infr. 19. d. 24.
13 tas? * Cessauit autem prophetare, &
14 venit ad excelsum. * Dixítque patruus
Saül ad eum, & ad puerum eius: Quo
abistis? Qui responderunt: Quærere
asinas: quas cùm non reperissemus,
15 venimus ad Samuelem. * Et dixit ei patruus

truus suus: Indica mihi quid dixerit
tibi Samuel. * Et ait Saül ad patruum 16
suum: Indicauit nobis quia inuentæ es-
sent asinæ. De sermone autem regni non
indicauit ei quem locutus fuerat ei Sa-
muel.* Et conuocauit Samuel populum 17
ad Dominum in Maspha: * & ait ad fi- 18
lios Israel: Hæc dicit Dominus Deus
Israel. Ego eduxi Israel de Ægypto, &
erui vos de manu Ægyptiorum, & de
manu omnium regum qui affligebant
vos. * Vos autem hodie proiecistis 19
Deum vestrum, qui solus saluauit vos de
vniuersis malis & tribulationibus ve-
|| Sap. 9. d. 19. stris; & dixistis: || Nequaquam: sed
regem constitue super nos. Nunc ergo D
state coram Domino per tribus vestras:
& per familias. * Et applicuit Samuel 20
omnes tribus Israel, & cecidit sors tri-
bus Benjamin. * Et applicuit tribum 21
Benjamin & cognationes eius, & ceci-
dit cognatio Metri, & peruenit vsque
ad Saül filium Cis. Quæsierunt ergo
eum, & non est inuentus. * Et consu- 22
luerunt post hæc Dominum, vtrum nam
venturus esset illuc. Respondítque Do-
minus: Ecce absconditus est domi.* Cu- 23
currerunt itaquè & tulerunt eum inde:
stetitque in medio populi, & altior fuit
vniuerso populo ab humero & sursum.
* Et ait Samuel ad omnem populum: 24
Certè videtis quem elegit Dominus,
quoniam non sit similis illi in omni
populo. Et clamauit omnis populus, &
ait; Viuat Rex.* Locutus est autem Sa- 25
muel ad populum legem regni, & scri-
psit in libro, & reposuit coram Domi-
mino: & dimisit Samuel omnem po-
pulum, singulos in domum suam. * Sed 26
& Saül abiit in domum suam in Ga-
baa: & abiit cum eo pars exercitus,
quorum tetigerat Deus corda. * Filij 27
verò Belial dixerunt: Num saluare nos
poterit iste? Et despexerunt eum, &
non attulerunt ei munera: illo verò
dissimulabat se audire.

CAP. XI.

Saül irruente in ipsum spiritu Domini, diuisisque suis bobus, populum ad bellum conuocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Iabes Galaad, & regnum eius instauratur in Galgala.

ET factum est quasi post mensem, as- 1
cendit Naas Ammonites, & pugnare A
cœpit aduersum Iabes Galaad. Dixe-
rúntque omnes viri Iabes ad Naas: Ha-
beto nos fœderatos, & seruiemus tibi,
* Et respondit ad eos Naas Ammonites: 2
In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruā
omnium vestrum oculos dextros, po-
namque vos opprobrium in vniuerso
Israel. * Et dixerunt ad eum seniores 3
Iabes, concede nobis septem dies, vt
mittamus nuntios ad vniuersos termi-
nos Israel: & si non fuerit qui defendat
4 nos, egrediemur ad te.* Venerunt ergo
B nuntij in Gabaa Saulis: & locuti sunt
verba hæc, audiente populo: & leuauit
omnis populus vocem suam, & fleuit.
5 *Et ecce Saül veniebat, sequens boues
de agro, & ait: Quid habet populus
quod plorat? Et narrauerūt ei verba vi-
6 rorū Iabes.* Et insiliuit Spiritus Dñi in
Saül, cum audisset verba hæc, & iratus
7 est furor eius nimis.* Et assumens vtrū-
que bouē, concidit in frusta, misitque
in omnes terminos Israel per manum
nuntiorum, dicens: Quicumq; non exie-
C rit, & secutus fuerit Saul & Samuel, sic
fiet bobus eius. Inuasit ergo timor Dñi
8 populum, & egressi sunt quasi vir vnus.
*Et recensuit eos in Bezech fuerúntque
filiorū Israel trecenta millia: virorum
9 autē Iuda triginta millia. *Et dixerunt
nuntiis, qui venerant: Sic dicetis viris,
qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vo-
bis salus, cùm incaluerit Sol. Venerunt
ergo nuntij, & annuntiauerunt viris Ia-
10 bes: qui læti sunt.* Et dixerunt: Manè
exibimus ad vos: & facietis nobis omne
11 quod placuerit vobis. * Et factum est,
D cùm dies crastinus venisset, constituit
Saül populū in tres partes: & ingressus
est media castra in vigilia matutina, &
percussit Ammon vsque dū incalesceret
dies: reliqui autē dispersi sunt, ita vt nō
12 relinquerentur in eis duo pariter. * Et
ait populus ad Samuelem; || Quis est || Sup.
iste qui dixit: Saül num regnabit super 10. d.
13 nos? Date viros, & interficiemus eos: 27.
* Et ait Saül: Non occidetur quisquam
in die hac, quia hodiè fecit Dñs salu-
14 tem in Israel. * Dixit autem Samuel ad
populum. Venite, & eamus in Galgala,
15 & innouemus ibi regnum.* Et perrexit
omnis populus in Galgala, & fecerunt
ibi regem Saül coram Domino in Gal-
gala, & immolauerunt ibi victimas pa-
cificas coram Domino. Et lætatus est
ibi Saül, & cuncti viri Israel nimis.

CAP. XII.

Samuel populi iudicio probatus innocens Israelē ingratitudinis arguit, datis è cælo signis, hortaturq; vt Domino adhæreant, non cessans pro ipsis orare.

1 A DIxit autem Samuel ad vniuersum
Israel. Ecce audiui vocem vestram,
iuxta omnia quæ locuti estis ad me &
constitui super vos regem.*Et nunc rex
2 graditur ante vos; ego autem senui, &
incanui: porrò filij mei vobiscum sunt:
itaq; conuersatus coram vobis ab ado-
lescentia mea vsque ad hunc diem, ec-
3 ce præsto sum.* || Loquimini de me co- || Eccl.
ram Dño, & coram Christo eius, vtrùm 46. d.
bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: 22.
si quempiam calumniatus sum, si op-
pressi aliquem, si de manu cuiusquam
munus accepi: & contemnam illud
hodie,

hodie, restituámque vobis. * Et dixerunt: 4
Non es calumniatus nos, neque oppres-
sisti, neque tulisti de manu alicuius
quippiam. * Dixitque ad eos: Testis est 5
Dominus aduersum vos, & testis Chri-
stus eius in die hac, quia non inuene-
ritis in manu mea quippiam. Et dixe-
runt: Testis. * Et ait Samuel ad populũ: 6
Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, &
eduxit patres nostros de Terra Ægypti.
* Nunc ergo state, vt iudicio conten- 7
dam aduersum vos coram Domino, B
de omnibus misericordiis Domini,
|| Gen. quas fecit vobiscum, & cum patribus
45.a.5 vestris: || * quo modo Iacob ingressus 8
est in Ægyptum, & clamauerunt patres
vestri ad Dominum: & misit Dominus
Moysen & Aaron, & eduxit patres ve-
stros de Ægypto: & collocauit eos in
loco hoc. * Qui obliti sunt Domini Dei 9
|| Iud. sui, || & tradidit eos in manu Sisaræ ma-
4.a.1. gistri militiæ Hasor, & in manu Phili-
sthinorum, & in manu regis Moab, &
pugnauerunt aduersum eos. * Postea 10
autem clamauerunt ad Dominum, &
dixerunt: Peccauimus, quia dereliqui-
mus Dominum, & seruiuimus Baalim
& Astaroth: nunc ergo erue nos de ma-
nu inimicorum nostrorum, & seruie-
|| Iud. mus tibi. || Et misit Dominus Ieroboal, 11
6.c.14 & Badan, & Iephte, & Samuel, & eruit
vos de manu inimicorum vestrorum
per circuitum, & habitastis confiden-
ter. * Videntes autem quòd Naas rex 12
filiorum Ammon, venisset aduersum vos C
|| Infr. dixistis mihi: || Nequaquam, sed rex
8 d.10 imperabit nobis: cùm Dominus Deus
& 10. vester regnaret in vobis. * Nunc ergo 13
e. 19. præsto est rex vester, quem elegistis &
petistis: ecce dedit vobis Dominus re-
gem. * Si timueritis Dominũ, & seruie- 14
ritis ei, & audieritis vocem eius, & non
exasperaueritis os Dñi: & eritis & vos,
& rex qui imperat vobis, sequẽtes Do-
minum Deum vestrum: * si autem non 15
audieritis vocem Domini, sed exaspe-
raueritis sermones eius, erit manus
Domini super vos, & super patres ve-
stros. * Sed & nunc state, & videte rem 16
istam grandem, quam facturus est Dñs
in conspectu vestro. * Numquid non 17
messis tritici est hodie? inuocabo Do-
minũ, & dabit voces & pluuias: & scie-
tis, & videbitis, quia grande malum fe-
ceritis vobis in conspectu Dñi, petentes
super vos regem. * Et clamauit Samuel 18
ad Dominũ, & dedit Dominus voces & D
pluuias in illa die. * Et timuit omnis po- 19
pulus nimis Dominum & Samuelem: &
dixit vniuersus populus ad Samuelem:
Ora pro seruis tuis ad Dominum Deum
tuũ, vt non moriamur, addidimus enim
vniuersis peccatis nostris malum, vt pe-
teremus nobis regem. * Dixit autem Sa- 20
muel ad populum: Nolite timere, vos
fecistis vniuersum malum hoc: verun-
tamen nolite recedere à tergo Domini,
sed seruite Domino in omni corde ve-
21 stro. * Et nolite declinare post vana,
quæ non proderunt vobis, neque eruent
22 nos, quia vana sunt, & non derelinquet
Dominus populum suum, propter no-
men suum magnum: quia iurauit Dñs
23 facere vos sibi populum. * Absit autem
à me hoc peccatum in Dominum, vt
cessem orare pro vobis, & docebo vos
24 viam bonam & rectam. * Igitur timete
Dominum, & seruite ei in veritate, &
ex toto corde vestro, vidistis enim ma-
25 gnifica quæ in vobis gesserit. * Quòd si
perseueraueritis in malitia: & vos &
rex vester pariter peribitis.

CAP. XIII.

*Victi à Saule Philisthæi maximo appa-
ratu aduersus Israelem armantur; ter-
riti Hebræi in antris latitant: & Saul
quia non expectato Samuelis aduentu
obtulit holocaustum, reprobatus à Do-
mino dicitur: de cautela Philisthæo-
rum vt Israelitæ armis spoliarentur.*

1 Filius vnius anni erat Saul cùm re-
A gnare cœpisset: duobus autem annis
2 regnauit super Israël. * Et elegit sibi
Saul tria millia de Israel: & erant cum
Saul duo millia in Machmas, & in mõ-
te Bethel: mille autem cum Ionatha in
Gabaa Beniamin, porrò ceterum po-
pulum remisit vnumquemque in taber-
3 nacula sua. * Et percussit Ionathas sta-
tionem Philisthinorũ, quæ erat in Ga-
baa. Quod cùm audissent Philisthiim,
Saul cecinit buccina in omni terra, di-
4 cens: Audiant Hebræi. * Et vniuersus Is-
rael audiuit huiuscemodi famam: Per-
cussit Saul stationem Philisthinorum:
& erexit Israël aduersus Philisthiim.
Clamauit ergo populus post Saul in
5 Galgala. * Et Philisthiim congregati
sunt ad præliandum contra Israël, tri-
ginta millia curruũ, & sex millia equi-
tum, & reliquum vulgus, sicut arena
quæ est in littore maris plurima. Et as-
cendentes castrametati sunt in Mach-
6 mas ad Orientem Bethauen. * Quod cùm
B viderent viri Israel se in arcto positos,
(afflictus enim erat populus) abscondè-
runt se in speluncis, & in abditis, in pe-
tris quoque, & in antris, & in cisternis.
7 * Hebræi autem transierunt Iordanem
in Terram Gad & Galaad. Cùmque ad-
huc esset Saul in Galgala, vniuersus po-
pulus perterritus est, qui sequebatur
8 eum. * Et expectauit septem diebus iux-
ta placitũ Samuelis, & nõ venit Samuel
in Galgala, dilapsúsque est populus ab
9 eo. * Ait ergo Saül: Afferte mihi holo-
caustũ, & pacifica. Et obtulit holocau-
10 stum. * Cúmque cõplesset offerẽs holo-
caustũ, ecce Samuel veniebat: & egres-
sus est Saul obuiam ei vt salutaret eum.

*Locutúsque est ad eũ Samuel: Quid fe- 11
cisti? Respondit Saul: Quia vidi quod
populus dilaberetur à me, & tu non ve-
neras iuxta placitos dies, porrò Phili-
sthiim congregati fuerant in Machmas,
* dixi: Nunc descendent Philisthiim ad 12
me in Galgala, & faciẽ Dñi non placaui. C
Necessitate compulsus, obtuli holocau-
stũ. *Dixítq; Samuel ad Saül: stultè egi- 13
sti, nec custodisti mandata Dñi Dei tui,
quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses,
iam nunc præparasset Dñs regnũ tuum
super Israël in sempiternũ, *sed nequa- 14
quam regnum tuum vltrà consurget.
Act. 13. d. 22. || Quæsiuit Dñs sibi virum iuxta cor
suum: & præcepit ei Dñs vt esset dux su-
per populum suum, eo quod non serua-
ueris quæ præcepit Dñs. * Surrexit au- 15
tem Samuel, & ascendit de Galgalis in
Gabaa Benjamin. Et reliqui populi as-
cenderunt post Saul obuiam populo,
qui expugnabant eos venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Benjamin. Et re-
censuit Saul populum, qui inuenti fue-
rant cum eo, quasi sexcentos viros. *Et 16
Saul & Ionathas filius eius, populúsque
qui inuẽtus fuerat cũ eis, erat in Gabaa
Benjamin: porrò Philisthiim cõsederãt D
in Machmas. *Et egressi sunt ad prædã- 17
dum de castris Philisthinorum tres cu-
nei. Vnus cuneus pergebat contra viam
Ephra ad Terram Saul. *Porrò alius in- 18
grediebatur per viam Beth-horon: ter-
tius autẽ verterat se ad iter termini im-
minẽtis valli Seboim contra desertum.
* Porrò faber ferrarius non inueniеba- 19
tur in omni Terra Israël: cauerãt enim
Philisthiim, ne fortè facerent Hebræi
gladiũ aut lanceam. *Descendebat ergo 20
omnis Israël ad Philisthiim, vt exacue-
ret vnusquisque vomerẽ suum, & ligo-
nẽ, & securim, & sarculũ. *Retusæ itaq; 21
erãt acies vomerum, & ligonũ, & tridẽ-
tum, & securium, vsq; ad stimulũ corri-
gendum. * Cúmque venisset dies prælij, 22
non est inuentus ensis, & lancea in ma-
nu totius populi, qui erat cum Saule &
Ionatha, excepto Saul & Ionatha filio
eius. * Egressa est autem statio Phili- 23
sthiim, vt transcenderet in Machmas.

CAP. XIV.

Ionathas Domino fidens, cum armigero suo Philisthæos dispersit; verùm post victoriam melle gustato, ob patris iuramentum mortem comminatum, populi auxilio vix euasit.

ET accidit quadam die vt diceret Io- 1
nathas filius Saul ad adolescentem A
armigerum suum: Veni, & transeamus
ad stationem Philisthinorum, quæ est
trans locum illum. Patri autem suo
hoc ipsum non indicauit. * Porrò Saul 2
morabatur in extrema parte Gabaa,
sub malogranato, quæ erat in Magron:
& erat populus cum eo quasi sexcento-
3 rum virorum. *Et Achias filius Achitob
fratris Ichabod filij Phinees, || qui or- Sup. 4. d. 21
tus fuerat ex Heli sacerdote Domini in
Silo, portabat ephod. Sed & populus
4 ignorabat quò isset Ionathas. * Erant
autem inter ascensus, per quos niteba-
tur Ionathas transire ad stationem Phi-
listhinórum, eminentes petræ ex vtra-
que parte, & quasi in modum dentium
scopuli hinc & inde prærupti, nomen
5 vni Boses, & nomen alteri Sene: *vnus
scopulus prominens ad Aquilonem ex
aduerso Machmas, & alter ad Meridiem
6 contra Gabaa. * Dixit autem Ionathas
B ad adolescentem armigerum suum: Ve-
ni, transeamus ad stationem incircum-
cisorum horum, si fortè faciat Domi-
nus pro nobis: quia non est Domino
difficile saluare, vel in multis, vel in
7 paucis. * Dixítque ei armiger suus: Fac
omnia quæ placent animo tuo: perge
quò cupis, & ero tecum vbicumque vo-
8 lueris. *Et ait Ionathas: Ecce nos transi-
mus ad viros istos. Cúmque apparueri-
9 mus eis, * si taliter locuti fuerint ad
nos, manete donec veniamus ad vos:
stemus in loco nostro, nec ascendamus
10 ad eos. * Si autem dixerint: Ascendite
ad nos: ascendamus, qui tradidit eos
Dominus in manibus nostris: hoc erit
11 nobis signum. *Apparuit igitur vterque
stationi Philisthinorum: dixerúntque
Philisthiim: En Hebræi egrediuntur de
cauernis, in quibus absconditi fuerant.
12 * Et locuti sunt viri de statione ad Io-
nathan, & ad armigerum eius, dixe-
rúntque: Ascendite ad nos, & ostende-
mus vobis rem. Et ait Ionathas ad ar-
migerum suum: Ascendamus, sequere 1. Mac. 4. d. 30
me: || tradidit enim Dñs eos in manus
13 Israël. * Ascendit autem Ionathas ma-
nibus & pedibus reptans, & armiger
eius post eum. Itaque alij cadebant an-
C te Ionatham, alios armiger eius inter-
14 ficiebat sequens eum. * Et facta est pla-
ga prima, quia percussit Ionathas, &
armiger eius, quasi viginti virorum, in
media parte iugeri, quam par boum in
15 die arare consueuit. *Et factum est mi-
raculũ in castris, per agros: sed & om-
nis populus stationis eorum, qui ierant
ad prædandum, obstupuit, & conturba-
ta est terra: & accidit quasi miraculum
16 à Deo. * Et respexerunt speculatores
Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, &
ecce multitudo prostrata, & huc illúc-
17 que diffugiens. *Et ait Saul populo, qui
erat cum eo: Requirite, & videte quis
abierit ex nobis. Cúmque requisissent,
repertum est non adesse Ionatham, &
18 armigerum eius. *Et ait Saul ad Achiã:
Applica arcam Dei, (Erat enim ibi arca
19 Dei in die illa cũ filiis Israël.) *Cúmq;
loqueretur Saul ad sacerdotem, tumul-
tus magnus exortus est in castris Phili-
sthinorum

sthinorum, crescebátque paulatim, &
clarius resonabat. Et ait Saül ad Sacer-
dotem: Contrahe manum tuam.* Con- 20
clamauit ergo Saül, & omnis populus
qui erat cum eo, & venerunt vsque ad
locum certaminis:& ecce versus fuerat
gladius vniuscuiusque ad proximum
suum, & cædes magna nimis. * Sed & 21
Hebræi qui fuerant cũ Philisthiim heri D
& nudiustertius, ascenderántque cum
eis in castris, reuersi sunt vt essent cum
Israel, qui erant cum Saül & Ionatha:
* Omnes quoque Israelitæ qui se abs- 22
conderant in monte Ephraim, audien-
tes quòd fugissent Philisthæi, sociaue-
runt se cum suis in prælio. Et erant cum
Saül, quasi decem millia virorum. * Et 23
saluauit Dominus in die illa Israel: pu-
gna autem peruenit vsq; ad Bethauen.
* Et viri Israel sociati sunt sibi in die 24
illa: adiurauit autem Saül populum,
dicens: Maledictus vir, qui comederit
panem vsque ad vesperam, donec vlcis-
car de inimicis meis. Et non mandu-
cauit vniuersus populus panem: * om- 25
néque terræ vulgus venit in saltum, in
quo erat mel super faciem agri. * In- 26
gressus est itaque populus saltum & ap-
paruit fluens mel, nullúsque applicuit
manum ad os suum: timebat enim po-
pulus iuramentum. * Porro Ionathas 27
non audierat cùm adiuraret pater eius
populum: extendítque summitatem vir-
gæ, quam habebat in manu, & intinxit
in fauum mellis: & conuertit manum
suam ad os suũ, & illuminati sunt oculi
eius. * Respondénsque vnus de populo, 28
ait: Iureiurando constrinxit pater tuus
populum, dicens: Maledictus vir, qui
comederit panẽ hodie; (defecerat autẽ
populus.) * Dixítque Ionathas. Turbauit 29
pater meus terrã: vidistis ipsi, quia illu- E
minati sũt oculi mei, eò quòd gustaue-
rim paululũ de melle isto: * quãto magis 30
si comedisset populus de præda inimi-
corũ suorũ, quam reperit? nónne maior
plaga facta fuisset in Philisthiim? * Per- 31
cusserunt ergo in die illa Philisthæos à
Machis vsque in Aialon. Defatigatus
est autem populus nimis, * & versus ad 32
prædam, tulit oues, & boues, & vitulos,
& mactauerunt in terra: comedítq; po-
pulus cum sanguine. * Nuntiauerũt autẽ 33
Sauli dicentes, quòd populus peccasset
Dño, comedens cum sanguine. Qui ait:
Præuaricati estis: voluite ad me iã nunc
saxum grande. * Et dixit Saül: Dispergi- 34
mini in vulgus, & dicite eis, vt adducat
ad me vnusquisque bouẽ suum & arie-
tem, & occidite super istud, & vescimi-
ni, & non peccabitis Dño comedentes
cum sanguine. Adduxit itaque omnis
populus vnusquisque bouẽ in manu sua
vsque ad noctem: & occiderũt ibi. * Æ- 35
dificauit autem Saül altare Dño; tunc-
que primùm cœpit ædificare altare Do-
36 mino. * Et dixit Saul: Irruamus super
Philisthæos nocte, & vastemus eos vs-
quedum illucescat manè, nec relinqua-
F mus ex eis virũ. Dixitq; populus: Omne
quod bonum videtur in oculis tuis, fac.
Et ait sacerdos: Accedamus huc ad
37 Deum. * Et consuluit Saül Dñm: Num
persequar Philisthiim? si trades eos in
manus Israel? Et non respondit ei in die
38 illa. * Dixitque Saül: Applicate huc vni-
uersos angulos populi: & scitote, & vi-
dete, per quem acciderit peccatum hoc
39 hodie. * Viuit Dñs saluator Israel, quia
si per Ionatham filium meum factum
est, absque retractione morietur. Ad
quod nullus contradixit ei de omni po-
40 pulo. * Et ait ad vniuersum Israel. Se-
paramini vos in partem vnam, & ego
cum Ionatha filio meo ero in parte al-
tera. Respondítque populus ad Saül:
Quod bonũ videtur in oculis tuis, fac.
41 * Et dixit Saül ad Dominum Deum Is-
rael: Domine Deus Israel da iudicium:
quid est quòd nõ responderis seruo tuo
hodie? Si in me, aut in Ionatha filio
meo, est iniquitas hæc, da ostensionem:
aut si hæc iniquitas est in populo tuo,
da sanctitatẽ. Et deprehensus est Iona-
42 thas & Saül, populus autẽ exiuit. * Et ait
Saül. Mittite sortẽ inter me, & inter Io-
natham filium meũ. Et captus est Iona-
43 thas. * Dixit autem Saül ad Ionatham:
Indica mihi quid feceris. Et indicauit
ei Ionathas, & ait: Gustans gustaui in
summitate virgæ, quæ erat in manu mea
44 paululũ mellis, & ecce ego morior. * Et
ait Saül: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, quia morte morieris Ionatha.
45 * Dixitq; populus ad Saül: Ergóne Iona-
G thas morietur, qui fecit salutem hanc
magnam in Israel? hoc nefas est: viuit
Dñs, si ceciderit capillus de capite eius
in terrã, quia cum Deo operatus est ho-
die. Liberauit ergo populus Ionatham,
46 vt non moreretur. Recessítq; Saül, nec
persecutus est Philisthiim: porrò Phili-
47 sthiim abierũt in loca sua. * Et Saul, con-
firmato regno super Israel, pugnabat
per circuitum aduersum omnes inimi-
cos eius, contra Moab, & filios Ammon,
& Edom, & reges Soba, & Philisthæos:
& quocumque se verterat, superabat.
48 * Congregatóque exercitu, percussit
Amalech, & eruit Israel de manu vasta-
torum eius. * Fuerunt autem filij Saül,
49 Ionathas, & Iessui, & Melchisua: & nomi-
na duarum filiarum eius, nomen primo-
genitæ Merob, & nomen minoris Mi-
50 chol. * Et nomen vxoris Saul, Achinoam
filia Achimaas: & nomen princeps mi-
litiæ eius Abner, filius Ner, patruelis
51 Saül. * Porrò Cis fuit pater Saül, Ner
pater Abner, filius Abiel. * Erat autem
52 bellum potens aduersum Philisthæos

omnibus diebus Saül. Nam quemcum-
que viderat Saül virum fortem, & ap-
tum ad prælium, sociabat eum sibi.

CAP. XV.

Saül missus à Domino ad delendum funditus Amalec, Agag, eorum regem multámque prædam reseruans inobedientia arguitur commendata obedientia, ideóque à regno reiicitur; interfectóque Agag, Saül reprobatus à Samuele lugetur.

ET dixit Samuel ad Saül: Me misit 1
Dñs, vt vngerem te in regem super A
populum eius Israel: nunc ergo audi
vocem Dñi: *Hæc dicit Dominus exer- 2
tuum:Recensui quæcumq; fecit Amalec
||*Exo.* Israeli, ||quomodo restitit ei in via cùm
17.c.8 ascenderet de Ægypto.*Nũc ergo vade, 3
& percute Amalec,& demolire vniuersa
eius:non parcas ei,& non cõcupiscas ex
rebus ipsius aliquid:sed interfice à viro
vsq; ad mulierẽ & paruulum atq; lactẽ-
tem,bouem & ouem,camelũ & asinum.
*Præcepit itaq; Saul populo, & recen- 4
suit eos quasi agnos: ducenta millia pe-
ditũ, & decẽ millia virorũ Iuda.* Cúm- 5
que venisset Saül vsq; ad ciuitatẽ Ama-
lec,tetendit insidias in torrente.*Dixit- 6
que Saül Cinæo: Abite, recedite,atque B
descendite ab Amalec: ne fortè inuol-
uam te cum eo, tu enim fecisti miseri-
cordiam cum omnibus filiis Israël,cùm
ascenderent de Ægypto. Et recessit Ci-
næus de medio Amalec.* Percussitque 7
Saul Amalec, ab Heuila, donec, venias
ad Sur, quæ est è regione Ægypti.* Et 8
apprehẽdit Agag regem Amalec viuum:
omne autem vulgus interfecit in ore
gladij. * Et pepercit Saül, & populus, 9
Agag, & optimis gregibus ouium & ar-
mentorum, & vestibus & arietibus &
vniuersis quæ pulchra erant, nec vo-
luerunt disperdere ea: quicquid verò
vile fuit & reprobũ, hoc demoliti sunt.
*Factum est autem verbum Dñi ad Sa- 10
muel,dicens:*Pœnitet me quòd consti- 11
tuerim Saül regẽ:quia dereliquit me, & C
verba mea opere non impleuit.Contri-
statúsq; est Samuel, & clamauit ad Do-
minum tota nocte. * Cúmque de nocte 12
surrexisset Samuel, vt iret ad Saül ma-
nè,nuntiatum est Samueli, eo quòd ve-
nisset Saül in Carmelum,& erexisset sibi
fornicẽ triumphalẽ, & reuersus transis-
set, descendissetque in Galgala. Venit
ergo Samuel ad Saül, & Saül offerebat
holocaustũ Dño, de initiis prædarum
quæ attulerat ex Amalec. * Et cum ve- 13
nisset Samuel ad Saül,dixit ei Saul: Be-
nedictus tu Dño, impleui verbum Dñi.
*Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox 14
gregum, quæ resonat in auribus meis D
& armentorum, quã ego audio?* Et ait 15
Saül:De Amalec adduxerunt ea: peper-
cit enim populus melioribus ouibus &
armẽtis, vt immolarẽtur Dño Deo tuo:
16 reliqua verò occidimus.*Ait autem Sa-
muel ad Saul. Sine me,& indicabo tibi
quæ locutus sit Dñs ad me nocte. Di-
17 xítq;ei:Loquere.* Et ait Samuel: Nón-
ne cùm paruulus esses in oculis tuis,ca-
put in tribubus Israel factus es? vnxít-
18 que te Dñs in regem super Israel, * &
misit te Dñs in viam & ait: Vade,& in-
terfice peccatores Amalec, & pugnabis
contra eos vsque ad internecionem eo-
19 rum? * Quare ergo non audisti vocem
Dñi: sed versus ad prædam es,& fecisti
20 malũ in oculis Dñi?* Et ait Saül ad Sa-
E muelem:Immò audiui vocẽ Dñi & am-
bulaui in via per quam misit me Dñs,&
adduxi Agag regem Amalec, & Amalec
21 interfeci.* Tulit autem de præda popu-
lus oues & boues, primitias eorũ quæ
cæsa sunt, vt immolet Dño Deo suo in
22 Galgalis.*Et ait Samuel:||Numquid vult ||*Eccl.*
Dñs holocausta & victimas, & non po- *4.d.7.*
tiùs vt obediatur voci Dñi? MELIOR *Osee*
est enim obedientia quã victimæ & au- *6.b.6.*
scultare magis quã offerre adipẽ arie- *Mat.*
23 tum:*quoniam quasi peccatũ ariolandi *8.b.3.*
est, repugnare: & quasi scelus idolola- *& 12.*
triæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo *a.7.*
quod abiecisti sermonem Dñi, abiecit
24 te Dñs ne sis rex.*Dixítque Saül ad Sa-
muelẽ: Peccaui,quia præuaricatus sum
sermonẽ Dñi,& verba tua, timẽs popu-
25 lũ,& obediens voci eorum. * Sed nunc
F porta, quæso, peccatũ meum,& reuer-
26 tere mecũ, vt adorem Dñm.* Et ait Sa-
muel ad Saül. Non reuertar tecum quia
proiecisti sermonem Dñi, & proiecit te
27 Dñs ne sis rex super Israel.* Et conuer-
sus est Samuel vt abiret: ille autem ap-
prehendit summitatẽ pallij eius quæ &
28 scissa est.*Et ait ad eum Samuel:||Scidit ||*Infr.*
Dominus regnum Israel à te hodie, & *28.c.*
tradidit illud proximo tuo meliori te. *17.*
29 *Porrò Triumphator in Israel non par-
cet,& pœnitudine non flectetur? neque
30 enim homo est,vt agat pœnitentiã.* At
ille ait: Peccaui; sed nunc honora me
coram senioribus populi mei,& coram
G Israel, & reuertere mecum, vt adorem
31 Dñm Deum tuum. *Reuersus ergo Sa-
muel secutus est Saulem: & adorauit
32 Saül Dñm.* Dixítque Samuel: Adduci-
te ad me Agag regem Amalec. Et obla-
tus est ei Agag pinguissimus, & tremẽs.
Et dixit Agag: Siccine separat amara
33 mors?* Et ait Samuel: Sicut fecit absq;
liberis mulieres gladius tuus,sic absque
liberis erit inter mulieres mater tua.Et
in frusta concidit eum Samuel coram
34 Dño in Galgalis. * Abiit autem Samuel
in Ramatha: Saül verò ascendit in do-
35 mum suam in Gabaa.* Et non vidit Sa-
muel vltra Saül vsque ad diem mortis
suæ: verumtamen lugebat Samuel Sau-
lem, quoniam Dominum pœnitebat
quòd

quòd constituisset eum regem super
Israel.

CAP. XVI.

Reprobato Saül, David inter fratres in regem vngitur: quo cithara psallente coram Saule agitato spiritu malo ille leuiùs habebat.

Dixítque Dñs ad Samuelem: Vsque- 1
quò tu luges Saul, cum ego proie- A
cerim eum ne regnet super Israel? Im-
ple cornu tuum oleo,& veni,vt mittam
te ad Isaï Bethlehemitẽ: prouidi enim
in filiis eius mihi regem. * Et ait Sa- 2
muel: Quomodo vadam? audiet enim
Saul, & interficiet me. Et ait Dominus:
Vitulum de armento tolles in manu
tua,& dices: ad immolandum Domino
veni. * Et vocabis Isaï ad victimam, & 3
ego ostendam tibi quid facias,& vnges
quemcumque monstrauero tibi. * Fecit 4
ergo Samuel,sicut locutus est ei Domi-
nus: Venítque in Bethlehem,& admira-
ti sunt seniores ciuitatis, occurrentes
ei, dixerúntque. Pacificúsne est ingres-
sus tuus?* Et ait: Pacificus: ad immolan- 5
dum Dño veni, sanctificamini,& venite B
mecum vt immolem. Sanctificauit ergo
Isaï & filios eius, & vocauit eos ad sa-
crificium. * Cúmque ingressi essent, vi- 6
dit Eliab, & ait: Num coram Dño est
Christus eius? * Et dixit Dñs ad Samue- 7
lem. Ne respicias vultum eius, neque
altitudinem staturæ eius: quoniam ab-
ieci eum,nec iuxta intuitũ hominis ego
iudico: homo enim videt ea quæ parẽt.
|| Ps.7 || Dñs autem intuetur cor. * Et vocauit 8
b.10. Isaï Abinadab, & adduxit eum coram
Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit
Dñs. * Adduxit autem Isaï Samma, de 9
quo ait: Etiam hunc non elegit Dñs.
*Adduxit itaque Isaï septem filios suos 10
coram Samuele: & ait Samuel ad Isaï.
Non legit Dñs ex istis. * Dixítque Sa- 11
muel ad Isaï: Numquid iam completi
sunt filij? Quid respõdit: adhuc reliquus C
est paruulus, & pascit oues. Et ait Sa-
muel ad Isaï: Mitte, & adduc eum: nec
enim discumbemus prius quàm huc il-
le veniat. * Misit ergo, & adduxit eum. 12
Erat autem rufus, & pulcher aspectu,
decoráque facie,& ait Dñs: Surge, vn-
ge eum,ipse est enim. * Tulit ergo Sa- 13
muel cornu olei, & vnxit eum in me-
|| 3. dio fratrum eius:& || directus est Spiri-
Reg.7 tus Domini à die illa in Dauid,& dein-
b. 8. ceps: surgénsque Samuel abiit in Ra-
Ps.77 matha. * Spiritus autem Domini reces- 14
g. 76. sit à Saul, & exagitabat eum spiritus
58. c. nequam, à Domino.*Dixerúntque ser- 15
21. ui Saul ad eum: Ecce spiritus Dei ma-
Act. lus exagitat te. * Iubeat Dñs noster, & 16
7. f. serui tui qui coram te, sunt, quærent
46. hominem scientem psallere cithara, vt
& 13. quando arripuerit te spiritus Domini
36. malus, psallat manu sua, & leuiùs se-
17 ras. * Et ait Saul ad seruos suos: Pro-
uidete ergo mihi aliquem bene psallen-
18 tem,& adducite eum ad me. Et respon-
D dens vnus de pueris, ait: Ecce vidi fi-
lium Isaï Bethlehemitem scientẽ psal-
lere: & fortissimum robore, & virum
bellicosum, & prudentem in verbis, &
virum pulchrum: & Dominus est cum
19 eo.*Misit ergo Saul nuntios ad Isaï,di-
cens: Mitte ad me Dauid filium tuum,
20 qui est in pascuis. * Tulit itaque Isaï
asinum plenum panibus, & lagenam vi-
ni, & hœdum de capris vnum, & misit
21 per manum Dauid filij sui Sauli. * Et
venit Dauid ad Saul,& stetit coram eo:
at ille dilexit eum nimis, & factus est
22 eius armiger.* Misítque Saul ad Isaï di-
cens: Stet Dauid in conspectu meo: in-
23 uenit enim gratiam in oculis meis.
* Igitur quandocumq; spiritus Dñi ma-
lus arripiebat Saul, Dauid tollebat ci-
tharam,& percutiebat manu sua, & re-
focillabatur Saul, & leuiùs habebat: re-
cedebat enim ab eo spiritus malus.

CAP. XVII.

Philisthæis contra Israelem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis & fortitudine confidentem, inermis David occidit præcisúmque caput diffusis Philisthæis ad Saulem tulit.

1
A Congregantes autem Philisthiim ag-
mina sua in prælium, conuenerunt
in Socho Iudæ: & castrametati sunt in-
ter Socho & Azeca, in finibus Dominũ.
2 * Porrò Saul & filij Israel congregati
venerunt in Vallem terebinthi, & dire-
xerunt aciem ad pugnandũ contra Phi-
3 listhiim. * Et Philisthiim stabant super
montem ex parte hac, & Israel stabat
4 supra montem ex altera parte: vallís-
que erat inter eos. * Et egressus est vir
spurius de castris Philisthinorum, no-
mine Goliath, de Geth: altitudinis sex
5 cubitorum & palmi:* & cassis ærea su-
per caput eius, & lorica squamata in-
duebatur: porro pondus loricæ eius,
quinque millia siclorum æris erat: &
6 * ocreas æreas habebat in cruribus: &
clypeus æreus tegebat humeros eius,
7 * hastile autem hastæ eius,erat quasi li-
ciatorium texentium,ipsum autem fer-
rum hastæ eius, sexcentos siclos habe-
bat ferri: & armiger eius antecedebat
8 eum. * Stánsque clamabat aduersum
phalangas Israel, & dicebat eis: Quare
B venistis parati ad prælium? Numquid
ego non sum Philisthæus, & vos serui
Saul? Eligite ex vobis virum, & descen-
9 dat ad singulare certamen, * si quiuerit
pugnare mecum,& percusserit me, eri-
mus vobis serui: si autem ego præua-
luero, & percussero eum, vos serui eri-
10 tis, & seruietis nobis: Et aiebat Phi-
listhæus: Ego exprobraui agminibus
Israël hodie. Date mihi virum,& ineat

mecum singulare certamen. * Audiens 11
autem Saül, & omnes Israelitæ, sermo-
nes Philisthæi huiuscemodi, stupebant,
& metuebant nimis. * Dauid autem erat 12
|| Sup. filius viri Ephrathæi, de quo || suprà di-
16. a. ctum est, de Bethlehem Iuda, cui nomen
1. erat Isai, qui habebat octo filios, & erat
vir in diebus Saül senex, & grandæuus
inter viros. * Abierunt autem tres filij 13
eius maiores post Saül in prælium: &
nomina trium filiorum eius, qui perre-
xerunt ad bellum, Eliab primogenitus,
& secundus Abinadab, tertiúsque Sam-
ma. * Dauid autem erat minimus. Tri- 14
bus ergo maioribus secutis Saulem,
* abiit Dauid, & reuersus est ad Saül, vt 15
pasceret gregem patris sui in Bethle-
hem. * Procedebat verò Philisthæus 16
manè & vesperè, & stabat quadraginta
diebus. * Dixit autem Isaï ad Dauid fi- 17
lium suum: Accipe fratribus tuis ephi
polentæ, & decem panes istos, & curre
in castra ad fratres tuos, * & decē for- 18
mellas casei, has deferes ad tribunum: C
& fratres tuos visitabis, si rectè agant: &
cum quibus ordinati sunt, disce. * Saül 19
autē, & illi, & omnes filij Israel in Valle
therebinthi pugnabant aduersum Phili-
sthiim. * Surrexit itaque Dauid manè, 20
& commendauit gregem custodi: &
onustus abiit, sicut præceperat ei Isai.
Et venit ad locum Magala, & ad exer-
citum, qui egressus ad pugnam vocife-
ratus erat in certamine. * Direxerat 21
enim aciem Israel, sed & Philisthiim
ex aduerso fuerant præparati. * Dere- 22
linquens ergo Dauid vasa quæ attule-
rat sub manu custodis ad sarcinas, cu-
currit ad locum certaminis, & interro-
gabat si omnia rectè agerētur erga fra-
tres suos. * Cúmque adhuc ille loquere- 23
tur eis, apparuit vir ille spurius ascen-
dens, Goliath nomine, Philisthæus de
Geth, de castris Philisthinorum: & lo-
quente eo hæc eadem verba audiuit Da-
uid. * Omnes autem Israelitæ, cùm vi- 24
dissent virum, fugerunt à facie eius, ti-
mentes eum valde. * Et dixit vnus quis- 25
piam de Israel: Num vidistis virū hunc
qui ascendit? ad exprobrandū enim Is-
raeli ascendit. Virum ergo qui percus- D
serit eū, ditabit rex diuitiis magnis, &
filiā suā dabit ei, & domum patris eius
faciet absq; tributo in Israel. * Et ait Da- 26
uid ad viros qui stabant secum, dicens:
Quid dabitur viro, qui percusserit Phi-
listhæū hunc, & tulerit opprobrium de
Israel? quis enim est hic Philisthæus in-
circumcisus, qui exprobrauit acies Dei
viuentis? * Referebat autem ei populus 27
eumdē sermonē, dicens: Hæc dabuntur
viro, qui percusserit eū. * Quod cùm au- 28
disset Eliab frater eius maior, loquente
eo cum aliis, iratus est contra Dauid, &
ait: Quare venisti, & quare dereliquisti
pauculas oues illas in deserto? ego noui
superbiam tuam, & nequitiā cordis tui:
29 quia vt videres prælium descendisti. * Et
dixit Dauid. Quid feci? numquid nō ver-
30 bum est? * Et declinauit paululum ab eo
ad aliū: dixitq; eumdē sermonē. Et res-
pondit ei populus verbum sicut priùs.
31 * Audita sunt autē verba, quæ locutus
est Dauid, & annuntiata in conspectu
32 Saül. * Ad quem cùm fuisset adductus,
locutus est ei: Non concidat cor cuius-
quam in eo: ego seruus tuus vadā & pu-
33 gnabo aduersus Philisthæū. * Et ait Saül
ad Dauid: Nō vales resistere Philisthæo
isti, nec pugnare aduersus eū: quia puer
es, hic autem vir bellator est ab adoles-
34 centia sua. * Dixitque Dauid ad Saül:
E || Pascebat seruus tuus patris sui gregē, || Eccl.
& veniebat leo, vel vrsus, & tollebat 47. 4.
35 arietem de medio gregis: * & perseque- 3.
bar eos, & percutiebam, eruebámq; de
ore eorum, & illi consurgebāt aduersū
me, & apprehendebā mentū eorū & suf-
36 focabā, interficiebámq; eos. * Nā & leo-
nē & vrsū interfeci ego seru⁹ tuus: erit
igitur & Philisthæus hic incircumcisus,
quasi vnus ex eis. Nunc vadā, & auferā
opprobriū populi: quoniam quis est iste
Philisthæus incircūcisus, qui ausus est
37 maledicere exercitui Dei viuentis? * Et
ait Dauid Dn̄s qui eripuit me de manu
leonis, & de manu vrsi ipse me libera-
bit de manu Philisthæi huius. Dixit au-
tē Saül ad Dauid: Vade, & Dn̄s tecum sit.
38 * Et induit Saül Dauid vestimentis suis,
& imposuit galeā æreā super caput ei⁹,
39 & vestiuit eum lorica. * Accinctus ergo
Dauid gladio eius super vestē suā, cœpit
tentare si armatus posset incedere: non
enim habebat consuetudinem. Dixitq;
Dauid ad Saül: Non possum sic incede-
re, quia non vsum habeo. Et deposuit
40 ea: * & tulit baculum suum, quem sem-
per habebat in manibus: & elegit sibi
quinque limpidissimos lapides de tor-
rente, & misit eos in peram pastoralem,
quam habebat secum, & fundam manu
tulit: & processit aduersum Phili-
41 sthæum. * Ibat autem Philisthæus ince-
F dens, & appropinquans aduersum Da-
42 uid, & armiger eius ante eum. * Cúmq;
inspexisset Philisthæus, & vidisset Da-
uid, despexit eum. Erat enim adolescēs:
43 rufus & pulcher aspectu. * Et dixit Phi-
listhæus ad Dauid: Numquid ego canis
sum, quòd tu venis ad me cum baculo?
Et maledixit Philisthæus Dauid in diis
44 suis: * dixitq; ad Dauid: Veni ad me, &
dabo carnes tuas volatilibus cœli &
45 bestiis terræ. * Dixit autem Dauid ad
Philisthæum: Tu venis ad me cum gla-
dio, & hasta, & clypeo: ego autē venio
ad te in nomine Domini exercituū, Dei
agminum Israel, quibus exprobrasti
46 * hodie, & dabit te Dominus in manu
mea,

mea,& percutiam te , & auferam caput
tuum à te: & dabo cadauera castrorum
Philisthiim hodie volatilibus cœli , &
bestiis terræ : vt sciat omnis terra,quia
est Deus in Israël.*Et nouerit vniuersa 47
ecclesia hæc,quia non in gladio,nec in
hasta saluat Dñs: ipsius enim est bellum,
& tradet vos in manus nostras. * Cum 48
ergo surrexisset Philisthæus, & veniret
& appropinquaret contra Dauid , festi-
nauit Dauid : & cucurrit ad pugnam ex
aduerso Philisthæi. * Et misit manum 49
suam in peram tulitque vnum lapidem
& funda iecit,& circumducens percus- G
sit Philisthæum in fronte: & infixus est
lapis in fronte eius,& cecidit in faciem
||Eccl. suam super terram. * || Præualuitque 50
4.a.4. Dauid aduersum Philisthæum in funda
1Mac. & lapide , percussúmque Philisthæum
4. d. interfecit.Cúmque gladium non habe-
30. ret in manus Dauid. * cucurrit,& stetit 51
super Philisthæum , & tulit gladium
eius , & eduxit eum de vagina sua : &
interfecit eum,præcidítque caput eius.
Vidẽtes autem Philisthiim, quòd mor-
tuus esset fortissimus eorum fugerunt.
* Et consurgentes viri Israël & Iuda 52
vociferati sunt,& persecuti sunt Phili-
sthæos vsque dum venirent in vallem,
& vsque ad portas Accarõ, ceciderúnt-
que vulnerati de Philisthiim in via Sa-
raim, & vsque ad Geth, & vsque ad Ac-
caron. * Et reuertentes filij Israël post- 53
quam persecuti fuerant Philisthæos,
inuaserunt castra eorum. * Assumens 54
autem Dauid caput Philisthæi , attulit
illud in Ierusalem : arma verò eius po-
suit in tabernaculo suo. * Eo autẽ tem- 55
pore,quo viderat Saul Dauid egredien-
tem contra Philisthæum , ait ad Abner
principem militiæ : De qua stirpe des-
cendit hic adolescens , Abner ? Dixít-
que Abner : viuit anima tua,rex, si no-
ui. *Et ait rex,interroga tu,cuius filius 56
sit iste puer. * Cúmque regressus esset 57
Dauid , percusso Philisthæo, tulit eum
Abner, & introduxit coram Saule , ca-
put Philisthæi habentem in manu. * Et 58
ait ad eum Saul : De qua progenie es,ô
adolescens ? Dixitque Dauid : Filius
serui tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

CAPVT XVIII.

Inito Dauid cũ Ionatha fœdere, Saul audita sui & Dauid comparatione, malo spiritu agitatus nititur Dauid configere : & Merob filiam, quam erat Dauidi pollicitus, tradit alteri : Michol verò iuniorem callide mediãtibus centum præputiis Philisthæorum despondet Dauid in vxorem.

ET factum est cùm complesset loqui 1
ad Saul:anima Ionathæ cõglutinata A
est animæ Dauid , & dilexit eum Iona-
thas quasi animam suam. * Tulítque eũ 2
Saul in die illa , & non concessit ei vt
3 reuerteretur in domum patris sui.*Ini-
erunt autem Dauid & Ionatas fœdus:
diligebat enim eum quasi animã suam.
4 * Nam expoliauit se Ionathas tunica ,
qua erat indutus,& dedit eam Dauid,&
reliqua vestimenta sua, vsque ad gladiũ
5 & arcum suum , & vsque ad balteum. *
B Egrediebatur quoque Dauid ad omnia
quæcumq; misisset eum Saul,& pruden-
ter se agebat: posuitque eum Saul super
viros belli , & acceptus erat in oculis
vniuersi populi, maximéque in conspe-
6 ctu famulorũ Saul. * Porrò cùm reuer-
teretur percusso Philisthæo Dauid , e-
gressæ sunt mulieres de vniuersis vrbi-
bus Israel, cantantes,chorósque ducen-
tes in occursum Saul regis,in tympanis
7 lætitiæ , & in sistris. * Et præcinebant
mulieres ludentes,atque dicentes.||Per- ||Eccl.
cussit Saul mille , & Dauid decem mil- 47. a.
8 lia. *Iratus est autem Saul nimis,& dis- 4.
plicuit in oculis eius sermo iste : dixít-
C que : Dederunt Dauid decem millia, &
mihi mille dederũt:quid ei superest,nisi
9 solũ regnum. * Non rectis ergo oculis
Saul aspiciebat Dauid à die illa,&dein-
10 ceps.*Post diem autem alteram,inuasit
spiritus Dei malus Saul,& prophetabat
in medio domus suæ : Dauid autẽ psal-
lebat manu sua, sicut per singulos dies:
11 tenebátque Saul lanceam,*& misit eam
putans quòd cõfigere posset Dauid cum
pariete:& declinauit Dauid à facie eius
12 secundò.*Et timuit Saul Dauid,eò quòd
13 Dñs esset cum eo , & à se recessisset. *
D Amouit ergo eum Saul à se , & fecit eũ
tribunum super mille viros : & egredie-
batur , & intrabat in conspectu populi.
14 * In omnibus quoque viis suis Dauid
prudenter agebat , & Dñs erat cum eo.
15 * Vidit itaq; Saul quòd prudẽs esset ni-
16 mis,& cœpit cauere eum. * Omnis autẽ
Israël & Iuda diligebat Dauid : ipse
enim ingrediebatur & egrediebatur an-
17 te eos. * Dixitque Saul ad Dauid : Ecce
filia mea maior Merob,ipsam dabo tibi
vxorem, tantummodo esto vir fortis,&
præliare bella Dñi.Saul autẽ reputabat,
dicẽs:Non sit manus mea in eũ , sed sit
18 super eũ manus Philisthinorũ. *Ait au-
E tẽ Dauid ad Saul:Quis ego sum,aut quæ
est vita mea,aut cognatio patris mei in
19 Israël,vt fiã gener regis.*Factum est au-
tem tẽpus,cùm deberet dari Merob filia
Saul Dauid,data est Hadrieli Molathitæ
20 vxor. * Dilexit autẽ Dauid Michol filia
Saul altera.*Et nuntiatũ est Saul,& pla-
21 cuit ei. * Dixitq; Saul:Dabo eam illi,vt
fiat ei in scandalũ,&sit super eũ manus
Philisthinorũ.Dixitq; Saul ad Dauid.In
22 duabus rebus gener meus eris hodie. *
Et mãdauit Saul seruis suis: Loquimini
ad Dauid clam me dicẽtes: Ecce places
regi,& omnes serui eius diligũt te. Nũc
ergo esto gener regis. * Et locuti sunt

serui Saul in auribus Dauid omnia ver- F
ba hæc. Et ait Dauid: Num parū videtur
vobis, generum esse regis? Ego autē sum
vir pauper & tenuis. *Et renuntiauerūt 24
serui Saul dicētes: Huiuscemodi verba
locutus est Dauid. *Dixit autē Saul: Sic 25
loquimini ad Dauid: Nō habet rex spō-
salia necesse, nisi tantū centū præputia
Philisthinorum, vt fiat vltio de inimicis
regis. Porrò Saul cogitabat tradere Da-
uid in manus Philisthinorum. *Cúmque 26
renuntiassent serui eius Dauid, verba
quæ dixerat Saul, placuit sermo in ocu-
lis Dauid, vt fieret gener regis. *Et post 27
paucos dies surgēs Dauid, abiit cū viris G
qui sub eo erant. Et percussit ex Phili-
sthiim ducentos viros, & attulit eorum
præputia, & annumerauit ea regi, vt es-
set gener eius. Dedit itaque Saul ei Mi-
chol filiā suam vxorē. * Et vidit Saul, & 28
intellexit quòd Dñs esset cum Dauid.
Michol autem filia Saul diligebat eum.
* Et Saul magis cœpit timere Dauid: fa- 29
ctúsque est Saul inimicus Dauid cun-
ctis diebus. * Et egressi sunt principes 30
Philisthinorum, à principio autē egres-
sionis eorum, prudentius se gerebat
Dauid quàm omnes serui Saul: & cele-
bre factum est nomen eius nimis.

CAP. XIX.

Saul Dauid occidere volēs, voce Ionathæ placatur: quē corā se citharizātem, iterū transfigere tentat, & fugientem industria Michol in Naioth apud Samuelem persecutus, post ternos nuntios prophetantes etiam ipse prophetat.

Locutus est autē Saul ad Ionathā fi- 1
liū suū, & ad omnes seruos suos, vt A
occiderēt Dauid. Porrò Ionathas filius
Saul diligebat Dauid valde. *Et indica- 2
uit Ionathas Dauid, dicēs: Quærit Saul
pater meus occidere te: quapropter ob-
serua te, quæso, mane & manebis clàm
& abscōderis. *Ego autē egrediēs stabo 3
iuxta patrē meū in agro vbicūque fue-
ris: & ego loquar de te ad patrē meū: &
quodcūque videro, nuntiabo tibi. * Lo- 4
cutus est ergo Ionathas de Dauid bona
ad Saul patrē suum: dixitq; ad eum: Ne
preces rex in seruū tuū Dauid, quia non
peccauit tibi, & opera eius bona sunt
tibi valde. *Et posuit animā suā in manu 5
sua, & percussit Philisthæum, & fecit
Dñs salutem magnam vniuerso Israeli:
vidisti, & lætatus es. * Quare ergo pec-
cas in sanguine innoxio, interficiens
Dauid, qui est absque culpa? *Quod cùm 6
audisset Saul, placatus voce Ionathæ, B
iurauit: Viuit Dñs, quia non occidetur.
*Vocauit itaq; Ionathas Dauid, & indi- 7
cauit ei omnia verba hæc: & introduxit
Ionathas Dauid ad Saul, & fuit ante
eum, sicut fuerat heri & nudiustertius.
* Motum est autem rursum bellum: & 8
egressus Dauid, pugnauit aduersū Phi-
listhiim: percussitque eos plaga magna,
9 & fugerunt à facie eius. * Et factus est
spiritus Dñi malus in Saul, sedebat au-
tem in domo sua, & tenebat lanceam:
10 porrò Dauid psallebat manu sua. * Ni-
súsq; est Saul cōfigere Dauid lancea in
pariete, & declinauit Dauid à facie Saul:
lancea autē casso vulnere perlata est in
parietem, & Dauid fugit, & saluatus est
11 nocte illa. * Misit ergo Saul satellites
suos in domū Dauid, vt custodirēt eum,
& interficeretur mane. Quod cū anaun-
tiasset Dauid Michol vxor sua, dicens:
Nisi saluaueris te nocte hac, cras mo-
12 rieris: * deposuit eū per fenestrā, porrò
ille abiit & aufugit, atque saluatus est.
13 * Tulit autē Michol statuā, & posuit eā
C super lectū, & pellē pilosā caprarū po-
suit ad caput eius, & operuit eam vesti-
14 mētis. *Misit autē Saul apparitores, qui
raperent Dauid: & responsum est quòd
15 ægrotaret. *Rursúmq; misit Saul nūtios
vt viderēt Dauid, dicēs: Afferte eum ad
16 me in lecto, vt occidatur. *Cúmq; venis-
sent nūtij, inuentū est simulachrū super
lectū: & pellis caprarum ad caput eius.
17 *Dixitque Saul ad Michol: Quare sic il-
lusisti mihi, & dimisisti inimicū meū vt
fugeret? Et respondit Michol ad Saul,
quia ipse locutus est mihi. Dimitte me,
18 alioquin interficiā te. * Dauid autē fu-
giens, saluatus est, & venit ad Samuel in
Ramatha, & nuntiauit ei omnia quæ fe-
cerat sibi Saul: & abierunt ipse & Sa-
19 muel, & morati sunt in Naioth. * Nun-
tiatum est autē Sauli à dicentibus: Ecce
20 Dauid in Naioth in Ramatha. * Misit
D ergo Saul lictores, vt raperēt Dauid: qui
cùm vidissent cuneum prophetarū vati-
cinantiū, & Samuelem stātem super eos,
factus est etiam Spiritus Dñi in illis, &
21 prophetare cœperunt etiam ipsi. *Quod
cùm nuntiatum esset Sauli, misit & alios
nuntios: prophetauerunt autē & illi. Et
rursum misit Saul tertios nuntios: qui
& ipsi prophetauerūt. Et iratus iracun-
22 diā Saul, *abiit etiā ipse in Ramatha, &
venit vsque ad cisternam magnam quæ
est in Socho, & interrogauit, & dixit: In
quo loco sunt Samuel & Dauid? Di-
ctúmque est ei: Ecce in Naioth sunt in
23 Ramatha. *Et abiit in Naioth in Rama-
tha, & factus est etiam super eum Spiri-
tus Dñi, & ambulabat ingrediēs, & pro-
phetabat vsque dum veniret in Naioth
24 in Ramatha. *Et expoliauit etiā ipse se
vestimentis suis, & prophetauit cum
ceteris corā Samuele, & cecidit nudus
tota die illa, & nocte. || Vnde & exiuit || *Sup. 10. b. 12.*
prouerbiū: Nū & Saul inter prophetas?

CAP. XX.

Ionathas post repetitum cum Dauid fœdus, ipsum cum patre recōciliare frustrà conatur, illum tamen e manibus eius trium sagittarum signo liberat.

Fugio

Fvgit autem Dauid de Naioth, quæ 1
est in Ramatha, veniénsque locutus A
est coram Ionatha: Quid feci? quæ est
iniquitas mea, & quod peccatum meum
in patrẽ tuũ, quia quærit animam meã?
* Qui dixit ei: Absit, non morieris: ne- 2
que enim faciet pater meus quidquam
grande vel paruum, nisi priùs indicaue-
rit mihi: hunc ergo celauit me pater
meus sermonem tantummodo? nequa-
quam erit istud. * Et iurauit rursum 3
Dauidi. Et ille ait: Scit profectò pater
tuus quia inueni gratiam in oculis tuis
& dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne fortè
tristetur. Quinimo viuit Dñs, & viuit
anima tua, quia vno tãtùm (vt ita dicã)
gradu, ego mórsque diuidimur. * Et ait 4
Ionathas ad Dauid: Quodcumque dixe-
rit mihi anima tua, faciam tibi. * Dixit 5
autem Dauid ad Ionatham: Ecce ca-
lendæ sunt crastino, & ego ex more se-
dere soleo iuxta regem ad vescendum,
dimitte ergo me vt abscondar in agro
vsque ad vesperã diei tertiæ. * Si respi- 6
ciens requisierit me pater tuus, respon- B
debis ei: Rogauit me Dauid, vt iret ce-
leriter in Bethlehem ciuitatem suã: quia
victimæ solemnes ibi sunt vniuersis
contribulibus suis. * Si dixerit, Benè: 7
pax erit seruo tuo: si autem fuerit ira-
tus, scito quia cõpleta est malitia eius.
* Fac ergo misericordiã in seruum tuũ: 8
quia fœdus Dñi me famulum tuum te-
cum inire fecisti, si autem est iniquitas
aliqua in me, tu me interfice, & ad pa-
trem tuum ne introducas me. * Et ait 9
Ionathas: Absit hoc à te: neque enim
fieri potest, vt si certè cognouero com-
pletam esse patris mei malitiam contra
te, non annuntiem tibi. * Respondítque 10
Dauid ad Ionatham: Quis renuntiabit
mihi, si quid fortè responderit tibi pa-
ter tuus durè de me? * Et ait Ionathas 11
ad Dauid: Veni, & egrediamur foras in C
agrum. Cúmque exissent ambo in agrũ,
* ait Ionathas ad Dauid: Dñe Deus 12
Israël, si inuestigauero sentẽtiam patris
mei crastino vel perendiè: & aliquid
boni fuerit super Dauid, & non statim
misero ad te, & notum tibi fecero, * hæc 13
faciat Dñs Ionathæ, & hæc addat. Si au-
tem perseuerauerit patris mei malitia
aduersum te, reuelabo aurem tuam, &
dimittam te, vt vadas in pace, & sit
Dñs tecum, sicut fuit cum patre meo.
* Et si vixero, facies mihi misericordiã 14
Dñi: si verò mortuus fuero, * non aufe- 15
res misericordiam tuam à domo mea
vsque in sempiternum, quando eradica-
uerit Dñs inimicos Dauid, vnumquem-
que de terra auferat Ionathã de domo
sua, & requirat Dñs de manu inimico-
rum Dauid. * Pepigit ergo Ionathas fœ- 16
dus cum domo Dauid & requisiuit
Dñs de manu inimicorum Dauid. * Et 17
addidit Ionathas deierare Dauid, eo
quòd diligeret illum: sicut enim ani-
18 mam suam, ita diligebat eum. * Dixítque
ad eum Ionathas, Cras calendæ sunt, &
19 requireris: * requiretur enim sessio tua
vsque perendie. Descendes ergo festi-
nus, & venies in locum vbi celandus es
in die quã operari licet, & sedebis iux-
20 ta lapidem, cui nomen est Ezel. * Et ego
tres sagittas mittam iuxta eum, & iaciã
21 quasi exercens me ad signum. * Mittam
quoque puerum, dicens ei: Vade, &
22 affer mihi sagittas. * Si dixero puero:
Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu
veni ad me, quia pax tibi est, & nihil
est mali, viuit Dñs: Si autem sic locutus
fuero puero: Ecce sagittæ vltra te sunt:
23 vade in pace, quia dimisit te Dñs. * De
verbo autem quod locuti sumus ego &
tu, sit Dñs inter me & te vsque in sem-
24 piternum. * Absconditus est ergo Dauid
E in agro, & venerunt calendæ, & sedit
25 rex ad comedendum panem. * Cúmque
sedisset rex super cathedrã suã (secun-
dum consuetudinẽ) quæ erat iuxta pa-
rietem, surrexit Ionathas, & sedit Abner
ex latere Saul, vacuúsque apparuit lo-
26 cus Dauid. * Et non est locutus Saul
quidquam in die illa: cogitabat enim
quòd fortè euenisset ei, vt non esset
27 mundus, nec purificatus. * Cumque il-
luxisset dies secunda post calendas, rur-
sus apparuit vacuus locus Dauid. Di-
xítque Saul ad Ionatham filium suum:
Cur non venit filius Isaï, nec heri, nec
28 hodie, ad vescendũ? Respondítque Io-
nathas Sauli, Rogauit me obnixè, vt
29 iret in Bethlehem, * & ait, Dimitte me,
quoniam sacrificium solẽne est in ciui-
tate, vnus de fratribus meis accersiuit
me: nunc ergo si inueni gratiam in ocu-
lis tuis, vadam citò, & videbo fratres
meos. Ob hanc causam non venit ad
30 mensam regis. * Iratus autem Saul ad-
F uersum Ionatham, dixit ei, Fili mulieris
virum vltrò rapientis, numquid ignoro
quia diligis filium Isai, in confusionem
tuã, & in confusionẽ ignominiosæ ma-
31 tris tuæ? * Omnibus enim diebus, qui-
bus filius Isaï vixerit super terram, non
stabilieris, tu neque regnum tuum. Itaq;
iam nunc mitte, & adduc eum ad me,
32 quia filius mortis est. * Respondens au-
tem Ionathas Sauli patri suo, ait. Qua-
re morietur? quid fecit? Et arripuit
33 Saul lanceam vt percuteret eum. Et in-
tellexit Ionathas quòd definitum esset
à patre suo, vt interficeret Dauid.
* Surrexit ergo Ionathas à mensa in
34 ira furoris, & non comedit in die ca-
lendarum secunda panem. Contristatus
est enim super Dauid, eo quòd confu-
disset eum pater suus. * Cumque illu-
35 xisset manè, venit Ionathas in agrum:
iuxta placitum Dauid, & puer paruulus
cum

cum eo, * & ait ad puerum suum: Vade, 36
& affer mihi sagittas, quas ego iacio. G
Cúmque puer cucurrisset, iecit aliam
sagittã trans puerũ. *Venit itaque puer 37
ad locũ iaculi, quod miserat Ionathas:
& clamauit Ionathas post tergũ pueri,
& ait: Ecce ibi est sagitta porrò vltra te.
* Clamauítque iterum Ionathas post 38
tergum pueri, dicens: Festina velociter,
ne steteris. Collegit autẽ puer Ionathæ
sagittas, & attulit ad dñm suum: * & 39
quid ageretur, penitus ignorabat: tan-
tummodò enim Ionathas & Dauid rem
nouerant. * Dedit ergo Ionathas arma 40
sua puero, & dixit ei: Vade, & defer in
ciuitatem. *Cúmque abiisset puer, sur- 41
rexit Dauid de loco, qui vergebat ad
Austrum, & cadens pronus in terram,
adorauit tertiò: & osculantes se alter-
vtrum, fleuerunt pariter, Dauid autem
amplius. * Dixit ergo Ionathas ac Da- 42
uid: Vade in pace: quæcumque iuraui-
mus ambo in nomine Dñi, dicentes:
Dñs sit inter me & te, & inter semen
meum & semen tuũ vsque in sempiter-
num.*Et surrexit Dauid, & abiit: sed & 43
Ionathas ingressus est ciuitatem.

CAP. XXI.

Profugus Dauid in Nobe, fame compulsus panes sanctificatos comedit datos ab Achimelech coram Doeg Idumæo, & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiã præ timore simulat.

VEnit autẽ Dauid in Nobe ad Achi- 1
melech sacerdotem: & obstupuit A
Achimelech, eo quòd venisset Dauid.
Et dixit ei: Quare tu solus, & nullus est
tecum? * Et ait Dauid ad Achimelech 2
sacerdotem: Rex præcepit mihi sermo-
nem, & dixit: Nemo sciat rem, propter
quã missus es à me, & cuiusmodi præ-
cepta tibi dederim: nam & pueris con-
dixi in illum & illum locum. * Nunc 3
ergo si quid habes ad manum, vel quin-
que panes, da mihi, aut quidquid in-
ueneris. * Et respondens sacerdos ad 4
Dauid, ait illi: Non habeo laicos panes
ad manum, sed tantùm panẽ sanctum: si
mundi sunt pueri, maximè à mulieri-
bus? * Et respondit Dauid sacerdoti, & 5
dixit ei: Equidem, si de mulieribus agi- B
tur: continuimus nos ab heri & nudius
tertius, quando egrediebamur, & fue-
runt vasa puerorum sancta: porrò via
hæc polluta est, sed & ipsa hodie san-
|| M 12. ctificabitur in vasis.* ||Dedit ergo ei sa- 6
4. a.3. cerdos sanctificatũ panem: neque enim
erat ibi panis, nisi tantùm panes pro-
positionis: qui sublati fuerant à facie
Dñi, vt ponerentur panes calidi. * Erat 7
autem ibi vir quidam de seruis Saul, in
die illa, intus in tabernaculo Dñi: &
nomen eius Doeg Idumæus, potentissi-
mus pastorum Saul. * Dixit autem Da- 8
uid ad Achimelech: Si habes hic ad ma- C
num hastam, aut gladium? quia gladium
meum, & arma mea non tuli mecum:
9 sermo enim regis vrgebat. * Et dixit sa-
cerdos: Ecce hic gladius Goliath Phi-
listhæi, quem percussisti in Valle te-
rebinthi, est inuolutus pallio post
ephod: si istum vis tollere, tolle, neque
enim hic est alius absque eo. Et ait Da-
uid: Non est huic alter similis, da mihi
10 eum. * Surrexit itaque Dauid, & fugit
in die illa à facie Saul, & venit ad Achis
11 regem Geth: *dixerúntq; serui Achis ad
eum, cùm vidissent Dauid: Nũquid non
D iste est Dauid rex terræ? nónne huic
cantabant per choros, dicentes: || Per- || Sup.
cussit Saul mille, & Dauid decẽ millia? 18. b. 7
12 * Posuit autem Dauid sermones istos in Eccli.
corde suo, & extimuit valde à facie 47. a.
13 Achis regis Geth. *Et immutauit os suũ 7.
coram eis, & collabebatur inter manus
eorũ, & impingebat in ostia portæ, de-
14 fluebántque saliuæ eius in barbam. *
Et ait Achis ad seruos suos: Vidistis ho-
minem insanum: quare adduxistis eum
15 ad me? * An desunt nobis furiosi, quòd
introduxistis istum, vt fureret me præ-
sente? hiccine ingredietur domũ meam?

CAP. XXII.

Dauid cum plurimis ad se in speluncã Odollam susceptis, inde ad regem Moab proficiscitur, vnde consilio Gad propheta in terram Iuda reuertitur. Saul verò omnes sacerdotes Nobe, præter Abiathar qui ad Dauid confugit, per Doeg Idumæum iussit interimi.

1 ABiit ergo Dauid inde, & fugit in
A speluncam Odollam. Quod cùm
audissent fratres eius, & omnis domus
patris eius, descenderunt ad eum illuc.
2 * Et conuenerunt ad eum omnes, qui
erant in angustia constituti, & oppressi
ære alieno, & amaro animo: & factus
est eorum princeps, fuerúntque cum eo
3 quasi quadringẽti viri. *Et profectus est
Dauid inde in Maspha, quæ est Moab:
& dixit ad regem Moab: Maneat, oro,
pater meus & mater mea vobiscũ, do-
4 nec sciam quid faciat mihi Deus. *Et re-
liquit eos ante faciem regis Moab: mã-
serúntque apud eum cunctis diebus,
5 quibus Dauid fuit in præsidio. * Dixit-
que Gad propheta ad Dauid: Noli ma-
nere in præsidio, proficiscere, & vade
in terram Iuda. Et profectus est Da-
6 uid, & venit in saltum Haret. * Et audi-
uit Saul quòd apparuisset Dauid, & vi-
ri qui erant cum eo. Saul autem cùm
maneret in Gabaa: & esset in nemore,
quod est in Rama, hastam manu tenens,
cunctíque serui eius circumstarẽt eum,
7 * ait ad seruos suos qui assistebant ei:
B Audite nunc filij Iemini: numquid om-
nibus vobis dabit filius Isai agros &
vineas, & vniuersos vos faciet tribunos
8 & centuriones: * quoniam coniurastis
omnes

omnes aduersum me,& non est qui mi-
hi renuntiet , maximè cùm & filius
meus fœdus inierit cum filio Isai? Non
est qui vicem meam doleat ex vobis,
nec qui annuntiet mihi,eo quòd susci-
tauerit filius meus seruum meum ad-
uersum me insidiantem mihi vsque ho-
die. * Respondens autem Doeg Idu- 9
mæus, qui assistebat, & erat primus in-
ter seruos Saül : Vidi,inquit,filium Isai
in Nobe,apud Achimelech filium Achi-
tob, sacerdotem.*Qui consuluit pro eo 10
Dñm, & cibaria dedit ei,sed & gladium
Goliath Philisthæi dedit illi.* Misit er- 11
go rex ad accersendum Achimelech sa-
cerdotem filium Achitob , & omnem
domum patris eius, sacerdotum , qui
erant in Nobe , qui vniuersi venerunt
ad regem. * Et ait Saül ad Achimelech: 12
Audi fili Achitob. Qui respondit : Præ- C
sto sum Domine. * Dixitque ad eum 13
Saul : Quare coniurastis aduersum me,
tu & filius Isai , & dedisti ei panes &
gladium,& consuluisti pro eo Deum,vt
consurgeret aduersum me , insidiator
vsque hodie permanens : Respondénsq; 14
Achimelech regi,ait : Et quis in omni-
bus seruis tuis,sicut Dauid fidelis & ge-
ner regis,& pergens ad imperium tuum,
& gloriosus in domo tua? * Num hodie 15
cœpi pro eo consulere Deum? absit
hoc à me : ne suspicetur rex aduersus
seruum suum rem huiuscemodi in vni-
uersa domo patris mei : non enim sci-
uit seruus tuus quidquam super hoc
negotio vel modicum vel grande.* Di- 16
xitque rex : Morte morieris Achime-
lech,tu & omnis domus patris tui. * Et 17
ait rex emissariis , qui circumstabant
eum : Conuertimini, & interficite sa-
cerdotes Domini : nam manus eorum D
cum Dauid est : scientes quòd fugisset,
& non indicauerunt mihi. Noluerunt
autem serui regis extendere manus suas
in sacerdotes Domini. * Et ait rex ad 18
Doeg Conuertere tu, & irrue in sacer-
dotes. Conuersúsque Doeg Idumæus:
irruit in sacerdotes,& trucidauit in die
illa octoginta quinque viros vestitos
ephod lineo. * Nobe autem ciuitatem 19
sacerdotum percussit in ore gladij , vi-
ros & mulieres, & paruulos,& lacten-
tes, bouémque & asinum , & ouem in
ore gladij. * Euadens autem vnus filius 20
Achimelech , filij Achitob , cuius no-
men erat Abiathar, fugit ad Dauid, * & 21
annuntiauit ei quod occidisset Saül sa- 22
cerdotes Domini. * Et ait Dauid ad
Abiathar : Sciebam in die illa , quòd
cum ibi esset Doeg Idumæus,procul du-
bio annuntiaret Sauli : ego sum reus
omnium animarum patris tui. * Mane 23
mecum , ne timeas : si quis quæsierit
animam meam , quæret & animam
tuam, mecúmque seruaberis.

CAP. XVIII.

Cùm Dauid Ceilam à Philisthæis liberasset, ne in manus Saül à viris Ceilæ traderetur , profugus in desertum Ziph proditur à Ziphæis : fœdere autem inter Dauid & Ionathan renouato , Saul eum persequitur , sed propter Philisthæorum irruptionem liberatur.

1 ET annuntiauerunt Dauid, dicentes:
A Ecce Philisthiim oppugnãt Ceilam
2 & deripiunt areas.*Consuluit ergo Da-
uid Dñm,dicens : Num vadã,& percutiã
Philisthæos istos? Et ait Dñs ad Dauid,
Vade, & percuties Philisthæos,& Ceilã
3 saluabis.* Et dixerũt viri,qui erant cum
Dauid, ad eum : Ecce nos hic in Iudæa
consistẽtes timemus:quantò magis si ie-
rimus in Ceilã aduersum agmina Phili-
4 sthinorũ?*Rursum ergo Dauid consuluit
Dñm. Qui respondens, ait ei : Surge, &
vade in Ceilam : ego enim tradã Phili-
5 sthæos in manu tua. * Abiit ergo Dauid
& viri eius,in Ceilã, & pugnauit aduer-
sum Philisthæos,& abegit iumẽta eorũ,
& percussit eos plaga magna : & salua-
6 uit Dauid habitatores Ceilæ.*Porrò eo
tempore , quo fugiebat Abiathar filius
Achimelech ad Dauid in Ceilam,ephod
7 secum habens, descenderat.*Nuntiatum
B est autem Sauli quòd venisset Dauid in
Ceilam:& ait Saül : Tradidit eum Deus
in manus meas,conclusúsque est,intro-
gressus vrbẽ in qua portæ & seræ sunt.
8 * Et præcepit Saül omni populo vt ad
pugnã descenderet in Ceilam : & obsi-
9 deres Dauid, & viros eius.* Quod cùm
Dauid rescisset,quia præpararet ei Saül
clam malum , dixit ad Abiathar sacer-
10 dotem : Applica ephod. * Et ait Dauid :
Dñe Deus Israel, audiuit famam seruus
tuus, quòd disponat Saül venire in
11 Ceilam,vt euertat vrbẽ propter me:* Si
tradent me viri Ceilæ in manus eius?&
si descendet Saül , sicut audiuit seruus
tuus? Dñe Deus Israel indica seruo
12 tuo. Et ait Dñs: descendet. * Dixítque
Dauid : Si tradent me viri Ceilæ, & vi-
ros qui sunt mecum,in manus Saül ? Et
13 dixit Dñs : Tradent.* Surrexit ergo Da-
uid & viri eius quasi sexcenti, & egres-
si de Ceila , huc atque illuc vagaban-
tur incerti : nuntiatúmque est Sauli
quòd fugisset Dauid de Ceila , & salua-
tus esset : quam ob rem dissimulauit
14 exire. * Morabatur autem Dauid in de-
serto in locis firmissimis , mansitque in
monte solitudinis Ziph, in monte opa-
co : quærebat eum tamen Saül cunctis
diebus:& non tradidit eum Deus in ma-
15 nus eius.* Et vidit Dauid quòd egressus
C esset Saül vt quæreret animam eius:
Porrò Dauid erat in deserto Ziph in
16 silua. * Et surrexit Ionathas filius Saül
& abiit ad Dauid in siluã, & conforta-
17 uit manus eius in Deo : dixitq; ei :* Ne
timeas ;

timeas : neque enim inueniet te manus
Saul patris mei, & tu regnabis super Is-
rael,& ego ero tibi secũdus, sed & Saul
pater meus scit hoc. * Percussit ergo 18
vterque fœdus coram Dño : mansitque
Dauid in silua : Ionathas autẽ reuersus
|| Infr. est in domum suam.* || Ascenderunt au- 19
26. tem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes:
a 1. Nonne ecce Dauid latitat apud nos in
locis tutissimis siluæ, in Colle Hachila,
quæ est ad dexterã deserti.* Nunc ergo, 20
sicut desiderauit anima tua vt descen-
deres, descende: nostrum autem erit vt
tradamus eum in manus regis. * Dixit- 21
que Saul : Benedicti vos à Dño, quia
doluistis vicem meam.*Abite ergo oro, 22
& diligentiùs præparate, & curiosiùs
agite, & considerate locum vbi sit pes E
eius,vel quis viderit eum ibi,recogitat
enim de me quòd callidè insidier ei. 23
* Considerate & videte omnia latibula
eius,in quibus absconditur, & reuerti-
mini ad me ad rem certã,vt vadam vo-
biscum,quòd si etiam in terrã se abstru-
serit,perscrutabor eum in cunctis milli-
bus Iuda.* At illi surgentes abierunt in 24
Ziph ante Saul:Dauid autem & viri eius
erant in deserto Maon,in campestribus,
ad dexteram Iesimon.*Iuit ergò Saul & 25
socij eius ad quærendum eum & nũtia-
tum est Dauid, statimque descendit ad
petram, & versabatur in deserto Maon,
quod cùm audisset Saul, persecutus est
Dauid in deserto Maon. * Et ibat Saul 26
ad latus montis ex parte vna:Dauid au-
tem & viri eius erant in latere montis
ex parte altera : porrò Dauid despera-
bat se posse euadere à facie Saul:itaque
Saul & viri eius, in modum coronæ
cingebant Dauid & viros eius,vt cape-
rent eos.* Et nuntius venit ad Saul, di- 27
cens ; Festina,& veni, quoniam infude-
runt se Philisthiim super terram. * Re- 28
uersus est ergo Saul desistens persequi
Dauid, & perrexit in occursum Phili-
sthinorum,propter hoc vocauerunt lo-
cum illum, Petram diuidentem.

CAP. XXIV.

Dauid in spelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul persequẽtis abscidit, & ne occideretur ipsum liberauit. quare Saul culpam agnoscit, & sciens Dauid regnaturum, suscepto ab ipso iuramento ei reconciliaretur.

AScendit ergo Dauid inde : & habi- 1
tauit in locis tutissimis Engaddi. 2
*Cúmque reuersus esset Saul, postquam A
persecutus est Philisthæos, nuntiauerũt
ei,dicentes : Ecce,Dauid in deserto est,
Engaddi.* Assumens ergo Saul tria mil- 3
lia electorum virorum ex omni Israel
perrexit ad inuestigandum Dauid &
viros eius, etiam super abruptissimas
petras, quæ solis ibicibus peruiæ sunt.
*Et venit ad caulas ouium, quæ se offe- 4
rebant vianti:erátq; ibi spelunca,quam
ingressus est Saul,vt purgaret ventrem:
porrò Dauid & viri eius in interiore
5 parte speluncæ latebant. Et dixerunt
serui Dauid ad eum: Ecce dies, de qua
locutus est Dñs ad te : Ego tradam tibi
inimicũ tuum, vt facias ei sicut placue-
B rit in oculis tuis. Surrexit ergo Dauid,
& præcidit oram chlamidis Saul silen-
6 ter. * Post hæc percussit cor suum Da-
uid,eo quòd abscidisset coram chlamy-
7 dis Saul.* Dixítque ad viros suos: Pro-
pitius sit mihi Dñs,ne faciam hanc rem
Dño meo, Christo Dñi, vt mittam ma-
num meam in eum, quia Christus Dñi
8 est.* Et confregit Dauid viros suos ser-
monibus, & non permisit eos, vt con-
surgerent in Saul:porrò Saul exurgens
de spelunca, pergebat cœpto itinere.
9 * Surrexit autem & Dauid post eum : &
egressus de spelunca, clamauit post ter-
gũ Saul,dicens:Dñe mi rex. Et respexit
Saul post se:& inclinans se Dauid pro-
10 nus in terram, adorauit, * dixítque ad
Saul : Quare audis verba hominum lo-
quentiũ, Dauid quærit malũ aduersum
11 te?* Ecce hodie viderũt oculi tui, quòd
tradiderit te Dñs in manu mea in spe-
lunca : & cogitaui vt occiderent te,sed
C pepercit tibi oculus meus, dixi enim :
Non extendam manum meam in Dñm
12 meum,quia Christus Dñi est.* Quin po-
tiùs pater mi, vide, & cognosce oram
chlamydis tuæ in manu mea : quoniam
cùm præscinderem summitatem chla-
mydis tuæ, nolui extendere manũ meã
in te, animaduerte, & vide, quoniam
non est in manu mea malum,neque ini-
quitas, neque peccaui in te : tu autem
insidiaris animæ meæ vt auferas eam.
13 * Iudicet Dñs inter me & te,& vlcisca-
tur me Dñs ex te:manus autem mea nõ
14 sit in te.*Sicut & in prouerbio antiquo
dicitur : AB IMPIIS egredietur impie-
tas : manus ergo mea non sit in te.
15 * Quem persequeris, rex Israel? quem
persequeris? canem mortuum perse-
16 queris, & pulicem vnum. * Sic Dñs iu-
dex,& iudicet inter me & te : & videat,
& iudicet causam meam, & eruat me
17 de manu tua. * Cum autem complesset
Dauid loquens sermones huiuscemodi
ad Saul, dixit Saul : Numquid vox hæc
D tua est fili mi Dauid? Et leuauit Saul
18 vocem suam, & fleuit:* dixítque ad Da-
uid.Iustior tu es quàm ego:tu enim tri-
buisti mihi bona:ego autem reddidi ti-
19 bi mala. * Et tu indicasti hodiè quæ fe-
ceris mihi bona : quomodo tradiderit
me Dñs in manum tuam, & non occi-
20 deris me. * Quis enim cùm inuenerit
inimicum suum, dimittet eum in via
bona? Sed Dñs reddat tibi vicissitudi-
nem hanc,pro eo quod hodie operatus
21 es in me.*Et nunc quia scio quod cer-
tissimè

tissimè regnaturus sis, & habiturus in
manu tua regnum Israel: * iura mihi in 22
Dño, ne deleas semen meum post me,
neque auferas nomen meum de domo
patris mei. * Et iurauit Dauid Sauli. 23
Abiit ergo Saül in domũ suã: & Dauid
& viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

Mortuus Samuel plangitur: Dauid Nabar victum neganti mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam mortuo Nabal in connubium accipit, simul & Achinoen, Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

||Eccl. 46. d. 23. Infrà 28. a. 3.

MOrtuus||est autem Samuel, & con- 1
gregatus est vniuersus Israel, & A
planxerunt eum, & sepelierunt eum in
domo sua in Ramatha. Consurgénsque
Dauid descendit in desertum Pharan.
*Erat autem vir quispiam in solitudine 2
Maon, & possessio eius in Carmelo, &
homo ille magnus nimis: erántque ei
oues tria millia, & millæ capræ: & accidit
vt tõderetur grex eius in Carmelo.
* Nomen autẽ viri illius erat Nabal: & 3
nomen vxoris eius Abigail, erátq; mulier
illa prudentissima & speciosa: porrò
vir eius durus, & pessimus, & malitiosus:
erat autẽ de genere Caleb.*Cùm 4
ergo audisset Dauid in deserto quòd
tonderet Nabal gregẽ suum, *misit decẽ 5
iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelũ,
& venietis ad Nabal, & salutabitis
eum ex nomine meo pacificè.*Et di- 6
cetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & B
domui tuæ pax, & omnibus, quęcumque
habes, sit pax. * Audiui quòd tonderent 7
pastores tui, qui erant nobiscum in deserto:
numquam eis molesti fuimus, nec
aliquando defuit quidquã eis de grege,
omni tempore quo fuerunt nobiscum
in Carmelo.* Interroga pueros tuos, & 8
indicabunt tibi. Nunc ergo inueniant
pueri tui gratiam in oculis tuis: in die
enim bona venimus, quodcumq; inuenerit
manus tua, da seruis tuis, & filio
tuo Dauid.*Cúmq; venissent pueri Da- 9
uid, locuti sunt ad Nabal omnia verba
hæc ex nomine Dauid: & siluerũt.*Res- 10
pondens autem Nabal pueris Dauid, ait:
Quis est Dauid? & quis est filius Isai? hodie
increuerunt serui qui fugiunt dominos
suos.* Tollam ergo panes meos, 11
& aquas meas, & carnes pecorum, quæ
occidi tonsoribus meis, & dabo viris
quos nescio vnde sint? * Regressi sunt 12
itaquè pueri Dauid per viam suam, &
reuersi venerunt, & nuntiauerũt ei omnia
verba quæ dixerat.*Tunc ait Dauid 13
pueris suis: Accingatur vnusquisque C
gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis
suis, accinctúsq; est & Dauid ense
suo: & secuti sunt Dauid quasi quadringenti
viri: porrò ducenti remanserunt
ad sarcinas. * Abigail autẽ vxori Nabal 14
nuntiauit vnus de pueris suis, dicens:
Ecce Dauid misit nuntios de deserto, vt
benedicerent dño nostro: & auersatus
15 est eos,*homines isti, boni satis fuerunt
nobis, & nõ molesti: nec quidquã aliquando
periit omni tẽpore, quo fuimus
16 conuersati cũ eis in deserto:*pro muro
erant nobis tam in nocte quàm in die,
omnibus diebus quibus pauimus apud
17 eos greges. * Quam ob rem considera,
& recogita quid facias: quoniã cõpleta
est malitia aduersum virum tuũ, & aduersum
domum tuam, & ipse est filius
18 Belial, ita vt nemo possit ei loqui. * Festinauit
igitur Abigail, & tulit ducentos
panes, & duos vtres vini, & quinq;
D arietes coctos, & quinque sata polentæ,
& centũ ligaturas vuæ passæ, & ducentas
massas caricarũ, & posuit super asinos:*
19 dixítq; pueris suis: Præcedite me:
ecce ego post tergum sequar vos: viro
20 autẽ suo Nabal nõ indicauit. * Cùm ergo
ascendisset asinum & descẽderet ad
radices montis, Dauid & viri eius descendebant
in occursum eius: quibus &
21 illa occurrit.* Et ait Dauid: Verè frustra
seruaui omnia quæ huius erant in deserto,
& non periit quidquam de cũctis
quæ ad eum pertinebant: & reddidit
22 mihi malum pro bono.*Hæc faciat Deus
inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero
de omnibus quæ ad ipsũ pertinẽt,
vsque manè, mingentẽ ad parietem.
23 *Cùm autẽ vidisset Abigail Dauid, festinauit,
& descendit de asino, & procidit
coram Dauid super faciẽ suam, & ado-
24 rauit super terram,* & cecidit ad pedes
eius, & dixit: In me sit, dñe mi, hæc iniquitas:
loquatur, obsecro, ancilla tua in
auribus tuis: & audi verba famulæ tuę.
25 * Ne ponat, oro, dominus meus rex cor
suum super virũ istum iniquum Nabal:
quoniam secundùm nomen suũ stultus
est, & stultitia est cum eo: ego autem
ancilla tua non vidi pueros tuos, dñe
26 mi, quos misisti. * Nunc ergo domine
E mi, viuit Dñs, & viuit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in sanguinem,
& saluauit manum tuã tibi: & nunc fiãt
sicut Nabal inimici tui, & qui quærunt
27 Dño meo malum. * Quapropter suscipe
benedictionem hanc quam attulit ancilla
tua tibi domino meo: & da pueris
28 qui sequuntur te dominum meũ.*Aufer
iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim
faciet Dñs tibi domino meo domum
fidelem, quia prælia Dñi, domine mi, tu
præliaris: malitia ergo non inueniatur
29 in te omnibus diebus vitæ tuæ.*Si enim
surrexerit aliquando homo persequens
te, & quærens animã tuam, erit anima
domini mei custodita quasi in fasciculo
viuentium, apud Dñm Deum tuum,
porrò inimicorũ tuorum anima rotabitur,
quasi in impetu & circulo fundæ.
* Cùm

* Cùm ergo fecerit Dñs tibi domino 30
meo omnia quæ locutus est bona de te
& constituerit te ducem super Israel, 31
non erit tibi hoc in singultũ,& in scru-
pulum cordis Dño meo, quòd effuderis
sanguinẽ innoxiũ, aut ipse te vltus fue-
ris:& cũ benefecerit Dñs domino meo, 32
recordaberis ancillæ tuæ.*Et ait Dauid F
ad Abigail Benedictus Dñs Deus Israel,
qui misit hodie te in occursum meum, 33
& benedictum eloquium tuum, * & be-
nedicta tu, quæ prohibuisti me hodie
ne irem ad sanguinem, & vlciscerer me 34
manu mea. * Alioquin viuit Dñs Deus
Israel,qui prohibuit me ne malũ facerẽ
tibi: nisi citò venisses in occursũ mihi,
non remansisset Nabal vsque ad lucem
matutinam,mingens ad parietẽ.*Susce- 35
pit ergo Dauid de manu eius omnia
quæ attulerat ei,dixitq; ei. Vnde pacifi-
cè in domum tuam,ecce audiui vocem
tuã,& honoraui faciẽ tuam.* Venit au- 36
tẽ Abigail ad Nabal: & ecce erat ei cõ-
uiuiũ in domo eius, quasi conuiuiũ re-
gis, & cor Nabal iucundum : erat enim
ebrius nimis : & non indicauit ei verbũ
pusillũ aut grande vsq; manè.* Dilucu- 37
lo autẽ cùm digessisset vinum Nabal,in- G
dicauit ei vxor sua verba hæc,& emor-
tuũ est cor eius intrinsecus:& factus est
quasi lapis. * Cùmq; pertransissent decẽ 38
dies, percussit Dñs Nabal , & mortuus
est.* Quod cùm audisset Dauid mortuũ 39
Nabal,ait : Benedictus Dñs,qui iudica-
uit causam opprobrij mei de manu Na-
bal,& seruum suũ custodiuit à malo, &
malitiam Nabal reddidit Dñs in caput
eius. Misit ergo Dauid,& locutus est ad
Abigail,vt sumeret eam sibi in vxorem.
*Et venerunt pueri Dauid ad Abigail in 40
Carmelum,& locuti sunt ad eam,dicen-
tes:Dauid misit nos ad te, vt accipiat te
sibi in vxorem.* Quæ consurgens ado- 41
rauit prona in terrã,& ait:Ecce famula
tua sit in ancillã, vt lauet pedes seruo-
rũ Dñi mei. * Et festinauit , & surrexit 42
Abigail,& ascẽdit super asinũ.& quinq;
puellæ ierũt cum ea,pedissequæ eius &
secuta est nũtios Dauid:& facta est illi
vxor.*Sed & Achinoã accepit Dauid de 43
Iezrael:& fuit vtraq; vxor eius.*Saül au- 44
tẽ dedit Michol filiã suã, vxorẽ Dauid,
Phalti filio Lais , qui erat de Gallim.

CAP. XXVI.

Dauid à Ziphæis apud Saül proditus hastam & scyphum dormienti Saül abstulit ; quod agnoscens Saül , culpam fatetur, reuocatoque Dauidi securitatem pollicetur.

|| Sup. 23. c. 29.

ET venerunt Ziphæi ad Saül, in Ga- 1
baa,dicentes:Ecce,Dauid abscondi- A
tus est in calle Hachila , quæ est ex ad-
uerso solitudinis. * Et surrexit Saul , & 2
descendit in desertum Ziph , & cum eo
tria millia virorum de electis Israel, vt
3 quæreret Dauid in deserto Ziph. * Et
castrametatus est Saül in Gabaa Hachi-
la , quæ erat ex aduerso solitudinis in
via : Dauid autem habitabat in deserto.
Videns autem quod venisset Saül post
4 se in desertum , * misit exploratores, &
didicit quòd illuc venisset certissimè.
5 * Et surrexit Dauid clam , & venit ad
locum vbi erat Saül : cùmque vidisset
locum , in quo dormiebat Saül , & Ab-
ner filius Ner: princeps militiæ eius, &
Saulem dormientem in tentorio, & re-
6 liquum vulgus per circuitum eius,* ait
Dauid ad Achimelech Hethæũ, & Abi-
sai filium Saruiæ, fratrem Ioab,dicens:
Quis descendet mecum ad Saül in ca-
stra ? Dixitque Abisai : Ego descendam
7 tecum.* Venerunt ergo Dauid & Abisai
ad populum nocte, & inuenerunt Saül
iacentem & dormientem in tentorio,&
hastam fixam in terra ad caput eius :
B Abner autem & populum dormientes
8 in circuitu eius. * Dixitque Abisai ad
Dauid:Conclusit Deus inimicum tuum
hodie in manus tuas : nunc ergo perfo-
diam eum lancea in terra, semel, & se-
9 cundo opus non erit. * Et dixit Dauid
ad Abisai : Ne interficias eum : quis
enim extendet manum suam in Christũ
10 Dñi, innocens erit ? * Et dixit Dauid :
Viuit Dñs,quia nisi Dñs percusserit eũ,
aut dies eius venerit vt moriatur , aut
11 in prælium descendens perierit : * pro-
pitius sit mihi Dominus ne extendam
manum meam in Christum Dñi : nunc
igitur tolle hastam , quæ est ad caput
eius , & scyphum aquæ , & abeamus.
12 * Tulit igitur Dauid hastam & scyphum
aquæ, qui erat ad caput Saül , & abie-
runt & non erat quisquam , qui vide-
ret,& intelligeret, & euigilaret,sed om-
nes dormiebant,quia sopor Domini ir-
13 ruerat super eos. * Cùmque transisset
Dauid ex aduerso, & stetisset in vertice
montis de longè , & esset grande inter-
14 uallum inter eos , * clamauit Dauid ad
populum , & ad Abner filium Ner , di-
cens: Nónne respondebis Abner?Et res-
pondens Abner,ait : Quis es tu,qui cla-
15 mas,& inquietas regem? * Et ait Dauid
ad Abner : Numquid non vir tu es ? &
quis alius similis tui in Israel ? quare
ergo non custodisti Dñm tuum regem?
ingressus est enim vnus de turba, vt in-
16 terficeret regem , Dñm tuum.* Non est
bonũ hoc,quod fecisti : viuit Dñs,quo-
niam filij mortis estis vos, qui non cu-
stodistis Dñm vestrum , Christum Dñi :
nunc ergo vide vbi sit hasta regis,& vbi
sit scyphus aquæ,qui erat ad caput eius.
17 * Cognouit autem Saül vocem Dauid,
& dixit : Numquid vox hæc tua, fili mi
Dauid , & ait Dauid : Vox mea Dñe mi
18 rex.* Et ait : Quem ob causam dominus
meus persequitur seruum suum ? Quid
fecit

feci? aut quod est malum in manu mea? 19
Nunc ergo audi, oro, domine mi rex,
verba serui tui: Si Dominus incitat te
aduersum me, odoretur sacrificium: si
autem filij hominum, maledicti sunt in
conspectu Domini: qui eiecerunt me
hodie, vt non habitem in hæreditate D
Dñi, dicentes: Vade, serui diis alienis.* 20
Et nunc nõ effundatur sanguis meus in
terrã coram Dño: quia egressus est rex
Israël vt quærat pulicem vnũ, sicut per-
sequitur perdix in montibus. * Et ait 21
Saul: Peccaui, reuertere fili mi Dauid:
nequaquam enim vltrà tibi malefaciã,
eò quòd pretiosa fuerit anima mea in
oculis tuis hodie: apparet enim quòd
stultè egerim, & ignorauerim multa ni-
mis.* Et respõdens Dauid, ait: Ecce ha- 22
sta regis: transeat vnus de pueris regis,
& tollat eam. * Dominus autem retri- 23
buet vnicuique, secundùm iustitiam
suam & fidem: tradidit enim te Domi-
nus hodie in manũ meam, & nolui ex-
tendere manum meã in Christum Do-
mini. * Et sicut magnificata est anima 24
tua hodie in oculis meis, sic magnifice-
tur anima mea in oculis Dñi, & libe-
ret me de omni angustia. * Ait ergo 25
Saül ad Dauid: Benedictus tu fili mi Da-
uid, & quidem faciens facies, & potens
poteris. Abiit autem Dauid in viam suã,
& Saul reuersus est in locum suum.

CAP. XXVII.

Dauid apud Achis profugus, vrbem Siceleg ab eo obtinuit, quæ ex eo facta est in hæreditatem regum Iuda, vnde plurimas agebat prædas imponens regi Achis.

ET ait Dauid in corde suo: Aliquan- 1
do incidam vna die in manus Saul: A
nónne melius est vt fugiam, & saluer
in terra Philisthinorum, vt desperet
Saul, cessétque me quærere in cunctis
finibus Israël: fugiam ergo manus eius.
* Et surrexit Dauid, & abiit ipse, & sex- 2
centi viri cum eo, ad Achis filiũ Maoch
regem Geth. * Et habitauit Dauid cum 3
Achis in Geth, ipse & viri eius: vir &
domus eius: & Dauid, & duæ vxores
eius, Achinoam Iezraelitis, & Abigail
vxor Nabal Carmeli. * Et nuntiatum est 4
Sauli, quòd fugisset Dauid in Geth, & B
non addidit vltrà quærere eum. * Dixit 5
autem Dauid ad Achis: Si inueni gra-
tiam in oculis tuis, detur mihi locus in
vna vrbium regionis huius, vt habitem
ibi: cur enim manet seruus tuus in ciui-
tate regis tecum? * Dedit itaque ei 6
Achis in die illa Siceleg: propter quam
causam facta est Siceleg regum Iuda,
vsque in diem hanc. * Fuit autem nume- 7
rus dierum, quibus habitauit Dauid in
regione Philisthinorum, quatuor men-
sium. * Et ascendit Dauid, & viri eius, & 8
agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, C
& de Amalechitis: hi enim pagi habita-
bantur in terra antiquitus, euntibus Sur
9 vsque ad Terram Ægypti. * Et percutie-
bat Dauid omnem terram, nec relin-
quebat viuentem virum & mulierem:
tollénsque oues, & boues, & asinos, &
camelos, & vestes, reuertebatur, & ve-
10 niebat ad Achis. * Dicebat autem ei A-
chis: In quẽ irruisti hodie? Respondebat
Dauid. Contra meridiẽ Iudæ, & contra
D meridiem Ierameel, & contra meridiem
11 Ceni. * Virum & mulierem non viuifi-
cabat Dauid, nec adducebat in Geth, di-
cens: Ne fortè loquãtur aduersum nos:
Hæc fecit Dauid: & hoc erat decretum
illi omnibus diebus quibus habitauit in
12 regione Philisthinorum. * Credidit ergo
Achis Dauid, dicens: Multa mala ope-
ratus est contra populum suum Israël:
erit igitur mihi seruus sempiternus.

CAP. XXVIII.

Philisthæi contra Saul armantur, ad quod bellum Dauid pollicetur fidem Achis. Saul occisis Magis, Pythonissam consulit, suscitari iubens Samuelem, à quo suam suorúmque proximam mortem didicit.

1 FActum est autem in diebus illis, cõ-
A gregauerunt Philisthiim agmina sua
vt præpararentur ad bellum contra Is-
raël: dixítque Achis ad Dauid. Sciens
nunc scito, quoniam mecum egredieris
2 in castris tu, & viri tui. * Dixítque Da-
uid ad Achis: Nunc scies quæ facturus
est seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid:
Et ego custodem capitis mei ponam te
cunctis diebus. * || Samuel autem mor- || Sup.
3 tuus est, planxítque eum omnis Israël, 25. a. 1
& sepelierunt eum in Ramatha vrbe Eccli.
sua. Et Saül abstulit magos & hariolos 46. d.
4 de terra, * Congregatíque sunt Phili- 23.
sthiim, & venerunt, & castrametati
sunt in Sunam: congregauit autem &
Saul vniuersum Israël, & venit in Gel-
5 boë. * Et vidit Saul castra Philisthiim,
6 & timuit, & expauit cor eius nimis. *
B Consuluítque Dominum, & non respõ-
dit ei, neque per somnia, neque per sa-
7 cerdotes, neque per prophetas. * Dixít-
que Saul seruis suis: Quærite mihi mu-
lierem habentem ||pythonem, & vadam || Leu.
ad eam, & sciscitabor per illam. Et di- 20. d.
xerunt serui eius ad eum: Est mulier 27.
8 pythonem habens in Endor. * Mutauit Deu.
ergo habitum suum: vestitúsque est aliis 18. b.
vestimentis, & abiit ipse, & duo viri cũ 11.
eo, venerúntque ad mulierẽ nocte, & ait Act.
illi: Diuina mihi in pythone, & suscita 16. c.
9 mihi quẽ dixero tibi. * Et ait mulier ad 16.
eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul,
& quomodo eraserit magos, & hario-
los de terra: quare ergo insidiaris ani-
10 mæ meæ, vt occidar? * Et iurauit ei Saul
in Dño, dicens: Viuit Dñs, quia nõ eue-
niet tibi quidquam mali propter hanc
rem:

rem.*Dixítque ei mulier:Quē suscitabo 11
tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.
* Cum autem vidisset mulier Samuelē, 12
exclamauit voce magna, & dixit ad
Saul:Quare imposuisti mihi?Tu es enim
Saul. *Dixitq;ei rex: Noli timere:quid 13
vidisti? Et ait mulier ad Saul:Deos vidi
ascendentes de terra. * Dixítq; ei:Qua- 14
lis est forma eius? Quæ ait: Vir senex C
ascendit, & ipse amictus est pallio. Et
intellexit Saul quòd Samuel esset, &
inclinauit se super faciem suam in ter-
ra, & adorauit. * Dixit autem Samuel 15
||Eccl. ad Saül: || Quare inquietasti me vt su-
46. d. scitarer? Et ait Saul:Coarctor nimis:si-
23. quidem Philisthiim pugnant aduersum
me, & Deus recessit à me, & exaudire
me noluit, neque in manu propheta-
rum:neque per somnia:vocaui ergo te,
vt ostenderes mihi quid faciam. *Et ait 16
Samuel: Quid interrogas me;cum Dñs
recesserit à te, & transierit ad æmulum
tuum? *Faciet enim tibi Dñs sicut locu- 17
tus est in manu mea, & scindet regnum
tuum de manu tua, & dabit illud pro-
ximo tuo Dauid: * quia non obedisti 18
voci Dñi, neque fecisti irā furoris eius
in Amalec: idcircò quod pateris, fecit
tibi Dñs hodie. * Et dabit Dñs etiam 19
Israël tecum in manus Philisthiim:cras D
autem tu & filij tui mecum eritis: sed
& castra Israel tradet Dñs in manus
Philisthiim.*Statímq; Saul cecidit por- 20
rectus in terram:extimuerat enim ver-
ba Samuelis, & robur non erat in eo,
quia non comederat panem tota die
illa. * Ingressa est itaque mulier illa ad
Saül, (conturbatus enim erat valde) 21
dixítque ad eum: Ecce obediuit ancilla
tua voci tuæ, & posui animam meam
in manu mea: & audiui sermones tuos,
quos locutus es ad me. * Nunc igitur 22
audi & tu vocem ancillæ tuæ, & po-
nam coram te buccellam panis, vt co-
medens conualescas, & possis iter age-
re. * Qui renuit,& ait: Non comedam. 23
Coëgerunt autem eum serui sui & mu-
lier, & tandem audita voce eorum sur-
rexit de terra, & sedit super lectum.* 24
Mulier autem illa habebat vitulum pa-
scualem in domo, & festinauit,& occi-
dit eum: tollénsque farinam, miscuit
eam, & coxit azyma, * & posuit ante 25
Saul & ante seruos eius. Qui cùm co-
medissent, surrexerunt, & ambulaue-
runt per totam noctem illam.

CAPVT XXIX.

Dauid cum Philisthæis aduersu Israel proficiscens remittitur, quia metuebant principes ne in prælio fieret ipsis aduersarius.

COngregata sūt ergo Philisthiim vni- 1
uersa agmina in Aphec:sed & Israël A
castrametatus est super fontē, qui erat
in Iezrahel. * Et satrapæ quidem Phili- 2
sthiim incedebant in centuriis & milli-
bus: Dauid autem & viri eius erant in
3 nouissimo agmine cum Achis. * Dixe-
rúntq; principes Philisthiim ad Achis:
Quid sibi volūt Hebræi isti?Et ait Achis
ad principes Philisthiim. Num ignora-
tis Dauid, qui fuit seruus Saul regis
Israel, & est apud me multis diebus,vel
annis,& non inueni in eo quidquam,ex
die quā transfugit ad me, vsque ad diē
4 hanc? *||Irati sunt autem aduersus eum 1. Par.
B principes Philisthiim, & dixerūt ei:Re- 12. d.
uertatur vir iste, & sedeat in loco suo, 29.
in quo constituisti eum, & non descen-
dat nobiscum in prælium,ne fiat nobis
aduersarius,cū prēliari cœperimus:quo
modo enim aliter poterit placare do-
5 minum suum,nisi in capitibus nostris? *
Nónne iste est Dauid, cui cantabant in
choris,dicentes: Percussit Saul in mil-
libus suis, & Dauid in decem millibus
6 suis? *Vocauit ergo Achis Dauid,& ait
C ei:Viuit Dñs,quia rectus es tu & bonus
in conspectu meo:& exitus tuus, & in-
troitus tuus mecum est in castris:& non
inueni in te quidquam mali ex die qua
venisti ad me,vsq;in diē hāc: sed satra-
7 pis nō places. * Reuertere ergo,& vade
in pace:& nō offendas oculos satraparū
8 Philisthiim.*Dixitque Dauid ad Achis:
Quid enim feci,& quid inuenisti in me
seruo tuo,à die qua fui in cōspectu tuo
D vsq; in diē hanc, vt non veniā & pugnē
9 contra inimicos dñi mei regis? *Respō-
dens autē Achis, locutus est ad Dauid:
Scio quia bonus es tu in oculis meis,
sicut Angelus Dei: sed principes Phili-
sthinorum dixerunt: Non ascendet no-
10 biscum in præliū. *Igitur consurge ma-
ne tu, & serui dñi tui, qui venerunt te-
cum:& cùm de nocte surrexeritis, &
11 cœperit dilucescere, pergite. *Surrexit
itaque de nocte Dauid ipse & viri eius,
vt proficiscerētur mane, & reuerteren-
tur ad Terram Philisthiim: Philisthiim
autem ascenderunt in Iezrahel.

CAPVT XXX.

Absente Dauid, Amalecitæ Siceleg incēderant ablata præda, quos Dauid persequens occidit, recepta præda, quam singulis sociis ex æquo diuisit, etiam iis qui ad sarcinas lassi remanserant.

1 CVmque||venissent Dauid & viri eius 1. Par.
A in Siceleg die tertia, Amalecitæ 12. d.
impetū fecerant ex parte australi in Si- 29.
celeg:& percusserant Siceleg,& succen-
2 derant eam igni. *Et captiuas duxerant
mulieres ex ea,à minimo vsque ad ma-
gnum:& non interfecerant quemquam,
sed secum duxerant, & pergebant iti-
3 nere suo. * Cùm ergo venissent Dauid
& viri eius ad ciuitatem, & inuenissent
eam succensam igni, & vxores suas, &
filios suos,& filias ductas esse captiuas:
4 * leuauerunt Dauid & populus qui erat
cum

cum eo voces suas,& planxerunt donec B
deficerent in eis lacrymæ.*Siquidem & 5
duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fue-
runt, Achinoam Iezrahelites, & Abigail
vxor Nabal Carmeli.*Et contristatus est 6
Dauid valde:volebat enim eum populus
lapidare, quia amara erat anima vniuſ-
cuiusque viri super filiis suis & filiabus:
confortatus est autẽ Dauid in Dño,Deo
suo. *Et ait ad Abiathar sacerdotem fi- 7
lium Achimelech:Applica ad me ephod.
Et applicauit Abiathar ephod ad Dauid,
*& consuluit Dauid Dñm,dicens.Perse- 8
quar latrunculos hos,& comprehẽdam
eos,annon? Dixítque ei Dñs:Persequere;absq; dubio enim comprehẽdes eos,
& excuties prædam.* Abiit ergo Dauid 9
ipse, & sexcenti viri qui erant cum eo, C
& venerunt vsque ad Torrentem Besor:
& lassi quidam substiterunt.*Persecutus 10
est autem Dauid ipse, & quadringenti
viri: substiterãt enim ducenti, qui lassi
transire non poterãt Torrentem Besor.
*Et inuenerunt virum Ægyptiũ in agro, 11
& adduxerunt eum ad Dauid:dederúntque ei panem vt comederet, & biberet
aquam, * sed & fragmen massæ carica- 12
rum, & duas ligaturas vuæ passæ. Quæ
cùm comedisset, reuersus est spiritus
eius,& refocillatus est:non enim comederat panẽ,neque biberat aquam,tribus
diebus,& tribus noctibus.*Dixit itaque 13
ei Dauid: Cuius es tu? vel vnde?& quo
pergis?Qui ait:Puer Ægyptius ego sum,
seruus viri Amalecitæ,dereliquit autem D
me Dñs meus, quia ægrotare cœpi nu-
diustertius.*Siquidem nos erupimus ad 14
australem plagam Cerethi, & contra
Iudam,& ad meridiem Caleb,& Siceleg
succendimus igni.* Dixítque ei Dauid: 15
Potes me ducere ad cuneum istum?Qui
ait:Iura mihi per Deum,quòd nõ occidas me, & non tradas me in manus dñi
mei,& ego ducam te ad cuneum istum:
Et iurauit ei Dauid. * Qui cùm duxisset 16
eum,ecce illi discumbebant super faciẽ
vniuersæ terræ,comedentes & bibentes,
& quasi festũ celebrãtes diẽ.pro cuncta
præda,& spoliis quæ ceperant de Terra
Philisthiim, & de Terra Iuda. * Et per- 17
cussit eos Dauid à vespere vsque ad ve- E
speram alterius diei,& non euasit ex eis
quisquam,nisi quadringenti viri adolescentes,qui ascenderunt camelos, & fu-
gerant. * Eruit ergo Dauid omnia quæ 18
tulerant Amalecitæ,& duas vxores suas
eruit. * Nec defuit quidquam à paruo 19
vsque ad magnũ, tam de filiis quàm de
filiabus,& de spoliis, & quæcumque ra-
puerant,omnia reduxit Dauid.* Et tulit 20
vniuersos greges & armenta,& minauit
ante faciem suam, dixerúntque:Hæc est
præda Dauid. * Venit autem Dauid ad 21
ducentos viros,qui lassi substiterãt: nec
sequi potuerant Dauid, & residere eos
F iusserat in Torrente Besor: qui egressi
sunt obuiam Dauid, & populo qui erat
cum eo.Accedens autẽ Dauid ad popu-
22 lũ,salutauit eos pacificè. * Respondénsque omnis vir pessimus & iniquus, de
viris qui ierant cum Dauid,dixit: Quia
non venerunt nobiscum, non dabimus
eis quidquam de præda,quam eruimus:
sed sufficiat vnicuique vxor sua & filij:
23 quos cum acceperint, recedant.* Dixit
autem Dauid: Non sic facietis fratres
mei, de his quæ tradidit nobis Dñs, &
custodiuit nos,& dedit latrunculos,qui
eruperant aduersum nos,in manus no-
24 stras: * nec audiet vos quisquam super
G sermone hoc: æqua enim pars erit descendentis ad prælium,& remanentis ad
25 sarcinas, & similiter diuident.*Et factũ
est hoc ex die illa,& deinceps constitutum & præfinitum,& quasi lex in Israel
26 vsque in diem hanc. * Venit ergo Da-
uid in Siceleg, & misit dona de præda
senioribus Iuda proximis suis, dicens:
Accipite benedictionem de præda ho-
27 stium Domini: * His, qui erant in Be-
thel, & qui in Ramoth ad Meridiem, &
28 qui in Iether,*& qui in Aroër,& qui in
29 Sephamoth,& qui in Esthamo, * & qui
in Rachal, & qui in vrbibus Ierameel,
30 & qui in vrbibus Ceni,* qui in Arama,
& qui in lacu Asan, & qui in Athach,
31 * & qui in Hebron, & reliquis qui
erant in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid ipse, & viri eius.

CAP. XXXI.

Saul cum filiis in pugna cæsi, corpus truncato capite in muro Bethsan suspenditur,armáque eius in templo Astaroth: viri autem Iabes, ablatis Saul ac filiorum eius corporibus iuxta Iabes ea sepelierunt.

1 PHilisthiim autem pugnabant aduer-
A sum Israel: & fugerunt viri Israel
ante faciem Philisthiim, & ceciderunt
2 interfecti in monte Gelboë. * || Irrue- || 1.
rúntque Philisthiim in Saul,& in filios Par.
eius,& percusserunt Ionatham, & Abi- 10. a. 3
3 nadab,& Melchisua,filios Saul,* totúm-
que pondus prælij versum est in Saul:
& consecuti sunt eum viri sagittarij, &
vulneratus est vehementer à sagittariis.
4 ||* Dixítque Saul ad armigerum suum: || 1.
Euagina gladiũ tuum,& percute me: ne Par.
fortè veniant incircumcisi isti,& inter- 10. b.
B ficiant me,illudentes mihi.Et noluit ar- 4.
miger eius: fuerat enim nimio terrore
perterritus,arripuit itaque Saul gladiũ,
5 & irruit super eum.*Quod cum vidisset
armiger eius, videlicet quòd mortuus
esset Saul, irruit etiam ipse super gla-
6 dium suum, & mortuus est cum eo.
*Mortuus est ergo Saul,& tres filij eius,
& armiger illius,& vniuersi viri eius in
7 die illa pariter. * Videntes autem viri
C Israel, qui erant trans vallem, & trans
O Iorda

Iordanem,quòd fugissent viri Israelitæ,
& quòd mortuus esset Saul, & filij eius
reliquerunt ciuitates suas, & fugerunt :
venerúntque Philisthiim , & habitaue-
runt ibi.* Facta autem die altera, vene- 8
runt Philisthiim, vt spoliarent interfe-
ctos , & inuenerunt Saul & tres filios
eius iacentes in monte Gelboe.*Et præ- 9
ciderunt caput Saul,& spoliauerũt eum
armis : & miserunt in Terram Philisthi-
norum per circuitum , vt annuntiare-
tur in templo idolorum , & in populis.
*Et posuerunt arma eius in templo 10
Astaroth,corpus verò eius suspenderunt D
|| 2. in muro Bethsan. * || Quòd cum audis- 11
Reg.1. sent habitatores Iabes Galaad,quæcum-
a.4. que fecerant Philisthiim Saul.*Surrexe- 12
runt omnes viri fortissimi , & ambula-
uerunt tota nocte , & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius, de mu-
ro Bethsan : venerúntq; Iabes Galaad,
& combusserunt ea ibi : * & tulerunt 13
ossa eorum , & sepelierunt in nemore
Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.

LIBER SECVNDVS Samuelis, quem nos secundum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

Dauid occiso nuncio, qui se Saulem occidisse dicebat , scissis vestibus deflet eum cum cæteris occisis , ieiunans ac præcipiens vt filios Iudæ docerent arcum.

FACTVM est autem, postquam 1
mortuus est Saul, vt Dauid re- A
uerteretur à cæde Amalec , &
maneret in Siceleg duos dies. * In die 2
autem tertia, apparuit homo & veniens
de castris Saul,veste cõscissa,& puluere
conspersus caput : & vt venit ad Dauid,
cecidit super faciem suam, & adorauit.
*Dixitque ad eum Dauid : Vndè venis? 3
Qui ait ad eum: De castris Israel fugi.
*Et dixit ad eum Dauid : Quod est ver- 4
bum quod factum est?indica mihi. Qui
ait : Fugit populus ex prælio, & multi
corruentes è populo mortui sunt : sed
& Saul & Ionathas filius eius interi-
erunt. * Dixitque Dauid ad adolescen-
tem , qui nuntiabat ei : Vnde scis, quia 5
mortuꝰ est Saul, & Ionathas filius eius?
* Et ait adolescens , qui nuntiabat ei : 6
Casu veni in montem Gelboë , & Saul
incumbebat super hastam suam : porrò
currus & equites appropinquabant ei,
* & conuersus post tergum suum , vi- 7
dénsque me, vocauit. Cui cùm respon- B
dissem : adsum : * dixit mihi. Quisnam 8
es tu? Et aio ad eum : Amalecites ego
9 sum.* Et locutus est mihi:Sta super me,
& interfice me:quoniã tenent me angu-
stiæ,& adhuc tota anima mea in me est.
10 *Stánsq; super eum,occidi illum,sciebã
enim quòd viuere,non poterat post rui-
nam:& tuli diadema quòd erat in capi-
te eius:& armillam de brachio illius,&
11 attuli ad te Dñm meum huc.*Apprehẽ-
dens autem Dauid vestimenta sua sci-
dit , omnésque viri qui erant cum eo:
12 * & planxerunt, & fleuerunt, & ieiuna-
uerunt vsque ad vesperam super Saul,&
super Ionathã filium eius, & super po-
pulum Dñi, & super domum Israel , eo
13 quòd corruissent gladio.*Dixitque Da-
uid ad iuuenẽ qui nuntiauerat ei:Vnde
es tu?Qui respondit : filius hominis ad-
14 uenæ Amalecitæ ego sum.* Et ait ad eũ
C Dauid : || Quare non timuisti mittere ||Psal.
manũ tuam vt occideres Christum Dñi? 104.
15 * vocánsq; Dauid vnum de pueris suis, b.15.
ait:Accedens irrue in eum.Qui percussit
16 illum , & mortuus est. * Et ait ad eum
Dauid : Sanguis tuus super caput tuum:
os enim tuum locutũ est aduersum te,
17 dicẽs:Ego interfeci Christũ Dñi.*Plan-
xit autem Dauid planctum huiuscemo-
di super Saul,& super Ionatham filium
18 eius,(*& præcepit vt docerent filios Iu-
da arcum:sicut scriptum est in libro Iu-
storum.)Et ait:Considera Israel pro his
qui mortui sunt super excelsa tua vul-
19 nerati. * Inclyti , Israel , super montes
tuos interfecti sunt : quo modo cecide-
20 rũt fortes?* Nolite annuntiare in Geth,
D neque annuntietis in compitis Ascalo-
nis:ne fortè lætentur filiæ Philisthiim,
ne exultent filiæ incircumcisorum.
21 * Montes Gelboë , nec ros , nec pluuia
veniant super vos, neq; sint agri primi-
tiarũ:quia ibi abiectus est clypeus for-
tium, clypeus Saul, quasi non esset vn-
22 ctus oleo. * A sanguine interfectorum
ab adipe fortium,sagitta Ionathæ num-
quam rediit retrorsum , & gladius Saul
23 non est reuersus inanis. * Saul & Iona-
tas amabiles , & decori in vita sua , in
morte quoq; non sunt diuisi:aquilis ve-
24 lociores , leonibus fortiores.* Filiæ Is-
rael super Saul flete , qui vestiebat suo
coccino in deliciis,qui præbebat orna-
25 menta aurea cultui vestro. * Quomodo
ceciderunt fortes in prælio?Ionathas in
26 excelsis tuis occisus est. * Doleo super
te frater mi Ionatha decore nimis , &
amabilis super amorem mulierum. Si-
cut mater vnicum amat filium suum;ita
27 ego te diligebam. * Quo modo cecide-
runt robusti & perierunt arma bellica.

CAP. II.

Dauid in Hebron super Iuda in regem vnctus viros Iabes Galaad ob Saul sepulturam commendat: Isboseth verò in regem super Israel vnctio grauem peperit seditionem ac pugnam.

Igitur

IGitur post hæc cõsuluit Dauid Dñm, 1
dicens: Num ascendã in vnã de ciui- A
tatibus Iuda? Et ait Dñs ad eum: Ascen-
de. Dixitque Dauid: Quò ascendam? Et
respondit ei: In Hebron. *Ascendit ergo 2
Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam
Iezraëlites, & Abigail vxor Nabal Car-
meli: * sed & viros, qui erant cum eo, 3
duxit Dauid singulos cum domo sua: &
||Mac. manserunt in oppidis Hebron. * || Ve- 4
2.f.57. nerúntq; viri Iuda, & vnxerunt ibi Da-
uid, vt regnaret super domum Iuda. Et
nuntiatũ est Dauid, quòd viri Iabes Ga-
laad sepelissent Saul. *Misit ergo Dauid 5
nuntios ad viros Iabes Galaad, dixitque
ad eos: Benedicti vos Dño, qui fecistis
misericordiã hanc cũ Dño vestro Saül,
& sepelistis eum. *Et nunc retribuet vo- 6
bis quidem Dñs misericordiã & verita- B
tem: sed & ego reddã gratiam, eo quòd
fecistis verbũ istud. *Confortentur ma- 7
nus vestræ, & estote filij fortitudinis: li-
cèt enim mortuus sit Dñs vester Saul,
tamen me vnxit domus Iuda in regem
sibi. * Abner autem filius Ner, princeps 8
exercitus Saul, tulit Isboseth filiũ Saul,
& circũduxit eum per castra, *regémq; 9
cõstituit super Galaad & super Gessuri,
& super Iezraël, & super Ephraim, &
super Benjamin, & super Israël vniuer-
sum. *Quadraginta annorum erat Isbo- 10
seth filius Saul, cùm regnare cœpisset
super Israël, & duobus annis regnauit:
sola autẽ domus Iuda sequebatur Da- C
uid. *Et fuit numerus dierũ, quos com- 11
moratus est Dauid, imperans in Hebron
super domum Iuda, septem annorum, &
sex mensium. * Egressúsque est Abner 12
filius Ner, & pueri Isboseth filij Saül, de
castris in Gabaon. * Porrò Ioab filius 13
Saruiæ, & pueri Dauid egressi sunt, &
occurrerũt eis iuxta piscinam Gabaon.
Et cùm in vnum cõuenissent, è regione
sederunt: hi ex vna parte piscinæ, & illi
ex altera. *Dixitque Abner ad Ioab: Sur- 14
gant pueri, & ludant coram nobis. Et
respondit Ioab: surgant. * Surrexerunt 15
ergo, & transierunt numero duodecim
de Bẽjamin ex parte Isboseth filij Saul,
& duodecim de pueris Dauid. * Appre- 16
hensóque vnusquisque capite comparis D
sui, defixit gladium in latus contrarij,
& ceciderunt simul: vocatúmque est
nomen loci illius: Ager robustorum, in
Gabaon. *Et ortũ est bellum durum sa- 17
tis in die illa: fugatúsque est Abner, &
viri Israël, à pueris Dauid. * Erant autẽ 18
ibi tres filij Saruiæ, Ioab, & Abisai, &
Asaël: porrò Asaël cursor velocissimus
fuit, quasi vnus de capreis quæ morãtur
in siluis. *Persequebatur autẽ Asael Ab- 19
ner, & non declinauit ad dexterã neque
ad sinistram omittens persequi Abner.
* Respexit itaque Abner post tergum 20
suũ, & ait: Tune es Asaël? Qui respondit:
21 Ego sum. * Dixitque ei Abner: Vade ad
E dexteram, siue ad sinistrã, & apprehende
vnũ de adolescentibus, & tolle tibi spo-
lia eius. Noluit autem Asael omittere
22 quin vrgeret eum. *Rursúmq; locutus est
Abner ad Asael: Recede, noli me sequi,
ne cõpellar confodere te in terrã, & le-
uare non potero faciem meam ad Ioab
23 fratrem tuum. *Qui audire contempsit,
& noluit declinare: percussit ergo eum
Abner auersa hasta in inguine & trans-
fodit, & mortuus est in eodem loco: om-
nésque qui transibant per locum illum,
in quo ceciderat Asael, & mortuus erat,
24 subsistebant. * Persequentibus autem
F Ioab & Abisai fugientem Abner, sol oc-
cumbit: & venerũt vsq; ad Collem aquæ
ductus, qui est ex aduerso vallis itine-
25 ris deserti in Gabaon. *Congregatique
sunt filij Benjamin ad Abner: & conglo-
bati in vnum cuneum, steterunt in sum-
26 mitate tumuli vnius. * Et exclamauit
Abner ad Ioab & ait: Num vsque ad in-
ternecionem tuus mucro desæuiet? an
ignoras quòd periculosa sit desperatio?
vsquequò non dicis populo, vt omittat
27 persequi fratres suos? * & ait Ioab: Vi-
uit Dominus, si locutus fuisses, manè
recessisset populus persequens fratrem
28 suum. * Insonuit ergo Ioab buccina, &
G stetit omnis exercitus, nec persecuti
sunt vltrà Israël, neque inière certa-
29 men. * Abner autem & viri eius abie-
runt per campestria, tota nocte illa: &
transierunt Iordanem, & lustrata omni
30 Beth-horon venerunt ad castra. *Porrò
Ioab reuersus, omisso Abner, congre-
gauit omnem populum: & defuerunt
de pueris Dauid decem & nouem viri
31 excepto Asaële. * Serui autem Dauid
percusserunt de Benjamin, & de viris
qui erant cum Abner, trecentos sexa-
32 ginta, qui & mortui sunt. * Tulerúnt-
que Asael, & sepelierunt eum in sepul-
chro patris sui in Bethlehem: & ambu-
lauerunt tota nocte Ioab & viri qui
erant cum eo, & in ipso crepusculo
peruenerunt in Hebron.

CAPVT III.

Abner iratus regi Isboseth fœdus init cum Dauid, & reducta Michol, dum congregaret Israelitas ad Dauid, occiditur a Ioab, cui Dauid iratus amare deflet Abner.

1 A FActa est ergo longa cõcertatio inter
domum Saul, & inter domũ Dauid:
Dauid proficiscens, & semper seipso ro-
bustior, domus autem Saul decrescens
2 quotidie. *||Natique sunt filij Dauid in ||1.Par
Hebron: fuitque primogenitus eius Am- 3.a.1.
3 non de Achinoam Iezraelitide. *Et post
eum Cheleab de Abigail vxore Nabal
Carmeli: porrò tertius Absalom, filius
4 Maacha filiæ Tolmæ regis Gessur. *
Quártus autem Adonias, filius Haggith:

& quintus Saphatia filius Abital. *Sex- 5
tus quoq; Iethraam, de Egla vxore Da-
uid:hi nati sunt Dauid in Hebrō. *Cùm 6
ergo esset prælium inter domū Saul &
domū Dauid, Abner filius Ner regebat
domū Saul.*Fuerat autem Sauli concu- 7
bina nomine Respha, filia Aia. Dixit- B
que Isboseth ad Abner:*Quare ingressus 8
es ad concubinam patris mei?quia ira-
tus nimis propter verba Isboseth, ait:
Nūquid caput canis ego sum aduersum
Iudam hodie,qui fecerim misericordiā
super domum Saül patris tui, & super
fratres & proximos eius,& non tradidi
te in manus Dauid, & tu requisisti in
me quod argueres pro muliere hodie?
* Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat 9
ei,nisi quomodo iurauit Dn̄s Dauid,sic
faciam cum eo, *vt trāsferatur regnum 10
de domo Saul, & eleuetur thronus Da-
uid super Israël,& super Iudam, à Dan
vsque Bersabee. *Et non potuit respon- 11
dere ei quidquam, quia metuebat illū.
*Misit ergo Abner nūtios ad Dauid pro 12
se dicentes:cuius est terra?Et vt loque-
rentur:Fac mecum amicitias,&erit ma-
nus mea tecum,& reducā ad te vniuer-
sum Israel.*Qui ait:Optime:ego faciam 13
tecū amicitias,sed vnam rem peto,à te, C
dicēs: Non videbis faciem meam, ante-
quam adduxeris Michol filiam Saul: &
sic venies, & videbis me. * Misit autem 14
Dauid nuntios ad Isboseth filium Saul,
|| 1. Reg. 18. g. 27. dicens: ||Redde vxorem meam Michol,
quam despondi mihi centum præputiis
Philisthiim. * Misit ergo Isboseth, & 15
tulit eam à viro suo Phaltiel,filio Lais.
* Sequebatúrque eam vir suus, plorans 16
vsque Bahurim: & dixit ad eum Abner:
Vade, & reuertere. Qui reuersus est.
* Sermonē quoquè intulit Abner ad se- 17
niores Israël, dicens: Tam heri quàm
nudiustertius quærebatis Dauid vt re-
gnaret super vos. * Nunc ergo facite: 18
quoniam Dn̄s locutus est ad Dauid,
dicens: In manu serui mei Dauid sal-
uabo populum meum Israël de manu
Philisthiim,& omnium inimicorū eius. D
* Locutus est autem Abner etiam ad 19
Benjamin. Et abiit vt loqueretur ad
Dauid in Hebron, omnia quæ placue-
rant Israëli & vniuerso Benjamin. *Ve- 20
nitq; ad Dauid in Hebron cum viginti
viris: & fecit Dauid Abner,& viris eius
qui venerant cum eo, conuiuium. * Et 21
dixit Abner ad Dauid: Surgam,vt con-
gregem ad te dominū meum regē om-
nem Israël, & ineam tecum fœdus, &
imperes omnibus, sicut desiderat ani-
ma tua. Cùm ergo deduxisset Dauid
Abner,& ille isset in pace, *statim pueri 22
Dauid & Ioab venerunt, cæsis latroni-
bus, cum præda magna nimis: Abner
autem non erat cum Dauid in Hebron,
quia iam dimiserat eum, & profectus
23 fuerat in pace. *Et Ioab,& omnis exer-
citus qui erat cum eo,postea venerunt:
nuntiatum est itaque Ioab à narranti-
E bus: ||Venit Abner filius Ner ad regem, || 3. R. 2. a.
24 & dimisit eum, & abiit in pace. * Et in-
gressus est Ioab ad regem, & ait: Quid
fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare
25 demisisti eum,& abiit & recessit? *igno-
ras Abner filium Ner, quoniam ad hoc
venit ad te,vt deciperet te,& sciret exi-
tum tuum & introitum tuum, & nosset
26 omnia quæ agis? *Egressus itaque Ioab
à Dauid, misit nuntios post Abner, &
reduxit eum à cisterna Sira, ignorante
27 Dauid. * Cúmque rediisset Abner in
Hebron, seorsum adduxit eum Ioab ad
medium portæ,vt loqueretur ei in do-
lo: & percussit illum ibi in inguine, &
mortuus est in vltionē sanguinis Asaël
28 fratris eius. *Quod cùm audisset Dauid
rem iam gestam,ait: Mundus ego sum,
& regnum meum, apud Dominum, vs-
que in sempiternum, à sanguine Abner
29 filij Ner; * & veniat super caput Ioab,
F & super omnem domum patris eius:
nec deficiat de domo Ioab fluxum se-
minis sustinens, & leprosus, & tenens
fusum,& cadens gladio, & indigens pa-
30 ne.*Igitur Ioab & Abisai frater eius in-
terfecerunt Abner, eo quòd occidisset
Asael fratrem eorum in Gabaon, in
31 prælio. * Dixit autem Dauid ad Ioab,
& ad omnem populum, qui erat cum
eo. Scindite vestimenta vestra,& accin-
gimini saccis,& plangite ante exequias
Abner: porrò rex Dauid sequebatur fe-
32 retrum. * Cúmque sepelissent Abner in
Hebrō, leuauit rex Dauid vocem suam,
& fleuit super tumulum Abner: fleuit
33 autem & omnis populus. *Plangénsque
rex & lugens Abner, ait: Nequaquam vt
mori solent ignaui,mortuus est Abner.
34 * Manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes
tui non sunt compedibus aggrauati:sed
sicut solent cadere coram filiis iniqui-
G tatis, sic corruisti. Congeminánsque
35 omnis populus fleuit super eum. *Cúm-
que venisset vniuersa multitudo cibum
capere cum Dauid, clara adhuc die iu-
rauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat,si ante occasum so-
lis gustauero panem vel aliud quidquā.
36 * Omnísque populus audiuit,& placue-
runt eis cuncta quę fecit rex in conspe-
37 ctu totius populi, * & cognouit omne
vulgus & vniuersus Israël in die illa,
quoniam non actum fuisset à rege vt
38 occideretur Abner filius Ner. * Dixit
quoque rex ad seruos suos: Num igno-
ratis quoniam princeps & maximus
39 cecidit hodie in Israël?*Ego autem ad-
huc delicatus,& vnctus rex: porrò viri
isti filij Saruiæ duri sunt mihi:retribuat
Dominus facienti malum iuxta mali-
tiam suam.

CAP.

CAP. IV.

Baana & Rechab caput Isboseth quē dormientem occiderāt, ad Dauid attulerūt, quos pro mercede iussit interimi.

AVdiuit autem Isboseth filius Saul, 1
quod cecidisset Abner in Hebrō: & A
dissolutæ sunt manus eius, omnisq; Is-
raël perturbatus est. * Duo autem viri 2
principes latronū erant filio Saul,nomē
vni Baana,& nomen alteri Rechab, filij
Remmon Berothitæ de filiis Benjamin:
siquidem & Beroth reputata est in Ben-
jamin: * & fugerunt Berothitæ in Ge- 3
thaim,fuerúntque ibi aduenæ vsque ad
tempus illud. * Erat autem Ionathæ fi- 4
lio Saul filius debilis pedibus: quin- B
quennis enim fuit, quando venit nun-
tius de Saul & Ionatha ex Iezrahel:tol-
lens itaque eum nutrix sua,fugit:cúmq;
festinaret vt fugeret,cecidit, & claudus
effectus est: habuitq; vocabulū Miphi-
boseth. * Venientes igitur filij Rem- 5
mon Berothitæ, Rechab & Baana, in-
gressi sunt feruente die domū Isboseth:
qui dormiebat super stratū suum meri-
die. Et ostiaria domus purgans triticū,
obdormiuit. *Ingressi sūnt autem domū 6
latēter assumentes spicas tritici,& per-
cusserunt eū in inguine Rechab & Baa-
na frater eius,& fugerūt. * Cùm autem 7
ingressi fuissent domum, ille dormiebat C
super lectū suum in conclaui,& percu-
tientes interfecerunt eum: sublatóque
capite eius, abierunt per viam deserti
tota nocte, *& attulerūt caput Isboseth 8
ad Dauid in Hebron: dixerúntque ad
regem: Ecce caput Isboseth filij Saul
inimici tui, qui quærebat animā tuam:
& dedit Dñs domino meo regi vltio-
nem hodie de Saul, & de semine eius.
* Respondens autem Dauid Rechab, & 9
Baana fratri eius, filiis Remmon Bero-
thitæ,dixit ad eos: Viuit Dñs,qui eruit
|| Sup. animam meā de omni angustia, *||quo- 10
.b.14 niam eum, qui annuntiauerat mihi, & D
dixerat: Mortuus est Saul, qui putabat
se prospera nuntiare, tenui, & occidi
eum in Siceleg, cui oportebat merce-
dem dare pro nuntio. * Quanto magis 11
nunc, cùm homines impij interfecerūt
virum innoxium,in domo sua,super le-
ctum suum, non quæram sanguinē eius
de manu vestra, & auferam vos de ter-
ra? *Præcepit itaque Dauid pueris suis, 12
& interfecerunt eos: præcidentésque
manus & pedes eorum, suspenderunt
eos super piscinam in Hebron: caput
autem Isboseth tulerunt, & sepelierunt
in sepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

Dauid vnctus super totum Israel,pulsis Iebusæis arcem Sion cepit: vbi extructa domo habitauit, alias superinducēs vxores, filiósque procreans, & Philistheos bis prosternens.

1 ET venerunt vniuersæ tribus Israël,
A ad Dauid in Hebron, dicentes:||Ec-
2 ce nos, os tuum & caro tua sumus.*Sed ||1.Pa.
& heri & nudiustertius, cùm esset Saul 11.a.1
rex super nos, tu eras educens & redu-
cens Israël: dixit autem Dominus ad
te: Tu pasces populum meum Israël, &
3 tu eris dux super Israël. * Venerunt
quoquè & seniores Israël ad regem in
Hebron, & percussit cum eis rex Dauid
fœdus in Hebron coram Domino: vn-
xerúntq; Dauid in regem super Israël.
4 * Filius triginta annorum erat Dauid,
cùm regnare cœpisset, ||& quadraginta
5 annis regnauit. * In Hebron regnauit ||1.Re
super Iudam se tem annis & sex mensi- 2.b.11
bus: in Ierusalem autem regnauit tri-
ginta tribus annis super omnem Israël
6 & Iudam. * Et abiit rex, & omnes viri
qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Ie-
busæum habitatorem terræ: dictúmque
est Dauid ab eis: Non ingredieris huc,
B nisi abstuleris cæcos & claudos dicen-
7 tes: Non ingredietur Dauid huc. * Ce-
pit autē Dauid arcem Sion; hæc est ciui-
8 tas Dauid. * Proposuerat enim Dauid
in die illa præmium, qui percussisset
Iebusæum, & tetigisset domatū fistulas,
& abstulisset cæcos & claudos odientes
animam Dauid. Idcirco dicitur in pro-
uerbio: Cæcus & claudus non intra-
9 bunt in templum. *Habitauit autē Da-
uid in arce, & vocauit eam, Ciuitatem
Dauid: & ædificauit per gyrum à Mello
10 & intrinsecus. * Et ingrediebatur pro-
ficiens atque succrescens, & Dñs Deus
11 exercituum erat cum eo. * || Misit quo-
que Hiram rex Tyri nuntios ad Dauid, ||1.Pa.
& ligna cedrina, & artifices lignorum, 14.a.1
artificésq; lapidum ad parietes: & ædi-
12 ficauerunt domum Dauid. Et cognouit
Dauid quoniam confirmasset eum Dñs
regem super Israël,& quoniam exaltas-
C set regnum eius super populum suum
13 Israël. *||Accepit ergo Dauid adhuc cō-
cubinas & vxores de Ierusalem, post- ||1.Pa.
quam venerat ad Hebron: natique sunt 3.a.1.
14 Dauid & alij filij & filiæ:*Et hæc nomi-
na eorum qui nati sunt ei in Ierusalem,
Samua, & Sobab,& Nathā,& Salomon,
15 * & Iebahar, & Elisua, & Nepheg, * &
16 Iaphia,& Elisama,& Elioda, & Elipha-
17 leth. *Audierunt ergo Philisthiim quòd
vnxissent Dauid in regem super Israël:
& ascenderunt vniuersi vt quærerent
Dauid: quod cùm audisset Dauid, des-
18 cendit in præsidium. * || Philisthiim ||1.Pa.
autem venientes diffusi sunt in Valle 14. b.
19 Raphaim,& cōsuluit Dauid Dominum, 10.
dicens: Si ascendam ad Philisthiim? & si
dabis eos in manu mea? Et dixit Dñs
ad Dauid: Ascende, quia tradens dabo
20 Philisthiim in manu tua. *||Venit ergo ||Isai.
D Dauid in Baal Pharasim; & percussit 18. b.
eos ibi, & dixit: diuisit Dñs inimicos 21.

meos coram me, sicut diuiduntur aquę.
Propterea vocatum est nomen loci il-
lius, Baal Pharasim. *Et reliquerunt ibi 21
sculptiblia sua: quæ tulit Dauid,& viri
eius. *Et addiderunt adhuc Philisthiim, 22
vt ascenderent, & diffusi sunt in Valle
Raphaim. *Consuluit autē Dauid Dñm: 23 C
Si ascendam contra Philisthæos,& tra-
das eos in manus meas? Qui respondit:
Non ascendas contra eos, sed gyra post
tergū eorū, & venies ad eos ex aduerso
pyrorū. *Et cùm audieris sonitum gra- 24
dientis in cacumine pyrorū, tunc inibis
prælium: quia tunc egredietur Dñs ante
faciem tuam vt percutiat castra Phili-
sthiim. *Fecit itaq; Dauid sicut præce- 25
perat ei Dñs,& percussit Philisthiim, de
Gabaa, vsque dum venias Gezer.

CAP. VI.

Reducēte Dauid arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occisus est quod illam attigisset, quare eā in domo Obededom reliquit: postmodum verò in Ierusalem reducens, & ante eam ludens, à Michol vxore ridetur, in cuius pœnam numquam illa deinceps peperit.

CONgregauit autem rursum Dauid 1
omnes electos ex Israël triginta A
||1.Pa. millia. *||Surrexitque Dauid, & abiit,& 2
13.a.5. vniuersus populus qui erat cum eo de
viris Iuda, vt adducerent arcā Dei, super
quam inuocatum est nomē Dñi exerci-
tuum, sedentis in cherubim super eam.
*Et imposuerūt arcam Dei super plau- 3
strum nouum: tulerúntq; eam de domo
Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem
||1.Reg & Ahio filij Abinadab, minabant plau-
7.a.2. strum nouum. *||Cúmque tulissent eā de 4
domo Abinadab, qui erat in Gabaa, cu-
stodiens arcam Dei Ahio præcedebat
arcam. *Dauid autē & omnis Israël lu- 5
debant coram Dño, in omnibus lignis
fabrefactis, & citharis & lyris & tym-
panis & sistris & cymbalis. *Postquam 6
autem venerunt ad Aream Nachon, ex-
tendit Oza manum ad arcam Dei,& te-
nuit eam: quoniam calcitrabant boues,
& declinauerunt eam. Iratúsque est in- 7
dignatione Dominus contra Ozam, & B
percussit eum super temeritate: qui
||1.Pa. mortuus est ibi iuxta arcam Dei. *||Cō- 8
13. b. tristatus est autem Dauid, eo quod per-
11. cussisset Dominus Ozam, & vocatum
est nomen loci illius, Percussio Ozæ,
vsque in diem hanc. *Et extimuit Da- 9
uid Dominum in die illa, dicens: Quo-
modo ingredietur ad me arca Domini?
*Et noluit diuertere ad se arcam Do- 10
mini in ciuitatem Dauid: sed diuertit
eam in domum Obededom Gethæi. *Et 11
habitauit arca Domini in domo Obe-
dedom Gethæi tribus mensibus: & be-
||1.Pa. nedixit Dominus Obededom, & om-
15. d. nem domum eius. *||Nuntiatúmque est 12
13. regi Dauid quod benedixisset Dominus
Obededom, & omnia eius, propter ar-
cam Dei. Abiit ergo Dauid, & adduxit
arcam Dei de domo Obededom in ci-
uitatem Dauid cum gaudio: & erant
cum Dauid septem chori, & victima
13 vituli. *|| Cúmque transcendissent qui ||1.Pa.
C portabant arcam Domini sex passus, 15. d.
immolabat bouem & arietem, *& Da- 26.
14 uid saltabat totis viribus ante Domi-
num: porrò Dauid erat accinctus
15 ephod lineo. *Et Dauid & omnis do-
mus Israël ducebant arcam testamenti
Domini, in iubilo, & in clangore buc-
16 cinæ. *Cúmque intrasset arca Domini
in ciuitatem Dauid, Michol filia Saül
prospiciens per fenestram, vidit regem
Dauid subsilientem, atque saltantem
coram Domino: & despexit eum in cor-
17 de suo. *Et introduxerunt arcam Do-
mini, & imposuerunt eam in loco suo,
in medio tabernaculi quod tetenderat
ei Dauid: & obtulit Dauid holocausta,
18 & pacifica coram Domino. *Cúmque
complesset offerens holocausta, & pa-
cifica, benedixit populo in nomine Do-
19 mini exercituū. *Et partitus est vniuer-
D sæ multitudini Israël, tam viro quàm
mulieri, singulis collyridam panis vnam
& assaturam bubulæ carnis vnam, & si-
milam frixam oleo: & abiit omnis po-
20 pulus, vnusquisque in domū suam. *Re-
uersúsque est Dauid vt benediceret do-
mui suæ: & egressa Michol filia Saul
in occursum Dauid, ait: Quàm gloriosus
fuit hodie rex Israël, discooperiens se
ante ancillas seruorum suorū, & nuda-
tus est, quasi si nudetur vnus de scurris.
21 *Dixítque Dauid ad Michol: Ante Dñm
qui elegit me potiùs quàm patrem tuū,
& quàm omnem domum eius,& pręce-
pit mihi vt essem dux super populum
22 Dñi in Israël, *& ludam, & vilior fiam
plus quàm factus sum: & ero humilis
in oculis meis: & cum ancillis, de qui-
bus locuta es, gloriosior apparebo.
23 *Igitur Michol filiæ Saül non est natus
filius vsque in diem mortis suæ.

CAP. VII.

Dauid proponens ædificare domum Domino, à Nathan propheta primùm collaudatur, postmodum iubente Domino prohibetur, sed filius ei promittitur illam ædificaturus, vnde Domino gratias agit.

1 FActum est autem cùm sedisset rex in
A domo sua, & Dominus dedisset ei re-
quiem vndique ab vniuersis inimicis
2 suis, *dixit ad Nathan prophetam: ||Vi- ||1.Pa.
désne quòd ego habitem in domo ce- 17.a.
drina, & arca Dei posita sit in medio
3 pellium? *Dixítque Nathan ad regem:
Omne quod est in corde tuo, vade, fac:
4 quia Dominus tecum est. *Factum est
autem in illa nocte: & ecce sermo Do-
5 mini ad Nathan, dicens: *Vade, & lo-
quere

quere ad seruum meum Dauid: Hæc
dicit Dominus:Numquid tu ædificabis
mihi domum ad habitandum? * Neque 6
enim habitaui in domo,ex die illa quã
eduxi filios Israel de Terra Ægypti,vsque in diem hãc:sed ambulabam in ta-
bernaculo, & in tentorio.* Per cuncta 7
loca, quæ transiui cum omnibus filiis
Israel, numquid loquens locutus sum
ad vnã de tribubus Israel, cui præcepi,
vt pasceret populum meum Israel, di-
cens:Quare non ædificastis mihi domũ
cedrinam? * Et nunc hæc dices seruo 8
meo Dauid:Hæc dicit Dominus exerci- B
|| Sup. 1. Reg. 16. b. 11. Ps. 77 g. 70. tuum:||Ego tuli te de pascuis sequentẽ
greges, vt esses dux super populum
meum Israel:*& fuit tecum in omnibus 9
vbicumque ambulasti, & interfeci vni-
uersos inimicos tuos à facie tua: feci-
que tibi nomen grande, iuxta nomen
magnorum qui sunt in terra.* Et ponã 10
locum populo meo Israel, & plantabo
eum,& habitabit sub eo, & non turba-
bitur amplius: nec addent filij iniqui-
tatis, vt affligant eum sicut priùs, * ex 11
die qua constitui iudices super populũ
meum Israel: & requiem dabo tibi ab
omnibus inimicis tuis,prædicítque tibi
Dominus,quòd domum faciat tibi Do-
|| 3. Reg. 8 b. 19. minus. * || Cúmque completi fuerint 12
dies tui,& dormieris cum patribus tuis,
suscitabo semen tuum post te, quod
egredietur de vtero tuo,& firmabo re-
|| 3. Reg. 5 a. 5. gnum eius. * || Ipse ædificabit domum 13
nomini meo, & stabiliam thronum re-
gni eius vsque in sempiternum.*|| Ego 14
|| 1. Par. 22. c. 10. ero ei in patrem, & ipse erit mihi in
filium:qui si iniquè aliquid gesserit,ar-
guam eum in virga virorum, & in pla-
gis filiorum hominum.*||Misericordiã 15
|| Psa. 88. a. 3. e. 33. autem meam non auferam ab eo, sicut
abstuli à Saul,quem amoui à facie mea.
* Et fidelis erit domus tua, & regnum 16
tuum vsque in æternum ante faciem
|| Heb. 1. b. 5. tuam, & || thronus tuus erit firmus iu- C
giter.* Secundùm omnia verba hæc, & 17
iuxta vniuersam visionem istam,sic lo-
cutus est Nathan ad Dauid. * Ingressus 18
est autem rex Dauid, & sedit coram
Domino,& dixit:Quis ego sum Domi-
ne Deus, & quæ domus mea, quia ad-
duxisti me huc vsque?* Sed & hoc pa- 19
rum visum est in conspectu tuo Domi-
ne Deus,nisi loquereris etiam de domo
serui tui in longinquum: ista est enim
lex Adam, Domine Deus. * Quid ergo 20
addere poterit adhuc Dauid, vt loqua-
tur ad te?tu enim scis seruum tuũ Do-
mine Deus. * Propter verbum tuum,& 21
secundum cor tuum fecisti omnia ma-
gnalia hæc, ita vt notum faceres seruo
tuo. * Idcirco magnificatus es Domine 22
Deus,quia non est similis tui,neque est
Deus extra te,in omnibus quæ audiui-
mus auribus nostris. * Quæ est autem, 23
vt populus tuus Israel, gens in terra,
propter quam iuit Deus, vt redimeret
eam sibi in populum, & poneret sibi
D nomen, faceretq; eis magnalia,& hor-
ribilia super terram,à facie populi tui,
quem redemisti tibi ex Ægypto, gen-
tem,& deum eius? * Firmasti enim tibi
24 populum tuum Israel in populum sem-
piternum:& tu Domine Deus factus es
eis in Deum. * Nunc ergo Dñe Deus,
25 verbum quod locutus es super seruum
tuum, & super domum eius, suscita in
sempiternum: & fac sicut locutus es,
26 *vt magnificetur nomen tuum vsq; in
sempiternum,atque dicatur: Dominus
exercituum, Deus super Israel. Et do-
mus serui tui Dauid erit stabilita corã
27 Domino,*quia tu Domine exercituum
Deus Israel reuelasti aurem serui tui,
dicens: Domum ædificabo tibi: pro-
pterea inuenit seruus tuus cor suum,vt
oraret te oratione hac. * Nunc ergo
28 Dñe Deus,tu es Deus,& verba tua erunt
vera:locutus es enim ad seruum tuum
bona hæc.*Incipe ergo, & benedic do-
mui serui tui, vt sit in sempiternum
29 coram te: quia tu Domine Deus locu-
tus es,& benedictione tua benedicetur
domus serui tui in sempiternum.

CAP. VIII.

*Victoria Dauid, qui multos fecit tri-
butarios quibus solent Israelita pendere
tributa:congratulatio Thou regi Emath
de rege Adarezere deuicto,à quo mul-
ta spolia Dauid abstulit:officiarij quos
habebat Dauid recensentur.*

1 A FActum est autem post hæc, percussit
Dauid Philisthiim, & humiliauit
eos; || & tulit Dauid frenum tributi de || 1. Par. 18. a. 1.
2 manu Philisthiim.* Et percussit Moab:
& mensus est eos funiculo, coæquans
terræ: mensus est autem duos funicu-
los, vnum ad occidendum, & vnum ad
viuificandum: factúsque est Moab Da-
3 uid seruiens sub tributo. * Et percussit
Dauid Adarezer filium Rohob regem
Soba, quando profectus est,vt domina-
4 retur super flumen Euphratẽ.*Et captis
Dauid ex parte eius mille septingentis
equitibus,& viginti millibus peditum,
B subneruauit omnes iugales curruũ:de-
5 reliquit autẽ ex eis centũ currus.*Venit
quoq; Syria Damasci,vt præsidiũ ferret
Adarezer regi Soba: & percussit Dauid
6 de Syria viginti duo millia virorũ.* Et
posuit Dauid præsidiũ in Syria Damas-
ci, factáq; est Syria Dauid seruiens sub
tributo:seruauitq; Dñs Dauid in omni-
7 bus ad quæcumq; profectus est.*Et tu-
lit Dauid arma aurea, quæ habebant
serui Adarezer,& detulit ea in Ierusa-
8 lem.*Et de Bete & de Beroth; ciuitati-
bus Adarezer,tulit rex Dauid æs multũ
9 nimis.* Audiuit autẽ Thou rex Emath,
quòd percussisset Dauid omne robur

timeas : neque enim inueniet te manus
Saul patris mei, & tu regnabis fuper If-
rael,& ego ero tibi fecūdus, fed & Saul
pater meus fcit hoc. * Percuffit ergo 18
vterque fœdus coram Dño : manfitque
Dauid in filua : Ionathas autē reuerfus
||Infr. 26. a 1. eft in domum fuam.*|| Afcenderunt au- 19
tem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes:
Nonne ecce Dauid latitat apud nos in
locis tutiffimis filuæ, in Colle Hachila,
quæ eft ad dexterā deferti.* Nunc ergo, 20
ficut defiderauit anima tua vt defcen-
deres, defcende: noftrum autem erit vt
tradamus eum in manus regis. * Dixit- 21
que Saul : Benedicti vos à Dño, quia
doluiftis vicem meam.*Abite ergo oro, 22
& diligentiùs præparate, & curiofiùs
agite, & confiderate locum vbi fit pes E
eius,vel quis viderit eum ibi,recogitat
enim de me quòd callidè infidier ei. 23
* Confiderate & videte omnia latibula
eius,in quibus abfconditur, & reuerti-
mini ad me ad rem certā,vt vadam vo-
bifcum,quòd fi etiam in terrā fe abftru-
ferit,perfcrutabor eum in cunctis milli-
bus Iuda.* At illi furgentes abierunt in 24
Ziph ante Saul:Dauid autem & viri eius
erant in deferto Maon,in campeftribus,
ad dexteram Iefimon.*Iuit ergò Saul & 25
focij eius ad quærendum eum & nūtia-
tum eft Dauid, ftatimque defcendit ad
petram, & verfabatur in deferto Maon,
quod cùm audiffet Saul, perfecutus eft
Dauid in deferto Maon. * Et ibat Saul 26
ad latus montis ex parte vna:Dauid au-
tem & viri eius erant in latere montis
ex parte altera : porrò Dauid defpera-
bat fe poffe euadere à facie Saul:itaque
Saul & viri eius, in modum coronæ
cingebant Dauid & viros eius,vt cape-
rent eos.* Et nuntius venit ad Saul, di- 27
cens ; Feftina,& veni, quoniam infude-
runt fe Philifthiim fuper terram. * Re- 28
uerfus eft ergo Saul defiftens perfequi
Dauid, & perrexit in occurfum Phili-
fthinorum,propter hoc vocauerunt lo-
cum illum, Petram diuidentem.

CAP. XXIV.

Dauid in fpelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul perfequētis abfcidit, & ne occideretur ipfum liberauit. quare Saul culpam agnofcit, & fciens Dauid regnaturum, fufcepto ab ipfo iuramento ei reconciliaretur.

AScendit ergo Dauid inde : & habi- 1
tauit in locis tutiffimis Engaddi. 2
*Cùmque reuerfus effet Saul, poftquam A
perfecutus eft Philifthæos, nuntiauerūt
ei,dicentes : Ecce,Dauid in deferto eft,
Engaddi.* Affumens ergo Saul tria mil- 3
lia electorum virorum ex omni Ifrael
perrexit ad inueftigandum Dauid &
viros eius, etiam fuper abruptiffimas
petras, quæ folis ibicibus peruiæ funt.
*Et venit ad caulas ouium quæ fe offe- 4
rebant vianti:erátq; ibi fpelunca,quam
ingreffus eft Saul,vt purgaret ventrem:
porrò Dauid & viri eius in interiore
5 parte fpeluncæ latebant. Et dixerunt
ferui Dauid ad eum : Ecce dies, de qua
locutus eft Dñs ad te : Ego tradam tibi
inimicū tuum, vt facias ei ficut placue-
B rit in oculis tuis. Surrexit ergo Dauid,
& præcidit oram chlamidis Saul filen-
6 ter. * Poft hæc percuffit cor fuum Da-
uid,eo quòd abfcidiffet oram chlamy-
7 dis Saul.* Dixítque ad viros fuos : Pro-
pitius fit mihi Dñs,ne faciam hanc rem
Dño meo, Chrifto Dñi, vt mittam ma-
num meam in eum, quia Chriftus Dñi
8 eft.* Et confregit Dauid viros fuos fer-
monibus, & non permifit eos, vt con-
furgerent in Saul:porrò Saul exurgens
de fpelunca, pergebat cœpto itinere.
9 * Surrexit autem & Dauid poft eum : &
egreffus de fpelunca, clamauit poft ter-
gū Saul,dicens:Dñe mi rex. Et refpexit
Saul poft fe:& inclinans fe Dauid pro-
10 nus in terram, adorauit, * dixítque ad
Saul : Quare audis verba hominum lo-
quentiū, Dauid quærit malū aduerfum
11 te?* Ecce hodie viderūt oculi tui, quòd
tradiderit te Dñs in manu mea in fpe-
lunca : & cogitaui vt occiderent te,fed
C pepercit tibi oculus meus, dixi enim :
Non extendam manum meam in Dñm
12 meum,quia Chriftus Dñi eft.* Quin po-
tiùs pater mi, vide, & cognofce oram
chlamydis tuæ in manu mea : quoniam
cùm præfcinderem fummitatem chla-
mydis tuæ, nolui extendere manū meā
in te, animaduerte, & vide, quoniam
non eft in manu mea malum,neque ini-
quitas, neque peccaui in te : tu autem
infidiaris animæ meæ vt auferas eam.
13 * Iudicet Dñs inter me & te,& vlcifca-
tur me Dñs ex te:manus autem mea nō
14 fit in te.*Sicut & in prouerbio antiquo
dicitur : AB IMPIIS egredietur impie-
tas : manus ergo mea non fit in te.
15 * Quem perfequeris, rex Ifrael? quem
perfequeris? canem mortuum perfe-
16 queris, & pulicem vnum. * Sic Dñs iu-
dex,& iudicet inter me & te : & videat,
& iudicet caufam meam, & eruat me
17 de manu tua. * Cum autem compleffet
Dauid loquens fermones huiufcemodi
ad Saul, dixit Saul : Numquid vox hæc
D tua eft fili mi Dauid? Et leuauit Saul
18 vocem fuam, & fleuit:* dixítque ad Da-
uid.Iuftior tu es quàm ego:tu enim tri-
buifti mihi bona:ego autem reddidi ti-
19 bi mala. * Et tu indicafti hodiè quæ fe-
ceris mihi bona : quomodo tradiderit
me Dñs in manum tuam, & non occi-
20 deris me. * Quis enim cùm inuenerit
inimicum fuum, dimittet eum in via
bona? Sed Dñs reddat tibi viciffitudi-
nem hanc,pro eo quod hodie operatus
21 es in me.*Et nunc quia fcio quod cer-
tiffimè

tūsm:è regnaturus sis, & habiturus in
manu tua regnum Israel: * iura mihi in 22
Dño, ne deleas semen meum post me,
neque auferas nomen meum de domo
patris mei. * Et iurauit Dauid Sauli. 23
Abiit ergo Saül in domū suā: & Dauid
& viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

Mortuus Samuel plangitur: Dauid Nabar victum neganti mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam mortuo Nabal in connubium accipit, simul & Achinoen, Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

||Eccl. 46. d. 23. Infrà 28. a. 3.

MOrtuus||est autem Samuel, & con- 1
gregatus est vniuersus Israel, & A
planxerunt eum, & sepelierunt eum in
domo sua in Ramatha. Consurgénsque
Dauid descendit in desertum Pharan.
*Erat autem vir quispiam in solitudine 2
Maon, & possessio eius in Carmelo, &
homo ille magnus nimis: erántque ei
oues tria millia, & millæ capræ: & acci-
dit vt tōderetur grex eius in Carmelo.
* Nomen autē viri illius erat Nabal: & 3
nomen vxoris eius Abigail, erátq; mu-
lier illa prudentissima & speciosa: por-
rò vir eius durus, & pessimus, & mali-
tiosus: erat autē de genere Caleb.*Cùm 4
ergo audisset Dauid in deserto quòd
tonderet Nabal gregē suum,*misit decē 5
iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Car-
melū, & venietis ad Nabal, & salutabi-
tis eum ex nomine meo pacificè.*Et di- 6
cetis: Sit fratribus meis, & tibi pax,& B
domui tuæ pax, & omnibus, quęcumque
habes, sit pax. * Audiui quòd tonderent 7
pastores tui, qui erant nobiscum in de-
serto: numquam eis molesti fuimus, nec
aliquando defuit quidquā eis de grege,
omni tempore quo fuerunt nobiscum
in Carmelo.* Interroga pueros tuos, & 8
indicabunt tibi. Nunc ergo inueniant
pueri tui gratiam in oculis tuis: in die
enim bona venimus, quodcumq; inue-
nerit manus tua, da seruis tuis, & filio
tuo Dauid.*Cúmq; venissent pueri Da- 9
uid, locuti sunt ad Nabal omnia verba
hæc ex nomine Dauid: & siluerūt.*Res- 10
pondens autem Nabal pueris Dauid, ait:
Quis est Dauid? & quis est filius Isai? ho-
die increuerunt serui qui fugiunt do-
minos suos.* Tollam ergo panes meos, 11
& aquas meas, & carnes pecorum, quæ
occidi tonsoribus meis, & dabo viris
quos nescio vnde sint? * Regressi sunt 12
itaquè pueri Dauid per viam suam, &
reuersi venerunt, & nuntiauerūt ei om-
nia verba quæ dixerat.*Tunc ait Dauid 13
pueris suis: Accingatur vnusquisque C
gladio suo. Et accincti sunt singuli gla-
diis suis, accinctúsq; est & Dauid ense
suo: & secuti sunt Dauid quasi quadrin-
genti viri: porrò ducenti remanserunt
ad sarcinas. * Abigail autē vxori Nabal 14
nuntiauit vnus de pueris suis, dicens:
Ecce Dauid misit nuntios de deserto, vt
benedicerent dño nostro: & auersatus
15 est eos,*homines isti, boni satis fuerunt
nobis, & nō molesti: nec quidquā ali-
quando periit omni tēpore, quo fuimus
16 conuersati cū eis in deserto:*pro muro
erant nobis tam in nocte quàm in die,
omnibus diebus quibus pauimus apud
17 eos greges. * Quam ob rem considera,
& recogita quid facias: quoniā cōpleta
est malitia aduersum virum tuū, & ad-
uersum domum tuam, & ipse est filius
18 Belial, ita vt nemo possit ei loqui. * Fe-
stinauit igitur Abigail, & tulit ducen-
tos panes, & duos vtres vini, & quinq;
D arietes coctos, & quinque sata polentæ,
& centū ligaturas vuæ passæ, & ducen-
tas massas caricarū, & posuit super asi-
19 nos:* dixítq; pueris suis: Præcedite me:
ecce ego post tergum sequar vos: viro
20 autē suo Nabal nō indicauit. * Cùm er-
go ascendisset asinum & descēderet ad
radices montis, Dauid & viri eius des-
cendebant in occursum eius: quibus &
21 illa occurrit.* Et ait Dauid: Verè frustra
seruaui omnia quæ huius erant in de-
serto, & non periit quidquam de cūctis
quæ ad eum pertinebant: & reddidit
22 mihi malum pro bono.*Hæc faciat Deus
inimicis Dauid, & hæc addat, si reli-
quero de omnibus quæ ad ipsū perti-
nēt, vsque manè, mingentē ad parietem.
23 *Cùm autē vidisset Abigail Dauid, festi-
nauit, & descendit de asino, & procidit
coram Dauid super faciē suam, & ado-
24 rauit super terram,* & cecidit ad pedes
eius, & dixit: In me sit, dñe mi, hæc ini-
quitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in
auribus tuis: & audi verba famulæ tuę.
25 * Ne ponat, oro, dominus meus rex cor
suum super virū istum iniquum Nabal:
quoniam secundùm nomen suū stultus
est, & stultitia est cum eo: ego autem
ancilla tua non vidi pueros tuos, dñe
26 mi, quos misisti. * Nunc ergo domine
E mi, viuit Dñs, & viuit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in sanguinem,
& saluauit manum tuā tibi: & nunc fiat
sicut Nabal inimici tui, & qui quærunt
27 Dño meo malum. * Quapropter suscipe
benedictionem hanc quam attulit an-
cilla tua tibi domino meo: & da pueris
28 qui sequuntur te dominum meū.*Aufer
iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim
faciet Dñs tibi domino meo domum
fidelem, quia prælia Dñi, domine mi, tu
præliaris: malitia ergo non inueniatur
29 in te omnibus diebus vitæ tuæ.*Si enim
surrexerit aliquando homo persequens
te, & quærens animā tuam, erit anima
domini mei custodita quasi in fascicu-
lo viuentium, apud Dñm Deum tuum,
porrò inimicorū tuorum anima rotabi-
tur, quasi in impetu & circulo fundæ.
* Cùm

* Cùm ergo fecerit Dñs tibi domino 30
meo omnia quæ locutus est bona de te
& constituerit te ducem super Israel, 31
non erit tibi hoc in singultũ,& in scru-
pulum cordis Dño meo, quòd effuderis
sanguinẽ innoxiũ, aut ipse te vltus fue-
ris:& cũ benefecerit Dñs domino meo, 32
recordaberis ancillæ tuæ.*Et ait Dauid F
ad Abigail Benedictus Dñs Deus Israel,
qui misit hodie te in occursum meum, 33
& benedictum eloquium tuum, * & be-
nedicta tu, quæ prohibuisti me hodie
ne irem ad sanguinem, & vlcisceret me 34
manu mea. * Alioquin viuit Dñs Deus
Israel,qui prohibuit me ne malũ facerẽ
tibi: nisi citò venisses in occursũ mihi,
non remansisset Nabal vsque ad lucem
matutinam,mingens ad parietẽ.*Susce- 35
pit ergo Dauid de manu eius omnia
quæ attulerat ei,dixitq; ei. Vnde pacifi-
cè in domum tuam,ecce audiui vocem
tuã,& honoraui faciẽ tuam.* Venit au- 36
tẽ Abigail ad Nabal: & ecce erat ei cõ-
uiuiũ in domo eius, quasi conuiuiũ re-
gis, & cor Nabal iucundum: erat enim
ebrius nimis: & non indicauit ei verbũ
pusillũ aut grande vsq; manè.* Dilucu- 37
lo autẽ cùm digessisset vinum Nabal,in- G
dicauit ei vxor sua verba hæc,& emor-
tuũ est cor eius intrinsecus:& factus est
quasi lapis. * Cúmq; pertransissent decẽ 38
dies, percussit Dñs Nabal, & mortuus
est.* Quod cùm audisset Dauid mortuũ 39
Nabal,ait: Benedictus Dñs,qui iudica-
uit causam opprobrij mei de manu Na-
bal,& seruum suũ custodiuit à malo, &
malitiam Nabal reddidit Dñs in caput
eius. Misit ergo Dauid,& locutus est ad
Abigail,vt sumeret eam sibi in vxorem.
*Et venerunt pueri Dauid ad Abigail in 40
Carmelum,& locuti sunt ad eam,dicen-
tes:Dauid misit nos ad te, vt accipiat te
sibi in vxorem.* Quæ consurgens ado- 41
rauit prona in terrã,& ait:Ecce famula
tua sit in ancillã, vt lauet pedes seruo-
rũ Dñi mei. * Et festinauit, & surrexit 42
Abigail,& ascẽdit super asinũ.& quinq;
puellæ ierũt cum ea,pedisse quæ eius &
secuta est nũtios Dauid:& facta est illi
vxor,*Sed & Achinoã accepit Dauid de 43
Iezrael:& fuit vtraq;vxor eius.*Saül au- 44
tẽ dedit Michol filiã suã, vxorẽ Dauid,
Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAP. XXVI.

Dauid à Ziphæis apud Saül proditus hastam & scyphum dormienti Saül abstulit; quod agnoscens Saül, culpam fatetur, reuocatoque Dauidi securitatem pollicetur.

|| Sup. 23. c. 29.

ET venerunt Ziphæi ad Saül, in Ga- 1
baa,dicentes:Ecce,Dauid abscondi- A
tus est in calle Hachila, quæ est ex ad-
uerso solitudinis. * Et surrexit Saul, & 2
descendit in desertum Ziph, & cum eo
tria millia virorum de electis Israel, vt
3 quæreret Dauid in deserto Ziph. * Et
castrametatus est Saül in Gabaa Hachi-
la, quæ erat ex aduerso solitudinis in
via: Dauid autem habitabat in deserto.
Videns autem quod venisset Saül post
4 se in desertum, * misit exploratores, &
didicit quòd illuc venisset certissimè.
5 * Et surrexit Dauid clam, & venit ad
locum vbi erat Saül: cúmque vidisset
locum, in quo dormiebat Saül, & Ab-
ner filius Ner: princeps militiæ eius, &
Saulem dormientem in tentorio, & re-
6 liquum vulgus per circuitum eius,* ait
Dauid ad Achimelech Hethæũ, & Abi-
sai filium Saruiæ, fratrem Ioab,dicens:
Quis descendet mecum ad Saül in ca-
stra? Dixitque Abisai: Ego descendam
7 tecum.* Venerunt ergo Dauid & Abisai
ad populum nocte, & inuenerunt Saül
iacentem & dormientem in tentorio,&
hastam fixam in terra ad caput eius:
B Abner autem & populum dormientes
8 in circuitu eius. * Dixitque Abisai ad
Dauid:Conclusit Deus inimicum tuum
hodie in manus tuas: nunc ergo perfo-
diam eum lancea in terra, semel, & se-
9 cundo opus non erit. * Et dixit Dauid
ad Abisai: Ne interficias eum: quis
enim extendet manum suam in Christũ
10 Dñi, innocens erit? * Et dixit Dauid:
Viuit Dñs,quia nisi Dñs percusserit eũ,
aut dies eius venerit vt moriatur, aut
11 in prælium descendens perierit: * pro-
pitius sit mihi Dominus ne extendam
manum meam in Christum Dñi: nunc
igitur tolle hastam, quæ est ad caput
eius, & scyphum aquæ, & abeamus.
12 * Tulit igitur Dauid hastam & scyphum
aquæ, qui erat ad caput Saül, & abie-
runt & non erat quisquam, qui vide-
ret,& intelligeret, & euigilaret,sed om-
nes dormiebant,quia sopor Domini ir-
13 ruerat super eos. * Cúmque transisset
Dauid ex aduerso, & stetisset in vertice
montis de longè, & esset grande inter-
14 uallum inter eos, * clamauit Dauid ad
populum, & ad Abner filium Ner, di-
cens: Nónne respondebis Abner?Et res-
pondens Abner,ait: Quis es tu,qui cla-
15 mas,& inquietas regem? * Et ait Dauid
ad Abner: Numquid non vir tu es? &
quis alius similis tui in Israel? quare
ergo non custodisti Dñm tuum regem?
ingressus est enim vnus de turba, vt in-
16 terficeret regem, Dñm tuum.* Non est
bonũ hoc,quod fecisti: viuit Dñs,quo-
niam filij mortis estis vos, qui non cu-
stodistis Dñm vestrum, Christum Dñi:
nunc ergo vide vbi sit hasta regis,& vbi
sit scyphus aquæ,qui erat ad caput eius.
17 * Cognouit autem Saül vocem Dauid,
& dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi
Dauid, & ait Dauid: Vox mea Dñe mi
18 rex.* Et ait: Quam ob causam dominus
meus persequitur seruum suum? Quid
feci?

fecī? aut quod est malum in manu mea? 19
Nunc ergo audi, oro, domine mi rex,
verba serui tui: Si Dominus incitat te
aduersum me, odoretur sacrificium: si
autem filij hominum, maledicti sunt in
conspectu Domini: qui eiecerunt me
hodie, vt non habitem in hæreditate D
Dñi, dicentes: Vade, serui diis alienis.* 20
Et nunc nō effundatur sanguis meus in
terrā coram Dño: quia egressus est rex
Israël vt quærat pulicem vnū, sicut per-
sequitur perdix in montibus. * Et ait 21
Saul: Peccaui, reuertere fili mi Dauid:
nequaquam enim vltrà tibi malefaciā,
eò quòd pretiosa fuerit anima mea in
oculis tuis hodie: apparet enim quòd
stultè egerim, & ignorauerim multa ni-
mis.* Et respōdens Dauid, ait: Ecce ha- 22
sta regis: transeat vnus de pueris regis,
& tollat eam. * Dominus autem retri- 23
buet vnicuique, secundùm iustitiam
suam & fidem: tradidit enim te Domi-
nus hodie in manū meam, & nolui ex-
tendere manum meā in Christum Do-
mini. * Et sicut magnificata est anima 24
tua hodie in oculis meis, sic magnifice-
tur anima mea in oculis Dñi, & libe-
ret me de omni angustia. * Ait ergo 25
Saül ad Dauid: Benedictus tu fili mi Da-
uid, & quidem faciens facies, & potens
poteris. Abiit autem Dauid in viam suā,
& Saul reuersus est in locum suum.

CAP. XXVII.

Dauid apud Achis profugus, vrbem Siceleg ab eo obtinuit, qua ex eo facta est in hareditatem regum Iuda, vnde plurimas agebat pradas imponens regi Achis.

Et ait Dauid in corde suo: Aliquan- 1
do incidam vna die in manus Saul: A
nónne melius est vt fugiam, & saluer
in terra Philisthinorum, vt desperet
Saul, cessétque me quærere in cunctis
finibus Israël: fugiam ergo manus eius.
* Et surrexit Dauid, & abiit ipse, & sex- 2
centi viri cum eo, ad Achis filiū Maoch
regem Geth. * Et habitauit Dauid cum 3
Achis in Geth, ipse & viri eius; vir &
domus eius: & Dauid, & duæ vxores
eius, Achinoam Iezraelitis, & Abigail
vxor Nabal Carmeli. * Et nuntiatum est 4
Sauli, quòd fugisset Dauid in Geth, & B
non addidit vltrà quærere eum. * Dixit 5
autem Dauid ad Achis: Si inueni gra-
tiam in oculis tuis, detur mihi locus in
vna vrbium regionis huius, vt habitem
ibi: cur enim manet seruus tuus in ciui-
tate regis tecum? * Dedit itaque ei 6
Achis in die illa Siceleg: propter quam
causam facta est Siceleg regum Iuda,
vsque in diem hanc. * Fuit autem nume- 7
rus dierum, quibus habitauit Dauid in
regione Philisthinorum, quatuor men-
sium. * Et ascendit Dauid, & viri eius, & 8
agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, C
& de Amalechitis: hi enim pagi habita-
bantur in terra antiquitus, euntibus Sur
9 vsque ad Terram Ægypti. * Et percutie-
bat Dauid omnem terram, nec relin-
quebat viuentem virum & mulierem:
tollénsque oues, & boues, & asinos, &
camelos, & vestes, reuertebatur, & ve-
10 niebat ad Achis. * Dicebat autem ei A-
chis: In quē irruisti hodie? Respondebat
Dauid. Contra meridiē Iudæ, & contra
D meridiem Ierameel, & contra meridiem
11 Ceni. * Virum & mulierem non viui-
ficabat Dauid, nec adducebat in Geth, di-
cens. Ne forrè loquātur aduersum nos:
Hæc fecit Dauid: & hoc erat decretum
illi omnibus diebus quibus habitauit in
12 regione Philisthinorum. * Credidit ergo
Achis Dauid, dicens: Multa mala ope-
ratus est contra populum suum Israel:
erit igitur mihi seruus sempiternus.

CAP. XXVIII.

Philisthai contra Saul armantur, ad quod bellum Dauid pollicetur fidem Achis. Saul occisis Magis, Pythonissam consulit, suscitari iubens Samuelem, à quo suam suorúmque proximam mortem didicit.

1 Factum est autem in diebus illis, cō-
A gregauerunt Philisthiim agmina sua
vt præpararentur ad bellum contra Is-
raël: dixítque Achis ad Dauid. Sciens
nunc scito, quoniam mecum egredieris
2 in castris tu, & viri tui. * Dixítque Da-
uid ad Achis: Nunc scies quæ facturus
est seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid:
Et ego custodem capitis mei ponam te
3 cunctis diebus. * || Samuel autem mor- || Sup. 25. a. 1
tuus est, planxítque eum omnis Israël, Eccli.
& sepelierunt eum in Ramatha vrbe 46. d.
sua. Et Saul abstulit magos & hariolos 23.
4 de terra, * Congregatique sunt Phili-
sthiim, & venerunt, & castrametati
sunt in Sunam: congregauit autem &
Saul vniuersum Israël, & venit in Gel-
5 boë. * Et vidit Saul castra Philisthiim,
6 & timuit, & expauit cor eius nimis. *
B Consuluítque Dominum, & non respō-
dit ei, neque per somnia, neque per sa-
7 cerdotes, neque per prophetas. * Dixít-
que Saul seruis suis: Quærite mihi mu-
lierem habentem ||pythonem, & vadam || Leu.
ad eam, & sciscitabor per illam. Et di- 20. d.
xerunt serui eius ad eum: Est mulier 27.
8 pythonem habens in Endor. * Mutauit Deut.
ergo habitum suum; vestitúsque est aliis 18. b.
vestimentis, & abiit ipse, & duo viri cū 11.
eo, venerúntque ad mulierē nocte, & ait Act.
illi: Diuina mihi in pythone, & suscita 16. c.
9 mihi quē dixero tibi. * Et ait mulier ad 16.
eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul,
& quomodo eraserit magos, & hario-
los de terra: quare ergo insidiaris ani-
10 mæ meæ, vt occidar. * Et iurauit ei Saul
in Dño, dicens: Viuit Dñs, quia nō eue-
niet tibi quidquam mali propter hanc
rem:

rem.*Dixítque ei mulier:Quē suscitabo 11
tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.
* Cum autem vidisset mulier Samuelē, 12
exclamauit voce magna, & dixit ad
Saul:Quare imposuisti mihi?Tu es enim
Saul. *Dixítq;ei rex: Noli timere:quid 13
vidisti? Et ait mulier ad Saul:Deos vidi
ascendentes de terra. * Dixítq; ei:Qua- 14
lis est forma eius? Quæ ait: Vir senex C
ascendit, & ipse amictus est pallio. Et
intellexit Saul quòd Samuel esset, &
inclinauit se super faciem suam in ter-
ra, & adorauit. * Dixit autem Samuel 15
||Eccl. ad Saül: || Quare inquietasti me vt su-
46. d. scitarer? Et ait Saul:Coarctor nimis:si-
23. quidem Philisthiim pugnant aduersum
me, & Deus recessit à me, & exaudire
me noluit, neque in manu propheta-
rum:neque per somnia:vocaui ergo te,
vt ostenderes mihi quid faciam. *Et ait 16
Samuel: Quid interrogas me;cum Dñs
recesserit à te, & transierit ad æmulum
tuum? *Faciet enim tibi Dñs sicut locu- 17
tus est in manu mea, & scindet regnum
tuum de manu tua, & dabit illud pro-
ximo tuo Dauid: * quia non obedisti 18
voci Dñi, neque fecisti irā furoris eius
in Amalec: idcircò quod pateris, fecit
tibi Dñs hodie. * Et dabit Dñs etiam 19
Israël tecum in manus Philisthiim:cras D
autem tu & filij tui mecum eritis: sed
& castra Israel tradet Dñs in manus
Philisthiim.*Statímq; Saul cecidit por- 20
rectus in terram:extimuerat enim ver-
ba Samuelis, & robur non erat in eo,
quia non comederat panem tota die
illa. * Ingressa est itaque mulier illa ad
Saül, (conturbatus enim erat valde) 21
dixítque ad eum: Ecce obediuit ancilla
tua voci tuæ, & posui animam meam
in manu mea: & audiui sermones tuos,
quos locutus es ad me. * Nunc igitur 22
audi & tu vocem ancillæ tuæ, & po-
nam coram te buccellam panis, vt co-
medens conualescas, & possis iter age-
re. * Qui renuit,& ait: Non comedam. 23
Coëgerunt autem eum serui sui & mu-
lier, & tandem audita voce eorum sur-
rexit de terra, & sedit super lectum.* 24
Mulier autem illa habebat vitulum pa-
scualem in domo, & festinauit,& occi-
dit eum: tollénsque farinam, miscuit
eam, & coxit azyma, * & posuit ante 25
Saul & ante seruos eius. Qui cùm co-
medissent, surrexerunt, & ambulaue-
runt per totam noctem illam.

CAPVT XXIX.

Dauid cum Philisthæis aduersus Israel proficiscens remittitur, quia metuebant principes ne in prælio fieret ipsis aduersarius.

Congregata sūt ergo Philisthiim vni- 1
uersa agmina in Aphec:sed & Israël A
castrametatus est super fontē, qui erat
in Iezrahel. * Et satrapæ quidem Phili- 2
sthiim incedebant in centuriis & milli-
bus: Dauid autem & viri eius erant in
3 nouissimo agmine cum Achis. * Dixe-
rúntq; principes Philisthiim ad Achis:
Quid sibi volūt Hebræi isti?Et ait Achis
ad principes Philisthiim. Num ignora-
tis Dauid, qui fuit seruus Saul regis
Israel, & est apud me multis diebus,vel
annis,& non inueni in eo quidquam,ex
die qua transfugit ad me, vsque ad diē
4 hanc? *||Irati sunt autem aduersus eum ||1.Par.
B principes Philisthiim, & dixerūt ei:Re- 12. d.
uertatur vir iste, & sedeat in loco suo, 29.
in quo constituisti eum, & non descen-
dat nobiscum in prælium,ne fiat nobis
aduersarius,cū prœliari cœperimus:quo
modo enim aliter poterit placare do-
5 minum suum,nisi in capitibus nostris? *
Nónne iste est Dauid, cui cantabant in
choris,dicentes: Percussit Saul in mil-
libus suis, & Dauid in decem millibus
6 suis? *Vocauit ergo Achis Dauid,& ait
C ei:Viuit Dñs,quia rectus es tu & bonus
in conspectu meo:& exitus tuus, & in-
troitus tuus mecum est in castris:& non
inueni in te quidquam mali ex die qua
venisti ad me,vsq;in diē hāc: sed satra-
7 pis nō places. * Reuertere ergo,& vade
in pace:& nō offendas oculos satraparū
8 Philisthiim.*Dixitque Dauid ad Achis:
Quid enim feci,& quid inuenisti in me
seruo tuo,à die qua fui in cōspectu tuo
D vsq; in diē hanc, vt non veniā & pugnē
9 contra inimicos dñi mei regis? *Respō-
dens autē Achis, locutus est ad Dauid:
Scio quia bonus es tu in oculis meis,
sicut Angelus Dei: sed principes Phili-
sthinorum dixerunt: Non ascendet no-
10 biscum in præliū. *Igitur consurge ma-
ne tu, & serui dñi tui, qui venerunt te-
cum:& cùm de nocte surrexeritis, &
11 cœperit dilucescere, pergite. *Surrexit
itaque de nocte Dauid ipse & viri eius,
vt proficiscerētur mane, & reuerteren-
tur ad Terram Philisthiim: Philisthiim
autem ascenderunt in Iezrahel.

CAPVT XXX.

Absente Dauid, Amalecitæ Siceleg incenderant ablata præda, quos Dauid persequens occidit, recepta præda, quam singulis sociis ex æquo diuisit, etiam iis qui ad sarcinas lassi remanserant.

1 CVmque||venissent Dauid & viri eius ||1.Par.
A in Siceleg die tertia, Amalecitæ 12. d.
impetū fecerant ex parte australi in Si- 29.
celeg:& percusserant Siceleg,& succen-
2 derant eam igni. *Et captiuas duxerant
mulieres ex ea,à minimo vsque ad ma-
gnum:& non interfecerant quemquam,
sed secum duxerant, & pergebant iti-
3 nere suo. * Cùm ergo venissent Dauid
& viri eius ad ciuitatem, & inuenissent
eam succensam igni, & vxores suas, &
filios suos,& filias ductas esse captiuas:
4 * leuauerunt Dauid & populus qui erat
cum

cum eo voces suas,& planxerunt donec B
deficerent in eis lacrymæ.*Siquidem & 5
duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fue-
runt, Achinoam Iezrahelites, & Abigail
vxor Nabal Carmeli.*Et contristatus est 6
Dauid valde: volebat enim eum populus
lapidare, quia amara erat anima vnius-
cuiusque viri super filiis suis & filiabus:
confortatus est autẽ Dauid in Dño, Deo
suo. *Et ait ad Abiathar sacerdotem fi- 7
lium Achimelech: Applica ad me ephod.
Et applicauit Abiathar ephod ad Dauid,
*& consuluit Dauid Dñm, dicens. Perse- 8
quar latrunculos hos,& comprehẽdam
eos, annon? Dixítque ei Dñs: Perseque-
re; absq; dubio enim comprehẽdes eos,
& excuties prædam.* Abiit ergo Dauid 9
ipse, & sexcenti viri qui erant cum eo, C
& venerunt vsque ad Torrentem Besor:
& lassi quidam substiterunt.*Persecutus 10
est autem Dauid ipse, & quadringenti
viri: substiterãt enim ducenti, qui lassi
transire non poterãt Torrentem Besor.
*Et inuenerunt virum Ægyptiũ in agro, 11
& adduxerunt eum ad Dauid: dederúnt-
que ei panem vt comederet, & biberet
aquam, * sed & fragmen massæ carica- 12
rum, & duas ligaturas vuæ passæ. Quæ
cùm comedisset, reuersus est spiritus
eius,& refocillatus est: non enim come-
derat panẽ, neque biberat aquam, tribus
diebus,& tribus noctibus.*Dixit itaque 13
ei Dauid: Cuius es tu? vel vnde?& quo
pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego sum,
seruus viri Amalecitæ, dereliquit autem D
me Dñs meus, quia ægrotare cœpi nu-
diustertius.*Siquidem nos erupimus ad 14
australem plagam Cerethi, & contra
Iudam,& ad meridiem Caleb,& Siceleg
succendimus igni.* Dixítque ei Dauid: 15
Potes me ducere ad cuneum istum? Qui
ait: Iura mihi per Deum, quòd nõ occi-
das me, & non tradas me in manus dñi
mei,& ego ducam te ad cuneum istum:
Et iurauit ei Dauid. * Qui cùm duxisset 16
eum, ecce illi discumbebant super faciẽ
vniuersæ terræ, comedentes & bibentes,
& quasi festũ celebrãtes diẽ, pro cuncta
præda,& spoliis quæ ceperant de Terra
Philisthiim, & de Terra Iuda. * Et per- 17
cussit eos Dauid à vespere vsque ad ve- E
speram alterius diei,& non euasit ex eis
quisquam, nisi quadringenti viri adoles-
centes, qui ascenderunt camelos, & fu-
gerant. * Eruit ergo Dauid omnia quæ 18
tulerant Amalecitæ,& duas vxores suas
eruit. * Nec defuit quidquam à paruo 19
vsque ad magnũ, tam de filiis quàm de
filiabus,& de spoliis, & quæcumque ra-
puerant, omnia reduxit Dauid.* Et tulit 20
vniuersos greges & armenta,& minauit
ante faciem suam, dixerúntque: Hæc est
præda Dauid. * Venit autem Dauid ad 21
ducentos viros, qui lassi substiterãt: nec
sequi potuerant Dauid, & residere eos
F iusserat in Torrente Besor: qui egressi
sunt obuiam Dauid, & populo qui erat
cum eo. Accedens autẽ Dauid ad popu-
22 lũ, salutauit eos pacificè. * Respondéns-
que omnis vir pessimus & iniquus, de
viris qui ierant cum Dauid, dixit: Quia
non venerunt nobiscum, non dabimus
eis quidquam de præda, quam eruimus:
sed sufficiat vnicuíque vxor sua & filij:
23 quos cum acceperint, recedant.* Dixit
autem Dauid: Non sic facietis fratres
mei, de his quæ tradidit nobis Dñs, &
custodiuit nos,& dedit latrunculos, qui
eruperant aduersum nos, in manus no-
24 stras: * nec audiet vos quisquam super
G sermone hoc: æqua enim pars erit des-
cendentis ad prælium,& remanentis ad
25 sarcinas, & similiter diuident.*Et factũ
est hoc ex die illa,& deinceps constitu-
tum & præfinitum,& quasi lex in Israel
26 vsque in diem hanc. * Venit ergo Da-
uid in Siceleg, & misit dona de præda
senioribus Iuda proximis suis, dicens:
Accipite benedictionem de præda ho-
27 stium Domini: * His, qui erant in Be-
thel, & qui in Ramoth ad Meridiem, &
28 qui in Iether,*& qui in Aroër,& qui in
29 Sephamoth,& qui in Esthamo, * & qui
in Rachal, & qui in vrbibus Ierameel,
30 & qui in vrbibus Ceni,* qui in Arama,
& qui in lacu Asan, & qui in Athach,
31 * & qui in Hebron, & reliquis qui
erant in his locis, in quibus commora-
tus fuerat Dauid ipse, & viri eius.

CAP. XXXI.

Saul cum filiis in pugna cæsi, corpus truncato capite in muro Bethsan suspenditur, armáque eius in templo Astaroth: viri autem Iabes, ablatis Saul ac filiorum eius corporibus iuxta Iabes ea sepelierunt.

1 PHilisthiim autem pugnabant aduer-
A sum Israel: & fugerunt viri Israel
ante faciem Philisthiim, & ceciderunt
2 interfecti in monte Gelboë. * || Irrue- || 1.
rúntque Philisthiim in Saul,& in filios Par.
eius,& percusserunt Ionatham, & Abi- 10.a.3
3 nadab,& Melchisua, filios Saul,* totúm-
que pondus prælij versum est in Saul:
& consecuti sunt eum viri sagittarij, &
vulneratus est vehementer à sagittariis.
4 ||* Dixítque Saul ad armigerum suum: || 1.
Euagina gladiũ tuum,& percute me: ne Par.
fortè veniant incircumcisi isti,& inter- 10. b.
B ficiant me, illudentes mihi. Et noluit ar- 4.
miger eius: fuerat enim nimio terrore
perterritus, arripuit itaque Saul gladiũ,
5 & irruit super eum.*Quod cum vidisset
armiger eius, videlicet quòd mortuus
esset Saul, irruit etiám ipse super gla-
6 dium suum, & mortuus est cum eo.
*Mortuus est ergo Saul,& tres filij eius,
& armiger illius,& vniuersi viri eius in
7 die illa pariter. * Videntes autem viri
C Israel, qui erant trans vallem, & trans

Iordanem,quòd fugissent viri Israelitæ,
& quòd mortuus esset Saul, & filij eius
reliquerunt ciuitates suas, & fugerunt :
venerúntque Philisthiim , & habitaue-
runt ibi.* Facta autem die altera, vene- 8
runt Philisthiim, vt spoliarent interfe-
ctos , & inuenerunt Saul & tres filios
eius iacentes in monte Gelboe.*Et præ- 9
ciderunt caput Saul,& spoliauerũt eum
armis : & miserunt in Terram Philisthi-
norum per circuitum , vt annuntiare-
tur in templo idolorum , & in populis.
*Et posuerunt arma eius in templo 10
Astaroth,corpus verò eius suspenderunt D
|| 2. in muro Bethsan. * || Quòd cum audis- 11
Reg.1. sent habitatores Iabes Galaad,quæcum-
a.4. que fecerant Philisthiim Saul.*Surrexe- 12
runt omnes viri fortissimi , & ambula-
uerunt tota nocte , & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius, de mu-
ro Bethsan : venerúntq; Iabes Galaad,
& combusserunt ea ibi : * & tulerunt 13
ossa eorum , & sepelierunt in nemore
Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.

LIBER SECVNDVS
Samuelis, quem nos secundum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

Dauid occiso nuncio, qui se Saulem occidisse dicebat, scißis vestibus deflet eum cum cæteris occisis, ieiunans ac præcipiens vt filios Iudæ docerent arcum.

FACTVM est autem, postquam 1
mortuus est Saul, vt Dauid re- A
uerteretur à cæde Amalec , &
maneret in Siceleg duos dies. * In die 2
autem tertia, apparuit homo & veniens
de castris Saul,veste cõscissa,& puluere
conspersus caput : & vt venit ad Dauid,
cecidit super faciem suam, & adorauit.
*Dixitque ad eum Dauid : Vndè venis? 3
Qui ait ad eum : De castris Israel fugi.
*Et dixit ad eum Dauid : Quod est ver- 4
bum quod factum est?indica mihi. Qui
ait : Fugit populus ex prælio, & multi
corruentes è populo mortui sunt : sed
& Saul & Ionathas filius eius interi-
erunt. * Dixitque Dauid ad adolescen-
tem , qui nuntiabat ei : Vnde scis, quia 5
mortu9 est Saul, & Ionathas filius eius?
* Et ait adolescens , qui nuntiabat ei : 6
Casu veni in montem Gelboë , & Saul
incumbebat super hastam suam : porrò
currus & equites appropinquabant ei,
* & conuersus post tergum suum , vi- 7
dénsque me, vocauit. Cui cùm respon- B
dissem : adsum : * dixit mihi. Quisnam 8
es tu? Et aio ad eum : Amalecites ego
9 sum.* Et locutus est mihi:Sta super me,
& interfice me:quoniã tenent me angu-
stiæ,& adhuc tota anima mea in me est.
10 *Stánsq; super eum,occidi illum,sciebã
enim quòd viuere,non poterat post rui-
nam:& tuli diadema quòd erat in capi-
te eius:& armillam de brachio illius,&
11 attuli ad te Dñm meum huc.*Apprehẽ-
dens autem Dauid vestimenta sua sci-
dit , omnésque viri qui erant cum eo:
12 * & planxerunt, & fleuerunt, & ieiuna-
uerunt vsque ad vesperam super Saul,&
super Ionathã filium eius, & super po-
pulum Dñi, & super domum Israel , eo
13 quòd corruissent gladio.*Dixitque Da-
uid ad iuuenẽ qui nuntiauerat ei:Vnde
es tu?Qui respondit : filius hominis ad-
14 uenæ Amalecitæ ego sum.* Et ait ad eũ
C Dauid : || Quare non timuisti mittere ||Psal.
manũ tuam vt occideres Christum Dñi? 104.
15 * vocánsq; Dauid vnum de pueris suis, b.15.
ait:Accedens irrue in eum.Qui percussit
16 illum , & mortuus est. * Et ait ad eum
Dauid : Sanguis tuus super caput tuum :
os enim tuum locutũ est aduersum te,
17 dicẽs:Ego interfeci Christũ Dñi.*Plan-
xit autem Dauid planctum huiuscemo-
di super Saul,& super Ionatham filium
18 eius,(*& præcepit vt docerent filios Iu-
da arcum:sicut scriptum est in libro Iu-
storum.)Et ait:Considera Israel pro his
qui mortui sunt super excelsa tua vul-
19 nerati. * Inclyti , Israel , super montes
tuos interfecti sunt : quo modo cecide-
20 rũt fortes?* Nolite annuntiare in Geth,
D neque annuntietis in compitis Ascalo-
nis:ne fortè lætentur filiæ Philisthiim,
ne exultent filiæ incircumcisorum.
21 * Montes Gelboë , nec ros , nec pluuia
veniant super vos, neq; sint agri primi-
tiarũ:quia ibi abiectus est clypeus for-
tium, clypeus Saul, quasi non esset vn-
22 ctus oleo. * A sanguine interfectorum
ab adipe fortium,sagitta Ionathæ num-
quam rediit retrorsum , & gladius Saul
23 non est reuersus inanis. * Saul & Iona-
tas amabiles , & decori in vita sua , in
morte quoq; non sunt diuisi:aquilis ve-
24 lociores , leonibus fortiores.* Filiæ Is-
rael super Saul flete , qui vestiebat suo
coccino in deliciis,qui præbebat orna-
25 menta aurea cultui vestro. * Quomodo
ceciderunt fortes in prælio?Ionathas in
26 excelsis tuis occisus est. * Doleo super
te frater mi Ionatha decore nimis , &
amabilis super amorem mulierum. Si-
cut mater vnicum amat filium suum;ita
27 ego te diligebam. * Quo modo cecide-
runt robusti & perierunt arma bellica.

CAP. II.

Dauid in Hebron super Iuda in regem vnctus viros Iabes Galaad ob Saul sepulturam commendat: Isboseth verò in regem super Israel vnctio grauem peperit seditionem ac pugnam.

Igitur

IGitur post hæc cõsuluit Dauid Dñm, 1
dicens: Num ascendã in vnã de ciui- A
tatibus Iuda? Et ait Dñs ad eum: Ascen-
de. Dixitque Dauid: Quò ascendam? Et
respondit ei: In Hebron. *Ascendit ergo 2
Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam
Iezraëlites, & Abigail vxor Nabal Car-
meli: *sed & viros, qui erant cum eo, 3
duxit Dauid singulos cum domo sua: &
‖ Mac. 2.f.57. manserunt in oppidis Hebron. * ‖ Ve- 4
nerúntq; viri Iuda, & vnxerunt ibi Da-
uid, vt regnaret super domum Iuda. Et
nuntiatũ est Dauid, quòd viri Iabes Ga-
laad sepelissent Saul. *Misit ergo Dauid 5
nuntios ad viros Iabes Galaad, dixitque
ad eos: Benedicti vos Dño, qui fecistis
misericordiã hanc cũ Dño vestro Saül,
& sepelistis eum. *Et nunc retribuet vo- 6
bis quidem Dñs misericordiã & verita- B
tem: sed & ego reddã gratiam, eo quòd
fecistis verbũ istud. *Confortentur ma- 7
nus vestræ, & estote filij fortitudinis: li-
cèt enim mortuus sit Dñs vester Saul,
tamen me vnxit domus Iuda in regem
sibi. *Abner autem filius Ner, princeps 8
exercitus Saul, tulit Isboseth filiũ Saul,
& circũduxit eum per castra, *regémq; 9
cõstituit super Galaad & super Gessuri,
& super Iezraël, & super Ephraim, &
super Benjamin, & super Israël vniuer-
sum. *Quadraginta annorum erat Isbo- 10
seth filius Saul, cùm regnare cœpisset
super Israël, & duobus annis regnauit:
sola autẽ domus Iuda sequebatur Da- C
uid. *Et fuit numerus dierũ, quos com- 11
moratus est Dauid, imperans in Hebron
super domum Iuda, septem annorum, &
sex mensium. *Egressúsque est Abner 12
filius Ner, & pueri Isboseth filij Saül, de
castris in Gabaon. *Porrò Ioab filius 13
Saruiæ, & pueri Dauid egressi sunt, &
occurrerũt eis iuxta piscinam Gabaon.
Et cùm in vnum cõuenissent, è regione
sederunt: hi ex vna parte piscinæ, & illi
ex altera. *Dixitque Abner ad Ioab: Sur- 14
gant pueri, & ludant coram nobis. Et
respondit Ioab: surgant. *Surrexerunt 15
ergo, & transierunt numero duodecim
de Bẽjamin ex parte Isboseth filij Saul,
& duodecim de pueris Dauid. *Appre- 16
hensóque vnusquisque capite comparis D
sui, defixit gladium in latus contrarij,
& ceciderunt simul: vocatúmque est
nomen loci illius: Ager robustorum, in
Gabaon. *Et ortũ est bellum durum sa- 17
tis in die illa: fugatúsque est Abner, &
viri Israël, à pueris Dauid. *Erant autẽ 18
ibi tres filij Saruiæ, Ioab, & Abisai, &
Asaël: porrò Asaël cursor velocissimus
fuit, quasi vnus de capreis quæ morãtur
in siluis. *Persequebatur autẽ Asael Ab- 19
ner, & non declinauit ad dexterã neque
ad sinistram omittens persequi Abner.
*Respexit itaque Abner post tergum 20
suũ, & ait: Tune es Asaël? Qui respondit:
21 Ego sum. *Dixitque ei Abner: Vade ad
E dexteram, siue ad sinistrã, & apprehende
vnũ de adolescentibus, & tolle tibi spo-
lia eius. Noluit autem Asael omittere
22 quin vrgeret eum. *Rursúmq; locutus est
Abner ad Asael: Recede, noli me sequi,
ne cõpellar confodere te in terrã, & le-
uare non potero faciem meam ad Ioab
23 fratrem tuum. *Qui audire contempsit,
& noluit declinare: percussit ergo eum
Abner auersa hasta in inguine & trans-
fodit, & mortuus est in eodem loco, om-
nésque qui transibant per locum illum,
in quo ceciderat Asael, & mortuus erat,
24 subsistebant. *Persequentibus autem
F Ioab & Abisai fugientem Abner, sol oc-
cubuit: & venerũt vsq; ad Collem aquæ
ductus, qui est ex aduerso vallis itine-
25 ris deserti in Gabaon. *Congregatique
sunt filij Benjamin ad Abner: & conglo-
bati in vnum cuneum, steterunt in sum-
26 mitate tumuli vnius. *Et exclamauit
Abner ad Ioab & ait: Num vsque ad in-
ternecionem tuus mucro desæuiet? an
ignoras quòd periculosa sit desperatio?
vsquequò non dicis populo, vt omittat
27 persequi fratres suos? *& ait Ioab: Vi-
uit Dominus, si locutus fuisses, manè
recessisset populus persequens fratrem
28 suum. *Insonuit ergo Ioab buccina, &
G stetit omnis exercitus, nec persecuti
sunt vltrà Israël, neque iniere certa-
29 men. *Abner autem & viri eius abie-
runt per campestria, tota nocte illa: &
transierunt Iordanem, & lustrata omnĩ
30 Beth-horon venerunt ad castra. *Porrò
Ioab reuersus, omisso Abner, congre-
gauit omnem populum: & defuerunt
de pueris Dauid decem & nouem viri
31 excepto Asaële. *Serui autem Dauid
percusserunt de Benjamin, & de viris
qui erant cum Abner, trecentos sexa-
32 ginta, qui & mortui sunt. *Tulerúnt-
que Asael, & sepelierunt eum in sepul-
chro patris sui in Bethlehem: & ambu-
lauerunt tota nocte Ioab & viri qui
erant cum eo, & in ipso crepusculo
peruenerunt in Hebron.

CAPVT III.

Abner iratus regi Isboseth fœdus init cum Dauid, & reducta Michol, dum congregaret Israelitas ad Dauid, occiditur a Ioab, cui Dauid iratus amare deflet Abner.

1 FActa est ergo longa cõcertatio inter
A domum Saul, & inter domũ Dauid:
Dauid proficiscens, & semper seipso ro-
bustior, domus autem Saul decrescens
2 quotidie. *‖Natique sunt filij Dauid in ‖ 1. Par 3. a.1.
Hebron: fuitque primogenitus eius Am-
3 non de Achinoam Iezraelitide. *Et post
eum Cheleab de Abigail vxore Nabal
Carmeli: porrò tertius Absalom, filius
Maacha filiæ Tolmæ regis Gessur. *
4 Quártus autem Adonias, filius Haggith:

& quintus Saphatia filius Abital. *Sex- 5
tus quoq; Iethraam, de Egla vxore Da-
uid:hi nati sunt Dauid in Hebrō. *Cùm 6
ergo esset prælium inter domū Saul &
domū Dauid, Abner filius Ner regebat
domū Saul.*Fuerat autem Sauli concu- 7
bina nomine Respha, filia Aia. Dixit- B
que Isboseth ad Abner:*Quare ingressus 8
es ad concubinam patris mei?quia ira-
tus nimis propter verba Isboseth, ait:
Nūquid caput canis ego sum aduersum
Iudam hodie,qui fecerim misericordiā
super domum Saül patris tui, & super
fratres & proximos eius,& non tradidi
te in manus Dauid, & tu requisisti in
me quod argueres pro muliere hodie?
*Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat 9
ei,nisi quomodo iurauit Dn̄s Dauid,sic
faciam cum eo, *vt trāsferatur regnum 10
de domo Saul, & eleuetur thronus Da-
uid super Israël,& super Iudam, à Dan
vsque Bersabee. *Et non potuit respon- 11
dere ei quidquam, quia metuebat illū.
*Misit ergo Abner nūtios ad Dauid pro 12
se dicentes:cuius est terra?Et vt loque-
rentur:Fac mecum amicitias,&erit ma-
nus mea tecum,& reducā ad te vniuer-
sum Israel.*Qui ait:Optime:ego faciam 13
tecū amicitias,sed vnam rem peto,à te, C
dicēs: Non videbis faciem meam, ante-
quam adduxeris Michol filiam Saul: &
sic venies, & videbis me. *Misit autem 14
Dauid nuntios ad Isboseth filium Saul,
|| 1. Reg. 18. g. 27. dicens: ||Redde vxorem meam Michol,
quam despondi mihi centum præputiis
Philisthiim. *Misit ergo Isboseth, & 15
tulit eam à viro suo Phaltiel,filio Lais.
*Sequebatúrque eam vir suus, plorans 16
vsque Bahurim: & dixit ad eum Abner:
Vade, & reuertere. Qui reuersus est.
*Sermonē quoquè intulit Abner ad se- 17
niores Israël, dicens: Tam heri quàm
nudiustertius quærebatis Dauid vt re-
gnaret super vos. *Nunc ergo facite: 18
quoniam Dn̄s locutus est ad Dauid,
dicens: In manu serui mei Dauid sal-
uabo populum meum Israël de manu
Philisthiim,& omnium inimicorū eius. D
*Locutus est autem Abner etiam ad 19
Benjamin. Et abiit vt loqueretur ad
Dauid in Hebron, omnia quæ placue-
rant Israëli & vniuerso Benjamin. *Ve- 20
nitq; ad Dauid in Hebron cum viginti
viris: & fecit Dauid Abner,& viris eius
qui venerant cum eo, conuiuium. *Et 21
dixit Abner ad Dauid: Surgam,vt con-
gregem ad te dominū meum regē om-
nem Israël, & ineam tecum fœdus, &
imperes omnibus, sicut desiderat ani-
ma tua. Cùm ergo deduxisset Dauid
Abner,& ille isset in pace, *statim pueri 22
Dauid & Ioab venerunt, cæsis latroni-
bus, cum præda magna nimis: Abner
autem non erat cum Dauid in Hebron,
quia iam dimiserat eum, & profectus

23 fuerat in pace. *Et Ioab,& omnis exer-
citus qui erat cum eo,postea venerunt:
nuntiatum est itaque Ioab à narranti-
E bus: ||Venit Abner filius Ner ad regem, ||3. R. 2. a.
24 & dimisit eum, & abiit in pace. *Et in-
gressus est Ioab ad regem, & ait: Quid
fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare
25 demisisti eum,& abiit & recessit? *igno-
ras Abner filium Ner, quoniam ad hoc
venit ad te,vt deciperet te,& sciret exi-
tum tuum & introitum tuum, & nosset
26 omnia quæ agis? *Egressus itaque Ioab
à Dauid, misit nuntios post Abner, &
reduxit eum à cisterna Sira, ignorante
27 Dauid. *Cúmque rediisset Abner in
Hebron, seorsum adduxit eum Ioab ad
medium portæ,vt loqueretur ei in do-
lo: & percussit illum ibi in inguine, &
mortuus est in vltionē sanguinis Asaël
28 fratris eius. *Quod cùm audisset Dauid
rem iam gestam,ait: Mundus ego sum,
& regnum meum, apud Dominum, vs-
que in sempiternum, à sanguine Abner
29 filij Ner; *& veniat super caput Ioab,
F & super omnem domum patris eius:
nec deficiat de domo Ioab fluxum se-
minis sustinens, & leprosus, & tenens
fusum,& cadens gladio, & indigens pa-
30 ne.*Igitur Ioab & Abisai frater eius in-
terfecerunt Abner, eo quòd occidisset
Asael fratrem eorum in Gabaon, in
31 prælio. *Dixit autem Dauid ad Ioab,
& ad omnem populum, qui erat cum
eo. Scindite vestimenta vestra,& accin-
gimini saccis,& plangite ante exequias
Abner: porrò rex Dauid sequebatur fe-
32 retrum. *Cúmque sepelissent Abner in
Hebrō, leuauit rex Dauid vocem suam,
& fleuit super tumulum Abner: fleuit
33 autem & omnis populus. *Plangénsque
rex & lugens Abner, ait: Nequaquam vt
mori solent ignaui,mortuus est Abner.
34 *Manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes
tui non sunt compedibus aggrauati:sed
sicut solent cadere coram filiis iniqui-
G tatis, sic corruisti. Congeminánsque
35 omnis populus fleuit super eum. *Cúm-
que venisset vniuersa multitudo cibum
capere cum Dauid, clara adhuc die iu-
rauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat,si ante occasum so-
lis gustauero panem vel aliud quidquā.
36 *Omnísque populus audiuit,& placue-
runt eis cuncta quę fecit rex in conspe-
37 ctu totius populi, *& cognouit omne
vulgus & vniuersus Israël in die illa,
quoniam non actum fuisset à rege vt
38 occideretur Abner filius Ner. *Dixit
quoque rex ad seruos suos: Num igno-
ratis quoniam princeps & maximus
39 cecidit hodie in Israël?*Ego autem ad-
huc delicatus,& vnctus rex: porrò viri
isti filij Saruiæ duri sunt mihi:retribuat
Dominus facienti malum iuxta mali-
tiam suam.

CAP.

CAP. IV.

Baana & Rechab caput Isboseth quē dormientem occiderāt, ad Dauid attulerūt, quos pro mercede iussit interimi.

AVdiuit autem Isboseth filius Saul, 1
quod cecidisset Abner in Hebrō: & A
dissolutæ sunt manus eius, omnísq; Is-
raël perturbatus est. * Duo autem viri 2
principes latronū erant filio Saul,nomē
vni Baana,& nomen alteri Rechab, filij
Remmon Berothitæ de filiis Beniamin:
siquidem & Beroth reputata est in Ben-
iamin: * & fugerunt Berothitæ in Ge- 3
thaim,fuerūntque ibi aduenæ vsque ad
tempus illud. * Erat autem Ionathæ fi- 4
lio Saul filius debilis pedibus: quin- B
quennis enim fuit, quando venit nun-
tius de Saul & Ionatha ex Iezrahel:tol-
lens itaque eum nutrix sua,fugit:cúmq;
festinaret vt fugeret,cecidit, & claudus
effectus est: habuitq; vocabulū Miphi-
boseth. * Venientes igitur filij Rem- 5
mon Berothitæ, Rechab & Baana, in-
gressi sunt feruente die domū Isboseth:
qui dormiebat super stratū suum meri-
die. Et ostiaria domus purgans triticū,
obdormiuit. *Ingressi sunt autem domū 6
latēter assumentes spicas tritici,& per-
cusserunt eū in inguine Rechab & Baa-
na frater eius,& fugerūt. * Cùm autem 7
ingressi fuissent domum, ille dormiebat C
super lectū suum in conclaui,& percu-
tientes interfecerunt eum: sublatóque
capite eius, abierunt per viam deserti
tota nocte, *& attulerūt caput Isboseth 8
ad Dauid in Hebron: dixerúntque ad
regem: Ecce caput Isboseth filij Saul
inimici tui, qui quærebat animā tuam:
& dedit Dn̄s domino meo regi vltio-
nem hodie de Saul, & de semine eius.
* Respondens autem Dauid Rechab, & 9
Baana fratri eius, filiis Remmon Bero-
thitæ,dixit ad eos: Viuit Dn̄s,qui eruit
|| Sup. animam meā de omni angustia, *||quo- 10
.b. 14 niam eum, qui annuntiauerat mihi, & D
dixerat: Mortuus est Saul, qui putabat
se prospera nuntiare, tenui, & occidi
eum in Siceleg, cui oportebat merce-
dem dare pro nuntio. * Quanto magis 11
nunc, cùm homines impij interfecerūt
virum innoxium,in domo sua,super le-
ctum suum, non quæram sanguinē eius
de manu vestra, & auferam vos de ter-
ra? *Præcepit itaquè Dauid pueris suis, 12
& interfecerunt eos: præcidentésque
manus & pedes eorum, suspenderunt
eos super piscinam in Hebron: caput
autem Isboseth tulerunt, & sepelierunt
in sepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

Dauid vnctus super totum Israel, pulsis Iebusæis arcem Sion cepit: vbi exstructa domo habitauit, alias superinducēs vxores, filiósque procreans, & Philisthæos bis prosternens.

1 ET venerunt vniuersæ tribus Israël,
A ad Dauid in Hebron, dicentes:||Ec-
2 ce nos, os tuum & caro tua sumus. *Sed ||1.Pa.
& heri & nudiustertius, cùm esset Saul 11.a.1
rex super nos, tu eras educens & redu-
cens Israël: dixit autem Dominus ad
te: Tu pasces populum meum Israël, &
3 tu eris dux super Israël. * Venerunt
quoquè & seniores Israël ad regem in
Hebron, & percussit cum eis rex Dauid
fœdus in Hebron coram Domino: vn-
xerúntq; Dauid in regem super Israël.
4 * Filius triginta annorum erat Dauid,
cùm regnare cœpisset, ||& quadraginta ||3.Re
5 annis regnauit. * In Hebron regnauit 2.b.11
super Iudam septem annis & sex mensi-
bus: in Ierusalem autem regnauit tri-
ginta tribus annis super omnem Israël
6 & Iudam. * Et abiit rex, & omnes viri
qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Ie-
busæum habitatorem terræ: dictúmque
est Dauid ab eis: Non ingredieris huc,
B nisi abstuleris cæcos & claudos dicen-
7 tes: Non ingredietur Dauid huc. * Ce-
pit autē Dauid arcem Sion; hæc est ciui-
8 tas Dauid. * Proposuerat enim Dauid
in die illa præmium, qui percussisset
Iebusæum, & tetigisset domatū fistulas,
& abstulisset cæcos & claudos odientes
animam Dauid.Idcirco dicitur in pro-
uerbio: Cæcus & claudus non intra-
9 bunt in templum. *Habitauit autē Da-
uid in arce, & vocauit eam, Ciuitatem
Dauid: & ædificauit per gyrum à Mello
10 & intrinsecus. * Et ingrediebatur pro-
ficiens atque succrescens, & Dn̄s Deus
11 exercituum erat cum eo. * || Misit quo- ||1.Pa.
que Hiram rex Tyri nuntios ad Dauid, 14.a.1
& ligna cedrina, & artifices lignorum,
artificésq; lapidum ad parietes: & ædi-
12 ficauerunt domum Dauid. Et cognouit
Dauid quoniam confirmasset eum Dn̄s
regem super Israël,& quoniam exaltas-
C set regnum eius super populum suum
13 Israël. *||Accepit ergo Dauid adhuc cō- ||1.Pa.
cubinas & vxores de Ierusalem, post- 3.a.1.
quam venerat ad Hebron: natique sunt
14 Dauid & alij filij & filiæ. *Et hæc nomi-
na eorum qui nati sunt ei in Ierusalem,
Samua, & Sobab,& Nathā,& Salomon,
15 * & Iebahar, & Elisua, & Nepheg, * &
16 Iaphia,& Elisama,& Elioda, & Elipha-
17 leth. *Audierunt ergo Philisthiim quòd
vnxissent Dauid in regem super Israël:
& ascenderunt vniuersi vt quærerent
Dauid: quod cùm audisset Dauid, des-
18 cendit in præsidium. * || Philisthiim ||1.Pa.
autem venientes diffusi sunt in Valle 14.b.
19 Raphaim,& cōsuluit Dauid Dominum, 10.
dicens: Si ascendam ad Philisthiim?& si
dabis eos in manu mea? Et dixit Dn̄s
ad Dauid: Ascende, quia tradens dabo
20 Philisthiim in manu tua. *||Venit ergo ||Isai.
D Dauid in Baal Pharasim; & percussit 18.b.
eos ibi, & dixit: diuisit Dn̄s inimicos 21.
meos

quere ad seruum meum Dauid: Hæc
dicit Dominus:Numquid tu ædificabis
mihi domum ad habitandum: * Neque 6
enim habitaui in domo,ex die illa quã
eduxi filios Israel de Terra Ægypti,vs-
que in diem hãc:sed ambulabam in ta-
bernaculo, & in tentorio.* Per cuncta 7
loca, quæ transiui cum omnibus filiis
Israel, numquid loquens locutus sum
ad vnã de tribubus Israel, cui præcepi,
vt pasceret populum meum Israel, di-
cens:Quare non ædificastis mihi domũ
cedrinam? * Et nunc hæc dices seruo 8
meo Dauid:Hæc dicit Dominus exerci- B
|| Sup. tuum:||Ego tuli te de pascuis sequentẽ
1 Reg. greges, vt esses dux super populum
16. b. meum Israel:*& fuit tecum in omnibus 9
11. vbicumque ambulasti, & interfeci vni-
Ps.77 uersos inimicos tuos à facie tua: feci-
g.70. que tibi nomen grande, iuxta nomen
magnorum qui sunt in terra.* Et ponã 10
locum populo meo Israel, & plantabo
eum,& habitabit sub eo, & non turba-
bitur amplius: nec addent filij iniqui-
tatis, vt affligant eum sicut prius, * ex 11
die qua constitui iudices super populũ
meum Israel: & requiem dabo tibi ab
omnibus inimicis tuis,prædicítque tibi
Dominus,quòd domum faciat tibi Do-
|| 3. minus. * || Cúmque completi fuerint 12
Reg.8 dies tui,& dormieris cum patribus tuis,
b.19. suscitabo semen tuum post te, quod
egredietur de vtero tuo,& firmabo re-
|| 3. gnum eius. * || Ipse ædificabit domum 13
Reg.5 nomini meo, & stabiliam thronum re-
a.5. gni eius vsque in sempiternum.*|| Ego 14
|| 1. ero ei in patrem, & ipse erit mihi in
Par. filium:qui si iniquè aliquid gesserit,ar-
22. c. guam eum in virga virorum, & in pla-
10. gis filiorum hominum.*||Misericordiã 15
|| Psa. autem meam non auferam ab eo, sicut
88. a. abstuli à Saul,quem amoui à facie mea.
3.e.33. * Et fidelis erit domus tua, & regnum 16
tuum vsque in æternum ante faciem
||Heb. tuam, & || thronus tuus erit firmus iu- C
1.b.5. giter.* Secundùm omnia verba hæc, & 17
iuxta vniuersam visionem istam,sic lo-
cutus est Nathan ad Dauid. * Ingressus 18
est autem rex Dauid, & sedit coram
Domino,& dixit:Quis ego sum Domi-
ne Deus, & quæ domus mea, quia ad-
duxisti me huc vsque?* Sed & hoc pa- 19
rum visum est in conspectu tuo Domi-
ne Deus,nisi loquereris etiam de domo
serui tui in longinquum: ista est enim
lex Adam, Domine Deus. * Quid ergo 20
addere poterit adhuc Dauid, vt loqua-
tur ad te?tu enim scis seruum tuũ Do-
mine Deus. * Propter verbum tuum,& 21
secundum cor tuum fecisti omnia ma-
gnalia hæc, ita vt notum faceres seruo
tuo. * Idcirco magnificatus es Domine 22
Deus,quia non est similis tui,neque est
Deus extra te,in omnibus quæ audiui-
mus auribus nostris. * Quæ est autem, 23
vt populus tuus Israel, gens in terra,
propter quam iuit Deus, vt redimeret
eam sibi in populum, & poneret sibi
D nomen, faceretq; eis magnalia,& hor-
ribilia super terram,à facie populi tui,
quem redemisti tibi ex Ægypto, gen-
tem,& deum eius? * Firmasti enim tibi
24 populum tuum Israel in populum sem-
piternum:& tu Domine Deus factus es
eis in Deum. * Nunc ergo Dñe Deus,
25 verbum quod locutus es super seruum
tuum, & super domum eius, suscita in
sempiternum: & fac sicut locutus es,
26 *vt magnificetur nomen tuum vsq; in
sempiternum,atque dicatur: Dominus
exercituum, Deus super Israel. Et do-
mus serui tui Dauid erit stabilita corã
27 Domino,*quia tu Domine exercituum
Deus Israel reuelasti aurem serui tui,
dicens: Domum ædificabo tibi: pro-
pterea inuenit seruus tuus cor suum,vt
oraret te oratione hac. * Nunc ergo
28 Dñe Deus,tu es Deus,& verba tua erunt
vera:locutus es enim ad seruum tuum
bona hæc.*Incipe ergo, & benedic do-
29 mui serui tui, vt sit in sempiternum
coram te: quia tu Domine Deus locu-
tus es,& benedictione tua benedicetur
domus serui tui in sempiternum.

CAP. VIII.

*Victoria Dauid, qui multos fecit tri-
butarios quibus solent Israelitæ pendere
tributa:congratulatio Thou regi Emach
de rege Adarezere deuicto,à quo mul-
ta spolia Dauid abstulit:officiarij quos
habebat Dauid recensentur.*

1 FActum est autem post hæc, percussit
A Dauid Philisthiim, & humiliauit
eos; || & tulit Dauid frenum tributi de || 1.
2 manu Philisthiim.* Et percussit Moab: Par.
& mensus est eos funiculo, coæquans 18. a.
terræ: mensus est autem duos funicu- 1.
los, vnum ad occidendum, & vnum ad
viuificandum: factúsque est Moab Da-
3 uid seruiens sub tributo. * Et percussit
Dauid Adarezer filium Rohob regem
Soba, quando profectus est,vt domina-
4 retur super flumen Euphratẽ.*Et captis
Dauid ex parte eius mille septingentis
equitibus,& viginti millibus peditum,
B subneruauit omnes iugales curruũ:de-
5 reliquit autẽ ex eis centũ currus.*Venit
quoq; Syria Damasci,vt præsidiũ ferret
Adarezer regi Soba: & percussit Dauid
6 de Syria viginti duo millia virorũ.* Et
posuit Dauid præsidiũ in Syria Damas-
ci, factáq; est Syria Dauid seruiens sub
tributo:seruauitq; Dñs Dauid in omni-
7 bus ad quæcumq; profectus est.*Et tu-
lit Dauid arma aurea, quæ habebant
serui Adarezer,& detulit ea in Ierusa-
8 lem.*Et de Bete & de Beroth; ciuitati-
bus Adarezer,tulit rex Dauid æs multũ
9 nimis.* Audiuit autẽ Thou rex Emath,
quòd percussisset Dauid omne robur

uersum me Syri,eris mihi in adiutoriũ:
si autem filij Ammon præualuerint ad-
uersum te,auxiliabor tibi.* Esto vir for- 12
tis,& pugnemus pro populo nostro, &
ciuitate Dei nostri: Dñs autem faciet
quod bonum est in conspectu suo:*Iniit 13
itaq; Ioab, & populus qui erat cum eo,
certamen contra Syros: qui statim fu-
gerunt à facie eius.*Filij autem Ammõ 14
videntes quia fugissent Syri:fugerunt &
ipsi à facie Abisai, & ingressi sunt ciui-
tatem: reuersúsque est Ioab à filiis Am-
mon,& venit Ierusalem.* Videntes igi- 15
tur Syri quoniam corruissent coram D
Israel,congregati sunt pariter.* Misitq; 16
Adarezer,& eduxit Syros qui erant tras
fluuium, & adduxit eorum exercitum:
Sobach autem, magister militiæ Adare-
zer,erat princeps eorum. * Quòd cùm 17
nuntiatum esset Dauid, contraxit om-
nem Israelem, & transiuit Iordanem,
venítque in Helam:& direxerunt aciem
Syri ex aduerso Dauid, & pugnauerunt
contra eum. * Fugerúntque Syri à facie 18
Israel,& occidit Dauid de Syris septin-
gentos currus, & quadraginta millia
equitum: & Sobach principem militiæ
percussit: qui statim mortuus est. * Vi- 19
dentes autem vniuersi reges qui erant
in præsidio Adarezer, se victos esse ab
Israel, expauerunt & fugerunt quin-
quaginta & octo millia coram Israel.
Et fecerunt pacem cum Israel & seruie-
runt eis, timuerúntque Syri auxilium
præbere vltrà filiis Ammon.

CAP. XI.

Obsessa Rabba ciuitate Ammonitarum, Dauid adulterio Bethsabee adiunxit, ad id celandum, homicidium viri illius Vriæ, acceptáque illa in vxorem, & nato ex ea filio, Dominum commouit ad iram.

|| 1. Par. 20. a. 1.
FActum est autem,|| vertente anno,eo 1
tempore quo solent reges ad bella A
procedere, misit Dauid:Ioab, & seruos
suos cum eo,& vniuersum Israel,& va-
stauerunt filios Ammon, & obsederunt
Rabba: Dauid autem remansit in Ieru-
salem.* Dum hæc agerentur, accidit vt 2
surgeret Dauid de strato suo post me-
ridiem, & deambularet in solario do-
mus regiæ:viditque mulierem se lauan-
tem, ex aduerso super solarium suum:
erat autem mulier pulchra valde.*Misit 3
ergo rex,& requisiuit quæ esset mulier.
Nuntiatúmque est ei, quòd ipsa esset
Bethsabee filia Eliã,vxor Vriæ Hethæi.
* Missis itaque Dauid nuntiis,tulit eam, 4
quæ cùm ingressa esset ad illum, dor-
|| Leu. 15. d. 18.
miuit cum ea,|| statimq; sanctificata est
ab immunditia sua; *& reuersa est in 5
domũ suam concepto fœtu Mitténsque
nuntiauit Dauid,& ait: Concepi.*Misit 6
autem Dauid ad Ioab,dicens: Mitte ad
me Vriam Hethæum. Misitque Ioab
7 Vriam ad Dauid. * Et venit Vrias ad
B Dauid. Quæsiuítque Dauid quàm rectè
ageret Ioab, & populus, & quomodo
8 administraretur bellum,*& dixit Dauid
ad Vriam: Vade in domum tuam, &
laua pedes tuos. Et egressus est Vrias
de domo regis secutúsq; est eum cibus
9 regius. * Dormiuit autem Vrias ante
portam domus regiæ cum aliis seruis
Dñi sui, & non descendit ad domũ suã.
10 *Nuntiatúmque est Dauid à dicentibus:
Non iuit Vrias in domum suam: Et ait
Dauid ad Vriam? Numquid non de via
venisti?quare non descendisti in domum
11 tuã?*Et ait Vrias ad Dauid: Arca Dei &
Israel & Iuda habitant in papilionibus,
& Dñs meus Ioab, & serui Dñi mei su-
per faciẽ terræ manent:& ego ingrediar
domũ meã,vt comedã & bibam,& dor-
miã cum vxore mea?per salutem tuã, &
per salutem animæ tuæ,non faciam rem
12 hãc.*Ait ergo Dauid ad Vriam:Mane hic
etiã hodie, & cras dimittam te. Mansit
13 Vrias in Ierusalẽ in die illa & altera:*&
vocauit eum Dauid vt comederet corã
se & biberet,& inebriauit eũ: qui egres-
sus vespere,dormiuit in strato suo cum
C seruis Dñi sui, & in domum suam non
14 descendit.*Factũ est ergo manè,& scri-
psit Dauid epistolam ad Ioab: misitque
15 per manum Vriæ,*scribens in epistola:
Ponite Vriam ex aduerso belli,vbi for-
tissimũ est præliũ: & derelinquite eum,
16 vt percussus intereat.*Igitur cùm Ioab
obsideret vrbem, posuit Vriam in loco
vbi sciebat viros esse fortissimos.*Egres-
17 síque viri de ciuitate, bellabant aduer-
sum Ioab, & ceciderunt de populo ser-
uorum Dauid, & mortuus est etiam
18 Vrias Hethæus. * Misit itaque Ioab, &
nuntiauit Dauid omnia verba prælij:
19 *præcepítque nuntio, dicens: Cùm
compleueris vniuersos sermones belli
20 ad regem,* si eum videris indignari, &
dixerit: Quare accessistis ad murum, vt
præliaremini?an ignorabatis quòd mul-
ta desuper ex muro tela mittantur?
21 * Quis percussit Abimelech filium Iero-
baal? || nónne mulier misit super eum || Iud. 9. f. 53.
fragmen molæ de muro, & interfecit
eum in Thebes?quare iuxta murum ac-
D cessistis?dices: Etiam seruus tuus Vrias
22 Hethæus occubuit.* Abiit ergo nuntius,
& venit, & narrauit Dauid omnia quæ
23 ei præceperat Ioab. * Et dixit nuntius
ad Dauid: Præualuerunt aduersum nos
viri, & egressi sunt ad nos in agrũ: nos
autẽ facto impetu persecuti eos sumus
24 vsque ad portam ciuitatis. * Et direxe-
runt iacula sagittarij ad seruos tuos ex
muro desuper: mortuíq; sunt de seruis
regis, quinetiam seruus tuus Vrias He-
25 thæus mortuus est. * Et dixit Dauid ad
nuntium;Hæc dices Ioab: Non te fran-
gat ista res: varius enim euentus est
belli:

belli, nunc hunc, & nunc illum consu-
mit gladius: conforta bellatores tuos
aduersus vrbem, vt destruas eam, & ex-
hortare eos.*Audiuit autem vxor Vriæ, 26
quòd mortuus esset Vrias vir suus, &
planxit eum.*Transacto autem luctu, 27
misit Dauid, & introduxit eam in do-
mum suam,& facta est ei vxor, peperít-
que ei filium:& displicuit verbum hoc,
quod fecerat Dauid, coram Domino.

CAP. XII.

Dauid sub parabola à Nathan proposita, in se ipsum tulit sententiam: vnde Nathan multa illi minatur incõmoda; quibus compuncto culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero, nascitur Salomon: ac ciuitas Raabath cum magna vltione diruitur, accepto diademate pretiosissimo regis ipsius.

Misit ergo Dñs Nathan ad Dauid: 1
qui cùm venisset ad eum, dixit ei: A
Duo viri erant in ciuitate vna,vnus di-
ues, & alter pauper. * Diues habebat 2
oues,& boues plurimos valdè.* Pauper 3
autẽ nihil habebat omnino,præter ouẽ
vnã paruulam,quã emerat & nutrierat,
& quæ creuerat apud eum cũ filiis eius
simul,de pane illius comedens,& de ca-
lice eius bibens, & in sinu illius dor-
miens: erátq; illi sicut filia.* Cùm autẽ 4
peregrinus quidam venisset ad diuitem,
parcens ille sumere de ouibus & de bo-
bus suis, vt exhiberet conuiuiũ peregri-
no illi qui venerat ad se, tulit ouẽ viri
pauperis, & præparauit cibos homini
qui venerat ad se.*Iratus autẽ indigna- 5
tione Dauid aduersus hominem illũ ni- B
mis,dixit ad Nathan: Viuit Dñs quoniã
||Exo. filius mortis est vir, qui fecit hoc. * || 6
22.a.1 Ouem reddet in quadruplum, eo quòd
fecerit verbum istud,& non pepercerit.
*Dixit autẽ Nathan ad Dauid: Tu es il- 7
le vir. Hæc dicit Dñs Deus Israel: Ego
vnxi te in regẽ super Israel, & ego erui
te de manu Saul, * & dedi tibi domum 8
Dñi tui, & vxores Dñi tui in sinu tuo,
dediq; tibi domum Israel & Iuda: & si
parua sunt ista,adiiciã tibi multo maio-
ra.* Quare ergo contẽpsisti verbũ Dñi, 9
vt faceres malũ in conspectu meo?Vriã C
Hethæum percussisti gladio, & vxorem
illius accepisti in vxorẽ tibi,& interfe-
cisti eum gladio filiorũ Ammon.*Quam 10
ob rẽ non recedet gladius de domo tua
vsq;in sempiternum,eo quòd despexeris
me, & tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt
esset vxor tua. * Itaque hæc dicit Dñs: 11
Ecce, ego suscitabo super te malum de
domo tua:& tollã vxores tuas in oculis
||Infr. tuis,& || dabo proximo tuo, & dormiet
16.d cùm vxoribus tuis in oculis Solis hu-
21. ius. * Tu enim fecisti absconditè; ego 12
autẽ faciã verbũ istud in conspectu om-
nis Israel & in conspectu Solis.* Et di- 13
xit Dauid ad Nathan:Peccaui Domino.
Dixitq; Nathan ad Dauid:||Dñs quoque ||Ec.
transtulit peccatũ tuum: non morieris. 47.
14 * Verumtamen, quoniam blasphemare 13.
fecisti inimicos Dñi, propter verbum
D hoc,filius, qui natus est tibi,morte mo-
15 rietur. * Et reuersus est Nathan in do-
mũ suam. Percussit quoq; Dñs paruulũ,
quẽ pepererat vxor Vriæ Dauid, & des-
16 peratus est. * Deprecatúsque est Dauid
Dñm pro paruulo: & ieiunauit Dauid
ieiunio & ingressus seorsum, iacuit su-
17 per terrã. * Venerunt autẽ seniores do-
mus eius, cogentes eum vt surgeret de
terra: qui noluit, nec comedit cum eis
18 cibũ. * Accidit autẽ die septima,vt mo-
reretur infans:timuerúntq; serui Dauid
nuntiare ei quòd mortuus esset paruu-
lus.Dixerunt enim: Ecce cùm paruulus
adhuc viueret, loquebamur ad eum, &
non audiebat vocem nostram: quanto
magis si dixerimus, Mortuus est puer,
19 se affliget? * Cùm ergo Dauid vidisset
E seruos suos mussitantes, intellexit quòd
mortuus esset infantulus: dixitque ad
seruos suos: Num mortuus est puer? Qui
20 responderunt ei: Mortuus est. * Surre-
xit ergo Dauid de terra: & lotus vn-
ctúsque est: cúmque mutasset vestem,
ingressus est domum Dñi: & adorauit,
& venit in domum suam, petiuítque vt
21 ponerent ei panem, & comedit.* Dixe-
runt autem ei serui sui:Quis est sermo,
quem fecisti? propter infantem, cùm
adhuc viueret, ieiunasti & flebas:mor-
tuo autem puero, surrexisti, & come-
22 disti panem. * Qui ait: Propter infan-
F tem, dum adhuc viueret, ieiunaui &
fleui: dicebam enim: Quis scit si fortè
donet eum mihi Dñs, & viuat infans?
23 * Nunc autem quia mortuus est, quare
ieiunem? Numquid potero reuocare
eum amplius? ego vadã magis ad eum?
24 ille verò non reuertetur ad me. * Et
consolatus est Dauid Bethsabee vxorem
suam, ingressúsque ad eam, dormiuit
cum ea: quæ genuit filium, & vocauit
nomen eius Salomon, & Dominus di-
25 lexit eum. * Misítque in manu Nathan
prophetæ,& vocauit nomen eius, ama-
bilis Dño, eo quòd diligeret eum Do-
26 minus.* || Igitur pugnabat Ioab contra ||1.
Rabbath filiorum Ammon, & expugna- Par
27 bat vrbem regiam.* Misitque Ioab nun- 20.a.
tios ad Dauid, dicens: Dimicaui ad- 1.
G uersum Rabbath, & capienda est Vrbs
28 aquarum. * Nunc igitur congrega reli-
quam partem populi, & obside ciuita-
tem,& cape eam: ne, cùm à me vastata
fuerit vrbs, nomini meo ascribatur vi-
ctoria.*Congregauit itaque Dauid om-
29 nem populũ, & profectus est aduersum
Rabbath:cúmque dimicasset,cepit eam.
30 *Et tulit diadema regis eorum de ca-
pite eius, pondo auri talentum, habens
gemmas pretiosissimas,& impositum est
super

super caput Dauid. Sed & prædam ciui-
tatis asportauit multam valde: * popu- 31
lum quoque eius adducens serrauit, &
circumegit super eos ferrata carpenta:
diuisitque cultris, & traduxit in typo
laterum: sic fecit vniuersis ciuitatibus
filiorum Ammon. Et reuersus est Da-
uid, & omnis exercitus in Ierusalem.

CAP. XIII.

Absalom, propter incestum cum sorore Thamar fratrem Amnon occidit: iratoque patre, profugus ad regem Gessur, tribus annis ibi permansit.

FActum est autem post hæc, vt Absalō 1
filij Dauid sororē speciosissimā, vo- A
cabulo Thamar, adamaret Amnon filius
Dauid, & *deperiret eam valde, ita vt 2
propter amorem eius ægrotaret: quia
cùm esset virgo, difficilè ei videbatur vt
quippiam inhonestè ageret cū ea. *Erat 3
autē Amnon amicus, nomine Ionadab,
filius Sēmaa fratris Dauid, vir prudens
valde. * Qui dixit ad eum: Quare sic at- 4
tenuaris macie fili regis per singulos
dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei
Amnon: Thamar sororē fratris mei Ab-
salō amo. *Cui respondit Ionadab: Cuba 5
super lectum tuum, & languorē simula:
cúmque venerit pater tuus vt visitet te
dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea,
vt det mihi cibum, & faciat pulmentum,
vt comedā de manu eius. *Accubuit itaq; 6
Amnon, & quasi ægrotare cœpit: cúmq; B
venisset rex ad visitandum eum, ait Am-
non ad regem: Veniat, obsecro, Thamar
soror mea, vt faciat in oculis meis duas
sorbitiunculas, & cibum capiā de manu
eius: *Misit ergo Dauid ad Thamar do- 7
mum, dicēs: Veni in domū Amnō fratris
tui, & fac ei pulmentum. *Venítq; Tha- 8
mar in domū Amnō fratris sui: ille au-
tem iacebat: quæ tollēs farinā commis-
cuit: & liquefaciēs, in oculis eius coxit
sorbitiūculas. *Tolléns q; quod coxerat, 9
effudit, & posuit corā eo, & noluit co-
medere: dixitq; Amnō: Eiicite vniuersos
à me. Cúmque eiecissent omnes, *dixit 10
Amnon ad Thamar: Infer cibum in cō-
claue, vt vescar de manu tua. Tulit ergo
Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, &
intulit ad Amnō fratrē suū in cōclaue. C
*Cúmq; obtulisset ei cibū, apprehendit 11
eam, & ait: Veni, cuba mecū soror mea.
* Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli 12
opprimere me, neq; enim hoc fas est in
Israël: noli facere stultitiam hanc. *Ego 13
enim ferre non potero opprobriū meū,
& tu eris quasi vnus de insipientibus in
Israël: quin potiùs loquere ad regem, &
non negabit me tibi. *Noluit autem ac- 14
quiescere precibus eius, sed præualens
viribus oppressit eā, & cubauit cum ea.
* Et exosam eam habuit Amnon odio 15
magno nimis: ita vt maius esset odium
quo oderat eam, amore quo antè dile-
xerat. Dixitque ei Amnō: Surge, & vade.
16 *Quæ respondit ei: Maius est hoc malū,
quod nunc agis aduersum me, quàm
quod antè fecisti, expellens me. Et no-
17 luit audire eam: *sed vocato puero, qui
D ministrabat ei, dixit: Eiice hanc à me
18 foras, & claude ostium post eam. * Quæ
induta erat talari tunica: huiuscemodi
enim filiæ regis virgines vestibus vte-
bantur. Eiecit itaque eā minister illius
19 foras: clausitque foras post eam. * Quæ
aspergens cinerē capiti suo, scissa talari
tunica, impositisque manibus super ca-
put suum, ibat ingrediens, & clamans.
20 * Dixit autem ei Absalom frater suus:
Numquid Amnon frater tuus cōcubuit
tecū? sed nūc soror tace, frater tuus est:
neq; affligas cor tuum pro hac re. Māsit
itaque Thamar contabescens in domo
21 Absalō fratris sui. *Cùm autem audisset
E rex Dauid verba hæc, contristatus est
valde, & noluit cōtristare spiritū Amnō
filij sui, quoniam diligebat eū, quia pri-
22 mogenitus erat ei. * Porrò non est lo-
cutus Absalom ad Amnon, nec malum
nec bonū: oderat enim Absalō Amnon,
23 eo quòd violasset Thamar sororē suā.*
Factum est autē post tempus biennij, vt
tonderētur oues Absalom in Baalhasor
quæ est iuxta Ephraim: & vocauit Absa-
24 lō omnes filios regis: *venítque ad regē,
& ait ad eum: Ecce tondētur oues serui
tui: veniat, oro, rex cum seruis suis ad
25 seruum suū. *Dixitque rex ad Absalom:
Noli fili mi, noli rogare vt veniamus
omnes, & grauemus te. Cùm autem co-
geret eum, & noluisset ire, benedixit ei.
26 * Et ait Absalom: Si non vis venire, ve-
niat, obsecro, nobiscum saltem Amnon
frater meus. Dixitque ad eum rex: Non
27 est necesse vt vadat tecum. *Coëgit ita-
que Absalom, eum, & dimisit cum eo
Amnon & vniuersos filios regis. Fece-
rátque Absalom conuiuium quasi cōui-
28 uium regis. * Præceperat autem Absa-
F lom pueris suis, dicens: Obseruate cum
temulentus fuerit Amnon vino, & di-
xero vobis: Percutite eum, & interfi-
cite: nolite timere; ego enim sum qui
præcipio vobis: roboramini, & estote
29 viri fortes. * Fecerunt ergo pueri Absa-
lom aduersum Amnon, sicut præcepe-
rat eis Absalom. Surgentésque omnes
filij regis ascenderunt singuli mulas
30 suas, & fugerunt. *Cúmque adhuc per-
gerent in itinere, fama peruenit ad Da-
uid, dicens: Percussit Absalom omnes
filios regis, & non remansit ex eis sal-
31 tem vnus. *Surrexit itaque rex, & scidit
vestimenta sua: & cecidit super terrā, &
omnes serui illius, qui assistebant ei sci-
32 derūt vestimenta sua. * Respondens au-
tem Ionadab filius Semmaa fratris Da-
uid, dixit: Ne æstimet Dñs meus rex,
quòd omnes pueri filij regis occisi sint:
Amnon

Amnon solus mortuus est, quoniam in
ore Absalom erat positus, ex die qua
oppressit Thamar sororem eius. *Nunc 33
ergo ne ponat Dñs meus rex super cor
suum verbũ istud, dicẽs: Omnes filij regis
occisi sunt: quoniã Amnon solus mor- G
tuus est. * Fugit autem Absalom: & ele- 34
uauit puer speculator oculos suos, &
aspexit: & ecce populus multus venie-
bat per iter deuium ex latere montis.
* Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce 35
filij regis adsunt, iuxta verbum serui tui
sic factum est. *Cúmque cessasset loqui, 36
apparuerunt & filij regis: & intrantes
leuauerunt vocem suam, & fleuerunt:
sed & rex & omnes serui eius fleuerunt
ploratu magno nimis. * Porrò Absa- 37
lom fugiens, abiit ad Tholomai filium
Ammiud regem Gessur. Luxit ergo Da-
uid filium suum cũctis diebus. *Absalom 38
autem cùm fugisset, & venisset in Ges-
sur, fuit ibi tribus annis. * Cessauitque 39
rex Dauid persequi Absalom, eo quòd
cõsolatus esset super Amnon interitu.

CAPVT XIV.

Absalom mulieris Thecuitæ solertia reuocari curat Ioab à Gessur in Ierusalem: de pulchritudine & filiis Absalom, qui biennio post reditum faciem patris non vidit, donec messem Ioab incendi iussit.

INtelligens autem Ioab filius Seruiæ, 1
quòd cor regis versum esset ad Absa- A
lom, * misit Thecuam, & tulit inde mu- 2
lierem sapientem: dixitque ad eam: Lu-
gere te simula, & induere veste lugubri,
& ne vngaris oleo, vt sis quasi mulier
iam plurimo tempore lugẽs mortuum;
*& ingredieris ad regem, & loqueris ad 3
eum sermones huiuscemodi. Posuit au-
tem Ioab verba in ore eius. * Itaq; cùm 4
ingressa fuisset mulier Thecuitis ad re-
gem, cecidit coram eo super terram, &
adorauit, & dixit: Serua me rex. * Et 5
ait ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ
respondit: Heu, mulier vidua ego sum:
mortuus est enim vir meus. * Et ancillæ 6
tuæ erant duo filij: qui rixati sunt ad- B
uersum se in agro, nullúsq; erat qui eos
prohibere posset: & percussit alter al-
terum, & interfecit eum. *Et ecce con- 7
surgẽs vniuersa cognatio aduersum an-
cillam tuam, dicit: Trade eum, qui per-
cussit fratrẽ suum, vt occidamus eũ pro
anima fratris sui quem interfecit, & de-
leamus heredem: & quærunt extinguere
scintillam meam, quæ relicta est, vt non
supersit viro meo nomen, & reliquiæ
super terram. * Et ait rex ad mulierem: 8
Vade in domũ tuam, & ego iubebo pro
te. *Dixitque mulier Thecuitis ad regẽ: 9
In me, Dñe mi rex, sit iniquitas, & in
domum patris mei: rex autẽ & thronus
eius sit innocens. * Et ait rex: Qui con- 10
tradixerit tibi, adduc eum ad me, &
11 vltrà non addet vt tangat te. * Quæ ait:
C Recordetur rex Dñi Dei sui, vt nõ mul-
tiplicentur proximi sanguinis ad vlcis-
cendũ, & nequaquam interficiãt filium
meũ. Qui ait: Viuit Dñs, quia non cadet
12 de capillis filij tui super terram. *Dixit
ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad
Dñm meũ regem verbũ. Et ait: Loquere.
13 * Dixítq; mulier: Quare cogitasti huius-
cemodi rem contra populũ Dei, & locu-
tus est rex verbũ istud, vt peccet, & non
14 reducat eiectũ suum? *Omnes morimur,
& quasi aquæ dilabimur in terram, quę
non reuertuntur: ||nec vult Deus perire
animã, sed retractat cogitans ne penitus
15 pereat qui abiectus est. * Nunc igitur ||Eze.
veni, vt loquar ad Dñm meũ regẽ ver- 18. c.
bum hoc, præsente populo. Et dixit an- 32. &
D cilla tua: Loquar ad regem, si quo modo 33. c.
16 faciat rex verbum ancillæ suæ: * Et au- 11.
diuit rex, vt liberaret ancillam suam de
manu omnium, qui volebant de heredi-
tate Dei delere me, & filium meũ simul.
17 * Dicat ergo ancilla tua, vt fiat verbum
Dñi mei regis sicut sacrificium. Sicut
enim Angelus Dei, sic est Dñs meus rex,
vt nec benedictione, nec maledictione
moueatur: vnde & Dñs Deus tuus est
18 tecum. * Et respõdens rex, dixit ad mu-
lierem: Ne abscondas à me verbũ, quod
te interrogo. Dixítq; ei mulier: Loquere
19 Dñe mi rex. * Et ait rex: Numquid ma-
nus Ioab tecum est in omnibus istis? Re-
E spondit mulier, & ait: Per salutem ani-
mæ tuæ, Dñe mi rex, nec ad sinistrã, nec
ad dexteram est, ex omnibus his quę lo-
cutus est Dñs meus rex: seruus enim
tuus Ioab, ipse præcepit mihi, & ipse
posuit in os ancillæ tuæ omnia verba
20 hæc. * Vt verterem figuram sermonis
huius, seruus tuus Ioab præcepit istud:
tu autẽ Dñe mi rex, sapiens es, sicut ha-
bet sapientiam Angelus Dei, vt intelligas
21 omnia super terrã. * Et ait rex ad Ioab:
Ecce placatus feci verbũ tuũ: vade ergo
22 & reuoca puerũ Absalõ. *Cadénsq; Ioab
super faciem suam in terrã, adorauit &
benedixit regi: & dixit Ioab: Hodie in-
tellexit seruus tuus, quia inueni gratiam
in oculis tuis, Dñe mi rex, fecisti enim
23 sermonẽ serui tui. * Surrexit ergo Ioab
F & abiit in Gessur, & adduxit Absalom
24 in Ierusalem. * Dixit autem rex: Re-
uertatur in domum suam, & faciem
meam non videat. Reuersus est itaque
Absalom in domum suam, & faciem
25 regis non vidit: * Porrò sicut Absalom,
vir non erat pulcher in omni Israel, &
decorus nimis: à vestigio pedis vsque
ad verticem nõ erat in eo vlla macula.
26 * Et quando tondebat capillum (semel
autem in anno tondebatur, quia graua-
bat eum cæsaries) ponderabat capillos
capitis sui ducentis siclis: pondere pu-
27 blico. * Nati sunt autem Absalom filij
tres:

tres : & filia vna nomine Thamar, ele-
gantis formæ. * Mansitque Absalom in 28
Ierusalem duobus annis, & faciē regis
non vidit. * Misit itaque ad Ioab, vt 29
mitteret eum ad regem : qui noluit ve-
nire ad eum. Cúmque secundò misisset,
& ille noluisset venire ad eum, * dixit 30
seruis suis : Scitis agrū Ioab iuxta agrū G
meum, habentem messem hordei: ite igi-
tur, & succendite eum igni. Succende-
runt ergo serui Absalom segetem igni.
Et venientes serui Ioab, scissis vestibus
suis, dixerunt : Succenderunt serui Ab-
salom partem agri igni. * Surrexitque 31
Ioab, & venit ad Absalō in domū eius,
& dixit : Quare succenderunt serui tui
segetem meam igni ? * Et respondit Ab- 32
salom ad Ioab : Misi ad te obsecrans vt
venires ad me, & mitterem te ad regē,
& diceres ei: Quare veni de Gessur? me-
lius mihi erat ibi esse : obsecro ergo vt
videam faciem regis: quòd si memor est
iniquitatis meæ, interficiat me. *Ingres- 33
sus itaq; Ioab ad regē, nuntiauit ei om-
nia: vocatúsque est Absalom, & intrauit
ad regē, & adorauit super faciem terræ
corā eo : osculatúsque est rex Absalom.

CAPVT XV.

Absalom conciliato sibi populi fauore, aduersus patrem coniurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum Arca remissis, & inter alios Chusai remittitur, dissipaturus consiliū Achitophel.

IGitur post hæc fecit sibi Absalom 1
currus, & equites, & quinquaginta vi- A
ros qui præcederēt eum. *Et manè con- 2
surgens Absalom, stabat iuxta introitum
portæ, & omnē virum, qui habebat ne-
gotium vt veniret ad regis iudiciū, vo-
cabat Absalom ad se, & dicebat: De qua
ciuitate es tu? Qui respondens aiebat:
Ex vna Tribu Israël ego sū seruus tuus.
*Respondebátque ei Absalom: Videntur 3
mihi sermones tui boni & iusti. Sed nō
est qui te audiat constitutus à rege, di-
cebátque Absalom: *Quis me constituat 4
iudicem super terram, vt ad me veniant
omnes qui habent negotium, & iustè
iudicem? *Sed & cùm accederet ad eum 5
homo vt salutaret illū, extendebat ma- B
num suam, & apprehendens, osculaba-
tur eum. *Faciebátque hoc omni Israël 6
venienti ad iudiciū, vt audiretur à rege,
& sollicitabat corda virorum Israël. * 7
Post quadraginta autem annos, dixit
Absalom ad regē Dauid: Vadam, & red-
dā vota mea quæ voui Dño in Hebron.
* Vouens enim vouit seruus tuus, cùm 8
esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxe-
rit me Dñs in Ierusalem, sacrificabo
Dño. * Dixítque ei rex Dauid : Vade in 9
pace. Et surrexit, & abiit in Hebron.
* Misit autem Absalom exploratores in 10
vniuersas tribus Israël, dicens : Statim
vt audieritis clangorem buccinæ, dici-
te: Regnauit Absalom in Hebron. *Por-
11 rò cum Absalom ierunt ducenti viri
de Ierusalem vocati, euntes simplici
corde, & causam penitus ignorantes.
12 * Accersiuit quoque Absalom Achito-
C phel Gilonitem consiliarium Dauid, de
ciuitate sua Gilo. Cúmque immolaret
victimas, facta est coniuratio valida,
populúsque concurrens augebatur cum
13 Absalom. *Venit igitur nuntius ad Da-
uid, dicēs: Toto corde vniuersus Israël
14 sequitur Absalom. * Et ait Dauid seruis
suis, qui erāt cum eo in Ierusalem: Sur-
gite, fugiamus, neque enim erit nobis
effugiū à facie Absalom : festinate egre-
di, ne fortè veniens occupet nos, & im-
pellat super nos ruinam, & percutiat ci-
15 uitatē in ore gladij. *Dixerúntque serui
regis ad eum: Omnia quæcumque præ-
ceperit Dñs noster rex, libenter exe-
16 quemur serui tui. * Egressus est ergo
rex, & vniuersa domus eius, pedibus
suis : & dereliquit rex decem mulieres
concubinas ad custodiendam domum.
17 * Egressúsque rex & omnis Israël pedi-
18 bus suis, stetit procul à domo : & vni-
D uersi serui eius ambulabant iuxta eū, &
legiones Cerethi & Phelethi, & omnes
Gethæi, pugnatores validi, sexcenti viri,
qui secuti eum fuerāt de Geth pedites,
19 præcedebant regem. *Dixit autē rex ad
Ethai Gethæū: Cur venis nobiscū? reuer-
tere, & habita cum rege, quia peregrinus
20 es, & egressus es de loco tuo. * Heri ve-
nisti ? & hodie compelleris nobiscum
egredi ? ego autē vadā quo iturus sum:
reuertere, & reduc tecū fratres tuos, &
Dñs faciet tecū misericordiā & verita-
21 tem, quia ostendisti gratiā & fidem. *Et
respondit Ethai regi, dicens: Viuit Dñs,
& viuit Dñs meus rex: quoniam in quo-
cumque loco fueris Dñe mi rex, siue in
morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus.
22 * Et ait Dauid Ethai : Veni, & transi.
E Et transiuit Ethai Gethæus, & omnes
viri, qui cū eo erāt, & reliqua multitu-
23 do. * Omnésque flebant voce magna, &
vniuersus populus transibat: rex quoque
transgrediebatur Torrentem Cedron, &
cunctus populus incedebat contra viā,
24 quæ respicit ad desertū. * Venit autē &
Sadoc sacerdos, & vniuersi Leuitæ cum
eo, portātes arcā fœderis Dei, & depo-
suerunt arcam Dei: & ascēdit Abiathar,
donec expletus esset omnis populus,
25 qui egressus fuerat de ciuitate. *Et di-
xit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in
vrbem, si inuenero gratiam in oculis
Dñi, reducet me, & ostendet mihi eam,
26 & tabernaculum suum. * Si autem di-
F xerit mihi : Non places: præsto sum, fa-
27 ciat quod bonum est coram se. * Et di-
xit rex ad Sadoc sacerdotem: O videns
reuertere in ciuitatem in pace : &
Achimaas filius tuus, & Ionathas filius
Abiathar,

Abiathar, duo filij vestri sint vobiscum.
* Ecce ego abscondar in campestribus 28
deserti, donec veniat sermo à vobis in-
dicans mihi.*Reportauerũt ergo Sadoc 29
& Abiathar arcam Dei in Ierusalem : &
manserunt ibi. *Porrò Dauid ascende- 30
bat cliuũ Oliuarũ,scandẽs & flens , nu-
dis pedibus incedens, & operto capite:
sed & omnis populus, qui erat cum eo,
operto capite ascẽdebat plorãs. * Nun- 31
tiatum est autẽ Dauid,quòd & Achito-
phel esset in cõiuratione cum Absalon,
dixítque Dauid:Infatua,quæso Dñe cõ-
silium Achitophel.*Cúmque ascenderet 32
Dauid summitatem mõtis, in quo ado- G
raturus erat Dominum , ecce occurrit
ei Chusai Arachites,scissa veste,& terra
pleno capite. * Et dixit ei Dauid:Si ve- 33
neris mecum,eris mihi oneri:*si autem 34
in ciuitatem reuertaris , & dixeris Ab-
salom : Seruus tuus sum, rex : sicut fui
seruus patris tui , sic ero seruus tuus :
dissipabis consilium Achitopel. * Ha- 35
bes autem tecum Sadoc & Abiathar sa-
cerdotes : & omne verbum quodcum-
que audieris de domo regis, indicabis
Sadoc & Abiathar sacerdotibus. * Sunt 36
autem cum eis duo filij eorum , Achi-
maas filius Sadoc , & Ionathas filius
Abiathar : & mittetis per eos ad me
omne verbũ quod audieritis. * Veniẽte 37
ergo Chusai amico Dauid in ciuitatẽ,
Absalom quoque ingressus est Ierusalẽ.

CAPVT XVI.

Sibæ cibaria adferenti ac detractori confert bona Miphiboseth Semei maledicẽtem occidi vetat. Absalom Ierusalem ingressus consilio Achitophel ad cõcubinas patris sui publice ingreditur.

CVmque Dauid transisset paululum 1
montis verticem,apparuit Siba puer A
Miphiboseth in occursum eius,cũ duo-
bus asinis, qui onerati erant ducentis
panibus, & centũ alligaturis vuæ passæ,
& centũ massis palatharũ,& vtre vini. * 2
Et dixit rex Sibæ:Quid sibi volunt hæc?
Respondítque Siba:Asini,domesticis re-
gis,vt sedeant:panes & palathæ, ad ves-
cendũ pueris tuis:vinũ autẽ, vt bibat si
quis defecerit in deserto. * Et ait rex : 3
|| Infr. Vbi est filius dñi tui ? ||Respondítq; Si-
1.c.17. ba regi : Remansit in Ierusalem,dicens:
Hodie restituet mihi domus Israel re-
gnum patris mei. * Et ait rex Sibæ:Tua 4
sint omnia quæ fuerunt Miphiboseth.
Dixítq; Siba: Oro vt inueniã gratiã co-
rã te,Dñe mi rex. * Venit ergo rex Da- 5
uid vsque Bahurim : & ecce egredieba-
tur inde vir de cognatione domus Saul
nomine Semei,filius Gera, procedebát-
||3.Re. que egrediens,& || maledicebat,*mitte- 6
2.b.7. bátq; lapides cõtra Dauid,& cõtra vni-
uersos seruos regis Dauid : omnis autẽ
populus,& vniuersi bellatores,à dextro
& à sinistro latere regis incedebãt.* Ita 7
autẽ loquebatur Semeï cùm maledice-
ret regi: Egredere,egredere vir sangui-
8 nũ,& vir Belial.*Reddidit tibi Dñs vni-
uersum sanguinẽ domus Saul:quoniam
inuasisti regnũ pro eo, & dedit Dñs re-
gnum in manu Absalõ filij tui , & ecce
premũt te mala tua: quoniã vir sangui-
9 num es.*Dixit autẽ Abisai filius Saruiæ,
regi: Quare maledicit canis hic mortuus
Dño meo regi? vadã,& amputabo caput
10 eius. * Et ait rex:Quid mihi,& vobis est
filij Saruiæ ? dimittite eum , vt maledi-
cat: Dñs enim præcepit ei vt maledice-
ret Dauid:&quis est qui audeat dicere,
11 quare sic fecerit ? * Et ait rex Abisai, &
C vniuersis seruis suis : Ecce filius meus,
qui egressus est de vtero meo , quærit
animam meam,quãto magis nunc filius
Iemini?dimittite eũ vt maledicat iuxta
12 præceptum Dñi : *si fortè respiciat Dñs
afflictionem meam: & reddat mihi Dñs
13 bonũ pro maledictione hac hodierna.*
Ambulabat itaque Dauid & socij eius
per viam cum eo.Semei autẽ, per iugũ
montis ex latere, contra illum gradie-
batur,maledicẽs, & mittens lapides ad-
14 uersum eũ,terrámque spargens. * Venit
itaque rex,& vniuersus populus cum eo
15 lassus, & refocillati sunt ibi. * Absalom
autem & omnis populus eius ingressi
sunt Ierusalem , sed & Achitophel cum
16 eo. * Cùm autem venisset Chusai Ara-
chites amicus Dauid ad Absalom,locu-
17 tus est ad eum. Salue rex, salue rex.*Ad
D quem Absalom : Hæc est, inquit,gratia
tua ad amicum tuum ? quare non iuisti
18 cum amico tuo ? *Respondítque Chusai
ad Absalom : Nequaquam : quia illius
ero,quem elegit Dñs, & omnis hic po-
pulus & vniuersus Israël , & cũ eo ma-
19 nebo.*Sed vt & hoc inferã,cui ego ser-
uiturus sum ? nónne filio regis ? sicut
20 parui patri tuo, ita parebo & tibi. *Di-
xit autem Absalom ad Achitopel: Inite
21 consilium quid agere debeamus.*Et ait
Achitophel ad Absalom : Ingredere ad
concubinas patris tui , quas dimisit ad
custodiendam domum:vt cùm audierit
omnis Israël quòd fœdaueris patrem
tuum , roborẽtur tecum manus eorum.
22 * || Tetenderunt ergo Absalom taber- || Sup.
naculum in solario,ingressúsque est ad 2.c.11.
concubinas patris sui coram vniuerso
23 Israël : * Consilium autem Achitophel,
quod dabat in diebus illis, quasi siquis
consuleret Deum : sic erat omne con-
silium Achitophel , & cùm esset cum
Dauid,& cùm esset cum Absalom.

CAPVT. XVII.

Chusai dissipat consilium Achitophel, idque per nuntios indicat Dauid , qui consilio Chusai transit Iordanem,quare se suspendit Achitophel:tres amici Dauid munera adferunt , nec eius populus necessariis egens deficeret.

Dixit

Dixit ergo Achitophel ad Absalom : 1
Eligam mihi duodecim millia vi- A
rorum, & consurgens persequar Dauid
hac nocte.* Et irruens super eum (quip- 2
pe qui lassus est, & solutis manibus)
percutiam eum : cúmque fugerit omnis
populus, qui cum eo est, percutiam re-
gem desolatum,* Et reducā vniuersum 3
populum, quomodo vnus homo reuer-
ti solet: vnum enim virum tu quæris : &
omnis populus erit in pace.* Placuitq; 4
sermo eius Absalom, & cunctis maio-
ribus natu Israel.* Ait autem Absalom: 5
Vocate Chusai Arachiten, & audiamus
quid etiam ipse dicat.* Cúmq; venisset 6
Chusai ad Absalō. ait Absalom ad eum : B
Huiuscemodi sermonē locutus est Achi-
tophel: facere debemus an nō? quod das
consiliū?* Et dixit Chusai ad Absalom : 7
Non est bonum consilium, quod dedit
Achitophel hac vice.* Et rursum intulit 8
Chusai : Tu nosti, patrem tuum, & viros
qui cū eo sunt, esse fortissimos & ama-
ro animo, veluti si vrsa raptis catulis in
saltu sæuiat: sed & pater tuus vir bella-
tor est, nec morabitur cū populo.* For- 9
sitan nunc latitat in foueis, aut in vno,
quo voluerit, loco : & cùm ceciderit
vnus quilibet in principio, audiet qui-
cumq; audierit, & dicet: Facta est plaga
in populo qui sequebatur Absalon.* Et 10
fortissimus quisque, cuius cor est quasi C
leonis pauore soluetur : scit enim om-
nis populus Israel, fortem esse patrem
tuū, & robustos omnes, qui cum eo sunt
* Sed hoc mihi videtur rectū esse con- 11
siliū: Cōgregetur ad te vniuersus Israel,
à Dan vsq; Bersabee, quasi arena maris
innumerabilis : & tu eris in medio eo-
rum. * Et irruemus super eum in quo- 12
cumq; loco inuentus fuerit : & operie-
mus eum, sicut cadere solet ros super
terram; & non relinquemus de viris, qui
cum eo sunt, ne vnum quidem.* Quòd si 13
vrbem aliquā fuerit ingressus, circum-
dabit omnis Israel ciuitati illi funes, &
trahemus eam in torrentē, vt non repe-
riatur ne calculus quidē ex ea.* Dixit- 14
que Absalom, & omnes viri Israel : Me- D
lius est consiliū Chusai Arachitæ, consi-
lio Achitophel: Dñi autē nutu dissipa-
tum est consilium Achitophel vtile, vt
induceret Dñs super Absalom malum.
* Et ait Chusai Sadoc & Abiathar sa- 15
cerdotibus : Hoc & hoc modo consiliū
dedit Achitophel Absalom, & seniori-
bus Israel: & ego tale & tale dedi consi-
liū.* Nunc ergo mittite citò, & nūtiate 16
Dauid, dicentes : Ne moreris nocte hac
in campestribus deserti, sed absque dila-
tione trāsgredere: ne fortè absorbeatur
rex, & omnis populus qui cum eo est.
* Ionathas autem & Achimaas stabant 17
iuxta Fontē Rogel: abiit ancilla & nun- E
tiauit eis : & illi profecti sunt, vt refer-
rent ad regem Dauid nuntiū, non enim
poterant videri, aut introire ciuitatem.
18 * Vidit autem eos quidā puer, & indica-
uit Absalom: illi verò concito gradu in-
gressi sunt domum cuiusdam viri in
Bahurim, qui habebat puteum in vesti-
19 bulo suo, & descenderunt in eum.* Tulit
autem mulier, & expandit velamen su-
per os putei, quasi siccans ptisanas : &
20 sic latuit res.* Cúmque venissent serui
Absalom in domum, ad mulierem dixe-
runt : Vbi est Achimaas & Ionathas? Et
respondit eis mulier: Transierunt festi-
nanter, gustata paululum aqua. At hi
qui quærebant, cùm non reperissent,
21 reuersi sunt in Ierusalem.* Cúmque
F abiissent, ascenderunt illi de puteo, &
pergentes nuntiauerunt regi Dauid, &
dixerunt : Surgite, & transite citò flu-
uium: quoniam huiuscemodi dedit con-
22 silium contra vos Achitophel.* Surrexit
ergo Dauid, & omnis populus qui cum
eo erat, & transierūt Iordanem, donec
dilucesceret, & ne vnus quidē residuus
23 fuit, qui non transisset fluuium.* Porrò
Achitophel videns quòd non fuisset fa-
ctum consilium suum, strauit asinum
suum, surrexítque & abiit in domum
suam & in ciuitatem suam : & disposita
domo sua, suspendio interiit, & sepultus
24 est in sepulchro patris sui.* Dauid au-
G tem venit in Castra, & Absalom transi-
uit Iordanem, ipse & omnes viri Israel
25 cum eo.* Amasam verò constituit Ab-
salom pro Ioab super exercitum : Ama-
sa autem erat filius viri, qui vocabatur
Ietra de Iesraëli, qui ingressus est ad
Abigail filiam Naas, sororem Saruiæ,
26 quæ fuit mater Ioab.* Et castrametatus
est Israel cum Absalom in terra Galaad.
27 * Cúmque venisset Dauid in Castra, Sobi
filius Naas de Rabbath filiorum Ammō,
& Machir filius Ammiel de Lodabar, &
28 Berzellai Galaadites de Rogelim, * ob-
tulerunt ei stratoria, & tapetia, & vasa
fictilia, frumentum, & hordeum, & fa-
rinam, & polentam, & fabam, & lentem,
29 & frixum cicer, * & mel, & butyrum,
oues, & pingues vitulos : dederúntque
Dauid, & populo qui cum eo erat, ad
vescendum : suspicati enim sunt, popu-
lum fame & siti fatigari in deserto.

CAP. XVIII.

Absalom victus prælio, quercúque pendens ab Ioab transfoditur; quod audiens Dauid, amare eum fleuit.

1 IGitur considerato Dauid populo suo,
A constituit super eos tribunos & cen-
2 turiones,* & dedit populi tertiam par-
tem sub manu Ioab, & tertiam partem
sub manu Abisai filij Saruiæ fratris
Ioab, & tertiam partē sub manu Ethai,
qui erat de Geth : dixítque rex ad po-
3 pulum : Egrediar & ego vobiscum.* Et
respōdit populus : Non exibis: siue enim

fugeri

fugerimus, non magnopere ad eos de
nobis pertinebit: siue media pars ceci-
derit è nobis, non satis curabunt: quia
tu vnus pro decem millibus computa-
ris: melius est igitur vt sis nobis in vrbe
præsidio.*Ad quos rex ait: Quod vobis 4
videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo
rex iuxta portam: egrediebatúrque po-
pulus per turmas suas, centeni, & mil-
leni. * Et præcepit rex Ioab, & Abisai, 5
& Ethai, dicens: Seruate mihi puerum B
Absalom. Et omnis populus audiebat
præcipientem regem cunctis principi-
bus pro Absalom. * Itaquè egressus est 6
populus in campum contra Israel, &
factum est prælium in saltu Ephraim.
*Et cæsus est ibi populus Israel ab exer- 7
citu Dauid, factáque est plaga magna in
die illa, viginti millium.*Fuit autem ibi 8
prælium dispersum super faciem omnis
terræ, & multo plures erant quos saltus
consumpserat de populo, quàm hi quos
vorauerat gladius in die illa. * Accidit 9
autem vt occurreret Absalom seruis
Dauid, sedens mulo: cúmque ingressus
fuisset mulus subter condensam quer-
cum & magnam, adhæsit caput eius
quercui: & illo suspenso inter cælum
& terram, mulus, cui insederat, pertran-
siuit.* Vidit autē hoc quispiam, & nun- 10
tiauit Ioab, dicens: Vidi Absalon pen-
dere de quercu. * Et ait Ioab viro, qui 11
nuntiauerat ei: Si vidisti, quare non C
confodisti eū cum terra, & ego dedissem
tibi decē argenti siclos, & vnū balteum?
* Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in 12
manibus meis mille argenteos, nequa-
quam mitterem manum meam in filium
regis: audientibus enim nobis præcepit
rex tibi, & Abisai, & Ethai, dicens: Cu-
stodite mihi puerū Absalom.* Sed & si 13
fecissem contra animā meam audacter,
nequaquam hoc regem latere potuisset
& tu stares ex aduerso? * Et ait Ioab: 14
Non sicut tu vis, sed aggrediar eum co-
ram te. Tulit ergo tres lanceas in ma-
nu sua, & infixit eas in corde Absalom:
cúmq; adhuc palpitaret, hærēs in quer-
cu, *cucurrerunt decē iuuenes armigeri 15
Ioab, & percutiētes interfecerunt eum.
* Cecinit autem Ioab buccina, & reti- 16
nuit populū, ne persequeretur fugientē D
Israel, volens parcere multitudini. * Et 17
tulerunt Absalom, proiecerunt eum in
saltu, in foueam grandem, & compor-
tauerunt super eum aceruum lapidum
magnum nimis: omnis autem Israel fu-
git in tabernacula sua.*Porrò Absalom 18
erexerat sibi, cùm adhuc viueret, titulū
qui est in Valle regis: dixerat enim: Non
habeo filium, & hoc erit monimentum
nominis mei. Vocauitq; titulum nomi-
ne suo, & appellatur, Manus Absalom,
vsque ad hanc diem. * Achimaas autem 19
filius Sadoc, ait: Curram, & nuntiabo
regi, quia iudicium fecerit ei Dn̄s de
20 manu inimicorum eius.*Ad quem Ioab
dixit: Non eris nuntius in hac die, sed
E nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntia-
21 re, filius enim regis est mortuus. * Et
ait Ioab Chusi: Vade, & nuntia regi quæ
vidisti: Adorauit Chusi Ioab, & cucur-
22 rit.* Rursus autē Achimaas filius Sadoc
dixit ad Ioab: Quid impedit, si etiā ego
curram post Chusi? Dixitque ei Ioab:
Quid vis currere fili mi? non eris boni
23 nuntij baiulus. * Qui respondit: Quid
enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Cur-
rens ergo Achimaas per viam compen-
24 dij, transiuit Chusi.* Dauid autem sede-
bat inter duas portas: speculator verò,
qui erat in fastigio portę super murum,
eleuans oculos, vidit hominem curren-
25 tem solum.*Et exclamans indicauit re-
gi: dixitque rex: Si solus est, bonus est
nuntius in ore eius. Properātē autē illo,
26 & accedente propiùs,* vidit speculator
F hominem alterum currētem, & vocife-
rans in culmine, ait: Apparet mihi alter
homo currens solus.*Dixitq; rex. Et iste
27 bonus est nuntius. * Speculator autem.
Contemplor, ait, cursum prioris, quasi
cursū Achimaas filij Sadoc. Et ait rex:
Vir bonus est: & nuntium portans bo-
28 num, venit.* Clamans autem Achimaas,
dixit ad regem: Salue rex. Et adorans
regem coram eo pronus in terram, ait:
Benedictus Dn̄s Deus tuus, qui conclu-
sit homines qui leuauerunt manus suas
29 contra Dn̄m meum regem.* Et ait rex:
G Estne pax puero Absalom? Dixitq; Achi-
maas: Vidi tumultum magnum, cùm
mitteret Ioab seruus tuus, ô rex, me
30 seruum tuū: nescio aliud.*Ad quem rex,
Transi, ait, & sta hic. Cúmque ille tran-
31 sisset, & staret, * apparuit Chusi: & ve-
niens ait: Bonum apporto nuntium, do-
mine mi rex: iudicauit enim pro te Dn̄s
hodie de manu omnium qui surrexerūt
32 contra te. * Dixit autem rex ad Chusi:
Estne pax puero Absalom? Cui respon-
dens Chusi: Fiant, inquit, sicut puer, ini-
mici dn̄i mei regis, & vniuersi qui con-
33 surgunt aduersus eum in malum.* Con-
tristatus itaque rex, ascendit cœnacu-
lum portæ, & fleuit. Et sic loquebatur,
vadens: || Fili mi Absalom, Absalom fili ||Infr.
mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro 19. a.
te, Absalom fili mi, fili mi Absalom? 4.

CAP. XIX

Dauid, Ioab verbis commotus, suos conspiratores sibi reconciliat, & à viris Iuda in Ierusalem reducitur, ac Semei veniam precanti ignoscit, & Miphiboseth recipit, iubens vt agros cum Siba diuidat; valedicit ipsi Berzellai, retinens secum Chamaam. Israel autem cum Iuda pro Dauid contendit.

1 NVntiatum est autem Ioab quòd rex
2 fleret & lugeret filium suum: * &
versa

versa est victoria in luctum in die illa
omni populo: audiuit enim populus in
die illa dici: Dolet rex super filio suo.
* Et declinauit populus in die illa in- 3
gredi ciuitatem, quomodo declinari
solet populus versus & fugiens de præ-
lio. * Porrò rex operuit caput suum, & 4
clamabat voce magna: Fili mi Absalom
Absalom fili mi, fili mi. *Ingressus ergo 5
Ioab ad regẽ in domũ, dixit: Confudisti
hodie vultus omnium seruorum tuorũ,
qui saluam fecerunt animam tuam, &
animam filiorum tuorum, & filiarũ tua-
rum, & animam vxorum tuarum, & ani-
mam concubinarum tuarum. * Diligis 6
odientes te, & odio habes diligentes te
& ostendisti hodie, quia non curas de
ducibus tuis, & de seruis tuis: & verè
cognoui modò, quia si Absalom viue-
ret, & omnes nos occubuissemus, tunc
placeret tibi. *Nunc igitur surge, & pro- 7
cedere, & alloquens satisfac seruis tuis: B
iuro enim tibi per Dñm, quòd si non
exieris, ne vnus quidem remansurus sit
tecum nocte hac: & peius erit hoc tibi,
quàm omnia mala quæ venerunt super
te, ab adolescentia tua vsq; in præsens.
* Surrexit ergo rex & sedit in porta: & 8
omni populo nuntiatum est quod rex
sederet in porta: venítq; vniuersa mul-
titudo coram rege: Israël autem fugit
in tabernacula sua. * Omnis quoque 9
populus certabat in cunctis tribubus
Israël dicens: Rex liberauit nos de ma-
nu inimicorum nostrorum, ipse saluauit
nos de manu Philisthinorum: & nunc
fugit de terra propter Absalom. * Absa- 10
lom autem, quem vnximus super nos,
mortuus est in bello: vsquequo siletis, &
non reducitis regem? *Rex verò Dauid 11
misit ad Sadoc & Abiathar sacerdotes,
dicens: Loquimini ad maiores natu Iu- C
da, dicentes: Cur venitis nouissimi ad
reducendum regem in domum suam?
(Sermo autem omnis Israël peruenerat
ad regem in domo eius.) * Fratres mei 12
vos, os meum, & caro mea vos, quare
nouissimi reducitis regem? * Et Amasæ 13
dicite: Nónne os meum, & caro mea es?
Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si
non magister militiæ fueris coram me
omni tempore pro Ioab. *Et inclinauit 14
cor omnium virorum Iuda, quasi viri
vnius: miserúntque ad regem, dicentes:
Reuertere tu, & omnes serui tui. *Et re- 15
uersus est rex: & venit vsque ad Iorda-
nem, & omnis Iuda venit vsque in Gal-
galam, vt occurreret regi, & traduceret
3 Reg. 2.b.8. eum Iordanem. * ||Festinauit autem Se- 16
mei filius Gera filij Iemini de Bahurim
& descẽdit cum viris Iuda in occursum
regis Dauid *cum mille viris de Benja- 17
min, & Siba puer de domo Saul: &
quindecim filij eius, ac viginti serui
erant cum eo: & irrumpẽtes Iordanem, D
18 ante regem * transierunt vada, vt tradu-
cerent domum regis, & fecerunt iuxta
iussionem eius: Semei autem filius Gera
prostratus corã rege, cùm iam transisset
19 Iordanẽ, * dixit ad eũ: Ne reputes mihi
Dñe mi iniquitatem, neque memineris
iniuriarum serui tui in die qua egressus
es domine mi rex de Ierusalem, neque
20 ponas rex in corde tuo. *Agnosco enim
seruus tuus peccatum meum: & idcirco
hodie primus veni de omni domo Io-
seph, descendíque in occursum domini
21 mei regis. * Respondens verò Abisai fi-
lius Saruiæ, dixit: Nũquid pro his ver-
bis non occidetur Semei, quia maledi-
22 xit christo Domini? *Et ait Dauid: Quid
mihi, & vobis filij Saruiæ? cur efficimini
mihi hodie in sathan? ergóne hodie in-
terficietur vir in Israël? an ignoro ho-
23 die me factum regem super Israël? * Et
ait rex Semei: Non morieris. Iurauítque
24 ei. * Miphiboseth quoq; filius Saul, de-
E scendit in occursum regis, illotis pedi-
bus, & intonsa barba: vestésq; suas non
lauerat à die qua egressus fuerat rex,
vsque ad diem reuersionis eius in pace.
25 * Cumque Ierusalem occurrisset regi,
dixit ei rex: Quare non venisti mecum
26 Miphiboseth? *Et respondẽs ait: Dñe mi
rex, seruus meus cõtempsit me: dixíque
ei ego famulus tuus, vt sterneret mihi
asinum, & ascendens abirem cum rege:
27 claudus enim sum seruus tuus. * || Insu- || Sup. 16.a.3.
per & accusauit me seruum tuum ad te
dominum meum regem: tu autem dñe
mi rex, sicut Angelus Dei es, fac quod
28 placitum est tibi. *Neque enim fuit do-
mus patris mei, nisi morti obnoxia do-
mino meo regi: tu autem posuisti me
seruum tuum inter cõuiuas mensæ tuæ:
quid ergo habeo iustæ querelæ? aut
quid possum vltra vociferari ad regem?
29 * Ait ergo ei rex: Quid vltrà loqueris?
fixum est quod locutus sum: tu & Siba
30 diuidite possessiones. * Respondítq; Mi-
phiboseth regi: Etiam cuncta accipiat,
postquã reuersus est dominus meus rex
31 pacificè in domũ suam. *Berzellai quo-
F que Galaadites, descendẽs de Rogelim,
traduxit regem Iordanem, paratus etiã
32 vltrà fluuium prosequi eum. ||*Erat au- ||3. Reg. 2.b.7.
tem Berzellai Galaadites senex valde,
id est, octogenarius, & ipse præbuit ali-
menta regi, cùm moraretur in Castris:
33 fuit quippe vir diues nimis. *Dixit ita-
que rex ad Berzellai: Veni mecum, vt
requiescas securus mecũ in Ierusalem.
34 * Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt
dies annorum vitæ meæ, vt ascendam
35 cum rege in Ierusalem? *||Octogenarius || Sup. 17. g. 27.
sum hodie: numquid vigent sensus mei
ad discernendum suaue, aut amarũ? aut
delectare potest seruum tuum cibus &
potus? vel audire possum vltrà vocem
cantorum, atque cantatricum, quare

seruus tuus sit oneri domino meo regi?
* Paululum procedam famulus tuus ab 36
Iordane tecum:non indigeo hac vicissi-
tudine, *sed obsecro vt reuertar seruus 37
tuus, & moriar in ciuitate mea,& sepe-
liar iuxta sepulchrũ patris mei, & ma-
tris meæ.Est autẽ seruus tuus Chamaã,
ipse vadat tecum,domine mi rex, & fac
ei quidquid tibi bonum videtur. *Dixit 38
itaq; ei rex:Mecum transeat Chamaam, G
& ego faciam ei quidquid tibi placue-
rit, & omne,quod petieris à me, impe-
trabis. * Cúmq; transisset vniuersus po- 39
pulus & rex Iordanẽ, osculatus est rex
Berzellai,& benedixit ei: & ille reuer-
sus est in locũ suum. *Trãsiuit ergo rex 40
in Galgalam,& Chamaã cum eo: omnis
autẽ populus Iuda traduxerat regem, &
media tantùm pars affuerat de populo
Israël.*Itaq; omnes viri Israël concur- 41
rentes ad regem,dixerunt ei : :Quare te
furati sunt fratres nostri viri Iuda , &
traduxerũt regem & domũ eius Iorda-
nem,omnésq; viros Dauid cum eo? *Et 42
respondit omnis vir Iuda ad viros Is-
raël:Quia mihi propior est rex,cur ira-
sceris super hac re ? numquid comedi-
mus aliquid ex rege, aut munera nobis
data sunt ? * Et respondit vir Israël ad 43
viros Iuda, & ait: Decẽ partibus maior
ego sum apud regẽ,magísq; ad me per-
tinetDauid quam ad te:cur fecisti mihi
iniuriã,& non mihi nuntiatũ est priori,
vt reducerem regem meum?Durius au-
tem responderũt viri Iuda viris Israël.

CAPVT XX.

Ioab cum fratre Abisai persequens Sebam filium Bochri mouentem contra Dauid seditionem in Israel, Amasam in via occidit, tandemque ab obsidione Abelæ, misso Seba per murum capite, discedit.

ACcidit quoq; vt ibi esset vir Belial, 1
nomine Seba,filius Bochri, vir Ie- A
mineus : & cecinit buccina, & ait:Non
est nobis pars in Dauid, neq; hereditas
in filio Isai : reuertere in tabernacula
tua Israel. * Et separatus est omnis Is- 2
raël à Dauid,secutúsq;est Seba filiũ Bo-
chri: viri autẽ Iuda adhæserũt regi suo
à Iordane vsq; Ierusalẽ:*Cúmq;venisset 3
rex in domũ suam in Ierusalẽ, tulit de-
cẽ mulieres cõcubinas, quas dereliquer-
rat ad custodiendã domũ,& tradidit eas
in custodiã, alimenta eis præbẽs:& non
est ingressus ad eas, sed erant clausæ vs- B
que in diẽ mortis suæ in viduitate vi-
uentes. *Dixit autẽ rex Amasæ:Cõuoca 4
mihi omnes viros Iuda in diem tertiũ,
& tu adesto præsens.*Abiit ergo Amasa 5
vt cõuocaret Iudã,& moratus est extra
placitum quod ei constituerat rex.*Ait 6
autem Dauid ad Abisai:Nunc magis af-
flicturus est nos Seba filius Bochri quã
Absalom : tolle igitur seruos Dñi tui,&
persequere eum,ne fortè inueniat ciui-
7 tates munitas, & effugiat nos. * Egressi
C sunt ergo cum eo viri Ioab , Cerethi
quoque & Phelethi : & omnes robusti
exierunt de Ierusalem ad persequẽdum
8 Seba filium Bochri. * Cúmq; illi essent
iuxta lapidem grandem , qui est in Ga-
baon,Amasa veniens occurrit eis. Por-
rò Ioab vestitus erat tunica stricta ad
mẽsuram habitus sui, & desuper accin-
ctus gladio dependente vsque ad ilia,in
vagina,qui fabricatus leui motu egredi
9 poterat,& percutere. * Dixit itaq; Ioab
ad Amasam:Salue mi frater. || Et tenuit ||3.Reg
manu dextera mentum Amasæ , quasi 2.a.5.
10 osculãs eum.*Porrò Amasa non obser-
uauit gladium,quem habebat Ioab,qui
percussit eũ in latere, & effudit intesti-
na eius in terram , nec secundũ vulnus
apposuit,& mortuus est. Ioab autem,&
D Abisai frater eius , persecuti sunt Seba
11 filiũ Bochri. *Interea quidam viri,cùm
stetissent iuxta cadauer Amasæ, de so-
ciis Ioab,dixerunt:Ecce qui esse voluit
12 pro Ioab comes Dauid. * Amasa autem
conspersus sanguine , iacebat in media
via. Vidit hoc quidam vir quòd subsi-
steret omnis populus ad vidẽdum eum,
& amouit Amasam de via in agrum,
operuitq; eum vestimento , ne subsiste-
13 rent transeuntes propter eum. *Amoto
ergo illo de via, transibat omnis vir se-
quens Ioab ad persequendum Seba fi-
14 lium Bochri. *Porrò ille transierat per
omnes tribus Israël in Abelan,& Beth-
maacha:omnésque viri electi cõgregati
15 fuerant ad eum. *Venerunt itaq; & op-
E pugnabãt eum in Abela, & in Bethmaa-
cha,& circũdederunt munitionibus ci-
uitatem,& obsessa est vrbs : omnis autẽ
turba , quæ erat cum Ioab, moliebatur
16 destruere muros. * Et exclamauit mu-
lier sapiens de ciuitate : Audite,audite,
dicite Ioab : Appropinqua huc , & lo-
17 quar tecũ. * Qui cùm accessisset ad eã,
ait illi:Tu es Ioab?Et ille respõdit:Ego.
F Ad quem sic locuta est : Audi sermones
18 ancillæ tuæ.Qui respondit:Audio.*Rur-
súmque illa, Sermo , inquit, dicebatur
in veteri prouerbio : Qui interrogant,
interrogent in Abela: & sic perficiebãt.
19 * Nónne ego sum quæ respondeo veri-
tatem in Israël,& tu quæris subuertere
ciuitatem,& euertere matrem in Israël?
Quare præcipitas hæreditatem Dñi ?
20 * Respondénsque Ioab,ait : Absit, absit
hoc à me: non præcipito,neque demo-
21 lior.*Non sic se habet res,sed homo de
monte Ephraim Seba, filius Bochri co-
G gnomine , leuauit manum suam contra
regem Dauid : tradite illum solum , &
recedamus à ciuitate. Et ait mulier ad
Ioab : Ecce caput eius mittetur ad te
22 per murum. * Ingressa est ergo ad om-
nem populũ,& locuta est eis sapienter:

qui

qui abscissum caput Seba filij Bochri
proiecerunt ad Ioab:& ille cecinit tu-
ba,& recesserunt ab vrbe, vnusquisque
in tabernacula sua : Ioab autem reuer-
|| Sup. sus est Ierusalem ad regem.* || Fuit ergo 23
8. d. Ioab super omnem exercitũ Israel:Ba-
16. naias autem filius Ioiadæ super Cere-
thæos & Phelethæos. * Adurã verò su- 24
per tributa : porrò Iosaphat filius Ahi-
lud,à commentariis.* Siua autem, scri- 25
ba:Sadoc verò & Abiathar, sacerdotes.
*Ira autẽ Iairites erat sacerdos Dauid. 26

CAP. XXI.

Immissa propter Saulis in Gabaonitas peccatum fame trienni, ad illorum petitionem Dauid Saulis reliquias, præter Miphiboseth tradit, vt crucifigerentur, quarum ossa vnà cum Saulis & Ionathæ ossibus iubet sepulturæ tradi: narrantur & quatuor bella Dauid aduersus Philisthæos.

FActa est quoq; fames in diebus Da- 1
uid tribus annis iugiter:&consuluit A
Dauid oraculũ Domini:Dixítque Dñs:
propter Saul, & domum eius sanguinũ,
quia occidit Gabaonitas.*Vocatis ergo 2
Gabaonitis rex, dixit ad eos. (Porrò
Gabaonitę non erant de filiis Israel,sed
|| Ios. reliquiæ Amorrhæorum : || filij quippe
9.c.16 Israel iurauerant eis, & voluit Saul
percutere eos zelo, quasi pro filiis Is-
rael & Iuda.)* Dixit ergo Dauid ad Ga- 3
baonitas : Quid faciam vobis? & quod
erit vestri piaculum,vt benedicatis he-
reditati Dñi? * Dixerũntq; ei Gabaoni- 4
tæ : Non est nobis super argento & au-
ro quæstio, sed contra Saul,& contra
domum eius : neq; volumus vt interfi-
ciatur hŏmo de Israel.Ad quos rex ait:
Quid ergo vultis vt faciam vobis.* Qui 5
dixerunt regi : Virum, qui attriuit nos
& oppressit iniquè, ita delere debemus,
vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe
eius in cunctis finibus Israel : * Dentur 6
nobis septem viri de filiis eius, vt cru-
cifigamus eos Domino in Gabaa Saul,
quondam electi Domini.Et ait rex:Ego B
|| 1. dabo. * || Pepercítque rex Miphiboseth 7
Reg. filio Ionathæ filij Saul, propter iusiu-
8.a.3 randum Domini,quod fuerat inter Da-
uid, & inter Ionathan filium Saul.*Tu- 8
lit itaque rex duos filios Raspha filiæ
Aia, quos peperit Sauli, Armoni, &
Miphiboseth : & quinque filios Michol
filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio
Berzellai, qui fuit de Molathi, * & de- 9
dit eos in manus Gabaonitarum : qui
crucifixerunt eos in monte coram Do-
mino : & ceciderunt hi septem, simul
occisi in diebus messis primis, inci-
piente messione hordei.*Tollens autem 10
Respha filia Aia cilicium, substrauit si-
bi supra petram,ab initio messis, donec
stillaret aqua super eos de cælo : &
non dimisit aues lacerare eos per diem,
11 neque bestias per noctem.* Et nuntiata
C sunt Dauid quę fecerat Respha,filia Aia,
12 concubina Saul.* Et abiit Dauid,& tu-
lit ossa Saul, & ossa Ionathæ filij eius,
à viris Iabes & Galaad ; || qui furati || 1.
fuerant ea de platea Bethsan, in qua Reg.
suspenderant eos Philisthiim cùm in- 13.c.
13 terfecissent Saul in Gelboë.& asporta- 19.
uit inde ossa Saul, & ossa Ionathæ filij
eius : & colligentes ossa eorum qui af-
14 fixi fuerant, * sepelierunt ea cum ossi-
bus Saul & Ionathæ filij eius in Terra
Benjamin, in latere in sepulchro Cis
patris eius : fecerũntque omnia, quæ
præceperat rex, & repropitiatus est
15 Deus terræ post hæc. * Factum est au-
tem rursum prælium Philisthinorum
aduersum Israel, & descendit Dauid,&
serui eius cum eo, & pugnabant contra
Philisthiim. Deficiente autem Dauid.
16 *Iesbibenob,qui fuit de genere Arapha,
|| cuius ferrum hastæ trecentas vncias || 1.
appendebat, & accinctus erat ense no- Reg.
17 uo, nisus est percutere Dauid. * Præsi- 17.a.
D dióque ei fuit Abisai filius Saruiæ, & 7.
percussum Philisthęum interfecit.Tunc
iurauerunt viri Dauid, dicentes : Iam
non egredieris nobiscum in bellum, ne
18 extinguas lucernam Israel. * || Secun- || 1
dum quoque bellum fuit in Gob contra Par.
Philisthæos : tunc percussit Sobocai de 20. c.
Husati, Saph, de stirpe Arapha de ge- 4.
19 nere gigantum. * Tertium quoque fuit
bellum in Gob contra Philisthæos, in
20 quo percussit Adeodatus filius Saltus
polymitarius Bethleemites Goliath Ge-
thæum, cuius hastilẽ hastæ erat quasi
21 liciatorium texentium.* Quartum bel-
lum fuit in Geth : in quo vir fuit ex-
celsus, qui senos in manibus pedibúsq;
habebat digitos,id est, viginti quatuor,
22 & erat de origine Arapha. * Et blas-
phemauit Israel : percussit autem eum
Ionathan filius Samaa fratris Dauid.
Hi quatuor nati sunt de Arapha in
Geth, & ceciderunt in manu Dauid, &
seruorum eius.

CAP. XXII.

Canticum gratiarum actionis Dauid pro sua ab omnibus inimicis liberatione.

1 LOcutus est autem Dauid Domino
A verba carminis huius, in die quæ
liberauit eum Dominus de manu om-
nium inimicorum suorum, & de manu
2 Saul, * & ait :
|| Dominus petra mea, & robur || Psal.
meum, & saluator meus. 17.a.3
3 * Deus fortis meus sperabo in eum :
scutum meũ,& cornu salutis meæ : ele-
uator meus,& refugium meum : salua-
tor meus, de iniquitate liberabis me.
4 * || Laudabilem inuocabo Dominum: || Psal.
& ab inimicis meis saluus ero. 17.a.4
5 * Quia circũdederunt me cõtritiones
mortis;torrentes Belial terruerunt me:

* Funes inferni circumdederunt me: 6
preuenerunt me laquei mortis.
* In tribulatione mea inuocabo Do- 7
minum,& ad Deum meum clamabo: &
exaudiet de templo suo vocem meam,
& clamor meus veniet ad aures eius.
* Commota est & contremuit terra: 8
fundamenta montium concussa sunt, &
conquassata, quoniam iratus est eis.
* Ascendit fumus de naribus eius, & 9
ignis de ore eius vorabit: carbones
succensi sunt ab eo.
* Inclinauit cœlos, & descendit: & 10
caligo sub pedibus eius.
* Et ascendit super Cherubim, & vo- 11
lauit: & lapsus est super pennas venti. B
* Posuit tenebras in circuitu suo la- 12
tibulum: cribrans aquas de nubibus
cœlorum.
* Præ fulgore in conspectu eius, suc- 13
censi sunt carbones ignis.
* Tonabit de cœlo Dominus: & ex- 14
celsus dabit vocem suam.
* Misit sagittas, & dissipauit eos: ful- 15
gur, & consumpsit eos.
* Et apparuerunt effusiones maris, & 16
reuelata sunt fundamenta orbis, ab in-
crepatione Domini, ab inspiratione
spiritus furoris eius.
* Misit de excelso, & assumpsit me: 17
& extraxit me de aquis multis.
* Liberauit me ab inimico meo po- 18
tentissimo, & ab his qui oderant me:
quoniam robustiores me erant.
* Præuenit me in die afflictionis 19
meæ, & factus est Dominus firmamen-
tum meum.
* Et eduxit me in latitudinem: libe- 20
rauit me, quia complacui ei.
* Retribuet mihi Dominus secundùm 21
iustitiam meam: & secundùm mundi-
tiam manuum mearum reddet mihi.
* Quia custodiui vias Domini,& non 22
egi impiè, à Deo meo.
* Omnia enim iudicia eius in cõspectu 23
meo: & præcepta eius non amoui à me.
* Et ero perfectus cum eo: & custo- 24
diam me ab iniquitate mea. C
* Et restituet mihi Dominus secun- 25
dùm iustitiam meam,& secundùm mun-
ditiam manuum mearum, in conspe-
ctu oculorum suorum.
* Cum sancto sanctus eris: & cum 26
robusto perfectus.
* Cum electo electus eris: & cum 27
peruerso peruerteris.
* Et populum pauperem saluum fa- 28
cies: oculisq; tuis excelsos humiliabis.
* Quia tu lucerna mea Domine:& tu 29
Domine illuminabis tenebras meas.
* In te enim curram accinctus: in 30
Deo meo transiliam murum.
* Deus, immaculata via eius, elo- 31
quium Domini igne examinatum: scu-
tum est omnium sperantium in se.
32 * Quis est Deus præter Dominum: &
quis fortis præter Deum nostrum?
33 * Deus qui accinxit me fortitudine:
& complanauit perfectam viam meam.
34 * Coæquans pedes meos ceruis, &
super excelsa mea statuens me.
35 * || Docens manus meas ad prælium, ||Psal. 143.
& componens quasi arcum æreum bra- a. 1.
chia mea.
36 * Dedisti mihi clypeum salutis tuæ,
& mansuetudo tua multiplicauit me.
37 * Dilatabis gressus meos subtus me:
D & non deficient tali mei.
38 * Persequar inimicos meos, & con-
teram: & non conuertar donec con-
sumam eos.
39 * Consumam eos & confringã, vt non
consurgant: cadent sub pedibus meis.
40 * Accinxisti me fortitudine ad præliũ:
incuruasti resistentes mihi subtus me.
41 * Inimicos meos dedisti mihi dor-
sum: odientes me, & disperdam eos.
42 * Clamabunt, & non erit qui saluet,
ad Dominum, & non exaudiet eos.
43 * Delebo eos vt puluerem terræ:
quasi lutum platearum comminuam
eos atque confringam.
44 * Saluabis me à contradictionibus
populi mei: custodies me in caput Gen-
tium. populus, quẽ ignoro seruiet mihi.
45 * Filij alieni resistent mihi, auditu
auris obedient mihi.
46 * Filij alieni defluxerunt, & contra-
hentur in angustiis suis.
47 * Viuit Dñs,& benedictus Deus meus:
& exultabitur Deus fortis salutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi, &
deiicis populos sub me.
49 * Qui educis me ab inimicis meis, &
à resistentibus mihi eleuas me: || à vi- ||Psal.
ro iniquo liberabis me: 17. d.
50 * || Propterea confitebor tibi Domi- 52.
ne in gentibus:& nomini tuo cantabo. ||Rom
51 * Magnificans salutes regis sui,& fa- 15. b. 9
ciens misericordiam Christo suo Da-
uid,& semini eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

Verba nouissima Dauid,& catalogus virorum ipsius illustrium.

1 HÆc autem sunt verba Dauid no-
A uissima. Dixit Dauid filius Isai:
Dixit vir, cui constitutum est de Christo
2 Dei Iacob, egregius psaltes Israel: * Spi-
ritus Domini locutus est per me,& ser-
3 mo eius per linguã meam. * Dixit Deus
Israel mihi, locutus est Fortis Israel,
Dominator hominum, iustus domina-
4 tor in timore Dei. * Sicut lux auroræ,
oriente sole, mane absque nubibus ru-
tilat,& sicut pluuiis germinat herba de
5 terra. * Nec tanta est domus mea apud
Deum, vt pactum æternum iniret me-
cum, firmum in omnibus atq; munitũ.
Cuncta enim salus mea, & omnis vo-
luntas: nec est quidquã ex ea quod non
germinet

germinet. *Præuaricatores autem quasi 6
spinæ euellentur vniuersi: quæ non tol-
luntur manibus. * Et si quis tangere vo- 7
luerit eas, armabitur ferro & ligno lan-
ceato, ignéque succensæ comburentur
vsque ad nihilum. *||Hæc nomina fortiũ 8
||1. Pa. 11. b. 10.
Dauid. Sedens in cathedra sapientissi-
mus princeps inter tres, ipse est quasi
tenerrimus ligni vermiculus, qui octin-
gẽtos interfecit impetu vno. *Post hũc, 9
Eleazar filius patrui eius Ahohites inter
tres fortes, qui erant cum Dauid quan- B
do exprobrauerunt Philisthiim, & con-
gregati sunt illuc in prælium. *Cúmque 10
ascendissent viri Israël, ipse stetit & per-
cussit Philisthæos, donec deficeret ma-
nus eius, & obrigesceret cum gladio, fe-
cítque Dñs salutẽ magnam in die illa: &
populus qui fugerat, reuersus est ad cæ-
sorum spolia detrahẽda. *Et post hunc, 11
Semma filius Age de Arari, & congre-
gati sunt Philisthiim in statione: erat
quippe ibi ager lente plenus. Cúmq; fu-
gisset populus à facie Philisthiim, * ste- 12
tit ille in medio agri, & tuitus est eum,
percussitq; Philisthæos: & fecit Dñs sa- 13
lutẽ magnam. *Necnon & ante descẽde-
rãt tres qui erãt principes inter trigin-
ta, & venerant tempore messis ad Dauid
in speluncã Odollam: castra autẽ Phili-
sthinorũ erant posita in Valle gigãtum.
* Et Dauid erat in præsidio: porrò statio 14
Philisthinorum tunc erat in Bethlehẽ.
* Desiderauit ergo Dauid, & ait: O si 15
quis mihi daret potũ aquæ de cisterna, C
quæ est in Bethlehem iuxta portã? *Ir- 16
ruperunt ergo tres fortes castra Phili-
sthinorum, & hauserunt aquam de ci-
sterna Bethlehem, quæ erat iuxta por-
tam, & attulerunt ad Dauid: at ille no-
luit bibere, sed libauit eã Dño, *dicens: 17
Propitius sit mihi Dñs, ne faciam hoc:
num sanguinem hominum istorum, qui
profecti sunt, & animarũ periculum bi-
bam? Noluit ergo bibere: hæc fecerunt
tres robustissimi. *Abisai quoque frater 18
Ioab filius Saruiæ, princeps erat de tri-
bus: ipse est qui leuauit hastam suam
contra trecentos, quos interfecit, no-
minatus in tribus, *& inter tres nobilior, 19
erátque eorum princeps, sed vsque ad
tres primos non peruenerat. * Et Bana- 20
ias filius Ioiadæ viri fortissimi: magno-
rum operum, de Casael: ipse percussit
duos leones Moab, & ipse descendit, &
percussit leonem in media cisterna in
diebus niuis. *Ipse quoq; interfecit vi- 21
rum Ægyptiũ, virum dignũ spectaculo,
habentem in manu hastam: itaque cùm
descendisset ad eum in virga, vi extor-
sit hastam de manu Ægyptij & interfe-
cit eum hasta sua. * Hæc fecit Banaias 22
filius Ioiadæ. * Et ipse nominatus inter 23
tres robustos, qui erant inter triginta
nobiliores: veruntamen vsque ad tres D
non peruenerat: fecítque eũ sibi Dauid
24 auricularium, à secreto. * Asael frater
Ioab inter triginta, Elehanam filius pa-
25 trui eius de Bethleem. * Semma de
26 Harodi, Elica de Harodi, * Heles de
Phalti, Hira filius Acces de Thecua.
27 * Abiezer de Anathoth, Mobonnai de
28 Husati, * Selmon Ahohites, Maharai
29 Netophatites, * Heled filius Baana, &
ipse Netophatites, Ithai filius Ribai, de
30 Gabaath filiorum Benjamin. * Banaia
Pharatonites, Heddai de Torrente
31 Gaas. * Abialbon Arbathites, Azma-
32 ueth de Beromi, * Eliaba de Salaboni.
33 Filij Iassen, Ionathan, *Semma de Oro-
34 ri, Aiam filius Sarar Arorites. * Eliphe-
let, filius Aasbai filij Machati, Eliam
35 filius Achitophel Gelonites. *Hesrai de
36 Carmelo, Pharai de Arbi, * Igaal filius
37 Nathan de Soba, Bonni de Gadi. * Se-
lec de Ammoni, Naharai Berothites
38 armiger Ioab filij Saruiæ, * Ira Iethri-
39 tes, Gareb & ipse Iethrites, * Vrias
Hethæus. Omnes triginta septem.

CAPVT. XXIV.

Dauid ob numeratum populum à Gad propheta correptus, ex Tribus oblatis pestem triduanam elegit: quam populum sæuiente, ac 70000. interemptis, orat Dauid Dominum, & à Gad propheta admonitus, in area Areuna, dato pretio, altare erigit, cessátque pestis.

1 ET || addidit furor Domini irasci ||1. Pa. 21. a. 1.
A contra Israël, cõmouítq; Dauid in
eis dicentem: Vade, numera Israël &
2 Iudam. *Dixitque rex ad Ioab principẽ
exercitus sui: Perambula omnes tribus
Israël à Dan vsque Bersabee, & nume-
rate populum, vt sciam numerum eius.
3 * Dixitque Ioab regi: Adaugeat Domi-
nus Deus tuus ad populum tuum, quan-
tus nunc est, iterúmque centuplicet in
conspectu domini mei regis: sed quid
sibi dominus meus rex vult in re huius-
4 cemodi? * Obtinuit autem sermo regis
verba Ioab & principũ exercitus: egres-
súsque est Ioab & principes militum, à
facie regis, vt numerarent populum
5 Israël. * Cúmque pertransissent Ioda-
6 nem, venerunt in Aroer ad dexteram
vrbis, quæ est in Valle Gad: & per Ia-
zer transierunt in Galaad, & in terram
inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan
silnestria. Circumeuntésque iuxta Si-
7 donem, * transierunt prope mœnia Ty-
ri, & omnem terram Heuæi & Chana-
næi, venerúntque ad meridiem Iuda in
8 Bersabee: * & lustrata vniuersa terra,
affuerunt post nouem menses & viginti
9 dies in Ierusalem. * Dedit ergo Ioab
numerum descriptionis populi regi, &
inuenta sunt de Israël octoginta mil-
lia virorum fortium, qui educerent
10 gladium: & de Iuda quingenta millia
pugnatorum. * Percussit autem cor

David eum, postquam numeratus est
populus; & dixit David ad Dominum:
Peccavi valde in hoc facto: sed precor
Domine, vt transferas iniquitatem ser-
ui tui, quia stultè egi nimis. * Surrexit 11
itaque David mane, & sermo Domini
factus est ad Gad prophetam & Viden-
tem David, dicens: * Vade, & loquere 12
ad David: Hæc dicit Dominus: Trium
tibi datur optio, elige vnum quod vo-
lueris ex his, vt faciam tibi. * Cùmque 13
venisset Gad ad David, nuntiauit ei, di-
cens: Aut septem annis veniet tibi fa-
mes in terra tua: aut tribus mensibus
fugies aduersarios tuos, & illi te perse- C
quentur: aut certè tribus diebus erit
pestilentia in terra tua. Nunc ergo de-
libera, & vide quem respondeam ei, qui
me misit sermonem. * Dixit autem Da- 14
|| 1. uid ad Gad: Coarctor nimis: || sed me-
Par. lius est vt incidam in manus Domini
21. b. (multæ enim misericordiæ eius sunt)
13. quàm in manus hominum. * Immisitq; 15
Dan. Dominus pestilentiam in Israel, de
3. c. mane vsque ad tempus constitutum, &
23. mortui sunt ex populo, à Dan vsque ad
Bersabee, septuaginta millia virorum.
* Cùmque extendisset manum suam An- 16
gelus Domini super Ierusalem, vt dis-
perderet eam, misertus est Dominus
super afflictione, & ait Angelo percu-
tienti populum: Sufficit: nunc contine
manum tuam, erat autem Angelus Do-
mini iuxta aream Areuna Iebusæi. * Di- 17
xitque David ad Dominum, cùm vidis-
set Angelum cædentem populum: Ego
sum qui peccaui, ego iniquè egi: isti
qui oues sunt, quid fecerunt? vertatur
obsecro, manus tua contra me, & con-
tra domum patris mei. * Venit autem 18
Gad ad David in die illa, & dixit ei: D
Ascende, & constitue altare Domino in
area Areuna Iebusæi. * Et ascendit Da- 19
uid iuxta sermonem Gad, quem præce-
perat ei Dñs. * Conspiciénsque Areuna, 20
animaduertit regem & seruos eius
transire ad se: * & egressus adorauit re- 21
gem prono vultu in terram, & ait: Quid
causæ est vt veniat dominus meus rex
ad seruum suum? Cui David ait: Vt
emam à te aream, & ædificem altare
Domino, & cesset interfectio quæ gras-
satur in populo. * Et ait Areuna ad Da- 22
uid: Accipiat, & offerat dominus meus
rex, sicut placet ei: habes boues in ho-
locaustum, & plaustrum & iuga boum
in vsum lignorum. * Omnia dedit Areu- 23
na rex regi: dixítque Areuna ad regem:
Dominus Deus tuus suscipiat votum
tuum. * Cui respondens rex, ait: Ne- 24
quaquam vt vis, sed emam pretio à te,
& non offeram Domino Deo meo ho-
locausta gratuita. Emit ergo David
aream, & boues, argenti siclis quin-
quaginta: * & ædificauit ibi David al- 25
tare Domino: & obtulit holocausta &
pacifica: & propitiatus est Dominus
terræ, & cohibita est plaga ab Israel.

LIBER REGVM tertius, secundùm Hebræos primus Malachim.

CAPVT PRIMVM.

David senio confectum puella Abisag calefacit, casta manens: Adonia verò regnum occupante, Bethsabee directa consilio Nathan, impetrauit à David vngi Salomonem in regem; quo audito, fugit Adonias.

1 ET rex David senuerat, habebát-
A que ætatis plurimos dies: cúm-
que operiretur vestibus, non ca-
2 lefiebat. * Dixerunt ergo ei serui sui:
Quæramus domino nostro regi adoles-
centulam virginem, & stet coram rege,
& foueat eum, dormiátque in sinu suo
& calefaciat dominum nostrum regem.
3 * Quæsierunt igitur adolescentulam
speciosam in omnibus finibus Israel, &
inuenerunt Abisag Sunamitidem, & ad-
4 duxerunt eam ad regem. * Erat autem
puella pulchra nimis, dormiebátque
cum rege, & ministrabat ei, rex verò
5 non cognouit eam. * Adonias autem fi-
lius Gaggith eleuabatur, dicens: ego
regnabo. Fecitq; sibi currus & equites,
& quinquaginta viros qui currerent
6 ante eum. * Nec corripuit eum pater
suus aliquando, dicens: Quare hoc fe-
cisti? Erat autem & ipse pulcher valde,
7 secundus natu post Absalom. * Et sermo
B ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum Abia-
thar sacerdote, qui adiuuabant partes
8 Adoniæ. * Sadoc verò sacerdos, & Ba-
naias filius Ioiadæ, & Nathan prophe-
ta, & Semei & Rei, & robur exercitus
9 David, non erat cum Adonia. * Immo-
latis ergo Adonias arietibus & vitulis,
& vniuersis pinguibus, iuxta Lapidem
Zoheleth, qui erat vicinus Fonti Rogel,
vocauit vniuersos fratres suos filios re-
gis, & omnes viros Iuda seruos regis.
10 * Nathan autem prophetam & Bana-
iam, & robustos quosq; & Salomonem
11 fratrem suum, non vocauit. * Dixit ita-
que Nathan ad Bethsabee matrem Sa-
lomonis: Num audisti, quod regnauerit
Adonias filius Haggith, & dominus no-
12 ster David hoc ignorat? * Nunc ergo
veni, accipe consilium à me, & salua
animam tuam, filiique tui Salomonis.
13 * Vade, & ingredere ad regem David, &
dic ei: Nónne tu domine mi rex iurasti
mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon fi-
lius tuus regnabit post me, & ipse se-
debit in solio meo? quare ergo regnat
Adonias?

Adonias?*Et adhuc ibi te loquente cum 14
rege,ego veniam post te,& cõplebo ser-
mones tuos. * Ingressa est itaq; Bethsa- 15
bee ad regem in cubiculum : rex autem C
senuerat nimis,& Abisag Sunamitis mi-
nistrabat ei. *Inclinauit se Bethsabee,& 16
adorauit regem. Ad quã rex, Quid tibi,
inquit, vis? * Quæ respondens,ait : Do- 17
mine mi,tu iurasti per Dominum Deum
tuum ancillæ tuæ , Salomon filius tuus
regnabit post me, & ipse sedebit in so-
lio meo.*Et ecce nunc Adonias regnat, 18
te, Dñe mi rex , ignorante. * Mactauit 19
boues & pinguia quæque , & arietes
plurimos , & vocauit omnes filios re-
gis,Abiathar quoque sacerdotẽ,& Ioab
principem militiæ : Salomon autem
seruum tuum non vocauit. * Verumta- 20
men Dñe mi rex,in te oculi respiciunt
totius Israël, vt indices eis,quis sedere
debeat in solio tuo , Domine mi rex ,
post te. *Eritque cùm dormierit Domi- 21
nus meus rex cum patribus suis , eri-
mus ego & filius meus Salomon pecca-
tores. * Adhuc illa loquente cum rege, 22
Nathan propheta venit. * Et nuntiaue- 23
runt regi, dicentes : Adest Nathan pro-
pheta. Cúmque introisset in conspectu
regis,& adorasset eum pronus in terrã,
* dixit Nathan : Dñe mi rex, tu dixisti: 24
Adonias regnet post me , & ipse sedeat D
super thronum meum? *Quia descendit 25
hodie, & immolauit boues, & pinguia,
& arietes plurimos, & vocauit vniuer-
sos filios regis, & principes exercitus,
Abiathar quoque sacerdotem : illisque
vescentibus, & bibentibus coram eo,&
dicentibus : Viuat rex Adonias : * Me 26
seruum tuum, & Sadoc sacerdotem , &
Banaiam filium Ioiadæ, & Salomonem
famulum tuum , non vocauit. * Num- 27
quid à Dño meo rege exiuit hoc ver-
bum , & mihi non indicasti seruo tuo,
quis sessurus esset super thronum Dñi
mei regis post eum ? *Et respondit rex 28
Dauid,dicens:Vocate ad me Bethsabee.
Quæ cùm fuisset ingressa coram rege,&
stetisset ante eum, * iurauit rex : & ait: 29
Viuit Dñs, qui eruit animam meam de
omni angustia , * quia sicut iuraui tibi 30
per Dñm Deum Israel,dicens: Salomon
filius tuus regnabit post me , & ipse se-
debit super solium meũ pro me: sic fa-
ciam hodie : * Summissóque Bethsabee 31
in terram vultu,adorauit regem, dicẽs: E
Viuat Dñs meus Dauid in æternum. * 32
Dixit quoque rex Dauid: Vocate mihi
Sadoc sacerdotem , & Nathan prophe-
tam , & Banaiam filium Ioiadæ. Qui
cùm ingressi fuissent coram rege,*dixit 33
ad eos : Tollite vobiscum seruos do-
mini vestri, & imponite Salomonem fi-
lium meum super mulam meam: & du-
cite eum in Gihon , * & vngat eum ibi 34
Sadoc sacerdos, & Nathan propheta,in
regem super Israël: & canetis buccina,
35 atque dicetis : Viuat rex Salomon. *Et
ascendetis post eum, & veniet, & sede-
bit super solium meum , & ipse regna-
bit pro me:illique præcipiam vt sit dux
36 super Israel , & super Iudam. * Et re-
spondit Banaias filius Ioiadæ : regi, di-
cens:Amen:sic loquatur Dñs Deus Do-
37 mini mei regis. * Quomodo fuit Dñs
cum Domino meo rege, sic sit cum Sa-
lomone,& sublimius faciat solium eius
à solio Domini mei regis Dauid.
38 * Descendit ergo Sadoc sacerdos , &
Nathan propheta , & Banaias filius Io-
iadæ, & Cerethi , & Phelethi:& impo-
suerunt Salomonem super mulam regis
Dauid , & adduxerunt eum in Gihon ;
39 * Sumpsitq; Sadoc sacerdos cornu olei
de tabernaculo , & vnxit Salomonem:
& cecinerunt buccina , & dixit omnis
40 populus:Viuat rex Salomon. *Et ascen-
F dit vniuersa multitudo post eum,& po-
pulus canentium tibiis , & lætantium
gaudio magno, & insonuit terra à cla-
41 more eorum. *Audiuit autem Adonias,
& omnes qui inuitati fuerant ab eo,
iámque conuiuium finitum erat: sed &
Ioab , audita voce tubæ, ait : Quid sibi
42 vult clamor ciuitatis tumultuãtis? *Ad-
huc illo loquente,Ionathas filius Abia-
thar sacerdotis venit ; cui dixit Ado-
nias:Ingredere,quia vir fortis es,& bo-
43 na nuntians : * Respondítque Ionathas
Adoniæ:Nequaquam : Dñs enim noster
rex Dauid regem constituit Salomonẽ:
44 *misitque cum eo Sadoc sacerdotem,&
Nathan prophetam , & Banaiam filium
Ioiadæ,& Cerethi & Phelethi,& impo-
45 suerunt eum super mulam regis.*Vnxe-
rúntque eũ Sadoc sacerdos & Nathan
propheta regem in Gihon : & ascende-
runt inde lætantes, & insonuit ciuitas:
46 hæc est vox, quam audistis. *Sed & Sa-
47 lomon sedet super solium regni. * Et
G ingressi serui regis benedixerunt Do-
mino nostro regi Dauid, dicentes. Am-
plificet Deus nomen Salomonis super
nomen tuum,& magnificet thronũ eius
super thronum tuum. Et adorauit rex
48 in lectulo suo:*& locutus est : Benedi-
ctus Dñs Deus Israel , qui dedit hodie
sedentem in solio meo,videntibus ocu-
49 lis meis. * Territi sunt ergo,& surrexe-
runt omnes qui inuitati fuerant ab
Adonia , & iuit vnusquisq; in viã suam.
50 * Adonias autem timens Salomonem,
surrexit,& abiit,tenuítq; cornu altaris.
51 * Et nuntiauerunt Salomoni , dicentes:
Ecce Adonias timens regem Salomonẽ,
tenuit cornu altaris, dicens:Iuret mihi
rex Salomon hodie , quòd non inter-
52 ficiat seruum suum gladio. * Dixitque
Salomon:Si fuerit vir bonus,non cadet
ne vnus quidem capillus eius in terrã:
sin autem malum inuentũ fuerit in eo,

morietur. * Misit ergo rex Salomon, & 53
eduxit eum ab altari : & ingressus ado-
rauit regem Salomonem : dixitque ei
Salomon : Vade in domum tuam.

CAP. II.

Dauid datis Salomoni variis præceptis moritur. Adonias petens Abisag in vxorem, occidi à Salomone iubetur. Abiathar sacerdotio priuatur, & tandem Ioab in tabernaculo interficitur: Semei quoque quia contra præscriptum egressus est Ierusalem, occiditur.

Appropinquauerunt autem dies Da- 1
uid vt moreretur, præcepitque Sa- A
lomoni filio suo, dicēs: *Ego ingredior 2
viā vniuersæ terræ : confortare, & esto
vir. *Et obserua custodias Dñi Dei tui, 3
vt ambules in viis eius, vt custodias ce-
remonias eius, & præcepta eius, & iudi-
cia, & testimonia, ||sicut scriptum est in
||Deu. lege Moysi : vt intelligas vniuersa quæ
17. d. facis, & quocumq; te verteris: *Vt con- 4
16. firmet Dñs sermones suos, quos locu-
tus est de me, dicēs: Si custodierint filij
tui vias suas, & ambulauerint corā me
in veritate, in omni corde suo, & om-
ni anima sua, non auferetur tibi vir de
solio Israël. * Tu quoque nosti quæ fe- 5
cerit mihi Ioab filius Saruiæ, quæ fece-
rit duobus principibus exercitus Israël.
|| Abner filio Ner, & || Amasæ filio Ie-
||2 Reg ther, quos occidit, & effudit sanguinem B
3. e. 27 belli in pace, & posuit cruorem prælij
||2 Reg in balteo suo, qui erat circa lūbos eius,
20. c. & in calceamento suo, quod erat in pe-
10. dibus eius. *Facies ergo iuxta sapientiā 6
tuam, & non deduces canitiem eius pa-
cificè ad inferos. *Sed & filiis Berzellai 7
Galaaditis reddes gratiā, eruntque co-
||2 Reg medentes in mensa tua : || occurrerunt
19. f. 31. enim mihi quando fugiebā à facie Ab-
||2 Reg salō fratris tui. *||Habes quoq; apud te 8
16. b. 5 Semei filium Gera filij Iemini de Bahu-
& 19. rim, qui maledixit mihi maledictione
d. 19. pessima, quando ibā ad castra: sed quia
descendit mihi in occursum cùm tran-
sirem Iordanem, & iuraui ei per Dñm,
dicens: Non te interficiam gladio : * tu 9
noli pati eum esse innoxium. Vir au-
tem sapiens es, vt scies quæ facies ei,
deducésq; canos eius cum sanguine ad
||Act. inferos. *|| Dormiuit igitur Dauid cum 10
2. c. 19 patribus suis, & sepultus est in ciuitate
||1. Pa. Dauid. * Dies autem quibus regnauit 11
29. f. Dauid super Israel, quadraginta anni
13. sunt: in Hebron regnauit septem annis:
in Ierusalem, triginta tribus. *Salomon 12
autem sedit super thronum Dauid pa-
tris sui, & firmatum est regnum eius
nimis. * Et ingressus est Adonias filius 13
Haggith ad Bethsabee matrē Salomo- C
nis quæ dixit ei. Pacificúsne est ingres-
sus tuus? Qui respondit : Pacificus. *Ad- 14
diditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait
Loquere. Et ille. *Tu, inquit, nosti, quia 15
meum erat regnum, & me præposuerat
omnis Israël sibi in regem: sed translatū
est regnum, & factum est fratris mei : à
16 Dño enim constitutum est ei. *Nunc er-
go petitionem vnam precor à te ; ne
confundas faciem meam. Quæ dixit ad
17 eum : Loquere. * Et ille ait : Precor vt
dicas Salomoni regi (neque enim nega-
re tibi quidquā potest) vt det mihi Abi-
18 sag Sunamitidem vxorem. *Et ait Beth-
sabee : Bene, ego loquar pro te regi.
19 * Venit ergo Bethsabee ad regem Salo-
monem, vt loqueretur ei pro Adonia :
& surrexit rex in occursum eius, adora-
uitque eam, & sedit super thronū suum:
D positúsque est thronus matri regis, quæ
20 sedit ad dexterā eius. *Dixitque ei: Peti-
tionem vnā paruulā ego deprecor à te:
ne confundas faciē meā. Et dixit ei rex:
Pete mater mea : neque enim fas est vt
21 auertā faciem tuā. *Quæ ait: Detur Abi-
sag Sunamitis Adoniæ fratri tuo vxor.
22 * Responditque rex Salomon, & dixit
matri suæ: Quare postulas Abisag Suna-
mitidē Adoniæ? postula ei & regnū: ipse
est enim frater meus maior me, & ha-
bet Abiathar sacerdotem & Ioab filium
23 Saruiæ. *Iurauit itaque rex Salomō per
Dñm, dicens: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia contra animam suam
24 locutus est Adonias verbum hoc. * Et
nunc viuit Dñs, qui firmauit me, & col-
locauit super solium Dauid patris mei,
& qui fecit mihi domum, sicut locu-
tus est, quia hodie occidetur Adonias.
25 * Misitque rex Salomon per manum
Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit eum,
26 & mortuus est. * Abiathar quoque sa-
cerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad
agrum tuum, equidem vir mortis es: sed
E hodie te non interficiam, quia portasti
arcam Domini Dei coram Dauid patre
meo, & sustinuisti laborem in omnibus,
27 in quibus laborauit pater meus. * Eie-
cit ergo Salomon Abiathar, vt non esset
sacerdos Dñi, || vt impleretur sermo ||1. Reg
Dñi, quē locutus est super domum Heli 2. f. 31.
28 in Silo. *Venit autem nuntius ad Ioab,
quòd Ioab declinasset post Adoniam,
& post Salomonē non declinasset: fugit
ergo Ioab in tabernaculum Dñi, & ap-
29 prehendit cornu altaris. *Nuntiatúmq;
est regi Salomoni, quòd fugisset Ioab
in tabernaculum Dñi, & esset iuxta al-
tare: misitque Salomon Banaiam filium
30 Ioiadæ, dicens: Vade, interfice eum. * Et
venit Banaias ad tabernaculum Dñi, &
dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait
Non egrediar, sed hic moriar. Renun-
tiauit Banaias regi sermonem, dicens:
Hæc locutus est Ioab, & hæc respondit
31 mihi. * Dixitq; ei rex: Fac sicut locutus
est: & interfice eum, & sepeli, & amoue-
bis sanguinem innocentem, qui effusus
est à Ioab ; à me, & à domo patris mei.
*Et

* Et reddet Dñs sanguinem eius super 32
caput eius, quia interfecit duos viros
iustos,melioresq;se: & occidit eos gla- F
dio,patre meo Dauid ignorante, || Ab-
||2.Re. 3. c. 27. ner filiũ Ner principẽ militiæ Israël, &
|| Amasam filiũ Iether principem exer-
citus Iuda: * & reuertetur sanguis illo- 33
||2.Reg 20. c. 9. rum in caput Ioab, & in caput seminis
eius in sempiternũ. Dauid autẽ & semi-
ni eius,& domui & throno illius,sit pax
vsque in æternum à Dño.*Ascendit ita- 34
que Banaias filius Ioiadæ, & aggressus
eum interfecit:sepultúsque est in domo
sua in deserto. *Et constituit rex Bana- 35
iam filium Ioiadæ pro eo super exerci-
tum, & Sadoc sacerdotem posuit pro
Abiathar. *Misit quoque rex,& vocauit 36
Semei,dixitque ei:Ædifica tibi domũ in
Ierusalem, & habita ibi:& non egredie-
ris inde huc atque illuc.*Quacũque au- 37
tem die egressus fueris, & trãsieris Tor-
rentem Cedron, scito te interficiẽdum:
sanguis tuus erit super caput tuum. *38
Dixitque Semei regi: Bonus sermo, si- G
cut locutus est Dñs meus rex, sic fa-
ciet seruus tuus. Habitauit itaque Se-
mei in Ierusalem diebus multis. * Fa- 39
ctum est autem post annos tres:vt fuge-
rent serui Semei ad Achis filiũ Maacha
regem Geth: nuntiatúmque est Semei,
quod serui eius issent in Geth. * Et sur- 40
rexit Semei,& strauit asinũ suum: iuit-
que ad Achis in Geth ad requirendum
seruos suos, & adduxit eos de Geth.
* Nuntiatum est autem Salomoni, quòd 41
isset Semei in Geth de Ierusalem, & re-
diisset. * Et mittens vocauit eum,dixit- 42
que illi: Nónne testificatus sum tibi per
Dominum,& prædixi tibi: Quacumque
die egressus, ieris huc & illuc: scio te
esse moriturum? Et respondisti mihi:
Bonus sermo quem audiui. * Quare er- 43
go non custodisti iusiurandum Dñi, &
præceptum quod præceperam tibi? *Di- 44
xitque rex ad Semei: Tu nosti omne
malum, cuius tibi conscium est cor
tuum, quod fecisti Dauid patri meo:
reddidit Dñs malitiam tuam in caput
tuum. * Et rex Salomon benedictus, & 45
thronus Dauid erit stabilis coram Dño
vsque in sempiternum. * Iussit itaque 46
rex Banaiæ filio Ioiadæ: qui egressus,
percussit eum, & mortuus est.

CAP. III.

Salomon,accepta in vxorem filia Pharaonis,sapientiam in somno petit;quam vnà cum diuitiis & gloria accipit, & primùm in meretricum dirimenda lite ostendit.

2. Pa. 1. a. 1. CONfirmatum est igitur regnum in 1
manu Salomonis,& affinitate con- A
iunctus est Pharaoni regi Ægypti: ac-
cepit námque filiam eius, & adduxit in
ciuitatem Dauid:donec compleret ædi-
ficans domum suam, & domum Dñi, &
murum Ierusalem per circuitum.*Atta-
2 men populus immolabat in excelsis: nõ
enim ædificatũ erat templũ nomini Dñi
3 vsque in diem illum.*Dilexit autem Sa-
lomon Dñm, ambulãs in præceptis Da-
uid patris sui, excepto quòd in excelsis
4 immolabat, & accendebat thymiama.*
Abiit itaq; in Gabaon,vt immolaret ibi:
illud quippe erat excelsum maximum:
mille hostias in holocaustum obtulit
Salomon super altare illud in Gabaon.
5 * Apparuit autem Dñs Salomoni per
somniũ nocte,dicens: Postula quod vis
6 vt dem tibi. *Et ait Salomon:Tu fecisti
cũ seruo tuo Dauid patre meo miseri-
cordiam magnã, sicut ambulauit in cõ-
spectu tuo in veritate, & iustitia, & re-
cto corde tecũ: custodisti ei misericor-
diã tuam grandẽ,& dedisti ei filium se-
dẽtẽ super thronũ eius, sicut est hodie.
7 * Et nunc Dñe Deus, tu regnare fecisti
B seruum tuũ pro Dauid patre meo: ego
autem sum puer paruulus, & ignorans
8 egressum & introitum meum.*Et seruus
tuus in medio est populi,quem elegisti,
populi infiniti, qui numerari & suppu-
9 tari nõ potest præ multitudine. *||Dabis ||2.Pa.
ergo seruo tuo cor docile, vt populum 1.c.10.
tuum iudicare possit, & discernere in-
ter bonum & malum, quis enim pote-
rit iudicare populum istum, populum
10 tuum hunc multum. *Placuit ergo ser-
mo coram Dño, quòd Salomon postu-
11 lasset huiuscemodi rem. * Et dixit Do-
minus Salomoni: Quia postulasti ver-
bum hoc, & non petisti tibi dies mul-
tos, nec diuitias, aut animas inimico-
rum tuorum, sed postulasti tibi sapien-
12 tiam ad discernendum iudicium: *ecce
fecisti tibi secundum sermones tuos, &
dedi tibi cor sapiens & intelligens, in
tantum vt nullus ante te similis tui fue-
13 rit, nec post te surrecturus sit.* ||Sed & || Sap.
C hæc,quæ non postulasti,dedi tibi: diui- 7.b.11.
tias scilicet,& gloriam, vt nemo fuerit Matt.
similis tui in regibus,cunctis retro die- 6.d.9.
14 bus. *Si autẽ ambulaueris in viis meis,
& custodieris præcepta mea,& manda-
15 ta mea, sicut ambulauit pater tuus,lon-
gos faciam dies tuos. * Igitur euigila-
uit Salomon, & intellexit quòd esset
somnium: cúmque venisset Ierusalem,
stetit coram arca fœderis Dñi, & obtu-
lit holocausta, & fecit victimas pacifi-
cas, & grande conuiuium vniuersis fa-
16 mulis suis. * Tunc venerunt duæ mu-
lieres meretrices ad regem, steterúnt-
17 que coram eo, * quarum vna ait: Ob-
secro, mi Domine: ego & mulier hæc
habitabamus in domo vna, & peperi
18 apud eam in cubiculo. * Tertia autem
die postquã ego peperi, peperit & hæc:
& eramus simul, nullúsque alius no-
biscum in domo, exceptis nobis dua-
19 bus. *Mortuus est autem filius mulieris

huius nocte: dormiens quippe oppressit
eum. *Et consurgens intempestæ noctis 20
silentio, tulit filiũ meum de latere meo
ancillæ tuæ dormientis, & collocauit
in sinu suo: suum autem filiũ, qui erat
mortuus, posuit in sinu meo. *Cúmque 21
surrexissem manè vt darem lac filio D
meo, apparuit mortuus: quem diligen-
tiùs intuens clara luce, deprehendi non
esse meũ quem genueram. * Respondit- 22
que altera mulier: Non est ita vt dicis,
sed filius tuus mortuus est, meus autem
viuit. E contrario illa dicebat: Menti-
ris: filius quippe meus viuit, & filius
tuus mortuus est. Atque in hunc modũ
contendebant coram rege. * Tunc rex 23
ait: Hæc dicit, Filius meus viuit, & filius
tuus mortuus est. Et ista respondit, Non,
sed filius tuus mortuus est, meus autem
viuit. *Dixit ergo rex: Afferte mihi gla- 24
dium. Cúmque attulissent gladium co-
ram rege; * Diuidite, inquit, infantem 25
viuum in duas partes, & date dimidiam
partem vni, & dimidiam partẽ alteri. * 26
Dixit autem mulier, cuius filius erat
viuus, ad regem: (commota sunt quippe
viscera eius super filio suo.) Obsecro
Dñe, date illi infantem viuum, & nolite
interficere eum. E contrario illa dice-
bat: Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur:
* Respondit rex, & ait: Date huic infan- 27
tem viuum, & non occidatur: hæc est
enim mater eius. * Audiuit itaq; omnis 28
Israël iudicium quod iudicasset rex, &
timuerunt regem, videntes sapientiam
Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

CAPVT IV.

Numerantur principes, & præfecti Salomonis, apparatus ciborum ipsius, pacisque securitas eo regnante, & numerus parabolarum atque carminum eius.

ERat autem rex Salomon regnans su- 1
per omnem Israël: *& hi principes 2
quos habebat: Azarias filius Sadoc sa- A
cerdotis: * Elioreph & Ahia filij Sisa 3
scribæ: Iosaphat filius Ahilud à cõmen-
tariis: * Banaias filius Ioiadæ super 4
exercitũ: Sadoc autẽ, & Abiathar sacer-
dotes. * Azarias filius Nathã, super eos 5
qui assistebant regi: Zabud filius Nathan
sacerdos, amicus regis: *& Ahisar præ- 6
positus domus: & Adoniram filius Abda
super tributa. *Habebat autem Salomon 7
duodecim præfectos super omnem Is-
raël, qui præbebant annonam regi &
domui eius: per singulos enim menses,
in anno, singuli necessaria ministrabãt.
* Et hæc nomina eorũ: Benhur, in mon- 8
te Ephraim. * Bendecar, in Macces, & 9
in Salebim, & in Bethsames, & in Elon,
& in Bethanam. *Benhesed in Aruboth: 10
ipsius erat Socho, & omnis terra Epher
* Benabinadab, cuius omnis Nephath- 11
dor, Tapheth filiam Salomonis habebat B
12 vxorem. * Bana filius Ahilud regebat
Thanac & Mageddo, & vniuersam Beth-
san, quæ est iuxta Sarthana subter Iez-
raël, à Bethsan vsquè Abelmehula è re-
13 gione Iecmaan. * Bengaber in Ramoth
Galaad: habebat Auothiair filij Manasse
in Galaad, ipse præerat in omni regio-
ne Argob, quæ est in Basan, sexaginta
ciuitatibus magnis atque muratis, quæ
14 habebant seras æreas. * Ahinadab filius
15 Addo præerat in Manaim. * Achimaas
in Nephthali: sed & ipse habebat Base-
math filiam Salomonis in coniugio.
16 *Baana filius Husi, in Aser, & in Baloth.
17 * Iosophat filius Pharue, in Issachar.
18 * Semei filius Ela, in Benjamin. *Gaber
19 filius Vri, in terra Galaad, in terra Se-
hon regis Amorrhæi & Og regis Basan,
super omnia quæ erant in illa terra:
20 * Iuda & Israël innumerabiles, sicut
C arena maris in multitudine: comeden-
21 tes, & bibentes, atque lætantes. || Salo- ||Eccl. 47. c. 16.
mon autem erat in ditione sua, habens
omnia regna à flumine terræ Phili-
sthiim vsque ad terminum Ægypti: offe-
rentium sibi munera, & seruientium ei
22 cunctis diebus vitæ eius. * Erat autem
cibus Salomonis per dies singulos, tri-
ginta cori similæ, & sexaginta cori fa-
23 rinæ, * decem boues pingues, & viginti
boues pascuales, & centũ arietes, exce-
pta venatione ceruorũ, caprearũ, atque
24 bubalorũ, & auium altilium. *Ipse enim
obtinebat omnẽ regionẽ quæ erat trans
flumen, à Thapsa vsque ad Gazan, &
cunctos reges illarum regionum: & ha-
bebat pacem ex omni parte in circuitu.
25 * Habitabátq; Iuda & Israël absque ti-
more vllo, vnusquisque sub vite sua, &
sub ficu sua, à Dan vsque Betsabee, cun-
26 ctis diebus Salomonis. * || Et habebat ||2. Par 9. f. 25
D Salomon quadraginta millia præsepia
equorũ currilium, & duodecim millia
27 equestriũ. *Nutriebántq; eos supradicti
regis præfecti: sed & necessaria mensæ
regis Salomonis, cùm ingenti cura præ-
28 bebant in tẽpore suo. *Hordeũ quoq; &
paleas equorũ & iumẽtorum deferebãt
in locum vbi erat rex, iuxta constitutũ
29 sibi. *Dedit quoque Deus sapientiã Sa-
lomoni, & prudentiam multã nimis, &
latitudinem cordis, quasi arenã, quæ est
30 in littore maris. * Et præcedebat sa-
pientia Salomonis sapientiam omnium
31 Orientalium & Ægyptiorum, * ||& erat ||Eccl. 47. c. 16.
sapientior cunctis hominibus: sapien-
tior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chal-
col, & Dorda, filiis Mahol: & erat no-
minatus in vniuersis gentibus per cir-
32 cuitũ. *Locutus est quoq; Salomon tria
millia parabolas: & fuerunt carmina
33 eius quinque & mille. *Et disputauit su-
per lignis, à cedro quæ est in Libano,
vsq; ad hyssopũ quæ egreditur de parie-
te: & disseruit de iumẽtis & volucribus,

&

& reptilibus,& piscibus.* Et veniebant 34
de cunctis populis ad audiendũ Sapien-
tiam Salomonis,& ab vniuersis regibus
terræ, qui audiebant sapientiam eius.

CAP. V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæsores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria : numerus cæsorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

MIsit quoq; Hiram rex Tyri seruos 1
suos ad Salomonem:audiuit enim A
quod ipsum vnxissent regem pro patre
eius: quia amicus fuerat Hiram Dauid
omni tempore.* Misit autem Salomon 2
ad Hiram dicens : *Tu scis voluntatem 3
Dauid patris mei, & quia non potuerit
ædificare domum nomini Dñi Dei sui
propter bella imminentia per circuitũ,
donec daret Dñs eos sub vestigio pe-
dum eius.* Nunc autem requiem dedit 4
Dñs Deus meus mihi per circuitum :&
non est satan, neque occursus malus.
|| 2. *||Quamobrem cogito ædificare templũ 5
Reg.7 nomini Dñi Dei mei, sicut locutus est
b. 13. Dñs Dauid patri meo, dicens : Filius B
1.Par. tuus, quem dabo pro te super solium
22. c. tuum, ipse ædificabit domum nomini
10. meo.* Præcipe igitur vt præcidant mi- 6
hi serui tui cedros de Libano, & serui
mei sint cum seruis tuis : mercedem au-
tem seruorum tuorum dabo tibi quam-
cumque petieris : scis enim quomodo
non est in populo meo vir qui nouerit
ligna cædere sicut Sidonij.* Cùm ergo 7
audisset Hirã verba Salomonis, lætatus
est valde, & ait : Benedictus Dñs Deus
hodie,qui dedit Dauid filium sapientis-
simum super populum hunc plurimum.
*Et misit Hiram ad Salomonem, dicẽs : 8
Audiui quæcumque mandasti mihi:ego
faciam omnem voluntatem tuam in li-
gnis cedrinis & abiegnis.*Serui mei de- 9
ponent ea de Libano ad mare :& ego
componã ea in ratibus in mari, vsq; ad
locum quem significaueris mihi; & ap- C
plicabo ea ibi,& tu tolles ea : præbe-
bisq; necessaria mihi,vt detur cibus do-
mui meæ. * Itaque Hiram dabat Salo- 10
moni ligna cedrina, & ligna abiegna,
iuxta omnem voluntatem eius. * Salo- 11
mon autem præbebat Hiram,coros tri-
tici viginti millia, in cibum domui
eius, & viginti coros purissimi olei :
hæc tribuebat Salomon Hiram per sin-
Sup. gulos annos.* || Dedit quoque Dñs sa- 12
b. pientiam Salomoni,sicut locutus est ei:
:. & erat pax inter Hiram & Salomonem,
& percusserunt ambo fœdus.* Elegitq; 13
rex Salomõ operarios de omni Israel, D
& erat indictio triginta millia virorũ.
* Mittebátque eos in libanum, decem 14
millia per menses singulos vicissim, ita
vt duobus mensibus essent in domibus
suis:& Adonirã erat super huiuscemod;
15 indictione. * Fuerúntque Salomoni se-
ptuaginta millia eorũ qui onera porta-
bant,& octoginta millia latomorum in
16 monte:*absque præpositis qui præerant
singulis operibus, numero trium milliũ
& trecentorum,præcipientium populo
17 & his qui faciebant opus.*Præcepitque
Rex, vt tollerent lapides grandes, lapi-
des pretiosos,in fundamẽtum templi &
18 quadrarent eos : * quos dolauerunt cę-
mentarij Salomonis,& cæmentarij Hi-
ram:porrò Giblij præparauerunt ligna
& lapides ad ædificandam domum.

CAP. VI.

Figura & fabrica templi quoad præcipuas eius partes interiores & exteriores.

FActum est ergo quadringentesimo & 1.Par.
1 octogesimo anno egressionis filiorũ 3.a.1.
A Israel de Terra Ægypti, in anno quar-
to, mense Zio(ipse est mensis secundus)
regni Salomonis super Israel,ædificari
2 cœpit domus Dño. * Domus autem,
quam ædificabat rex Salomon Dño,ha-
bebat sexaginta cubitos in longitudi-
ne, & viginti cubitos in latitudine, &
3 triginta cubitos in altitudine.* Et por-
ticus erat ante templum viginti cubito-
rum longitudinis,iuxta mensurã latitu-
dinis templi:& habebat decẽ cubitos la-
4 titudinis ante faciem templi.*Fecitq; in
5 templo fenestras obliquas. * Et ædifi-
cauit super parietem templi tabulata
per gyrum,in parietibus domus per cir-
cuitum templi & oraculi,& fecit latera
6 in circuitu. * Tabulatum quod subter
erat,quinque cubitos habebat latitudi-
nis, & medium tabulatum sex cubito-
rum latitudinis, & tertium tabulatum
septem habẽs cubitos latitudinis. Tra-
bes autem posuit in domo per circuitũ
forinsecus,vt non hærerent muris tem-
7 pli.*Domus autem cùm ædificaretur,de
lapidibus dolatis atque perfectis ædifi-
cata est : & malleus, & securis,& om-
ne ferramentum, non sunt audita in
8 domo cùm ædificaretur. * Ostium late-
B ris medij in parte erat domus dextræ :
& per cochleam ascendebant in me-
dium cœnaculum, & à medio in ter-
9 tium.*Et ædificauit domum,& consum-
mauit eam: texit quoque domum la-
10 quearibus cedrinis.*Et ædificauit tabu-
latum super omnem domum quinq; cu-
bitis altitudinis,& operuit domũ lignis
11 cedrinis. * Et factus est sermo Dñi ad
12 Salomonem,dicens : * Domus hęc quã
ędificas, si ambulaueris in præceptis
meis,& iudicia mea feceris,& custodie-
ris omnia mandata mea, gradiens per || 2.
13 ea:firmabo sermonẽ meum tibi,|| quem Reg.7
locutus sum ad Dauid patrẽ tuum.*|| Et c.17.
habitabo in medio filiorum Israel & || 2.
non derelinquam populum meum Is- Par.
14 rael.* Igitur ędificauit Salomon domũ, 28. b.
15 & consummauit eam. * Et ædificauit, 9.
parietes

parietes domus intrinsecus tabulatis
cedrinis, à pauimento domus vsque ad
summitatem parietum, & vsque ad la-
quearia, operuit lignis cedrinis intrin-
secus: & texit pauimẽtum domus tabu-
lis abiegnis. *Ædificauitq; viginti cubi- 16
torũ ad posteriorẽ partem templi tabu-
lata cedrina, à pauimento vsque ad su-
periora: & fecit interiorem domũ ora-
culi in Sanctum sanctorũ. *Porrò qua- 17
draginta cubitorum erat ipsum tẽplum C
pro foribus oraculi. *Et cedro omnis 18
domus intrinsecus vestiebatur, habens
tornaturas & iũcturas suas fabrefactas,
& cælaturas eminentes: omnia cedrinis
tabulis vestiebantur: nec omnino lapis
apparere poterat in pariete. *Oraculum 19
autẽ in medio domus, in interiori parte
fecerat, vt poneret ibi arcam fœderis
Dñi. *Porrò oraculum habebat viginti 20
cubitos longitudinis, & viginti cubitos
latitudinis, & viginti cubitos altitudi-
nis: & operuit illud, atque vestiuit auro
purissimo, sed & altare vestiuit cedro. * 21
Domũ quoque ante oraculum operuit
auro purissimo, & affixit laminas clauis
aureis. *Nihilque erat in templo quod 22
non auro tegeretur: sed & totum altare
oraculi texit auro. *Et fecit in oraculo 23
duos cherubim de lignis oliuarũ, decem
cubitorũ altitudinis. *Quinque cubito- 24
rũ ala cherub vna, & quinque cubitorũ
ala cherub altera: id est, decem cubitos
habentes, à summitate alæ vnius vsque
ad alæ alterius summitatem. * Decem 25
quoque cubitorũ erat cherub secundus:
in mensura pari, & opus vnum erat in
duobus cherubim, * id est, altitudinem 26
habebat vnus cherub, decem cubitorum
& similiter cherub secundus. *Posuitq; 27
cherubim in medio tẽpli interioris. ex- D
tendebant autem alas suas cherubim, &
tangebat ala vna parietẽ, & ala cherub
secundi tangebat parietem alterum: alæ
autem alteræ in media parte templi se
inuicem contingebant. *Texit quoque 28
cherubim auro. *Et omnes parietes tẽ- 29
pli per circuitum sculpsit variis cæla-
turis & torno: & fecit in eis cherubim,
& palmas, & picturas varias, quasi pro-
minentes de pariete, & egredientes. * 30
Sed & pauimentum domus texit auro
intrinsecus & extrinsecus. * Et in in- 31
gressu oraculi fecit ostiola de lignis
oliuarũ, postésque angulorum quinque.
* Et duo ostia de lignis oliuarũ, & scul- 32
psit in eis picturam cherubim, & palma-
rum species, & anaglypha valde pro-
minentia: & texit ea auro: & operuit
tam cherubim quàm palmas, & cetera,
auro. *Fecítque in introitu tẽpli postes 33
de lignis oliuarum quadrangulatos: *& 34
duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus,
& vtrumque ostiũ duplex erat, & se in-
uicem tenens aperiebatur. * Et sculpsit 35
cherubim, & palmas, & cælaturas valde
eminentes: operuitque omnia laminis
36 aureis opere quadro ad regulam. * Et
ædificauit atriũ interius tribus ordini-
bus lapidum politorũ, & vno ordine li-
37 gnorum cedri. *Anno quarto fundata est
domus Dñi in mense Zio: * & in anno
vndecimo, mense Bul (ipse est mensis
octauus) perfecta est domus in omni
opere suo, & in vniuersis vtensilibus
suis: ædificauítque eam annis septem.

CAP. VII.

Palatium Salomonis, domus saltus atque vxoris eius, varia & sumptuosissima templi suppellex.

1 DOmum autem suam ædificauit Sa-
A lomon ||tredecim annis, & ad perte- || Infr. 9.b.10
2 ctum vsque perduxit. * Ædificauit quo-
que domum saltus Libani centum cu-
bitorum longitudinis, & quinquaginta
cubitorum latitudinis, & triginta cubi-
torum altitudinis, & quatuor deambu-
lacra inter columnas cedrinas: ligna
quippe cedrina exciderat in columnas.
3 * Et tabulatis cedrinis vestiuit totã ca-
merã, quæ 40. quinq; colũnis sustenta-
4 batur. Vnus autẽ ordo habebat colũnas*
quindecim contra se inuicẽ positas, *&
5 è regione se respicientes, æquali spatio
inter columnas, & super columnas,
quadrãgulata ligna in cunctis æqualia.
6 * Et porticum columnarum fecit quin-
quaginta cubitorum lõgitudinis, & tri-
ginta cubitorum latitudinis: & alteram
porticum in facie maioris porticus: &
columnas, & epistylia super columnas.
7 *Porticum quoque solij, in qua tribunal
est, fecit: & texit lignis cedrinis à pa-
8 uimento vsque ad summitatem. *Et do-
muncula, in qua sedebatur ad iudican-
dum, erat in media porticu, simili ope-
re. Domũ quoque fecit filiæ Pharaonis
(||quam vxorem duxerat Salomon) tali || Sup. 3.a.1.
9 opere, quali & hanc porticum. * Omnia
B lapidibus pretiosis, qui ad normam
quandam atque mensuram tam intrin-
secus quàm extrinsecus serrati erant: à
fundamento vsque ad summitatem pa-
rietum, & extrinsecus vsque ad atrium
10 maius. * Fundamenta autem de lapidi-
bus pretiosis, lapidibus magnis decem
11 siue octo cubitorum. * Et desuper lapi-
des pretiosi æqualis mensuræ secti erãt,
12 similitérque de cedro. *Et atrium maius
rotundum, trium ordinum de lapidibus
sectis, & vnius ordinis de dolata cedro:
necnon & in atrio domus Dñi interio-
13 ri, & in porticu domus. * Misit quoque
rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,
14 *filium mulieris viduæ de Tribu Neph-
thali, patre Tyrio, artificem ærarium,
& plenum sapientia, & intelligentia,
& doctrina ad faciendum omne opus
ex ære. Qui cùm venisset ad regem Sa-
15 lomonem, fecit omne opus eius. * Et
finxit

finxit duas columnas æreas, decem &
octo cubitorum altitudinis columnam
Ier. vnam: || & linea duodecim cubitorum
2. c. ambiebat columnam vtramque. * Duo C
21. quoque capitella fecit, quæ ponerentur 16
super capita columnarũ, fusilia ex ære:
quinque cubitorũ altitudinis capitel-
lum vnũ, & quinq; cubitorũ altitudinis
capitellũ alterũ: * & quasi in modum re- 17
tis, & catenarũ sibi inuicem miro opere
contextarum. Vtrumque capitellum co-
lumnarũ fusile erat: septena versuũ re-
tiacula in capitello vno, & septena re-
tiacula in capitello altero. * Et perfecit 18
columnas, & duos ordines per circuitũ
retiaculorũ singulorũ, vt tegerent capi-
tella, quæ erant super summitatẽ malo-
granatorum: eodem modo fecit & ca-
pitello secundo. * Capitella autem, quæ 19
erant super capita columnarum, quasi
opere lilij fabricata erant in porticu
quatuor cubitorum. * Et rursum alia ca- 20
pitella in summitate columnarũ desu-
per iuxta mensurã columnæ contra re-
tiacula: malogranatorũ autem ducenti
ordines erãt in circuitu capitelli secun-
di. * Et statuit duas columnas in porticu 21
templi: cúmq; statuisset columnã dex-
terã, vocauit eam nomine Iachim: simi-
liter erexit columnã secundã, & vocauit
nomen eius Booz. * Et super capita co- 22
lumnarum opus in modum lilij posuit: D
|| 2. perfectúmq; est opus columnarũ. * || Fe- 23
Par. 4 cit quoque mare fusile decem cubitorũ
c. 2. à labio vsque ad labium, rotundum in
circuitu: quinq; cubitorũ altitudo eius,
& resticula triginta cubitorũ cingebat
illud per circuitum. * Et sculptura subter 24
labiũ circuibat illud decẽ cubitis am-
biens mare: duo ordines sculpturarum
striatarum erant fusiles. * Et stabat su- 25
per duodecim boues, è quibus tres res-
piciebant ad Aquilonẽ, & tres ad Occi-
dentem, & tres ad Meridiem, & tres ad
Orientem, & mare super eos desuper
erat: quorũ posteriora vniuersa intrin-
secus latitabant. * Grossitudo autẽ lute- 26
ris, trium vncearum erat: labiúmque
eius quasi labium calicis, & folium re-
pandi lilij, duo millia batos capiebat.
* Et fecit decem bases æneas, quatuor 27
cubitorũ longitudinis bases singulas, &
quatuor cubitorũ latitudinis, & trium
cubitorum altitudinis. * Et ipsum opus 28
basiũ, interrasile erat: & sculpturæ inter
iuncturas. * Et inter coronulas & ple-
ctas, leones & boues & cherubim: & in 29
iuncturis similiter desuper: & subter leo-
nes & boues, quasi lora ex ære depen-
dentia. * Et quatuor rotæ per bases sin- 30
gulas, & axes ærei: & per quatuor par-
tes quasi humeruli subter luterem fusi-
les, contra se inuicem respectantes. * Os 31
quoque luteris intrinsecus erat in ca-
pitis summitate: & quod forinsecus ap-
parebat, vnius cubiti erat totum rotun-
dum, paritérque habebat vnũ cubitum
& dimidium: in angulis autem colum-
narum variæ cælaturæ erant: & media
intercolumnia, quadrata non rotunda.
32 * Quatuor quoque rotæ, quæ per qua-
tuor angulos basis erant, cohærebant
sibi subter basim, vna rota habebat al-
33 titudinis cubitũ & semis. * Tales autem
rotæ erant, quales solent in curru fieri:
& axes earum, & radij, & canthi, & mo-
34 dioli, omnia fusilia. * Nam & humeruli
illi quatuor per singulos angulos basis
vnius, ex ipsa basi fusiles & coniuncti
35 erant. * In summitate autem basis erat
quædam rotunditas dimidij cubiti, ita
fabrefacta, vt luter desuper posset impo-
ni, habens cælaturas suas, variásque scul-
36 pturas ex semetipsa. * Sculpsit quoque
F in tabulatis illis quę erant ex ære: & in
angulis, cherubim, & leones, & palmas,
quasi in similitudinem hominis stantis,
vt non cælata, sed apposita per circui-
37 tum viderentur. * In hunc modum fecit
decem bases, fusura vna, & mensura
38 sculpturáque consimili. * Fecit quoque
decem luteres æneos: quadraginta ba-
tos capiebat luter vnus, erátque qua-
tuor cubitorum: singulos quoq; luteres
per singulas, id est, decem bases, posuit:
39 * Et constituit decem bases, quinque ad
dexteram partem templi, & quinque ad
sinistram: mare autẽ posuit ad dexteram
partem templi contra Orientem ad
40 Meridiem. * Fecit ergo Hiram lebetes, &
scutras, & hamulas, & perfecit omne
opus regis Salomonis in templo Dñi.
41 * Columnas duas, & funiculos capitello-
rum super capitella columnarum duos:
& retiacula duo, vt operirent duos fu-
niculos, qui erant super capita colum-
42 narum. * Et malogranata quadraginta
in duobus retiaculis: duos versus ma-
logranatorum in retiaculis singulis, ad
operiendos funiculos capitellorum: qui
43 erant super capita columnarum. * Et
bases decem, & luteres decem super ba-
44 ses. * Et mare vnum, & boues duode-
45 cim subter mare. * Et lebetes, & scu-
G tras, & hamulas, omnia vasa, quæ fe-
cit Hiram regi Salomoni in domo Dñi,
46 de aurichalco erant. * In campestri re-
gione Iordanis fudit ea rex in argillo-
47 sa terra, inter Sochoth & Sarthan. * Et
posuit Salomon omnia vasa: propter
multitudinem autem nimiam non erat
48 pondus æris. * Fecítque Salomon om-
nia vasa in domo Dñi altare aureum,
& mensam, super quam ponerentur pa-
49 nes propositionis, auream: * & cande-
labra aurea quinque ad dexteram, &
quinque ad sinistram contra oracu-
lum ex auro puro: & quasi lilij flores,
& lucernas desuper aureas: & forci-
50 pes aureos, * & hydrias, & fuscinulas,
&

& phialas, & mortariola,& thuribula,
de auro purissimo:& cardines ostiorum
domus interioris Sancti sanctorum, &
ostiorum domus templi,ex auro erant.
|| 2. * || Et perfecit omne opus quod facie- 51
Par.5. bat Salomon in domo Domini , & in-
a.1. tulit quæ sanctificauerat Dauid pater
suus argentum & aurum, & vasa repo-
suítque in thesauris domus Domini.

CAP. VIII.

Templum introducta in ipsum arca dedicatur, nebula illud implente. Salomon post longam orationem populo benedicit: numerus boum & ouium immolatarum hac celebri festiuitate.

|| 2. TVnc || congregati sunt omnes ma- 1
Par.5. iores natu Israel cum principibus A
a.2. tribuum, & duces familiarum filiorum
Israel,ad regẽ Salomonem in Ierusalẽ:
vt deferrent arcã fœderis Dñi, de ciui-
tate Dauid,id est,de Sion.* Conuenitq; 2
ad regẽ Salomonem vniuersus Israel in
mense Ethnaim,in sollemni die ipse est
mensis septimus.*Venerúntq; cuncti se- 3
nes de Israel,& tulerunt arcã sacerdo-
tes,*& portauerunt arcã Dñi,& taber- 4
naculũ fœderis,& omnia vasa Sanctua-
rij,quæ erant in tabernaculo:& ferebãt
ea sacerdotes & Leuitæ.* Rex autẽ Sa- 5
lomon,& omnis multitudo Israel, quæ
conuenerat ad eũ,gradiebatur cum illo
ante arcam,& immolabant oues & bo-
ues absque æstimatione & numero.*Et 6
intulerunt sacerdotes arcã fœderis Dñi
in locum suum,in oraculum templi,in
Sanctum sanctorũ , subter alas Cheru-
bim.*Siquidem cherubim expandebant 7
alas super locum arcæ, & protegebant
arcam,& vectes eius desuper.*Cúmque 8
eminerent vectes , & apparerent sum-
mitates eorum foris Sanctuarium ante
oraculũ:non apparebant vltrà extrin-
secus,qui & fuerunt ibi vsq; in præsen-
tem diem.*In arca autẽ non erat aliud, 9
|| Exo. || nisi duæ tabulæ lapideæ,quas posue-
34. d. rat in ea Moyses in Horeb,quando pe-
27. pigit Dñs fœdus cum filiis Israel , cùm
Heb. egrederentur de Terra Ægypti.*Factum 10
9.a.4. est autem , cùm exissent sacerdotes de B
Sanctuario,nebula impleuit domũ Dñi,
* & non poterant sacerdotes stare & 11
ministrare propter nebulã: impleuerat
enim gloria Dñi domum Dñi. * Tunc 12
|| 2. ait Salomon : || Dñs dixit vt habitaret
Par.6 in nebula.*Ædificans ædificaui domum 13
a.1. in habitaculũ tuum, firmissimũ solium
tuum in sempiternum. * Conuertitque 14
rex faciem suam , & benedixit omni
Ecclesiæ Israel : omnis enim Ecclesia
Israel stabat.*Et ait Salomõ :Benedict⁹ 15
Dñs Deus Israel , qui locutus est ore
suo ad Dauid patrem meum,& in ma-
nibus eius perfecit,dicens : *A die qua 16
eduxi populum meum Israel de Ægy-
pto,non elegi ciuitatẽ de vniuersis tri-
bubus Israel,vt ædificaretur domus,
& esset nomen meum *ibi*:sed elegi Da-
17 uid vt esset super populũ meum Israel.
*|| Voluítque Dauid pater meus ædifi- || 2.
care domum nomini Domini Dei Is- Reg.
18 rael,*& ait Dominus ad Dauid patrem a. 4.
meum:Quod cogitasti in corde tuo æ-
dificare domũ nomini meo,bene fecisti
19 hoc ipsum mente tractans. * Verumta-
men tu non ædificabis mihi domum,sed
filius tuus , qui egredietur de renibus
tuis , ipse ædificabit domum nomini
20 meo.*Confirmauit Dñs sermonem suũ,
quem locutus est : stetítq; pro Dauid
patre meo,& sedi super thronũ Israel,
sicut locutus est Dñs:& ædificaui domũ
21 nomini Dñi Dei Israel.*Et constitui ibi
locũ arcæ,in qua fœdus Dñi est, quod
percussit cum patribus nostris, quando
22 egressi sunt de Terra Ægypti.*Stetit au-
C tem Salomon ante altare Dñi in con-
spectu Ecclesiæ Israel, & expandit ma-
23 nus suas in cælum, * & ait : Dñe Deus
Israel,non est similis tui Deus in cælo
desuper,& super terram deorsum : qui
custodis pactum & misericordiam ser-
uis tuis , qui ambulabant coram te in
24 toto corde suo. * Qui custodisti seruo
tuo Dauid patri meo quæ locutus es ei,
ore locutus es,& manibus perfecisti,vt
25 hæc dies probat.*Nunc igitur Dñe Deus
Israel,conserua famulo tuo Dauid pa-
tri meo quæ locutus es ei,dicens:||Non || 2.
auferetur de te vir coram me, qui se- Reg.7
deat super thronum Israel: ita tamen b.12.
si custodierint filij tui viam suam , vt
26 ambulent coram me sicut tu ambulasti
in conspectu meo.* Et nunc Dñe Deus
Israel firmentur verba tua,quę locutus
27 es seruo tuo Dauid patri meo.*Ergóne
putandum est quòd verè Deus habitet
super terram? si enim cælum , & cæli
cęlorum te capere non possunt,quantò
28 magis domus hęc, quam ędificaui?*Sed
respice ad orationem serui tui , & ad
preces eius, Domine Deus meus : audi
hymnum & orationem , quam seruus
29 tuus orat coram te hodie,*vt sint ocu-
li tui aperti super domũ hanc nocte ac
die:super domum,de qua dixisti : ||Erit || Deu.
nomen meum ibi : vt exaudiat oratio- 12. b.
nem, quam orat in loco isto ad te ser- 11.
30 uus tuus. *Vt exaudias deprecationem
serui tui & populi tui Israel,quodcum-
que orauerint in loco isto; & exaudies
in loco habitaculi tui in cælo , & cùm
31 exaudieris,propitius eris.* Si peccaue-
D rit homo in proximum suum, & ha-
buerit aliquod iuramentum , quo te-
neatur adstrictus:& venerit propter iu-
ramentum coram altari tuo in domum
23 tuam, * tu exaudies in cęlo : & facies,
& iudicabis seruos tuos , condemnans
impium , & reddens viam suam super
caput eius , iustificánsque iustum , &
retri

retribuens ei secundum iustitiam suam.
*Si fugerit populus tuus Israel inimicos 33
suos(quia peccaturus est tibi)& agentes
pœnitentiam,& cõfitentes nomini tuo,
venerint, & orauerint, & deprecati te
fuerint in domo hac;*exaudi in cœlo,& 34
dimitte peccatũ populi tui Israël,& reduces eos in terram, quã dedisti patribus eorũ. * Si clausum fuerit cœlum,& 35
non pluerit propter peccata eorum, &
orantes in loco isto, pœnitentiam egerint nomini tuo,& à peccatis suis conuersi fuerint propter afflictionem suam.
* Exaudi eos in cœlo, & dimitte pecca- 36
ta seruorum tuorũ & populi tui Israel:
& ostende eis viam bonam per quã ambulent,& da pluuiam super terram tuã,
quã dedisti populo tuo in possessionem.
*Fames si oborta fuerit in terra aut pe- 37
stilentia, aut corruptus aër,aut ærugo,
aut locusta,vel rubigo, & affixerit eum
inimicus eius portas obsidens, omnis
plaga, vniuersa infirmitas, * cuncta de- 38
uoratio, & imprecatio, quæ acciderit
omni homini de populo tuo Israel, si
quis cognouerit plagã cordis sui,& expanderit manus suas in domo hac, * tu 39
exaudies in cælo in loco habitationis
tuæ, & repropitiaberis, & facies vt des
vnicuique secũdùm omnes vias suas, sicut videris cor eius(quia tu nosti solus E
cor omnium filiorum hominum)*vt ti- 40
meant te cunctis diebus, quibus viuunt
super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. * Insuper & alienigena,qui 41
nõ est de populo tuo Israel, cùm venerit de terra longinqua propter nomen
tuum (audietur enim nomen tuum magnum,& manus tua fortis, & brachium
tuum * extentum,vbique) cùm venerit 42
ergo & orauerit in hoc loco,*tu exau- 43
dies in cælo, in firmamento habitaculi
tui,& facies omnia pro quibus inuocauerit te alienigena : vt discant vniuersi
populi terrarum nomen tuum timere,
sicut populus tuus Israel, & probent
quia nomen tuum inuocatum est super
domum hanc,quam ædificaui.*Si egres- 44
sus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viã, quocumque
miseris eos,orabunt te contra viam ciuitatis,quam elegisti, & cõtra domum,
quam ædificaui nomini tuo, * & exau- 45
dies in cælo orationes eorum,& preces
eorũ,& facies iudicium eorum. * Quòd 46
2. Pa. si peccauerint tibi(||non est enim homo
5. ȝ. qui non peccet) & iratus tradideris eos
6. inimicis suis,& captiui ducti fuerint in
Ioā. terram inimicorum longè vel propè*& 47
d. 8. egerint pœnitentiam in corde suo in
Eccle. loco captiuitatis, & conuersi deprecati
c. te fuerint in captiuitate sua, dicentes:
1. Peccauimus, iniquè egimus,impiè gessimus : * & reuersi fuerint ad te in vni- 48
uerso corde suo, & tota anima sua, in
terra inimicorum suorum,ad quam captiui ducti fuerint:& orauerint te con-
F tra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & ciuitatis quam elegisti,&
49 tẽpli quod ędificaui nomini tuo:*exaudies in cælo, in firmamento solij tui,
orationes eorum, & preces eorum, &
50 facies iudicium eorum: *& propitiaberis populo tuo qui peccauit tibi,& omnibus iniquitatibus eorum:quibus præuaricati sunt in te : & dabis misericordiam corã eis qui eos captiuos habue-
51 rint,vt misereantur eis. *Populus enim
tuus est,& hæreditas tua, quos eduxisti
de Terra Ægypti, de medio fornacis
52 ferreæ. * Vt sint oculi tui aperti ad deprecationem serui tui, & populi tui Israël, & exaudias eos in vniuersis pro
53 quibus inuocauerint te.*Tu enim separasti eos tibi in hæreditatem de vniuersis populis terræ, sicut locutus es per
Moysen seruum tuum, quando eduxisti
patres nostros de Ægypto, Dñe Deus.
54 * Factum est autem,cùm complesset Salomon orãs Dominum omnem orationem & deprecationem hanc,surrexit de
conspectu altaris Domini:vtrũque enim
genu in terram fixerat, & manus expã-
55 derat in cælum. * Stetit ergo,& benedixit omni Ecclesiæ Israel voce magna,
56 dicens, * Benedictus Dñs, qui dedit requiem populo suo Israël iuxta omnia
quę locutus est:nõ cecidit ne vnus quidem sermo, ex omnibus bonis quæ lo-
57 cutus est per Moysem seruũ suum. * Sit
Dominus Deus noster nobiscum, sicut
fuit cum patribus nostris, non derelin-
58 quens nos,neque proiiciens.*Sed inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus
in vniuersis viis eius, & custodiamus
mandata eius,& ceremonias eius,& iudicia quæcũque mandauit,patribus no-
59 stris. * Et sint sermones mei isti, quibus
G deprecatus sum coram Domino,appropinquantes Domino Deo nostro die ac
nocte, vt faciat iudicium seruo suo, &
60 populo suo Israel per singulos dies: *vt
sciant omnes populi terræ,quia Dominus ipse est Deus,& nõ est vltra absque
61 eo.*Sit quoque cor nostrum perfectum
cum Domino Deo nostro, vt ambulemus in decretis eius, & custodiamus
62 mãdata eius,sicut & hodie. *Igitur rex,
& omnis Israël cum eo,immolabant vi-
63 ctimas coram Dño.*Mactauitque Salomon hostias pacificas, quas immolauit
Dño,boum viginti duo millia,& ouium
centũ viginti millia:& dedicauerunt tẽ-
64 plum Dñi rex & filij Israël. *In die illa
sanctificauit rex mediũ atrij, quod erat
ante domum Dñi : fecit quippe holocaustum ibi, & sacrificium, & adipem
pacificorum : quoniam altare æreum,
quod erat coram Dño, minus erat, &
capere non poterat holocaustum, & sacrificium

crificium,& adipem pacificorum:*Fecit 65
ergo Salomon in tempore illo festiui-
tatẽ celebrem, & omnis Israël cum eo,
multitudo magna ab introitu Emath
vsque ad Riuum Ægypti, coram Dño
Deo nostro, septem diebus & septem
diebus, id est, quatuordecim diebus. *66
Et in die octaua dimisit populos: qui
benedicentes regi, profecti sunt in ta-
bernacula sua lætantes, & alacri corde
super omnibus bonis, quæ fecerat Dñs
Dauid seruo suo,& Israël populo suo.

CAPVT IX.

Dominus Salomoni secundo apparens iubet sua seruare præcepta, addita comminatione nisi seruata fuerint. Salomon plures ædificat ciuitates, gentes sibi facit tributarias, & classe in Ophir missa plurimum auri recipit.

FActum est autẽ cùm perfecisset Sa- 1
lomon ædificiũ domus Dñi, & ædi- A
ficium regis, & omne quod optâuerat
& voluerat facere, apparuit ei Dñs se- 2
||2.Pa. cundo,||sicut apparuerat ei in Gabaon.
7.c.11. * Dixitq; Dñs ad eum: Exaudiui oratio- 3
Sup.3. nem tuam & deprecationem tuã, quam
a.5 deprecatus es corã me: sanctificaui do-
mum hanc, quam ædificasti, vt ponerẽ
nomen meũ ibi in sempiternũ, & erunt
oculi mei & cor meum ibi cunctis die-
bus.*Tu quoq; si ambulaueris corã me: 4
sicut ambulauit pater tuus, in simplici-
tate cordis,& in æquitate:& feceris om-
nia quæ præcepit tibi, & legitima mea
||2.Re. & iudicia mea seruaueris,*||ponã thro- 5
7.b.12 nũ regni tui super Israël in sempiternũ,
c.16. sicut locutus sũ Dauid patri tuo, dicẽs:
Non auferetur vir de genere tuo de so-
lio Israël.*Si autẽ auersione auersi fue- 6
ritis vos & filij vestri, non sequẽtes me,
nec custodientes mandata mea,& cere-
monias meas, quas proposui vobis, sed
abieritis & colueritis deos alienos, &
adoraueritis eos:*auferam Israël de su- 7
perficie terræ quã dedi eis: & templum B
quod sanctificaui nomini meo, proiiciã
à cõspectu meo, eritq; Israël in prouer-
biũ,& in fabulã cũctis populis. * Et do- 8
mus hæc erit in exẽplũ: omnis qui trã-
sierit per eã, stupebit, & sibilabit, & di-
||Deu. cet: ||Quare fecit Dñs sic terræ huic,&
29.d. domui huic? * Et respondebunt: Quia 9
24. dereliquerũt Dñm Deũ suũ, qui eduxit
Ier.22 patres eorum de Terra Ægypti,& secuti
c.8. sunt deos alienos, & adorauerunt eos,
& coluerunt eos: idcirco induxit Dñs
super eos omne malũ hoc. * || Expletis 10
||2.Pa. autẽ annis viginti postquam ædificaue-
8.a.1. rat Salomon duas domos, id est, domũ
Dñi,& domum regis, * (Hirã rege Tyri 11
præbẽte Salomoni ligna cedrina & ab-
iegna,& aurum iuxta omne quod opus
habuerat) tũc dedit Salomõ Hirã vigin-
ti oppida in Terra Galilææ:*Et egressus 12
est Hirã de Tyro, vt videret oppida quæ
dederat ei Salomõ,& non placuerũt ei,
13 & ait:*Hæccine sunt ciuitates, quas de-
C disti mihi, frater? Et appellauit eas Ter-
14 rã chabul, vsque in diẽ hãc.*Misit quoq;
Hirã ad regẽ Salomonem centũ viginti
15 talenta auri.*Hæc est summa expẽsarũ,
quã obtulit rex Salomõ ad ædificãdam
domum Dñi & domũ suam, & Mello,&
murũ Ierusalem, & Heser, & Mageddo,
16 & Gazer. *Pharao rex Ægypti ascendit
& cepit Gazer, succẽditque eam igni:&
Chananæum, qui habitabat in ciuitate,
interfecit:& dedit eam in dotẽ filiæ suæ
17 vxori Salomonis. * Ædificauit ergo Sa-
18 lomon Gazer,& Bethoron inferiorẽ,*&
Baalath,& Palmirã in terra solitudinis,
19 * & omnes vicos qui ad se pertinebant,
& erãt absq; muro, muniuit,& ciuitates
curruũ & ciuitates equitũ,& quodcũq;
ei placuit vt ædificaret in Ierusalẽ,& in
Libano,& in omni terra potestatis suæ.
20 *Vniuersum populum, qui remãserat de
Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis,
& Heuæis,& Iebusæis, qui non sunt de
21 filiis Israël: *horum filios, qui remanse-
D rant in terra, quos scilicet nõ potuerãt
filij Israël exterminare, fecit Salomon
22 tributarios vsq; in diẽ hãc.*De filiis au-
tẽ Israël non cõstituit Salomon seruire
quemquã, sed erãt viri bellatores,& mi-
nistri eius,& principes, & duces,& præ-
23 fecti curruũ & equorũ.*Erãt autẽ prin-
cipes super omnia opera Salomonis
præpositi quingenti quinquaginta, qui
habebant subiectum populũ, & statutis
24 operibus imperabant. *||Filia autẽ Pha- ||2.Pa.
raonis ascẽdit de ciuitate Dauid in do- 8.b.11
mum suã, quã ædificauerat ei Salomon:
25 tunc ædificauit Mello. * Offerebat quo-
que Salomon tribus vicibus per annos
singulos holocausta, & pacificas victi-
mas, super altare quod ædificauerat
Dño, & adolebat thymiama corã Dño:
26 perfectumq; est tẽplum.*Classem quoq;
fecit rex Salomõ in Asiongaber, quæ est
iuxta Ailath in littore Maris rubri, in
27 Terra Idumææ.*Misitque Hirã in classe
illa seruos suos, viros nauticos & gna-
28 ros maris, cum seruis Salomonis. *Qui
cùm venissent in Ophir, sumptum inde
aurũ quadragentorũ viginti talentorũ,
detulerunt ad regem Salomonem.

CAPVT X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem: quæ eius mirata sapientiam, magnificentiam & gubernationem, datis acceptisque amplis muneribus, discessit: Salomon multum tributum ac aurum aliunde accipit: vasa & scuta, magnificumque thronum construit: multam ac pretiosam habet supellectilem in vasis, curribus, & equis, in abundantia argenti ac cedrorum.

1 SEd || & regina Saba, audita fama Sa- ||2.Pa.
A lomonis in nomine Dñi, venit ten- 9.a.1.
tare

rare cum in ænigmatibus. * Et ingressa 2
Ierusalem multo cum comitatu, & diuitiis, camelis portantibus aromata, &
aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonẽ, & locuta est ei vniuersa quę habebat in corde suo. *Et docuit eam Salomon omnia 3
verba quæ proposuerat: non fuit sermo, qui regem posset latere, & non responderet ei. * Videns autem regina Saba
omnem sapientiam Salomonis, & do- 4
mum quam ędificauerat, & cibos mensę
eius, & habitacula seruorum, & ordines 5
ministrantium, vestésque eorum, & pincernas, & holocausta quæ offerebat in
domo Dñi, non habebat vltrà spiritum,
*dixítq; ad regem: Verus est sermo, quẽ 6
audiui in terra mea, *super sermonibus
tuis, & super sapientia tua: & non cre- 7
debam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui quòd
media pars mihi nuntiata nõ fuerit: ma- B
ior est sapientia & opera tua, quàm rumor quẽ audiui. *Beati viri tui, & beati 8
serui tui, qui stant coram te semper, &
audiunt sapientiam tuam. *Sit Dominus 9
Deus tuus benedictus, cui complacuisti, & posuit te super thronũ Israel, eo quòd dilexerit Dñs Israel in sempiternum, & constituit te regem, vt faceres iudicium
& iustitiam. * Dedit ergo regi centum 10
viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas: non sunt allata vltrà aromata tam multa, quam ea quæ dedit regina Saba regi Salomo-
|| 2. ni. (* Sed & || classis Hiram, quæ porta- 11
ar. 9 bat aurum de Ophir, attulit de Ophir
10. ligna thyina multa nimis, & gemmas
pretiosas. *Fecítq; rex de lignis thyinis 12
fulcra domus Dñi, & domus regiæ, & citharas lyrásq; cantoribus: non sunt allata huiuscemodi ligna thyina, neque visa vsq; in præsentem diem.)* Rex au- 13
tem Salomon dedit reginæ Saba omnia quę voluit & petiuit ab eo: exceptis his, quæ vltrò obtulerat ei munere regio. Quæ reuersa est, & abiit in terram suam cum seruis suis. * Erat autem pondus
auri, quod afferebatur Salomoni per 14
annos singulos, sexcentorum sexaginta C
sex talentorum auri: * excepto eo, quod
afferebãt viri qui super vectigalia erãt, 15
& negotiatores, vniuersíq; scruta vendentes, & omnes reges Arabiæ, ducésq; terræ. * Fecit quoque rex Salomon du- 16
centa scuta de auro purissimo, sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti
vnius. *Et trecentas peltas ex auro pro- 17
bato: trecentæ minæ auri vnam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo
saltus Libani. *Fecit etiam rex Salomon 18
thronum de ebore grandem: & vestiuit
eum auro fuluo nimis, *qui habebat sex 19
gradus: & summitas throni rotũda erat in parte posteriori: & duæ manus hic

atq; inde tenentes sedile: & duo leones
20 stabant iuxta manus singulas. * Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atq; inde: non est factum tale opus
21 in vniuersis regnis. * Sed & omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: & vniuersa supellex domus saltus Libani de auro purissimo: non erat argentum, nec alicuius pretij putabatur
22 in diebus Salomonis: * quia classis re-
D gis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes ele-
23 phantorum, & simias & pauos. *Magnificatus est ergo rex Salomon super om-
24 nes reges terræ, diuitiis, & sapientia. *Et vniuersa terra desiderabat vultum Salomonis, vt audiret sapientiã eius, quam
25 dederat Deus in corde eius. * Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea & aurea, vestes & arma bellica, aromata quoque, & equos & mulos, per annos
26 singulos. * || Congregauitque Salomon || 3.
currus & equites, & facti sunt ei mille Par. 1
quadringenti currus, & duodecim mil- d. 14.
lia equitum: & disposuit eos per ciuitates munitas, & cum rege in Ierusalem.
27 *Fecítq; vt tanta esset abundantia argẽti in Ierusalem, quanta & lapidum; & cedrorum præbuit multitudinem, quasi sycomoros, quæ nascuntur in campe-
28 stribus. *Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, & de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa: & statuto
29 pretio perducebant. * Egrediebatur autẽ quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equis centum quinquaginta. Atq; in hunc modum cuncti reges Hethæorum & Syriæ equos venundabant.

CAP. XI.

Salomon plurimis iungitur mulieribus alienigenis, & ab ipsis infatuatus ad ipsarum idola conuertitur: in quem iratus Dominus, suscitat ei aduersarios Adad, Razon, & Ieroboam; cui per prophetam Abiam promittit regnum Israel, seruata vna tribu Salomonis filio: moritur Salomon post quadraginta regni annos, cui succedit filius Roboam.

1 REx autem Salomon || adamauit mu- ||Deu.
A lieres alienigenas multas, filiã quo- 17. d.
que Pharaonis, & Moabitidas, & Am- 17.
monitidas, Idumæas, & Sidonias, & He- Eccli.
2 thæas, * de gentibus, super quibus dixit 47. c.
Dominus filiis Israel: || Non ingredie- 21.
mini ad eas, neque de illis ingredien- ||Exo.
tur ad vestras: certissimè enim auer- 34. b.
tent corda vestra vt sequamini deos 16.
earũ. His itaque copulatus est Salo-
3 mon ardentissimo amore. * Fuerúntque ei vxores quasi reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ, & auerterant mu-
4 lieres cor eius. * Cúmque iam esset senex, deprauatum est cor eius per mu-

lieres, vt sequeretur deos alienos : nec
erat cor eius perfectum cum Dño Deo
suo ; sicut cor Dauid patris eius. * Sed 5
colebat Salomon Astarthen deam Sido-
niorum,& Moloch idolum Ammonita-
rum.*Fecítque Salomon quod non pla- 6
cuerat coram Dño , & non adimpleuit
vt sequeretur Dñm , sicut Dauid pater B
eius.* Tunc ædificauit Salomon fanum 7
Chamos, idolo Moab,in monte qui est
contra Ierusalem , & Moloch idolo fi-
liorum Ammon.* Atq; in hunc modum 8
fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis
quæ adolebant thura , & immolabant
diis suis.*Igitur iratus est Dñs Salomo- 9
ni , quòd auersa esset mens eius à Dño
Deo Israel, qui apparuerat ei secundo,
|| Sup. *||& præceperat de verbo hoc ne seque- 10
9.a.6. retur deos alienos , & non custodiuit
quæ mandauit ei Dñs. * Dixit itaque 11
Dñs Salomoni : Quia habuisti hoc apud
te, & non custodisti pactum meum , &
præcepta mea quæ mandaui tibi , dis-
rumpens scindã regnum tuum, & dabo
illud seruo tuo.*|| Verumtamen in die- 12
|| Inf. bus tuis non faciam, propter Dauid pa- C
12. d. trem tuũ:de manu filij tui scindã illud,
15. * nec totum regnũ auferam,sed tribum 13
vnam dabo filio tuo,propter Dauid ser-
uum meum , & Ierusalem quam elegi .
* Suscitauit autem Dñs aduersarium 14
Salomoni , Adad Idumæum de semine
|| 2. regio, qui erat in Edom.* || Cùm enim 15
Reg.8 esset Dauid in Idumæa , & ascendisset
d. 14. Ioab princeps militiæ ad sepeliendum
eos qui fuerant interfecti, & occidisset
omne masculinum in Idumæa (* sex 16
enim mensibus ibi moratus est Ioab, &
omnis Israel , donec interimeret omne
masculinum in Idumæa.) * fugit Adad 17
ipse,& viri Idumæi de seruis patris eius
cum eo, vt ingrederetur Ægyptum:erat
autem Adad puer paruulus : * Cúmque 18
surrexissent de Madian, venerũt in Pha-
ran, tulerúntq; secum viros de Pharan,
& introierunt Ægyptum ad Pharaonem
regem Ægypti ; qui dedit ei domum,&
cibos constituit , & terram delegauit.
* Et inuenit Adad gratiam coram Pha- 19
raone valde,in tantum,vt daret ei vxo- D
rem , sororem vxoris suæ germanam
Taphnes reginæ. * Genuítque ei soror 20
Taphnes Genubath filium , & nutriuit
eum Taphnes in domo Pharaonis :
erátque Genubath habitans apud Pha-
raonem cum filiis eius.*Cúmq; audisset 21
Adad in Ægypto , dormisse Dauid cum
patribus suis,& mortuũ esse Ioab prin-
cipem militiæ,dixit Pharaoni:Dimitte
me,vt vadam in terram meam. * Dixít- 22
que ei Pharao : Qua enim re apud me
indiges,vt quæras ire ad terram tuam.
At ille respondit : Nulla : sed obsecro
te vt dimittas me.* Suscitauit quoq; ei 23
Deus aduersarium Razon filium Elia-
da , qui fugerat Adarezer regem Soba
24 dominum suum : *& congregauit con-
E tra eum viros,& factus est princeps la-
tronum cum interficeret eos Dauid :
abierúntq; Damascum,& habitauerunt
ibi,& constituerunt eum regem in Da-
25 masco,* erátq; aduersarius Israeli cun-
ctis diebus Salomonis:& hoc est malum
Adad,& odium contra Israel,régnauit-
26 que in Syria. * || Ieroboam quoque fi- || 2.
lius Nabath , Ephrathæus de Sareda, Par.
seruus Salomonis,cuius mater erat no- 13. a.
mine Serua,mulier vidua : leuauit ma- 6.
27 num contra regem. * Et hæc est causa
rebellionis aduersus eum,quia Salomõ
ædificauit Mello,& coæquauit voragi-
28 nem ciuitatis Dauid patris sui. * Erat
autem Ieroboam vir fortis & potens :
vidénsque Salomon adolescentem bo-
næ indolis & industrium , constituerat
eum præfectum super tributa vniuersæ
29 domus Ioseph. * || Factum est igitur in || 2.
tempore illo , vt Ieroboam egredere- Par.
tur de Ierusalem , & inueniret eum 10. d.
Ahias Silonites propheta in via,opertus 15.
pallio nouo : erant autem duo tantùm
30 in agro.*Apprehendénsq; Ahias pallium
suum nouum,quo coopertus erat , sci-
31 dit in duodecim partes.*Et ait ad Iero-
F boam : Tolle tibi decem scissuras:hæc
enim dicit Dñs Deus Israel : Ecce ego
scindam regnum de manu Salomonis,
32 & dabo tibi decem tribus.* Porrò vna
tribus remanebit ei , propter seruum
meum Dauid , & Ierusalem ciuitatem,
quam elegi ex omnibus tribubus Israel;
33 *eo quòd dereliquerit me, & adoraue-
rit Astarthen deam Sidoniorũ, & Cha-
mos deum Moab,& Meloch deum filio-
rum Ammon : & non ambulauerit in
viis meis , vt faceret iustitiam coram
me , & præcepta mea , & iudicia sicut
34 Dauid pater eius. * Nec auferam omne
regnum de manu eius , sed ducem po-
nam eum cunctis diebus vitæ suæ,pro-
pter Dauid seruum meum,quem elegi,
qui custodiuit mandata mea & præce-
35 pta mea. * Auferam autem regnum de
manu filij eius,& dabo tibi decẽ tribus:
36 *filio autem eius dabo tribum vnam,vt
remaneat lucerna Dauid seruo meo
cunctis diebus coram me in Ierusalem
G ciuitate, quã elegi vt esset nomen meũ
37 ibi.*Te autem assumam,& regnabis su-
per omnia quæ desiderat anima tua,
38 erísq; rex super Israel.*Si igitur audie-
ris omnia quæ præcepero tibi , & am-
bulaueris in viis meis , & feceris quod
rectũ est coram me, custodiẽs mandata
mea & præcepta mea,sicut fecit Dauid
seruus meus:ero tecum,& ædificabo ti-
bi domũ fidelem, quomodo ædificauit
39 Dauid domum,& tradam tibi Israel:*&
affligam semen Dauid super hoc , ve-
40 rumtamen non cunctis diebus.*Voluit
ergo

ergo Salomon interficere Ieroboā: qui
surrexit, & aufugit in Ægyptum ad Se-
sac regem Ægypti,& fuit in Ægypto vs-
que ad mortem Salomonis.* Reliquum 41
autem verborum Salomonis, & omnia
quæ fecit, & sapientia eius; ecce vni-
uersa scripta sunt in Libro verborum
dierum Salomonis. * Dies autem, quos 42
regnauit Salomon in Ierusalem super
omnem Israël, quadraginta anni sunt. 43
* Dormiuítque Salomon cum patribus
suis, & sepultus est in ciuitate Dauid
patris sui, regnauítque Roboam filius
eius pro eo.

CAP. XII.

Roboam iuuenum secutus consilium patitur regni diuisionem, & Ieroboam rex super decem tribus constituitur, exercitum quoque Roboam aduersus Ieroboam Dominus per Semeiam prophetam dissipat. Ieroboam verò aureos erexit vitulos adorandos, constitutis solemnitate, altari ac sacerdotibus.

|| 1. Pa. 10. a. 1

VEnit autem Roboam in Sichem: il- 1
luc enim congregatus erat omnis A
Israël ad constituēdum eum regem. *At
verò Ieroboam filius Nabat, cùm adhuc 2
esset in Ægypto profugus à facie regis
Salomonis, audita morte eius, reuer-
sus est de Ægypto. *Miserúntque & vo- 3
cauerunt eum: venit ergo Ieroboam, &
omnis multitudo Israël, & locuti sunt
ad Roboam, dicentes: *Pater tuus du-
rissimum iugum imposuit nobis: tu ita- 4
que nunc imminue paululum de impe-
rio patris tui durissimo, & de iugo gra-
uissimo quod imposuit nobis, & ser-
uiemus tibi. *Qui ait eis: Ite vsque ad 5
tertium diē, & reuertimini ad me. Cúm- B
que abiisset populus, * iniit consilium 6
rex Roboam cum senioribus, qui assi-
stebant corā Salomone patre eius cùm
adhuc viueret, & ait: Quod datis mihi
consilium, vt respondeam populo huic?
*Qui dixerunt ei: si hodie obedieris po- 7
pulo huic, & seruieris, & petitioni eo-
rum cesseris, locutúsque fueris ad eos
verba lenia, erunt tibi serui cūctis die-
bus. * Qui dereliquit consilium senum, 8
quod dederant ei, & adhibuit adoles-
centes, qui nutriti fuerāt cum eo, & as-
sistebant illi, * dixitq; ad eos: Quod mi- 9
hi datis consilium, vt respondeā populo
huic, qui dixerunt mihi: Leuius fac iugū
quod imposuit pater tuus super nos:
* Et dixerunt ei iuuenes qui nutriti 10
fuerant cum eo: Sic loqueris populo C
huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pa-
ter tuus aggrauauit iugum nostrum, tu
releua nos. Sic loqueris ad eos: Mini-
mus digitus meus grossior est dorso
patris mei. * Et nunc pater meus posuit 11
super vos iugum graue, ego autem ad-
dam super iugum vestrum: pater meus
cecidit vos flagellis, ego autem cædam
12 vos scorpionibus. * Venit ergo Iero-
boam, & omnis populus ad Roboā die
tertia, sicut locutus fuerat rex, dicēs, Re-
13 uertimini ad me die tertia. *Respondit-
que rex populo dura, derelicto consilio
14 seniorum, quod ei dederant, *& locutus
est eis secundùm consilium iuuenū, di-
cens: Pater meus aggrauauit iugum ve-
strū, ego autē addam iugo vestro: pater
D meus cecidit vos flagellis, ego autē cæ-
15 dā vos scorpionibus. *Et non acquieuit
rex populo: quoniam auersatus fuerat || Sup. 11. f. 31
eū Dñs, vt suscitaret verbū suū, || quod
locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ,
16 ad Ieroboam filium Nabat. *Vidēs itaq;
populus quòd noluisset eos audire rex,
respondit ei, dicens: Quæ nobis pars in
Dauid? vel quæ hereditas in filio Isai?
Vade in tabernacula tua Israël, nunc
vide domū tuam Dauid. Et abiit Israël
17 in tabernacula sua. * Super filios autem
Israël, quicumque habitabant in ciuita-
18 tibus Iuda, regnauit Roboam. * Misit
E ergo rex Roboā Aduram, qui erat super
tributa: & lapidauit eum omnis Israël,
& mortuus est. Porrò rex Roboam fe-
stinus ascendit currum, & fugit in Ieru-
19 salem: * recessítq; Israël à domo Dauid
20 vsque in præsentē diem. *Factū est autē
cùm audisset omnis Israël, quod reuer-
sus esset Ieroboam, emiserunt, & voca-
uerunt eum congregato cœtu, & cōsti-
tuerunt eum regem super omnē Israël,
nec secutus est quisquam domū Dauid,
21 præter Tribū Iuda solam. *Venit autem
Roboam Ierusalem, & congregauit vni-
uersam domum Iuda, & Tribum Benja-
min, centum octoginta millia electorū
virorum bellatorū, vt pugnarent contra
domū Israël, & reducerent regnum Ro-
22 boam filio Salomonis: *||Factus est autē || 2. Pa 11 a. 1.
sermo Dñi ad Semeiam virum Dei, di-
23 cens: *Loquere ad Roboam filium Salo-
F monis regem Iuda, & ad omnem domū
Iuda, & Benjamin, & reliquos de popu-
24 lo, dicens: * Hæc dicit Dñs: Non ascen-
detis, neque bellabitis contra fratres
vestros filios Israël: reuertatur vir in
domum suam: à me enim factū est ver-
bum hoc. Audierunt sermonem Dñi, &
reuersi sunt de itinere, sicut eis præce-
25 perat Dñs. *Ædificauit autem Ieroboam
Sichem in monte Ephraim, & habitauit
ibi: & egressus inde ædificauit Pha-
26 nuel. *Dixitque Ieroboam in corde suo:
Nunc reuertetur regnum ad domum
27 Dauid, *si ascenderit populus iste vt fa-
ciat sacrificia in domo Dñi in Ierusa-
lem: & conuertetur cor populi huius ad
dñm suum Roboam regem Iuda, inter-
ficiéntque me, & reuertentur ad eum.
28 *||Et excogitato cōsilio fecit duos vitu- || Tob. 1. a. 5.
los aureos, & dixit eis: Nolite vltrà as-
G cendere in Ierusalē: ||Ecce dij tui Israël, || Exo. 32. b. 8
29 qui te eduxerunt de terra Ægypti. *Po-

suitque vnum in Bethel, & alterum in
Dan: *& factum est verbum hoc in pec- 30
catum: ibat enim populus ad adorãdum
vitulum vsque in Dan. * Et fecit fana in 31
||2. Pa. excelsis,& || sacerdotes de extremis po-
11. c. puli,qui non erãt de filiis Leui.*Consti- 32
15. tuitque diem solẽnem in mense octauo,
quintadecima die mẽsis,in similitudinẽ
solẽnitatis,quæ celebrabatur in Iuda.Et
ascendens altare, similiter fecit in Be-
thel,vt immolaret vitulis,quos fabrica-
tus fuerat: cõstituitque in Bethel sacer-
dotes excelsorum,quæ fecerat.*Et ascẽ- 33
dit super altare quod extruxerat in Be-
thel, quintadecima die mensis octaui,
quem finxerat de corde suo:& fecit so-
lemnitatem filiis Israël, & ascẽdit super
altare, vt adoleret incensum.

CAPVT. XIII.

Missus propheta de Iuda ad Ieroboam, de altaris subuersione & natiuitate Iosiæ regis prophetat: quo orante, manus Ieroboam quæ exaruerat, sanitati restituitur; rediens autem propheta à leone, occiditur, quod Dei verbo inobediẽs fuisset, & Ieroboam suam auget impietatẽ

ET ecce vir Dei venit de Iuda in ser- 1
mone Dñi in Bethel,Ieroboam stã- A
te super altare,& thus iaciente.*Et ex- 2
clamauit cõtra altare in sermone Dñi,
& ait: Altare, altare, hæc dicit Dñs:
4. Reg. || Ecce filius nascetur domui Dauid,Io-
23. d. sias nomine, & immolabit super te sa-
16. cerdotes excelsorum, qui nunc in te
thura succendunt,& ossa hominũ super
te incendet.*Deditq; in illa die signum, 3
dicens: Hoc erit signũ quod locutus est
Dñs: Ecce altare scindetur, & effunde-
tur cinis qui in eo est. *Cúmq; audisset 4
rex sermonem hominis Dei,quẽ incla-
mauerat contra altare in Bethel,exten-
dit manum suam de altari,dicens: Ap- B
prehendite eum.Et exaruit manus eius,
quam extenderat cõtra eum: nec valuit
retrahere eam ad se. *Altare quoq; scis- 5
sũ est,& effusus est cinis de altari, iux-
ta signum quod prædixerat vir Dei in
sermone Dñi. *Et ait rex ad virum Dei: 6
Deprecare faciẽ Dñi Dei tui,& ora pro
me, vt restituatur manus mea mihi.
Orauítque vir Dei faciẽ Dñi,& reuersa
est manus regis ad eum,& facta est sicut
prius fuerat. * Locutus est autem rex 7
ad virum Dei: Veni mecum domum vt
prãdeas,& dabo tibi munera: *Respon- 8
dítque vir Dei ad regem; Si dederis
mihi mediam partem domus tuæ, non
veniam tecum, nec comedam panem,
neque bibam aquam in loco isto: *sic 9
enim mandatum est mihi in sermone C
Dñi præcipientis:Non comedes panem,
neque bibes aquam, nec reuerteris per
viam quà venisti. *Abiit ergo per aliam 10
viam, & non est reuersus per iter, quo
venerat in Bethel. * Prophetes autem 11
quidam senex habitabat in Bethel, ad
quem venerunt filij sui, & narrauerunt
ei omnia opera,quæ fecerat vir Dei il-
la die in Bethel: & verba quæ locutus
fuerat ad regem,narrauerunt patri suo.
12 * Et dixit eis pater eorum: Per quam
viam abiit? Ostenderunt ei filij sui viã;
per quam abierat vir Dei, qui venerat
13 de Iuda. *Et ait filiis suis:Sternite mihi
asinum. Qui cùm strauissent, ascendit,
14 * & abiit post virum Dei,& inuenit eum
sedentem subtus terebinthum: & ait il-
D li: Tune es vir Dei qui venisti de Iuda?
15 Respondit ille: Ego sum. * Dixítque
ad eum:Veni mecum domum,vt come-
16 das panem. * Qui ait: Non possum re-
uerti, neque venire tecum, nec come-
dam panem, neq; bibam aquam in lo-
17 co isto: *quia locutus est Dñs ad me in
sermone Domini, dicens: Non come-
des panem,& non bibes aquam ibi,non
18 reuerteris per viam qua ieris. * Qui ait
illi: Et ego propheta sum similis tui: &
angelus locutus est mihi in sermone
Dñi, dicens: Reduc eum tecum in do-
mum tuam,vt comedat panem & bibat
19 aquam.Fefellit eum,*& reduxit secum:
comedit ergo panem in domo eius, &
20 bibit aquam.*Cúmque sederent ad mẽ-
E sam, factus est sermo Dñi ad prophe-
21 tam,qui reduxerat eum.*Et exclamauit
ad virum Dei, qui venerat de Iuda,di-
cens:Hæc dicit Dñs:Quia non obediens
fuisti ori Dñi,& non custodisti manda-
tum quod præcepit tibi Dominus Deus
22 tuus, * & reuersus es, & comedisti pa-
nem, & bibisti aquam, in loco in quo
præcepit tibi ne comederes panem,
neque biberes aquam, non inferetur
cadauer tuum in sepulchrum patrum
23 tuorum.* Cúmque comedisset & bibis-
set, strauit asinum suum prophetæ, quẽ
24 reduxerat. * Qui cùm abiisset, inuenit
eum leo in via, & occidit,& erat cada-
uer eius proiectum in itinere: asinus
autem stabat iuxta illum, & leo stabat
25 iuxta cadauer. * Et ecce viri transeun-
tes viderunt cadauer proiectum in via:
& leonem stantem iuxta cadauer. Et
venerunt & diuulgauerunt in ciuitate,
in qua prophetes ille senex habitabat.
26 * Quod cùm audisset propheta ille,qui
F reduxerat eum de via, ait: Vir Dei est,
qui inobediens fuit ori Domini,& tra-
didit eum Dominus leoni, & confregit
eum,& occidit iuxta verbum Domini,
27 quod locutus est ei. *Dixitque ad filios
suos: sternite mihi asinum. Qui cùm
28 strauissent, * & ille abiisset, inuenit ca-
dauer eius proiectum in viam,& asinum
& leonem stantes iuxta cadauer: non
comedit leo de cadauere, nec læsit asi-
29 num. * Tulit ergo prophetes cadauer
viri Dei,& posuit illud super asinum, &
reuersus intulit in ciuitatem prophetæ
senis

fenis vt plangeret eum. * Et posuit ca- 30
dauer eiꝰ in sepulchro suo:& planxerũt
eũ:Heu heu mi frater. * Cúmque plãxis- 31
sent eũ,dixit ad filios suos:Cũm mortuꝰ G
fuero,sepelite me in sepulchro, in quo
vir Dei sepultꝰ est,iuxta ossa eius poni-
te ossa mea. * Profectò enim veniet ser- 32
mo,quẽ prædixit in sermone Dñi cõtra
altare quod est in Bethel, & cõtra om-
nia fana excelsorũ,quæ sunt in vrbibus
Samariæ. * Post verba hæc nõ est reuersꝰ 33
Ieroboam de via sua pessima, sed è con-
trario fecit de nouissimis populi sacer-
dotes excelsorum : quicumque volebat
implebat manum suam, & fiebat sacer-
dos excelsorum. * Et propter hanc cau- 34
sam peccauit domus Ieroboam,& euer-
sa est, & deleta de superficie terræ.

CAP. XIV.

Ahias propheta ab vxore Ieroboam super filio Abia ægrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Ieroboam penitus euertendam; quo mortuo, succedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Ierusalem: & mortuo Roboam, succedit filius Abia.

IN tempore illo ægrotauit Abia filius 1
Ieroboam. * Dixitq; Ieroboam vxori 2
suæ:Surge, & cõmuta habitũ,ne cogno- A
scaris quòd sis vxor Ieroboam : & vade
|| Sup. in Silo, vbi est Ahias propheta,|| qui lo-
11. f. cutus est mihi, quòd regnaturus essem
31. super populum hunc. * Tolle quoque in 3
manu tua decem panes & crustulam, &
vas mellis,& vade ad illũ:ipse enim in-
dicabit tibi quid euenturum sit puero
huic. * Fecit vt dixerat,vxor Ieroboã: & 4
consurgens abiit in Silo,& venit in do-
mum Ahiæ, at ille non poterat videre,
quia caligauerant oculi eius præ sene-
ctute. * Dixit autem Dñs ad Ahiam:Ecce 5
vxor Ieroboã ingreditur vt consulat te B
super filio suo qui ægrotat : hæc & hæc
loqueris ei. Cùm ergo illa intraret, &
dissimularet se esse quæ erat, * audiuit 6
Ahias sonitum pedum eius introeuntis
per ostium, & ait:Ingredere vxor Iero-
boã: quare aliã te esse simulas?ego autẽ
missus sum ad te durus nuntius. * Vade, 7
& dic Ieroboã: Hæc dicit Dñs Deus Is-
raël; Quia exaltaui te de medio populi,
& dedi te ducem super populum meum
Israël: * & scidi regnũ domus Dauid,& 8
dedi illud tibi, & non fuisti sicut seruus
meus Dauid, qui custodiuit mandata
mea,& secutꝰ est me in toto corde suo,
faciens quod placitum esset in cõspectu
meo: * sed operatus es mala super omnes 9
qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos
alienos & cõflatiles,vt me ad iracundiã
prouocares,me autẽ proiecisti post cor-
|| Inf. pus tuũ: * idcirco ecce ego inducã mala 10
15. f. super domum Ieroboam,& || percutiam
29. de Ieroboam mingentem ad parietẽ, &
clausum,& nouissimum in Israel:& mũ-
dabo reliquias domus Ieroboam, sicut
mundari solet fimus vsque ad purum.
11 * Qui mortui fuerint de Ieroboam in
ciuitate, comedent eos canes: qui autẽ
mortui fuerint in agro, vorabunt eos
12 aues cœli:quia Dñs locutꝰ est. * Tu igi-
tur surge,& vade in domum tuam:& in
ipso introitu pedum tuorum in vrbem,
13 morietur puer, * & planget eum omnis
D Israël, & sepeliet : iste enim solus infe-
retur de Ieroboam in sepulchrum,quia
inuentus est super eo sermo bonus à
Dño Deo Israël, in domo Ieroboam.
14 * Constituit autem sibi Dñs regem super
Israel,qui percutiet domũ Ieroboam in
15 hac die,& in hoc tempore : * & percu-
tiet Dñs Deus Israel, sicut moueri so-
let arundo in aqua : & euellet Israel de
terra bona hac, quã dedit patribus eo-
rũ,& ventilabit eos trans Flumen : quia
fecerunt sibi lucos, vt irritarent Dñm.
16 * Et tradet Dñs Israël propter peccata
Ieroboam, qui peccauit,& peccare fe-
17 cit Israël. * Surrexit itaque vxor Iero-
boam,& abiit,& venit in Thersa : cúm-
que illa ingrederetur limẽ domus, puer
18 mortuus est,* & sepelierunt eũ. Et plan-
xit eum omnis Israël iuxta sermonem
Dñi,quem locutus est in manu serui sui
19 Ahiæ prophetæ. * Reliqua autem verbo-
E rum Ieroboam, quomodo pugnauerit,
& quomodo regnauerit, ecce scripta
sunt in Libro verborum dierum regum
20 Israël. * Dies autem,quibus regnauit Ie-
roboam, viginti duo anni sunt:& dor-
miuit cum patribus suis:regnauitq; Na-
21 dab filius eius pro eo. * || Porrò Roboam || 2. Pa.
filius Salomonis regnauit in Iuda.Qua- 12. d. 13
draginta & vnius anni erat Roboam,cũ
regnare cœpisset: decem & septẽ annos
regnauit in Ierusalem ciuitate,quã ele-
git Dñs vt poneret nomen suum ibi, ex
F omnibus tribubus Israël.Nomen autem
22 matris eius Naama Ammanitis. * Et fe-
cit Iudas malum corã Dño, & irritaue-
runt eum super omnibus, quæ fecerant
patres eorum in peccatis suis quæ pec-
23 cauerunt. * Ædificauerunt enim & ipsi
sibi aras,& statuas,& lucos super omnẽ
collẽ excelsum, & subter omnẽ arborẽ
24 frondosam : * sed & effœminati fuerunt
in terra, fecerúntque omnes abomina-
tiones gentium quas attriuit Dominus
25 ante faciem filiorum Israël. * In quinto
autẽ anno regni Roboam,ascẽdit Sesac
26 rex Ægypti in Ierusalem. * & tulit the-
sauros domus Domini,& thesauros re-
gios,& vniuersa diripuit : scuta quoque
27 aurea, quæ fecerat Salomon: * || pro qui- || Sup.
G bus fecit rex Roboã scuta ærea, & tra- 10. c. 6
didit ea in manum ducum scutariorum,
& eorum qui excubabant ante ostium
28 domus regis. * Cúmq; ingrederetur rex
in domum Dñi, portabant ea qui præ-

eundi habebant officium: & postea re-
portabant ad armamētarium scutario-
rum.*Reliqua autem sermonum Roboā, 29
& omnia quæ fecit,ecce scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Iuda.
* Fuitque bellum inter Roboam & Ie- 30
roboam cunctis diebus. * Dormiuitque 31
Roboam cum patribus suis, & sepultus
est cum eis in ciuitate Dauid: nomen
autem matris eius Naama Ammanitis:
& regnauit Abiam filius pro eo.

CAPVT XV.

Impio Abiæ regi Iudæ succedit pius filius Asa, qui aduersus Basan regem Israel præliatur, impetrato à Benadad rege Syriæ auxilio, Asa morienti succedit filius Iosaphat: at Baasa Nadab filium Ieroboam cum vniuersa cognatione occidit, & pro eo regnat super Israel viginti quatuor annis, impius post impium.

IGitur in octauo decimo anno regni 1
Ieroboā filij Nabā, regnauit Abiā su- A
per Iudā. *Tribus annis regnauit in Ie- 2
||2 Par rusalē:||nomen matris eius Maacha filia
13.a.2 Abessalom. * Ambulauitque in omnibus 3
peccatis patris sui,quæ fecerat ante eū:
nec erat cor eius perfectum cum Dño
Deo suo, sicut cor Dauid patris eius.
* Sed propter Dauid dedit ei Dñs Deus 4
suus lucernā in Ierusalē,vt suscitaret fi-
lium eius post eū, & statueret Ierusalē:
*eo quòd fecisset Dauid rectum in ocu- 5
lis Dñi, & non declinasset ab omnibus, B
quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ
2.Reg suæ, || excepto sermone Vriæ Hethæi.
11.a.4 * Attamen bellū fuit inter Roboā & Ie- 6
roboā omni tēpore vitæ eius. *Reliqua 7
autem sermonum Abiam, & omnia quæ
||1 Pa. fecit,nonne hæc || scripta sunt in Libro
13.a.3. verborum dierum regum Iuda? Fuitque
præliū inter Abiā & inter Ieroboā. *Et 8
dormiuit Abiam cū patribus suis, & se-
||2 Par pelierunt eū in ciuitate Dauid: ||regna-
14.a.1 uítque Asa filius eius pro eo. *In anno 9
ergo vigesimo Ieroboā regis Israël re-
gnauit Asa rex Iuda, *& quadraginta & 10
vno anno regnauit in Ierusalē. Nomen
matris eius Maacha:filia Abessalom.*Et 11
fecit Asa rectū ante conspectū Dñi,sicut
Dauid pater eius:*& abstulit effœmina- 12
tos de terra,purgauítque vniuersas sor- C
des idolorum,quę fecerant patres eius.
* Insuper & Maacham matrem suam 13
amouit,ne esset princeps in sacris Pria-
pi,& in luco eius,quem consecrauerat:
subuertítque specum eius, & confregit
simulachrum turpissimum, & combussit
in torrente Cedron: *excelsa autē non 14
abstulit. Verumtamen cor Asa perfectū
erat cum Dño cunctis diebus suis: * & 15
intulit ea, ||quæ sanctificauerat pater
suus,& vouerat, in domum Domini,ar-
gentum & aurum,& vasa. * Bellum au- 16
tem erat inter Asa, & Baasa regem Is-
17 raël, cunctis diebus eorum. * || Ascen- ||2 Pa.
dit quoque Baasa rex Israël in Iudam, 16.a.1
& ædificauit Rama, vt non posset quis-
piam egredi, vel ingredi de parte Asa
18 regis Iuda. * Tollens itaque Asa omne
argentum & aurum, quod remāserat in
thesauris domus Domini, & in thesau-
ris domus regiæ, dedit illud in ma-
nus seruorum suorum, & misit ad Be-
D nadad filium Tabremon filij Hezion,
regem Syriæ, qui habitabat in Damas-
19 co,dicens: *Fœdus est inter me & te, &
inter patrem meum & patrem tuum:
ideo misit tibi munera,argentum & au-
rum:& peto vt venias,& irritum facias
fœdus, quod habes cum Baasa rege Is-
20 raël,& recedat à me. *Acquiescens Be-
nadad regi Asa, misit principes exerci-
tus sui in ciuitates Israël & percusserūt
Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha,
& vniuersam Cenneroth, omnem scili-
21 cet Terram Nephtali. * Quòd cùm au-
disset Baasa,intermisit ædificare Rama,
22 & reuersus est in Thersa. * Rex autem
E Asa nuntium misit in omnem Iudam,
dicens: Nemo sit excusatus,& tulerunt
lapides de Rama, & ligna eius, quibus
ædificauerat Baasa, & extruxit de eis
rex Asa Gabaa Benjamin, & Maspha.
23 * Reliqua autem omnium sermonum
Asa,& vniuersæ fortitudines eius,& cū-
cta quæ fecit,& ciuitates quas extruxit,
nónne hæc scripta sunt in Libro ver-
borum dierum regum Iuda: verumta-
men in tempore senectutis suæ doluit
24 pedes. *Et dormiuit cum patribus suis,
& sepultus est cum eis in Ciuitate Da-
uid patris sui. || Regnauítque Iosaphat ||2 Pa.
25 filius eius pro eo. * Nadab verò filius 17.a.1
F Ieroboam regnauit super Israël anno
secundo Asa regis Iuda: regnauítque
26 super Israel duobus annis. * Et fecit
quod malum est in conspectu Domini,
&ambulauit in viis patris sui,& in pec-
catis eius, quibus peccare fecit Israël.
27 * Insidiatus est autem ei Baasa, filius
Ahiæ de domo Issachar,& percussit eum
in Gebbethon,quæ est vrbs Philisthino-
rum: siquidem Nadab & omnis Israël
28 obsidebant Gebbethon. * Interfecit er-
go illum Baasa in anno tertio Asa re-
29 gis Iuda, & regnauit pro eo. *Cúmque
regnasset, || percussit omnem domum ||Infr.
Ieroboam: non dimisit ne vnam quidē 21. f.
animam de semine eius, donec deleret 22.
eum, iuxta verbum Domini, ||quod lo- ||Sup.
cutus fuerat in manu serui sui Ahiæ Si- 14. c.
30 lonitis, * propter peccata Ieroboam, 10.
G quæ peccauerat, & quibus peccare fe-
cerat Israël: & propter delictum, quo
31 irritauerat Dñm Deum Israël. * Reli-
qua autem sermonum Nadab, & om-
nia quæ operatus est, nónne hæc scri-
pta sunt in Libro verborum dierum re-
32 gum Israël? * Fuitque bellum inter Asa,
&

& Baasa regem Israel, cunctis diebus
eorum.* Anno tertio Asa regis Iuda re- 33
gnauit Baasa filius Ahiæ, super omnem
Israel, in Thersa, viginti quatuor annis,
* Et fecit malum coram Dño, ambula- 34
uitque in via Ieroboam, & in peccatis
eius, quibus peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

Iehu prophetat regis Baasa & domus ipsius subuersionem, cui mortuo, succedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eóque regnum inuadente elegit Israel Amri, quo impio regnum obtinente, Zambri secum domo regia succendit: mortuo autem Amri succedit filius impiissimus Achab, qui Iezabel duxit vxorem, & eius tempore readificatur Iericho.

FActus est autem sermo Dñi ad Iehu 1
filium Hanani contra Baasa, dicens: A
*Pro eo quòd exaltaui te de puluere, & 2
posui te ducē super populū meū Israel,
tu autem ambulasti in via Ieroboam, &
peccare fecisti populū meū Israel, vt me
irritares in peccatis eorum:* ecce, ego 3
demetā posteriora Baasa, & posteriora
domus eius: & faciā domum tuam sicut
|| Sup. domū Ieroboā filij Nabat.* ||Qui mor- 4
14. c. tuus fuerit de Baasa in ciuitate, come-
11. dent eum canes:* & qui mortuus fuerit
ex eo in regione, comedent eum volu-
|| 2. cres cæli.*|| Reliqua autem sermonum 5
Par. Baasa, & quæcumque fecit, & prælia
16. a. 1 eius, nónne hæc scripta sunt in Libro
verborum dierum regum Israel?* Dor- 6
miuit ergo Baasa cum patribus suis, se-
pultúsque est in Thersa: & regnauit Ela
filius eius pro eo. * Cùm autem in ma- 7
nu Iehu filij Hanani prophetæ verbum
Dñi factū esset contra Baasa, & contra
domum eius, & contra omne malum, B
quod fecerat coram Dño, ad irritandū
eum in operibus manuū suarū, vt fieret
sicut domus Ieroboam: ob hanc causam
occidit eum, hoc est, Iehu filiū Hanani,
prophetā.* Anno vigesimo sexto Asa re- 8
gis Iuda, regnauit Ela filius Baasa super
Israel in Tharsa duobus annis.* Et re- 9
bellauit cōtra eum seruus suus Zambri,
dux mediæ partis equitū: erat autem Ela
in Thersa bibens, & temulētus, in domo
|| 4. Arsa præfecti Thersa. * || Irruens ergo 10
Reg. 7 Zambri, percussit & occidit eum, anno C
9. f. 31 vigesimo septimo Asa regis Iuda, & re-
gnauit pro eo.* Cúmq; regnasset, & se- 11
disset super soliū eius, percussit omnem
domum Baasa, & non dereliquit ex ea
mingentem ad parietem, & propinquos
& amicos eius. * Deleuitque Zambri 12
omnem domum Baasa, iuxta verbum
Dñi, quod locutus fuerat ad Baasa in
manu Iehu prophetæ,* propter vniuer- 13
sa peccata Baasa, & peccata Ela filij
eius, qui peccauerunt, & peccare fece-
runt Israel, prouocantes Dñm Deum
14 Israel in vanitatibus suis.* Reliqua au-
D tem sermonum Ela, & omnia quæ fecit,
nónne hæc scripta sunt in Libro ver-
15 borum dierum regum Israel? * Anno
vigesimo septimo Asa regis Iuda, regna-
uit Zambri septem diebus in Thersa:
porrò exercitus obsidebat Gebbethon
16 vrbem Philisthinorum.* Cúmque audis-
set rebellasse Zambri, & occidisse regē,
fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui
erat princeps militiæ super Israel in die
17 illa in castris.* Ascendit ergo Amri, &
omnis Israel cum eo, de Gebbethon, &
18 obsidebant Thersa.* Videns autem Zam-
bri quòd expugnanda esset ciuitas, in-
gressus est palatium, & succendit se
19 cum domo regia: & mortuus est * in
peccatis suis, quæ peccauerat faciens
malum coram Dño, & ambulans in via
Ieroboam, & in peccato eius, quo fecit
20 peccare Israel.* Reliqua autem sermonū
E Zambri, & insidiarum eius, & tyranni-
dis, nónne hæc scripta sunt in Libro
21 verborum dierum regum Israel? * Tunc
diuisus est populus Israel in duas par-
tes: media pars populi sequebatur
Thebni filium Gineth, vt constitueret
22 eum regem: & media pars Amri.* Præ-
ualuit autem populus qui erat cū Am-
ri, populo qui sequebatur Thebni filiū
Gineth: mortuúsq; est Thebni, & regna-
23 uit Amri. * Anno trigesimo primo Asa
regis Iuda, regnauit Amri super Israel,
duodecim annis in Thersa regnauit sex
24 annis.* Emitq; montem Samariæ à So-
mer duobus talentis argenti: & ædifi-
cauit eum, & vocauit nomen ciuitatis,
quam extruxerat, nomine Semer Dñi
25 montis, Samariam.* Fecit autem Amri
malum in conspectu Domini, & ope-
F ratus est nequiter, super omnes qui
26 fuerunt ante eum. * Ambulauitque in
omni via Ieroboā filij Nabat, & in pec-
catis eius quibus peccare fecerat Is-
rael: vt irritaret Dñm Deum Israel in
27 vanitatibus suis. * Reliqua autem ser-
monum Amri & prælia eius quæ gessit,
nónne hæc scripta sunt in Libro verbo-
28 rum dierum regum Israel? * Dormi-
uítque Amri cum patribus suis, & sepul-
tus est in Samaria: regnauítque Achab
29 filius eius pro eo. * Achab verò filius
Amri regnauit super Israel anno tri-
gesimo octauo Asa regis Iuda. Et regna-
uit Achab filius Amri super Israel in Sa-
30 maria viginti & duobus annis.* Et fecit
Achab filius Amri malum in conspectu
G Dñi, super omnes qui fuerunt ante eum.
31 * Nec suffecit ei vt ambularet in pec-
catis Ieroboam filij Nabat: insuper du-
xit vxorem Iezabel filiam Ethbaal re-
gis Sidoniorum. Et abiit, & seruiuit
32 Baal, & adorauit eum.* Et posuit aram
Baal in templo Baal, quod ædificauerat
33 in Samaria,* & plantauit lucum: & ad-
didit

didit Achab in opere suo, irritans Dñm
Deum Israel, super omnes reges Israel
||Iof.6 qui fuerunt ante eum.* || In diebus eius 34
d.26. ædificauit Hiel de Bethel, Iericho: in
Abiram primitiuo suo fundauit eam,&
in Segub in nouissimo suo posuit por-
tas eius: iuxta verbum Dñi, quod lo-
cutus fuerat in manu Iosue filij Nun.

CAP. XVII.

Elias cælum triennio claudit, primúmque pascitur à coruis, deinde à muliere Sarephthana; cuius hydria farinæ & lecythus olei non minuuntur, filius autem ipsius, oratione Eliæ resuscitatur.

ET dixit Elias Thesbites de habitato- 1
Eccli. ribus Galaad ad Achab: Viuit Dñs A
48. a. Deus Israel, in cuius conspectu sto, si
1. Iac. erit annis his ros & pluuia nisi iuxta
d.17. oris mei verba. * Et factum est verbum 2
Dñi ad eum, dicens: * Recede hinc, & 3
vade contra Orientẽ, & abscondere in
Torrente cariath, qui est contra Iorda-
nem,* & ibi de torrente bibes; coruís- 4
que præcepi vt pascant te ibi.*Abiit er- 5
go,& fecit iuxta verbum Dñi: cúmque
abiisset, sedit in Torrente carith: qui est
contra Iordanem.* Corui quoque defe- 6
rebant ei panem & carnes manè, simi-
liter panem & carnes vesperi, & bibe-
bat de torrente.*Post dies autem sicca- 7
catus est torrens: non enim pluerat su-
per terram.*Factus est ergo sermo Do- 8
mini ad eum, dicens.* Surge,& vade in 9
Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: B
præcepi enim ibi mulieri viduæ vt pas-
||Luc. cat te.*|| Surrexit, & abiit in Sarephta. 10
4. d. Cúmque venisset ad portã ciuitatis, ap-
26. paruit ei mulier vidua colligens ligna,
& vocauit eam, dixítq; ei. Da mihi pau-
lulum aquæ in vase, vt bibam.*Cúmq; 11
illa pergeret vt afferret, clamauit post
tergum eius, dicens: Affer mihi, obsecro,
& buccellam panis in manu tua.* Quæ 12
respondit: Viuit Dñs Deus tuus, quia
non habeo panem, nisi quantum pugil-
lus capere potest farinæ in hydria, &
paululum olei in lecytho: en colligo
duo ligna, vt ingrediar & faciam illum
mihi & filio meo, vt comedamus, &
moriamur.*Ad quã Elias ait: Noli time- 13
re, sed vade,& fac sicut dixisti: verumta- C
men mihi primùm fac de ipsa farinula
subcinericium panem paruulũ, & affer
ad me: tibi autẽ & filio tuo facies po-
stea.* Hæc autẽ dicit Dñs Deus Israel: 14
Hydria farinæ non deficiet, nec lecy-
thus olei minuetur, vsque ad diem in
qua Dñs daturus est pluuiam super fa-
ciem terræ. * Quæ abiit, & fecit iuxta 15
verbum Eliæ: & comedit ipse,& illa,&
domus eius: & ex illa die,* hydria fari- 16
næ non defecit,& lecythus olei non est
imminutus, iuxta verbum Dñi, quod
locutus fuerat in manu Eliæ. * Factum 17
est autem post hæc, ægrotauit filius mu-
lieris matris familias, & erat languor
fortissimus, ita vt non remaneret in eo
18 halitus.*Dixit ergo ad Eliam: Quid mi-
D hi & tibi vir Dei? ingressus es ad me, vt
rememorarentur iniquitates meæ, & in-
19 terficeres filium meum. * Et ait ad eam
Elias: Da mihi filium tuum. Tulítq; eum
de sinu eius,& portauit in cœnaculum,
vbi ipse manebat,& posuit super lectu-
20 lũ suum.*Et clamauit ad Dñm,& dixit:
Dñe Deus meus, etiamne viduam, apud
quam ego vtcumque sustentor, afflixisti
21 vt interficeres filium eius?*Et expandit
se, atq; mensus est super puerum tribus
vicibus,& clamauit ad Dñm,& ait: Dñe
Deus meus, reuertatur obsecro anima
22 pueri huius in viscera eius.*Et exaudi-
uit Dñs vocem Eliæ: & reuersa est ani-
23 ma pueri intra eum: & reuixit;*Tulítq;
Elias puerum,& posuit eum de cœnacu-
lo in inferiorẽ domum,& tradidit ma-
24 tri suæ,& ait illi: En viuit filius tuus:
* Dixítque mulier ad Eliam: Nunc in
isto cognoui, quoniam vir Dei es tu, &
verbum Domini in ore tuo verum est.

CAP. XVIII.

Increscente fame, Elias Abdiæ herbam pecoribus quærenti occurrit: cui ægrè persuadet vt nunciet Achab se adesse, qui occurrens Eliæ ab ipso corripitur: Dei zelo Elias 850. pseudoprophetas occidi iubet, dato de cælo igne ad consummationem holocausti, & pluuiam à Deo impetrat.

1 POst dies multos factum est verbum
A Dñi ad Eliam, in anno tertio dicens:
Vade,& ostende te Achab, vt dem plu-
2 uiam super faciem terræ. * Iuit ergo
Elias, vt ostenderet se Achab: erat autem
3 fames vehemens in Samaria. * Voca-
uítq; Achab Abdiam dispensatorem do-
mus suæ: Abdias autem timebat Dñm
4 valde. * Nam cùm interficeret Iezabel
prophetas Dñi, tulit ille centum pro-
phetas,& abscondit eos quinquagenos
& quinquagenos in speluncis, & pauit
5 eos pane & aqua.*Dixit ergo Achab ad
Abdiã: Vade in terrã ad vniuersos fon-
tes aquarũ,& in cunctas valles, si forte
possimus inuenire herbam, & saluare
equos,& mulos,& non penitus iumẽta
6 intereant. * Diuiserúntq; sibi regiones,
B vt circuirent eas: Achab ibat per viam
vnam,& Abdias per viam alteram seor-
7 sum.*Cúmque esset Abdias in via, Elias
occurrit ei: qui cùm cognouisset eum,
cecidit super faciem suam,& ait: Num
8 tu es, Dñe mi, Elias?*Cui ille respondit:
Ego. Vade, & dic Domino tuo: Adest
9 Elias.* Et ille, Quid peccaui, inquit,
quoniam tradis me seruũ tuum in ma-
10 nu Achab, vt interficiat me?*Viuit Dñs
Deus tuus, quia non est gens aut regnũ
quò non miserit Dñs meus te requi-
rens; & respondentibus cunctis; Non
est

est hic : adiurauit regna singula & gen-
tes, eo quòd minimè reperieris. * Et 11
nunc tu dicis mihi : Vade, & dic Dño
tuo : Adest Elias.* Cúmque recessero à 12
te Spiritus Dñi asportabit te, in locum
quem ego ignoro:& ingressus nunciabo
Achab, & non inueniens te, interficiet
me : seruus autem tuus timet Dñm ab
infantia sua.* Numquid non indicatum 13
est tibi Dño meo,quid fecerim cùm in-
terficeret Iezabel prophetas Dñi, quòd C
absconderim de prophetis Dñi,centum
viros, quinquagenos & quinquagenos
in speluncis, & pauerim eos pane &
aqua? * Et nunc tu dicis : Vade, & dic 14
Dño tuo. Adest Elias vt interficiat me?
*Et dixit Elias : Viuit Dñs exercituum, 15
ante cuius vultum sto, quia hodie ap-
parebo ei.*Abiit ergo Abdias in occur- 16
sum Achab, & indicauit ei; venitque
Achab in occursum Eliæ. * Et cùm vi- 17
disset eum, ait:Tune es ille,qui contur-
bas Israel?* Et ille ait:Non ego turbaui 18
Israel, sed tu, & domus patris tui, qui
dereliquistis mandata Domini,& secuti
estis Baalim.* Verumtamen nunc mit- 19
te,& congrega ad me vniuersum Israel
in monte Carmeli, & prophetas Baal
quadringentos quinquaginta, prophe-
tásque lucorum quadringentos,qui co-
medunt de mensa Iezabel.*Misit Achab 20
ad omnes filios Israel, & congregauit
prophetas in monte Carmeli. * Acce- 21
dens autem Elias ad omnem populum, D
ait : Vsquequo claudicatis in duas par-
tes : si Dñs est Deus, sequimini eum :
si autem Baal, sequimini illum. Et non
respondit ei populus verbum. * Et ait 22
rursus Elias ad populum : Ego remansi
propheta Domini solus : prophetæ au-
tem Baal quadringenti & quinquagin-
ta viri sunt.* Dentur nobis duo boues, 23
& illi eligant sibi bouem vnum, & in
frusta cædentes,ponant super ligna, ig-
nem autem non supponant : & ego fa-
ciam bouem alterum, & imponã super
ligna,ignem autem non supponam.*In- 24
uocate nomina deorum vestrorum, &
ego inuocabo nomen Domini mei : &
Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit
Deus. Respondens omnis populus ait :
Optima propositio. * Dixit ergo Elias 25
prophetis Baal : Eligite vobis bouem
vnum, & facite primi, quia vos plures E
estis : & inuocate nomina deorum ve-
strorum,ignémq; non supponatis.* Qui 26
cùm tulissent bouem,quem dederat eis,
fecerunt : & inuocabant nomen Baal
de manè vsque ad meridiem, dicentes:
Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec
qui responderet : transiliebántque al-
tare quod fecerant.*Cúmque esset iam 27
meridies, illudebat illis Elias, dicens :
Clamate voce maiore: Deus enim est,
& forsitan loquitur, aut in diuersorio
est : aut itinere, aut certè dormit, vt
28 excitetur. * Clamabant ergo voce ma-
gna, & incidebant se iuxta ritum suum
cultris & lanceolis : donec perfunde-
29 rentur sanguine. * Postquam autem
transiit meridies, & illis prophetan-
tibus venerat tempus quo sacrificium
offerri solet, nec audiebatur vox, nec
aliquis respondebat, nec attendebat
30 orantes : * dixit Elias omni populo :
Venite ad me. Et accedente ad se po-
pulo, curauit altare Domini, quod de-
31 structum fuerat. * Et tulit duodecim
lapides iuxta numerum tribuum filio-
rum Iacob, ad quem factus est sermo
Dñi,dicens : ||Israel erit nomen tuum. ||Gen.
32 * Et ædificauit de lapidibus altare in 35. f.
nomine Dñi : fecitque aquæductum, 28.
F quasi per duas aratiunculas,in circuitu
33 altaris,* & composuit ligna, diuisitque
per membra bouem, & posuit super li-
34 gna, * & ait: Implete quatuor hydrias
aqua, & fundite super holocaustum, &
super ligna.Rursúmque dixit : etiam se-
cundò hoc facite.Qui cùm fecissent se-
cundò,ait:Etiam tertiò idipsum facite.
35 Feceruntq; tertiò, * & currebant aquæ
circum altare, & fossa aquæ ductus re-
36 pleta est.* Cúmque iam tempus esset vt
offerretur holocaustum,accedens Elias
propheta, ait : Dñe Deus Abraham, &
Isaac,& Israel,ostende hodie quia tu es
Deus Israel,& ego seruus tuus,& iuxta
præceptum tuum feci omnia verba hæc:
37 *Exaudi me Dñe, exaudi me, vt discat
populus iste,quia tu es Dñs Deus, & tu
38 conuertisti cor eorum iterum.*Cecidit
autem ignis Dñi, & vorauit holocau-
stum, & ligna, & lapides, puluerem
quoque, & aquam, quæ erat in aquæ-
39 ductu lambens. * Quod cùm vidisset
omnis populus,cecidit in faciem suam,
& ait ; Dominus ipse est Deus, Domi-
40 nus ipse est Deus. * Dixitque Elias ad
G eos : Apprehendite prophetas Baal, &
ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos
cùm apprehendissent, duxit eos Elias
ad Torrentem Cison, & interfecit eos
41 ibi. * Et ait Elias ad Achab : Ascende,
comede, & bibe : quia sonus multæ
42 pluuiæ est. * Ascendit Achab vt come-
deret & biberet : Elias autem ascendit
in verticem Carmeli, & pronus in ter-
ram posuit faciem suam inter genua
43 sua, * & dixit ad puerum suum : Ascen-
de, & prospice contra mare. Qui cùm
ascendisset, & contemplatus esset, ait :
Non est quidquam. Et rursum ait illi.
44 Reuertere septem vicibus. * In septima
autem vice. Ecce nubecula parua quasi
vestigium hominis ascendebat de mari:
Qui ait : Ascende, & dic Achab : Iunge
currum tuum & descende, ne occupet
45 te pluuia.* Cúmque se verteret huc at-
que illuc, ecce cæli contenebrati sunt,
&

& nubes, & ventus, & facta est pluuia
grandis. Ascendens itaq; Achab abiit in
Iezrahel:* & manus Dñi facta est super 46
Eliam accinctisq; lumbis currebat ante
Achab, donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

Elias fugiens Iezabel in deserto, à somno excitatus, panem diuinitus missum edit, aquamq; bibit, & ira ad montem Horeb peruenit; ibique in spelunca querens se solum Domini prophetam relictum, audit septem millia esse relicta: mittitúrque ad vngendum Hazael in regem Syriæ, & Iehu in regem Israel, & Eliseum in prophetam.

NVntiauit autẽ Achab Iezabel om- 1
nia quę fecerat Elias, & quo modo A
occidisset vniuersos prophetas gladio.
*Misitq; Iezabel nuntium ad Eliam, di- 2
cens: Hæc mihi faciant dij, & hæc ad-
dant, nisi hac hora cras posuero animã
tuam sicut animam vnius ex illis. * Ti- 3
muit ergo Elias, & surgens abiit quo-
cunque eum ferebat voluntas: venitque
in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerum
suum, *& perrexit in desertũ, viam vnius 4
diei. Cúmque venisset, & sederet subter
vnam iuniperum, petiuit animæ suæ vt
moreretur, & ait: Sufficit mihi Dñe, tol-
le animã meam: neq; enim melior sum
quàm patres mei.* Proiecítq; se, & ob- 5
dormiuit in vmbra iuniperi: & ecce An-
gelus Dñi tetigit eum, & dixit illi: Sur-
ge, & comede.* Respexit, & ecce ad ca- 6
put suum subcinericius panis, & vas B
aquæ: comedit ergo, & bibit, & rursum
obdormiuit. * Reuersúsque est Angelus 7
Dñi secundò: & tetigit eum, dixítq; illi:
Surge comede: grandis enim tibi restat
via. * Qui cùm surrexisset, comedit & 8
bibit, & ambulauit in fortitudine cibi
illius quadraginta diebus & quadragin-
ta noctibus, vsque ad montem Dei Ho-
reb. * Cúmque venisset illuc, mansit in
spelunca: & ecce sermo Dñi ad eum, 9
dixítque illi; Quid hic agis Elia?*At il- 10
le respondit: Zelo zelatus sum pro Dño
Deo exercituum, quia dereliquerunt
pactum tuum filij Israel: altaria tua de-
struxerunt, prophetas tuos occiderunt
gladio, derelictus sum ego solus, &
quærunt animã meam vt auferant eam.
* Et ait ei: Egredere, & sta in monte 11
coram Dño: & ecce Dominus transit, C
& spiritus grandis & fortis subuertens
montes, & conterens petras ante Dñm:
non in spiritu Dñs, & post spiritum
commotio: non in commotione Dñs,
* post commotionem ignis: non in ig- 12
ne Dñs, & post ignem sibilus auræ te-
nuis.*Quod cùm audisset Elias, operuit 13
vultum suum pallio, & egressus stetit in
ostio speluncæ, & ecce vox ad eum di-
cens: Quid hic agis Elia? Et ille res-
pondit: * Zelo zelatus sum pro Dño 14
Deo exercitum: || quia dereliquerunt ||Rom.
pactum tuum filij Israel: altaria tua de- 11.a.3
struxerunt, prophetas tuas occiderunt
gladio; derelictus sum ego solus, & que-
rũt animam meam vt auferant eam.*Et
15 ait Dñs ad eum: Vade, & reuertere in viã
tuam per desertũ in Damascom; cúmq;
perueneris illuc, vnges Hazael regem
16 super Syriã,* & Iehu filiũ Namsi, vnges
D regẽ super Israel: Eliseum autem filium
Saphát, qui est de Abelmeula, vnges
17 prophetã pro te.* ||Et erit, quicunq; fu- || 4.
gerit gladiũ Hazael, occidet eum Iehu: Reg.9
& quicumq; fugerit gladiũ Iehu, inter-
18 ficiet eum Eliseus:* ||Et derelinquã mi- a.1.
hi in Israel septẽ millia virorũ, quorum ||Rom.
genua non sunt incuruata ante Baal, & 11.a.4
omne os, quod non adorauit eum oscu-
19 lans manus.* Profectus ergo inde Elias
reperit Eliseum filium Saphat, arantem
in duodecim iugis boum, & ipse in duo-
decim iugis boum arantibus vnus erat:
cúmq; venisset Elias ad eum, misit pal-
20 lium suũ super illum.* Qui statim reli-
ctis bobus cucurrit post Eliam, & ait:
Osculer, oro, patrem meum, & matrem
meam, & sic sequar te. Dixitq; ei: Vade,
& reuertere, quod enim meum erat fe-
21 ci tibi.* Reuersus autem ab eo, tulit par
boum, & mactauit illud, & in aratro
boum coxit carnes, & dedit populo, &
comederunt: consurgénsque abiit, &
secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAP. XX.

Syri Samariam obsidentes caduntur à pueris principum prouinciarum, rursúmque anno altero in campestribus caduntur: rex autem Achab à propheta reprehenditur, quod fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque viuum dimiserit.

1 PORRÒ Benadad rex Syriæ, congrega-
A uit omnem exercitũ suum, & trigin-
ta duos reges secum, & equos, & currus:
& ascendens pugnabat contra Samariã,
2 & obsidebat eam.* Mitténsque nuntios
ad Achab regem Israel in ciuitatem, ait:
3 *Hæc dicit Benadad: Argentum tuum,
& aurum tuum meum est: & vxores tuæ,
& filij tui optimi, mei sunt.*Respondít-
4 que rex Israel: Iuxta verbum tuum, Dñe
mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.
5 * Reuertentésq; nuntij, dixerunt: Hæc
dicit Benadad, qui misit nos ad te: Ar-
gentum tuum, & aurum tuum, & vxores
6 tuas, & filios tuos dabis mihi. * Cras
igitur hac eadem hora mittam seruos
meos ad te, & scrutabuntur domũ tuã,
& domum seruorũ tuorũ, & omne quod
eis placuerit, ponent in manibus suis,
7 & auferent. * Vocauit autem rex Israel
B omnes seniores terræ, & ait: Animad-
uertite & videte, quoniã insidietur no-
bis: misit enim ad me pro vxoribus
meis, & filiis, & pro argento & auro: &
non

non abnui.*Dixerúntque omnes maio- 8
res natu, & vniuersus populus, ad eum:
Non audias,neque acquiescas illi. *Re- 9
spondit itaque nuntiis Benadad:Dicite
Dño meo regi:Omnia propter quæ mi-
sisti ad me seruum tuum in initio, fa-
ciam:hanc autẽ rem facere non possum.
*Reuersíq; nuntij retulerunt ei.Qui re- 10
misit,& ait:Hæc faciant mihi dij & hęc
addant,si suffecerit puluis Samariæ pu-
gillis omnis populi, qui sequitur me.
* Et respondens rex Israël, ait: Dicite 11
ei: Ne glorietur accinctus æquè vt di-
scinctus. *Factum est autem,cùm audis- 12
set Benadad verbum istud, bibebat ipse
& reges in vmbraculis,& ait seruis suis:
Circumdate ciuitatẽ.Et circumdederũt
eam. *Et ecce propheta vnus accedens 13
ad Achab regem Israël,ait ei:Hæc dicit
Dñs: Certè vidisti omnem multitudi-
nem hanc nimiam? ecce,ego tradã eam
in manu tua hodie: vt scias, quia ego
sum Dñs. * Et ait Achab: Per quem? 14
Dixitque ei: Hæc dicit Dñs: Per pe-
disse quos principum prouinciarum.Et
ait: Quis incipiet præliari?Et ille dixit: C
Tu. *Recensuit ergo pueros principum 15
prouinciarum, & reperit numerum du-
centorum triginta duorum: & recen-
suit post eos populum, omnes filios Is-
raël,septem millia: *& egressi sunt me- 16
ridie Benadad autem bibebat temulen-
tus in vmbraculo suo, & reges triginta
duo cum eo, qui ad auxiliũ eius vene-
rant. * Egressi sunt autem pueri princi- 17
pum prouinciarũ in prima fronte.Misit
itaquè Benadad. Qui nuntiauerunt ei,
dicentes: Viri egressi sunt de Samaria.
* Et ille ait: Siue pro pace veniunt,ap- 18
prehendite eos viuos: siue vt prælien-
tur, viuos eos capite. *Egressi sunt ergo 19
pueri principũ prouinciarũ,ac reliquus D
exercitus sequebatur: * & percussit v- 20
nusquisque virũ, qui cõtra se veniebat:
fugerúntque Syri, & persecutus est eos
Israël.Fugit quoque Benadad rex Syrię
in equo cum equitibus suis. * Necnon 21
egressus rex Israël percussit equos &
currus, & percussit Syriã plaga magna.
* (Accedens autem propheta ad regem 22
Israël, dixit ei: Vade & confortare, &
scito, & vide quid facias:sequenti enim
anno rex Syriæ ascendet cõtra te)*Ser- 23
ui verò regis Syriæ dixerũt ei: Dij mõ-
tium sunt dij eorum, ideo superauerunt
nos:sed melius est vt pugnemus contra
eos in cãpestribus, & obtinebimus eos.
* Tu ergo verbum hoc fac: Amoue re- 24
ges singulos ab exercitu tuo, & pone
principes pro eis: * & instaura numerũ 25
militum qui ceciderũt de tuis,& equos
secundùm equos pristinos,& currus se-
cundùm currus quos ante habuisti: &
pugnabimus contra eos in campestri-
bus, & videbis quòd obtinebimus eos.
Credidit consilio eorum, & fecit ita.
26 * Igitur postquam annus transierat, re-
E censuit Benadad Syros, & ascendit in
27 Aphec, vt pugnaret cõtra Israël. *Por-
rò filii Israël recensiti sunt, & acceptis
cibariis profecti ex aduerso, castráque
metati sunt contra eos,quasi duo parui
greges caprarum. Syri autẽ repleuerunt
28 terram. * (Et accedens vnus vir Dei,
dixit ad regem Israël: Hæc dicit Dñs:
Quia dixerunt Syri: Deus montium est
Dominus,& non est Deus Vallium:dabo
omnem multitudinem hanc grãdem in
manu tua,& scietis quia ego sum Dñs.)
29 * Dirigebántque septem diebus ex ad-
uerso hi atque illi acies,septima autem
die cõmissum est bellum; percusserúnt-
que filij Israël de Syris centum millia
30 peditum in die vna. * Fugerunt autem
qui remanserãt in Aphec,in ciuitatem,
& cecidit murus super viginti septem
millia hominũ,qui remanserant. Porrò
Benadad fugiens ingressus est ciuitatẽ,
in cubiculũ quod erat intra cubiculũ.
31 * Dixerúntque ei serui sui:Ecce,audiui-
mus, quòd reges domus Israël clemen-
tes sint:ponamus itaque saccos in lum-
bis nostris, & funiculos in capitibus
F nostris, & egrediamur ad regem Israël:
32 forsitan saluabit animas nostras. * Ac-
cinxerunt saccis lumbos suos, & po-
suerunt funiculos in capitibus suis, ve-
nerúntque ad regem Israël, & dixerunt
ei: Seruus tuus Benadad dicit: Viuat,
oro te, anima mea. Et ille ait:Si adhuc
33 viuit, frater meus est. * Quod accepe-
runt viri pro omine: & festinantes ra-
puerunt verbum ex ore eius, atque di-
xerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit
eis: Ite,& adducite eum ad me. Egres-
sus est ergo ad eum Benadad, & leuauit
34 eum in currum suum. * Qui dixit ei:Ci-
uitates, quas tulit pater meus à patre
tuo, reddam: & plateas fac tibi in Da-
masco, sicut fecit pater meus in Sama-
ria, & ego fœderatus recedam à te. Pe-
35 pigit ergo fœdus, & dimisit eum. *Tunc
vir quidam de filiis prophetarum dixit
ad socium suum in sermone Dñi: Per-
36 cute me. At ille noluit percutere. *Cui
ait: Quia noluisti audire vocem Dñi,
ecce recedes à me, & percutiet te leo.
Cúmque paululum recessisset ab eo, in-
37 uenit eum leo, atque percussit. * Sed &
G alterum inueniens virum,dixit ad eum:
Percute me. Qui percussit eum, & vul-
38 nerauit. *Abiit ergo propheta,& occur-
rit regi in via, & mutauit aspersione
39 pulueris os & oculos suos. * Cúmque
rex transisset,clamauit ad regem,& ait:
Seruus tuus egressus est ad præliandum
cominus: cùmque fugisset vir vnus,ad-
duxit eum quidam ad me,& ait: Custo-
di virum istum: qui si lapsus fuerit,erit
anima tua pro anima eius, aut talen-
tum

tum argenti appendes. Dum autem ego 40
turbatus huc illúcq; me verterē subitò
non cōparuit. Et ait rex Israël ad eum:
Hoc est iudiciū tuum, quod ipse decre-
uisti. * At ille statim abstersit puluerem 41
de facie sua,&cognouit eum rex Israël,
quòd esset de prophetis.*Qui ait ad eū: 42
|| Infr. 22. f. 38. Hæc dicit Dñs: ||Quia dimisisti virū di-
gnū morte de manu tua,erit anima tua
pro anima eius, & populus tuus pro
populo eius. * Reuersus est igitur rex 43
Israël in domum suam,audire contem-
nens,& furibundus venit in Samariam.

CAPVT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineā à falsis testibus iussu Iezabel accusatus lapidatur: quo facto ipsi Achab ad occupandum vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab se humiliando euadit.

POst verba autem hæc, tempore illo 1
vinea erat Naboth Iezrahelitæ, qui A
erat in Iezrahel, iuxta palatium Achab
regis Samariæ.*Locutus est ergo Achab 2
ad Naboth, dicens: Da mihi vineam
tuam, vt faciam mihi hortum olerum,
quia vicina est, & prope domū meam,
dabóque tibi pro ea vineam meliorem,
aut si commodus tibi putas, argenti
pretium,quanto digna est.*Cui respon- 3
dit Naboth: Propitius sit mihi Dñs, ne
dem hereditatem patrem meorum tibi.
* Venit ergo Achab in domū suam in- 4
dignans, & frendens super verbo, quod
locutus fuerat ad eum Naboth Iezra-
helites, dicens: Non dabo tibi heredi-
tatem patrum meorū. Et proiiciēs se in B
lectulū suum, auertit faciem suā ad pa-
rietem & non comedit panem.*Ingressa 5
est autem ad eum Iezabel vxor sua, di-
xítque ei: Quid est hoc,vnde anima tua
contristata est; & quare non comedis
panem? *Qui respondit ei:Locutus sum 6
Naboth Iezrahelitæ, & dixi ei:Da mihi
vineam tuā,accepta pecunia: aut, si tibi
placet, dabo tibi vineā meliorē pro ea.
Et ille ait; Non dabo tibi vineam meā.
* Dixit ergo ad eum Iezabel vxor eius: 7
Grandis auctoritatis es, & bene regis
regnū Israël. Surge,& comede panē, &
æquo animo esto,ego dabo tibi vineam
Naboth Iezrahelitæ. * Scripsit itaque 8
litteras ex nomine Achab, & signauit C
eas annulo eius, & misit ad maiores
natu & optimates, qui erant in ciuita-
te eius,& habitabant cum Naboth.*Lit- 9
terarū autem hæc erat sententia:Prædi-
cate ieiunium, & sedere facite Naboth
inter primos populi, * & submittite 10
duos viros filios Belial contra eum, &
falsum testimonium dicant: Benedixit
Deum & regem:& educite eū,& lapida-
te,sicque moriatur.*Fecerūt ergo ciues 11
eius maiores natu & optimates, qui
habitabant cum eo in vrbe,sicut præce-
perat eis Iezabel,& sicut scriptū erat in
12 litteris quas miserat ad eos: * prædica-
D uerūt ieiuniū, & sedere fecerūt Naboth
13 inter primos populi. *Et adductis duo-
bus viris filiis diaboli,fecerūt eos sede-
re contra eū:at illi, scilicet vt viri dia-
bolici, dixerunt cōtra eum testimoniū
coram multitudine: Benedixit Naboth
Deum & regem: quam ob rem eduxe-
runt eum extra ciuitatem, & lapidibus
14 interfecerunt. * Miserúntque ad Ieza-
bel, dicentes: Lapidatus est Naboth, &
15 mortuus est. * Factum est autem, cùm
audisset Iezabel lapidatum Naboth, &
mortuum, locuta est ad Achab: Surge,
& posside vineam Naboth Iezraheli-
tæ, qui noluit tibi acquiescere, & dare
eam accepta pecunia: non enim viuit
16 Naboth, sed mortuus est. * Quod cùm
audisset Achab, mortuum videlicet Na-
both, surrexit, & descendebat in vi-
neam Naboth Iezrahelitæ, vt posside-
17 ret eam. * Factus est igitur sermo Dñi
18 ad Eliam Thesbiten,dicens: *Surge, &
E descende in occursum Achab regis Is-
raël, qui est in Samaria: ecce ad vineā
19 Naboth descendit, vt possideat eam: *&
loqueris ad eum dicens:Hæc dicit Dñs:
Occidisti: insuper & possedisti. Et post
hæc addes: Hæc dicit Dñs: || In loco || Inf.
hoc,in quo linxerunt canes sanguinem 22. f.
Naboth, lambēt quoq; sanguinē tuum. 38.
20 * Et ait Achab ad Eliam: Num inueni-
sti me inimicum tibi?Qui dixit: Inueni,
eo quòd venumdatus sis,vt faceres ma-
21 lum in conspectu Dñi. * ||Ecce ego in- 4 Reg.
ducam super te malum, & demetā po- 9. b. 8.
steriora tua,& interficiā de Achab min-
gentem ad parietem,& clausum & vlti-
22 mum in Israël. * Et dabo domum tuam
F sicut || domum Ieroboam filij Nabat,& || Sup.
sicut domū||Baasa filij Abia: quia egi- 15. f.
sti, vt me ad iracundiam prouocares,& 29.
23 peccare fecisti Israël. * ||Sed & de Ieza- || Sup.
bel locutus est Dñs, dicens: Canes co- 16. a. 3
24 medent Iezabel in agro Iezrahel. * Si ||4 Reg.
mortuus fuerit Achab in ciuitate, co- 9 g. 36
medent eum canes: si autem mortuus
fuerit in agro, comedent eum volucres
25 cæli. * Igitur non fuit alter talis sicut
Achab, qui venumdatus est vt faceret
malum in conspectu Dñi: concitauit
26 enim eum Iezabel vxor sua,*& abomi-
G nabilis factus est, in tantum vt seque-
retur idola, quæ fecerant Amorrhæi,
quos consumpsit Dñs à facie filiorum
27 Israël. *Itaque cum audisset Achab ser-
mones istos, scidit vestimenta sua, &
operuit cilicio carnem suam,ieiunauít-
que & dormiuit in sacco,& ambulauit
28 demisso capite. * Et factus est sermo
Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:
29 * Nónne vidisti humiliatum Achab co-
ram me? quia igitur humiliatus est meī
causa, non inducam malum in diebus
eius,

eius,sed in diebus filij sui inferam ma-
lum domui eius.

CAP. XXII.

*Achab & Iosaphat reges, pseudopro-
phetarum vaticinio decepti ad pugnam
procedunt in Ramoth Galaad, ac vin-
cuntur,occiso Achab,qui Michaam ve-
ra prophetantem carcere incluserat:im-
pio Achab succedit filius impius Ocho-
zias: pio autem Iosaphat succedit im-
pius filius Ioram.*

2.Pa. 18.a.1. TRansierunt igitur tres anni absque 1
bello inter Syriam, & Israël. * In A
anno autem tertio, descendit Iosaphat 2
rex Iuda ad regem Israël. (* Dixitque 3
rex Israël ad seruos suos: ignoratis
quòd nostra sit Ramoth Galaad, & ne-
gligimus tollere eam de manu regis Sy-
riæ?)*Et ait ad Iosaphat: Veniésne me- 4
cum ad præliandũ in Ramoth Galaad?* 5
Dixítque Iosaphat ad regem Israël: Si-
cut ego sum,ita & tu: populus meus,&
populus tuus, vnũ sunt: & equites mei,
equites tui. Dixítque Iosaphat ad regẽ
Israël: Quære,oro te,hodie sermonem
Domini. * Congregauit ergo rex Israel 6
prophetas, quadringentos circiter vi-
ros,& ait ad eos:Ire debeo in Ramoth
Galaad ad bellandum,an quiescere?Qui
respondérũt: Ascende,& dabit eam Do-
minus in manu regis. *Dixit autem Io- 7
saphat: Non est hic propheta Dñi quis-
piam, vt interrogemus per eum? Et ait
rex Israël ad Iosaphat: * Remansit vir 8
vnus, per quem possumus interrogare B
Dñm, sed ego odi eum, quia non pro-
phetat mihi bonũ,sed malum, Michæas
filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne lo-
quaris ita rex.*Vocauit ergo rex Israel 9
eunuchum quemdã,& dixit ei: Festina
adducere Michæã filiũ Iemla. *Rex au- 10
tẽ Israël,& Iosaphat rex Iuda, sedebant
vnusquisque in solio suo, vestiti cultu
regio, in area iuxta ostiũ portæ Sama-
riæ,& vniuersi prophetæ prophetabant
in conspectu eorum.*Fecit quoque sibi 11
Sedecias filius Chanaana cornua fer-
rea,& ait:Hæc dicit Dñs: His ventilabis
Syriã,donec deleas eam. *Omnesq;pro- 12
phetæ similiter prophetabant, dicentes:
Ascende in Ramoth Galaad, & vade
prosperè,& tradet Dñs in manus regis.
* Nuntius verò, qui ierat vt vocaret 13
Michæam, locutus est ad eum, dicens:
Ecce sermones prophetarum ore vno
regi bona prædicãt: sit ergo sermo tuus
similis eorum, & loquere bona. * Cui 14
Michæas ait:Viuit Dñs, quia quodcum-
que dixerit mihi Dñs, hoc loquar. * 15
Venit itaque ad regem, & ait illi rex:
Michæa, ire debemus in Ramoth Ga-
laad ad præliandum, an cessare?Cui ille C
respondit:Ascende, & vade prosperè, &
tradet eam Dñs in manus regis. * Dixit 16
autem rex ad eum: Iterũ atque iterum
adiuro te, vt non loquaris mihi nisi
17 quod verum est,in nomine Dñi.*Et ille
ait:Vidi cunctũ Israel dispersum in mõ-
tibus, quasi oues non habentes pastorẽ,
& ait Dñs: Non habent isti dominum:
reuertatur vnusquisque in domũ suam
18 in pace. (*Dixit ergo rex Israël ad Io-
saphat: Numquid non dixi tibi, quia
non prophetat mihi bonum, sed semper
19 malum?) * Ille verò addens, ait: Pro-
pterea audi sermonem Dñi: Vidi Dñm
sedentem super solium suum, & om-
nem exercitum cæli assistentẽ ei à dex-
20 tris & à sinistris: * & ait Dñs: quis de-
cipiet Achab regem Israel, vt ascendat,
& cadat in Ramoth Galaad? Et dixit
vnus verba huiuscemodi,& alius aliter.
21 * Egressus est autem spiritus, & stetit
coram Dño, & ait: Ego decipiã illum.
22 Cui locutus est Dñs: In quo? * Et ille
D ait: Egrediar, & ero spiritus mendax
in ore omnium prophetarum eius. Et
dixit Dñs:Decipies,& præualebis: egre-
23 dere, & fac ita. * Nunc igitur ecce de-
dit Dñs spiritum mendacij in ore om-
nium prophetarũ tuorum,qui hic sunt,
& Dñs locutus est contra te malum.
24 * Accessit autem Sedecias filius Cha-
naana, & percussit Michæam in maxil-
lam,& dixit: Méne ergo dimisit Spiri-
25 tus Dñi,& locutus est tibi? Et ait Mi-
chæas: Visurus es in die illa, quando
ingredieris cubiculum, intra cubicu-
26 lum vt abscondaris. * Et ait rex Israel.
Tollite Michæã, & maneat apud Amon
principem ciuitatis,& apud Ioas filium
27 Amalech, * & dicite eis: Hæc dixit rex:
Mittite virum istum in carcerem,& su-
stentate eum pane tribulationis,& aqua
28 angustiæ, donec reuertar in pace. * Di-
xítque Michæas: Si reuersus fueris in
pace, non est locutus in me Dominus.
29 Et ait:Audite populi omnes. * Ascendit
itaque rex Israel, & Iosaphat rex Iuda,
30 in Ramoth Galaad. * Dixit itaque rex
Israël ad Iosaphat: Sume arma, & in-
gredere prælium, & induere vestibus
tuis: porrò rex Israël mutauit habitum
31 suum,& ingressus est bellum. *Rex autẽ
E Syriæ præceperat principibus curruum
triginta duobus,dicens:Non pugnabitis
contra minorem & maiorem quẽpiam,
32 nisi contra regem Israel solùm. * Cùm
ergo vidissent principes curruum Iosa-
phat, suspicati sunt quòd ipse esset rex
Israel, & impetu facto pugnabant cõtra
33 eum:& exclamauit Iosaphat. * Intelle-
xerúntque principes curruum quòd nõ
esset rex Israël, & cessauerunt ab eo.
34 * Vir autem quidam tetendit arcum, in
incertum sagittam dirigens,& casu per-
cussit regẽ Israël inter pulmonem & sto-
machum.At ille dixit aurigæ suo: Verte
manũ tuã,& eiice me de exercitu, quia
35 grauiter vulneratus sum. * Commissum
est

cundi habebant officium: & postea re-
portabant ad armamētarium scutario-
rum. *Reliqua autem sermonum Roboā, 29
& omnia quæ fecit, ecce scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Iuda.
* Fuítque bellum inter Roboam & Ie- 30
roboam cunctis diebus. *Dormiuítque 31
Roboam cum patribus suis, & sepultus
est cum eis in ciuitate Dauid: nomen
autem matris eius Naama Ammanitis:
& regnauit Abiam filius pro eo.

CAPVT XV.

Impio Abiæ regi Iudæ succedit pius filius Asa, qui aduersus Basan regem Israel præliatur, impetrato à Benadad rege Syriæ auxilio, Asa morienti succedit filius Iosaphat: at Baasa Nadab filium Ieroboam cum vniuersa cognatione occidit, & pro eo regnat super Israel viginti quatuor annis, impius post impium.

IGitur in octauo decimo anno regni 1
Ieroboā filij Nabā, regnauit Abiā su- A
per Iudā. *Tribus annis regnauit in Ie- 2
rusalē: ‖ nomen matris eius Maacha filia ‖2 Par 13.a.2
Abessalom. *Ambulauítque in omnibus 3
peccatis patris sui, quæ fecerat ante eū:
nec erat cor eius perfectum cum Dño
Deo suo, sicut cor Dauid patris eius.
* Sed propter Dauid dedit ei Dñs Deus 4
suus lucernā in Ierusalē, vt suscitaret fi-
lium eius post eū, & statueret Ierusalē:
*eo quòd fecisset Dauid rectum in ocu- 5
lis Dñi, & non declinasset ab omnibus, B
quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ
suæ, ‖ excepto sermone Vriæ Hethæi. 2.Reg 11.a.4
* Attamen bellū fuit inter Roboā & Ie- 6
roboā omni tēpore vitæ eius. *Reliqua 7
autem sermonum Abiam, & omnia quæ
fecit, nonne hæc ‖ scripta sunt in Libro ‖1 Pa. 13.a.3.
verborum dierum regum Iuda? Fuítque
præliū inter Abiā & inter Ieroboā. *Et 8
dormiuit Abiam cū patribus suis, & se-
pelierunt eū in ciuitate Dauid: ‖ regna- ‖2 Par 14.a.1
uítque Asa filius eius pro eo. *In anno 9
ergo vigesimo Ieroboā regis Israël re-
gnauit Asa rex Iuda, *& quadraginta & 10
vno anno regnauit in Ierusalē. Nomen
matris eius Maacha filia Abessalom. *Et 11
fecit Asa rectū ante conspectū Dñi, sicut
Dauid pater eius: *& abstulit effœmina- 12
tos de terra, purgauítque vniuersas sor- C
des idolorum, quę fecerant patres eius.
* Insuper & Maacham matrem suam 13
amouit, ne esset princeps in sacris Pria-
pi, & in luco eius, quem consecrauerat:
subuertítque specum eius, & confregit
simulachrum turpissimum, & combussit
in torrente Cedron: *excelsa autē non 14
abstulit. Verumtamen cor Asa perfectū
erat cum Dño cunctis diebus suis: * & 15
intulit ea, ‖ quæ sanctificauerat pater
suus, & vouerat, in domum Domini, ar-
gentum & aurum, & vasa. * Bellum au- 16
tem erat inter Asa, & Baasa regem Is-
17 raël, cunctis diebus eorum. * ‖ Ascen- ‖2 Pa. 16.a.1
dit quoque Baasa rex Israël in Iudam,
& ædificauit Rama, vt non posset quis-
piam egredi, vel ingredi de parte Asa
18 regis Iuda. * Tollens itaque Asa omne
argentum & aurum, quod remāserat in
thesauris domus Domini, & in thesau-
ris domus regiæ, dedit illud in ma-
nus seruorum suorum, & misit ad Be-
D nadad filium Tabremon filij Hezion,
regem Syriæ, qui habitabat in Damas-
19 co, dicens: *Fœdus est inter me & te, &
inter patrem meum & patrem tuum:
ideo misit tibi munera, argentum & au-
rum: & peto vt venias, & irritum facias
fœdus, quod habes cum Baasa rege Is-
20 raël, & recedat à me. *Acquiescens Be-
nadad regi Asa, misit principes exerci-
tus sui in ciuitates Israël & percusserūt
Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha,
& vniuersam Cenneroth, omnem scili-
21 cet Terram Nephtali. * Quòd cùm au-
disset Baasa, intermisit ædificare Rama,
22 & reuersus est in Thersa. * Rex autem
E Asa nuntium misit in omnem Iudam,
dicens: Nemo sit excusatus, & tulerunt
lapides de Rama, & ligna eius, quibus
ædificauerat Baasa, & extruxit de eis
rex Asa Gabaa Benjamin, & Maspha.
23 * Reliqua autem omnium sermonum
Asa, & vniuersæ fortitudines eius, & cū-
cta quæ fecit, & ciuitates quas extruxit,
nónne hæc scripta sunt in Libro ver-
borum dierum regum Iuda: verumta-
men in tempore senectutis suæ doluit
24 pedes. *Et dormiuit cum patribus suis,
& sepultus est cum eis in Ciuitate Da-
uid patris sui. ‖ Regnauítque Iosaphat ‖2 Pa. 17.a.1
25 filius eius pro eo. * Nadab verò filius
F Ieroboam regnauit super Israël anno
secundo Asa regis Iuda: regnauítque
26 super Israel duobus annis. * Et fecit
quod malum est in conspectu Domini,
& ambulauit in viis patris sui, & in pec-
catis eius, quibus peccare fecit Israël.
27 * Insidiatus est autem ei Baasa, filius
Ahiæ de domo Issachar, & percussit eum
in Gebbethon, quæ est vrbs Philisthino-
rum: siquidem Nadab & omnis Israël
28 obsidebant Gebbethon. * Interfecit er-
go illum Baasa in anno tertio Asa re-
29 gis Iuda, & regnauit pro eo. *Cúmque
regnasset, ‖ percussit omnem domum ‖ Infr. 21. f. 22.
Ieroboam: non dimisit ne vnam quidē
animam de semine eius, donec deleret
eum, iuxta verbum Domini, ‖ quod lo- ‖ Sup. 14. c. 10.
cutus fuerat in manu serui sui Ahiæ Si-
30 lonitis, * propter peccata Ieroboam,
G quæ peccauerat, & quibus peccare fe-
cerat Israël: & propter delictum, quo
31 irritauerat Dñm Deum Israël. * Reli-
qua autem sermonum Nadab, & om-
nia quæ operatus est, nónne hæc scri-
pta sunt in Libro verborum dierum re-
32 gum Israël? * Fuítque bellum inter Asa,
&

& Baasa regem Israel, cunctis diebus
eorum.* Anno tertio Asa regis Iuda re- 33
gnauit Baasa filius Ahiæ, super omnem
Israel,in Thersa,viginti quatuor annis,
* Et fecit malum coram Dño, ambula- 34
uitque in via Ieroboam, & in peccatis
eius, quibus peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

Iehu prophetat regis Baasa & domus ipsius subuersionem, cui mortuo, succedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum inuadente elegit Israel Amri, quo impio regnum obtinente, Zambri secum domo regia succendit: mortuo autem Amri succedit filius impiissimus Achab, qui Iezabel duxit vxorem, & eius tempore readificatur Iericho.

Factus est autem sermo Dñi ad Iehu 1
filium Hanani contra Baasa,dicens: A
*Pro eo quòd exaltaui te de puluere,& 2
posui te ducē super populū meū Israel,
tu autem ambulasti in via Ieroboam,&
peccare fecisti populū meū Israel,vt me
irritares in peccatis eorum:* ecce, ego 3
demetā posteriora Baasa, & posteriora
domus eius: & faciā domum tuam sicut
|| Sup. domū Ieroboā filij Nabat.* ||Qui mor- 4
14. c. tuus fuerit de Baasa in ciuitate, come-
11. dent eum canes:* & qui mortuus fuerit
ex eo in regione, comedent eum volu-
|| 2. cres cæli.*|| Reliqua autem sermonum 5
Par. Baasa, & quæcumque fecit, & prælia
16. a. 1 eius, nónne hæc scripta sunt in Libro
verborum dierum regum Israel?* Dor- 6
miuit ergo Baasa cum patribus suis,se-
pultúsque est in Thersa:& regnauit Ela
filius eius pro eo. * Cùm autem in ma- 7
nu Iehu filij Hanani prophetæ verbum
Dñi factū esset contra Baasa, & contra
domum eius, & contra omne malum, B
quod fecerat coram Dño, ad irritandū
eum in operibus manuū suarū, vt fieret
sicut domus Ieroboam:ob hanc causam
occidit eum,hoc est,Iehu filiū Hanani,
prophetā.*Anno vigesimo sexto Asa re- 8
gis Iuda,regnauit Ela filius Baasa super
Israel in Tharsa duobus annis..* Et re- 9
bellauit cotra eum seruus suus Zambri,
dux mediæ partis equitū:erat autem Ela
in Thersa bibens,& temulētus,in domo
|| 4. Arsa præfecti Thersa. *|| Irruens ergo 10
Reg. 7 Zambri, percussit & occidit eum, anno C
9. f. 31 vigesimo septimo Asa regis Iuda,& re-
gnauit pro eo.*Cùmq; regnasset,|| & se- 11
disset super soliū eius, percussit omnem
domum Baasa, & non dereliquit ex ea
mingentem ad parietem,& propinquos
& amicos eius. * Deleuitque Zambri 12
omnem domum Baasa, iuxta verbum
Dñi, quod locutus fuerat ad Baasa in
manu Iehu prophetæ,* propter vniuer- 13
sa peccata Baasa, & peccata Ela filij
eius, qui peccauerunt,& peccare fece-
runt Israel, prouocantes Dñm Deum
14 Israel in vanitatibus suis.* Reliqua au-
D tem sermonum Ela,& omnia quæ fecit,
nónne hæc scripta sunt in Libro ver-
15 borum dierum regum Israel? * Anno
vigesimo septimo Asa regis Iuda,regna-
uit Zambri septem diebus in Thersa:
porrò exercitus obsidebat Gebbethon
16 vrbem Philisthinorum.* Cùmque audis-
set rebellasse Zambri,& occidisse regē,
fecit sibi regem omnis Israel Amri,qui
erat princeps militiæ super Israel in die
17 illa in castris.* Ascendit ergo Amri, &
omnis Israel cum eo,de Gebbethon, &
18 obsidebant Thersa.* Videns autem Zam-
bri quòd expugnanda esset ciuitas, in-
gressus est palatium, & succendit se
19 cum domo regia: & mortuus est * in
peccatis suis, quæ peccauerat faciens
malum coram Dño, & ambulans in via
Ieroboam,& in peccato eius,quo fecit
20 peccare Israel.*Reliqua autem sermonū
E Zambri,& insidiarum eius, & tyranni-
dis, nónne hæc scripta sunt in Libro
21 verborum dierum regum Israel? *Tunc
diuisus est populus Israel in duas par-
tes: media pars populi sequebatur
Thebni filium Gineth, vt constitueret
22 eum regem: & media pars Amri.* Præ-
ualuit autem populus qui erat cū Am-
ri, populo qui sequebatur Thebni filiū
Gineth:mortuúsq; est Thebni,& regna-
23 uit Amri. * Anno trigesimo primo Asa
regis Iuda, regnauit Amri super Israel,
duodecim annis in Thersa regnauit sex
24 annis.* Emitq; montem Samariæ à So-
mer duobus talentis argenti: & ædifi-
cauit eum, & vocauit nomen ciuitatis,
quam extruxerat, nomine Semer Dñi
25 montis, Samariam.* Fecit autem Amri
malum in conspectu Domini, & ope-
F ratus est nequiter, super omnes qui
26 fuerunt ante eum. * Ambulauitque in
omni via Ieroboā filij Nabat,& in pec-
catis, eius quibus peccare fecerat Is-
rael: vt irritaret Dñm Deum Israel in
27 vanitatibus suis. * Reliqua autem ser-
monum Amri & prælia eius quæ gessit,
nónne hæc scripta sunt in Libro verbo-
28 rum dierum regum Israel? * Dormi-
uítque Amri cum patribus suis,& sepul-
tus est in Samaria: regnauítque Achab
29 filius eius pro eo. * Achab verò filius
Amri regnauit super Israel anno tri-
gesimo octauo Asa regis Iuda. Et regna-
uit Achab filius Amri super Israel in Sa-
30 maria viginti & duobus annis.*Et fecit
Achab filius Amri malum in conspectu
G Dñi,super omnes qui fuerunt ante eum.
31 * Nec suffecit ei vt ambularet in pec-
catis Ieroboam filij Nabat: insuper du-
xit vxorem Iezabel filiam Ethbaal re-
gis Sidoniorum. Et abiit, & seruiuit
32 Baal,& adorauit eum.* Et posuit aram
Baal in templo Baal,quod ædificauerat
33 in Samaria,* & plantauit lucum:& ad-
didit

didit Achab in opere suo, irritans Dñm
Deum Israel, super omnes reges Israel
||Ios.6 qui fuerunt ante eum.* || In diebus eius 34
d.26. ædificauit Hiel de Bethel, Iericho: in
Abiram primitiuo suo fundauit eam,&
in Segub in nouissimo suo posuit por-
tas eius: iuxta verbum Dñi, quod lo-
cutus fuerat in manu Iosue filij Nun.

CAP. XVII.

Elias cælum triennio claudit, pri-mùmque pascitur à coruis, deinde à muliere Sarephthana; cuius hydria farinæ & lecythus olei non minuuntur, filius autem ipsius, oratione Eliæ resuscitatur.

ET dixit Elias Thesbites de habitato- 1
Eccli. ribus Galaad ad Achab: Viuit Dñs A
48. a. Deus Israel, in cuius conspectu sto, si
1. Iac. erit annis his ros & pluuia nisi iuxta
d.17. oris mei verba. * Et factum est verbum 2
Dñi ad eum, dicens: * Recede hinc, & 3
vade contra Orientẽ, & abscondere in
Torrente cariath, qui est contra Iorda-
nem,* & ibi de torrente bibes; coruis- 4
que præcepi vt pascant te ibi.*Abiit er- 5
go,& fecit iuxta verbum Dñi: cùmque
abiisset, sedit in Torrente carith: qui est
contra Iordanem.* Corui quoque defe- 6
rebant ei panem & carnes manè, simi-
liter panem & carnes vesperi, & bibe-
bat de torrente.*Post dies autem sicca- 7
catus est torrens: non enim pluerat su-
per terram.*Factus est ergo sermo Do- 8
mini ad eum, dicens.* Surge,& vade in 9
Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: B
||Luc. præcepi enim ibi mulieri viduæ vt pas-
4. d. cat te.*|| Surrexit, & abiit in Sarephta. 10
26. Cùmque venisset ad portã ciuitatis, ap-
paruit ei mulier vidua colligens ligna,
& vocauit eam, dixítq; ei. Da mihi pau-
lulum aquæ in vase, vt bibam.*Cúmq; 11
illa pergeret vt afferret, clamauit post
tergum eius, dicens: Affer mihi, obsecro,
& buccellam panis in manu tua.* Quæ 12
respondit: Viuit Dñs Deus tuus, quia
non habeo panem, nisi quantum pugil-
lus capere potest farinæ in hydria, &
paululum olei in lecytho: en colligo
duo ligna, vt ingrediar & faciam illum
mihi & filio meo, vt comedamus, &
moriamur.*Ad quã Elias ait: Noli time- 13
re, sed vade,& fac sicut dixisti: verumta- C
men mihi primùm fac de ipsa farinula
subcinericium panem paruulũ, & affer
ad me: tibi autẽ & filio tuo facies po-
stea.* Hæc autẽ dicit Dñs Deus Israel: 14
Hydria farinæ non deficiet, nec lecy-
thus olei minuetur, vsque ad diem in
qua Dñs daturus est pluuiam super fa-
ciem terræ. * Quæ abiit, & fecit iuxta 15
verbum Eliæ: & comedit ipse,& illa,&
domus eius: & ex illa die,* hydria fari- 16
næ non defecit,& lecythus olei non est
imminutus, iuxta verbum Dñi, quod
locutus fuerat in manu Eliæ. * Factum 17
est autem post hæc, ægrotauit filius mu-
lieris matris familias, & erat languor
fortissimus, ita vt non remaneret in eo
18 halitus.*Dixit ergo ad Eliam: Quid mi-
D hi & tibi vir Dei? ingressus es ad me, vt
rememorarentur iniquitates meæ, & in-
19 terficeres filium meum. * Et ait ad eam
Elias: Da mihi filium tuum. Tulítq; eum
de sinu eius,& portauit in cœnaculum,
vbi ipse manebat,& posuit super lectu-
20 lũ suum.*Et clamauit ad Dñm,& dixit:
Dñe Deus meus, etiamne viduam, apud
quam ego vtcumque sustentor, afflixisti
21 vt interficeres filium eius?*Et expandit
se, atq; mensus est super puerum tribus
vicibus,& clamauit ad Dñm,& ait: Dñe
Deus meus, reuertatur obsecro anima
22 pueri huius in viscera eius.*Et exaudi-
uit Dñs vocem Eliæ: & reuersa est ani-
23 ma pueri intra eum: & reuixit;*Tulítq;
Elias puerum,& posuit eum de cœnacu-
lo in inferiorẽ domum,& tradidit ma-
24 tri suæ,& ait illi: En viuit filius tuus:
* Dixítque mulier ad Eliam: Nunc in
isto cognoui, quoniam vir Dei es tu, &
verbum Domini in ore tuo verum est.

CAP. XVIII.

Increscente fame, Elias Abdiæ herbam pecoribus quærenti occurrit: cui ægrè persuadet vt nuntiet Achab se adesse, qui occurrens Eliæ ab ipso corripitur: Dei zelo Elias 850. pseudoprophetas occidi iubet, dato de cælo igne ad consummationem holocausti, & pluuiam à Deo impetrat.

1 POst dies multos factum est verbum
A Dñi ad Eliam, in anno tertio dicens:
Vade,& ostende te Achab, vt dem plu-
2 uiam super faciem terræ. * Iuit ergo
Elias, vt ostenderet se Achab: erat autem
3 fames vehemens in Samaria. * Voca-
uítq; Achab Abdiam dispensatorem do-
mus suæ: Abdias autem timebat Dñm
4 valde. * Nam cùm interficeret Iezabel
prophetas Dñi, tulit ille centum pro-
phetas,& abscondit eos quinquagenos
& quinquagenos in speluncis, & pauit
5 eos pane & aqua.*Dixit ergo Achab ad
Abdiã: Vade in terrã ad vniuersos fon-
tes aquarũ,& in cunctas valles, si forte
possimus inuenire herbam, & saluare
equos,& mulos,& non penitus iumẽta
6 intereant. * Diuiserúntq; sibi regiones,
B vt circuirent eas: Achab ibat per viam
vnam,& Abdias per viam alteram seor-
7 sum.*Cúmque esset Abdias in via, Elias
occurrit ei: qui cùm cognouisset eum,
cecidit super faciem suam,& ait: Num
8 tu es, Dñe mi, Elias?*Cui ille respondit:
Ego. Vade, & dic Domino tuo: Adest
9 Elias.* Et ille, Quid peccaui, inquit,
quoniam tradis me seruũ tuum in ma-
10 nu Achab, vt interficiat me?*Viuit Dñs
Deus tuus, quia non est gens aut regnũ
quò non miserit Dñs meus te requi-
rens; & respondentibus cunctis; Non
est

est hic : adiurauit regna singula & gentes, eo quòd minimè reperieris. * Et 11
nunc tu dicis mihi : Vade, & dic Dño
tuo : Adest Elias.* Cúmque recessero à 12
te Spiritus Dñi asportabit te, in locum
quem ego ignoro: & ingressus nunciabo
Achab, & non inueniens te, interficiet
me : seruus autem tuus timet Dñm ab
infantia sua.* Numquid non indicatum 13
est tibi Dño meo, quid fecerim cùm interficeret Iezabel prophetas Dñs, quòd C
absconderim de prophetis Dñi, centum
viros, quinquagenos & quinquagenos
in speluncis, & pauerim eos pane &
aqua? * Et nunc tu dicis : Vade, & dic 14
Dño tuo. Adest Elias vt interficiat me?
*Et dixit Elias : Viuit Dñs exercituum, 15
ante cuius vultum sto, quia hodie apparebo ei.*Abiit ergo Abdias in occur- 16
sum Achab, & indicauit ei; venitque
Achab in occursum Eliæ. * Et cùm vi- 17
disset eum, ait:Tune es ille, qui conturbas Israel?* Et ille ait:Non ego turbaui 18
Israel, sed tu, & domus patris tui, qui
dereliquistis mandata Domini,& secuti
estis Baalim.* Verumtamen nunc mit- 19
te,& congrega ad me vniuersum Israel
in monte Carmeli, & prophetas Baal
quadringentos quinquaginta, prophetásque lucorum quadringentos,qui comedunt de mensa Iezabel.*Misit Achab 20
ad omnes filios Israel, & congregauit
prophetas in monte Carmeli. * Acce- 21
dens autem Elias ad omnem populum, D
ait : Vsquequo claudicatis in duas partes : si Dñs est Deus, sequimini eum :
si autem Baal, sequimini illum. Et non
respondit ei populus verbum. * Et ait 22
rursus Elias ad populum : Ego remansi
propheta Domini solus : prophetæ autem Baal quadringenti & quinquaginta viri sunt.* Dentur nobis duo boues, 23
& illi eligant sibi bouem vnum, & in
frusta cædentes,ponant super ligna, ignem autem non supponant : & ego faciam bouem alterum, & imponã super
ligna,ignem autem non supponam.*In- 24
uocate nomina deorum vestrorum, &
ego inuocabo nomen Domini mei : &
Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit
Deus. Respondens omnis populus ait :
Optima propositio. * Dixit ergo Elias 25
prophetis Baal : Eligite vobis bouem
vnum, & facite primi, quia vos plures E
estis : & inuocate nomina deorum vestrorum,ignémq; non supponatis.* Qui 26
cùm tulissent bouem,quem dederat eis,
fecerunt : & inuocabant nomen Baal
de manè vsque ad meridiem, dicentes:
Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec
qui responderet : transiliebántque altare quod fecerant.*Cúmque esset iam 27
meridies, illudebat illis Elias, dicens :
Clamate voce maiore : Deus enim est,
& forsitan loquitur, aut in diuersorio
est : aut itinere, aut certè dormit, vt
28 excitetur. * Clamabant ergo voce magna, & incidebant se iuxta ritum suum
cultris & lanceolis : donec perfunde-
29 rentur sanguine. * Postquam autem
transiit meridies, & illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium
offerri solet, nec audiebatur vox, nec
aliquis respondebat, nec attendebat
30 orantes : * dixit Elias omni populo :
Venite ad me. Et accedente ad se populo, curauit altare Domini, quod de-
31 structum fuerat. * Et tulit duodecim
lapides iuxta numerum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus est sermo
Dñi, dicens : || Israel erit nomen tuum. ||Gen. 35. f. 28.
32 * Et ædificauit de lapidibus altare in
nomine Dñi : fecitque aquæductum,
F quasi per duas aratiunculas, in circuitu
33 altaris,* & composuit ligna, diuisitque
per membra bouem, & posuit super li-
34 gna, * & ait: Implete quatuor hydrias
aqua, & fundite super holocaustum, &
super ligna.Rursúmque dixit : etiam secundò hoc facite.Qui cùm fecissent secundò,ait:Etiam tertiò idipsum facite.
35 Fecerúntq; tertiò, * & currebant aquæ
circum altare, & fossa aquæ ductus re-
36 pleta est.* Cúmque iam tempus esset vt
offerretur holocaustum,accedens Elias
propheta, ait : Dñe Deus Abraham, &
Isaac,& Israel,ostende hodie quia tu es
Deus Israel,& ego seruus tuus,& iuxta
præceptum tuum feci omnia verba hæc:
37 * Exaudi me Dñe, exaudi me, vt discat
populus iste,quia tu es Dñs Deus, & tu
38 conuertisti cor eorum iterum.*Cecidit
autem ignis Dñi, & vorauit holocaustum, & ligna, & lapides, puluerem
quoque, & aquam, quæ erat in aquæ-
39 ductu lambens. * Quod cùm vidisset
omnis populus,cecidit in faciem suam,
& ait; Dominus ipse est Deus, Domi-
40 nus ipse est Deus. * Dixitque Elias ad
G eos : Apprehendite prophetas Baal, &
ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos
cùm apprehendissent, duxit eos Elias
ad Torrentem Cison, & interfecit eos
41 ibi. * Et ait Elias ad Achab : Ascende,
comede, & bibe : quia sonus multæ
42 pluuiæ est. * Ascendit Achab, vt comederet & biberet : Elias autem ascendit
in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua
43 sua, * & dixit ad puerum suum : Ascende, & prospice contra mare. Qui cùm
ascendisset, & contemplatus esset, ait :
Non est quidquam. Et rursum ait illi.
44 Reuertere septem vicibus. * In septima
autem vice. Ecce nubecula parua quasi
vestigium hominis ascendebat de mari:
Qui ait : Ascende, & dic Achab : Iunge
currum tuum & descende, ne occupet
45 te pluuia.* Cúmque se verteret huc atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt,
&

& nubes, & ventus, & facta est pluuia
grandis. Ascendens itaq; Achab abiit in
Iezrahel:* & manus Dñi facta est super 46
Eliam accinctisq; lumbis currebat ante
Achab, donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

Elias fugiens Iezabel in deserto, à somno excitatus, panem diuinitus missum edit, aquamq; bibit, & ita ad montem Horeb peruenit; ibique in spelunca querens se solum Domini prophetam relictum, audit septem millia esse relicta: mittitúrque ad vngendum Hazael in regem Syriæ, & Iehu in regem Israel, & Eliseum in prophetam.

NVntiauit autē Achab Iezabel om- 1
nia quę fecerat Elias, & quo modo A
occidisset vniuersos prophetas gladio.
*Misitq; Iezabel nuntium ad Eliam, di- 2
cens: Hæc mihi faciant dij, & hæc ad-
dant, nisi hac hora cras posuero animā
tuam sicut animam vnius ex illis. *Ti- 3
muit ergo Elias, & surgens abiit quo-
cunque eum ferebat voluntas: venítque
in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerum
suum, *& perrexit in desertū, viam vnius 4
diei. Cùmque venisset, & sederet subter
vnam iuniperum, petiuit animæ suæ vt
moreretur, & ait: Sufficit mihi Dñe, tol-
le animā meam: neq; enim melior sum
quàm patres mei.* Proiecítq; se, & ob- 5
dormiuit in vmbra iuniperi: & ecce An-
gelus Dñi tetigit eum, & dixit illi: Sur-
ge, & comede.* Respexit, & ecce ad ca- 6
put suum subcinericius panis, & vas B
aquæ: comedit ergo, & bibit, & rursum
obdormiuit. * Reuersúsque est Angelus 7
Dñi secundò: & tetigit eum, dixítq; illi:
Surge comede: grandis enim tibi restat
via. * Qui cùm surrexisset, comedit & 8
bibit, & ambulauit in fortitudine cibi
illius quadraginta diebus & quadragin-
ta noctibus, vsque ad montem Dei Ho-
reb. * Cúmque venisset illuc, mansit in 9
spelunca: & ecce sermo Dñi ad eum,
dixítque illi; Quid hic agis Elia:* At il- 10
le respondit: Zelo zelatus sum pro Dño
Deo exercituum, quia dereliquerunt
pactum tuum filij Israel: altaria tua de-
struxerunt, prophetas tuos occiderunt
gladio, derelictus sum ego solus, &
quærunt animā meam vt auferant eam.
* Et ait ei: Egredere, & sta in monte 11
coram Dño: & ecce Dominus transit, C
& spiritus grandis & fortis subuertens
montes, & conterens petras ante Dñm:
non in spiritu Dñs, & post spiritum
commotio: non in commotione Dñs,
* post commotionem ignis: non in ig- 12
ne Dñs, & post ignem sibilus auræ te-
nuis.* Quod cùm audisset Elias, operuit 13
vultum suum pallio, & egressus stetit in
ostio speluncæ, & ecce vox ad eum di-
cens: Quid hic agis Elia? Et ille res-
pondit: * Zelo zelatus sum pro Dño 14
Deo exercituum: || quia dereliquerunt ||Rom.
pactum tuum filij Israel: altaria tua de- 11.a.3
struxerunt, prophetas tuas occiderunt
gladio; derelictus sum ego solus, & quę-
rūt animam meam vt auferant eam.* Et
15 ait Dñs ad eum: Vade, & reuertere in viā
tuam per desertū in Damascum; cúmq;
perueneris illuc, vnges Hazael regem
16 super Syriā,* & Iehu filiū Namsi, vnges
D regē super Israel: Eliseum autem filium
Saphát, qui est de Abelmeula, vnges
17 prophetā pro te.* || Et erit, quicunq; fu- || 4.
gerit gladiū Hazael, occidet eum Iehu: Reg.9
& quicumq; fugerit gladiū Iehu, inter-
18 ficiet eum Eliseus:* || Et derelinquā mi- a.1.
hi in Israel septē millia virorū, quorum ||Rom.
genua non sunt incuruata ante Baal, & 11.a.4
omne os, quod non adorauit eum oscu-
19 lans manus.* Profectus ergo inde Elias
reperit Eliseum filium Saphat, arantem
in duodecim iugis boum, & ipse in duo-
decim iugis boum arantibus vnus erat:
cúmq; venisset Elias ad eum, misit pal-
20 lium suū super illum.* Qui statim reli-
ctis bobus cucurrit post Eliam, & ait:
Osculer, oro, patrem meum, & matrem
meam, & sic sequar te. Dixítq; ei: Vade,
& reuertere, quod enim meum erat fe-
21 ci tibi.* Reuersus autem ab eo, tulit par
boum, & mactauit illud, & in aratro
boum coxit carnes, & dedit populo, &
comederunt: consurgénsque abiit, &
secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAP. XX.

Syri Samariam obsidentes caduntur à pueris principum prouinciarum, rursúmque anno altero in campestribus caduntur: rex autem Achab à propheta reprehenditur, quòd fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque viuum dimiserit.

1 POrrò Benadad rex Syriæ, congrega-
A uit omnem exercitū suum, & trigin-
ta duos reges secum, & equos, & currus:
& ascendens pugnabat contra Samariā,
2 & obsidebat eam.* Mitténsque nuntios
ad Achab regem Israel in ciuitatem, ait:
3 * Hæc dicit Benadad: Argentum tuum,
& aurum tuum meum est: & vxores tuæ,
& filij tui optimi, mei sunt.* Respondít-
4 que rex Israel: Iuxta verbum tuum, Dñe
mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.
5 * Reuertentésq; nuntij, dixerunt: Hæc
dicit Benadad, qui misit nos ad te: Ar-
gentum tuum, & aurum tuum, & vxores
6 tuas, & filios tuos dabis mihi. * Cras
igitur hac eadem hora mittam seruos
meos ad te, & scrutabuntur domū tuā,
& domum seruorū tuorū, & omne quod
eis placuerit, ponent in manibus suis,
7 & auferent. * Vocauit autem rex Israel
B omnes seniores terræ, & ait: Animad-
uertite & videte, quoniā insidietur no-
bis: misit enim ad me pro vxoribus
meis, & filiis, & pro argento & auro: &
non

non abnui.*Dixerúntque omnes maio- 8
res natu, & vniuersus populus, ad eum:
Non audias,neque acquiescas illi. *Re- 9
spondit itaque nuntiis Benadad:Dicite
Dño meo regi:Omnia propter quæ mi-
sisti ad me seruum tuum in initio , fa-
ciam:hanc autẽ rem facere non possum.
*Reuersiq; nuntij retulerunt ei.Qui re- 10
misit,& ait:Hæc faciant mihi dij & hęc
addant,si suffecerit puluis Samariæ pu-
gillis omnis populi , qui sequitur me.
* Et respondens rex Israël , ait : Dicite 11
ei : Ne glorietur accinctus æquè vt di-
scinctus. *Factum est autem,cùm audis- 12
set Benadad verbum istud, bibebat ipse
& reges in vmbraculis,& ait seruis suis:
Circumdate ciuitatẽ.Et circumdederũt
eam. *Et ecce propheta vnus accedens 13
ad Achab regem Israël,ait ei:Hæc dicit
Dñs : Certè vidisti omnem multitudi-
nem hanc nimiam? ecce,ego tradã eam
in manu tua hodie : vt scias , quia ego
sum Dñs. * Et ait Achab : Per quem? 14
Dixitque ei : Hæc dicit Dñs : Per pe-
disse quos principum prouinciarum.Et
ait : Quis incipiet præliari?Et ille dixit: C
Tu. *Recensuit ergo pueros principum 15
prouinciarum, & reperit numerum du-
centorum triginta duorum : & recen-
suit post eos populum, omnes filios Is-
raël,septem millia : *& egressi sunt me- 16
ridie Benadad autem bibebat temulen-
tus in vmbraculo suo, & reges triginta
duo cum eo, qui ad auxiliũ eius vene-
rant. * Egressi sunt autem pueri princi- 17
pum prouinciarũ in prima fronte.Misit
itaquè Benadad. Qui nuntiauerunt ei,
dicentes : Viri egressi sunt de Samaria.
* Et ille ait : Siue pro pace veniunt,ap- 18
prehendite eos viuos : siue vt prælien-
tur, viuos eos capite. *Egressi sunt ergo 19
pueri principũ prouinciarũ,ac reliquus D
exercitus sequebatur : * & percussit v- 20
nusquisque virũ, qui cõtra se veniebat:
fugerúntque Syri, & persecutus est eos
Israël.Fugit quoque Benadad rex Syrię
in equo cum equitibus suis. * Necnon 21
egressus rex Israël percussit equos &
currus , & percussit Syriã plaga magna.
* (Accedens autem propheta ad regem 22
Israël, dixit ei : Vade & confortare , &
scito, & vide quid facias:sequenti enim
anno rex Syriæ ascendet cõtra te)*Ser- 23
ui verò regis Syriæ dixerũt ei: Dij mõ-
tium sunt dij eorum, ideo superauerunt
nos:sed melius est vt pugnemus contra
eos in cãpestribus, & obtinebimus eos.
* Tu ergo verbum hoc fac : Amoue re- 24
ges singulos ab exercitu tuo , & pone
principes pro eis : * & instaura numerũ 25
militum qui ceciderũt de tuis,& equos
secundùm equos pristinos,& currus se-
cundùm currus quos ante habuisti : &
pugnabimus contra eos in campestri-
bus , & videbis quòd obtinebimus eos.
Credidit consilio eorum , & fecit ita.
26 * Igitur postquam annus transierat, re-
E censuit Benadad Syros , & ascendit in
27 Aphec, vt pugnaret cõtra Israël. *Por-
rò filij Israël recensiti sunt, & acceptis
cibariis profecti ex aduerso , castráque
metati sunt contra eos,quasi duo parui
greges caprarum.Syri autẽ repleuerunt
28 terram. * (Et accedens vnus vir Dei,
dixit ad regem Israël : Hæc dicit Dñs :
Quia dixerunt Syri : Deus montium est
Dominus,& non est Deus Vallium:dabo
omnem multitudinem hanc grãdem in
manu tua,& scietis quia ego sum Dñs.)
29 * Dirigebántque septem diebus ex ad-
uerso hi atque illi acies,septima autem
die cõmissum est bellum ; percusserúnt-
que filij Israël de Syris centum millia
30 peditum in die vna. * Fugerunt autem
qui remanserãt in Aphec,in ciuitatem,
& cecidit murus super viginti septem
millia hominũ,qui remanserant. Porrò
Benadad fugiens ingressus est ciuitatẽ,
in cubiculũ quod erat intra cubiculũ.
31 * Dixerúntque ei serui sui:Ecce,audiui-
mus, quòd reges domus Israël clemen-
tes sint:ponamus itaque saccos in lum-
bis nostris , & funiculos in capitibus
F nostris, & egrediamur ad regem Israël:
32 forsitan saluabit animas nostras. * Ac-
cinxerunt saccis lumbos suos , & po-
suerunt funiculos in capitibus suis, ve-
nerúntque ad regem Israël, & dixerunt
ei : Seruus tuus Benadad dicit : Viuat,
oro te, anima mea. Et ille ait:Si adhuc
33 viuit , frater meus est. * Quod accepe-
runt viri pro omine : & festinantes ra-
puerunt verbum ex ore eius, atque di-
xerunt : Frater tuus Benadad. Et dixit
eis : Ite,& adducite eum ad me. Egres-
sus est ergo ad eum Benadad, & leuauit
34 eum in currum suum. * Qui dixit ei:Ci-
uitates , quas tulit pater meus à patre
tuo, reddam : & plateas fac tibi in Da-
masco, sicut fecit pater meus in Sama-
ria, & ego fœderatus recedam à te. Pe-
35 pigit ergo fœdus, & dimisit eum. *Tunc
vir quidam de filiis prophetarum dixit
ad socium suum in sermone Dñi : Per-
36 cute me. At ille noluit percutere. *Cui
ait : Quia noluisti audire vocem Dñi,
ecce recedes à me , & percutiet te leo.
Cúmque paululum recessisset ab eo, in-
37 uenit eum leo, atque percussit. * Sed &
G alterum inueniens virum,dixit ad eum:
Percute me. Qui percussit eum, & vul-
38 nerauit. *Abiit ergo propheta,& occur-
rit regi in via , & mutauit aspersione
39 pulueris os & oculos suos. * Cúmque
rex transisset,clamauit ad regem,& ait:
Seruus tuus egressus est ad præliandum
cominus : cúmque fugisset vir vnus,ad-
duxit eum quidam ad me,& ait : Custo-
di virum istum : qui si lapsus fuerit,erit
anima tua pro anima eius , aut talen-
tum

tum argenti appendes. Dum autem ego 40
turbatus huc illúcq; me verterẽ subitò
non cõparuit. Et ait rex Israël ad eum:
Hoc est iudiciũ tuum, quod ipse decre-
uisti. * At ille statim abstersit puluerem 41
de facie sua,&cognouit eum rex Israël,
quòd esset de prophetis.*Qui ait ad eũ: 42
|| Infr. Hæc dicit Dñs : ||Quia dimisisti virũ di-
22. f. gnũ morte de manu tua,erit anima tua
38. pro anima eius, & populus tuus pro
populo eius. * Reuersus est igitur rex 43
Israël in domum suam,audire contem-
nens,& furibundus venit in Samariam.

CAPVT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineã à falsis testibus iussu Iezabel accusatus lapidatur: quo facto ipsi Achab ad occupandum vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab se humiliando euadit.

POst verba autem hæc, tempore illo 1
vinea erat Naboth Iezrahelitæ, qui A
erat in Iezrahel, iuxta palatium Achab
regis Samariæ.*Locutus est ergo Achab 2
ad Naboth, dicens: Da mihi vineam
tuam, vt faciam mihi hortum olerum,
quia vicina est, & prope domũ meam,
dabóque tibi pro ea vineam meliorem,
aut si commodus tibi putas, argenti
pretium,quanto digna est.*Cui respon- 3
dit Naboth : Propitius sit mihi Dñs, ne
dem hereditatem patrem meorum tibi.
* Venit ergo Achab in domũ suam in- 4
dignans, & frendens super verbo, quod
locutus fuerat ad eum Naboth Iezra-
helites, dicens : Non dabo tibi heredi-
tatem patrum meorũ. Et proiiciẽs se in B
lectulũ suum, auertit faciem suã ad pa-
rietem & non comedit panem.*Ingressa 5
est autem ad eum Iezabel vxor sua, di-
xítque ei: Quid est hoc,vnde anima tua
contristata est; & quare non comedis
panem? *Qui respondit ei:Locutus sum 6
Naboth Iezrahelitæ, & dixi ei:Da mihi
vineam tuã,accepta pecunia: aut, si tibi
placet, dabo tibi vineã meliorẽ pro ea.
Et ille ait ; Non dabo tibi vineam meã.
* Dixit ergo ad eum Iezabel vxor eius: 7
Grandis auctoritatis es, & bene regis
regnũ Israël. Surge,& comede panẽ, &
æquo animo esto,ego dabo tibi vineam
Naboth Iezrahelitæ. * Scripsit itaque 8
litteras ex nomine Achab, & signauit C
eas annulo eius, & misit ad maiores
natu & optimates, qui erant in ciuita-
te eius,& habitabant cum Naboth.*Lit- 9
terarũ autem hæc erat sententia:Prædi-
cate ieiunium, & sedere facite Naboth
inter primos populi, * & submittite 10
duos viros filios Belial contra eum, &
falsum testimonium dicant : Benedixit
Deum & regem:& educite eũ,& lapida-
te,sicque moriatur.*Fecerũt ergo ciues 11
eius maiores natu & optimates, qui
habitabant cum eo in vrbe,sicut præce-
perat eis Iezabel,& sicut scriptũ erat in
12 litteris quas miserat ad eos: * prædica-
D uerũt ieiuniũ, & sedere fecerũt Naboth
13 inter primos populi. *Et adductis duo-
bus viris filiis diaboli,fecerũt eos sede-
re contra eũ:at illi, scilicet vt viri dia-
bolici, dixerunt cõtra eum testimoniũ
coram multitudine : Benedixit Naboth
Deum & regem : quam ob rem eduxe-
runt eum extra ciuitatem, & lapidibus
14 interfecerunt. * Miserúntque ad Ieza-
bel, dicentes : Lapidatus est Naboth, &
15 mortuus est. * Factum est autem, cùm
audisset Iezabel lapidatum Naboth, &
mortuum, locuta est ad Achab : Surge,
& posside vineam Naboth Iezraheli-
tæ, qui noluit tibi acquiescere, & dare
eam accepta pecunia : non enim viuit
16 Naboth, sed mortuus est. * Quod cùm
audisset Achab, mortuum videlicet Na-
both, surrexit, & descendebat in vi-
neam Naboth Iezrahelitæ, vt posside-
17 ret eam. * Factus est igitur sermo Dñi
18 ad Eliam Thesbiten,dicens: *Surge, &
E descende in occursum Achab regis Is-
raël, qui est in Samaria : ecce ad vineã
19 Naboth descendit, vt possideat eam: *&
loqueris ad eum dicens:Hæc dicit Dñs:
Occidisti : insuper & possedisti. Et post
hæc addes : Hæc dicit Dñs : || In loco || Inf.
hoc,in quo linxerunt canes sanguinem 22. f.
Naboth, lambẽt quoq; sanguinẽ tuum. 38.
20 * Et ait Achab ad Eliam : Num inueni-
sti me inimicum tibi?Qui dixit: Inueni,
eo quòd venumdatus sis,vt faceres ma-
21 lum in conspectu Dñi. * ||Ecce ego in- 4 Reg.
ducam super te malum, & demetã po- 9. b. 8.
steriora tua,& interficiã de Achab min-
gentem ad parietem,& clausum & vlti-
22 mum in Israël. * Et dabo domum tuam
F sicut || domum Ieroboam filij Nabat,& || Sup.
sicut domũ||Baasa filij Abia : quia egi- 15. f.
sti, vt me ad iracundiam prouocares,& 29.
23 peccare fecisti Israël. * ||Sed & de Ieza- || Sup.
bel locutus est Dñs, dicens : Canes co- 16. a. 3
24 medent Iezabel in agro Iezrahel. * Si || 4 Reg.
mortuus fuerit Achab in ciuitate, co- 9. g. 36
medent eum canes : si autem mortuus
fuerit in agro, comedent eum volucres
25 cæli. * Igitur non fuit alter talis sicut
Achab, qui venumdatus est vt faceret
malum in conspectu Dñi : concitauit
26 enim eum Iezabel vxor sua,*& abomi-
G nabilis factus est, in tantum vt seque-
retur idola, quæ fecerant Amorrhæi,
quos consumpsit Dñs à facie filiorum
27 Israël. *Itaque cum audisset Achab ser-
mones istos, scidit vestimenta sua, &
operuit cilicio carnem suam,ieiunauit-
que & dormiuit in sacco,& ambulauit
28 demisso capite. * Et factus est sermo
Domini ad Eliam Thesbiten, dicens :
29 * Nónne vidisti humiliatum Achab co-
ram me? quia igitur humiliatus est mei
causa, non inducam malum in diebus
eius,

eius,sed in diebus filij sui inferam ma-
lum domui eius.

CAP. XXII.

*Achab & Iosaphat reges, pseudopro-
phetarum vaticinio decepti ad pugnam
procedunt in Ramoth Galaad, ac vin-
cuntur,occiso Achab, qui Michæam ve-
ra prophetantem carcere incluserat: im-
pio Achab succedit filius impius Ocho-
zias: pio autem Iosaphat succedit im-
pius filius Ioram.*

2.Pa. 18.a.1. TRansierunt igitur tres anni absque 1
bello inter Syriam, & Israël. * In A
anno autem tertio, descendit Iosaphat 2
rex Iuda ad regem Israël. (* Dixitque 3
rex Israël ad seruos suos: ignoratis
quòd nostra sit Ramoth Galaad, & ne-
gligimus tollere eam de manu regis Sy-
riæ?)*Et ait ad Iosaphat: Veniésne me- 4
cum ad præliandũ in Ramoth Galaad?* 5
Dixítque Iosaphat ad regem Israël: Si-
cut ego sum,ita & tu: populus meus,&
populus tuus, vnũ sunt: & equites mei,
equites tui. Dixítque Iosaphat ad regẽ
Israël: Quære,oro te,hodie sermonem
Domini. * Congregauit ergo rex Israel 6
prophetas, quadringentos circiter vi-
ros,& ait ad eos: Ire debeo in Ramoth
Galaad ad bellandum,an quiescere? Qui
responderũt: Ascende,& dabit eam Do-
minus in manu regis. *Dixit autem Io- 7
saphat: Non est hic propheta Dñi quis-
piam, vt interrogemus per eum? Et ait
rex Israël ad Iosaphat: * Remansit vir 8
vnus, per quem possumus interrogare B
Dñm, sed ego odi eum, quia non pro-
phetat mihi bonũ,sed malum, Michæas
filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne lo-
quaris ita rex.*Vocauit ergo rex Israel 9
eunuchum quemdã,& dixit ei: Festina
adducere Michæã filiũ Iemla. *Rex au- 10
tẽ Israël,& Iosaphat rex Iuda, sedebant
vnusquisque in solio suo, vestiti cultu
regio, in area iuxta ostiũ portæ Sama-
riæ,& vniuersi prophetæ prophetabant
in conspectu eorum.*Fecit quoque sibi 11
Sedecias filius Chanaana cornua fer-
rea,& ait: Hæc dicit Dñs: His ventilabis
Syriã,donec deleas eam. *Omnesq; pro- 12
phetæ similiter prophetabant, dicentes:
Ascende in Ramoth Galaad, & vade
prosperè,& tradet Dñs in manus regis.
* Nuntius verò, qui ierat vt vocaret 13
Michæam, locutus est ad eum, dicens:
Ecce sermones prophetarum ore vno
regi bona prædicãt: sit ergo sermo tuus
similis eorum, & loquere bona. * Cui 14
Michæas ait: Viuit Dñs, quia quodcum-
que dixerit mihi Dñs, hoc loquar. * 15
Venit itaque ad regem, & ait illi rex:
Michæa, ire debemus in Ramoth Ga-
laad ad præliandum, an cessare? Cui ille C
respondit: Ascende, & vade prosperè, &
tradet eam Dñs in manus regis. * Dixit 16
autem rex ad eum: Iterũ atque iterum
adiuro te, vt non loquaris mihi nisi
17 quod verum est,in nomine Dñi. * Et ille
ait: Vidi cunctũ Israel dispersum in mõ-
tibus, quasi oues non habentes pastorẽ,
& ait Dñs: Non habent isti dominum:
reuertatur vnusquisque in domũ suam
18 in pace. (*Dixit ergo rex Israël ad Io-
saphat: Numquid non dixi tibi, quia
non prophetat mihi bonum, sed semper
19 malum?) * Ille verò addens, ait: Pro-
pterea audi sermonem Dñi: Vidi Dñm
sedentem super solium suum, & om-
nem exercitum cæli assistentẽ ei à dex-
20 tris & à sinistris: * & ait Dñs: Quis de-
cipiet Achab regem Israel, vt ascendat,
& cadat in Ramoth Galaad? Et dixit
vnus verba huiuscemodi,& alius aliter.
21 * Egressus est autem spiritus, & stetit
coram Dño, & ait: Ego decipiã illum.
22 Cui locutus est Dñs: In quo? * Et ille
D ait: Egrediar, & ero spiritus mendax
in ore omnium prophetarum eius. Et
dixit Dñs: Decipies,& præualebis: egre-
23 dere, & fac ita. * Nunc igitur ecce de-
dit Dñs spiritum mendacij in ore om-
nium prophetarũ tuorum,qui hîc sunt,
& Dñs locutus est contra te malum.
24 * Accessit autem Sedecias filius Cha-
naana, & percussit Michæam in maxil-
lam,& dixit: Méne ergo dimisit Spiri-
25 tus Dñi,& locutus est tibi? Et ait Mi-
chæas: Visurus es in die illa, quando
ingredieris cubiculum, intra cubicu-
26 lum vt abscondaris. * Et ait rex Israel.
Tollite Michæã, & maneat apud Amon
principem ciuitatis,& apud Ioas filium
27 Amalech, * & dicite eis: Hæc dixit rex:
Mittite virum istum in carcerem,& su-
stentate eum pane tribulationis,& aqua
28 angustiæ, donec reuertar in pace. * Di-
xítque Michæas: Si reuersus fueris in
pace, non est locutus in me Dominus.
29 Et ait: Audite populi omnes. * Ascendit
itaque rex Israel, & Iosaphat rex Iuda,
30 in Ramoth Galaad. * Dixit itaque rex
Israël ad Iosaphat: Sume arma, & in-
gredere prælium, & induere vestibus
tuis: porrò rex Israël mutauit habitum
31 suum,& ingressus est bellum. *Rex autẽ
E Syriæ præceperat principibus curruum
triginta duobus,dicens: Non pugnabitis
contra minorem & maiorem quẽpiam,
32 nisi contra regem Israel solùm. * Cùm
ergo vidissent principes curruum Iosa-
phat, suspicati sunt quòd ipse esset rex
Israel, & impetu facto pugnabant cõtra
33 eum: & exclamauit Iosaphat. * Intelle-
xerúntque principes curruum quòd nõ
esset rex Israël, & cessauerunt ab eo.
34 * Vir autem quidam tetendit arcum, in
incertum sagittam dirigens,& casu per-
cussit regẽ Israël inter pulmonem & sto-
machum. At ille dixit aurigæ suo: Verte
manũ tuã,& eiice me de exercitu, quia
35 grauiter vulneratus sum. * Commissum
est

est ergo prælium in die illa, & rex Israel
stabat in curru suo cōtra Syros,& mor-
tuus est vespere: fluebat autem sanguis
plagæ in sinum currus, * & præco inso- 36
nuit in vniuerso exercitu antequam sol
occumberet,dicens:Vnusquisque reuer-
tatur in ciuitatem,& in terram suam. * 37
Mortuus est autē rex, & perlatus est in
Samariam:sepelierúntque regem in Sa-
||Sup. maria,*&||lauerunt currū eius in pisci- 38
21. c. na Samariæ,& linxerunt canes sanguinē F
19. eius,& habenas lauerunt, iuxta verbum
Dñi quod locutus fuerat. * Reliqua au- 39
tem sermonum Achab, & vniuersa quæ
fecit, & domus eburnea quā ædificauit,
cunctarúmq; vrbiū quas extruxit, nónne
hæc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Israël? * Dormiuit ergo 40
Achab cum patribus suis, & regnauit
Ochozias filius eius pro eo. * Iosaphat 41
verò filius Asa regnare cœperat super
Iudam anno quarto Achab regis Israël.
* Triginta quinque annorum erat,cùm 42
regnare cœpisset,& vigintiquinque an-
nis regnauit in Ierusalem: nomen ma-
tris eius Azuba filia Salai. * Et ambula- 43
uit in omni via Asa patris sui, & non
declinauit ex ea: fecítque quod rectum
erat in conspectu Domini. * Verumta- 44
men excelsa non abstulit: adhuc enim
populus sacrificabat, & adolebat incen-
sum in excelsis. * Pacémque habuit Io- 45
saphat cum rege Israël. * Reliqua au- 46
tem verborum Iosaphat, & opera eius, G
quæ gessit, & prælia,nónne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum
Iuda? * Sed & reliquias effœminato- 47
rum,qui remanserant in diebus Asa pa-
tris eius, abstulit de terra. * Nec erat 48
tunc rex constitutus in Edom. * Rex 49
verò Iosaphat fecerat classes in mari,
quæ nauigarent in Ophir propter au-
rum: & ire non potuerunt, quia con-
fractæ sunt in Asiongaber. * Tunc ait 50
Ochozias filius Achab ad Iosaphat: Va-
dant serui mei cum seruis tuis in naui-
bus. Et noluit Iosaphat. * Dormiuítque 51
Iosaphat cum patribus suis, & sepultus
est cum eis in ciuitate Dauid patris sui:
regnauítque Ioram filius eius pro eo. * 52
Ochozias autem filius Achab regnare
cœperat super Israël in Samaria, anno
septimodecimo Iosaphat regis Iuda,
regnauítque super Israël duobus annis.
* Et fecit malum in conspectu Domini, 53
& ambulauit in via patris sui & matris
suæ, & in via Ieroboam, filij Nabat,
qui peccare fecit Israël. * Seruiuit quo- 54
que Baal, & adorauit eum,& irritauit
Dominum Deum Israël, iuxta omnia
quæ fecerat pater eius.

LIBER REGVM quartus, secundùm Hebræos Malachim secundus.

CAPVT PRIMVM.

Ochozias super ægritudine sua Beelzebub consulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam missos ignis cælestis deuorat cum ipsorum militibus, tertio principe sua modestia seruato, cum quo Elias ad Ochoziam descendit: cui mortuo, succedit frater Ioram.

PRæuaricatus est autē Moab in
1 Israël, postquam mortuus est
A Achab. * Cecidítq; Ochozias
2 per cancellos cœnaculi sui,
quod habebat in Samaria,& ægrotauit:
misítque nuntios, dicens ad eos: Ite,
consulite Beelzebub deum Accaron,
vtrùm viuere queam de infirmitate mea
3 hac. * Angelus autem Domini locutus
est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge,
& ascende in occursum nuntiorum re-
gis Samariæ,& dices ad eos: Numquid
non est Deus in Israël, vt eatis ad con-
4 sulendum Beelzebub deum Accaron? *
Quam ob rem hæc dicit Dñs:De lectu-
lo, super quē ascendisti,non descendes,
5 sed morte morieris. Et abiit Elias.*Re-
B uersique sunt nuntij ad Ochoziam.Qui
6 dixit eis: Quare reuersi estis? * At illi
responderunt ei: Vir occurrit nobis,&
dixit ad nos:ite,& reuertimini ad regē,
qui misit vos, & dicetis ei: Hæc dicit
Dñs: Numquid, quia non erat Deus in
Israël, mittis vt consulatur Beelzebub
deus Accaron? Idcircò de lectulo, su-
per quem ascendisti,non descendes, sed
7 morte morieris. * Qui dixit eis: Cuius
figuræ & habitus est vir ille,qui occur-
8 rit vobis,& locutus est verba hæc? * At
illi dixerunt: Vir pilosus,& zona pelli-
cea accinctus renibus. Qui ait: Elias
9 Thesbites est. * Misítque ad eum quin-
quagenariū principem,& quinquaginta
qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum:
sedentíque in vertice montis,ait:Homo
10 Dei, rex præcepit vt descendas. * Re-
C spondénsque Elias, dixit quinquagena-
rio: Si homo Dei sum, descendat ignis
de cælo, & deuoret te, & quinquaginta
tuos. Descendit itaque ignis de cælo,&
deuorauit eū, & quinquaginta qui erāt
11 cū eo.*Rursúmque misit ad eū principē
quinquagenariū alterū,& quinquaginta
cum eo.Qui locutus est illi:Homo Dei:
12 hæc dicit rex: Festina, descende. *Re-
spondens Elias ait:Si homo Dei ego sū,
descendat ignis de cælo, & deuoret te,
& quinquaginta tuos. Descendit ergo
ignis

ignis de cælo, & deuorauit illum, & 13
quinquaginta eius.* Iterū misit princi-
pē quinquagenariū tertiū, & quinqua-
ginta qui erāt cū eo. Qui cùm venisset,
curuauit genua contra Eliā, & precatus
est eū, & ait: Homo Dei, noli despicere
animā meā, & animas seruorū tuorum
qui mecū sunt.* Ecce descendit ignis de 14
cęlo, & deuorauit duos principes quin-
quagenarios primos, & quinquagenos
qui cum eis erant: sed nunc obsecro vt D
miserearis animę meæ.* Locutus est au- 15
tē Angelus Dñi ad Eliā, dicens: Descende
cū eo, ne timeas. Surrexit igitur, & des-
cendit cū eo ad regē,* & locutus est ei: 16
Hæc dicit Dñs: Quia misisti nuntios ad
consulendū Beelzebub deum Accaron,
quasi non esset Deus in Israel, à quo
posses interrogare sermonem, ideo de
lectulo, super quem ascendisti, non des-
cendes, sed morte morieris. * Mortuus 17
est ergo iuxta sermonē Dñi, quem lo-
cutus est Elias, & regnauit Ioram frater
eius pro eo, anno secundo Iorā filij Io-
saphat regis Iudæ: non enim habebat
filiū. * Reliqua autē verborū Ochoziæ, 18
quæ operatus est, nónne hæc scripta sūt
in Libro sermonū dierū regum Israel?

CAP. II.

Eliseus indiuiduus Eliæ comes, Iordanem, aqua Eliæ pallio diuisa, cum illo transit; Elia autem in cælum igneo curru rapto duplicem eius spiritum accipit, ac pallio Eliæ rursum Iordanis aquas diuidit. Elias quæsitus non inuenitur: aquæ Iericho ac terræ sterilitas immisso per Eliseum sale sanantur: pueríque Eliseum irridentes, ab vrsis lacerantur.

FActū est autē, cùm leuare vellet Dñs 1
Eliā per turbinē in cœlū, ibant Elias A
& Eliseus de Galgalis.* Dixítq; Elias ad 2
Eliseū: Sede hic, quia Dñs misit me vsq;
in Bethel. Cui ait Eliseus: Viuit Dñs, &
viuit anima tua, quia nō derelinquā te.
Cùmq; descendissent Bethel,* egressi sūt 3
filij prophetarū, qui erant in Bethel, ad
Eliseū, & dixerūt ei. Nūquid nosti, quia
hodie Dñs tollet dñm tuū à te? Qui res-
pondit: Et ego noui: silete.* Dixit autē 4
Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dñs mi-
sit me in Iericho. Et ille ait: Viuit Dñs,
& viuit anima tua, quia nō derelinquā
te. Cùmq; venissent Iericho,* accesserūt 5
filij prophetarum, qui erant in Iericho,
ad Eliseū, & dixerunt ei: Nunquid nosti
quia Dñs hodie tollet dñm tuū à te? Et
ait: Et ego noui: silete.* Dixit autem ei 6
Elias: Sede hic, quia Dñs misit me vsq;
ad Iordanē. Qui ait: Viuit Dñs, & viuit B
anima tua, quia nō derelinquā te. Ierūt
igitur ambo pariter, * & quinquaginta 7
viri de filiis prophetarū secuti sūt eos,
qui & steterūt è contra longè: illi autē
ambo stabant super Iordanē. * Tulítq; 8
Elias pallium suum, & inuoluit illud, &
percussit aquas, quæ diuisæ sunt in
vtramque partem, & transierunt ambo
9 per siccum. Cúmq; transissent, Elias di-
xit ad Eliseum: Postula quod vis vt fa-
ciā tibi, antequā tollar à te. Dixítq; Eli-
seus: Obsecro vt fiat in me duplex spi-
10 ritus tuus. * Qui respondit. Rem diffici-
lem postulasti: attamen si videris me
quando tollar à te, erit tibi quod peti-
11 sti: si autē non videris, non erit.* Cúm-
que pergerent, & incedentes sermoci-
narentur, ecce currus igneus, & equi
ignei diuiserunt vtrumque: & || ascen- || Mac
12 dit Elias per turbinem in cælum. * Eli- 2. g.
C seus autem videbat, & clamabat: Pater 58.
mi, pater mi, currus Israel, & auriga Eccli.
eius. Et non vidit eum amplius. appre- 48. b.
hendítque vestimenta sua, & scidit illa 13.
13 in duas partes.* Et leuauit palliū Eliæ,
quod ceciderat ei; reuersúsq; stetit su-
14 per ripā Iordanis,* & pallio Eliæ, quod
ceciderat ei, percussit aquas, & nō sunt
diuisæ, & dixit: Vbi est Deus Eliæ etiam
nunc? percussitque aquas, & diuisæ sunt
15 huc atque illuc, & transiit Eliseus.* Vi-
dentes autem filij prophetarum, qui
erant in Iericho è contra, dixerunt: Re-
quieuit spiritus Eliæ super Eliseum. Et
venientes in occursum eius, adorauerūt
16 eum proni in terram,* dixerúntq; illi:
Ecce, cum seruis tuis sunt quinquagin-
ta viri fortes, qui possunt ire, & quære-
re dñm tuum, ne fortè tulerit eū Spi-
ritus Dñi, & proiecerit eum in vnum
montium, aut in vnam vallium. Qui ait:
17 Nolite mittere. * Coëgerúntque eum,
donec acquiesceret, & diceret: Mittite.
Et miserunt quinquaginta viros: qui
cùm quæsissent tribus diebus, non inue-
18 nerunt.* Et reuersi sunt ad eum: at ille
D habitabat in Iericho, & dixit eis: Num-
quid non dixi vobis: Nolite mittere?
19 *Dixerunt quoque viri ciuitatis ad Eli-
seum: Ecce habitatio ciuitatis huius
optima est, sicut tu ipse Dñe perspicis:
sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis.
20 *At ille ait: Afferte mihi vas nouum, &
mittite in illud sal. Quod cùm attulis-
21 sent, egressus ad fontem aquarum, mi-
sit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dñs:
Sanaui aquas has, & non erit vltrà in
22 eis mors, neque sterilitas. * Sanatæ
sunt ergo aquæ vsque in diem hanc,
iuxta verbum Elisei, quod locutus est.
23 *Ascendit autem inde in Bethel: cúm-
que ascenderet per viam, pueri parui
24 egressi sunt de ciuitate, & illudebant ei,
dicentes: Ascende calue, ascende cal-
25 ue. * Qui cum respexisset, vidit eos, &
maledixit eis in nomine Domini: egres-
sísque sunt duo vrsi de saltu, & lacerauе-
runt ex eis quadraginta duos pueros.
26 *Abiit autem inde in montem Carmeli,
& inde reuersus est in Samariam.

CAP.

CAP. III.

Ob præuaricatum à rege Moab fœdus quod cum rege Israel habebat, ascendunt aduersus illum rex Israel, rex Iuda, & rex Edom; quibus Dominus per Eliseum aquam sine pluuia promittit, & victoriam de rege Moab, qui suum primogenitum immolat.

IOram verò filius Achab regnauit su- 1
per Israel in Samaria anno decimo A
octauo Iosaphat regis Iudæ.Regnauítq;
duodecim annis.* Et fecit malum corã 2
Dño, sed non sicut pater suus & mater:
tulit enim statuas Baal,quas fecerat pa-
ter eius.*Verumtamen in peccatis Iero- 3
boã filij Nabat,qui peccare fecit Israel,
adhæsit,nec recessit ab eis.*Porrò Mesa 4
rex Moab, nutriebat pecora multa, &
soluebat regi Israel centũ millia agno-
rũ,& centũ millia arietũ, cũ velleribus
suis. * Cúmque mortuus fuisset Achab, 5
præuaricatus est fœdus quod habebat
cum rege Israel.* Egressus est igitur rex 6
Iorã in die illa de Samaria,& recensuit
vniuersum Israel.*Misítq; ad Iosaphat 7
regẽ Iuda,dicens : Rex Moab recessit à
me,veni mecũ contra eũ ad prælium:Qui
respõdit:Ascendã:qui meus est, tuus est:
populꝰ meus,populus tuus;& equi mei,
equi tui.*Dixitq; : Per quã viã ascẽde- 8
mus?At ille respondit:Per desertũ Idu-
mææ.*Perrexerunt igitur,rex Israel, & 9
rex Iuda,& rex Edõ, & circuierunt per B
viã septẽ dierũ,nec erat aqua exercitui,
& iumentis quæ sequebantur eos.* Di- 10
xítq; rex Israel : Heu heu heu,congre-
gauit nos Dñs tres reges,vt traderet in
manus Moab?*Et ait Iosaphat:Estne hic 11
propheta Dñi, vt deprecemur Dñm per
eum : Et respondit vnus de seruis regis
Israel : Est hic Eliseus filius Saphat,qui
fundebat aquã super manus Eliæ.*Et ait 12
Iosaphat:Est apud eũ sermo Dñi.Descẽ-
dítq; ad eum rex Israel,& Iosaphat rex
Iuda,& rex Edon *Dixit autẽ Eliseus ad 13
regẽ Israel : Quid mihi & tibi est? vade
ad prophetas patris tui,& matris tuæ.Et
ait illi rex Israel : Quare congregauit
Dñs tres reges hos, vt traderet eos in
manus Moab?* Dixitq; ad eum Eliseus: 14
Viuit Dñs exercituũ in cuius conspectu
sto, quòd si non vultum Iosaphat regis
Iudę erubescerẽ,nõ attendissẽ quidẽ te,
nec respexissem.*Nunc autem adducite 15
mihi psaltẽ.Cúmq; caneret psaltes,facta
est super eum manus Dñi,& ait : * Hæc 16
dicit Dñs:Facite alueum torrẽtis huius C
fossas, & fossas. * Hæc enim dicit Dñs : 17
Non videbitis ventũ, neque pluuiam:&
alueus iste replebitur aquis, & bibetis
vos,& familiæ vestræ,& iumenta vestra.
* Parúmque est hoc in conspectu Dñi : 18
insuper tradet etiã Moab in manus ve-
stras.* Et percutietis omnem ciuitatem 19
munitã,& omnẽ vrbem electam,& vni-
uersum lignũ fructiferũ succidetis,cun-
ctósque fontes aquarum obturabitis, &
omnem agrum egregium operietis la-
20 pidibus.*Factum est igitur mane,quan-
do sacrificiũ offerri solet,& ecce,aquæ
veniebant per viam Edom, & repleta
21 est terra aquis. * Vniuersi autẽ Moabi-
tæ, audientes quòd ascendissent reges,
vt pugnarent aduersum eos, conuoca-
uerunt omnes qui accincti erant balteo
22 desuper,& steterunt in terminis. * Pri-
móque mane surgentes,& orto iam so-
le ex aduerso aquarum, viderunt Moa-
bitæ è contrà aquas rubras quasi san-
23 guinẽ, dixerúntque : Sanguis gladij est:
D pugnauerũt reges contra se,& cæsi sunt
mutuò : nunc perge ad prædam Moab.
24 *Perrexerúntque in castra Israel : por-
rò consurgens Israel, percussit Moab:at
illi fugerunt coram eis.Veneruntigitur
25 qui vicerant,& percusserunt Moab,* &
ciuitates destruxerunt: & omnẽ agrum
optimum, mittentes singuli lapides,re-
pleuerunt, & vniuersos fontes aqua-
rum obturauerunt: & omnia ligna fru-
ctifera succiderunt, ita vt muri tantùm
26 fictiles remanerent : & circumdata est
ciuitas à fundibulariis, & magna ex
parte percussa.* Quod cùm vidisset rex
Moab, præualuisse scilicet hostes, tulit
27 secum septingentos viros, educentes
gladium,vt irrumperent ad regẽ Edom:
& non potuerunt.*Arripiénsque filium
suum primogenitum, qui regnaturus
erat pro eo, obtulit holocaustum super
murum : & facta est indignatio magna
in Israel, statimque recesserunt ab eo,
& reuersi sunt in terram suam.

CAP. IV.

Eliseus viduæ pauperculæ oleum impetrat quo soluat creditoribus; Sunamitidi hospitæ suæ filium, quem postea mortuum suscitat: farina quoque pulmento infusa, ipsius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos satiat.

1 MVlier autem quædam de vxoribus
A prophetarum clamabat ad Eliseũ,
dicens : Seruus tuus vir meus mortuus
est, & tu nosti quia seruus tuus fuit ti-
mens Dñm: & ecce creditor venit vt
tollat duos filios meos ad seruiendum
2 sibi.*Cui dixit Eliseus:Quid vis vt faciã
tibi : Dic mihi,quid habes in domo tua?
At illa respondit : Non habeo ancilla
tua quidquam in domo mea,nisi parum
3 olei, quo vngar. * Cui ait : Vade, pete
mutuò ab omnibus vicinis tuis vasa va-
4 cua non pauca.*Et ingredere,& claude
ostium tuum,cùm intrinsecus fueris tu,
& filij tui : & mitte inde in omnia vasa
5 hæc : & cum plena fuerint,tolles.* Iniit
itaque mulier,& clausit ostium super se,
& super filios suos:illi offerebant vasa,
6 & illa infundebat.*Cúmque plena fuis-
sent vasa,dixit ad filium suũ:Affer mihi
adhuc

adhuc vas. Et ille respõdit:Non habeo.
Stetitque oleũ. *Venit autẽ illa,& indi- 7
cauit homini Dei. Et ille: Vade,inquit, B
vende oleum,& redde creditori tuo: tu
autem,& filij tui viuite de reliquo.*Fa- 8
cta est autem quædam dies, & transibat
Eliseus per Sunam : erat autem ibi mu-
lier magna:quę tenuit eum vt comede-
ret panem:cúmq;frequẽter inde transi-
ret, diuertebat ad eã vt comederet pa-
nem. * Quæ dixit ad virum suum: Ani- 9
maduerto quod vir Dei sanctus est iste,
qui transit per nos frequenter. * Facia- 10
mus ergo ei cœnaculum paruum , &
ponamus ei in eo lectulum,& mensam,
& sellam,& candelabrum,vt cùm vene-
rit ad nos, maneat ibi. * Facta est ergo 11
dies quædam:& veniens diuertit in cœ-
naculum,& requieuit ibi. *Dixitque ad 12
Giezi puerum suum : Voca Sunamiti-
dem istam. Qui cùm vocasset eam , &
illa stetisset coram eo , * dixit ad pue- 13
rum suum:Loquere ad eam:Ecce sedulè
in omnibus ministrasti nobis , quid vis
vt faciam tibi? nũquid habes negotium,
& vis vt loquar regi,siue principi mili-
tiæ? Quæ respondit : In medio populi C
mei habito. * Et ait : Quid ergo vult vt 14
faciam ei ? Dixitque Giezi: Ne quæras,
filium enim non habet,&vir eius senex
est. * Præcepit itaque vt vocaret eam: 15
quæ cùm vocata fuisset,& stetisset ante
ostium, *dixit ad eam: In tempore isto, 16
& in hac eadem hora,si vita comes fue-
rit, habebis in vtero filium. At illa re-
spondit : Noli quæso. Domine mi , vir
Dei,noli mentiri ancillæ tuæ. *Et con- 17
cepit mulier, & peperit filium, in tem-
pore,& in hora eadem,qua dixerat Eli-
seus. * Creuit autem puer. Et cùm esset 18
quædam dies,& egressus isset ad patrem
suũ,ad messores,& ait patri suo : Caput
meum doleo,caput meum,doleo.At ille 19
dixit puero:Tolle, & duc eum ad matrẽ
suam. *Qui cum tulisset,& duxisset eum 20
ad matrem suam, posuit eum illa super D
genua sua vsque ad meridiem , & mor-
tuus est.*Ascendit autem, & collocauit 21
eum super lectulum hominis Dei , &
clausit ostium , & egressa, * vocauit vi- 22
rum suum,& ait:Mitte mecum obsecro
vnum de pueris,& asinam, vt excurram
vsque ad hominẽ Dei,& reuertar. *Qui 23
ait illi.Quam ob causam vadis ad eum?
hodie non sunt Calendæ, neque Sabba-
tum.Quæ respondit:Vadam.*Strauitque 24
asinam,& præcepit puero: Mina,& pro-
pera,ne mihi moram facias in eundo:&
hoc age quod præcipio tibi.* Profecta 25
est igitur,& venit ad virum Dei in mõ-
tem Carmeli : cúmque vidisset eam vir
Dei è contra, ait ad Giezi puerũ suum:
Ecce Sunamitis illa. *Vade ergo in oc- 26
cursum eius , & dic ei : Rectène agitur
circa te,& circa virum tuum,& circa fi-
27 lium tuum? Quæ respõdit:Rectè.*Cúm-
que venisset ad virum Dei in montem,
apprehendit pedes eius: & accessit Gie-
E zi vt amoueret eam. Et ait homo Dei:
Dimitte illam:anima enim eius in ama-
ritudine est , & Dominus celauit à me,
28 & non indicauit mihi. *Quæ dixit illi :
Numquid petiui filium à domino meo?
numquid non dixi tibi : Ne illudas me?
29 *& ille ait ad Giezi:Accinge lũbos tuos
& tolle baculum meum in manu tua,&
vade. Si occurrerit tibi homo non sa-
lutes eum:& si salutauerit te quispiam,
non respondeas illi : & pones baculum
30 meum super faciẽ pueri.* Porrò mater
pueri ait:Viuit Dñs,& viuit anima tua,
non dimittam te.Surrexit ergo,& secu-
31 tus est eam. * Giezi autem præcesserat
ante eos,& posuerat baculum super fa-
ciem pueri,& non erat vox, neque sen-
sus:reuersúsque est in occursum eius,&
nunciauit ei dicens:Non surrexit puer.
32 * Ingressus est ergo Eliseus domũ,& ec-
ce puer mortuus iacebat in lectulo ei*,
33 *ingressúsque clausit ostium super se, &
34 super puerum , & orauit ad Dñm. * Et
F ascendit, & incubuit super puerum:po-
suítque os suum super os eius,& oculos
suos super oculos eius , & manus suas
super manus eius:& incuruauit se super
35 eum,& calefacta est caro pueri. *At ille
reuersus, deambulauit in domo, semel
huc atque illuc:& ascendit,& incubuit
super eum:& oscitauit puer septies,ape-
36 ruitque oculos.* At ille vocauit Giezi,
& dixit ei,Voca Sunamitidẽ hanc.Quæ
vocata,ingressa est ad eũ. Qui ait:Tolle
37 filiũ tuum. *Venit illa,& corruit ad pe-
des eius,& adorauit super terrã, tulitq;
38 filium suum,& egressa est,*&Eliseus re-
uersus est in Galgala. Erat autem fames
in terra, & filij prophetarum habitabãt
corã eo;dixitq; vni de pueris suis : Po-
ne ollam grandem,& coque pulmẽtum
9 filiis prophetarum.*Et egressus est vnus
G in agrum vt colligeret herbas agrestes:
inuenitque quasi vitẽ siluestrem,& col-
legit ex ea colocynthidas agri , & im-
pleuit pallium suum:& reuersus conci-
dit in ollam pulmenti : nesciebat enim
40 quid esset. * Infuderunt ergo sociis , vt
comederẽt,cúmq; gustassent de coctio-
ne, clamauerunt, dicentes : Mors est in
olla vir Dei.Et non potuerunt comede-
41 re.*At ille:afferte,inquit,farinam.Cúm-
que tulissent,misit in ollam, & ait : In-
funde turbæ , vt comedant. Et non fuit
ampliùs quidquam amaritudinis in ol-
42 la. *Vir autẽ quidam venit de Baalsali-
sa deferens viro Dei panes primitiarũ ,
viginti panes hordeaceos,& frumẽtum
nouum in pera sua. At ille dixit:Da po-
43 pulo,vt comedat. *Respondítque ei mi-
nister eius:Quantum est hoc,vt apponã
centũ viris?Rursum ille ait: Da populo,

vt comedat: hæc enim dicit Dominus:
Comedent,& super erit. *Posuit itaque 44
coram eis, qui comederunt, & super-
fuit iuxta verbum Domini.

CAPVT V.

Scidit rex Israel vestimẽta sua, quòd iussisset rex Syriæ vt Naaman leprosum curaret; quem Eliseus septena in Iordanem lotione mundat à lepra, quæ Giezi propter munera suscepta, ab Eliseo spreta, perpetuò adhæsit.

NAaman princeps militiæ regis Sy- 1
riæ,erat vir magnus apud Dominũ A
suum, & honoratus:per illũ enim dedit
Dñs salutem Syriæ: erat autem vir for-
tis, & diues, sed leprosus. * Porrò de 2
Syria egressi fuerant latrunculi, & ca-
ptiuam duxerant de terra Israël puellã
paruulam,quæ erat in obsequio vxoris
Naaman, * quæ ait ad dominam suam: 3
Vtinam fuisset Dñs meus ad prophetã,
qui est in Samaria:profectò curasset eũ
à lepra,quã habet. *Ingressus est itaque 4
Naaman ad Dñm suum,& nunciauit ei,
dicens: Sic, & sic locuta est puella de
terra Israël.*Dixitq;ei rex Syriæ:Vade, 5
& mittam litteras ad regem Israël. Qui B
cùm profectus esset, & tulisset secum
decẽ talẽta argẽti,& sex millia aureos,
& decem mutatoria vestimentorum, * 6
detulit litteras ad regem Israël, in hæc
verba: Cũ acceperis epistolã hanc,scito
quòd miserim ad te Naamã seruũ meũ,
vt cures eũ à lepra sua. *Cùmq; legisset 7
rex Israël litteras,scidit vestimenta sua,
& ait:Nũquid Deus ego sum,vt occide-
re possim, & viuificare, quia iste misit
ad me, vt curẽ hominẽ à lepra sua?ani-
maduertite, & videte quòd occasiones
quærat aduersum me. * Quod cùm au- 8
disset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet C
regẽ Israël vestimenta sua, misit ad eũ,
dicens:Quare scidisti vestimẽta tua? ve-
niat ad me, & sciat esse prophetã in Is-
raël. *Venit ergo Naaman cum equis,& 9
curribus,& stetit ad ostium domus Eli-
sei: *misitque ad eum Eliseus nuncium, 10
dicens: Vade,& lauare septies in Iorda-
ne,& recipiet sanitatem caro tua,atque
mundaberis. *Iratus Naamã recedebat, 11
dicens: Putabam quod egrederetur ad
me, & stans inuocaret nomen Dñi Dei
sui, & tangeret manu sua locum lepræ,
& curaret me. *Numquid non meliores 12
sunt Abana,& Pharphar, fluuij Damas-
ci,omnibus aquis Israël,vt lauer in eis, D
& mũder? Cùm ergo vertisset se,& abi-
ret indignans, accesserunt ad eum ser- 13
ui sui, & locuti sunt ei: Pater,etsi rem
grandẽ dixisset tibi propheta, certè fa-
cere debueras:quanto magis quia nunc
|| Luc. 4.c.27 dixit tibi:Lauare,& mundaberis? *||Des- 14
cendit,& lauit in Iordane septies iuxta
sermonem viri Dei,& restituta est caro
eius, sicut caro pueri paruuli, & mun-
15 datus est. *Reuersúsq; ad virũ Dei cum
vniuerso comitatu suo, venit, & stetit
coram eo,& ait: Verè scio quod non sit
alius Deus in vniuersa terra,nisi tãtum
in Israël.Obsecro itaque vt accipias be-
16 nedictionem à seruo tuo.*At ille respõ-
E dit.Viuit Dñs, ante quem sto, quia non
accipi. Cùmq; vim faceret,penitus non
17 acquieuit. *Dixítque Naamã: Vt vis:sed
obsecro,cõcede mihi seruo tuo, vt tol-
lam onus duorum burdonum de terra:
nõ enim faciet vltra seruus tuus holo-
caustum, aut victimam, diis alienis,nisi
18 Dño. *Hoc autem solùm est de quo de-
preceris Dñm pro seruo tuo,quãdo in-
gredietur Dñs meus templum Remmon
vt adoret, & illo innitẽte super manum
meã, si adorauero in templo Remmon,
adorante eo in eodem loco,vt ignoscat
19 mihi Dñs seruo tuo pro hac re. * Qui
dixit ei: Vade in pace.Abiit ergo ab eo
20 electo terræ tempore. * Dixítque Giezi
F puer viri Dei: Pepercit Dñs meus Naa-
mã Syro isti,vt nõ acciperet ab eo quæ
attulit:viuit Dñs,quia curram post eum
21 & accipiã ab eo aliquid. *Et secutus est
Giezi post tergum Naaman:quem cùm
vidisset ille currentem ad se, desiliit de
curru in occursum eius,& ait: Rectène
22 sunt omnia?*Et ille ait:Rectè:Dñs meus
misit me ad te,dicens: Modò venerunt
ad me duo adolescentes de monte
Ephraim,ex filiis prophetarũ: da eis ta-
lentum argenti,&vestes mutatorias du-
23 plices. *Dixítque Naaman:Melius est vt
accipias duo talenta. Et coëgit eũ,liga-
uitque duo talenta argenti in duobus
saccis,& duplicia vestimẽta,& imposuit
duobus pueris suis, qui & portauerunt
24 coram eo.*Cùmq; venisset iam vesperi,
G tulit de manu eorum,& reposuit in do-
25 mo,dimisitque viros,& abierunt. *Ipse
autem ingressus,stetit coram Dño suo.
Et dixit Eliseus:Vnde venis Giezi? Qui
respondit: Non iuit seruus tuus quo-
26 quam. *At ille ait:Nónne cor meum in
præsenti erat, quando reuersus est ho-
mo de curru suo in occursum tui?Nunc
igitur accepisti argentum, & accepisti
vestes, vt emas oliueta, & vineas, &
oues, & boues, & seruos, & ancillas. *
27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, &
semini tuo, vsque in sempiternum. Et
egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAP. VI.

Eliseus ferrum securis natare facit, regis Syriæ milites ducuntur excæcati in Samariam ab Eliseo, quem ob regis sui secreta regi Israel patefacta capere nitebantur: at postmodum Syris obsidentibus Samariam, matres ob inediam filios suos comedunt, propter quod Eliseus à rege iubetur occidi.

1 DIxerunt autem filij prophetarũ ad
A Eliseum:Ecce locus,in quo habita-
mus

mus coram te, angustus est nobis. * Ea- 2
mus vsque ad Iordanem, & tollant sin-
guli de sylua materias singulas, vt ædi-
ficemus nobis ibi locum ad habitandũ.
Qui dixit: Ite. * Et ait vnus ex illis: Veni 3
ergo & tu cum seruis tuis. Respondit:
Ego veniam. * Et abiit cum eis. Cúmq; 4
venissent ad Iordanem, cædebant ligna.
* Accidit autem, vt cùm vnus materiam 5
succidisset, caderet ferrum securis in
aquam: exclamauítque ille, & ait: Heu
heu heu dñe mi, & hoc ipsũ mutuò ac-
ceperam. * Dixit autem homo Dei: Vbi 6
cecidit? at ille monstrauit ei locũ. Præ- B
cidit ergo lignũ, & misit illuc: natauít-
que ferrum. * Et ait: Tolle. Qui extendit 7
manũ, & tulit illud. * Rex autẽ Syriæ pu- 8
gnabat contra Israel, consiliúmq; iniit
cum seruis suis, dicẽs: In loco illo & il-
lo ponamus insidias. * Misit itaque vir 9
Dei ad regẽ Israel, dicens: Caue ne trã-
seas in locũ illum: quia ibi Syri in in-
sidiis sunt. * Misit itaq; rex Israel ad lo- 10
cũ quẽ dixerat ei vir Dei, & præoccu-
pauit eũ, & obseruauit se ibi non semel
neque bis. * Conturbatúmq; est cor re- 11
gis Syriæ pro hac re: & conuocatis ser-
uis suis, ait: Quare non indicatis mihi:
quis proditor mei sit apud regẽ Israel.
* Dixítque vnus seruorum eius. Nequa- 12
quam domine mi rex, sed Eliseus pro- C
pheta, qui est in Israel, indicat regi Is-
rael omnia verba quæcũq; locutus fue-
ris in conclaui tuo. * Dixítq; eis: Ite, & 13
videte vbi sit: vt mittã, & capiã eũ. An-
nuntiauerúntq; ei, dicẽtes. Ecce in Do-
thã. * Misit ergo illuc equos & currus, & 14
robur exercitus: qui cùm venissent no-
cte, circumdederũt ciuitatem. * Consur- 15
gens autem diluculo minister viri Dei,
egressus, vidit exercitum in circuitu ci-
uitatis, & equos & currus: nuntiauítq;
ei, dicens: Heu heu heu dñe mi, quid
faciemus? * At ille respondit: Noli time- 16
re: plures enim nobiscum sunt, quàm cũ
illis. * Cúmque orasset Eliseus, ait: Dñe, 17
aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit D
Dñs oculos pueri, & vidit: & ecce mons
plenus equorum & curruum igneorum,
in circuitu Elisei. * Hostes verò descen- 18
derunt ad eum: porrò Eliseus orauit
ad Dñm dicens: Percute, obsecro, gen-
tem hanc cæcitate. Percussítque eos
Dñs, ne viderent, iuxta verbum Elisei.
* Dixit autem ad eos Eliseus: Non est 19
hæc via, neque ista est ciuitas: sequimi-
ni me, & ostendam vobis virum quem
quæritis. Duxit ergo eos in Samariam:
* cúmque ingressi fuissent in Samariam, 20
dixit Eliseus: Dñe aperi oculos istorum,
vt videant. Aperuítque Dñs oculos eo-
rum, & viderunt se esse in medio Sama-
riæ. * Dixítq; rex Israel ad Eliseum, cùm 21
vidisset eos: Nunquid percutiam eos,
pater mi? * At ille ait: Non percuties: 22
E neq; enim cepisti eos gladio & arcu tuo,
vt percutias: sed pone panem & aquam
coram eis, vt comedãt & bibant, & va-
23 dãt ad Dñm suũ. * Appositáq; est eis ci-
borũ magna præparatio, & comederunt
& biberũt, & dimisit eos, abierúntq; ad
Dñm suũ, & vltrà non venerũt latrones
24 Syriæ in Terrã Israel. * Factũ est autem
post hæc, congregauit Benadad rex Sy-
riæ, vniuersum exercitũ suum, & ascen-
25 dit, & obsidebat Samariã. * Factáque est
fames magna in Samaria: & tandiu ob-
sessa est, donec venũdaretur caput asini
octoginta argenteis, & quarta pars cabi
stercoris columbarũ, quinq; argenteis.
26 * Cúmq; rex Israel transiret per murum,
F mulier quædam exclamauit ad eum, di-
27 cens: Salua me Dñe mi rex. * Qui ait:
Non te saluat Dñs: vnde te possũ salua-
re? de area, vel de torculari? dixítq; ad
28 eã rex? Quid tibi vis: Quæ respondit:
* Mulier ista dixit mihi: Da filiũ tuum vt
comedemus eũ hodie, & filium meũ co-
29 medemus cras. * Coximus ergo filium
meũ, & comedimus. Dixique ei die alte-
ra: da filiũ tuum, vt comedamus eum.
30 Quæ abscondit filiũ suum. * Quod cùm
audisset rex, scidit vestimẽta sua, & trã-
sibat per murũ. Viditq; omnis populus
cilicium quo vestitus erat ad carnẽ in-
31 trinsecus. * Et ait rex: hæc mihi faciat
G Deus, & hæc addat, si steterit caput Eli-
32 sei filij Saphat super ipsũ hodie. * Eliseus
autẽ sedebat in domo sua, & senes sede-
bãt cum eo. Præmisit itaq; virum, & an-
tequam veniret nũcius ille, dixit ad se-
nes: Nunquid scitis quòd miserit filius
homicidæ hic, vt præcidatur caput
meũ? videte ergo, cùm venerit nuncius,
claudite ostium: & non sinatis eum in-
troire: ecce enim sonitus pedum Dñi
33 eius post eum est. * Adhuc illo loquente
eis, apparuit nuncius, qui veniebat ad
eum. Et ait: Ecce, tantum malum à Dño
est: quid amplius expectabo à Dño?

CAP. VII.

Eliseus in Samaria prædicit frumenti abundantiam; quam leprosi quatuor in Samaria annuntiant, territu à Deo Syris, ac omnibus relictu obsidionem soluentibus: dux autem Elisei verbo incredulus, à turba conculcatur in porta Samariæ.

1 DIxit autem Eliseus: Audite verbum
A Domini: Hæc dicit Dominus: In
tempore hoc cras modius similæ vno
statere erit, & duo modij hordei statere
2 vno, in porta Samariæ. * Respondens
vnus de ducibus, super cuius manũ rex
incumbebat, homini Dei, ait: Si Dñs
fecerit etiã cataractas in cœlo, nunquid
poterit esse quod loqueris? Qui ait: Vi-
debis oculis tuis, & inde non comedes.
3 * Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta
introitum portæ: qui dixerunt ad inui-

Dixítq; Iorā:Tolle currum, & mitte in
occursum eorū & dicat vadēs:Rectène
sunt omnia.*Abiit ergo,qui ascenderat 18
currū in occursum eius,& ait.Hæc dicit
Rex:Pacatáne sūt omnia? Dixítq;Iehu:
Quid tibi & paci?transi, & sequere me.
Nūtiauit quoq; speculator,dicēs:Venit
nuntius ad eos,& nō reuertitur.* Misit 19
etiā currū equorū secundum:venítq; ad
eos,& ait:Hęc dicit rex:nūquid pax est,
Et ait Iehu:Quid tibi & paci?trāsi,& se-
quere me.*Nūtiauit autē speculator,di- 20
cēs:Venit vsq; ad eos,& nō reuertitur:
est autē incessus quasi incessus Iehu filij E
Nāsi:præceps enim graditur.*Et ait Io- 21
rā:Iūge currū.Iūxerúntq; currū eius,&
egressus est Iorā rex Israel,& Ochozias
rex Iuda,singuli in curribus suis, egres-
síq; sunt in occursū Iehu,& inuenerūt
eū in agro Naboth Iezrahelitæ.*Cúmq; 22
vidisset Iorā Iehu,dixit:Pax est Iehu?at
ille respondit.Quæ pax?adhuc fornica-
tiones Iezabel matris tuæ, & veneficia
eius multa vigent.*Conuertit autē Iorā 23
manū suā & fugiens ait ad Achoziā:in-
sidię Ochozia.*Porrò Iehu tetēdit arcū 24
manu,& percussit Ioram inter scapulas:
& egressa est sagitta per cor eius , sta-
tímq; corruit in curru suo.*Dixítq;Iehu 25
ad Badacer ducem:Tolle,proiice eū in
agro Naboth Iezrahelitæ:memini enim
quādo ego & tu sedētes in curru seque-
bamur Achab patrem huius,quòd Dñs
onus hoc leuauerit super eum , dicens:
|| 3. *||Si nō pro sāguine Naboth,& pro sā- 26
Reg. A guine filiorū eius,quē vidi heri,ait dñs: F
21. f reddam tibi in agro isto,dicit Dñs.Nūc
22. ergo tolle,& proiice eum in agrū,iuxta
verbū Dñi.* Ochozias autē rex Iuda vi- 27
dēs hoc,fugit per viā domus horti,per-
secutúsq; est eum Iehu, & ait:Etiā hunc
percutite in curru suo, & percusserunt
eū in ascēsu Gauer,qui est iuxta Ieblaā:
qui fugit in Mageddo , & mortuus est
ibi.*Et imposuerūt eū serui eius super 28
currū suū,& tulerunt in Ierusalē : sepe-
lierúntq; eum in sepulchro cū patribus
suis in ciuitate Dauid.*Anno vndecimo 29
Iorā filij Achab, regnauit Ochozias su-
per Iudā,*venitq;Iehu in Iezrahel.Por- 30
rò Iezabel introitu eius audito, depin-
xit oculos suos stibio,& ornauit caput
suū,& respexit per fenestrā*ingredientē 31
|| 3. Iehu per portā,& ait.||Nūquid pax po-
Reg. test esse Zābri, qui interfecit Dñm suū? 32
10. c. *Leuauítq; Iehu faciē suā ad fenestrā,&
10. ait:Quæ est ista ? & inclinauerunt se ad G
eū duo vel tres eunuchi.* At ille dixit 33
eis:Præcipitate eā deorsū,& præcipita-
uerūt eā aspersúsq; est sanguine paries,
& equorū vngulæ conculcauerūt eam.
*Cūq; introgressus esset, vt comederet, 34
biberétq; ait:Ite, & videte maledictam
illā, & sepelite eam;quia filia regis est.
*Cūq; issēt vt sepelirēt eā,nō inuenerūt 35
nisi caluariā, & pedes,& sūmas manus,
36 * Reuersiq; nuntiauerūt ei:Et ait Iehu:
||Sermo Dñi est,quē locutus est per ser- || 3.
uū suū Eliā Thesbitē,dicēs:In agro Iez- Reg.
37 rahel comedēt canes carnes Iezabel,*& 21. f.
erūt carnes Iezabel sicut stercus super 23.
faciē terræ in agro Iezrahel,ita vt præ-
tereūtes dicāt:Hæccine est illa Iezabel.

CAP. X.

Iehu 70. filios Achab & 42. fratres Ochoziæ necari iubet , totámque Achab progeniē delet, & omnes sacerdotes Baal callide conuocatos occidit , exusta illius statua, & templo in cloacā verso ; attamen propter peccata Iehu vehementer cæsus est Israel ab Hazael : mortuo autem Iehu, succedit filius eius Ioachaz.

1 ERant autem Achab septuaginta filij
A in Samaria:scripsit ergo Iehu litte-
ras,& misit in Samariā ad optimates ci-
uitatis,& ad maiores natu & ad nutri-
2 tios Achab,dicens.*Statim vt acceperi-
tis litteras has , qui habetis filios Dñi
vestri, & currus, & equos , & ciuitates
3 firmas,& arma,*eligite meliorē,& eum
qui vobis placuerit de filiis dñi vestri,&
eū ponite super soliū patris sui , & pu-
4 gnate pro domo Dñi vestri.*Timuerūt
illi vehementer,& dixerūt:Ecce duo re-
ges nō potuerunt stare corā eo,& quo-
5 modo nos valebimus resistere?*Miserūt
ergo præpositi domus,& præfecti ciui-
tatis,& maiores natu,& nutritij,ad Ie-
hu,dicētes:Serui tui sumus, quæcumq;
iusseris,faciemus, nec cōstituemus no-
6 bis regē:quæcūq; tibi placēt, fac.* Res-
B cripsit autē eis literas secundò,dicēs:Si
mei estis,& obedietis mihi,tollite capi-
ta filiorū Dñi vestri,& venite ad me hac
eadē hora cras in Iezrahel. Porrò filij
regis, septuaginta viri, apud optimates
7 ciuitatis nutriebātur.*Cúmq; venissent
litteræ ad eos,tulerūt filios regis,& oc-
ciderūt septuaginta viros,& posuerunt
capita eorū in cophinis, & miserunt ad
8 eū in Iezrahel.* Venit autē nuntius, &
indicauit ei, dicens:Attulerūt capita fi-
liorū regis.Qui respondit:Ponite ea ad
duos aceruos iuxta introitū portæ vsq;
9 mane.*Cúmq; diluxisset,egressus est, &
stans dixit ad omnem populum : Iusti
estis:si ego cōiuraui contra Dñm meū,
& interfeci eum , quis percussit omnes
10 hos.*|| Videte ergo nunc quoniā nō ce- || 3.
cidit de sermonibus Dñi in terrā,quos Reg.
C locutus est Dñs super domum Achab,& 21. g.
Dñs fecit quod locutus est in manu ser- 29.
11 ui sui Eliæ.*Percussit igitur Iehu,omnes
qui reliqui erāt de domo Achab,in Iez-
rahel , & vniuersos optimates eius , &
notos,& sacerdotes,donec nō remane-
12 rent ex eo reliquiæ.* Et surrexit,& ve-
nit in Samariā:Cúmq; venissent ad Ca-
13 meram pastorū in via, * inuenit fratres
Ochoziæ regis Iuda,dixitq;ad eos:Qui-
nam

nam estis vos:Qui responderũt. Fratres
Ochoziæ sumus, & descẽdimus ad salu-
tandos filios regis,& filios reginæ.*Qui 14
ait.Comprehendite eos viuos. Quos cũ
cõprehendissent viuos, iugulauerũt eos
in cisterna iuxta Camerã, quadraginta
duos viros, & non reliquit ex eis quẽ-
quam.*Cúmq; abiisset inde,inuenit Io- 15
nadab filiũ Rechab in occursum sibi, &
benedixit ei. Et ait ad eũ: Numquid est
cor tuũ rectũ,sicut cor meum cũ corde
tuo? Et ait Ionadab:Est.Si est,inquit,da
manũ tuã. Qui dedit ei manũ suã.At il-
le leuauit eũ ad se in currũ: *dixitq;ad 16
eũ:Veni mecum,& vide zelum meũ pro D
Dño.Et impositum in curru suo,*duxit 17
in Samariam.Et percussit omnes qui re-
liqui fuerant de Achab in Samaria vsq;
ad vnũ, iuxta verbũ Dñi, quod locutus
est per Eliã.*Cõgregauit ergo Iehu oẽm 18
||3Reg populum,& dixit ad eos: ||Achab coluit
16. g. Baal parũ:ego autẽ colã eum amplius.* 19
31. Nunc igitur oẽs prophetas Baal,& vni-
uersos seruos eius,& cũctos sacerdotes
ipsius,vocate ad me: nullus sit qui non
veniat,sacrificium enim grãde est mihi
Baal:quicũque defuerit,nõ viuet.Porrò
Iehu faciebat hoc insidiosè, vt disper-
deret cultores Baal.*Et dixit:Sãctificate 20
diẽ solẽnem Baal.Vocauítq;* & misit in 21
vniuersos terminos Israël, & venerunt
cuncti serui Baal: non fuit residuus ne
vnus quidẽ qui non veniret. Et ingressi
sunt templum Baal:& repleta est domus
Baal,à summo vsq; ad summũ. *Dixitq; 22
his qui erãt super vestes:Proferte vesti-
menta vniuersis seruis Baal. Et protule-
runt eis vestes. *Ingressúsque Iehu, & 23
Ionadab filius Rechab, templũ Baal,ait
cultoribus Baal: Perquirite, & videte,
ne quis fortè vobiscũ sit de seruis Dñi,
sed vt sint serui Baal soli. *Ingressi sunt 24
igitur vt facerẽt victimas & holocausta
Iehu autẽ præparauerat sibi foris octo-
ginta viros,& dixerat eis: Quicunq; fu-
gerit de hominibus his,quos ego addu-
xero in manus vestras, anima eius erit
pro anima illius. *Factum est autẽ,cum 25
completum esset holocaustum,præcepit F
Iehu militibus & ducibus suis:Ingredi-
mini, & percutite eos, nullus euadat.
Percusserúntq;eos in ore gladij & pro-
iecerũt milites,&duces:& ierũt in ciui-
tatẽ tẽpli Baal,*&protulerunt statuã de 26
fano Baal,& cõbusserunt, *& cõminue- 27
runt eã:Destruxerunt quoq; ædẽ Baal,&
fecerũt pro ea latrinas vsq;in diẽ hanc:
*Deleuit itaq; Iehu Baal de Israël:*ve- 28
rũtamen à peccatis Ieroboã filij Nabat 29
qui peccare fecit Israël, nõ recessit,nec
dereliquit vitulos aureos, qui erant in
Bethel,& in Dan. *Dixit autem Dñs ad 30
Iehu:Quia studiosè egisti quod rectum
erat,&placebat in oculis meis,&omnia
quę erãt in corde meo,fecisti cõtra do-
mũ Achab:||filij tui vsq;ad quartam ge- ||Infr.
G nerationẽ sedebũt super thronũ Israël. 15. c.
31 *Porrò Iehu nõ custodiuit vt ambula- 12.
ret in lege Dñi Dei Israel in toto corde
suo: non enim recessit à peccatis Iero-
32 boã qui peccare fecerat Israël. *In die-
bus illis cœpit Dñs tædere super Israël,
percussitq; eos Hazael in vniuersis fini-
33 bus Israël, *à Iordane cõtra Orientalẽ
plagam,oẽm Terram Galaad,& Gad, &
Ruben, & Manasse,ab Aroer, quæ est
super Torrentẽ Arnõ, & Galaad, & Ba-
34 san. *Reliqua autẽ verborũ Iehu,&vni-
uersa quæ fecit,& fortitudo eius,nónne
hæc scripta sunt in Libro verborum
35 dierum regum Israël. *Et dormiuit Ie-
hu cum patribus suis,sepelierúntq;eum
in Samaria: & regnauit Ioachaz filius
36 eius pro eo.*Dies autem,quos regnauit
Iehu super Israël, viginti & octo anni
sunt in Samaria.

CAP. XI.

Athalia, omni semine regio præter 2. Par
Ioas per ipsam extincto, regnum sibi 22. d.
vsurpat;sed præcipiẽte Ioiadã sacerdote 10.
occiditur,& Ioas rex Iuda constituitur,
destructis aris & imaginibus Baal.

1 ATHALIA verò mater Ochoziæ,videns
A mortuũ filiũ suũ,surrexit, & inter-
2 fecit omne semẽ regium. *Tollens autẽ
Iosaba filia regis Iorã, soror Ochoziæ,
Ioas filiũ Ochoziæ furata est eũ de me-
dio filiorũ regis qui interficiebantur:&
nutricẽ eius, de triclinio:& abscõdit eũ
à facie Athaliæ, vt non interficeretur.
3 *Erátq;cũ ea sex annis clàm in Domo
Dñi: porrò Athalia regnauit super ter-
4 ram. *||Anno autẽ septimo misit Ioiada,
& assumens centuriones & milites in- ||2 Pa.
troduxit ad se in templum Dñi,pepigit- 23.a.1
que cũ eis fœdus:& adiurans eos in do-
5 mo Dñi,ostendit eis filiũ regis:*& præ-
6 B cepit illis,dicẽs:Iste est sermo quem fa-
cere debetis: *Tertia pars vestrũ intro-
eat sabbato, & obseruet excubias do-
mus regis. Tertia autẽ pars sit ad portã
Sur:& tertia pars sit ad portam,quæ est
post habitaculum scutariorum:& custo-
7 dietis excubias domus Messa. *Duæ ve-
rò partes è vobis, oẽs egrediẽtes sabba-
to custodiãt excubias domus Dñi circa
8 regẽ. *Et vallabitis eum,habentes arma
in manibus vestris:si quis autẽ ingressus
fuerit septũ tẽpli,interficiatur:eritísque
9 cum rege introeũtes & egrediẽtes.*Et fe-
cerũt cẽturiones iuxta omnia quæ præ-
ceperat eis Ioiada sacerdos:& assumẽtes
singuli viros suos, qui ingrediebantur
sabbatũ,cum his qui egrediebantur sab-
bato,venerunt ad Ioiadam sacerdotem.
10 *Qui dedit eis hastas,& arma regis Da-
11 uid,quæ erãt in domo Dñi. *Et steterũt
C singuli habentes arma in manu sua, à
parte templi dextera, vsq; ad partẽ sini-
12 strã altaris & ædis,circũ regẽ. *Produ-
xítq; filiũ regis, & posuit super eũ dia-

dema,& testimoniũ:fecerúntq; eum re-
gẽ & vnxerunt:& plaudentes manu, di-
xerunt:Viuat rex. *Audiuit autẽ Athalia 13
vocem populi currentis : & ingressa ad
turbas in tẽplum Dñi, *vidit regẽ stan- 14
tem super tribunal iuxta morem, & cã-
tores & tubas prope eũ,oẽmq;populum
terræ lætantẽ,& canentẽ tubis: & scidit
vestimenta sua,clamauitque:Cõiuratio,
cõiuratio. *Præcepit autẽ Ioiada cẽtu- 15
rionibus,qui erãt super exercitum,& ait
eis : Educite eã extra septa tẽpli,& qui-
cumq; eã secutus fuerit,feriatur gladio.
Dixerat enim sacerdos : Non occidatur
in templo Dñi. Imposuerúntque ei ma- 16
nus, & impegerũt eam per viã introitus
equorum, iuxta palatium, & interfecta
est ibi. *Pepigit ergo Ioiada fœdus in- 17
ter Dñm,& inter regem, & inter popu- D
lum,vt esset populus Dñi,& inter regem
&populum.*Ingressúsque est omnis po- 18
pulus terræ tẽplum Baal,& destruxerũt
aras eius,& imagines contriuerunt va-
lidè : Mathan quoque sacerdotem Baal
occiderunt corã altari. Et posuit sacer-
dos custodias in domo Dñi. * Tulitque 19
centuriones, & Cerethi & Phelethi le-
giones,& omnem populum terræ,dedu-
xerúntque regem de domo Dñi:&vene-
rũt per viã portæ scutariorũ in palatiũ,
& sedit super thronum regum.Lætatús- 20
que est omnis populus terræ & ciuitas
conquieuit: Athalia autem occisa est
gladio in domo regis. * Septémque an- 21
norum erat Ioas,cùm regnare cœpisset.

CAPVT XII.

Ioas gazophylacij pecuniã ad sartatecta tẽpli instauranda expendit, Hazaeli autem regi Syriæ bellum cõtra Ierusalem parãti mittit oẽs templi & palatij thesauros, tãdemque à seruis suis occiditur, cui succedit filiꝰ eius Amasias.

ANno septimo Iehu,regnauit Ioas:& 1
40.annis regnauit inIerusalẽ,nomẽ A
matris eius Sebia de Bersabee. *Fecítq; 2
Ioas rectũ coram Dño cunctis diebus,
quibus docuit eũ Ioiada sacerdos.*Ve- 3
rũtamẽ excelsa nõ abstulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat in ex-
celsis incensum.*Dixitq; Ioas ad sacer- 4
dotes:Oẽm pecuniã sanctorũ,quæ illata
fuerit in templũ Dñi à prætereuntibus,
quæ offertur pro pretio animæ,& quam
sponte & arbitrio cordis sui inferũt in
templũ Dñi : *accipiant illã sacerdotes 5
iuxta ordinem suũ, & instaurẽt sartate-
cta domus,si quid necessarium viderint
instauratione. * Igitur vsque ad 23. an- 6
nũ regis Ioas , nõ instaurauerunt sacer-
dotes sartatecta tẽpli. *Vocauítque rex 7
Ioas Ioiadã pontificẽ & sacerdotes,di- B
cens eis:Quare sartatecta non instaura-
tis templi?nolite ergo ampliùs accipere
pecuniã iuxta ordinẽ vestrũ, sed ad in-
staurationẽ tẽpli reddite eam. * Prohi- 8
bitique sunt sacerdotes vltra accipere
pecuniam à populo, & instaurare sarta-
9 tecta domus: * Et tulit Ioiada pontifex
gazophylaciũ vnum,aperuitq; foramen
desuper, & posuit illud iuxta altare ad
dexteram ingredientiũ domũ Dñi mit-
tebántque in eo sacerdotes, qui custo-
diebant ostia,omnẽ pecuniã, quæ defe-
10 rebatur ad tẽplum Dñi.*Cúmq; viderẽt
nimiam pecuniã esse in gazophylacio ,
ascendebat scriba regis, & pontifex,ef-
fundebántque & numerabant pecuniam
11 quæ inueniebatur in domo Dñi:*& da-
C bant eam iuxta numerũ & mensuram in
manu eorum, qui præerant cæmẽtariis
domus Dñi: qui impẽdebãt eã in fabris
lignorũ,& in cæmẽtariis iis,qui opera-
12 bãtur in domo Dñi,*& sartatecta facie-
bãt,& in iis qui cædebãt saxa,& vt eme-
rent ligna,& lapides, qui excidebantur,
ita vt impleretur instauratio domus Dñi
in vniuersis,quæ indigebant expensa ad
13 muniendã domũ. * Verũtamen non fie-
bant ex eadẽ pecunia hydriæ tẽpli Dñi,
& fuscinulæ,& thuribula,& tubæ,&om-
ne vas aureum & argẽteum, de pecunia
14 quæ inferebatur in tẽplũ Dñi:*iis enim
qui faciebant opus,dabatur vt instaura-
15 retur tẽplum Dñi.*& nõ fiebat ratio iis
hominibus, qui accipiebant pecuniã vt
distribuerẽt eam artificibus, sed in fide
16 tractabãt eam. *Pecuniam verò pro de-
licto,& pecuniã pro peccatis,nõ infere-
bãt in templũ Dñi,quia sacerdotũ erat.
17 *Tunc ascendit Hazael rex Syriæ,& pu-
D gnabat cõtra Geth,cepítq; eam,& dire-
18 xit faciẽ suam, vt ascẽderent in Ierusa-
lem.*Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda
omnia sanctificata,quæ consecrauerant
Iosaphat & Iorã & Ochozias,patres eiꝰ
reges Iuda,& quæ ipse obtulerat &vni-
uersum argentum,quod inueniri potuit
in thesauris tẽpli Dñi, & in palatio re-
gis:misitq;Hazaëli regi Syriæ,& recessit
19 ab Ierusalem. *Reliqua autẽ sermonum
Ioas,& vniuersa quæ fecit, nónne hæc
scripta sunt in libro verborum dierum
20 regũ Iuda ? *Surrexerũt autẽ serui eius,
& coniurauerũt inter se,percusserúntq;
21 Ioas in domo Mello in descensu Sella.
* Iosachar namq; filius Semaath,& Io-
sabad filius Somer, serui eius, percusse-
runt eum,& mortuus est, & sepelierunt
eum cũ patribus suis in Ciuitate Dauid,
regnauitque Amasias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

Ioachaz rex Israe propter peccata sua grauißimè afflictus à rege Syria, cõuersus ad Dominum liberatur: cui mortuo succedit filius Ioas, qui iuxta Elisei morientis vaticinium Syros ter deuicit: mortui autem Elisei sepulchro iniectus quidam mortuus suscitatur.

1 ANno vigesimo tertio Ioas filij O-
A chozię regis Iuda , regnauit Ioa-
chaz

chaz filius Iehu super Israël in Samaria
decẽ & septẽ annis.*Et fecit malũ corã 2
Dño,secutúsq; est peccata Ieroboã filij
Nabat,qui peccare fecit Israël,&nõ de-
clinauit ab eis.*Iratúsque est furor Dñi 3
contra Israël, & tradidit eos in manu
Hazaël regis Syriæ,& in manu Benadad
filij Hazaël,cunctis diebus.*Deprecatus 4
est autẽ Ioachaz faciẽ Dñi,& audiuit eũ
Dñs:vidit enim angustiã Israël,quia at-
triuerat eos rex Syriæ:*& dedit Dñs sal- 5
uatorẽ Israëli, & liberatus est de manu
regis Syriæ:habitauerúntque filij Israël
in tabernaculis suis sicut heri & nudius
tertius. *Verũtamẽ nõ recesserũt à pec- 6
catis domus Ieroboã, qui peccare fecit B
Israël,sed in ipsis ambulauerunt:siquidẽ
& lucus permãsit in Samaria.*Et nõ sũt 7
derelicti Ioachaz de populo nisi quin-
quaginta equites & decẽ currus,& decẽ
millia peditũ:interfecerat enim eos rex
Syriæ & redegerat quasi puluerẽ in tri-
tura areæ. *Reliqua autẽ sermonũ Ioa- 8
chaz,& vniuersa quæ fecit,& fortitudo
eius, nónne hæc scripta sunt in Libro
sermonũ dierũ regũ Israël?*Dormiuitq; 9
Ioachaz cũ patribus suis,& sepelierunt
eum in Samaria:regnauítque Ioas filius
eius pro eo. * Anno trigesimo septimo 10
Ioas regis Iuda, regnauit Ioas filius
Ioachaz super Israël in Samaria sede-
cim annis:*& fecit quod malũ est in cõ- 11
spectu Dñi:non declinauit ab omnibus
peccatis Ieroboã filij Nabat,qui pecca-
re fecit Israël, sed in ipsis ambulauit. * 12
Reliqua autẽ sermonũ Ioas, & vniuersa
quæ fecit, & fortitudo eius, quomodo
pugnauerit contra Amasiam regẽ Iuda,
nónne hæc scripta sunt in Libro sermo-
nũ dierũ regũ Israël? *Et dormiuit Ioas 13
cum patribus suis: Ieroboã autem sedit
super solium eius. Porrò Ioas sepultus
est in Samaria cũ regibꝰ Israël.*Eliseus 14
autẽ ægrotabat infirmitate,qua & mor- C
tuus est:descendítque ad eũ Ioas rex Is-
raël,& flebat corã eo,dicebátque Pater
mi, pater mi, currus Israël, & auriga
eius.*Et ait illi Eliseus.Affer arcũ,& sa- 15
gittas. Cúmq; attulisset ad eum arcũ,&
sagittas,*dixit ad regẽ Israël:Pone ma- 16
nũ tuã super arcũ. Et cùm posuisset ille
manum suã, superposuit Eliseus manus
suas manibꝰ regis,*& ait:Aperi fenestrã 17
orientalem.Cúmq; aperuisset,dixit Eli-
seus:Iace sagittã:Et iecit.Et ait Eliseus:
Sagitta salutis Dñi,& sagitta salutis cõ-
tra Syriã:percutiésq; Syriã in Aphec,do-
nec consumas eã.*Et ait:Tolle sagittas. 18
Qui cũ tulisset,rursum dixit ei:Percute
iaculo terrã.Et cũ percussisset tribus vi-
cibus,& stetisset, *iratus est vir Dei cõ- 19
tra eũ,& ait: Si percussisses quinquies,
aut sexies,siue septies, percussisses Syriã
vsq; ad consumptionẽ:nunc autẽ tribus
vicibus percuties eã.*Mortuus est ergo 20
D Eliseus,& sepelierunt eũ.Latrunculi autẽ
de Moab venerũt in terrã in ipso anno.
21 *||Quidã autẽ sepelientes hominẽ,vide- ||Eccl.
runt latrunculos,& proiecerũt cadauer 48. b.
in sepulchro Elisei.Quod cum tetigisset 14.
ossa Elisei,reuixit homo, & stetit super
22 pedes suos. * Igitur Hazaël rex Syriæ
23 afflixit Israël cũctis diebus Ioachaz: *&
misertus est Dñs eorũ,& reuersus est ad
eos propter pactũ suum, quod habebat
cum Abrahã,& Isaac,& Iacob:& noluit
disperdere eos, neq; proiicere penitus,
24 vsq; in præsẽs tẽpus. *Mortuus est autẽ
Hazaël rex Syriæ, & regnauit Benadad
25 filius eius pro eo. * Porrò Ioas filius
Ioachaz tulit vrbes de manu Benadad
filij Hazaël, quas tulerat de manu Ioa-
chaz patris sui iure prælij, tribus vici-
bus percussit eum Ioas,& reddidit ciui-
tates Israël.

CAP. XIV.

Amasias interfectis occisoribus patris sui Ioas,percutit Edõ: sed prouocans ad bellũ Ioas regem Israel, ab eo capitur, & Ierusalem diripitur: at Ioas regi Israel succedit filius Ieroboam,qui ab angustiis liberat Israel, cui succedit filius Zacharias: porrò facta coniuratione aduersus Amasiã regem Iuda à suis occiditur,cui succedit filiꝰ Azarias impius.

1 IN anno secũdo Ioas filij Ioachaz re- ||2 Par.
A gis Israel,regnauit Amasias filius Ioas 25. a.
2 regis Iuda. * ||Viginti quinque annorũ 1.
erat cũ regnare cœpisset:viginti autẽ &
nouẽ annis regnauit in Ierusalẽ nomen
matris eius Ioadã de Ierusalẽ. *Et fecit
3 rectum corã Dño, verumtamen non vt
Dauid pater eius.Iuxta omnia,quę fecit
4 Ioas pater suus,fecit: *nisi hoc tantum,
quòd excelsa non abstulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat incen-
5 sum in excelsis. *Cúmq; obtinuisset re-
B gnum,percussit seruos suos,qui interfe-
6 cerant regẽ patrẽ suum:*filios autẽ eo-
rũ qui occiderãt,nõ occidit,iuxta quod
scriptum est in libro legis Moysi, sicut
præcepit Dñs,dicens: ||Non morientur ||Deu.
patres pro filiis,neq; filij morientur pro 24. c.
patribus:sed vnusquisq; in peccato suo 16.
7 morietur.*Ipse percussit Edom in Valle Ezec.
Salinarum decem millia:& apprehendit 18. c.
petram in prælio,vocauitq; nomen eius 20.
8 Iectehel,vsque in præsentem diẽ. *Tunc
misit Amasias nuntios ad Ioas filiũ Ioa-
chaz,filij Iehu regis Israël,dicẽs: Veni,
9 & videamus nos. *Remisítq; Ioas rex Is-
C raël ad Amasiã regẽ Iuda,dicẽs:Carduus
Libani misit ad cedrum quę est in Liba-
no, dicẽs:Da filiã tuã, filio meo vxorẽ.
Transierúntq; bestiæ saltus, quæ sunt in
10 Libano,& cõculcauerũt carduum:*Per-
cutiens inualuisti super Edom,& suble-
uauit te cor tuum:cõtentus esto gloria,
& sede in domo tua: quare prouocas
11 malum,vt cadas tu & Iudas tecum? * Et
non acquieuit Amasias:ascenditq; Ioas
rex

rex Israël,& viderunt se,ipse & Amasias
rex Iuda,in Bethsames oppido Iudæ. * 12
percussúsque est Iuda corã Israël, & fu-
gerunt vnusquisque in tabernacula sua.
*Amasiã verò regem Iuda,filiũ Ioas filij 13
Ochoziæ,cepit Ioas rex Israël in Beth- D
sames, & adduxit eum in Ierusalem : &
interrupit murum Ierusalem,à porta E-
phraim vsque ad portã anguli,quadrin-
gẽtis cubitis. *Tulítque omne aurum,& 14
argentum,& vniuersa vasa,quæ inuenta
sũt in domo Dñi,& in thesauris regis,&
obsides,& reuersus est in Samariã. *Re- 15
liqua autem verborum Ioas quæ fecit,&
fortitudo eius qua pugnauit cõtra Ama-
siã regẽ Iuda, nónne hæc scripta sũt in
Libro sermonum dierũ regum Israël? * 16
Dormiuítq; Ioas cũ patribus suis,& se-
pultus est in Samaria cũ regibus Israël,
& regnauit Ieroboã filius eius pro eo. E
*Vixit autẽ Amasias,filius Ioas, rex Iu- 17
da,postquã mortuus est Ioas filius Ioa-
chaz regis Israël,quindecim annis. *Re- 18
liqua autẽ sermonũ Amasiæ,nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonũ dierũ re-
gũ Iuda? Factáq; est cõtra eum cõiuratio 19
in Ierusalẽ:at ille fugit in Lachis. Mise-
rũntq; post eũ in Lachis,& interfecerũt
eũ ibi. *Et asportauerũt in equis,sepul- 20
túsq; est in Ierusalẽ cũ patribus suis in
||2. Pa Ciuitate Dauid. *||Tulit autẽ vniuersus 21
26. a. 1 populus Iudæ Azariã annos natũ sede- F
cim,& constituerunt eũ regẽ pro patre
eius Amasia : *Ipse ædificauit Ælath, & 22
restituit eã Iudæ, postquã dormiuit rex
cũ patribus suis. *Anno quinto decimo 23
Amasiæ filij Ioas regis Iuda, regnauit
Ieroboã filius Ioas regis Israël in Sama-
ria,quadraginta & vno anno : *& fecit 24
quod malũ est corã Dño. Nõ recessit ab
omnibus peccatis Ieroboã filij Nabat,
qui peccare fecit Israël. * Ipse restituit 25
terminos Israel,ab introitu Emath,vsq;
ad mare solitudinis,iuxta sermonẽ Dñi
Dei Israël,quem locutus est per seruum
|| Ion. suum||Ionã filiũ Amathi prophetam,qui G
1. a. 1. erat de Geth, quæ est in Opher. * Vidit 26
enim Dñs afflictionẽ Israël amaram ni-
mis,& quòd consumpti essent vsque ad
clausos carcere,& extremos,& nõ esset
qui auxiliaretur Israël. *Nec locutus est 27
Dñs, vt deleret nomẽ Israël de sub cœ-
lo, sed saluauit eos in manu Ieroboam
filij Ioas. *Reliqua autẽ sermonũ Iero- 28
boã, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo
eius qua præliatus est, & quomodo re-
stituit Damascum & Emath Iudæ in Is-
raël, nónne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israël? *Dor- 29
miuítque Ieroboam cum patribus suis
regibus Israël,& regnauit Zacharias fi-
lius eius pro eo.

CAP. XV.

Azariæ leproso succedit filius Ioathã in Iuda, Zachariæ autẽ in Israel succedit Sellum, & huic Manahẽ qui fit tributarius regi Assyriorum: & huic Phaceia, & huic Phacee, cuius temporibus Theglathphalasar deuictã magnã partem Israelitarũ transtulit in Assyrios: huic succedit Osee: in Iuda autem mortuo Ioathan, succedit filius Achaz.

1 A Anno vigesimo septimo Ieroboam
regis Israël,regnauit Azarias filius
2 Amasiæ regis Iuda. * Sedecim annorum
erat cùm regnare cœpisset,& quinqua-
ginta duobus annis regnauit in Ierusa-
lẽ:nomen matris eius Iechelia de Ieru-
3 salem. *Fecítque quod erat placitũ corã
Dño,iuxta omnia quę fecit Amasias pa-
4 ter eius. *Verũtamen excelsa non est de-
molitus : adhuc populus sacrificabat,&
5 adolebat incensum in excelsis. * || Per- ||2. Pa
cussit autem Dñs regem,& fuit leprosus 26. d.
vsque in diẽ mortis suæ & habitabat in 21.
domo libera seorsum : Ioathan verò fi-
lius regis gubernabat palatium & iudi-
6 cabat populũ terræ. *Reliqua autẽ ser-
B monũ Azariæ,& vniuersa quæ fecit,nõ-
ne hæc scripta sunt in Libro verborum
7 dierũ regũ Iuda? *Et dormiuit Azarias
cum patribus suis : sepeliérúntque eum
8 cũ maioribus suis in Ciuitate Dauid,&
regnauit Ioathã filius eius pro eo. *An-
no trigesimo octauo Azarię regis Iuda,
regnauit Zacharias filius Ieroboã super
9 Israël in Samaria sex mensibus: *& fecit
quod malũ est corã Dño,sicut fecerant
patres eius:non recessit à peccatis Iero-
boã filij Nabat,qui peccare fecit Israël.
10 * Coniurauit autẽ contra eũ Sellum fi-
lius Iabes: percussítq; eum palã,& inter-
11 fecit,regnauítq; pro eo. *Reliqua autem
verborum Zachariæ,nónne hæc scripta
sunt in Libro sermonũ dierũ regum Is-
12 rael? *||Iste est sermo Dñi, quẽ locutus ||Sup.
C est ad Iehu,dicẽs: Filij tui vsq; ad quar- 10. f.
tam generationem sedebunt super thro- 30.
13 nũ Israël. Factúmque est ita. *Sellũ filius
Iabes regnauit trigesimo nono anno A-
zariæ regis Iuda : regnauit autem vno
14 mense in Samaria. *Et ascendit Manahẽ
filius Gadi de Thersa : venítq; in Sama-
riam,& percussit Sellum filium Iabes in
Samaria,& interfecit eum,regnauítque
15 pro eo. *Reliqua autẽ verborũ Sellum,
& coniuratio eius, per quã tetendit in-
sidias, nónne hæc scripta sunt in Libro
16 sermonũ dierũ regũ Israël? *Tunc per-
cussit Manahẽ Thapsam, & omnes qui
erant in ea,& terminos eius de Thersa:
noluerant enim aperire ei: & interfecit
17 omnes prægnãtes eius,& scidit eas. *An-
D no trigesimo nono Azariæ regis Iuda,
regnauit Manahem filius Gadi super Is-
18 rael decem annis in Samaria. *Fecítque
quod erat malũ coram Dño: nõ recessit
à peccatis Ieroboã filij Nabat,qui pec-
19 care fecit Israël cũctis diebus eius. *Ve-
niebat Phul rex Assyriorum in terrã, &
dabat Manahẽ Phul mille talenta ar-
genti,

gentiu,vt esset ei in auxilium,& firmaret
regnū eius.* Indixítque Manahē argen- 20
tum super Israel cunctis potentibus &
diuitibus,vt daret regi Assyriorū,quin-
quaginta siclos argenti per singulos:re-
uersúsq; est rex Assyriorū,& nō est mo-
ratus in terra.*Reliqua autē sermonum 21
Manahem,& vniuersa quæ fecit, nónne
hæc scripta sunt in Libro sermonū die-
rum regū Israel?*Et dormiuit Manahem 22
cum patribus suis : regnauítq; Phaceia F
filius eius pro eo. * Anno quinquagesi- 23
mo Azariæ regis Iuda, regnauit Phace-
ia filius Manahem super Israel in Sama-
ria biennio:* & fecit quod erat malum 24
corā Dño:non recessit à peccatis Iero-
boā filij Nabat,qui peccare fecit Israel.
*Coniurauit autē aduersus eum Phacee 25
filius Romeliæ dux eius,& percussit eum
in Samaria in turre domus regiæ, iuxta
Argob,& iuxta Arie,& cum eo quinqua-
ginta viros de filiis Galaaditarum,& in-
terfecit eū,regnauítq; pro eo.* Reliqua 26
autē sermonū Phaceia,& vniuersa quæ
fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israel?*Anno 27
quinquagesimo secundo Azariæ regis F
Iuda, regnauit Phacee filius Romeliæ
super Israel in Samaria viginti annis.
*Et fecit quod erat malū corā Dño:non 28
recessit à peccatis Ieroboā filij Nabat,
qui peccare fecit Israel.*In diebus Pha- 29
cee regis Israel venit Theglatphalasar
rex Assur,& cepit Aion & Abel Domum,
Maacha & Ianoe , & Cedes, & Asor, &
Galaad,& Galilæā,& vniuersam terram
Nephthali:& transtulit eos in Assyrios.
*Coniurauit autem, & attendit insidias 30
Osee filius Ela contra Phacee filiū Ro-
meliæ, & percussit eum,& interfecit:re-
gnauitque pro eo vigesimo anno Ioathā
filij Oziæ.* Reliqua autē sermonū Pha- 31
cee ,& vniuersa quæ fecit , nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierū
|| 2. regū Israel?*||Anno secundo Phacee, fi- 32
Par. lij Romeliæ regis Israel, regnauit Ioa-
27.a.1 tham filius Oziæ regis Iuda. * Viginti 33
quinque annorum erat cùm regnare
cœpisset , & sedecim annis regnauit in
Ierusalem:nomē matris eius Ierusa filia G
Sadoc:*Fecítq;quod erat placitū coram 34
Dño : iuxta omnia quæ fecerat Ozias
pater suus, operatus est. * Veruntamen 35
excelsa non abstulit:adhuc populus im-
molabat & adolebat incensum in excel-
sis : ipse ædificauit portam domus Dñi
sublimissimam. * Reliqua autē sermonū 36
Ioathā,& vniuersa quæ fecit,nónne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum
regum Iuda?* In diebus illis cœpit Dñs 37
mittere in Iudam Rasim regem Syriæ,
&Phacee filium Romeliæ.*Et dormiuit 38
Ioatham cum patribus suis,sepultúsque
est cum eis in Ciuitate Dauid patris sui,
& regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

Achaz filium suum per ignem consecrat regibus quoque Israel & Syriæ Ierusalem obsidentibus, auxilium à rege Assyriorum missis muneribus obtinet, in cuius gratiam, ablato Dei cultu, diis Assyriorum sacrificat; cui succedit pius filius Ezechias.

1 ANno decimo septimo Phacee filij
A Romeliæ,regnauit Achaz filius Ioa-
2 tham regis Iuda.* ||Viginti annorū erat || 2.
Achaz cùm regnare cœpisset,& sedecim Par.
annis regnauit in Ierusalem : non fecit 28.a.1
quod erat placitū in conspectu Dñi Dei
3 sui,sicut Dauid pater eius,*sed ambula-
uit in via regū Israel: insuper & filiū suū
cōsecrauit,transferēs per ignē,secundū
idola Gentium:quæ dissipauit Dñs corā
4 filiis Israel.* Immolabat quoquè victi-
mas,& adolebat incensū in excelsis, &
in collibus,& sub omni ligno frōdoso:
5 * || Tunc ascendit Rasin rex Syriæ , & || Isa.
Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ie- 7.a.1.
rusalē ad prælíandū : cúmq; obsiderent
6 Achaz;non valuerūt superare eum. * In
B tempore illo restituit Rasin rex Syriæ,
Ailam Syriæ,& eiecit Iudæos de Aila,&
Idumæi venerūt in Ailam, & habitaue-
7 runt ibi vsque in diem hanc.* Misit au-
tem Achaz nuntios ad Theglatphalasar
regē Assyriorum,dicens:Seruus tuus,&
filius tuus ego sum:ascende & saluū me
fac de manu regis Syriæ,& de manu re-
gis Israel, qui consurrexerūt aduersum
8 me. * Et cùm collegisset argentū & au-
rū,quod inueniri potuit in domo Dñi,
& in thesauris regis,misit regi Assyrio-
9 rum munera.* Qui & acquieuit volun-
tati eius:ascendit enim rex Assyriorum
in Damascum,& vastauit eam : & tran-
stulit habitatores eius Cyrenen , Rasin
10 autem interfecit.*Perrexítq; rex Achaz
in occursum Theglathphalasar regi
Assyriorum in Damascum , cúmque vi-
disset altare Damasci, misit rex Achaz
ad Vriam sacerdotem exemplar eius,&
similitudinem iuxta omne opus eius.
11 *Extruxítq; Vrias sacerdos altare:iuxta
C omnia quæ præceperat rex Achaz de
Damasco, ita fecit sacerdos Vrias, do-
nec veniret rex Achaz de Damasco.
12 *Cumq; venisset rex de Damasco, vidit
altare,& veneratus est illud ascendítq;
& immolauit holocausta,& sacrificium
13 suū,*& libauit libamina,& fudit sangui-
nem pacificorum, quæ obtulerat super
14 altare.* Porrò altare æreum,quod erat
coram Dño, transtulit de facie templi,
& de loco altaris,& de loco tēpli Dñi:
posuítque illud ex latere altaris ad
15 Aquilonem.*Præcepit quoq; rex Achaz
Vriæ sacerdoti , dicens : Super altare
maius offer holocaustū matutinū,& sa-
D crificiū vespertinū,& holocaustū regis,
& sacrificiū eius,& holocaustū vniuersi
populi

populi terræ, & sacrificia eorum, & li-
bamina eorum: & omnem sanguinem
holocausti,& vniuersum sanguinem vi-
ctimæ super illud effundes: altare verò
æreum erit paratum ad voluntatē meā.
*Fecit igitur Vrias sacerdos iuxta om- 16
nia quæ præceperat rex Achaz.* Tulit
autem rex Achaz cælatas bases,& luterē 17
qui erat desuper: & mare deposuit de
bobus æreis, qui sustentabant illud, &
posuit super pauimentum stratum lapi-
de. * Musach quoque Sabbati, quod 18
ædificauerat in templo,& ingressum re-
gis exteriùs, conuertit in templum
Dñi, propter regem Assyriorum.* Reli- 19
qua autem verborum Achaz,quæ fecit,
nónne hæc scripta sunt in Libro sermo-
num dierum regum Iuda? * Dormiuít- 20
que Achaz cum patribus suis, & sepul-
tus est cum eis in Ciuitate Dauid,& re-
gnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

Post multa filiorum Israel quæ commemorantur facinora, Salmanasar sub Osee recusante antiquum Assyrio pendere tributum, transfert Israel in Assyrios: & quia Assyrij in Samaria missi cultum Dei ignorantes deuorabatur à leonibus, mittitur eis sacerdos Israeliticus qui ipsos instituat: sicque factum est, vt & Deo & idolis seruirent.

ANno duodecimo Achaz regis Iuda 1
regnauit Osee filius Ela in Samaria A
super Israel nouem annis. * Fecítque 2
malum coram Dño: sed non sicut reges
|| Infr. Israel, qui ante eum fuerant.* || Contra 3
18.b.9 hunc ascendit Salmanasar rex Assyrio-
Tob.1. rum, & factus est ei Osee seruus, redde-
a.2. bátque illi tributa.* Cúmque deprehen- 4
disset rex Assyriorum Osee, quòd rebel-
lare nitens misisset nuntios ad Sua re-
gem Ægypti, ne præstaret tributa regi
Assyriorum, sicut singulis annis solitus
erat, obsedit eum,& vinctū misit in car-
cerem.* Peruagatúsq; est omnē terram 5
& ascendens Samariā, obsedit eam tri-
|| Infr. bus annis. * || Anno autem nono Osee, 6
18.b. cepit rex Assyriorum Samariā, & tran-
10. stulit Israel in Assyrios: posuitq; eos in
Hala,& in Habor, iuxta fluuiū Gozan,
in ciuitatibus Medorū.* Factū est enim 7
cùm peccassent filij Israel Dño Deo
suo, qui eduxerat eos de terra Ægypti,
de manu Pharaonis regis Ægypti, co- B
luerunt deos alienos. * Et ambulauerūt 8
iuxta ritum Gentiū, quas consumpserat
Dñs in conspectu filiorum Israel, & re-
gum Israel, quia similiter fecerant.* Et 9
offenderūt filij Israel verbis non rectis
Dñm Deum suum: & ædificauerunt sibi
excelsa in cunctis vrbibus suis, à Turre
custodum, vsque ad ciuitatem munitā.
* Fecerúntque sibi statuas, & lucos in 10
omni colle sublimi, & subter omne li-
gnum nemorosum: * & adolebant ibi 11
incensum super aras in morem Gentiū,
quas transtulerat Dñs à facie eorū: fe-
cerúntq; verba pessima irritantes Dñm,
12 * & coluerunt immunditias, de quibus
præcepit eis Dñs ne facerent verbum
13 hoc.* Et testificatus est Dñs in Israel &
in Iuda, per manum omnium Prophe-
tarum & Videntium, dicens: || Reuerti- || Ier.
C mini à viis vestris pessimis, & custodite 23.a.
præcepta mea,& ceremonias, iuxta om- 5.
nem legem quam præcepi patribus ve-
stris: & sicut misi ad vos in manu ser-
14 uorum meorum Prophetarum.* Qui nō
audierunt, sed indurauerunt ceruicem
suā iuxta ceruicem patrum suorum, qui
15 noluerunt obedire Dño Deo suo. * Et
abiecerunt legitima eius,& pactū, quod
pepigit cum patribus eorum,& testifica-
tiones, quibus contestatus est eos: secu-
tiq; sunt vanitates, & vanè egerunt: &
secuti sunt Gentes, quæ erāt per circui-
tū eorum, super quibus præceperat Dñs
eis, vt non facerēt sicut & illæ faciebāt.
16 * Et dereliquerunt omnia præcepta Dñi
Dei sui: fecerúntq; sibi conflatiles duos
vitulos, & lucos, & adorauerunt vni-
17 uersam militiā cæli: seruierúntq; Baal,
* & consecrauerunt filios suos, & filias
suas, per ignem: & diuinationibus in-
seruiebant & auguriis: & tradiderunt se
vt facerent malum corā Dño, vt irrita-
18 rent eum.* Iratúsque est Dominus vehe-
menter Israeli, & abstulit eos à conspe-
ctu suo,& non remansit nisi tribus Iuda
19 tantummodo.* Sed nec ipse Iuda custo-
diuit mandata Domini Dei sui; verùm
ambulauit in erroribus Israel, quos
20 operatus fuerat.* Proiecítque Dñs om-
D ne semen Israel, & afflixit eos: & tradi-
dit eos in manu diripientium, donec
21 proiiceret eos à facie sua: * || ex eo iam || 3.
tempore, quo scissus est Israel à domo Reg.
Dauid, & constituerunt sibi regem Ie- 12.c.
roboā filium Nabat: separauit enim Ie- 19.
roboam Israel à Dño,& peccare eos fe-
22 cit peccatum magnum. * Et ambulaue-
runt filij Israel in vniuersis peccatis Ie-
roboā quæ fecerat: & non recesserunt
23 ab eis,* || vsquequò Dñs auferret Israel || Ier.
à facie sua, sicut locutus fuerat in ma- 25.b.
nu omnium seruorum suorum Prophe- 9.
tarum: translatúsque est Israel de terra
sua in Assyrios, vsque in diem hanc.
24 * Adduxit autem rex Assyriorum de Ba-
bylone,& de Cutha, & de Auath, & de
Amath, & de Sepharuaim: & collocauit
eos in ciuitatibus Samariæ pro filiis
Israel: qui possederunt Samariam, &
25 habitauerunt in vrbibus eius.* Cúmque
ibi habitare cœpissent, non timebant
Dñm: & immisit in eos Dñs leones, qui
26 interficiebant eos. * Nuntiatúmque est
E regi Assyriorum, & dictum: Gentes,
quas transtulisti, & habitare fecisti in
ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima
Dei

Dei terræ: & immisit in eos Dominus
leones, & ecce interficiunt eos, eo quòd
ignorent ritum Dei terræ. * Præcepit 27
autẽ rex Assyriorũ, dicens: Ducite illuc
vnũ de sacerdotibus, quos inde capti-
uos adduxistis, & vadat, & habitet cum
eis: & doceat eos legitima Dei terræ.
*Igitur cùm venisset vnus de sacerdoti- 28
bus his, qui captiui ducti fuerãt de Sa-
maria, habitauit in Bethel, & docebat
eos quomodo colerent Dñm.* Et vna- 29
quæq; Gens fabricata est Deũ suũ: po-
sueruntq; eos in fanis excelsis, quæ fe-
cerant Samaritæ, Gens & Gens in vrbi-
bus suis, in quib⁹ habitabat.*Viri enim 30
Babylonij fecerunt Sochothbenoth: vi-
ri autem Chutæi fecerũt Nergel, & viri
de Emath fecerũt Asima.* Porrò Heuæi 31
fecerunt Nebahaz & Tharthac. Hi autẽ F
qui erant de Sepharuaim, comburebant
filios suos igni, Adramelech & Aname-
lech diis Sepharuaim, * & nihilominus 32
colebãt Dñm. Fecerunt autẽ sibi de no-
uissimis sacerdotes excelsorum, & po-
nebãt eos in fanis sublimibus. * Et cùm 33
Dñm colerent, diis quoque suis seruie-
bant iuxta consuetudinem Gentium, de
quibus translati fuerant Samariam: *vs- 34
que in præsentem diem morẽ sequũtur
antiquum: non timent Dñm, neq; custo-
diunt ceremonias eius, iudicia, & legẽ
& mandatũ, quod præceperat Dominus
||Gen. filiis Iacob, ||quẽ cognominauit Israel:
32. f. * & percusserat cum eis pactũ, & man- 35
28. dauerat eis, dicens: Nolite timere deos G
alienos, & non adoretis eos, neq; cola-
tis eos, & non immoletis eis: *Sed Dñm 36
Deum vestrum, qui eduxit vos de Terra
Ægypti in fortitudine magna, & in bra-
chio extenta, ipsum timete, & illum
adorate, & ipsi immolate. * Ceremo- 37
nias quoque, & iudicia, & legem, &
mandatum, quod scripsit vobis custo-
dite vt faciatis cunctis diebus: & non
timeatis deos alienos.*Et pactum, quod 38
percussit vobiscum, nolite obliuisci: nec
colatis deos alienos, * sed Dñm Deum 39
vestrũ timete, & ipse eruet vos de ma-
nu omnium inimicorum vestrorum.
*Illi verò non audierunt, sed iuxta con- 40
suetudinem suam pristinã perpetrabant.
* Fuerunt igitur Gentes istæ timentes 41
quidem Dñm, sed nihilominus & idolis
suis seruientes: nam & filij eorum, &
nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita
faciunt vsque in præsentem diem.

CAP. XVIII.

Ezechias pietate eximius, dissipatis idolorum delubris, ac æneo Moysi serpente confracto, percutit Edom; & cum Assyriis rebellasset, rex Assyriorum expugnatis ciuitatibus Iuda, Ezechia veniam precanti, magnam pecunia vim imponit, missa quoque manu valida Ierusalem obsidet, multis probris in Ezechiam & blasphemiis in Deum per Rabsacem iactatis.

1 A Nno ||tertio Osee filij Ela regis Is- ||2.
A rael, regnauit Ezechias filius Achaz Par.
regis Iuda. * Viginti quinque annorum 28. d.
2 erat: cùm regnare cœpisset: & viginti 27. &
nouẽ annis regnauit in Ierusalẽ: nomen 29. a.
matris eius Abi filia Zachariæ. * Fecit- 1.
3 quequod erat coram Domino, iuxta
omnia quæ fecerat Dauid pater eius.
4 *Ipse dissipauit excelsa, & contriuit sta-
tuas, & succidit lucos, confregitq; ser-
pentem æneum, || quem fecerat Moy- || Nu.
ses: siquidem vsq; ad illud tempus filij 21. 6.9
Israel adolebant ei incensum: vocauit-
5 que nomen eius Nohestan. * In Domi-
no Deo Israel sperauit: itaque post eũ
nõ fuit similis ei de cunctis regibus Iu-
da, sed neque in his qui ante eum fue-
6 runt: *& adhæsit Dño, & non recessit à
B vestigiis eius, fecitq; mandata eius, quæ
7 præceperat Dñs Moysi. * Vnde & erat
Dñs cum eo, & in cunctis, ad quæ pro-
cedebat, sapienter se agebat. Rebellauit
quoque contra regem Assyriorum, &
non seruiuit ei. * Ipse percussit Phili-
8 sthæos vsque ad Gazam, & omnes ter-
minos eorum, à Turre custodum vsque
9 ad Ciuitatem munitam.*|| Anno quarto || Sup.
regis Ezechiæ, qui erat annus septimus 17. a.
Osee filij Ela regis Israel, ascendit Sal- 6. Tob.
manasar rex Assyriorum in Samariam, 1. a. 2.
10 & oppugnauit eam, *& cœpit. Nam post
annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est,
nono anno Osee regis Israel, capta est
11 Samaria: * & transtulit rex Assyriorum
Israel in Assyrios, collocauitque eos in
Hala, & in Habor fluuiis Gazam in ci-
12 uitatibus Medorum: * quia non audie-
runt vocem Domini Dei sui, sed præter-
gressi sunt pactũ eius: omnia, quæ præ-
ceperat Moyses seruus Dñi, non audie-
13 runt, neque fecerunt.* || Anno quarto- || 2.
decimo regis Ezechiæ, ascendit Senna- Par.
cherib rex Assyriorum ad vniuersas ci- 32. a. 1
14 uitates Iuda munitas: & cepit eas.* Tũc Isa.
misit Ezechias rex Iuda nuntios ad re- 36. a. 1
gem Assyriorum in Lachis, dicens: Pec- Eccli.
caui, recede à me: & omne quod im- 48. c.
posueris mihi, feram. Indixit itaque 20.
rex Assyriorum Ezechiæ regi Iudæ tre-
centa talenta argenti, & triginta talen-
15 ta auri. * Deditque Ezechias omne ar-
gentum quod repertum fuerat in domo
16 Dñi, & in thesauris regis.* In tempore
illo confregit Ezechias valuas templi
Domini, & laminas auri, quas ipse af-
fixerat, & dedit eas regi Assyriorum.
17 *Misit autẽ rex Assyriorum Tharthã, &
Rabsaris, & Rabsacen, de Lachis, ad
regem Ezechiam, cum manu valida, Ie-
rusalem: qui cùm ascendissent, vene-
runt Ierusalem, & steterunt iuxta aquæ-
ductum piscinæ superioris, quæ est in
18 via Agrifullonis. * Vocaueruntque re-
gem:

vt comedat: hæc enim dicit Dominus:
Comedent,& super erit. *Posuit itaque 44
coram eis, qui comederunt, & superfuit iuxta verbum Domini.

CAPVT V.

Scidit rex Israel vestimẽta sua,quòd iussisset rex Syriæ vt Naaman leprosum curaret; quem Eliseus septena in Iordanem lotione mundat à lepra, quæ Giezi propter munera suscepta, ab Eliseo spreta, perpetuò adhæsit.

NAaman princeps militiæ regis Sy- 1
riæ,erat vir magnus apud Dominũ A
suum, & honoratus:per illũ enim dedit
Dñs salutem Syriæ: erat autem vir for-
tis, & diues, sed leprosus. * Porrò de 2
Syria egressi fuerant latrunculi, & ca-
ptiuam duxerant de terra Israël puellã
paruulam,quæ erat in obsequio vxoris
Naaman, * quæ ait ad dominam suam: 3
Vtinam fuisset Dñs meus ad prophetã,
qui est in Samaria: profectò curasset eũ
à lepra,quã habet. *Ingressus est itaque 4
Naaman ad Dñm suum,& nunciauit ei,
dicens: Sic, & sic locuta est puella de
terra Israël.*Dixitq;ei rex Syriæ:Vade, 5
& mittam litteras ad regem Israël. Qui B
cùm profectus esset, & tulisset secum
decẽ talẽta argẽti,& sex millia aureos,
& decem mutatoria vestimentorum, * 6
detulit litteras ad regem Israël, in hæc
verba: Cũ acceperis epistolã hanc,scito
quòd miserim ad te Naamã seruũ meũ,
vt cures eũ à lepra sua. *Cúmq; legisset 7
rex Israël litteras,scidit vestimenta sua,
& ait:Nũquid Deus ego sum,vt occide-
re possim, & viuificare, quia iste misit
ad me, vt curẽ hominẽ à lepra sua?ani-
maduertite, & videte quòd occasiones
quærat aduersum me. * Quod cùm au- 8
disset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet C
regẽ Israël vestimenta sua, misit ad eũ,
dicens:Quare scidisti vestimẽta tua? ve-
niat ad me, & sciat esse prophetã in Is-
raël. *Venit ergo Naaman cum equis,& 9
curribus,& stetit ad ostium domus Eli-
sei: *misitque ad eum Eliseus nuncium, 10
dicens: Vade,& lauare septies in Iorda-
ne,& recipiet sanitatem caro tua,atque
mundaberis. *Iratus Naamã recedebat, 11
dicens: Putabam quod egrederetur ad
me, & stans inuocaret nomen Dñi Dei
sui, & tangeret manu sua locum lepræ,
& curaret me.*Numquid non meliores 12
sunt Abana,& Pharphar, fluuij Damas-
ci,omnibus aquis Israël,vt lauer in eis, D
& mũder? Cùm ergo vertisset se,& abi-
ret indignans, accesserunt ad eum ser- 13
ui sui, & locuti sunt ei: Pater,etsi rem
grandẽ dixisset tibi propheta, certè fa-
cere debueras:quanto magis quia nunc
dixit tibi:Lauare,& mundaberis? *||Des- 14
cendit,& lauit in Iordane septies iuxta
sermonem viri Dei,& restituta est caro
eius, sicut caro pueri paruuli, & mun-
15 datus est. *Reuersúsq; ad virũ Dei cum
vniuerso comitatu suo, venit, & stetit
coram eo,& ait: Verè scio quod non sit
alius Deus in vniuersa terra,nisi tãtum
in Israël.Obsecro itaque vt accipias be-
16 nedictionem à seruo tuo.*At ille respõ-
E dit.Viuit Dñs, ante quem sto, quia non
accipi. Cúmq; vim faceret,penitus non
17 acquieuit. *Dixitque Naamã: Vt vis:sed
obsecro,cõcede mihi seruo tuo, vt tol-
lam onus duorum burdonum de terra:
nõ enim faciet vltra seruus tuus holo-
caustum, aut victimam, diis alienis,nisi
18 Dño. *Hoc autem solùm est de quo de-
preceris Dñm pro seruo tuo,quãdo in-
gredietur Dñs meus templum Remmon
vt adoret, & illo innitẽte super manum
meã, si adorauero in templo Remmon,
adorante eo in eodem loco,vt ignoscat
19 mihi Dñs seruo tuo pro hac re. * Qui
dixit ei: Vade in pace.Abiit ergo ab eo
20 electo terræ tempore. * Dixitque Giezi
F puer viri Dei: Pepercit Dñs meus Naa-
mã Syro isti,vt nõ acciperet ab eo quæ
attulit:viuit Dñs,quia curram post eum
21 & accipiã ab eo aliquid. *Et secutus est
Giezi post tergum Naaman:quem cùm
vidisset ille currentem ad se, desiliit de
curru in occursum eius,& ait: Rectène
22 sunt omnia?*Et ille ait:Rectè:Dñs meus
misit me ad te,dicens: Modò venerunt
ad me duo adolescentes de monte
Ephraim,ex filiis prophetarũ: da eis ta-
lentum argenti,&vestes mutatorias du-
23 plices. *Dixitque Naaman:Melius est vt
accipias duo talenta. Et coëgit eũ,liga-
uitque duo talenta argenti in duobus
saccis,& duplicia vestimẽta,& imposuit
duobus pueris suis, qui & portauerunt
24 coram eo.*Cúmq; venisset iam vesperi,
G tulit de manu eorum,& reposuit in do-
25 mo,dimisitque viros,& abierunt. *Ipse
autem ingressus,stetit coram Dño suo.
Et dixit Eliseus:Vnde venis Giezi? Qui
respondit: Non iuit seruus tuus quo-
26 quam. *At ille ait:Nónne cor meum in
præsenti erat, quando reuersus est ho-
mo de curru suo in occursum tui?Nunc
igitur accepisti argentum, & accepisti
vestes, vt emas oliueta, & vineas, &
oues, & boues, & seruos, & ancillas. *
27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, &
semini tuo, vsque in sempiternum. Et
egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAP. VI.

Eliseus ferrum securis natare facit, regis Syriæ milites ducũtur excæcati in Samariam ab Eliseo, quem ob regis sui secreta regi Israel patefacta capere nitebantur: at postmodum Syris obsidentibus Samariam. matres ob inediam filios suos comedunt,propter quod Eliseus à rege iubetur occidi.

1 DIxerunt autem filij prophetarũ ad
A Eliseum:Ecce locus,in quo habita-
mus

|| Luc. 4.c.27

mus coram te,angustus est nobis.* Ea- 2
mus vsque ad Iordanem,& tollant sin-
guli de sylua materias singulas, vt ædi-
ficemus nobis ibi locum ad habitandũ.
Qui dixit:Ite.*Et ait vnus ex illis:Veni 3
ergo & tu cum seruis tuis. Respondit:
Ego veniam.* Et abiit cum eis. Cúmq; 4
venissent ad Iordanem,cædebant ligna.
*Accidit autem,vt cùm vnus materiam 5
succidisset, caderet ferrum securis in
aquam : exclamauítque ille,& ait : Heu
heu heu dñe mi, & hoc ipsũ mutuò ac-
ceperam.*Dixit autem homo Dei : Vbi 6
cecidit?at ille monstrauit ei locũ.Præ- B
cidit ergo lignũ, & misit illuc:natauit-
que ferrum.*Et ait:Tolle.Qui extendit 7
manũ,& tulit illud.*Rex autẽ Syriæ pu- 8
gnabat contra Israel, consiliúmq; iniit
cum seruis suis,dicẽs:In loco illo & il-
lo ponamus insidias. * Misit itaque vir 9
Dei ad regẽ Israel, dicens:Caue ne trã-
seas in locũ illum :quia ibi Syri in in-
sidiis sunt.*Misit itaq; rex Israel ad lo- 10
cũ quẽ dixerat ei vir Dei , & præoccu-
pauit eũ,& obseruauit se ibi non semel
neque bis.* Conturbatúmq; est cor re- 11
gis Syriæ pro hac re:& conuocatis ser-
uis suis,ait : Quare non indicatis mihi:
quis proditor mei sit apud regẽ Israel.
*Dixitque vnus seruorum eius.Nequa- 12
quam domine mi rex, sed Eliseus pro- C
pheta,qui est in Israel, indicat regi Is-
rael omnia verba quæcũq; locutus fue-
ris in conclaui tuo.*Dixitq; eis : Ite,& 13
videte vbi sit : vt mittã,& capiã eũ.An-
nuntiauerúntq; ei, dicẽtes.Ecce in Do-
thã.*Misit ergo illuc equos & currus,& 14
robur exercitus:qui cùm venissent no-
cte, circumdederũt ciuitatem.*Consur- 15
gens autem diluculo minister viri Dei
egressus,vidit exercitum in circuitu ci-
uitatis, & equos & currus : nuntiauítq;
ei, dicens : Heu heu heu dñe mi , quid
faciemus?*At ille respondit : Noli time- 16
re:plures enim nobiscum sunt,quàm cũ
illis.*Cúmque orasset Eliseus,ait : Dñe, 17
aperi oculos huius,vt videat. Et aperuit D
Dñs oculos pueri,& vidit:& ecce mons
plenus equorum & curruum igneorum,
in circuitu Elisei.*Hostes verò descen- 18
derunt ad eum : porrò Eliseus orauit
ad Dñm dicens : Percute, obsecro,gen-
tem hanc cæcitate. Percussitque eos
Dñs, ne viderent, iuxta verbum Elisei.
* Dixit autem ad eos Eliseus : Non est 19
hæc via, neque ista est ciuitas:sequimi-
ni me , & ostendam vobis virum quem
quæritis. Duxit ergo eos in Samariam:
*cúmque ingressi fuissent in Samariam, 20
dixit Eliseus:Dñe aperi oculos istorum,
vt videant. Aperuitque Dñs oculos eo-
rum,& viderunt se esse in medio Sama-
riæ.*Dixitq; rex Israel ad Eliseum,cùm 21
vidisset eos : Nunquid percutiam eos,
pater mi ? * At ille ait : Non percuties : 22
E neq;enim cepisti eos gladio & arcu tuo,
vt percutias : sed pone panem & aquam
coram eis,vt comedãt & bibant, & va-
23 dãt ad Dñm suũ. * Appositáq; est eis ci-
borũ magna præparatio,& comederunt
& biberũt, & dimisit eos,abierúntq; ad
Dñm suũ,& vltrà non venerũt latrones
24 Syriæ in Terrã Israel.* Factũ est autem
post hæc,congregauit Benadad rex Sy-
riæ, vniuersum exercitũ suum,& ascen-
25 dit, & obsidebat Samariã.*Factáque est
fames magna in Samaria:& tandiu ob-
sessa est, donec venũdaretur caput asini
octoginta argenteis,& quarta pars cabi
stercoris columbarũ, quinq; argenteis.
26 *Cúmq; rex Israel transiret per murum,
F mulier quædam exclamauit ad eum,di-
27 cens : Salua me Dñe mi rex. * Qui ait:
Non te saluat Dñs:vnde te possũ salua-
re?de area, vel de torculari? dixítq; ad
28 eã rex ? Quid tibi vis? Quæ respondit:
*Mulier ista dixit mihi:Da filiũ tuum vt
comedemus eũ hodie,& filium meũ co-
29 medemus cras. * Coximus ergo filium
meũ,& comedimus.Dixique ei die alte-
ra : da filiũ tuum, vt comedamus eum.
30 Quæ abscondit filiũ suum. * Quod cùm
audisset rex,scidit vestimẽta sua,& trã-
sibat per murũ. Viditq; omnis populus
cilicium quo vestitus erat ad carnẽ in-
31 trinsecus.* Et ait rex : hæc mihi faciat
G Deus,& hæc addat,si steterit caput Eli-
32 sei filij Saphat super ipsũ hodie.*Eliseus
autẽ sedebat in domo sua,& senes sede-
bãt cum eo.Præmisit itaq; virum,& an-
tequam veniret nũcius ille,dixit ad se-
nes : Nunquid scitis quòd miserit filius
homicidæ hic , vt præcidatur caput
meũ?videte ergo, cùm venerit nuncius,
claudite ostium:& non sinatis eum in-
troire : ecce enim sonitus pedum Dñi
33 eius post eum est.* Adhuc illo loquente
eis , apparuit nuncius , qui veniebat ad
eum.Et ait : Ecce,tantum malum à Dño
est : quid amplius expectabo à Dño ?

CAP. VII.

Eliseus in Samaria prædicit frumenti abundantiam ; quam leprosi quatuor in Samaria annunciant, territis à Deo Syris, ac omnibus relictis obsidionem soluentibus : dux autem Elisei verbo incredulus, à turba conculcatur in porta Samariæ.

1 DIxit autem Eliseus:Audite verbum
A Domini : Hæc dicit Dominus : In
tempore hoc cras modius similæ vno
statere erit,& duo modij hordei statere
2 vno , in porta Samariæ. * Respondens
vnus de ducibus, super cuius manũ rex
incumbebat, homini Dei , ait : Si Dñs
fecerit etiã cataractas in cœlo,nunquid
poterit esse quod loqueris?Qui ait : Vi-
debis oculis tuis,& inde non comedes.
3 * Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta
introitum portæ:qui dixerunt ad inui-

cem? Quid hic esse volumus donec mo-
riamur?* siue ingredi voluerim° ciuita- 4
tē, fame moriemur: siue manserimus hic,
moriendū nobis est: venite ergo, trans-
fugiamus ad castra Syriæ, si pepercerint
nobis, viuemus: si autē occidere volue-
rint, nihilominus moriemur.* Surrexe- 5
runt ergo vesperi, vt venirent ad castra
Syriæ. Cúmque venissent ad principium
castrorum Syriæ, nullū ibidem repere-
runt.* Siquidem Dñs sonitum audiri fe- 6
cerat in castris Syriæ curruū, & equorū,
& exercitus plurimi: dixerúntq; ad in-
uicē: Ecce mercede conduxit aduersum
nos rex Israel reges Hethæorū & Ægy-
ptiorū, & venerūt super nos.* Surrexe- 7
rūt ergo, & fugerūt in tenebris, & dere-
liquerūt tētoria sua, & equos & asinos
in castris, fugerúntque, animas tantùm
suas saluare cupiētes.* Igitur cùm venis- 8
sent leprosi illi ad principiū castrorū,
ingressi sunt vnū tabernaculū, & come-
derunt, & biberunt, tulerúntq; inde ar-
gentum, & aurū, & vestes, & abierunt, &
absconderunt: & rursum reuersi sunt ad
aliud tabernaculū, & inde similiter au-
ferentes absconderunt.* Dixerúntq; ad 9
inuicem: Non rectè facimus, hæc enim C
dies boni nuncij est. Si tacuerimus, &
noluerimus nunciare vsque mane, sce-
leris arguemur: venite, eamus, & nūcie-
mus in aula regis.* Cúmq; venissent ad 10
portā ciuitatis, narrauerunt eis, dicen-
tes, fuimus ad castra Syriæ, & nullum
ibidem reperimus hominē, nisi equos, &
asinos alligatos & fixa tentoria.* Ierūt 11
ergo portarij & nuntiauerūt in palatio
regis intrinsecus.* Qui surrexit nocte, & 12
ait ad seruos suos: Dico vobis quid fe-
cerint nobis Syri: Sciunt quia fame la-
boramus, & idcirco egressi sunt de ca-
stris, & latitant in agris, dicentes: cum
egressi fuerint de ciuitate, capiemus eos
viuos, & tunc ciuitatem ingredi poteri-
mus.* Respondit autem vnus seruorum 13
eius: Tollamus quinque equos, qui re-
manserūt in vrbe (quia ipsi tantùm sunt
in vniuersa multitudine Israel, alij enim
consumpti sunt) & mittentes, explorare
poterimus. * Adduxerunt ergo duos 14
equos, misitq; rex in castra Syrorū, di-
cens: Ite, & videte.* Qui abierūt post eos 15
vsq; ad Iordanem. Ecce autē omnis via D
plena erat vestibus, & vasis, quæ proie-
cerant Syri cùm turbarentur: reuersiq;
nuncij indicauerunt regi.* Et egressus 16
populus diripuit castra Syriæ: factúsq;
est modius similæ statere vno, & duo
modij hordei statere vno, iuxta ver-
bū Dñi.* Porrò rex ducem illum, in cu- 17
ius manu incumbebat, cōstituit ad por-
tā: quē conculcauit turba in introitu
portæ, & mortuus est, iuxta quod locu- 18
tus fuerat vir Dei, quando descenderat
rex ad eum.* Factúmque est secundum 19
sermonē viri Dei, quē dixerat regi, quā-
do ait: Duo modij hordei statere vno
erunt, & modius similæ statere vno, hoc
eodem tempore cras in porta Samariæ
19 *quando responderat dux ille viro Dei,
& dixerat: Etiamsi Dñs fecerit catara-
ctas in cœlo, nūquid poterit fieri quod
loqueris? Et dixit ei: videbis oculis tuis,
20 & inde non comedes. * Euenit ergo ei
sicut prædictum fuerat, & conculcauit
eum populus in porta, & mortuus est.

CAP. VIII.

Post septennem famem ab Eliseo prædictam, Sunamitis quæ ipsius consilio peregrinata erat, reuersa suos agros cum fructibus recuperat; Eliseus Benadad ægrotantem prædicit moriturum, & impium Hazael regnaturum: Ioram rex Iuda percussit Idumæos, quòd à se recessissent: cui impio succedit Ochozias filius impius.

1 A ELiseus autē locutus est ad mulierē,
|| cuius viuere fecerat filiū, dicens: || Sup. 4.f.35
Surge vade tu, & domus tua, & peregri-
nare vbicumq; repereris: vocauit enim
2 Dñs famem: & venit super terrā septem
annis.* Quæ surrexit, & fecit iuxta ver-
bum hominis Dei, & vadēs cum domo
sua, peregrinata est in terra Philisthiim
3 diebus multis.* Cúmq; finiti essent anni
septē, reuersa est mulier de Terra Phi-
listhiim, & egressa est vt interpellaret
regem pro domo sua, & pro agris suis.
4 *Rex autē loquebatur cum Giezi puero
viri Dei, dicēs: Narra mihi omnia ma-
5 gnalia quæ fecit Eliseus.* Cúmque ille
B narraret regi quomodo mortuū susci-
tasset: apparuit mulier, cuius viuificaue-
rat filium, clamans ad regem pro domo
sua, & pro agris suis. Dixitq; Giezi: Dñe
mi rex, hæc est mulier, & hic est filius
6 eius, quē suscitauit Eliseus.* Et interro-
gauit rex mulierē, quæ narrauit ei. De-
ditq; ei rex eunuchū vnū, dicens: Resti-
tue ei omnia quæ sua sunt, & vniuersos
reditus agrorū, à die qua reliquit terrā
7 vsq; ad præsens.* Venit quoque Eliseus
Damascū, & Benadad rex Syriæ ægrota-
bat: nuntiauerúntq; ei dicētes: Venit vir
8 Dei huc.* Et ait rex ad Hazael: Tolle te-
cū munera, & vade in occursū viri Dei,
& consule Dñm per eum, dicēs: Si eua-
C dere potero de infirmitate mea hac?
9 *Iuit igitur Hazael in occursū eius, ha-
bēs secū munera, & omnia bona Damas-
ci, onera quadraginta camelorū. Cúmq;
stetisset corā eo, ait: Filius tuus Bena-
dad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si
sanari potero de infirmitate mea hac?
10 *Dixitq; ei Eliseus: Vade dic ei: Sana-
beris: porrò ostendit mihi Dñs quia
11 morte morietur. * Stetitque cum eo, &
conturbatus est vsque ad suffusionem
12 vultus, fleuítq; vir Dei.* Cui Hazael ait:
D Quare Dominus meus flet? At ille dixit:
Quia

Quia scio quæ facturus sis filiis Israel
mala. Ciuitates eorũ munitas igne suc-
cendes, & iuuenes eorũ interficies gla-
dio, & paruulos eorũ elides, & prægnã-
tes diuides.* Dixitq; Hazael: Quid enim 13
sum seruus tuus canis, vt faciam rem
istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit
mihi Dñs te regem Syriæ fore.* Qui cũ 14
recessisset ab Eliseo, venit ad Dñm suum.
Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At
ille respondit: Dixit mihi: Recipies
sanitatem.* Cúmque venisset dies altera, 15
tulit stragulum, & infudit aquam, & ex-
pandit super faciem eius, quo mortuo,
regnauit Hazael pro eo. * Anno quinto 16
Iorã filij Achab regis Israel, & Iosaphat
regis Iuda, regnauit Ioram filius Iosa-
|| 2. phat rex Iuda.* || Triginta duorũ anno- 17
Par. rum erat cùm regnare cœpisset, & octo
21.b.5 annis regnauit in Ierusalem.* Ambula- 18
uitq; in viis regum Israel, sicut ambula- E
uerat domus Achab: filia enim Achab
erat vxor eius, & fecit quod malum est
|| 2. in conspectu Dñi.* || Noluit autem Dñs 19
Reg. disperdere Iudã, propter Dauid seruum
7.c.16 suum, sicut promiserat ei, vt daret illi
lucernam, & filiis eius cunctis diebus.
|| 2. * || In diebus eius recessit Edom, ne esset 20
Par. sub Iuda, & constituit sibi regẽ.* Venít- 21
21.b.8 que Ioram Seira, & omnes currus cum
eo: & surrexit nocte, percussitq; Idu- F
mæos, qui eũ circumdederãt, & princi-
pes curruum, populus autẽ fugit in ta-
bernacula sua: *Recessit ergo Edom ne 22
esset sub Iuda, vsque ad diem hãc. Tunc
recessit & Lobna in tempore illo. * Re- 23
liqua autem sermonum Ioram, & vni-
uersa quæ fecit, nónne hæc scripta sunt
in Libro verborũ dierum regum Iuda?
*Et dormiuit Iorã cum patribus suis se- 24
pultúsq; est cum eis in Ciuitate Dauid,
& regnauit Ochozias filius eius pro
|| 2. eo.* || Anno duodecimo Iorã filij Achab 25
Par. regis Israel, regnauit Ochozias filius
22.a.1 Ioram regis Iudæ.* Viginti duorum an- 26
norũ erat Ochozias cùm regnare cœ- G
pisset, & vno anno regnauit in Ierusa-
lem: nomen matris eius Athalia filia
Amri regis Israel.* Et ambulauit in viis 27
domus Achab: & fecit quod malum est
coram Dño, sicut domus Achab: gener
enim domus Achab fuit.* Abiit quoque 28
cum Iorã filio Achab, ad præliandũ con-
tra Hazael regem Syriæ in Ramoth Ga-
laad, & vulnerauerunt Syri Ioram: *qui 29
reuersus est vt curaretur, in Iezrahel:
quia vulnerauerant eũ Syri in Ramoth,
præliantem contra Hazael regem Sy-
riæ. Porrò Ochozias filius Ioram rex
Iuda, descendit inuisere Ioram filium
Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

Iehu in regem Israel vncto mandat Dominus vt deleat domum Achab: occidit ergo Ioram vnà cum Ochozia rege Iuda, & corpus Iezabel à fenestra ipsius iussu præcipitata, canes comederunt, iuxta Eliæ vaticinium.

1 A ELiseus autẽ propheta vocauit vnũ
de filiis prophetarum, & ait illi: Ac-
cinge lumbos tuos, & tolle lenticulam
olei hanc in manu tua, & vade in Ra-
2 moth Galaad.* || Cúmque veneris illuc, || 3.
videbis Iehu filium Iosaphat filij Nansi Reg.
& ingressus suscitabis eum de medio 19. d.
fratrum suorum, & introduces in inte- 16.
3 rius cubiculum. * Tenénsque lenticulã
olei, fundes super caput eius, & dices:
Hæc dicit Dñs: Vnxi te regem super
Israel. Aperiésque ostium, & fugies, &
4 non ibi subsistes.* Abiit ergo adolescẽs
5 puer prophetæ in Ramoth Galaad, * &
ingressus est illuc: ecce autẽ principes
exercitus sedebant, & ait: Verbum mihi
ad te, o princeps. Dixitque Iehu. Ad quẽ
ex omnibus nobis: At ille dixit: Ad te ô
6 princeps. * Et surrexit & ingressus est
cubiculũ: at ille fudit oleũ super caput
B eius, & ait: Hæc dicit Dñs Deus Israel.
Vnxi te regem super populum Dominĩ
7 Israel, * & percuties domum Achab Do-
mini tui, & vlciscar sanguinẽ seruorum
meorũ prophetarum, & sanguinem om-
nium seruorum Dñi, de manu Iezabel.
8 * || Perdámque omnem domum Achab: || 3.
& interficiam de Achab mingentem ad Reg.
parietem, & clausum & nouissimum in 21. c.
9 Israel. * Et dabo domum Achab, sicut || 20.
domum Ieroboam filij Nabat, & sicut || 3.
10 domum || Basa filij Ahia.* Iezabel quoq; Reg.
comedent canes in agro Iezrahel, nec 15. f.
erit qui sepeliat eam. Aperuitq; ostium, 29.
11 & fugit. * Iehu autẽ egressus est ad ser- || 3.
uos Dñi sui, qui dixerunt ei: Recténe Reg.
sunt omnia? quid venit insanus iste ad 16. a. 5
te? Qui ait eis: Nostis hominem, & quid
12 locutus sit.* At illi responderũt: Falsum
C est, sed magis narra nobis. Qui ait eis:
Hæc & hæc locutus est mihi, & ait: Hæc
dicit Dñs: Vnxit te regem super Israel.
13 * Festinauerunt itaque, & vnusquisque
tollens pallium suum posuerũt sub pe-
dibus eius, in similitudinem tribunalis,
& cecinerunt tuba, atq; dixerũt: Regna-
14 uit Iehu. * Coniurauit ergo Iehu filius
Iosaphat filij Namsi contra Iorã: || Por- || Sup.
rò Iorã obsederat Ramoth Galaad, ipse 8. g.
& omnis Israel, contra Hazael regẽ Sy- 28.
15 riæ: * & reuersus fuerat vt curaretur in
Iezrahel propter vulnera, quia percus-
serant eũ Syri, præliantẽ contra Hazael
regẽ Syriæ. Dixitq; Iehu: Si placet vo-
bis, nemo egrediatur profugus de ciui-
16 tate, ne vadat, & nuntiet in Iezrahel.* Et
ascendit, & profectus est in Iezrahel:
Ioram enim ægrotabat ibi, & Ochozias
rex Iuda descenderat ad visitandũ Io-
17 ram. * Igitur speculator qui stabat su-
D per turrim Iezrahel, vidit globum Iehu
venientis, & ait: Video ego globum.

Dixitq; Iorã:Tolle currum, & mitte in
occursum eorũ & dicat vadẽs:Rectène
sunt omnia.*Abiit ergo,qui ascenderat 18
currũ in occursum eius,& ait.Hæc dicit
Rex:Pacatáne sũt omnia? Dixítq;Iehu:
Quid tibi & paci?transi, & sequere me.
Nũtiauit quoq; speculator,dicẽs:Venit
nuntius ad eos,& nõ reuertitur.* Misit 19
etiã currũ equorũ secundum:venitq; ad
eos,& ait:Hęc dicit rex:nũquid pax est,
Et ait Iehu:Quid tibi & paci?trãsi,& se-
quere me.*Nũtiauit autẽ speculator,di- 20
cẽs:Venit vsq; ad eos,& nõ reuertitur:
est autẽ incessus quasi incessus Iehu filij E
Nãsi:præceps enim graditur.*Et ait Io- 21
rã:Iũge currũ.Iũxerũtq; currũ eius,&
egressus est Iorã rex Israel,& Ochozias
rex Iuda,singuli in curribus suis, egres-
siq; sunt in occursũ Iehu,& inuenerũt
eũ in agro Naboth Iezrahelitæ.*Cúmq; 22
vidisset Iorã Iehu,dixit:Pax est Iehu?at
ille respondit.Quæ pax?adhuc fornica-
tiones Iezabel matris tuæ, & veneficia
eius multa vigent.*Conuertit autẽ Iorã 23
manũ suã & fugiens ait ad Achoziã:in-
sidię Ochozia.*Porrò Iehu tetẽdit arcũ 24
manu,& percussit Ioram inter scapulas:
& egressa est sagitta per cor eius , sta-
tímq; corruit in curru suo.*Dixitq;Iehu 25
ad Badacer ducem:Tolle,proiice eũ in
agro Naboth Iezrahelitæ:memini enim
quãdo ego & tu sedẽtes in curru seque-
bamur Achab patrem huius,quòd Dñs
onus hoc leuauerit super eum , dicens:
|| 3. *||Si nõ pro sãguine Naboth,& pro sã- 26
Reg. guine filiorũ eius,quẽ vidi heri,ait dñs: F
21. f reddam tibi in agro isto,dicit Dñs.Nũc
22. ergo tolle,& proiice eum in agrũ,iuxta
verbũ Dñi.* Ochozias autẽ rex Iuda vi- 27
dẽs hoc,fugit per viã domus horti,per-
secutúsq; est eum Iehu, & ait:Etiã hunc
percutite in curru suo, & percusserunt
eũ in ascẽsu Gauer,qui est iuxta Ieblaã:
qui fugit in Mageddo , & mortuus est
ibi.*Et imposuerũt eũ serui eius super 28
currũ suũ,& tulerunt in Ierusalẽ : sepe-
lierúntq; eum in sepulchro cũ patribus
suis in ciuitate Dauid.*Anno vndecimo 29
Iorã filij Achab, regnauit Ochozias su-
per Iudã,*venitq;Iehu in Iezrahel.Por- 30
rò Iezabel introitu eius audito, depin-
xit oculos suos stibio,& ornauit caput
suũ,& respexit per fenestrã*ingredientẽ 31
|| 3. Iehu per portã,& ait.||Nũquid pax po-
Reg. test esse Zãbri, qui interfecit Dñm suũ? 32
10. c. *Leuauítq; Iehu faciẽ suã ad fenestrã,&
10. ait:Quæ est ista ? & inclinauerunt se ad G
eũ duo vel tres eunuchi.* At ille dixit 33
eis:Præcipitate eã deorsũ.& præcipita-
uerũt eã aspersúsq; est sanguine paries,
& equorũ vngulæ conculcauerũt eam.
*Cũq; introgressus esset, vt comederet, 34
biberétq; ait:Ite, & videte maledictam
illã, & sepelite eam;quia filia regis est.
*Cũq; issẽt vt sepelirẽt eã,nõ inuenerũt 35
nisi caluariã, & pedes,& sũmas manus,
36 * Reuersiq; nuntiauerũt ei:Et ait Iehu:
||Sermo Dñi est,quẽ locutus est per ser- || 3.
uũ suũ Eliã Thesbitẽ,dicẽs:In agro Iez- Reg.
37 rahel comedẽt canes carnes Iezabel,*& 21. f.
erũt carnes Iezabel sicut stercus super 23.
faciẽ terræ in agro Iezrahel,ita vt præ-
tereũtes dicãt:Hæccine est illa Iezabel.

CAP. X.

Iehu 70. filios Achab & 42. fratres Ochoziæ necari iubet , totámque Achab progeniẽ delet,& omnes sacerdotes Baal callide conuocatos occidit , exusta illius statua,& templo in cloacã verso ; attamen propter peccata Iehu vehementer cæsus est Israel ab Hazael : mortuo autem Iehu,succedit filius eius Ioachaz.

1 Erant autem Achab septuaginta filij
A in Samaria:scripsit ergo Iehu litte-
ras,& misit in Samariã ad optimates ci-
uitatis,& ad maiores natu & ad nutri-
2 tios Achab,dicens.*Statim vt acceperi-
tis litteras has , qui habetis filios Dñi
vestri, & currus, & equos , & ciuitates
3 firmas,& arma,*eligite meliorẽ,& eum
qui vobis placuerit de filiis dñi vestri,&
eũ ponite super soliũ patris sui , & pu-
4 gnate pro domo Dñi vestri.*Timuerũt
illi vehementer,& dixerũt:Ecce duo re-
ges nõ potuerunt stare corã eo,& quo-
5 modo nos valebimus resistere?*Miserũt
ergo præpositi domus,& præfecti ciui-
tatis,& maiores natu,& nutritij,ad Ie-
hu,dicẽtes:Serui tui sumus, quæcumq;
iusseris,faciemus, nec cõstituemus no-
6 bis regẽ:quæcũq; tibi placẽt, fac.* Re-
B scripsit autẽ eis literas secundò,dicẽs:Si
mei estis,& obedietis mihi,tollite capi-
ta filiorũ Dñi vestri,& venite ad me hac
eadẽ hora cras in Iezrahel. Porrò filij
regis, septuaginta viri, apud optimates
7 ciuitatis nutriebãtur.*Cúmq; venissent
litteræ ad eos,tulerũt filios regis,& oc-
ciderũt septuaginta viros,& posuerunt
capita eorũ in cophinis, & miserunt ad
8 eũ in Iezrahel.* Venit autẽ nuntius, &
indicauit ei, dicens:Attulerũt capita fi-
liorũ regis.Qui respondit:Ponite ea ad
duos aceruos iuxta introitũ portæ vsq;
9 mane.*Cúmq; diluxisset,egressus est, &
stans dixit ad omnem populum : Iusti
estis:si ego cõiuraui contra Dñm meũ,
& interfeci eum , quis percussit omnes
10 hos.*|| Videte ergo nunc quoniã nõ ce- || 3.
cidit de sermonibus Dñi in terrã,quos Reg.
C locutus est Dñs super domum Achab,& 21. g.
Dñs fecit quod locutus est in manu ser- 29.
11 ui sui Eliæ.*Percussit igitur Iehu,omnes
qui reliqui erãt de domo Achab,in Iez-
rahel , & vniuersos optimates eius , &
notos,& sacerdotes,donec nõ remane-
12 rent ex eo reliquiæ.* Et surrexit,& ve-
nit in Samariã:Cúmq; venissent ad Ca-
13 meram pastorũ in via, * inuenit fratres
Ochoziæ regis Iuda,dixitq;ad eos:Qui-
nam

nam estis vos:Qui responderũt. Fratres
Ochoziæ sumus, & descẽdimus ad salu-
tandos filios regis,& filios reginæ.*Qui 14
ait.Comprehendite eos viuos. Quos cũ
cõprehendissent viuos, iugulauerũt eos
in cisterna iuxta Camerã, quadraginta
duos viros, & non reliquit ex eis quẽ-
quam.*Cúmq; abiisset inde,inuenit Io- 15
nadab filiũ Rechab in occursum sibi, &
benedixit ei. Et ait ad eũ: Numquid est
cor tuũ rectũ,sicut cor meum cũ corde
tuo? Et ait Ionadab:Est.Si est,inquit,da
manũ tuã. Qui dedit ei manũ suã.At il-
le leuauit eũ ad se in currũ: *dixitq;ad 16
eũ:Veni mecum,& vide zelum meũ pro D
Dño.Et impositum in curru suo,*duxit 17
in Samariam.Et percussit omnes qui re-
liqui fuerant de Achab in Samaria vsq;
ad vnũ, iuxta verbũ Dñi, quod locutus
est per Eliã.*Cõgregauit ergo Iehu oẽm 18
||3.Reg populum,& dixit ad eos: ||Achab coluit
16.g. Baal parũ:ego autẽ colã eum amplius.* 19
31. Nunc igitur oẽs prophetas Baal,& vni-
uersos seruos eius,& cũctos sacerdotes
ipsius,vocate ad me: nullus sit qui non
veniat,sacrificium enim grãde est mihi
Baal:quicũque defuerit,nõ viuet.Porrò
Iehu faciebat hoc insidiosè, vt disper-
deret cultores Baal.*Et dixit:Sãctificate 20
diẽ solẽnem Baal.Vocauítq;* & misit in 21
vniuersos terminos Israël, & venerunt
cuncti serui Baal: non fuit residuus ne
vnus quidẽ qui non veniret. Et ingressi
sunt templum Baal:& repleta est domus
Baal à summo vsq; ad summũ. *Dixitq; 22
his qui erãt super vestes:Proferte vesti-
menta vniuersis seruis Baal. Et protule-
runt eis vestes. * Ingressúsque Iehu, & 23
Ionadab filius Rechab, templũ Baal,ait
cultoribus Baal: Perquirite, & videte,
ne quis fortè vobiscũ sit de seruis Dñi,
sed vt sint serui Baal soli. *Ingressi sunt 24
igitur vt facerẽt victimas & holocausta
Iehu autẽ præparauerat sibi foris octo-
ginta viros,& dixerat eis: Quicunq; fu-
gerit de hominibus his,quos ego addu-
xero in manus vestras, anima eius erit
pro anima illius. *Factum est autẽ,cum 25
completum esset holocaustum,præcepit F
Iehu militibus & ducibus suis:Ingredi-
mini, & percutite eos, nullus euadat.
Percusserúntq;eos in ore gladij & pro-
iecerũt milites,& duces:& ierũt in ciui-
tatẽ tẽpli Baal,*& protulerunt statuã de 26
fano Baal,& cõbusserunt, * & cõminue- 27
runt eã:Destruxerunt quoq; ædẽ Baal,&
fecerũt pro ea latrinas vsq; in diẽ hanc:
* Deleuit itaq; Iehu Baal de Israël:*ve- 28
rũtamen à peccatis Ieroboã filij Nabat 29
qui peccare fecit Israël, nõ recessit,nec
dereliquit vitulos aureos, qui erant in
Bethel,& in Dan. * Dixit autem Dñs ad
Iehu:Quia studiosè egisti quod rectum 30
erat,&placebat in oculis meis,&omnia
quę erãt in corde meo,fecisti cõtra do-
mũ Achab:||filij tui vsq; ad quartam ge- ||Infr.
G neratiõe sedebũt super thronũ Israël. 15.c.
31 * Porrò Iehu nõ custodiuit vt ambula- 12.
ret in lege Dñi Dei Israel in toto corde
suo: non enim recessit à peccatis Iero-
32 boã qui peccare fecerat Israël. *In die-
bus illis cœpit Dñs tædere super Israël,
percussitq; eos Hazael in vniuersis fini-
33 bus Israël, * à Iordane cõtra Orientalẽ
plagam,oẽm Terram Galaad,& Gad, &
Ruben, & Manasse,ab Aroer, quæ est
super Torrentẽ Arnõ, & Galaad, & Ba-
34 san. *Reliqua autẽ verborũ Iehu,& vni-
uersa quæ fecit,& fortitudo eius,nónne
hæc scripta sunt in Libro verborum
35 dierum regum Israël. * Et dormiuit Ie-
hu cum patribus suis,sepelierúntq; eum
in Samaria: & regnauit Ioachaz filius
36 eius pro eo.*Dies autem,quos regnauit
Iehu super Israël, viginti & octo anni
sunt in Samaria.

CAP. XI.

Athalia, omni semine regio præter 2. Par
Ioas per ipsam extincto, regnum sibi 22. d.
vsurpat; sed præcipiẽte Ioiada sacerdote 10.
occiditur, & Ioas rex Iuda constituitur,
destructis aris & imaginibus Baal.

1 A ATHALIA verò mater Ochoziæ,videns
mortuũ filiũ suũ,surrexit, & inter-
2 fecit omne semẽ regium. *Tollens autẽ
Iosaba filia regis Iorã, soror Ochoziæ,
Ioas filiũ Ochoziæ furata est eũ de me-
dio filiorũ regis qui interficiebantur:&
nutricẽ eius, de triclinio:& abscõdit eũ
à facie Athaliæ, vt non interficeretur.
3 * Erátq; cũ ea sex annis clàm in Domo
Dñi: porrò Athalia regnauit super ter-
4 ram. *||Anno autẽ septimo misit Ioiada,
& assumens centuriones & milites in- ||2 Pa.
troduxit ad se in templum Dñi,pepigít- 23.a.1
que cũ eis fœdus:& adiurans eos in do-
5 mo Dñi,ostendit eis filiũ regis:*& præ-
6 cepit illis,dicẽs:Iste est sermo quem fa-
B cere debetis: *Tertia pars vestrũ intro-
eat sabbato, & obseruet excubias do-
mus regis. Tertia autẽ pars sit ad portã
Sur:& tertia pars sit ad portam,quæ est
post habitaculum scutariorum:& custo-
7 dietis excubias domus Messa. *Duæ ve-
rò partes è vobis, oẽs egrediẽtes sabba-
to custodiãt excubias domus Dñi circa
8 regẽ. *Et vallabitis eum,habentes arma
in manibus vestris:si quis autẽ ingressus
fuerit septũ tẽpli,interficiatur:eritísque
9 cum rege introeũte & egrediẽte.*Et fe-
cerũt cẽturiones iuxta omnia quæ prę-
ceperat eis Ioiada sacerdos:& assumẽtes
singuli viros suos, qui ingrediebantur
sabbatũ,cum his qui egrediebantur sab-
bato,venerunt ad Ioiadam sacerdotem.
10 *Qui dedit eis hastas,& arma regis Da-
11 uid,quæ erãt in domo Dñi. *Et steterũt
C singuli habentes arma in manu sua, à
parte templi dextera, vsq; ad partẽ sini-
12 strã altaris & ædis,circũ regẽ. *Produ-
xítq; filiũ regis, & posuit super eũ dia-

dema,& testimoniũ:fecerúntq; eum re-
gẽ & vnxerunt:& plaudentes manu, di-
xerunt:Viuat rex. *Audiuit autẽ Athalia 13
vocem populi currentis : & ingressa ad
turbas in tẽplum Dñi, *vidit regẽ stan- 14
tem super tribunal iuxta morem, & cã-
tores & tubas prope eũ,oẽmq; populum
terræ lætantẽ,& canentẽ tubis: & scidit
vestimenta sua,clamauitque:Cõiuratio,
cõiuratio. *Præcepit autẽ Ioiada cẽtu- 15
rionibus,qui erãt super exercitum,& ait
eis : Educite eã extra septa tẽpli,& qui-
cumq; eã secutus fuerit,feriatur gladio.
Dixerat enim sacerdos : Non occidatur
in templo Dñi. Imposuerúntque ei ma- 16
nus, & impegerũt eam per viã introitus
equorum, iuxta palatium, & interfecta
est ibi. *Pepigit ergo Ioiada fœdus in- 17
ter Dñm,& inter regem, & inter popu- D
lum,vt esset populus Dñi,& inter regem
&populum.*Ingressúsque est omnis po- 18
pulus terræ tẽplum Baal,& destruxerũt
aras eius,& imagines contriuerunt va-
lidè : Mathan quoque sacerdotem Baal
occiderunt corã altari. Et posuit sacer-
dos custodias in domo Dñi. * Tulitque 19
centuriones, & Cerethi & Phelethi le-
giones,& omnem populum terræ,dedu-
xerúntque regem de domo Dñi:&vene-
rũt per viã portæ scutariorũ in palatiũ,
& sedit super thronum regum.Lætatús- 20
que est omnis populus terræ & ciuitas
conquieuit: Athalia autem occisa est
gladio in domo regis. * Septémque an- 21
norum erat Ioas,cùm regnare cœpisset.

CAPVT XII.

Ioas gazophylacij pecuniã ad sartatecta tẽpli instauranda expendit, Hazaeli autem regi Syriæ bellum cõtra Ierusalem parãti mittit oẽs templi & palatij thesauros, tãdemque à seruis suis occiditur, cui succedit fili⁹ eius Amasias.

ANno septimo Iehu,regnauit Ioas:& 1
40.annis regnauit in Ierusalẽ,nomẽ A
matris eius Sebia de Bersabee. *Fecítq; 2
Ioas rectũ coram Dño cunctis diebus,
quibus docuit eũ Ioiada sacerdos.*Ve- 3
rũtamẽ excelsa nõ abstulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat in ex-
celsis incensum.*Dixitq; Ioas ad sacer- 4
dotes:Oẽm pecuniã sanctorũ,quæ illata
fuerit in templũ Dñi à prætereuntibus,
quæ offertur pro pretio animæ,& quam
sponte & arbitrio cordis sui inferũt in
templũ Dñi : *accipiãt illã sacerdotes 5
iuxta ordinem suũ, & instaurẽt sartate-
cta domus,si quid necessarium viderint
instauratione. * Igitur vsque ad 23. an- 6
nũ regis Ioas , nõ instaurauerunt sacer-
dotes sartatecta tẽpli. *Vocauítque rex 7
Ioas Ioiadã pontificẽ & sacerdotes,di- B
cens eis:Quare sartatecta non instaura-
tis templi?nolite ergo amplius accipere
pecuniã iuxta ordinẽ vestrũ, sed ad in-
staurationẽ tẽpli reddite eam. * Prohi- 8
bitique sunt sacerdotes vltra accipere
pecuniam à populo, & instaurare sarta-
9 tecta domus: * Et tulit Ioiada pontifex
gazophylaciũ vnum,aperuitq; foramen
desuper, & posuit illud iuxta altare ad
dexteram ingredientiũ domũ Dñi mit-
tebántque in eo sacerdotes, qui custo-
diebant ostia,omnẽ pecuniã, quæ defe-
10 rebatur ad tẽplum Dñi.*Cúmq; viderẽt
nimiam pecuniã esse in gazophylacio ,
ascendebat scriba regis, & pontifex,ef-
fundebántque & numerabant pecuniam
11 quæ inueniebatur in domo Dñi:*& da-
C bant eam iuxta numerũ & mensuram in
manu eorum, qui præerant cæmẽtariis
domus Dñi: qui impẽdebãt eã in fabris
lignorũ,& in cæmẽtariis iis,qui opera-
12 bãtur in domo Dñi,*& sartatecta facie-
bãt,& in iis qui cædebãt saxa,& vt eme-
rent ligna,& lapides, qui excidebantur,
ita vt impleretur instauratio domus Dñi
in vniuersis,quæ indigebant expensa ad
13 muniendã domũ. * Verũtamen non fie-
bant ex eadẽ pecunia hydriæ tẽpli Dñi,
& fuscinulæ,& thuribula,& tubæ,&om-
ne vas aureum & argẽteum, de pecunia
14 quæ inferebatur in tẽplũ Dñi:*iis enim
qui faciebant opus,dabatur vt instaura-
15 retur tẽplum Dñi:*& nõ fiebat ratio iis
hominibus, qui accipiebant pecuniã vt
distribuerẽt eam artificibus, sed in fide
16 tractabãt eam. *Pecuniam verò pro de-
licto,& pecuniã pro peccatis,nõ infere-
bãt in templũ Dñi,quia sacerdotũ erat.
17 *Tunc ascendit Hazael rex Syriæ,& pu-
D gnabat cõtra Geth,cepítq; eam,& dire-
18 xit faciẽ suam, vt ascẽderent in Ierusa-
lem.*Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda
omnia sanctificata,quæ consecrauerant
Iosaphat & Iorã & Ochozias,patres ei⁹
reges Iuda,& quæ ipse obtulerat &vni-
uersum argentum,quod inueniri potuit
in thesauris tẽpli Dñi, & in palatio re-
gis:misitq;Hazaëli regi Syriæ,& recessit
19 ab Ierusalem. *Reliqua autẽ sermonum
Ioas,& vniuersa quæ fecit, nónne hæc
scripta sunt in libro verborum dierum
20 regũ Iuda ? *Surrexerũt autẽ serui eius,
& coniurauerũt inter se,percusserúntq;
21 Ioas in domo Mello in descensu Sella.
* Iosachar namq; filius Semaath,& Io-
sabad filius Somer, serui eius, percusse-
runt eum,& mortuus est, & sepelierunt
eum cũ patribus suis in Ciuitate Dauid,
regnauitque Amasias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

Ioachaz rex Israel propter peccata sua grauissimè afflictus à rege Syriæ, cõuersus ad Dominum liberatur: cui mortuo succedit filius Ioas, qui iuxta Elisei morientis vaticinium Syros ter deuicit: mortui autem Elisei sepulchro iniectus quidam mortuus suscitatur.

1 ANno vigesimo tertio Ioas filij O-
A choziæ regis Iuda , regnauit Ioa-
chaz

chaz filius Iehu super Israël in Samaria
decẽ & septẽ annis. *Et fecit malũ corã 2
Dño, secutúsq; est peccata Ieroboã filij
Nabat, qui peccare fecit Israël, & nõ de-
clinauit ab eis. *Iratúsque est furor Dñi 3
contra Israël, & tradidit eos in manu
Hazaël regis Syriæ, & in manu Benadad
filij Hazaël, cunctis diebus. *Deprecatus 4
est autẽ Ioachaz faciẽ Dñi, & audiuit eũ
Dñs: vidit enim angustiã Israël, quia at-
triuerat eos rex Syriæ: *& dedit Dñs sal- 5
uatorẽ Israëli, & liberatus est de manu
regis Syriæ: habitauerúntque filij Israël
in tabernaculis suis sicut heri & nudius
tertius. *Verũtamẽ nõ recesserũt à pec- 6
catis domus Ieroboã, qui peccare fecit B
Israël, sed in ipsis ambulauerunt: siquidẽ
& lucus permãsit in Samaria. *Et nõ sũt 7
derelicti Ioachaz de populo nisi quin-
quaginta equites & decẽ currus, & decẽ
millia peditũ: interfecerat enim eos rex
Syriæ & redegerat quasi puluerẽ in tri-
tura areæ. *Reliqua autẽ sermonũ Ioa- 8
chaz, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo
eius, nónne hæc scripta sunt in Libro
sermonũ dierũ regũ Israël? *Dormiuítq; 9
Ioachaz cũ patribus suis, & sepelierunt
eum in Samaria: regnauítque Ioas filius
eius pro eo. * Anno trigesimo septimo 10
Ioas regis Iuda, regnauit Ioas filius
Ioachaz super Israël in Samaria sede-
cim annis: *& fecit quod malũ est in cõ- 11
spectu Dñi: non declinauit ab omnibus
peccatis Ieroboã filij Nabat, qui pecca-
re fecit Israël, sed in ipsis ambulauit. * 12
Reliqua autẽ sermonũ Ioas, & vniuersa
quæ fecit, & fortitudo eius, quomodo
pugnauerit contra Amasiam regẽ Iuda,
nónne hæc scripta sunt in Libro sermo-
nũ dierũ regũ Israël? *Et dormiuit Ioas 13
cum patribus suis: Ieroboã autem sedit
super solium eius. Porrò Ioas sepultus
est in Samaria cũ regibꝰ Israël. *Eliseus 14
autẽ ægrotabat infirmitate, qua & mor- C
tuus est: descendítque ad eũ Ioas rex Is-
raël, & flebat corã eo, dicebátque Pater
mi, pater mi, currus Israël, & auriga
eius. *Et ait illi Eliseus. Affer arcũ, & sa- 15
gittas. Cúmq; attulisset ad eum arcũ, &
sagittas, *dixit ad regẽ Israël: Pone ma- 16
nũ tuã super arcũ. Et cùm posuisset ille
manum suã, superposuit Eliseus manus
suas manibꝰ regis, *& ait: Aperi fenestrã 17
orientalem. Cúmq; aperuisset, dixit Eli-
seus: Iace sagittã. Et iecit. Et ait Eliseus:
Sagitta salutis Dñi, & sagitta salutis cõ-
tra Syriã: percutiésq; Syriã in Aphec, do-
nec consumas eã. *Et ait: Tolle sagittas. 18
Qui cũ tulisset, rursum dixit ei: Percute
iaculo terrã. Et cũ percussisset tribus vi-
cibus, & stetisset, *iratus est vir Dei cõ- 19
tra eũ, & ait: Si percussisses quinquies,
aut sexies, siue septies, percussisses Syriã
vsq; ad consumptionẽ: nunc autẽ tribus
vicibus percuties eã. *Mortuus est ergo 20
D Eliseus, & sepelierunt eũ. Latrũculi autẽ
de Moab venerũt in terrã in ipso anno.
21 *||Quidã autẽ sepelientes hominẽ, vide- ||Eccl. 48. b. 14.
runt latrunculos, & proiecerũt cadauer
in sepulchro Elisei. Quod cum tetigisset
ossa Elisei, reuixit homo, & stetit super
22 pedes suos. * Igitur Hazaël rex Syriæ
23 afflixit Israël cũctis diebus Ioachaz: *&
misertus est Dñs eorũ, & reuersus est ad
eos propter pactũ suum, quod habebat
cum Abrahã, & Isaac, & Iacob: & noluit
disperdere eos, neq; proiicere penitus,
24 vsq; in præsẽs tẽpus. *Mortuus est autẽ
Hazaël rex Syriæ, & regnauit Benadad
25 filius eius pro eo. * Porrò Ioas filius
Ioachaz tulit vrbes de manu Benadad
filij Hazaël, quas tulerat de manu Ioa-
chaz patris sui iure prælij, tribus vici-
bus percussit eum Ioas, & reddidit ciui-
tates Israël.

CAP. XIV.

Amasias interfectis occisoribus patris sui Ioas, percutit Edõ: sed prouocans ad bellũ Ioas regem Israel, ab eo capitur, & Ierusalem diripitur: at Ioas regi Israel succedit filius Ieroboam, qui ab angustiis liberat Israel, cui succedit filius Zacharias: porrò facta coniuratione aduersus Amasiã regem Iuda à suis occiditur, cui succedit filiꝰ Azarias impius.

1 IN anno secũdo Ioas filij Ioachaz re-
A gis Israel, regnauit Amasias filius Ioas ||2 Par. 25. a. 1.
2 regis Iuda. * ||Viginti quinque annorũ
erat cũ regnare cœpisset: viginti autẽ &
nouẽ annis regnauit in Ierusalẽ nomen
matris eius Ioadã de Ierusalẽ. *Et fecit
3 rectum corã Dño, verumtamen non vt
Dauid pater eius. Iuxta omnia, quę fecit
4 Ioas pater suus, fecit: *nisi hoc tantum,
quòd excelsa non abstulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat incen-
5 sum in excelsis. *Cúmq; obtinuisset re-
B gnum, percussit seruos suos, qui interfe-
6 cerant regẽ patrẽ suum: *filios autẽ eo-
rũ qui occiderãt, nõ occidit, iuxta quod
scriptum est in libro legis Moysi, sicut
præcepit Dñs, dicens: ||Non morientur ||Deu. 24. c. 16. Ezec. 18. c. 20.
patres pro filiis, neq; filij morientur pro
patribus: sed vnusquisq; in peccato suo
7 morietur. *Ipse percussit Edom in Valle
Salinarum decem millia: & apprehendit
petram in prælio, vocauitq; nomen eius
8 Iectehel, vsque in præsentem diẽ. *Tunc
misit Amasias nuntios ad Ioas filiũ Ioa-
chaz, filij Iehu regis Israël, dicẽs: Veni,
9 & videamus nos. *Remisítq; Ioas rex Is-
C raël ad Amasiã regẽ Iuda, dicẽs: Carduus
Libani misit ad cedrum quę est in Liba-
no, dicẽs: Da filiã tuã, filio meo vxorẽ.
Transierúntq; bestiæ saltus, quæ sunt in
10 Libano, & cõculcauerũt carduum: *Per-
cutiens inualuisti super Edom, & suble-
uauit te cor tuum: cõtentus esto gloria,
& sede in domo tua: quare prouocas
11 malum, vt cadas tu & Iudas tecum? * Et
non acquieuit Amasias: ascendítq; Ioas
rex

rex Israël,& viderunt se,ipse & Amasias
rex Iuda,in Bethsames oppido Iudæ. * 12
percussusque est Iuda corã Israël, & fu-
gerunt vnusquisque in tabernacula sua.
*Amasiã verò regem Iuda,filiũ Ioas filij 13
Ochoziæ,cepit Ioas rex Israël in Beth- D
sames, & adduxit eum in Ierusalem : &
interrupit murum Ierusalem,à porta E-
phraim vsque ad portã anguli,quadrin-
gẽtis cubitis. *Tulitque omne aurum,& 14
argentum,& vniuersa vasa,quæ inuenta
sũt in domo Dñi,& in thesauris regis,&
obsides,& reuersus est in Samariã. *Re- 15
liqua autem verborum Ioas quæ fecit,&
fortitudo eius qua pugnauit cõtra Ama-
siã regẽ Iuda, nónne hæc scripta sũt in
Libro sermonum dierũ regum Israël? * 16
Dormiuítq; Ioas cũ patribus suis,& se-
pultus est in Samaria cũ regibus Israël,
& regnauit Ieroboã filius eius pro eo. E
*Vixit autẽ Amasias,filius Ioas, rex Iu- 17
da, postquã mortuus est Ioas filius Ioa-
chaz regis Israël,quindecim annis.*Re- 18
liqua autẽ sermonũ Amasiæ,nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonũ dierũ re-
gũ Iuda? Factáq; est cõtra eum cõiuratio 19
in Ierusalẽ:at ille fugit in Lachis.Mise-
rúntq; post eũ in Lachis,& interfecerũt
eũ ibi. *Et asportauerũt in equis,sepul- 20
túsq; est in Ierusalẽ cũ patribus suis in
||2.Pa Ciuitate Dauid. *||Tulit autẽ vniuersus 21
26.a.1 populus Iudæ Azariã annos natũ sede- F
cim,& constituerunt eũ regẽ pro patre
eius Amasia : *Ipse ædificauit Ælath, & 22
restituit eã Iudæ, postquã dormiuit rex
cũ patribus suis. *Anno quinto decimo 23
Amasiæ filij Ioas regis Iuda, regnauit
Ieroboã fili⁹ Ioas regis Israël in Sama-
ria,quadraginta & vno anno : *& fecit 24
quod malũ est corã Dño.Nõ recessit ab
omnibus peccatis Ieroboã filij Nabat,
qui peccare fecit Israël. * Ipse restituit 25
terminos Israel,ab introitu Emath,vsq;
ad mare solitudinis,iuxta sermonẽ Dñi
Dei Israël,quem locutus est per seruum
|| Ion. suum||Ionã filiũ Amathi prophetam,qui G
1.a.1. erat de Geth, quæ est in Opher. * Vidit 26
enim Dñs afflictionẽ Israël amaram ni-
mis,& quòd consumpti essent vsque ad
clausos carcere,& extremos,& nõ esset
qui auxiliaretur Israël. *Nec locut⁹ est 27
Dñs, vt deleret nomẽ Israël de sub cœ-
lo, sed saluauit eos in manu Ieroboam
filij Ioas. *Reliqua autẽ sermonũ Iero- 28
boã, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo
eius qua præliatus est, & quomodo re-
stituit Damascum & Emath Iudæ in Is-
raël, nónne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israël? *Dor- 29
miuítque Ieroboam cum patribus suis
regibus Israël,& regnauit Zacharias fi-
lius eius pro eo.

CAP. XV.

Azaria leproso succedit filius Ioathã in Iuda,Zacharia autẽ in Israel succedit Sellum,& huic Manahẽ qui fit tributarius regi Assyriorum: & huic Phaceia, & huic Phacee, cuius temporibus Theglathphalasar deuictã magnã partem Israelitarũ transtulit in Assyrios: huic succedit Osee:in Iuda autem mortuo Ioathan, succedit filius Achaz.

1 ANno vigesimo septimo Ieroboam
A regis Israël,regnauit Azarias filius
2 Amasiæ regis Iuda. * Sedecim annorum
erat cùm regnare cœpisset,& quinqua-
ginta duobus annis regnauit in Ierusa-
lẽ:nomen matris eius Iechelia de Ieru-
3 salem.*Fecitque quod erat placitũ corã
Dño,iuxta omnia quę fecit Amasias pa-
4 ter eius.*Verũtamen excelsa non est de-
molitus : adhuc populus sacrificabat,&
5 adolebat incensum in excelsis. * || Per- ||2.Pa
cussit autem Dñs regem,& fuit leprosus 26.d.
vsque in diẽ mortis suæ & habitabat in 21.
domo libera seorsum : Ioathan verò fi-
liùs regis gubernabat palatium & iudi-
6 cabat populũ terræ. *Reliqua autẽ ser-
B monũ Azariæ,& vniuersa quæ fecit,nõ-
ne hæc scripta sunt in Libro verborum
7 dierũ regũ Iuda? *Et dormiuit Azarias
cum patribus suis : sepelierúntque eum
cũ maioribus suis in Ciuitate Dauid,&
8 regnauit Ioathã filius eius pro eo. *An-
no trigesimo octauo Azarię regis Iuda,
regnauit Zacharias filius Ieroboã super
9 Israël in Samaria sex mensibus:*& fecit
quod malũ est corã Dño,sicut fecerant
patres eius:non recessit à peccatis Iero-
boã filij Nabat,qui peccare fecit Israël.
10 * Coniurauit autẽ contra eũ Sellum fi-
lius Iabes:percussítq; eum palã,& inter-
11 fecit,regnauítq; pro eo.*Reliqua autem
verborum Zachariæ,nónne hæc scripta
sunt in Libro sermonũ dierũ regum Is-
12 raël? *||Iste est sermo Dñi, quẽ locutus ||Sup.
C est ad Iehu,dicẽs:Filij tui vsq; ad quar- 10.f.
tam generationem sedebunt super thro- 30.
13 nũ Israel.Factúmque est ita.*Sellũ filius
Iabes regnauit trigesimo nono anno A-
zariæ regis Iuda : regnauit autem vno
14 mense in Samaria.*Et ascendit Manahẽ
filius Gadi de Thersa : venítq; in Sama-
riam,& percussit Sellum filium Iabes in
Samaria,& interfecit eum,regnauítque
15 pro eo. *Reliqua autẽ verborũ Sellum,
& coniuratio eius, per quã tetendit in-
sidias, nónne hæc scripta sunt in Libro
16 sermonũ dierũ regũ Israël? *Tunc per-
cussit Manahẽ Thapsam, & omnes qui
erant in ea,& terminos eius de Thersa:
noluerant enim aperire ei: & interfecit
17 omnes prægnãtes eius,& scidit eas.*An-
D no trigesimo nono Azariæ regis Iuda,
regnauit Manahem filius Gadi super Is-
18 rael decem annis in Samaria.*Fecitque
quod erat malũ coram Dño:nõ recessit
à peccatis Ieroboã filij Nabat,qui pec-
19 care fecit Israël cũctis diebus eius.*Ve-
niebat Phul rex Assyriorum in terrã, &
dabat Manahẽ Phul mille talenta ar-
gentí,

genti, vt esset ei in auxilium, & firmaret
regnũ eius.* Indixítque Manahẽ argen- 20
tum super Israel cunctis potentibus &
diuitibus, vt daret regi Assyriorũ, quin-
quaginta siclos argenti per singulos: re-
uersúsq; est rex Assyriorũ, & nõ est mo-
ratus in terra.* Reliqua autẽ sermonum 21
Manahem, & vniuersa quæ fecit, nónne
hæc scripta sunt in Libro sermonũ die-
rum regũ Israel?* Et dormiuit Manahem 22
cum patribus suis: regnauítq; Phaceia F
filius eius pro eo. * Anno quinquagesi- 23
mo Azariæ regis Iuda, regnauit Phace-
ia filius Manahem super Israel in Sama-
ria biennio:* & fecit quod erat malum 24
corã Dño: non recessit à peccatis Iero-
boã filij Nabat, qui peccare fecit Israel.
* Coniurauit autẽ aduersus eum Phacee 25
filius Romeliæ dux eius, & percussit eum
in Samaria in turre domus regiæ, iuxta
Argob, & iuxta Arie, & cum eo quinqua-
ginta viros de filiis Galaaditarum, & in-
terfecit eũ, regnauítq; pro eo.* Reliqua 26
autẽ sermonũ Phaceia, & vniuersa quæ
fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israel?* Anno 27
quinquagesimo secundo Azariæ regis F
Iuda, regnauit Phacee filius Romeliæ
super Israel in Samaria viginti annis.
* Et fecit quod erat malũ corã Dño: non 28
recessit à peccatis Ieroboã filij Nabat,
qui peccare fecit Israel.* In diebus Pha- 29
cee regis Israel venit Theglatphalasar
rex Assur, & cepit Aion & Abel Domum,
Maacha & Ianoe, & Cedes, & Asor, &
Galaad, & Galilæã, & vniuersam terram
Nephthali: & transtulit eos in Assyrios.
* Coniurauit autem, & attendit insidias 30
Osee filius Ela contra Phacee filiũ Ro-
meliæ, & percussit eum, & interfecit: re-
gnauitque pro eo vigesimo anno Ioathã
filij Oziæ.* Reliqua autẽ sermonũ Pha- 31
cee, & vniuersa quæ fecit, nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierũ
|| 2. Par. 27. a. 1 regũ Israel?* ||Anno secundo Phacee, fi- 32
lij Romeliæ regis Israel, regnauit Ioa-
tham filius Oziæ regis Iuda. * Viginti 33
quinque annorum erat cùm regnare
cœpisset, & sedecim annis regnauit in
Ierusalem: nomẽ matris eius Ierusa filia G
Sadoc.* Fecítq; quod erat placitũ coram 34
Dño: iuxta omnia quæ fecerat Ozias
pater suus, operatus est. * Veruntamen 35
excelsa non abstulit: adhuc populus im-
molabat & adolebat incensum in excel-
sis: ipse ædificauit portam domus Dñi
sublimissimam. * Reliqua autẽ sermonũ 36
Ioathã, & vniuersa quæ fecit, nónne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum
regum Iuda?* In diebus illis cœpit Dñs 37
mittere in Iudam Rasim regem Syriæ,
& Phacee filium Romeliæ.* Et dormiuit 38
Ioatham cum partibus suis, sepultúsque
est cum eis in Ciuitate Dauid patris sui,
& regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

*Achaz filium suum per ignem conse-
crat: regibus quoque Israel & Syriæ Ie-
rusalem obsidentibus, auxilium à rege
Assyriorum missis muneribus obtinet,
in cuius gratiam, ablato Dei cultu, diis
Assyriorum sacrificat; cui succedit
pius filius Ezechias.*

1 A ANno decimo septimo Phacee filij
Romeliæ, regnauit Achaz filius Ioa-
2 tham regis Iuda.* ||Viginti annorũ erat || 2. Par. 28. a. 1
Achaz cùm regnare cœpisset, & sedecim
annis regnauit in Ierusalem: non fecit
quod erat placitũ in conspectu Dñi Dei
3 sui, sicut Dauid pater eius,* sed ambula-
uit in via regũ Israel: insuper & filiũ suũ
cõsecrauit, transferẽs per ignẽ, secundũ
idola Gentium: quæ dissipauit Dñs corã
4 filiis Israel.* Immolabat quoquè victi-
mas, & adolebat incensũ in excelsis, &
in collibus, & sub omni ligno frõdoso:
5 * || Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, & || Isa. 7. a. 1.
Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ie-
rusalẽ ad prœliandũ: cúmq; obsiderent
6 Achaz; non valuerũt superare eum. * In
B tempore illo restituit Rasin rex Syriæ,
Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila, &
Idumæi venerũt in Ailam, & habitaue-
7 runt ibi vsque in diem hanc.* Misit au-
tem Achaz nuntios ad Theglatphalasar
regẽ Assyriorum, dicens: Seruus tuus, &
filius tuus ego sum: ascende & saluũ me
fac de manu regis Syriæ, & de manu re-
gis Israel, qui consurrexerũt aduersum
8 me. * Et cùm collegisset argentũ & au-
rũ, quod inueniri potuit in domo Dñi,
& in thesauris regis, misit regi Assyrio-
9 rum munera.* Qui & acquieuit volun-
tati eius: ascendit enim rex Assyriorum
in Damascum, & vastauit eam: & tran-
stulit habitatores eius Cyrenen, Rasin
10 autem interfecit.* Perrexítq; rex Achaz
in occursum Theglathphalasar regi
Assyriorum in Damascum, cúmque vi-
disset altare Damasci, misit rex Achaz
ad Vriam sacerdotem exemplar eius, &
similitudinem iuxta omne opus eius.
11 * Extruxitq; Vrias sacerdos altare: iuxta
C omnia quæ præceperat rex Achaz de
Damasco, ita fecit sacerdos Vrias, do-
nec veniret rex Achaz de Damasco.
12 * Cumq; venisset rex de Damasco, vidit
altare, & veneratus est illud ascendítq;
& immolauit holocausta, & sacrificium
13 suũ, * & libauit libamina, & fudit sangui-
nem pacificorum, quæ obtulerat super
14 altare.* Porrò altare æreum, quod erat
coram Dño, transtulit de facie templi,
& de loco altaris, & de loco tẽpli Dñi:
posuítque illud ex latere altaris ad
15 Aquilonem.* Præcepit quoq; rex Achaz
Vriæ sacerdoti, dicens: Super altare
maius offer holocaustũ matutinũ, & sa-
D crificiũ vespertinũ, & holocaustũ regis,
& sacrificiũ eius, & holocaustũ vniuersi
populi

populi terræ, & sacrificia eorum, & li-
bamina eorum : & omnem sanguinem
holocausti,& vniuersum sanguinem vi-
ctimæ super illud effundes:altare verò
æreum erit paratum ad voluntatẽ meã.
*Fecit igitur Vrias sacerdos iuxta om- 16
nia quæ præceperat rex Achaz.* Tulit
autem rex Achaz cælatas bases,& luterẽ 17
qui erat desuper : & mare deposuit de
bobus æreis, qui sustentabant illud , &
posuit super pauimentum stratum lapi-
de. * Musach quoque Sabbati , quod 18
ædificauerat in templo,& ingressum re-
gis exteriùs , conuertit in templum
Dñi, propter regem Assyriorum.* Reli- 19
qua autem verborum Achaz,quæ fecit,
nónne hæc scripta sunt in Libro sermo-
num dierum regum Iuda? * Dormiuít- 20
que Achaz cum patribus suis, & sepul-
tus est cum eis in Ciuitate Dauid,& re-
gnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

Post multa filiorum Israel quæ commemorantur facinora, Salmanasar sub Osee recusante antiquum Assyrio pendere tributum, transfert Israel in Assyrios : & quia Assyrij in Samaria missi cultum Dei ignorantes deuorabantur à leonibus, mittitur eis sacerdos Israeliticus qui ipsos instituat : sícque factum est, vt & Deo & idolis seruirent.

ANno duodecimo Achaz regis Iuda 1
regnauit Osee filius Ela in Samaria A
super Israel nouem annis. * Fecítque 2
malum coram Dño:sed non sicut reges
||Infr. Israel, qui ante eum fuerant.* || Contra 3
18.b.9 hunc ascendit Salmanasar rex Assyrio-
Tob.1. rum, & factus est ei Osee seruus,redde-
a.2. bátque illi tributa.*Cúmque deprehen- 4
disset rex Assyriorum Osee,quòd rebel-
lare nitens misisset nuntios ad Sua re-
gem Ægypti , ne præstaret tributa regi
Assyriorum , sicut singulis annis solitus
erat,obsedit eum,& vinctũ misit in car-
cerem.* Peruagatúsq; est omnẽ terram 5
& ascendens Samariã, obsedit eam tri-
||Infr. bus annis. * || Anno autem nono Osee, 6
18.b. cepit rex Assyriorum Samariã, & tran-
10. stulit Israel in Assyrios:posuítq; eos in
Hala,& in Habor, iuxta fluuiũ Gozan,
in ciuitatibus Medorũ.* Factũ est enim 7
cùm peccassent filij Israel Dño Deo
suo, qui eduxerat eos de terra Ægypti,
de manu Pharaonis regis Ægypti , co- B
luerunt deos alienos. * Et ambulauerũt 8
iuxta ritum Gentiũ,quas consumpserat
Dñs in conspectu filiorum Israel, & re-
gum Israel , quia similiter fecerant.*Et 9
offenderũt filij Israel verbis non rectis
Dñm Deum suum : & ædificauerunt sibi
excelsa in cunctis vrbibus suis,à Turre
custodum, vsque ad ciuitatem munitã.
* Fecerúntque sibi statuas , & lucos in 10
omni colle sublimi , & subter omne li-
gnum nemorosum : * & adolebant ibi 11
incensum super aras in morem Gentiũ,
quas transtulerat Dñs à facie eorũ: fe-
cerúntq; verba pessima irritantes Dñm,
12 * & coluerunt immunditias , de quibus
præcepit eis Dñs ne facerent verbum
13 hoc.* Et testificatus est Dñs in Israel &
in Iuda , per manum omnium Prophe-
tarum & Videntium, dicens: || Reuerti- || Ier.
C mini à viis vestris pessimis, & custodite 23.a.
præcepta mea,& ceremonias,iuxta om- 5.
nem legem quam præcepi patribus ve-
stris : & sicut misi ad vos in manu ser-
14 uorum meorum Prophetarum.*Qui nõ
audierunt , sed indurauerunt ceruicem
suã iuxta ceruicem patrum suorum,qui
15 noluerunt obedire Dño Deo suo. * Et
abiecerunt legitima eius,& pactũ,quod
pepigit cum patribus eorum,& testifica-
tiones, quibus contestatus est eos:secu-
tiq; sunt vanitates, & vanè egerunt : &
secuti sunt Gentes,quæ erãt per circui-
tũ eorum,super quibus præceperat Dñs
eis,vt non facerẽt sicut & illæ faciebãt.
16 *Et dereliquerunt omnia præcepta Dñi
Dei sui:fecerũntq; sibi conflatiles duos
vitulos , & lucos , & adorauerunt vni-
17 uersam militiã cæli:seruierũntq; Baal,
* & consecrauerunt filios suos, & filias
suas,per ignem : & diuinationibus in-
seruiebant & auguriis:& tradiderunt se
vt facerent malum corã Dño,vt irrita-
18 rent eum.*Iratúsque est Dominus vehe-
menter Israeli, & abstulit eos à conspe-
ctu suo,& non remansit nisi tribus Iuda
19 tantummodo.*Sed nec ipse Iuda custo-
diuit mandata Domini Dei sui ; verùm
ambulauit in erroribus Israel , quos
20 operatus fuerat.*Proiecítque Dñs om-
D ne semen Israel, & affixit eos:& tradi-
dit eos in manu diripientium , donec
21 proiiceret eos à facie sua:* || ex eo iam || 3.
tempore , quo scissus est Israel à domo Reg.
Dauid, & constituerunt sibi regem Ie- 12.c.
roboã filium Nabat : separauit enim Ie- 19.
roboam Israel à Dño,& peccare eos fe-
22 cit peccatum magnum. * Et ambulaue-
runt filij Israel in vniuersis peccatis Ie-
roboã quæ fecerat : & non recesserunt
23 ab eis,* || vsquequò Dñs auferret Israel || Ier.
à facie sua, sicut locutus fuerat in ma- 25.b.
nu omnium seruorum suorum Prophe- 9.
tarum : translatúsque est Israel de terra
sua in Assyrios , vsque in diem hanc.
24 *Adduxit autem rex Assyriorum de Ba-
bylone,& de Cutha, & de Auath , & de
Amath, & de Sepharuaim:& collocauit
eos in ciuitatibus Samariæ pro filiis
Israel : qui possederunt Samariam , &
25 habitauerunt in vrbibus eius.* Cúmque
ibi habitare cœpissent , non timebant
Dñm:& immisit in eos Dñs leones, qui
26 interficiebant eos. * Nuntiatúmque est
E regi Assyriorum , & dictum : Gentes,
quas transtulisti , & habitare fecisti in
ciuitatibus Samariæ,ignorant legitima
Dei

Dei terræ : & immisit in eos Dominus
leones,& ecce interficiunt eos,eo quòd
ignorent ritum Dei terræ. * Præcepit 27
autē rex Assyriorū,dicens : Ducite illuc
vnū de sacerdotibus , quos inde capti-
uos adduxistis, & vadat, & habitet cum
eis : & doceat eos legitima Dei terræ.
*Igitur cùm venisset vnus de sacerdoti- 28
bus his, qui captiui ducti fuerāt de Sa-
maria, habitauit in Bethel, & docebat
eos quomodo colerent Dñm.* Et vna- 29
quæq; Gens fabricata est Deū suū: po-
suerūntq; eos in fanis excelsis, quæ fe-
cerant Samaritæ,Gens & Gens in vrbi-
bus suis, in quib⁹ habitabat.*Viri enim 30
Babylonij fecerunt Sochothbenoth:vi-
ri autem Chutæi fecerūt Nergel,& viri
de Emath fecerūt Asima.* Porrò Heuæi 31
fecerunt Nebahaz & Tharthac.Hi autē F
qui erant de Sepharuaim,comburebant
filios suos igni, Adramelech & Aname-
lech diis Sepharuaim, * & nihilominus 32
colebāt Dñm.Fecerunt autē sibi de no-
uissimis sacerdotes excelsorum , & po-
nebāt eos in fanis sublimibus. * Et cùm 33
Dñm colerent,diis quoque suis seruie-
bant iuxta consuetudinem Gentium,de
quibus translati fuerant Samariam:*vs- 34
que in præsentem diem morē sequūtur
antiquum:non timent Dñm,neq; custo-
diunt ceremonias eius, iudicia, & legē
& mandatū,quod præceperat Dominus
||Gen. filiis Iacob,||quē cognominauit Israel :
32. f. * & percusserat cum eis pactū, & man- 35
28. dauerat eis, dicens:Nolite timere deos G
alienos, & non adoretis eos,neq: cola-
tis eos,& non immoletis eis:*Sed Dñm 36
Deum vestrum,qui eduxit vos de Terra
Ægypti in fortitudine magna,& in bra-
chio extenta , ipsum timete , & illum
adorate , & ipsi immolate. * Ceremo- 37
nias quoque , & iudicia , & legem , &
mandatum , quod scripsit vobis custo-
dite vt faciatis cunctis diebus : & non
timeatis deos alienos.*Et pactum,quod 38
percussit vobiscum,nolite obliuisci:nec
colatis deos alienos, * sed Dñm Deum 39
vestrū timete, & ipse eruet vos de ma-
nu omnium inimicorum vestrorum.
*Illi verò non audierunt,sed iuxta con- 40
suetudinem suam pristinā perpetrabant.
* Fuerunt igitur Gentes istæ timentes 41
quidem Dñm,sed nihilominus & idolis
suis seruientes : nam & filij eorum , &
nepotes , sicut fecerunt patres sui , ita
faciunt vsque in præsentem diem.

CAP. XVIII.

Ezechias pietate eximius , dissipatis idolorum delubris,ac aneo Moysi serpente confracto , percutit Edom ; & cum Assyriis rebellasset,rex Assyriorum expugnatis ciuitatibus Iuda , Ezechiæ veniam precanti,magnam pecuniæ vim imponit , missa quoque manu valida Ierusalem obsidet , multis probris in Ezechiam & blasphemiis in Deum per Rabsacem iactatis.

1 A ANno ||tertio Osee filij Ela regis Is- || 2.
rael,regnauit Ezechias filius Achaz Par.
regis Iuda. * Vigintiquinque annorum 28. d.
2 erat : cùm regnare cœpisset : & viginti 27. &
nouē annis regnauit in Ierusalē:nomen 29. a.
matris eius Abi filia Zachariæ. * Fecit- 1.
3 queque quod erat coram Domino , iuxta
omnia quæ fecerat Dauid pater eius.
4 *Ipse dissipauit excelsa,& contriuit sta-
tuas,& succidit lucos , confregitq; ser-
pentem æneum , || quem fecerat Moy- || Nu.
ses : siquidem vsq; ad illud tempus filij 21 b.9
Israel adolebant ei incensum : vocauit-
5 que nomen eius Nohestan. * In Domi-
no Deo Israel sperauit : itaque post eū
nō fuit similis ei de cunctis regibus Iu-
da , sed neque in his qui ante eum fue-
6 runt : *& adhæsit Dño,& non recessit à
B vestigiis eius,fecitq; mandata eius,quæ
7 præceperat Dñs Moysi. * Vnde & erat
Dñs cum eo,& in cunctis, ad quæ pro-
cedebat, sapienter se agebat.Rebellauit
quoque contra regem Assyriorum , &
non seruiuit ei. * Ipse percussit Phili-
8 sthæos vsque ad Gazam, & omnes ter-
minos eorum, à Turre custodum vsque
ad Ciuitatem munitam.*|| Anno quarto || Sup.
9 regis Ezechiæ,qui erat annus septimus 17. a.
Osee filij Ela regis Israel , ascendit Sal- 6.Tob.
manasar rex Assyriorum in Samariam, 1. a. b.
10 & oppugnauit eam,*& cœpit.Nam post
annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est,
nono anno Osee regis Israel , capta est
11 Samaria : * & transtulit rex Assyriorum
Israel in Assyrios,collocauitque eos in
Hala, & in Habor fluuiis Gazam in ci-
12 uitatibus Medorum :* quia non audie-
runt vocem Domini Dei sui,sed præter-
gressi sunt pactū eius : omnia,quæ præ-
ceperat Moyses seruus Dñi, non audie-
13 runt, neque fecerunt.* || Anno quarto- || 2.
decimo regis Ezechiæ,ascendit Senna- Par.
cherib rex Assyriorum ad vniuersas ci- 32. a. I
14 uitates Iuda munitas:& cepit eas.* Tūc Isa.
misit Ezechias rex Iuda nuntios ad re- 36. a. I
gem Assyriorum in Lachis,dicens:Pec- Eccli.
caui , recede à me : & omne quod im- 48. c.
posueris mihi , feram. Indixit itaque 20.
rex Assyriorum Ezechiæ regi Iudæ tre-
centa talenta argenti, & triginta talen-
15 ta auri. * Deditque Ezechias omne ar-
gentum quod repertum fuerat in domo
16 Dñi,& in thesauris regis.* In tempore
illo confregit Ezechias valuas templi
Domini, & laminas auri, quas ipse af-
fixerat , & dedit eas regi Assyriorum.
17 *Misit autē rex Assyriorum Tharthā, &
Rabsaris , & Rabsacen , de Lachis , ad
regem Ezechiam,cum manu valida,Ie-
rusalem : qui cùm ascendissent , vene-
runt Ierusalem,& steterunt iuxta aquæ-
ductum piscinæ superioris , quæ est in
18 via Agrifullonis. * Vocauerūntque re-
gem :

gem:egressus est autẽ ad eos Eliacim fi-
lius Helciæ præpositus domus,& Sobna
Scriba,& Ioahe filius Asaph à cõmenta-
riis.*Dixítq; ad eos Rabsaces:Loquimi- 19
ni Ezechiæ. Hæc dicit rex magnus,rex
Assyriorum. Quæ est ista fiducia , qua
niteris ? * Forsitan inisti consilium , vt 20
præpares te ad prælium. In quo confi-
dis , vt audeas rebellare? * an speras in 21
baculo arundineo atque confracto Æ-
gypto super quem, si incubuerit homo,
comminutus ingredietur manum eius,
& perforabit eam? sic est Pharao rex
Ægypti , omnibus qui confidunt in se.
*Quòd si dixeritis mihi : in Dño Deo 22
nostro habemus fiduciam : nónne iste E
est, cuius abstulit Ezechias excelsa &
altaria : & præcepit Iudæ & Ierusalem.
Ante altare hoc adorabitis in Ierusalẽ?
*Nunc igitur transite ad dñm meũ regẽ 23
Assyriorum , & dabo vobis duo millia
equorum , & videte an habere valeatis
ascensores eorum:* Et quomodo pote- 24
stis resistere ante vnum satrapam de
seruis dñi mei minimis? An fiduciam
habes in Ægypto propter currus &
equites?* Numquid sine Dñi voluntate 25
ascendi ad locũ istum,vt demolirer eum
Dñs dixit mihi : Ascende ad terrã hanc,
& demolire eam.* Dixerunt autẽ, Elia- 26
cim filius Helciæ , & Sobna , & Ioahe
Rabsaci : Precamur vt loquaris nobis
seruis tuis Syriacè . siquidem intelligi-
mus hanc linguam:& non loquaris no-
bis Iudaicè , audiente populo , qui est
super murum. * Respondítq; eis Rabsa- 27
ces, dicens : Numquid ad dñm tuum,& F
ad te misit me dñs meus , vt loquerer
sermones hos,& nõ potiùs ad viros,qui
sedent super murum, vt comedant ster-
cora sua,& bibant vrinã suã vobiscum?
*Stetit itaque Rabsaces : & exclamauit 28
voce magna Iudaicè, & ait:Audite ver-
ba regis magni, regis Assyriorum.*Hæc 29
dicit rex : Non vos seducat Ezechias:
non enim poterit eruere vos de manu
mea.*Neque fiduciam vobis tribuat su- 30
per Dñm,dicens : Eruens liberabit nos
Dñs; non tradetur ciuitas hæc in manu
regis Assyriorum. * Nolite audire Eze- 31
chiam.Hæc enim dicit rex Assyriorum:
Facite mecum quod vobis est vtile , &
egredimini ad me : & comedet vnus-
quisque de vinea sua, & de ficu sua : &
bibetis aquas de cisternis vestris : * do- 32
nec veniã,& transferam vos in terram,
quæ similis est terræ vestræ , in terram
fructiferam,& fertilem vini,terrã panis G
& vinearum, terrã oliuarum,& olei ac
mellis,& viuetis,& nõ moriemini. No-
lite audire Ezechiam, qui vos decipit,
dicens : Dñs liberabit nos. * Numquid 33
liberauerunt dij Gentium terram suam
de manu regis Assyriorum?*Vbi est Deus 34
Emath,& Arphad . vbi est Deus Sephar-
naim, Ana, & Aua? numquid liberaue-
35 runt Samariam de manu mea?*Quinam
illi sunt in vniuersis diis terrarum, qui
eruerunt regionem suam de manu mea,
vt possit eruere Dñs Ierusalem de manu
36 mea ? * Tacuit itaque populus, & non
respondit ei quidquam : siquidem præ-
ceptum regis acceperant , vt non res-
37 ponderent ei. * Venítque Eliacim filius
Helciæ , præpositus domus , & Sobna
scriba,& Ioahe filius Asaph à commen-
tariis, ad Ezechiam , scissis vestibus, &
nuntiauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XIX.

Ezechia & Isaia conuersis ad Dominum,& pro liberatione precantibus,propter Rabsacis blasphemias percutit Angelus Domini 185000 Assyriorum , & fugiens Sennacherib in templo idolorum suorum à filiis suis occiditur.

1 QVæ cùm audisset Ezechias rex,sci- *Isa.*
A dit vestimenta sua , & opertus est 37.a.1
2 sacco, ingressúsque est domum Dñi.*Et
misit Eliacim præpositũ domus,& Sob-
nam scribam:& senes de sacerdotibus,
opertos saccis , ad Isaiam prophetam
3 filium Amos.*Qui dixerunt : Hæc dicit
Ezechias : Dies tribulationis, & incre-
pationis,& blasphemiæ dies iste : vene-
runt filij vsque ad partum, & vires non
4 habet parturiens.* Si fortè audiat Dñs
Deus tuus vniuersa verba Rabsacis,
quem misit rex Assyriorum Dñs suus,vt
exprobraret Deum viuentem, & argue-
ret verbis, quæ audiuit Dñs Deus tuus:
& fac orationem pro reliquiis,quæ re-
5 pertæ sunt.*.Venerunt ergo serui regis
6 Ezechiæ ad Isaiam.* Dixítq; eis Isaias:
B Hæc dicetis Dño vestro:Hæc dicit Dñs.
Noli timere à facie sermonum , quos
audisti, quibus blasphemauerunt pueri
7 regis Assyriorum me.*Ecce,ego immit-
tam ei spiritum , & audiet nuntium, &
reuertetur in terram suam, & deiiciam
8 eum gladio in terra sua. * Reuersus est
ergo Rabsaces , & inuenit regem Assy-
riorum expugnantem Lobnam : audie-
rat enim quod recessisset de Lachis.
9 * Cúmque audisset de Tharaca rege Æ-
thiopiæ, dicentes : Ecce , egressus est
vt pugnet aduersum te: & iret contra
eum,misit nuntios ad Ezechiam,dicens:
10 *Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda:Non te
seducat Deus tuus , in quo habes fidu-
ciam : neque dicas:Non tradetur Ieru-
11 salem in manus regis Assyriorum. * Tu
C enim ipse audisti quæ fecerunt reges
Assyriorum vniuersis terris, quomodo
vastauerunt eas : num ergo solus pote-
12 ris liberari? * Numquid liberauerunt
dij Gentium singulos,quos vastauerunt
patres mei,Gozam videlicet,& Haram,
& Reseph , & filios Eden , qui erant in
13 Thelasser ? * Vbi est rex Emath , & rex
Arphad , & rex ciuitatis Sepharuaim,
Ana,

Ana, & Aua? * Itaque cùm accepisset 14
Ezechias litteras de manu nuntiorum
& legisset eas, ascendit in domum Dñi,
& expãdit eas coram Dño, *& orauit in 15
conspectu eius, dicens: Dñe Deus Israel,
qui sedes super Cherubim, tu es Deus
solus regum omnium terræ: tu fecisti
cælum & terram. *Inclina aurem tuam, 16
& audi, aperi Dñe oculos tuos, & vide:
audi omnia verba Sennacherib, qui mi-
sit vt exprobraret nobis Deum viuentẽ. D
* verè Dñe dissipauerunt reges Assy- 17
riorum Gentes, & terras omnium. *Et 18
miserunt deos eorum in ignẽ: non enim
erant dij, sed opera manuum hominum
ex ligno & lapide, & perdiderunt eos.* 19
Nunc igitur Dñe Deus noster, saluos
nos fac de manu eius, Vt sciant omnia
regna terræ, quia tu es Dñs Deus solus.
*Misit autem Isaias filius Amos ad Eze- 20
chiam dicens: Hæc dicit Dñs Deus Is-
raël: Quæ deprecatus es me super Sen-
nacherib rege Assyriorum, audiui. * Iste 21
est sermo, quem locutus est Dñs de eo,
Spreuit te, & subsannauit te virgo filia
Sion: post tergum tuum caput mouit
filia Ierusalem. *Cui exprobrasti, & quẽ 22
blasphemasti? cõtra quem exaltasti vo- E
cem tuam, & eleuasti in excelsum ocu-
los tuos? contra sanctum Israël. * Per 23
manum seruorum tuorum exprobrasti
Dño, & dixisti: In multitudine curruum
meorum ascendi excelsa montium in
summitate Libani, & succidi sublimes
cedros eius, & electas abietes illius. Et
ingressus sum vsque ad terminos eius,
& saltum Carmeli eius *ego succidi. Et 24
bibi aquas alienas, & siccaui vestigiis
pedum meorum omnes aquas clausas.
* Numquid non audisti quid ab initio 25
fecerim? Ex diebus antiquis plasmaui
illud, & nunc adduxi: erúntque in rui-
nam collium pugnãtium ciuitates mu-
nitæ. *Et qui sedent in eis, humiles ma- 26
nu, contremuerunt & confusi sunt, facti
sunt velut fœnum agri, & virens herba
tectorum, quæ arefacta est antequam
veniret ad maturitatem. *Habitaculum 27
tuum, & egressum tuum, & introitum F
tuum, & viam tuam ego præsciui, & fu-
rorem tuum cõtra me. *Insanasti in me, 28
& superbia tua ascendit in aures meas:
ponam itaque circulum in naribus tuis
& camum in labiis tuis, & reducam te
in viã, per quam venisti. *Tibi autẽ Eze- 29
chia hoc erit signum: Comede hoc an-
no quæ reppereris: in secundo autẽ anno
quæ sponte nascuntur: porrò in tertio
anno seminate & metite: plãtate vineas
& comedite fructum earum. *Et quod- 30
cumque reliquũ fuerit de domo Iuda,
mittet radicem deorsum, & faciet fru-
ctũ sursum. *De Ierusalem quippe egre- 31
dientur reliquiæ, & quod saluetur de
monte Sion: zelus Dñi exercituũ faciet
32 hoc. *Quam ob rem hęc dicit Dominus
de rege Assyriorum: Nõ ingredietur vr-
bem hanc, nec mittet in eam sagittam,
nec occupabit eam clypeus, nec circũ-
dabit eam munitio. *Per viam, qua ve-
33 nit, reuertetur: & ciuitatem hanc non
G ingredietur, dicit Dñs. * Protegamque
34 vrbem hanc, & saluabo eam propter
me, & propter Dauid seruum meum. * || Tob.
35 || Factum est igitur in nocte illa, venit 1.d.21
Angelus Domini, & percussit in castris Eccl.
Assyriorum centum octoginta quinque 48.d.
millia. Cúmque diluculo surrexisset, vi- 28.
dit omnia corpora mortuorum: & re- Isa.37
36 cedens abiit, *& reuersus est Sennache- g.36.
37 rib rex Assyriorum, & mãsit in Niniue.* 1 Mac
|| Cúmque adoraret in templo Nesroc 7.f.41
deum suum, Adramelech & Sarazar filij 2 Mac
eius percusserunt eum gladio, fugerũnt- 8.d.19
que in terram Armeniorum, & regnauit || Tob.
Asarhaddon filius eius pro eo. 1.d.24

CAPVT XX.

Isaias ægrotantem Ezechiam moriturum denuntiat: at ille sua oratione sanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat, dato sanitatis signo per solis regressum. Assyriis autem munera deferentibus thesauros ostendit, & ob id per Isaiam reprehenso, captiuitas Babilonica denuntiatur, cui impius succedit filius Manasses.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vs- 2. Par.
A que ad mortem: & venit ad eũ Isaias 32.f.19
filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc Isa.38
dicit Dñs Deus: Præcipe domui tuæ: a. 8.
2 morieris enim tu, & non viues. * Qui
conuertit faciem suam ad parietem, &
3 orauit Dominũ, dicens: *Obsecro Dñe,
memento quæso quomodo ambulaue-
rim coram te in veritate, & in corde
perfecto, & quod placitum est coram
te fecerim. Fleuit itaque Ezechias fletu
4 magno. * Et antequã egrederetur Isaias
mediam partem atrij, factus est sermo
5 Domini ad eum, dicens: *Reuertere, &
dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit
Dñs Deus Dauid patris tui: Audiui ora-
tionem tuam, & vidi lacrymas tuas: &
ecce sanaui te, die tertio ascendes tem-
6 plum Dñi. *Et addam diebus tuis quin-
decim annos: sed & de manu regis Assy-
B riorum liberabo te, & ciuitatem hanc,
& protegam vrbem istam, propter me,
7 & propter Dauid seruum meum. * Di-
xítque Isaias: Afferte massam ficorum.
Quam cùm attulissent, & posuissent su-
8 per vlcus eius, curatus est. * Dixerat
autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit
signum, quia Dñs me sanabit, & quia
ascensurus sum die tertia tẽplum Dñi?
9 * Cui ait Isaias: Hoc erit signum à Dño,
quòd facturus sit Dñs sermonem, quem
locutus est: Vis vt ascendat vmbra de-
cem lineis, an vt reuertatur totidem
gradibus

gradibus? * Et ait Ezechias: Facile est 10
vmbram crescere decem lineis: nec hoc
volo vt fiat, sed vt reuertatur retror-
sum decem gradibus. * Inuocauit ita- 11
que Isaias propheta Dñm, & reduxit
vmbram per lineas, quibus iam descen- C
|| Isa. 39. a. 1. derat in horologio Achaz, retrorsum
decem gradibus.* || In tempore illo mi- 12
sit Berodach Baladan, filius Baladan, rex
Babyloniorum, literas & munera ad
Ezechiam: audierat enim quod ægro-
tasset Ezechias. * Lætatus est autem in 13
aduentu eorum Ezechias, & ostendit
eis domum aromatum, & aurum, & ar-
gentum, & pigmenta varia, vnguenta
quoque, & domum vasorum suorum,
& omnia quæ habere poterat in the-
sauris suis. Non fuit quod non mon-
straret eis Ezechias in domo sua, & in
omni potestate sua.* Venit autem Isaias 14
propheta ad regem Ezechiam, dixitque
ei: Quid dixerunt viri isti? aut vnde
venerunt ad te? Cui ait Ezechias, De
terra longinqua venerunt ad me, de Ba-
bylone.* At ille respondit: Quid vide- 15
runt in domo tua. Ait Ezechias: Omnia
quæcumque sunt in domo mea, vide-
runt: nihil est quod non monstrauerim D
eis in thesauris meis.* Dixit itaque Isa- 16
ias Ezechiæ: Audi sermonem Domini:
*Ecce dies veniēt, & auferentur omnia, 17
quæ sunt in domo tua, & quæ condide-
runt patres tui vsque in diem hanc, in
Babylonem, non remanebit quidquam,
ait Dñs. * Sed & de filiis tuis qui egre- 18
dientur ex te, quos generabis, tollentur
& erunt eunuchi in palatio regis Ba-
bylonis.* Dixit Ezechias ad Isaiam: Bo- 19
nus sermo Domini, quem locutus es:
sit pax & veritas in diebus meis.* Reli- 20
qua autem sermonum Ezechiæ, & om-
nis fortitudo eius, & quomodo fecerit
piscinam, & aquæ ductum, & introdu-
xerit aquas in ciuitatem, nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum
regum Iuda? * Dormiuítque Ezechias 21
cum patribus suis, & regnauit Manas-
ses filius eius pro eo.

CAP. XXI.

Propter abominandam Manassis impietatem prædicit Dominus se Iudam ac Ierusalem deleturum: cui succedit impius filius Amon; & hoc à seruis occiso, regnat super Iudam pius filius Iosias.

|| 2. Par. 33. a. 1. DVodecim annorum erat Manasses 1
cùm regnare cœpisset, & quinqua- A
ginta quinq; annis regnauit in Ierusa-
lem: nomen matris eius Haphsiba. * Fe- 2
citque malum in conspectu Dñi, iuxta
idola Gentium, quas deleuit Dñs à fa-
cie filiorum Israel.* || Conuersúsque est, 3
|| 2. Par. 33. a. 3. & ædificauit excelsa, quæ dissipauerat
Ezechias pater eius: & erexit aras Baal,
& fecit lucos sicut fecerat Achab rex
Israel, & adorauit omnem militiam cæ-
4 li, & coluit eam. * Extruxitque aras in
domo Dñi, de qua dixit Dñs: || In Ieru- || 2. Reg. 7. b. 10.
5 salem ponam nomen meum.* Et extru-
xit altaria vniuersæ militiæ cæli in
6 duobus atriis templi Dñi. * Et traduxit
filium suum per ignē: & ariolatus est, &
obseruauit auguria, & fecit pythones,
& aruspices multiplicauit, vt faceret
7 malum coram Dño, & irritaret eum.
*Posuit quoque idolum luci, quem fe-
B cerat in templo Dñi; || super quod locu- || 2. Reg. 6. d. 10.
tus est Dñs ad Dauid, || & ad Salomonē
filium eius: In tēplo hoc, & in Ierusalē,
quam elegi de cunctis tribubus Israel,
ponam nomen meum in sempiternum. || 3. Reg. 8. b. 16. & 9. a. 3.
8 *Et vltrà non faciam commoueri pedē
Israel de terra, quā dedi patribus eorū:
si tamen custodierint opera omnia quæ
præcepi eis, & vniuersam legem, quam
9 mandauit eis seruus meus Moyses.* Illi
verò non audierunt: sed seducti sunt à
Manasse, vt facerent malum, super Gen-
tes quas contriuit Dñs à facie filiorum
10 Israel. * Locutúsq; est Dominus in ma-
nu seruorum suorum Prophetarum di-
11 cens: * || Quia fecit Manasses rex Iuda || Iere. 15. a. 4.
abominationes istas pessimas, super om-
nia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum,
& peccare fecit etiam Iudam in im-
12 munditiis suis: * propterea hæc dicit
C Dñs Deus Israel: Ecce ego inducam
mala super Ierusalem & Iudam: vt qui-
cumque audierit, tinniant ambæ aures
13 eius.* Et extendam super Ierusalem fu-
niculum Samariæ, & pondus domus
Achab: & delebo Ierusalem, sicut deleri
solent tabulæ: & delens vertam, & ducā
14 crebriùs stylum super faciem eius.* Di-
mittam verò reliquias hereditatis meæ,
& tradā eas in manus inimicorū eius:
erúntque in vastitatem, & in rapinam
15 cunctis aduersariis suis: * eo quòd fe-
cerint malum coram me, & perseuera-
uerint irritantes me, ex die qua egressi
sunt patres eorum ex Ægypto, vsque
16 ad hanc diem. * Insuper & sanguinem
innoxium fudit Manasses multum ni-
mis, donec impleret Ierusalem vsque
ad os: absq; peccatis suis, quibus pec-
care fecit Iudam, vt faceret malum co-
17 ram Dño. * Reliqua autem sermonum
Manasse, & vniuersa quæ fecit, & pec-
catum eius quod peccauit, nónne hæc
scripta sunt in Libro sermonū dierum
18 regum Iuda? * Dormiuitque Manasses
cū patribus suis, & sepultus est in hor-
to domus suæ, in horto Oza: & regna-
19 uit Amon filius eius pro eo. * Viginti
D duorum annorum erat Amon cùm re-
gnare cœpisset: duobus quoq; annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius
20 Messalemeth, filia Harus de Ieteba.* Fe-
citque malum in conspectu Dñi, sicut
21 fecerat Manasses pater eius. * Et am-
bulauit

bulauit in omni via,per quam ambula-
uerat pater eius, seruiuítque immundi-
tiis,quibus seruierat pater eius, & ado-
rauit eas , * dereliquit Dñm Deum pa- 22
trũ suorũ,& non ambulauit in via Dñi.
*Tetenderûntque ei insidias serui sui,& 23
interfecerunt regẽ in domo sua. * Per- 24
cussit autem populus terræ, omnes qui
coniurauerant contra regem Amon : &
constituerunt sibi regem Iosiam filium
eius pro eo.*Reliqua autem sermonum 25
Amon quæ fecit,nónne hæc scripta sunt
in Libro sermonum dierum regũ Iuda?
*Sepelierúntque eum in sepulchro suo, 26
in horto Oza : & regnauit Iosias filius
eius pro eo.

CAP. XXII.

Iosias templum ac Dei cultum instaurat; Dominum super reperto Deuteronomij libro consulens, responsum accipit, inducenda super Iudam scripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipsum tamen prius in pace moriturum.

2.Par 34.a.1 OCto annorum erat Iosias cùm re- 1
gnare cœpisset:triginta & vno an- A
no regnauit in Ierusalẽ: nomen matris
eius Idida,filia Hadaia de Besecath.*Fe- 2
citq; quod placitũ erat coram Dño, &
ambulauit per omnes vias Dauid patris
sui : non declinauit ad dexterã, siue ad
sinistram.*Anno autem octauo decimo 3
regis Iosiæ,misit rex Saphan filiũ Aslia,
filij Messulã,scribam templi Dñi,dicens
ei:*Vade ad Helciam sacerdotẽ magnũ, 4
vt conflетur pecunia , quæ illata est in
templũ Dñi,quam collegerunt ianitores
templi à populo , * detúrque fabris per 5
præpositos domus Dñi:qui & distribuãt
eam his qui operantur in templo Dñi,
ad instauranda sartatecta templi : * ti- 6
gnariis videlicet & cæmentariis, & iis B
qui interrupta componunt:& vt emantur ligna,& lapides de lapicidinis,ad in-
staurandum templũ Dñi.*Verumtamen 7
non supputetur eis argentum quod ac-
cipiunt,sed in potestate habeant , & in
fide.* Dixit autem Helcias pontifex ad 8
Saphan scribam:Librum Legis reperi in
domo Dñi , dedítque Helcias volumen
Saphan,qui & legit illud.* Venit quoq; 9
Saphan scriba ad regem, & renuntiauit
ei quod præceperat, & ait:Conflauerũt
serui tui pecuniam , quæ reperta est in
domo Dñi:& dederunt vt distribueretur
fabris à præfectis operum templi Dñi.
* Narrauit quoque Saphan scriba regi 10
dicens:Librũ dedit mihi Helcias sacer-
dos. Quem cùm legisset Saphan coram
rege,* & audisset rex verba Libri Legis 11
Dñi, scidit vestimenta sua.*Et præcepit 12
Helciæ sacerdoti , & Ahicam filio Sa-
phan,& Achobor filio Micha,& Saphan
scribæ,& Asaiæ seruo regis dicens:* Ite 13
& consulite Dñm super me,& super po-
pulo,& super omni Iuda, de verbis vo-
C luminis istius,quod inuentum est : ma-
gna enim ira Dñi succensa est contra
nos : quia non audierunt patres nostri
verba libri huius , vt facerent omne
14 quod scriptum est nobis. * Ierunt itaq;
Helcias sacerdos,& Ahicã, & Achobor,
& Saphan,& Asaia,ad Holdam prophe-
tidem,vxorem Sellum,filij Theucæ,filij
Araas custodis vestium , quæ habitabat
in Ierusalem in secunda : locutiq; sunt
15 ad eam.* Et illa respondit eis : Hæc di-
cit Dñs Deus Israel : Dicite viro , qui
16 misit vos ad me : * Hæc dicit Dñs.Ecce:
D ego adducam mala super locum istũ, &
super habitatores eius,omnia verba Le-
17 gis quæ legit rex Iuda:*quia dereliquerunt me,& sacrificauerunt diis alienis,
irritantes me in cunctis operibus ma-
nuum suarũ : & succendetur indignatio
mea in loco hoc , & non extinguetur.
18 *Regi autem Iuda,qui misit vos vt con-
suleretis Dñm , sic dicetis : Hæc dicit
Dñs Deus Israel : Pro eo quòd audisti
19 verba voluminis,*& perterritum est cor
tuum,& humiliatus es coram Dño, au-
ditis sermonibus contra locum istum,
& habitatores eius, quòd videlicet fie-
rent in stuporem & in maledictum : &
scidisti vestimenta tua,& fleuisti coram
20 me , & ego audiui , ait Dñs : * idcirco
colligam te ad patres tuos,& colligeris
ad sepulchrum tuum in pace , vt non
videant oculi tui omnia mala quæ in-
ducturus sum super locum istum.

CAP. XXIII.

Iosias Deuteronomium coram populo legit, percussóque cum Domino fœdere, ac destructis abominationibus, præcipit Pascha celebrari: quo in Mageddo occiso, succedit impius filius Ioachas, quem Pharao captum ducit in Ægyptum, substituto Eliacim quem Ioachim nominat, & ei grauem mulctam imponit.

1 ET renuntiauerũt regi quod dixerat. 2.
A Qui misit:& congregati sunt ad eum Par.
2 omnes senes Iuda & Ierusalem.*Ascen- 34. f.
ditq; rex templũ Dñi,& omnes viri Iu- 29.
da,vniuersiq; qui habitabãt in Ierusalẽ
cum eo sacerdotes & prophetæ,& om-
nis populus à paruo vsq; ad magnum:
legitq; cunctis audiẽtibus omnia verba
libri fœderis, qui inuentus est in domo
3 Dñi.* Stetítq; rex super gradũ,& fœdus
percussit coram Dño,vt ambularẽt post
Dñm, & custodirent præcepta eius , &
testimonia , & ceremonias , in omni
corde, & in tota anima, & suscitarent
verba fœderis huius, quæ scripta erant
in libro illo : acquieuitq; populus pa-
cto.* Et præcepit rex Helciæ, pontifici
4 & sacerdotibus secundi ordinis , & ia-
nitoribus , || vt proiicerent de templo || Eccl.
B Dñi omnia vasa,quæ facta fuerãt Baal, 49. a.
& in luco, & vniuersæ militiæ cœli : & 5.

combussit ea foris Ierusalem in conual-
le Cedron, & tulit puluerem eorum in
Bethel.* Et deleuit aruspices, quos po- 5
suerant reges Iuda ad sacrificandum in
excelsis per ciuitates Iuda,& in circui-
tu Ierusalē:& eos,qui adolebāt incensū
Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim si-
gnis,& omni militiæ cæli.*Et efferri fe- 6
cit lucū de domo Dñi foras Ierusalē in
conualle Cedron,& cōbussit eum ibi,&
redegit in puluerē,& proiecit super se-
pulchra vulgi.*Destruxit quoq; ædicu- 7
las effeminatorum, quæ erant in domo
Dñi; pro quibus mulieres texebāt quasi
domunculas luci.*Congregauitq; omnes 8
sacerdotes de ciuitatibus Iuda: & con-
taminauit excelsa, vbi sacrificabant sa-
cerdotes,de Gabaa vsque Bersabée: & C
destruxit aras portarū in introitu ostij
Iosue principis ciuitatis, quod erat ad
sinistrā portæ ciuitatis.*Verūtamen nō 9
ascendebant sacerdotes excelsorum ad
altare Dñi in Ierusalē: sed tantū come-
debant azyma in medio fratrum suorū.
* Contaminauit quoque Topheth, quod 10
est in conualle filij Ennon:vt nemo cō-
secraret filiū suum aut filiā per ignem,
Moloch. *Abstulit quoq; equos, quos 11
dederant reges Iuda, Soli, in introitu
templi Dñi iuxta exedrā Nathāmelech
eunuchi,qui erat in Pharurim: currus
autē Solis cōbussit igni.* Altaria quoq; 12
quæ erant super tecta cœnaculi Achaz,
quæ fecerant reges Iuda,& altaria quæ
fecerat Manasses in duobus atriis tēpli
Dñi, destruxit rex: cucurrit inde, &
dispersit cinerē eorum in Torrentē Ce-
dron.* Excelsa quoque, quæ erant in 13
Ierusalem ad dexteram partem Montis
offensionis, || quæ ædificauerat Salomō
|| 3. Reg. 11.b.7 rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum,
& Chamos offensioni Moab,& Melchō
abominationi filiorum Ammon,polluit
rex.*Et contriuit statuas,& succidit lu- 14
cos: repleuitq; loca eorū ossibus mor-
tuorū.* || Insuper & altare,quod erat in 15
|| 3. Reg. 13.g. 32. Bethel,& excelsū,quod fecerat Ieroboā D
filius Nabat,qui peccare fecit Israel:&
altare illud, & excelsū destruxit, atque
cōbussit,& cōminuit in puluerē,succen-
ditq; etiam lucum.*Et cōuersus Iosias, 16
vidit ibi sepulchra,quæ erāt in monte:
misitque & tulit ossa de sepulchris, &
cōbussit ea super altare, & polluit illud
iuxta verbum Dñi,quod locutus est vir
|| 2. Par. 35.a. 1. Dei qui prædixerat verba hæc.*||Et ait: 17
Quis est titulus ille,quē video? Respon-
deruntq; ei ciues vrbis illius:Sepulchrū
est hominis Dei, qui venit de Iuda, &
prædixit verba hæc, quæ fecisti super
altare Bethel. * Et ait: dimitte eum,ne- 18
mo cōmoueat ossa eius.Et intacta man-
serūt ossa illius,cū ossibus Prophetæ qui
venerat de Samaria.*Insuper & omnia 19
fana excelsorum,quæ erant in ciuitati-
bus Samariæ,quæ fecerant reges Israel
ad irritandum Dñm, abstulit Iosias: &
fecit eis, secundùm omnia opera quæ
20 fecerat in Bethel.*Et occidit vniuersos
sacerdotes excelsorum, qui erant ibi
super altaria: & combussit ossa huma-
na super ea: reuersúsque est Ierusalem.
21 * || Et præcepit omni populo, dicens: || 3. Reg. 13.a.1.
E Facite Phase Dño Deo vestro,secundùm
quod scriptum est in libro fœderis hu-
22 ius.* Nec enim factum est Phase tale à
diebus Iudicum, qui iudicauerunt Is-
rael,& omnium dierum regum Israel &
23 regum Iuda, * sicut in octauo decimo
anno regis Iosiæ factum est Phase istud
24 Dño in Ierusalem. * Sed & pythones, &
ariolos,& figuras idolorum,& immun-
ditias,& abominationes,quæ fuerant in
terra Iuda & Ierusalem, abstulit Iosias:
vt statueret verba legis,quæ scripta sunt
in Libro, quem inuenit Helcias sacer-
25 dos in templo Domini.*Similis illi non
fuit ante eum rex, qui reuerteretur ad
Dñm in omni corde suo,& in tota ani-
F ma sua,& in vniuersa virtute sua, iuxta
omnem legem Moysi: neque post eum
26 surrexit similis illi. * Verumtamen non
est auersus Dominus ab ira furoris sui
magni,quo iratus est furor eius contra
Iudam: propter irritationes, quibus
27 prouocauerat eum Manasses. * || Dixit || Inf. 24. d. 2.
itaque Dñs: Etiam Iudam auferam à
facie mea,sicut abstuli Israel: & proii-
ciam ciuitatem hanc, quam elegi,Ieru-
salem,& domum,de qua dixi: Erit no-
28 men meum ibi.*Reliqua autem sermo-
num Iosiæ,& vniuersa quæ fecit,nónne
hæc scripta sunt in Libro verborū die-
29 rum regū Iuda?* ||In diebus eius ascen- || 2. Par. 35. c. 20.
dit Pharao Nechao rex Ægypti, con-
tra regem Assyriorum,ad flumē Euphra-
ten: & abiit Iosias rex in occursum
eius:& occisus est in Mageddo,cùm vi-
30 disset eum. * Et portauerunt eum serui
sui mortuum de Mageddo; & pertule-
runt in Ierusalem, & sepelierunt eum
in sepulchro suo.Tulitque populus ter-
ræ Ioachaz filium Iosiæ: & vnxerunt
eum, & constituerunt eum regem pro
31 patre suo.* || Viginti trium annorū erat || 2. Par. 36.a.1
Ioachaz cùm regnare cœpisset,& trib9
mensibus regnauit in Ierusalem: no-
men matris eius Amital, filia Ieremiæ,
32 de Lobna.*Et fecit malum coram Dño,
G iuxta omnia quæ fecerant patres eius.
33 *Vinxitq; eum Pharao Nechao in Re-
bla,quæ est in terra Emath,ne regnaret
in Ierusalem: & imposuit mulctam ter-
ræ,centum talentis argenti, & talento
34 auri.*Regémque constituit Pharao Ne-
chao Eliacim filium Iosiæ pro Iosia pa-
tre eius.Vertitq; nomen eius Ioachim.
porrò Ioachaz tulit, & duxit in Ægy-
35 ptum,& mortuus est ibi.*Argentum au-
tem & aurum dedit Ioachim Pharaoni,
cùm

cùm indixisset terræ per singulos, vt
conferretur iuxta præceptum Pharao-
nis: & vnumquemque iuxta vires suas
exegit, tam argentum quàm aurum de
populo terræ, vt daret Pharaoni Nechao
* Vigintiquinque annorũ erat Ioachim 37
cùm regnare cœpisset: & vndecim annis
regnauit in Ierusalem: nomen matris
eius Zebida filia Phadaia de Ruma.
* Et fecit malum coram Domino, iuxta 38
omnia quæ fecerant patres eius.

CAPVT XXIV.

Ioachim triennio seruit regi Babylonis: deinde varios patitur latrunculos: quo mortuo, succedit filius Ioachin, quẽ cum thesauris templi ac domus regiæ vniuersoque robore habitatorum Ierusalem ducit Nabuchodonosor in Babylonem, suffecto in regem illius patruo Matthania quem vocauit Sedeciam.

IN diebus eius ascendit Nabuchodo- 1
nosor rex Babylonis, & factus est ei A
Ioachim seruus tribus annis: & rursum
rebellauit contra eum. *Immisitque ei 2
Dominus latrunculos Chaldæorum, &
latrunculos Syriæ, & latrunculos Moab
& latrunculos filiorum Ammon: & im-
misit eos in Iudam, vt disperderent
|| Sup. eum, ||iuxta verbum Dñi, quod locutus
23. f. fuerat per seruos suos prophetas. *Fa- 3
27. ctum est autem hoc per verbũ Dñi con-
tra Iudam: vt auferret eum coram se,
propter peccata Manasse vniuersa quæ
fecit *& propter sanguinem innoxium, 4
quem effudit, & impleuit Ierusalẽ cruo-
re innocentium: & ob hanc rem noluit
Dñs propitiari. *Reliqua autem sermo- 5
nũ Ioachim, & vniuersa quæ fecit non-
ne hæc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Iuda? Et dormiuit Ioa- B
chim cum patribus suis: * & regnauit 6
Ioachin filius eius pro eo. *Et vltrà nõ 7
addidit rex Ægypti, vt egrederetur de
terra sua: tulerat enim rex Babylonis, à
riuo Ægypti vsque ad fluuium Euphra-
ten, omnia quæ fuerant regis Ægypti.
*Decem & octo annorum erat Ioachin 8
cùm regnare cœpisset, & tribus mensi-
bus regnauit in Ierusalem, nomen ma-
tris eius Nohesta filia Elnathan de Ie-
rusalem. * Et fecit malum coram Dño, 9
iuxta omnia quæ fecerat pater eius.
Dan. * || In tempore illo ascenderunt serui 10
1. 1. Nabuchodonosor regis Babylonis in
Ierusalem, & circumdata est vrbs mu-
nitionibus. * Venitque Nabuchodono- 11
sor rex Babylonis ad ciuitatem cum
seruis suis, vt oppugnarent eam. *Egres- C
susque est Ioachin rex Iuda ad regem 12
Babylonis, ipse & mater eius, & serui
eius, & principes eius, & eunuchi eius:
& suscepit eum rex Babylonis anno
octauo regni sui. *Et protulit inde om- 13
nes thesauros domus Dñi, & thesauros
domus regiæ: & concidit vniuersa vasa
aurea, quæ fecerat Salomon rex Israël
14 in templo Dñi iuxta verbum Dñi. *Et
transtulit omnẽ Ierusalem, & vniuersos
principes, & omnes fortes exercitus de-
cem millia, in captiuitatem, & omnem
artificem & clusorem nihilque relictum
est, exceptis pauperibus populi terræ.
15 * ||Transtulit quoque Ioachin in Baby- ||2. Par.
D lonem, & matrem regis, & vxores regis, 36. b.
& eunuchos eius: & iudices terræ duxit 10.
in captiuitatem de Ierusalem in Baby- Ezec.
16 lonem. *Et omnes viros robustos, septẽ 2. a. 6.
millia, & artifices, & clusores mille, & 11.
omnes viros fortes & bellatores: duxit- b. 4.
que eos rex Babylonis captiuos in Ba-
17 bylonem. * || Et constituit Matthaniam
patruum eius pro eo: imposuitque no-
18 men ei Sedeciam. * Vigesimum & pri-
mum annum ætatis habebat Sedecias
cùm regnare cœpisset, & vndecim an- || Ier.
nis regnauit in Ierusalem: nomen ma- 7. a. 1.
tris eius erat Amital, filia Ieremiæ de & 52.
19 Lobna. * Et fecit malum coram Dño, a. 1.
20 iuxta omnia quę fecerat Ioachim. *Ira-
scebatur enim Dominus contra Ieru-
salem & contra Iudam, donec proiice-
ret eos à facie sua: recessitque Sedecias
à rege Babylonis.

CAP. XXV.

Obsessa Nabuchodonosor Ierusalem, Sedecias cæcus ac vinctus, necatis coram se filiis in Babylonem ducitur cum reliquo populo: quibusdam tamen ad exercendam terram relictis: post exusta vna cum templo omnia magnifica ædificia, præfecit Nabuchodonosor Godoliam; quo ab Ismaele interempto, fugit populus in Babylonem, Ioachin autem in captiuitate sublimatur à rege Babylonis.

1 FActum est autem anno nono regni Ier. 39.
A eius, mense decimo, decima die mẽ- a. 4. &
sis, venit Nabuchodonosor rex Babylo- 52. a.
nis, ipse & omnis exercitus eius, in Ie- 4.
rusalem, & circumdederunt eam: & extru-
2 xerunt in circuitu eius munitiones. *Et
clausa est ciuitas atque vallata, vsque
ad vndecimum annum regis Sedeciæ,
3 * nona die mensis: præualuitque fames,
in ciuitate, nec erat panis populo ter-
4 ræ. *Et interrupta est ciuitas: & omnes
viri bellatores nocte fugerunt, per viam
portæ, quæ est inter duplicem murum
B ad hortum regis (porrò Chaldæi obsi-
debant in circuitu ciuitatem) fugit ita-
que Sedecias, per viam quæ ducit ad
5 campestria solitudinis. * Et persecutus
est exercitus Chaldęorum regem, com-
prehenditque eum in planitie Iericho:
& omnes bellatores, qui erant cum eo
6 dispersi sunt, & reliquerunt eum. * Ap-
prehensum ergo regem duxerunt ad
regem Babylonis in Reblatha: qui lo-
7 cutus est cum eo iudicium. *Filios au-
tem Sedeciæ occidit coram eo, & ocu-

los eius effodit, vixítque eum catenis,
& adduxit in Babylonem.*Mense quin- 8
to,septima die mẽsis,ipse est annus no-
nus decimus regis Babylonis: venit Na-
buzardan princeps exercitus,seruus re-
|| Psal. gis Babylonis,in Ierusalem. *||Et succẽ- 9
73. a. dit domum Dñi, & domũ regis : & do-
7. mos Ierusalẽ, omnẽmque domũ cõbus-
sit igni.*Et muros Ierusalem in circuitu 10
destruxit omnis exercitus Chaldæorũ, C
qui erat cum principe militũ. *Reliquã 11
autẽ populi partẽ,quæ remãserat in ci-
uitate,& perfugas qui transfugerant ad
regẽ Babylonis,& reliquũ vulgus,tran-
stulit Nabuzardan princeps militiæ.*Et 12
de pauperibus terræ reliquit vinitores
|| Ier. & agricolas. *||Columnas autem æreas, 13
27. d. qui erant in tẽplo Dñi, & bases,& ma-
19. re æreum,quod erat in domo Dñi,con-
fregerunt Chaldæi, & transtulerunt æs
omne in Babylonẽ.*Ollas quoq; æreas, 14
& trullas, & tridentes, & scyphos, &
mortariola, & omnia vasa ærea,in qui-
bus ministrabãt,tulerũt. *Necnõ & thu- 15
ribula, & phialas; quæ aurea,aurea: & D
quę argẽtea,argentea:tulit princeps mi-
litiæ:*id est, colũnas duas,mare vnum, 16
& bases,quas fecerat Salomon in tẽplo
Dñi:non erat pondus æris omniũ vaso-
rum. *||Decem & octo cubitos altitudi- 17
||3. Re. nis habebat columna vna:& capitellum
7. b. 15. æreum super se altitudinis trium cubi-
Ier. 52 torum : & retiaculum, & malogranata
c. 17. super capitellum columnæ,omnia ęrea:
2. Pa. similem & colũna secunda habebat or-
3. d. 15. natum.*Tulit quoque princeps militiæ 18
Saraiam sacerdotem primum,& Sopho-
niam sacerdotem secũdum,& tres iani-
tores. *Et de ciuitate eunuchum vnum, 19
qui erat præfectus super bellatores vi-
ros;& quinque viros de his qui steterãt E
coram rege,quos reperit in ciuitate: &
Sopher principem exercitus,qui proba-
bat tyrones de populo terræ, & sexa-
ginta viros è vulgo,qui inuenti fuerant
in ciuitate. *Quos tollens Nabuzardan 20
princeps militũ, duxit ad regẽ Babylo-
nis in Reblatha. * Percussitque eos rex 21
Babylonis,& interfecit eos in Reblatha
in terra Emath:& translatus est Iuda de
terra sua. *Populo autẽ qui relictꝰ erat 22
in terra Iuda, quẽ dimiserat Nabucho-
donosor rex Babylonis,præfecit Godo-
liam filium Ahican filij Saphan. *Quod 23
cùm audissent omnes duces militũ, ipsi
& viri qui erãt cum eis,videlicet quòd F
cònstituisset rex Babylonis Godoliam:
venerunt ad Godoliã in Maspha, Isma-
hel filius Nathaniæ,& Iohanã filius Ca-
ree, & Saraia filiꝰ Thanehumeth Neto-
phathites, & Iezonias filius Maachati,
ipsi & socij eorũ.*Iurauítque Godolias 24
ipsis & sociis eorũ,dicẽs:Nolite timere
seruire Chaldæis:manete in terra:& ser-
uite regi Babylonis, & bene erit vobis.
25 * Factum est autẽ in mense septimo,ve-
nit Ismahel filius Nathanię,filij Elisama
de semine regio, & decem viri cum eo:
percusserúntq; Godoliã,qui & mortuus
est:sed & Iudæos & Chaldæos,qui erãt
26 cũ eo in Maspha. *Consurgénsque om-
nis populus à paruo vsque ad magnum,
& principes militum,venerunt in Ægy-
27 ptũ,timentes Chaldæos.*Factũ est verò
G in anno trigesimo septimo transmigra-
tionis Ioachim regis Iuda, mense duo-
decimo, vigesima septima die mensis:
subleuauit Euilmerodach rex Babylo-
nis,anno quo regnare cœperat, caput
28 Ioachim regis Iuda de carcere. *Et lo-
cutus est ei benignè: & posuit thronum
eius super thronum regum, qui erant
29 cum eo in Babylone.*Et mutauit vestes
eius,quas habuerat in carcere,& come-
debat panem semper in conspectu eius
30 cũctis diebus vitæ suæ. *Annonam quo-
que constituit ei sine intermissione,
quæ & dabatur ei à rege per singulos
dies, omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMVS

Paralipomenon Hebraicè Dibre Haiamim.

CAPVT PRIMVM.

Genealogia Adam vsque ad Abraham & generationes filiorum Abraha vnà cum filiis ac posteris Esau, & regibus ac ducibus terra Edom, antequam essent reges super filios Israel.

1 ADam,Seth,Enos,*Cainan,Ma- Gen.
2 laleel, Iared, *Henoch, Mat- b.15.
3 thusale, Lamec, * Noe, Sem, d. 25.
4 Chã,& Iapheth.*Filij Iapheth: 5.b.
5 Gomer,&Magog,& Madai,& Iauã,Thu-
A bal,Mosoch,Thiras.*Porrò filij Gomer:
6 Ascenez,& Riphath,& Thogorma.*Filij
7 autem Iauan:Elisa,& Tharsis,Cethim &
8 Dodanim. *Filij Chã:Chus,& Mesraim,
9 & Phut,& Chanaan.*Filij autem Chus:
Saba, & Heuila, Sabatha, & Regma,
& Sabathacha. Porrò filij Regma:
10 Saba, & Dadan. Chus autem genuit
|| Nemrod:iste cœpit esse potens in ter- || Gen.
11 ra. * Mesraim verò genuit Ludim, & 10.
Anamim, & Laabim, & Nephtuim, 8.
12 *Phetrusim quoque & Casluim:de qui-
bus egressi sunt Philisthiim, & Caph-
13 torim. * Chanaan verò genuit Sido-
nem primogenitum suum, Hethæum
14 quoque,* & Iebusæum,& Amorrhæum,
15 & Gergesæum. * Heuæúmque & Ara-
16 cæum, & Sinæum; * Aradium quoque,
17 & Samaræum, & Hamathæum. * Filij
B || Sem: Ælam,& Assur, & Arphaxad, || G.
& Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & 10.
18 Gether, & Mosoch. * Arphaxad autem 22.
genuit Sale, qui & ipse genuit Heber. b.
19 * Porrò Heber nati sunt duo filij, no-
men

men vni Phaleg, quia in diebus eius
diuisa est terra; & nomen fratris eius
Iectan.* Iectan autem genuit Elmodad, 20
& Saleph, & Asarmoth: & Iare.* Ado-
ram quoque, & Husal, & Dacla.* He- 21
bal etiam, & Abimael, & Saba, nec- 22
non, & Ophir, & Heuila, & Iobab: 23
omnes isti filij Iectan: * Sem, Arpha- 24
xad, Sale. * Heber, Phaleg, Ragau,* Se- 25
rug, Nachor, Thare. * Abram, iste est 26
Gen. Abraham.* Filij || autem Abraham Isaac 27
11. d. & Ismael.* Et hæ generationes eorum. 28
26. Primogenitus || Ismahelis, Nabaioth, 29
Gen. & Cedar, & Adbeel, & Mabsam,* & Mas- 30
25. b. ma, & Duma, Massa, Hadab, & Thema.
12. * Ietur, Naphis, Cedma: hi sunt filij Is- 31
maelis. * Filij autem Ceturæ concubi- 32
næ Abraham, quos genuit: Zamran, C
Iecsan, Madan, Madian, Iesboc, & Sue.
Porrò filij Iecsan: Saba, & Dadan. Filij
autem Dadan: Assurim, & Latusim, &
Gen. Laomin.* Filij || autem Madian: Epha, 33
25. a. 3 & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa:
Gen. omnes hi, filij Ceturæ.* Genuit || autem 34
25. c. Abraham Isaac: cuius fuerunt filij, Esau
18. & Israel.* Filij || Esau: Eliphaz, Rahuel, 35
Gen. Iehus, Ihelom, & Core. * Filij Eliphaz: 36
36. b. Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez,
11. Thāna, Amalec,* Filij Rahuel: Nahath, 37
Zara, Samma, Meza.* Filij Seir: Lotan, 38
Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.
* Filij Lotan: Hori, Homam. Soror au- 39
tem Lotan fuit Thamna. * Filij Sobail, 40
Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, &
Onath. Filij Sebeō: Aia & Ana. Filij Ana:
Dison.* Filij Dison: Hamram, & Eseban, 41
& Iethran, & Charan.* Filij Eser: Balaan, 42
& Zauan, & Iacan. Filij Disan: Hus &
Aran.* Isti sunt reges, qui imperauerunt 43
in Terra Edom, antequam esset rex su- D
per filios Israel: Bale filius Beor: &
nomen ciuitatis eius, Denaba.* Mortuus 44
est autem Bale, & regnauit pro eo Io-
bab filius Zare de Bosra. * Cúmque & 45
Iobab fuisset mortuus regnauit pro eo
Husam de Terra Themnorum. * Obiit 46
quoque & Husam, & regnauit pro eo
Adab filius Badad, qui percussit Madian
in Terra Moab: & nomen ciuitatis
eius Auith. * Cúmque & Adab fuisset 47
mortuus, regnauit pro eo Semla de
Masreca.* Sed & Semla mortuus est, & 48
regnauit pro eo Saul de Rohoboth,
quæ iuxta amnē sita est. * Mortuo quo- 49
que Saul, regnauit pro eo Balanan filius
Achobor.* Sed & hic mortuus est, & re- 50
gnauit pro eo Adad: cuius vrbis no-
men fuit Phau, & appellata est vxor
eius Meerabel filia Matred filiæ Me-
zaab.* Adad autem mortuo, duces pro 51
regibus in Edom esse cœperunt: dux
Thamna, dux Alua, dux Ietheth, * dux 52
Oolibama, dux Ela, dux Phinon,* dux, 53
Cenez, dux Theman, dux Mabsar,* dux 54
Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom.

CAP. II.

Genealogia Iudæ Patriarchæ vsque ad Isai patrem Dauid fratrumque ac sororum eius.

1 FIlij autem Israel: Ruben, Simeon, Gen.
A Leui, Iuda, Issachar, & Zabulon. 28. g.
2 * Dan, Ioseph, Beniamin, Nephthali, 32. 30.
3 Gad, & Aser.* Filij || Iuda: Her, Onan, & d. 5. 35
Sela: hi tres nati sunt ei de filia Sue c. d.
Chananitide. Fuit autem Her primoge- || Gen.
nitus Iuda, malus coram Dño, & occi- 38. a.
4 dit eum. * Thamar autem nurus eius 1. 46.
peperit ei Phares & Zara: omnes ergo b. 12.
5 filij Iuda, quinque.* Filij autem Phares: Inf. 4.
6 Hesron & Hamul. * Filij quoque Zare: a. 1.
Zamri, & Ethan, & Emā, Chalchal quo- Mat.
7 que, & Dara, simul quinq.* Filij || Char- 1. a. 3.
mi: Achar, qui turbauit Israel, & pecca- || Ios.
8 uit in furto anathematis. * Filij Ethan: 7. a. 1.
9 Azarias.* Filij || autem Hesron qui nati || Rut.
10 sunt ei: Ierameel, & Rā, & Calubi.* Por- 4. d.
B rò Ram genuit Aminadab. Aminadab 19.
autem genuit Nahassum, principem fi-
11 liorum Iuda.* Nahasson quoque genuit
12 Salma, de quo ortus est Booz. * Booz
verò genuit Obed, qui & ipse genuit
13 Isaï.* || Isai autem genuit primogenitū || 1. Re.
Eliad, secundum Abinadab, tertium 16. b.
14 Simmaa,* quartum Nathanael, quintum 10. 17.
15 Raddai,* sextum Asom, septimum Da- b. 12.
16 uid, * quorum sorores fuerunt, Saluia,
C & Abigail. Filij Saruiæ: Abisai, Ioab, &
17 Asael, tres.* Abigail autē genuit Amasa,
18 cuius pater fuit Iether Ismaelites.* Ca-
leb verò filius Hesron accepit vxorem
nomine Azuba, de qua genuit Ierioth.
fuerúntque filij eius: Iaser, & Sobab, &
19 Ardon.* Cúmque mortua fuisset Azuba,
accepit vxorem Caleb, Ephrata: quæ
20 peperit ei Hur.* Porrò Hur genuit Vri:
21 & Vri genuit Bezeleel. * Post hæc in-
gressus est Hesron ad filiam Machir pa-
tris Galaad, & accepit eam cùm esset
annorum sexaginta: quæ peperit ei Se-
22 gub.* Sed & Segub genuit Iair, & posse-
dit viginti tres ciuitates in Terra Ga-
23 laad.* Cepítque Gessur, & Aram, oppida
Iair: & Canath, & viculos eius sexagin-
ta ciuitatum: omnes isti, filij Machir
24 patris Galaad.* Cùm autē mortuus esset
D Hesron, ingressus est Caleb ad Ephrata.
Habuit quoq; Hesron vxorem Abia, quę
peperit ei Ashur patrem Thecuæ.* Nati
25 sunt autem filij Ierameel primogeniti
Hesron, Ram primogenitus eius, & Bu-
26 na, & Aram, & Asom, & Achia. * Duxit
quoque vxorem alteram Ieramel, no-
27 mine Atara, quæ fuit mater Onam.* Sed
& filij Ram primogeniti Ierameel, fue-
28 runt Moos, Iamin, & Achar. * Onam
autem habuit filios, Semei, & Iuda. Filij
29 autem Semei: Nadab & Abisur.* Nomen
verò vxoris Abisur, Abihail, quæ pepe-
30 rit ei Ahobban, & Molid.* Filij autem
Nadab fuerunt, Saled, & Apphaim. Mor-

tuus est autem Saled absque liberis. *Fi- 31
lius verò Apphaim, Iesi: qui Iesi genuit
Sesan. Porrò Sesan genuit Oholai. * Fi- 32
lij autem Iada fratris Semei: Iether, & E
Ionathan. Sed & Iether mortuus est
absq; liberis. * Porrò Ionathan genuit 33
Phaleth, & Ziza. Isti fuerunt filij Iera-
meel.* Sesan autem nõ habuit filios, sed 34
filias; & seruum Ægyptium nomine Ie-
raa. * Deditque ei filiam suam vxorem: 35
quæ peperit ei Ethei.* Ethei autem ge- 36
nuit Nathan, & Nathan genuit Zabad. 37
*Zabad quoque genuit Ophal, & Ophal
genuit Obed. * Obed genuit Iehu, Iehu 38
genuit Azariam.*Azarias genuit Helles, 39
& Helles genuit Elasa.* Elasa genuit Si- 40
samoi, Sisamoi genuit Sellum.* Sellum 41
genuit Icamiam, Icamia autem genuit
Elisama.* Filij autem Caleb fratris Ie- 42
rameel: Mesa primogenitus eius ipse F
est pater Ziph: & filij Maresa patris He-
bron.*Porrò filij Hebron: Core, & Ta- 43
phua, & Recen, & Samma.* Samma autẽ 44
genuit Raham, patrem Iercaam & Re-
cem genuit Sãmai:*Filius Sãmai, Maon, 45
& Maon pater Bethsur. * Epha autem 46
cõcubina Caleb peperit Haran, & Mosa,
& Gezez. Porrò Haran genuit Gezez.
* Filij autem Iohaddai; Regom & Ioa- 47
than, & Gesan, & Phalet, & Epha, &
Saaph.* Concubina Caleb Maacha, pe- 48
perit Saber, & Tharana.*Genuit autem 49
Saaph pater Madmena, Sue patrẽ Mach-
bena, & patrẽ Gabaa. Filia verò Caleb,
fuit Achsa.*Hi erãt filij Caleb, filij Hur, 50
primogeniti Euphrata, Sobal pater Ca- G
riathiarim.* Salma pater Bethlehẽ, Ha- 51
riph pater Bethgader.* Fuerunt autẽ fi- 52
lij Sobal patris Cariathiarim. Qui vide-
bat dimidiũ requietionũ.*Et de cogna- 53
tione Cariathiarim, Iethrei, & Aphuthei
& Semathei, & Maserei. Ex his egressi
sunt Saraitæ, & Esthaolitæ.*Filij Salma, 54
Bethlehem, & Netophathi, Coronæ do-
mus Ioab, & dimidium requietionis Sa-
raï. * Cognationes quoque scribarum 55
habitantium in Iabes, Canentes atque
Resonantes, & in tabernaculis com-
morantes. Hi sunt Cinei, qui venerunt
de Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

Generationes Dauid & regum Iuda ex progenie Dauid, cum filiis ac filiabus eorum.

2. Reg. 3. a. 2. DAuid verò hos habuit filios, qui ei 1
nati sunt in Hebrõ: primogenitum A
Ammon ex Achinoam Iezrahelitide, se-
cundum Daniel de Abigail Carmelitide,
* tertium Absalon filium Maacha filiæ 2
Tholmai regis Gessur, quartum Ado-
niam filium Aggith, * quintum Sapha- 3
hiam ex Abital, sextum Iethraliam
|| 2. Reg. 5. c. 14. de Egla vxore sua.*Sex ergo nati sunt ei 4
in Hebrõ, vbi regnauit septem annis, &
sex mensibus. Triginta autem & tribus
5 annis regnauit in Ierusalem.*||Porrò in || 2. Reg. 5. c. 14.
B Ierusalem nati sunt ei filij, Simma, &
Sobab, & Nathan, & Salomon, quatuor
6 de Bethsabee filia Ammiel.*Iebaar quo-
7 que & Elisama,* & Eliphaleth, & Noge,
8 & Nepheg, & Iaphia,*necnon Elisama,
9 & Eliada, & Elipheleth, nouem: *omnes
hi, filij Dauid, absque filiis concubina-
rum: habuerũntque sororem Thamar.
10 * Filius autem Salomonis, Roboam:
cuius Abia filius genuit Asa. De hoc
11 quoq; natus est Iosaphat,*pater Ioram:
qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo
12 ortus est Ioas: * & huius Amasias filius
genuit Azariam. Porrò Azariæ filius
13 Ioathan, * procreauit Achaz patrem
C Ezechię, de quo natus est Manasses.*Sed
14 & Manasses genuit Amon patrem Iosiæ.
15 * Filij autem Iosiæ fuerunt, primogeni-
tus Iohanan, secundus Ioakim, tertius ||Mat. 1. b. 1.
16 Sedecias, quartus Sellum.*||De Ioakim
17 natus est Iechonias, & Sedecias. * Filij
18 Iechoniæ fuerunt, Asir, Salathiel.* Mel-
chiram, Phadaia, Sennefer, & Iecemia,
19 Sama, & Nadabia.*De Phadaia orti sunt
Zorobabel & Semei. Zorobabel genuit
Mosollam, Hananiam, & Salomith soro-
20 rem eorum:* Hasaban quoque, & Obol,
& Barachian, & Hasadian, Iosabhesed,
21 quinque.* Filius autem Hananiæ, Phal-
D tias pater Ieseiæ, cuius filius Raphaia;
huius quoque filius, Arnan, de quo
natus est Obdia, cuius filius fuit Seche-
22 nias.* Filius Secheniæ, Semeia: cuius
filij, Hattus, & Iegaal, & Baria, & Naa-
23 ria, & Saphat, sex numero.*Filius Naa-
riæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam,
24 tres. * Filij Elionai, Oduia, & Eliasub,
& Pheleia, & Accub, & Iohanan, &
Dalaia, & Anani, septem.

CAP. IV.

Rursus posteritas Iuda ac Simeonis, & habitationes eorum: stirps Cham delectur à filiis Simeonis, Amalecitæ quoque ab ipsis percutiuntur.

1 FIlij Iuda: Phares, Hesron, & Charmi, Sup. 2. a. 4.
2 & Hur, & Sobal. * Raia verò filius
A Sobal genuit Iahath, de quo nati sunt Gen. 38. a. 46. b. 12.
Ahumai & Laad: hæ cognationes Sara-
3 thi.*Ista quoq; stirps Etam: Iezrael, &
Iesema, & Iedebos. Nomen quoq; soro-
4 ris corũ, Asalelphuni.* Phanuel autem
pater Gedor, & Ezer Pater Hosa: isti
sunt filij Hur primogeniti Ephrata pa-
5 tris Bethlehem. *Assur vero patri The-
cuæ erant duæ vxores, Halaa, & Naara.
6 *Peperit autẽ ei Naara, Oozam, & He-
pher, & Themani, & Abastari: isti sunt
7 filij Naara. * Porrò filij Halaa, Sereth,
8 Isaar, & Ethnan. * Cos autem genuit
B Anob, & Soboba, & cognationem Aha-
9 rehel filij Arum.*Fuit autẽ Iabes incly-
tus præ fratribus suis, & mater eius vo-
cauit nomen illius Iabes, dicens: Quia
10 peperi eum in dolore.* Inuocauit verò
Iabes

Iabes Deum Israel,dicens:Si benedicens
benedixeris mihi, & dilataueris termi-
nos meos & fuerit manus tua mecũ, &
feceris me à malitia non opprimi. Et
præstitit Deus quæ precatus est. * Ca- 11
leb autem frater Sua genuit Mahir, qui
fuit pater Esthon.*Porrò Esthon genuit 12
Bethrapha,& Phesse,& Tehinna patrem
vrbis Naas : hi sunt viri Recha. * Filij 13
autem Cenez,Othoniel,& Saraia. Por- C
rò filij Othoniel,Hathath,& Maonathi.
*Maonathi genuit Ophra, Saraia autem 14
genuit Ioab patrem Vallis artificum :
ibi quippe artifices erant. * Filij verò 15
Caleb filij Iephone Hir,& Ela,& Naham.
Filij quoque Ela : Cenez.*Filij quoque 16
Ialeleel:Ziph,& Zipha,Thiria,& Asrael.
*Et filij Ezra,Iether,& Mered,& Epher, 17
& Ialon,genuitque Mariam,& Samai,&
Iesba patrẽ Esthamo.* Vxor quoq; eius 18
Iudaica,peperit Iared patrem Gedor,&
Heber patrẽ Socho, & Icuthiel patrem
Zanoe,hi autẽ filij Bethię filiæ Pharao-
nis,quam accepit Mered.*Et filij vxoris 19
Odaiæ sororis Naham patris Ceila,Gar- D
mi, & Esthamo , qui fuit de Machathi.
*Filij quoq; Simon,Amnon,& Rinna fi- 20
lius Hanan,& Thilõ.Et filij Iesi Zoheth,
||Gen. 38.a.5 & Benzoheth.*Filij||Sela filij Iuda:Her 21
pater Lecha, & Laada pater Maresa , &
cognationes domus operantiũ byssum
in domo iuramenti.* Et qui stare fecit 22
Solẽ,virisq; Mendacij & Securus,& In-
cendẽs,qui principes fuerunt in Moab,
& qui reuersi sunt in Lahem: hæc autẽ
verba vetera. * Hi sunt figuli habitãtes 23
in Plantationibus , & in Sepibus, apud
regẽ in operibus eius, cõmoratiq; sunt
||Gen. 46.b.10. ibi.* Filij || Simeon : Namuel & Iamin, 24
Iarib,Zara,Saul.* Sellũ filius eius,Map- 25
sam filius eius, Masma filius eius.* Filij 26
Masma:Hamuel filius eius,Zachur filius E
eius,Semei filius eius. * Filij Semei se- 27
decim , & filiæ sex: fratres autem eius
non habuerunt filios multos,& vniuer-
sa cognatio non potuit adæquare sum-
mam filiorũ Iuda.*Habitauerunt autem 28
in Bersabee , & Molada, & Hasarsuhal,
& in Bala,& in Asom,& in Tholad,& 29
in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,
* & in Bethmarchaboth, & in Hasarsu- 30
sim,& in Bethberai,& in Saarim,hæ ci-
uitates eorum vsque ad regem Dauid.
* Villæ quoque eorum : Etam , & Aen, 31
Remmon,& Thochen,& Asan,ciuitates
quinque.*Et vniuersi viculi eorum per 32
circuitum ciuitatum istarum vsque ad
Baal,hæc est habitatio eorum, & sediũ
distributio.*Mosobab quoq;& Iemlech, 33
& Iosa filius Amasiæ , & Ioel , & Iehu F
filius Iosabiæ filiæ Saraiæ filij Asiel,*& 34
Elioenai,& Iacoba,& Isuhaia,& Asaia, 35
& Adiel,& Ismiel,& Banaia, Ziza*quo- 36
que filius Sephei filij Allon filij Idaia 37
filij Semri filij Samaia.*Isti sunt nomi- 38
nati principes in cognationibus suis,
& in domo affinitatum suarum multi-
39 plicati sunt vehementer. * Et profecti
sunt vt ingrederentur in Gador vsque
ad Orientẽ vallis, & vt quærerent pas-
40 cua gregibus suis.* Inueneruntque pas-
G cuas vberes, & valde bonas, & terram
latissimam & quietam & fertilem , in
qua antè habitauerant de stirpe Cham.
41 * Hi ergo venerunt, quos supra descri-
psimus nominatim , in diebus Ezechiæ
regis Iuda : & percusserunt tabernacula
eorum, & habitatores qui inuenti fue-
rant ibi, & deleuerunt eos vsq; in præ-
sentem diem : habitaueruntque pro eis
quoniam vberrimas pascuas ibidem re-
42 pererunt.* De filiis quoque Simeon ab-
ierunt in montem Seir viri quingenti,
habentes principes Phalthiam & Naa-
riam & Raphaiam & Oziel filios Iesi :
43 *& percusserunt reliquias, quæ euadere
potuerant Amalecitarum , & habitaue-
runt ibi pro eis vsque ad diem hanc.

CAP. V.

Catalogus filiorum Ruben Gad & dimidiæ tribus Manasse, & habitatio eorum qui percusserunt Agareos , sed tandem ducti sunt ad Assyrios ob idolatriam ipsorum.

1 A FIlij quoq; Ruben primogeniti Israel ||Gen.
(ipse quippe fuit primogenitus eius: 35.d.
sed cùm violasset thorũ patris sui,data 22.49
sunt primogenita eius filiis Ioseph, filij a.4.
Israel,& nõ est ille reputatus in primo-
2 genitum.*Porrò Iudas,qui erat fortissi-
mus inter fratres suos , de stirpe eius
principes germinati sunt : primogenita
3 autẽ reputata sunt Ioseph,)* filij || ergo ||Gen.
Ruben primogeniti Israel : Enoch , & 46.
4 Phallu,Esron, & Carmi.*Filij Ioel : Sa- Exod.
maia filius eius, Gog filius eius, Semei 6.c.14
5 filius eius.*Micha filius eius,Reia filius Num.
6 eius, Baal filius eius.* Beera filius eius, 26.a.
quem captiuũ duxit Thelgathphalnasar 5.
rex Assyriorum,& fuit princeps in tribu
7 Ruben.* Fratres autem eius,& vniuersa
cognatio eius , quando numerabantur
per familias suas,habuerunt principes,
8 Iehiel & Zachariam.*Porrò Bala filius
B Azaz,filij Samma,filij Ioel, ipse habita-
uit in Aroer,vsq;ad Nebo & Beelmeon.
9 *Contra Orientalẽ quoq; plagam habi-
tauit vsq; ad introitum eremi & flumen
Euphraten. Multum quippe iumentorũ
numerũ possidebant in Terra Galaad.
10 * In diebus autem Saul præliati sunt
contra Agareos , & interfecerunt illos
habitaueruntque pro eis in tabernacu-
lis eorum, in omni plaga, quæ respicit
11 ad Orientem Galaad. * Filij verò Gad è
regione eorum habitauerunt in Terra
12 Basan vsque Selcha : * Ioel in capite &
Saphan secundus : Ianai autem , & Sa-
13 phat,in Basan.* Fratres verò eorum se-
cundùm domos cognationum suarum,

Michael,& Mosollã,& Sebe,& Iorai, &
Ioachã,& Zie,& Heber,septem.*Hi filij 14
Abihail,filij Huri,filij Iara, filij Galaad,
filij Michael, filij Iesesi, filij Ieddo,filij 15
Buz. * Fratres quoque filij Abdiel, filij
Guni, princeps domus in familiis suis.
*Et habitauerũt in Galaad, & in Basan, 16
& in viculis eius,& in cunctis suburba-
nis Saron, vsque ad terminos. * Omnes 17
hi numerati sunt in diebus Ioathan re- C
gis Iuda, & in diebus Ieroboam regis 18
Israel.* Filij Ruben, & Gad,& dimidiæ
tribus Manasse, viri bellatores, scuta
portantes,& gladios,& tendentes arcũ,
eruditique ad prælia,quadraginta qua-
tuor millia & septingenti sexaginta,
procedentes ad pugnam.* Dimicauerũt 19
contra Agareos:Ituræi verò, & Naphis,
& Nodab, * præbuerunt eis auxilium. 20
Traditiq; sunt in manus eorum Agarei,
& vniuersi, qui fuerant cum eis, quia
Deum inuocauerunt cùm præliarentur:
& exaudiuit eos, eo quòd credidissent
in eum.*Cœperúntq; omnia quæ posse- 21
derãt,camelorũ quinquaginta millia,&
ouium ducenta quinquaginta millia,&
asinos duo millia, & animas hominum
centum millia.* Vulnerati autem multi 22
corruerunt: fuit enim bellum Dñi.Ha- D
bitauerúntq; pro eis vsque ad transmi-
grationẽ.* Filij quoque dimidiæ tribus 23
Manasse, possederunt terram à finibus
Basan vsque Baal, Hermon, & Sanir,&
montem Hermon,ingens quippe nume-
rus erat. * Et hi fuerunt principes do- 24
mus cognationis eorũ,Epher,& Iesi, &
Eliel,& Ezriel, & Ieremia, & Odoia, &
Iediel,viri fortissimi & potentes,& no-
minati duces in familiis suis.*Relique- 25
runt autem Deum patrũ suorũ,& forni-
cati sunt post deos populorũ terræ,quos
abstulit Deus coram eis;* & suscitauit 26
Deus Israel spiritum Phul regis Assy-
riorum, & spiritum Thelgatphalnasar
regis Assur:& trãstulit Ruben,& Gad,&
dimidiam tribum Manasse, & adduxit
eos in Lahela,* & in Habor, & Ara, &
fluuium Gozan, vsque ad diem hanc.

CAP. VI.

Genealogia filiorum Leui,& quos ex eis constituerit Dauid cantores ac ministros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum vrbibus suis in singulis tribubus Israel,& quæ fuerint ciuitates refugij.

Gen. 46. b. 11. inf. 6.6.

FIlij Leui : Gerson,Caath, & Merari. 1
* Filij Caath:Amram Isaar,Hebron, 2
& Oziel.* Filij Amram:Aarõ,Moyses,& 3
Maria,Filij Aaron,Nadab & Abiu,Elea- A
zar & Ithamar. * Eleazar genuit Phi- 4
nees, & Phinees genuit Abisue.*Abisue 5
verò genuit Bocci,& Bocci genuit Ozi.
* Ozi genuit Zaraiam,&Zaraias genuit 6
Meraioth. Porrò Meraioth genuit 7
Amariam, & Amarias genuit Achitob.
8 * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc ge-
9 nuit Achimaas.*Achimaas genuit Aza-
10 riam,Azarias genuit Iohanã.* Iohanan
genuit Azariam,ipse est qui sacerdotio
functus est,in domo,quã ædificauit Sa-
11 lomon in Ierusalem.*Genuit autẽ Aza-
rias Amariã,& Amarias genuit Achitob.
12 *Achitob genuit Sadoc, & Sadoc ge-
13 nuit Sellũ.*Sellũ genuit Helciã, & Hel-
14 cias genuit Azariã.*Azarias genuit Sa-
B raiã,& Saraias genuit Iosedec. * Porrò
15 Iosedec egressus est, quando transtulit
Dñs Iudã & Ierusalẽ per manus Nabu-
16 chodonosor.* Filij || ergo Leui:Gerson, || Exo. 6.c.7.
17 Caath,& Merari. * Et hæc omnia filio-
18 rũ Gerson:Lobni:& Semei.*Filij Caath:
19 Amrã,& Isaar,& Hebron,& Oziel. * Fi-
lij Merari:Moholi & Musi.Hæ autẽ co-
gnationes Leui secundũ familias eorũ.
20 *Gerson,Lobni filius eius, Iahath filius
21 eius, Zãma filius eius.* Ioah filius eius,
Addo filius eius,Zara filius eius,Iethrai
22 filius eius.* Filij Caath, Aminadab filius
eius, Core filius eius, Asir filius eius.
23 *Elcana filius eius,Abiasaph filius eius,
24 Asir filius eius. * Thahath filius eius,
Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul
25 filius eius. * Filij Elcana, Amasai &
26 Achimoth,* & Elcana: Filij Elcana:So-
phai filius eius, Nahath filius eius.
27 * Eliab filius eius, Ieroham filius eius,
28 Elcana filius eius. * Filij Samuel, pri-
29 mogenitus Vasseni,& Abia.*Filij autem
C Merari, Moholi : Lobni filius eius, Se-
30 mei filius eius, Oza filius eius.* Sãmaa
filius eius,Haggia filius eius,Asaia filius
31 eius. * Isti sunt quos constituit Dauid
super cantores domus Dñi,ex quo col-
32 locata est arca:*& ministrabant coram
tabernaculo testimonij,canentes donec
ædificaret Salomon domũ Dñi in Ieru-
salem:stabant autem iuxta ordinẽ suum
33 in ministerio. * Hi verò sunt, qui assi-
stebant cum filiis suis, de filiis Caath,
Heman cantor filius Iohel,filij Samuel
34 * filij Elcana,filij Ierohã,filij Eliel, filij
35 Thohu, * filij Suph, filij Elcana, filij
36 Mahath, filij Amasai, * filij Elcana, filij
37 Iohel,filij Azariæ,filij Sophoniæ, * filij
Thahath, filij Asir, filij Abiasaph, filij
38 Core,* filij Isaar, filij Caath, filij Leui,
39 filij Israel. * Et frater eius Asaph, qui
stabat à dextris eius, Asaph filius Bara-
40 chiæ, filij Samaa, * filij Michael, filij
41 Basaiæ,filij Melchiæ, * filij Athanai, fi-
42 lij Zara, filij Adaia, * filij Ethan, filij
43 Zamma, filij Semei, * filij Ieth, filij
44 Gersom,filij Leui.* Filij autem Merari
D fratres eorum,ad sinistram,Ethan filius
45 Cusi,filij Abdi,filij Maloch,* filij Hasa-
46 biæ, filij Amasiæ,filij Helciæ,filij Ama-
47 sai,filij Boni, filij Somer,*filij Moholi,
48 filij Musi, filij Merari, filij Leui.* Fra-
tres quoq; eorum Leuitæ,qui ordinari
sunt in cunctum ministeriũ tabernaculi
domus

domus Dñi. *Aaron verò, & filij eius 49
adolebant incensum super altare ho-
locausti, & super altare thymiamatis in
omne opus sancti Sanctorum & vt pre-
carentur pro Israel, iuxta omnia quæ
præceperat Moyses seruus Dei.*Hi sunt 50
autẽ filij Aarõ:Eleazar filius eius, Phi-
nees filius eius,Abisue filius eius.*Boc- 51
ci filius eius,Ozi filius eius, Zarahia fi-
lius eius.*Meraioth filius eius,Amarias 52
filius eius, Achitob filius eius. *Sadoc 53
filius eius,Achimaas filius eius.*Et hæc 54
habitacula eorũ per vicos atq; confinia
filiorũ scilicet Aaron; iuxta cognatio-
nes Caathitarũ: ipsis enim sorte conti-
gerant.*Dederunt igitur eis Hebron in 55
terra Iuda, & suburbana eius per cir- E
|| Ios. cuitum:*|| Agros autem ciuitatis,& vil- 56
21. b. las, Caleb filio Iephone. *Porrò filiis 57
10. Aaron dederunt ciuitates ad confugiẽ-
dum Hebron, & Lobna & suburbana
eius: *Iether quoque,& Esthemo cum 58
suburbanis suis, sed & Helon & Dabir
cum suburbanis suis. *Asan quoque & 59
Bethsemes & suburbana earum. *De 60
tribu autem Benjamin, Gabee & subur-
bana eius, & Almath cum suburbanis
suis, Anathoth quoque cum suburbanis
suis, omnes ciuitates,tredecim per co-
gnationes suas.*Filiis autem Caath re- 61
siduis de cognatione sua dederunt ex
dimidia tribu Manasse in possessionem
vrbes decem. *Porrò filiis Gerson per 62
cognationes suas,de tribu Issachar, &
de tribu Aser, & de tribu Nephthali, &
de tribu Manasse in Basan, vrbes trede-
cim. *Filiis autem Merari per cogna- 63
tiones suas, de tribu Ruben, & de tri-
bu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt
sorte ciuitates duodecim. *Dederunt 64
quoque filij Israel Leuitis ciuitates, F
& suburbana earum, *dederúntque per 65
sortem ex tribu filiorum Iuda, & ex
tribu filiorum Simeon,& ex tribu filio-
rum Benjamin,vrbes has,quas vocaue-
runt nominibus suis, *& his,qui erant 66
|| Ios. de cognatione filiorum Caath, || fue-
21. b. rúntq; ciuitates in terminis eorum de
10. tribu Ephraim.*Dederũt ergo eis vrbes 67
ad confugiendũ, Sichẽ cum suburbanis
suis in monte Ephraim, & Gazer cum
suburbanis suis. *Iecmaam quoq; cum 68
suburbanis suis, & Bethoron similiter
*necnon & Helon cum suburbanis suis, 69
& Gethremmon in eundẽ modũ.*Por- 70
rò ex dimidia tribu Manasse, Aner, &
suburbana eius, Balaam & suburbana
eius: his videlicet, qui de cognatione
filiorũ Caath reliqui erant.*Filiis autẽ 71
Gerson, de cognatione dimidiæ tribus
Manasse, Gaulon in Basan & suburbana
eius, & Astaroth cum suburbanis suis.
*De tribu Issachar,Cedes & suburbana 72
eius,& Dabereth cum suburbanis suis. G
*Ramoth quoque & suburbana eius, & 73
74 Anem cùm suburbanis suis. *De tribu
verò Aser, Masal cum suburbanis suis,
75 & Abdon similiter.*Hucac quoq;& sub-
urbana eius, & Rohob cum suburbanis
76 suis.*Porrò de tribu Nephthali, Cedes
in Galilæa & suburbana eius, Hamon
cum suburbanis suis, & Cariathaim &
77 suburbana eius.*Filiis autem Merari re-
siduis:de tribu Zabulon,Remono & sub-
urbana eius,& Thabor cum suburbanis
78 suis, *trans Iordanẽ quoq; ex aduerso
Iericho contra Orientem Iordanis, de
tribu Rubẽ;Bosor in solitudine cũ sub-
79 urbanis suis,& Iassa cũ suburbanis suis.
*Cademoth quoq; & suburbana eius, &
80 Mephaat cum suburbanis suis.*Necnon
& de tribu Gad, Ramoth in Galaad &
suburbana eius, & Manaim cum subur-
81 banis suis, *sed & Hesebon cum subur-
banis suis,& Iezer cum suburbanis suis.

CAP. VII.

Genealogia Issachar,Beniamin,Nephthali, Manasse, Ephraim, & Aser.

1 Porrò filij Issachar:||Thola,& Phua, ||Gen.
A Iasub, & Simeron, quatuor. *Filij 46. b.
2 Thola: Ozi & Raphaia, & Ieriel,& Ie- 13.
mai,& Iebsem & Samuel,principes per
domos cognationum suarum. De stirpe
Thola viri fortissimi numerati sunt in
diebus Dauid, viginti duo millia sex-
3 centi.* Filij Ozi: Izrahia, de quo nati
sunt Michael,& Obadia, & Iohel & Ie-
4 sia, quinq; omnes principes: *Cumque
eis per familias,& populos suos,accin-
cti ad prælium, viri fortissimi, triginta
sex millia: multas enim habuerũt vxo-
5 res,& filios.* Fratres quoq; eorum per
B omnẽ cognationẽ Issachar,robustissimi
ad pugnandum,octoginta septem millia
6 numerati sunt.* Filij || Benjamin:Bela, ||Gen.
7 & Bechor & Iadihel, tres. *Filij Bela: 46. c.
Esbon,& Ozi,& Oziel, & Ierimoth, & 21.
Vrai, quinque principes familiarum, &
ad pugnandum robustissimi: numerus
autem eorum,viginti duo millia & tri-
8 ginta quatuor. *Porrò filij Bechor:
Zamira,& Ioas, & Eliezer, & Elioenai,
& Amri, & Ierimoth & Abia, & Ana-
thoth,& Almath:omnes hi,filij Bechor.
9 *Numerati sunt autem per familias
suas principes cognationum suarum,ad
bella fortissimi viginti millia & du-
10 centi. *Porrò filij Iadihel: Balan. Fi-
C lij autem Balan: Iehus, & Benjamin,&
Aod, & Chanana, & Zethan,& Tharsis,
11 & Ahisahar, *omnes hi filij Iadihel,
principes cognationum suarum, viri
fortissimi, decem & septem millia, &
12 ducenti ad prælium procedentes. *Se-
phan quoq;& Hapham filij Hir:& Ha-
13 sim filij Aher.* Filij autem Nephthali:
Iasiel, & Guni, & Ieser, & Sellum, filij
14 Bala. *Porrò filius Manasse, Esriel:
concubináque eius Syra peperit Ma-
15 chir patrem Galaad. *Machir autem

accepit vxores filiis suis Happhim &
Saphan: & habuit sororem nomine
Maacha: nomen autem secundi, Sal-
phaad, natæque sunt Salphaad filiæ:*& 16
peperit Maacha vxor Machir filium: D
vocauítque nomen eius Phares: porrò
nomen fratris eius, Sares: & filij eius,
Vlam, & Recem. * Filius autem Vlam, 17
Badan: hi sunt filij Galaad, filij Machir,
filij Manasse.* Soror autem eius regina 18
peperit Virum decorum, & Abiezer, &
Mohola. * Erant autem filij Semida, 19
Ahim, & Sechem, & Leci & Aniam.*Fi- 20
lij autem Ephraim: Suthala Bared fi-
lius eius, Thahath filius eius, Elada fi-
lius eius, Thahath filius eius, huius fi-
lius Zabad,*& huius filius Suthala, & hu- 21
ius filius Ezer & Elad: occiderunt au- E
tem eos viri Geth indigenæ, quia des-
cenderant vt inuaderent possessiones
eorum.*Luxit igitur Ephraim pater eo- 22
rum multis diebus, & venerunt fratres
eius vt consolarentur eum.* Ingressús- 23
que est ad vxorem suam: quæ conce-
pit, & peperit filium, & vocauit nomen
eius Beria, eo quòd in malis domus
eius ortus esset: * filia autem eius fuit 24
Sara, quæ ædificauit Bethoron inferio-
rem & superiorem, & Ozensara,*porrò 25
filius eius Rapha, & Reseph, & Tha-
le, de quo natus est Thaan, *qui ge- 26
nuit Laadan: huius quoque filius Am-
miud, qui genuit Elisama,* de quo or- 27
tus est, Nū, qui habuit filiū Iosue.* Pos- 28
sessio autem eorum & habitatio, Bethel F
cum filiabus suis, & contra Orientem
Noran, ac Occidentalem plagam Gazer
& filiæ eius. Sichem quoque cum filia-
bus suis, vsque ad Aza cum filiabus eius.
* Iuxta filios quoque Manasse, Bethsan 29
& filias eius, Thanach & filias eius Ma-
geddo & filias eius: Dor & filias eius: in
his habitauerunt filij Ioseph, filij Israel.
||Gen. *Filij||Aser: Iemna & Iesua, & Iessui, & 30
46. b. Baria, & Sara soror eorum.*Filij autem 31
17. Baria: Heber, & Melchiel: ipse est pater
Barsaith.* Heber autem genuit Iephlat, 32
& Somer, & Hotham, & Suaa sororem G
eorum.* Filij Iephlat, Phosech, & Cha- 33
maal, & Asoth: hi filij Iephlat.* Porrò 34
filij Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, &
Aram.* Filij autem Helem fratris eius: 35
Supha, & Ienna, & Selles, & Amal.*Filij 36
Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri,
& Iamra. * Bosor, & Hod, & Samma, & 37
Salusa, & Iethran, & Bera. * Filij Ie- 38
ther: Iephone, & Phaspha, & Ara: *Filij 39
autē Olla: Arce, & Arce Haniel, & Resia.
* Omnes hi filij Azer, principes cogna- 40
tionum, electi atq; fortissimi duces du-
cum: numerus autem eorum ætatis quæ
apta esset ad belllum, viginti sex millia.

CAP. VIII.

Rursum genealogia Beniamin & Saul, filiorumque ipsius.

1 BEnjamin autem genuit Bale primo Gen.
A genitū suum, Asbel secundum. Aha- 46. c.
2 ra tertium. * Nohaa quartum, & Rapha 21.
3 quintum.*Fuerúntque filij Bale: Addir, Sup.
4 & Gera, & Abiud. * Abisue quoque & 7. b. 6.
5 Naaman, & Ahoe, * sed & Gera, & Se-
6 phuphan, & Huram.*Hi sunt filij Ahod,
principes cognationum habitantium in
Gabaa, qui translati sunt in Manahath,
7 *Naaman autem & Achias & Gera ipse
transtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.
8 * Porrò Saharaim genuit in regione
Moab, postquam dimisit Husim & Bara
9 vxores suas. * Genuit autem de Hodes
vxore sua Iobab, & Sebia, & Mosa, &
10 Molchom. * Iehus quoquè, & Sechia,
& Marma, hi sunt filij eius, principes in
11 familiis suis. * Mehusim verò genuit
12 Abitob, & Elphaal.*Porrò filij Elphaal:
B Heber, & Misaam, & Samad: hic ædifi-
13 cauit Ono, & Lod, & filias eius. * Baria
autem & Sama, principes cognationum
habitantium in Aialon: hi fugauerunt
14 habitatores Geth. * Et Ahio & Sesac, &
15 Ierimoth, * & Zabadia, & Arod, & He-
16 der, * Michaël quoque, & Iespha, &
17 Ioha, filij Baria.* Et Zabadia, & Mosol-
18 lam, & Hezeci, & Heber,* & Iesamari,
19 & Iezlia, & Iobab, filij Elphaal,* & Ia-
20 cim, & Zecri & Zabdi, * & Elioenai, &
21 Selethai, & Eliel, * & Adaia, & Baraia,
22 & Samarath, filij Semei. * Et Iespham,
23 & Heber, & Eliel,*& Abdon, & Zechri,
24 & Hanan, * & Hanania, & Ælam, &
25 Anathothia, * & Iephdaia, & Phanuel,
26 filij Sesac: * & Samsari, & Sohoria, &
27 Otholia, * & Iersia, & Elia, & Zechri,
28 filij Ieroham, *hi patriarchæ, & cogna-
C tionum principes, qui habitauerunt in
29 Ierusalem: * in || Gabaon autem habi- ||Infr.
tauerunt Abigabaon, & nomen vxoris 9. f. 35
30 eius Maacha; * filiúsque eius primoge-
nitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, &
31 Nadab.* Gedor quoque, & Ahio, & Za-
32 cher, & Macelloth: * Macelloth ge-
nuit Samaa: habitauerúntque ex ad-
uerso fratrum suorū in Ierusalem cum
33 fratribus suis:*||Ner autem genuit Cis, || 1.
& Cis genuit Saul. Porrò Saul genuit Reg.
Ionathan, & Melchisua, & Abinadab, & 14. g.
34 Esbaal.* Filius autem Ionathan, Merib- 51.
35 baal: & Meribbaal genuit Micha.* Fi- Inf. f.
36 lij Micha: Phiton, & Melech, & Tha- 9. 39.
D raa, & Ahaz, * & Ahaz genuit Ioada &
Ioada genuit Alamath, & Azmoth, &
37 Zamri: porrò Zamri genuit Mosa, * &
Mosa genuit Baana, cuius filius fuit
Rapha, de quo ortus est Elasa, qui ge-
38 nuit Azel. * Porrò Asel sex filij fue-
runt his nominibus, Ezricam, Bocru,
39 Ismahel, Saria, Obdia, & Hanā,* omnes
hi filij Asel. Filij autē Esec fratris eius,
Vlam primogenitus, & Iehus secundus,
40 & Eliphalet tertius. * Fuerúntque filij
Vlam viri robustissimi, & magno robu-
re

re tendentes arcum:& multos habentes
filios ac nepotes, vsq; ad centum quin-
quaginta. Omnes hi filij Benjamin.

CAP. IX.

Qui primi filiorum Israel habitauerint in Ierusalem,& officia sacerdotum ac Leuitarum, generationes quoque Saul filiorum eius repetuntur.

VNiuersus ergo Israel dinumeratus 1
est: & summa eorum scripta est in A
Libro regũ Israel, & Iuda, translatique
sunt in Babylonem propter delictum
suum. * Qui autem habitauerunt primi 2
in possessionibus, & in vrbibus suis: Is-
rael, & Sacerdotes, & Leuitæ,& Nathi-
næi. *Commorati sunt in Ierusalem de 3
filiis Iuda,& de filiis Benjamin,de filiis
quoque Ephraim,& Manasse.* Othei fi- 4
lius Ammiud, filij Amri,filij Omrai,filij
Bonni,de filiis Phares filij Iuda.* Et de 5
Siloni:Asaia primogenitus,& filij eius.
*De filiis autem Zara: Iehuel,& fratres 6
eorum, sexcenti nonaginta. * Porrò de 7
filiis Benjamin: Salo filius Mosollam,
filij Oduia,filij Asana.*& Iobania filius 8
Ieroam: & Ela filius Ozi, filij Mocho- B
ri: & Mosollam filius Saphatiæ, filij
Rabuel,filij Iebaniæ,* & fratres eorum 9
per familias suas, nongenti quinqua-
ginta sex. Omnes hi principes cogna-
tionum per domos patrum suorum.*De 10
sacerdotibus autem: Iedaïa, Ioiarib, &
Iachin: *Azarias quoque filius Helciæ, 11
filij Mosollam, filij Sadoc, filij Mara-
ioth,filij Achitob,pontifex domus Dei.
*Porrò Adaias filius Ierohã, filij Phas- 12
sur,filij Melchiæ:& Mahasai filius Adiel,
filij Iezra, filij Mosollam, filij Mosol-
lamith,filij Emmer,*fratres quoque eo- 13
rum principes per familias suas, mille C
septingenti sexaginta, fortissimi robore
ad faciendum opus ministerij in domo
Dei. * De Leuitis autem: Semeia filius 14
Hassub,filij Ezricam, filij Hasebia,de fi-
liis Merari.*Bacbacar quoque carpen- 15
tarius, & Galal, & Mathania filius Mi-
cha, filij Zechri,filij Asaph: * & Obdia 16
filius Semeiæ, filij Galal, filij Idithun:
& Barachia filius Asa,filij Elcana, qui
habitauit in atriis Netophati.* Ianito- 17
res autem:Sellum,& Accub,& Telmon,
& Ahimam,& frater eorum Sellũ prin-
ceps, * vsque ad illud tempus in porta 18
regis ad Orientem, obseruabant per vi-
ces suas de filiis Leui.* Sellum verò fi- 19
lius Core, filij Abiasaph,filij Core,cum
fratribus suis,& domo patris sui,hi sũt D
Coritæ super opera ministerij,custodes
vestibulorum tabernaculi: & familiæ
eorum per vices castrorum Dñi custo-
dientes introitum.* Phinees autẽ filius 20
Eleazari, erat dux eorum coram Dño.
*Porrò Zacharias filius Mosollamia,ia- 21
nitor portæ tabernaculi testimonij.
*Omnes hi electi in ostiarios per por- 22
tas, ducenti duodecim: & descripti in
villis propriis quos constituerunt Da-
23 uid,& Samuel Videns, in fide sua,* tam
ipsos quàm filios eorum, in ostiis do-
mus Dñi,& in tabernaculo,vicibus suis.
24 * Per quatuor ventos erant ostiarij: id
est ad Orientem, & ad Occidentem,&
25 ad Aquilonem,& ad Austrum. * Fratres
autem eorum in viculis morabantur,&
veniebant in sabbatis suis de tempore
26 vsque ad tempus.* His quatuor Leuitis
E creditus erat omnis numerus ianitorũ,
& erant super exedras,& thesauros do-
27 mus Dñi. * Per gyrum quoque templi
Dñi morabantur in custodiis suis: vt
cùm tempus fuisset,ipsi mane aperirent
28 fores.* De horum genere erant & super
vasa ministerij: ad numerum enim &
29 inferebantur vasa, & efferebantur.* De
ipsis, & qui credita habebant vtensilia
sanctuarij, præerant similæ, & vino &
30 oleo & thuri, & aromatibus. * Filij au-
tem sacerdotũ vnguenta ex aromatibus
31 conficiebant. * Et Mathathias Leuites
primogenitus Sellum Coritæ,præfectus
erat eorũ,quæ in satagine frigebantur.
32 *Porrò de filiis,Caath fratribus eorum,
F super panes erant propositionis,vt sem-
per nouos per singula sabbata præpa-
33 rarent.*Hi sunt principes cantorum per
familias Leuitarum,qui in exedris mo-
rabantur, vt die ac nocte iugiter suo
34 ministerio deseruirent.*Capita Leuita-
rum per familias suas principes,manse-
35 runt in Ierusalem.* In || Gabaon autem || Sup.
commorati sunt,pater Gabaon Iehiel: 8.c.29
36 & nomen vxoris eius Maacha. * Filius
primogenitus eius Abdon,& Sur,& Cis,
37 & Baal,& Ner,& Nadab.*Gedor quoq;,
& Ahio, & Zacharias, & Macelloth.
38 * Porrò Macelloth genuit Samaan: isti
G habitauerunt è regione fratrum suorum
39 in Hierusalẽ, cum fratribus suis: || Ner || Sup
autem genuit Cis:& Cis genuit Saul: & 8.c.33
Saul genuit Ionathan, & Melchisua, &
40 Abinadab, & Esbaal. *Filius autem Io-
nathã,Meribbaal: & Meribbaal genuit
41 Micha.* Porrò filij Micha, Phithon, &
42 Melech,& Tharaa,& Ahaz.*Ahaz autem
genuit Iara, & Iara genuit Alamath, &
Azmoth,& Zamri. Zamri autem genuit
43 Mosa.*Mosa verò genuit Banaa: cuius
filius Raphaia,genuit Elasa: de quo or-
44 tus est Asel. * Porrò Asel sex filios ha-
buit his nominibus,Ezricam,Bocru,Is-
mael,Saria, Obdia, Hanan, hi sunt filij
Asel.

CAP. X.

Saul propter varias iniquitates à Philisthæis occiditur cum filiis eiusque capite à Philisthæis amputato, reliquum corpus cum filiis sepelitur à viris Iabes Galaad.

1 PHilisthiim autem pugnabant contra 1.Reg.
A Israel, fugerúntq; viri Israel Palæ- 31.a.1
sthinos,& ceciderunt vulnerati in mon-
te

te Gelboe.* Cúmque appropinquassent 2
Philisthæi persequentes Saul, & filios
eius, percusserunt Ionathan, & Abina-
dab,& Melchisua,filios Saul.*Et aggra- 3
uatũ est prælium contra Saul, inuene-
rúntque eum sagittarij,& vulnerauerũt
iaculis. *Et dixit Saul ad armigerum 4
suum:Euagina gladiũ tuum, & interfice B
me:ne fortè veniant incircumcisi isti,&
illudant mihi.Noluit autẽ armiger eius
hoc facere, timore perterritus:arripuit
ergo Saul ensem,& irruit in eũ.* Quod 5
cũ vidisset armiger eius, videlicet mor-
tuum esse Saul,irruit etiam ipse in gla-
dium suũ,& mortuus est.*Interiit ergo 6
Saul, & tres filij eius, & omnis domus
illius pariter concidit.* Quod cùm vi- 7
dissent viri Israel, qui habitabant in
campestribus,fugerunt: & Saul ac filiis C
eius mortuis,dereliquerunt vrbes suas,
& huc illúcq; dispersi sunt:venerúntq;
Philisthiim,& habitauerũt in eis.* Die 8
igitur altero detrahentes Philisthiim
spolia cæsorũ,inuenerunt Saul,& filios
eius iacentes in monte Gelboe.*Cúmq; 9
spoliassent eum, & amputassent caput,
armísq; nudassent, miserunt in terram
suam,vt circumferretur,& ostenderetur
idolorũ templis, & populis:*arma autẽ 10
eius consecrauerunt in fano dei sui, &
caput affixerũt in templo Dagon.*Hoc 11
cùm audissent viri Iabes Galaad,omnia
scilicet quæ Philisthiim fecerant super
Saul,*& consurrexerũt singuli virorum 12
fortium, & tulerunt cadauera Saul & D
filiorũ eius: attulerúntque ea in Iabes,
& sepelierunt ossa eorum subter quer-
cum,quæ erat in Iabes,& ieiunauerunt
septem diebus.* Mortuus est ergo Saul 13
propter iniquitates suas, eo quòd præ-
|| 1. Reg. 15.a.3 uaricatus sit||mandatum Domini quod
præceperat, & non custodierit illud; ||
sed insuper etiam pythonissam consu- 14
Exod. 17. d. 14. luerit, * nec sperauerit in Domino:
propter quod interfecit eum,& transtu-
lit regnum eius ad Dauid filium Isai.

|| 1. Reg. 28. b. 8.

CAP. XI.

Vnctus Dauid in regem, deuictis Iebusæis habitauit in Ierusalem: stipatus potentissimis ac strenuissimis militibus,quorum heroica gesta narrantur, noluit Dauid desideratam bibere aquam, eò quòd cum fortium suorum periculo allata esset.

2. Reg 5. a.1. Congregatus est igitur omnis Israel 1
ad Dauid in Hebrõ, dicens:Os tuũ A
sumus, & caro tua.* Heri quoque, & 2
nudiustertius, cùm adhuc regnaret
Saul, tu eras qui educebas, & introdu-
cebas Israel: tibi enim dixit Dñs Deus
tuus: Tu pasces populum meum Israël,
& tu eris princeps super eum.* Vene- 3
runt ergo omnes maiores natu Israel
ad regẽ in Hebron, & iniit Dauid cùm B
eis fœdus coram Dño:vnxerúntq; eum
regem super Israel, iuxta sermonem
Dñi,quem locutus est in manu Samuel.
4 * Abiit quoque Dauid & omnis Israel
in Ierusalem, hæc est Iebus, vbi erant
5 Iebusæi habitatores terræ.* Dixerũnt-
que qui habitabant in Iebus ad Dauid:
Non ingredieris huc. Porrò Dauid ce-
pit arcem Sion, quæ est Ciuitas Dauid,
6 *dixítque: Omnis qui percusserit Iebu-
sæum in primis, erit princeps & dux.
Ascendit igitur primus Ioab filius Sar-
7 uiæ, & factus est princeps.* Habitauit
autẽ Dauid in arce, & idcirco appella-
8 ta est Ciuitas Dauid. * Ædificauitque
vrbẽ in circuitu à Mello vsque ad gyrũ,
9 Ioab autẽ reliqua vrbis extruxit.* Pro-
ficiebátq; Dauid vadens & crescens, &
10 Dñs exercituũ erat cum eo.*|| Hi prin- || 2.
C cipes virorum fortium Dauid, qui ad- Reg.
iuuerunt eum vt rex fieret super omnẽ 23.a.8
Israel, iuxta verbum Dñi, quod locu-
11 tus est ad Israel.*Et iste numerus robu-
storum Dauid: Iesbaam filius Hacha-
moni princeps inter triginta: iste leua-
uit hastam suam super trecentos vulne-
12 ratos vna vice. * Et post eum Eleazar
filius patrui eius Ahohites qui erat inter
13 tres potentes. * Iste fuit cum Dauid in
Phesdomim, quando Philisthiim con-
gregati sunt ad locum illum in præliũ:
& erat ager regionis illius plenus hor-
deo,fugerátq; popul⁹ à facie Philisthi-
14 norum. * Hi steterunt in medio agri &
defenderunt eum:cúmque percussissent
Philisthæos, dedit Dñs salutẽ magnam
15 populo suo.* Descenderunt autem tres
D de triginta principibus ad petrã,in qua
erat Dauid,ad speluncã Odollam,quan-
do Philisthiim fuerunt castrametati in
16 Valle raphaim. * || Porrò Dauid erat in || 2.
præsidio, & statio Philisthinorum in Reg.
17 Bethlehem.* Desiderauit igitur Dauid, 23.b.
& dixit: O si quis daret mihi aquam de 14.
cisterna Bethlehem, quæ est in porta.
18 * Tres ergo isti per media castra Phili-
sthinorũ perrexerũt, & hauserunt aquã
de cisterna Bethlehem,quæ erat in por-
ta, & attulerunt ad Dauid vt biberet:
qui noluit, sed magis libauit illã Dño,
19 *dicens: Absit vt in conspectu Dei mei
hoc faciam, & sanguinem istorũ viro-
E rum bibam: quia in periculo animarũ
suarum attulerunt mihi aquam. Et ob
hanc causam noluit bibere: hæc fece-
20 runt tres robustissimi. * Abisai quoque
frater Ioab ipse erat princeps trium,&
ipse leuauit hastam suam contra trecẽ-
tos vulneratos, & ipse erat inter tres
21 nominatissimus, * & inter tres secun-
dos inclytus,& princeps eorũ: verum-
tamen vsque ad tres primos non per-
22 uenerat. *Banaias filius Ioiadæ viri ro-
bustissimi, qui multa opera perpetra-
rat, de Cabseel: ipse percussit duos
ariel Moab:& ipse descendit,& interfe-
cit

cit leonem in media cisterna tempore
niuis. *Et ipse percussit virum Ægyptiũ, 23
cuius statua erat quinque cubitorũ, &
habebat lanceam vt liciatorium texen-
tium: descẽdit igitur ad eum cũm virga,
& rapuit hastam, quam tenebat manu,
& interfecit eum hasta sua. * Hæc fecit 24
Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter F
tres robustos nominatissimus, inter tri- 25
ginta primus, veruntamen ad tres vs-
que non peruenerat: posuit autem eum
Dauid ad auriculã suam. *Porrò fortis- 26
simi viri in exercitu, Asahel frater
Ioab, & Elchanan filius patrui eius de
Bethlehem, *Sammoth Arorites, Helles 27
Phalonites, *Ira filius Acces Thecuites, 28
Abiezer Anathotites, * Sobbochai Hu- 29
sathites, Ilai Ahohites, * Maharai Ne- 30
tophatites, Heled filius Baana Neto-
phatites, *Ethai filius Ribai de Gabaath 31
filiorum Benjamin, Banaia Pharaoni- 32
tes, *Hurai de Torrente Gaas, Abiel Ar-
bathites, Azmoth Bauramites, Eliaba G
Salabonites. * Filij Assem Gezonites. 33
Ionathan filius Sage, Ararites, *Ahiam 34
filius Sachar, Ararites, * Eliphal filius 35
Vr, *Hepher Mecheratites, Ahia Phelo- 36
nites, *Hesro Carmelites, Naarai filius 37
Asbai, *Ioel frater Nathan, Mibahar fi- 38
lius Agarai. * Selec Ammonites, Naarai 39
Berothites armiger Ioab filij Saruiæ. * 40
Ira Iethræus, Gareb Iethræus, * Vrias 41
Hethæus, Zabad filius Otholi, *Adina fi- 42
lius Siza Rubenites princeps Rubenita-
rum, & cum eo triginta: *Hanan filius 43
Maacha, & Iosaphat Mathanites, * Ozia 44
Astarothites, Samma, & Iehiel filij Ho- 45
thã Arorites, *Iedihel filius Samri, & Io-
ha frater eius Thosaites, * Eliel Mahu- 46
mites, & Ieribai, & Iosaia filij Elnaẽ, &
Iethma Moabites. Eliel, & Obed, & Iasiel
de Masobia. CAP. XII.

*Qui Dauid fuerant secuti fugien-
tem Saul, & qui postea ex omnibus tri-
bubus venerunt vt eum regem consti-
tuerent in Hebron.*

HI quoque venerunt ad Dauid in 1
Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul A
filium Cis, qui erant fortissimi & egre-
gij pugnatores, * tendentes arcum, & 2
vtraque manu fundis saxa iacientes, &
dirigentes sagittas: de fratribus Saul
ex Benjamin * Princeps Ahiezer, & 3
Ioas, filij Samaa, Gabathites, & Iaziel,
& Phallet filij Azmoth, & Baracha, &
Iehu Anathotites. * Samaias quoque 4
Gabaonites fortissimus inter triginta
& super triginta. Ieremias, & Iehezĭel,
& Iohanan, & Iezabad Gaderothites, * 5
& Eluzai & Ierimuth, & Baalia, & Sa-
maria, & Saphatia Haruphites. * Elca- 6
na, & Iesia, & Azareel, & Ioezer, & B
Iesbaam de Carehim. * Ioëla quoque, 7
& Zabadia, filij Ierohã de Gedor. * Sed 8
& de Gaddi transfugerunt ad Dauid,
cùm lateret in deserto, viri robustissi-
mi, & pugnatores optimi, tenentes cly-
peum & hastã facies eorum quasi facies
leonis, & veloces quasi capreæ in mõti-
9 bus: * Ezer princeps, Obdias secundus,
10 Eliab tertius, *Masmana quartus, Iere-
11 mias quintus, * Ethi sextus, Eliel septi-
12 mus, Iohanã octauus, Elzebad nonus, *
13 Ieremias decimus, Machbanai vndeci-
14 mus. *Hi de filiis Gad principes exerci-
tus: nouissimus cẽtum militibus præe-
15 rat, & maximus, mille. Isti sunt qui trã-
sierunt Iordanem mense primo, quando
inundare consueuit super ripas suas: &
omnes fugauerunt qui morabantur in
vallibus ad Oriẽtalem plagam, & Occi-
16 dentalem. *Venerunt autem & de Ben-
C jamin, & de Iuda, ad præsidium, in quo
17 morabatur Dauid. *Egressusque est Da-
uid obuiam eis, & ait: Si pacificè venistis
ad me vt auxiliemini mihi, cor meum
iungatur vobis: si autem insidiamini
mihi pro aduersariis meis, cùm ego ini-
quitatem in manibus non habeã, videat
18 Deus patrũ nostrorũ, & iudicet. *Spiri-
tus verò induit Amasai principem inter
triginta, & ait: Tui sumus ô Dauid, & te-
cum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adiu-
toribus tuis, te enim adiuuat Deus tuus.
Suscepit ergo eos Dauid, & constituit
19 principes turmæ. * Porrò de Manasse
transfugerunt ad Dauid, quando venie-
bat cum Philisthiim aduersus Saül, vt
pugnaret: & non dimicauit cũ eis: || quia ||1. Re.
inito cõsilio remiserunt eum principes 29. b.
Philisthinorũ, dicentes: periculo capitis 4.
D nostri reuertetur ad dñm suum Saul.
20 * Quando igitur reuersus est in Siceleg,
transfugerunt ad eum de Manasse, Ed-
nas, & Iosabad, & Iedihel, & Michael, &
Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Salathi,
21 principes millium in Manasse. *Hi præ-
buerũt auxilium Dauid aduersus latrũ-
culos: omnes enim erant viri fortissimi,
22 & facti sunt principes in exercitu. *Sed
& per singulos dies veniebant ad Dauid
ad auxiliandũ ei, vsque dum fieret gran-
23 dis numerus, quasi exercitus Dei. * Iste
quoque est numerus principum exerci-
tus, qui venerunt ad Dauid, cùm esset
in Hebron, vt transferrent regnum Saül
24 ad eum, iuxta verbum Dñi. * Filij Iuda
portantes clypeum & hastam, sex millia
25 octingenti expediti ad prælium. *De fi-
liis Simeon virorum fortissimorum ad
26 pugnandum, septem millia centum. *De
E filiis Leui, quatuor millia sexcenti.
27 * Ioiada quoque princeps de stirpe Aa-
ron, & cum eo tria millia septingenti.
28 * Sadoc etiam puer egregiæ indolis, &
domus patris eius, principes viginti
29 duo. * De filiis autem Benjamin fratri-
bus Saul, tria millia: magna enim pars
eorum adhuc sequebatur domum Saül.
30 * Porrò de filiis Ephraim viginti millia

ctingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis.
31 *Et ex dimidia Tribu Manasse, decem & octo millia, singuli per nomina sua venerunt vt constituerent regem Dauid.
32 * De filiis quoque Issachar, viri eruditi, qui nouerāt singula tēpora ad præcipiendū quid facere deberet Israël, principes ducēti: omnis autem reliqua tribus, eorū consiliū sequebatur.
33 *Porrò de Zabulō qui egrediebantur ad prælium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxiliū, non in corde duplici.
34 * Et de Nepthali, principes mille: & cum eis instructi clypeo & hasta, triginta & septem millia.
35 * De Dan etiā præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti.
36 * Et de Aser egredientes ad pugnā, & in acie prouocantes, quadraginta millia.
37 *Trans Iordanē autē de filiis Ruben, & de Dad, & dimidia parte tribus Manasse, instructi armis bellicis, centum viginti millia.
38 * Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandū, corde profecto venerunt in Hebrō, vt constituerēt regem Dauid super vniuersum Israël: sed & omnes reliqui ex Israël, vno corde erāt, vt rex fieret Dauid.
39 *Fuerúntque ibi apud Dauid tribus diebus comedētes & bibentes: præparauerant enim eis fratres sui.
40 * Sed & qui iuxta eos erant, vsq; ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferebant panes in asinis, & camelis, & mulis, & bobus, ad vescendum: farinam, palatas, vuā passam, vinum, oleum, boues, arietes, ad omnem copiam, gaudium quippe erat in Israël.

CAPVT. XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Israel cum Dauid ante eam ludentibus: sed quia Oza arcam contingens à Domino percussus est, auertit eam Dauid in domum Obededom, cui ex eo tempore benedixit Dominus.

1 INiit autē consilium Dauid cū tribunis, & cēturionibus, & vniuersis Principibus,
2 *& ait ad omnē cœtum Israël: Si placet vobis, & à Dño Deo nostro egreditur sermo, quē loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in vniuersas regiones Israël: & ad Sacerdotes, & Leuitas, qui habitant in suburbanis vrbiū, vt congregentur ad nos, & reducamus
3 arcam Dei nostri ad nos: non enim requisiuimus eam in diebus Saul.
4 *Et respondit vniuersa multitudo vt ita fieret: placuerat enim sermo omni populo.
5 *Congregauit ergo Dauid cunctum Israël, à Sihor Ægypti, vsque dū ingrediaris Emath, ||vt adduceret arcam Dei de Cariathiarim. ||1.Re. 6.a.2.
6 *Et ascendit Dauid, & omnis vir Israël, ad collem Cariathiarim, qui est in Iuda, vt afferret inde arcā Dñi Dei sedentis super cherubim, vbi
7 inuocatum est nomen eius.
* Imposuerūntque arcam Dei super plaustrum nouum, de domo Abinadab: Oza autem,
8 & frater eius, minabant plaustrū. *Porrò Dauid, & vniuersus Israël, ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & psalteriis, & tympanis, &
9 cymbalis, & tubis. * Cùm autem peruenissent ad Aream Chidon, tetendit Oza manum suam, vt sustentaret arcam: bos quippe lasciuiēs paululum inclinauerat
10 eam. *Iratus est itaq; Dñs contra Ozam, & percussit eum, eo quòd tetigisset ar-
11 cā: & mortuus est ibi coram Dño. *Cōtristatúsque est Dauid, eo quòd diuisisset Dñs Ozam: vocauítque locum illum: Diuisio Ozæ, vsque in præsentem
12 diem. *Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad me introducere arcam Dei?
13 *Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in ciuitatem Dauid, sed auertit in domum Obededom Gethæi.
14 * Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: & benedixit Dominus domui eius, & omnibus quæ habebat.

CAP. XIV.

Dauid acceptis à rege Tyri lignis & artificibus ad extruendam sibi domum, alias duxit vxores, ac multos gignit liberos, & consulto Domino bis cadit Philisthæos.

1 MIsit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorúmque: vt 1.Reg 2.b.11
2 ædificarent ei domum. * Cognouítque Dauid quòd cōfirmasset eum Dominus in regem super Israël, & subleuatum esset regnum suum super populum eius
3 Israël. * || Accepit quoque Dauid alias
4 vxores in Ierusalem, genuítque filios, ||2 Reg
& filias. * Et hæc nomina eorum, qui 5.c.13.
5 nati sunt In Ierusalem: Samua, & So-
6 bad, Nathan, & Salomon. * Iebahar, &
7 Elisua, & Eliphalet. * Noga quoque, &
8 Napheg, & Iaphia, *Elisama, & Baaliada, & Eliphalet.
* || Audientes autem Philisthiim eò quod vnctus esset Dauid in regem super vniuersum Israël, ||2 Reg 5.c.17
ascenderunt omnes vt quærerent eum: quòd cùm audisset Dauid, egressus est
9 obuiam eis. * Porrò Philisthiim venientes, diffusi sunt in valle Raphaim.
10 * Consuluítque Dauid Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, & si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, & tradam eos in
11 manu tua. *Cúmque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi Dauid, & dixit. Diuisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut diuiduntur aquæ: & idcirco vocatum est nomen illius lo-
12 ci Baalpharasim. * Dereliquerúntque ideos suos, quos Dauid iussit exuri.
13 * Alia etiam vice Philisthiim irruerunt

runt, & diffusi sunt in valle. * Consu- 14
luitque rursum Dauid Deum,& dixit ei D
Deus: Non ascendas post eos, recede
ab eis,& venies contra illos ex aduerso
pyrorum. * Cùmque audieris sonitum 15
gradientis in cacumine pyrorum, tunc
egredieris ad bellum. Egressus est enim
Deus ante te, vt percutiat castra Phili-
sthiim. * Fecit ergo Dauid sicut præce- 16
perat ei Deus,& percussit castra Phili-
sthinorum, de Gabaon vsque Gazera. 17
* Diuulgatúmque est nomen Dauid in
vniuersis regionibus, & Dominus dedit
pauorem eius super omnes gentes.

CAP. XV.

Deducitur magno cum apparatu arca Dei in Ierusalem, comitante omni Israel, sacerdotibus verò ac Leuitis iuxta sua officia ministrantibus: & Michol despicit Dauid coram arca saltantem, indutum stola byssina,& ephod lineo.

FEcit quoque sibi domos in Ciuitate 1
Dauid: & ædificauit locum arcæ A
Dei, tetenditq; ei tabernaculum.* Tunc 2
dixit Dauid: Illicitum est vt à quocum-
que portetur arca Dei nisi à Leuitis,
quos elegit Dñs ad portandum eam, &
ad ministrandum sibi vsq; in æternum.
* Congregauítque vniuersum Israel in 3
Ierusalem, vt afferretur arca Dei in lo-
cum suum, quem præparauerat ei.* Nec- 4
non & filios Aaron,& Leuitas,* de filiis 5
Caath, Vriel princeps fuit, fratres eius
centum viginti. * De filiis Merari. Asaia 6
princeps; & fratres eius ducenti vigin-
ti. De filiis Gerson, Ioël princeps; & 7
fratres eius centum triginta. * De filiis 8
Elisaphan, Semeias princeps; & fratres
eius ducenti. * De filiis Hebron, Eliel 9
princeps; & fratres eius octoginta.* De 10
filiis Oziel, Aminadab princeps; & fra-
tres eius centum duodecim.* Vocauitq; 11
Dauid Sadoc & Abiathar Sacerdotes, & E
Leuitas, Vriel, Asaiā, Ioel, Semeiā, Eliel,
& Aminadab;* & dixit ad eos: Vos qui 12
estis principes familiarum Leuiticarū,
sanctificamini cum fratribus vestris, &
afferte arcam Dñi Dei Israel, ad locum
|| Sup. 13. d. 10. qui ei præparatus est:|| *ne vt à princi- 13
pio, quia non eratis præsentes, percussit
nos Dñs; sic & nunc fiat, illicitum quid
nobis agentibus.* Sanctificati sunt ergo 14
Sacerdotes, & Leuitæ, vt portarent ar-
|| Nu. 4. b. 15. cam Dñi Dei Israel.* || Et tulerunt filij 15
Leui arcam Dei, sicut præceperat Moy-
ses iuxta verbum Dñi, humeris suis, in
vectibus. * Dixítque Dauid principibus 16
Leuitarum, vt constituerent de fratri-
bus suis cantores in organis musico-
rum, nablis videlicet,& lyris,& cymba-
lis, vt resonaret in excelsis sonitus læ-
titiæ. * Constituerúntque Leuitas: He- 16
man filium Ioël, & de fratribus eius,
Asaph filium Barachiæ; de filiis verò
Merari, fratribus eorum, Ethan filium
18 Casaiæ.* Et cum eis fratres eorum: in
secundo ordine, Zachariam, & Ben, &
Iaziel,& Semiramoth, & Iahiel,& Ani,
Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Ma-
C thathiam, & Eliphalu, & Maceniam, &
19 Obededom,& Iehiel, ianitores.* Porrò
cantores, Heman, Asaph, & Ethan; in
20 cymbalis æneis concrepantes. * Zacha-
rias autem,& Oziel,& Semiramoth, &
Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, &
21 Banajas, in nablis arcana cantabant.
*Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Ma-
cenias, & Obededom,& Iehiel, & Oza-
zius, in citharis pro octaua canebāt epi-
22 nicion. * Chonenias autē princeps Le-
uitarū, prophetiæ præerat, ad præcinē-
dam melodiam: erat quippe valdè sa-
23 piens.* Et Barachias, & Elcana, ianito-
24 res arcæ.* Porrò Sebenias, & Iosaphat
& Nathanaël, & Amasai, & Zacharias,
& Banaias, & Eliezer, sacerdotes clan-
gebant tubis coram arca Dei: & Obe-
dedom, & Iehias, erant ianitores arcæ.
25 * || Igitur Dauid, & omnes maiores na- || 2.
D tu Israel, & tribuni, ierunt ad depor- Reg. 6
tandam arcam fœderis Dñi de domo c. 12.
26 Obededom, cum lætitia.* Cúmque ad-
iuuisset Deus Leuitas, qui portabant
arcam fœderis Dñi, immolabantur se-
27 ptem tauri, & septem arietes. * Porrò
Dauid erat indutus stola byssina,& vni-
uersi Leuitæ qui portabant arcam, can-
toresq; & Chonenias princeps prophe-
tiæ inter cantores: Dauid autem etiam
28 indutus erat ephod lineo.* Vniuersúsq;
Israel deducebant arcam fœderis Dñi
in iubilo,& sonitu buccinæ, & tubis,&
cymbalis,& nablis, & citharis concre-
29 pantes. * Cúmq; peruenisset arca fœde-
ris Dñi vsque ad Ciuitatem Dauid, Mi-
chol filia Saul prospiciens per fenestrā,
vidit regem Dauid saltantem atque lu-
dentem, & despexit eum in corde suo.

CAP. XVI.

Constituta arca in tabernaculo fœderis, oblatisque victimis,& populo à Dauid benedicto ordinantur varia Leuitarum ministeria coram arca, interposito cantico diuinæ laudis.

1 A Attulerunt igitur arcam Dei,& con- 2 Reg.
stituerunt eam in medio taberna- 6. c. 17
culi, quod tetenderat ei Dauid: & ob-
tulerunt holocausta, & pacifica coram
2 Deo:* Cúmque complesset Dauid offe-
rens holocausta, & pacifica, benedixit
3 populo in nomine Dñi.* Et diuisit vni-
uersis per singulos, à viro vsq; ad mulie-
rem, tortam panis,& partem assæ carnis
bubalæ, & frixam oleo similam.* Con-
4 stituitque coram arca Dñi de Leuitis,
qui ministrarent,& recordarentur ope-
rum eius,& glorificarent, atque lauda-
5 rent Dñm Deum Israel:* Asaph prin-
cipem; & secundum eius Zachariam.

Porrò

Porrò Iahiel,& Semiramoth,& Iehiel,
& Mathathiam,& Eliath,& Banaiam, &
Obededom; Iehiel super organa psal-
terij & lyras: Asaph autem vt cymbalis
personaret; * Benaiam verò & Iaziel 6
sacerdotes, canere tuba iugiter coram
arca fœderis Domini.* In illo die fecit 7
Dauid principem ad confitendum Do-
mino Asaph, & fratres eius.
||Psal. * || Confitemini Domino,& inuocate 8
104. nomen eius: notas facite in populis
a. 1. adinuentiones eius.
Isai. * Cantate ei, & psallite ei: & narra- 9
12. b. te omnia mirabilia eius.
4. * Laudate nomen sanctum eius: læ- 10
tetur cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum, & virtutem 11
eius: quærite faciem eius semper.
* Recordamini mirabilium eius,quæ 12
fecit: signorum illius, & iudiciorum
oris eius.
* Semen Israel serui eius: filij Iacob 13
electi eius.
* Ipse Dominus Deus noster: in vni- 14
uersa terra iudicia eius.
* Recordamini in sempiternum pacti 15
eius: sermonis,quem præcepit in mil-
le generationes.
* Quem pepigit cum Abraham: & 16
iuramenti illius cum Isaac.
* Et constituit illud Iacob in præce- 17
ptum:& Israel in pactum sempiternum.
* Dicens: Tibi dabo Terram Cha- 18
naan, funiculum hereditatis vestræ.
* Cùm essent pauci numero parui & 19
coloni eius.
* Et transierunt de gente in gentem, 20
& de regno ad populum alterum.
* Non dimisit quemquam calumnia- 21
ri eos, sed increpauit pro eis reges.
* Nolite tangere Christos meos: & 22
in prophetis meis nolite malignari. C
||Psal. * || Cantate Dño omnis terra: an- 23
95. a. 1 nuntiate ex die in diem salutare eius.
* Narrate in gentibus gloriam eius: 24
in cunctis populis mirabilia eius.
* Quia magnus Dominus,& laudabilis 25
nimis: & horribilis super omnes deos.
* Omnes enim dij populorum, ido- 26
la: Dominus autem cælos fecit.
* Confessio & magnificentia coram 27
eo: fortitudo & gaudium in loco eius.
* Afferte Dño familiæ populorum: 28
afferte Domino gloriam & imperium.
* Date Domino gloriam nomini eius, 29
leuate sacrificium, & venite in conspe-
ctu eius: & adorate Dominum in de-
core sancto.
* Commoueatur à facie eius omnis 30
terra: ipse enim fundauit orbem im-
mobilem.
* Lætentur cæli, & exultet terra: & 31
dicant in nationibus, Dñs regnauit.
* Tonet mare, & plenitudo eius, exul- 32
tent agri, & omnia quæ in eis sunt.
33 * Tunc laudabunt ligna saltus coram
Domino: quia venit iudicare terram.
34 * Confitemini Dño, quoniam bonus:
quoniam in æternũ misericordia eius.
35 * Et dicite: Salua nos Deus Saluator
D noster; & congrega nos,& erue de gen-
tibus, vt confiteamur nomini sancto
tuo,& exultemus in carminibus tuis.
36 * Benedictus Dñs Deus Israel ab æter-
no vsque in æternum: & dicat omnis
populus: Amen, & hymnum Domino.
37 * Reliquit itaque ibi coram arca fœ-
deris Dñi, Asaph & fratres eius, vt mi-
nistrarent in conspectu arcæ iugiter,per
38 singulos dies,& vices suas.* Porrò Obe-
dedom,& fratres eius sexaginta octo;&
Obededom filium Idithun,& Hosa,con-
B 39 stituit ianitores. * Sadoc autem sacer-
dotem,& fratres eius sacerdotes,coram
tabernaculo Dñi in excelso, quod erat
40 in Gabaon, vt offerrent holocausta
Dño super altare holocautomatis iu-
giter,mane & vespere, iuxta omnia quæ
scripta sunt in lege Domini,quam præ-
41 cepit Israeli. * Et post eum Heman &
Idithun, & reliquos electos, vnum-
quemque vocabulo suo ad confitendum
Dño. Quoniam in æternum misericor-
42 dia eius. * Heman quoque & Idithun
canentes tuba, & quatientes cymbala,
& omnia musicorum organa,ad canen-
43 dum Deo; filios autem Idithun fecit
esse portarios. * Reuersúsque est omnis
populus in domum suam: & Dauid, vt
benediceret etiam domui suæ.

CAP. XVII.

Cogitanti Dauid ædificare domum Domino, promittitur filius qui illam sit ædificaturus; vnde Dauid gratias agit, Dei erga se bonitatem extollens.

1 A CVm autem habitaret Dauid in do- 2.
mo sua, dixit ad Nathan prophetã: Reg. 9
Ecce ego habito in domo cedrina:arca a. 1.
2 autem fœderis Dñi sub pellibus est.* Et
ait Nathan ad Dauid: Omnia, quæ in
corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum
3 est. * Igitur nocte illa factus est sermo
4 Dei ad Nathan, dicẽs:* Vade,& loquere
Dauid seruo meo:Hæc dicit Dñs: Non
ædificabis tu mihi domum ad habitan-
5 dum. * Neque enim mansi in domo, ex
eo tempore quo eduxi Israel, vsque ad
diem hanc: sed fui semper mutans loca
6 tabernaculi,& in tentorio,* manẽs cum
omni Israel.Nunquid locutus sum saltẽ
vni Iudicũ Israel, quibus præceperã vt
pascerẽt populũ meũ, & dixi:Quare nõ
7 ædificastis mihi domum cedrinã?* Nunc
itaque sic loqueris ad seruum meum
Dauid: Hæc dicit Dñs exercituum:Ego
tuli te, cùm in pascuis sequereris gre-
gem, vt esses dux populi mei Israel.* Et
8 fui tecũ quocumq; perrexisti: & inter-
B feci omnes inimicos tuos corã te,fecí-
que tibi nomen quasi vnius magnorum

qui

qui celebrantur in terra. * Et dedi locũ 9
populo meo Israël: plantabitur, & habi-
tabit in eo, & vltrà non cõmouebitur:
nec filij iniquitatis atterent eos, sicut à
principio, * ex diebus quibus dedi in- 10
dices populo meo Israel, & humiliaui
vniuersos inimicos tuos. Annuntio er-
go tibi, quòd ædificaturus sit tibi Dñs
domum. *Cúmque impleueris dies tuos 11
vt vadas ad patres tuos, suscitabo semẽ
tuũ post te, quod erit de filiis tuis: & sta-
biliam regnũ eius. * Ipse ædificabit mi- 12
hi domũ, & firmabo soliũ eius vsque in
æternũ. *Ego ero ei in patrẽ, & ipse erit 13
mihi in filium: & misericordiã meã non
auferã ab eo, sicut abstuli ab eo qui an-
te te fuit. *Et statuã eum in domo mea, 14
& in regno meo, vsque in sempiternum: C
& thronus eius erit firmissimus in per-
petuum. *Iuxta omnia verba hæc, & iux- 15
ta vniuersam visionẽ istã, sic locutus est
Nathan ad Dauid. *Cúmque venisset rex 16
Dauid, & sedisset corã Dño, dixit: Quis
ego sum Dñe Deus, & quæ domus mea,
vt præstares mihi talia? * Sed & hoc 17
parũ visum est in conspectu tuo, ideóq;
locutus es super domũ serui tui etiam
in futurum: & fecisti me spectabilem
super omnes homines, Domine Deus.
* Quid vltrà addere potest Dauid, cùm 18
ita glorificaueris seruum tuum, & co-
gnoueris eum? * Dñe propter famulum 19
tuum iuxta cor tuum fecisti omnem
magnificentiam hanc, & nota esse vo-
luisti vniuersa magnalia * Dñe, non est 20
similis tui: & non est alius Deus absque
te, ex omnibus, quos audiuimus auribus
nostris. *Quis enim est alius, vt populus 21
tuus Israël, gens vna in terra, ad quam D
perrexit Deus, vt liberaret & faceret
populum sibi, & magnitudine sua atq;
terroribus eiiceret nationes à facie
eius, quem de Ægypto liberarat? * Et 22
posuisti populum tuum Israël tibi in
populum vsque in æternum, & tu Dñe
factus es Deus eius. * Nunc igitur Dñe, 23
sermo, quem locutus es famulo tuo, &
super domum eius, confirmetur in per-
petuum & fac sicut locutus es. *Perma- 24
neátque & magnificetur nomen tuum
vsque in sempiternum: & dicatur: Dñs
exercituum Deus Israël, & domus Da-
uid serui eius permanẽs coram eo. *Tu 25
enim Dñe Deus meus reuelasti auricu-
lam serui tui, vt ædificares ei domum:
& idcirco inuenit seruus tuus fiduciam
vt oret coram te. * Nunc ergo Dñe, tu 26
es Deus: & locutus es ad seruum tuum
tanta beneficia. * Et cœpisti benedicere 27
domui serui tui, vt sit semper coram
te: te enim Dñe benedicente, benedicta
erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

Prælia Dauid, & tributa gentibus imposita, atque officiarij eius.

1 FActum est autem post hæc, vt percu- 2 Reg. 8. a. 1.
A teret Dauid Philisthiim, & humilia-
ret eos, & tolleret Geth, & filias eius,
2 de manu Philisthiim, * percuterétque
Moab, & fierent Moabitæ serui Dauid,
3 offerentes ei munera. *Eo tempore per-
cussit Dauid etiam Adarezer regem So-
ba regionis Hemath, quando perrexit
vt dilataret imperium suum vsque ad
4 flumen Euphraten. * Cepit ergo Dauid
mille quadrigas eius, & septem millia
equitum, ac viginti millia virorũ pedi-
tum, subneruauítque omnes equos cur-
ruum, exceptis centum quadrigis, quas
5 reseruauit sibi. * Superuenit autem &
B Syrus Damascenus, vt auxilium præbe-
ret Adarezer regi Soba: sed & huius per-
cussit Dauid viginti duo millia virorũ.
6 * Et posuit milites in Damasco, vt Sy-
ria quoque seruiret sibi, & offerret mu-
nera. Adiuuítque eum Dñs in cunctis, ad
7 quæ perrexerat. * Tulit quoque Dauid
Pharetras aureas, quas habuerant serui
Adarezer, & attulit eas in Ierusalem.
8 * Necnon de Thebath & Chun, vrbibus
Adarezer, æris plurimum, de quo fecit
Salomon mare æneũ, & colũnas, & vasa
9 ænea. * Quod cùm audisset Thou rex
C Gemath, percussisse videlicet Dauid
omnem exercitũ Adarezer regis Soba,
10 * misit Adorã filium suũ ad regẽ Dauid,
vt postularet ab eo pacem, & congra-
tularetur ei, quòd percussisset & expu-
gnasset Adarezer: aduersarius quippe
11 erat Thou Adarezer. *Sed & omnia va-
sa aurea, & argentea, & ænea consecra-
uit Dauid rex Dño, cum argento & au-
ro, quod tulerat ex vniuersis gentibus,
tam de Idumæa, & Moab, & filiis Am-
mon, quàm de Philisthiim & Amalec.
12 * Abisai verò filius Saruiæ percussit
D Edom in Valle Salinarum, decẽ & octo
13 millia: *& constituit in Edom præsidiũ,
vt seruiret Idumæa Dauid: saluauítque
Dñs Dauid in cũctis, ad quæ perrexerat.
14 *Regnauit ergo Dauid super vniuersũ
Israël, & faciebat iudicium atque iusti-
15 tiam cũcto populo suo. *Porrò Ioab fi-
lius Saruiæ erat super exercitum, &
Iosaphat filius Ahilud à commentariis.
16 *Sadoc autem filius Achitob, & Achime-
lec filius Abiathar, sacerdotes: & Susa,
17 scriba. * Banaias quoque filius Ioiadæ
super legiones Cerethi, & Phelethi: por-
rò filij Dauid primi ad manum regis.

CAPVT XIX.

Hanon rex Ammon, seruis Dauid, qui ad consolandum de patris morte venerant, contumelia affectis, à Dauid inuaditur, ac vincitur vna cum Syris auxiliaribus.

1 ACcidit autẽ vt moreretur Naas rex 2 Reg. 10. a. 1.
A filiorum Ammon, & regnaret filius
2 eius pro eo. * Dixitque Dauid: Faciam
misericordiam cum Hanon filio Naas:

præstitit enim mihi pater eius gratiam.
Misitque Dauid nuntios ad consolandũ
eũ super morte patris sui. Qui cùm per-
uenissent in terram filiorum Ammon, vt
consolarẽtur Hanon, *dixerunt princi- 3
pes filiorũ Ammon ad Hanon: tu forsi-
tan putas, quòd Dauid honoris causa in
patrẽ tuum miserit qui consolentur te:
nec animaduertis, quòd vt explorent, &
inuestigent, & scrutẽtur terrã tuam, ve-
nerint ad te serui eius. * Igitur Hanon 4
pueros Dauid decaluauit, & rasit, & B
præcidit tunicas eorum à natibus vsq;
ad pedes, & dimisit eos. * Qui cùm ab- 5
iissent, & hoc mandassent Dauid, misit
in occursum eorũ (grandẽ enim contu-
meliã sustinuerant,) præcepit vt mane-
rent in Ierico, donec cresceret barba
eorum, & tunc reuerterẽtur. * Videntes 6
autẽ filij Ammon, quòd iniuriã fecissent
Dauid, tam Hanon, quàm reliquus po-
pulus, miserunt mille talenta argenti,
vt conducerent sibi de Mesopotamia, &
de Syria Maacha, & de Soba, currus &
equites. * Conduxerũntque triginta duo 7
millia curruum, & regem Maacha cum
populo eius. Qui cùm venissent castra-
metati sunt è regione Medaba. Filij
quoque Ammon congregati de vrbibus C
suis, venerunt ad bellũ. * Quod cùm au- 8
disset Dauid, misit Ioab, & omnẽ exer-
citũ virorum fortiũ: * egressiq; filij Am- 9
mon, direxerunt aciẽ iuxta portã ciui-
tatis: reges autem, qui ad auxilium eius
venerant, separatim in agro steterunt.
* Igitur Ioab, intelligens bellum ex ad- 10
uerso & post tergum cõtra se fieri, ele-
git viros fortissimos de vniuerso Israel,
& perrexit contra Syrum. * Reliquam 11
autem partem populi dedit sub manu
Abisai fratris sui, & perrexerunt contra
filios Ammon. * Dixitque: Si vicerit me 12
Syrus, auxilio eris mihi: si autem supe-
rauerint te filij Ammon, ero tibi in præ-
sidium. * Confortare, & agamus virili- 13
ter pro populo nostro, & pro vrbibus
Dei nostri: Dñs autem, quod in conspe-
ctu suo bonum est, faciet. * Perrexit er- 14
go Ioab, & populus qui cum eo erat, D
contra Syrũ ad prælium: & fugauit eos.
* Porrò filij Ammon videntes quòd fu- 15
gisset Syrus, ipsi quoque fugerũt Abisai
fratrem eius, & ingressi sunt ciuitatem,
reuersúsque est etiam Ioab in Ierusa-
lem. * Videns autẽ Syrus quod cecidisset 16
coram Israel, misit nuntios, & adduxit
Syrum, qui erat trans fluuium: Sophach
autem princeps militiæ Adarezer, erat
dux eorum. * Quod cùm nuntiatum es- 17
set Dauid, cõgregauit vniuersum Israël,
& transiuit Iordanem, irruitque in eos,
& direxit ex aduerso aciem, illis con-
tra pugnantibus. * Fugit autem Syrus 18
Israël & interfecit Dauid de Syris septẽ
millia curruum, & quadraginta millia
peditum, & Sophach exercitus princi-
19 pem. * Videntes autem serui Adarezer
se ab Israel esse superatos, trãsfugerunt
ad Dauid, & seruierunt ei: noluitque vl-
trà Syria auxiliũ præbere filiis Ammon.

CAP. XX.

Bella à Dauid prosperè acta aduersum Ammonitas ac Philisthæos, & in his occiditur gigas senos habens digitos, hoc est simul 24.

1 Factum est autem post anni circulum, 2. Reg.
A eo tempore quo solent reges ad bel- 10. b. 7
la procedere, congregauit Ioab exer- & 11.
citum, & robur militiæ, & vastauit ter- a. 1.
ram filiorum Ammon; perrexitque &
obsedit Rabba: porrò Dauid manebat
in Ierusalem, quando Ioab percussit
2 Rabba, & destruxit eam. * Tulit autem
B Dauid coronam Melchom de capite
eius, & inuenit in ea auri pondo talen-
tum, & preciosissimas gemmas, fecitque
sibi inde diadema: manubias quoque
3 vrbis plurimas tulit: * populum autem,
qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos
tribulas, & trahas, & ferrata carpenta
transire, ita vt dissecarentur, & conte-
rerentur: sic fecit Dauid cunctis vrbi-
bus filiorum Ammon: & reuersus est
cum omni populo suo in Ierusalem.
4 * ||Post hæc initum est bellum in Gazer 2. Reg.
C aduersum Philisthæos: in quo percussit 21. d.
Sobochai Husathites, Saphai de genere 18.
5 Raphaim, & humiliauit eos. * Aliud
quoque bellũ gestũ est aduersus Phili-
sthæos, in quo percussit Adeodatus fi-
lius Saltus Bethlehemites fratrem Go-
liath Gethæi, cuius hastæ lignum erat
6 quasi liciatorum texentium. * Sed &
D aliud bellum accidit in Geth, in quo
fuit homo longissimus, senos habens
digitos, id est, simul viginti quatuor,
qui & ipse de Rapha fuerat stirpe ge-
7 neratus. * Hic blasphemauit Israël: &
percussit eum Ionathan filius Samaa
fratris Dauid. Hi sunt filij Rapha in
Geth, qui ceciderunt in manu Dauid &
seruorum eius.

CAPVT XXI.

Dauid populum numerando Deum offendens, peste quam ex tribus elegerat percutitur, donec Deum oratione placaret, & altare in area Ornan Iebusæi erigeret.

1 Consurrexit autẽ Satan cõtra Israel: 2. Reg.
A & concitauit Dauid vt numeraret 24. a. 1
2 Israël. * Dixitque Dauid ad Ioab, & ad Infr.
principes populi: Ite & numerate Israël 27. c.
à Bersabee vsq; Dan: & afferte mihi nu- 24.
3 merũ vt sciam. * Responditque Ioab: Au-
geat Dominus populũ suum centuplũ,
quàm sunt: nónne dñe mi rex, omnes
serui tui sunt? quare hoc quærit dñs
meus, quod in peccatũ reputetur Israë-
4 li? * Sed sermo regis magis præualuit:
egressúsque est Ioab, & circuiuit vni-
uersum

uersum Israel : & reuersus est Ierusa-
lem : *Deditque Dauidi numerum eo- 5
rum, quos circuierat : & inuentus est
omnis numerus Israel, mille millia &
centum millia virorum educentiũ gla-
dium : de Iuda autem quadraginta se-
ptuaginta millia bellatorum. * Nam 6
Leui, & Beniamin non numerauit eo
quod Ioab inuitus exequeretur regis
imperium.*Displicuit autem Deo quod 7
iussum erat : & percussit Israel. * Dixit- 8
que Dauid ad Deum : Peccaui nimis vt B
hoc facerem : obsecro aufer iniquita-
tem serui tui, quia insipienter egi. * Et 9
locutus est Dñs ad Gad Videntem Da-
uidis, dicens : *Vade, & loquere ad Da- 10
uid, & dic ei : Hæc dixit Dñs : Trium
tibi optionem do ; vnum: quod volue-
ris, elige, & faciam tibi.* Cumq; venis- 11
set Gad ad Dauid, dixit ei : Hæc dicit
Dñs : Elige quod volueris : * aut tribus 12
annis famem : aut tribus mensibus te
fugere hostes tuos, & gladium eorum
non posse euadere : aut tribus diebus
gladium Domini, & pestilentiam versa-
ri in terra, & Angelum Domini inter-
ficere in vniuersis finibus Israel : nunc
igitur vide quid respondeam ei, qui
misit me. * Et dixit Dauid ad Gad : Ex 13
omni parte me angustiæ premunt : sed
melius mihi est, vt incidam in manus
Domini, quia multæ sunt miseratio-
nes eius, quàm in manus hominum.
*Misit ergo Dominus pestilentiam in 14
Israel : & ceciderunt de Israel septua-
ginta millia virorum. * Misit quoque 15
Angelum in Ierusalem, vt percuteret
eam : cúmque percuteretur, vidit Do-
minus, & misertus est super magnitudi-
ne mali ; & imperauit Angelo, qui per-
cutiebat : Sufficit, iam cesset manus tua.
Porrò Angelus Domini stabat iuxta C
aream Ornan Iebusæi.* Leuánsque Da- 16
uid oculos suos, vidit Angelum Domi-
ni stantem inter cœlum & terram, &
euaginatum gladium in manu eius, &
versum contra Ierusalem, & ccide-
runt, tam ipse quàm maiores natu ve-
stiti ciliciis, proni in terram.* Dixitq; 17
Dauid ad Deum : Nónne ego sum, qui
iussi, vt numeraretur populus ? Ego, qui
peccaui : ego, qui malum feci: iste grex
qui commeruit ? Dómine Deus meus,
vertatur obsecro manus tua in me, &
in domum patris mei : populus autem
tuus non percutiatur. * Angelus autem 18
Domini præcepit Gad, vt diceret Daui-
di vt ascenderet, extruerétque altare
Domino Deo in area Ornan Iebusæi.
*Ascendit ergo Dauid iuxta sermonem 19
Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine
Domini. * Porrò Ornan cum suspexis- 20
set, & vidisset Angelum, quatuórque filij
eius cum eo, absconderunt se : nam
eo tempore terebat in area triticum.
21 * Igitur cùm veniret Dauid ad Ornan,
conspexit eum Ornan, & processit ei
obuiam de area, & adorauit eum pro-
22 nus in terram. * Dixitque ei Dauid : da
mihi locum areæ tuæ, vt ædificem in ea
altare Domino : ita vt quantum valet
argenti accipias, & cesset plaga à po-
23 pulo. * Dixit autem Ornan ad Dauid :
D Tolle, & faciat dñs meus rex quod-
cúmque ei placet : sed & boues do in
holocaustum, & tribulas in ligna, &
triticum in sacrificium : Omnia libens
24 præbebo. * Dixitque ei rex Dauid : ne-
quaquam ita fiet, sed argentum dabo
quantum valet : neque enim tibi aufer-
re debeo, & sic offerre Domino holo-
25 causta gratuita.* Dedit ergo Dauid Or-
nan pro loco siclos auri iustissimi pon-
26 deris sexcentos.* || Et ædificauit ibi al- || 2.
tare Domino : obtulitque holocausta, Par. 3.
& pacifica, & inuocauit Dominum, & a. 1.
exaudiuit eum in igne de cœlo super
27 altare holocausti.* Præcepítque Domi-
nus Angelo : & conuertit gladium suum
28 in vaginam. * Protinus ergo Dauid, vi-
dens quòd exaudisset eum Dominus in
area Ornan Iebusæi, immolauit ibi vi-
29 ctimas. * Tabernaculum autem Domi- || Exo.
ni, || quod fecerat Moyses in deserto, 36. a.
& altare holocaustorum, ea tempestate 2.
30 erat in excelso Gabaon. * Et non præ-
ualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obse-
craret Deum : nimio enim fuerat in
timore perterritus, videns gladium An-
geli Domini.

CAP. XXII.

Præparat Dauid necessaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcepit vt extruat, Deúmque vt semper sedulo colat, exhortans principes vt illi sint auxilio.

1 DIxitque Dauid. Hæc est domus Dei,
A & hoc altare in holocaustum Is-
2 rael. * Et præcepit vt congregarentur
omnes proselyti de terra Israel, & con-
stituit ex eis latomos ad cædendos la-
pides & poliendos, vt ædificaretur do-
3 mus Dei. * Ferrum quoque plurimum
ad clauos ianuarum, & ad commissu-
ras atque iuncturas præparauit Dauid :
& æris pondus innumerabile. * Ligna
4 quoque cedrina non poterant æstima-
ri, quæ Sidonij & Tyrij deportauerant
5 ad Dauid. * Et dixit Dauid : Salomon
filius meus puer paruulus est & delica-
tus ; domus autem, quam ædificari vo-
lo Domino, talis esse debet vt in cun-
ctis regionibus nominetur : præparabo
ergo ei necessaria. Et ob hanc causam
ante mortem suam omnes præparauit
6 impensas. * Vocauítque Salomonem
filium suum : & præcepit ei, vt ædifica-
ret domum Domino Deo Israel.*Dixit-
7 que Dauid ad Salomonem : Fili mi,
voluntatis meæ fuit, vt ædificarem do-

mum nomini Domini Dei mei,*sed fa- 8
ctus est sermo Domini ad me dicens.
Multum sanguinem effudisti, & pluri-
ma bella bellasti : non poteris ædifica-
re domum nomini meo, tanto effuso
sanguine coram me : * filius, qui nas- 8
cetur tibi, erit vir quietissimus:faciam
enim eum requiescere ab omnibus ini-
micis suis per circuitum : & ob hanc
causam Pacificus vocabitur : & pa-
cem & otium dabo in Israel cunctis
|| 2. diebus eius. * || Ipse ædificabit domum 10
Reg. nomini meo,& ipse erit mihi in filium,
7. b.1. & ego ero illi in patrem:firmabóq; so- C
Heb. lium regni eius super Israel in æternũ.
1.a.5. *Nunc ergo fili mi,sit Dñs tecũ,& pros- 11
3.Reg. perare, & ædifica domũ Dño Deo tuo,
5.a.5. sicut locutus est de te.*Det quoque tibi 12
Dñs prudentiam & sensum, vt regere
possis Israel, & custodire legem Dñi
Dei tui.* Tunc enim proficere poteris, 13
si custodieris mandata & iudicia, quæ
præcepit Dñs Moysi vt doceret Israel :
confortare & viriliter age ne timeas,
neque paueas.* Ecce ego in paupertate 14
mea præparaui impensas domus Dñi,
auri talenta centum millia, & argenti
mille millia talentorum : æris verò &
ferri non est pondus : vincitur enim
numerus magnitudine : ligna & lapides
præparaui ad vniuersa impendia. * Ha- 15
bes quoque plurimos artifices,latomos, D
& cæmentarios,,artificésque lignorum,
& omnium artium, ad faciendum opus
prudentissimos, * in auro & argento & 16
ære & ferro, cuius non est numerus.
Surge igitur, & fac, & erit Dñs tecum.
* Præcepit quoque Dauid cunctis prin- 17
cipibus Israel, vt adiuuarent Salomo-
nem filium suum. * Cernitis, inquiens,
quòd Dñs Deus vester vobiscum sit, & 18
dederit vobis requiem per circuitum,
& tradiderit omnes inimicos vestros
in manus vestras, & subiecta sit terra
coram Dño, & coram populo eius.
*Præbete igitur corda vestra & animas 19
vestras, vt quæratis Dñm Deũ vestrum:
& consurgite,& ædificate sanctuarium
Dño Deo,vt introducatur arca fœderis
Dñi, & vasa Dño consecrata, in do-
mum, quæ ædificatur nomini Dñi.

CAP. XXIII.

Dauid senex, Salomone rege designato, numeratorum Leuitarum officia designat; Moysique filij Leuitis annumerantur.

IGitur Dauid senex & plenus dierum, 1
regẽ constituit Salomonẽ filiũ suum A
super Israel. * Et congregauit omnes 2
principes Israel,& Sacerdotes atq; Le-
uitas.* Numeratique sunt Leuitæ à tri- 3
ginta annis,& supra:& inuenta sunt tri-
ginta octo millia virorũ.* Ex his electi 4
sunt, & distributi in ministeriũ domus
Dñi, viginti quatuor millia : præposi-
torum autem & iudicum sex millia.
5 * Porrò quatuor millia ianitores, &
totidem psaltæ canentes Dño in orga-
6 nis,quæ fecerat ad canendum.*|| Et di- || Sup.
stribuit eos Dauid per vices filiorum 6.a.1.
Leui,Gerson videlicet,& Caath, & Me-
7 rari. * Filij Gerson : Leedan, & Semei.
8 * Filij Leedan:princeps Iahiel,& Zethã,
9 & Ioel,tres.* Filij Semei : Salomith, &
B Hosiel, & Aran,tres:isti principes fami-
10 liarum Leedan.* Porrò filij Semei, Le-
heth & Ziza, & Iaus, & Baria : isti filij
11 Semei, quatuor. * Erat autem Leheth
prior,Ziza secundus : porrò Iaus & Ba-
ria non habuerũt plurimos filios,& id-
circo in vna familia,vnáq; domo,com-
12 putati sunt.*Filij Caath:Amrã,& Isaar,
13 Hebron, & Oziel, quatuor.*||Filij Am- || Sup.
ram:Aaron,& Moyses.|| Separatúsq; est 6.a.1.
Aarõ,vt ministraret in sancto sanctorũ, ||Heb.
ipse & filij eius in sempiternũ, & ado- 5.b.4.
leret incensum Dño secundùm ritum
suũ,ac benediceret nomini eius in per-
14 petuum.*Moysi quoq; hominis Dei filij
15 annumerati sunt in tribu Leui. * Filij
16 ||Moysis:Gersõ, & Eliezer.* Filij Gersõ: || Exo.
17 Subuel primus.*Fuerunt autẽ filij Elie- 2. d.
zer:Rohobia primus:& non erant Elie- 22.&
zer filij alij:Porrò filij Rohobia multi- 18. a.
18 plicati sunt nimis.*Filij Isaar:Salomith 3.
19 primus. * Filij Hebron : Ieriau primus,
C Amarias secundus, Iahaziel tertius,Iec-
20 mahã quartus. * Filij Oziel:Micha pri-
21 mus,Iesia secũdus.*Filij Merari.Moho-
li,& Musi.Filij Moholi, Eleazar,& Cis.
22 *Mortuus est autem Eleazar,& non ha-
buit filios, sed filias:acceperúntque eas
23 filij Cis fratres earum.* Filij Musi:Mo-
24 holi, & Eder,& Ierimoth, tres.*Hi filij
Leui in cognationibus & familiis suis
principes per vices, & numerum capitũ
singulorũ,qui faciebant opera ministe-
rij domus Dñi,à viginti annis & supra.
25 *Dixit enim Dauid:Requiem dedit Dñs
Deus Israel populo suo, & habitatio-
26 nem Ierusalem vsque in æternum.*Nec
erit officij Leuitarum vt vltra portent
tabernaculum, & omnia vasa eius ad
27 ministrandum.*Iuxta præcepta quoque
Dauid nouissima,supputabitur numerus
filiorum Leui à viginti annis & supra.
28 * Et erunt sub manu filiorum Aaron in
D cultum domus Dñi, in vestibulis, & in
exedris, & in loco purificationis, & in
sanctuario,& in vniuersis operibus mi-
29 nisterij templi Dñi.*Sacerdotes autem,
super panes propositionis, & ad simi-
le sacrificium, & ad lagana azyma, &
sartaginem, & ad torrendum, & super
30 omne pondus atque mensuram.* Leui-
tæ verò, vt stent manè ad confitendum
& canendum Dño : similitérq; ad ves-
31 peram,*tam in oblatione holocaustorũ
Dñi, quàm in sabbathis & Calendis &
solemnitatibus reliquis, iuxta nume-
rum,

rum, & ceremonias vniuscuiusque rei,
iugiter coram Dño.* Et custodiant ob- 32
seruationes tabernaculi fœderis, & ri-
tum sanctuarij, & obseruationem filio-
rum Aaron fratrum suorum, vt mini-
strent in domo Domini.

CAP. XXIV.

Familiarum Eleazar, & Ithamar vices 24. in ministerio Domini à Dauid designantur, reliquorúmq; Leuitarum familiæ similiter sorte distribuuntur.

Porrò filiis Aaron hæ partitiones 1
erant: filij Aaron: Nadab, & Abiu, & A
|Leu. Eleazar, & Ithamar.* ||Mortui sunt autē 2
10. a. Nadab & Abiu ante patrem suum abs-
2. Nu. que liberis: sacerdotióque functus est
3. a. 4. Eleazar, & Ithamar.* Et diuisit eos Da- 3
uid, id est, Sadoc de filiis Eleazari, &
Ahimelech de filiis Ithamar, secundùm
vices suas & ministerium.* Inuentíque 4
sunt multo plures filij Eleazar in prin-
cipibus viris quàm filij Ithamar. Diui-
sit autē eis, hoc est filiis Eleazar, prin-
cipes per familias sedecim: & filiis
Ithamar per familias & domos suas
octo.* Porrò diuisit vtrásq; inter se fa- 5
milias sortibus: erant enim principes B
sanctuarij, & principes Dei, tam de fi-
liis Eleazar, quā de filiis Ithamar.* De- 6
scripsitq; eos Semeias filius Nathanael
scriba Leuites, coram rege & principi-
bus, & Sadoc sacerdote, & Ahimelech
filio Abiathar principibus quoq; fami-
liarū sacerdotaliū & Leuiticarum, vnā
domum, quæ ceteris præerat, Elezar: &
alteram domum, quæ sub se habebat ce-
teros, Ithamar.* Exiuit autem sors pri- 7
ma Ioiarib, secunda Iedei,* tertia Ha- 8
rim, quarta Seorim,* quinta Melchia, 9
sexta Maiman,* septima Accos, octaua 10
Abia,* nona Iesua, decima Sechenia, 11
* vndecima Eliasib, duodecima Iacim, 12
* tertiadecima Hoppha, decimaquarta 13
Isbaab,* decimaquinta Belga, decima- 14
sexta Emmer,* decimaseptima Hezir, 15
decima octaua Aphses,* decimanona 16
Pheteia, vigesima Hezechiel,* vigesi- 17
maprima Iachin, vigesimasecunda Ga-
mul,* vigesimatertia Dalajau, vigesi- 18
maquarta Maaziau.* Hæ vices eorum C
secundùm ministeria sua, vt ingredian- 19
tur domum Domini, & iuxta ritū suum
sub manu Aaron patris eorū sicut præ-
ceperat Dominus Deus Israel.* Porrò 20
filiorū Leui, qui reliqui fuerāt, de filiis
Amram erat Subael, & de filiis Subael,
Iehedeia.* De filiis quoquè Rohobiæ 21
princeps Iesias.* Isaari verò filius Sa- 22
lemoth, filiúsque Salemoth Iahath:* fi- 23
liúsque eius Ieriau primus, Amarias se-
cundus Iahaziel tertius, Iecmaan quar-
tus.* Filius Oziel, Micha: filius Micha, 24
Samir.* Frater Micha, Iezia filiúsque 25
Iesiæ, Zacharias.* Filij Merari: Moholi 26
& Musi. Filius Oziau: Benno.* Filius 27

D quoque Merari: Oziau & Soā & Zachur
28 & Hebri.* Porrò Moholi filius Eleazar*
29 qui nō habebat liberos.* Filij verò Cis*
30 Ieramecl.* Filij Musi: Moholi, Eder, &
Ierimoch: isti filij Leui secūdùm domos
31 familiarū suarū.* Miserúntq; & ipsi sor-
tes contra fratres suos filios Aarō, corā
Dauid rege, & Sadoc, & Ahimelech, &
principibus familiarum Sacerdotalium
& Leuiticarum, tam maiores, quàm mi-
nores; omnes sors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

Ex filiis Asaph, Heman & Idithum, cantoribus, psaltis ac citharœdis, vigintiquatuor familiæ ac vices sorte distribuuntur.

1
A Igitur Dauid & magistratus exercitus,
segregauerunt in ministerium filios
Asaph, & Hemā, & Idithun, qui prophe-
tarent in citharis, & psalteriis, & cym-
balis, secundùm numerum suum dedi-
2 cato sibi officio seruientes.* De filiis
Asaph Zachur, & Ioseph, & Nathania, &
Asarela, filij Asaph: sub manu Asaph
3 prophetantis iuxta regem.* Porrò Idi-
thun: filij Idithun, Godolias, Sori, Ie-
seias, & Hasabias, & Mathathias, sex sub
manu patris sui Idithun, qui in cithara
prophetabat super confitentes, & lau-
4 dantes Dñm.* Heman quoque: filij He-
B man, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Sub-
uel, & Ierimoth, Hananias Hanani, Elia-
tha, Geddelthi, & Romemtiezer, & Ies-
bacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth:
5 * omnes isti filij Heman Videntis regis
in sermonibus Dei, vt exaltaret cornu:
deditq; Deus Heman filios quatuorde-
6 cim, & filias tres.* Vniuersi sub manu
patris sui ad cantandum in templo Do-
mini distributi erant, in cymbalis, &
psalteriis, & citharis, in ministeria do-
mus Dñi, iuxta regem: Asaph videlicet,
7 & Idithun, & Heman.* Fuit autem nu-
merus eorum cum fratribus suis, qui
erudiebant canticum Dñi, cuncti do-
8 ctores, ducenti octoginta octo.* Mise-
rúntque sortes per vices suas, ex æquo
tam maior quàm minor, doctus pari-
9 ter, & indoctus.* Egressáque est sors
C prima Ioseph, qui erat de Asaph: Secun-
da Godoliæ, ipsi & filiis eius, & fratri-
10 bus eius duodecim.* Tertia Zachur, fi-
11 liis & fratribus eius duodecim.* Quar-
ta Isari, filiis & fratribus eius duode-
12 cim.* Quinta Nathaniæ, filiis & fratri-
13 bus eius duodecim.* Sexta Bocciau,
14 filiis, & fratribus eius duodecim:* Septi-
ma Isreela, filiis & fratribus eius duo-
15 decim.* Octaua Iesaiæ, filiis & fratri-
16 bus eius duodecim.* Nona Mathaniæ,
17 filiis & fratribus eius, duodecim.* Deci-
ma Semeiæ, filiis & fratribus eius duo-
18 decim.* Vndecima Azareel, filiis & fra-
19 tribus eius duodecim.* Duodecima
Hasabiæ, filiis & fratribus eius duode-

cim.*Tertiadecima Subael,filiis & fra- 20
tribus eius duodecim. * Quartadecima D
Mathathiæ, filiis & fratribus eius duo- 21
decim. * Quintadecima Ierimoth, filiis 22
& fratribus eius duodecim.*Sextadeci- 23
ma Hananiæ,filiis & fratribus eius duo-
decim.*Septimadecima Iesbacassæ,filiis 24
& fratribus eius duodecim.* Octauade- 25
cima Hanani , filiis & fratribus eius
duodecim.*Nonadecima Mellothi,filiis 26
& fratribus eius duodecim. * Vigesima 27
Eliatha , filiis & fratribus eius duode-
cim.*Vigesimaprima Othir,filiis & fra- 28
tribus eius duodecim.* Vigesimasecun- 29
da Geddelthi , filiis & fratribus eius
duodecim.* Vigesimatertia Mahazioth, 30
filiis & fratribus eius duodecim. * Vi- 31
gesimaquarta Romemthiezer , filiis &
fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

Templi ianitores designantur,& quæ porta à qua familia sit custodienda sorte disponitur, item qui thesauros & vasa sacra custodiant.

Diuisionis autem ianitorũ:de Cori- 1
tis Meselemia, filius Core,de filiis A
Asaph.* Filij Meselemiæ:Zacharias pri- 2
mogenitus, Iadihel secundus, Zabadias
tertius,Iathanael quartus.*Aelam quin- 3
t⁹,Iohanã sextus,Elioenai septim⁹.* Fi- 4
lij autẽ Obededõ:Semeias primogenit⁹,
Iozabad secundus,Ioaha tertius.Sachar
quartus, Nathanael quintus. * Ammiel 5
sext⁹,Issachar septim⁹, Phollathi,octa-
uus:quia benedixit illi Dñs.*Semei au- 6
tẽ filio eius nati sunt filij,præfecti fami-
liarũ suarũ, erant enim viri fortissimi,
* filij ergo Semeiæ : Othni, & Raphael, 7
& Obed, Elzabad, fratres eius viri for-
tissimi : Eliu quoq; & Samachias.*Om- 8
nes hi, de filiis Obededõ:ipsi,& filij, &
fratres eorũ fortissimi ad ministrandũ,
sexaginta duo de Obededõ.*Porrò Me- 9
selemię filij,& fratres eorũ robustissimi,
decẽ & octo.*De Hosa autem,id est , de 10
filiis Merari:Semri princeps (non enim B
habuerat primogenitũ,& idcirco posue-
rat eũ pater eius in principẽ.)* Halcias 11
secundus , Tabelias tertius , Zacharias
quartus:omnes hi filij,& fratres Hosa,
tredecim. *Hi diuisi sunt in ianitores, 12
vt semper principes custodiarum, sicut
& fratres eorum,ministrarent in domo
Dñi. * Missæ sunt ergo sortes ex æquo, 13
& paruis, & magnis, per familias suas,
in vnamquamque portarum. * Cecidit 14
ergo sors Oriẽtalis Selemiæ.Porrò Za-
chariæ filio eius,viro prudentissimo,&
erudito , sortitò obtigit plaga Septem-
trionalis.*Obededom verò & filiis eius 15
ad Austrum:in qua parte domus erat se-
niorum concilium.*Saphim & Hosa ad 16
Occidentem,iuxta portã, quæ ducit ad
viam ascẽsionis:custodia contra custo-
diam.*Ad Orientẽ verò Leuitæ sex ; & 17
ad Aquilonem quatuor per diem : atq;
ad Meridiẽ similiter in die quatuor : &
18 vbi erat cõcilium,bini,& bini.*In cel-
C lulis quoque ianitorum ad Occidentem
19 quatuor in via biniq; per cellulas.* Hæ
sunt diuisiones ianitorum,filiorũ Core
20 & Merari. * Porrò Achias erat super
thesauros domus Dei, & vasa sanctorũ.
21 * Filij Ledan, filij Gersonni : de Ledan
principes familiarum, Leddan, & Ger-
22 sonni,Iehieli.* Filij Iehieli : Zathan,&
Ioel fratres eius , super thesauros do-
23 mus Dñi. * Amramitis , & Isaaritis , &
24 Hebronitis, & Ozihelitis.* Subael autẽ
filius Gersom , filij Moysi , præpositus
25 thesauris.* Fratres quoq; eius Eliezer,
cuius filius Rahabia,& huius filius Isa-
ias,& huius filius Ioram,huius quoque
filius Zechri , & huius filius Selemith.
26 *Ipse Selemith,& fratres eius,super the-
sauros sanctorum,quæ sanctificauit Da-
uid rex,& principes familiarum,& tri-
buni,& centuriones,& duces exercitus,
27 * de bellis,& manubiis præliorum,quæ
D consecrauerant ad instaurationem , &
28 supellectilem templi Dñi. * Hæc autem
vniuersa sanctificauit Samuel Videns,
& Saul filius Cis , & Abner filius Ner,
& Ioab filius Saruiæ : omnes , qui san-
ctificauerant ea per manum Selemith,
29 & fratrum eius.*Isaaritis verò præerat
Chonenias, & filij eius, ad opera forin-
secus super Israel, ad docendum & iu-
30 dicandum eos. * Porrò de Hebronitis
Hasabias , & fratres eius viri fortissimi,
mille septingenti,præerant Israeli trans
Iordanem contra Occidentem, in cun-
ctis operibus Dñi,& in ministerium re-
31 gis.*Hebronitarum autem princeps fuit
Ieria , secundum familias & cognatio-
nes eorum. Quadragesimo anno regni
Dauid recensiti sunt,& inuenti sunt vi-
32 ri fortissimi in Iazer Galaad, * fratres-
que eius robustioris ætatis, duo millia
septingenti principes familiarum. Præ-
posuit autem eos Dauid rex Rubenitis,
& Gadditis, & dimidiæ tribui Manasse,
in omne ministerium Dei, & regis.

CAP. XXVII.

Recensentur duodecim principes,quorum singuli suo mense viginti quatuor millibus præerant , ad hæc principes seu præfecti tribuum thesaurorum reliquaque substantia regis recensentur.

1 Filij autem Israel secundùm numerũ
A suum,principes familiarum,tribuni,
& cẽturiones, & præfecti,qui ministra-
bant regi iuxta turmas suas, ingredien-
tes , & egredientes per singulos menses
in anno , vigintiquatuor millibus sin-
2 guli præerant.* Primæ turmæ in primo
mense Iesboam præerat filius Zabdiel,
3 & sub eo vigintiquatuor millia. * De
filiis Phares,princeps cunctorũ princi-
4 pum in exercitu:mense primo.*Secundi
mensis

mensis habebat turmã Dudia Ahohites,
& post se alter nomine Macelloth, qui
regebat partem exercitus viginriqua-
tuor millium.*Dux quoque turmæ ter- 5
tiæ in mense tertio, erat Banaias filius
Ioiadæ sacerdos: & in diuisione sua
vigintiquatuor millia.*Ipse est Banaias 6
fortissimus inter triginta, & super tri- B
ginta,præerat autem turmæ ipsius Ami-
zabad filius eius.*Quartus,mense quar- 7
to, Asahel frater Ioab: & Zabadias fi-
lius eius post eum:& in turma eius vi-
gintiquatuor millia.* Quintus, mense 8
quinto,princeps Samaoth Iezerites: &
in turma eius vigintiquatuor millia.
*Sextus, mense sexto, Hira filius Acces 9
Thecuites: & in turma eius vigìnti-
quatuor millia.*Septimus,mense septi- 10
mo, Helles Phallonites de filiis E-
phraim: & in turma eius vigintiqua-
tuor millia.* Octauus, mense octauo, 11
Sobochai Husathites de stirpe Zarahi,
& in turma eius vigintiquatuor millia.
*Nonus,mense nono, Abiezer Anatho- 12
thites de filiis Iemini; & in turma eius
vigintiquattuor millia.*Decimus,men- 13
se decimo, Marai, & ipse Nethophati-
tes de stirpe Zarai; & in turma eius vi-
gintiquattuor millia.*Vndecimus,men- 14
se vndecimo,Banaias Pharathonites de
filiis Ephraim: & in turma eius vigin-
tiquatuor millia.* Duodecimus, mense 15
duodecimo, Holdai Netophatites, de
stirpe Gothoniel: & in turma eius vi-
gintiquatuor millia. * Porrò tribubus 16
præerant Israel, Rubenitis, dux Eliezer C
filius Zechri:Simeonitis,dux Saphatias
filius Maacha: * Leuitis,Hasabias filius 17
Camuel: Aaronitis, Sadoc.*Iuda, Eliu, 18
frater Dauid: Issachar, Amri filius Ma-
chael;* Zabulonitis, Iesmaias filius 19
Abdiæ: Nephthalitibus,Ierimoth filius
Ozriel,* filiis Ephraim, Osee filius Oza- 20
ziu: dimidiæ tribui Manasse,Ioel filius
Phadaiæ: * & dimidiæ tribui Manasse 21
in Galaad,Iaddo filius Zachariæ:Benja-
min autẽ,Iasiel filius Abner.*Dan verò, 22
Ezrihel filius Ierohan;hi principes fi-
liorũ Israel.*Noluit autẽ Dauid nume- 23
rare eos à viginti annis inferiùs: quia
dixeratDñs vt multiplicaret Israel quasi
|| Sup. 21.a.2 stellas cæli.*|| Ioab filius Saruiæ cœpe- 24
rat numerare,nec compleuit:quia super
hoc ita irruerat in Israel:& idcirco nu-
merus eorũ qui fuerant recensiti,nõ est
relatus in fastos regis Dauid. * Super 25
thesauros autẽ regis fuit Azmoth filius D
Adiel:his autem thesauris, qui erant in
vrbibus,& in vicis,& in turribus,præsi-
debat Ionathan filius Oziæ.*Operi au- 26
tem rustico,& agricolis qui exercebant
terram,præerat Ezri filius Chelub:* vi- 27
nearũmque cultoribus,Semeias Roma-
thites: cellis autem vinariis, Zabdias
Aphonites.*Nam super olìueta & ficeta 28
quę erant in campestribus Balanam Ge-
derites:super apothecas autẽ olei,Ioas.
29 * Porrò armentis, quæ pascebantur in
Saron,præpositus fuit Setrai Saronites:
& super boues in vallibus Saphat filius
30 Adli: * super camelos verò Vbil Isma-
helites; & super asinos Iadias Mero-
31 nathites, * super oues quoque Iaziz
Agareus,omnes hi,principes substantiæ
32 regis Dauid.* Ionathan autem patruus
Dauid,consiliarius,vir prudens & litte-
ratus: Ipse & Iahiel filius Hachamoni
33 erãt cum filiis regis.*Achitophel etiam
consiliarius regis, & Chusai Arachites
34 amicus regis.*Post Achitophel fuit Io-
iada filius Banaiæ, & Abiathar. Prin-
ceps autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

*Dauid præparatis ad templi ædifica-
tionem omnibus necessariis, Salomonem
vniuersósq; principes conuocatos exhor-
tatur ad mandata Dei custodienda,
præscribens formam templi ædificandi.*

1 A CONuocauit igitur Dauid omnes
principes Israel, duces tribuum,&
præpositos turmarum,qui ministrabant
regi tribunos quoque & centuriones,&
qui præerant substãtiæ & possessionibus
regis,filiósq; suos cũ eunuchis,& potẽ-
tes, & robustissimos quosq; in exercitu
2 Ierusalem.*Cúmq; surrexisset rex,& ste-
tisset,ait: Audite me fratres mei,& po-
pul⁹ meus:Cogitaui vt ædificarẽ domũ
in qua requiesceret arca fœderis Dñi,
& scabellũ pedũ Dei nostri:& ad ædifi-
3 candũ, omnia præparaui.* Deus autem
dixit mihi: || Non ædificabis domũ no- || 2.
mini meo, eò quòd sis vir bellator, & Reg.7
4 sanguinẽ fuderis.* Sed elegit Dñs Deus b.13.
Israel me de vniuersa domo patris mei,
vt essem rex super Israel in sempiternũ;
de Iuda enim elegit principes:porró de
domo Iuda,domũ patris mei:& de filiis
patris mei,placuit ei vt me eligeret re-
gẽ super cunctũ Israel.*|| Sed & de filiis || Sup.
5 B meis (filios enim mihi multos dedit 9.b.7.
Dñs)elegit Salomonẽ filium meũ,vt se-
deret in throno regni Dñi super Israel
6 *dixitq; mihi:Salomon filius tuus ędifi-
cabit domũ meam,& atria mea: ipsum
enim elegit mihi in filiũ,& ego ero ei in
7 patrem.* Et firmabo regnũ eius vsq; in
æternũ,si perseuerauerit facere præce-
8 pta mea,& iudicia,sicut & hodie.*Nunc
ergo corã vniuerso cœtu Israel,audiẽte
Deo nostro,custodite,& perquirite cũ-
cta mandata Dñi Dei nostri:vt possidea-
tis Terrã bonã,& relinquatis eam filiis
9 vestris post vos vsq; in sempiternũ.*Tu
autẽ Salomon fili mi, scito Deũ patris
tui,& seruito ei corde perfecto,& ani-
mo voluntario: || omnia enim corda ||Psal.
scrutatur Dñs, & vniuersas mentiũ co- 7. b.
gitationes intelligit. Si quæsieris eum: 10.
inuenies: si autẽ dereliqueris eũ,proii-

ciet te in æternũ. *Nunc ergo quia ele- 10
git te Dñs vt ædificares domum San-
ctuarij, confortare, & perfice. *Dedit 11
autem Dauid Salomoni filio suo descri- C
ptionem porticus, & templi, & cella-
riorum, & cœnaculi, & cubiculorum in
adytis, & domus propitiationis, * nec- 12
non & omniũ quæ cogitauerat atriorũ,
& exedrarum per circuitum in thesau-
ros domus Dñi, & in thesauros sancto-
rũ, *diuisionúmque Sacerdotaliũ & Le- 13
uiticarum, in omnia opera domus Dñi,
& in vniuersa vasa ministerij tẽpli Dñi.
*Aurum in pondere per singula vasa 14
ministerij: Argenti quoque pondus pro
vasorum, & operum diuersitate. *Sed & 15
in candelabra aurea, & ad lucernas eo-
rum, aurum pro mensura vniuscuiusque
candelabri & lucernarũ. Similiter & in
candelabra argentea, & in lucernas eo-
rum; pro diuersitate mensuræ, pondus
argenti tradidit. *Aurum quoque dedit 16
in mensas propositionis pro diuersitate
mẽsarum: similiter & argentum in alias
mensas argenteas. * Ad fuscinulas quo- 17
que, & phialas, & thuribula, ex auro pu- D
rissimo, & leunculos aureos, pro quali-
tate mensuræ pondus distribuit in leũ-
culũ & leunculum. Similiter & in leones
argenteos diuersum argenti pondus se-
parauit. * Altari autem, in quo adole- 18
tur incensum, aurum purissimũ dedit: vt
ex ipso fieret similitudo quadrigæ che-
rubim, extendentiũ alas, & velantiũ ar-
cam fœderis Dñi. * Omnia, inquit, ve- 19
nerunt scripta manu Dñi ad me, vt in-
telligerem vniuersa opera exemplaris.* 20
Dixit quoq; Dauid Salomoni filio suo:
Viriliter age, & confortare, & fac: ne ti-
meas, & ne paueas: Dñs enim Deus meus
tecum erit, & non dimittet te, nec dere-
linquet, donec perficias omne opus mi-
nistrij domus Dñi.*Ecce diuisiones Sa- 21
cerdotũ & Leuitarũ, in omne ministeriũ
domus Dñi assistunt tibi, & parati sunt,
& nouerunt tam principes quàm popu-
lus facere omnia præcepta tua.

CAPVT XXIX.

Recensentur impensa à Dauid in ædificium templi præparata, quibus principes ac populus plurima adiiciunt donaria: Dauid benedicens Dominum orat pro Salomone ac populo: & sacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, vngitur secundo Salomon in regem pro patre Dauid, qui anno regni quadragesimo in pace quieuit.

LOcutúsque est Dauid rex ad omnem 1
Ecclesiam: Salomonem filium meũ A
vnum elegit Deus, adhuc puerum & te-
nellum: opus námque grande est, neque
enim homini præparatur habitatio, sed
Deo. * Ego autem totis viribus meis 2
præparaui impensas domus Dei mei.
Aurum ad vasa aurea, & argentum in
argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea,
ligna ad lignea: & lapides onychinos, &
quasi stibinos, & diuersorum colorum,
omnémque pretiosum lapidem, & mar-
3 mor Parium abundantissimè: *& super
hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de
peculio meo aurum & argentum, do in
templum Dei mei, exceptis his quæ
4 præparaui in ædẽ sanctam. *Tria millia
B talenta auri de auro Ophir: & septem
millia talentorum argẽti probatissimi,
5 ad deaurandos parietes tẽpli. * Et vbi-
cumque opus est aurum de auro, & vbi-
cumque opus est argentum de argento
opera fiant per manus artificum: & si
quis sponte offert, impleat manum suam
6 hodie, & offerat quod voluerit Dño. *
Polliciti sunt itaq; principes familiarũ,
& proceres tribuũ Israël, tribuni quoq;
& centuriones, & principes possessio-
7 nũ regis. *Dederúntque in opera domus
Dei auri talenta quinque millia, & so-
lidos decem millia: argenti talenta de-
cem millia, & æris talenta decem &
octo millia: ferri quoque centũ millia
8 talentorum. *Et apud quemcumque in-
C uenti sunt lapides, dederunt in thesau-
ros domus Dñi, per manum Iahiel Ger-
9 sonitis. *Lætatúsq; est populus, cũ vota
sponte promitterent: quia corde toto
offerebant ea Dño: sed & Dauid rex le-
10 tatus est gaudio magno. * Et benedixit
Dño coram vniuersa multitudine, &
ait: Benedictus es Dñe Deus Israël pa-
11 tris nostri ab æterno in æternum. *Tua
est Dñe magnificentia, & potentia, &
gloria, atque victoria: & tibi laus: cũcta
enim quæ in cælo sunt, & in terra, tua
sunt: tuum Dñe regnum, & tu es super
12 omnes principes. *Tuę diuitiæ, & tua est
gloria: tu dominaris omnium, in manu
tũa virtus & potentia: in manu tua ma-
13 gnitudo, & imperium omnium. *Nunc
D igitur Deus noster confitemur tibi, &
14 laudamus nomen tuum inclytum. *Quis
ego, & quis populus meus, vt possimus
hæc tibi vniuersa promittere? tua sunt
omnia: & quæ de manu tua accepimus,
15 dedimus tibi. * Peregrini enim sumus
coram te, & aduenæ: sicut omnes patres
nostri. || Dies nostri quasi vmbra super || Sap. 2.b.5.
16 terram, & nulla est mora. * Dñe Deus
noster, omnis hæc copia, quam paraui-
mus vt ædificaretur domus nomini sã-
cto tuo, de manu tua est, & tua sũt om-
17 nia. *Scio Deus meus quòd probes cor-
da, & simplicitatem diligas. vnde & ego
in simplicitate cordis mei lætus obtuli
vniuersa hæc: & populum tuum, qui hic
E repertus est, vidi cum ingenti gaudio
18 tibi offerre donaria. * Dñe Deus Abra-
ham, & Isaac, & Israël patrũ nostrorũ,
custodi in æternũ hanc voluntatẽ cor-
dis eorum, & semper in venerationem
19 tui mens ista permaneat. * Salomoni
quoque

quoque filio meo da cor perfectum, vt
custodiat mandata tua, testimonia tua,
& ceremonias tuas,& faciat vniuersa:&
ædificet ædem, cuius impensas paraui.* 20
Præcepit autẽ Dauid vniuersæ ecclesię:
Benedicite Dño Deo nostro.Et Benedi-
xit omnis ecclesia Dño Deo patrũ suo-
rum:& inclinauerunt se,& adorauerunt
Deum,&deinde regem.*Immolauerunt- 21
que victimas Dño: & obtulerunt holo- F
causta die sequẽti, tauros mille,arietes
mille,agnos mille, cũ libaminibus suis,
& vniuerso ritu abundantissimè in om-
nem Israël.*Et comederunt & biberunt 22
coram Dño in die illo cum grandi læ-
||3 Reg titia. || Et vnxerunt secundò Salomonẽ
1.c.34. filium Dauid. Vnxerunt autẽ eum Dño
in principem,& Sadoc in potificẽ. *Se- 23
ditque Salomon super solium Dñi in
regem pro Dauid patre suo, & cunctis
placuit:& paruit illi omni Israël. * Sed 24
& vniuersi principes & potentes,& cũ-
cti filij regis Dauid dederunt manum,&
subiecti fuerũt Salomoni regi. *Magni- 25
ficauit ergo Dñs Salomonem super om- G
nem Israël : & dedit illi gloriam regni,
qualem nullus habuit ante eum rex Is-
rael. * Igitur Dauid filius Isai regnauit 26
super, vniuersum Israel.*Et dies,quibus 27
regnauit super Israel, fuerunt quadra-
ginta anni:in Hebron regnauit septem
annis,& in Ierusalem annis trigintatri-
bus. *Et mortuus est in senectute bona, 28
plenus dierum,& diuitiis, & gloria, &
||3 Reg regnauit Salomon filius eius pro eo. * 29
2.b.11. ||Gesta autem Dauid regis priora,& no-
uissima scripta sunt in Libro Samuëlis
Videntis,& in Libro Nathan prophetæ,
atque in volumine Gad Videntis: *vni- 30
uersique regni eius, & fortitudinis, &
temporũ,quæ transierunt sub eo,siue in
Israël,siue in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECVNDVS
Paralipomenon Hebraicè Dibre Haiamim.

CAPVT PRIMVM.

Oblatis mille hostiis à Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam sapientiam, additis diuitiis & gloria: post quæ currus & equites congregat.

3.Reg. COnfortatus est ergo Salomon 1
3.a.1. filius Dauid in regno suo, & A
Dñs Deus eius erat cum eo, &
magnificauit eum in excelsum.*Præce-
pitque Salomon vniuerso Israëli,tribu- 2
nis,& centurionibus, & ducibus,& iu-
dicibus omnis Israël, & principibus
familiarum:*& abiit cum vniuersa mul-
titudine in excelsum Gabaon, vbi erat 3
tabernaculum fœderis Dei, quod fecit
4 Moyses famulus Dei in solitudine. *Ar-
B cam autem Dei adduxerat Dauid de
Cariathiarim,in locum quem prępara-
uerat ei, & vbi fixerat illi tabernaculũ,
5 hoc est, in Ierusalem. * Altare quoque
æneũ, ||quòd fabricatus fuerat Beseleel || Exo.
filius Vri filij Hur, ibi erat corã taber- 38.a.1
naculo Domini: quod & requisiuit Sa-
6 lomon,& omnis Ecclesia. *Adscẽditque
Salomon ad altare æneum, coram ta-
bernaculo fœderis Dñi,& obtulit in eo
7 mille hostias. *Ecce autem in ipsa no-
cte apparuit ei Deus dicens : Postula
8 quod vis, vt dem tibi. *Dixitque Salo-
mon Deo : Tu fecisti cum Dauid patre
meo misericordiam magnam:& consti-
9 tuisti me regem pro eo. * Nunc ergo
C Dñe Deus impleatur sermo tuus, quem
pollicitus es Dauid patri meo: tu enim
me fecisti regem super populum tuum
multum,qui tam innumerabilis est quã
10 puluis terræ. * || Da mihi sapientiam & || Sap.
intelligentiam, vt ingrediar & egrediar 9.c.10
coram populo tuo : quis enim potest
hunc populum tuum dignè, qui tam
11 grandis est, iudicare? * Dixit autem
Deus ad Salomonem : Quia hoc magis
placuit cordi tuo, & non postulasti di-
uitias,& substantiam,& gloriam,neque
animas eorum qui te oderant, sed nec
dies vitæ plurimos: petisti autem sapiẽ-
tiam & scientiam,vt iudicare possis po-
pulum meum, super quem constitui te
12 regem. * Sapientia & scientia data sunt
D tibi: diuitias autem & substantiã & glo-
riam dabo tibi, ita vt nullus in regibus
nec ante te, nec post te fuerit similis
13 tui. * Venit ergo Salomon ab Excelso
Gabaon in Ierusalẽ coram tabernaculo
14 fœderis,& regnauit super Israël.*||Con- ||3.Reg
gregauitque sibi currus & equites,&fa- 10.d.
cti sunt ei mille quadringenti currus, 26.
& duodecim millia equitũ: & fecit eos
esse in vrbibus quadrigarum, & cũ rege
15 in Ierusalem. *Præbuitque rex argentũ
& aurum in Ierusalem quasi lapides,&
cedros quasi sycomoros,quæ nascuntur
in campestribus multitudine magna. *
16 Adducebantur autem ei equi de Ægy-
pto,& de Coa, à negotiatoribus regis,
17 qui ibant, & emebant pretio, *quadri-
gam equorum sexcentis argenteis, &
equum centum quinquaginta: similiter
de vniuersis regnis Hethæorum,& à re-
gibus Syriæ, emptio celebrabatur.

CAPVT II.

Ordinatis pro templo ædificando operariis, Salomon cum rege Hiram conuenit de mittendo erudito artifice, lignisque ad templi structuram cædendis.

1 DEcreuit autem Salomon ædificare
A domũ nomini Dñi, & palatiũ sibi.
2 * Et numerauit septuaginta millia vi-
rorum

rorum portantium humeris,& octogin-
ta millia qui cæderent lapides in mon-
tibus, præpositósque eorum tria millia
|| 3. sexcentos.* ||Misit quoq; ad Hiram re- 3
Reg. 5 gem Tyri,dicẽs.Sicut egisti cum Dauid
a.2. patre meo, & misisti ei ligna cedrina vt
ædificaret sibi domum, in qua & habi-
tauit:* sic fac mecum,vt ædificẽ domum 4
nomini Dñi Dei mei,vt consecrem eam
ad adolendum incensum coram illo, &
fumiganda aromata, & ad propositio-
nem panum sempiternam, & ad holo-
cautomata manè, & vespere, sabbatis
quoque,& neomeniis,& solemnitatibus
Dñi Dei nostri in sempiternum, quæ
mandata sunt Israëli.*Domus enim,quã 5
ædificare cupio,magna est: magnus est B
enim Deus noster super omnes deos.
*Quis ergo poterit præualere, vt ædifi- 6
cet ei dignã domum?si cælũ,& cæli cæ-
lorũ capere eum nequeunt:quantus ego
sum,vt possim ædificare ei domum, sed
ad hoc tantũ,vt adoleatur incensũ corã
illo.* Mitte ergo mihi virum eruditum 7
qui nouerit operari in auro,& argento
ære, & ferro, purpura, coccino & hya-
cintho, & qui sciat sculpere cælaturas
cum his artificibus,quos mecũ habeo in
Iudæa & Ierusalẽ,quos præparauit Da-
uid pater meus.* Sed & ligna cedrina 8
mitte mihi, & arceuthina, & pinea, de
Libano:scio enim quòd serui tui noue-
rint cędere ligna de Libano,& erũt serui
mei cum seruis tuis,vt parentur mihi li- 9
gna plurima.Domus enim, quam cupio C
ædificare, magna est nimis, & inclyta.
*Præterea operariis,qui cæsuri sunt li- 10
gna, seruis tuis dabo in cibaria tritici
coros viginti millia, & hordei coros
totidẽ, & vini viginti millia metretas,
olei quoq; sata viginti millia.*Dixit au- 11
tẽ Hirã rex Tyri per literas,quas mise-
rat Salomoni:Quia dilexit Dñs populũ
suũ,idcirco te regnare fecit super eum.
*Et addidit,dicẽs:Benedictus Dñs Deus 12
Israel,qui fecit cælũ & terram,qui dedit
Dauid regi filiũ sapientẽ & eruditum &
sensatũ atq; prudentẽ,vt ædificaret do-
mũ Dño, & palatiũ sibi.* Misi ergo tibi 13
virum prudentẽ & scientissimum Hirã,
patrẽ meum,*filium mulieris de filiabus 14
Dan,cuius pater fuit Tyrius, qui nouit
operari in auro,& argẽto,ære,& ferro,
& marmore, & lignis, in purpura quo-
que, & hyacintho,& bysso,& coccino:& D
qui scit cælare omnẽ sculpturã,& adin-
uenire prudenter quodcumq; in opere
necessariũ est cũ artificibus tuis,& cum
artificibus Dñi mei Dauid patris tui.
*Triticũ ergo,& hordeum & oleũ,& vi- 15
num, quæ pollicitus es Dñe mi, mitte
seruis tuis.* Nos autem cædemus ligna 16
de Libano, quot necessaria habueris,&
applicabimus ea ratibus per mare in
Ioppe:tuum autem erit transferre ea in
17 Ierusalem.*Numerauit igitur Salomon
omnes viros proselytos, qui erant in
terra Israel, post dinumerationẽ, quam
dinumerauit Dauid pater eius,& inuẽti
sunt centũ quinquaginta millia, & tria
18 millia sexcenti.* Fecitq; ex eis septua-
ginta millia, qui humeris onera porta-
rent, & octaginta millia,qui lapides in
montibus cæderent: tria autẽ millia &
sexcentos præpositos operum populi.

CAP. III.

Templum extruitur cum porticu,velo, & duabus columnis ante fores templi.

1 ET cœpit Salomon ædificare domum 3.Reg.
A Dñi in Ierusalem in monte Moria, 6.a.1.
qui demonstratus fuerat Dauid patri
eius,in loco, quem parauerat Dauid
2 in||area Ornan Iebusæi.* Cœpit autem || 2.
ædificare mense secundo, anno quarto Reg.
3 regni sui. * Et hæc sunt fundamenta, 24. d.
quæ iecit Salomon, vt ædificaret do- 25.
mum Dei,longitudinis cubitos in men- 1.Par.
sura prima sexaginta, latitudinis cubi- 21. d.
4 tos viginti.* Porticum verò ante fron- 26.
tem, quæ tendebatur in longum iuxta
mensuram latitudinis domus, cubito-
B rum viginti: porrò altitudo centum vi-
ginti cubitorum erat:& deaurauit eam
5 intrinsecus auro mundissimo.*Domum
quoque maiorem texit tabulis ligneis
abiegnis, & laminas auri obrizi affixit
per totum: sculpsitque in ea palmas,&
quasi catenulas se inuicem complecten-
6 tes.* Strauit quoque pauimentum tem-
C pli pretiosissimo marmore,decore mul-
7 to. * Porrò aurum erat probatissimum,
de cuius laminis texit domum, & tra-
bes eius, & postes, & parietes,& ostia:
8 & cælauit Cherubim in parietibus.*Fe-
cit quoque domum Sancti sanctorum:
longitudinem iuxta latitudinem do-
mus, cubitorum viginti: & latitudi-
nem similiter viginti cubitorum & la-
minis aureis texit eam, quasi talentis
9 sexcentis. * Sed & clauos fecit aureos,
ita vt singuli claui siclos quinquagenos
appenderent: cœnacula quoque texit
10 auro.*Fecit etiam in domo Sancti san-
ctorum Cherubim duos, opere statua-
11 rio: & texit eos auro.* Alæ Cherubim
viginti cubitis extendebãtur, ita vt vna
ala haberet cubitos quinq; & tangeret
parietem domus: & altera quinq; cu-
bitos habens, alam tangeret alterius
12 cherub. * Similiter cherub alterius ala,
quinque habebat cubitos, & tangebat
parietem: & ala eius altera quinque
cubitorum, alam cherub alterius con-
13 tingebat.* Igitur alæ vtriusque Cheru-
D bim expansæ erant, & extendebantur
per cubitos viginti: ipsi autem stabant
erectis pedibus, & facies eorum erant
14 versæ ad exteriorem domum. *|| Fecit || Mat.
quoque velum ex hyacintho, purpura, 2 . f.
cocco, & bysso: & intexuit ei Cheru- 51.
bim,

|| Ier. 52. f. 20. bim. * || Ante fores etiam templi duas 15
colũnas,quæ triginta & quinq; cubitos
habebãt altitudinis:porrò capita earũ,
quinque cubitorum. * Necnon & quasi 16
catenulas in oraculo, & superposuit
eas capitibus columnarũ: malogranata 17
etiã centum,quæ catenulis interposuit.
* Ipsas quoque columnas posuit in ve-
stibulo templi, vnam à dextris,& alterã
à sinistris: eam,quæ à dextris erat, vo-
cauit Iachin; & quæ ad læuam, Booz.

CAP. IV.

Constructio altaris ænei, maris fusilis, decem concharum, candelabrorum, mensarum, phialarum, ac cęterorum quæ ad templum, eiúsque ornatum pertinebant.

FEcit quoque altare æneum viginti 1
cubitorum longitudinis, & viginti A
cubitorũ latitudinis,& decẽ cubitorum
|| 3. Reg. 7. d. 23. altitudinis.* || Mare etiam fusile decem 2
cubitis à labio vsque ad labium,rotun-
dum per circuitum: quinque cubitos
habebat altitudinis, & funiculus tri-
ginta cubitorum ambiebat gyrum eius.
* Similitudo quoque boum erat subter 3
illud,& decem cubitis quædã extrinse-
cus cælaturæ, quasi duobus versibus al-
uum maris circuibãt. Boues autẽ erant
fusiles:* & ipsum mare super duodecim 4
boues impositum erat,quorum tres res-
piciebant ad Aquilonem,& alij tres ad
Occidentem: porrò tres alij Meridiem, B
tres qui reliqui erant,Orientem,haben-
tes mare superpositum: posteriora au-
tem boum erant intrinsecus sub mari. 5
*Porrò vastitas eius habebat mensuram
palmi, & labium illius erat quasi la-
bium calicis,vel repandi lilij:capiebãt-
que tria millia metretas.*Fecit quoque 6
conchas decem: & posuit quinque à 7
dextris, & quinque à sinistris, vt laua-
rent in eis omnia,quæ in holocaustum
oblaturi erant: porrò in mari sacerdo-
tes lauabantur.*Fecit autem & candela- 8
bra aurea decem,secundùm speciẽ qua
iussa erant fieri: & posuit ea in templo,
quinque à dextris, & quinq; a sinistris.
*Necnon & mensas decem:& posuit eas
in templo quinque à dextris, & quin-
que à sinistris: phialas quoque aureas
centum.*Fecit etiam atrium sacerdotũ, 9
basilicam grandem: & ostia in basilica, C
quæ texit ære. * Porrò mare posuit in 10
latere dextro contra Orientem ad Me-
ridiem.*Fecit autem Hiram lebetes, & 11
creagras,& phialas: & compleuit om-
ne opus regis in domo Dei: * hoc est, 12
columnas duas,& epistylia, & capita,&
quasi quædam retiacula,quæ capita te-
gerent super epistylia. * Malogranata 13
quoq; quadringenta, & retiacula duo,
ita vt bini ordines malogranatorum
singulis retiaculis iungerẽtur,quæ pro-
tegerent epistylia,& capita columnarũ.
14 *Bases etiam fecit, & conchas, quas su-
perposuit basibus: *mare vnum, boues
15 quoq; duodecim sub mari.* Et lebetes,
16 & creagras,& phialas.Omnia vasa fecit
Salomoni Hiram pater eius in domo
Dñi ex ære mundissimo. * In regione
17 Iordanis fudit ea rex in argillosa terra,
D inter Sochot,& Saredatha.*Erat autem
18 multitudo vasorum innumerabilis, ita
vt ignoraretur pondus æris. * Fecitque
19 Salomon omnia vasa domus Dei,& al-
tare aureum,& mensas,& super eas pa-
nes propositionis: *candelabra quoq;
20 cum lucernis suis,vt lucerent ante ora-
culum iuxta ritum ex auro purissimo:
21 *& florentia quædam,& lucernas,& for-
cipes aureos: omnia de auro mundissi-
mo facta sunt. * Thymiateria quoque,
22 & thuribula, & phialas, & mortariola,
ex auro purissimo.Et ostia cælauit tem-
pli interioris, id est, in Sancta sancto-
rum: & ostia templi forinsecus aurea.
Sícque completum est omne opus,quod
fecit Salomon in domo Domini.

CAP. V.

Oblatis plurimis donariis arca continẽs tabulas Moysi in oraculum inducitur, vnde gloria Domini impleuit templum.

1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ 3. Re.
A vouerat Dauid pater suus, argentũ,& 7. g.
aurum, & vniuersa vasa posuit in the- 52. &
2 sauris domus Dei.*Post quæ congrega- 8. a. 1.
uit maiores natu Israel,& cũctos prin-
cipes tribuum,& capita familiarum de
filiis Israel in Ierusalem,vt adducerent
arcam fœderis Dñi de Ciuitate Dauid,
quæ est Sion. * Venerunt itaque ad re-
gem omnes viri Israel in die solemni
3 mensis septimi.*Cúmq; venissent cuncti
seniorũ Israel, portauerũt Leuitæ arcã,
4 *& intulerunt eam,& omnẽ paraturam
tabernaculi.Porrò vasa sanctuarij, quæ
5 erant in tabernaculo, portauerunt Sa-
B cerdotes cum Leuitis.*Rex autem Salo-
mõ,& vniuersus cœtus Israel,& omnes
6 qui fuerũt congregati ante arcã,immo-
labant arietes & boues absque vllo nu-
mero:tanta enim erat multitudo victi-
7 marum.* Et intulerunt Sacerdotes arcã
fœderis Dñi in locum suum, id est, ad
oraculum templi, in Sancta Sanctorum
8 subter alas Cherubim:*ita vt Cherubim
expanderent alas suas super locum, in
quo posita erat arca,& ipsam arcam te-
9 gerent cum vectibus suis.*Vectium au-
C tem, quibus portabatur arca,quia pau-
lulum longiores erant, capita patebant
ante oraculum: si verò quis paululum
fuisset extrinsecus, eos videre non po-
terat.Fuit itaque arca ibi vsque in præ-
10 sentẽ diem.*Nihilq; erat aliud in arca,
nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses
in Horeb, quando legẽ dedit Dñs filiis
11 Israel egredientibus ex Ægypto.*Egres-
sis autem Sacerdotibus de sanctuario
(omnes

(omnes enim Sacerdotes,qui ibi potue-
rant inueniri,sanctificati sunt : nec ad-
huc in illo tempore vices , & ministe-
riorum ordo inter eos diuisus erat,)
* tam Leuitæ quàm cantores, id est , & 12
qui sub Asaph erant , & qui sub Eman,
& qui sub Idithun,filij, & Fratres eorũ : D
vestiti byssinis , cymbalis , & psalteriis,
& citharis concrepabant , stantes ad
Orientalem plagam altaris : & cum eis
Sacerdotes centum viginti canentes tu-
bis.* Igitur cunctis pariter , & tubis, & 13
voce,& cymbalis, & organis, & diuersi
generis musicorũ concinentibus, & vo-
cem in sublime tollentibus,longè soni-
tus audiebatur,ita vt cùm Dñm laudare
cœpissent & dicere : Confitemini Dño
quoniam bonus , quoniam in æternum
misericordia eius ; impleretur domus
Dei nube,*nec possent Sacerdotes stare 14
& ministrare propter caliginem. Com-
pleuerat enim gloria Dñi domum Dei.

CAP. VI.

*Benedicit Salomon populo Israel,gra-
tias Deo agens de impletione promißio-
nis factæ Dauid,orátque supplex coram
multitudine, vt orantium in eo templo
vota Deus exaudiat.*

3. Reg. 8 b.12. TVnc Salomõ ait:Dñs pollicitus est 1
vt habitaret in caligine:* ego autẽ A
ædificaui domũ nomini eius,vt habita- 2
ret ibi in perpetuũ.*Et cõuertit rex fa- 3
ciẽ suã;& benedixit vniuersæ multitu-
dini Israel (nã omnis turba stabat intẽ-
ta)& ait : * Benedictus Dñs Deus Israel, 4
qui quod locutus est Dauid patri meo,
opere cõpleuit,dicẽs:*A die, qua eduxi 5
populũ meũ de Terra Ægypti, nõ elegi
ciuitatem de cunctis tribubus Israel,vt B
ædificaretur in ea domus nomini meo:
neq; elegi quemquã alium virũ,vt esset
dux in populo meo Israel.*Sed elegi Ie- 6
rusalem,vt sit nomen meũ in ea,& elegi
Dauid , vt constituerem eum super po-
pulum meum Israel.*Cúmq; fuisset vo- 7
luntatis Dauid patris mei,vt ædificaret
domum nomini Dñi Dei Israel, * dixit 8
Dñs ad eum.Quia hęc fuit voluntas tua,
vt ædificares domum nomini meo,bene
quidem fecisti huiuscemodi habere vo-
luntatem : * sed non tu ædificabis do- 9
mum,verùm filius tuus, qui egredietur
de lumbis tuis, ipse ædificabit domum
nomini meo.*Compleuit ergo Dñs ser- 10
monem suum, quem locutus fuerat : &
ego surrexi pro Dauid patre meo,& se-
di super thronũ Israel, sicut locutus est
Dñs : & ædificaui domum nomini Dñi
Dei Israel.*Et posui in ea arcam,in qua 11
est pactum Dñi,quod pepegit cum filiis
Israel.*Stetit ergo coram altari Dñi ex 12
aduerso vniuersæ multitudinis Israel,&
extendit manus suas.*Siquidem fecerat 13
Salomon basim ęneam,& posuerat eam
in medio basilicæ, habentem quinque
cubitos longitudinis, & quinque cubi-
tos latitudinis,& tres cubitos altitudi-
nis : stetitque super eam : & deinceps
flexis genibus contra vniuersam multi-
C tudinem Israel , & palmis in cælum le-
14 uatis,* ait : || Dñe Deus Israel , non est || Machab. 2.b.8
similis tui Deus in cælo & in terra:qui
custodis pactum & misericordiã cũ ser-
nis tuis,qui ambulant coram te in toto
15 corde suo : * Qui præstitisti seruo tuo
Dauid patri meo quæcumque locutus
fueras ei,& quæ ore promiseras, opere
complesti,sicut & præsens tempus pro-
16 bat. * Nunc ergo Dñe Deus Israel, im-
ple seruo tuo patri meo Dauid quæ-
cunque locutus es,dicens : Non deficiet
ex te vir coram me , qui sedeat super
thronũ Israel : ita tamen si custodierint
filij tui vias suas , & ambulauerint in
lege mea,sicut & tu ambulasti corã me.
17 *Et nunc Dñe Deus Israel,firmetur ser-
mo tuus , quem locutus es seruo tuo
18 Dauid.* Ergóne credibile est vt habitet
Deus cum hominibus super terram ? Si
cælum & cæli cælorum non te capiunt,
quanto magis domus ista, quam ædifi-
19 caui ? * Sed ad hoc tantùm facta est, vt
respicias orationem serui tui , & obse-
crationem eius,Dñe Deus meus : & au-
dias preces , quas fundit famulus tuus
20 coram te : * vt aperias oculos tuos su-
D per domum istam diebus ac noctibus,
super locum,in quo pollicitus es vt in-
21 uocaretur nomen tuum, * & exaudires
orationẽ,quam seruus tuus orat in eo:
& exaudias preces famuli tui,& populi
tui Israel.Quicumque orauerit in loco
isto,exaudi de habitaculo tuo,id est,de
22 cælis,& propitiare.*Si peccauerit quis-
piam in proximũ suum, & iurare con-
tra eum paratus venerit,seque maledi-
cto constrinxerit coram altari in domo
23 ista : * tu audies de cælo,& facies iudi-
cium seruorũ tuorum,ita vt reddas ini-
quo viam suam in caput proprium , &
vlciscaris iustum , retribuens ei secun-
24 dùm iustitiam suam.*Si superatus fuerit
populus tuus Israel ab inimicis(pecca-
bunt enim tibi)& conuersi egerint pœ-
nitentiã,& obsecrauerint nomen tuum,
25 & fuerint deprecati in loco isto , * tu
exaudies de cælo, & propitiare pecca-
to populi tui Israel , & reduc eos in
terram , quam dedisti eis , & patribus
26 eorum.* Si clauso cælo,pluuia non flu-
E xerit propter peccata populi, & depre-
cati te fuerint in loco isto , & confessi
nomini tuo,& conuersi à peccatis suis,
27 cùm eos afflixeris , * exaudi de cælo
Dñe , & dimitte peccata seruis tuis &
populi tui Israel,& doce eos viã bonã,
per quam ingrediantur:& da pluuiã ter-
ræ,quam dedisti populo tuo ad possidẽ- || Inf. 20. b. 9.
28 dum.* || Fames si orta fuerit in terra,&
pestilentia,erugo,& aurugo, & locusta,
&

& bruchus; & hostes, vastatis regioni-
bus, portas obsederint ciuitatis, om-
nisque plaga, & infirmitas presserit.* si 29
quis de populo tuo Israel fuerit depre-
catus, cognoscens plagã & infirmitatem
suam, & expanderit manus suas in do-
mo hac, * tu exaudies de cælo, de su- 30
blimi scilicet habitaculo tuo, & pro-
pitiare, & redde vnicuique secundùm
vias suas, quas nosti eum habere in
corde suo: (tu enim solus nosti corda
filiorum hominum,) * vt timeant, te 31
ambulent in viis tuis cunctis diebus, F
quibus viuunt super faciem terræ, quã
dedisti patribus nostris. * Externũ quo- 32
que, qui non est de populo tuo Israel,
si venerit de terra longinqua propter
nomen tuum magnum, & propter ma-
num tuam robustam, & brachiũ tuum
extentum, & adorauerit in loco isto,
* tu exaudies de cælo firmissimo habi- 33
taculo tuo, & facies cuncta, pro quibus
inuocauerit te ille peregrinus: vt sciant
omnes populi terræ nomen tuum, &
timeant te sicut populus tuus Israel, &
cognoscant, quia nomẽ tuũ inuocatum
est super domum hanc, quam ædificaui.
* Si egressus fuerit populus tuus ad bel- 34
lum contra aduersarios suos per viam
in qua miseris eos, adorabunt te contra
viã, in qua ciuitas hæc est, quã elegisti,
& domus, quam ædificaui nomini tuo:
* tu exaudies de cælo preces eorum, & 35
obsecrationem, & vlciscaris.* Si autem 36
|| 3. Reg. 8 c. 46. Eccl. 8. c. 21 1. Ioa. 1. d. 8. peccauerint tibi ||(neq; enim est homo,
qui non peccet) & iratus fueris eis, &
tradideris hostibus, & captiuos duxe-
rint eos in terram longinquam, vel cer-
tè quæ iuxta est, * & conuersi in corde 37
suo, in terra, ad quam captiui ducti G
fuerant, egerint pœnitentiam, & depre-
cati te fuerint in terra captiuitatis suæ,
dicentes: Peccauimus, iniquè fecimus,
iniustè egimus: * & reuersi fuerint ad 38
te in toto corde suo, & in tota anima
sua, in terra captiuitatis suæ, ad quam
ducti sunt, adorabunt te contra viam
terræ suæ, quam dedisti patribus eorũ,
& vrbis, quam elegisti, & domus, quam
ædificaui nomini tuo: * tu exaudies de 39
cælo, hoc est, de firmo habitaculo tuo,
preces eorum, & facias iudicium, & di-
mittas populo tuo, quamuis peccatori:
|| Psal. 131. b. 8. * tu es enim Deus meus: || aperiantur, 40
quæso, oculi tui, & aures tuæ intentæ
sint ad orationem quæ fit in loco isto. 41
* Nunc igitur consurge Domine Deus
in requiem tuam, tu & arca fortitudi-
nis tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus
induantur salutem, & sancti tui læten-
tur in bonis. * Domine Deus ne auer- 42
teris faciem Christi tui memento mi-
sericordiarum Dauid serui tui.

CAP. VII.

Post deuorata cælesti igne sacrificia Dei maiestas templum implet, & plurimis immolatis bestiis, templi dedicatio septem diebus celebratur, diéque octauo fit collecta; Dominus autem Salomoni reuelat, se ipsius orationem exaudisse.

1 CVmque complesset Salomon fun-
A dens preces, ignis descendit de cœ-
lo, & deuorauit holocausta, & victimas:
2 & maiestas Dñi impleuit domum.* ||Nec || Ma-
poterant sacerdotes ingredi templum chab. 2. b. 8.
Dñi, eo quòd implesset maiestas Dñi
3 templum Dñi.* Sed & omnes filij Israel
videbant descendentem ignem, & glo-
riam Dñi super domum: & corruentes
proni in terram super pauimentum stra-
tum lapide, adorauerunt, & laudauerũt
Dñm: Quoniam bonus, quoniam in sæ-
4 culum misericordia eius. * Rex autem
& omnis populus, immolabant victimas
5 corã Dño.* || Mactauit igitur rex Salo- || 3. Reg. 8 g. 63.
mon hostias, boum viginti duo millia,
arietum centum viginti millia: & de-
dicauit domum Dei rex, & vniuersus
6 populus. * Sacerdotes autem stabant in
B officiis suis: & Leuitæ in organis car-
minum Domini, quæ fecit Dauid rex
ad laudandum Dominum: Quoniam
in æternum misericordia eius, hymnos
Dauid canentes per manus suas: por-
rò Sacerdotes canebant tubis ante eos,
7 cunctúsque Israel stabat.* Sanctificauit
quoque Salomon medium atrij ante
templum Domini; obtulerat enim ibi
holocausta & adipes pacificorum:
quia altare æneum, quod fecerat, non
poterat sustinere holocausta & sacri-
8 ficia & adipes. * Fecit ergo Salomon
sollemnitatem in tempore illo septem
diebus, & omnis Israel cum eo, ec-
clesia magna valde, ab introitu Emath
9 vsque ad Torrentem Ægypti.* Fecitque
die octauo collectam, eo quòd dedi-
casset altare septem diebus, & sollem-
nitatem celebrasset diebus septem.
10 * Igitur in die vigesimotertio mensis
septimi dimisit populos ad tabernacu-
la sua, lætantes atque gaudentes super
bono, quod fecerat Dominus Daui-
di, & Salomoni, & Israeli populo suo.
11 * || Compleuitq; Salomon domum Do- || 3. Reg. 9 a. 1.
mini, & domum regis, & omnia
quæ disposuerat in corde suo, vt fa-
ceret in domo Domini, & in domo
12 sua, & prosperatus est. * Apparuit au-
C tem ei Dominus nocte, & ait: Audiui
orationem tuam, & elegi locum istum
mihi in domum sacrificij. * Si clau-
13 sero cælum, & pluuia non fluxerit, &
mandauero & præcepero locustæ, vt
deuoret terram, & misero pestilen-
14 tiam in populum meum: * conuersus
autem populus meus, super quos in-
uocatum est nomen meum, depreca-
tus me fuerit, & exquisierit faciem
meam, & egerit pœnitentiam à viis suis
pessimis:

pessimis : & ego exaudiam de cælo , &
propitius ero peccatis eorum , & sana-
bo terram eorum. * Oculi quoque mei 15
erunt aperti , & aures meæ erectæ ad
orationem eius , qui in loco isto ora-
uerit.* Elegi enim,& sanctificaui locum 16
istum, vt sit nomen meum ibi in sempi-
ternum , & permaneant oculi mei , &
cor meũ, ibi cunctis diebus.* Tu quoq; 17
si ambulaueris coram me , sicut ambu- D
lauit Dauid pater tuus, & feceris iuxta
omnia quæ præcepi tibi , & iustitias
meas iudiciáque seruaueris:* suscitabo 18
thronum regni tui, sicut pollicitus sum
Dauid patri tuo, dicens. Nõ auferetur de
stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel.
* Si autẽ auersi fueritis,& dereliqueritis 19
iustitias meas , & præcepta mea quæ
proposui vobis , & abeuntes seruieritis
diis alienis,& adoraueritis eos,* euellã 20
vos de terra mea, quam dedi vobis: &
domũ hãc, quã sãctificaui nomini meo,
proiiciam à facie mea, & tradã eam in
parabolã,& in exemplũ cunctis populis.
* Et domus ista erit in prouerbiũ vniuer- 21
sis transeuntibus , & dicent stupentes:
Quare fecit Dñs sic terræ huic,& domui
huic? * Respondebúntque: Quia dereli- 22
querunt Dñm Deum patrum suorum,
qui eduxit eos de terra Ægypti , & ap-
prehenderunt deos alienos , & adora-
uerunt eos , & coluerunt : idcirco ve-
nerunt super eos vniuersa hæc mala.

CAP. VIII.

*Ædificatis à Salomone variis ciui-
tatibus , reliquias Gentium sibi facit
tributarias offert holocausta, & sacer-
dotum ac Leuitarum ministeria iuxta
dispositionem Dauid constituit : mis-
sáque classe plurimum auri ex Ophir
refertur ad Salomonem.*

3. Re. EXpletis autẽ viginti annis, postquam 1
9. b. 10 ædificauit Salomon domum Dñi:& A
domum suam : * ciuitates, quas dederat 2
Hiram Salomoni, ædificauit,& habitare
ibi fecit filios Israel. * Abiit quoque in 3
Emath Suba,& obtinuit eam.* Et ædifi- 4
cauit Palmiram in deserto , & alias ci-
uitates munitissimas ædificauit in E-
math.* Extruxitq; Bethoron superiorẽ, 5
& Bethoron inferiorem , ciuitates mu-
ratas habentes portas & vectes & seras:
* Balaath etiam & omnes vrbes firmissi- 6
mas, quæ fuerunt Salomonis, cunctásq;
vrbes quadrigarũ, & vrbes equitũ, om-
nia quæcunq; voluit Salomon atq; dis-
posuit, ædificauit in Ierusalem & in Li-
bano,& in vniuersa terra potestatis suę. B
* Omnem populum, qui derelictus fuerat 7
de Hethæis , & Amorrhæis , & Phere-
zæis,& Heuæis,& Iebusæis, qui nõ erãt
de stirpe Israel : * de filiis eorum,& de 8
posteris, quos non interfecerant filij Is-
rael, subiugauit Salomõ in tributarios,
vsque in diem hanc. * Porrò de filiis 9
Israel non posuit vt seruirent operibus
regis : ipsi enim erant viri bellatores,&
duces primi,& principes quadrigarũ &
10 equitũ eius. * Omnes autem principes
exercitus regis Salomonis fuerunt du-
centi quinquaginta, qui erudiebant po-
11 pulum.* Filiã verò Pharaonis transtulit
de Ciuitate Dauid, in domum quã ædi-
ficauerat ei. Dixit enim rex: Non habi-
tabit vxor mea in domo Dauid regis
Israel, in eo quòd sanctificata sit : quia
12 ingressa est in eam arca Dñi.* Tunc ob-
C tulit Salomon holocausta Dño super
13 altare Dñi , quod extruxerat ante por-
ticum,* vt per singulos dies offerretur in
eo iuxta præceptũ Moysi in sabbatis &
in calendis, & in festis diebus , ter per
annum, id est, in sollemnitate azymorũ,
& in sollemnitate hebdomadarum,& in
14 sollemnitate tabernaculorum.* Et con-
stituit iuxta dispositionem Dauid patris
sui officia Sacerdotum in ministeriis
suis : & Leuitas in ordine suo, vt lauda-
rent, & ministrarent coram Sacerdoti-
bus, iuxta ritum vniuscuiusque diei:&
ianitores in diuisionibus suis per por-
tam & portam : sic enim præceperat
15 Dauid homo Dei.* Nec prætergressi sunt
de mandatis regis, tã Sacerdotes quàm
D Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat, &
16 in custodiis thesaurorum. * Omnes im-
pensas præparatas habuit Salomon , ex
eo die quo fundauit domum Dñi, vsq;
17 in diem quo perfecit eam.* Tunc abiit
Salomon in Asiongaber,& in Ailath ad
oram Maris rubri, quæ est in terra Edõ.
18 * Misit autem ei Hiram per manus ser-
uorum suorum naues,& nautas gnaros
maris, & abierunt cum seruis Salomo-
nis in Ophir, tulerúntque inde quadrin-
genta quinquaginta talenta auri, & at-
tulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

*Regina Saba Salomonis admirata sa-
pientiam, datis acceptísque muneribus
discessit : pondus auri quod Salomoni
quotannis adferebatur : hastas scuta,
omniáque conuiuij vasa aurea , & so-
lium eburneum auro vestitum extru-
xit : describitur quoque amplitudo di-
uitiarum , sapientia & potestatis Salo-
monis , qui anno regni sui quadragesi-
mo moritur, succedente filio Roboam.*

1 REgina quoque Saba , cùm audisset 3. Reg.
A famam Salomonis, venit vt tentaret 10. a. 1
eum in ænigmatibus in Ierusalem: cum Mat.
magnis opibus , & camelis qui porta- 12. d.
bant aromata, & auri plurimum, gem- 42.
másque pretiosas. Cúmque venisset ad Luc. 11
Salomonem , locuta est ei quæcunque d. 31.
2 erant in corde suo. * Et exposuit ei Sa-
lomon omnia quæ proposuerat : nec
4 quidquã fuit, quod non perspicuum ei
fecerit.* Quæ postquã vidit, sapientiam
scilicet Salomonis,& domũ quam ædi-
ficauerat,

ficauerat, *necnon & cibaria mẽsæ eius, 4
& habitacula seruorum, & officia mini-
strorum eius, & vestimenta eorum, pin-
cernas quoque & vestes eorum, & victi-
mas quas immolabat in domo Domini:
non erat præ stupore vltrà in ea spiri-
tus. *Dixitque ad regẽ: Verus est sermo, 5
quẽ audierã in terra mea de virtutibus B
& sapientia tua. *Non credebã narran- 6
tibus, donec ipsa venissem, & vidissent
oculi mei, & probassem vix medietatem
sapientiæ tuæ mihi fuisse narratã: vici-
sti famã virtutibus tuis. * Beati viri tui, 7
& beati serui tui, qui assistunt coram te
omni tempore, & audiunt sapientiã tuã.
* Sit Dñs Deus tuus benedictus, qui vo- 8
luit te ordinare super thronum suum,
regem Dñi Dei tui. Quia diligit Deus
Israël, & vult seruare eum in æternum,
idcirco posuit te super eum regem, vt
facias iudicia atque iustitiam. * Dedit 9
autem regi centũ viginti talẽta auri, &
aromata multa nimis, & gemmas pre-
tiosissimas: non fuerunt aromata talia
vt hæc, quæ dedit regina Saba regi Sa- C
lomoni. *Sed & serui Hiram cum seruis 10
Salomonis attulerunt aurum de Ophir,
& ligna thyina, & gemmas pretiosissi-
mas: * de quibus fecit rex, de lignis sci- 11
licet thyinis, gradus in domo Dñi, & in
domo regia, citharas quoque & psalte-
ria cantoribus: numquam visa sunt in
Terra Iuda ligna talia. *Rex autẽ Salo- 12
mon dedit reginæ Saba cuncta quæ vo-
luit, & quæ postulauit, & multo plura
quàm attulerat ad eum: quæ reuersa,
abiit in terrã suam cũ seruis suis. *Erat 13
autẽ pondus auri: quod afferebatur Sa-
lomoni per singulos annos, sexcenta se-
xaginta sex talenta auri: *excepta ea sũ- 14
ma, quam legati diuersarum gentium, & D
negotiatores afferre consueuerant, om-
nésque reges Arabiæ, & satrapæ terra-
rum, qui comportabant aurum & argẽ-
tum Salomoni. *Fecit igitur rex Salomõ 15
ducentas hastas aureas de summa sex-
centorũ aureorũ, qui in singulis hastis
expendebantur: *trecenta quoque scuta 16
aurea trecentorum aureorũ, quibus te-
gebãtur singula scuta: posuítque ea rex
in armamentario, quod erat consitum
nemore. *Fecit quoque rex soliũ ebur- 17
neũ grande, & vestiuit illud auro mun-
dissimo. * Sex quoque gradus, quibus 18
ascendebatur ad solium, & scabellum E
aureum, & brachiola duo altrinsecus, &
duos leones stantes iuxta brachiola, * 19
sed & alios duodecim leunculos stan-
tes super sex gradus ex vtraque parte:
non fuit tale soliũ in vniuersis regnis. * 20
Omnia quoque vasa conuiuij regis erãt
aurea, & vasa domus saltus Libani ex
auro purissimo. Argentũm enim in die-
bus illis pro nihilo reputabatur. * Si- 21
quidem naues regis ibant in Tharsis cũ
seruis Hiram, semel in annis tribus: &
deferebant inde aurum & argentum, &
22 ebur, & simias, & pauos. * Magnificatus
est igitur Salomon super omnes reges
23 terræ præ diuitiis & gloria. * Omnes-
que reges terrarum desiderabant vide-
re faciem Salomonis, vt audirent sa-
F pientiam, quam dederat Deus in corde
24 eius. *& deferebant ei munera, vasa ar-
gẽtea, & aurea, & vestes, & arma, & aro-
mata, equos, & mulos, per singulos an-
25 nos. *Habuit quoque Salomon quadra-
ginta millia equorum in stabulis, & cur-
ruum equitúmque duodecim millia,
constituitque eos in vrbibus quadriga-
26 rum, & vbi erat rex in Ierusalem. *Exer-
cuit etiam potestatem super cũctos re-
ges, à flumine Euphrate vsque ad terrã
Philisthinorum, & vsque ad terminos
27 Ægypti. * Tantámque copiam præbuit
G argenti in Ierusalem quasi lapidum; &
cedrorum tantam multitudinem velut
sycomororum, quæ gignuntur in cam-
28 pestribus. *Adducebantur autem ei equi
29 de Ægypto, cunctisque regionibus. *Re-
liqua autem operum Salomonis prio-
rum & nouissimorum, scripta sunt in
verbis Nathan Prophetæ, & in libris
Ahiæ Silonitis, in visione quoque Addo
Videntis contra Ieroboam filiũ Nabat.
30 * Regnauit autem Salomõ in Ierusalem
super omnem Israël quadraginta annis.
31 * Dormiuitque cum patribus suis, &
sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: re-
gnauitque Roboam filius eius pro eo.

CAPVT X.

Roboam spreto seniorum consilio, & iuuenile secutus, scidit regnum in duo, electo in regem Ieroboam super decem Tribus.

1 A PRofectus est autem Roboam in Si- 3.Reg. 12.a.1
chem: illuc enim cunctus Israël cõ-
uenerat vt constituerent eum regem.
2 * Quod cùm audisset Ieroboam filius
Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat
quippe illuc ante Salomonem) statim
3 reuersus est. * Vocauerúntque eum, &
venit cũ vniuerso Israël, & locuti sunt
4 ad Roboam, dicentes: * Pater tuus du-
rissimo iugo nos pressit, tu leuiora im-
pera patre tuo, qui nobis imposuit
grauem seruitutem, & paululũ de one-
5 re subleua, vt seruiamus tibi. *Qui ait:
Post tres dies reuertimini ad me. Cúm-
6 que abiisset populus, * iniit consilium
B cum senibus, qui steterant coram patre
eius Salomone dum adhuc viueret, di-
cens: Quid datis consilij vt respondeam
7 populo? *Qui dixerunt ei: Si placueris
populo huic, & lenieris eos verbis
clementibus, seruient tibi omni tem-
8 pore. *At ille reliquit consiliũ senum,
& cum iuuenibus tractare cœpit, qui cũ
eo nutriti fuerant, & erant in comitatu
9 illius. *Dixitque ad eos: Quid vobis vi-
detur?

detur? vel respondere quid debeo popu-
lo huic, qui dixit mihi : Subleua iugum
quod imposuit nobis pater tuus ? * At 10
illi responderunt vt iuuenes, & nutriti
cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic
loquéris populo, qui dixit tibi : Pater C
tuus aggrauauit iugum nostrum: tu sub-
leua: & sic respondebis ei: Minimus di-
gitus meus grossior est lumbis patris
mei, * Pater meus imposuit vobis graue 11
iugum, & ego maius pondus apponam:
pater meus cecidit vos flagellis, ego
verò cædā vos scorpionibus.* Venit er- 12
go Ieroboam, & vniuersus populus, ad
Roboā, die tertio, sicut præceperat eis.
* Respondítque rex dura, derelicto cō- 13
silio seniorū: * locutúsq; est iuxta iuue- 14
nū voluntatem: Pater meus graue vobis
imposuit iugū, quod ego grauius faciā:
pater meus cecidit vos flagellis, ego ve-
rò cædam vos scorpionibus.* Et non ac- 15
quieuit populi precibus : erat enim vo- D
luntatis Dei, vt cōpleretur sermo eius,
|| 3.Reg. 11.c. 29. || quem locutus fuerat per manū Abiæ
Silonitis ad Ieroboā filium Nabat.* Po- 16
pulus autem vniuersus, rege duriora di-
cente, sic locutus est ad eū: Non est no-
bis pars in Dauid, neq; hereditas in filio
Isai. Reuertere in tabernacula tua Is-
raël, tu autem pasce domum tuā Dauid.
Et abiit Israel in tabernacula sua. * Su- 17
per filios autem Israël, qui habitabant
in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam.* 18
Misitque rex Roboā Aduram, qui præ-
erat tributis, & lapidauerunt eum filij
Israel, & mortuus est: porrò rex Roboā
currum festinauit ascendere, & fugit
in Ierusalem. * Recessitque Israël à do- 19
mo Dauid, vsque ad diem hanc.

CAPVT XI.

*Præcipit Deus ne pugnet Roboam cō-
tra Israel : extructis autem à Roboam
multis ciuitatibus, confluunt ad eum
Leuitæ ac sacerdotes abiecti à Ieroboā,
cæterique Dei cultores. Roboam autem
multas duxit vxores ac concubinas.*

3.Reg. 12. c. 21. VEnit autem Roboam in Ierusalem, 1
& conuocauit vniuersam domum A
Iuda & Benjamin centū octoginta mil-
lia electorū atq; bellantiū, vt dimicaret
contra Israel, & cōuerteret ad se regnū
suum. * Factúsque est sermo Dñi ad Se- 2
meiam hominem Dei, dicens: * Loquere 3
ad Roboā filium Salomonis regē Iuda,
& ad vniuersum Israël, qui est in Iuda
& Benjamin: * Hæc dicit Dñs : Non as- 4
cendetis, neque pugnabitis contra fra-
tres vestros: reuertatur vnusquisque in
domum suam, quia mea hoc gestum est
voluntate. Qui cùm audissent sermonē B
Dñi, reuersi sunt: nec perrexerunt con-
tra Ieroboam. * Habitauit autem Ro- 5
boam in Ierusalem & ædificauit ciuita-
tes muratas in Iuda. * Extruxítq; Beth- 6
lehem, & Etam, & Thecue, * Bethsur 7
8 quoque, & Socho, & Odollam, * necnon
9 & Geth, & Maresa, & Ziph, * sed & Adu-
10 ram, & Lachis, & Azecha, * Saraa quo-
que, & Aialon, & Hebron, quæ erant in
11 Iuda & Benjamin, ciuitates munitissi-
mas. * Cúmque clausisset eas muris, po-
suit in eis principes, ciborúmque hor-
12 rea, hoc est, olei, & vini. * Sed & in sin-
gulis vrbibus fecit armamētarium scu-
torum & hastarum, firmauítque eas sū-
ma diligentia, & imperauit super Iudā
13 & Benjamin. * Sacerdotes autem & Le-
C uitæ, qui erant in vniuerso Israel, vene-
14 runt ad eū de cūctis sedibus suis, * relin-
quentes suburbana & possessiones suas,
& transeuntes ad Iudam, & Ierusalem:
eo quòd abiecisset eos Ieroboam, &
posteri eius, ne sacerdotio Dñi funge-
15 rentur. * Qui constituit sibi sacerdotes
excelsorū, & dæmoniorū, vitulorúmque
16 quos fecerat. * Sed & de cunctis tribu-
bus Israël, quicumque dederant cor suū
vt quærerent Dñm Deum Israël, vene-
runt in Ierusalem ad immolandum vi-
ctimas suas coram Dño Deo patrū suo-
17 rum. * Et roborauerunt regnum Iuda, &
D confirmauerunt Roboam filiū Salomo-
nis per tres annos: ambulauerunt enim
in viis Dauid & Salomonis, annis tan-
18 tùm tribus. * Duxit autem Roboam vxo-
rem Mahalath, filiam Ierimoth, filij Da-
uid : Abihail quoque filiam Eliab filij
19 Isai, * quæ peperit ei filios, Iehus, & So-
20 moriam, & Zoom. * Post hanc quoque
accepit Maacha filiā Absalom, quæ pe-
perit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salo-
21 mith. * Amauit autem Roboam Maacha
filiā Absalom, super omnes vxores suas,
& cōcubinas: nam vxores decem & octo
duxerat, concubinas autem sexaginta:
& genuit viginti octo filios, & sexagin-
22 ta filias. * Constituit verò in capite, Abiā
filium Maacha, ducem super omnes fra-
tres suos: ipsum enim regem facere co-
23 gitabat * quia sapientior fuit, & poten-
tior super omnes filios eius, & in cūctis
finibus Iuda, & Benjamin, & in vniuersis
ciuitatibus muratis: præbuitque eis es-
cas plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

*Propter peccata Roboam ac populi Iu-
da, tradit illos Deus regi Ægypti : qui
captis munitissimis ciuitatibus, diripit
Ierusalem, sublato regis ac templi the-
sauro, scutis quoque aureis & argen-
teis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo
mortuo, succedit filius Abia.*

1 CVmque roboratum fuisset regnum
A Roboam, & cōfortatum, dereliquit
legem Domini, & omnis Israël cum eo.
2 * Anno autem quinto regni Roboam,
ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem
3 (quia peccauerant Dño) * cum mille
ducētis curribus, & sexaginta millibus
equitum, nec erat numerus vulgi quod
venerat

venerat cum eo ex Ægypto, Lybies sci-
licet,& Troglodytæ,& Æthiopes.* Ce- 4
pitque ciuitates munitissimas in Iuda,
& venit vsque in Ierusalem. * Semeias 5
autem propheta ingressus est ad Ro-
boam,& principes Iuda,qui congregati
fuerant in Ierusalem , fugientes Sesac, B
dixítque ad eos:Hæc dicit Dñs:Vos re-
liquistis me & ego reliqui vos in manu
Sesac.*Consternatique principes Israel 6
& rex dixerunt:Iustus est Dñs.* Cúmq; 7
vidisset Dñs, quòd humiliati essent, fa-
ctus est sermo Dñi ad Semeiam,dicens:
quia humiliati sunt, non disperdã eos,
dabóque eis pauxillum auxilij , & non
stillabit furor meus super Ierusalem per
manum Sesac. * Verumtamen seruient 8
ei,vt sciant distantiam seruitutis meæ,
& seruitutis regni terrarum. * Recessit 9
itaque Sesac rex Ægypti ab Ierusalem,
sublatis thesauris domus Dñi,& domus
regis, omniáque secum tulit,& clypeos
aureos,quos fecerat Salomõ,* pro qui- 10
bus fecit rex æneos , & tradidit illos C
principibus scutariorum, qui custodie-
bant vestibulum palatij.*Cúmq; introi- 11
ret rex domum Domini,veniebant scu-
tarij, & tollebant eos, iterúmq; refere-
bant eos ad armentarium suum. * Ve- 12
rumtamen quia humiliati sunt auersa
est ab eis ira Domini , nec deleti sunt
penitus : siquidem & in Iuda inuenta
|| 3. sunt opera bona.*||Confortatus est ergo 13
Reg. rex Roboam in Ierusalem,atque regna-
14. c. uit ; quadraginta autem & vnius anni
21. erat cùm regnare cœpisset & decem & D
septẽ annis regnauit in Ierusalem,vrbe,
quam elegit Dñs,vt confirmaret nomen
suum ibi, de cunctis tribubus Israel:no-
men autem matris eius Naama. * Am- 14
manitis.* Fecit autem malum,non præ- 15
parauit cor suum vt quæreret Dominũ.
Opera verò Roboam prima & nouissi-
ma, scripta sunt in Libris Semeiæ pro-
phetæ, & Addo Videntis, & diligenter
exposita : pugnauerúntque aduersum se
Roboam & Ieroboam cunctis diebus.
* Et dormiuit Roboam cum patribus 16
suis ; sepultúsque est in Ciuitate Dauid.
Et regnauit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

*Abia ad bellum contra Ieroboam ac-
cedens, dehortatur exercitum Ieroboam
à bello contra se cùm Deum haberent
ducem, quem illi abiecerant,& sperans
in Domino victor euadit , ac diuersas
cepit ciuitates , plurimósque ex varijs
vxoribus procreat liberos.*

3. Re. ANno octauodecimo regis Ieroboã, 1
15. a. regnauit Abia super Iudam. * Tri- A
2. bus annis regnauit in Ierusalem , no- 2
ménque matris eius Michaia,filia Vriel
|| 3. de Gabaa:& erat bellum inter Abiam &
Reg. Ieroboam.*||Cúmq; iniisset Abia certa- 3
15. b. 7 men,& haberet bellicosissimos viros, &
electorũ quadringenta millia:Ieroboam
instruxit è cõtra aciem octinginta mil-
lia virorum,qui & ipsi electi erãt, & ad
4 bella fortissimi.* Stetit ergo Abia super
montem Semeron,qui erat in Ephraim,
& ait : Audi Ieroboam,& omnis Israel.
5 * Num ignoratis quòd Dñs Deus Israel
dederit regnum Dauid super Israel in
sempiternũ, ipsi & filiis eius in pactum
6 salis ?* Et surrexit Ieroboam filius Na-
bat, seruus Salomonis filij Dauid : || & || 3.
7 rebellauit contra dñm suũ.*Congrega- Reg.
B tíque sunt ad eum viri vanissimi,& filij 11. c.
Belial:& præualuerunt contra Roboam 26.
filium Salomonis : porrò Roboam erat
rudis,& corde pauido, nec potuit resi-
8 stere eis. *Nunc ergo vos dicitis quòd
resistere possitis regno Dñi, quod possi-
det per filios Dauid,habetísq; grandem
populi multitudinem,atque vitulos au-
reos,quos fecit vobis Ieroboã in deos.
9 *||Et eiecistis Sacerdotes Domini,filios || 3.
Aaron , atque Leuitas : & fecistis vobis Reg.
Sacerdotes sicut omnes populi terrarũ, 12. f.
quicumque venerit,& initiauerit manũ 32.
suam in tauro de bobus,& in arietibus
septẽ,fit sacerdos eorũ qui non sunt dij.
10 *Noster autem Dñs,Deus est,quem non
relinquimus,Sacerdotésque ministrant
Dño de filiis Aaron , & Leuitæ sunt in
11 ordine suo:*Holocausta quoq; offerunt
Dño per singulos dies manè,& vesperè,
& thymiama iuxta legis præcepta con-
fectum,& proponuntur panes in mensa
mundissima , estque apud nos candela-
C brum aureum,& lucernæ eius,vt accen-
dantur semper ad vesperam:nos quippe
custodimus præcepta Domini Dei no-
12 stri,quẽ vos reliquistis.*Ergo in exercitu
nostro dux Deus est,& Sacerdotes eius,
qui clangunt tubis, & resonant contra
vos , filij Israel nolite pugnare contra
Dñm Deum patrum vestrorũ, quia non
13 vobis expedit.*Hęc illo loquente,Iero-
boam retro moliebatur insidias. Cúm-
que ex aduerso hostium staret,ignoran-
14 tem Iudã suo ambiebat exercitu.* Re-
spiciénsque Iudas vidit instare bellum
ex aduerso & post tergum, & clamauit
ad Dñm : ac Sacerdotes tubis canere
15 cœperunt.*Omnésque viri Iuda vocife-
rati sunt;& ecce illis clamantibus,per-
terruit Deus Ieroboam, & omnẽ Israel
16 qui stabat ex aduerso Abia,& Iuda.*Fu-
gerúntque filij Israel Iudam , & tradi-
17 dit eos Deus in manu eorum. * Per-
D cussit ergo eos Abia , & populus eius,
plaga magna : & corruerunt vulnerati
ex Israel quingenta millia virorũ for-
18 tium.* Humiliatique sunt filij Israel in
tempore illo, & vehementissimè cõfor-
tati filij Iuda , eo quòd sperassent in
19 Dño Deo patrum suorum.* Persecutus
est autem Abia fugientem Ieroboam,&
cepit ciuitátes eius,Bethel & filias eius,

& Iesana cum filiabus suis, Ephron quo-
que & filias eius: * nec valuit vltrà re- 20
sistere Ieroboam in diebus Abia: quem
percussit Dñs, & mortuus est. * Igitur 21
Abia confortato imperio suo, accepit
vxores quatuordecim: procreauítque
viginti duos filios, & sedecim filias.
*Reliqua autem sermonum Abia, via- 22
rúmque & operum eius scripta sunt di-
ligentissimè in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIV.

Abia succedit filius Asa, qui pace à Deo concessa, idolorum cultum subuertit, & ciuitates Iuda ædificat ac munit, Zarámque regem Æthiopum cum exercitu mille millium diuino auxilio deuicit.

3. Re. DOrmiuit autem Abia cum patribus 1
15. b. suis, & sepelierunt eum in Ciuitate A
8. Dauid: regnauítque Asa filius eius pro
eo, in cuius diebus quieuit terra annis
decem. * Fecit autem Asa quod bonum 2
& placitum erat in conspectu Dei sui,
& subuertit altaria peregrini cultus, &
excelsa, * & confregit statuas, lucósque 3
succidit: * & præcepit Iudæ vt quære- 4
ret Dñm Deum patrum suorum, & fa-
ceret legem, & vniuersa mandata: * & 5
abstulit de cunctis vrbibus Iuda aras,
& fana, & regnauit in pace. * Ædifi- 6
cauit quoque vrbes munitas in Iuda,
quia quietus erat, & nulla tempori-
bus eius bella surrexerant, pacem Do-
mino largiente. * Dixit autem Iudæ: 7
Ædificemus ciuitates istas, & vallemus B
muris, & roboremus turribus, & portis,
& seris, donec à bellis quieta sunt om-
nia, eò quòd quæsierimus Dñm Deum
patrum nostrorum, & dederit nobis pa-
cem per gyrum. Ædificauerunt igitur
& nullum in extruendo impedimentum
fuit. * Habuit autem Asa in exercitu suo 8
portantium scuta & hastas de Iuda tre-
centa millia, de Benjamin verò scuta-
riorum & sagittariorum ducenta octo-
ginta millia: omnes isti viri fortissimi.
* Egressus est autem contra eos Zara 9
Æthiops cum exercitu suo, decies cen- C
tena millia, & curribus trecentis: &
venit vsq; Maresa. * Porrò Asa perrexit 10
obuiam ei, & instruxit aciem ad bellum
in Valle Sephata, quæ est iuxta Maresa:
* & inuocauit Dominum Deum, & ait: 11
|| 1. || Domine non est apud te vlla distan-
Reg. tia, vtrum in paucis auxilieris, an in
14. b. pluribus: adiuua nos Dñe Deus noster: D
6. in te enim, & in tuo nomine habentes
fiduciam, venimus contra hanc multi-
tudinem Domine, Deus noster tu es,
non præualeat contra te homo. * Ex- 12
terruit itaque Dominus Æthiopes co-
ram Asa, & Iuda: fugerúntque Æthio-
pes. * Et persecutus est eos Asa; & po- 13
pulus qui cum eo erat, vsque Gerara:
& ruerunt Æthiopes vsque ad interne-
cionem, quia Dño cædẽte contriti sunt,
& exercitu illius præliante. Tulerunt
14 ergo spolia multa, * & percusserunt ci-
uitates omnes per circuitum Geraræ:
grandis quippe cunctos terror inuase-
rat: & diripuerunt vrbes, & multam
15 prædam asportauerunt. * Sed & caulas
ouium destruentes, tulerunt pecorum
infinitam multitudinem, & camelorum:
reuersíque sunt in Ierusalem.

CAP. XV.

Azarias prophetat Israel futurum multo tempore absque Deo vero, sacerdote & lege; cuius prophetæ exhortatione confortatus Asa, aufert sordes idolorum, suámque matrem idololatram imperio priuat; populus autem iurat se Deo seruiturum.

1 AZarias autem filius Oded, || facto in
A se spiritu Dei, * egressus est in oc-
2 cursum Asa, & dixit ei: Audite me Asa, &
omnis Iuda & Benjamin: Dñs vobiscũ,
quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum,
inuenietis: si autem dereliqueritis eum,
3 derelinquet vos. * Transibunt autem
multi dies in Israel absque Deo vero,
& absque sacerdote doctore, & absque
4 lege. * Cúmque reuersi fuerint in angu-
stia sua ad Dñm Deum Israel, & quæ-
5 sierint eum, reperient eum. * In tempo-
re illo non erit pax egredienti, & in-
gredienti, sed terrores vndique in cun-
6 ctis habitatoribus terrarum: * pugnabit
B enim gens contra gentẽ, & ciuitas con-
tra ciuitatem, quia Dñs conturbabit
7 eos in omni angustia. * Vos ergo con-
fortamini, & non dissoluantur manus
vestræ: erit enim merces operi vestro.
8 * Quod cùm audisset Asa, verba scilicet
& prophetiam Azariæ filij Oded Pro-
phetæ, confortatus est, & abstulit idola
de omni terra Iuda, & de Benjamin, & ex
vrbibus, quas ceperat, montis Ephraim,
& dedicauit altare Dñi quod erat ante
9 porticum Dñi. * Congregauítque vni-
uersum Iudam & Benjamin, & aduenas
cum eis de Ephraim, & de Manasse, &
de Simeon: plures enim ad eum con-
C fugerant ex Israel, videntes quòd Dñs
10 Deus illius esset cum eo. * Cúmque ve-
nissent in Ierusalem mense tertio, anno
11 decimoquinto regni Asa, * immolaue-
runt Dño in die illa, de manubiis &
præda quam adduxerant, boues septin-
12 gentos, & arietes septem millia. * Et in-
trauit ex more ad corroborandum fœ-
dus, vt quærerent Dñm Deum patrum
suorum in toto corde, & in tota anima
13 sua. * Si quis autem, inquit, non quæsie-
rit Dñm Deum Israel, moriatur, à mi-
nimo vsque ad maximum, à viro vsque
14 ad mulierem. * Iurauerúntque Domino
voce magna in iubilo, & in clangore
15 tubæ & in sonitu buccinarum, * omnes
D qui erant in Iuda, cum execratione: in
omni

omni enim corde suo iurauerunt, & in
tota voluntate quæsierunt eum, & inuenerunt:
præstititque eis Dñs requiem
per circuitum. *Sed & Maachā matrem 16
Asa Regis ex augusto deposuit imperio,
eo quòd fecisset in luco simulacrum
Priapi: quod omne contriuit, & in frustra
cōminuens cōbussit in Torrente cedrō.
*Excelsa autem derelicta sunt in Israël: 17
attamen cor Asa erat perfectum cunctis
diebus eius. *Eáque quæ vouerat pater 18
suus, & ipse, intulit in domū Dñi, argentū,
& aurū, vasorúmque diuersam supellectilem.
* Bellum verò non fuit vsque 19
ad trigesimumquintum annū regni Asa.

CAPVT XVI.

Pugnante Baasa Regi Israel contra Asa, vocauit Asa Benadad Regem Syriæ in auxilium, & Hanani Prophetam ipsum ob id increpantem in neruum coniecit; ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte spem ponens, anno regni sui quadragesimo primo moritur.

ANno autem trigesimosexto regni 1
eius, ascendit Baasa Rex Israël in A
Iudam, & muro circumdabat Rama, vt
nullus tutè posset egredi & ingredi de
regno Asa. * Protulit ergo Asa argentū 2
& aurum de thesauris domus Dñi, & de
thesauris Regis, misitque ad Benadad
Regē Syriæ, qui habitabat in Damasco,
dicens: *Fœdus inter me & te est, pater 3
quoque meus & pater tuus habuere cōcordiam:
quam ob rem misi tibi argentum
& aurū, vt rupto fœdere, quod habes
cum Baasa Rege Israël, facias eum
à me recedere. *Quo cōperto, Benadad 4
misit Principes exercituum suorum ad B
vrbes Israël: qui percusserunt Ahion, &
Dan, & Abelmain, & vniuersas vrbes
Nephthali muratas. * Quod cùm audisset 5
Baasa, desiit ædificare Rama, &
intermisit opus suum. * Porrò Asa Rex 6
assumpsit vniuersum Iudam, & tulerunt
lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi
præparauerat Baasa, ædificauítque
ex iis Gabaa, & Maspha. * In tempore 7
illo venit Hanani Propheta ad Asa regem
Iuda, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam
in rege Syriæ, & non in Dño Deo
tuo, idcirco euasit Syriæ regis exercitus C
||Sup. de manu tua. * || Nonne Æthiopes & 8
14.c.9 Libyes multo plures erant, quadrigis &
equitibus, & multitudine nimia: quos
cùm Dño credidisses, tradidit in manu
tua? *Oculi enim Dñi contemplantur 9
vniuersam terram, & præbent fortitudinem
his, qui corde perfecto credunt
in eum. Stultè igitur egisti, & propter
hoc ex præsenti tempore aduersum te
bella consurgent. *Iratúsque Asa aduer- 10
sus videntem, iussit eum mitti in neruū:
valde quippe super hoc fuerat indignatus:
& interfecit de populo in tempore
11 illo plurimos. *Opera autē Asa prima &
nouissima, scripta sunt in Libro regum
12 Iuda & Israël. * Ægrotauit etiam Asa
anno 39. regni sui, dolore pedū vehe-
D mētissimo, & nec infirmitate sua quæsiuit
Dñm, sed magis in medicorum arte
13 confisus est. *Dormiuitque cum patribus
14 suis: & mortuus est anno 41. regni sui. *
Et sepelierunt eum in sepulchro suo,
quod foderat sibi in Ciuitate Dauid:
posuerúntque eum super lectum suum,
plenū aromatibus & vnguentis meretriciis,
quę erant pigmentariorū arte confecta,
& cōbusserunt super eū ambitione
nimia.

CAP. XVII.

Pius Iosaphat patri Asa succedens diuitiis potens & armis, mittit Doctores legis Dei per vniuersum Iudam: cuius Principes recensentur, cum numero subiectorum militum.

1 REgnauit autem Iosaphat filius eius
A pro eo, & inualuit contra Israël.
2 *Constituitq; militū numeros in cunctis
vrbibus Iuda, quæ erant vallatæ muris.
Præsidiáque disposuit in terra Iuda, &
in ciuitatib9 Ephraim, quas ceperat Asa
3 pater eius. *Et fuit Dñs cum Iosaphat,
quia ambulauit in viis Dauid patris
sui primi: & non sperauit in Baallim,
4 * sed in Deo patris sui, & perrexit in
præceptis illius, & non iuxta peccata
5 Israël. *Confirmauítque Dñs regnum in
manu eius, & dedit omnis Iuda munera
Iosaphat: factæque sunt ei infinitæ diui-
6 tiæ, & multa gloria. *Cúmque sumpsisset
B cor eius audaciam propter vias Dñi,
etiam excelsa & lucos de Iuda abstulit.
7 * Tertio autem anno regni sui, misit de
Principibus suis Benhail, & Obdiam &
Zachariam, & Nathanaël, & Michæam,
8 vt docerent in ciuitatibus Iuda: *& cum
eis Leuitas, Semeiam, & Nathaniam, &
Zabadiā, Asael quoque, & Semiramoth.
& Ionathan, Adoniámque, & Thobiam,
& Thobadoniam, Leuitas: & cū eis Eli-
9 sama & Ioran Sacerdotes, *docebántq;
populum in Iuda, habentes librum legis
Dñi, & circuibant cunctas vrbes Iuda,
10 atque erudiebant populum. * Itaque
C factus est pauor Dñi super omnia regna
terrarum, quæ erant per gyrum Iuda,
nec audebant bellare contra Iosaphat.
11 * Sed & Philisthæi Iosaphat munera
deferebant, & vectigal argenti, Arabes
quoque adducebant pecora, arietum
septem millia septingenta, & hircorum
12 totidem. *Creuit ergo Iosaphat, & magnificatus
est vsque in sublime: atque
ædificauit in Iuda domos adinstar turrium,
13 vrbésque muratas. *Et multa opera
parauit in vrbibus Iuda: viri quoque
bellatores, & robusti erant in Ierusa-
14 lem, quorum iste numerus per domos
D atque familias singulorū. In Iuda Principes
exercitus, Ednas dux, & cum eo

robustissimi viri trecenta millia. * Post 15
hunc Iohanam princeps, & cum eo du-
centa octoginta millia. Post istum quo- 16
que Amasias filius Zechri, consecratus
Dño, & cum eo ducenta millia virorum
fortium. *Hunc sequebatur robustus ad 17
prælia Eliada, & cum eo tenentium ar-
cum & clypeum ducenta millia. * Post 18
istum etiam Iozabad, & cum eo cẽtum
octoginta millia expeditorum militum.
* Hi omnes erant ad manum regis, ex- 19
ceptis aliis, quos posuerat in vrbibus
muratis, in vniuerso Iuda.

CAPVT XVIII.

Iosaphat impio Achab affinitate iunctus, ascendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. pseudoprophetis victoriam promittentibus: Michæas autem contrarium prophetans, incarceratur, sed Achab iuxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

FVit ergo Iosaphat diues & inclytus 1
multum, & affinitate coniunctus est A
Achab. *Descenditq; post annos ad eum 2
in Samariam: ad cuius aduentum ma-
ctauit Achab arietes, & boues plurimos,
ipsi, & populo qui venerat cum eo: per-
suasitq; illi vt ascẽderet in Ramoth Ga-
laad. *Dixitque Achab rex Israel ad Io- 3
saphat regem Iuda: Veni mecum in Ra-
moth Galaad. Cui ille respondit: Vt ego
& tu: sicut populus tuus, sic & populus
meus: tecũmq; erimus in bello. *Dixitq; 4
Iosaphat ad regem Israël: Consule ob-
secro impræsentiarũ sermonẽ Domini.
* Congregauit igitur rex Israël prophe- 5
tarum quadringentos viros, & dixit ad B
eos: In Ramoth Galaad ad bellandũ ire
debemus an quiescere? At illi, Ascende,
inquiũt, & tradet Deus in manus regis.
*Dixitq; Iosaphat: Nũquid non est hic 6
prophetes Dñi, vt ab illo etiam requira-
mus? *Et ait rex Israël ad Iosaphat, Est 7
vir vnus, à quo possumus quærere Dñi
voluntatem: sed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonũ, sed malum omni
tempore: est autem Michæas filius Iem-
la. Dixitque Iosaphat: Ne loquaris rex
hoc modo. * Vocauit ergo rex Israël 8
vnum de eunuchis, & dixit ei: Voca citò
Michæam filium Iemla. *Porrò rex Is- 9
raël, & Iosaphat rex Iuda, vterque sede- C
bant in solio suo vestiti cultu regio: se-
debant autem in area iuxta portam Sa-
mariæ, omnésq; prophetæ vaticinaban-
tur corã eis. * Sedecias verò filius Cha- 10
naana fecit sibi cornua ferrea, & ait:
Hæc dicit Dñs: His ventilabis Syriã, do-
nec conteras eam. *Omnésq; prophetæ 11
similiter prophetabant, atque dicebant:
Ascende in Ramoth Galaad, & prospe-
raberis: & tradet eos Dñs in manu regis.
*Nuntius autem, qui ierat ad vocandum 12
Michæam, ait illi: En verba omnium
prophetarum vno ore bona regi annũ-
tiant: quæso ergo te vt & sermo tuus ab
eis non dissentiat, loquarisque prospe-
13 ra. *Cui respondit Michæas: Viuit Do-
minus, quia quodcumque dixerit mihi
14 Deus meus, hoc loquar. *Venit ergo ad
D regem. Cui rex ait: Michæa, ire debe-
mus in Ramoth Galaad ad bellandum,
an quiescere? Cui ille respondit: Ascen-
dite: cuncta enim prospera euenient, &
15 tradentur hostes in manus vestras: *Di-
xitque rex: Iterum atque iterum te ad-
iuro, vt mihi non loquaris, nisi quod
16 verum est, in nomine Dñi. * At ille ait:
Vidi vniuersum Israël dispersum in
montibus, sicut oues absque pastore: &
dixit Dñs: Non habent isti dominos: re-
uertatur vnusquisque in domum suam
17 in pace. * Et ait rex Israël ad Iosaphat:
Nónne dixi tibi, quòd non prophetaret
iste mihi quidquam boni, sed ea quæ
18 mala sunt? * At ille, idcirco, ait, audite
verbum Dñi: Vidi Dñm sedẽtem in so-
lio suo, & omnem exercitum cœli assi-
19 stẽtem ei à dextris & à sinistris. *Et di-
E xit Dominus: Quis decipiet Achab regẽ
Israël, vt ascẽdat & corruat in Ramoth
Galaad? Cúmque diceret vnus hoc mo-
20 do, & alter alio: * processit spiritus, &
stetit coram Dño, & ait: Ego decipiam
eum. Cui Dñs, in quo, inquit? decipies?
21 * At ille respondit, Egrediar, & ero spi-
ritus mendax in ore omnium prophe-
tarum eius. Dixítque Dñs: decipies, &
22 præualebis: egredere, & fac ita. * Nunc
igitur, Ecce Dñs dedit spiritum menda-
cij in ore omnium prophetarum tuo-
23 rum, & Dñs locutus est de te mala. *Ac-
cessit autem Sedecias filius Chanaana,
& percussit Michææ maxillã, & ait: Per
quam viam transiuit Spiritus Domini à
24 me, vt loqueretur tibi? * Dixitque Mi-
chæas: Tu ipse videbis in die illo, quan-
do ingressus fueris cubiculum de cubi-
25 culo vt abscondaris. *Præcepit autẽ rex
F Israël, dicens: Tollite Michæam, & du-
cite eum ad Amon principem ciuitatis,
26 & ad Ioas filium Amelech. * Et dicetis:
Hæc dicit rex: Mittite hunc in carce-
rem, & date ei panis modicum, & aquæ
27 pauxillum, donec reuertar in pace. *Di-
xítque Michæas: Si reuersus fueris in
pace, non est locutus Dñs in me. Et ait:
28 Audite omnes populi. * Igitur ascende-
runt rex Israël & Iosaphat rex Iuda in
29 Ramoth Galaad. * Dixitque rex Israël
ad Iosaphat: Mutabo habitum, & sic ad
pugnam vadam, tu autem induere ve-
stibus tuis. Mutatóque, rex Israël habi-
30 tu, venit ad bellum. * Rex autem Syriæ
præceperat ducibus equitatus sui, di-
G cens: Ne pugnetis contra minimum, aut
contra maximum, nisi contra solum
31 regem Israël. * Itaque cùm vidissent
principes equitatus Iosaphat, dixerunt:
Rex Israël est iste. Et circumdederunt
eum

eum dimicantes: at ille clamauit ad
Dñm,& auxiliatus est ei, atque auertit
eos ab illo.* Cùm enim vidissent duces 32
equitatus,quòd non esset rex Israel,re-
liquerunt eum.* Accidit autem vt vnus 33
è populo sagittam in incertum iaceret,
& percuteret regem Israel inter ceruí-
cem & scapulas, at ille aurigæ suo ait.
Conuerte manum tuam, & educ me de
acie, quia vulneratus sum,* Et finita est 34
pugna in die illo: porrò rex Israel sta-
bat in curru suo contra Syros vsque ad
vesperã, & mortuus est occidente sole.

CAP. XIX.

Iosaphat à Iehu propheta correptus de præstito auxilio Achab, constitutos à se iudices admonet de seruanda iustitia, & Leuitas de promouendo cultu diuino, populóque rectè instituendo.

REuersus est autẽ Iosaphat rex Iuda 1
in domum suam pacificè in Ierusa- A
lem.* Cui occurrit Iehu filius Hanani 2
Videns, & ait ad eum: Impio præbes
auxilium,& his qui oderunt Dominum
amicitia iũgeris,& idcirco iram quidẽ
Dñi mereberis:*sed bona opera inuen- 3
ta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos
de terra Iuda,& præparaueris cor tuum
vt requireres Dñm Deum patrũ tuorũ,
*Habitauit ergo Iosaphat in Ierusalem: 4
rursúmque egressus est ad populum de
Bersabee vsque ad montem Ephraim,&
reuocauit eos ad Dñm Deum patrum B
suorum. * Constituitque iudices terræ 5
in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per
singula loca, * & præcipiens iudicibus, 6
Videte,ait, quid faciatis:non enim ho-
minis exercetis iudicium, sed Dñi: &
quodcúmque iudicaueritis, in vos re-
dundabit.* Sit timor Dñi vobiscum, & 7
cum diligentia cuncta facite: non est
enim apud Dñm Deum nostrum iniqui-
||Deu. tas,|| nec personarũ acceptio,nec cupi-
10. d. do munerũ.*In Ierusalem quoq; consti- 8
17. tuit Iosaphat Leuitas, & Sacerdotes, & C
Sap.6 principes familiarum ex Israel,vt iudi-
b.8. cium & causam Dñi iudicarent habita-
Eccli. toribus eius.* Præcepitque eis, dicens: 9
35. b. Sic agetis in timore Dñi fideliter &
15. corde perfecto.*Omnẽ causam,quæ ve- 10
Act. nerit ad vos,fratrum vestrorum,qui ha-
10. e. bitant in vrbibus suis inter cognationẽ
34. & cognationem, vbicumq; quæstio est
Rom. de lege,de mandato, de ceremoniis, de D
2.b.11. iustificationibus: ostendite eis, vt non
Gal.2 peccent in Dñm, & ne veniat ira super
b.6. vos, & super fratres vestros: sic ergo
Eph.6 agentes non peccabitis. * Amarias au- 11
b.9. tem sacerdos & pontifex vester in his,
Col.3. quæ ad Deum pertinent, præsidebit:
d.25. Porrò Zabadias filius Ismahel, qui est
1.Pet. dux in domo Iuda, super ea opera erit,
1.c.17. quæ ad regis officium pertinent: ha-
betísque magistros Leuitas, coram vo-
bis, confortamini, & agite diligenter,
& erit Dominus vobiscum in bonis.

CAP. XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Iosaphat insurgentibus, ipse prædicato ieiunio vna cum populo suo supplex ad Deum confugit: sicque ab eis se mutuò cædentibus liberatus, spolia colligit: verùm ob fœdus cum impio Ochozia à propheta corripitur.

1 POst hæc congregati sunt filij Moab,
A & filij Ammõ,& cum eis de Ammo-
nitis, ad Iosaphat, vt pugnarent contra
2 eum.* Veneruntque nuntij,& indicaue-
runt Iosaphat, dicentes: Venit contra
tẽ multitudo magna, de his locis, quæ
trans mare sunt,& de Syria,& ecce cõ-
sistunt in Asasonthamar,quæ est Engad-
3 di.*Iosaphat autem timore perterritus,
totum se contulit ad rogandum Dñm,
& prædicauit ieiunium vniuerso Iuda.
4 * Congregatúsq; est Iudas ad deprecan-
dum Dominum: sed & omnes de vrbi-
bus suis venerũt ad obsecrandum eum.
5 * Cúmque stetisset Iosaphat in medio
cœtu Iuda, & Ierusalem, in domo Do-
6 mini ante atrium nouum,* ait: Domi-
B ne Deus patrum nostrorum,tu es Deus
in cælo, & dominaris cunctis regnis
Gentium, in manu tua est fortitudo &
potentia,nec quisquam tibi potest resi-
7 stere.*Nónne tu Deus noster interfecisti
omnes habitatores terræ huius coram
populo tuo Israel, & dedisti eam semi-
ni Abraham amici tui in sempiternum?
8 *Habitaueruntque in ea,& extruxerunt
in illa sanctuarium nomini tuo, dicen-
9 tes: * Si irruerint super nos mala, gla-
dius iudicij, pestilentia,& fames,stabi-
mus corã domo hac in conspectu tuo,
in qua inuocatum est nomen tuum: &
clamabimus ad te in tribulationibus
nostris, & exaudies, saluósque facies.
10 *Nunc igitur ecce filij Ammõ,& Moab,
& mons Seir,|| per quos non concessi- ||Deu.
sti Israel vt transirent quando egredie- 2.a.1.
bantur de Ægypto, sed declinauerunt
11 ab eis,& non interfecerũt illos,*è con-
trario agunt,& nituntur eiicere nos de
12 possessione, quã tradidisti nobis.* Deus
noster,ergo nõ iudicabis eos? In nobis
quidẽ non est tanta fortitudo vt possi-
mus huic multitudini resistere,quæ ir-
ruit super nos.Sed cùm ignorem* quid
agere debeamus, hoc solùm habemus
residui, vt oculos nostros dirigamus ad
13 te.*Omnis verò Iuda stabat corã Dño,
C cum paruulis, & vxoribus, & liberis
14 suis.* Erat autem Iehaziel filius Zacha-
riæ,filij Banaiæ,filij Iehiel,filij Matha-
niæ, Leuites de filiis Asaph,super quem
factus est Spiritus Dñi in medio turbæ,
15 *& ait: Attendite omnis Iuda,& qui ha-
bitatis Ierusalem, & tu rex Iosaphat:
Hæc dicit Dñs vobis:Nolite timere,nec
paueatis hanc multitudinem: non est
enim

enim vestra pugna, sed Dei.* Cras des- 16
cendetis contra eos: ascensuri enim
sunt per cliuum nomine Sis, & inue-
nietis illos in summitate torrentis, qui
est contra solitudinem Ieruel.* Non eri- 17
tis vos qui dimicabitis, sed tantummo-
do confidenter state, & videbitis auxi-
lium Dñi super vos, ô Iuda, & Ierusa-
lem: nolite timere, nec paueatis: cras C
egrediemini contra eos, & Dñs erit vo-
biscũ.* Iosaphat ergo & Iuda, & omnes 18
habitatores Ierusalem, ceciderũt proni
in terram coram Dño, & adorauerunt
eum.* Porrò Leuitæ de filiis Caath, & 19
de filiis Core, laudabant Dñm Deum
Israel voce magna, in excelsum.* Cúmq; 20
manè surrexissent, egressi sunt per de-
sertum Thecue: profectisque eis, stans
Iosaphat in medio eorum, dixit: Audite
me viri Iuda, & omnes habitatores Ie-
rusalem: credite in Dño Deo vestro, &
securi eritis: credite Prophetis eius, &
cuncta euenient prospera.* Deditque 21
consilium populo, & statuit cantores
Dñi, vt laudarent eum in turmis suis, &
antecederent exercitũ, ac voce consona
|| Psal. 135. a. 1. dicerent: ||Confitemini Dño, quoniam
in æternũ misericordia eius.* Cúmque 22
cœpissent laudes canere, vertit Dñs in- E
sidias eorum in semetipsos, filiorũ sci-
licet Ammõ, & Moab, & montis Seir, qui
egressi fuerant vt pugnarent contra Iu-
dam & percussi sunt.* Namque filij Am- 23
mon, & Moab, consurrexerũt aduersum
habitatores montis Seir, vt interficerẽt
& delerent eos: cúmq; hoc opere per-
petrassent, etiã in semetipsos versi, mu-
tuis concidere vulneribus.* Porrò Iuda 24
cùm venisset ad speluncam, quæ respicit
solitudinem, vidit procul omnem latè
regionem plenam cadaueribus, nec su-
peresse quemquam, qui necem potuisset
euadere.* Venit ergo Iosaphat, & omnis 25
populus cum eo, ad detrahenda spolia
mortuorũ: inuenerũtq; inter cadauera
variã supellectilẽ, vestes quoque, & vasa
pretiosissima, & diripuerunt, ita vt om-
nia portare non possent, nec per tres
dies spolia auferre præ prædę magnitu-
dine.* Die autẽ quarto congregati sunt 26
in Valle benedictionis: etenim quoniã F
ibi benedixerant Dño, vocauerunt lo-
cum illum Vallis benedictionis vsq; in
præsentem diem. Reuersúsq; est omnis 27
vir Iuda, & habitatores Ierusalẽ, & Io-
saphat ante eos, in Ierusalẽ cum lætitia
magna, eo quòd dedisset eis Dñs gaudiũ
de inimicis suis.* Ingressíq; sunt in Ie- 28
rusalẽ cum psalteriis, & citharis, & tu-
bis, in domum Dñi.* Irruit autem pauor 29
Dñi super vniuersa regna terrarũ, cùm
audissẽt quòd pugnasset Dñs contra ini-
micos Israel.* Quieuitq; regnum Iosa- 30
phat, & præbuit ei Deus pacem per cir-
cuitum.* Regnauit igitur Iosaphat super 31
G Iudam, & erat triginta quinque annorũ
cùm regnare cœpisset: viginti autem &
quinque annis regnauit in Ierusalem, &
nomen matris eius Azuba filia Selahi.
32 * Et ambulauit in via patris sui Asa, nec
declinauit ab ea, faciens quæ placita
33 erant coram Dño.* Verumtamen excel-
sa non abstulit, & adhuc populus non
direxerat cor suum ad Dñm Deum pa-
34 trum suorum.* Reliqua autem gestorum
Iosaphat priorum & nouissimorum,
scripta sunt in verbis Iehu filij Hanani,
quæ digessit in libros Regum Israel.
35 * Post hæc iniit amicitias Iosaphat Rex
Iuda cum Ochozia Rege Israel, cuius
36 opera fuerunt impiissima.* Et particeps
fuit vt facerent naues, quæ irent in
Tharsis: fecerúntq; classem in Asionga-
37 ber.* Prophetauit autem Eliezer filius
Dodau de Maresa ad Iosaphat, dicens:
Quia habuisti fœdus cum Ochozia, per-
cussit Dñs opera tua, contritæque sunt
naues, nec potuerunt ire in Tharsis.

CAP. XXI.

Impius Ioram filius Iosaphat occidit fratres suos, & quosdam Principes Iuda, cui Elias per litteras pessimam agritudinem ac mortem, & domus sua ac regni direptionem prædicit, quæ tandem subsequuta sunt.

1 A DOrmiuit autem Iosaphat cum pa- 3. Re.
tribus suis, & sepultus est cum eis 22. g.
in Ciuitate Dauid: regnauitque Ioram 51.
2 filius eius pro eo.* Qui habuit fratres,
filios Iosaphat, Azariam, & Iahiel, &
Zachariam, & Azariam, & Michaël, &
Saphatiam: omnes hi, filij Iosaphat Re-
3 gis Iuda.* Deditq; eis pater suus multa
munera argẽti, & auri, & pensitationes,
cum ciuitatibus munitissimis in Iuda:
regnum autem tradidit Ioram, eo quòd
4 esset primogenitus.* Surrexit ergo Io-
ram super regnum patris sui: cúmq; se
cõfirmasset, occidit omnes fratres suos
gladio, & quosdam de Principibus Is-
5 rael.* Triginta duorum annorum erat
B Ioram, cùm regnare cœpisset: & octo
6 annis regnauit in Ierusalem.* Ambula-
uítq; in viis Regum Israel, sicut egerat
domus Achab: filia quippe Achab erat
vxor eius, & fecit malum in conspectu
7 Dñi.* Noluit autem Dñs disperdere do-
mum Dauid, propter pactum quod inie-
rat cum eo: & quia promiserat vt da-
ret ei lucernam, & filiis eius omni tem-
8 pore.* In diebus illis rebellauit Edom,
ne esset subditus Iudæ, & constituit sibi
9 Regem.* Cúmque transisset Ioram cum
Principibus suis, & cuncto equitatu, qui
erat secum, surrexit nocte, & percussit
Edom, qui se circumdederat, & omnes
10 duces equitatus eius.* Attamen rebel-
lauit Edom, ne esset sub ditione Iuda.
vsque ad hanc diem: eo tempore &
Lobna recessit ne esset sub manu illius.

Dere

Dereliquerat enim Dñm Deum patrum
suorũ: * insuper & excelsa fabricatus est 31
in vrbibus Iuda, & fornicari fecit habi-
tatores Ierusalem, & præuaricari Iudã. C
* Allatæ sunt autẽ ei literæ ab Elia Pro- 12
pheta, in quibus scriptũ erat: Hæc dicit
Dñs Deus Dauid patris tui: Quoniã non
ambulasti in viis Iosaphat patris tui, &
in viis Asa regis Iuda, * sed incessisti 13
per iter Regũ Israel, & fornicari fecisti
Iudã, & habitatores Ierusalẽ, imitatus
fornicationem domus Achab, insuper &
fratres tuos, domum patris tui, melio-
res te occidisti; * ecce Dñs percutiet te 14
plaga magna, cum populo tuo, & filiis,
& vxoribus tuis, vniuersáque substan-
tia tua: * tu autem ægrotabis pessimo 15
languore vteri tui, donec egrediantur
vitalia tua paulatim per singulos dies.
* Suscitauit ergo Dñs contra Ioram spi- 16
ritum Philisthinorum, & Arabum, qui
confines sunt Æthiopibus; * & ascen- 17
derunt in Terram Iuda, & vastauerunt
eam, diripuerúntque cunctam substan- D
tiam, quæ inuenta est in domo Regis,
insuper & filios eius, & vxores: nec re-
mansit ei filius, nisi Ioachaz, qui mini-
mus natu erat. * Et super hæc omnia per- 18
cussit eum Dñs alui languore insanabi-
li. * Cúmque diei succederet dies, & tem- 19
porum spatia voluerentur duorum an-
norum expletus est circulus: & sic lon-
ga consumptus tabe, ita vt egereret
etiam viscera sua, languore pariter &
vita caruit. Mortuúsque est in infirmi-
tate pessima, & non fecit ei populus se-
cundùm morẽ combustionis, exequias,
sicut fecerat maioribus eius. * Triginta 20
duorum annorum fuit, cùm regnare
cœpisset, & octo annis regnauit in Ie-
rusalem. Ambulauitque non rectè, &
sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: ve-
rumtamen non in sepulchro Regum.

CAP. XXII.

*Impium Ochoziam filium Ioram occi-
dit Iehu, simul & Ioram Regem Israel:
occidente autem Athalia filios Regis,
seruauit Iosabeth Ioas natu minimum.*

4. Re. 8. f. 25.

1 CONstituerunt autem habitatores
Ierusalem Ochoziam filium eius
A minimum, Regem pro eo: omnes enim
maiores natu, qui ante eum fuerant, in-
terfecerant latrones Arabum, qui irrue-
rant in castra: regnauitque Ochozias
filius Ioram regis Iuda. * Quadraginta 2
duorum annorum erat Ochozias cùm
regnare cœpisset, & vno anno regnauit
in Ierusalẽ, & nomen matris eius Atha- 3
lia filia Amri. * Sed & ipse ingressus est B
per vias domus Achab, mater enim eius
impulit eum vt impiè ageret. * Fecit igi- 4
tur malum in conspectu Dñi, sicut do-
mus Achab: ipsi enim fuerunt ei consi-
liarij post mortem patris sui, in inte-
ritum eius. * Ambulauítque in consiliis 5
eorum. * Et perrexit cum Ioram filio
Achab rege Israel, in bellum contra
Hazael rege Syriæ in Ramoth Galaad:
6 vulnerauerúntque Syri Ioram, * Qui
C reuersus est vt curaretur in Iezrahel:
multas enim plagas acceperat in supra
dicto certamine. Igitur Ochozias filius
Ioram rex Iuda, descendit vt inuiseret
Ioram filium Achab in Iezrahel ægro-
7 tantem. * Voluntatis quippe fuit Dei ad-
uersus Ochoziam, vt veniret ad Ioram:
& cum venisset, & egrederetur cum eo
aduersum Iehu filium Nan si, quam vn-
8 xit Dñs vt deleret domũ Achab. * Cum
ergo euerteret Iehu domum Achab, in-
uenit principes Iuda, & filios fratrum
Ochoziæ, qui ministrabant ei, & inter-
9 fecit illos. * Ipsum quoque perquirens
Ochoziam, comprehendit latitantem
D in Samaria: adductúmque ad se, occidit,
& sepelierunt eum: eo quòd esset filius
Iosaphat, qui quæsierat Dñm in toto
10 corde suo: nec erat vltrà spes aliqua, vt
de stirpe quis regnaret Ochoziæ, * || si- || 4.
quidem Athalia mater eius, videns quòd Reg.
mortuus esset filius suus, surrexit, & in- 11. a. 1
11 terfecit omnem stirpem regiam domus
Ioram. * Porrò Iosabeth filia regis tulit
Ioas filium Ochoziæ, & furata est eum
de medio filiorum regis, cùm interfice-
rentur: abscondítque eum cum nutrice
sua in cubiculo lectulorum: Iosabeth
autem, quæ absconderat eum, erat filia
regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, so-
ror Ochoziæ, & idcirco Athalia non
12 interfecit eum. * Fuit ergo cum eis in
domo Dei absconditus sex annis, qui-
bus regnauit Athalia super terram.

CAP. XXIII.

*Ioiada pontifex vnxit Ioas in regem
Iuda, curauitque vt Athalia occide-
retur, & cultus Dei restitueretur: po-
pulus autem destruit domum, altaria ac
simulachra Baal.*

1 ANno autem septimo cõfortatus Io- 4. Re.
A iada assumpsit centuriones, Azariã 11. a.
videlicet filium Ieroham, & Ismahel fi- 4.
lium Iohanan, Azariam quoque filium
Obed, & Maasiam filium Adaiæ, & Elisa-
phat filium Zechri: & iniit cum eis fœ-
2 dus. * Qui circumeuntes Iudam, congre-
gauerunt Leuitas de cunctis vrbibus Iu-
da, & principes familiarum Israel, ve-
3 nerúntq; in Ierusalem. * Iniit ergo om-
nis multitudo pactũ in domo Dei cum
rege: dixítq; ad eos Ioiada: Ecce filius
regis regnauit, sicut locutus est Domi-
4 nus super filios Dauid. * Iste est ergo
5 sermo quem facietis. * Tertia pars ve-
strum qui veniunt ad Sabbatum, Sacer-
dotum & Leuitarum, & ianitorum, erit
in portis: tertia verò pars ad domum
regis: & tertia ad portam quæ appella-
tur fundamenti: omne verò reliquum
6 vulgus sit in atriis domus Dñi. * Nec

quispiā alius ingrediatur domum Dñi, B
nisi Sacerdotes,& qui ministrant de Le-
uitis : ipsi tantūmodo ingrediātur,quia
sanctificati sunt:& omne reliquum vul-
gus obseruet custodias Dñi.* Leuitæ au- 7
tem circumdent regem, habētes singuli
arma sua:(& si quis alius ingressus fue-
rit templū,interficiatur) sintq; cum re-
ge & intrante & egrediente.* Fecerunt 8
ergo Leuitæ , & vniuersus Iuda , iuxta
omnia quæ præceperat Ioiada pontifex:
& assumpserunt singuli viros qui sub se
erant,& veniebant per ordinem sabba-
ti, cum his qui impleuerant sabbatum
& egressuri erant,siquidem Ioiada pon-
tifex non dimiserat abire turmas, quæ
sibi per singulas hebdomadas succedere
consueuerant.* Deditque Ioiada sacer- 9
dos centurionibus lanceas, clypeósque
& peltas regis Dauid , quas consecra-
uerat in domo Domini.* Constituitque 10
omnem populum tenentium pugiones,
à parte templi dextra, vsque ad partem
templi sinistram , coram altari,& tem-
plo,per circuitum regis.* Et eduxerunt 11
filium regis , & imposuerunt ei diade- C
ma , & testimonium , dederúntque in
manu eius tenendam legem, & consti-
tuerunt eum regem : vnxit quoq; illum
Ioiada pontifex, & filij eius:imprecati-
que sunt ei,atque dixerunt ? Viuat rex.
* Quod cùm audisset Athalia,vocē scili- 12
cet currentium atque laudantium re-
gem,ingressa est ad populū in templum
Dñi. * Cúmque vidisset regem stantem 13
super gradum in introitu, & principes,
turmásq; circa eum, omnémque popu-
lum terræ gaudentem, atque clangentē
tubis,& diuersi generis organis conci-
nentem, vocémque laudantium , scidit
vestimenta sua, & ait : Insidiæ, insidiæ.
* Egressus autem Ioiada pontifex ad 14
centuriones,& principes exercitus, di-
xit eis : Educite illam extra septa tem-
pli,& interficiatur foris gladio.Præce-
pitq; sacerdos ne occideretur in domo
Domini. * Et imposuerunt ceruicibus 15
eius manus : cúmque intrasset portam
equorum domus regis , interfecerunt
eam ibi.* Pepigit autem Ioiada fœdus 16
inter se, vniuersúmque populum,& re-
gem,vt esset populus Dñi.* Itaq; ingres- 17
sus est omnis populus domum Baal, & D
destruxerunt eam : & altaria ac simu-
lacra illius confregerunt:Mathan quo-
que sacerdotem Baal interfecerunt an-
te aras. * Constituit autem Ioiada præ- 18
positos in domo Domini, sub manibus
Sacerdotum,& Leuitarum, quos distri-
buit Dauid in domo Dñi : vt offerrent
holocausta Domino , sicut scriptum est
in lege Moysi,in gaudio & canticis,iux-
ta dispositionē Dauid.* Constituit quo- 19
que ianitores in portis domus Dñi, vt
non ingrederetur eam immundus in 20
omni re.* Assumpsitque centuriones,&
fortissimos viros ac principes populi,&
omne vulgus terræ, & fecerunt descen-
dere regem de domo Domini,& introi-
re per medium portæ superioris in do-
21 mum regis , & collocauerunt eum in
solio regali. * Lætatúsque est omnis
populus terræ , & vrbs quieuit : porrò
Athalia interfecta est gladio.

CAPVT XXIV.

Ioas viuente Ioiada bonus ac pius, iussit ad sartatecta templi congregari pecuniam : deinde factus impius , iubet occidi Zachariam filium Ioiada : Iuda & Ierusalem à Syris diripiuntur , & Ioas à seruis suis occiditur.

1 A Septem annorum erat Ioas cum re- 4. Re.
gnare cœpisset:& quadraginta annis 11. d.
regnauit in Ierusalem : nomen matris 11. 12.
2 eius Sebia de Bersabee. * Fecitq; quod 4. 1.
bonum est coram Domino cunctis die-
3 bus Ioiadæ sacerdotis.* Accepit autem
ei Ioiada vxores duas, è quibus genuit
4 filios & filias.* Post quæ placuit Ioas vt
5 instauraret domum Domini.* Congre-
gauítque Sacerdotes,& Leuitas,& dixit
eis : Egredimini ad ciuitates Iuda , &
colligite de vniuerso Israel pecuniam
ad sartatecta templi Dei vestri, per sin-
B gulos annos , festinatóque hoc facite,
6 porrò Leuitæ egere negligentiùs.* Vo-
cauitque rex Ioiadam principem,& di-
xit ei : Quare tibi non fuit curæ,vt co-
geres Leuitas inferre de Iuda & de Ie-
rusalem pecuniam,quæ constituta est à
Moyse seruo Domini , vt inferret eam
omnis multitudo Israel in tabernacu-
7 lum testimonij : * Athalia enim impiis-
sima , & filij eius,destruxerunt domum
Dei : & de vniuersis , quæ sanctificata
8 fuerant in templo Domini, ornauerunt
fanum Baalim. * Præcepit ergo rex, &
fecerunt arcam:posuerúntq; eam iuxta
9 portam domus Domini forinsecus.* Et
C prædicatum est in Iuda & Ierusalem,vt
deferrent singuli pretium Dño, || quod || Exo.
10 constituit Moyses seruus Dei super om- 30. b.
nem Israel in deserto.* Lætatíque sunt 12.
cuncti principes, & omnis populus : &
ingressi contulerunt in arcam Dñi , at-
11 que miserunt ita vt impleretur.* Cúmq;
tempus esset vt deferrent arcam coram
rege per manus Leuitarum (videbant
enim multam pecuniam) ingredieba-
tur scriba regis,& quem primus sacer-
dos constituerat : effundebántque pe-
cuniam quæ erat in arca : porrò arcam
reportabant ad locum suum:sicque fa-
ciebant per singulos dies, & congrega-
ta est infinita pecunia.* Quam dederunt
12 rex & Ioiada his,qui præerant operibus
domus Dñi : at illi conducebant ex ea
D cæsores lapidum , & artifices operum
singulorum,vt instaurarent domū Dñi :
fabros quoq; ferri & æris, vt quod ca-
dere

dere cœperat, fulciretur.* Egerúntque 13
hi qui operabantur industriè, & obdu-
cebatur parietum cicatrix per manus
eorum, ac suscitauerunt domum Dñi in
statum pristinum, & firmiter eam stare
fecerunt.* Cúmque complessent omnia 14
opera, detulerunt coram rege & Ioia-
da reliquam partẽ pecuniæ: de qua fa-
cta sunt vasa templi in ministerium, &
ad holocausta, phialæ quoq; & cetera
vasa aurea & argentea: & offerebantur
holocausta in domo Dñi iugiter cun-
ctis diebus Ioiadæ.*Senuit autẽ Ioiada 15
plenus dierum, & mortuus est cùm esset E
centum triginta annorum,*sepeliérunt- 16
que eum in Ciuitate Dauid cum regi-
bus, eo quòd fecisset bonum cum Israel,
& cum domo eius. * Postquam autem 17
obiit Ioiada, ingressi sunt principes Iu-
da, & adorauerunt regem: qui delinitus
obsequiis eorum, acquieuit eis.*Et de- 18
reliquerunt templum Dñi Dei patrum
suorum, seruierúntque lucis & sculpti-
libus; & facta est ira contra Iudam, &
Ierusalem propter hoc peccatum.*Mit- 19
tebátq; eis prophetas vt reuerterentur
ad Dñm, quos protestantes, illi audire
nolebant. * Spiritus itaque Dei induit 20
Zachariam filium Ioiadæ sacerdotem
& stetit in conspectu populi, & dixit eis
Hæc dicit Dñs Deus: Quare transgre- F
dimini præceptum Dñi, quod vobis non
proderit, & dereliquistis Dñm vt dere-
linqueret vos?* Qui cõgregati aduersus 21
eum, miserunt lapides iuxta regis im-
perium in atrio domus Domini. * Et 22
non est recordatus Ioas rex misericor-
diæ, quam fecerat Ioiada pater illius
||Mat. secum, || sed interfecit filium eius. Qui
23. d. cum moreretur, ait. Videat Dñs, & re-
35. quirat.* Cùmque euolutus esset annus, 23
ascendit contra eum exercitus Syriæ:
venítque in Iudam & Ierusalem, & in-
terfecit cunctos principes populi, at-
que vniuersam prædam miserunt regi
in Damascum.*Et certè cùm permodi- 24
cus venisset numerus Syrorum, tradidit
Dominus in manibus eorum infinitam G
multitudinem, eo quòd dereliquissent
Dñm Deum patrum suorum: in Ioas
quoque ignominiosa exercuere iudi-
cia.* Et abeuntes dimiserũt eum in lan- 25
guoribus magnis: surrexerunt autem
contra eum serui sui, in vltionem san-
guinis filij Ioiadæ sacerdotis, & occi-
derunt eum in lectulo suo, & mortuus
est: sepeliéruntq; eum in Ciuitate Da-
uid, sed non in sepulchris regum.*Insi- 26
diati verò sunt ei, Zabad filius Semaath
Ammanitidis, & Iozabad filius Sema-
rith Moabitidis. * Porrò filij eius, ac 27
summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub
eo, & instauratio domus Dei, scripta
sunt diligentius in Libro regum: regna-
uit autem Amasias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

Amasias patri Ioas succedens, interfecit eos qui patrem occiderant; & post habitã de Idumæis victoriam, adorauit deos illorum, & ob id capitur à Ioas rege Israel, quem ad prælium prouocauerat, ac Ierusalem diripitur, tandemque Ioas in Lachis fugiens occiditur.

1 A VIgintiquinque annorum erat Ama- 4. Re.
sias cùm regnare cœpisset, & vigin- 14. a.
tinouem annis regnauit in Ierusalẽ; no- 2.
men matris eius Ioadam de Ierusalem
2 * Fecitq; bonum in conspectu Dñi: ve-
3 rumtamẽ nõ in corde perfecto.*Cúmq;
roboratũ sibi videret imperiũ, iugulauit
seruos, qui occiderant regẽ patrem suũ,
4 * sed filios eorum non interfecit, sicut
scriptum est in Libro legis Moysi, vbi
præcepit Dñs, dicens:|| Non occidentur ||Deu.
patres pro filiis, neque filij pro patribus 24. c.
suis, sed vnusquisq; in suo peccato mo- 16.
5 rietur.*Congregauit igitur Amasias Iu- 4. Re.
dam, & constituit eos per familias, tri- 14. b.
bunósque & centuriones in vniuerso 6.
B Iuda, & Beniamin: & recensuit à viginti Eze.
annis supra, inuenítque trecenta mil- 18. c.
lia iuuenum, qui egrederentur ad pu- 20.
gnam, & tenerent hastam & clypeum.
6 * Mercede quoque conduxit de Israel
centum millia robustorum, centum ta-
7 lentis argenti.*Venit autem homo Dei
ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur te-
cum exercitus Israel: non est enim Dñs
cum Israel, & cunctis filiis Ephraim:
8 * quòd si putas in robore exercitus
bella consistere, superari te faciet Deus
ab hostibus: Dei quippe est adiuuare,
9 & in fugam conuertere. * Dixitque
C Amasias ad hominem Dei: Quid ergo
fiet de centum talentis, quæ dedi mili-
tibus Israel? Et respondit ei homo Dei:
Habet Dominus vnde tibi dare possit
10 multo his plura. * Separauit itaque
Amasias exercitum, qui venerat ad eum
ex Ephraim, vt reuerteretur in locum
suum: at illi contra Iudam vehementer
irati, reuersi sunt in regionem suam.
11 *Porrò Amasias confidenter eduxit po-
pulum suum, & abiit in Vallem salina-
rum, percussitque filios Seïr decem
12 millia. * Et alia decem millia virorum
ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad
præruptum cuiusdam petræ, præcipita-
uerúntque eos de summo in præceps,
13 qui vniuersi crepuerunt. * At ille exer-
D citus, quem remiserat Amasias ne secum
iret ad prælium, diffusus est in ciuitati-
bus Iuda, à Samaria vsque ad Bethoron,
& interfectis tribus millibus, diripuit
14 prædam magnam. * Amasias verò post
cædem Idumæorum, & allatos deos fi-
liorum Seïr, statuit illos in deos sibi, &
adorabat eos, & illis adolebat incensũ
15 *Quam ob rem iratus Dñs contra Ama-
siam, misit ad illum prophetam, qui di-
V 5 ceret,

ce ret ei : Cur adorasti deos,qui non li-
berauerunt populũ suum de manu tua. E
*Cúmq; hæc ille loqueretur, respondit 16
ei:Num consiliarius regis es?quiesce ne
interficiam te. Discedénsque propheta,
Scio,inquit,quòd cogitauerit Deus oc-
cidere te,quia fecisti hoc malum,& in-
super nõ acquieuisti consilio meo.*Igi- 17
tur Amasias rex Iuda: inito pessimo
consilio , misit ad Ioas filium Ioachaz
filij Iehu,regem Israel, dicens:Veni,vi-
deamus nos mutuo.*At ille remisit nũ- 18
tios,dicens:Carduus, qui est in Libano,
misit ad cedrum Libani,dicens:Da filiã
tuam filio meo vxorem & ecce bestiæ,
quæ erant in silua Libani , transierunt,
& conculcauerunt carduum.* Dixisti : 19
percussi Edom , & idcirco erigitur cor F
tuum in superbiam : sede in domo tua,
cur malũ aduersum te prouocas, vt ca-
das & tu & Iuda tecum?*Noluit audire 20
Amasias, eo quòd Dñi esset voluntas vt
traderetur in manus hostium propter
deos Edom. * Ascendit igitur Ioas rex 21
Israel,& mutuos sibi præbuere conspe-
ctus : Amasias autem rex Iuda erat in
Bethsames Iuda : corruitq;Iuda coram 22
Israel,& fugit in tabernacula sua. Por- 23
rò Amasiam regem Iuda, filiũ Ioas filij
Ioachaz, cepit Ioas rex Israel in Beth-
sames,& adduxit in Ierusalem : destru-
xítq; murum eius à porta Ephraim vsq;
ad portam anguli, quadringentis cubi- G
tis.*Omne quoque aurum,& argentum, 24
& vniuersa vasa , quæ repererat in do-
mo Dei, & apud Obededom, in thesau-
ris etiam domus regiæ,necnon & filios
obsidũ,reduxit in Samariam.*Vixit au- 25
tem Amasias filius Ioas rex Iuda, post-
quam mortuus est Ioas filius Ioachaz
rex Israel, quindecim annis. * Reliqua 26
autem sermonũ Amasiæ priorum & no-
uissimorum scripta sunt in Libro regum 27
Iuda & Israel.* Qui postquam recessit à
Dño, tetenderunt ei insidias in Ierusa-
lem.Cúmq; fugisset in Lachis,miserunt
& interfecerunt eum ibi.*Reportantés- 28
que super equos, sepelierunt eum cum
patribus suis in Ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

Oziæ filij Amasiæ pietas commendatur,qui aduersus Philisthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multásque extruit ciuitates : ac postmodum ob nimiam felicitatem elatus,præsumpsit incensum adolere : quam ob rem ad diem vsque mortis à Domino lepra percussus est , gubernante regnum filio Ioatham, qui successit in regnum.

OMnis autem populus Iuda , filium 1
4. Re. eius Oziam annorum sedecim,cõ- A
14. f. stituit regẽ pro Amasia patre suo. * Ipse 2
21. ædificauit Ailath , & restituit eam di-
tioni Iuda,postquam dormiuit rex cum
patribus suis. * Sedecim annorum erat 3
Ozias cùm regnare cœpisset , & quin-
quaginta duobus annis regnauit in Ie-
rusalem,nomen matris eius Iechelia de
4 Ierusalem.* Fecítque quod erat rectum
in oculis Dñi,iuxta omnia,quæ fecerat
5 Amasias pater eius. * Et exquisiuit Do-
minum in diebus Zachariæ intelligen-
tis & videntis Deum : cúmq;requireret
6 Dñm direxit eum in omnibus. * Deni-
que egressus est,& pugnauit contra Phi-
listhiim,& destruxit murũ Geth, & mu-
rũ Iabniæ, murúmque Azoti:ædificauit
quoque oppida in Azoto , & in Phili-
7 sthiim.*Et adiuuit eũ Deus contra Phi-
listhiim,& contra Arabes,qui habitabãt
8 in Gurbaal,& contra Ammonitas.* Ap-
B pendebántq; Ammonitæ munera Oziæ:
& diuulgatũ est nomen eius vsq; ad in-
troitum Ægypti propter crebras victo-
9 rias.*Ædificauítque Ozias turres in Ie-
rusalem super portam anguli , & super
portã vallis, & reliquas in eodem muri
10 latere,firmauítque eas.*Extruxit etiam
turres in solitudine,& effodit cisternas
plurimas , eo quòd haberet multa pe-
cora tam in campestribus,quã in eremi
vastitate : vineas quoq; habuit & vini-
11 tores in montibus , & in carmelo : erat
quippe homo agriculturæ deditus.*Fuit
autem exercitus bellatorum eius , qui
procedebant ad prælia,sub manu Iehiel
scribæ,Maasięque doctoris,& sub manu
12 Hananiæ , qui erat de ducibus regis.
*Omnísq; numerus principũ per fami-
13 lias virorũ fortiũ,duorum milliũ sexcẽ-
torũ.*Et sub eis vniuersus exercit*,tre-
centorũ & septẽ milliũ quingentorum,
qui erant apti ad bella, & pro rege cõ-
14 tra aduersarios dimicabant.* Præpara-
C uit quoq; eis Ozias,id est,cuncto exer-
citui, clypeos,& hastas, & galeas,& lo-
ricas,arcúsq; & fundas ad faciẽdos la-
15 pides.* Et fecit in Ierusalẽ diuersi gene-
ris machinas,quas in turribus colloca-
uit, & in angulis murorum,vt mitterẽt
sagittas, & saxa grandia:egressúmq; est
nomen eius procul,eo quod auxiliare-
16 tus ei Dñs,& corroborasset illum.* Sed
cùm roboratus esset , eleuatum est cor
eius in interitum suum,& neglexit Dñm
Deũ suum, ingressúsque templum Dñi,
adolere voluit incensũ super altare thy-
17 miamatis.* Statimq; ingressus post eum
Azarias sacerdos,& cum eo Sacerdotes
18 Dñi octoginta,viri fortissimi, * restite-
runt regi, atq; dixerunt.Non est tui of-
ficij Ozia, vt adoleas incensũ Dño, sed
Sacerdotũ;hoc est,filiorum Aaron, qui
cõsecrati sunt ad huiuscemodi ministe-
riũ:egredere de sanctuario,ne contem-
pseris : quia non reputabitur tibi in
19 gloriam hoc à Dño Deo. * Iratúsque
D Ozias, tenens in manu thuribulum, vt
adoleret incensum , minabatur Sacer-
dotibus. Statímque orta est lepra in
fronte

fronte eius corã Sacerdotibus,in domo
Dñi super altare thymiamatis.* Cúmq; 20
respexisset eum Azarias pontifex,& om-
nes reliqui Sacerdotes,viderunt lepram
in fronte eius , & festinato expulerunt
eum. Sed & ipse perterritus , accelera-
uit egredi , eo quòd sensisset illico pla-
‖ 4. gam Dñi. * ‖ Fuit igitur Ozias rex le- 21
Reg. prosus vsque ad diem mortis suæ , &
15.a.5 habitauit in domo separata plenus le-
pra,ob quã eiectus fuerat de domo Dñi.
Porrò Ioathã filius eius rexit domũ re-
gis,& iudicabat populũ terræ.*Reliqua 22
autẽ sermonũ Oziæ priorum & nouissi-
morum,scripsit Isaias filius Amos, pro-
pheta.*Dormiuítq; Ozias cum patribus 23
suis, & sepelierunt eum in agro regaliũ
sepulchrorum, eo quòd esset leprosus :
regnauitque Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

Ioatham pietas commendatur , qui deuicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit ; cui succedit impius filius Achaz.

4. Re. VIgintiquinque annorum erat Ioa- 1
15. g. tham cùm regnare cœpisset , & se- A
33. decim annis regnauit in Ierusalem,no-
men matris eius Ierusa filia Sadoc.*Fe- 2
cítque quod rectũ erat corã Dño,iuxta
omnia quæ fecerat Ozias pater suus,ex-
cepto quod non est ingressus templum
Dñi,& adhuc populus delinquebat.*Ip- 3
se ædificauit portam domus Dñi excel- B
sam, & in muro Ophel multa constru-
xit.*Vrbes quoque ædificauit in monti- 4
bus Iuda , & in saltibus castella & tur-
res.* Ipse pugnauit contra regem filio- 5
rum Ammon,& vicit eos, dederúntque
ei filij Ammon in tempore illo centum
talenta argenti, & decem millia coros C
tritici,ac totidem coros hordei : hæc ei
præbuerunt filij Ammon,in anno secũ-
do & tertio.*Corroboratúsque est Ioa- 6
tham*, eo quòd direxisset vias suas co-
ram Dño Deo suo.*Reliqua autem ser- 7
monum Ioatham,& omnes pugnæ eius,
& opera scripta sunt in Libro regum
Israel & Iuda:* Vigintiquinque annorũ 8
erat cùm regnare cœpisset , & sedecim D
annis regnauit in Ierusalem. * Dormi- 9
uítque Ioatham cum patribus suis , &
sepelierunt eum in Ciuitate Dauid : &
regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

Propter scelera Achaz multipliciter affligitur Iuda , primum ab Assyriis, deinde à filiis Israel (qui ob id crudelitatis argui à propheta, remittunt Iudæos captiuos cum præda) rursum etiam ab Idumæis & Philisthæis; Achaz tamen post omnem plagam adhuc auget impietatem,cui pius succedit filius Ezechias.

4. Re. VIginti annorum erat Achaz,cùm re- 1
16.a.2 gnare cœpisset : & sedecim annis A
regnauit in Ierusalem:non fecit rectum
in conspectu Dñi , sicut Dauid pater
2 eius:*sed ambulauit in viis regũ Israel,
3 insuper & statuas fudit Baalim. * Ipse
est , qui adoleuit incensum in Vallebe-
nennom,& lustrauit filios suos in igne,
iuxta ritum gentiũ,quas interfecit Dñs
4 in aduentu filiorum Israel. * Sacrifica-
bat quoque , & thymiama succendebat
in excelsis, & in collibus , & sub omni
5 ligno frondoso : * Tradidítq; eum Dñs
Deus eius in manu regis Syriæ,qui per-
cussit eum , magnámque prædam cepit
de eius imperio , & adduxit in Damas-
cum : manibus quoque regis Israel tra-
6 ditus est,& percussus plaga grandi.*Oc-
cidítque Phacee, filius Romeliæ,de Iu-
da centum viginti millia in die vno,
omnes viros bellatores : eo quòd reli-
quissent Dñm Deum patrum suorum.
7 * Eodem tempore occidit Zechri , vir
potens ex Ephraim,Maasiam filium re-
gis,& Ezricam ducem domus eius , El-
8 canam quoque secundum à rege.*Cepe-
rúntque filij Israel de fratribus suis du-
centa millia mulierum , puerorum , &
puellarum , & infinitam prædam : per-
9 tulerúntque eam in Samariam.*Ea tem-
B pestate erat ibi propheta Domini, no-
mine Oded : qui egressus obuiam exer-
citui venienti in Samariam, dixit eis :
Ecce iratus Dñs Deus patrum vestrorũ
contra Iuda , tradidit eos in manibus
vestris,& occidistis eos atrociter,ita vt
ad cælum pertingeret vestra crudelitas.
10 *Insuper filios Iuda & Ierusalem vultis
vobis subiicere in seruos & ancillas :
quod nequaquam facto opus est : pec-
castis enim super hoc Domino Deo ve-
11 stro.*Sed audite consilium meum,& re-
ducite captiuos,quos adduxistis de fra-
tribus vestris , quia magnus furor Do-
12 mini imminet vobis.* Steterunt itaque
viri de principibus filiorum Ephraim,
Azarias filius Iohanan, Barachias filius
Mosollamoth , Ezechias filius Sellum,
& Amasa filius Adali , contra eos qui
13 veniebant de prælio, * & dixerunt eis :
Non introducetis huc captiuos,ne pec-
cemus Domino. Quare vultis adiicere
super peccata nostra , & vetera cumu-
lare delicta ? grande quippe peccatum
est , & ira furoris Domini imminet su-
14 per Israel. * Dimiserúntque viri bella-
tores prædam,& vniuersa quæ ceperant,
coram principibus , & omni multitu-
15 dine. * Steterúntque viri , quos suprà
C memorauimus , & apprehendentes ca-
ptiuos, omnésq; qui nudi erant,vestie-
runt de spoliis : cúmq; vestissent eos,&
calceassent, & refecissent cibo ac potu,
vnxissentque propter laborem, & adhi-
buissent eis curam : quicunque ambu-
lare non poterant , & erant imbecillo
corpore, imposuerunt eos iumentis, &
addu

adduxerunt Iericho Ciuitatem palma-
rum ad fratres eorum, ipsíque reuersi
sunt in Samariam.* Tempore illo misit 16
rex Achab ad regem Assyriorum postu-
lans auxilium. * Venerúntque Idumæi, 17
& percusserunt multos ex Iuda, & ce-
perunt prædam magnam. * Philisthiim 18
quoque diffusi sunt per vrbes campe-
stres, & ad Meridiem Iuda: ceperúnt-
que Bethsames, & Aialon, & Gaderoth.
Socho quoque, & Thamnam, & Gam-
zo, cum viculis suis, & habitauerunt in
eis. * Humiliauerat enim Dñs Iudam 19
propter Achaz regem Iuda, eo quòd
nudasset eum auxilio, & contemptui
habuisset Dñm.* Adduxítq; contra eum 20
Telgathphalnasar regem Assyriorũ, qui D
& afflixit eum, & nullo resistente vasta-
uit. * Igitur Achaz, spoliata domo Dñi, 21
& domo regum ac principũ, dedit regi
Assyriorum munera, & tamen nihil ei
profuit. * Insuper & tempore angustiæ 22
suæ auxit contemptum in Dñm, ipse per
se rex Achaz.* Immolauit diis Damas- 23
ci victimas percussoribus suis & dixit.
Dij regum Syriæ auxiliantur eis quos
ego placabo hostiis, & aderunt mihi,
cum è contrario ipsi fuerint ruinę ei, &
vniuerso Israel.* Direptis itaque Achaz 24
omnibus vasis domus Dei, atq; confra-
ctis, clausit ianuas templi Dei, & fecit
sibi altaria in vniuersis angulis Ierusa-
lem.* In omnibus quoque vrbibus Iuda 25
extruxit aras ad cremandũ thus, atq; ad
iracundiã prouocauit Dñm Deum pa-
trũ suorũ.* Reliqua autẽ sermonũ eius, 26
& omnium operum suorum priorum &
nouissimorũ, scripta sunt in Libro regũ
Iuda & Israel.* Dormiuítq; Achaz cum 27
patribus suis, & sepelierunt eum in ci-
uitate Ierusalem: neque enim recepe-
runt eum in sepulchra regum Israel. Re-
gnauítque Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, restitutísque sacerdotibus, Leuitis & cantoribus instaurauit; oblatis plurimis holocaustis & sacrificiis cum ingenti lætitia.

4. Re. 18. a. 2.

IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm 1
vigintiquinq; esset annorũ, & viginti A
nouem annis regnauit in Ierusalem: no-
men matris eius Abia, filia Zachariæ.
* Fecítque quod erat placitũ in conspe- 2
ctu Dñi, iuxta omnia quæ fecerat Da-
uid pater eius.* Ipse anno & mense pri- 3
mo regni sui, aperuit valuas domus Dñi,
& instaurauit eas, * adduxítque Sacer- 4
dotes atque Leuitas, & congregauit eos
in plateam Orientalem.* Dixítq; ad eos; 5
Audite me Leuitæ, & sanctificamini,
mundate domum Dñi Dei patrum ve-
strorum, & auferte omnem immundi-
tiam de sanctuario. * Peccauerunt pa- 6
tres nostri, & fecerunt malum in con-
spectu Dñi Dei nostri, derelinquentes
eum: auerterunt facies suas à taberna-
7 culo Dñi, & præbuerũt dorsum.* Clau-
B serunt ostia, quæ erant in porticu, & ex-
tinxerunt lucernas, incensúmque non
adoleuerunt, & holocausta non obtu-
8 lerunt in sanctuario Deo Israel.* Con-
citatus est itaque furor Domini super
Iudam & Ierusalem, tradidítque eos in
commotionem, & in interitum, & in si-
bilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris.
9 * En corruerunt patres nostri gladiis;
filij nostri, & filiæ nostræ, & coniuges
captiuæ ductæ sunt propter hoc scelus.
10 * Nunc ergo placet mihi vt ineamus
fœdus cum Dño Deo Israel, & auertet
11 à nobis furorem iræ suæ.* Filij mei no-
lite negligere: vos elegit Dñs vt stetis
coram eo, & ministretis illi, colatísque
12 eum, & cremetis ei incensum.* Surrexe-
C runt ergo Leuitæ: Mahath filius Ama-
sai, & Ioel filius Azariæ, de filiis Caath:
Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi,
& Azarias filius Ialaleel. De filiis au-
tem Gersom, Ioab filius Zemma, &
13 Eden filius Ioach.* At verò de filiis Eli-
saphan, Samri, & Iahiel. De filiis quo-
que Asaph, Zacharias, & Mathanias:
14 * Necnon de filiis Heman, Iahiel, & Se-
mei: Sed & de filiis Idithun, Semeias,
15 & Oziel. * Congregauerúntque fratres
suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt
iuxta mandatũ regis & imperium Dñi,
16 vt expiarent domum Dei. * Sacerdotes
quoque ingressi templũ Dñi vt sanctifi-
carent illud, extulerunt omnem im-
munditiã, quam intrò repererant in ve-
stibulo domus Dñi, quam tulerunt Le-
uitæ, & asportauerunt ad Torrentem
17 Cedron foras.* Cœperunt autem prima
D die mensis primi mundare, & in die
octauo eiusdem mensis ingressi sunt
porticum templi Dñi, expiauerúntque
templum diebus octo, & in die sextade-
cima mensis eiusdem, quod cœperant,
18 impleuerunt. * Ingressi quoque sunt ad
Ezechiam regem, & dixerunt ei: San-
ctificauimus omnem domum Domini,
& altare holocausti, vasáque eius nec-
non & mensam propositionis cum om-
19 nibus vasis suis, * cunctámque templi
supellectilẽ, quam polluerat rex Achaz
in regno suo, postquam præuaricatus
est: & ecce exposita sunt omnia coram
20 altari Domini.* Consurgénsq; diluculo
Ezechias rex, adunauit omnes principes
ciuitatis, & ascendit in domum Domi-
21 ni: * obtulerúntque simul tauros se-
ptem, & arietes septem, agnos septem,
& hircos septem pro peccato, pro re-
gno, pro sanctuario, pro Iuda: dixítque
sacerdotibus filiis Aaron vt offerrent
22 super altare Dñi. * Mactauerunt igitur
tauros, & susceperunt sanguinẽ Sacer-
E dotes, & fuderunt illum super altare,
macta

mactauerunt etiam arietes, & illorum
sanguinẽ super altare fuderunt, immo-
lauerúntque agnos, & fuderunt super
altare sanguinem.* Applicuerunt hircos 23
pro peccato, coram rege & vniuersa
multitudine, imposuerúntq; manus suas
super eos: * & immolauerunt illos Sa- 24
cerdotes, & asperserũt sanguinẽ eorum
corã altare pro piaculo vniuersi Israë-
lis: pro omni quippe Israel præceperat
rex vt holocaustũ fieret, & pro pecca-
to.* Constituit quoq; Leuitas in domo 25
Dñi, cum cymbalis, & psalteriis, & ci-
tharis, secundùm dispositionem Dauid
regis, & Gad Videntis, & Nathan pro- F
phetæ: Siquidem Dñi præceptũ fuit per
manum prophetarũ eius.* Steterúntque 26
Leuitæ tenentes organa Dauid, & Sa-
cerdotes tubas. * Et Iussit Ezechias vt 27
offerrent holocausta super altare: cúm-
que offerrentur holocausta, cœperunt
laudes canere Dño, & clangere tubis,
atque in diuersis organis, quæ Dauid
rex Israel præparauerat, concrepare.
*Omni autẽ turba adorãte, cantores, & 28
ij qui tenebant tubas, erant in officio
suo, donec compleretur holocaustum.
*Cúmq; finita esset oblatio, incuruatus 29
est rex, & omnes qui erant cum eo, &
adorauerunt. * Præcepítque Ezechias 30
& principes Leuitis, vt laudarent Dñm
sermonibus Dauid, & Asaph Videntis:
qui laudauerunt eum magna lætitia, &
incuruato genu adorauerunt.* Ezechias 31
autem etiam hæc addidit: Implestis ma- G
nus vestras Domino, accedite, & offerte
victimas, & laudes in domo Domini.
Obtulit ergo vniuersa multitudo ho-
stias, & laudes, & holocausta mente de-
uota.* Porrò numerus holocaustorum, 32
quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros
septuaginta, arietes centum, agnos du-
centos.* Sanctificauerúntq; Dño boues 33
sexcentos, & oues tria millia. * Sacer- 34
dotes verò pauci erant, nec poterãt suf-
ficere vt pelles holocaustorũ detrahe-
rent: vnde & Leuitæ fratres eorum ad-
iuuerunt eos, donec impleretur opus, &
sanctificarentur antistites: Leuitæ quip-
pe faciliori ritu sanctificantur, quàm
Sacerdotes. * Fuerunt ergo holocausta 35
plurima, adipes pacificorum, & liba-
mina holocaustorum: & completus est
cultus domus Domini.* Lætatúsque est 36
Ezechias, & omnis populus, eo quòd
ministerium Domini esset expletum. De
repentè quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

Ezechias missis in omnem Israel & Iudam nuntiis, populum conuocat, & suâ oratione exhortatur ad immolandum Phase; quo facto celebrarunt sollemnitatem azymorum his septem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

1 MIsit quoque Ezechias ad omnem
A Israel & Iudam: scripsítq; epistolas
ad Ephraim & Manassem, vt venirent ad
domum Dñi in Ierusalem, & facerent
2 Phase Dño Deo Israel.* Inito ergo con-
silio regis & principum, & vniuersi cœ-
tus Ierusalem, decreuerunt vt facerent
3 Phase mense secundo. * Non enim po-
tuerant facere in tempore suo, quia sa-
cerdotes, qui possent sufficere, sanctifi-
cati non fuerãt, & populus nondũ con-
4 gregatus fuerat in Ierusalem.* Placuít-
que sermo regi, & omni multitudini.
5 * Et decreuerũt vt mitterent nuntios in
vniuersum Israel, de Bersabee vsq; Dan,
vt venirent, & facerent Phase Dño Deo
Israel in Ierusalem: multi enim non fe-
6 cerant sicut lege præscriptũ est.* Perre-
xerúntq; cursores cũ epistolis ex regis
imperio, & principũ eius, in vniuersum
Israel & Iudam, iuxta id quod rex iusse-
B rat, prædicantes: Filij Israel reuertimini
ad Dñm Deũ Abrahã, & Isaac, & Israel:
& reuertetur ad reliquias, quæ effuge-
7 runt manũ regis Assyriorũ.* Nolite fieri
sicut patres vestri & fratres, qui reces-
serunt à Dño Deo patrum suorum, cui
tradidit eos in interitũ, vt ipsi cernitis.
8 *Nolite indurare ceruices vestras sicut
patres vestri: tradite manus Domino, &
venite ad sanctuarium eius, quod sancti-
ficauit in æternum: seruite Dño Deo pa-
trum vestrorũ, & auertetur à vobis ira
9 furoris eius.* Si enim vos reuersi fueri-
tis ad Dñm: fratres vestri, & filij habe-
bũt misericordiam corã Dominis suis,
qui illos duxerũt captiuos, & reuerten-
tur in terrã hanc: pius enim & clemens
est Dñs Deus vester, & non auertet fa-
ciem suam à vobis, si reuersi fueritis ad
10 eum.* Igitur cursores pergebãt veloci-
ter de ciuitate in ciuitatem, per terram
Ephraim & Manasse vsque ad Zabulon,
illis irridentibus & subsannantibus eos.
11 *Attamen quidã viri ex Aser, & Manas-
se, & Zabulon: acquiescentes consilio,
12 venerunt Ierusalem.* In Iuda verò facta
est manus Dñi vt daret eis cor vnum, vt
facerent iuxta præceptũ regis & princi-
13 pum, verbum Dñi. * Congregatiq; sunt
in Ierusalem populi multi, vt facerent
solemnitatem azymorum, in mense se-
14 cundo: * & surgentes destruxerũt alta-
C ria, quæ erãt in Ierusalem, atq; vniuer-
sa, in quibus idolis adolebatur incen-
sum, subuertentes, proiecerunt in Tor-
15 rentem Cedron.* Immolauerunt autem
Phase quartadecima die mensis secun-
di. Sacerdotes quoq; atque Leuitæ tan-
dem sanctificati, obtulerunt holocausta
16 in domo Dñi: * Steterúntque in ordine
suo iuxta dispositionem & legem Moysi
hominis Dei: sacerdotes verò suscipie-
bant effundendum sanguinem de ma-
17 nibus Leuitarum, * eo quòd multa tur-

ba

ba sanctificata non esset: & idcirco im-
molarent Leuitæ Phase his , qui non
occurrerant sanctificari Dño. * Magna 18
etiam pars populi de Ephraim , & Ma-
nasse,& Issachar , & Zabulon,quæ san-
ctificata nõ fuerat, comedit Phase,non
iuxta,quod scriptũ est:& orauit pro eis
Ezechias, dicens : Dñs bonus propitia-
bitur *cunctis,qui in toto corde requi- 19
rũt Dñm Deum patrũ suorũ:& non im-
putabit eis quod minus sanctificati sũt.
* Quem exaudiuit Dñs , & placatus est 20
populo. * Fecerúntque filij Israël , qui 21
inuenti sunt in Ierusalem,sollemnitatũ
azymorũ septem diebus in lætitia ma-
gna, laudantes Dñm per singulos dies :
Leuitæ quoque & Sacerdotes , per or- D
gana,quæ suo officio congruebant. *Et 22
locutus est Ezechias ad cor omniũ Le-
uitarũ,qui habebant intelligentiam bo-
nam super Dño, & comederunt septem
diebus sollemnitatis,immolantes victi-
mas pacificorum,& laudãtes Dñm Deũ
patrum suorum. * Placuítque vniuersæ 23
multitudini vt celebrarent etiam alios
dies septem:quod & fecerũt cũ ingenti
gaudio. Ezechias enim rex Iuda præ- 24
buerat multitudini mille tauros,& se-
ptem millia ouium:principes verò de-
derãt populo tauros mille, & oues de-
cẽ millia: sãctificata est ergo sacerdotũ
plurima multitudo. * Et hilaritate per- 25
fusa omnis turba Iuda , tam Sacerdotũ
& Leuitarũ, quàm vniuersæ frequẽtiæ,
quæ venerat ex Israël : proselytorum
quoque de terra Israël, & habitantium
in Iuda. * Factáq; est grandis celebritas 26
in Ierusalem, qualis à dieb* Salomonis
filij Dauid regis Israël in ea vrbe non
fuerat. *Surrexerunt autem Sacerdotes 27
atque Leuitæ benedicentes populo : &
exaudita est vox eorum : peruenítque
oratio in habitaculum sanctum cæli.

CAPVT XXXI.

Populus idola lucosque in Iuda & Ephraim demolitur , Ezechias Sacerdotes & Leuitas componit in ordinem ministerij : populo autem abundantissimè offerente , constituuntur factis horreis,qui seruarent ac distribuerent Leuitico generi quæ oblata erant.

CVmque hęc fuissent ritè celebrata, 1
egressus est omnis Israël,qui inuẽ- A
tus fuerat in vrbibus Iuda,& fregerunt
simulacra, succiderúntq; lucos,demoli-
ti sunt excelsa, & altaria destruxerunt,
non solùm de vniuerso Iuda , & Benja-
min, sed & de Ephraim quoque & Ma-
nasse,donec penitus euerterent : reuer-
síq; sunt omnes filij Israël in possessio-
nes & ciuitates suas. * Ezechias autem 2
constituit turmas Sacerdotales,& Leui-
ticas per diuisiones suas , vnumquem-
que in officio proprio , tam Sacerdotũ
videlicet quàm Leuitarũ , ad holocau-
sta & pacifica,vt ministrarent & confi-
terentur, canerentque in portis castro-
3 rum Dñi. * Pars autem regis erat, vt de
propria eius substantia offerretur ho-
locaustũ, manè semper & vesperè.Sab-
batis quoque, & Calendis, & sollemni-
tatibus ceteris, sicut scriptum est in le-
4 ge Moysi. * Præcepit etiam populo ha-
bitantium Ierusalem , vt darent partes
Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent va-
5 care legi Domini. * Quod cùm percre-
B buisset in auribus multitudinis , pluri-
mas obtulere primitias filij Israël fru-
menti , vini, & olei, mellis quoque : &
6 omnium , quæ gignit humus, decimas
obtulerunt. * Sed & filij Israël & Iuda,
qui habitabant in vrbibus Iuda , obtu-
lerunt decimas boum & ouium, deci-
másque sanctorum , quæ vouerant Do-
mino Deo suo: atque vniuersa portan-
7 tes, fecerunt aceruos plurimos.* Mense
tertio cœperunt aceruorum iacere fũ-
damenta , & mense septimo compleue-
8 runt eos. * Cúmque ingressi fuissent
Ezechias & principes eius , viderunt
aceruos , & benedixerunt Domino ac
9 populo Israël. * Interrogauítque Eze-
10 chias Sacerdotes & Leuitas, cur ita ia-
cerent acerui. * Respondit illi Azarias
Sacerdos primus de stirpe Sadoc , di-
cens : Ex quo cœperunt offerri primi-
tiæ in domo Domini,comedimus,& sa-
turati sumus , & remanserunt plurima,
eo quòd benedixerit Dominus populo
C suo : reliquiarum autem copia est ista,
11 quam cernis. * Præcepit igitur Eze-
chias vt præpararent horrea in domo
12 Domini. Quod cùm fecissent, * intule-
runt , tam primitias, quàm decimas,&
quæcumque vouerant fideliter.Fuit au-
tem præfectus eorum Chonenias Leui-
13 ta,& Semei frater eius, secundus, *post
quem Iahiel , & Azarias , & Nahath, &
Asael,& Ierimoth , Iozabad quoque &
Eliel,& Iesmachias,& Mahath,& Ba-
naias,præpositi sub manibus Choneniæ,&
Semei fratris eius, ex imperio Ezechiæ
regis & Azariæ pontificis domus Dei,
14 ad quos omnia pertinebant.*Core verò
filius Iemna Leuites & ianitor Orien-
talis portæ , præpositus erat iis quæ
sponte offerebantur Dño , primitiísque
15 & consecratis in Sancta Sanctorũ. * Et
sub cura eius Eden, & Benjamin, Iesue,
& Semeias , Amarias quoque & Seche-
nias,in ciuitatibus Sacerdotum,vt fide-
liter distribuerent fratribus suis partes,
16 minoribus atque maioribus: * exceptis
D maribus ab annis tribus & suprà , cun-
ctis qui ingrediebantur templũ Domi-
ni,& quicquid per singulos dies condu-
cebat in ministerio, atq; obseruationi-
17 bus iuxta diuisiones suas,*Sacerdotibus
per familias,& Leuitis à vigesimo anno
18 & suprà, per ordines & turmas suas,*v-
niuer

niuersæq; multitudini, tã vxoribus, quã
liberis eorũ vtriusq; sexus, fideliter ci-
bi, de his quę sanctificata fuerãt, præbe-
bantur. *Sed & filiorũ Aaron per agros, 19
& suburbana vrbium singularum, dis-
positi erant viri, qui partes distribue-
rent vniuerso sexui masculino de Sa-
cerdotibus & Leuitis.* Fecit ergo Eze- 20
chias vniuersa quæ diximus in omni
Iuda: operatúsque est bonum & rectum
& verum, coram Domino Deo suo, * in 21
vniuersa cultura ministerij domus Dñi,
iuxta legem & ceremonias, volens re-
quirere Deum suum in toto corde suo:
fecitque & prosperatus est.

CAP. XXXII.

Sennacherib Iudam inuadente, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis & blasphemiis nititur eum auertere: orantibus autem Ezechia & Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacheribus qui fugiens, à filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit; cui impius filius Manasses succedit.

4. Re. POst quæ & huiuscemodi veritatem 1
18. c. venit Sennacherib rex Assyriorum, A
13. & ingressus Iudam, obsedit ciuitates
Isa. munitas, volens eas capere. *Quod cùm 2
36. a. 1 vidisset Ezechias, venisse scilicet Senna-
Eccl. cherib, & totum belli impetũ verti cõ-
48. c. tra Ierusalem, * inito cum principibus 3
20. consilio, virísque fortissimis, vt obtura-
rent capita fontium, qui erant extra vr-
bem: & hoc omniũ decernẽte sententia,
*congregauit plurimã multitudinem, & 4
obturauerunt cunctos fontes, & riuum
qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne
veniant reges Assyriorum, & inueniant
aquarum abundantiam. * Ædificauit 5
quoque, agens industriè, omnem mu-
rum, qui fuerat dissipatus, & extruxit
turres desuper, & forinsecus alterum
murum: instaurauítq; Mello in ciuitate
Dauid, & fecit vniuersi generis armatu-
ram & clypeos: * constituitq; principes 6
bellatorum in exercitu: & conuocauit B
vniuersos in platea portæ ciuitatis, ac
locutus est ad cor eorum, dicens: *Viri- 7
liter agite & confortamini: nolite time-
re nec paueatis regem Assyriorum, &
vniuersam multitudinem, quæ est cum
eo: multo enim plures nobiscum sunt,
quàm cum illo. *Cum illo enim est bra- 8
chium carneum, nobiscum Dñs Deus
noster, qui auxiliator est noster, pu-
gnátq; pro nobis. Confortatúsq; est po-
pulus huiuscemodi verbis Ezechiæ re-
gis Iuda. *Quæ postquam gesta sunt, mi- 9
sit Sennacherib rex Assyriorum seruos
suos in Ierusalem (ipse enim cum vni-
uerso exercitu obsidebat Lachis) ad
Ezechiam regem Iuda, & ad omnẽ po- C
pulũ qui erat in vrbe, dicens: *Hæc dicit 10
Sennacherib rex Assyriorum: In quo
habentes fiduciam sedetis obsessi in Ie-
11 rusalem? * Num Ezechias decipit vos, vt
tradat morti in fame & siti, affirmans
quod Dñs Deus vester liberet vos de
12 manu regis Assyriorum? * Nunquid non
iste est Ezechias, qui destruxit excelsa
illius, & altaria, & præcepit Iuda & Ie-
rusalẽ dicens: Coram altari vno adora-
bitis, & in ipso comburetis incensum?
13 *An ignoratis quæ ego fecerim, & pa-
tres mei, cunctis terrarũ populis? num-
quid præualuerũt dij gentiũ omniúmq;
terrarum liberare regionem suam de
14 manu mea? * Quis est de vniuersis diis
gentiũ quas vastauerunt patres mei, qui
potuerit eruere populum suum de ma-
nu mea, vt possit etiam Deus vester
15 eruere vos de hac manu? * Non vos er-
D go decipiat Ezechias, nec vana persua-
sione deludat, neq; credatis ei. Si enim
nullus potuit deus cunctarum gentium
atque regnorũ liberare populum suum
de manu mea, & de manu patrum meo-
rũ, consequenter nec Deus vester pote-
16 rit eruere vos de manu mea. *Sed & alia
multa locuti sunt serui eius contra Do-
minum Deum, & contra Ezechiam ser-
17 uum eius. * Epistolas quoque scripsit
plenas blasphemiæ in Dñm Deum If-
rael, & locutus est aduersus eum: Sicut
dij gentium ceterarũ non potuerunt li-
berare populũ suum de manu mea, sic
& Deus Ezechiæ eruere non poterit
18 populũ suum de manu ista. * Insuper &
clamore magno lingua Iudaica, contra
populũ qui sedebat in muris Ierusalem,
personabat, vt terreret eos, & caperet
19 ciuitatem. * Locutúsq; est contra Deum
E Ierusalem, sicut aduersum deos popu-
lorum terræ, opera manuum hominum.
20 *Orauerũt igitur Ezechias rex, & Isaias
filius Amos prophetes, aduersum hanc
blasphemiam, ac vociferati sunt vsq; in
21 cælum. * || Et misit Dñs angelum, qui || Tob. 1. d. 21
percussit omnem virum robustum, &
bellatorẽ & principem exercitus regis
Assyriorũ: reuersúsque est cum ignomi-
nia in terrã suã. Cúmque ingressus esset
domum Dei sui, filij qui egressi fuerant
de vtero eius, interfecerũt eum gladio.
22 * Saluauítque Dñs Ezechiam & habita-
tores Ierusalem de manu Sennacherib
regis Assyriorum, & de manu omnium
& præstitit eis quietem per circuitum.
23 * Multi etiam deferebant hostias, & sa-
crificia Dño in Ierusalem, & munera
F Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus est
24 post hæc coram cunctis gentibus. * || In || 4. Reg.
diebus illis ægrotauit Ezechias vsq; ad 20. a.
mortem, & orauit Dñm: exaudiuitque 1. Isa.
25 eum, & dedit ei signum. *Sed non iuxta 38. a.
beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia 1.
eleuatũ est cor eius: & facta est contra
eum ira, & contra Iudam & Ierusalem.
26 * Humiliatúsque est postea, eò quòd
exaltatum

exaltatũ fuiſſet cor eius,tam ipſe,quàm
habitatores Ieruſalẽ:& idcirco nõ venit
ſuper eos ira Domini in diebus Eze-
chiæ.*Fuit autem Ezechias diues,& in- 27
clytus valde,& theſauros ſibi plurimos
congregauit argenti & auri & lapidis
pretioſi,aromatum,& armorum vniuer-
ſi generis , & vaſorum magni pretij.
*Apothecas quoque frumenti , vini,& 28
olei,& præſepia omnium iumentorum.
cauláſque pecorum,*& vrbes ædificauit 29
ſibi : habebat quippe greges ouiũ & ar-
mentorum innumerabiles,eo quòd de-
diſſet ei Dñs ſubſtantiã multam nimis.
*Ipſe eſt Ezechias, qui obturauit ſupe- 30
riorem fontẽ aquarum Gihon,& auer- G
tit eas ſubter ad Occidentem Vrbis Da-
uid:in omnibus operibus ſuis fecit pro-
ſperè quæ voluit.* Attamen in legatio- 31
ne principum Babylonis , qui miſſi fue-
rant ad eum,vt interrogarent de portẽ-
to, quod acciderat ſuper terram, dere-
liquit eum Deus vt tentaretur , & nota
fierent omnia quæ erant in corde eius.
*Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & 32
miſericordiarũ eius, ſcripta ſunt in vi-
ſione Iſaiæ filij Amos prophetæ , & in
Libro regum Iuda & Iſrael.* Dormiuit- 33
que Ezechias cum patribus ſuis,& ſepe-
lierũt eum ſuper ſepulchra filiorũ Da-
uid:& celebrauit eius exequias vniuer-
ſus Iuda,& omnes habitatores Ieruſalẽ.
regnauítq; Manaſſes filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

Manaſſes ob ſuas impietates captiuus in Babylonem ducitur : in qua afflictione ad Deum conuerſus, ſuo regno reſtituitur , & idolis abiectis Dei cultum reſtaurat ; cui impius filius Amon ſuccedit : & hoc à ſuis interfecto, regnat pius eius filius Ioſias.

4. Re. DVodecim annorum erat Manaſſes 1
21. a. cùm regnare cœpiſſet,& quinqua- A
1. ginta quinque annis regnauit in Ieru-
ſalem.* Fecit autem malum coram Do- 2
mino , iuxta abominationes gentium,
quas ſubuertit Dñs coram filiis Iſrael :
* & conuerſus inſtaurauit excelſa, quæ 3
demolitus fuerat Ezechias pater eius :
conſtruxitque aras Baalim , & fecit lu-
cos, & adorauit omnem militiam cæli,
& coluit eam. * Ædificauit quoque al- 4
taria in domo Dñi,de qua dixerat Dñs :
|| 2. || In Ieruſalem erit nomen meum in
Reg.7 æternum.* Ædificauit autem ea cuncto 5
b.10. exercitui cæli, in duobus atriis domus
Dñi. * Tranſireque fecit filios ſuos per 6
ignem in Valle Benennom : obſeruabat
ſomnia, ſectabatur auguria , maleficis,
artibus inſeruiebat,habebat ſecum ma-
gos, & incantatores:multáq; mala ope-
ratus eſt coram Dño , vt irritaret eum.
|| 3. *Sculptile quoque & conflatile ſignum 7
Reg.3 poſuit in domo Dei , || de qua locutus B
b.18. eſt Deus ad Dauid, & ad Salomonem
filium eius, dicens : In domo hac & in
Ieruſalem , quam elegi de cunctis tri-
bubus Iſrael, ponam nomen meum in
8 ſempiternum. * Et moueri non faciam
pedem Iſrael de terra,quam tradidi pa-
tribus eorum : ita dumtaxat ſi cuſtodie-
rint facere quæ præcepi eis,cunctámq;
legem & ceremonias,atque iudicia per
9 manum Moyſi.*Igitur Manaſſes ſeduxit
Iudam, & habitatores Ieruſalem, vt fa-
cerent malum ſuper omnes gentes,
quas ſubuerterat Dominus à facie filio-
10 rum Iſrael. * Locutúſque eſt Dominus
ad eum, & ad populum illius, & atten-
11 dere noluerunt. * Idcirco ſuperinduxit
eis principes exercitus regis Aſſyrio-
rum : ceperúntque Manaſſen , & vin-
ctum catenis atque compedibus duxe-
12 runt in Babylonem. * Qui poſtquam
coanguſtatus eſt , orauit Dñm Deum
ſuum:& egit pœnitentiam valde coram
13 Deo patrum ſuorum. * Deprecatúſque
C eſt eum,& obſecrauit intentè : & exau-
diuit orationem eius, reduxítque eum
Ieruſalem in regnum ſuum,& cognouit
Manaſſes quòd Dominus ipſe eſſet Deus.
14 * Poſt hæc ædificauit murum extra Ci-
uitatem Dauid , ad Occidentem Gihon
in conualle, ab introitu portæ piſcium
per circuitum vſque ad Ophel, & exal-
tauit illum vehementer : conſtituitque
15 principes exercitus in cunctis ciuitati-
bus Iuda munitis : * & abſtulit deos
alienos,& ſimulacrũ de domo Dñi:aras
quoque, quas fecerat in monte domus
Dñi,& in Ieruſalem, & proiecit omnia
16 extra vrbem. * Porrò inſtaurauit altare
Dñi,& immolauit ſuper illud victimas,
& pacifica,& laudem ,præcepitque Iu-
17 dæ vt ſeruiret Domino Deo Iſrael.*At-
tamẽ adhuc populus immolabat in ex-
18 celſis Domino Deo ſuo.* Reliqua autẽ
geſtorum Manaſſe : & obſecratio eius
ad Deum ſuum : verba quoque viden-
tium , qui loquebantur ad eum in no-
mine Domini Dei Iſrael,continentur in
19 ſermonibus regum Iſrael.*Oratio quo-
D que eius & exauditio,& cuncta pecca-
ta atq; contemptus, loca etiam in qui-
bus ædificauit excelſa, & fecit lucos &
ſtatuas,antequam ageret pœnitentiam,
20 ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai.*Dor-
miuit ergo Manaſſes cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in domo ſua:regna-
21 uítque pro eo filius eius Amon. * Vi-
ginti duorum annorũ erat.*Amon cùm
regnare cœpiſſet , & duobus annis re-
22 gnauit in Ieruſalem.* Fecitque malum
in conſpectu Dñi,ſicut fecerat Manaſſes
pater eius : & cunctis idolis , quæ Ma-
naſſes fuerat fabricatus,immolauit atq;
23 ſeruiuit. * Et non eſt reueritus faciem
Domini , ſicut reueritus eſt Manaſſes
pater eius : & multo maiora deliquit.
24 * Cúmque coniuraſſent aduerſus eum
ſerui

serui sui, interfecerunt eum in domo
sua.* Porrò reliqua populi multitudo, 25
cæsis iis, qui Amon percusserant, con-
stituit regem Iosiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIV.

Iosias, idolorum cultu sublato, templũ instaurat, repertóque legis libro conuersus est, & conuocato populo lectóque libro, fœdus cum Domino percussit.

4. Re. 22. a. 1.

OCto annorum erat Iosias cùm re- 1
gnare cœpisset, & triginta & vno A
anno regnauit in Ierusalem.* Fecitque 2
quod erat rectum in conspectu Dñi, &
ambulauit in viis Dauid patris sui: non
declinauit neque ad dexteram, neque
ad sinistram.* Octauo autem anno re- 3
gni sui, cùm adhuc esset puer, cœpit
quærere Deũ patris sui Dauid: & duo-
decimo anno postquam regnare cœpe-
rat, mundauit Iudam & Ierusalem ab
excelsis & lucis, simulacrisque & scul- 4
ptilibus.* Destruxerúntque coram eo
aras Baalim: & simulacra, quæ super-
posita fuerant, demoliti sunt: lucos
etiam, & sculptilia succidit atque com-
minuit: & super tumulos eorum, qui
eis immolare consueuerant, fragmenta
dispersit.* Ossa præterea sacerdotum 5
combussit in altaribus idolorum, mun- B
dauitque Iudam & Ierusalem.* Sed & 6
in vrbibus Manasse, & Ephraim, & Si-
meon, vsque Nephthali, cuncta subuer-
tit.* Cúmque altaria dissipasset, & lu- 7
cos, & sculptilia contriuisset in frustra,
cunctáque delubra demolitus esset de
vniuersa terra Israel, reuersus est in Ie-
rusalem.* Igitur anno octauo decimo 8
regni sui mundata iam terra, & templo
Dñi misit Saphan filium Eseliæ, & Maa-
siam principem ciuitatis, & Ioha filium
Ioachaz à commentariis, vt instaura-
rent domum Dñi Dei sui.* Qui venerunt 9
ad Helciam Sacerdotem magnum: ac-
ceptámque ab eo pecuniam, quæ illa-
ta fuerat in domum Domini, & quam
congregauerant Leuitæ, & ianitores, de C
Manasse, & Ephraim, & vniuersis reli-
quiis Israel, ab omni quoque Iuda, &
Benjamin, & habitatoribus Ierusalem,
* tradiderunt in manibus eorum qui 10
præerant operariis in domo Dñi, vt in-
staurarent templum, & infirma quæque
sarcirent.* At illi dederunt eam artifi- 11
cibus, & cæmentariis, vt emerent lapi-
des de lapicidinis, & ligna ad commis-
suras ædificij, & ad contignationem do-
morum, quas destruxerant reges Iuda.
* Qui fideliter cuncta faciebant. Erant 12
autem præpositi operantium Iahath
& Abdias de filiis Merari, Zacharias,
& Mosollam de filiis Caath, qui vrge-
bant opus: omnes Leuitæ scientes or-
ganis canere.* Super eos verò, qui ad 13
diuersos vsus onera portabant, erant
scribæ, & magistri de Leuitis ianito-
14 res.* Cúmque efferrent pecuniam, quæ
D illata fuerat in templum Dñi, reperit
Helcias sacerdos librum legis Dñi per
15 manum Moysi.* Et ait ad Saphan scri-
bam: Librum legis inueni in domo Dñi:
16 Et tradidit ei.* At ille intulit volumen
ad regem, & nuntiauit ei, dicens: Omnia
quæ dedisti in manu seruorum tuorum,
17 ecce complentur.* Argentum, quod re-
pertum est in domo Dñi, conflauerunt
datúmque est præfectis artificum, & di-
18 uersa opera fabricantium.* Præterea
tradidit mihi Helcias sacerdos hunc li-
brum. Quem cùm rege præsente recitas-
19 set,* audissétque ille verba legis, scidit
20 vestimenta sua: * & præcepit Helciæ, &
Ahicam filio Saphan, & Abdon filio
Micha, Saphan quoque scribæ, & Asaæ
21 seruo regis, dicens:* Ite, & orate Dñm
E pro me, & pro reliquiis Israel & Iuda,
super vniuersis sermonibus Libri istius,
qui repertus est: magnus enim furor
Dñi stillauit super nos, eo quòd non
custodierint patres nostri verba Dñi, vt
facerent omnia quæ scripta sunt in isto
22 volumine.* Abiit ergo Helcias, & hi qui
simul à rege missi fuerant, ad Oldam
prophetidem, vxorem Sellum filij The-
cuath, filij Hasra custodis vestium: quæ
habitabat in Ierusalem in Secunda: &
locuti sunt ei verba, quæ suprà narra-
23 uimus.* At illa respondit eis: Hæc di-
cit Dñs Deus Israel: Dicite viro, qui
24 misit vos ad me:* Hęc dicit Dñs: Ecce
ego inducam mala super locum istum,
& super habitatores eius, cunctáque
maledicta, quæ scripta sunt in Libro
hoc, quem legerunt coram rege Iuda.
25 * Quia dereliquerunt me, & sacrifica-
F uerunt diis alienis, vt me ad iracun-
diam prouocarent in cunctis operibus
manuum suarum, idcirco stillabit fu-
ror meus super locum istum, & non
26 extinguetur.* Ad regem autem Iuda,
qui misit vos pro Domino deprecan-
do, sic loquimini: Hæc dicit Dominus
Deus Israel: Quoniam audisti verba
27 voluminis,* atque emollitum est cor
tuum, & humiliatus es in conspectu
Dei, super his quæ dicta sunt contra
locum hunc, & habitatores Ierusalem,
reueritúsque faciem meam, scidisti ve-
stimenta tua, & fleuisti coram me: ego
28 quoque exaudiui te, dicit Dñs.* Iam
enim colligam te ad patres tuos, & in-
feréris in sepulchrum tuum in pace: nec
videbunt oculi tui omne malum, quòd
ego inducturus sum super locum istum,
& super habitatores eius. || Retulerunt
29 itaque regi cuncta quæ dixerat.* At || 4.
ille conuocatis vniuersis maioribus *Reg.*
30 natu Iuda & Ierusalem,* ascendit in 23. a.
G domum Domini, vnáque omnes viri 1.
Iuda & habitatores Ierusalem, Sacer-
dotes & Leuitæ, & cunctus populus à

minimo vſque ad maximum. Quibus
audientibus in domo Dñi,legit rex om-
nia verba voluminis : *& ſtans in tribu- 31
nali ſuo, percuſſit fœdus coram Domi-
no, vt ambularet poſt eum, & cuſtodi-
ret præcepta, & teſtimonia, & iuſtifica-
tiones eius,in toto corde ſuo,& in tota
anima ſua, faceretque quæ ſcripta ſunt
in volumine illo,quod legerat. * Adiu- 32
rauit quoque ſuper hoc omnes, qui re-
perti fuerāt in Ieruſalē & Benjamin: &
fecerunt habitatores Ieruſalē iuxta pa-
ctū Dñi Dei patrum ſuorum. * Abſtulit 33
ergo Ioſias cunctas abominationes de
vniuerſis regionibus filiorū Iſraël:& fe-
cit omnes, qui reſidui erant in Iſraël,
ſeruire Dño Deo ſuo. Cunctis diebus
eius non receſſerūt à Dño Deo patrum
ſuorum.

CAP. XXXV.

Immolato Phaſe maxima cum ſolemnitate plurimiſque victimis, Ioſias feſtum azymorum ſeptem diebus celebrauit: deinde contra regem Ægypti pugnare tentans,grauiterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præſertim Ieremiæ.

4 Reg. 23. e. 21. FEcit autem Ioſias in Ieruſalem Pha- 1
ſe Dño, quod immolatum eſt quar- A
tadecima die menſis primi : * & conſti- 2
tuit Sacerdotes in officiis ſuis, horta-
túſque eſt eos vt miniſtrarent in domo
Dñi: * Leuitis quoque, ad quorum eru- 3
ditionem omnis Iſraël ſanctificabatur
Dño, locutus eſt:Ponite arcam in ſan-
ctuario templi, quod ædificauit Salo-
mon filius Dauid rex Iſraël, nequaquā
enim eam vltrà portabitis:nunc autem
miniſtrare Dño Deo veſtro, & populo
eius Iſrael. * Et præparate vos per do- 4
mos & cognationes veſtras, in diuiſio-
nibus ſingulorum, ſicut præcepit Da-
uid rex Iſraël,& deſcripſit Salomon fi-
lius eius. * Et miniſtrate in ſanctuario 5
per familias turmáſque Leuitinas, * & 6
ſanctificati immolate Phaſe:fratres etiā
veſtros, vt poſſint iuxta verba quæ lo-
cutus eſt Dñs in manu Moyſi facere,
præparate. * Dedit præterea Ioſias om- 7
ni populo, qui ibi fuerat inuentus in
ſolemnitate Phaſe, agnos & hœdos de
gregibus, & reliqui pecoris triginta
millia,boum quoque tria millia,, hæc
de regis vniuerſa ſubſtantia. * Duces 8
quoque eius, ſponte quod vouerant, B
obtulerunt, tam populo, quam Sacer-
dotibus & Leuitis.Porrò Helcias,& Za-
charias,& Iahiel, principes domus Do-
mini, dederunt ſacerdotibus ad facien-
dum Phaſe pecora commixtim duo
millia ſexcēta,& boues trecētos.*Cho- 9
nenias autem,& Semeias,etiam Natha-
naël, fratres eius, necnon Haſabias, &
Iehiel,& Iozabad,principes Leuitarum,
dederunt ceteris Leuitis ad celebran-
dum Phaſe quinque millia pecorum, &

10 boues quingentos. *Præparatúmque eſt
miniſterium, & ſteterunt ſacerdotes in
officio ſuo, Leuitæ quoque in turmis,
11 iuxta regis imperium. * Et immolatum
eſt Phaſe : aſperſerúntque Sacerdotes
manu ſua ſanguinē, & Leuitæ detraxe-
12 runt pelles holocauſtorum : * & ſepa-
rauerunt ea vt darent per domos & fa-
milias ſingulorum, & offerrentur Dño,
ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi : de
13 bobus quoque fecerunt ſimiliter. * Et
aſſauerunt Phaſe ſuper ignem, iuxta
quod in lege ſcriptum eſt:pacificas ve-
rò hoſtias coxerunt in lebetibus, & ca-
cabis,& ollis, & feſtinatò diſtribuerunt
14 vniuerſæ plebi.*Sibi autem,& Sacerdo-
tibus poſtea parauerunt : nam in obla-
tione holocauſtorum & adipum vſque
ad noctem ſacerdotes fuerunt occupati
C vnde Leuitæ ſibi, & Sacerdotibus filiis
15 Aaron parauerunt nouiſſimis. * Porrò
cantatores filij Aſaph ſtabant in ordine
ſuo,iuxta præceptum Dauid, & Aſaph,
& Heman, & Idithim, prophetarum re-
gis : Ianitores verò per portas ſingulas
obſeruabant, ita vt nec puncto quidem
diſcederent à miniſterio:quam ob rem
& fratres eorum Leuitæ parauerunt eis
16 cibos. * Omnis igitur cultura Dñi ritè
cōpleta eſt in die illa, vt facerent Pha-
ſe,& offerrent holocauſta ſuper altare
17 Dñi, iuxta præceptum regis Ioſiæ. * Fe-
cerúntque filij Iſraël, qui reperti fue-
rant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſo-
lemnitatem azymorum ſeptem diebus.
18 * Non fuit Phaſe ſimile huic in Iſrael
à diebus Samuelis prophetæ : ſed nec
quiſquam de cunctis regibus Iſraël fe-
cit Phaſe ſicut Ioſias, Sacerdotibus, &
Leuitis,& omni Iudæ, & Iſraël qui re-
pertus fuerat, & habitātibus in Ieruſa-
19 lem. * Octauodecimo anno regni Ioſiæ
20 hoc Phaſe celebratum eſt. * ||Poſtquam 4 Reg.
inſtaurauerat Ioſias tēplū, aſcendit Ne- 23. f.
chao rex Ægypti ad pugnandū in Char- 29.
camis iuxta Euphratem : & proceſſit in
21 occurſum eius Ioſias : At ille, miſſis ad
D eum nūtiis,ait:Quid mihi & tibi eſt rex
Iuda?non aduerſum te hodie venio,ſed
cōtra aliam pugno domū, ad quam me
Deus feſtinatò ire præcepit : deſine ad-
uerſum Deū facere,qui mecū eſt,ne in-
22 terficiat te. * Noluit Ioſias reuerti, ſed
præparauit cōtra eū bellū, nec acquie-
uit ſermonibus Nechao ex ore Dei:||ve- || Zac.
rum perrexit vt dimicaret in campo 12. d.
23 Mageddo. * Ibique vulneratus à ſagit- 11.
tariis, dixit pueris ſuis ? Educite me de
prælio, quia oppidò vulneratus ſum.
24 *Qui tranſtulerūt eū de curru in alterū
currū,qui ſequebatur eum more regio,
& aſportauerunt eū in Ieruſalem, mor-
tuuſque eſt,& ſepultus in mauſoleo pa-
trum ſuorū : & vniuerſus Iuda & Ieru-
25 ſalem luxerunt eum:*Ieremias maximè
cuius

cuius omnes cantores atque cantatri-
ces,vsque in præsentem diem,lamenta-
tiones super Iosiam replicant: & quasi
lex obtinuit in Israel. Ecce scriptum
fertur in lamentationibus.*Reliqua au- 26
tem sermonum Iosiæ & misericordiarũ
eius,quæ lege præcepta sunt Dñi,*opera 27
quoque illius prima & nouissima, scri-
pta sunt in Libro regum Iuda & Israel.

CAP. XXXVI.

Iosiæ succedit eius filius Ioachaz: quem rex Ægypti transfert in Ægyptum,fratrémq; Eliacim,quem Ioacim nominat,substituit; quo in Babylonem ducto, regnat filius Ioachin, & hunc rex Assyriorum vna cum vasis templi in Babylonem adducit, patruúmque illius impium Sedeciam substituit: qui Assyriis rebellans, templo ac Ierusalem incensis, transfertur vna cum populo in Babylonem, propter regum & populi peccata, donec per Cyrum regem Persarum redeundi datur facultas

4. Re. TVlit ergo populus terræ Ioachaz 1
23. f. filium Iosiæ,& constituit regẽ pro A
30. patre suo in Ierusalem.* Viginti trium 2
annorum erat Ioachaz cùm regnare
cœpisset,& tribus mensibus regnauit in
Ierusalem.* Amouit autẽ eum rex Ægy- 3
pti cùm venisset in Ierusalem,& conde-
nauit terram centum talentis argenti,
& talento auri. * Constituitque pro eo 4
|| Mat. regem, || Eliakim fratrem eius, super
1. b. 12 Iudam & Ierusalẽ:& vertit nomen eius
Ioakim:ipsum verò Ioachaz tulit secũ,
& abduxit in Ægyptum.*Vigintiquinq; 5
annorum erat Ioachim (cùm regnare
cœpisset, & vndecim annis regnauit in
Ierusalem: fecitque malum coram Dño
Deo suo.* Contra hunc ascendit Nabu- 6
chodonosor rex Chaldæorũ,& vinctum B
catenis duxit in Babylonem.*Ad quam 7
& vasa Domini transtulit, & posuit ea
in templo suo. * Reliqua autem verbo- 8
rum Ioachim, & abominationum eius,
quas operatus est,& quæ inuẽta sunt in
eo,continentur in Libro regum Iuda &
Israel.Regnauit autẽ Ioachin filius eius
pro eo. * Octo annorum erat Ioachin 9
cùm regnare cœpisset, & tribus mensi-
bus, ac decem diebus regnauit in Ieru-
salem, fecitque malũ in conspectu Do-
mini.* Cúmque anni circulus voluere- 10
tur,misit Nabuchodonosor rex qui ad-
duxerunt eum in Babylonẽ, asportatis
simul pretiosissimis vasis domus Dñi.
|| 4. || Regem verò constituit Sedeciam pa-
Reg. truum eius super Iudam & Ierusalem.
24. d. * Viginti & vnius anni erat Sedecias 11
7. Ier. cùm regnare cœpisset, & vndecim an-
7. a. 1. nis regnauit in Ierusalem. * Fecitque 12
malum in oculis Dñi Dei sui, nec eru- C
buit faciem Ieremiæ prophetæ,loquen-
tis ad se ex ore Dñi. * A rege quoque 13
Nabuchodonosor recessit, qui adiura-
uerat eum per Deum: & indurauit cer-
uicem suam & cor, vt non reuerteretur
14 ad Dñm Deum Israel. * Sed & vniuersi
principes sacerdotum, & populus præ-
uaricati sunt inique iuxta vniuersas
abominationes Gentium, & polluerunt
domum Dñi, quam sanctificauerat sibi
15 in Ierusalem.*Mittebat autem Dominus
Deus patrum suorum ad illos per ma-
num nuntiorum suorum,de nocte con-
surgens, & quotidie commonens: eo
quod parceret populo & habitaculo
16 suo.* At illi subsannabant nuntios Dei,
& paruipendebant sermones eius, illu-
debántque prophetis,donec ascenderet
furor Dñi in populum eius,& esset nul-
17 la curatio.*Adduxit enim super eos re-
gem Chaldæorum,& interfecit iuuenes
eorum gladio in domo sanctuarij sui;
non est misertus adolescentis, & virgi-
nis,& senis, nec decrepiti quidem, sed
18 omnes tradidit in manibus eius. * Vni-
D uersáque vasa domus Dñi, tam maiora,
quàm minora, & thesauros templi, &
regis, & principum transtulit in Baby-
19 lonem.*Incenderunt hostes domũ Dei,
destruxerúntq; murum Ierusalem, vni-
uersas turres combusserũt, & quidquid
20 pretiosum fuerat,demoliti sunt.*Si quis
euaserat gladium:ductus in Babylonem
seruiuit regi,& filiis eius, donec impe-
21 raret rex Persarũ, * & compleretur ser-
mo Dñi ex ore Ieremiæ, & celebraret
terra sabbata sua: cunctis enim diebus
desolationis egit sabbatum, vsque dum
22 complerentur septuaginta anni.* || An- || Ier.
no autem primo Cyri regis Persarum, 26. c.
ad explendum sermonem Dñi,quem lo- 2. &
cutus fuerat per os Ieremiæ, suscitauit 25. c.
Dñs spiritum Cyri regis Persarum: qui 11.
iussit prædicari in vniuerso regno suo, 1. Esd.
23 etiam per scripturam, dicens: * Hæc 2. a. 1.
dicit Cyrus rex Persarum: Omnia re- & 6.
gna terræ dedit mihi Dñs Deus cœli,& a. 3.
ipse præcepit mihi vt ædificarem ei do-
mum in Ierusalem, quæ est in Iudæa:
quis ex vobis est in omni populo eius,
sit Dñs Deus suus cum eo, & ascendat.

LIBER PRIMVS ESDRÆ.

CAPVT PRIMVM.

Cyrus diuinitus inspiratus, redditis vasis templi Salomonis 5400. captiuitatem Israelitu relaxat,concedens templi readificationem.

1 IN anno primo Cyri regis Per- Ier. 25.
A sarum,vt compleretur verbum c. 12.
Domini ex ore Ieremiæ, sus- & 29.
citauit Dominus spiritum Cy- c. 10.
ri regis Persarum: & traduxit vocem 2. Par.
in omni regno suo, etiam per scriptu- 36. d.
2 ram, dicens:* Hæc dicit Cyrus rex 8.

 Persa

Persarum. Omnia regna terræ dedit mi- B
hi Dñs Deus cœli, & ipse præcepit mi-
hi vt ædificarem ei domum in Ierusa-
lem, quæ est in Iudæa. * Quis est in vobis 3
de vniuerso populo eius? Sit Deus il-
lius cum ipso. Ascendat in Ierusalem,
quæ est in Iudæa, & ædificet domum
Dñi Dei Israel, ipse est Deus qui est in
Ierusalem. * Et omnes reliqui in cun- 4
ctis locis vbicumque habitant, adiu-
uent eum viri de loco suo, argento &
auro, & substantia, & pecoribus, excepto
quod voluntariè offerunt templo Dei,
quod est in Ierusalem. * Et surrexerunt 5
principes patrum de Iuda, & Benjamin, C
& Sacerdotes, & Leuitæ, & omnis cuius
Deus suscitauit spiritum, vt ascenderent
ad ædificandum templũ Dñi, quod erat
in Ierusalem. * Vniuersique qui erant in 6
circuitu, adiuuerunt manus eorum in
vasis argenteis & aureis, in substantia &
iumentis, in supellectili, exceptis his,
quæ sponte obtulerant: * Rex quoque 7
Cyrus protulit vasa templi Dñi, quæ
tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem,
& posuerat ea in templo Dei sui. * Pro- 8
tulit autem ea Cyrus rex Persarum per D
manum Mithridatis filij Gazabar, & an-
numerauit ea Sassabasar principi Iuda.
* Et hic est numerus eorum: Phialæ 9
aureæ triginta, phialæ argenteæ mille,
cultri vigintinouem, scyphi aurei tri-
ginta, * scyphi argẽtei secundi quadrin- 10
genti decem, vasa alia mille. * Omnia 11
vasa aurea & argentea, quinque millia
quadringenta: vniuersa tulit Sassaba-
sar, cum his qui ascendebant de trans-
migratione Babylonis in Ierusalem.

CAP. II.

Numerus reuertentium duce Zorobabel è captiuitate Babylonica in Ierusalem, ac donorum in readificationem templi oblatorum.

2. Esdra 7. b. 6.

HI sunt autem prouinciæ filij, qui 1
ascenderunt de captiuitate, quam A
transtulerat Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis, in Babylonem, & reuersi sunt
in Ierusalem & Iudam, vnusquisq; in ci-
uitatem suam. * Qui venerũt cum Zoro- 2
babel, Iosue, Nehemia, Saraia, & Rahe-
laia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Be-
guai, Rehum, Baana. Numerus virorum
populi Israel: * Filij Pharos, duo millia 3
centum septuaginta duo. * Filij Sepha- 4
tia, trecenti septuagintaduo. * Filij Area, 5
septingenti septuagintaquinque. * Filij 6
Phahath Moab, filiorũ Iosue: Ioab, duo
millia octinginti duodecim. * Filij Ae- 7
lam, mille ducenti quinquaginta qua- B
tuor. * Filij Zethua, nongẽti quadragin- 8
taquinque. * Filij Zachai, septingenti se- 9
xaginta. * Filij Bani sexcenti quadragin- 10
taduo. * Filij Bebai, sexcẽti viginti tres. 11
* Filij Azgad, mille ducenti vigintiduo. 12
* Filij Adonicam, sexcenti sexagintasex. 13

14 * Filij Beguai, duo millia quinquagin-
15 ta sex. * Filij Adin, quadringenti quin-
16 quagintaquatuor. * Filij Ather, qui erant
17 ex Ezechia, nonagintaocto. * Filij Be-
18 sai, trecenti vigintitres. * Filij Iora,
19 centum duodecim. * Filij Hasum, ducẽti
20 vigintitres. * Filij Gebbar, nonaginta-
21 quinque. * Filij Bethlehem, centum vi-
22 gintitres. * Viri Netupha, quinquaginta
23 sex. * Viri Anathoth, cẽtum vigintiocto:
24 * Filij Azmaueth, quadragintaduo. * Filij
25 Cariathiarim, Cephira, & Beroth, sep-
26 tingenti quadraginta tres. * Filij Rama
27 & Gabaa, sexcenti vigintivnus. * Viri
28 Machmas, centum vigintiduo. * Viri Be-
29 thel & Hai, ducenti vigintitres. * Filij
30 Nebo, quinquagintaduo. * Filij Megbis,
31 centum quinquagintasex. * Filij Aelam
alterius, mille ducenti quinquaginta-
32 quatuor. * Filij Harim, trecenti viginti.
33 * Filij Lod, Hadid, & Ono septingenti
34 vigintiquinque. * Filij Iericho, trecenti
35 quadragintaquinque. * Filij Senaa, tria
36 millia sexcẽti triginta. * Sacerdotes. Filij
Iadaia in domo Iosue, nongenti septua-
37 gintatres. * Filij Emmer, mille quinqua-
38 gintaduo. * Filij Pheshur, mille ducenti
39 quadragintaseptem. * Filij Harim, mille
40 decem & septem. * Leuitæ: Filij Iosue &
Cedmihel filiorum Odouiæ, septuagin-
41 taquatuor. * Cantores: Filij Asaph. cen-
42 tum vigintiocto. * Filij Ianitorum: Filij
C Sellum, filij Ather, filij Telmon, filij Ac-
cub, filij Hatita, filij Sobai: vniuersi cen-
43 tum trigintanouem. * Nathinæi: filij Si-
44 ha, filij Hasupha, filij Tabbahoth, * filij
45 Ceros, filij Siaa, filij Phadon, * filij Leba-
46 na, filij Hagaba, filij Accub, * filij Hagab,
47 filij Semlai, filij Hanan, * filij Gaddel,
48 filij Gaher, filij Raaia, * filij Rasin, filij
49 Necoda, filij Gazam, * filij Aza, filij Pha-
50 sea, filij Besee, * filij Asena, filij Munim,
51 filij Nephusim, * filij Bacbuc, filij Ha-
52 cupha, filij Harhur, * filij Besluth, filij
53 Mahida, filij Harsa, filij Bercos, filij Si-
54 sara, filij Thema, * filij Nasia, filij Hati-
55 pha, * filij seruorum Salomonis, filij
56 Sotai, filij Sophereth, filij Pharuda, * filij
57 Iala, filij Dercon, filij Geddel, * filij Sa-
phathia, filij Hatil filij Phochereth, qui
58 erant de Asebaim filij Ami. * Omnes Na-
thinæi, & filij seruorum Salomonis, tre-
59 centi nonaginta duo. * Et hi qui ascen-
derunt de Thelmala, Thelharsa, Che-
rub, & Adon, & Emer, & non potuerunt
indicare domum patrum suorum & se-
60 men suum, vtrùm ex Israel essent. * Filij
Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, sexcenti
61 quinquagintaduo. * Et de filiis Sacerdo-
tum: Filij Hobia, filij Accos, filij Berzel-
62 lai, qui accepit de filiabus Berzellai
Galaaditis, vxorẽ, & vocatus est nomine
63 eorum, * hi quæsierunt scripturam ge-
nealogiæ suæ, & non inuenerunt, & eie-
cti sunt de sacerdotio. * Et dixit Ather-
satha

satha eis, vt non comederent de Sancto
sanctorum, donec surgeret sacerdos do-
ctus atque perfectus. *Omnis multitudo 64
quasi vnus, quadragintaduo millia tre-
centi sexaginta: *exceptis seruis eorum, 65
& ancillis, qui erant septem millia tre-
centi triginta septem: & in ipsis canto-
res atque cantatrices ducenti. *Equi eo- 66
rum septingenti triginta sex, muli eo-
rum, ducenti quadragintaquinque, *ca- 67
meli eorum, quadringēti trigintaquin-
que, asini eorum, sex millia septingenti
viginti. *Et de principibus patrum cùm 68
ingrederētur templum Dñi, quod est in
Ierusalem, sponte obtulerūt in domum
Dei ad extruendam eam in loco suo.
*Secundùm vires suas dederunt im- 69
pensas operis, auri solidos, sexaginta
millia, & mille, argenti minas quinque
millia, & vestes sacerdotales centum.
*Habitauerunt ergo Sacerdotes, & Le- 70
uitæ, & de populo, & cantores, & iani-
tores, & Nathinæi, in vrbibus suis, vni-
uersúsque Israel in ciuitatibus suis.

CAP. III.

Conuocato populo in Ierusalem extruitur altare super quo victimæ offeruntur, celebratur quoque septem diebus festum tabernaculorum: & secundo reuersionis anno templum fundatur, populo vociferāte, partim ex gaudio, partim ex fletu.

IAmque venerat mensis septimus, & 1
A erant filij Israel in ciuitatibus suis:
congregatus est ergo populus quasi vir
vnus in Ierusalem. *Et surrexit Iosue fi- 2
lius Iosedec, & fratres eius sacerdotes,
& Zorobabel filius Salathiel, & fratres
eius, & ædificauerunt altare Dei Israel,
vt offerrent in eo holocautomata, si-
cut scriptum est in lege Moysi viri Dei:
*Collocauerunt autem altare Dei super 3
bases suas, deterrentibus eos per circui-
tum populis terrarum, & obtulerunt
super illud holocaustum Dño manè &
vesperè: *Feceruntque solemnitatem 4
tabernaculorum, sicut scriptum est, &
holocaustum diebus singulis per ordi-
nem secundùm præceptum opus diei in B
die suo. *Et post hæc holocaustum iu- 5
ge, tam in Calendis, quàm in vniuersis
solemnitatibus Dñi, quæ erāt consecra-
tæ, & in omnibꝰ in quibus vltrò offere-
batur munus Dño. *A primo die mensis 6
septimi cœperunt offerre holocaustum
Dño: porrò tēplū Dei nondū fundatū
erat. *Dederunt autem pecunias lato-
mis & cæmentariis: cibum quoque, & 7
potum, & oleum, Sidoniis Tyriisque, vt
deferrent ligna cedrina de Libano ad
mare Ioppe, iuxta quod præceperat Cy-
rus rex Persarum eis. *Anno autem se- 8
cundo aduentus eorum ad templū Dei C
in Ierusalem, mense secundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filiꝰ
Iosedec, & reliqui de fratribus eorum
Sacerdotes, & Leuitæ, & omnes qui ve-
nerant de captiuitate in Ierusalem, &
constituerunt Leuitas à viginti annis &
9 supra, vt vrgerent opus Dñi. *Stetitque
Iosue & filij eius, & fratres eius, Cedmi-
hel & filij eius, & filij Iuda, quasi vir
vnus, vt instarēt super eos qui faciebant
opus in tēplo Dei, filij Henadad, & filij
10 eorum, & fratres eorū Leuitæ. *Fūdato
igitur à cæmentariis templo Dñi, stete-
runt sacerdotes in ornatu suo cū tubis, &
Leuitæ filij Asaph in cymbalis, vt lauda-
rēt Deū per manus Dauid regis Israel.
11 *Et concinebāt in hymnis & confessione
Dño: quoniam bonus, quoniā in æternū
D misericordia eius super Israel. Omnis
quoque populus vociferabatur clamore
magno in laudando Dñm, eo quòd fun-
12 datū esset templum Dñi, *plurimi etiam
de Sacerdotibus & Leuitis, & principes
patrum, & seniores, qui viderant tem-
plum prius cùm fundatum esset, & hoc
templum in oculis eorum, flebant voce
magna: & multi vociferantes in lætitia,
13 eleuabant vocem. *Nec poterat quis-
quam agnoscere vocem clamoris lætā-
tium, & vocē fletus populi: commixtim
enim populus vociferabatur clamore
magno, & vox audiebatur procul.

CAP. IV.

Israelis hostes qui ab Assur missi fuerant ad inhabitandas vrbes Samariæ, impediunt templi & vrbis instaurationem, quòd non admitterentur vt simul ædificarent, & vsque ad secundum Darij annum intermitti procurant.

1 AVdierunt autem hostes Iudæ &
A Beniamin, quia filij captiuitatis
2 ædificarent templū Dño Deo Israel: *&
accedentes ad Zorobabel, & ad princi-
pes patrum, dixerunt eis: Ædificemus
vobiscum, quia, ita vt vos, quærimus
Deum vestrum: ecce nos immolauimus
victimas à diebus Asor Haddan regis
3 Assur, qui adduxit nos huc. *Et dixit eis
Zorobabel, & Iosue, & reliqui princi-
pes patrum Israel. Non est vobis & no-
bis vt ædificemus domum Deo nostro,
sed nosipsi soli ædificabimus Dño Deo
nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex
4 Persarum. *Factum est igitur, vt popu-
lus terræ impediret manus populi Iu-
5 dæ, & turbaret eos in ædificando. *Con-
duxerunt autem aduersus eos consilia-
tores, vt destruerent consilium eorum
omnibus diebus Cyri regis Persarum,
& vsque ad regnum Darij regis Persa-
6 rum. *In regno autem Assueri, in prin-
cipio regni eius, scripserunt accusatio-
nem aduersus habitatores Iudæ & Ie-
7 rusalem. *Et in diebus Artaxerxis scri-
B psit Beselam Mithridates, & Thabeel &
reliqui, qui erant in consilio eorum, ad
Artaxerxem regem Persarum: epistola
autem accusationis scripta erat Syria-

cè, & legebatur sermone Syro. * Reum 8
Beelteem, & Samasai scriba, scripserunt
epistolã vnã de Ierusalẽ Artaxerxi, regi
huiuscemodi.* Reum Beelteem, & Sam- 9
sai scriba, & reliqui consiliatores eorũ,
Dinæi, & Apharsathachæi, Terphalæi,
Apharsæi, Archuæi, Babylonij, Susane-
chæi, Dieui, & Aelamitæ,* & ceteri de 10
Gentibus, quas transtulit Asenaphar
magnus & gloriosus:& habitare eas fe-
cit in ciuitatibꝰ Samariæ, & in reliquis
regionibus trans Flumen in pace:(*Hoc 11
est exemplar epistolæ, quam miserunt
ad eum) Artaxerxi regi, serui tui, viri
qui sunt trans Fluuium, salutem dicunt.
*Notum sit regi, quia Iudæi, qui ascen- 12
derunt à te ad nos, venerunt in Ierusa-
lem ciuitatem rebellem & pessimam,
quam ædificant, extruentes muros eius,
& parietes componentes.* Nunc igitur 13
notum sit regi, quia si ciuitas illa ædifi- C
cata fuerit, & muri eius instaurati, tri-
butum, & vectigal, & annuos reditus
non dabunt, & vsq; ad reges hæc noxa
perueniet. * Nos autem memores salis, 14
quod in palatio comedimus, & quia læ-
siones regis videre nefas ducimus, id-
circo misimus & nuntiauimus regi,* vt 15
recenseas in libris historiarum patrum
tuorum, & inuenies scriptum in com-
mentariis:& scies quoniã vrbs illa, vrbs
rebellis est, & nocẽs regibus & prouin-
ciis, & bella concitantur in ea ex diebus
antiquis:quam ob rẽ & ciuitas ipsa de-
structa est.*Nuntiamus nos regi, quoniã 16
si ciuitas illa ædificata fuerit, & muri
ipsius instaurati, possessionẽ trans Flu-
uium non habebis. * Verbum misit rex 17
ad Reum Beelteem, & Samsai scribã, &
ad reliquos qui erant in consilio eorũ
habitatores Samariæ, & ceteris trans
Fluuium, salutẽ dicens & pacẽ.*Accusa- 18
tio, quã misistis ad nos, manifestè lecta
est coram me,*& à me præceptũ est: & 19
recensuerunt, inuenerũtque, quoniam D
ciuitas illa à diebus antiquis aduersum
reges rebellat, & seditiones, & prælia
concitãtur in ea: * nam & reges fortis- 20
simi fuerunt in Ierusalem, qui & domi-
nati sunt omni regioni, quæ trans Flu-
uium est: tributum quoq; & vectigal, &
reditus accipiebant.*Nunc ergo audite 21
sententiam, prohibeatis viros illos, vt
vrbs illa non ædificetur, donec si fortè
à me iussum fuerit. * Videte ne negli- 22
genter hoc impleatis, & paulatim cres-
cat malum contra reges. * Itaq; exem- 23
plum edicti Artaxerxis regis lectum est
coram Reum Beelteem, & Samsai scri-
ba, & consiliariis eorum:& abierunt fe-
stini in Ierusalem ad Iudæos, & prohi-
buerunt eos in brachio & robore.*Tũc 24
intermissum est opus domus Dñi in Ie-
rusalem, & non fiebat vsque ad annum
secundum regni Darij regis Persarum

CAP. V.

Aggæi & Zachariæ exhortatione templi ædificatio repetitur, frustrà conantibus hoc impedire principibus qui trans Flumen in Samaria constituti erant à rege Assyriorum.

1 PRophetauerunt autem Aggæus Pro-
A pheta & Zacharias filius Addo, pro-
phetantes ad Iudæos, qui erant in Iu-
dæa & Ierusalem, in nomine Dei Israel.
2 *Tunc surrexerunt Zorobabel filius Sa-
lathiel, & Iosue filius Iosedec, & cœpe-
runt ædificare templum Dei in Ierusa-
lem. & cum eis prophetæ Dei adiuuan-
3 tes eos.* In ipso autẽ tempore venit ad
eos Thathanai, qui erat dux trãs Flumẽ,
& Stharbuzanai, & consiliarij eorũ:sicq;
dixerũt eis:Quis dedit vobis consiliũ vt
domũ hanc ædificaretis, & muros eius
4 instauraretis?*Ad quod respõdimus eis,
quę essent nomina hominum auctorum
5 ædificationis illius.*Oculꝰ autẽ Dei eo-
rũ factꝰ est super senes Iudæorũ, & non
potuerũt inhibere eos, placuitq; vt res
ad Darium referretur, & tunc satisfa-
6 cerent aduersus accusationem illam.
B * Exemplar epistolæ, quã misit Thatha-
nai dux regionis trans Flumẽ, & Sthar-
buzanai, & consiliatores eius Arphasa-
chæi, qui erant trans Flumen, ad Dariũ
7 regem.*Sermo, quẽ miserant ei, sic scri-
8 ptus erat:Dario regi pax omnis.* Notũ
sit regi, isse nos ad Iudæã prouinciam,
ad domum Dei magni, quæ ædificatur
lapide impolito, & ligna ponuntur in
parietibus opúsque illud diligenter ex-
9 truitur, & crescit in manibus eorũ.*In-
terrogauimus ergo senes illos, & ita di-
ximus eis, Quis dedit vobis potestatem
vt domũ hãc ædificaretis, & muros hos
10 instauraretis?*Sed & nomina eorũ quę-
C siuimus ab eis, vt nũtiaremus tibi: scri-
psimúsque nomina eorum virorum qui
11 sunt principes in eis.*Huiuscemodi au-
tem sermonẽ responderũt nobis, dicen-
tes:Non sumꝰ serui Dei cœli & terræ, &
ædificamus templũ, quod erat extructũ
ante hos annos multos, quódque rex
Israel magnus ædificauerat, & extruxe-
12 rat. * Postquam autem ad iracundiam
prouocauerunt patres nostri Deũ cœli,
tradidit eos in manus Nabuchodono-
sor regis Babylonis Chaldæi, domum
quoque hanc destruxit, & populum eius
13 transtulit in Babylonem.* Anno autem
primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex
proposuit edictum vt domus Dei hæc
14 ædificaretur. * Nam & vasa templi Dei
aurea & argentea, quæ Nabuchodono-
sor tulerat de templo, quod erat in Ie-
D rusalem, & asportauerat ea in templum
Babylonis, protulit Cyrus rex de tẽplo
Babylonis, & data sunt Sassabasar vo-
cabulo, quem & principem constituit.
15 *dixitque ei: Hæc vasa tolle, & vade, &
pone

pone ea in templo,quod est in Ierusalē,
& domus Dei ædificetur in loco suo. * 16
Tunc itaque Sassabasar ille venit & po-
suit fundamēta tēpli Dei in Ierusalē, &
ex eo tempore vsque nūc ædificatur, &
necdū completum est. *Nunc ergo,si vi- 17
detur regi bonū,recenseat in bibliothe-
ca regis, quæ est in Babylone, vtrumnā
à Cyro rege iussum fuerit vt ædificare-
tur domus Dei in Ierusalem, & volun-
tatem regis super hac re mittat ad nos.

CAPVT VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inuentum iubet compleri suppeditato sumptu : templum autem sexto Darij anno absolutum cum ingenti lætitia plurimisque victimis dedicatur , ac Pascha septem diebus celebratur.

TVnc Darius rex præcepit:& recen- 1
suerunt in bibliotheca librorū,qui A
erant repositi in Babylone, *& inuentū 2
est in Ecbatanis,quod est castrū in Me-
dena prouincia,volumē vnum,talisque
scriptus erat in eo cōmentarius: *Anno 3
primo Cyri regis:Cyrus rex decreuit vt
domus Dei ædificaretur, quæ est in Ie-
rusalē,in loco vbi immolent hostias,&
vt ponant fundamenta supportantia al-
titudinē cubitorū sexaginta,& latitudi-
nem cubitorū sexaginta, *ordines de la- 4
pidibus impolitis tres,& sic ordines de
lignis nouis:sūptus autē de domo regis
dabuntur. * Sed & vasa tēpli Dei aurea 5
& argentea, quæ Nabuchodonosor tu-
lerat de tēplo Ierusalem,& attulerat ea
in Babylonē,reddantur,& referantur in
templū in Ierusalē,in locū suum,quæ &
posita sunt in templo Dei. * Nunc ergo 6
Thathanai dux regionis , quæ est trans
Flumen,Stharbuzanai,& consiliarij ve-
stri Apharsachæi,qui estis trans Flumē,
procul recedite ab illis,&dimittite fieri 7
tēplum Dei illud à duce Iudæorum,& à B
senioribus eorū,vt Domū Dei illā ædi-
ficēt in loco suo. *Sed & à me præceptū 8
est,quid oporteat fieri à presbyteris Iu-
dæorum illis, vt ædificetur domus Dei,
scilicet vt de arca regis, id est,de tribu-
tis, quæ dātur de regione trans Flumē,
studiosè sūptus dētur viris illis, ne im-
pediatur opus. * Quòd si necesse fuerit, 9
& vitulos, & agnos, & hædos in holo-
caustū Deo cæli frumentū,sal,vinum,&
oleū,secundùm ritū Sacerdotū,qui sunt
in Ierusalē, detur eis per singulos dies,
ne sit in aliquo quærimonia. *Et offerāt 10
oblationes Deo cæli, orēntque pro vita
regis,& filiorū eius. *A me ergo positū 11
est decretum:Vt omnis homo qui hanc
mutauerit iussionem,tollatur lignum de
domo ipsius,& erigatur,&configatur in
eo:domus autē eius publicetur. * Deus 12
autem,qui habitare fecit nomen suū ibi, C
dissipet omnia regna, & populū qui ex-
tenderit manū suā vt repugnet , & dissi-
pet domum Dei illam, quæ est in Ieru-
salem. Ego Darius statui decretū, quod
13 studiosè impleri volo. *Igitur Thatha-
nai dux regionis trans Flumē, & Sthar-
buzanai , & consiliarij eius , secundum
quod præceperat Darius rex, sic diligē-
14 ter executi sunt. *Seniores autē Iudæo-
rum ædificabant,& prosperabantur iux-
ta prophetiam Aggæi prophetæ, & Za-
chariæ filij Addo : & ædificauerunt &
construxerunt,iubēte Deo Israël, & iu-
bente Cyro,& Dario, & Artaxerxe, re-
15 gibus Persarum: *& compleuerunt do-
mum Dei istam, vsque ad diem tertium
mensis Adar, qui est annus sextus regni
16 Darij regis. *Fecerunt autem filij Israël,
Sacerdotes & Leuitæ, & reliqui filiorū
transmigrationis, dedicationem domus
17 Dei,in gaudio. *Et obtulerunt in dedi-
D cationem domus Dei , vitulos centum,
arietes ducētos , agnos quadringentos,
hircos caprarum pro peccato totius Is-
18 raël duodecim , iuxta numerum tribuū
Israël. *Et statuerunt Sacerdotes in or-
dinibus suis, & Leuitas in vicibus suis,
19 super opera Dei in Ierusalem , || sicut Num. 3.a.6. & 8.b. 9.
scriptū est in libro Moysi. *Fecerunt au-
tem filij Israël trāsmigrationis, Pascha,
20 quartadecima die mensis primi. *Puri-
ficati enim fuerant Sacerdotes & Leui-
tæ quasi vnus: omnes mūdi ad immolā-
dum Pascha vniuersis filiis transmigra-
21 tionis,& fratribus suis Sacerdotibus, &
sibi. *Et comederunt filij Israël,qui re-
uersi fuerant de transmigratione,& om-
nes qui se separauerant à coinquina-
22 tione Gentium terræ ad eos, vt quære-
rent Dnm Deum Israël. * Et fecerunt
solemnitatem azymorum septem die-
bus in lætitia , quoniam lætificauerat
eos Dns, & conuerterat cor regis Assur
ad eos , vt adiuuaret manus eorum in
opere domus Dñi Dei Israël.

CAPVT VII.

Esdras scriba , assumptis comitibus, Ierusalem ascendit , cum edicto regis magnisque muneribus , legem Dei docturus,populumque recturus,& refertur regis edictum.

1 POst hæc autem verba,in regno Arta-
A xerxis regis Persarum, Esdras filius
2 Saraiæ,filij Azariæ , filij Helciæ , * filij
3 Sellum filij,Sadoc , filij Achitob , * filij
4 Amariæ,filij Azariæ,filij Maiaroth, *filij
5 Zarahiæ, filij Ozi, filij Bocci, *filij Abi
sue,filij Phinees,filij Eleazar,filij Aaron
6 sacerdotis ab initio. *Ipse Esdras ascen-
dit de Babylone, & ipse scriba velox in
lege Moysi , quam Dns Deus dedit Is-
raël: & dedit ei rex , secundùm manum
Dñi Dei eius super eum, omnem peti-
tionem eius. * Et ascenderunt de filiis
7 Israël, & de filiis Sacerdotum , & de fi-
liis Leuitarum , & de cantoribus , & de

ianitoribus, & de Nathinæis, in Ierusa-
lem, anno septimo Artaxerxis regis. *Et 8
venerunt in Ierusalē mense, quinto, ipse
est annus septimus regis. * Quia in pri- 9
mo die mensis primi cœpit ascēdere de
Babylone, & in primo die mensis quinti
venit in Ierusalē, iuxta manum Dei sui
bonā super se. *Esdras enim parauit cor 10
suū, vt inuestigaret legē Dñi, & faceret
& doceret in Israel præceptū & iudiciū.
*Hoc est autē exemplar epistolæ edicti, 11
quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacer- B
doti, scribæ erudito in sermonibus &
præceptis Dñi, & ceremoniis eius in Is-
rael. * Artaxerxes rex regum Esdræ sa- 12
cerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo
salutē. * A me decretum est, vt cuicum- 13
que placuerit in regno meo de populo
Israel, & de Sacerdotibus eius, & de Le-
uitis, ire in Ierusalem, tecum vadat.
* A facie enim regis & septem consilia- 14
torum eius, missus es, vt visites Iudæam
& Ierusalem in lege Dei tui, quæ est in
manu tua: *& vt feras argentū & aurū, 15
quod rex & consiliatores eius sponte
obtulerunt Deo Israel, cuius in Ierusa-
lem tabernaculū est. * Et omne argen- 16
tum & aurum quodcumque inueneris
in vniuersa prouincia Babylonis, & po-
pulus offerre voluerit, & de Sacerdoti-
bus quæ sponte obtulerunt domui Dei
sui, quæ est in Ierusalem, *liberè accipe, 17
& studiosè eme de hac pecunia vitulos, C
arietes, agnos, & sacrificia & libamina
eorum, & offer ea super altare templi
Dei vestri, quod est in Ierusalem.* Sed 18
& si quid tibi & fratribus tuis placue-
rit, de reliquo argento & auro vt facia-
tis, iuxta voluntatem Dei vestri facite.
* Vasa quoque, quæ dantur tibi in mi- 19
nisterium domus Dei tui, trade in con-
spectu Dei in Ierusalem. *Sed & cetera, 20
quibus opus fuerit in domum Dei tui,
quantumcumque necesse est vt expen-
das, dabitur de thesauro, & de fisco re-
gis, * & à me. Ego Artaxerxes rex, statui 21
atque decreui omnibus custodibus arcę
publicæ, qui sunt trās Flumen, vt quod-
cumq; petierit à vobis Esdras sacerdos,
scriba legis Dei cæli, absque mora detis
* vsque ad argenti talenta centum, & 22
vsque ad frumenti coros centū, & vsq;
ad vini batos centum, & vsque ad batos
olei centum, sal verò absque mensura.
* Omne, quod ad ritum Dei cæli perti- 23
net, tribuatur diligenter in domo Dei D
cæli: ne fortè irascatur contra regnum
regis, & filiorum eius. * Vobis quoque 24
notum facimus de vniuersis Sacerdoti-
bus, & Leuitis, & cantoribus, & ianito-
ribus, Nathinæis, & ministris domus
Dei huius, vt vectigal, & tributum, &
annonas, non habeatis potestatem im-
ponendi super eos. * Tu autem Esdra 25
secundùm sapientiam Dei tui, quæ est
in manu tua, constitue iudices & præ-
sides, vt iudicetur omni populo qui est
trans Flumē, his videlicet qui nouerunt
legem Dei tui, sed & imperitos docete
26 liberè. *Et omnis qui non fecerit legem
Dei tui, & legem regis diligenter, iudi-
cium erit de eo, siue in mortem, siue in
exilium, siue in condemnationem sub-
27 stantiæ eius, vel certè in carcerem. *Be-
nedictus Dñs Deus patrum nostrorum,
qui dedit hoc in corde regis, vt glorifi-
caret domum Dñi, quæ est in Ierusalē,
28 *& in me inclinauit misericordiā suam
coram rege & consiliatoribus eius, &
vniuersis principibus regis potentibus:
& ego confortatus manu Domini Dei
mei, quæ erat in me, congregaui de Is-
rael principes qui ascenderent mecum.

CAPVT VIII.

Recensentur qui de Babylonē ascenderunt cum Esdra: qui indicto ieiunio pro directione itineris Deum precantes, prosperè perueniunt in Ierusalem, ac vasa quæ secum attulerunt, in templum afferunt cum victimis.

1 HI sunt ergo principes familiarum,
A & genealogia eorum, qui ascende-
runt mecum in regno Artaxerxis regis
2 de Babylone. * De filiis Phinees, Ger-
som. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis
3 Dauid, Hattus. *De filiis Secheniæ, filiis
Pharos, Zacharias: & cum eo numerati
4 sunt viri centum quinquaginta. * De fi-
liis Phahath Moab, Elioenai filius Za-
5 rehe, & cum eo ducenti viri.* De filiis
Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo tre-
6 centi viri. * De filiis Adan, Abed filius
Ionathan, & cum eo quinquaginta viri.
7 *De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ &
B cum eo septuaginta viri. * De filiis Sa-
8 phatiæ, Zebedia filius Michael, & cum
9 eo octoginta viri. * De filiis Ioab, Obe-
dia filius Iahiel, & cum eo ducenti de-
10 cem & octo viri. * De filiis Selomith,
filius Iosphiæ, & cum eo centum sexa-
11 ginta viri. * De filiis Bebai, Zacharias
filius Bebai, & cum eo vigintiocto viri.
12 * De filiis Azgad. Iohanan filius Ecce-
13 tan, & cum eo centū & decem viri. *De
filiis Adonicam, qui erant nouissimi: &
hæc nomina eorū: Elipheleth, & Iehiel,
& Samaias, & cum eis sexaginta viri.
14 * De filiis Begui, Vthai & Zachur, & cū
eis septuaginta viri. *Congregaui autem
15 eos ad fluuiū, qui decurrit ad Ahaua, &
mansimus ibi tribus diebus, quęsiuique
in populo & in sacerdotibus de filiis
16 Leui, & non inueni ibi. *Itaq; misi Elie-
C zer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, &
Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan,
& Zachariam, & Mosollam principes:
17 & Ioiarib, & Elnathan sapientes. * Et
misi eos ad Eddo, qui est primus in
Chasphiæ loco, & posui in ore eorum
verba, quę loquerentur ad Eddo, & fra-
tres

tres eius Nathinæos, in loco Chasphiæ,
vt adducerent nobis ministros domus
Dei nostri. * Et adduxerunt nobis per 18
manū Dei nostri bonā super nos, virum
doctissimum de filiis Moholi, filij Leui,
filij Israel, & Sarabiam & filios eius &
fratres eius decē & octo,* & Hasabiam 19
& cum eo Isaiam de filiis Merari, fra- D
tresque eius & filios eius viginti:* & de 20
Nathineis, quos dederat Dauid & prin-
cipes ad ministeria Leuitarum, Nathi-
næos ducentos viginti: omnes ibi suis
nominibus vocabantur.* Et prædicaui 21
ibi ieiuniū iuxta fluuium Ahaua, vt af-
fligeremur coram Dño Deo nostro, &
peteremus ab eo viam rectam nobis &
filiis nostris, vniuersæque substantiæ
nostræ.* Erubui enim petere à rege au- 22
xilium & equites, qui defenderent nos
ab inimico in via: quia dixeramus regi:
Manus Dei nostri est super omnes, qui
quærunt eum in bonitate: & imperium
eius, & fortitudo eius, & furor super
omnes, qui derelinquunt eum.* Ieiuna- 23
uimus autem, & rogauimus Deum no- E
strum per hoc: & euenit nobis prospe-
rè.* Et separaui de principibus Sacerdo- 24
tum duodecim, Sarabiam, & Hasabiam,
& cum eis de fratribus eorum decem.
* appendique eis argentum & aurum, & 25
vasa consecrata domus Dei nostri, quæ
obtulerat rex & consiliatores eius, &
principes eius, vniuersusque Israel eo-
rū qui inuenti fuerant:* & appendi in 26
manibus eorum argenti talenta sexcēta
quinquaginta, & vasa argentea centum,
auri centum talēta:* & crateres aureos 27
viginti, qui habebant solidos millenos, F
& vasa æris fulgentis optimi duo pul-
chra vt aurum.* Et dixi eis: Vos sancti 28
Dñi, & vasa sancta, & argentum, & aurū
quod sponte oblatū est Dño Deo patrū
nostrorū:* Vigilate & custodite, donec 29
appendatis corā principibus Sacerdotū
& Leuitarū, & ducibus familiarū Israel
in Ierusalem, in thesaurum domus Dñi.
*Susceperunt autē Sacerdotes & Leuitę 30
pondus argenti, & auri, & vasorum, vt
deferrent Ierusalem in domum Dei no-
stri.*Promouimus ergo à flumine Aha- 31
ua duodecimo die mensis primi vt per-
geremus Ierusalem: & manus Dei no-
stri fuit super nos, & liberauit nos de
manu inimici & insidiatoris in via.* Et 32
venimus Ierusalem, & mansimus ibi tri-
bus diebus. * Die autem quarta appen- 33
sum est argentum, & aurum, & vasa in G
domo Dei nostri, per manum Mere-
moth filij Vriæ & Sacerdotis, & cum eo
Eleazar filius Phinees, cúmq; eis Ioza-
bed filius Iosue, & Noadaia filius Ben-
noi Leuitæ, iuxta numerum & pondus 34
omnium: descriptúmq; est omne pon-
dus in tempore illo. * Sed & qui vene- 35
rant de captiuitate filij transmigratio-
nis, obtulerunt holocautomata Deo
Israel, vitulos duodecim pro omni po-
pulo Israel, arietes nonaginta sex, ag-
nos septuaginta septem, hircos pro pec-
cato duodecim omnia in holocaustum
36 Dño.* Dederunt autem edicta regis sa-
trapis, qui erant de conspectu regis, &
ducibus trans Flumen, & eleuauerunt
populum & domum Dei.

CAP. IX.

Audiens Esdras Iudæos matrimonia contraxisse cum gentibus, scindit vestimenta sua, & populi peccata confitetur, lugetque coram Domino.

1 POstquam autem hæc completa sunt
A accesserunt ad me principes, dicen-
tes: Non est separatus populus Israel,
Sacerdotes & Leuitæ, à populis terra-
rum, & abominationibus eorum, Cha-
nanæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi,
& Iebusæi, & Ammonitarum, & Moabi-
tarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæo-
2 rum: * tulerunt enim de filiabus eorum
sibi & filiis suis, & commiscuerunt se-
men sanctum cum populis terrarum:
manus etiā principum & magistratuum
3 fuit in transgressione hac prima.* Cúm-
que audissem sermonē istum, scidi pal-
lium meum, & tunicam, & euelli capil-
los capitis mei & barbæ, & sedi mœrēs.
4 *Conuenerunt autem ad me omnes, qui
timebant verbum Dei Israel, pro trans-
B gressione eorum qui de captiuitate ve-
nerant, & ego sedebam tristis vsque ad
5 Sacrificiū vespertinum:* & in sacrificio
vespertino surrexi de afflictione mea,
& scisso pallio & tunica, curuaui genua
mea, & expandi manus meas ad Dñm
6 Deum meum.* & dixi: Deus meus con-
fundor & erubesco leuare faciē meam
ad te quoniam iniquitates nostræ mul-
tiplicatæ sunt super caput nostrum, &
delicta nostra creuerunt vsque ad cœ-
7 lum,* à diebus patrum nostrorū: sed &
nos ipsi peccauimus grauiter vsque ad
diem hanc, & in iniquitatibus nostris
traditi sumus ipsi, & reges nostri, & Sa-
cerdotes nostri, in manū regum terra-
rum, & in gladium, & in captiuitatem,
& in rapinam, & in confusionē vultus,
8 sicut & die hac. * Et nunc quasi parum
C & ad momentum facta est deprecatio
nostra apud Dñm Deum nostrū, vt di-
mitterentur nobis reliquiæ, & daretur
nobis paxillus in loco sancto eius, & il-
luminaret oculos nostros Deus noster,
& daret nobis vitam modicam in ser-
9 uitute nostra, * quia serui sumus, & in
seruitute nostra nō dereliquit nos Deus
noster, sed inclinauit super nos miseri-
cordiam coram rege Persarum: vt da-
ret nobis vitam, & sublimaret domum
Dei nostri, & extrueret solitudines eius,
& daret nobis sepem in Iuda & Ieru-
10 salem.* Et nunc quid dicemus Deus no-

ster post hæc? quia dereliquimus man-
data tua,* & quę pręcepisti in manu ser- 11
||Deu. uorum tuorum prophetarum, dicens ||
7.a.3. Terra, ad quam vos ingredimini, vt
possideatis eam, terra immunda est, iux-
ta immunditiam populorum, cetera-
rúmq; terrarum, abominationibus eo-
rum qui repleuerunt eam ab ore vsque
ad os in coinquinatione sua.* Nunc er- 12
go filias vestras ne detis filiis eorum, & D
filias eorũ ne accipiatis filiis vestris, &
non quæratis pacem eorum, & prospe-
ritatem eorum, vsque in æternum: vt
confortemini, & comedatis quæ bona
sunt terræ, & heredes habeatis filios ve-
stros vsque in sæculum.* Et post omnia 13
quæ venerunt super nos in operibus
nostris pessimis, & in delicto nostro
magno, quia tu Deus noster liberasti
nos de iniquitate nostra, & dedisti nobis
salutem sicut est hodie, * vt non con- 14
uerteremur, & irrita faceremus man-
data tua, neque matrimonia iunge-
remus cum populis abominationum ista-
rum. Numquid iratus es nobis vsque ad
consummationem ne dimitteres nobis
reliquias ad salutem? * Dñe Deus Israel 15
iustus es tu: quoniam derelicti sumus,
qui saluaremur sicut die hac. Ecce co-
ram te sumus in delicto nostro, non
enim stari potest coram te super hoc.

CAP. X.

Esdras conuocatis vniuersis filiis transmigrationis præcepit repudiari vxores alienigenas: quod cùm se facturos spopondissent, recensentur qui huic operi præsint, & qui huiusmodi matrimonia contraxerant.

SIc ergo orante Esdra, & implorante 1
eo, & flente, & iacente ante templum A
Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus
grandis nimis virorũ & mulierũ & pue-
rorum, & fleuit populus fletu multo:* Et 2
respõdit Sechenias filius Iehiel de filiis
Aelam, & dixit Esdræ: Nos præuaricati
sumus in Deũ nostrum, & duximus vxo-
res alienigenas de populis terræ: & nũc
si est pœnitentia in Israel super hoc,
*percutiamus fœdus cum Dño Deo no- 3
stro, vt proiiciamus vniuersas vxores, &
eos, qui de his nati sunt, iuxta volunta-
tem Dñi, & eorum qui timent præceptũ
Dñi Dei nostri: secundùm legem fiat.
*Surge tuum est decernere, nósque eri- 4
mus tecum: confortare & fac.* Surre- 5
xit ergo Esdras, & adiurauit principes
Sacerdotum & Leuitarum, & omnem
Israel, vt facerent secundùm verbum
hoc, & iurauerunt.* Et surrexit Esdras 6
ante domum Dei, & abiit ad cubiculũ
Iohanan filij Eliasib, & ingressus est il-
luc, panem non comedit, & aquam non
bibit: lugebat enim transgressionem
eorum, qui venerant de captiuitate,* & 7
missa est vox in Iuda, & in Ierusalem B
omnibus filiis transmigrationis, vt con-
8 gregarentur in Ierusalem:* & omnis qui
non venerit in tribus diebus iuxta con-
silium principum & seniorũ, auferetur
vniuersa substantia eius, & ipse abiicie-
9 tur de cœtu transmigrationis:* Conue-
nerunt igitur omnes viri Iuda & Ben-
iamin in Ierusalem tribus diebus, ipse
est mensis nonus, vigesimo die mensis:
& sedit omnis populus in platea domus
Dei, trementes pro peccato, & pluuiis.
10 * Et surrexit Esdras sacerdos, & dixit
ad eos: Vos transgressi estis, & duxistis
vxores alienigenas, vt adderetis super
11 delictum Israel.* Et nunc date confes-
sionem Dño Deo patrum vestrorum &
facite placitum eius, & separamini à
populis terræ, & ab vxoribus alienige-
12 nis.* Et respondit vniuersa multitudo,
dixítque voce magna: Iuxta verbum
13 tuum ad nos, sic fiat.* Verumtamen quia
populus multus est, & tempus pluuiæ,
& non sustinemus stare foris, & opus
non est diei vnius vel duorum (vehe-
menter quippe peccauimus in sermone
14 isto,) * constituantur principes in vni-
uersa multitudine: & omnes in ciuita-
C bus nostris qui duxerunt vxores alie-
nigenas; veniant in temporibus statu-
tis, & cum his seniores per ciuitatem &
ciuitatem, & iudices eius, donec auer-
tatur ira Dei nostri à nobis super pec-
15 cato hoc.* Igitur Ionathan filius Aza-
hel, & Iaasia filius Thecue, steterunt
super hoc, & Mosollam & Sebethai Le-
16 uites adiuuerunt eos: * Fecerúntque
sic filij transmigrationis. Et abierunt,
Esdras Sacerdos, & viri principes fami-
liarum, in domos patrum suorum, &
omnes per omnia sua, & sederunt in
die primo mensis decimi vt quærerent
17 rem.* Et consummati sunt omnes viri,
qui duxerant vxores alienigenas vsque
18 ad diem primam mensis primi.* Et in-
uenti sunt de filiis sacerdotum, qui du-
xerant vxores alienigenas. De filiis Io-
sue filij Iosedec, & fratres eius, Maasia,
19 & Eliezer, & Iarib, & Godolia.* Et de-
derunt manus suas vt eiicerent vxores
suas, & pro delicto suo arietem de oui-
20 bus offerrent.* Et de filiis Emmer, Ha-
21 nani, & Zebedia.* Et de filiis Harim,
Maasia, & Elia, & Semeia, & Iehiel, &
22 Ozias.* Et de filiis Pheshur, Elioenai,
Maasia, Ismael, Nathanael, Iozabed, &
23 Elasa.* Et de filiis Leuitarum, Iozabed,
D & Semei, & Celaia, ipse est Calita, Pha-
24 taia, Iuda, & Eliezer.* Et de cantori-
bus, Eliasib. Et de ianitoribus, Sellũ, &
25 Telẽ, & Vri.* Et ex Israel, de filiis Pha-
ros, Remeia, & Iezia, & Melchia, & Mia-
min, & Eliezer, & Melchia, & Banea.
26 * Et de filiis Aelam, Mathania, Zacha-
rias, & Iehiel, & Abdi, & Ierimoth, &
27 Elia.* Et de filiis Zethua, Elioenai,
Eliasib,

Eliasib, Mathania, & Ierimuth, & za-
bad, & Aziza.* Et de filiis Bebai,Ioha- 28
nā,Hanania,Zabbia,Athalai.* Et de filiis 29
Bani, Mosollam, & Melluch, & Adaia,
Iasub, & Saal, & Ramoth. * Et de filiis 30
Phahath Moab,Edna, & Chalal, Bana-
ias, & Maasias, Mathanias, Beseleel
Bennui,& Manasse.* Et de filiis Heren, 31
Eliezer, Iosue, Melchias, Semeias, Si-
meon. * Benjamin, Maloch, Samarias. 32
*Et de filiis Hasō Mathanai, Mathatha, 33
Zabad, Eliphelet, Iermai Manasse, Se-
mei. * De filiis Bani,Maaddi,Amram, & 34
Vel.* Baneas, & Badaias,Chelian.* Va- 35
nia, Marimuth, & Eliasib. * Mathanias, 36
Mathanai, & Iasi, *& Bani,& Bennui 37
Semei, * & Salmias, & Nathan, & Ada- 38
ias,*& Mechnedebai, Sisai. Sarai.* Ez- 39
rel, & Selemiau, Semeria. * Sellum, 40
Amaria,Ioseph.* De filiis Nebo, Iehiel, 41
Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu, & 42
Ioel,& Banaia. * Omnes hi acceperant 43
vxores alienigenas, & fuerunt ex eis 44
mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ
Qui & Esdræ secundus dicitur.

CAPVT PRIMVM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Iudæorum, qui à captiuitate residui erant, afflictione, flet, ac multis diebus ieiunat, populi peccata confitens, & misericordiam à Deo petens.

ERBA Nehemiæ filij Helchiæ. 1
Et factum est in mense Casleu, A
anno vigesimo,& ego eram in
Susis castro.* Et venit Hanani 2
vnus de fratribus meis, ipse & viri ex Iu-
da:& interrogaui eos de Iudæis,qui re-
manserant & supererant de captiuitate,
& Ierusalem.*Et dixerunt mihi:Qui re- 3
manserunt,& relicti sunt de captiuitate B
ibi in prouincia, in afflictione magna
sunt,& in opprobrio : & murus Ierusa-
lem dissipatus est,& portæ eius combu-
stæ sunt igni.* Cùmque audissem verba 4
huiuscemodi,sedi,& fleui,& luxi diebus
multis : ieiunabam, & orabam ante fa-
|| Dā. ciem Dei cæli. * Et dixi : || Quæso Dñe 5
9.4. Deus cæli fortis, magnæ atque terribi-
lis, qui custodis pactum & misericor-
diam cum his qui te diligunt, & custo-
diunt mandata tua:*fiant aures tuæ aus- 6
cultantes,& oculi tui aperti, vt audias C
orationem serui tui,quam ego oro co-
ram te hodie nocte & die, pro filiis Is-
rael seruis tuis : & confiteor pro pecca-
tis filiorum Israel, quibus peccauerunt
tibi : ego & domus patris mei peccaui-
mus,* vanitate seducti sumus,& non cu- 7
stodiuimus mandatū tuum, & ceremo-
nias, & iudicia, quæ præcepisti Moysi
8 famulo tuo. * Memento verbi, quod
mandasti Moysi seruo tuo, dicens:Cùm
transgressi fueritis, ego dispergam vos
9 in populos:* & si reuertamini ad me,&
D custodiatis præcepta mea,& faciatis ea;
etiamsi abducti fueritis ad extrema cæ-
li,inde congregabo vos, & reducam in
locum,quem elegi vt habitaret nomen
10 meum ibi.* Et ipsi serui tui, & populus
tuus : quos redemisti in fortitudine tua
11 magna, & in manu tua valida.* Obse-
cro Dñe;sit auris tua attendens ad ora-
tionem serui tui, & ad orationem ser-
uorum tuorum, qui volunt timere no-
men tuum : & dirige seruum tuum ho-
die, & da ei misericordiam ante virum
hunc : ego enim eram pincerna regis.

CAP. II.

Nehemias, impetratis à rege litteris, venit Ierosolymam, & ad murorum instaurationem hortatur.

1 FActum est autem in mense Nisan,an-
A no vigesimo Artaxerxis regis:& vi-
num erat ante eum,& leuaui vinum, &
dedi regi:& eram quasi languidus ante
2 faciem eius.* Dixitque mihi rex:Quare
vultus tuus tristis est, cùm te ægrotum
non videam?non est hoc frustra,sed ma-
lum nescio quod in corde tuo est. Et
3 timui valde, ac nimis:*& dixi regi:Rex
in æternum viue ; quare non mœreat
vultus meus,quia ciuitas domus sepul-
chrorum patris mei deserta est, & por-
4 tæ eius combustæ sunt igni?*Et ait mihi
rex:Pro qua re postulas?Et oraui Deum
5 cæli,*& dixi ad regem : Si videtur regi
bonum,& si placet seruus tuus ante fa-
ciem tuam,vt mittas me in Iudæam, ad
ciuitatem sepulchri patris mei,& ædifi-
6 cabo eam.*Dixitque mihi rex,& regina
B quæ sedebat iuxta eum : Vsq; ad quod
tempus erit iter tuum,& quando reuer-
teris? Et placuit ante vultum regis, &
7 misit me : & constitui ei tempus.*Et di-
xi regi : Si regi videtur bonum, episto-
las det mihi ad duces regionis trans
Flumen,vt traducant me donec veniam
8 in Iudæam : *& epistolam ad Asaph cu-
stodem saltus regis, vt det mihi ligna,
vt tegere possim portas turris domus,&
muros ciuitatis, & domum, quam in-
gressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta
9 manum Dei mei bonam mecum. * Et
veni ad duces regionis trans Flumen,
dedíque eis epistolas regis.Miserat au-
tem rex mecum principes militum, &
10 equites.* Et audierunt, Sanaballat Ho-
ronites, & Tobias seruus Ammanites:
& contristati sunt afflictione magna,
C quòd venisset homo,qui quæreret pros-
11 peritatem filiorum Israel.*Et veni Ieru-
12 salem,& eram ibi tribus diebus,&*sur-
rexi nocte ego, & viri pauci mecum, &
non indicaui cuiquā quid Deus dedis-
ser

set in corde meo vt facerem in Ierusa-
lem,& iumentum non erat mecum, nisi
animal, cui sedebam. * Et egressus sum 13
per portam vallis nocte,& ante fontem
draconis, & ad portã stercoris, & con-
siderabam murũ Ierusalẽ dissipatum, &
portas eius consumptas igni.*Et transi- 14
ui ad portam fontis, & ad aquæductum
regis,& non erat locus iumento,cui se-
debam,vt transiret.*Et ascendi per tor- 15
rentem nocte,& considerabam murum,
& reuersus veni ad portam vallis,& re-
dij.* Magistratus autẽ nesciebant, quò 16
abiissem, aut quid ego facerem :sed &
Iudæis & sacerdotibus, & optimatibus,
& magistratibus, & reliquis qui facie-
bant opus, vsque ad id loci nihil indi-
caueram.* Et dixi eis : Vos nostis affli- 17
ctionem in qua sumus : quia Ierusalem
deserta est, & portæ eius consumptæ
sunt igni : venit, & ædificemus muros
Ierusalem, & non simus vltra oppro-
brium.*Et indicaui eis manũ Dei mei, 18
quòd esset bona mecum,& verba regis, D
quæ locutus esset mihi, & aio : Surga-
mus, & ædificemus.Et confortatæ sunt
manus eorum in bono.* Audierunt au- 19
tem, Sanaballat Horonites & Tobias
seruus Ammanites, & Gosem Arabs, &
subsannauerunt nos,& despexerunt, di-
xerũntque:Quæ est hæc res, quam faci-
tis ? numquid contra regem vos rebel-
latis ? * Et reddidi eis sermonem, dixi- 20
que ad eos :Deus cœli ipse nos iuuat,&
nos serui eius sumus:surgamus & ædi-
ficemus : vobis autem non est pars, &
iustitia, & memoria in Ierusalem.

CAP. III.

Ierusalem in muris,turribus,ac portis, ædificatur à variis qui hic recensentur.

ET surrexit Eliasib sacerdos magnus, 1
& fratres eius sacerdotes,& ędifica- A
uerũt portã gregis:ipsi sanctificauerunt
eam,& statuerunt valuas eius, & vsque
ad turrim centum cubitorum sanctifi-
cauerunt eam,vsq; ad turrim Hananeel.
*Et iuxta eũ ædificauerunt viri Iericho: 2
& iuxta eum ædificauit Zachur filius
Amri.* Portam autem piscium ædifica- 3
uerunt filij Asnaa : ipsi texerunt eam,&
statuerunt valuas eius,& seras,& vectes.
Et iuxta eos ædificauit Marimuth filius
Vriæ,filij Accus.*Et iuxta eum ædifica- 4
uit Mosollã filius Barachiæ filij Mese- B
zebel:& iuxta eos ædificauit Sadoc filius
Baana.*Et iuxta eos ædificauerũt The- 5
cueni : optimates autem eorum non
supposuerunt colla sua in opere Dñi
sui. * Et portam veterem ædificauerunt 6
Ioiada filius Phasea, & Mosollam filius
Besodia : ipsi texerunt eam & statue-
runt valuas eius,& seras,& vectes :* & 7
iuxta eos ædificauerunt, Meltias Ga-
baonites, & Iadon Meronathites, viri
de Gabaon & Maspha, pro duce qui
8 erat in regione trans Flumen.* Et iux-
ta eum ædificauit Eziel filius Araia au-
rifex : & iuxta eum ædificauit Ananias
filius pigmentarij : & dimiserunt Ieru-
salem vsque ad murum plateæ latioris.
9 *Et iuxta eum ædificauit Raphaia filius
10 Hur, princeps vici Ierusalem.* Et iuxta
C eum ædificauit Iedaia filius Haromath
contra domum suam : & iuxta eum
ædificauit Hattus filius Haseboniæ.
11 * Mediam partem vici ædificauit Mel-
chias filius Herem, & Hasub filius Pha-
12 hath Moab, & turrim furnorum. * Et
iuxta eum ædificauit Sellum filius Alo-
hes princeps mediæ partis vici Ierusa-
13 lem,ipse & filiæ eius.* Et portam vallis
ædificauit Hanun, & habitatores Za-
noe, ipsi ædificauerunt eam, & statue-
runt valuas eius, & seras, & vectes, &
mille cubitos in muro vsq; ad portam
14 sterquilinij.*Et portam sterquilinij ędi-
D ficauit Melchias filius Rechab,princeps
vici Betacharam : ipse ædificauit eam,
& statuit valuas eius, & seras,& vectes.
15 *Et portam fontis ædificauit Sellũ filius
Cholhoza, princeps pagi Maspha : ipse
ædificauit eam,& texit,& statuit valuas
eius, & seras, & vectes, & muros pisci-
næ Siloë in hortum regis, & vsque ad
gradus,qui descendunt de Ciuitate Da-
16 uid.* Post eum ædificauit Nehemias fi-
lius Asboc, princeps dimidiæ partis vi-
ci Bethsur, vsque contra sepulchrum
Dauid,& vsque ad piscinam,quæ gran-
di opere constructa est,& vsque ad do-
17 mum fortium.*Post eum ædificauerunt
Leuitæ, Regum filius Benni : post eum
ædificauit Hasebias princeps dimidiæ
18 partis vici Ceilæ in vico suo.*Post eum
ædificauerunt fratres eorum, Bauai fi-
lius Enadad, princeps dimidiæ partis
19 Ceilæ. * Et ædificauit iuxta eum Azer
E filius Iosue, princeps Maspha, mensu-
ram secundam,contra ascensum firmis-
20 simi anguli. * Post eum in monte ædi-
ficauit Baruch filius Zachai mensuram
secundam, ab angulo vsque ad portam
21 domus Eliasib sacerdotis magni. * Post
eum ædificauit Merimuth filius Vriæ
filij Haccus,mensurã secundam,à porta
domus Eliasib,donec extenderetur do-
22 mus Eliasib.*Et post eum ædificauerunt
sacerdotes, viri de campestribus Ior-
23 danis. * Post eum ædificauit Benjamin
& Hasub contra domum suam : & post
eum ædificauit Azarias filius Maasiæ
filij Ananiæ contra domum suam.*Post
24 eum ædificauit Bennui filius Henadad
F mensuram secundam, à domo Azariæ
vsque ad flexuram : & vsque ad angu-
25 lum. * Phalel filius Ozi contra flexu-
ram & turrim, quæ eminet de domo
regis excelsa, id est, in atrio carceris :
26 post eum Phadaia filius Pharos. * Na-
thinæi autem habitabant in Ophel
vsque

vsque contra portã aquarum ad Orien-
tem,& turrim,quæ prominebat. * Post 27
eum ędificauerũt Thecueni mensurã se-
cundã è regione,à turre magna,& emi-
nente vsque ad murũ templi. * Sursum 28
autem à porta equorum ædificauerunt
sacerdotes, vnusquisq; contra domum
suam.* Post eos ædificauit Sadoc filius 29
Emmer contra domũ suam.Et post eum G
ædificauit Semaia filius Secheniæ, cu-
stos portæ Orientalis.* Post eum ædifi- 30
cauit Hanania filius Selemiæ,& Hanum
filius Seleph sextus, mensuram secun-
dam: post eum ædificauit Mosollam
filius Barachiæ,contra gazophylacium
suum. Post eum ædificauit Melchias fi-
lius aurificis vsque ad domum Nathi-
næorum, & scruta vendentium contra
portam iudicialem, & vsque ad cœna-
culum anguli. * Et inter cœnaculum 31
anguli in porta gregis ædificauerunt
aurifices & negotiatores.

CAP. IV.

Aduersantibus Sanaballat & Tobia cum ceteris gentibus, Iudæi altera manu ædificant, altera gladium tenent; & Nehemia contra illorum subsannationes & insidias Deum orante, opus perficitur.

FActum est autem,cùm audisset Sana- 1
ballat quòd ædificaremus murũ,ira- A
tus est valde:& motus nimis subsanna-
uit Iudæos,* & dixit corã fratribus suis, 2
& frequẽtia Samaritanorũ:Quid Iudæi
faciunt imbecilles? Num dimittent eos
gentes? Num sacrificabũt & complebũt
in vna die? Numquid ædificare poterũt
lapides de aceruis pulueris, qui com-
busti sunt? * Sed & Tobias Ammanites 3
proximus eius ait:Ædificent:si ascende-
rit vulpes, transiliet murum eorũ lapi-
deũ.* Audi Deus noster,quia facti sumus 4
despectui: conuerte opprobrium super
caput eorum, & da eos in despectionẽ
in terra captiuitatis. * Ne operias ini- 5
quitatẽ eorum,& peccatũ eorum coram
facie tua non deleatur, quia irriserunt
ædificantes. * Itaque ædificauimus mu- 6
rum,& coniunximus totũ vsq; ad partẽ B
dimidiã:& prouocatũ est cor populi ad
operandũ.* Factum est autem, cùm au- 7
disset Sanaballat, & Tobias, & Arabes,
& Ammanitæ, & Azotij, quòd obducta
esset cicatrix muri Ierusalẽ,& quod cœ-
pissent interrupta cõcludi,irati sunt ni-
mis.* Et congregati sunt omnes pariter, 8
vt venirent, & pugnarent contra Ieru-
salem,& molirentur insidias.* Et oraui- 9
mus Deum nostrum,& posuimus custo-
des super murũ die ac nocte cõtra eos.
* Dixit autem Iudas: Debilitata est for- 10
titudo portantis,& humus nimia est,&
nos non poterimus ædificare murum,
* Et dixerunt hostes nostri: Nesciant,& 11
ignorent, donec veniamus in medium C
eorum, & interficiamus eos, & cessare
12 faciamus opus.* Factum est autem, ve-
nientibus Iudæis, qui habitabant iuxta
eos,& dicentibus nobis per decẽ vices,
ex omnibus locis quibus venerant ad
13 nos,* statui in loco post murum per cir-
cuitum populum in ordinẽ cum gladiis
14 suis,& lanceis, & arcubus.* Et perspexi
atq; surrexi:& aio ad optimates & ma-
gistratus,& ad reliquam partem vulgi:
Nolite timere à facie eorũ. Dñi magni
& terribilis mementote,& pugnate pro
fratribus vestris, filiis vestris,& filiabus
vestris, & vxoribus vestris & domibus
15 vestris. * Factum est autem,cum audis-
sent inimici nostri nuntiatũ esse nobis,
dissipauit Deus consiliũ eorũ.Et reuersi
sumus omnes ad muros, vnusquisq; ad
16 opus suum.* Et factum est à die illa,me-
dia pars iuuenũ eorũ faciebat opus, &
media parata erat ad bellũ, & lanceæ,
& scuta,& arcus, & loricæ,& principes
17 post eos in omni domo Iuda,* ædifican-
D tiũ in muro, & portantiũ onera,& im-
ponentiũ: vna manu sua faciebat opus,
18 & altera tenebat gladium,* ædificãtium
enim vnusquisq; gladio erat accinctus
renes.Et ædificabat,& clangebãt bucci-
19 na iuxta me. * Et dixi ad optimates, &
ad magistratus,& ad reliquã partẽ vul-
gi:Opus grãde est & latũ,& nos separatĩ
sumus in muro procul alter ab altero.
20 * in loco quocunq; audieritis clangorẽ
tubæ,illuc concurrite ad nos:Deus no-
21 ster pugnabit pro nobis.* & nos ipsi fa-
ciam* opus:& media pars nostrũ teneat
lanceas,ab ascensu auroræ donec egre-
22 diãtur astra.* In tempore quoq; illo dixi
populo:Vnusquisq; cum puero suo ma-
neat in medio Ierusalem, & sint nobis
vices per noctẽ,& diem,ad operandum:
23 * Ego autem & fratres mei,& pueri mei,
& custodes, qui erant post me, non de-
ponebamus vestimẽta nostra: vnusquis-
que tantùm nudabatur ad baptismum.

CAP. V.

In magna fame Nehemias diuites auaros increpat, vsurásque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens.

1 ET factus est clamor populi & vxorũ
A eius magnus, aduersus fratres suos
Iudæos.* Et erant qui dicerẽt:Filij no-
2 stri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis:
accipiamus pro pretio eorũ frumentũ,
3 & comedamus, & viuamus. * Et erant
qui dicerent:Agros nostros,& vineas,&
domos nostras opponamus, & accipia-
4 mus frumentũ in fame.* Et alij dicebãt,
Mutuò sumamus pecunias in tributa
regis,demúsq; agros nostros & vineas:
5 * & nunc sicut carnes fratrũ nostrorum,
sic carnes nostræ sunt:& sicut filij eorũ,
ita & filij nostri:ecce non subiugamus
filios nostros & filias nostras in serui-
tutẽ, & de filiabus nostris sunt famulæ,
nec

nec habemus vnde possint redimi, &
agros nostros,& vineas nostras alij pos-
sident.*Et iratus sum nimis cùm audis- 6
sem clamorem eorum secundùm verba B
hæc: *cogitauitque cor meum mecum: 7
& increpaui optimates & magistratus,
& dixi eis: Vsurásne singuli à fratribus
vestris exigitis? Et congregaui aduer-
sum eos concionem magnam, * & dixi 8
eis: Nos, vt scitis, redemimus fratres
nostros Iudęos,qui venditi fuerant gen-
tibus,secundùm possibilitatem nostram:
& vos igitur vendetis fratres vestros,&
redimemus eos?Et siluerunt, nec inue-
nerunt quid responderent.*Dixíque ad 9
eos: Non est bona res, quam facitis:
quare non in timore Dei nostri ambu-
latis, ne exprobretur nobis à gentibus
inimicis nostris?*Et ego,& fratres mei, 10
& pueri mei, commodauimus plurimis
pecuniam & frumentum: non repeta-
mus in commune istud,æs alienum cō-
cedamus quod debetur nobis.*Reddite 11
eis hodie agros suos, & vineas suas, &
olíueta sua,& domos suas: quin potiùs
& centesimā pecuniæ,frumenti, vini,&
olei, quam exigere soletis ab eis, date
pro illis: * Et dixerunt, Reddemus, & 12
ab eis nihil quæremus:sicque faciemus C
vt loqueris.Et vocaui Sacerdotes,& ad-
iuraui eos,vt facerent iuxta quod dixe-
rā.* Insuper excussi sinum meum,& di- 13
xi:Sic excutiat Deus omnem virum,qui
non compleuerit verbum istud,*de do-
mo sua, & de laboribus suis: sic excu-
tiatur, & vacuus fiat. Et dixit vniuersa
multitudo: Amen.Et laudauerunt Deū.
Fecit ergo populus sicut erat dictum.
* A die autem illa, quā præceperat rex 14
mihi vt essem dux in terra Iuda,ab an-
no vigesimo vsque ad annum trigesi-
mum secundum Artaxerxis regis, per
annos duodecim,ego & fratres mei an-
nonas,quæ ducibus debebātur,non co-
medimus.*Duces autem primi,qui fue- 15
rant ante me, grauauerunt populum,&
acceperunt ab eis, in pane, & vino, &
pecunia, quotidie siclos quadraginta,
sed & ministri eorum depresserunt po-
pulum: Ego autem non feci ita propter
timorem Dei: * quin potiùs in opere 16
muri ædificaui, & agrum non emi, & D
omnes pueri mei congregati ad opus 17
erant. * Iudæi quoque & magistratus,
centum quinquaginta viri,& qui venie-
bant ad nos de gentibus quæ in circui-
tu nostro sunt,in mensa mea erant.*Pa- 18
rabatur autem mihi per dies singulos
bos vnus,arietes sex electi,exceptis vo-
latilibus,& inter dies decem vina diuer-
sa, & alia multa tribuebam insuper, &
annonas ducatus mei non quæsiui:val-
de enim attenuatus erat populus.* Me- 19
mento mei Deus meus in bonum, se-
cundùm omnia quæ feci populo huic.

CAPVT VI.

Sanaballat cum sociis Iudæis ad fœdus insidiosis literis inuitans, ac sic ædificationem impedire nitens,non terret, nec immutat propositum Nehemiæ: completóque muro, timuerunt finitimæ omnes gentes.

1 FActum est autem,cùm audisset Sana-
A ballat,& Tobias,& Gossem Arabs,&
ceteri inimici nostri, quod ædificassem
ego murum,& non esset in ipso residua
interruptio (vtique ad tempus autem
illud valuas non posueram in portis,)
2 *miserunt Sanaballat & Gossem ad me,
dicentes: Veni, & percutiamus fœdus
pariter in viculis in Campo Ono. Ipsi
autem cogitabant,vt facerent mihi ma-
3 lum.* Missi ergo ad eos nuntios,dicens:
Opus grande ego facio, & non possum
descendere: ne fortè negligatur, cùm
4 venero & descendero ad vos.*Miserunt
autem ad me secundùm verbū hoc per
quatuor vices:& respondi eis iuxta ser-
5 monē priorem.*Et misit ad me Sanabal-
B lat iuxta verbum prius quinta vice pue-
rum suum, & epistolā habebat in manu
6 sua scriptā hoc modo: * IN GENTI-
BVS auditum est,& Gossem dixit,quòd
tu & Iudæi cogitetis rebellare, & pro-
pterea ædifices murum, & leuare te ve-
lis super eos regem,propter quam cau-
7 sam, * & prophetas posueris, qui prædicent de te in Ierusalem, dicentes:
Rex in Iudæa est.Auditurus est rex ver-
ba hæc: idcirco nunc veni,vt ineamus
8 consiliū pariter;*Et misi ad eos,dicens:
Non est factū secundùm verba hæc,quę
tu loqueris:de corde enim tuo tu com-
9 ponis hæc. * Omnes enim hi terrebant
nos, cogitantes quòd cessarent manus
nostræ ab opere,& quiesceremus.Quam
ob causam magis confortaui manus
10 meas,*& ingressus sum domum Semaiæ
C filij Dalaiæ filij Metabeel secreto. Qui
ait:Tractemus nobiscū in domo Dei in
medio tēpli, & claudamus portas ædis:
quia venturi sunt vt interficiant te, &
11 nocte venturi sunt ad occidendū te.*Et
dixi: Num quisquam similis mei fugit:
& quis vt ego ingredietur templum, &
12 viuet?non ingrediar.*Et intellexi quòd
Deus non misisset eum,sed quasi vatici-
nans locutus esset ad me, & Tobias, &
13 Sanaballat conduxissent eum:* accepe-
rat enim pretium vt territus facerem,&
peccarem,& haberent malum,quod ex-
14 probrarent mihi. * Memento mei Dñe
pro Tobia & Sanaballat, iuxta opera
15 eorum talia: sed & Noadiæ prophetæ,
D & ceterorum prophetarum, qui terre-
16 bant me. *Completus est autem murus
vigesimoquinto die mensis Elul, quin-
quaginta duobus diebus.*Factū est ergo
cùm audissent omnes inimici nostri,vt
timerent vniuersæ gentes,quæ erant in
circuitu

circuitu nostro, & conciderent intra se-
metipsos, & scirent quòd à Deo factum
esset opus hoc.* Sed & in diebus illis, 17
multæ optimatum Iudæorum epistolæ
mittebantur ad Tobiam, & à Tobia ve-
niebant ad eos.* Multi enim erãt in Iu- 18
dæa habentes iuramentũ eius, quia ge-
ner erat Secheniæ filij Area, & Iohanan
filius eius acceperat filiam Mosollã filij
Barachiæ;* sed & laudabãt eum coram 19
me & verba mea nuntiabant ei: & To-
bias mittebat epistolas vt terreret me.

CAP. VII.

Per Nehemiam constituuntur custodes in Ierusalem: deinde conuocato populo recensentur hi qui primum ascenderant Ierusalem, vnà cum iumentis ipsorum; danturque munera ad opus ædificationis.

Eccl. POstquam autẽ ædificatus est murus, 1
49. d. & posui valuas, & recẽsui ianitores, A
16. & cantores, & Leuitas: *præcepi Hana- 2
ni fratri meo, & Hananiæ principi do-
mus de Ierusalem (ipse enim quasi vir
verax & timẽs Deum plus ceteris vide-
batur)* & dixi eis: Non aperiãtur portæ 3
Ierusalem vsque ad calorẽ solis.* Cúm-
que adhuc assisterẽt, clausæ portæ sunt,
& oppilatæ: & posui custodes de habi-
tatoribus Ierusalem, singulos per vices
suas, & vnumquemque contra domum
suam.* Ciuitas autem erat lata nimis & 4
grandis, & populus paruus in medio
eius, & non erant domus ædificatæ.
*Deus autem dedit in corde meo, & cõ- 5
gregaui optimates, & magistratus, &
vulgus, vt recenserent eos: & inueni li-
brũ census eorum, qui ascenderant pri- B
mùm, & inuentum est scriptum in eo. 6
1. *Isti filij prouinciæ, qui ascenderũt de
Esd. captiuitate migrantium, quos transtu-
2.a.1. lerat Nabuchodonosor rex Babylonis,
& reuersi sunt in Ierusalem, & in Iudçã,
vnusquisque in ciuitatẽ suam.* Qui ve- 7
nerunt cũ Zorobabel, Iosue, Nehemias,
Azarias, Raamias, Nahamani, Mardo-
chæus, Belsam, Maspharath, Begoai,
Nahum, Baana. Numerus virorũ populi
Israel:* Filij Pharos, duo millia centum 8
septuaginta duo:* Filij Saphatia, trecẽti 9
septuaginta duo:* Filij Area, sexcenti 10
quinquaginta duo:* Filij Phahathmoab 11
filiorũ Iosue & Ioab, duo millia octin- C
genti decem & octo:* Filij Aelam, mil- 12
le ducenti quinquagintaquatuor:* Filij 13
Zethua, octingenti quadragintaquinq;
*Filij Zachai, septingenti sexaginta: 14
*Filij Bannui, sexcenti quadraginta 15
octo:* Filij Bebai, sexcenti viginti octo. 16
*Filij Azgad, duo millia trecenti vigin- 17
ti duo: Filij Adonicam, sexcenti sexa- 18
ginta septem:* Filij Beguai, duo millia 19
sexaginta septem:* Filij Adin, sexcenti, 20
quinquagintaquinque:* Filij Ater, filij 21
Hezeciæ, nonaginta octo:* Filij Hasem, 22

23 trecenti viginti octo:* Filij Besai, tre-
24 centi vigintiquatuor:* Filij Hareph,
25 centum duodecim:* Filij Gabaõ nona-
26 gintaquinque:* Filij Bethlehem & Ne-
27 tupha, cẽtum octogintaocto.* Viri Ana-
28 thoth, centũ viginti octo.* Viri Bethaz-
29 moth, quadraginta duo.* Viri Caria-
D thiarim, Cephira, & Beroth, septingenti
30 quadraginta tres.* Viri Rama & Geba,
31 sexcenti viginti vnus:* Viri Machmas,
32 centum vigintiduo.* Viri Bethel & Hai,
33 centũ viginti tres.* Viri Nebo alterius,
34 quinquagintaduo.* Viri Aelam alterius,
35 mille ducẽti quinquagintaquatuor.* Fi-
36 lij Harẽ, trecenti viginti.* Filij Iericho,
37 trecenti quadragintaquinq;.* Filij Lod
Hadid & Ono, septingenti viginti vnus.
38 *Filij Senaa, tria millia nongẽti trigin-
39 ta.* Sacerdotes: Filij Idaia in domo Io-
40 sue, nongenti septuaginta tres.* Filij
41 Emmer, mille quinquaginta duo.* Filij
Phashur, mille ducenti quadraginta se-
42 ptem.* Filij Arem, mille decẽ & septem.
43 Leuitæ.* Filij Iosue & Cedmihel filio-
44 rum.* Oduiæ, septuagintaquatuor. Can-
45 tores:* Filij Asaph, centum quadraginta
46 octo.* Ianitores: Filij Sellum, filij Ater,
E filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij
47 Sobai: centum trigintaocto.* Nathinæi:
48 filij Soha, filij Hasupha, filij Tebbaoth,
49 *filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon, filij
50 Lebana, filij Hagaba, filij Selmai,* filij
51 Hanan, filij Geddel, filij Gaher,* filij
52 Raaia, filij Rasin, filij Necoda,* filij Ge-
53 zen, filij Aza, filij Phasea,* filij Besai, filij
54 Munim, filij Nephussim,* filij Bacbuc,
55 filij Hacupha, filij Harhur,* filij Bel-
56 loth, filij Mahida, filij Harsa,* filij Ber-
cos, filij Sisara, filij Thema, filij Nasia,
57 filij Hatipha,* filij seruorũ Salomonis,
filij Sothai, filij Sophereth, filij Phari-
58 da,* filij Iahala, filij Darcon, filij Ied-
59 del,* filij Saphatia, filij Hatil, filij Phe-
cereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio
60 Amon.* Omnes Nathinæi, & filij seruo-
rum Salomonis, trecẽti nonaginta duo.
61 *Hi sunt autẽ, qui ascenderunt de Thel-
mela, Thelharsa, Cherub, Adon, & Em-
mer: & non potuerunt indicare domũ
patrũ suorum, & semen suum, vtrùm ex
62 Israel essẽt.* Filij Dalaia, filij Tobia, filij
63 Necoda, sexcẽti quadragintaduo.* Et de
F Sacerdotibus, filij Habia, filij Accos, filij
Berzellai, qui accepit de filiabus Ber-
zellai Galaaditis vxorem: & vocatus est
64 nomine eorum.* Hi quæsierũt scripturã
suã in censu, & non inuenerũt, & eiecti
65 sunt de sacerdotio.* Dixitq; Athersatha
eis vt non manducarent de Sanctis san-
ctorum, donec staret Sacerdos doctus
66 & eruditus.* Omnis multitudo quasi vir
vnus, quadragintaduo millia trecẽti se-
67 xaginta,* absque seruis & ancillis eorũ,
qui erãt septẽ millia trecenti triginta-
septem, & inter eos cãtores, & cantatri-
ces,

ces,ducenti quadragintaquinque.* Equi 68
eorum,feptigenti triginta fex:muli eo-
rum ducenti quadragintaquinque:* ca- 69
meli,eorum quadringenti triginta quin-
que,afini,fex millia feptingenti viginti.

Hucúfque refertur quid in commentario fcriptum fuerit, ex in Nehemiæ hiſtoria texitur.

*Nonnulli autem de principus familia- 70
rum dederunt in opus. Atherfatha de- G
dit in thefaurum auri drachmas mille,
phialas quinquaginta,tunicas facerdo-
tales quingẽtas triginta.*Et de princi- 71
pibus familiarum dederunt in thefau-
rum operis,auri drachmas viginti mil-
lia,& argenti mnas duo millia ducẽtas.
* Et quod dedit reliquus populus, auri 72
drachmas viginti millia,& argẽti mnas
duo millia, & tunicas facerdotales fe-
xaginta feptem. * Habitauerunt autem 73
Sacerdotes, & Leuitæ, & ianitores, &
cantores,& reliquum vulgus, & Nathi-
næi,& omnis Ifrael,in ciuitatibus fuis.

CAP. VIII.

Efdras diſtinctè populo verba Legis recitat,facto per Leuitas filentio,& cõtriſtatum populũ Nehemias confolatur, allatífque frondibus celebrant feptem diebus feſtum tabernaculorum;legente fingulis diebus Efdra in libro Legis.

ET venerat menfis feptimus:filij autẽ 1
Ifrael erant in ciuitatibus fuis. Cõ- A
gregatúfq; eſt omnis populus quafi vir
vnus,ad plateã quę eſt ante portã aqua-
rum, & dixerũt Efdræ fcribæ vt afferret
librum legis Moyfi, quam præceperat
Dñs Ifraeli.*Attulit ergo Efdras Sacer- 2
dos legem corã multitudine virorum &
mulierum,cunctifq; qui poterant intel-
ligere,in die prima menfis feptimi.* Et 3
legit in eo apertè in platea quæ erat
ante portam aquarum,de mane vfq; ad
mediam diem,in confpectu virorum &
mulierũ & fapientium: & aures omnis
populi erant erectæ ad Librum.* Stetit 4
autem Efdras fcriba fuper gradum li-
gneum,quem fecerat ad loquendum:&
ſteterunt iuxta eum,Mathathias, & Se- B
meia,& Ania,& Vria,& Helcia,& Maa-
fia,ad dexteram eius:& ad finiſtrã,Pha-
daia, Mifael, & Melchia, & Hafum, &
Hasbadana,Zacharia, & Mofollam.* Et 5
aperuit Efdras librum coram omni po-
pulo:fuper vniuerfum quippe populum
eminebat: & cùm aperuiffet eum,ſtetit
omnis populus. * Et benedixit Efdras 6
Domino Deo magno:& refpondit om-
nis populus: Amen, Amen: eleuans ma-
nus fuas, & incuruati funt,& adoraue-
runt Deum proni in terram.*Porrò Io- 7
fue, & Bani,& Serebia, Iamin, Accub,
Septhai, Odia, Maafia, Celita, Azarias,
Iozabed,Hanan,Phalaia, Leuitæ, filen-
tium faciebant in populo ad audiendã
legem; populus autem ſtabat in gradu
8 fuo.* Et legerunt in Libro legis Dei di-
ſtinctè, & apertè ad intelligendũ:& in-
9 tellexerunt cùm legeretur. * Dixit au-
C tem Nehemias (ipfe eſt Atherfatha) &
Efdras facerdos & fcriba, & Leuitæ in-
terpretantes vniuerfo populo:Dies fan-
ctificatus eſt Dño Deo noſtro, nolite
lugere, & nolite flere.Flebat enim om-
nis populus cùm audiret verba legis.
10 * Et dixit eis: Ite, comedite pinguia,&
bibite mulfum,& mittite partes his qui
non præparauerunt fibi: quia fanctus
dies Dñi eſt,& nolite contriſtari: gau-
dium etenim Dñi eſt fortitudo noſtra.
11 *Leuitæ autem filentiũ faciebãt in om-
ni populo, dicentes: Tacete,quia dies
12 fanctus eſt, & nolite dolere. *Abiit ita-
que omnis populus, vt comederet, &
biberet,& mitteret partes,& faceret læ-
titiam magnã:quia intellexerant verba,
13 quæ docuerat eos. * Et in die fecundo
congregati funt principes familiarum
vniuerfi populi, Sacerdotes & Leuitæ,
ad Efdram fcribã,vt interpretaretur eis
14 verba Legis. * Et inuenerunt fcriptũ in
Lege præcepiffe Dñm in manu Moyfi,vt
habitent filij Ifrael in tabernaculis,
15 in die folemni, menfe feptimo: * & vt
D prædicent,& diuulgent vocẽ in vniuer-
fis vrbibus fuis,& in Ierufalẽ, dicentes:
Egredimini in montẽ,& afferte frondes
oliuæ,& frõdes ligni pulcherrimi,fron-
des myrti,& ramos palmarũ,& frondes
ligni nemorofi, vt fiant tabernacula, fi-
16 cut fcriptum eſt.* Et egreffus eſt popu-
lus, & attulerunt. Feceruntque fibi ta-
bernacula vnufquifque in domate fuo,
& in atriis fuis,& in atriis domus Dei,
& in platea portæ aquarum,& in platea
17 portæ Ephraim. * Fecit ergo vniuerfa
Ecclefia eorum qui redierant de capti-
uitate, tabernacula, & habitauerunt in
tabernaculis: non enim fecerant à
diebus Iofue filij Nun taliter filij Ifrael
vfque ad diem illum. Et fuit lætitia
18 magna nimis. * Legit autem in Libro
legis Dei per dies fingulos, à die primo
vfque ad diem nouiffimum; & fece-
runt folemnitatem feptem diebus, & in
die octauo collectam iuxta ritum.

CAPVT IX.

Populus in ieiunio & faccis pœnitens feparat fe ab alienigenis: Leuitæ confitentur Dei beneficia, Ifraelitarũmque fcelera, & populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

1 IN die autem vigefimoquarto menfis
A huius, conuenerunt filij Ifrael in ie-
iunio & in faccis, & humus fuper eos.
2 *Et feparatum eſt femen filiorum Ifrael
ab omni filio alienigena:& ſteterunt,&
confitebãtur peccata fua,& iniquitates
3 patrum fuorum.* Et confurrexerunt ad
ſtandum: & legerunt in volumine legis
Dñi Dei fui,quater in die,& quater cõ-
fitebantur,

fitebantur,& adorabāt Dñm Deum suū.
*Surrexerunt autem super gradum Le- 4
uitarum, Iosue, & Bani, & Cedmihel,
Sabania,Bonni,Sarebias, Bani, & Cha-
nani : & clamauerunt voce magna ad
Dñm Deum suum.* Et dixerunt Leuitæ, 5
Iosue,& Cedmihel,Bonni,Hasebnia,Se-
rebi,Odaia, Sebnia, Phathahia : Surgi-
te : benedicite Dño Deo vestro ab æter-
no vsque in æternum : & benedicant
nomini gloriæ tuæ excelso in omni be-
nedictione & laude : * Tu ipse,Dñe, so- 6
lus,tu fecisti cœlum,& cœlum cœlorū, B
& omnem exercitum eorum,terram,&
vniuersa quæ in ea sunt : maria,& om-
nia quæ in eis sunt : & tu viuificas om-
nia hæc,& exercitus cœli te adorat.*Tu 7
ipse,Dñe Deus,qui elegisti Abraham, &
|| Gen. 19. d. 31. || eduxisti eum de igne Chaldæorum,&
posuisti nomen eius, Abraham. * Et in- 8
uenisti cor eius fidele coram te:& per-
cussisti cum eo fœdus, vt dares ei Ter-
ram Chananæi,Hethæi,& Amorrhæi, &
Pheresæi,& Iebusæi,& Gergesæi,vt da-
res semini eius : & implesti verba tua,
quoniam iustus es.* Et vidisti afflictio- 9
nem patrū nostrorum in Ægypto : cla-
moremque eorum audisti super Mare
rubrum.* Et dedisti signa atq; portenta 10
in Pharaone,& in vniuersis seruis eius,
& in omni populo terræ illius:cogno-
uisti enim quia superbè egerant contra
eos : & fecisti tibi nomen, sicut & in
hac die. * Et mare diuisisti ante eos, & 11
transierunt per medium maris in sicco:
persecutores autem eorum proiecisti
in profundum, quasi lapidem in aquas
validas. * Et in columna nubis ductor 12
eorum fuisti per diem, & in columna C
ignis per noctem, vt appareret eis via,
per quam ingrediebantur.*Ad montem 13
quoque Sinai descendisti,& locutus es
cū eis de cœlo,& dedisti eis iudicia re-
cta, & legem veritatis, ceremonias, &
præcepta bona:*& sabbatum sanctifica- 14
tum tuum ostendisti eis, & mandata, &
ceremonia, & legem præcepisti eis in
manu Moysi serui tui.* Panem quoque 15
de cœlo dedisti eis in fame eorum, &
aquam de petra eduxisti eis sitientibus,
& dixisti eis vt ingrederentur & possi-
derent terrā, super quā leuasti manum
tuam, vt traderes eis. * Ipsi verò & pa- 16
tres nostri superbè egerunt, & indura-
uerunt ceruices suas, & non audierunt
mandata tua. * Et noluerunt audire, & 17
non sunt recordati mirabilium tuorum
quæ feceras eis.Et indurauerunt ceruì-
ces suas, & dederunt caput vt conuer-
terentur ad seruitutem suam, quasi per
contentionem. Tu autem Deus propi-
tius, clemens & misericors, longani- D
mis & multæ miserationis, non dereli-
quisti eos.*& quidem cùm fecissent sibi 18
vitulum conflatilem,& dixissent:Iste est
Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto fe-
19 ceruntque blasphemias magnas. * Tu
autem in misericordiis tuis multis non
dimisisti eos in deserto columna nubis
non recessit ab eis per diem, vt duceret
eos in viam, & columna ignis per no-
ctem, vt ostenderet eis iter per quod
20 ingrederentur. * Et spiritum tuum bo-
num dedisti qui doceret eos, & manna
tuum non prohibuisti ab ore eorum,&
21 aquam dedisti eis in siti.* Quadraginta
annis pauisti eos in deserto, nihilque
eis defuit : vestimenta eorum non in-
ueterauerunt,& pedes eorum non sunt
22 attriti. * Et dedisti eis regna, & popu-
los, & partitus es eis sortes : & posse-
derunt terram Sehon, & terram regis
23 Hesebon,& terram Og regis Basan.* Et
multiplicasti filios eorum sicut stellas
cœli,& adduxisti eos ad terram,de qua
dixeras patribus eorum vt ingrederen-
24 tur & possiderent.* Et venerunt filij, &
E possederunt terram, & humiliasti co-
ram eis habitatores terræ Chananæos,
& dedisti eos in manu eorum, & reges
eorum & populos terræ, vt facerent
25 eis sicut placebat illis. * Ceperunt ita-
que vrbes munitas, & humum pin-
guem, & possederunt domos plenas
cunctis bonis; cisternas ab aliis fabri-
catas, vineas, & olineta & ligna pomi-
fera multa; & comederunt, & saturati
sunt, & impinguati sunt, & abundaue-
runt deliciis in bonitate tua magna.
26 * Prouocauerunt, autem te ad iracun-
diam,& recesserunt à te,& proiecerunt
legem tuam post terga sua : & prophe-
tas tuos occiderunt.qui contestabantur
eos vt reuerterentur ad te : feceruntq;
27 blasphemias grandes. * Et dedisti eos
in manu hostium suorum,& afflixerunt
eos. Et in tempore tribulationis suæ
clamauerunt ad te, & tu de cœlo audi-
sti,& secundùm miserationes tuas mul-
tas dedisti eis saluatores, qui saluarent
28 eos de manu hostium suorum. * Cùm-
F que requieuissent, reuersi sunt vt face-
rent malum in conspectu tuo : & dere-
liquisti eos in manu inimicorum suo-
rum, & possederunt eos. Conuersique
sunt, & clamauerunt ad te:tu autem de
cœlo exaudisti,& liberasti eos in mise-
29 ricordiis tuis, multis temporibus. * Et
contestatus es eos vt reuerterentur ad
Legem tuam.Ipsi verò superbè egerunt,
& non audierunt mandata tua,& in iu-
diciis tuis peccauerunt, quæ faciet ho-
mo, & viuet in eis : & dederunt hume-
rum recedentem, & ceruicem suam in-
30 durauerunt, nec audierunt. * Et pro-
traxisti super eos annos multos & con-
testatus es eos in spiritu tuo per ma-
num prophetarum tuorum : & non au-
dierunt, & tradidisti eos in manu po-
31 pulorum terrarum. * In misericordiis

autem tuis plurimis non fecisti eos in
consumptionem, nec dereliquisti eos :
quoniam Deus miserationum , & cle-
mens es tu. * Nunc itaque Deus noster 32
magne, fortis , & terribilis, custodiens
pactum & misericordiam, ne auertas à
facie tua omnem laborem, qui inuenit
nos, reges nostros,& principes nostros,
& sacerdotes nostros,& prophetas no- G
stros, & patres nostros , & omnem po-
pulum tuum,à diebus regis Assur vsque
in diem hunc.*Et tu iustus es in omni- 33
bus, quæ venerunt super nos : quia ve-
ritatē fecisti, nos autem impiè egimus.
*Reges nostri,principes nostri,& sacer- 34
dotes nostri , & patres nostri non fece-
runt legem tuam , & non attenderunt
mandata tua,& testimonia tua quæ te-
stificatus es in eis.*Et ipsi in regnis suis, 35
& in bonitate tua multa , quam dede-
ras eis , & in terra latissima & pingui,
quam tradideras in conspectu eorum,
non seruierunt tibi , nec reuersi sunt à
studiis suis pessimis.*Ecce nosipsi hodie 36
serui sumus ; & terra, quam dedisti pa-
tribus nostris vt comederent panem
eius , & quæ bona sunt eius, & nosipsi
serui sumus in ea.*Et fruges eius multi- 37
plicantur regibus , quos posuisti super
nos propter peccata nostra,& corpori-
bus nostris dominantur,& iumentis no-
stris secundum voluntatem suam, & in
tribulatione magna sumus.* Super om- 38
nibus ergo his nosipsi percutimus fœ-
dus,& scribimus,& signāt principes no-
stri, Leuitæ nostri & Sacerdotes nostri.

CAP. X.

*Designantur qui fœdus initum signa-
runt, quo pollicentur se seruaturos vni-
uersa Dei præcepta , maxime de non
commiscendo cum alienigenis , de ser-
uandis sabbato, anno septimo , oblatio-
nibus, primitiis ac decimis.*

Signatores autem fuerunt,Nehemias, 1
Athersatha, filius Achelai , & Sede- A
decias , * Saraias , Azarias , Ieremias. 2
Pheshur, Amarias, Melchias. Hattus, 3
Sebenia, Melluch.* Harem, Merimuth, 4
Obdias.*Daniel,Genthon,Baruch.*Mo- 5
sollam,Abia,Miamin.* Maazia, Belgai, 6
Semeia : hi sacerdotes.* Porrò Leuitæ, 7
Iosue filius Azaniæ,Bennui de filiis He- 8
nadad,Cedmihel,*& fratres eorum,Se- 9
benia, Odaia, Celita , Phalaia, Hanan. 10
Micha,Rohob,Hasebia. Zachur,Sere- 11
bia,Sabania. * Odaia, Banni , Baninu. 12
*Capita populi Pharos,Phahathmoab, 13
Aelam,Zethu, Bani.*Bonni, Azgad, Be- 14
bai,*Adonia,Bergoai,Adin.*Ater,Heze- 15
cia, Azur. * Odaia, Hasum, Besai.* Ha- 16
reph,Anathoth, Nebai.* Megphias, Mo- 17
sollam,Hazir. * Mesizabel, Sadoc, Ied- 18
dua.*Pheltia, Hanan, Anaia.*Osee,Ha- 19
nania, Hasub. * Alohes, Phalea, Sobec. 20
*Rehum , Hasebna , Maasia. * Echaia, 21
22 Hanan, Anan. * Melluch,Haran,Baana.
23 * & reliqui de populo, Sacerdotes , Le-
24 uitæ,ianitores ; & cantores, Nathinæi,
25 * & omnes qui se separauerunt de po-
26 pulis terrarum ad legem Dei , vxores
B eorum,filij eorum & filiæ eorum,*om-
27 nes qui poterant sapere spondētes pro
28 fratribus suis,optimates eorum, & qui
29 veniebant ad pollicendum & iurandum
vt ambularent in lege Dei, quam dede-
rat in manu Moysi serui Dei,vt facerēt
& custodirent vniuersa mandata Dñi
Dei nostri,& iudicia eius& ceremonias
30 eius, * & vt non daremus filias nostras
populo terræ,& filias eorum non acci-
31 peremus filiis nostris.* Populi quoque
terræ, qui important venalia,& omnia
ad vsum , per diem sabbati vt vendant,
non accipiemus ab eis in sabbato & in
die sanctificato. Et dimittemus annum
septimum, & exactionem vniuersę ma-
32 nus.* Et statuemus super nos pręcepta,
C vt demus tertiam partem sicli per an-
33 num ad opus domus Dei nostri , * ad
panes propositionis , & ad sacrificium
sempiternum , & in holocaustum sem-
piternum in sabbatis , in calendis , in
solemnitatibus , & in sanctificatis , &
pro peccato : vt exoretur pro Israel, &
in omnem vsum domus Dei nostri.
34 * Sortes ergo misimus super oblatio-
nem lignorum, inter Sacerdotes,& Le-
uitas , & populum , vt inferrentur in
domum Dei nostri per domos patrum
nostrorum,per tempora, à temporibus
anni vsque ad annum : vt arderent su-
per altare Dñi Dei nostri,sicut scriptum
35 est in lege Moysi , * & vt afferremus
primogenita terræ nostræ , & primiti-
ua vniuersi fructus omnis ligni, ab an-
36 no in annum , in domo Domini , * &
primitiua filiorum nostrorum , & pe-
D corum nostrorum , sicut scriptum est
in lege, & primitiua boum nostrorum,
& ouium nostrarum , vt offerrentur in
domo Dei nostri,Sacerdotibus qui mi-
37 nistrant in domo Dei nostri : * & pri-
mitias ciborum nostrorum , & libami-
num nostrorum , & poma omnis ligni,
vindemię quoque & olei , afferemus
Sacerdotibus ad gazophylacium Dei
nostri, & decimam partem terrę nostrę
Leuitis. Ipsi Leuitę decimas accipient
ex omnibus ciuitatibus operum no-
38 strorum. * Erit autem Sacerdos filius
Aaron cum Leuitis in decimis Leuita-
rum, & Leuitę offerent dēcimam par-
tem decimę suę in domo Dei nostri,ad
gazophylacium in domum thesauri.
39 * Ad gazophylacium enim deportabunt
filij Israel, & filij Leui, primitias fru-
menti , vini , & olei : & ibi erunt vasa
sanctificata , & Sacerdotes , & canto-
res, & ianitores & ministri , & non di-
mittemus domum Dei nostri.

CAP.

CAP. XI.

Recensentur incolæ Ierusalem & ciuitatum Iuda post instaurationem.

HAbitauerũt autem principes popu- 1
li in Hierusalem:reliqua verò plebs A
misit sortem, vt tollerent vnam partem
de decem qui habitaturi essent in Ieru-
salem ciuitate sancta, nouem verò par-
tes in ciuitatibus. * Benedixit autem 2
populus omnibus viris qui se spõte ob-
tulerãt vt habitarent in Ierusalem. *Hi 3
sunt itaque principes prouinciæ, qui
habitauerunt in Ierusalẽ & in ciuitati-
bus Iuda.Habitauit autem vnusquisque
in possessione sua,in vrbibus suis,Israel,
Sacerdotes, Leuitæ, Nathinæi, & filij
seruorum Salomonis. * Et in Ierusalem 4
habitauerunt de filiis Iuda, & de filiis
Beniamin:de filiis Iuda, Athaias filius
Aziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij
Saphatiæ,filij Malaleel: de filiis Phares,
* Maasia filius Baruch, filius Cholhosa, 5
filius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib,
filius Zachariæ,filius Silonitis: *omnes 6
hi filij Phares, qui habitauerunt in Ie-
rusalem, quadringenti sexagintaocto
viri fortes. * Hi sunt autem filij Benia- 7
min:Sellum filius Mosollam,filius Ioëd, B
filius Phadaia,filius Colaia, filius Maa-
sia,filius Etheel,filius Isaia,*& post eum 8
Gebbai,Sellai,nongenti vigintiocto,*& 9
Ioël filius Zechri præpositus eorum, &
Iudas filius Senua super ciuitatem se-
cundus. *Et de sacerdotibus,Idaia filius 10
Ioiarib,Iachin, *Saraia filius Helciæ,fi- 11
lius Mosollã,filius Sadoc,fili*Meraioth,
filius Achitob princeps domus Dei, *& 12
fratres eorũ faciẽtes opera tẽpli:octin-
gẽti vigintiduo. Et Adaia filius Ierohã,
filius Phelelia,filius Amsi, filius Zacha-
riæ,filius Pheshur,filius Melchiæ, *& fra- 13
tres eius principes patrum:ducẽti qua-
dragintaduo. Et Amassai filius Azreel,
filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius
Emmer, *& fratres eorum potentes ni- 14
mis: centum vigintiocto, & præpositus
eorum Zabdiel filius potentium. *Et de 15
Leuitis Semeia filius Hasub, filius Aza-
ricam,filius Hasabia,filius Boni, *& Sa- 16
bathai & Iozabed: super omnia opera, C
quæ erant forinsecus in domo Dei, à
principibus Leuitarum. * Et Mathania, 17
filius Micha,filius Zebedei,filius Asaph,
princeps ad laudaudum & ad confiten-
dum in oratione, & Becbecia secundus
de fratribus eius,& Abda filius Samma,
filius Galal: filius Idithum: * omnes 18
Leuitæ in ciuitate sancta ducenti octo-
gintaquatuor. * Et ianitores, Accub, 19
Telmon,& fratres eorum,qui custodie-
bant ostia: centum septuagintaduo. * Et 20
reliqui ex Israel Sacerdotes & Leuitæ
in vniuersis ciuitatibus Iuda,vnusquis-
que in possessione sua. * Et Nathinæi, 21
qui habitabant in Ophel, & Siaha, &
22 Gaspha de Nathinæis. * Et Episcopus
Leuitarum in Ierusalem,Azzi filius Ba-
ni, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, fi-
lius Michæ. De filiis Asaph, cantores in
23 ministerio domus Dei. * Præceptum
quippe regis super eos erat, & ordo in
24 cantoribus per dies singulos, * & Pha-
D thahia filius Mesezebel,de filiis Zara fi-
lij Iuda in manu regis,iuxta omne ver-
25 bum populi, *& in domibus per omnes
regiones eorum. De filiis Iuda habita-
uerunt in Cariatharbe, & in filiabus
eius:& in Dibõ, & in filiabus eius:& in
26 Cabseel & in viculis eius, * & in Iesue,
27 & in Molada, & in Bethphaleth, * & in
Hasersual, & in Bersabee, & in filiabus
28 eius, * & in Siceleg,& in Mochona, &
29 in filiabus eius, * & in Remmon, & in
30 Saraa,& in Ierimuth, *Zanoa,Odollan,
& in villis earum, Lachis & regionibus
eius, & Azeca, & filiabus eius. Et man-
serunt in Bersabee vsque ad vallem
31 Ennom. *Filij autem Beniamin, à Geba,
32 Mechmas, & Hai, & Bethel, & filiabus
33 eius: * Anathoth, Nob, Anania, * Asor,
34 Rama,Gethaim, *Hadid,Seboim, & Ne-
35 ballat,Lod *& Ono valle artificum. * Et
36 de Leuitis portiones Iudæ & Beniamin.

CAPVT XII.

Nomina & officia Sacerdotum ac Leuitarum qui cum Zorobabel in Ierusalem ascenderunt, & custodes thesaurorum magna solemnitate conuocatis vndique Leuitis celebrant dedicationem muri Ierusalem.

1 HI sunt autem Sacerdotes & Leuitæ
A qui ascẽderunt cum Zorobabel fi-
2 lio Salathiel,& Iosue:Saraia, Ieremias,
3 Esdras, *Amaria,Melluch,Hattus, *Sebe-
4 nias, Rheum, Merimuth, *Addo, Gen-
5 thon, Abia, * Miamim, Madia, Belga,
6 * Semeia,& Ioiarib, Idaia, Sellũ,Amoc,
7 Helcias. *Idaia. Isti principes Sacerdo-
tum,& fratres eorum, in diebus Iosue.
8 * Porrò Leuitæ, Iesua, Bennui,Cedimi-
hel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super
9 hymnos ipsi & fratres eorum: *& Bec-
becia atque Hãni: & fratres eorũ vnus-
10 quisque in officio suo. * Iosue autẽ ge-
nuit Ioacim, & Ioachim genuit Eliasib,
11 & Eliasib genuit Ioiada, * & Ioiada ge-
nuit Ionathan, & Ionathan genuit Ied-
12 doa. * In diebus autem Ioacim erãt Sa-
cerdotes & principes familiarũ:Saraiæ,
13 Maraia:Ieremiæ, Hanania: *Esdræ,Mo-
14 sollam:Amariæ,Iohanan: *Milicho,Io-
15 nathan:Sebeniæ,Ioseph: *Haram,Edna:
16 Maraioth,Helci: *Adaiæ,Zacharia:Gen-
17 thon, Mosollam: * Abiæ,Zechri: Mia-
18 min & Moadiæ, Phelti: * Belgæ, Sam-
19 mua: Semaiæ,Ionathan: * Ioiarib,Ma-
20 thanai: Iodaiæ, Azzi: * Sellai, Celai:
21 Amoc,Heber: *Helciæ,Hasebia: Idaiæ,
22 Nathanaël. * Leuitæ in diebus Eliasib,
B & Ioiada,& Iohanan,& Ieddoa, scripti

principes familiarum, & Sacerdotes in
regno Darij Persæ. * Filij Leui princi- 23
pes familiarũ, scripti in Libro verborũ
dierum, & vsque ad dies Ionathan, filij
Eliasib. *Et principes Leuitarum, Hase- 24
bia, Serebia, & Iosue filius Cedmihel. &
fratres eorũ per vices suas, vt laudarent
& confiterentur iuxta præceptũ Dauid
viri Dei, & obseruarent æque per ordi-
nem. *Mathania, & Becbecia, Obedia, 25
Mosollã, Telmon, Accub, custodes por-
tarũ & vestibulorum ante portas. *Hi in 26
diebus Ioacim filij Iosue, filij Iosedec,
& in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ
sacerdotis scribæque. * In dedicatione 27
autem muri Ierusalem, requisierunt Le-
uitas de omnibus locis suis, vt adduce-
rẽt eos in Ierusalẽ, & facerent dedica-
tionẽ & lætitiã in actione gratiarũ, &
cantico, & in tymbalis, psalteriis, & ci-
tharis. *Congregati sunt autem filij cã- 28
torũ de cãpestribus circa Ierusalem, &
de villis Nethuphati, & de domo Gal- 29
gal, & de regionibus Geba & Azmaueth,
quoniam villas ædificauerunt sibi cãto-
res in circuitu Ierusalem. * Et mundati 30
sunt Sacerdotes & Leuitæ, & mundaue- C
runt populum, & portas, & murum. *As-
cẽdere autem feci principes Iuda super 31
murum, & statui duos magnos choros
laudantiũ. Et ierunt ad dexteram super
murũ ad portã sterquilinij. *Et iuit post 32
eos Osaias, & media pars principum Iu-
da, *& Azarias, Esdras, & Mosollam, Iu- 33
das, & Benjamin, & Semeias, & Ieremias.
*Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacha- 34
rias filius Ionathan, filius Semeiæ, filius
Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur,
filius Asaph, * & fratres eius, Semeia, & 35
Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Natha-
nael, & Iudas & Hanani, in vasis cantici
Dauid viri Dei: & Esdras scriba ante
eos in porta Fontis. *Et contra eos ascẽ- 36
derunt in gradibus Ciuitatis Dauid, in
ascẽsu muri super domũ Dauid, & vsque
ad portã Aquarũ ad Orientem. *Et cho- 37
rus secundus gratias referẽtium ibat ex
aduerso, & ego post eum, & media pars
populi super murum & super turrim
furnorũ, & vsque ad murum latissimum,
*& super portam Ephraim, & super por- 38
tam antiquam, & super portã piscium &
turrim Hananeel, & turrim Emath, & vs-
que ad portã gregis: & steterũt in porta
custodiæ, *steteruntq; duo chori laudã- 39
tiũ in domo Dei, & ego, & dimidia pars
magistratuũ mecum. *Sacerdotes, Eli- 40
achim, Maasia, Miamin, Michea, Elioë- D
nai, Zacharia, Hanania in tubis, *& Maa- 41
sia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Io-
hanan, & Melchia, & Aelam, & Ezer. Et
clarè cecinerunt cantores, & Iezraia
præpositus. *& immolauerunt in die illa 42
victimas magnas, & lætati sunt: Deus
enim lætificauerat eos lætitia magna:
sed & vxores eorum & liberi gauisi sunt
& audita est lætitia Ierusalem procul.
43 * Recensuerunt quoque in die illa vi-
ros super gazophylacia thesauri ad li-
bamina, & ad primitias, & ad decimas,
vt introferrent per eos principes ciui-
tatis in decore gratiarum actionis, Sa-
cerdotes & Leuitas: quia lætificatus est
Iuda in Sacerdotibus & Leuitis astan-
44 tibus. * Et custodierunt obseruationem
Dei sui, & obseruationem expiationis,
& cantores, & ianitores iuxta præcep-
45 tum Dauid, & Salomonis filij eius, *quia
in diebus Dauid & Asaph ab exordio
erant principes constituti cantorum, in
carmine laudantium & confitentium
46 Deo. * Et omnis Israel, in diebus Zoro-
babel, & in diebus Nehemiæ, dabant
partes cantoribus & ianitoribus per
dies singulos, & sanctificabant Leuitas,
& Leuitæ sanctificabant filios Aaron.

CAPVT XIII.

Lecto Deuteronomio eiiciuntur alienigenæ, partes Leuitis assignãtur è quo tamen gazophylacio vasa domus Tobiæ, proiiciuntur, & sabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Iudæos qui vxores duxerant alienigenas.

1 IN die autem illo lectum est in volu- *Deut.*
A mine Moysi audiente populo, & in- 23. a.
uentum est scriptum in eo, quòd non de- 3.
beant introire Ammonites & Moabites
2 in Ecclesiam Dei vsque in æternum, *eo
quòd non occurrerint filiis Israël cum
pane & aqua: & conduxerint aduersum
eos Balaam, ad maledicendum eis: &
conuertit Deus noster maledictionẽ in
3 benedictionem. *Factum est autem, cùm
audissent legem, separauerunt omnem
4 alienigenã ab Israël. *Et super hoc erat
Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus
in gazophylacio domus Dei nostri, &
5 proximus Tobiæ. *Fecit ergo sibi gazo-
phylacium grande, & ibi erant ante eum
reponentes munera, & thus, & vasa, &
decimam frumenti, vini, & olei, partes
Leuitarum, & cantorum, & ianitorum,
6 & primitias sacerdotales. * In omnibus
autem his non fui in Ierusalẽ, quia an-
no trigesimo secundo Artaxerxis regis
Babylonis veni ad regem, & in fine die-
7 rum rogaui regem. * Et veni in Ierusa-
lem, & intellexi malum, quod fecerat
Eliasib Tobiæ, vt faceret ei thesaurum
8 in vestibulis domus Dei. *In malũ mihi
B visum est valde. Et proieci vasa domus
9 Tobiæ foras de gazophylacio: *præce-
pique & emundauerunt gazophylacia: &
retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium,
10 & thus. *Et cognoui quòd partes Leui-
tarũ non fuissent datæ: & fugisset vnus-
quisque in regionem suam de Leuitis,
& cantoribus, & de his qui ministra-
11 bant, *& egi causam aduersus magistra-
tus, & dixi: Quare derelinquimus do-
mum

mum Dei? Et congregaui eos, & feci sta-
re in stationibus suis. * Et omnis Iuda 12
apportabat decimam frumenti, vini, &
olei, in horrea. * Et constituimus super 13
horrea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc
scribam, & Phadaiam de Leuitis, & iux-
ta eos Hanam filium Zachur, filium Ma-
thaniæ: quoniam fideles comprobati
sunt, & ipsis creditæ sunt partes fratrũ
suorum. * Memento mei Deus meus pro 14
hoc, & ne deleas miserationes meas,
quas feci in domo Dei mei, & in cere-
moniis eius. * In diebus illis vidi in Iu- 15
da calcantes torcularia in sabbatho,
portantes aceruos, & onerantes super
asinos vinum, & vuas, & ficus, & omne
onus, & inferentes in Ierusalem die
sabbati. Et contestatus sum, vt in die
qua vendere liceret, venderent. * Et Ty- 16
rij habitauerunt in ea, inferentes pisces C
& omnia venalia: & vendebant in sab-
batis filiis Iuda, in Ierusalem: & ob- 17
iurgaui optimates Iuda, & dixi eis: Quæ
est hæc res mala, quã vos facitis, & pro-
fanatis diem Sabbati? * Nunquid non 18
hæc fecerunt patres nostri, & adduxit
Deus noster super nos omne malum
hoc, & super ciuitatem hanc? Et vos ad-
ditis iracundiam super Israël violando
Sabbatum. * Factum est autem, cum 19
quieuissent portæ Ierusalẽ in die Sab-
bati, dixi: & clauserunt ianuas, & præce-
pi vt non aperirent eas vsque post Sab-
batum: & de pueris meis constitui super
portas vt nullus inferret onus in die
Sabbati. * Et manserunt negotiatores 20
& vendentes vniuersa venalia, foris Ie-
rusalem semel & bis. * Et contestatus 21
sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex
aduerso muri: si secundò hoc feceritis,
manum mittam in vos. Itaque ex tem-
pore illo non venerunt in Sabbato. * 22
Dixi quoque Leuitis vt mundarentur, &
venirent ad custodiendas portas, & san- D
ctificandam diem Sabbati: & pro hoc
ergo memento mei Deus meus, & parce
mihi secundùm multitudinem misera-
tionum tuarum. * Sed & in diebus il- 23
lis vidi Iudæos ducentes vxores Azoti-
das, Ammonitidas, & Moabitidas. * Et 24
filij eorum ex media parte loquebãtur
Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè, &
loquebantur iuxta linguã populi & po-
puli. * Et obiurgaui eos, & maledixi. Et 25
cecidi ex eis viros, & decaluaui eos, &
adiuraui in Deo, vt non darẽt filias suas
filiis eorũ, & non acciperent de filiabus
eorum filiis suis, & sibimetipsis, dicens.
3 Reg. * Nunquid non in huiuscemodi re pec- 26
3. b. 7. cauit Salomon rex Israël? & certè in
gẽtibus multis non erat rex similis ei, &
dilectus Deo suo erat, & posuit eũ Deus
3. Reg. regẽ super omnem Israël: & ipsum er-
11. a. 1. go duxerũt ad peccatũ mulieres alieni-
genæ: * Nũquid & nos inobedientes fa- 27
ciemus omne malũ grande hoc, vt præ-
28 uaricemur in Deo nostro, & ducamus
vxores peregrinas? * De filiis autem
Ioiada filij Eliasib sacerdotis magni,
gener erat Sanaballat Horonites, quem
29 fugaui à me. * Recordare Domine Deus
meus, aduersum eos qui polluunt sa-
cerdotium, iusque Sacerdotale & Le-
30 uiticum. * Igitur mundaui eos ab om-
nibus alienigenis, & constitui ordines
Sacerdotum & Leuitarum, vnumquem-
31 que in ministerio suo: * & in oblatione
lignorum in temporibus constitutis &
in primitiis: memento mei Deus meus
in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPVT PRIMVM.

Tobias in captiuitate constitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam ex Anna vxore susceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quocumque vult, confratres captiuos consolatur: Gabelo mutuat decem argenti talenta: Sennacherib, quod mortuos sepeliret, eum persequitur.

1 Tobias ex Tribu & ciuitate Ne-
phthali (quæ est in superioribus
Galileæ supra Naasson, post viã
quæ ducit ad Occidẽtem, in si-
2 nistro habens ciuitatẽ Sephet) * cum 4 Reg.
captus esset in diebus Salmanasar regis 17. a. 3
Assyriorum, in captiuitate tamen posi- & 18.
3 tus, viam veritatis non deseruit, * ita vt b. 9.
omnia, quę habere poterat quotidie cõ-
captiuis fratribus, qui erant ex eius ge-
4 nere, impertiret. * Cumque esset iunior
omnibus in Tribu Nephtali, nihil tamẽ
5 puerile gessit in opere. * Denique cum
irent omnes ad vitulos aureos, quos 3 Reg.
Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus 12. f.
6 fugiebat consortia omnium, * sed perge- 28.
B bat in Ierusalem ad templum Dñi, & ibi
adorabat Dñm Deum Israel, omnia pri-
mitiua sua, & decimas suas fideliter of-
7 ferens, * ita vt in tertio anno proselitis
& aduenis ministraret omnem decima-
8 tionem. * Hæc, & his similia secundùm
9 legem Dei puerulus obseruabat. * Cum
verò factus esset vir, accepit vxorẽ An-
nam de tribu sua, genuitque ex ea filiũ,
10 nomen suum imponens ei. * quem ab
infantia timere Deum docuit, & absti-
11 nere ab omni peccato. * Igitur cùm per
captiuitatem deuenisset cum vxore sua,
& filio in ciuitatem Niniuen cum omni
12 tribu sua, (* cùm omnes ederent ex cibis
Gentilium) iste custodiuit animã suam,
& numquam contaminatus est in escis
13 eorum. * Et quoniam memor fuit Dñi
C in toto corde suo, dedit illi Deus gra-
14 tiam in conspectu Salmanasar regis, * &
dedit illi potestatem quocumque vel-

let ire, habens libertatem quæcumque
facere voluisset.*Pergebat ergo ad om- 15
nes qui erant in captiuitate, & monita
salutis dabat eis. * Cùm autem venisset 16
in Rages ciuitatem Medorum,& ex his,
quibus honoratus fuerat à rege,habuis-
set decem talenta argenti: * & cùm in 17
multa turba generis sui Gabelum egen-
tem videret, qui erat ex tribu eius, sub
chirographo dedit illi memoratū pon-
dus argenti: *Post multum verò tempo- 18
ris, mortuo Salmanasar rege, cùm re-
gnaret Sennacherib filius eius pro eo,
& filios Israel exosos haberet in con-
spectu suo: * Tobias quotidie pergebat 19
per omnem cognationem suam,& con-
solabatur eos, diuidebátque vnicuique,
provt poterat,de facultatibus suis:*esu- 20
rientes alebat, nudisque vestimēta præ- D
bebat,& mortuis atque occisis sepulturā
4Reg. solicitus exhibebat.*||Denique cùm re- 21
19. g. uersus esset rex Sennacherib, fugiens à
37. Iudæa plagam,quam circa eum fecerat
Eccli. Deus propter blasphemiam suam,& ira-
48. d. tus multos occideret ex filiis Israel,
24. Tobias sepeliebat corpora eorum. * At 22
vbi nuntiatum est regi, iussit eum occi-
di,& tulit omnem substātiam eius: *To- 23
bias verò cum filio suo & cū vxore fu-
giens,nudus latuit,quia multi diligebāt
Isa.37 eum.*||Post dies verò quadragintaquin- 24
g.38. que occiderūt regem filij ipsius, *& re- 25
2 Mac uersus est Tobias in domum suam,om-
8.c.19 nisque facultas eius restituta est ei.
2 Par.

CAP. II.

32. c. 21. *Tobias mortuorum defatigatus sepultura, hirundinis stercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab vxore ac amicis ipsum irridentibus afficitur opprobrio.*

POst hæc verò, cùm esset dies festus 1
Dñi, & factum esset prandium bonū A
in domo Tobiæ, * dixit filio suo: Vade, 2
& adduc aliquos de Tribu nostra,timē-
tes Deum,vt epulentur nobiscū. * Cúm- 3
que abiisset, reuersus nuntiauit ei, vnū
ex filiis Israel iugulatum iacere in pla-
tea.Statimque exiliens de accubitu suo
relinquens prandium, ieiunus peruenit
ad corpus, * tollénsque illud portauit 4
ad domum suam occulte, vt dum sol
occubuisset, cautè sepeliret eū. *Cúmq; 5
occultasset corpus, manducauit panem
cum luctu & tremore,*memorans illum 6
Amos sermonem, quem dixit Dñs || per Amos
8.c.10 prophetam: Dies festi vestri conuerten- B
1 Mac tur in lamentationem & luctum. *Cùm 7
1.c.41. verò sol occubuisset, abiit, & sepeliuit
eum: *Arguebant autē eum omnes pro- 8
ximi eius,dicentes,Iam huius rei causa
interfici iussus es,& vix effugisti mortis
imperium,& iterum sepelis mortuos? * 9
Sup.1. ||Sed Tobias plus timens Deum, quàm
.1. regem, rapiebat corpora occisorum, &
occultabat in domo sua,& mediis nocti-
10 bus sepeliebat ea. * Contigit autem vt
quadā die fatigatus à sepultura,veniens
in domum suam, iactasset se iuxta pa-
11 rietem, & obdormisset, & ex nido hi-
rundinum dormiēti illi calida stercora
inciderent super oculos eius, fierétque
12 cæcus. * Hanc autem tentationem ideo
permisit Dñs euenire illi, vt posteris
daretur exemplum patientiæ eius, sicut
13 & sancti Iob.*Nam cùm ab infantia sua
C semper Deum timuerit,& mandata eius
custodierit, non est contristatus contra
Deū, quòd plaga cæcitatis euenerit ei,
14 *sed immobilis in Dei timore perman-
sit, agens gratias Deo omnibus diebus
15 vitæ suæ. * Nam sicut beato Iob insul-
tabant reges,ita isti parentes & cognati
16 eius irridebant vitā eius,dicentes: *Vbi
est spes tua,pro qua eleemosynas & se-
17 pulturas faciebas? *Tobias verò incre-
18 pabat eos,dicēs: *Nolite ita loqui*quo-
niā filij sanctorum sumus, & vitā illam
expectamus, quā Deus daturus est his,
qui fidē suam nunquam mutant ab eo.
19 *Anna verò vxor eius ibat ad opus tex-
D trinū quotidie,& de labore manuū sua-
rū victum,quē consequi poterat, defe-
20 rebat.*Vnde factum est,vt hœdū capra-
21 rū accipiens detulisset domi: *Cuius cū
vocē balātis vir eius audisset,dixit,||Vi- ||Deu.
dete, ne fortè furtiuus sit, reddite eum 12.a.1
dominis suis, quia nō licet nobis aut
22 edere ex furto aliquid, aut cōtingere:* Iob.2.
||Ad hæc vxor eius irata respondit:Ma- c.9.
nifestè vana facta est spes tua, & elee-
23 mosynæ tuæ modò apparuērūt. *Atque
his & aliis huiuscemodi verbis expro-
brabat ei.

CAP. III.

Tobiæ mori petentis oratio ad Deum, & Sara filia Raguelis humilis cum triduano ieiunio oratio,ad ancillæ improperium propter septem ipsius maritos à dæmonio interemptos: vtriusque autem preces exaudiuntur, Angelo Raphaele ad eos curandos misso.

1 TVnc Tobias ingemuit,&cœpit ora-
A re cum lacrymis, * dicens:Iustus es
2 Dñe,& omnia iudicia tua iusta sunt, &
omnes viæ tuæ, misericordia, & veri-
tas,& iudicium. * Et nunc Dñe memor
3 esto mei,& ne vindictam sumas de pec-
catis meis, neque reminiscaris delicta
4 mea,vel parentum meorum. * ||Quoniā ||Deu.
non obediuimus præceptis tuis, ideo 28. b.
traditi sumus in direptionem,& capti- 15.
uitatem,& mortem,& in fabulam,& in
improperiū omnib9 nationibus,in qui-
5 bus dispersisti nos. *Et nunc Dñe mag-
na iudicia tua, quia non egimus secun-
dùm præcepta tua,& non ambulauimus
6 sinceriter coram te.*Et nunc Dñe secū-
dùm voluntatem tuam fac mecum, &
præcipe in pace recipi spiritum meum:
B expedit enim mihi mori magis quàm
7 viuere. * Eadem itaque die contigit, vt
Sara

Sara filia Raguelis in Rages ciuitate
Medorum,& ipsa audiret improperium
ab vna ex ancillis patris sui,* quoniam 8
tradita fuerat septē viris,& dæmonium
nomine Asmodæus occiderat eos, mox
vt ingressi fuissent ad eam.* Ergo cùm 9
pro culpa sua increparet puellā, respō-
dit ei, dicens: Ampliùs ex te nō videa-
mus filiū aut filiam super terrā,interfe-
ctrix virorū tuorū.* Nūquid & occide- 10
re me vis, sicut iā occidisti septē viros?
Ad hanc vocem perrexit in superius cu-
biculum domus suæ:& tribus diebus,&
tribus noctibus non manducauit,neque
bibit:* sed in oratione persistens,cū la- 11
crymis deprecabatur Deū,vt ab isto im-
properio liberaret eā.* Factum est autē 12
die tertia,dum compleret orationē,be- 13
nedicens Dñm,& dixit:Benedictum est C
nomen tuum Deus patrum nostrorum:
qui cùm iratus fueris, misericordiam
facies & in tempore tribulationis pec-
cata dimittis his,qui inuocant te.*Ad te 14
Dñe faciem meam conuerto,ad te ocu-
los meos dirigo.* Peto Dñe vt de vin- 15
culo improperij huius absoluas me,aut
certè desuper terram eripias me.* Tu 16
scis Dñe, quia nunquam concupiui vi-
rum, & mūdam seruaui animam meam
ab omni concupiscentia.* Nunquam 17
cum ludentibus miscui me: neque cum
his, qui in leuitate ambulant, partici-
pem me præbui.*Virum autem cum ti- 18
more tuo, non cum libidine mea con-
sensi suscipere.* Et aut ego indigna fui 19
illis,aut illi forsitan me non fuerunt di-
gni: quia forsitan viro alij conseruasti
me.*Non est enim in hominis potestate 20
consilium tuum.*Hoc autem pro certo 21
habet omnis qui te colit, quòd vita D
ejus, si in probatione fuerit, coronabi-
tur:si autem in tribulatione fuerit,libe-
rabitur: & si in correptione fuerit, ad
misericordiam tuam venire licebit.
*Non enim delectaris in perditioni- 22
bus nostris:quia post tempestatem,tran-
quillum facis:& post lacrymationem &
fletum,exultationem infundis.* Sit no- 23
men tuum Deus Israel benedictum in 24
sæcula.* In illo tempore exauditæ sunt
preces amborum in conspectu gloriæ
summi Dei: * & missus est Angelus Dñi 25
sanctus Raphaël,vt curaret eos ambos,
quorum vno tempore sunt orationes
in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IV.

Tobias cùm se breui putaret moriturum, filio piissima salutis monita inculcat, eleemosynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuò datis indicat.

||Eccl. 7. c. 29. IGitur cùm Tobias putaret orationem 1
suam exaudiri vt mori potuisset vo- A
cauit ad se Tobiam filium suum,*dixit- 2
que ei: || Audi fili mi verba oris mei,&
ea in corde tuo,quasi fundamentū con-
3 strue.* Cùm acceperit Deus animam
meam,corpus meū sepeli: || & honorem || Exo.
habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ 20. c.
4 eius: * memor enim esse debes, quæ & 12.
quanta pericula passa sit propter te in
5 vtero suo.*Cùm autem & ipsa comple-
B uerit tempus vitæ suæ,sepelias eam cir-
6 ca me.* Omnibus autem diebus vitæ
tuæ in mente habeto Deum: & caue ne
aliquando peccato consentias, & præ-
termittas præcepta Domini Dei nostri.
7 *||Ex substantia tua fac eleemosynam. ||Luc.
& noli auertere faciem tuam ab vllo 14. c.
paupere:ita enim fiet, vt nec à te auer- 13.
8 tatur facies Dñi.* Quo modo potueris, Prou.
9 ita esto misericors.*Si multum tibi fue- 3. b. 9.
rit,abundanter tribue: si exiguum tibi Eccli.
fuerit,etiam exiguum libēter impertiri 4. a. 1.
10 stude.*Præmium enim bonum tibi the- & 14.
11 saurizas in die necessitatis.*|| Quoniam b. 11.
eleemosyna ab omni peccato & à mor- Eccli.
te liberat, & non patietur animam ire 15. a.
12 in tenebras.* Fiducia magna erit corā 12.
C summo Deo eleemosyna,omnib' facie-
13 tibus eā.*||Attende tibi fili mi ab omni ||Eccl.
fornicatione,& præter vxorē tuā num- 29. c.
14 quam patiaris crimen scire.*Superbiā 15.
numquam in tuo sensu,aut in tuo ver-
bo,dominari permittas: || in ipsa enim ||1. Th.
15 initiū sumpsit omnis perditio.*||Quicū- 4. a. 3.
que tibi aliquid operatus fuerit, statim ||Gen.
ei mercedem restitue,& merces merce- 3. a. 5.
narij tui apud te omnino nō remaneat. || Leu.
16 * || Quòd ab alio oderis fieri tibi, vide 19. c.
17 ne tu aliquādo alteri facias.*||Panē tuū 13.
18 cum esurientibus & egenis comede, & Deut.
de vestimentis tuis,nudos tege.*Panem 24. c.
D tuum & vinum tuū super sepulturam iu- 14.
sti cōstitue,& noli ex eo manducare, & Mat.
19 bibere cum peccatoribus.*consiliū sem- 7. b. 12
20 per à sapiente perquire.*Omni tempore ||Luc.
benedic Deum: & pete ab eo, vt vias 6. d. 31
tuas dirigat,& omnia consilia tua in ip- ||Luca
21 so permaneāt.*Indico etiam tibi fili mi, 14. c.
dedisse me decem talenta argenti, dum 24.
adhuc infantulus esses,Gabelo,in Rages
ciuitate Medorum,& chirographū eius
22 apud me habeo:* & ideo perquire quo
modo ad eum peruenias, & recipias ab
eo suprà memoratū pondus argenti, &
23 restituas ei chirographum suum.* Noli
timere fili mi: pauperem quidam vitam
gerimus, sed || multa bona habebimus, || Ro.
si timuerimus Deum,& recesserimus ab 8. d. 17
omni peccato, & fecerimus bene.

CAPVT V.

Tobiæ socium ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphael Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, quibus profectis mater filij deflet absentiam.

1 TVnc respondit Tobias patri suo,&
A dixit: Omnia quæcumq; præcepi-
2 sti mihi,faciam pater.*Quo modo autē

pecuniã hanc requiram,ignoro,ille me
nescit,& ego eum ignoro:quod signum
dabo ei?Sed neq; viã, per quã pergatur
illuc, aliquando cognoui.* Tunc pater 3
suus respõdit illi, & dixit:Chirographũ
quidẽ illius penes me habeo : quod dũ
illi ostenderis,statim restituet.*Sed per- 4
ge nunc, & inquire tibi aliquem fidelẽ
virũ, qui eat tecũ salua mercede sua:vt,
dum adhuc viuo, recipias eam. * Tunc 5
egressus Tobias,inuenit iuuenẽ splendi-
dum,stantẽ præcinctũ,& quasi paratum
ad ambulandum.*Et ignorans quòd An- 6
gelus Dei esset, salutauit eum, & dixit;
Vnde te habemus bone iuuenis?*At ille 7
respõdit:Ex filiis Israel. Et Tobias dixit B
ei:Nosti viã, quæ ducit in regionẽ Me-
dorũ? * Cui respõdit:Noui:& omnia iti- 8
nera eius frequenter ambulaui,& mansi
apud Gabelũ fratrẽ nostrum:qui mora-
tur in Rages ciuitate Medorũ, quæ po-
sita est in monte Ecbatanis.*Cui Tobias 9
ait:Sustine me obsecro,donec hæc ipsa
nuntiẽ patri meo.* Tunc ingressus To- 10
bias, indicauit vniuersa hæc patri suo.
Super quæ admiratus pater rogauit vt
introiret ad eũ.*Ingressus itaq; salutauit 11
eum,& dixit:Gaudiũ tibi sit semper.*Et 12
ait Tobias:Quale gaudiũ mihi erit, qui
in tenebris sedeo, & lumen cæli nõ vi-
deo?*Cui ait iuuenis:Forti animo esto, 13
in proximo est vt à Deo cureris.*Dixit 14
itaq; illi Tobias:Numquid poteris per- C
ducere filium meũ ad Gabelum in Ra-
ges ciuitatẽ Medorum?& cùm redieris,
restituam tibi mercedem tuam.*Et dixit 15
ei Angelus:Ego ducam & reducam eum
ad te.*Cui Tobias respondit : Rogo te, 16
indica mihi , de qua domo aut de qua
tribu es tu?*Cui Raphael Angelus dixit: 17
Genus quæris mercenarij,an ipsũ mer-
cenarium,qui cum filio tuo eat?*Sed ne 18
fortè solicitum te reddã, ego sum Aza-
rias Ananiæ magni filius.*Et Tobias re- 19
spondit : Ex magno genere es tu. Sed
peto ne irascaris quod voluerim cog-
noscere genus tuum. * Dixit autem illi 20
Angelus:Ego sanum ducam, & sanũ tibi
reducam filium tuum.*Respondens au- 21
tem Tobias, ait : Bene ambuletis, & sit D
Deus in itinere vestro, & Angelus eius
comitetur vobiscum.* Tũc paratis om- 22
nibus, quæ erant in via portanda, fecit
Tobias vale patri suo & matri suæ , &
ambulauerunt ambo simul.* || Cùmque 23
|| *Inf. 10. a. 4.* profecti essent , cœpit mater eius flere,
& dicere : Baculũ senectutis nostræ tu-
listi,& transmisisti à nobis.* Numquam 24
fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eũ.
* Sufficiebat enim nobis paupertas no- 25
stra,vt diuitias cõputaremus hoc,quod
videbamus filium nostrum.*Dixitque ei 26
Tobias : Noli flere , saluus perueniet
filius noster , & saluus reuertetur ad
nos,& oculi tui videbunt illum.*Credo 27
enim quòd Angelus Dei bonus comi-
tetur ei, & benè disponat omnia , quæ
circa eum geruntur, ita vt cum gaudio
28 reuertatur ad nos. * Ad hanc vocem
cessauit mater eius flere, & tacuit.

CAP. VI.

Angeli hortatu Tobias inuadentem piscem apprehendit & exenterat, cor eius, fel, & iecur ad medicamenta reseruans: & ad Raguelem diuertunt. vt iussu Angeli petat in vxorem illius filiam Saram, cuius septem viros occiderat dæmonium, discens ab Angelo quo fine suscipiendum ac seruandum sit coniugium.

1 PRofectus est autẽ Tobias,& canis se-
A quutus est eum,& mansit prima mã-
2 sione iuxta fluuium Tigris.*Et exiuit vt
lauaret pedes suos,& ecce piscis imma-
3 nis exiuit ad deuorandum eum.* Quem
expauescens Tobias clamauit voce ma-
4 gna,dicẽs:Dñe, inuadit me.*Et dixit ei
Angelus:Apprehende branchiã eius , &
trahe eũ ad te.Quod cùm fecisset,attra-
xit eũ in siccũ, & palpitare cœpit ante
5 pedes eius. * Tunc dixit ei Angelus :
Exentera hunc piscẽ, & cor eius,& fel,
& iecur repone tibi;sunt enim hæc ne-
6 cessaria ad medicamẽta vtiliter.* Quod
cùm fecisset,assauit carnes eius, & secũ
tulerunt in via : cætera salierunt : quæ
sufficerent eis, quousq; peruenirent in
7 Rages ciuitatem Medorum. * Tunc in-
B terrogauit Tobias Angelum,& dixit ei:
Obsecro te Azaria frater,vt dicas mihi,
quod remedium habebunt ista , quæ de
8 pisce seruare iussisti?*Et respondens An-
gelus,dixit ei:Cordis eius particulam si
super carbones ponas , fumus eius ex-
tricat omne genus dæmoniorum,siue à
viro,siue à muliere, ita vt vltrà nõ ac-
cedat ad eos.* Et fel valet ad vngendos
9 oculos,in quibus fuerit albugo,& sana-
buntur. * Et dixit ei Tobias : Vbi vis vt
10 maneamus?*Respondénsq; Angelus, ait:
11 *Est hic Raguel nomine,vir propinquus
de tribu tua,& hic habet filiam nomine
Saram,sed neq; masculum,neq; feminã
12 vllã habet aliã prętereã.*||Tibi debe- || *Nu.*
tur omnis substantia eius,& oportet eã 7. a. 35
13 te accipere coniugem.* Pete ergo eam & 36.
à patre eius,& dabit tibi eam in vxorẽ. a. 8.
14 *Tunc respondit Tobias,& dixit:Audio
quia tradita est septẽ viris,& mortui sũt,
sed & hoc audiui, quia dæmonium oc-
15 cidit illos.* Timeo ergo,ne forte & mi-
hi hæc eueniant:& cùm sim vnicus pa-
rẽtibus meis, deponã senectutẽ illorum
16 cum tristitia ad inferos.*Tunc Angelus
Raphaël dixit ei:Audi me, & ostendam
tibi qui sunt , quibus præualere potest
17 dæmonium.* Hi námque,qui coniugiũ
ita suscipiunt , vt Deum à se & à sua
mente excludant, & suæ libidini ita va-
cent, sicut equus & mulus, quibus non
est

est intellectus: habet potestatẽ dæmoniũ
super eos.* Tu autẽ cùm acceperis eã, 18
ingressus cubiculũ, per tres dies conti- D
nens esto ab ea, & nihil aliud nisi ora-
tionibus vacabis cum ea. * Ipsa autem 19
nocte, incenso iecore piscis, fugabitur
dæmonium.* Secunda verò nocte, in co- 20
pulatione sanctorum patriarcharũ ad-
mitteris. * Tertia autem nocte, benedi- 21
ctionem consequeris, vt filij ex vobis
procreẽtur incolumes.* Transacta autẽ
tertia nocte, accipies virginem cum 22
timore Dñi, amore filiorũ magis quam
libidine ductus, vt in semine Abrahæ
benedictionem in filiis consequaris.

CAP. VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in vxorem tradidit consilio Raphaelis, & scriptis coniugij litteris nuptiæ celebrantur.

INgressi sunt autem ad Raguelem, & 1
suscepit eos Raguel cum gaudio.* In- A
tuénsque Tobiam Raguel, dixit Annæ 2
vxori suæ: Quàm similis est iuuenis iste
consobrino meo?* Et cùm hæc dixisset, 3
ait: Vnde estis iuuenes fratres nostri? At
illi dixerũt: Ex tribu Nephthali sumus,
ex captiuitate Niniue. * Dixitque illis 4
Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum?
Qui dixerunt: Nouimus.* Cùmq; multa 5
bona loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem: Tobias, de quo interro-
gas, pater istius est. * Et misit se Raguel 6
& cũ lacrymis osculatus est eum, & plo- B
rãs supra collum eius,* dixit: Benedictio 7
sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri
filius es.* Et Anna vxor eius, & Sara ip- 8
sorum filia, lacrymatæ sunt.* Postquam 9
autem locuti sunt, præcepit Raguel oc-
cidi arietẽ, & parari conuiuium. Cùm-
que hortaretur eos discumbere ad prã-
diũ.* Tobias dixit: Hic ego hodie non 10
mãducabo neq; bibã, nisi prius petitio-
nem meã confirmes, & promittas mihi
dare Sarã filiam tuã.* Quo audito verbo 11
Raguel, expauit, sciẽs quid euenerit il-
lis septẽ viris, qui ingressi sunt ad eã, &
timere cœpit ne forte & huic similiter C
contingeret: cùm nutaret, & non daret
petenti vllũ responsum,* dixit ei Ange- 12
lus: Noli timere dare eam isti, quoniam
huic timenti Deũ debetur coniux filia
tua: propterea alius non potuit habere
illam.* Tunc dixit Raguel: Non dubito 13
quòd Deus preces & lacrymas meas in
cõspectu suo admiserit.* Et credo quo- 14
niã ideo fecit vos venire ad me, vt ista
|| Nu. coniũgeretur cognationi suæ || secũdùm
26. b. legem Moysi: & nunc noli dubiũ gerere
6. quòd tibi eam tradam. * Et apprehen- 15
dens dexteram filiæ suæ, dexteræ Tobiæ
tradidit, dicẽs: Deus Abraham, & Deus D
Isaac, & Deus Iacob vobiscũ sit, & ipse
coniungat vos, impleátque benedictio-
nem suam in vobis.* Et accepta charta, 16
17 fecerunt conscriptionem coniugij. * Et
post hæc epulati sunt, benedicentes
18 Deum. * Vocauitque Raguel ad se An-
nam vxorem suam, & præcepit ei vt
19 præpararet alterum cubiculum.* Et in-
troduxit illuc Saram filiam suam, & la-
20 crymata est. Dixitque ei: Forti animo
esto filia mea: Dñs cæli det tibi gau-
dium pro tædio quod perpessa es.

CAP. VIII.

Tobias thalamum ingressus, partem iecoris piscis assat: & dæmonio a Raphaele ligato, Tobias & Sara simul orantes noctem transeunt incolumes: quapropter repleto quod paratum erat sepulchro, actisque Deo gratiis a Saræ parentibus, lætum apparatur conuiuium, & pro dote medietas bonorum assignatur, cedente & reliqua medietate post parentum obitum.

1 POstquam verò cœnauerunt, introdu-
A xerunt iuuenem ad eã.* Recordatus
2 itaq; Tobias sermonũ Angeli protulit
de cassidili suo partem iecoris, posuitque
3 eam super carbones viuos. * Tunc Ra-
phael Angelus apprehẽdit dæmoniũ, &
religauit illud in deserto superioris
Ægypti. * Tunc hortatus est virginem
4 Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, & de-
precemur Deũ hodie, & cras, & secundũ
cras: quia his tribus noctibus Deo iun-
B gimur: tertia autem transacta nocte, in
5 nostro erimus coniugio, * filij quippe
sanctorum sumus, & non possumus ita
coniungi, sicut gẽtes quæ ignorãt Deũ.
6 * Surgentes autẽ pariter, instanter ora-
bant ambo simul, vt sanitas daretur eis.
7 * Dixitque Tobias: Dñe Deus patrum
nostrorum benedicant te cæli & terræ,
maréque & fontes, & flumina, & omnes
8 creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.* || Tu fe- || Gen.
cisti Adam de limo terræ, dedistique ei 2. b. 7.
9 adiutorium Heuã.* Et nunc Dñe tu scis,
quia non luxuriæ causa accipio sororẽ
meã coniugẽ, sed sola posteritatis dile-
ctione, in qua benedicatur nomen tuũ
10 in sæcula sæculorũ.* Dixit quoq; Sara:
Miserere nobis Dñe, miserere nobis, &
11 cõsenescamus ambo pariter sani.* Et fa-
ctũ est circa pullorum cantũ, accersiri
iussit Raguel seruos, & abierunt cum eo
12 pariter vt foderent sepulchrũ.* Dicebat
enim: Ne forte simili modo euenerit ei,
C quo* & cæteris illis septẽ viris, qui sunt
13 ingressi ad eam.* Cùmque parassent fos-
sam, reuersus Raguel ad vxorem suam,
14 dixit ei. * Mitte vnam ex ancillis tuis,
& videat si mortuus est, vt sepeliãt eum
15 antequam illucescat dies.* At illa misit
vnam ex ancillis suis. Quæ ingressa cu-
biculũ, reperit eos saluos & incolumes,
16 secum pariter dormientes.* Et reuersa,
nuntiauit bonũ nuntium: & benedixe-
runt Dñm, Raguel videlicet & Anna
16 vxor eius,* & dixerunt Benedicimus te

Dñe Deus Israel, quia nō contigit quē-
admodum putabamus. *Fecisti enim no- 18
biscū misericordiam tuam, & exclusisti
à nobis inimicū persequentē nos.* Mi- 19
sertus es autem duobus vnicis. *Fac eos D
Dñe pleniùs benedicere te: & sacrificiū
tibi laudis tuæ & suę sanitatis offerre, vt
cognoscat vniuersitas gentium, quia tu
es Deus solus in vniuersa terra. * Sta- 20
tímque pręcepit seruis suis Raguel, vt
replerent fossam, quam fecerant, prius-
quam elucesceret. *Vxori autem suę di- 21
xit vt instrueret conuiuium & prępara-
ret omnia quæ in cibos erant iter
agentibus necessaria. *Duas quoq; pin- 22
gues vaccas, & quatuor arietes occidi
fecit, & parari epulas omnibus vicinis
suis, cunctísq; amicis. *Et adiurauit Ra- 23
guel Tobiam, vt duas hebdomadas mo-
raretur apud se. * De omnibus autem, 24
quæ possidebat Raguel, dimidiam par-
tem dedit Tobiæ, & fecit scripturam, vt
pars dimidia, quæ supererat post obi-
tum eorum, Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

Raphael Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit: quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiam ac Saram benedicit.

TVnc vocauit Tobias Angelū ad se, 1
quem quidē hominē existimabat, A
dixítq; ei: Azaria frater, peto vt auscul-
tes verba mea. *Si meipsum tradam tibi 2
seruum, non ero condignus prouidentię
tuæ. *Tamen obsecro te, vt assumas tibi
animalia siue seruitia, & vadas ad Gabe- 3
lum in Rages ciuitatem Medorum: red-
dásq; ei chirographum suum, & recipias
ab eo pecuniam, & roges eum venire ad
nuptias meas. *Scis enim ipse quoniam 4
numerat pater meus dies: & si tardaue- B
ro vna die plus, contristatur anima eiꝰ.
*Et certè vides quomodo adiurauit me 5
Raguel, cuius adiuramentum spernere
non possum. * Tunc Raphaël assumens 6
quatuor ex seruis Raguelis, & duos ca-
melos, in Rages ciuitatem Medorum
perrexit: & inueniens Gabelum, reddidit
ei chirographum suum, & recepit ab eo
omnem pecuniam. * Indicauitque ei de 7
Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta C
sunt: fecítq; eum secū venire ad nuptias.
*Cúmq; ingressus esset domū Raguelis, 8
inuenit Tobiā discumbentē: & exiliens,
osculati sunt se inuicem: & fleuit Gabe-
lus, benedixítq; Deum, * & dixit: Bene- 9
dicat te Deus Israel, quia filius es opti-
mi viri, & iusti, & timentis Deū, & elee-
mosynas facientis, *& dicatur benedictio 10
super vxorem tuam, & super parentes
vestros: * & videatis filios vestros, & 11
filios filiorum vestrorum, vsque in ter- D
tiam & quartam generationem: & sit se-
men vestrum benedictum à Deo Israel,
qui regnat in sęcula sęculorum. *Cúmq; 12
omnes dixissent, Amen, accesserunt ad
conuiuium: sed & cum timore Dñi
nuptiarum conuiuium exercebant.

CAP. X.

Parentes Tobiæ longam eius moram anxiè queruntur; ille autem ęgrè obtinet, vt à Raguele dimittatur, accepta dote & vxore: porrò Raguel illis bene precando, admonet filiam de officio matris familias.

1 CVm verò moras faceret Tobias,
A causa nuptiarū, solicitus erat pater
eius Tobias, dicens: Putas quare mora-
tur filius meus, aut quare detentus est
2 ibi? *Putásne Gabelus mortuꝰ est, & ne-
3 mo reddet illi pecuniam? *Cœpit autē
cōtristari nimis ipse, & Anna vxor eius
cum eo: & cœperunt ambo simul flere:
eo quòd die statuto minimè reuerte-
4 retur filius eorum ad eos. *Flebat igitur
mater eius irremediabilibus lacrymis,
atq; dicebat; Heu heu me fili mi, vt quid
te misimus peregrinari, lumen oculorū
nostrorum, baculum senectutis nostræ,
B solatium vitæ nostræ, spem posteritatis
5 nostræ? * Omnia simul in te vno haben-
tes, te non debuimus dimittere à nobis.
6 * Cui dicebat Tobias: Tace, & noli tur-
bari, sanus est filius noster: satis fide-
lis est vir ille, cum quo misimus eum.
7 * Illa autem nullo modo consolari po-
terat, sed quotidie exiliens circumspi-
ciebat, & circuibat vias omnes, per quas
spes remeandi videbatur, vt procul vi-
8 deret eum, si fieri posset, venientem. *At
C verò Raguel dicebat ad generū suum:
Mane hic, & ego mittā nuntium salutis
9 de te ad Tobiam patrem tuū. * Cui To-
bias ait: Ego noui quia pater meus &
mater mea modo dies cōputant, & cru-
10 ciatur spiritus eorum in ipsis. * Cúmq;
verbis multis rogaret Raguel Tobiā, &
ille eū nulla ratione vellet audire, tra-
didit ei Sarā, & dimidiā partem omnis
substātiæ suę in pueris, in puellis, in pe-
cudibꝰ, in camelis, & in vaccis, & in pe-
cunia multa: & saluū atque gaudentem
11 dimisit eum à se, *dicens: Angelus Dñi
D sanctus sit in itinere vestro, perducátq;
vos incolumes, & inueniatis omnia re-
ctè circa parētes vestros, & videāt ocu-
li mei filios vestros priusquam moriar.
12 * Et apprehēdentes parentes filiā suam,
13 osculati sunt eā, & dimiserunt ire: *mo-
nētes eā honorare soceros, diligere ma-
ritū, regere familiā, gubernare domū, &
seipsam irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

Relictū in itinere Sara reliquáque familia, Tobias & Raphael præcedentes, latè à parentibus Tobiæ excipiuntur: quo patris oculos felle iecoris liniente, ille visum recipit; quapropter actis Deo gratiis, post aduentum Saræ ac familiæ septem diebus læti epulantur.

Cum

Cvmque reuerterentur,peruenerunt 1
ad Charan,quæ est in medio itine- A
re contra Niniuen,vndecimo die. * Di- 2
xitque Angelus:Tobia frater,scis quem-
admodum reliquisti patrem tuum. * Si 3
placet itaque tibi,præcedamus,& lento
gradu sequantur iter nostrum familiæ,
simul cum coniuge tua,& cum animali-
bus. *Cúmque hoc placuisset vt irét di- 4
xit Raphaël ad Tobiam:Tolle tecum ex
felle piscis : erit enim necessarium.Tu-
lit itaque Tobias ex felle illo , & abie-
runt. *Anna autem sedebat secus viam, 5
quotidie in supercilio montis,vnde re-
spicere poterat de longinquo. *Et dum 6
ex eodem loco specularetur aduentum B
eius, vidit à longè,& illico agnouit ve-
nientem filium suum : currensque nun-
tiauit viro suo, dicens:Ecce venit filius
tuus. *Dixitque Raphaël ad Tobiam:At 7
vbi introieris domũ tuam , statim ado-
ra Dñm Deum tuum : & gratias agens
ei, accede ad patrem tuum, & osculare
eum. *Statimque lini super oculos eius 8
ex felle isto piscis, quod portas tecum:
scias enim quoniam mox aperientur
oculi eius , & videbit pater tuus lumen
cæli , & in aspectu tuo gaudebit. *Tunc 9
præcucurrit canis , qui simul fuerat in C
via,& quasi nuntius adueniens, blandi-
mento suæ caudæ gaudebat. *Et cõsur- 10
gens cæcus pater eius, cœpit offendens
pedibus currere : & data manu puero,
occurrit obuiam filio suo. *Et suscipiens 11
osculatus est eum cum vxore sua , &
cœperũt ambo flere præ gaudio. *Cúm- 12
que adorassent Deum , & gratias egis-
sent , consederunt. * Tunc sumens To- 13
bias de felle piscis , liniuit oculos pa-
tris sui. *Et sustinuit quasi dimidiã ferè 14
horam: & cœpit albugo ex oculis eius,
quasi membrana oui,egredi. *Quam ap- 15
prehendẽs Tobias traxit ab oculis eius,
statimque visum recepit. * Et glorifica- 16
bãt Deum,ipse videlicet, & vxor eius,&
omnes qui sciebant eum. * Dicebátque 17
Tobias : Benedico te Dñe Deus Israël,
quia tu castigasti me , tu saluasti me : D
& ecce ego video Tobiam filiũ meum.
* Ingressa est etiam post septẽ dies Sara 18
vxor filij eius,& omnis familia sana : &
pecora,& cameli,& pecunia multa vxo-
ris : sed & illa pecunia,quam receperat
à Gabelo ; * & narrauit parentibus suis 19
omnia beneficia Dei,quæ fecisset circa
eum per hominem qui eum duxerat.
* Venerúntque Achior & Nabath con- 20
sobrini Tobiæ , gaudentes, ad Tobiam,
& congratulantes ei de omnibus bo-
nis, quæ circa illum ostenderat Deus. 21
* Et per septem dies epulantes , omnes
cum gaudio magno gauisi sunt.

CAPVT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis consultans, auditisque quæ sibi ac filio præstiterat beneficiũ , medietatem offert omnium quæ attulerant : at ille se Dei Angelum declarat, & post reuelata alia mysteria in cælum subleuatur ; quo facto, illi in terram proni ruentes Deum benedicunt.

1 Tvnc vocauit ad se Tobias filiũ suũ,
A dixitq;ei:Quid possumus dare viro
2 isti sancto qui venit tecum ? * Respon-
dens Tobias,dixit patri suo:Pater, quã
mercedem dabimus ei ? aut quid dignũ
3 poterit esse beneficiis eius ? * Me duxit
& reduxit sanum , pecuniam à Gabelo
ipse recepit,vxorem ipse me habere fe-
cit , & dæmonium ab ea ipse cõpescuit,
gaudium parentibus eius fecit , meipsũ
à deuoratione piscis eripuit,te quoque
videre fecit lumen cæli,& bonis omni-
bus per eum repleti sumus.Quid illi ad
4 hæc poterimus dignum dare ? *Sed pe-
B to te pater mi,vt roges eum,si fortè di-
gnabitur medietatem de omnibus, quæ
5 allata sunt, sibi assumere. * Et vocantes
eum,pater scilicet & filius,tulerũt eum
in partem:& rogare cœperunt,vt digna-
retur dimidiam partem omnium , quæ
6 attulerant,acceptam habere. * Tunc di-
xit eis occultè:Benedicite Deum cæli,
& coram omnibus viuentibus confite-
mini ei,quia fecit vobiscum misericor-
7 diam suam. * Etenim sacramentũ regis
abscondere bonum est : opera autẽ Dei
reuelare , & confiteri honorificum est.
8 * Bona est oratio cum ieiunio, & elee-
mosyna magis quàm thesauros auri re-
9 condere; *quoniam eleemosyna à mor-
te liberat,& ipsa est, quæ purgat pecca-
ta, & facit inuenire misericordiã & vi-
10 tam æternam. *Qui autem faciunt pec-
C catum,& iniquitatem , hostes sunt ani-
11 mæ suæ. * Manifesto ergo vobis verita-
tem, & non abscondam à vobis occul-
12 tum sermonem, * Quando orabas cum
lacrymis, & sepeliebas mortuos, & de-
relinquebas prandium tuũ, & mortuos
abscondebas per diem in domo tua , &
nocte sepeliebas eos , ego obtuli ora-
13 tionem tuam Dño. * Et quia acceptus
eras Deo, necesse fuit vt tentatio pro-
14 baret te. * Et nunc misit me Dñs vt cu-
rarem te,& Saram vxorẽ filij tui à dæ-
15 monio liberarem. * Ego enim sum Ra-
phaël Angelus,vnus ex septem,qui asta-
16 mus ante Dñm. *Cúmque hæc audissent
turbati sunt , & trementes ceciderunt
17 super terram in faciem suam. * Dixit-
que eis Angelus:Pax vobis,nolite time-
18 re. * Etenim cùm essem vobiscum, per
D voluntatem Dei eram: ipsum benedici-
19 te,& cantate illi. *Videbar quidem vo-
biscũ manducare,& bibere:sed ego cibo
inuisibili,& potu,qui ab hominibus vi-
20 deri non potest,vtor. *Tempus est ergo
vt reuertar ad eum , qui me misit : vos
autẽ benedicite Deũ, & narrate omnia
mira

mirabilia eius, * & cum hæc dixisset, ab 21
aspectu eorum ablatus est, & vltrà eum
videre non potuerunt. * Tunc prostrati 22
per horas tres in faciem, benedixerunt
Deum: & exurgentes narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAPVT XIII.

Tobias senior benedicit ac confitetur Domino, & vniuersos ad idipsum hortatur: prophetat quoque de restitutione & magna felicitate futura Ierusalem.

APeriens autẽ Tobias senior os suũ, 1
benedixit Dñm, & dixit: Magnus es A
Dñe in æternum, & in omnia sæcula re-
||*Deu.* gnum tuum: * ||quoniam tu flagellas & 2
3.f.39. saluas: deducis ad inferos, & reducis, &
non est qui effugiat manũ tuam. *Confi- 3
temini Dño filij Israel, & in conspectu
||*1 Reg* gentium laudate eũ: *||quoniam ideo di- 4
2.a.6. spersit vos inter gentes, qui ignorant
Sap.16 eũ, vt vos enarretis mirabilia eius, & fa-
b.13. ciatis scire eos, quia non est alius Deus
omnipotẽs præter eum. *Ipse castigauit 5
nos propter iniquitates nostras: & ipse
saluabit nos propter misericordiam
suam. *Aspicite ergo quę fecit nobiscũ, 6
& cum timore & tremore, confitemini B
illi, regẽmque sæculorũ exaltate in ope-
ribus vestris. *Ego autem in terra capti- 7
uitatis meæ confitebor illi: quoniam
ostẽdit maiestatẽ suam in gentem pec-
catricem. *Conuertimini itaque peccato- 8
res, & facite iustitiam corã Deo, credẽ-
tes quod faciet vobiscum misericordiã
suam. *Ego autem, & anima mea, in eo 9
lætabimur. *Benedicite Dñm omnes ele- 10
cti eius: agite dies lætitiæ, & cõfitemini
illi. * Ierusalem ciuitas Dei, castigauit 11
te Dñs in operibus manuum tuarum. * 12
Confitere Dño in bonis tuis, & benedic C
Deum sæculorum, vt reædificet in te
tabernaculum suum, & reuocet ad te
omnes captiuos, & gaudeas in omnia
sæcula sæculorum. * Luce splendida 13
fulgebis: & omnes fines terræ adora-
|| *Isa.* bunt te. * || Nationes ex longinquo ad 14
60. a. te venient: & munera deferentes, ado-
5. rabunt in te Dñm, & terram tuam in
sanctificationem habebunt. * Nomen 15
enim magnũ inuocabunt in te. *Maledi- 16
cti erunt qui contempserint te: & con-
demnati erunt omnes qui blasphema-
uerint te benedictique erunt qui ædifi-
cauerint te. * Tu autem lætaberis in fi- 17
liis tuis, quoniam omnes benedicẽtur, D
& congregabuntur ad Dñm. *Beati om- 18
nes qui diligunt te, & qui gaudẽt super
pace tua. * Anima mea benedic Dñm, 19
quoniam liberauit Ierusalem, ciuitatem
suam à cunctis tribulationibus eius,
Dñs Deus noster. * Beatus ero, si fue- 20
rint reliquiæ seminis mei ad videndam
||*Apo.* claritatem Ierusalem. * || Portæ Ieru- 21
1.c.18. salem ex sapphiro & smaragdo ædifi-
cabuntur: & ex lapide pretioso omnis
22 circuitus murorum eius. * Ex lapide
candido & mundo omnes plateæ eius
sternentur: & per vicos eius alleluia
23 cantabitur. * Benedictus Dominus, qui
exaltauit eam, & sit regnum eius in sæ-
cula sæculorum, super eam. Amen.

CAPVT XIV.

Tobias senior moriturus completis 102 ætatis suæ annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, vtque sepultis parentibus e Niniue migrent, quam euertendam dicit, & Ierusalem instaurandam: quod filius obseruans, tandem ad soceros reuertitur, ibique completis 99. annis moritur.

1 ET consummati sunt sermones To-
A biæ. Et postquã illuminatus est To-
bias, vixit annis quadraginta duobus, &
2 vidit filios nepotum suorum. *Comple-
tis itaque annis centum duobus, sepul-
3 tus est honorificè in Niniue. *Quinqua-
ginta namque & sex annorum lumen
oculorum amisit, sexagenarius verò re-
4 cepit. *Reliquum verò vitæ suæ in gau-
dio fuit, & cum bono profectu timoris
5 Dei perrexit in pace. * In hora autem
mortis suæ vocauit ad se Tobiam filium
suum, & septem iuuenes filios eius ne-
6 potes suos, dixitque eis: *Propè erit in-
teritus Niniue: non enim excidit verbũ
B Dñi: ||& fratres nostri, qui dispersi sunt ||*Esa.*
à terra Israel, reuertentur ad eam. *3.b.8.*
7 * Omnis autem deserta terra eius re-
plebitur, & domus Dei quæ in ea incẽsa
est, iterũ reædificabitur: ibique reuertẽ-
8 tur omnes timentes Deũ, * & relinquent
gentes idola sua, & venient in Ierusalẽ,
9 & inhabitabunt in ea, * & gaudebũt in ea
omnes reges terræ, adorantes regem Is-
10 rael. *Audite ergo filij mei patrẽ vestrũ:
Seruite Dño in veritate, & inquirite vt
11 faciatis quæ placita sunt illi: * & filiis
C vestris mandate vt faciant iustitias &
eleemosynas, vt sint memores Dei, &
benedicant eum in omni tẽpore in ve-
12 ritate, & in tota virtute sua. *Nunc er-
go filij audite me, & nolite manere hic:
sed quacumque die sepelieritis matrem
vestram circa me in vno sepulchro, ex
eo dirigite gressus vestros vt exeatis
13 hinc: * video enim quia iniquitas eius
14 finem dabit ei. * Factum est autem post
D obitum matris suæ, Tobias abscessit ex
Niniue cum vxore sua, & filiis, & filiorũ
filiis, & reuersus est ad soceros suos,
15 * inuenitque eos incolumes in senectu-
te bona: & curam eorum gessit, & ipse
clausit oculos eorum: & omnem here-
ditatem domus Raguelis ipse percepit:
viditque quintam generationem, filios
16 filiorum suorum. * Et completis annis
nonagintanouem in timore Domini,
17 cum gaudio sepelierunt eum. * Omnis
autem cognatio eius, & omnis genera-
tio eius, in bona vita, & in sancta con-
uer

uersatione permansit: ita vt accepti es-
sent tam Deo, quàm hominibus, & cun-
ctis habitantibus in terra.

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

Nabuchodonosor victo rege Medorum, cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit: quibus absque honore remissis, indignatus iurat se id vlturum.

ARphaxad itaque, rex Medorũ, 1
subiugauerat multas gẽtes im- A
perio suo, & ipse ædificauit
ciuitatem potẽtissimam, quam
appellauit Ecbatanis: *ex lapidibus qua- 2
dratis & sectis: fecit muros eius in lati-
tudinẽ cubitorũ septuaginta, & in alti-
tudinẽ cubitorum triginta, turres verò
eius posuit in altitudinem cubitorũ cẽ-
tũ. *Per quadrũ verò earũ, latus vtrũque 3
vicinorũ pedũ spatio tẽdebatur, posuit- B
que portas eius in altitudinẽ turrium:* 4
& gloriabatur quasi potens in potentia
exercitus sui, & in gloria quadrigarum
suarum. *Anno igitur duodecimo regni 5
sui, Nabuchodonosor rex Assyriorum,
qui regnabat in Niniue ciuitate magna
pugnauit contra Arphaxad, & obtinuit
eum * in campo magno, qui appellatur 6
Ragau, circa Euphratẽ, & Tigrin, & Ia- C
dason, in campo Erioch regis Elicorũ.* 7
Tunc exaltatum est regnum Nabucho-
donosor, & cor eius eleuatũ est; & misit
ad omnes, qui habitabant in Cilicia, &
Damasco, & Libano, *& ad gentes quæ 8
sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitan-
tes Galilæam in cãpo magno Esdrelon,
* & ad omnes qui erant in Samaria, & 9
trans flumen Iordanẽ vsque ad Ierusa- D
lẽ & omnem terrã Iesse, quousque per-
ueniatur ad terminos Æthiopiæ: * Ad 10
hos omnes misit nuntios Nabuchodo-
nosor rex Assyriorum: *qui omnes vno 11
animo contradixerunt, & remiserunt
eos vacuos, & sine honore abiecerunt.* 12
Tunc indignatus Nabuchodonosor rex
aduersus omnem terram illam, iurauit
per thronum & regnum suum, quòd de-
fenderet se de omnibus regionibus his.

CAP. II.

Holofernes à Nabuchodonosor mittitur: omnia regna & populos vastaturus: describitur potentia exercitus ipsius: multisque locis per ipsum expugnatis, vehemens timor vniuersos inuasit.

ANno tertiodecimo Nabuchodono- 1
sor regis, vigesima & secunda die A
mensis primi, factũ est verbum in domo
Nabuchodonosor regis Assyriorum, vt
defenderet se. *Vocauitq; omnes maio- 2
res natu, omnésque duces & bellatores
suos, & habuit cum eis mysterium con-
3 silij sui: *dixitque cogitationẽ suam in
eo esse, vt omnem terrã suo subiugaret
4 imperio. *Quod dictum cùm placuisset
omnibus, vocauit Nabuchodonosor rex
5 Holofernem principem militiæ suæ, *&
dixit ei: Egredere aduersus omne regnũ
Occidentis, & contra eos præcipuè, qui
6 contempserunt imperiũ meũ. *Non par-
B cet oculus tuus vlli regno, omnémque
7 vrbem munitam subiugabis mihi. *Tũc
Holofernes vocauit duces, & magistra-
tus virtutis Assyriorum & dinumerauit
viros in expeditionem, sicut præcepit ei
rex, centũ viginti millia peditũ pugna-
torũ, & equitum sagittariorũ duodecim
8 millia. *Omnémque expeditionem suam
fecit præire in multitudine innumera-
bilium camelorum, cum his quæ exer-
citibus sufficerent copiosè, boũ quoque
armenta, gregésque ouiũ, quorum non
9 erat numerus. * Frumentum ex omni
10 Syria in transitu suo parari constituit.*
Aurũ verò, & argentum, de domo regis
11 assumpsit multum nimis. *Et profectus
C est ipse, & omnis exercitus, cum quadri-
gis, & equitibus & sagittariis, qui coo-
12 peruerunt faciem terræ, sicut locustæ.*
Cúmq; pertrãsisset fines Assyriorũ, venit
ad magnos mõtes Ange, qui sunt à sini-
stro Ciliciæ, ascenditque omnia castella
13 eorum, & obtinuit omnẽ munitionem.*
Effregit autem ciuitatem opinatissimã
Melothi, prædauitq; omnes filios Thar-
sis, & filios Ismaël, qui erant contra fa-
14 ciẽ deserti, & ad austrum terræ Cellõ.*
D Et trãsiuit Euphraten, & venit in Meso-
potamiã: & fregit omnes ciuitates ex-
celsas, quæ erãt ibi, à torrente Mambre
15 vsquequò perueniatur ad mare: *& oc-
cupauit terminos eius, à Cilicia vsque
16 ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum.*
Abduxitq; omnes filios Madian, & præ-
dauit omnem locupletationem eorum,
omnésque resistentes sibi occidit in ore
17 gladij. *Et post hæc descendit in cam-
pos Damasci in diebus messis, & succẽ-
dit omnia sata, omnésque arbores &
18 vineas fecit incidi: *& cecidit timor il-
lius super omnes inhabitantes terram.

CAPVT III.

Holoferni se vltrò dedunt vniuersarum vrbium ac prouinciarum principes, ex quibus auxiliares sibi assumit, & tamen ipsorum ciuitates ac deos destruit, quo solus Nabuchodonosor deus habeatur.

1 TVnc miserunt legatos suos, vniuer-
A sarum vrbium ac prouinciarum re-
ges ac principes, Syriæ scilicet Meso-
potamiæ, & Syriæ Sobal, & Libyæ, at-
que Ciliciæ, qui venientes ad Holofer-
2 nem, dixerunt: *Desinat indignatio tua
circa nos: Melius est enim vt viuentes
seruiamus Nabuchodonosor regi mag-
no, & subditi simus tibi, quàm morien-
tes

tes cum interitu nostro ipsi seruitutis
nostræ damna patiamur.*Omnis ciuitas 3
nostra,omnisque possessio,omnes mon-
tes,& colles,& campi,& armenta boum B
gregésq; ouium,& caprarũ,equorúmq;
& camelorum , & vniuersæ facultates
nostræ,atque familiæ,in conspectu tuo
sunt. * Sint omnia nostra sub lege tua. 4
* Nos , & filij nostri , serui tui sumus. 5
* Veni nobis pacificus dominus,& vte- 6
re seruitio nostro , sicut placuerit tibi.
*Tunc descendit de montibus cũ equi- 7
tibus in virtute magna,& obtinuit om-
nem ciuitatem,& omnem inhabitantẽ
terram. * De vniuersis autem vrbibus 8
assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, C
& electos ad bellum. * Tantúsque me- 9
tus prouinciis illis incubuit, vt vniuer-
sarum vrbium habitatores principes, &
honorati simul cum populis , exirent
obuiam venienti,*excipientes eum cum 10
coronis & lampadibus , ducentes cho-
ros in tympanis,&tibiis.*Nec ista tamẽ 11
facientes,ferocitatẽ eius pectoris miti-
gare potuerunt: *nam & ciuitates eorũ 12
destruxit,& lucos eorũ excidit.*Præce- 13
perat enim illi Nabuchodonosor rex, D
vt omnes deos terræ exterminaret, vi-
delicet vt ipse solus diceretur Deus ab
his nationibus quæ potuissent Holofer-
nis potentia subiugari. *Pertransiẽs au- 14
tem Syriam Sobal , & omnẽ Apameam,
omnémque Mesopotamiam , venit ad
Idumæos in terram Gabaa, *accepitque 15
ciuitates eorum,&sedit ibi per triginta
dies,in quibus diebus adunari præcepit
vniuersum exercitum virtutis suæ.

CAPVT IV.

Filij Israel vehementer Holofernem metuentes,hortatu Eliachim sacerdotis sese ieiuniis ac oratione humiliant & affligunt , auxiliúmque à Domino implorant.

Tvnc audientes hæc filij Israel, qui 1
habitabant in terra Iuda,timuerũt A
valde à facie eius. * Tremor & horror 2
inuasit sensus eorum,ne hoc faceret Ie-
rusalẽ & templo Dñi, quod fecerat ce-
teris ciuitatibus & tẽplis earum.*Et mi- 3
serunt in omnem Samariã per circuitũ
vsq; Iericho,& præoccupauerũt omnes
vertices montium : & muris circumde- 4
derũt vicos suos,& cõgregauerunt fru-
menta in præparationẽ pugnæ. * Sacer- 5
dos etiã Eliachim scripsit ad vniuersos
qui erant cõtra Esdrelon, quæ est cõtra B
faciẽ campi magni iuxta Dothain,&vni-
uersos , per quos viæ transitus esse po-
terat, *vt obtinerent ascensus mõtium, 6
per quos via esse poterat ad Ierusalem,
& illic custodirent vbi angustũ iter esse
poterat inter montes. *Et fecerunt filij 7
Israël, secundùm quod constituerat eis
sacerdos Dñi Eliachim. * Et clamauit 8
omnis populus ad Dñm instantia ma-
gna,& humiliauerũt animas suas in ie-
iuniis,& orationibus,ipsi&mulieres eo-
9 rum.*Et induerũt se Sacerdotes ciliciis
& infantes prostrauerunt cõtra faciem
templi Dñi, & altare Dñi operuerũt ci-
10 licio: *& clamauerunt ad Dñm Deũ Is-
C rael vnanimiter, ne darẽtur in prædam
infantes eorum, & vxores eorũ in diui-
sionẽ,&ciuitates eorũ in exterminiũ,&
sancta eorũ in pollutionẽ,& fierent op-
11 probriũ Gẽtibus.*Tunc Eliachim,sacer-
dos Dñi magnus,circuiuit omnẽ Israel,
12 allocutúsque est eos, * dicens: Scitote
quoniam exaudiet Dñs preces vestras,si
manentes permanseritis in ieiuniis , &
13 orationibus in conspectu Dñi.*||Memo- ||Exo
res estote Moysi serui Dñi, qui Amalec 17. d
confidentẽ in virtute sua,& in potentia 12.
D sua,& in exercitu suo,& in clypeis suis,
& in curribus suis, & in equitibus suis,
nõ ferro pugnando,sed precibus sanctis
14 orando deiecit : *sic erunt vniuersi ho-
stes Israël : si perseueraueritis in hoc
15 opere , quod cœpistis. * Ad hanc igitur
exhortationem eius deprecantes Dñm,
16 permanebant in conspectu Dñi, * ita vt
etiã hi,qui offerebant Dño holocausta,
præcincti ciliciis offerrent sacrificia
17 Dño , & erat cinis super capita eorum.
* Et ex toto corde suo omnes orabant
Deum,vt visitaret populũ suum Israel.

CAP. V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux
Ammonitarum de genere Israelitarũ 2
enarrat Dei mirabilia circa populum
Israeliticum, monétque ne temere con-
tra illos pugnet : quibus auditis, indi-
gnãtur ipsi Achior principes Holofernis.

1 NVntiatúmq; est Holoferni principi
A militiæ Assyriorũ, quòd filij Israël
præpararent se ad resistendum,ac mon-
2 tium itinera cõclusissent: *& furore ni-
mio exarsit in iracundia magna, voca-
uítque omnes principes Moab & duces
3 Ammon,*& dixit eis : Dicite mihi quis
sit populus iste, qui montana obsidet:
aut quæ, & quales, & quantæ sint ciui-
tates eorũ: quæ etiam sit virtus eorum,
aut quæ sit multitudo eorum : vel quis
4 rex militiæ illorum: *& quare præ om-
nibus,qui habitant in Oriente,isti con-
tempserunt nos, & non exierunt obuiã
5 nobis, vt susciperẽt nos cũ pace?*Tunc
Achior dux omnium filiorum Ammon
respondens,ait : Si digneris audire dñe
mi,dicam veritatem in cõspectu tuo,de
populo isto,qui in montanis habitat,&
non egredietur verbum falsum ex ore
6 meo. * Populus iste ex progenie Chal-
7 dæorũ est. *||Hic primùm in Mesopota- ||Gen
B mia habitauit,quoniam noluerũt sequi 11. d
deos patrum suorum,qui erant in terra 31.
8 Chaldæorum.*Deserentes itaq; ceremo-
nias patrum suorũ, quæ in multitudine
9 deorum erant,*vnum Deum cæli colue-
runt

||Gen. runt,||qui & præcepit eis vt exirēt inde
12.4.1 & habitarent in Charan: Cúmque ope-
||Gen ruisset omnē terrā fames,||descenderunt
46.4. in Ægyptum, illícque per quadringētos
6. annos sic multiplicati sunt, vt dinume-
rari eorū non posset exercitus.* Cúmq; 10
grauaret eos rex Ægypti, atq; in ædifi-
cationibus vrbiū suarū in luto & latere
subiugasset eos, clamauerunt ad Dñm
suum, & percussit totam Terrā Ægypti
||Exo. plagis variis.* || Cúmque eiecissent eos 11
12.6. Ægyptij à se, & cessasset plaga ab eis, &
33. iterum eos vellēt capere, & ad suū ser-
||Exo. uitium reuocare,*||fugiētibus his Deus 12
14.5. cœli mare aperuit, ita vt hinc inde aquę
29. quasi murus solidarentur, & isti pede
sicco fundū maris perambulando tran-
sirent.* In quo loco dum innumerabilis 13
exercitus Ægyptiorum eos persequere-
tur, ita aquis coopertus est vt non re-
maneret vel vnus, qui factum posteris
nuntiaret. * Egressi verò mare rubrum, 14
deserta Sina montis occupauerunt, in
quibus numquā homo habitare potuit,
vel filius hominis requieuit.* Illic fon- 15
tes amari obdulcati sunt eis ad biben- C
dum, & per annos quadraginta annonā
de cęlo consecuti sunt.* Vbicūq; ingres- 16
si sunt sine arcu & sagitta, & absq; scuto
& gladio, Deus eorū pugnauit pro eis, &
vicit. * Et non fuit qui insultaret popu- 17
lo isti, nisi quando recessit à cultu Dñi
Dei sui.* Quotiescumque autem præter 18
ipsum Deum suum, alterum coluerunt,
dati sunt in prędam, & in gladium, & in
opprobrium. * Quotiescumque autem 19
pœnituerunt se recessisse à cultura Dei
sui, dedit eis Deus cæli virtutem resi-
stendi.* Denique Chananæum regem, & 20
Iebusæum, & Pherezæum, & Hethæum,
& Heuæum, & Amorrhæum, & omnes
potentes in Hesebon prostrauerunt, &
terras eorū & ciuitates eorum ipsi pos-
sederunt: * & vsq; dum non peccarent 21
in conspectu Dei sui, erant cum illis
bona: Deus enim illorū odit iniquita-
tem. * Nam & ante hos annos, cùm re- 22
cessissent à via, quā dederat illis Deus,
vt ambularent in ea, exterminati sunt
præliis à multis nationibus, & plurimi
eorū captiui abducti sunt in terram nō
suam. * Nuper autem reuersi ad Dñm 23
Deum suum, ex dispersione qua dispersi D
fuerant, adunati sunt, & ascenderunt
montana hæc omnia, & iterum possi-
dent Ierusalem, vbi sunt sancta eorum.
* Nunc ergo mi domine, perquire si est 24
aliqua iniquitas eorum in conspectu
Dei eorum: ascendamus ad illos, quo-
niā tradens tradet illos Deus eorum ti-
bi, & subiugati erunt sub iugo potentiæ
tuæ. * Si verò non est offensio populi 25
huius corā Deo suo, non poterimus re-
sistere illis: quoniam Deus eorū defen-
det illos: & erimus in opprobrium vni-
26 uersæ terræ.* Et factū est, cùm cessasset
loqui Achior verba hæc, irati sunt om-
nes magnates Holofernis, & cogitabant
interficere eum, dicentes ad alterutrū:
27 * Quis est iste, qui filios Israel posse dicat
resistere regi Nabuchodonosor, & exer-
citibus eius, homines inermes, & sine
virtute, & sine peritia artis pugnæ?* vt
28 ergo agnoscat Achior quoniam fallit
nos, ascēdamus in mōtana: & cùm capti
fuerint potentes eorum, tunc cum eisdē
29 gladio trāsuerberabitur:* vt sciat omnis
gens quoniam Nabuchodonosor Deus
terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

Iratus Holofernes iubet Achior duci in Bethuliā, vt ea deuicta simul puniatur; ac serui à funabulariis repulsi, eum arbori alligant: quem solutum filii Israel cognita causa benigne consolantur, Deum humiliter implorantes.

1 FActum est autem cùm cessassent lo-
A qui, indignatus Holofernes vehemē-
2 ter dixit ad Achior:* Quoniam prophe-
tasti nobis dicens, quòd gens Israel de-
fendatur à Deo suo, vt ostendam tibi
quoniā non est Deus, nisi Nabuchodo-
3 nosor:* cùm percusserimus eos omnes,
sicut hominē vnū, tunc & ipse cum illis
Assyriorum gladio interibis, & omnis
4 Israel tecum perditione disperiet:* &
probabis quoniam Nabuchodonosor
dñs sit vniuersæ terræ: túncq; gladius
militiæ meæ transiet per latera tua, &
confixus cades inter vulneratos Israel,
& non respirabis vltrà, donec extermi-
5 neris cum illis.* Porrò autē si prophe-
tiā tuam veram existimas, non concidat
vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam
obtinet, abscedat à te, si verba mea hæc
6 putas impleri non posse.* Vt autem no-
B ueris quia simul cū illis hęc experieris,
ecce ex hac hora illorū populo socia-
beris, vt dum dignas mei gladij pœnas
exceperint, ipse simul vltioni subiaceas.
7 * Tunc Holofernes præcepit seruis suis
vt cōprehenderent Achior, & perduce-
rent eum in Bethuliā; & traderent eum
8 in manus filiorū Israel.* Et accipientes
eum serui Holofernis, profecti sunt per
cāpestria: sed cùm appropinquassent ad
montana, exierūt contra eos fundibula-
9 rij.* Illi autē diuertētes à latere montis,
ligauerunt Achior ad arborē manibus
& pedibus, & sic vinctū restibus dimise-
runt eum, & reuersi sunt ad dñm suum.
10 * Porrò filij Israel descendentes de Be-
C thulia, venerunt ad eum: Quem soluen-
tes duxerunt ad Bethuliam, atq; in me-
dium populi illū statuētes, percunctati
sunt quid rerū esset quod illum vinctū
11 Assyrij reliquissent.* In diebus illis erāt
illic principes, Ozias filius Micha de
tribu Simeon, & Charmi, qui & Gotho-
12 niel. * In medio itaque seniorum, & in
conspectu

conspectu omnium, Achior dixit omnia
quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne
interrogatus: & qualiter populus Ho-
lofernis voluisset propter hoc verbum
interficere eum, * & quemadmodũ ipse 13
Holofernes iratus iusserit eum Israeli-
tis hac de causa tradi: vt dum vicerit
filios Israel, tunc & ipsum Achior di-
uersis iubeat interire suppliciis, pro-
pter hoc quòd dixisset: Deus cæli de-
fensor eorum est.* ||Cùmq; Achior vni- 14
||Sup. 5. b.12 uersa hæc exposuisset, omnis populus
cecidit in faciẽ, adorãtes Dñm, & com-
muni lamentatione & fletu vnanimes
preces suas Dño effuderunt, * dicentes: 15
Dñe Deus cæli & terræ, intuere super-
biã eorum, & respice ad nostrã humili- D
tatem, & faciem sanctorũ tuorũ atten-
de, & ostende quoniã non derelinquis
præsumentes de te: & præsumentes de
se, & de sua virtute gloriãtes, humilias.
* Finito itaque fletu, & per totam diem 16
oratione populorũ completa, consolati
sunt Achior, *dicentes: Deus patrũ no- 17
strorũ, cuius tu virtutẽ prædicasti, ipse
tibi hanc dabit vicissitudinẽ, vt eorum
magis tu interitum videas. * Cùm verò 18
Dñs Deus noster dederit hanc liberta-
tem seruis suis, sit & tecum Deus in me-
dio nostri: vt sicut placuerit tibi, ita cũ
tuis omnibus conuerseris nobiscũ.*Tũc 19
Ozias, finito consilio, suscepit eum in
domum suam, & fecit ei cœnã magnam.
* Et vocatis omnibus presbyteris, simul 20
expleto ieiunio refecerunt.* Posteà ve- 21
rò conuocatus est omnis populus, &
per totam noctem intra ecclesiam ora-
uerunt, petentes auxilium à Deo Israel.

CAP. VII.

Holofernes Bethuliam obsidet, ac præciso aquæ ductu iubet fontes omnes custodiri: quapropter ciues siti cruciati ciuitatem tradere cupiunt; Ozias tamen princeps populi persuadet vt ad quinque dies hoc differatur.

HOlofernes autẽ altera die præcepit 1
exercitibus suis, vt ascenderẽt con- A
tra Bethuliam.*Erant autẽ pedites bel- 2
latorũ centum viginti millia, & equites
viginti duo millia, præter præparatio-
nes virorũ illorum, quos occupauerat
captiuitas, & abducti fuerãt de prouin-
ciis & vrbibus vniuersæ iuuentutis.
*Omnes parauerunt se pariter ad pugnã
cõtra filios Israel, & venerũt per crepi- 3
dinẽ montis vsq; ad apicem, qui respi-
cit super Dothain, à loco qui dicitur
Belma, vsque ad Chelmon, qui est con-
tra Esdrelon. * Filij autem Israel vt vi- 4
derunt multitudinem illorum, prostra-
uerunt se super terrã, mittentes cinerem
super capita sua, vnanimes orantes vt
Deus Israel misericordiã suã ostenderet
super populum suum.*Et assumentes ar- 5
ma sua bellica, sederunt per loca, quæ
ad angusti itineris tramitem dirigunt
inter montosa, & erant custodientes ea
6 tota die & nocte. * Porrò Holofernes,
B dũ circuit per gyrũ, reperit quòd fons,
qui influebat, aquæ ductum illorum à
parte australi extra ciuitatem dirigeret:
& incidi præcepit aquæ ductũ illorum.
7 *Erant tamẽ nõ longè à muris fontes, ex
quibus furtim videbãtur haurire aquã,
ad refocillandum potiùs quàm ad po-
8 tandum.* Sed filij Ammon & Moab ac-
cesserunt ad Holofernem, dicentes. Filij
Israel, non in lancea nec in sagitta cõ-
fidunt, sed montes defendunt illos, &
muniũt illos colles in præcipitio con-
9 stituti. * Vt ergo sine congressione pu-
gnæ possis superare eos, pone custodes
fontium, vt non hauriant aquã ex eis, &
sine gladio interficies eos, vel certè fa-
tigati tradẽt ciuitatẽ suam, quam putãt
in montibus positã superari non posse.
10 * Et placuerunt verba hæc corã Holo-
ferne, & coram satellitibus eius, & con-
stituit per gyrum centenarios per sin-
11 gulos fontes. * Cùmq; ista custodia per
C dies viginti fuisset expleta, defecerunt
cisternæ, & collectiones aquarũ omni-
bus habitantibus Bethuliam, ita vt non
esset intra ciuitatem vnde satiarentur
vel vna die, quoniã ad mensurã dabatur
12 populis aqua quotidie. *Tunc ad Oziã
congregati omnes viri, feminæque, iu-
uenes, & paruuli omnes simul vna voce
13 *dixerunt: || Iudicet Deus inter nos & ||Exo. 5. d.21
te, quoniam fecisti in nos mala, nolens
loqui pacificè cum Assyriis, & propter
hoc vẽdidit nos Deus in manibus eorũ.
14 *Et ideo nõ est qui adiuuet, cũ proster-
namur ante oculos eorũ in siti, & per-
15 ditione magna.*Et nũc congregate vni-
uersos qui in ciuitate sunt, vt spõte tra-
damus nos omnes populo Holofernis.
16 * Melius est enim vt captiui benedica-
mus Dñm, viuẽtes, quàm moriamur, &
simus opprobriũ omni carni, cũm vide-
rimus vxores nostras, & infãtes nostros
17 mori ante oculos nostros.*Cõtestamur
D hodie cælũ & terrã, & Deum patrũ no-
strorũ, qui vlciscitur nos secũdùm pec-
cata nostra, vt iam tradatis ciuitatẽ in
manu militiæ Holofernis, & sit finis no-
ster breuis in ore gladij, qui longior ef-
18 ficitur in ariditate sitis.* Et cũ hæc di-
xissent, factus est fletus & vlulatus ma-
gnus in ecclesia ab omnibꝰ, & per mul-
tas horas vna voce clamauerũt ad Deũ,
19 dicentes:* ||Peccauimꝰ cũ patribus no- ||Psal. 105. a.
20 stris, iniustè egimus, iniquitatẽ fecimus.
*Tu quia pius es, miserere nostri, aut in
tuo flagello vindica iniquitates nostras,
& noli tradere confitẽtes te populo, qui
21 ignorat te,* vt non dicã inter Gentes:
22 Vbi est Deus eorum? * Et cùm fatigati
his clamoribus, & his fletibus lassati
23 siluissent, * exurgens Ozias infusus la-
crymis,

crymis, dixit : Æquo animo estote fra-
tres, & hos quinque dies expectemus à
Dño misericordiam. *Fortitan enim in- 24
dignationẽ suam abscindet,& dabit glo-
riam nomini suo. * Si autem transactis 25
quinque diebus non venerit adiutoriũ,
faciemus hæc verba,quæ locuti estis.

CAPVT VIII.

*Iudith, cuius laus describitur vacil-
lantes presbyteros & præ angustia dedi-
tionem quinto die meditantes obiur-
gat, quod tempus Domini miserationi
præscripserint eósque hortatur vt pa-
trum exemplo populum ad patientiam
animent,ac pro se Deum precentur,nec
factum suum scrutentur.*

ET factum est,cùm audisset hęc verba 1
Iudith vidua, quę erat filia Merari, A
filij Idox, filij Ioseph , filij Oziæ , filij
Elai,filij Iamnor, filij Gedeon, filij Ra-
phaim, filij Achitob,filij Melchiæ filij
Enan,filij Nathaniæ , filij Salathiel, filij
Simeon,filij Rubẽ. *Et vir eius fuit Ma- 2
nasses, qui mortuus est in diebus messis
hordeaceæ : * instabat enim super alli- 3
gãtes manipulos in cãpo,& venit æstus
super caput eius, & mortuus est in Be-
thulia ciuitate sua ; & sepultus est illuc
cum patribus suis.*Erat autẽ Iudith re- 4
licta eius vidua iam annis tribus,& mẽ-
sibus sex.*Et in superioribus domus suæ 5
fecit sibi secretũ cubiculum, in quo cũ
puellis suis clausa morabatur, * & ha- 6
bens super lũbos suos ciliciũ,ieiunabat
omnibus diebus vitæ suæ,præter sabba-
ta, & neomenias , & festa domus Israel
*Erat autem eleganti aspectu nimis,cui 7
vir suus reliquerat diuitias multas , &
familiam copiosam , ac possessiones ar-
mentis boũ & gregibus ouiũ plenas. Et 8
erat hæc in omnibus famosissima, quo-
niam timebat Dñm valde, nec erat qui
loqueretur de illa verbum malum.*Hęc 9
itaq; cùm audisset,quoniam Ozias pro-
misisset quòd transacto quinto die tra-
deret ciuitatem , misit ad presbyteros
Chabri,& Charmi. *Et venerunt ad illã, 10
& dixit illis,Quod est hoc verbũ,in quo B
consensit Ozias,vt tradat ciuitatẽ Assy-
riis,si intra quinq;dies nõ venerit vobis
adiutorium?*Et qui estis vos,qui tẽtatis 11
Dñm? *Non est iste sermo, qui miseri- 12
cordiã prouocet, sed potiùs qui irã ex-
citet,& furorem accendat.*Posuisti vos 13
tempus miserationis Dñi,& in arbitriũ
vestrum,diem constituistis ei.*Sed quia 14
patiens Dñs est,in hoc ipso pœniteam⁹,
&indulgentiã eius fusis lacrymis postu-
lemus: *non enim quasi homo,sic Deus 15
cõminabitur,neque sicut filius hominis
ad iracũdiam inflãmabitur.*Et ideo hu- 16
muliem⁹illi animas nostras,&in spiritu
cõstituti humiliato,seruientes illi, *di- 17
camus flentes Dño,vt secundũ volunta-
tem suã sic faciat nobiscũ misericordiã
suam. vt sicut conturbatum est cor no-
strum in superbia eorum , ita etiam de
18 nostra humilitate glorieniur:*quoniam
non sumus secuti peccata patrum no-
strorum,qui dereliquerunt Deum suum
19 & adorauerunt deos alienos , *pro quo
scelere dati sunt in gladium , & in ra-
pinam,& in confusionem inimicis suis:
nos autem alterũ Deum nescimus præ-
20 ter ipsum. * Expectemus humiles con-
C solationem eius,& exquiret sanguinem
nostrum de afflictionibus inimicorum
nostrorum,& humiliabit omnes gẽtes,
quæcumque insurgunt contra nos , &
faciet illas sine honore Dñs De⁹ noster.
21 * Et nunc fratres,quoniã vos estis pres-
byteri in populo Dei, & ex vobis pẽdet
anima illorũ,ad eloquiũ vestrum corda
eorũ erigite, vt memores sint,quia ten-
tati sunt patres nostri vt probarentur si
22 verè colerent Deum suum. * ‖ Memores ‖ Gen.
esse debẽt,quomodo pater noster Abra- 22.a.1
ham tentatus est, & per multas tribula-
tiones probatus , Dei amicus effectus
23 est. * Sic Isaac,sic Iacob, sic Moyses, &
omnes qui placuerunt Deo, per multas
24 tribulationes transierunt fideles. * Illi
autem,qui tentationes non susceperunt
cum timore Dñi,& impatientiã suam &
improperium murmurationis suæ con-
25 tra Dñm protulerunt, * ‖ exterminati 1.Cor.
sunt ab exterminatore, & à serpentibus 10. b.
26 perierunt. *Et nos ergo non vlciscamur 9.
27 nos pro his quæ patimur, * sed repu-
D tantes peccatis nostris hæc ipsa suppli-
cia minora esse flagella Dñi , quibus
quasi serui corripimur, ad emendatio-
nem,& non ad perditionem nostrã eue-
28 nisse credamus.*Et dixerunt illi Ozias,
& presbyteri : Omnia , quæ locuta es,
vera sunt,& non est in sermonibus tuis
29 vlla reprehensio. * Nunc ergo ora pro
nobis, quoniam mulier sancta es, & ti-
30 mens Deum.*Et dixit illis Iudith.Sicut
quod potui loqui,Dei esse cognoscitis:
31 ita quod facere disposui , probate si
ex Deo est,& orate vt firmũ faciat Deus
32 consilium meum. *Stabitis vos ad por-
tam nocte ista , & ego exeam cum abra
mea:& orate, vt sicut dixistis,in diebus
quinque respiciat Dñs populum suum
33 Israël. * Vos autem nolo vt scrutemini
actum meum, & vsque dum renuntiem
vobis,nihil aliud fiat,nisi oratio pro me
34 ad Dñm Deum nostrum. *Et dixit ad eã
Ozias princeps Iuda : Vade in pace , &
Dñs sit tecum in vltionem inimicorum
nostrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

*Iudith sese affligens ac humilians,
pro populi liberatione prostrata preca-
tur , vtque sibi virtus detur euertendi
Holofernem.*

1 QVibus abscedentibus , Iudith in-
A gressa est oratorium suum : & in-
duens

ducens se cilicio, posuit cinerem super
caput suum:& prosternens se Dño, cla-
mabat ad Dñm, dicens: * Dñe Deus pa- 2
tris mei Simeon, || qui dedisti illi gla-
||Gen. dium in defensionē alienigenarum qui
34. d. violatores extiterũt in coinquinatione
29. sua, & denudauerunt femur virginis in
confusionem:*& dedisti mulieres illorũ 3
in prædam,& filias illorũ in captiuita-
tem; & omnẽ prædã in diuisionẽ seruis
tuis,qui zelauerunt zelum tuũ, subueni
quæso te Dñe Deus meus mihi viduæ.
* Tu enim fecisti priora,& illa post illa 4
cogitasti: & hoc factum est quod ipse B
voluisti. * Omnes enim viæ tuæ paratæ 5
sunt, & tua iudicia in tua prouidentia
Exod. posuisti. * || Respice castra Assyriorum 6
14. b. nunc,sicut tunc castra Ægyptiorum vi-
9. dere dignat⁹ es,quãdo post seruos tuos
armati currebãt,confidentes in quadri-
gis,& in equitatu suo,& in multitudine
bellatorum. * Sed aspexisti super castra 7
eorũ,& tenebræ fatigauerunt eos. *Te- 8
nuit pedes eorum abyssus,& aquæ ope-
ruerunt eos.*Sic fiant & isti, Dñe, qui 9
confidunt in multitudine sua,& in cur- C
ribus suis,& in contis,& in scutis,& in
sagittis suis,& in lanceis gloriantur,*& 10
nesciũt quia tu ipse es Deus noster,qui
conteris bella ab initio, & Dñs nomen
est tibi. * Erige brachiũ tuum sicut ab 11
initio,& allide virtutẽ illorũ in virtute
tua:cadat virtus eorum in iracũdia tua,
qui promittunt se violare sancta tua,&
polluere tabernaculum nominis tui, &
deiicere gladio suo cornu altaris tui.
*Fac Dñe,vt gladio proprio eius super- 12
bia amputetur:*capiatur laqueo oculo- 13
rũ suorũ in me,& percuties eũ ex labiis
charitatis meæ.*Da mihi in animo cõ- 14
stantiã,vt contẽnam illum,& virtutẽ,vt
Iud. 4 euertã illum.*||Erit enim hoc memoria- 15
d. 21. le nominis tui, cùm manus feminæ de- D
& 5. iecerit eum.*Non enim in multitudine 16
d. 26. est virtus tua Dñe, neq; in equorũ viri-
bus volũtas tua est, nec superbi ab ini-
tio placuerunt tibi:sed humiliũ & man-
suetorũ semper tibi placuit deprecatio.
* Deus cœlorum, creator aquarum, & 17
Dñs totius creaturæ, exaudi me mise-
ram deprecantem, & de tua misericor-
dia præsumentem. * Memento Dñe te- 18
stamenti tui,& da verbum in ore meo,
& in corde meo consiliũ corrobora, vt
domus tua in sanctificatione tua per-
maneat: * & omnes Gentes agnoscant, 19
quia tu es Deus,& non est alius præter
te.

CAP. X.

Iudith pulcherrima aptissimè ornata Bethuliam cum sua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehensa ducitur ad Holofernem, qui mox eius capitur pulchritudine.

FActum est autem, cùm cessasset cla- 1
mare ad Dñm, surrexit de loco, in A
2 quo iacuerat prostrata ad Dñm. * Vo-
cauitque abram suã,& descẽdens in do-
mum suã,abstulit à se ciliciũ,& exuit se
3 vestimentis viduitatis suæ,*& lauit cor-
pus suum, & vnxit se myro optimo, &
discriminauit crinem capitis sui,& im-
posuit mitram super caput suum, & in-
duit se vestimentis iucunditatis suæ,in-
duitque sandalia pedibus suis, assum-
psitque dextraliola, & lilia, & inaures,
& annulos,& omnibus ornamentis suis
4 ornauit se. * Cui etiam Dñs contulit
splendorem: quoniam omnis ista com-
positio, non ex libidine, sed ex virtute
pendebat, & ideo Dñs hanc in illã pul-
chritudinem ampliauit, vt incompara-
bili decore omnium oculis appareret.
5 * Imposuit itaque abræ suæ ascoperam
B vini,& vas olei,& polentã, & palathas,
6 & panes,& caseũ,& profecta est. *Cúm-
que venissent ad portam ciuitatis,inue-
nerunt expectantem Oziam & presby-
7 teros ciuitatis. * Qui cùm vidissent
eam, stupentes mirati sunt nimis pul-
8 chritudinem eius. * Nihil tamen inter-
rogantes eam, dimiserunt transire, di-
centes: Deus patrum nostrorum det ti-
bi gratiam, & omne consilium tui cor-
dis sua virtute corroboret,vt glorietur
super te Ierusalem, & sit nomen tuum
9 in numero sanctorum & iustorum. * Et
dixerunt hi qui illic erant, omnes vna
10 voce: Fiat, fiat. * Iudith verò orans
Dñm, transiuit per portas ipsa & abra
11 eius. * Factum est autem, cùm descen-
deret montem, circa ortum diei occur-
rerunt ei exploratores Assyriorum, &
C tenuerunt eam,dicentes:Vnde venis?aut
12 quò vadis? * Quæ respondit: Filia sum
Hebræorũ,ideo ego fugi à facie eorum,
quoniam futurum agnoui,quòd dentur
vobis in deprædationem, pro eo quòd
contemnentes vos,noluerunt vltrò tra-
dere seipsos, vt inuenirent misericor-
13 diam in conspectu vestro.*Hac de causa
cogitaui mecum,dicens:Vadã ad faciem
principis Holofernis,vt indicem illi se-
creta illorum,& ostendam illi quo adi-
tu possit obtinere eos, ita vt non cadat
14 vir vnus de exercitu eius. * Et cùm au-
dissent viri illi verba eius, considerabãt
faciem eius,& erat in oculis eorum stu-
por,quoniã pulchritudinem eius mira-
15 bãtur nimis. * Et dixerunt ad eam:Con-
seruasti animam tuã,eo quòd tale repe-
risti consilium, vt descenderes ad dñm
16 nostrum. * Hoc autem scias, quoniam
D cùm steteris in conspectu eius,bene tibi
faciet, & eris gratissima in corde eius.*
Duxerúntque illã in tabernaculũ Holo-
18 fernis,annuntiantes eam. *Cúmque in-
trasset ante faciẽ eius, statim captus est
19 in suis oculis Holofernes.*Dixerúntque
ad eum satellites eius: Quis contemnat
populum Hebræorum, qui tam decoras
mulie

mulieres habent,vt non pro his meritò
pugnare contra eos debeamus?* Videns 19
itaque Iudith Holofernem sedentem in
conopæo, quod erat ex purpura,& au-
ro, & smaragdo , & lapidibus pretiosis
intextum : * & cùm in faciem eius in- 20
tendisset, adorauit eum,prosternens se
super terram. Et eleuauerunt eam serui
Holofernis, iubente domino suo.

CAP. XI.

Iudith ab Holoferne super causa fugæ suæ interrogata imponit illi , speciosam pollicens victoriam.

TVnc Holofernes dixit ei:Æquo ani- 1
mo esto , & noli pauere in corde A
tuo:quoniã ego nunquã nocui viro,qui
voluit seruire Nabuchodonosor regi.
*Populus autẽ tuus, si nõ contempsisset 2
me,non leuassem lanceã meã super eũ.
*Nunc autem dic mihi,qua ex causa re- 3
cessisti ab illis,& placuit tibi vt venires
ad nos?*Et dixit illi Iudith:Sume verba 4
ancillæ tuæ,quoniã si secut* fueris ver-
ba ancillæ tuæ,perfectã rem faciet Dñs
tecũ.*Viuit enim Nabuchodonosor rex 5
terræ,& viuit virtus eius, quæ est in te
ad correptionẽ omnium animarũ errã-
tiũ:quoniã non solùm homines seruiũt
illi per te, sed & bestiæ agri obtẽperant
illi.*Nũtiatur enim animi tui industria 6
vniuersis gentibus,& indicatũ est omni B
sæculo,quoniã tu solus bonus,& potẽs
es in omni regno eius,& disciplina tua
||Sap. omnibus prouinciis prædicatur.*|| Nec 7
5.a.5. hoc latet, quod locutus est Achior,nec
illud ignoratur, quod ei iusseris eueni-
re.*Constat enim Deũ nostrũ sic pecca- 8
tis offensũ,vt mãdauerit per prophetas
suos ad populũ,quod tradat eũ pro pec-
catis suis.*Et quoniã sciũt se offendisse 9
Deũ suũ filij Israel , tremor tuus super
ipsos est. * Insuper etiam fames inuasit 10
eos,& ab ariditate aquę iam inter mor-
tuos computãtur.*Deniq; hoc ordinãt, 11
vt interficiãt pecora sua, & bibant san-
guinẽ eorũ,*& sancta Dñi Dei sui, quæ 12
præcepit Deus nõ cõtingi,in frumento, C
vino,& oleo, hæc cogitauerũt impẽde-
re,& volũt cõsumere quæ nec manibus
deberẽt cõtingere:ergo quoniã hæc fa-
ciũt,certũ est quòd in perditionẽ dabũ-
tur. * Quod ego ancilla tua cognoscẽs, 13
fugi ab illis , & misit me Dñs hæc ipsa
nũciare tibi.*Ego enim ancilla tua Deũ 14
colo,etiam nũc apud te:& exiet ancilla
tua,& orabo Deum,*& dicet mihi quã- 15
do eis reddat peccatũ suũ,& veniẽs nun- D
tiabo tibi,ita vt ego adducã te per me-
diã Ierusalẽ,& habebis omnẽ populum
Israel,sicut oues,quib* nõ est pastor,&
nõ latrabit vel vn* canis cõtra te:*quo- 16
niã hæc mihi dicta sunt per prouiden-
tiã Dei.*Et quoniã iratus est illis Deus, 17
hæc ipsa missa sum nuntiare tibi.* Pla- 18
cuerũt autem omnia verba hæc coram
Holofernæ,& corã pueris eius,& mira-
bantur sapientiam eius,& dicebãt alter
19 ad alterum : * Non est talis mulier su-
per terram in aspectu,in pulchritudine,
20 & in sensu verborum.*Et dixit ad illam
Holofernes . Benefecit Deus, qui misit
21 te ante populum , vt des illum tu in
manibus nostris:* & quoniam bona est
promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus
tuus,erit & Deus meus , & tu in domo
Nabuchodonosor magna eris,& nomen
tuum nominabitur in vniuersa terra.

CAP. XII.

Iudith in locum thesaurorum Holofernis introducta facultatem obtinet propriis vescendi cibis,noctuque ad orationem egrediendi : quarto autem die in conuiuium inducta , coram Holoferne comedit & bibit , qui eius concupiscentia ardens, vehementer inebriatur.

1 TVnc iussit eam introire vbi reposi-
A ti erant thesauri eius,& iussit illic
manere eam,& constituit quid daretur
2 illi de conuiuio suo.*Cui respondit Iu-
dith, & dixit:Nunc non potero mandu-
care ex his , quæ mihi præcipis tribui,
ne veniat super me offensio : ex his au-
3 tem,quæ mihi detuli,manducabo.*Cui
Holofernes ait : Si defecerint tibi ista,
quæ tecũ detulisti, quid faciemus tibi?
4 * Et dixit Iudith : viuit anima tua Dñe
meus quoniã non expendet omnia hæc
ancilla tua,donec faciat Deus in manu
mea hæc quæ cogitaui. Et induxerunt
illam serui eius in tabernaculum,quod
5 præceperat.*Et petiit dum introiret, vt
B daretur ei copia nocte & ante lucem
egrediendi foras ad orationem , & de-
6 precandi Dñm. * Et præcepit cubicula-
riis suis, vt sicut placeret illi, exiret &
introiret ad adorandum Deum suum,
7 per triduum:*& exibat noctibus in val-
lem Bethuliæ, & baptizabat se in fonte
8 aquæ. * Et vt ascendebat , orabat Dñm
Deum Israel, vt dirigeret viam eius ad
9 liberationem populi sui.* Et introiens,
C munda manebat in tabernaculo, vsque
dum acciperet escam suam in vespere.
10 * Et factum est , in quarto die Holofer-
nes fecit cœnam seruis suis,& dixit ad
Vagao eunuchum suum : Vade,& suade
Hebræam illam vt sponte cõsentiat ha-
11 bitare mecum. * Fœdum est enim apud
Assyrios,si femina irrideat virum,agen-
12 do vt immunis ab eo transeat. * Tunc
introiuit Vagao ad Iudith,& dixit:Non
vereatur bona puella introire ad dñm
meum,vt honorificetur ante faciẽ eius
vt manducet cum eo,& bibat vinum in
13 iucunditate.*Cui Iudith respondit:Quę
14 ego sum,vt contradicã dño meo?* Om-
ne quod erit ante oculos eius bonum
& optimum faciam. Quidquid autẽ illi
placuerit, hoc mihi erit optimum om-
15 nibus diebus vitæ meæ.* Et surrexit, &

ornauit se vestimento suo, & ingressa
stetit ante faciem eius.*Cor autem Ho- 16
lofernis concussum est:erat enim ardēs
in concupiscentia eius.*Et dixit ad eam 17
Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in
iucunditate,quoniam inuenisti gratiam
coram me.*Et dixit Iudith:Bibam dñe, 18
quoniā magnificata est anima mea ho-
die præ omnibus diebus meis. *Et ac- 19
cepit, & manducauit, & bibit coram
ipso,ea quæ parauerat illi ancilla eius.
*Et iucundus factus est Holofernes ad 20
eam, bibitque vinum multum nimis,
quantum nunquam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

Iudith facta ad Deum oratione praecidit caput ebrij Holofernis; quod ad ciues Bethuliæ efferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipsa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holofernis capite obstupescit.

VT autem serò factum est,festinaue- 1
runt serui illius ad hospitia sua, & A
conclusit Vagao ostia cubiculi,& abiit: 2
*erant autē omnes fatigati à vino:*erát- 3
que Iudith sola in cubiculo.*Porrò Ho- 4
lofernes iacebat in lecto,nimia ebrieta-
te sopitus.*Dixítque Iudith puellæ suæ, 5
vt staret foris ante cubiculum,& obser-
uaret.*Stetítq; Iudith ante lectū, orans 6
cum lacrymis, & labiorum motu in si-
lentio,*dicens:Confirma me Dñe Deus 7
Israel, & respice in hac hora ad opera
manuum mearum, vt, sicut promisisti,
Ierusalem ciuitatem tuam erigas: &
hoc,quod credens per te posse fieri co-
gitaui,perficiam. *Et cùm hæc dixisset, 8
accessit ad columnā, quæ erat ad caput
lectuli eius,& pugionem eius:qui in ea
ligatus pendebat,exoluit.* Cúmq; eua- 9
ginasset illū, apprehendit comam capi-
tis eius, & ait: Confirma me Dñe Deus
in hac hora, * & percussit bis in cerui- 10
cem eius, & abscidit caput eius, & ab-
stulit conopœum eius à columnis, &
euoluit corpus eius truncum. *Et post 11
pusillum exiuit,& tradidit caput Holo-
fernis ancillæ suæ, & iussi vt mitteret
illud in peram suam.* Et exierunt duæ, 12
secundùm consuetudinē suam, quasi ad B
orationem, & transierunt castra, & gy-
rantes vallem,venerūt ad portam ciui-
tatis. * Et dixit Iudith à longè custodi- 13
bus murorum:Aperite portas,quoniam
nobiscum est Deus, qui fecit virtutem
in Israel.* Et factum est, cùm audissent 14
viri vocem eius, vocauerunt presbyte-
ros ciuitatis. * Et concurrerunt ad eam 15
omnes, à minimo vsque ad maximum:
quoniam sperabant eam iam non esse
venturam. * Et accedentes luminaria 16
congyrauerunt circa eam vniuersi: illa
autem ascendens in eminentiorem lo-
cum,iussit fieri silentium. Cúmque om-
nes tacuissent, * dixit Iudith: Laudate 17
Dñm Deum nostrum, qui non deseruit
18 sperantes in se:*& in me ancilla sua ad-
impleuit misericordiā suam,quam pro-
misit domui Israel: & interfecit in ma-
nu mea hostem populi sui hac nocte.
19 *Et proferēs de pera caput Holofernis,
ostendit illis,dicens: Ecce caput Holo-
fernis principis militiæ Assyriorum, &
ecce conopœum illius,in quo recumbe-
bat in ebrietate sua, vbi per manum fe-
minæ percussit illum Dñs Deus noster.
20 *Viuit autem ipse Dñs,quoniam custo-
C diuit me Angelus eius,hinc euntem, &
ibi commorantem, & inde huc reuer-
tentē,& non permisit me Dñs ancillam
suam coinquinari, sed sine pollutione
peccati reuocauit me vobis,gaudentem
in victoria sua, in euasione mea, & in
21 liberatione vestra. * || Confitemini illi || Ps
omnes, quoniā bonus, quoniam in sæ- 105.
22 culum misericordia eius.*Vniuersi autē a.1.&
adorantes Dñm,dixerūt ad eam:Benedi- 106.
xit te dñs in virtute sua, quia per te ad a.1.
23 nihilū redigit inimicos nostros.*Porrò
Ozias princeps populi Israel, dixit ad
eam: Benedicta es tu filia à Dño Deo
excelso,præ omnibus mulieribus super
24 terram. * Benedictus Dñs, qui creauit
cœlum & terram, qui te direxit in vul-
nera capitis principis inimicorum no-
25 strorum: * quia hodie nomen tuum ita
D magnificauit, vt non recedat laus tua
de ore hominum,qui memores fuerint
virtutis Dñi in æternū, pro quibus non
pepercisti animæ tuæ,propter angustias
& tribulationem generis tui, sed sub-
uenisti ruinæ ante conspectum Dei no-
26 stri.* Et dixit omnis populus: Fiat fiat.
27 *Porrò Achior vocatus venit, & dixit
ei Iudith:Deus Israel,cui tu testimoniū
dedisti quòd vlciscatur se de inimicis
suis, ipse caput omnium incredulorum
28 incidit hac nocte in manu mea. * Et vt
probes quia ita est, ecce caput Holo-
fernis, qui in contemptu superbiæ suæ
Deum Israel contempsit, & tibi interi-
tum minabatur dicens: Cùm captus
fuerit populus Israel, gladio perforari
29 præcipiam latera tua. * Videns autem
Achior caput Holofernis, angustiatus
præ pauore,cecidit in faciem suā super
30 terram,& æstuauit anima eius. * Postea
verò quàm resumpto spiritu recreatus
est, procidit ad pedes eius, & adorauit
31 eam,& dixit:* Benedicta tu à Deo tuo
in omni tabernaculo Iacob, quoniam
in omni gente, quæ audierit nomen
tuum, magnificabitur super te Deus
Israel.

CAP. XIV.

Holofernis capite in muro suspenso, Achiórque circumciso, Iudæi in Assyrios irruunt: qui Holofernem excitantes, mortuúmque inuenientes, vehementi timore concutiuntur.

Dixit

Dixit autem Iudith ad omnem po- 1
pulum : audite me fratres, suspen- A
dite caput hoc super muros nostros.
* Et erit, cùm exierit Sol, accipiat vnus- 2
quisque arma sua, & exite cum impetu,
non vt descendatis deorsum, sed quasi
impetum facientes. * Tunc explorato- 3
res necesse erit vt fugiant ad principem
suum excitandum ad pugnam. * Cum- 4
que duces eorum cucurrerint ad taber-
naculum Holofernis, & inuenerint eum
truncum in suo sanguine volutatum,
decidet super eos timor. * Cúmque co- 5
gnoueritis fugere eos, ite post illos se- B
curi, quoniam Dñs conteret eos sub
pedibus vestris. * Tunc Achior videns 6
virtutem, quam fecit Deus Israel reli-
cto gentilitatis ritu, credidit Deo, &
circumcidit carnem præputij sui, & ap-
positus est ad populum Israel: & omnis
successio generis eius vsque in hodier-
num diem. * Mox autem vt ortus est 7
dies, suspenderunt super muros caput
Holofernis, accepitque vnusquisque
vir arma sua, & egressi sunt cum gran-
di strepitu & vlulatu. * Quod videntes 8
exploratores, ad tabernaculum Holo-
fernis cucurrerunt. * Porrò hi, qui in 9
tabernaculo erant, venientes, & ante
ingressum cubiculi perstrepentes, exci-
tandi gratia, inquietudinem arte mo- C
liebantur, vt non ab excitantibus, sed
à sonantibus Holofernes euigilaret.
* Nullus enim audebat cubiculum vir- 10
tutis Assyriorum pulsando aut intran-
do aperire. * Sed cùm venissent eius du- 11
ces ac tribuni, & vniuersi maiores
exercitus regis Assyriorum, dixerunt
cubiculariis: * Intrate, & excitate illum, 12
quoniam egressi mures de cauernis
suis, ausi sunt prouocare nos ad præ-
lium. * Tunc ingressus Vagao cubicu- 13
lum eius, stetit ante cortinam, & plau-
sum fecit manibus suis: suspicabatur
enim illum cum Iudith dormire. * Sed 14
cùm nullum motum iacentis sensu au- D
rium caperet, accessit proximans ad
cortinam, & eleuans eam, vidensque
cadauer absque capite Holofernis in
suo sanguine tabefactum iacere super
terram, exclamauit voce magna cum
fletu, & scidit vestimenta sua. * Et in- 15
gressus tabernaculum Iudih, non inue-
nit eam, & exiliit foras ad populum,
* & dixit: Vna mulier Hebræa fecit 16
confusionem in domo regis Nabucho-
donosor: ecce enim Holofernes iacet
in terra, & caput eius non est in illo.
* Quod cùm audissent principes virtu- 17
tis Assyriorum, sciderunt omnes vesti-
menta sua, & intolerabilis timor & tre-
mor cecidit super eos, & turbati sunt
animi eorum valde. * Et factus est cla- 18
mor incomparabilis in medio castro-
rum eorum.

CAP. XV.

Assyrii persequentes Hebræos omnibus relictis fugiunt; at illi spoliis collectis plurimum ditati sunt: Iudith autem à pontifice & populo benedicitur, & quæ Holofernis propria fuerant, ipsi traduntur.

1 CVmque omnis exercitus decolla-
A tum Holofernẽ audisset, fugit mens
& consilium ab eis, & solo tremore &
metu agitati, fugæ præsidium sumunt,
2 * ita vt nullus loqueretur cum proximo
suo, sed inclinato capite, relictis omni-
bus euadere festinabant Hebræos, quos
armatos super se venire audiebant, fu-
gientes per vias camporum & semitas
3 collium. * Vidẽtes itaque filij Israel fu-
gientes, secuti sunt illos. Descenderunt-
que clangentes tubis, & vlulantes post
4 ipsos. * Et quoniam Assyrij non adunati
B in fugam ibant præcipites: filij autem
Israel vno agmine persequentes, debili-
tabant omnes, quos inuenire potuissẽt.
5 * Misit itaque Ozias nuntios per omnes
6 ciuitates & regiones Israel. * Omnis
itaq; regio, omnisq; vrbs electã iuuen-
tutem armatam misit post eos, & perse-
cuti sunt eos in ore gladij quousq; per-
uenirent ad extremitatem finium suo-
7 rum. * Reliqui autẽ qui erant in Bethu-
lia, ingressi sunt castra Assyriorum, &
prædam, quam fugiẽtes Assyrij relique-
rant, abstulerunt, & onustati sunt val-
8 de. * Hi verò, qui victores reuersi sunt
C ad Bethuliam, omnia quæ erant illo-
rum attulerunt secum, ita vt non esset
numerus in pecoribus, & iumentis, &
vniuersis mobilibus eorum, vt à mini-
mo vsque ad maximum omnes diuites
9 fierent de prędationibus eorum. * Ioa-
chim autem summus pontifex, de Ieru-
salem venit in Bethuliam cum vniuersis
10 presbyteris suis, vt videret Iudith. * Quæ
cùm exisset ad illum, benedixerunt eam
omnes vna voce, dicentes: Tu gloria
Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorifi-
11 centia populi nostri: quia fecisti virili-
ter, & confortatum est cor tuum, eo
quòd castitatem amaueris, & post vi-
D rum tuum, alterum nescieris: ideo &
manus Dñi confortauit te, & ideo eris
12 benedicta in æternum. * Et dixit omnis
13 populus: Fiat, fiat. * Per dies autem tri-
ginta, vix collecta sunt spolia Assyrio-
14 rum à populo Israel. * Porrò autem vni-
uersa, quæ Holofernis peculiaria fuisse
probata sunt, dederunt Iudith, in auro,
& argento, & vestibus, & gemmis, & om-
ni supellectili, & tradita sunt omnia
15 illi à populo. * Et omnes populi gaude-
bant cum mulieribus, & virginibus, &
iuuenibus, in organis & citharis.

CAP. XVI.

Canticum Iudith ob victoriam: venit populus Ierusalem holocausta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandem-

que Iudith plena dierum moritur; &
dies huius victoriæ perpetuo apud Iu-
dæos in numero sanctorum dierum ce-
lebratur.

TVnc cantauit canticum hoc Do- 1
mino Iudith: dicens: A
* Incipite Domino in tympanis, can- 2
tate Domino in cymbalis, modulamini
illi psalmum nouum, exaltate, & inuo-
cate nomen eius.
*Dñs conterẽs bella, Dñs nomẽ est illi. 3
* Qui posuit castra sua in medio po- 4
puli sui, vt eriperet nos de manu om-
nium inimicorum nostrorum.
* Veniet Assur ex montibus ab Aqui- 5
lone in multitudine fortitudinis suæ:
cuius multitudo obturauit torrentes,
& equi eorum cooperuerunt valles.
* Dixit se incensurum fines meos, & 6
iuuenes meos occisurum gladio, infan-
tes meos dare in prædam, & virgines
in captiuitatem.
* Dominus autem omnipotens nocuit 7
eum, & tradidit eum in manus femi-
næ, & confodit eum.
* Non enim cecidit potens eorum à 8
iuuenibus, nec filij Titan percusserunt B
eum, nec excelsi gigantes opposuerunt
se illi, sed Iudith filia Merari in specie
faciei suæ dissoluit eum.
* Exuit enim se vestimento viduita- 9
tis, & induit se vestimento lætitiæ in
exultatione filiorum Israel.
* Vnxit faciẽ suam vnguento, & col- 10
ligauit cincinnos suos mitra, accepit
stolam nouam ad decipiendum illum.
* Sandalia eius rapuerunt oculos eius, 11
pulchritudo eius captiuã fecit animam
eius, amputauit pugione ceruicem eius.
* Horruerunt Persæ constantiam 12
eius, & Medi audaciam eius.
* Tunc vlulauerunt castra Assyrio- 13
rum, quando apparuerunt humiles mei,
arescentes in siti.
* Filij puellarũ compunxerunt eos, & 14
sicut pueros fugientes occiderunt eos:
perierũt in prælio à facie Dñi Dei mei.
* Hymnum cantemus Domino, hym- 15
num nouum cantemus Deo nostro.
* Adonai Domine magnus es tu, & 16
præclarus in virtute tua, & quem su- C
perare nemo potest.
* Tibi seruiat omnis creatura tua: 17
Gen. ‖ quia dixisti, & facta sunt: misisti spi-
1. Ps. ritum tuum, & creata sunt, & non est
32. b. 9 qui resistat voci tuæ.
* Montes à fundamentis mouebuntur 18
cum aquis: petræ sicut cera liquescent
ante faciem tuam.
* Qui autem timent te, magni erunt 19
apud te per omnia.
* Væ genti insurgenti super genus 20
meum: Dñs enim omnipotens vindica-
bit in eis, in die iudicij visitabit illos.
* Dabit enim ignem, & vermes in 21
carnes eorum, vt vrantur, & sentiant
vsque in sempiternum.
22 * Et factum est post hæc, omnis popu-
lus post victoriam venit in Ierusalem
adorare Dñm: & mox vt purificati sunt,
obtulerunt omnes holocausta, & vota
23 & repromissiones suas. * Porrò Iudith,
vniuersa vasa bellica Holofernis, quæ
D dedit illi populus, & conopœum, quod
ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit
24 in anathema obliuionis. * Erat autem
populus iucundus secundùm faciem
sanctorum, & per tres menses gaudium
25 huius victoriæ celebratum est cum Iu-
dith. * Post dies autem illos vnusquisq;
rediit in domum suam, & Iudith magna
facta est in Bethulia, & præclarior erat
26 vniuersæ terræ Israel. * Erat etiam virtu-
ti castitas adiuncta, ita vt non cognos-
ceret virum omnibus diebus vitæ suæ,
ex quo defunctus est Manasses vir eius.
27 * Erat autem diebus festis procedens
28 cum magna gloria. * Mansit autem in
domo viri sui annos centum quinque, &
dimisit abram suam liberam, & defuncta
est ac sepulta cum viro suo in Bethulia.
29 * Luxitque illam omnis populus diebus
30 septem. * In omni autem spatio vitæ
eius non fuit qui perturbaret Israel, &
31 post mortem eius annis multis. * Dies
autem victoriæ huius festiuitatis, ab
Hebræis in numero sanctorum dierum
accipitur, & colitur à Iudæis ex illo
tempore vsque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

Assuero ad potentiæ & gloriæ suæ ostentationem splendidum celebrante conuiuium, regina Vasthi accersita venire recusat, ideoq; repudiatur: & sapientum consilio edictum promulgatur, vt vxores maritis deferant honorem.

1 IN diebus Assueri, qui regnauit
A ab India vsque Æthiopiam, su-
per centum viginti septẽ pro-
2 uincias: * quando sedit in solio
regni sui, Susan ciuitas regni eius exor-
3 dium fuit. * Tertio igitur anno imperij
sui, fecit grande conuiuium cunctis
principibus, & pueris suis, fortissimis
Persarum, & Medorum inclytis, & præ-
4 fectis prouinciarum coram se, * vt ostẽ-
deret diuitias gloriæ regni sui, ac magni-
tudinem, atq; iactantiam potentiæ suæ,
multo tempore, centum videlicet &
5 octoginta diebus. * Cúmq; implerentur
dies conuiuij, inuitauit omnẽ populum
qui inuentus est in Susan, a maximo vs-
que ad minimum: & iussit septem diebus
conuiuium præparari in vestibulo hor-
6 ti, & nemoris, quod regio cultu & ma-
nu consitum erat. * Et pendebãt ex om-
ni

ni parte tentoria aërij coloris, & car- B
basini ac hyacinthini, sustentata funi-
bus byssinis, atque purpureis, qui ebur-
neis circulis inserti erant, & columnis
marmoreis fulciebantur. Lectuli quoq;
aurei & argentei super pauimentũ sma-
ragdino & pario stratum lapide, dispo-
siti erant: quod mira varietate pictura
decorabat. *Bibebant autẽ qui inuitati 7
erant, aureis poculis, & aliis atque aliis
vasis cibi inferebantur. Vinũ quoque,
vt magnificẽtia regia dignum erat, abũ-
dans, & præcipuũ ponebatur. *Nec erat 8
qui nolentes cogeret ad bibendum, sed
sicut rex statuerat, præponens mensis
singulos de principibus suis, vt sumeret
vnusquisque quod vellet. *Vasthi quo- 9
que regina fecit conuiuium feminarũ,
in palatio, vbi rex Assuerus manere cõ-
sueuerat. *Itaque die septimo, cùm rex 10
esset hilarior, & post nimiam potationẽ C
incaluisset mero, præcepit Maumam, &
Bazatha, & Harbona, & Bagatha, &
Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem
eunuchis, qui in conspectu eius mini-
strabant, * vt introducerent reginam 11
Vasthi corã rege, posito super caput ei*
diademate, vt ostenderet cunctis popu-
lis & principibus pulchritudinẽ illius:
erat enim pulchra valde. *Quæ renuit, 12
& ad regis imperiũ quod per eunuchos
mandauerat, venire contempsit. Vnde
iratus rex, & nimio furore succensus.* 13
Interrogauit sapientes, qui ex more re-
gio semper ei aderant, & illorũ faciebat
cuncta consilio, scientium leges ac iura
maiorũ (*erant autem primi & proxi- 14
mi, Charsena, & Sethar, & Admatha, &
Tharsis, & Mares, & Mersana, & Mamu-
chan, septem duces Persarũ atque Me-
dorum, qui videbant faciẽ regis, & pri-
mi post eum residere soliti erant) *cui 15
sententiæ Vasthi regina subiaceret, quæ
Assueri regis imperium, quod per eunu-
chos mandauerat, facere noluisset. *Re- 16
spondítque Mamuchan, audiente rege
atq; principibus: Non solùm regem læ-
sit regina Vasthi, sed & omnes populos,
& principes, qui sunt in cunctis pro-
uinciis regis Assueri. *Egredietur enim 17
sermo reginæ ad omnes mulieres, vt D
contemnant viros suos, & dicant: Rex
Assuerus iussit vt regina Vasthi intraret
ad eum, & illa noluit. *Atque hoc exem- 18
plo omnes principum coniuges Persa-
rũ atque Medorum, paruipendent impe-
ria maritorum: vnde regis iusta est in-
dignatio. *Si tibi placet, egrediatur edi- 19
ctum à facie tua, & scribatur iuxta le-
gem Persarũ atq; Medorum, quam præ-
teriri illicitum est, vt nequaquam vltrà
Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnũ
illius, altera, quæ melior est illa, acci-
piat. *Et hoc in omne (quod latissimum 20
est) prouinciarum tuarum diuulgetur
imperium, & cunctæ vxores tam maio-
rum, quàm minorum, deferant maritis
21 suis honorem. *Placuit consilium eius
regi, & principibus: fecitque rex iuxta
22 consilium Mamuchan. *& misit episto-
las ad vniuersas prouincias regni sui, vt
quæque gens audire & legere poterat,
diuersis linguis & litteris, esse viros
principes ac maiores in domibus suis:
& hoc per cunctos populos diuulgari.

CAPVT II.

Præ cæteris virginibus Assuero quæsitis Esther neptis occulta Mardochai Iudæi placens, regina loco Vasthi facta est, celebrato nuptiarum magnifico conuiuio, ac datis muneribus. Porro Mardochæus ad ostium palatij manens, eunuchos regi insidiantes prodit: quod factum Mardochæi, annalibus inscribitur.

1 HIs ita gestis, postquam regis Assueri
A indignatio deferbuerat, recordatus
est Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa
2 esset: *dixeruntque pueri regis, ac mi-
nistri eius: Quærantur regi puellæ vir-
3 gines ac speciosæ, * & mittantur qui
considerent per vniuersas prouincias
puellas speciosas & virgines: & addu-
cant eas ad ciuitatẽ Susan, & tradãt eas
in domum feminarum sub manu Egei
eunuchi, qui est præpositus & custos
mulierum regiarum: & accipiant mun-
dum muliebrem, & cætera ad vsus ne-
cessaria. *Et quæcumque inter omnes
4 oculis regis placuerit, ipsa regnet pro
Vasthi. Placuit sermo regi: & ita, vt sug-
5 gesserant, iussit fieri. *Erat vir Iudæus
in Susan ciuitate, vocabulo Mardo-
chæus, filius Iair, filij Semei, filij Cis, de
6 stirpe Iemini, * || qui translatus fuerat 4 *Reg.*
de Ierusalem eo tempore, quo Iecho- 24. *a.*
niã regem Iuda Nabuchodonosor rex 15.
7 Babylonis transtulerat, *qui fuit nutri- *Inf.* 11.
tius filiæ fratris sui Edissæ, quæ altero *b.* 4.
nomine vocabatur Esther: & vtrumque
parentem amiserat: pulchra nimis, &
decora facie. Mortuísque patre eius ac
matre, Mardochæus sibi eam adoptauit
8 in filiam. *Cùmque percrebuisset regis
B imperium, & iuxta mandatum illius
multæ pulchræ virgines adducerentur
Susan, & Egeo traderentur eunucho;
Esther quoque inter cæteras puellas ei
tradita est, vt seruaretur in numero fæ-
9 minarum. *Quæ placuit ei, & inuenit
gratiam in conspectu illius. Et præce-
pit eunucho, vt acceleraret mundum
muliebrem, & traderet ei partes suas, &
septem puellas speciosissimas de domo
regis, & tam ipsam quàm pedissequas
10 eius ornaret atque excoleret. *Quæ no-
luit indicare ei populũ & patriã suam:
Mardochæus enim præceperat ei, vt de
11 hac re omnino reticeret: *qui deambu-
labat quotidie ante vestibulum domus

in qua electæ virgines seruabantur, cu-
ram agens salutis Esther,& scire volens
quid ei accideret. *Cùm autem venisset 12
tempus singularum per ordinem puel-
larum, vt intrarent ad regem, expletis
omnibus quæ ad cultum muliebrē per-
tinebant, mensis duodecimus verteba-
tur:ita dumtaxat, vt sex mensibus oleo
vngerentur myrrhino, & aliis sex qui-
busdam pigmentis & aromatibus vteré-
tur. * Ingredientésque ad regem, quid- 13
quid postulassent ad ornatum pertinēs, C
accipiebant,& vt eis placuerat, cōposi-
tæ de triclinio feminarum ad regis cu-
biculum transibant. * Et quæ intraue- 14
rat vespere, egrediebatur mane, atque
inde in secundas ædes deducebatur,quę
sub manu Susagazi eunuchi erant, qui
concubinis regis præsidebat: nec habe-
bat potestatem ad regem vltrà redeun-
di,nisi voluisset rex, & eam venire ius-
sisset ex nomine. * Euoluto autem tem- 15
pore per ordinem, instabat dies, quo
Esther filia Abihail fratris Mardochæi,
quam sibi adoptauerat in filiam, debe-
ret intrare ad regem.Quæ non quæsiuit
muliebrem cultum,sed quæcumque vo-
luit Egeus eunuchus custos virginum,
hæc ei ad ornatū dedit. Erat enim for-
mosa valde, & incredibili pulchritudi-
ne, omnium oculis gratiosa & amabilis
videbatur.*Ducta est itaque ad cubicu- 16
lum regis Assueri mēse decimo,qui vo-
catur Tebeth,septimo anno regni eius.
* Et adamauit eā rex plus quàm omnes 17
mulieres, habuítque gratiam & miseri-
cordiā corā eo super omnes mulieres,
& posuit diadema regni in capite eius.
fecitq; eam regnare in loco Vasthi. *Et 18
iussit conuiuium præparari permagnifi- D
cū cūctis principibus,& seruis suis, pro
coniunctione & nuptiis Esther.Et dedit
requiē vniuersis prouinciis,ac dona lar-
gitus est iuxta magnificentiam princi-
palem. * Cúmque secundò quærerentur 19
virgines & congregarentur, Mardo-
chæus manebat ad ianuam regis: *nec- 20
dum prodiderat Esther patriam&popu-
lū suum,iuxta mandatū eius. Quidquid
enim ille præcipiebat, obseruabat Es-
ther: & ita cuncta faciebat, vt eo tem-
pore solita erat,quo eam paruulam nu-
triebat. * Eo igitur tempore, quo Mar- 21
dochæus ad regis ianuam morabatur,
irati sunt Bagathan & Thares duo eu-
nuchi regis, qui ianitores erant, & in
primo palatij limine præsidebant: vo-
luerúntque insurgere in regem,& occi-
dere eum.*Quod Mardochæum non la- 22
tuit,statimque nuntiauit reginæ Esther;
& illa regi,ex nomine Mardochei, qui
ad se rem detulerat.*Quęsitum est,&in- 23
uentum: & appensus est vterque eorum
in patibulo,Mandatúmque est historiis,
& annalibus traditum coram rege.

CAP. III.

Aman à rege sublimatus,indignatur quòd solus Mardochæus Iudæus ipsum non adoret: quapropter omnium Iudæorum interitum ab Assuero impetrat, mittítque ad vniuersas prouincias litteras regis annulo signatas,vt tertiodecimo die mensis duodecimi vniuersi vbique Iudæi occidantur.

1 POst hęc rex Assuerus exaltauit Amā
A filiū Amadathi, qui erat de stirpe
Agag: & posuit solium eius super om-
2 nes principes, quos habebat. * Cunctí-
que serui regis, qui in foribus palatij
versabantur, flectebant genua, & ado-
rabant Aman: sic enim præceperat eis
Imperator, solus Mardochæus non fle-
3 ctebat genu, neque adorabat eū.Cui di-
xerunt pueri regis, qui ad fores palatij
pręsidebant: Cur præter cæteros non
4 obseruas mandatū regis? *Cúmque hoc
crebriùs dicerent, & ille nollet audire,
nuntiauerūt Amā, scire cupiētes vtrùm
perseueraret in sententia: dixerat enim
5 eis se esse Iudęum. * Quod cùm audisset
Aman, & experimento probasset quòd
Mardochęus nō flecteret sibi genu, nec
6 se adoraret, iratus est valde, *& pro ni-
B hilo duxit in vnum Mardochęum mit-
tere manus suas: audierat enim quòd
esset gētis Iudęæ:magísque voluit omnē
Iudæorum, qui erant in regno Assueri,
7 perdere nationem.*Mense primo(cuius
vocabulum est Nisan) anno duodecimo
regni Assueri, missa est sors in vrnam,
quę Hebraïcè dicitur phur, corā Aman,
quo die & quo mense gens Iudæorum
deberet interfici: & exiuit mensis duo-
8 decimus, qui vocatur Adar. * Dixítque
Amā regi Assuero: Est populus per om-
nes prouincias regni tui dispersus, & à
se mutuò separatus,nouis vtens legibus
C & ceremoniis, insuper & regis scita cō-
temnens.Et optimè nosti quòd non ex-
pediat regno tuo vt insolescat per li-
9 centiam. *Si tibi placet, decerne vt pe-
reat, & decem millia talentorum ap-
10 pendam arcariis gazæ tuę. * Tulit ergo
rex annulum, quo vtebatur de manu
sua, & dedit eum Aman filio Amadathi
11 de progenie Agag,hosti Iudęorum,&di-
xítque ad eum:Argentum, quod tu pol-
liceris,tuum sit de populo,age quod ti-
12 bi placet. *Vocatique sunt scribæ regis
mense primo Nisan, tertiadecima die
D eiusdem mensis & scriptum est,vt iusse-
rat Aman, ad omnes Satrapas regis, &
iudices prouinciarum, diuersarúmque
gentium,vt quæque gens legere poterat
& audire pro varietate linguarum, ex
nomine regis Assueri: & litterę signatæ
13 ipsius annulo, *missæ sunt per cursores
regis ad vniuersas prouincias, vt occi-
derent atque delerent omnes Iudæos,à
puero vsque ad senem, paruulos & mu-
lieres,

lieres, vno die, hoc est, tertiodecimo
mensis duodecimi, qui vocatur Adar,&
bona eorum diriperent. *Summa autem 14
epistolarum hęc fuit, vt omnes prouin-
cię scirent, & pararent se ad prędictam
diem. *Festinabant cursores qui missi 15
erant,regis imperium explere. Statím-
que in Susan pependit edictum, rege &
Aman celebrante conuiuium, & cunctis
Iudęis, qui in vrbe erant,flentibus.

CAPVT IV.

Luctus Mardochai ac reliquorum Iudaeorum ob paratum ipsis interitum: Esther autem vt iussu Mardochai Iudaeorũ neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, iubet cum ieiunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente.

Qvæ cùm audisset Mardochęus, sci- 1
dit vestimẽta sua,&indutus est sac- A
co,spargẽs cinerem capitis:& in platea
mediæ ciuitatis voce magna clamabat,
ostendens amaritudinem animi sui, *& 2
hoc eiulatu vsque ad fores palatij gra-
diens. Non enim erat licitum indutum
sacco aulam regis intrare.*In omnibus 3
quoque prouinciis,oppidis,ac locis, ad
quæ crudele regis dogma peruenerat
planctus ingens erat apud Iudæos, ie-
iuniũ,vlulatus, & fletus,sacco & cinere
multis pro strato vtentibus. *Ingressæ 4
autem sunt puellæ Esther & eunuchi,
nuntiauerúntque ei. Quod audiens cõ-
sternata est:& vestẽ misit,vt ablato sac-
co induerent eum:quã accipere noluit.
*Accitóque Athach eunucho,quem rex 5
ministrũ ei dederat, præcepit ei vt iret B
ad Mardochæum, & disceret ab eo cur
hoc faceret.*Egressúsq; Athach,iuit ad 6
Mardochæum stantem in platea ciuita-
tis,ante ostiũ palatij: *qui indicauit ei 7
omnia quæ acciderant,quo modo Amã
promisisset, vt in thesauros regis pro
Iudæorũ nece inferret argentũ, *exem- 8
plar quoque edicti, quod pendebat in
Susan,dedit ei, vt reginę ostenderet, &
moneret eam,vt intraret ad regẽ,& de- C
precaretur eũ pro populo suo.*Regres- 9
sus Athach,nuntiauit Esther omnia,quę
Mardochęus dixerat.*Quæ respondit ei 10
& iussit vt diceret Mardochæo: *Omnes 11
serui regis, & cunctæ, quę sub ditione
eius sunt, norunt prouinciæ, quòd siue
vir, siue mulier, non vocatus interius
atrium regis intrauerit, absque vlla cũ-
ctatione statim interficiatur: nisi fortè
rex auream virgam ad eum tetenderit
pro signo clementiæ, atque ita possit
viuere.Ego igitur quo modo ad regem
intrare potero,quæ triginta iam diebus
non sum vocata ad eum? *Quod cùm 12
audisset Mardochęus, *rursum manda- 13
uit Esther, dicens: Ne putes quòd ani- D
mam tuam tantùm liberes,quia, in do-
mo regis es præ cunctis Iudęis:*si enim 14
nunc silueris, per aliam occasionem li-
berabuntur Iudęi:& tu, & domus patris
tui peribitis. Et quis nouit, vtrùm id-
circo ad regnum veneris,vt in tali tem-
15 pore parareris? *Rursúmque Esther hęc
16 Mardochęo verba mandauit: *Vade &
congrega omnes Iudæos,quos in Susan
reperetis, & orate pro me. Non come-
datis, & non bibatis tribus diebus, &
tribus noctibus: & ego cum ancillis
meis similiter ieiunabo, & tunc ingre-
diar ad regem, contra legem faciens,
non vocata,tradensque me morti & pe-
17 riculo. Iuit itaque Mardochæus, & fe-
cit omnia, quæ ei Esther præceperat.

CAP. V.

Esther ad regem ingressa postulat vt cum Aman ad suum veniat conuiuiũ in quo ab exhilarato rege de sua petitione interrogata,rursum vtrumque ad sequentis diei conuiuium inuitat: intereà Aman indignatus se à Mardochaeo non honorari crucem illi parat.

1 Die autẽ tertio induta est Esther re-
A galibus vestimẽtis,& stetit in atrio
domus regię, quod erat interius, cõtra
basilicam regis: at ille sedebat super so-
lium suum in consistorio palatij con-
2 tra ostiũ domus, *Cúmq; vidisset Esther
reginã stantẽ,placuit oculis eius,& ex-
tẽdit contra eam virgam aureã, quam
tenebat manu. Quæ accedens, osculata
3 est summitatem virgæ eius.* Dixitq; ad
eam rex:Quid vis Esther regina? quæ est
petitio tua? etiam si dimidiam partem
4 regni petieris,dabitur tibi. * At illa re-
B spõdit:Si regi placet, obsecro vt venias
ad me hodie, & Aman tecum ad con-
5 uiuium quod paraui. *Statímq; rex,Vo-
cate,inquit,citò Amã, vt Esther obediat
voluntati.Venerunt itaque rex & Aman
ad conuiuium, quod eis regina parauе-
6 rat.*Dixítque ei rex,postquam vinũ bi-
berat abundanter. *Quid petis vt detur
tibi?& pro qua re postulas?etiã si dimi-
diã partem regni mei petieris,impetra-
7 bis. *Cui respondit Esther:Petitio mea,
8 & preces sunt istæ: *Si inueni in cõspe-
C ctu regis gratiam,& si regi placet vt det
mihi quod postulo,&meam impleat pe-
titionẽ:veniat rex & Aman ad conuiuiũ
quod paraui eis, & cras aperiã regi vo-
9 luntatẽ meam. *Egressus est itaque illo
die Aman lętus & alacer.Cúmque vidis-
set Mardochęum sedentem ante fores
palatij,& non solùm non assurrexisse si-
bi,sed nec motũ quidem de loco sessio-
10 nis suæ indignatus est valde,*&dissimu-
lata ira,reuersus in domũ suam,conuo-
cauit ad se amicos suos, & Zares vxorẽ
11 suam:*& exposuit illis magnitudinẽ di-
uitiarum suarum, filiorúmque turbã,&
quanta eum gloria super omnes prin-
12 cipes & seruos suos rex eleuasset. * Et
D post hęc ait: Regina quoque Esther nul-
lum alium vocauit ad conuiuium cum
reg-

rege, præter me:apud quam etiam cras
cum rege pransurus sum. * Et cùm hæc 13
omnia habeam, nihil me habere puto,
quamdiu videro Mardochæum Iudæum
sedentem ante fores regias. *Responde- 14
rúntque ei, Zares vxor eius, & cæteri
amici: Iube parari excelsam trabẽ, ha-
bentem altitudinis quinquaginta cubi-
tos, & dic manè regi vt appendatur su-
per eam Mardochæus, & sic ibis cum
rege lætus ad conuiuiũ.Placuit ei con-
silium,& iussit excelsam parari crucem.

CAPVT VI.

Rex in lectis sibi nocte annalibus Mardochai fidelitatem in detectis aduersus regem eunuchorum insidiis reperiens, iubet ipsum vt secundum à rege per Aman honorari.

NOctem illam duxit rex insomnem, 1
iussitq; sibi afferri historias & an- A
nales priorũ temporum. Quæ cùm illo
præsente legerentur, *ventum est ad illũ 2
locum vbi scriptũ erat,quo modo nun-
tiasset Mardochæus insidias Bagathan
& Thares eunuchorum, regem Assuerũ
iugulare cupientium.*Quod cùm audis- 3
set rex, ait: Quid pro hac fide honoris
ac præmij Mardochæus consecutus est?
Dixerũt ei serui illius ac ministri:Nihil
omnino mercedis accepit. * Statímque 4
rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman B
quippe interius atriũ domus regiæ in-
trauerat, vt suggeraret regi, & iuberet
Mardochæum affigi patibulo, quod ei
fuerat præparatum. *Respõderunt pueri 5
Aman stat in atrio. Dixitque rex:Ingre-
diatur.*Cúmque esset ingressus, ait illi: 6
Quid debet fieri viro,quẽ rex honorare
desiderat? Cogitans autem in corde suo
Aman,& reputans quod nullũ aliũ rex,
nisi se,vellet honorare,*respondit: Ho- 7
mo, quẽ rex honorare cupit, *debet in- 8
dui vestibus regiis, & imponi super C
equum,qui de sella regis est,&accipere
regium diadema super caput suum, * & 9
primus de regiis principibus ac tyrãnis
teneat equum eius,& per plateam ciui-
tatis incedẽs clamet,& dicat:Sic hono-
rabitur,quẽcumque voluerit rex hono-
rare.*Dixitque ei rex.Festina,& sumpta 10
stola & equo,fac, vt locutus es,Mardo-
chæo Iudæo, qui sedet ante fores pala-
tij. Caue ne quidquam de his, quæ lo-
cutus es, prætermittas. * Tulit itaque 11
Aman stolã & equũ,indutúmq; Mardo-
chæum in platea ciuitatis,& impositum
equo præcedebat,atque clamabat: Hoc
honore condignus est, quemcũque rex
voluerit honorare. * Reuersúsque est 12
Mardochæus ad ianuam palatij:& Aman D
festinauit ire in domum suam,lugens &
operto capite:*narrauitque Zares vxori 13
suæ, & amicis, omnia quæ euenissent
sibi. Cui responderunt sapientes, quos
habebat in consilio,& vxor eius: Si de
semine Iudæorũ est Mardochæus, ante
quem cadere cœpisti,non poteris ei re-
14 sistere, sed cades in conspectu eius. *
Adhuc illis loquentibus,venerũt eunu-
chi regis,& citò eum ad conuiuiũ,quod
regina parauerat, pergere cõpulerunt.

CAP. VII.

Esther in conuiuio regem pro sua & populi sui vita precatur, & Aman Iudæorum aduersarium accusat, quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo suspendi iubet.

1 INtrauit itaque rex & Aman, vt bibe-
A rent cum regina.*Dixitq; ei rex etiã
2 secunda die,postquam vino incaluerat:
Quæ est petitio tua Esther vt detur ti-
bi? & quid vis fieri? etiam si dimidiam
partem regni mei petieris, impetrabis.
3 *Ad quem illa respondit:Si inueni gra-
tiã in oculis tuis ò rex, & si tibi placet,
dona mihi animam meam, pro qua ro-
go, & populum meũ, pro quo obsecro.
4 * Traditi enim sumus ego & populus
B meus,vt conteramur,iugulemur,& per-
eamus.Atque vtinam in seruos & famu-
las venderemur,esset tolerabile malum,
& gemens tacerem: nunc autem hostis
noster est, cuius crudelitas redundat in
5 regem.*Respondẽsq; rex Assuerus ait:
Quis est iste,& cuius potentiæ, vt hæc
6 audeat facere? *Dixitque Esther: Hostis
& inimicus noster pessimus iste est
Aman: Quod ille audiens, illico obstu-
puit, vultum regis ac reginæ ferre non
7 sustinens.*Rex autẽ iratus surrexit,&de
C loco cõuiuij intrauit in hortum arbo-
ribus consitum. Aman quoque surrexit
vt rogaret Esther reginã pro anima sua:
intellexit enim à rege sibi paratum ma-
8 lum. *Qui cùm reuersus esset de horto
nemoribus consito,& intrasset conuiuij
locũ,reperit Amã super lectulũ corruis-
se,in quo iacebat Esther,& ait:Etiã re-
ginam vult opprimere, me præsente, in
D domo mea.Nec dum verbũ de ore regis
exierat,& statim operuerũt faciẽ eius.
9 * Dixitque Harbona,vnus de eunuchis,
qui stabant in ministerio regis:En lignũ
quod parauerat Mardochæo,qui locu-
tus est pro rege, stat in domo Aman,
habens altitudinis quinquaginta cubi-
10 tos. Cui dixit rex:Appendite eũ in eo.*
Suspensus est itaque Aman in patibulo
quod parauerat Mardochæo: & regis
ira quieuit.

CAP. VIII.

Esther exaltato Mardochæo veteres Aman litteras nouis irritans, Iudæis securitatem impetrat, & vt se de suis inimicis vlciscantur; vnde maxima vbique lætitia exoritur.

1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther re-
A ginæ domũ Amã aduersarij Iudæo-
rum, & Mardochæus ingressus est ante
faciem regis. Cõfessa est enim ei Esther
2 quòd esset patruus suus. * Tulitque rex
annu

annulum, quem ab Aman recipi iusse-
rat, & tradidit Mardochæo. Esther autẽ
constituit Mardochæum super domum
suã.* Nec his contenta, procidit ad pe- 3
des regis, fleuitque, & locuta ad eum
orauit, vt malitiam Aman Agagitæ, &
machinationes eius pessimas, quas ex-
cogitauerat contra Iudæos, iuberet ir-
ritas fieri. * At ille ex more sceptrum 4
aureum protendit manu, quo signum
clementiæ monstrabatur: illáq; consur-
gens stetit ante eum,* & ait: Si placet re- 5
gi, & si inueni gratiã in oculis eius, &
deprecatio mea non ei videtur esse cõ- B
traria, obsecro, vt nouis epistolis, vete-
res Aman litteræ, insidiatoris & hostis
Iudæorum, quibus eos in cunctis regis
prouinciis perire præceperat, corrigan-
tur.* Quo modo enim potero sustinere 6
necem & interfectionem populi mei?
* Respondítq; rex Assuerus Esther regi- 7
næ, & Mardochæo Iudæo: Domũ Aman
concessi Esther, & ipsum iussi affigi cru-
ci, quia ausus est manum mittere in Iu-
dæos.* Scribite ergo Iudæis, sicut vobis 8
placet, regis nomine, signantes litteras
annulo meo. Hæc enim consuetudo
erat, vt epistolis, quæ ex regis nomine
mittebantur, & illius annulo signatæ
erant, nemo auderet contradicere.* Ac- 9
citísq; scribis & librariis regis (erat au-
tẽ tempus tertij mensis, qui appellatur
Siban) vigesima & tertia die illius, scri-
ptæ sunt epistolæ, vt Mardochæus vo-
luerat, ad Iudæos, & ad principes, pro- C
curatorésq; & iudices, qui centum vi-
gintiseptẽ prouinciis ab India vsque ad
Æthiopiã præsidebant: prouinciæ atq;
prouinciæ, populo & populo, iuxta lin-
guas & litteras suas, & Iudæis, prout le-
gere poterant, & audire.* Ipsæq; episto- 10
læ, quæ regis nomine mittebantur, an-
nulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ per
veredarios: qui per omnes prouincias
discurrentes, veteres litteras nouis nun-
tiis præuenirẽt.* Quibus imperauit rex, 11
vt conuenirent Iudæos per singulas ci-
uitates, & in vnũ præciperent congre-
gari, vt starẽt pro animabus suis, & om-
nes inimicos suos, cum coniugibus ac
liberis & vniuersis domibus interficè-
rent atq; delerent, & spolia eorum diri-
perent. * Et constituta est per omnes 12
prouincias vna vltionis dies, id est, ter-
tiadecima mensis duodecimi Adar.* Sũ- 13
máque epistolæ hæc fuit, vt in omnibus
terris ac populis, qui regis Assueri sub-
iacebant imperio, notũ fieret, paratos
esse Iudæos ad capiendã vindictam de
hostibus suis.* Egressíque sunt veredarij 14
celeres nuntia perferentes, & edictum D
regis pependit in Susan. * Mardochæus 15
autem de palatio, & de conspectu regis
egrediens, fulgebat vestibus regiis, hya-
cinthinis videlicet & aëriis, coronã au-
ream portans in capite, & amictus seri-
16 co pallio atque purpureo. * Omnísque
ciuitas exultauit, atq; lætata est. Iudæis
autem noua lux oriri visa est, gaudium,
17 honor, & tripudium. * Apud omnes po-
pulos, vrbes, atque prouincias, quo-
cumque regis iussa veniebant, mira
exultatio, epulæ atque conuiuia, & fe-
stus dies, in tantum vt plures alterius
gentis & sectæ, eorũ religioni, & cere-
moniis iungerentur. Grandis enim cun-
ctos Iudaici nominis terror inuaserat.

CAP. IX.

Iudæi passim hostes suos trucidant: & suspensis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc est Sortium, perpetuò solemnem Mardochæus instituit.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar
A vocari antè iam diximus, tertiadeci-
ma die, quando cunctis Iudæis interfe-
ctio parabatur, & hostes eorum inhia-
bant sanguini, versa vice Iudæi supe-
riores esse cœperunt, & sese aduersariis
2 vindicare.* Congregatique sunt per sin-
gulas ciuitates, oppida, & loca, vt exten-
derent manum contra inimicos & per-
secutores suos. Nullúsq; ausus est resi-
stere, eo quod omnes populos magni-
3 tudinis eorũ formido penetrarat.* Nam
& prouinciarũ iudices, & duces, & pro-
curatores, omnísq; dignitas quæ singu-
lis locis ac operibus præerat, extolle-
4 bãt Iudæos timore Mardochæi,* quem
B principem esse palatij, & plurimũ posse
cognouerant: fama quoq; nominis eius
crescebat quotidie, & per cunctorũ ora
5 volitabat. * Itaque percusserunt Iudæi
inimicos suos plaga magna, & occide-
runt eos, reddentes eis quod sibi para-
6 uerant facere:* in tantũ vt etiam in Su-
san quingentos viros interficerent, ex-
tra decẽ filios Aman Agagitæ hostis Iu-
7 dæorũ: quorũ ista sunt nomina: * Phar-
8 sandatha, & Delphon: & Esphatha,* &
9 Phorata, & Adalia, & Aridatha, * &
Phermesta, & Arisai, & Aridai, & Ieza-
10 tha.* Quos cùm occidissent, prædas de
11 substãtiis eorũ tangere noluerunt.* Sta-
timq; numerus eorum, qui occisi erant
12 in Susan, ad regem relatus est.* Qui di-
xit reginæ: In vrbe Susan interfecerũt
Iudæi quingentos viros, & alios decem
filios Aman: quantã putas eos exercere
cædẽ in vniuersis prouinciis? Quid vl-
tra postulas, & quid vis vt fieri iubeam?
13 * Cui illa respondit: Si regi placet, de-
C tur potestas Iudæis, vt sicut fecerũt ho-
die in Susan, sic & cras faciãt, & decem
filij Aman in patibulis suspendantur.
14 * Præcepítq; rex vt ita fieret. Statímque
in Susan pependit edictum, & decẽ filij
15 Aman suspensi sunt. * Congregatis Iu-
dæis quartadecima die mensis Adar, in-
terfecti sunt in Susan trecenti viri: nec
eorũ ab illis direpta substantia est.* Sed

&

& per omnes prouincias, quæ ditioni
regis subiacebant, pro animabus suis
steterunt Iudæi interfectis hostibus ac
persecutoribus suis: in tantũ vt septua-
gintaquinq; millia occisorum implerẽ-
tur, & nullus de substantiis eorũ quid-
quam contingeret.* Dies autem tertius- 17
decimus mẽsis Adar, primus apud om- D
nes interfectionis fuit, & quartadecima
die cædere desierunt. Quem constitue-
rũt esse solemnẽ, vt in eo omni tempo-
re deinceps vacarent epulis, gaudio at-
que conuiuiis.* At hi qui in vrbe Susan 18
cædẽ exercuerãt, tertiodecimo & quar-
todecimo die eiusdem mensis in cæde
versati sũt: quintodecimo autẽ die per-
cutere desierũt. Et idcirco eundẽ diem
constituerunt solemnem epularũ atque
lætitiæ.* Hi verò Iudæi, qui in oppidis 19
non muratis ac villis morabãtur, quar-
tumdecimum diem mensis Adar conui-
uiorum, & gaudij decreuerunt, ita vt
exultent in eo, & mittant sibi mutuò
partes epularũ & ciborum.* Scripsit ita- 20
que Mardochæus omnia hæc, & litteris
comprehensa misit ad Iudæos, qui in
omnibus regis prouinciis morabantur,
tam in vicino positis, quàm procul,* vt 21
quartamdecimã & quintamdecimã diẽ
mensis Adar pro festis susciperẽt, & re- E
uertente semper anno solemni celebra-
rent honore:* quia in ipsis diebus se
vlti sunt Iudæi de inimicis suis, & lu- 22
ctus atq; tristitia in hilaritatẽ gaudiũq;
conuersa sunt: essentq; dies isti epula-
rum atque lætitiæ, & mitterent sibi in-
uicem ciborũ partes, & pauperibus mu-
nuscula largirentur.* Susceperũntq; Iu- 23
dæi in solemnem ritum cuncta quæ eo
tempore facere cœperant, & quæ Mar-
dochæus litteris facienda mandauerat.
*Amã enim, filius Amadathi stirpis Agag, 24
hostis & aduersarius Iudæorũ, cogita-
uit contra eos malũ, vt occideret illos,
atque deleret: & misit phur, quod nostra
lingua vertitur in sortem.* Et postea in- 25
gressa est Esther ad regem, obsecrans vt F
conatus eius, litteris regis irriti fierẽt:
& malũ, quod contra Iudæos cogitaue-
rat, reuerteretur in caput eius. Denique
& ipsum & filios eius affixerunt cruci,
atq; ex illo tempore dies isti appellati 26
sũt phurim, id est sortiũ; eo quòd phur,
id est sors, in vrnã missa fuerit. Et cũcta
quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri hu-
ius volumine continentur:* quæque 27
sustinuerunt, & quæ deinceps immutata
sunt, susceperunt Iudæi super se & semẽ
suum, & super cunctos qui religioni eo-
rum voluerunt copulari, vt nulli liceat
duos hos dies absq; solemnitate transi-
gere: quos scriptura testatur, & certa ex-
petunt tempora, annis sibi iugiter suc-
cedentibus.* Isti sunt dies, quos nulla 28
vnquam delebit obliuio: & per singulas
generationes cunctæ in toto orbe pro-
G uinciæ celebrabũt: nec est vlla ciuitas in
qua dies phurim, id est sortiũ, non ob-
seruentur, à Iudæis, & ab eorũ proge-
nie, quæ his ceremoniis obligata est.
29 * Scripserũntq; Esther regina filia Abi-
hail & Mardochęus Iudæus, etiã secun-
dam epistolã, vt omni studio dies ista so-
30 lemnis sanciretur in posterũ,* & miserũt
ad omnes Iudæos, qui in centũ viginti-
septẽ prouinciis regis Assueri versabã-
tur, vt haberent pacẽ, & susciperent ve-
31 ritatẽ, obseruantes* Dies sortium, & suo
tempore cũ gaudio celebrarẽt: sicut cõ-
stituerant Mardochæus & Esther: & illi
obseruanda susceperunt à se, & à semi-
ne suo, ieiunia & clamores, & Sortium,
32 dies,* & omnia, quæ libri huius, qui
vocatur Esther, historia continentur.

CAP. X.

* *Somniũ Mardochæi declaratio, redu-*
cto Iudæorum populo in libertatem.

1 REx verò Assuerus, omnem terram, &
A cunctas maris insulas fecit tributa-
2 rias:* cuius fortitudo & imperium, &
dignitas atq; sublimitas, qua exaltauit
Mardochæũ, scripta sunt in libris Me-
dorum, atque Persarum:* & quomodo
3 Mardochęus Iudaici generis secundus à
rege Assuero fuerit: & magnus apud Iu-
dęos, & acceptabilis plebi fratrum suo-
rũ, quęrens bona populo suo, & loquẽs
ea quę ad pacẽ seminis sui pertinerent.
B *Quæ habentur in Hebræo, plena fide*
expreßi. Hæc autem, quæ sequuntur,
scripta reperi in editione vulgata, quæ
Græcorum lingua & litteris continen-
tur: & interim post finem libri hoc ca-
pitulum ferebatur: quod iuxta con-
suetudinem nostram obelo, id est veru
prænotauimus.
4 *Dixitq; Mardochęus: A Deo facta sunt
5 ista.* Recordatus sũ sõnij, quod viderã,
hęc eadẽ significãtis: nec eorũ quidquã
6 irritum fuit.* Paruus fons qui creuit in
fluuium, & in lucem, solẽmq; conuersus
est, & in aquas plurimas redundauit:
Esther est, quã rex accepit vxorẽ, & vo-
7 luit esse reginam.* Duo autẽ dracones.
8 ego sum, & Aman.* Gentes, quæ conue-
C nerant: hi sunt, qui conati sunt delere
9 nomen Iudęorũ.* Gens autẽ mea, Israel
est, quę clamauit ad Dñm, & saluũ fecit
Dñs populum suum: liberauitq; nos ab
omnibus malis, & fecit signa magna at-
10 que portenta inter Gentes:* & duas sor-
tes esse pręcepit, vnam Populi Dei, & al-
11 teram cunctarũ Gentium.* Venitq; vtra-
D que sors in statutum ex illo iam tem-
pore diem corã Deo vniuersis gentibus:
12 * & recordatus est Dñs populi sui, ac
13 misertus est hereditatis suę.* Et obserua-
buntur dies isti in mense Adar, quarta-
decima & quintadecima die eiusdem
mensis, cum omni studio & gaudio* in
vnum

vnū cœtū populi congregati, in cunctas
deinceps generationes populi Israel.

CAP. XI.

Somnium Mardochai.

ANno quarto, regnantibus Ptolemęo 1
& Cleopatra, attulerunt Dosithæus, A
qui se Sacerdotem & Leuitici generis
ferebat, & Ptolemæus filius eius, hanc
epistolam phurim, quam dixerunt in-
terpretatum esse Lysimachum Ptole-
mæi filium in Ierusalem.

*Hoc quoque principium erat in edi-
tione vulgata quod nec in Hebræo, nec
apud vllum fertur interpretum.*

* Anno secundo, regnante Artaxerxe 2
maximo, prima die mensis Nisan, vidit B
somnium Mardochæus filius Iairi, filij
Semei, filij Cis, de tribu Benjamin: * ho- 3
mo Iudęus, qui habitabat in vrbe Susis,
vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.
|| 4. * || Erat autē de eo numero captiuorū, 4
Reg. 4 quos transtulerat Nabuchodonosor rex
d. 15. Babylonis de Ierusalē cum Iechonia rege
cap. 2. Iuda: * & hoc eius somnium fuit. Appa- 5
a. 6. ruerunt voces, & tumultus, & tonitrua,
& terræ motus, & conturbatio super C
terram, * & ecce duo dracones magni, 6
paratiq; contra se in prælium. * Ad quo- 7
rum clamorem cunctæ concitatæ sunt
nationes, vt pugnarent contra gentem
iustorum. * Fuitque dies illa tenebrarū 8
& discriminis, tribulationis & angustię,
& ingens formido super terram. * Con- 9
turbatáq; est gens iustorum timentium
mala sua, & præparata ad mortem. * Cla-
mauerúntque ad Deum: & illis vocife-
rantibus, fons paruus creuit in fluuium 10
maximum, & in aquas plurimas redun- D
dauit. * Lux & sol ortus est, & humiles 11
exaltati sunt, & deuorauerunt inclytos.
* Quod cùm vidisset Mardochęus, & sur- 12
rexisset de strato, cogitabat quid Deus
facere vellet: & fixum habebat in animo
scire cupiēs quid significaret somnium.

CAP. XII.

*Manifestatio insidiarum Eunucho-
rum in regem à Mardochæo, ex secundo
capite reperita.*

Sup. 2 MOrabatur autē eo tempore in aula 1
d. 21. regis, cum Bagatha & Thara eu- A
& 5. nuchis regis, qui ianitores erāt palatij,
a. 1. * Cúmque intellexisset cogitationes eo- 2
rū, & curas diligentiùs peruidisset, di- B
dicit quod conarentur in regē Artaxer-
xem manus mittere, & nuntiauit super
eo regi. * Qui de vtroque habita quæ- 3
stione, confessos iussit duci ad mortem.
* Rex autē quod gestū erat, scripsit in cō- 4
mentariis: sed & Mardochæus rei me- C
moriā literis tradidit. * Præcepitque ei 5
rex, vt in aula palatij moraretur, datis
ei pro delatione muneribus. * Amā verò 6
filius Amadathi Bugęus, erat gloriosissi- D
mus coram rege, & voluit nocere Mar-
dochæo & populo eius, pro duobus eu-
nuchis regis qui fuerant interfecti.

Huc vsque proœmium.

*Quæ sequuntur, in eo loco posita erant,
vbi scriptum est in volumine.*

Et diripuerunt bona, vel substantias
eorum.

*Quæ in sola in vulgata editione
reperimus.*

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

*Exemplar epistolæ quam misit Aman
ad principes prouinciarum super cæde
Iudæorum, & Mardochæi oratio pro eo-
rum liberatione.*

1 REx maximus Artaxerxes ab India
A vsq; Æthiopiam centum viginti se-
ptem prouinciarū principibus & duci-
bus, qui eius imperio subiecti sunt, salu-
2 tem. * Cùm plurimis gentibus impera-
rem, & vniuersum orbem meæ ditioni
subiugassem, volui nequaquā abuti po-
tentię magnitudine, sed clementia & le-
nitate gubernare subiectos, vt absq; vllo
terrore vitam silentio transigētes, opta-
ta cunctis mortalibus pace fruerentur.
3 * Quærente autē me à consiliariis meis,
quomodo posset hoc impleri, vnus, qui
sapientia & fide cæteros præcellebat, &
erat post regem secundus, Aman nomi-
4 ne, * indicauit mihi in toto orbe terra-
B rum populum esse dispersum, qui nouis
vteretur legibus, & contra omniū Gen-
tium consuetudinem faciens, Regum
iussa contemneret, & vniuersarum con-
cordiam nationum sua dissensione vio-
5 laret. * Quod cum didicissemus, videntes
vnam gentem rebellem aduersus omne
hominum genus peruersis vti legibus,
nostrísque iussionibus contraire, & tur-
bare subiectarum nobis prouinciarum
6 pacem atque concordiam, * iussimus, vt
quoscumque Aman, qui omnibus pro-
uinciis præpositus est, & secundus à re-
ge, & quem patris loco colimus, mon-
strauerit, cum coniugibus ac liberis de-
leantur ab inimicis suis, nullúsque eo-
rum misereatur, quartadecima die duo-
7 decimi mensis Adar anni præsentis: * vt
C nefarij homines vno die ad inferos
descendentes, reddant imperio nostro
pacem, quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

*Quæ sequuntur, post eum locum scri-
pta reperi, vbi legitur.*

Pergénsque Mardochæus, fecit omnia
quæ ei mandauerat Esther.

*Nec tamen habentur in Hebraico, &
apud nullum penitus feruntur inter-
pretum.*

8 * Mardochæus autē deprecatus est Do-
minum, memor omnium operum eius,
9 * & dixit: Dñe Dñe rex omnipotens, in
ditione enim tua cuncta sunt posita, &
non est qui possit tuæ resistere volun-
10 tati, si decreueris saluare Israel. * Tu
fecisti

fecisti cælum & terram, & quidquid
cæli ambitu continetur.*Dominus om- 11
nium es, nec est qui resistat maiestati
tuæ. * Cuncta nosti, & scis, quia non 12
pro superbia & contumelia, & aliqua D
gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non
adorarem Aman superbissimum, * (li- 13
benter enim pro salute Israel etiam ve-
stigia pedum eius deosculari paratus
essem,)*sed timui ne honorem Dei mei 14
transferrem ad hominem, & ne quem-
quam adorarem,excepto Deo meo.* Et 15
nunc Domine rex Deus Abraham,mise-
rere populi tui, quia volunt nos inimi-
ci nostri perdere, & hæreditatem tuam
delere. * Ne despicias partem tuam, 16
quam redemisti tibi de Ægypto.*Exau- 17
di deprecationem meam, & propitius
esto sorti & funiculo tuo, & conuerte
luctum nostrum in gaudium, vt viuen-
tes laudemus nomen tuum Domine, &
ne claudas ora te canentium. * Omnis 18
quoque Israel pari mente & obsecra-
tione clamauit ad Dominum, eo quòd
eis certa mors impenderet.

CAP. XIV.

Plangit Esther, Deum in spiritu humilitatis obsecrans.

ESther quoque regina confugit ad 1
Dominum,pauens periculum,quod A
imminebat.*Cúmque deposuisset vestes 2
regias,fletibus & luctui apta indumenta
suscepit, & pro vnguentis variis,cinere
& stercore impleuit caput, & corpus
suum humiliauit ieiuniis:omniáque lo-
ca,in quibus antea lætari consueuerat,
crinium laceratione compleuit.*Et de- 3
precabatur Dominum Deum Israel, di-
cens: Domine mi,qui rex noster es so-
lus adiuua me solitariam,& cuius præ-
ter te nullus est auxiliator alius.* Peri- 4
culum meum in manibus meis est.
||Deu. 4.a.3. * ||Audiui à patre meo, quòd tu Dñe 5
tulisses Israel de cunctis Gentibus, &
patres nostros ex omnibus retro maio- B
ribus suis, vt possideres hereditatem
sempiternam, fecistiq; eis sicut locutus
es. *Peccauimus in conspectu tuo, & 6
idcirco tradidisti nos in manus inimi-
corũ nostrorum: * coluimus enim deos 7
eorum. Iustus es Dñe.* & nunc non eis 8
sufficit, quod durissima nos opprimunt
seruitute, sed robur manuum suarum,
idolorum potentiæ deputantes,*volunt 9
tua mutare promissa, & delere heredi-
tatem tuam,& claudere ora laudantium
te, atque extinguere gloriam templi &
altaris tui,*vt aperiant ora Gentium,& 10
laudent idolorum fortitudinem,& præ-
dicent carnalem regem in sempiter-
num. * Ne tradas Dñe sceptrum tuum 11
his,qui non sunt ne rideant ad ruinam
nostram: sed conuerte consilium eo-
rum super eos,& eum,qui in nos cœpit C
sæuire,disperde. * Memento Domine,& 12
ostende te nobis in tempore tribulatio-
nis nostræ, & da mihi fiduciam Domi-
ne rex deorum, & vniuersæ potestatis:
13 * tribue sermonem compositum in ore
meo in conspectu leonis, & transfer
cor illius in odium hostis nostri, vt &
ipse pereat, & cæteri qui ei consen-
14 tiunt. * Nos autem libera manu tua, &
adiuua me, nullum aliud auxilium ha-
bentem,nisi te,Dñe,qui habes omnium
15 scientiam, * & nosti quia oderim glo-
riam iniquorum, & detester cubile in-
circumcisorum, & omnis alienigenæ.
16 *Tu scis necessitatem meam, quòd abo-
D miner signum superbiæ & gloriæ meæ,
quod est super caput meum in diebus
ostentationis meæ, & detester illud
quasi pannum menstruatæ, & non por-
17 tem in diebus silentij mei, * & quod
non comederim in mensa Aman, nec
mihi placuerit conuiuium regis,& non
18 biberim vinum libaminum: * & nun-
quam lætata sit ancilla tua,ex quo huc
translata sum vsq; in præsentem diem,
19 nisi in te Domine Deus Abraham.*Deus
fortis super omnes, exaudi vocem eo-
rum qui nullam aliam spem habent, &
libera nos de manu iniquorum,& erue
me à timore meo.

CAP. XV.

Mandante Mardochæo intrat Esther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin
A esset Mardochæus) vt ingrederetur
ad regem, & rogaret pro populo suo &
2 pro patria sua.*Memorare(inquit) die-
rum humilitatis tuæ, quomodo nutrita
sis in manu mea,quia Aman secundus à
rege locutus est contra nos in mortem:
3 * & tu inuoca Dominum,& loquere re-
gi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 * Die autem tertio deposuit vestimenta
ornatus sui, & circumdata est gloria
5 sua. * Cúmque regio fulgeret habitu,&
B inuocasset omnium rectorem & salua-
torem Deum, assumpsit duas famulas,
6 * & super vnam quidem innitebatur,
quasi præ deliciis & nimia teneritudine
7 corpus suum ferre non sustinens:* alte-
ra autem famularum sequebatur domi-
nam, defluentia in humum indumenta
8 sustentans. * Ipsa autem roseo colore
vultum perfusa, & gratis ac nitentibus
oculis,tristem celabat animũ, & nimio
9 timore contractũ.* Ingressa igitur cun-
cta per ordinẽ ostia,stetit contra regẽ,
vbi ille residebat super soliũ regni sui,
indutus vestibus regiis, auróq; fulgens,
& pretiosis lapidibus,erátque terribilis
10 aspectu. * Cúmque eleuasset faciem, &
C ardentibus oculis furorem pectoris in-
dicasset, regina corruit, & in pallorem
colore

colore mutato, lassum super ancillu-
lam reclinauit caput. * Conuertitque 11
Deus spiritum regis in mansuetudi-
nem, & festinus ac metuens exiliuit de
solio, & sustentans eam vlnis suis,
donec rediret ad se, his verbis blan-
diebatur: * Quid habes Esther? Ego 12
sum frater tuus, noli metuere. * Non 13
morieris: non enim pro te, sed pro
omnibus hæc lex constituta est. * Ac- 14
cede igitur: & tange sceptrum. * Cúm- 15
que illa reticeret, tulit auream vir- D
gam, & posuit super collum eius, &
osculatus est eam, & ait; Cur mihi
non loqueris? * Quæ respondit: Vidi 16
te Domine quasi Angelum Dei, & con-
turbatum est cor meum præ timore
gloriæ tuæ. * Valde enim mirabilis es 17
domine, & facies tua plena est gratia-
rum. * Cúmque loqueretur, rursus 18
corruit, & pene exanimata est. * Rex 19
autem turbabatur, & omnes ministri
eius consolabantur eam.

CAPUT XVI.

Assueri epistola pro Iudæorum salute cum inimicorum suorum interemptione, ad singulas regni prouincias, irritando epistolam missam ab Aman.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

Suprà 11.a.2.
REx magnus Artaxerxes ab India vs- 1
que Æthiopiam, centum viginti A
septem prouinciarum ducibus ac prin-
cipibus, qui nostræ iussioni obediunt,
salutem dicit. * Multi bonitate princi- 2
pum, & honore qui in eos collatus
est, abusi sunt in superbiam: * & non 3
solùm subiectos regibus nituntur op-
primere, sed datam sibi gloriam non
ferentes, in ipsos, qui dederunt, mo-
liuntur insidias. * Nec contenti sunt 4
gratias non agere beneficiis, & huma-
nitatis in se iura violare, sed Dei quo-
que cuncta cernentis arbitrantur se
posse fugere sententiam. * Et in tantum
vesaniæ proruperunt, vt eos, qui cre- 5
dita sibi officia diligenter obseruant, &
ita cuncta agunt vt omnium laude di-
gni sint, mendaciorum cuniculis co-
nentur subuertere, * dum aures princi- 6
pum simplices, & ex sua natura alios B
æstimantes, callida fraude decipiunt.
* Quæ res & ex veteribus probatur hi- 7
storiis, & ex his quę geruntur quoti-
die, quo modo malis quorundam sug-
gestionibus regum studia deprauentur.
* Vnde prouidendum est paci omnium 8
prouinciarum. * Nec putare deberis, si 9
diuersa iubeamus, ex animi nostri
venire leuitate; sed pro qualitate &
necessitate temporum, vt reipublicæ
10 poscit vtilitas, ferre sententiam. * Et
vt manifestius, quod dicimus, intel-
ligatis: || Aman filius Amadathi, & || Sup. 3.a.1.
animo & gente Macedo, alienúsque
à Persarum sanguine, & pietatem no-
stram sua crudelitate commaculans,
11 peregrinus à nobis susceptus est: * &
tantam in se expertus humanitatem,
vt pater noster vocaretur, & adorare-
tur ab omnibus post regem secundus:
12 * qui in tantum arrogantiæ tumorem
sublatus est, vt regno priuare nos ni-
13 teretur & spiritu. * Nam Mardochæum,
C cuius fide & beneficiis viuimus, &
consortem regni nostri Esther, cum
omni gente sua, nouis quibusdam at-
que inauditis machinis expetiuit in
14 mortem: * hoc cogitans, vt illis in-
terfectis, insidiaretur nostræ solitudi-
ni, & regnum Persarum transferret in
15 Macedonas. * Nos autem, à pessimo
mortalium Iudæos neci destinatos, in
nulla penitus culpa reperimus: sed
è contrario iustis vtentes legibus,
16 * & filios altissimi & maximi, sem-
pérque viuentis Dei, cuius benefi-
cio & patribus nostris & nobis re-
gnum est traditum, & vsque hodie
17 custoditur. * Vnde eas litteras, quas
sub nomine nostro ille direxerat, scia-
18 tis esse irritas. * Pro quo scelere ante
portas huius vrbis, id est, Susan, &
ipse qui machinatus est, & omnis co-
gnatio eius pendet in patibulis: non
nobis, sed Deo reddente ei quod me-
19 ruit. * Hoc autem edictum, quod nunc
D mittimus, in cunctis vrbibus propo-
natur, vt liceat Iudæis vti legibus
20 suis. * Quibus debetis esse adminicu-
lo, vt eos, qui se ad necem eorum pa-
rauerant, possint interficere tertiade-
cima die mensis duodecimi, qui vo-
21 catur Adar. * Hanc enim diem Deus
omnipotens, mœroris & luctus, eis
22 vertit in gaudium. * Vnde & vos, in-
ter cæteros festos dies, hanc habeto-
te diem, & celebrate eam cum omni
lætitia, vt & in posterum cognosca-
tur, * omnes, qui fideliter Persis obe-
diunt, dignam pro fide recipere mer-
cedem, qui autem insidiantur regno
24 eorum, perire pro scelere. * Omnis
autem prouincia & ciuitas, quæ no-
luerit solemnitatis huius esse parti-
ceps, gladio & igne pereat, & sic de-
leatur, vt non solùm hominibus, sed
etiam bestiis inuia sit in sempiternum,
pro exemplo contemptus, & inobe-
dientiæ.

LIBER

LIBER IOB.

CAPVT PRIMVM.

Iob sanctus & diues, pro filiis vicissim conuiuia celebrantibus Domino sacrificat, cuius possessiones perenti Satanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius substantia, interemptisque filiis, ipse cum signis mœstitia patiens, in Dei laudes prorumpit.

Ir erat in Terra Hus, nomine 1
Iob,& erat vir ille simplex, & A
rectus,ac timens Deum,& re-
cedens à malo:*Natiq; sunt ei 2
septem filij,& tres filiæ. *Et fuit posses- 3
sio eius, septē millia ouium,& tria mil-
lia camelorum,quingenta quoque iuga
boum, & quingentæ asinæ, ac familia
multa nimis:erátq; vir ille magnus inter
omnes Orientales.*Et ibant filij eius,& 4
faciebant conuiuium per domos, vnus-
quisque in die suo. Et mittentes voca-
bant tres sorores suas vt comederent
& biberent cum eis. * Cúmque in or- 5
bem transissent dies conuiuij, mittebat
ad eos Iob, & sanctificabat illos; con-
surgénsque diluculo offerebat holo-
causta pro singulis: Dicebat enim: Ne
fortè, peccauerint filij mei, & benedi-
xerint Deo in cordibus suis. Sic facie-
bat Iob cunctis diebus.*Quadam autem 6
die,cùm venissent filij Dei vt assisterent B
corā Dño,affuit inter eos etiam Satan. 7
*Cui dixit Dñs:Vnde venis?Qui respon-
dens,ait:Circuiui terrā,& perambulaui
eam. * Dixitque Dñs ad eum: Numquid 8
considerasti seruū meum Iob,quòd non
sit ei similis in terra, homo simplex, &
rectus, ac timens Deum, & recedens à
malo?*Cui respondens Satan,ait:Num- 9
quid Iob frustra timet Deum?*nónne tu 10
vallasti eum, ac domum eius, vniuer-
sámque substantiā per circuitum,operi-
bus manuū eius benedixisti, & possessio
eius creuit in terra? *Sed extende pau- 11
lulum manum tuā,& tange cuncta quæ
possidet,nisi in faciem benedixerit tibi.
* Dixit ergo Dñs ad Satan: Ecce, vni- 12
uersa quæ habet, in manu tua sunt:tan-
tùm in eum ne extendas manum tuam.
Egressúsque est Satan à facie Dñi.*Cúm 13 C
autem quadam die filij & filiæ eius co-
comederent & biberēt vinum in domo
fratris sui primogeniti, *nuncius venit 14
ad Iob,qui diceret:Boues arabāt,& asi-
næ pascebantur iuxta eos, & irruerunt 15
Sabæi, tulerúntque omnia, & pueros
percusserunt gladio,& euasi ego solus vt
nūtiarem tibi. *Cúmque adhuc ille lo- 16
queretur venit alter,& dixit: Ignis Dei
cecidit è cælo,& tactas oues puerósque
consumpsit, & effugi ego solus vt nun-
tiarē tibi. *Sed & illo adhuc loquente, 17
venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt
tres turmas, & inuaserunt camelos, &
tulerunt eos, necnon & pueros percus-
serunt gladio, & ego fugi solus vt nun-
18 tiarem tibi. * Adhuc loquebatur ille,&
ecce alius intrauit,& dixit:Filiis tuis,&
filiabus vescentibus & bibentibus vinum
19 in domo fratris sui primogeniti,*repē-
tè ventus vehemēs irruit à regione de-
serti, & concussit quatuor angulos do-
mus,quæ corruēs oppressit liberos tuos
& mortui sunt, & effugi ego solus vt
20 nuntiarē tibi.*Tunc surrexit Iob,& sci-
dit vestimenta sua, & tonso capite cor-
21 ruēs in terrā,adorauit,*& dixit: Nudus
egressus sum de vtero matris meæ, &
nudus reuertar illuc:Dñs dedit,Dñs ab-
stulit:sicut Dño placuit,ita factū est: sit
22 nomen Dñi benedictum. *||In omnibus ||Eccl.
his non peccauit Iob labiis suis, neque 5.c.14
stultum quid contra Deum locutus est. 1.Tim.
6.b.7.

CAP. II.

Satanas obtenta à Deo facultate, percutit Iob vlcere pessimo: cui etiam propria vxor insultat: tres autē ipsius amici eum visitantes, septem diebus compatientes in terra cum eo taciti sedent.

1 FActum est autem, cùm quadam die
A venissent filij Dei, & starent coram
Domino, venisset quoque Satan inter
2 eos,& staret in conspectu eius,*vt dice-
ret Dominus ad Satan: vnde venis? Qui
respōdens,ait: Circuiui terrā,& peram-
3 bulaui eā: *Et dixit Dñs ad Satan:Num-
quid considerasti seruum meum Iob,
quòd non sit ei similis in terra,vir sim-
plex & rectus,ac timens Deum,& rece-
dens à malo,& adhuc retinens innocē-
tiam?Tu autem commouisti me aduer-
4 sus eum,vt affligerem eum frustra. *Cui
B respondens Satan, ait:Pellem pro pelle,
& cuncta quæ habet homo, dabit pro
5 anima sua: * alioquin mitte manum
tuam,& tange os eius & carnem,&tunc
videbis quòd in faciem benedicat tibi.
6 *Dixit ergo Dominus ad Satan:Ecce in
manu tua est, verumtamen animam il-
7. lius serua.*Egressus igitur Satan à facie
Domini, percussit Iob vlcere pessimo,
à planta pedis vsque ad verticem eius:
8 *qui testa saniē radebat, sedens in ster-
9 quilinio. * Dixit autem illi vxor sua:
Adhuc tu permanes in simplicitate tua?
10 benedic Deo & morere. *Qui ait ad il-
lam:Quasi vna de stultis mulieribus lo-
cuta es, si bona suscepimus de manu
Dei,mala quare non suscipiamus? In
omnibus his non peccauit Iob labiis
11 suis. * Igitur audientes tres amici Iob
omne malum, quod accidisset ei, vene-
runt singuli de loco suo, Eliphaz The-
manites, & Balda Suhites, & Sophar
Naamathites. Condixerant enim,vt pa-
riter venientes visitarēt eum, & conso-
12 larentur. * Cúmque eleuassent procul
oculos

oculos suos, non cognouerunt eum, &
exclamantes plorauerunt, scissisque D
vestibus sparserunt puluerem super ca-
put suum in cœlum. * Et sederunt cum 13
eo in terra septem diebus & septem
noctibus, & nemo loquebatur ei ver-
bum: videbant enim dolorem esse ve-
hementem.

CAP. III.

Iob maledicit diei natiuitatis suæ præsentique vitæ, ostendens a quot malis liberatur qui hac luce statim priuatus est.

POst hæc aperuit Iob os suum, & ma- 1
ledixit diei suo, * & locutus est: 2
|| Ier. 20. d. 14. * || Pereat dies in qua natus sum, & 3
nox in qua dictum est: Conceptus est A
homo.
* Dies ille vertatur in tenebras, non 4
requirat eum Deus desuper, & non il-
lustretur lumine.
* Obscurent eum tenebræ, & vmbra 5
mortis, occupet eũ caligo, & inuoluatur
amaritudine. * Noctem illam tenebrosus 6
turbo possideat, non computetur in die- B
bus anni, nec numeretur in mensibus.
* Sit nox illa solitaria, nec laude digna. 7
* Maledicant ei qui maledicunt diei, 8
qui parati sunt suscitare Leuiathan:
* Obtenebrentur stellæ caligine eius: 9
expectet lucem & non videat, nec or-
tum surgentis auroræ.
* Quia non conclusit ostia ventris, qui 10
portauit me, nec abstulit mala ab ocu-
lis meis. * Quare non in vulua mortuus 11
sum, egressus ex vtero non statim perij?
* Quare exceptus genibus? cur lacta- 12
tus vberibus? * Nunc enim dormiens 13
silerem, & somno meo requiescerem.
* Cum regibus & consulibus terræ, 14
qui ædificant sibi solitudines: C
* Aut cum principibus, qui possident 15
aurum, & replent domos suas argento:
* Aut sicut abortiuum absconditum 16
non subsisterem, vel qui concepti non
viderunt lucem.
* Ibi impij cessauerunt à tumultu, & 17
ibi requieuerunt fessi robore.
* Et quondam vincti pariter sine mo- 18
lestia non audierunt vocem exactoris.
* Paruus & magnus ibi sunt, & seruus 19
liber à domino suo. * Quare misero data 20
est lux, & vita his, qui in amaritudine D
animæ sunt? * qui expectant mortem, & 21
non venit, quasi effodientes thesaurum.
* Gaudentque vehementer cùm inue- 22
nerint sepulchrum.
* Viro cuius abscondita est via, & 23
circumdedit eum Deus tenebris?
* Antequam comedam suspiro: & 24
tanquam inundantes aquæ, sic rugitus
meus:
* Quia timor, quem timebam, eue- 25
nit mihi, & quod verebar accidit.
* Nónne dissimulaui? nónne silui? 26
nónne quieui? & venit super me indi-
gnatio.

CAP. IV.

Eliphaz arguit Iob impatientiæ, quodq; se propter peccata sua flagelletur a Deo, qui innocenti aduersa non immittit.

1 A RˢEspondens autem Eliphaz Thema-
nites, dixit:
2 * Si cœperimus loqui tibi, forsitan
molestè accipies, sed conceptum ser-
monem tenere quis poterit:
3 * Ecce docuisti multos, & manus
lassas roborasti:
4 * Vacillantes confirmauerunt sermo-
nes tui, & genua trementia confortasti:
5 * Nunc autem venit super te plaga, &
B defecisti: tetigit te, & conturbatus es.
6 * Vbi est timor tuus, fortitudo tua, pa-
tientia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 * Recordare obsecro te, quis vm-
quam innocens periit? aut quando re-
cti deleti sunt?
8 * Quin potiùs vidi eos, qui operan-
tur iniquitatem, & seminant dolores,
& metunt eos.
9 * Flante Deo periisse, & spiritu iræ
eius esse consumptos:
10 * Rugitus leonis, & vox leænæ, & den-
tes catulorum leonum contriti sunt.
11 * Tigris periit, eo quòd non haberet
C prædam, & catuli leonis dissipati sunt.
12 * Porrò ad me dictum est verbum
absconditum, & quasi furtiuè suscepit
auris mea venas susurri eius.
13 * In horrore visionis nocturnæ, quan-
do solet sopor occupare homines,
14 * Pauor tenuit me, & tremor, & om-
nia ossa mea perterrita sunt:
15 * Et cùm spiritus me præsente tran-
siret, inhorruerunt pili carnis meæ.
16 * Stetit quidam, cuius non agnosce-
bam vultum, imago coram oculis meis,
& vocem quasi auræ lenis audiui.
17 * || Numquid homo, Dei compara- || Inf. 25. a. 4.
D tione iustificabitur, aut factore suo pu-
rior erit vir?
18 * || Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabi- || Inf. 15. b. 15.
les, & in angelis suis reperit prauitatẽ,
* Quanto magis hi qui habitant do- 2. Pet. 2. a. 4.
19 mos luteas, qui terrenum habent fun-
damentum, consumentur velut à tinea?
20 * De manè vsque ad vesperum succi-
dentur, & quia nullus intelligit, in
æternum peribunt?
21 * Qui autem reliqui fuerint, aufe-
rentur ex eis, morientur, & non in
sapientia.

CAP. V.

Eliphaz rursum arguit Iob iniquitatis, quod nemo sine culpa sua a Deo puniatur: ideóque hortatur Iob vt ad Deum conuertatur, & ita cuncta fore illi prospera pollicetur, ac diuinæ prouidentiæ opera circa creaturas extollit.

Voca ergo, si est qui tibi respondeat, 1
& ad aliquē sanctorum conuertere. A
* Verè stultum interficit iracundia, 2
& paruulum occidit inuidia.
* Ego vidi stultum firma radice, & 3
maledixi pulchritudini eius statim.
* Longè fient filij eius à salute, & 4
conterentur in porta, & non erit qui
eruat.
* Cuius messem famelicus comedet, & 5
ipsum rapiet armatus, & bibent sitien-
tes diuitias eius. * Nihil in terra sine 6
causa fit, & de humo non oritur dolor.
* Homo nascitur ad laborem, & auis 7
ad volatum. B
* Quam ob rem ego deprecabor Do- 8
minum, & ad Deum ponam eloquium
meum.
* Qui facit magna & inscrutabilia & 9
mirabilia absque numero:
* Qui dat pluuiam super faciem ter- 10
ræ, & irrigat aquis vniuersa:
* Qui ponit humiles in sublime, & 11
mœrentes erigit sospitate: * Qui dissipat 12
cogitationes malignorum, ne possint
implere manus eorum quod cœperant:
|| 1. * || Qui apprehendit sapientes in astu- 13
Cor. 3. tia eorum, & consilium prauorum C
d. 19. dissipat:
* Per diem incurrent tenebras, & 14
quasi in nocte sic palpabunt in meridie.
* Porrò saluum faciet egenum à gla- 15
dio oris eorum, & de manu violenti
pauperem.
* Et erit egeno spes, iniquitas autem 16
contrahet os suum.
* Beatus homo, qui corripitur à Deo: 17
Increpationem ergo Dñi ne reprobes:
* Quia ipse vulnerat, & medetur: per- 18
cutit, & manus eius sanabunt.
* In sex tribulationibus liberabit te, 19
& in septima non tanget te malum.
* In fame eruet te de morte, & in 20
bello de manu gladij.
* A flagello linguæ absconderis, & 21
non timebis calamitatem cum venerit. D
* In vastitate & fame ridebis, & be- 22
stias terræ non formidabis.
* Sed cum lapidibus regionū pactum 23
tuū, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
* Et scies quòd pacem habeat taber- 24
naculum tuum, & visitans speciem
tuam, non peccabis.
* Scies quoque quoniam multiplex 25
erit semen tuum, & progenies tua qua-
si herba terræ.
* Ingredieris in abundantia sepul- 26
chrum, sicut infertur aceruus tritici in
tempore suo.
* Ecce, hoc, vt inuestigauimus, ita est: 27
quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

** Ostendit Iob se longè grauiora pati quàm meritus sit, conquerens se ab amicis deseri, grauiter arguens & hos tres qui ad se venerant, ac se quoque patienter audiri petit.*

1 Respondens autem Iob, dixit:
2 * Vtinam appenderentur peccata
A mea, quibus iram merui: & calami-
tas, quam patior, in statera.
3 * Quasi arena maris hæc grauior ap-
pareret: vnde & verba mea dolore
sunt plena:
4 * Quasi sagittæ Dñi in me sunt, qua-
rum indignatio ebibit spiritum meum,
& terrores Domini militant contra me.
5 * Numquid rugiet onager cùm ha-
buerit herbam? aut mugiet bos cùm
ante præsepe plenum steterit?
6 * Aut poterit comedi insulsum, quod
B non est sale conditum? aut potest aliquis
gustare, quod gustatum affert mortem?
7 * Quæ priùs nolebat tangere anima
mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 * Quis det vt veniat petitio mea: &
quod expecto, tribuat mihi Deus?
9 * Et qui cœpit, ipse me conterat:
soluat manum suam, & succidat me?
10 * Et hæc mihi sit consolatio, vt affli-
gens me dolore non parcat, nec con-
tradicam sermonibus sancti.
11 * Quæ est enim fortitudo mea vt su-
stineam? aut quis finis meus, vt patien-
ter agam?
12 * Nec fortitudo lapidum fortitudo
mea, nec caro mea ænea est.
13 * Ecce non est auxiliū mihi in me, &
C necessarij quoque mei recesserunt à me.
14 * Qui tollit ab amico suo misericor-
diam, timorem Domini derelinquit.
15 * Fratres mei præterierunt me, sicut
torrēs qui raptim transit in conuallibus.
16 * Qui timent pruinam, irruet super
eos nix.
17 * Tempore, quo fuerint dissipati, pe-
ribunt: & vt incalcauerit, soluentur
de loco suo.
18 * Inuolutæ sunt semitæ gressuum eo-
rum: ambulabunt in vacuū, & peribunt.
19 * Considerate semitas Thema, itine-
ra Saba, & expectate paulisper.
20 * Confusi sunt, quia speraui: vene-
runt quoque vsque ad me, & pudore
cooperti sunt.
21 * Nunc venistis: & modò videntes
plagam meam timetis.
22 * Numquid dixi: afferte mihi, & de
substantia vestra donate mihi?
23 * Vel, Liberate me de manu hostis, &
D de manu robustorum eruite me?
24 * Docete me, & ego tacebo: & si quid
fortè ignoraui, instruite me.
25 * Quare detraxistis sermonibus ve-
ritatis, cùm è vobis nullus sit qui pos-
sit arguere vos?
26 * Ad increpandum tantùm eloquia
concinnatis, & in ventum verba pro-
fertis.
27 * Super pupillum irruitis, & subuer-
tere

tere nitimini amicum vestrum.
* Veruntamen quod cœpistis explete: 28
præbete aurem, & videte an mentiar.
* Respondete obsecro absque con- 29
tentione: & loquentes id quod iustum
est iudicate.
* Et non inuenietis in lingua mea ini- 30
quitatem, nec in faucibus meis stultitia
personabit.

CAPVT VII.

Iob humanæ vitæ suásque calamitates varias explicat, nec reditum sibi fore veri similem ad præsentis vitæ felicitatem: petit quoque à Deo liberari à miseriis, admirans Dei erga miserum hominem prouidentiam.

Militia est vita hominis super terrã 1
& sicut dies mercenarij, dies eius. A
* Sicut seruus desiderat vmbram, & 2
sicut mercenarius præstolatur finem
operis sui.
* Sic & ego habui menses vacuos, & 3
noctes laboriosas enumeraui mihi.
* Si dormiero, dicã: Quando consur- 4
gam? & rursum expectabo vesperam, &
replebor doloribus vsque ad tenebras.
* Induta est caro mea putredine & 5
sordibus pulueris, cutis mea aruit, &
contracta est.
* Dies mei velociùs transierunt quàm 6
à texente tela succiditur, & consumpti B
sunt absque vlla spe.
* Memento quia ventus est vita mea, 7
& non reuertetur oculus meus, vt vi-
deat bona.
* Nec aspiciet me visus hominis: ocu- 8
li tui in me, & non subsistam.
* Sicut cõsumitur nubes, & pertrãsit: sic 9
qui descẽderit ad inferos non ascẽdet.
* Nec reuertetur vltra in domũ suam, 10
neq; cognoscet eũ ampliùs locus eius.
* Quapropter & ego non parcam ori 11
meo, loquar in tribulatione spiritus C
mei: confabulabor cum amaritudine
animæ meæ.
* Numquid mare ego sum, aut cetus, 12
quia circumdedisti me carcere?
* Si dixero: consolabitur me lectulus 13
meus, & reuelabor loquens mecum in
strato meo.
* Terrebis me per somnia, & per vi- 14
siones horrore concuties.
* Quam ob rem elegit suspendium 15
anima mea, & mortem ossa mea.
* Desperaui, nequaquã vltrà iam viuã: 16
parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
* Quid est homo, quia magnificas eũ? 17
aut quid apponis erga eum cor tuum? D
* Visitas eum diluculo, & subitò pro- 18
bas illum.
* Vsquequò non parcis mihi, nec di- 19
mittis me vt glutiam saliuam meam?
* Peccaui, quid faciam tibi ô custos 20
hominũ? quare posuisti me contrarium
tibi, & factus sum mihimetipsi grauis?
21 * Cur non tollis peccatum meum, &
quare non aufers iniquitatem meam?
ecce, nunc in puluere dormiam: & si
manè me quæsieris, non subsistam.

CAPVT VIII.

Baldad Iob de impio sermone arguit, & eum vt ad Deum melioremque vitam se conuertat hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit; explicat etiam quàm sit vana spes hypocritarum asserens Deum bonis bona, & malis mala tantum tribuere.

1 Respondens autem Baldad Suhites,
A dixit.
2 * Vsquequò loquêris talia, & spiritus
multiplex sermones oris tui?
3 * Numquid Deus supplantat iudi-
cium? aut Omnipotens subuertit quod
iustum est?
4 * Etiamsi filij tui peccauerunt ei, &
dimisit eos in manu iniquitatis suæ.
5 * Tu tamen si diluculò consurrexeris
ad Deum, & Omnipotentem fueris de-
precatus.
6 * Si mundus & rectus incesseris, sta-
B tim euigilabit ad te, & pacatum reddet
habitaculum iustitiæ tuæ.
7 * In tantum, vt si priora tua fuerint
parua, & nouissima tua multiplicentur
nimis.
8 * Interroga enim generationem pri-
stinam, & diligenter inuestiga patrum
memoriam.
9 * ||(Hesterni quippe sumus, & igno- ||Psal.
ramus, quoniam sicut vmbra dies no- 14. a.
stri sunt super terram.) 4. Inf.
10 * Et ipsi docebunt te loquentur tibi, 14. a. 1
& de corde suo proferent eloquia.
11 * Nũquid virere potest scirpus absque
C humore? aut crescere carectũ sine aqua?
12 * Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur
manu, ante õmnes herbas arescit.
13 * Sic viæ omnium qui obliuiscuntur
Deum, & spes hypocritæ peribit.
14 * Non ei placebit vecordia sua, &
sicut tela aranearum fiducia eius.
15 * Innitetur super domum suam: & nõ
stabit: fulciet eam, & non consurget.
16 * Humectus videtur antequam veniat
Sol, & in ortu suo germen eius egre-
dietur.
17 * Super aceruum petrarum radices
D eius densabuntur, & inter lapides com-
morabitur.
18 * Si absorbuerit eum de loco suo, ne-
gabit eum, & dicet: Non noui te.
19 * Hæc est enim lætitia viæ eius, vt
rursum de terra alij germinentur.
20 * Deus non proijciet simplicem, nec
porriget malum malignis.
21 * Donec impleatur risu os tuum, &
labia tua iubilo.
22 * Qui oderunt te, induentur confu-
sione: & tabernaculum impiorum non
subsistet.

CAP. IX.

Homo, inquit Iob, comparatus Deo non potest iustificari: diuina potentia ac sapientiæ magnitudo ostenditur, vt nemo ei resistere aut respondere valeat: porrò Deus & impium percutit & innocentem: suam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans suam afflictionem.

ET respondens Iob, ait : 1
* Verè scio quòd ita sit, & quòd 2
non iustificetur homo compositus Deo. A
* Si voluerit contendere cum eo, non 3
poterit ei respondere vnum pro mille.
* Sapiens corde est, & fortis robore: 4
quis restitit ei, & pacem habuit?
* Qui transtulit montes, & nescierunt 5
hi quos subuertit in furore suo.
* Qui commouet terram de loco suo, 6
& columnæ eius concutiuntur.
* Qui præcipit Soli, & non oritur : & 7
stellas claudit quasi sub signaculo.
* Qui extendit cælos solus, & gradi- 8
tur super fluctus maris.
* Qui facit Arcturum, & Oriona, & 9
Hyadas, & interiora Austri. * Qui facit 10
magna, & incomprehensibilia, & mira- B
bilia, quorum non est numerus.
* Si venerit ad me, non videbo eum: si 11
abierit, non intelligam.
* Si repente interroget, quis respōdebit 12
ei? vel quis dicere potest : Cur ita facis?
* Deus, cuius iræ nemo resistere po- 13
test, & sub quo curuantur qui portant
orbem?
* Quantus ergo sum ego, vt respon- 14
deam ei, & loquar verbis meis cum eo?
* Qui etiam si habuero quippiam iu- 15
stum, non respondebo, sed meum iudi-
cem deprecabor.
* Et cùm inuocantem exaudierit me, 16
nō credo quòd audierit vocem meam. C
* In turbine enim conteret me, & 17
multiplicabit vulnera mea etiam sine
causa.
* Non concedit requiescere spiritum 18
meum, & implet me amaritudinibus.
* Si fortitudo quæritur, robustissimus 19
est : si æquitas iudicij, nemo audet
pro me testimonium dicere.
* Si iustificare me voluero, os meum 20
condemnabit me: si innocentem osten-
dero, prauum me comprobabit.
* Etiam si simplex fuero, hoc ipsum 21
ignorabit anima mea, & tædebit me D
vitæ meæ.
* Vnum est quod locutus sum, & in- 22
nocentem & impium ipse consumit.
* Si flagellat, occidat semel, & non de 23
pœnis innocentum rideat.
* Terra data est in manus impij, vul- 24
tum iudicum eius operit, quòd si non
ille est, quis ergo est?
* Dies mei velociores fuerunt curso- 25
re : fugerunt, & non viderunt bonum.
26 * Pertransierunt quasi naues poma
portātes, sicut aquila volans ad escam.
27 * Cùm dixero, nequaquam ita loquar:
commuto faciem meam, & dolore tor-
E queor.
28 * Verebar omnia opera mea, sciens
quòd non parceres delinquenti.
29 * Si autem & sic impius sum, quare
frustra laboraui?
30 * Si lotus fuero quasi aquis niuis, &
fulserint velut mūdissimæ manus meæ.
31 * Tamen sordibus intinges me, & abo-
minabuntur me vestimenta mea.
32 * Neque enim viro, qui similis mei est,
respondebo: nec qui mecum in iudicio
ex æquo possit audiri.
33 * Non est qui vtrumque valeat argue-
re, & ponere manū suam in ambobus.
34 * Auferat à me virgam suam, & pauor
eius non me terreat.
35 * Loquar, & non timebo eum : neque
enim possum metuens respondere.

CAPVT X.

Iob suam afflictionem lamentatur, illius causam a Deo inquirēs: quam ostēdit non fuisse suam malitiā, neque Dei ignorantiā, qui creatum à se hominem exactè nouit: rursúmque propter pœnarum exuberantiam plangit se natum.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, di-
A mittam aduersū me eloquiū meū,
loquar in amaritudine animæ meæ.
2 * Dicam Deo : Noli me condemnare:
indica mihi cur me ita iudices.
3 * Numquid bonum tibi videtur, si ca-
lumnieris me, & opprimas me opus ma-
nuum tuarum, & consilium impiorum
adiuues?
4 * Numquid oculi carnei tibi sunt, aut
sicut videt homo, & tu videbis?
5 * Numquid sicut dies hominis dies
B tui, & anni tui sicut humana sunt tem-
pora?
6 * Vt quæras iniquitatem meam, &
peccatum meum scruteris?
7 * Et scias quia nihil impium fecerim,
cùm sit nemo qui de manu tua possit
eruere.
8 * Manus tuæ fecerunt me, & plasma-
uerunt me totum in circuitu : & sic re-
9 pentè præcipitas me? * Memento quæ-
so quòd sicut lutum feceris me, & in
10 puluerem reduces me. * Nónne sicut
lac mulsisti me, & sicut caseum me coa-
11 gulasti? * Pelle & carnibus vestisti me,
C ossibus & neruis compegisti me.
12 * Vitam & misericordiam tribuisti
mihi, & visitatio tua custodiuit spiri-
tum meum.
13 * Licèt hæc celes in corde tuo, tamen
scio quia vniuersum memineris.
14 * Si peccaui, & ad horam pepercisti
mihi : cur ab iniquitate mea mundum
15 me esse non pateris? * Et si impius fue-
ro, væ mihi est: & si iustus, non leuabo
caput

caput, saturatus afflictione & miseria.
* Et propter superbiam quasi leænam 16
capies me, reuersúsque mirabiliter me
crucias.
* Instauras testes tuos contra me, & 17
multiplicas iram tuam aduersum me,
& pœnæ militant in me.
* Quare de vulua eduxisti me qui vtinā 18
consūptus essem ne oculus me videret. D
* Fuissem quasi non essem, de vtero 19
translatus ad tumulum.
* Numquid non paucitas dierū meo- 20
rum finietur breui? dimitte ergo me, vt
plangam paululum dolorem meum.
* Antequam vadam & non reuertar, 21
ad terram tenebrosam, & opertam
mortis caligine.
* Terram miseriæ & tenebrarum, vbi 22
vmbra mortis, & nullus ordo, sed sem-
piternus horror inhabitat.

CAPVT XI.

Sophar inique asserit Iob propter multa ipsum peccata, quæ recenset fuisse à Deo percussum, ostendens Deum incomprehensibilem: resipiscenti tamen Iob felicissima quæque pollicetur.

RESpondens autem Sophar Naama- 1
thites, dixit: A
* Numquid qui multa loquitur, non & 2
audiet? aut vir verbosus iustificabitur?
* Tibi soli tacebunt homines? & cùm 3
ceteros irriseris, à nullo confutaberis.
* Dixisti enim: Purus est sermo meus, 4
& mundus sum in conspectu tuo.
* Atque vtinam Deus loqueretur te- 5
cum, & aperiret labia sua tibi.
* Vt ostenderet tibi secreta sapien- 6
tiæ, & quòd multiplex esset lex eius, & B
intelligeres quòd multo minora exiga-
ris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.
* Forsitan vestigia Dei comprehendes, 7
& vsque ad perfectum Omnipotentem
reperies?
* Excelsior cælo est, & quid facies? pro- 8
fundior inferno, & vnde cognosces?
* Longior terra mensura eius, & la- 9
tior mari.
* Si subuerterit omnia, vel in vnum 10
coarctauerit, quis contradicet ei?
* Ipse enim nouit hominum vanita- 11
tem, & videns iniquitatem, nónne con- C
siderat?
* Vir vanus in superbiam erigitur, & 12
tanquam pullum onagri se liberum na-
tum putat.
* Tu autem firmasti cor tuum, & ex- 13
pandisti ad eum manus tuas.
* Si iniquitatem, quæ est in manu 14
tua, abstuleris à te, & non manserit in
tabernaculo tuo iniustitia.
* Tunc leuare poteris faciem tuam 15
absque macula, & eris stabilis, & non
timebis.
* Miseriæ quoque obliuisceris, & quasi 16
aquarū quæ præterierunt, recordaberis. D
17 * Et quasi meridianus fulgor consur-
get tibi ad vesperam: & cùm te consum-
ptum putaueris, orieris vt lucifer.
18 * Et habebis fiduciam, proposita tibi
spe, & defossus securus dormies.
19 * Requiesces, & non erit qui te ex-
terreat: & deprecabuntur faciem tuam
plurimi.
20 * || Oculi autem impiorum deficient, || Leu.
& effugium peribit ab eis, & spes illo- 26.a.5
rum abominatio animæ.

CAPVT XII.

Iob vt amicorum confundat iactantiam, asserit neminem ignorare Dei potentiam ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum statum pro suo variat arbitrio.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Ergo vos estis soli homines, &
A vobiscum morietur sapientia?
3 * || Et mihi est cor, sicut & vobis,
nec inferior vestri sum: quis enim hæc, || Infr.
quæ nostis, ignorat? 20. a.
2.
4 * || Qui deridetur ab amico suo sicut || Prou
ego, inuocabit Deum & exaudiet eum: 14.a.2
deridetur enim iusti simplicitas.
5 * Lampas contempta apud cogitatio-
nes diuitum, parata ad tēpus statutum.
6 * Abundant tabernacula prædonum,
& audacter prouocant Deum, cùm ipse
dederit omnia in manus eorum.
7 * Nimirum interroga iumenta, & do-
B cebunt te: & volatilia cœli, & indica-
bunt tibi.
8 * Loquere terræ, & respondebit tibi:
& narrabunt pisces maris.
9 * Quis ignorat quòd omnia hæc ma-
nus Domini fecerit?
10 * In cuius manu anima omnis viuētis,
& spiritus vniuersæ carnis hominis.
11 * || Nónne auris verba diiudicat, & || Infr.
fauces comedentis, saporem? 34.a.3
12 * In antiquis est sapientia, & in multo
tempore prudentia.
13 * Apud ipsum est sapientia & fortitu-
do, ipse habet consilium & intelligen-
tiam.
14 * || Si destruxerit, nemo est qui ædifi- || Isa.
C cet: si incluserit hominem, nullus est 22. f.
qui aperiat. 22.
15 * Si continuerit aquas, omnia siccabū- Apoc.
tur: & si emiserit eas, subuertent terrā. 3. b. 7.
16 * Apud ipsum est fortitudo & sapien-
tia: ipse nouit & decipientem, & eum
qui decipitur.
17 * Adducit consiliarios in stultum fi-
nem, & iudices in stuporem.
18 * Balteum regum dissoluit, & præcin-
git fune renes eorum.
19 * Ducit sacerdotes inglorios, & opti-
mates supplantat.
20 * Commutans labium veracium, &
D doctrinam senum auferens.
21 * Effundit despectionem super princi-
pes, eos, qui oppressi fuerant, releuans.

* Qui reuelat profunda de tenebris, 22
& producit in lucem vmbram mortis.
* Qui multiplicat gẽtes,& perdit eas, 23
& subuersas in integrum restituit.
* Qui immutat cor principum populi 24
terræ,& decipit eos vt frustra incedant
per inuium.
* Palpabũt quasi in tenebris,& non in 25
luce,& errare eos faciet quasi ebrios.

CAPVT XIII.

Iob amicos suos ex ipsorum verbis cõfutans, à Deo arguendos asserit: suam quoque iustitiam ac patientiam cõtra amicos tuetur, quærens à Deo propter quæ peccata tam grauiter affligitur.

Ecce omnia hæc vidit oculus meus, 1
& audiuit auris mea, & intellexi A
singula.
* Secundùm scientiam vestram & ego 2
noui: nec inferior vestri sum.
* Sed tamen ad Omnipotentem lo- 3
quar,& disputare cum Deo cupio.
* Priùs vos ostendens fabricatores 4
mendacij, & cultores peruersorum dogmatum.
* Atque vtinam taceretis, vt putare- 5
mini esse sapientes.
* Audite ergo correptionem meam,& 6
iudicium labiorum meorum attendite. B
* Numquid Deus indiget vestro men- 7
dacio, vt pro illo loquamini dolos?
* Numquid faciẽ eius accipitis,& pro 8
Deo iudicare nitimini? * Aut placebit 9
ei quem celare nihili potest? aut decipietur vt homo, vestris fraudulentiis?
* Ipse vos arguet, quoniam in abscon- 10
dito faciem eius accipitis.
* Statim vt se commouerit, turbabit 11
vos,& terror eius irruet super vos.
* Memoria vestra cõparabitur cineri, 12
& redigentur in lutum ceruices vestræ.
* Tacete paulisper, vt loquar quod- 13
cumque mihi mens suggesserit. * Quare 14
lacero carnes meas dentibus meis, & C
animam meam porto in manibus meis.
* Etiam si occiderit me, in ipso spera- 15
bo: verumtamen vias meas in cõspectu
eius arguã. * Et ipse erit saluator meus, 16
nõ enim veniet in cõspectu eius omnis
hypocrita. * Audite sermonem meum,& 17
ænigmata percipite auribus vestris.
* Si fuero iudicatus, scio quòd iustus 18
inueniar.
* Quis est qui iudicetur mecũ? veniat: 19
quare tacens consumor?
* Duo tantùm ne facias mihi, & tunc 20
à facie tua non abscondar.
* Manum tuam longè fac à me,& for- 21
mido tua non me terreat.
* Voca me, & ego respondebo tibi: 22
aut certè loquar, & tu responde mihi.
* Quantas habeo iniquitates & pecca- 23
ta, scelera mea & delicta ostende mihi. D
* Cur faciem tuam abscondis, & ar- 24
bitraris me inimicum tuum?
25 * Contra folium, quod vento rapitur
ostendis potentiam tuam, & stipulam
siccam persequeris.
26 * Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 * Posuisti in neruo pedem meum, &
obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti.
28 * Qui quasi putredo consumendus
sum,& quasi vestimentum, quod comeditur à tinea.

CAPVT XIV.

Iob, considerata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem prouidentiam, quòd post hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur resurrectionem.

1 Homo natus de muliere, breui vi-
A uens tempore, repletur multis miseriis.
2 * || Qui quasi flos egreditur & conte- || Sup.
ritur,& fugit velut vmbra, & numquam 8.b.9.
in eodem statu permanet. Ps.143
3 * Et dignum ducis super huiuscemodi a.4.
aperire oculos tuos, & adducere eum
tecum in iudicium?
4 * || Quis potest facere mundum de Ps.50
immundo conceptum semine? nónne tu a.4.
qui solus es?
5 * Breues dies hominis sunt, numerus
mensiũ eius apud te est: constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.
6 * Recede paululum ab eo, vt quiescat,
B donec optata veniat, sicut mercenarij
dies eius.
7 * Lignum habet spem: si præcisum
fuerit, rursum virescit,& rami eius pullulant.
8 * Si senuerit in terra radix eius, & in
puluere emortuus fuerit truncus illius.
9 * Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cùm primùm plantatum est.
10 * Homo verò cùm mortuus fuerit, &
nudatus atque consũptus, vbi quæso est.
11 * Quomodo si recedant aquæ de mari,& fluuius vacuefactus arescat.
12 * Sic homo cùm dormierit, non re-
C surget donec atteratur cœlum, non euigilabit, nec consurget de somno suo.
13 * Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno
protegas me, & abscondas me, donec
pertranseat furor tuus, & constituas
mihi tempus, in quo recorderis mei?
14 * Putásne mortuus homo rursum viuat? cunctis diebus, quibus nunc milito,
expecto donec veniat immutatio mea.
15 * Vocabis me,& ego respondebo tibi:
operi manuum tuarum porriges dexteram.
16 * || Tu quidem gressus meos dinume- Prou.
rasti, sed parce peccatis meis. 5.d.21
17 * Signasti quasi in sacculo delicta mea,
D sed curasti iniquitatem meam.

* Mons

* Mons cadens defluit,& saxum trans- 18
fertur de loco suo.
* Lapides excauant aquæ, & alluuio- 19
ne paulatim terra consumitur : & ho-
minem ergo similiter perdes.
* Roborasti eum paululum vt in per- 20
petuum transiret : immutabis faciem
eius, & emittes eum.
* Siue nobiles fuerint filij eius, siue 21
ignobiles, non intelliget.
* Attamen caro eius dū viuet, dolebit, 22
& anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

Eliphaz Iob arguit iactantiæ, impatientiæ, & blasphemiæ in Deum; apud quem dicit neminem mundum inueniri, describens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

RESpondens autem Eliphaz Thema- 1
nites, dixit : A
* Numquid sapiens respondebit qua- 2
si in ventum loquens,& implebit ardo-
re stomachum suum?
* Arguis verbis eum qui non est 3
æqualis tibi, & loqueris quod tibi non
expedit.
* Quantum in te est, euacuasti timo- 4
rem, & tulisti preces coram Deo.
* Docuit enim iniquitas tua os tuū, 5
& imitaris linguam blasphemantium.
* Condemnabit te os tuum, & non 6
ego : & labia tua respondebunt tibi.
* Numquid primus homo tu natus 7
es, & ante colles formatus?
* Numquid consilium Dei audisti, & 8
inferior te erit eius sapientia?
* Quid nosti quod ignoremus? quid 9
intelligis quod nesciamus?
|| Eccl. 18.b.8 * || Et senes & antiqui sunt in nobis, 10
multò vetustiores quàm patres tui. B
* Numquid grande est vt consoletur 11
te Deus? sed verba tua praua hoc pro-
hibent.
* Quid te eleuat cor tuū,& quasi ma- 12
gna cogitans, attonitos habes oculos?
* Quid tumet contra Deum spiritus 13
tuus, vt proferas de ore tuo huiusce-
modi sermones?
* Quid est homo, vt immaculatus sit, 14
& vt iustus appareat natus de muliere?
|| Sup. 4.d.18 * || Ecce inter sanctos eius nemo im- 15
mutabilis, & cæli non sunt mundi in
conspectu eius.
* Quantò magis abominabilis,& inu- 16
tilis homo, qui bibit quasi aquam ini-
quitatem?
* Ostendam tibi, audi me : quod vidi 17
narrabo tibi. C
* Sapientes confitentur, & non abs- 18
condunt patres suos.
* Quibus solis data est terra, & non 19
transiuit alienus per eos.
* Cunctis diebus suis impius super- 20
bit, & numerus annorum incertus est
tyrannidis eius.
21 * Sonitus terroris semper in auribus
illius : & cùm pax sit, ille semper insi-
dias suspicatur.
22 * Non credit quòd reuerti possit de
tenebris ad lucem, circumspectans vn-
dique gladium.
23 * Cùm se mouerit ad quærendum pa-
nem, nouit quod paratus sit in manu
eius tenebrarum dies.
24 * Terrebit eum tribulatio, & angu-
stia vallabit eum, sicut regem qui præ-
paratur ad prælium.
25 * Tetendit enim aduersus Deum ma-
num suam, & contra Omnipotentem
roboratus est.
26 * Cucurrit aduersus eum erecto col-
lo, & pingui ceruice armatus est.
27 * Operuit faciem eius crassitudo, &
D de lateribus eius aruina dependet.
28 * Habitauit in ciuitatibus desolatis
& in domibus desertis, quæ in tumu-
los sunt redactæ.
29 * Non ditabitur, nec perseuerabit
substantia eius, nec mittet in terra ra-
dicem suam.
30 * Non recedet de tenebris : ramos
eius arefaciet flamma, & auferetur spi-
ritu oris sui,
31 * Non credet frustra errore deceptus,
quòd aliquo pretio redimendus sit.
32 * Antequam dies eius impleantur, pe-
ribit : & manus eius arescent.
33 * Lædetur quasi vinea in primo flore
botrus eius, & quasi oliua proiiciens
florem suum.
34 * Congregatio enim hypocritæ steri-
lis, & ignis deuorabit tabernacula eo-
rum, qui munera libenter accipiunt.
35 * || Concepit dolorem, & peperit ini- || Isa. 59.a.4. Ps. 6.d.15.
quitatē, & vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

Iob amicorum auctoritate commotus, dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, séque pati citra iniquitatem, cuius conscium esse Deum asserit.

1 RESpondens autem Iob, dixit :
A * Audiui frequenter talia, conso-
2 latores onerosi omnes vos estis.
3 * Numquid habebunt finem verba
ventosa? aut aliquid tibi molestum est
4 si loquaris? * Poteram & ego similia ve-
stri loqui : atque vtinam esset anima
vestra pro anima mea :
5 * Consolarer & ego vos sermonibus,
& mouerem caput meum super vos :
6 * Roborarem vos ore meo : & moue-
rem labia mea, quasi parcens vobis.
7 * Sed quid agam? si locutus fuero,
B non quiescet dolor meus : & si tacuero
non recedet à me,
8 * Nunc autem oppressit me dolor
meus, & in nihilum redacti sunt om-
nes artus mei.
9 * Rugæ meæ testimonium dicunt con-

tra me, & suscitatur falsiloquus aduer-
sus faciem meam contradicens mihi.
* Collegit furorem suum in me, & 10
comminans mihi, infremuit contra me
dentibus suis: hostis meus terribili-
bus oculis me intuitus est.
* Aperuerunt super me ora sua, & 11
exprobrantes percusserunt maxillam C
meam, satiati sunt pœnis meis.
* Conclusit me Deus apud iniquum, 12
& manibus impiorum me tradidit.
* Ego ille quondam opulentus, re- 13
pentè contritus sum: tenuit ceruicem
meam, confregit me, & posuit me sibi
quasi in signum.
* Circumdedit me lanceis suis, con- 14
uulnerauit lumbos meos, non pepercit,
& effudit in terra viscera mea.
* Concidit me vulnere super vulnus, 15
irruit in me quasi gigas.
* Saccum consui super cutem meam, 16
& operui cinere carnem meam.
* Facies mea intumuit à fletu, & pal- 17
pebræ meæ caligauerunt.
* Hæc passus sum absque iniquitate 18
manus meæ, cùm haberem mundas ad D
Deum preces.
* Terra ne operias sanguinem meum, 19
neque inueniat in te locum latendi
clamor meus.
* Ecce enim in cælo testis meus, & 20
conscius meus in excelsis,
* Verbosi amici mei: ad Deum stil- 21
lat oculus meus.
* Atque vtinam sic iudicaretur vir 22
cum Deo, quomodo iudicatur filius
hominis cum collega suo.
* Ecce enim breues anni transeunt, & 23
semitam, per quã non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

Iob ex afflictionis suæ magnitudine sibi hic nihil præter mortem restare contendit, & amicos præsentem tantum remunerationem statuentes insipientia arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

SPiritus meus attenuabitur, dies mei 1
breuiabuntur, & solum mihi super- A
est sepulchrum.
* Non peccaui, & in amaritudinibus 2
moratur oculus meus.
* Libera me Dñe, & pone me iuxta te 3
& cuiusuis manus pugnet contra me.
* Cor eorum longè fecisti à discipli- 4
na, propterea non exaltabuntur.
* Prædam pollicetur sociis, & oculi 5
filiorum eius deficient. B
* Posuit me quasi in prouerbium vul- 6
gi, & exemplum sum coram eis.
* Caligauit ab indignatione oculus 7
meus, & membra mea quasi in nihilum
redacta sunt.
* Stupebunt iusti super hoc, & inno- 8
cens contra hypocritam suscitabitur.
* Et tenebit iustus viam suam, & 9
C mundis manibus addet fortitudinem.
10 * Igitur omnes vos conuertimini, &
venite, & non inueniam in vobis vllum
sapientem.
11 * Dies mei transierunt, cogitationes
meæ dissipatæ sunt, torquentes cor
meum:
12 * Noctem verterunt in diem, & rur-
sum post tenebras spero lucem.
13 * Si sustinuero, infernus domus mea
D est, & in tenebris straui lectulum meum.
14 * Putredini dixi: Pater meus es, ma-
ter mea, & soror mea, vermibus.
15 * Vbi est ergo nunc præstolatio mea,
& patientiam meam quis considerat.
16 * In profundissimum infernum des-
cendent omnia mea: putásne saltem
ibi erit requies mihi?

CAP. XVIII.

Baldad arguens Iob iactantiæ & impatientiæ, describit impiorum maledictiones, vt suam contra Iob sententiam statuat, nempe ipsum tantùm propter peccata sua puniri.

1 REspondens autem Baldad Suhites,
A dixit:
2 * Vsque ad quem finem verba iactabi-
tis? intelligite priùs, & sic loquamur.
3 * Quare reputati sumus, vt iumenta,
& sorduimus coram vobis?
4 * Qui perdis animam tuam in furore
tuo, numquid propter te derelinquetur
terra, & transferêtur rupes de loco suo?
5 * Nónne lux impij extinguetur, nec
B splendebit flamma ignis eius?
6 * Lux obtenebrescet in tabernaculo
illius, & lucerna, quæ super eum est,
extinguetur.
7 * Arctabuntur gressus virtutis eius, &
præcipitabit eum consilium suum.
8 * Immisit enim in rete pedes suos, &
in maculis eius ambulat.
9 * Tenebitur planta illius laqueo, &
exardescet contra eum sitis.
10 * Abscondita est in terra pedica eius,
& decipula illius super semitam.
11 * Vndique terrebunt eum formidines,
C & inuoluent pedes eius.
12 * Attenuetur fame robur eius, & ine-
dia inuadat costas illius.
13 * Deuoret pulchritudinẽ cutis eius cõ-
sumat brachia illius primogenita mors.
14 * Auellatur de tabernaculo suo fidu-
cia eius, & calcet super eum, quasi rex
interitus.
15 * Habitent in tabernaculo illius socij
eius, qui non est, aspergatur in taber-
naculo eius sulphur.
16 * Deorsum radices eius siccentur,
D sursum autem atteratur messis eius.
17 * || Memoria illius pereat de terra, & || Pro.
non celebretur nomen eius in plateis. 2. d.
18 * Expellet eum de luce in tenebras, 22.
& de orbe transferet eum.
19 * Non erit semen eius, neque proge-
nies

nies in populo suo, nec vllæ reliquiæ
in regionibus eius.
20 * In die eius stupebunt nouissimi, &
primos inuadet horror:
21 * Hæc sunt ergo tabernacula iniqui:
& iste locus eius, qui ignorat Deum.

C A P. X I X.

Iob crudelitatis amicos arguens, se à Deo flagellari dicit immeritò, ostendens afflictionis acerbitatem, & se ab amicis destitutum, ac super futura resurrectione seipsum consolatur.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Vsquequò affligitis animam
A meam, & atteritis me sermonibus?
3 * En, decies confunditis me, & non
erubescitis opprimentes me.
4 * Nempe, etsi ignoraui, mecum erit
ignorantia mea.
5 * At vos contra me erigimini, & ar-
guitis me opprobriis meis.
6 * Saltem nunc intelligite, quia Deus
non æquo iudicio afflixerit me, & fla-
gellis suis me cinxerit.
7 * Ecce clamabo vim patiens, & ne-
mo audiet: vociferabor, & non est qui
iudicet.
8 * Semitam meam circumsepsit, &
B transire non possum, & in calle meo te-
nebras posuit.
9 * Spoliauit me gloria mea, & abstulit
coronam de capite meo.
10 * Destruxit me vndique, & pereo, &
quasi euulsæ arbori abstulit spē meam.
11 * Iratus est contra me furor eius, &
sic me habuit quasi hostem suum.
12 * Simul venerunt latrones eius, & fe-
cerunt sibi viam per me, & obsederunt
in gyro tabernaculum meum.
13 * Fratres meos longè fecit à me, &
noti mei quasi alieni recesserunt à me.
14 * Dereliquerunt me propinqui mei:
& qui me nouerant, obliti sunt mei.
15 * Inquilini domus meæ, & ancillæ
C meæ: sicut alienum habuerunt me, &
quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16 * Seruum meum vocaui, & non res-
pondit, ore proprio deprecabar illum.
17 * Habitum meum exhorruit vxor
mea, & orabam filios vteri mei.
18 * Stulti quoque despiciebant me, &
cùm ab eis recessissē, detrahebāt mihi.
19 * Abominati sunt me quondam con-
siliarij mei: & quem maximè dilige-
bam, auersatus est me.
20 * Pelli meæ, consumptis carnibus,
adhæsit os meum, & derelicta sunt tan-
tummodò labia circa dentes meos.
21 * Miseremini mei, miseremini mei,
saltem vos amici mei, quia manus Do-
mini tetigit me.
22 * Quare persequimini me sicut Deus,
& carnibus meis saturamini?
23 * Quis mihi tribuat vt scribantur ser-
D mones mei? quis mihi det vt exarentur
24 in libro * stylo ferreo, & plumbi lami-
na, vel certe sculpantur in silice?
25 * Scio enim quod Redemptor meus
viuit, & in nouissimo die de terra sur-
recturus sum:
26 * Et rursum circumdabor pelle mea,
& in carne mea videbo Deum meum.
27 * Quem visurus sum ego ipse, & ocu-
li mei conspecturi sunt, & non alius:
reposita est hæc spes mea in sinu meo.
28 * Quare ergo nunc dicitis: Perse-
quamur eum, & radicem verbi inuenia-
mus contra eum?
29 * Fugite ergo à facie gladij, quoniam
vltor iniquitatum gladius est: & scito-
te esse iudicium.

C A P. X X.

Sophar verbis Iob motus correptionem ipsius se dicit auditurum, & qua sit apud Deum pars impij, multis verbis prosequitur.

1 RESpondens autem Sophar Naama-
A thites, dixit.
2 * Idcirco cogitationes meæ variæ suc-
cedunt sibi, & mens in diuersa rapitur.
3 * Doctrinam, qua me arguis, au-
diam, & spiritus intelligentiæ meæ res-
pondebit mihi.
4 * Hoc scio à principio, ex quo posi-
tus est homo super terram.
5 * Quod laus impiorum breuis sit,
gaudium hypocritæ ad instar puncti.
6 * Si ascenderit vsque ad cælum super-
bia eius, & caput eius nubes tetigerit:
7 * Quasi sterquiliniū in fine perdetur:
& qui eum viderant, dicent: Vbi est?
8 * Velut somnium auolans non inue-
B nietur, transiet sicut visio nocturna.
9 * Oculus, qui eum viderat, non vi-
debit, neque vltrà intuebitur eum lo-
cus suus.
10 * Filij eius atterentur egestate, & ma-
nus illius reddent ei dolorem suum.
11 * Ossa eius implebuntur vitiis adoles-
centiæ eius, & cum eo in puluere dor-
mient.
12 * Cùm enim dulce fuerit in ore eius
malum, abscondet illud sub lingua sua.
13 * Parcet illi, & non derelinquet il-
lud, & celabit in gutture suo.
14 * Panis eius in vtero illius vertetur
in fel aspidum intrinsecus.
15 * Diuitias, quas deuorauit, euomet,
& de ventre illius extrahet eas Deus.
16 * Caput aspidum suget, & occidet eum
17 lingua viperæ: * (Non videat riuulos
C fluminis, torrentes mellis, & butyri.)
18 * Luet quæ fecit omnia, nec tamen
consumetur: iuxta multitudinem adin-
uentionum suarum, sic & sustinebit.
19 * Quoniā confringens nudauit paupe-
res: domū rapuit, & non ædificauit eam.
20 * || Nec est satiatus venter eius, & ||Eccl.
cùm habuerit quæ concupierat, possi- 5. c. 9.
dere non poterit.

• Non remansit de cibo eius : & pro- 21
pterea nihil permanebit de bonis eius.
• Cùm satiatus fuerit, arctabitur, 22
æstuabit, & omnis dolor irruet super
eum.
• Vtinam impleatur venter eius, vt 23
emittat in eum iram furoris sui, &
pluat super illum bellum suum.
• Fugiet arma ferrea, & irruet in ar- 24
cum æreum.
• Eductus, & egrediens de vagina sua, 25
& fulgurans in amaritudine sua: vadent
& venient super eum horribiles.
• Omnes tenebræ absconditæ sunt in 26
occultis eius: deuorabit eum ignis, qui
non succenditur, affligetur relictus in
tabernaculo suo.
• Reuelabunt cœli iniquitatem eius, 27
& terra consurget aduersus eum.
• Apertum erit germen domus illius, 28
detrahetur in die furoris Dei.
• Hæc est pars hominis impij à Deo, 29
& hereditas verborum eius à Domino.

CAP. XXI.

Iob patienter ab amicis audiri postulans, causam inquirit quare impiorum nonnulli in finem vsque vitæ prosperentur, alij contrà aduersis cadantur; & respondet, impium in diem perditionis à Deo seruari, falsam amicorum consolationem per hoc conuellens.

RESpondens autem Iob, dixit : 1
• Audite quæso sermones meos, 2
& agite pœnitentiam. A
• Sustinete me, & ego loquar, & post 3
mea, si videbitur, verba ridete.
• Numquid contra hominem dispu- 4
tatio mea est, vt meritò non debeam
contristari ?
• Attendite me, & obstupescite, & su- 5
perponite digitum ori vestro:
• Et ego quando recordatus fuero, 6
pertimesco, & concutit carnem meam
tremor.
|| Ier. 12. a. 1 Abac. 1. a. 3. • || Quare ergo impij viuunt, suble- 7
uati sunt, confortatique diuitiis ?
• Semen eorum permanet coram 8
eis, propinquorum turba & nepotum
in conspectu eorum.
• Domus eorum securæ sunt & paca- 9
tæ, & non est virga Dei super illos. B
• Bos eorum concepit, & non abor- 10
tiuit : vacca peperit, & non est priuata
fœtu suo.
• Egrediuntur quasi greges paruuli eo- 11
rum, & infantes eorum exultant lusibus.
• Tenent tympanum, & citharam, & 12
gaudent ad sonitum organi.
• Ducunt in bonis dies suos, & in 13
puncto ad inferna descendunt.
• Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, 14
& scientiam viarum tuarum nolumus.
|| Mal. 3. d. 14. • || Quis est Omnipotens, vt seruia- 15
mus ei ? & quid nobis prodest si orauerimus illum ?

16 • Verumtamen quia non sunt in ma-
nu eorum bona sua, consilium impio-
rum longè sit à me.
17 • Quoties lucerna impiorum extin-
C guetur, & superueniet eis inundatio, &
dolores diuidet furoris sui ?
18 • Erunt sicut paleæ ante faciem venti,
& sicut fauilla quam turbo dispergit.
19 • Deus seruabit filiis illius dolorem
patris : & cùm reddiderit, tunc sciet.
20 • Videbunt oculi eius interfectionem
suam, & de furore Omnipotentis bibet.
21 • Quid enim ad eum pertinet de do-
mo sua post se ? & si numerus mensium
eius dimidietur ?
22 • Numquid Deum docebit quispiam
scientiam, qui excelsos iudicat ?
23 • Iste moritur robustus & sanus, di-
24 ues & felix. • Viscera eius plena sunt
adipe, & medullis ossa illius irrigantur.
25 • Alius verò moritur in amaritudine
animæ absque vllis opibus :
26 • Et tamen simul in puluere dor-
D mient, & vermes operient eos.
27 • Certè noui cogitationes vestras, &
sententias contra me iniquas.
28 • Dicitis enim : Vbi est domus prin-
cipis & vbi tabernacula impiorum ?
29 • Interrogate quemlibet de viatori-
bus, & hæc eadem illum intelligere co-
gnoscetis.
30 • Quia in diem perditionis seruatur
malus, & ad diem furoris ducetur.
31 • Quis arguet coram eo viam eius? &
quæ fecit, quis reddet illi ?
32 • Ipse ad sepulchra ducetur, & in
congerie mortuorum vigilabit.
33 • Dulcis fuit glareis Cocyti, & post
se omnem hominem trahet, & ante se
innumerabiles.
34 • Quomodo igitur consolamini me
frustra, cùm responsio vestra repugna-
re ostensa sit veritati ?

CAP. XXII.

Eliphaz arguit Iob immisericordiæ in pauperum oppressione, & aliorum facinorum: ostendens ipsum de diuina prouidentia non rectè sentire, ac pœnitenti bona promittens.

1 RESpondens autem Eliphaz Thema-
A nites, dixit :
2 • Numquid Deo potest comparari ho-
mo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ?
3 • Quid prodest Deo si iustus fueris ?
aut quid ei confers, si immaculata fue-
rit via tua ?
4 • Numquid timens arguet te, & ve-
niet tecum in iudicium.
5 • Et non propter malitiam tuam plu-
rimam, & infinitas iniquitates tuas ?
6 • Abstulisti enim pignus fratrum tuo-
rum sine causa, & nudos spoliasti ve-
stibus.
7 • Aquam lasso non dedisti, & esu-
rienti subtraxisti panem.

In

* In fortitudine brachij tui posside- 8
bas terram, & potentissimus obtinebas B
eam.
* Viduas dimisisti vacuas, & lacertos 9
pupillorum comminuisti.
* Propterea circumdatus es laqueis, 10
& conturbat te formido subita.
* Et putabas te tenebras non visurum, 11
& impetu aquarum inundantium non
oppressum iri?
* Annon cogitas quòd Deus excel- 12
sior cælo sit, & super stellarum verti-
cem sublimetur?
* Et dicis: Quid enim nouit Deus? & 13
quasi per caliginem iudicat.
* Nubes latibulum eius, nec nostra 14
considerat, & circa cardines cæli per-
ambulat.
* Numquid semitam sæculorum cu- 15
stodire cupis, quam calcauerunt viri
iniqui?
* Qui sublati sunt ante tempus suum, 16
& fluuius subuertit fundamentũ eorũ.
* Qui dicebant Deo: Recede à nobis: 17
& quasi nihil posset facere Omnipo-
tens, æstimabant eum.
* Cùm ille impleset domos eorum 18
bonis: quorum sentẽtia procul sit à me.
|| Psal. 106. d. 72. * || Videbunt iusti, & lætabuntur, & 19
innocens subsannabit eos.
* Nónne succisa est erectio eorum, & 20
reliquias eorum deuorauit ignis?
* Acquiesce igitur ei, & habeto pa- 21
cẽ: & per hæc habebis fructus optimos.
* Suscipe ex ore illius legem, & pone 22
sermones eius in corde tuo.
* Si reuersus fueris ad Omnipoten- 23
tem, ædificaberis, & longè facies ini-
quitatem à tabernaculo tuo.
* Dabit pro terra silicem, & pro silice 24
torrentes aureos.
* Eritque Omnipotens contra hostes 25
tuos, & argentum coaceruabitur tibi.
* Tunc super Omnipotentem deliciis 26
afflues, & eleuabis ad Deũ faciem tuã.
* Rogabis eum, & exaudiet te, & vota 27
tua reddes.
* Decernes rem, & veniet tibi, & in 28
viis tuis splendebit lumen.
Prou. 9. d. 3. * || Qui enim humiliatus fuerit, erit 29
in gloria: & qui inclinauerit oculos,
ipse saluabitur.
* Saluabitur innocens, saluabitur au- 30
tem in munditia manuum suarum.

CAPVT XXIII.

*Iob diuinum iudicium humiliter in-
uocans, ostendit se non puniri propter
peccata sua, recteque sentire de proui-
dentia Dei incomprehensibilis, omnia
pro sua voluntate facientis.*

RESpondens autem Iob, ait: 1
* Nunc quoque in amaritudine est 2
sermo meus, & manus plagæ meæ ag- A
grauata est super gemitum meum.
* Quis mihi tribuat vt cognoscam & 3
inueniam illum, & veniam vsque ad so-
lium eius?
4 * Ponam coram eo iudicium, & os
meum replebo increpationibus.
5 * Vt sciam verba quæ mihi respon-
B deat, & intelligam quid loquatur mihi.
6 * Nolo multa fortitudine contendat
mecum, nec magnitudinis suæ mole me
premat.
7 * Proponat æquitatem contra me, &
perueniat ad victoriam iudiciũ meum.
8 * Si ad Orientem iero, non apparet: si
ad Occidentem, non intelligam eum.
9 * Si ad sinistram, quid agam? non ap-
C prehendam eum: si me vertam ad dex-
teram, non videbo illum.
10 * Ipse verò scit viam meam, & pro-
bauit me quasi aurum, quod per ignem
transit.
11 * Vestigia eius secutus est pes meus,
viam eius custodiui, & non declinaui
ex ea.
12 * A mandatis labiorum eius non re-
cessi, & in sinu meo abscondi verba
oris eius.
13 * Ipse enim solus est, & nemo auerte-
D re potest cogitationem eius: & anima
eius quodcumque voluit, hoc fecit.
14 * Cùm expleuerit in me voluntatem
suam, & alia multa similia præstò sunt
ei.
15 * Et idcirco à facie eius turbatus sum
& considerans eum, timore solicitor.
16 * Deus molliuit cor meum, & Omni-
potens conturbauit me.
17 * Non enim perij propter imminen-
tes tenebras, nec faciem meam operuit
caligo.

CAPVT XXIV.

*Iob vt rectè se sentire ostendat de di-
uina prouidentia, dicit Deo nota esse
tempora, & hominum varias recenset
iniquitates, ab ipso puniendas.*

1 AB Omnipotente non sunt abscon-
A dita tempora: qui autem nouerunt
eum, ignorant dies illius.
2 * Alij terminos transtulerunt, diri-
puerunt greges, & pauerunt eos.
3 * Asinum pupillorum abegerunt, &
abstulerunt pro pignore bouem viduæ.
4 * Subuerterunt pauperum viam, &
oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5 * Alij quasi onagri in deserto egre-
diuntur ad opus suum: vigilantes ad
prædam, præparant panem liberis.
6 * Agrum non suum demetunt: & vi-
neam eius, quem vi oppresserint, vin-
demiant.
7 * Nudos dimittunt homines, indu-
menta tollentes, quibus non est operi-
mentum in frigore.
8 * Quos imbres montiũ rigant: & non
habentes velamen amplexãtur lapides.
9 * Vim fecerunt deprædantes pupillos,
& vulgum pauperem spoliauerunt.
* Nudis

* Nudis & incedentibus absque vesti- 1
tu, & esurientibus tulerunt spicas.
* Inter aceruos eorum meridiati sunt, 11
qui calcatis torcularibus sitiunt.
* De ciuitatibus fecerunt viros ge- 12
mere,& anima vulneratorum clamauit C
& Deus inultum abire non patitur.
* Ipsi fuerunt rebelles lumini, ne- 13
scierunt vias eius, nec reuersi sunt per
semitas eius.
* Mane primo consurgit homicida, 14
interficit egenum & pauperem: per no-
ctem verò erit quasi fur.
* Oculus adulteri obseruat caliginem 15
dicens non me videbit oculus: & ope-
riet vultum suum.
* Perfodit in tenebris domos, sicut in 16
die condixerant sibi, & ignorauerunt
lucem.
* Si subitò apparuerit aurora, arbi- 17
trantur vmbram mortis: & sic in tene-
bris quasi in luce ambulant.
* Leuis est super faciem aquæ: male- 18
dicta sit pars eius in terra, nec ambulet
per viam vinearum.
* Ad nimium calorem transeat ab 19
aquis niuium, & vsque ad inferos pec- D
catum illius.
* Obliuiscatur eius misericordia: dul- 20
cedo illius vermes: non sit in recorda-
tione, sed conteratur quasi lignum in-
fructuosum.
* Pauit enim sterilem, quæ non parit, 21
& viduæ benè non fecit.
* Detraxit fortes in fortitudine sua: & 22
cùm steterit, non credet vitæ suæ.
Apoc. 2. f. 21. * || Dedit ei Deus locum pœnitentiæ: 23
& ille abutitur eo in superbiam: oculi
autem eius sunt in viis illius.
* Eleuati sunt ad modicum, & non 24
sustinent, & humiliabuntur sicut om-
nia, & auferentur, & sicut summitates
spicarum conterentur.
* Quod si non est ita, quis me potest 25
arguere esse mentitum, & ponere ante
Deum verba mea?

CAPVT XXV.

Baldad ex Dei sublimitate & hominis humilitate, negat hominem Deo comparatum iustificari posse.

RESpondens autem Baldad Suhites, 1
dixit: A
* Potestas & terror apud eum est, qui 2
facit concordiam in sublimibus suis.
* Numquid est numerus militum 3
eius: & super quem non surget lumen
illius?
* Numquid iustificari potest homo 4
comparatus Deo, aut apparere mundus
natus de muliere?
* Ecce luna etiam non splendet; & 5
stellæ non sunt mundæ in conspectu
eius.
* Quanto magis homo putredo, & fi- 6
lius hominis vermis?

CAP. XXVI.

Iob dicit nullum Deo ab homine auxilium præstari posse, Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Cuius adiutor es? numquid im-
A becillis? & sustentas brachium eius, qui
non est fortis?
3 * Cui dedisti consilium? forsitan illi,
qui non habet sapientiam, & pruden-
B tiam tuam ostendisti plurimam.
4 * Quem docere voluisti? nonne eum,
qui fecit spiramentum?
5 * Ecce gigantes gemunt sub aquis, &
qui habitant cum eis.
6 * Nudus est infernus coram illo, &
nullum est operimentum perditioni.
7 * Qui extendit Aquilonẽ super vacuũ,
C & appendit terram super nihilum.
8 * Qui ligat aquas in nubibus suis, vt
non erumpant pariter deorsum.
9 * Qui tenet vultum solij sui, & expan-
dit super illud nebulam suam.
10 * Terminum circumdedit aquis, vsque
dum finiantur lux & tenebræ.
11 * Columnæ cæli contremiscunt, &
D pauent ad nutum eius.
12 * In fortitudine illius repentè maria
congregata sunt, & prudentia eius per-
cussit superbum.
13 * Spiritus eius ornauit cœlos: & ob-
stetricante manu eius, eductus est colu-
ber tortuosus.
14 * Ecce, hæc ex parte dicta sunt via-
rum eius: & cùm vix paruam stillam
sermonis eius audierimus, quis poterit
tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPVT XXVII.

Iob perpetuo constans in sui iustificatione, reiecta amicorum calumnia, ostendit quo modo impij ex præsentis vitæ breui prosperitate in mortem rapiantur à Deo ad supplicia.

1 ADdidit quoque Iob, assumens para-
A bolam suam, & dixit:
2 * Viuit Deus, qui abstulit iudicium
meum, & Omnipotens, qui ad amaritu-
dinem adduxit animam meam.
3 * Quia donec superest halitus in me,
& spiritus Dei in naribus meis.
4 * Non loquentur labia mea iniquita-
tem, nec lingua mea meditabitur men-
dacium.
5 * Absit à me vt iustos vos esse iudi-
cem: donec deficiam, non recedam ab
innocentia mea.
6 * Iustificationem meã, quam cœpi te-
nere, non deseram: neque enim repre-
hendit me cor meũ in omni vita mea.
7 * Sit vt impius, inimicus meus: & ad-
uersarius meus quasi iniquus.
8 * Quæ est enim spes hypocritæ si aua-
rè rapiat, & non liberet Deus animam
eius?

* Num

* Numquid Deus audiet clamorem 9
eius cùm venerit super eum angustia?
* Aut poterit in Omnipotente dele- 10
ctari,& inuocare Deum omni tẽpore?
* Docebo vos per manum Dei quæ 11
Omnipotens habeat, nec abscondam.
* Ecce, vos omnes nostis,& quid sine 12
causa vana loquimini? C
* Hæc est pars hominis impij apud 13
Deum, & hereditas violentorum,quam
ab Omnipotente suscipient.
* Si multiplicati fuerint filij eius, in 14
gladio erunt, & nepotes eius non satu-
rabuntur pane.
* Qui reliqui fuerint ex eo, sepelien- 15
tur in interitu, & viduæ illius non plo-
rabunt.
* Si comportauerit quasi terram ar- 16
gentum, & sicut lutum præparauerit
vestimenta.
* Præparabit quidem, sed Iustus ve- 17
stietur illis: & argentum innocens di-
uidet.
* Ædificauit sicut tinea domum suam, 18
& sicut custos fecit vmbraculum.
Psal. 48. d. 18. * ||Diues cùm dormierit, nihil secum 19
auferet: aperiet oculos suos, & nihil D
inueniet.
* Apprehendet eum quasi aqua ino- 20
pia, nocte opprimet eum tempestas.
* Tollet eum ventus vrens,& auferet 21
& velut turbo rapiet eum de loco suo.
* Et mittet super eum, & non parcet: 22
de manu eius fugiens fugiet.
* Stringet super eum manus suas,& si- 23
bilabit super illũ,intuens locum eius.

CAPVT XXVIII.

Iob sapientiam ostendit auro longè esse præstantiorem,tum origine,tum rei dignitate: Deo autem perspecta esse quæque occultissima natura,& sapientiam è cælo dari, non auro emi.

1 HAbet argentum, venarum suarum
A principia:& auro locus est,in quo
conflatur.
* Ferrum de terra tollitur:& lapis so- 2
lutus calore, in æs vertitur.
* Tempus posuit tenebris, & vniuer- 3
sorum finem ipse considerat, lapidem
quoque caliginis,& vmbram mortis.
* Diuidit torrens à populo peregri- 4
nante, eos quos oblitus est pes egentis
hominis, & inuios.
* Terra, de qua oriebatur panis in 5
loco suo, igne subuersa est.
* Locus sapphiri lapides eius,& glebæ 6
illius aurum.
* Semitam ignorauit auis, nec intui- 7
tus est eam oculus vulturis.
* Non calcauerunt eam filij instito- 8
rum, nec pertransiuit per eam leæna.
* Ad silicem extendit manum suam, 9
subuertit à radicibus montes.
* In petris riuos excidit, & omne 10
pretiosum vidit oculus eius.

11 * Profunda quoque fluuiorum scru-
tatus est, & abscondita in lucem pro-
duxit.
12 * Sapientia verò vbi inuenitur?& quis
est locus intelligentiæ?
13 * Nescit homo pretium eius, nec in-
uenitur in terra suauiter viuentium.
14 * Abyssus dicit: Non est in me:& mare
loquitur: Non est mecum.
15 * || Non dabitur aurum obrizum pro ||Sup. 7. a. 9.
C ea, nec appendetur argentum in com-
mutatione eius.
16 * Non conferetur tinctis Indiæ colo-
ribus, nec lapidi sardonycho pretio-
sissimo, vel sapphiro.
17 * Non adæquabitur ei aurum vel vi-
trum, nec commutabuntur pro ea vasa
auri.
18 * Excelsa & eminentia non memora-
buntur comparatione eius: trahitur au-
tem sapientia de occultis.
19 * Non adæquabitur ei topazius de
Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ
componetur.
20 * Vnde ergo sapientia venit? & quis
est locus intelligentiæ?
21 * Abscondita est ab oculis omnium
D viuentium, volucres quoque cæli latet.
22 * Perditio & mors dixerunt: Auribus
nostris audiuimus famam eius.
23 * Deus intelligit viam eius, & ipse
nouit locum illius.
24 * Ipse enim fines mundi intuetur: &
omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
25 * Qui fecit ventis pondus, & aquas
appendit in mensura.
26 * Quando ponebat pluuiis legem, &
viam procellis sonantibus.
27 * Tunc vidit illam, & enarrauit, &
præparauit, & inuestigauit.
28 * Et dixit homini: Ecce timor Domi-
ni, ipsa est sapientia: & recedere à ma-
lo, intelligentia.

CAPVT XXIX.

Iob pristinæ cupiens restitui felicitati, multis verbis illam enarrat, vnàm cum bonis suis operibus, quo se de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 ADdidit quoque Iob,assumens para-
A bolam suam,& dixit:
2 * Quis mihi tribuat,vt sim iuxta men-
ses pristinos, secundùm dies quibus
Deus custodiebat me?
3 * Quando splendebat lucerna eius su-
per caput meum, & ad lumen eius am-
bulabam in tenebris?
4 * Sicut fui in diebus adolescentiæ
meæ, quando secretò Deus erat in ta-
bernaculo meo?
5 * Quando erat Omnipotens mecum,
& in circuitu meo pueri mei?
6 * Quando lauabam pedes meos bu-
tyro & petra fundebat mihi riuos
olei?
7 * Quando procedebam ad portam
ciuitat

ciuitatis, & in platea parabant cathe- B
dram mihi?
* Videbant me iuuenes, & abſconde- 8
bantur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
* Principes ceſſabant loqui, & digi- 9
tum ſuperponebant ori ſuo.
* Vocem ſuam cohibebant duces, & 10
lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.
* Auris audiens beatificabat me, & 11
oculus vidẽs teſtimoniũ reddebat mihi.
* Eò quòd liberaſſem pauperem vo- 12
ciferantem, & pupillum, cui non eſſet
adiutor.
*Benedictio perituri ſuper me venie- 13
bat,& cor viduæ conſolatus ſum. C
* Iuſtitia indutus ſum: & veſtiui me, 14
ſicut veſtimento & diademate, iudicio
meo.
* Oculus fui cæco,& pes claudo. 15
* Pater eram pauperum: & cauſam 16
quam neſciebam, diligentiſſimè inue-
ſtigabam.
* Conterebam molas iniqui, & de 17
dentibus illius auferebam prædam.
* Dicebámque: In nidulo meo moriar 18
& ſicut palma multiplicabo dies.
* Radix mea aperta eſt ſecus aquas, 19
& ros morabitur in meſſione mea.
*Gloria mea ſẽper innouabitur,& ar- 20
cus meus in manu mea inſtaurabitur. D
* Qui me audiebant,expectabant ſen- 21
tentiam, & intenti tacebant ad conſi-
lium meum.
* Verbis meis addere nihil audebant, 22
& ſuper illos ſtillabat eloquiũ meum.
* Expectabant me ſicut pluuiam, & 23
os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem
ſerotinum.
*Si quando ridebam ad eos,non cre- 24
debant, & lux vultus mei non cadebat
in terram.
* Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam 25
primus: cúmque ſederem quaſi rex, cir-
cumſtante exercitu, eram tamen mœ-
rentium conſolator.

CAPVT XXX.

Plangit Iob priſtinam illam felicitatem, verſam ſibi permittente Deo, in ſummam calamitatem.

NVnc autem derident me iuniores 1
tempore, quorũ non dignabar pa- A
tres ponere cum canibus gregis mei.
* Quorum virtus manuum mihi erat 2
pro nihilo, & vita ipſa putabantur in-
digni.
* Egeſtate & fame ſteriles, qui rode- 3
bant in ſolitudine, ſqualentes calami-
tate & miſeria.
* Et mandebant herbas, & arborum 4
cortices, & radix iuniperorum erat ci-
bus eorum.
* Qui de conuallibus iſta rapientes, 5
cùm ſingula reperiſſent, ad ea cum cla-
more currebant.
*In deſertis habitabant torrentium, 6
& in cauernis terræ, vel ſuper glaream*.
7 * Qui inter huiuſcemodi lætabantur,
B & eſſe ſub ſentibus delicias computa-
bant.
8 * Filij ſtultorum & ignobilium, & in
terra penitus non parentes.
9 * Nunc in eorum canticum verſus
ſum, & factus ſum eis in prouerbium.
10 * Abominantur me, & longè fugiunt
à me, & faciem meam conſpuere non
verentur.
11 * Pharetram enim ſuam aperuit, &
afflixit me,& frenũ poſuit in os meum.
12 * Ad dexteram orientis calamitates
meæ illicò ſurrexerunt: pedes meos
ſubuerterunt, & oppreſſerunt quaſi flu-
ctibus ſemitis ſuis.
13 * Diſſipauerunt itinera mea, inſidiati
ſunt mihi,& præualuerunt, & non fuit
qui ferret auxilium.
14 * Quaſi rupto muro, & aperta ianua,
C irruerunt ſuper me, & ad meas miſe-
rias deuoluti ſunt.
15 * Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti
quaſi ventus deſiderium meum:& velut
nubes pertranſiit ſalus mea.
16 * Nunc autem in memetipſo marceſ-
cit anima mea,& poſſident me dies af-
flictionis.
17 * Nocte os meum perforatur dolori-
bus: & qui me comedunt, non dor-
miunt.
18 * In multitudine eorum conſumitur
veſtimentum meum,& quaſi capitio tu-
nicæ ſuccinxerunt me.
19 * Comparatus ſum luto, & aſſimila-
tus ſum fauillæ & cineri.
20 * Clamo ad te,& non exaudis me: ſto,
& non reſpicis me.
21 * Mutatus es mihi in crudelem, & in
duritia manus tuæ aduerſaris mihi.
22 * Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum
ponens eliſiſti me validè.
23 * Scio quia morti trades me,vbi con-
D ſtituta eſt domus omni viuenti.
24 * Verumtamen non ad conſumptio-
nem eorum emittis manum tuam: & ſi
corruerint, ipſe ſaluabis.
25 * Flebam quondam ſuper eo qui affli-
ctus erat, & compatiebatur anima mea
pauperi.
26 * Expectabam bona, & venerunt mi-
hi mala, præſtolabar lucem, & erupe-
runt tenebræ.
27 * Interiora mea efferbuerunt abſque
vlla requie, præuenerunt me dies affli-
ctionis.
28 * Mœrens incedebam,ſine furore con-
ſurgens, in turba clamabam.
29 * Frater fui draconum,& ſocius ſtru-
thionum.
30 * Cutis mea denigrata eſt ſuper me,
& oſſa mea aruerunt præ caumate.
31 * Verſa eſt in luctum cithara mea, &
organum meum in vocem flentium.

CAP.

CAP. XXXI.

Iob vt de amicorum calumnia se purget, summum iudicē innocentiæ suæ testem inuocans, suas enarrat virtutes.

PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne 1
cogitarem quidem de virgine. A
* Quam enim partem haberet in me 2
Deus desuper, & hereditatem Omnipotens de excelsis?
* Numquid non perditio est iniquo, 3
& alienatio operantibus iniustitiam?
* Nónne ipse considerat vias meas, & 4
cunctos gressus meos dinumerat?
* Si ambulaui in vanitate, & festina- 5
uit in dolo pes meus:
* Appendat me in statera iusta, & 6
sciat Deus simplicitatem meam.
* Si declinauit gressus meus de via, & 7
si secutum est oculos meos cor meum, & si manibus meis adhæsit macula:
* Seram, & alius comedat: & pro- 8
genies mea eradicetur.
* Si deceptum est cor meum super 9
muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:
* Scortum alterius sit vxor mea, & 10
super illam incuruentur alij. B
* Hoc enim nefas est, & iniquitates 11
maxima.
* Ignis est vsque ad perditionem de- 12
uorans, & omnia eradicans genimina.
* Si contempsi subire iudicium cum 13
seruo meo, & ancilla mea, cùm disceptarunt aduersum me.
* Quid enim faciam cùm surrexerit 14
ad iudicandum Deus? & cùm quæsierit, quid respondebo illi?
* Numquid non in vtero fecit me 15
qui & illum operatus est: & formauit me in vulua vnus?
* Si negaui, quod volebant, pauperi- 16
bus, & oculos viduæ expectare feci:
* Si comedi buccellam meam solus, 17
& non comedit pupillus ex ea:
* (Quia ab infantia mea creuit me- 18
cum miseratio: & de vtero matris meę egressa est mecum.)
* Si despexi pereuntem, eo quòd non 19
habuerit indumentum, & absque operimento pauperem.
* Si non benedixerunt mihi latera 20
eius, & de velleribus ouium mearum C
calefactus est:
* Si leuaui super pupillum manum 21
meam, etiam cùm viderem me in porta superiorem:
* Humerus meus à iunctura sua ca- 22
dat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.
* Semper enim quasi tumentes super 23
me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.
* Si putaui aurum robur meum, & 24
obrizo dixi: Fiducia mea.
* Si lætatus sum super multis diuitiis 25
meis, & quia plurima reperit manus mea.
26 * Si vidi solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè:
27 * Et lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo.
28 * Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum?
29 * Si gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat, & exultaui quòd inuenisset eum malum.
30 * Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt expeterem maledicens
D animam eius:
31 * Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius vt saturemur?
32 * Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.
33 * Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam.
34 * Si expandi ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium.
35 * Quis mihi tribuat auditorem, vt desiderium meum audiat Omnipotens: & librum scribat ipse qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem illum, & circumdem illum quasi coronam mihi?
37 * Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi principi offeram eum.
38 * Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent:
39 * Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius afflixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

Iob silentio amicis imposito, arguitur vnà cum illis insipientia ab Eliu, qui suam iactat sapientiam.

1
A OMiserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quòd iustus sibi videretur.
2 * Et iratus indignatúsque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus est autem aduersum Iob, eo quòd iustum se esse diceret coram Deo.
3 * Porrò aduersum amicos eius indignatus est, eo quòd non inuenissent responsionem rationabilem, sed tantummodò condemnassent Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eo quòd seniores essent qui lo-
5 quebantur.
B * Cùm autem vidisset quòd tres respondere non potuissent, iratus est vehementer.

* Respon

* Respondénsque Eliu filius Barachel 6
Buzites, dixit:
Iunior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.
* Sperabam enim quòd ætas proli- 7
xior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.
* Sed vt video, Spiritus est in homi- 8
nibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
* Non sunt longæui sapientes, nec 9
senes intelligunt iudicium.
* Ideo dicam: Audite me, ostendam 10
vobis etiam ego meam sapientiam. C
* Expectaui enim sermones vestros, 11
audiui prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus.
* Et donec putabam vos aliquid di- 12
cere, considerabam: sed vt video, non est qui possit arguere Iob, & respondere ex vobis sermonibus eius.
* Ne fortè dicatis: Inuenimus sapien- 13
tiam, Deus proiecit eum, non homo.
* Nihil locutus est mihi, & ego non 14
secundùm sermones vestros respondebo illi.
* Extimuerunt, nec responderunt vl- 15
trà, abstuleruntque à se eloquia.
* Quoniam igitur expectaui, & non 16
sunt locuti: steterunt, nec vltrà responderunt.
* Respondebo & ego partem meam, 17
& ostendam scientiam meam:
* Plenus sum enim sermonibus, & 18
coarctat me spiritus vteri mei.
* En venter meus quasi mustum abs- 19
que spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit.
* Loquar, & respirabo paululum ape- 20
riam labia mea, & respondebo.
* Non accipiam personam viri, & 21
Deum homini non æquabo.
* Nescio enim quàm diu subsistam, 22
& si post modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

Eliu ex sermonibus Iob ostendere nititur eum non esse iustum, docens quomodo Deus homini loquatur vt erudiat & increpet, ac resipiscenti propitietur.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & om- 1
nes sermones meos ausculta. A
* Ecce aperui os meum, loquatur 2
lingua mea in faucibus meis.
* Simplici corde meo sermones mei, 3
& sententiam puram labia mea loquentur.
* Spiritus Dei fecit me, & spiraculum 4
Omnipotentis viuificauit me.
* Si potes, responde mihi, & aduer- 5
sus faciem meam consiste.
* Ecce, & me sicut & te fecit, Deus, 6
& de eodem luto ego quoque formatus sum.
7 * Verumtamen miraculum meum
non terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis.
8 * Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audiui:
9 * Mundus sum ego, & absque deli-
B cto: immaculatus, & non est iniquitas in me.
10 * Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11 * Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas.
12 * Hoc est ergo, in quo non es iustificatus, respondebo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 * Aduersus eum contendis, quòd non ad omnia verba responderit tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & secundò id ipsum non repetit.
15 * Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo:
16 * Tunc aperit aures virorum, & eru-
C diens eos instruit disciplina.
17 * Vt auertat hominem ab his quæ facit, & liberet eum de superbia.
18 * Eruens animam eius à corruptione: & vitam illius, vt non transeat in gladium.
19 * Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit.
20 * Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus antè desiderabilis.
21 * Tabescet caro eius; & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 * Appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis.
23 * Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus de millibus, vt annuntiet hominis æquitatem:
24 * Miserebitur eius, & dicet: Libera eum, vt non descendat in corruptionem, inueni in quo ei propitier.
25 * Consumpta est caro eius à suppliciis, reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 * Deprecabitur Deum, & placabilis
D ei erit: & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iustitiam suam.
27 * Respiciet homines, & dicet: Peccaui, verè deliqui, & vt eram dignus, non recepi.
28 * Liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret.
29 * Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.
30 * Vt reuocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viuentium.
31 * Attende Iob, & audi me: & tace dum ego loquor.
32 * Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim te apparere iustum.

* Quod

• Quod si non habes, audi me : tace, 33
& docebo te sapientiam.

CAP. XXXIV.

Eliu rursum ex verbis Iob accusat eum blasphemiæ aliorúmque criminum, æquitatem ostendens diuini iudicij eius quoque potentiæ & notitiæ cuncta subesse.

PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc 1
locutus est : A
• Audite sapientes verba mea, & eru- 2
diti auscultate me :
|| Sap. • || Auris enim verba probat, & gut- 3
12. b. tur escas gustu diiudicat.
11. • Iudicium eligamus nobis, & inter 4
nos videamus quid sit melius.
• Quia dixit Iob : Iustus sum, & Deus 5
subuertit iudicium meum.
• In iudicando enim me, mendacium 6
est : violenta sagitta mea absque vllo
peccato.
• Quis est vir vt est Iob, qui bibit 7
subsannationem quasi aquam :
• Qui graditur cum operantibus ini- 8
quitatem, & ambulat cum viris impiis?
• Dixit enim : Non placebit vir Deo, 9
etiam si cucurrerit cum eo.
• Ideo viri cordati audite me, absit à 10
Deo impietas, & ab Omnipotente ini-
quitas.
• Opus enim hominis reddet ei, & 11
iuxta vias singulorum restituet eis. B
• Verè enim Deus non condemnabit 12
frustrà, nec omnipotens subuertet iu-
dicium.
• Quem constituit alium super ter- 13
ram ? aut quem posuit super orbem,
quem fabricatus est ?
• Si direxerit ad eum cor suum, spi- 14
ritum illius & flatum ad se trahet.
• Deficiet omnis caro simul, & ho- 15
mo in cinerem reuertetur.
• Si habes ergo intellectum, audi quod 16
|| Deu. dicitur, & ausculta vocem eloquij mei.
10. d. • Numquid qui non amat iudicium, 17
17. sanari potest ? & quomodo tu eum, qui
2. Par iustus est, in tantum condemnas :
19. b. 7 • Qui dicit regi, apostata : qui vocat 18
Sap. 6 duces impios :
b. 8. • || Qui non accipit personas princi- 19
Eccli. pum : nec cognouit tyrannum, cùm
35 b. disceptaret contra pauperem : opus
15. Ro. enim manuum eius sunt vniuersi.
2. b. 11 • Subitò morientur, & in media no- 20
Gal. 2 cte turbabuntur populi, & pertransibunt,
b. 6. & auferent violentum absque manu.
Ephe. • Oculi enim eius super vias homi- 21
6. b. 9. num, & omnes gressus eorum conside- C
Col. 3. rat.
d. 25. • Non sunt tenebræ, & non est vm- 22
Act. bra mortis, vt abscondantur ibi qui
10. e. operantur iniquitatem.
34. • Neque enim vltrà in hominis po- 23
2. Pet. testate est, vt veniat ad Deum in iudi-
1. c. 17 cium.

24 • Conteret multos, & innumerabiles,
& stare faciet alios pro eis.
25 • Nouit enim opera eorum : & idcir-
co inducet noctem, & conterentur.
26 • Quasi impios percussit eos in loco
videntium.
27 • Qui quasi de industria recesserunt
ab eo, & omnes vias eius intelligere
28 noluerunt.
• Vt peruenire facerēt ad eum clamo-
rē egeni, & audiret vocem pauperum.
29 • Ipso enim concedente pacem quis
D est qui condemnet ? ex quo abscondе-
rit vultum, quis est qui contempletur
eum, & super gentes & super omnes
30 homines ?
• Qui regnare facit hominem hypo-
31 critam propter peccata populi.
• Quia ergo ego locutus sum ad
32 Deum, te quoquè non prohibebo.
• Si erraui tu doce me : si iniquita-
33 tem locutus sum, vltrà non addam :
• Numquid à te Deus expetit eam ?
quia displicuit tibi ? tu enim cœpisti
loqui, & non ego : quòd si quid nosti
34 melius loquere.
• Viri intelligentes loquantur mihi,
35 & vir sapiens audiat me.
• Iob autem stultè locutus est, & ver-
36 ba illius non sonant disciplinam.
• Pater mi, probetur Iob vsque ad fi-
37 nem : ne desinas ab homine iniquitatis.
• Quia addit super peccata sua blas-
phemiam, inter nos interim constrin-
gatur : & tunc ad iudicium prouocet
sermonibus suis Deum.

CAP. XXXV.

Eliu colligens Iob dixisse Deo non placere quod rectum est, ostendit non Deo sed homini, & pietatem prodesse & impietatem obesse.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est :
A • Numquid æqua tibi videtur tua
2 cogitatio, vt diceres : Iustior sum Deo?
3 • Dixisti enim : Non tibi placet quod
rectum est vel quid tibi proderit, si ego
peccauero ?
4 • Itaque ego respondebo sermonibus
tuis, & amicis tuis tecum.
5 • Suscipe cœlum & intuere, & con-
B templare æthera quòd altior te sit.
6 • Si peccaueris, quid ei nocebis ? &
si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ,
quid facies contra eum ?
7 • Porrò si iustè egeris, quid donabis
ei, aut quid de manu tua accipiet?
8 • Homini, qui similis tui est, noce-
bit impietas tua : & filium hominis ad-
iuuabit iustitia tua.
9 • Propter multitudinem calumniato-
C rum clamabunt : & eiulabunt propter
vim brachij tyrannorum.
10 • Et non dixit : Vbi est Deus, qui fe-
cit me, qui dedit carmina in nocte ?
11 • Qui docet nos super iumenta terræ

& super volucres cœli erudit nos.
• Ibi clamabunt, & non exaudiet, 12
propter superbiam malorum.
• Non ergo frustra audiet Deus, & 13
Omnipotens causas singulorum intue- D
bitur.
• Etiam cùm dixeris: Non considerat: 14
iudicare coram illo, & expecta eum.
• Nunc enim non infert furorem 15
suum, nec vlciscitur scelus valde.
• Ergo Iob frustra aperit os suum, & 16
absque scientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

Eliu æquitatem diuini iudicij tuetur, qui percutit vt erudiat, loquitur vt ad se redeant, redeuntes à flagellis liberat: hortatur itaque Iob ad resipiscentiam, promittens cuncta prospera.

ADdens quoq; Eliu, hæc locutus est. 1
• Sustine me paululum, & indi- A
cabo tibi: adhuc enim habeo quod 2
pro Deo loquar:
• Repetam scientiam meam à prin- 3
cipio, & operatorem meum probabo
iustum.
• Verè enim absque mendacio ser- 4
mones mei, & perfecta scientia proba-
bitur tibi.
• Deus potentes non abiicit: cùm 5
& ipse sit potens.
• Sed non saluat impios, & iudicium 6
pauperibus tribuit.
• Non auferet à iusto oculos suos, & 7
reges in solio collocat in perpetuum,
& illi eriguntur.
• Et si fuerint in catenis, & vincian- 8
tur funibus paupertatis. B
• Indicabit eis opera eorum, & scele- 9
ra eorum, quia violenti fuerunt.
• Reuelabit quoque aurem eorum, 10
vt corripiat: & loquetur, vt reuertan-
tur ab iniquitate.
• Si audierint & obseruauerint, com- 11
plebunt dies suos in bono, & annos
suos in gloria:
• Si autem non audierint, transibunt 12
per gladium, & consumentur in stul-
titia.
• Simulatores & callidi prouocant 13
iram Dei, neque clamabunt cùm vincti
fuerint.
• Morietur in tempestate anima eo- 14
rum, & vita eorum inter effœminatos.
• Eripiet de angustia sua pauperem, & 15
reuelabit in tribulatione aurem eius.
• Igitur saluabit te de ore angusto la- 16
tissimè, & non habente fundamentum C
subter se: requies autem mensæ tuæ
erit plena pinguedine.
• Causa tua quasi impij iudicata est, 17
causam iudiciúmque recipies.
• Non te ergo superet ira, vt aliquem 18
opprimas: nec multitudo donorum in-
clinet te.
• Depone magnitudinem tuam abs- 19
que tribulatione, & omnes robustos
fortitudine.
20 • Ne protrahas noctem, vt ascendant
populi pro eis.
21 • Caue ne declines ad iniquitatem:
hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
22 • Ecce, Deus excelsus in fortitudine
sua, & nullus ei similis in legislatoribus.
23 • Quis poterit scrutari vias eius? aut
quis potest ei dicere: Operatus es ini-
quitatem?
24 • Memento quòd ignores opus eius,
D de quo cecinerunt viri.
25 • Omnes homines vident eum, vnus-
quisque intuetur procul.
26 • Ecce, Deus magnus vincens scien-
tiam nostram: numerus annorum eius
inæstimabilis.
27 • Qui aufert stillas pluuiæ, & effun-
dit imbres adinstar gurgitum.
28 • Qui de nubibus fluunt, quæ præ-
texunt cuncta desuper.
29 • Si voluerit extendere nubes quasi
tentorium suum.
30 • Et fulgurare lumine suo desuper,
cardines quoque maris operiet.
31 • Per hæc enim iudicat populos, &
dat escas multis mortalibus.
32 • In manibus abscondit lucem, &
præcipit ei vt rursus adueniat.
33 • Annunciat de ea amico suo, quòd
possessio eius sit, & ad eam possit as-
cendere.

CAP. XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei sapientiam, potentiam ac iustitiam, & inscrutabile iudicium ipsius, quibus vult Iob detraxisse.

1 SVper hoc expauit cor meum, &
A emotum est de loco suo.
2 • Audite auditionem in terrore vo-
cis eius, & sonum de ore illius proce-
dentem.
3 • Subter omnes cœlos ipse considerat,
& lumen illius super terminos terræ.
4 • Post eum rugiet sonitus, tonabit
voce magnitudinis suæ; & non inuesti-
gabitur, cùm audita fuerit vox eius.
5 • Tonabit Deus in voce sua mirabi-
liter, qui facit magna & inscrutabilia.
6 • Qui præcipit niui vt descendat in
B terram, & hyemis pluuiis, & imbri for-
titudinis suæ.
7 • Qui in manu omnium hominum si-
gnat, vt nouerint singuli opera sua.
8 • Ingredietur bestia latibulum, & in
antro suo morabitur.
9 • Ab interioribus egredietur tempe-
stas, & ab Arcturo frigus.
10 • Flante Deo concrescit gelu, & rur-
sum latissimæ funduntur aquæ.
11 • Frumentum desiderat nubes, & nu-
bes spargunt lumen suum.
12 • Quæ lustrant per circuitum, quo-
cumque eas voluntas gubernantis du-
xerit,

xerit, ad omne quod præceperit illis
super faciem orbis terrarum.
Siue in vna tribu, siue in terra sua, 13
siue in quocumque loco misericordiæ C
suæ eas iusserit inueniri.
* Ausculta hæc Iob: sta, & considera 14
mirabilia Dei.
* Numquid scis quando præceperit 15
Deus pluuiis, vt ostenderent lucem nu-
bium eius.
* Numquid nosti semitas nubium 16
magnas, & perfectas scientias?
* Nónne vestimenta tua calida sunt, 17
cùm perflata fuerit terra Austro?
* Tu forsitan cum eo fabricatus es 18
cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi
sunt.
* Ostende nobis quid dicamus illi: 19
nos quippe inuoluimur tenebris. D
* Quis narrabit ei quæ loquor? etiam 20
si locutus fuerit homo, deuorabitur.
* At nunc non vident lucem: subitò 21
aër cogetur in nubes, & ventus tran-
siens fugabit eas.
* Ab Aquilone aurum venit, & ad 22
Deum formidolosa laudatio.
* Dignè eum inuenire non possumus: 23
magnus fortitudine, & iudicio, & iusti-
tia, & enarrari non potest.
* Ideo timebunt eum viri, & non au- 24
debunt contemplari omnes, qui sibi vi-
dentur esse sapientes.

CAPVT XXXVIII.

Deus arguit Iob, ostendens ex conditis à se operibus non posse illum diuinã potentiam ac sapientiam comprehendere.

Respondens autem Dominus Iob de 1
turbine dixit: A
* Quis est iste inuoluens sententias 2
sermonibus imperitis?
* Accinge sicut vir lumbos tuos: in- 3
terrogabo te, & responde mihi.
* Vbi eras quando ponebam funda- 4
menta terræ? indica mihi si habes in-
telligentiam.
* Quis posuit mensuras eius, si nosti? 5
vel quis tetendit super eam lineam?
* Super quo bases illius solidatæ sunt? 6
aut quis demisit lapidem angularem
eius.
* Cùm me laudarent simul astra ma- 7
tutina, & iubilarent omnes filij Dei?
* Quis conclusit ostiis mare, quando 8
erumpebat quasi de vulua procedens.
* Cùm ponerem nubem vestimentum 9
eius, & caligine illud quasi pannis in-
fantiæ obuoluerem?
* Circumdedi illud terminis meis, & 10
posui vectem, & ostia.
* Et dixi: Vsque huc venies, & non 11
procedes amplius, & hic confringes tu-
mentes fluctus tuos.
* Numquid post ortum tuum præce- 12
pisti diluculo, & ostendisti auroræ lo- B
cum suum?
13 * Et tenuisti concutiens extrema ter-
ræ, & excussisti impios ex ea?
14 * Restituetur vt lutum signaculum, &
stabit sicut vestimentum.
15 * Auferetur ab impiis lux sua, & bra-
chium excelsum confringetur.
16 * Numquid ingressus es profunda
maris, & in nouissimis abyssi deambu-
lasti?
17 * Numquid apertæ sunt tibi portæ
mortis, & ostia tenebrosa vidisti?
18 * Numquid considerasti latitudinem
terræ? indica mihi, si nosti, omnia.
19 * In qua via lux habitet, & tenebra-
rum quis locus sit.
20 * Vt ducas vnũquodque ad terminos
suos, & intelligas semitas domus eius.
21 * Sciebas tunc quòd nasciturus esses?
C & numerum dierum tuorum noueras?
22 * Numquid ingressus es thesauros ni-
uis, aut thesauros grandinis aspexisti?
23 * Quæ præparaui in tempus hostis, in
diem pugnæ, & belli?
24 * Per quam viam spargitur lux, diui-
ditur æstus super terram?
25 * Quis dedit vehementissimo imbri
cursum, & viam sonantis tonitrui?
26 * Vt plueret super terram absque ho-
mine in deserto, vbi nullus mortalium
commoratur.
27 * Vt impleret inuiam & desolatam, &
produceret herbas virentes?
28 * Quis est pluuiæ pater? vel quis ge-
nuit stillas roris?
29 * De cuius vtero egressa est glacies: &
gelu de cœlo quis genuit?
30 * In similitudinem lapidis aquæ du-
rantur, & superficies abyssi constringi-
tur.
31 * Numquid coniungere valebis mi-
D cantes stellas Pleiadas, aut gyrum Ar-
cturi poteris dissipare?
32 * Numquid producis Luciferum in
tempore suo, & Vesperum super filios
terræ consurgere facis?
33 * Numquid nosti ordinem cœli, &
pones rationem eius in terra?
34 * Numquid eleuabis in nebula vocem
tuam, & impetus aquarum operiet te?
35 * Numquid mittes fulgura, & ibunt, &
reuertentia dicent tibi: Adsumus?
36 * Quis posuit in visceribus hominis
sapientiam? vel quis dedit gallo intel-
ligentiam?
37 * Quis enarrabit cœlorum rationem,
& concẽtum cœli quis dormire faciet?
38 * Quando fundebatur puluis in terra,
& glebæ compingebantur.
39 * Numquid capies leænæ prædam, &
animam catulorum eius implebis.
40 * Quando cubant in antris, & in spe-
cubus insidiantur?
41 * ||Quis præparat coruo escam suam, ||Psal.
quando pulli eius clamãt ad Deum va- 146.
gantes, eò quod non habeant cibos? b. 9

CAPVT XXXIX.

Deus ipsi Iob ostendit mirabilia opera sua in ibicibus, onagro, rhinocerote, struthione, equo & aquila: arguens eum quod cum ipso contendere voluerit: quibus Iob commotus, agnoscit se temerè locutum.

NVmquid nosti tempus partus ibi- 1
cum in petris, vel parturientes A
ceruas obseruasti?
* Dinumerasti menses conceptus ea- 2
rum: & scisti tempus partus earum.
* Incuruantur ad fœtum, & pariunt, 3
& rugitus emittunt.
* Separantur filij earum, & pergunt 4
ad pastum: egrediuntur, & non reuer-
tuntur ad eas.
* Quis demisit onagrum liberum, & 5
vincula eius quis soluit?
* Cui dedi in solitudine domum, & 6
tabernacula eius in terra salsuginis.
* Contemnit multitudinem ciuitatis, 7
clamorem exactoris non audit. B
* Circumspicit montes pascuæ suæ, & 8
virentia quæque perquirit.
* Numquid volet rhinoceros seruire 9
tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?
* Numquid alligabis rhinocerota ad 10
arandum loro tuo: aut confringet gle-
bas vallium post te?
* Numquid fiduciam habebis in ma- 11
gna fortitudine eius, & derelinques ei
labores tuos?
* Numquid credes illi quòd sementem 12
reddat tibi, & aream tuam congreget?
* Penna struthionis similis est pennis 13
herodij, & accipitris.
* Quando derelinquit oua sua in ter- 14
ra, tu forsitan in puluere calefacies ea?
* Obliuiscitur quòd pes conculcet ea, 15
aut bestia agri conterat.
* Duratur ad filios suos quasi non 16
sint sui, frustra laborauit nullo timo- C
re cogente.
* Priuauit enim eam Deus sapientia, 17
nec dedit illi intelligentiam.
* Cùm tempus fuerit, in altum alas 18
erigit: deridet equum & ascensorem
eius.
* Numquid præbebis equo fortitudi- 19
nem, aut circumdabis collo eius hin-
nitum?
* Numquid suscitabis eum quasi lo- 20
custas? gloria narium eius terror.
* Terram vngula fodit, exultat au- 21
dacter: in occursum pergit armatis.
* Contemnit pauorem, nec cedit 22
gladio. D
* Super ipsum sonabit pharetra, vi- 23
brabit hasta & clypeus.
* Feruens & fremens sorbet terram, 24
nec reputat tubæ sonare clangorem.
* Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, 25
procul odoratur bellum, exhortatio-
nem ducum, & vlulatum exercitus.
26 * Numquid per sapientiam tuam plu-
E mescit accipiter, expandens alas suas
ad Austrum.
27 * Numquid ad præceptum tuum ele-
uabitur aquila, & in arduis ponet ni-
dum suum?
28 * In petris manet, & in præruptis sili-
cibus commoratur, atque inaccessis ru-
pibus.
29 * Inde contemplatur escam, & de
longè oculi eius prospiciunt.
30 * Pulli eius lambent sanguinem: & vbi
cumque cadauer fuerit, statim adest.
31 * Et adiecit Dominus, & locutus est
ad Iob:
32 * Numquid qui contendit cum Deo,
tam facilè conquiescit? vtique qui ar-
guit Deum, debet respondere ei.
33 * Respondens autem Iob Domino,
dixit:
34 * Qui leuiter locutus sum, respondere
quid possum? manum meam ponam su-
per os meum.
35 * Vnum locutus sum; quod vtinam
non dixissem; & alterum, quibus vltrà
non addam.

CAP. XL.

Deus arguens Iob quòd visus sit, iustitiæ ipsius detraxisse, ostendit ei suam potentiam in Behemoth & Leuiathan silentium ei imponens.

1 RESpondens autem Dominus Iob de
A turbine, dixit:
2 * Accinge sicut vir lumbos tuos: in-
terrogabo te, & indica mihi.
3 * Numquid irritum facies iudicium
meum: & condemnabis me, vt tu iustifi-
ceris?
4 * Et si habes brachium sicut Deus, &
si voce simili tonas?
5 * Circumda tibi decorem: & in subli-
me erigere, & esto gloriosus, & specio-
sis induere vestibus.
6 * Disperge superbos in furore tuo, &
respiciens omnē arrogantem humilia.
7 * Respice cunctos superbos, & cōfun-
B de eos, & contere impios in loco suo.
8 * Absconde eos in puluere simul, &
facies eorum demerge in foueam:
9 * Et ego confitebor quòd saluare te
possit dextera tua.
10 * Ecce, Behemoth, quem feci tecum,
fœnum quasi bos comedet:
11 * Fortitudo eius in lumbis eius, &
virtus illius in vmbilico ventris eius.
12 * Stringit caudam suam quasi cedrum,
nerui testiculorum eius perplexi sunt.
13 * Ossa eius velut fistulæ æris, cartila-
go illius quasi laminæ ferreæ.
14 * Ipse est principium viarum Dei, qui
C fecit eum applicabit gladium eius.
15 * Huic montes herbas ferunt: omnes
bestiæ agri ludent ibi.
16 * Sub vmbra dormit: in secreto cala-
mi & in locis humentibus.

* Pro

• Protegunt vmbræ vmbram eius,cir- 17
cumdabunt eum salices torrentis.
• Ecce,absorbebit fluuium,& non mi- 18
rabitur : & habet fiduciam quòd influat
Iordanis in os eius.
• In oculis eius quasi hamo capiet eũ, 19
& in sudibus perforabit nares eius.
• An extrahere poteris Leuiathan ha- 20
mo, & fune ligabis linguam eius.
• Numquid pones circulum in nari- 21
bus eius, aut armilla perforabis maxil- D
lam eius ?
• Numquid multiplicabit ad te pre- 22
ces, aut loquetur tibi mollia ?
• Numquid feriet tecum pactum, & 23
accipies eum seruum sempiternum ?
• Numquid illudes ei quasi aui, aut 24
ligabis eum ancillis tuis ?
• Concident eum amici, diuident il- 25
lum negotiatores ?
• Numquid implebis sagenas pelle 26
eius, & gurgustium piscium capite il-
lius ?
• Pone super eum manum tuam: me- 27
mento belli, nec vltrà addas loqui.
• Ecce, spes eius frustrabitur eum,& 28
videntibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

Malitia Behemoth arguitur iuxta illius membra, duritiam & superbiam.

NOn quasi crudelis suscitabo eũ: quis 1
enim resistere potest vultui meo? A
• Quis antè dedit mihi, vt reddam ei : 2
omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt.
• Non parcam ei, & verbis potenti- 3
bus,& ad deprecandum compositis.
• Quis reuelabit faciem indumenti 4
eius ? & in medium oris eius quis in-
trabit ?
• Portas vultus eius quis aperiet? per 5
gyrum dentium eius formido.
• Corpus illius quasi scuta fusilia,com- 6
pactum squamis se prementibus.
• Vna vni coniungitur, & ne spiracu- 7
lum quidem incedit per eas. B
• Vna alteri adhærebit, & tenentes se 8
nequaquam separabuntur.
• Sternutatio eius splendor ignis, & 9
oculi eius, vt palpebræ diluculi.
• De ore eius lampades procedunt, si- 10
cut tedæ ignis accensæ.
• De naribus eius procedit fumus, si- 11
cut ollæ succensæ atque feruentis.
• Halitus eius prunas ardere facit, & 12
flamma de ore eius egreditur.
• In collo eius morabitur fortitudo, 13
& faciem eius præcedit egestas.
• Membra carnium eius cohærentia 14
sibi : mittet contra eum fulmina, & ad C
locum alium non ferentur.
• Cor eius indurabitur tãquam lapis, 15
& stringetur quasi malleatoris incus.
• Cùm sublatus fuerit : timebunt an- 16
geli, & territi purgabuntur.
• Cùm apprehenderit eum gladius 17
subsistere non poterit neque hasta, ne-
que thorax.
18 • Reputabit enim quasi paleas fer-
rùm:& quasi lignum putridum æs.
19 • Non fugabit eum vir sagittarius, in
stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
20 • Quasi stipulam æstimabit malleum,
& deridebit vibrantem hastam.
21 • Sub ipso erunt radij solis.& sternet
sibi aurum quasi lutum.
22 • Feruescere faciet quasi ollam pro-
fundum mare, & ponet quasi cum vn-
guenta bulliunt.
23 • Post eum lucebit semita, æstimabit
abyssum quasi senescentem.
24 • Non est super terram potestas, quæ
comparetur ei,qui factus est vt nullum
timeret.
25 • Omne sublime videt,ipse est rex su-
per vniuersos filios superbiæ.

CAPVT XLII.

Agnoscit Iob se insipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat, duplicia recipiens eorum quæ amiserat, tandemque plenus dierum in pace quieuit.

1 REspondens autem Iob Dño, dixit:
A • Scio quia omnia potes, & nulla
2 te latet cogitatio.
3 • Quis est iste, qui celat consilium
absque scientia? ideo insipienter locu-
tus sum, & quæ vltra modum excede-
rent scientiam meam.
4 • Audi,& ego loquar : interrogabo te,
& responde mihi.
5 • Auditu auris audiui te, nunc autem
oculus meus videt te.
6 • Idcirco ipse me reprehendo, & ago
pœnitentiam in fauilla & cinere.
7 • Postquam autem locutus est Domi-
B nus verba hæc ad Iob, dicit ad Eliphaz
Themanitem : Iratus est furor meus in
te, & in duos amicos tuos, quoniam
non estis locuti coram me rectum,sicut
seruus meus Iob.
8 • Sumite ergo vobis septem tauros, &
septem arietes, & ite ad seruum meum
Iob, & offerte holocaustum pro vobis:
Iob autem seruus meus orabit pro vo-
bis: faciem eius suscipiam vt non vobis
imputetur stultitia : neque enim locuti
estis ad me recta, sicut seruus meus Iob.
9 • Abierunt ergo, Eliphaz Themani-
tes, & Baldad Suhites, & Sophar Naa-
mathites, & fecerunt sicut locutus fue-
rat Dominus ad eos, & suscepit Domi-
nus faciem Iob.
10 • Dominus quoque conuersus est ad
pœnitentiam Iob, cùm oraret ille pro
amicis suis. Et addidit Dñs omnia quæ-
cùmque fuerant Iob, duplicia.
11 • Venerunt autem ad eum omnes fra-
tres sui, & vniuersæ sorores suæ,& cun-
cti qui nouerant eum prius, & come-
derunt cum eo panem in domo eius: &

mouerunt super eum caput, & conso-
lati sunt eum super omni malo quod
intulerat Dominus super eum: & dede-
runt ei vnusquisque ouem vnam, &
inaurem auream vnam.
* Dominus autem benedixit nouissi- 12
mis Iob magis, quàm principio eius. Et
facta sunt ei quatuordecim millia
ouium, & sex millia camelorum, &
mille iuga boum, & mille asinæ.
* Et fuerunt ei septē filij, & tres filiæ. 13
* Et vocauit nomen vnius Diem, & 14
nomen secundæ Cassiam, & nomen ter-
tiæ Cornustibij.
* Non sunt autem inuentæ mulieres 15
speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa ter-
ra: deditque eis pater suus hæredita-
tem inter fratres earum.
* Vixit autem Iob post hæc, centum 16
quadraginta annis, & vidit filios suos:
& filios filiorum suorum vsque ad
quartam generationem, & mortuus est
senex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORVM.

PSALMVS I.

BEATVS vir, qui non abiit 1
in consilio impiorum, & A
in via peccatorum non stetit,
& in cathedra pestilentiæ non
sedit:
|| Ios. * || Sed in lege Dñi voluntas eius, & 2
1. b. 8. in lege eius meditabitur die ac nocte.
* || Et erit tanquam lignum, quod 3
|| Ier. plantatum est secus decursus aquarum,
17. b. 8 quod fructum suum dabit in tempore
suo:
Et folium eius non defluet: & omnia
quæcumque faciet prosperabuntur.
* Non sic impij, non sic: sed tan- 4
quam puluis, quem proiicit ventus à
facie terræ.
* Ideo non resurgēt impij in iudicio, 5
neque peccatores in concilio iustorū.
* Quoniam nouit Dominus viam iu- 6
storum: & iter impiorum peribit.

Psalmus II.

QVare fremuerunt Gentes, & popu- 1
Act. li meditati sunt inania? A
4. c. * Astiterunt reges terræ, principes 2
25. conuenerunt in vnum, aduersus Domi-
num, aduersus Christum eius.
* Dirumpamus vincula eorum: & pro- 3
iiciamus à nobis iugum ipsorum.
* Qui habitat in cœlis irridebit eos: 4
& Dominus subsannabit eos. B
* Tunc loquetur ad eos in ira sua, & 5
in furore suo conturbabit eos.
* Ego autem constitutus sum rex ab 6
eo super Sion montem sanctum eius,
prædicans præceptum eius.
7 * || Dominus dixit ad me: Filius meus || Act.
es tu, ego hodie genui te. 13. c.
8 * Postula à me, & dabo tibi Gentes 33.
hæreditatem tuam, & possessionem tuam Heb. 1
C terminos terræ. b. 5. &
9 * Reges eos in virga ferrea, & tan- 5. b. 5.
quam vas figuli confringes eos.
10 * || Et nunc reges intelligite: erudi- || Apo.
mini qui iudicatis terram. 2. g.
11 * Seruite Domino in timore: & exul- 27. &
tate ei cum tremore. 19. c.
12 * Apprehendite disciplinam, ne quan- 15.
do irascatur Dominus, & pereatis de
via iusta.
13 * Cùm exarserit in breui ira eius,
beati omnes, qui confidunt in eo.

1 Psalmus Dauid, cùm fugeret à facie
Absalom filij sui. (2. Reg. 15. 14.)

III.

A DOmine quid multiplicati sunt qui
2 tribulant me? multi insurgunt ad-
uersum me.
3 * Multi dicunt animæ meæ: Non est
salus ipsi in Deo eius.
4 * Tu autem Domine susceptor meus
es, gloria mea, & exultans caput meum.
5 * Voce mea ad Dominum clamaui,
& exaudiuit me de monte sancto suo.
6 * Ego dormiui, & soporatus sum: &
exurrexi: quia Dominus suscepit me.
7 * Non timebo millia populi circum-
dantis me: exurge Domine, saluum me
fac Deus meus.
8 * Quoniam tu percussisti, omnes ad-
uersantes mihi sine causa: dentes pec-
catorum contriuisti.
9 * Domini est salus: & super populum
tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Psalmus
Dauid. IV.

2 CVm inuocarem exaudiuit me Deus
A iustitiæ meæ: in tribulatione di-
latasti mihi.
Miserere mei, & exaudi orationem
meam.
3 * Filij hominum vsquequò graui
corde? vt quid diligitis vanitatem, &
quæritis mendacium?
4 * Et scitote quoniam mirificauit Do-
minus sanctum suum: Dominus exau-
diet me cum clamauero ad eum.
5 * || Irascimini, & nolite peccare: quæ || Eph.
dicitis in cordibus vestris, in cubilibus 4. f. 26
vestris compungimini:
6 * Sacrificate sacrificium iustitiæ, &
sperate in Domino, multi dicunt: Quis
ostendit nobis bona?
7 * Signatum est super nos lumen vul-
B tus tui Domine: dedisti lætitiam in
corde meo.
8 * A fructu frumenti, vini & olei sui
multiplicati sunt.
9 In pace in idipsum dormiam, & re-
quiescam.
10 * Quoniam tu Domine singulariter
in

in spe constituisti me.
In finem pro ea, quæ hæreditatem 1
consequitur, Psalmus.
Dauid. V.
VErba mea auribus percipe Domi- 2
ne, intellige clamorem meum. A
* Intende voci orationis meæ, rex 3
meus & Deus meus.
* Quoniam ad te orabo: Domine 4
mane exaudies vocem meam.
* Mane astabo tibi & videbo: quoniã 5
non Deus volens iniquitatem tu es.
* Neque habitabit iuxta te malignus: 6
neque permanebunt iniusti ante ocu-
los tuos.
* Odisti omnes qui operantur ini- 7
quitatem: perdes omnes, qui loquun- B
tur mendacium.
Virum sanguinum & dolosum abo-
minabitur Dominus: * ego autem in 8
multitudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam: adorabo
ad templum sanctum tuum in timore
tuo.
* Domine deduc me in iustitia tua: 9
propter inimicos meos dirige in con- C
spectu tuo viam meam.
* Quoniam non est in ore eorum ve- 10
ritas: cor eorum vanum est.
|| Inf. * || Sepulchrum patens est guttur eo- 11
13.a.3 rum, linguis suis dolosè agebant, iudi-
Rom. ca illos Deus.
3.b.13 Decidant à cogitationibus suis, se-
cundùm multitudinem impietatum eo-
rum expelle eos, quoniam irritaue-
runt te Domine.
* Et lætentur omnes, qui sperant in 12
te, in æternum exultabunt, & habitabis
in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui
diligunt nomen tuum, * quoniam tu 13
benedices iusto.
Domine, vt scuto bonæ voluntatis
tuæ coronasti nos.
In finem in carminibus, Psalmus 1
Dauid, pro octaua.
V I.
DOmine, ne in furore tuo arguas 2
me, neque in ira tua corripias me. A
* Miserere mei Domine quoniam in- 3
firmus sum: sana me Domine quoniam
conturbata sunt ossa mea.
* Et anima mea turbata est valde: sed 4
tu Domine vsquequò?
* Conuertere Domine, & eripe ani- 5
mam meam: saluum me fac propter B
misericordiam tuam.
* Quoniam non est in morte qui me- 6
mor sit tui; in inferno autem quis
confitebitur tibi?
* Laboraui in gemitu meo, lauabo 7
per singulas noctes lectum meum: la-
crymis meis stratum meum rigabo.
* Turbatus est à furore oculus meus: 8
inueteraui inter omnes inimicos meos.
9 * || Discedite à me omnes qui opera- || Mat.
mini iniquitatem: quoniam exaudiuit 7.c.23
Dominus vocem fletus mei. & 25.
10 * Exaudiuit Dominus deprecationem d.41.
meam, Dominus orationem meam Luc.
suscepit. 13.f.
11 * Erubescant, & conturbentur vehe- 27.
menter omnes inimici mei: conuertan-
tur & erubescant valde velociter.
1 Psalmus Dauid, quem cantauit Domi-
no pro verbis Chusi filij Iemini.
(2. Reg. 16.)
V I I.
2 DOmine Deus meus in te speraui:
A saluum me fac ex omnibus perse-
quentibus me, & libera me.
3 * Ne quando rapiat vt leo animam
meam, dum non est qui redimat, ne-
que qui saluum faciat.
4 * Domine Deus meus si feci istud, si
est iniquitas in manibus meis:
5 * Si reddidi retribuentibus mihi ma-
la, decidam meritò ab inimicis meis
inanis.
6 * Persequatur inimicus animã meam,
& comprehendat, & conculcet in ter-
ra vitam meam, & gloriam meam in
puluerem deducat.
7 * Exurge Domine in ira tua: & exal-
tare in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præ-
8 cepto quod mandasti: * & synagoga
populorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 * Dominus iudicat populos.
B Iudica me Domine secundùm iusti-
tiam meam, & secundùm innocentiam
meam super me.
10 * Consumetur nequitia peccatorum,
& diriges iustum, || scrutans corda & || 1.
renes Deus. Par.
11 * Iustum adiutorium meum à Domi- 28.b.
no, qui saluos facit rectos corde. 9 Ier.
12 * Deus iudex iustus, fortis, & patiens, 11.d.
numquid irascitur per singulos dies? 20. &
13 * Nisi conuersi fueritis, gladium suum 17.b.
vibrabit: arcum suum tetendit, & pa- 10. &
rauit illum. 20.c.
14 * Et in eo parauit vasa mortis, sagit- 12.
tas suas ardentibus effecit.
15 * || Ecce parturiit iniustitiam: conce- || Isai.
pit dolorem, & peperit iniquitatem: 59.a.
16 * Lacum aperuit, & effodit eum: & 4.
incidit in foueam, quam fecit. Iob 15
17 * Conuertetur dolor eius in caput d.35.
eius: & in verticem ipsius iniquitas
eius descendet.
18 * Confitebor Domino secundùm iu-
stitiam eius: & psallam nomini Domi-
ni altissimi.
1 In finem pro torcularibus, Psalmus
Dauid. VIII.
2 DOmine Dominus noster, quàm ad-
A mirabile est nomen tuum in vni-
uersa terra!

Quoniam eleuata est magnificentia
tua super cælos.
* Ex ore infantium & lactentium per- 3
fecisti laudem propter inimicos tuos,
vt destruas inimicum & vltorem.
* Quoniam videbo cælos tuos, ope- 4
ra digitorum tuorum : lunam & stel-
las, quæ tu fundasti.
* Quid est homo, quòd memor es ei? 5
aut filius hominis, quoniam visitas eũ?
||Heb. *||Minuisti eum paulo minus ab ange- 6
2.b.7. gelis ; gloria & honore coronasti eum:
* & constituisti eum super opera ma- 7
nuum tuarum. B
|| Gen. * || Omnia subiecisti sub pedibus eius, 8
1.d.28 oues & boues vniuersas, insuper & pe-
1.Cor. cora campi.
15. d. * Volucres cæli, & pisces maris, qui 9
26. perambulant semitas maris.
* Domine Dominus noster, quàm ad- 10
mirabile est nomen tuum in vniuersa
terra?

In finem pro occultis filij, Psalmus 1
Dauid. IX.

Confitebor tibi Dñe in toto corde 2
meo: narrabo omnia mirabilia tua. A
* Lætabor & exultabo in te : psallam 3
nomini tuo Altissime.
* In conuertendo inimicum meum 4
retrorsum : infirmabuntur, & peribunt
à facie tua.
* Quoniam fecisti iudicium meum & 5
causam meam : sedisti super thronum
qui iudicas iustitiam.
* Increpasti Gentes, & periit impius, 6
nomen eorum delesti in æternum, & in
sæculum sæculi.
* Inimici defecerunt frameæ in fi- 7
nem ; & ciuitates eorum destruxisti.
Periit memoria eorum cum sonitu :
* & Dominus in æternum permanet. 8
Parauit in iudicio thronum suum: * & 9
ipse iudicabit orbem terræ in æquita- B
te, iudicabit populos in iustitia.
* Et factus est Dominus refugium 10
pauperi : adiutor in opportunitatibus,
in tribulatione.
* Et sperent in te qui nouerunt no- 11
men tuum : quoniam non dereliquisti
quærentes te Domine.
* Psallite Dño qui habitat in Sion : 12
annuntiate inter Gentes studia eius.
* Quoniam requirens sanguinem eo- 13
rum recordatus est : non est oblitus C
clamorem pauperum.
* Miserere mei, Domine : vide humi- 14
litatem meam de inimicis meis.
* Qui exaltas me de portis mortis, vt 15
annuntiem omnes laudationes tuas in
portis filiæ Sion.
* Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt 16
Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo isto, quem absconderunt,
comprehensus est pes eorum.
* Cognoscetur Dominus iudicia fa- 17
ciens : in operibus manuum suarum
comprehensus est peccator.
18 * Conuertantur peccatores in infer-
num omnes, gentes quæ obliuiscuntur
Deum.
19 * Quoniam non in finem obliuio erit
pauperis : patientia pauperum non pe-
ribit in finem.
20 * Exurge Domine, non confortetur
homo : iudicentur Gentes in conspe-
ctu tuo.
21 * Constitue Domine legislatorem su-
per eos : vt sciant gentes quoniam ho-
mines sunt.

Psalm. X. secundùm Hebr.

1 * Vt quid Domine recessisti longè,
A despicis in opportunitatibus, in tribu-
latione?
2 * Dum superbit impius, incenditur
pauper : comprehenduntur in consiliis
quibus cogitant.
3 * Quoniam laudatur peccator in de-
sideriis animæ suæ : & iniquus benedi-
citur.
4 * Exacerbauit Dominum peccator,
secundùm multitudinem iræ suæ non
quæret.
5 * Non est Deus in conspectu eius: in-
B quinatæ sunt viæ illius in omni tem-
pore.
Auferuntur iudicia tua à facie eius :
omnium inimicorum suorum domina-
bitur :
6 * Dixit enim in corde suo : Non mo-
uebor à generatione in generationem,
sine malo.
7 * || Cuius maledictione os plenum || Inf.
est, & amaritudine, & dolo : sub lin- 13.a.3
gua eius labor & dolor. Rom.3
8 * Sedet in insidiis cum diuitibus in b.14.
occultis, vt interficiat innocentem.
9 * Oculi eius in pauperem respiciunt
D insidiatur in abscondito, quasi leo in
spelunca sua.
Insidiatur vt rapiat pauperem : rape-
re pauperem dum attrahit eum :
10 * In laqueo suo humiliabit eum, in-
clinauit se, & cadet cùm dominatus
fuerit pauperum.
11 * Dixit enim in corde suo : Oblitus
est Deus, auertit faciem suam ne videat
in finem.
12 * Exurge Domine Deus, exaltetur
manus tua : ne obliuiscaris pauperum.
13 * Propter quid irritauit impius Deũ?
D dixit enim in corde suo: Non requiret.
14 * Vides, quoniam tu laborem & do-
lorem consideras : vt tradas eos in ma-
nus tuas.
Tibi derelictus est pauper : orphano
tu eris adiutor.
15 * Conterere brachium peccatoris &
maligni : quæreretur peccatum illius,
& non inuenietur.
16 * Dominus regnabit in æternum; & in
sæculum

sæculum sæculi : peribitis Gentes de
terra illius.
* Desiderium pauperum exaudiuit 17
Dominus : præparationem cordis eo-
rum audiuit auris tua.
* Iudicare pupillo & humili, vt non 18
apponat vltra magnificare se homo su-
per terram.

In finem, Psalmus Dauid. X. 1

IN Domino confido : quomodo dici- 2
tis animæ meæ : Transmigra in mon- A
tem sicut passer.
* Quoniam ecce peccatores intende- 3
runt arcum, parauerunt sagittas suas
in pharetra, vt sagittent in obscuro re-
ctos corde.
* Quoniam quæ perfecisti, destruxe- 4
runt : iustus autem quid fecit?
|| A- * || Dominus in templo sancto suo, 5
bac. 2. Dominus in cælo sedes eius. B
20. Oculi eius in pauperem respiciunt :
palpebræ eius interrogant filios homi-
num.
* Dominus interrogat iustum & im- 6
pium : qui autem diligit iniquitatem,
odit animam suam.
* Pluet super peccatores laqueos : 7
ignis & sulphur, & spiritus procella-
rum, pars calicis eorum.
* Quoniam iustus Dominus & iusti- 8
tias dilexit, æquitatē vidit vultus eius.

In finem pro octaua, Psalmus 1
Dauid. XI.

SAluum me fac Domine, quoniam 2
defecit sanctus : quoniam diminutæ A
sunt veritates à filiis hominum.
* Vana locuti sunt vnusquisque ad 3
proximum suum : labia dolosa, in cor-
de & corde locuti sunt.
* Disperdat Dominus vniuersa labia 4
dolosa, & linguam magniloquam.
* Qui dixerunt : Linguam nostram 5
magnificabimus, labia nostra à nobis
sunt, quis noster Dominus est?
* Propter miseriam inopum, & ge- 6
mitum pauperum, nunc exurgam, di- B
cit Dominus. Ponam in salutari : fidu-
cialiter agam in eo:
|| Pro- * || Eloquia Domini, eloquia casta : 7
uerb. argentum igne examinatum, probatum
30. 4. terræ, purgatum septuplum.
5. * Tu Domine seruabis nos : & custo- 8
dies nos à generatione hac in æternū.
* In circuitu impij ambulant, secun- 9
dùm altitudinem tuam multiplicasti
filios hominum.

In finem, Psalmus Dauid. XII. 1

VSquequò Domine obliuisceris me A
in finem? vsquequò auertis fa-
ciem tuam à me?
* Quamdiu ponam consilia in anima 2
mea, dolorem in corde meo per diem?
* Vsquequò exaltabitur inimicus 3
meus super me? * Respice, & exaudi 4
me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos ne vnquā ob-
5 dormiā in morte : ne quando dicat ini-
micus meus : Præualui aduersus eum.
Qui tribulant me, exultabunt si mo-
6 tus fuero : * ego autem in misericor-
dia tua speraui.
Exultabit cor meum in salutari tuo :
cantabo Domino qui bona tribuit mi-
hi : & psallam nomini Dñi altissimi.

1 In finem, Psalmus Dauid.
XIII.

A DIxit insipiens in corde suo : Non
est Deus.
Corrupti sunt, & abominabiles facti
sunt in studiis suis : non est qui faciat
bonum, non est vsque ad vnum.
2 * Dominus de cælo prospexit super
filios hominum, vt videat si est intelli-
gens, aut requirens Deum.
3 * Omnes declinauerunt, simul inuti-
les facti sunt : non est qui faciat bo-
num, non est vsque ad vnum.
Sepulchrum patens est guttur eorum :
linguis suis dolosè agebant, venenum
aspidum sub labiis eorum.
Quorum os maledictione & amari-
tudine plenum est : veloces pedes eo-
rum ad effundendum sanguinem.
Contritio & infelicitas in viis eo-
rum, & viam pacis non cognouerunt :
non est timor Dei ante oculos eorum.
4 * Nonne cognoscent omnes qui ope-
B rantur iniquitatem, qui deuorant ple-
bem meam sicut escam panis?
5 * Dominum non inuocauerunt, illic
trepidauerunt timore, vbi non erat ti-
mor.
6 * Quoniam Dominus in generatione
iusta est, consilium inopis confudistis :
Quoniam Dominus spes eius est.
7 * Quis dabit ex Sion salutare Israel?
cùm auerterit Dominus captiuitatem
plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabi-
tur Israel.

1 Psalmus Dauid. XIV.

A DOmine quis habitabit in taberna-
culo tuo? aut quis requiescet in
monte sancto tuo?
2 * Qui ingreditur sine macula, & ope-
ratur iustitiam.
3 * Qui loquitur veritatem in corde
suo, qui non egit dolum in lingua sua?
Nec fecit proximo suo malum, &
opprobrium non accepit aduersus pro-
ximos suos.
4 * Ad nihilum deductus est in con-
B spectu eius malignus : timentes autem
Dominum glorificat.
Qui iurat proximo suo, & non deci-
5 pit, * qui pecuniam suam non dedit ad
vsuram, & munera super innocentem
non accepit.
Qui facit hæc, non mouebitur, in
æternum.

1 Tituli inscriptio ipsi Dauid.

XV.

Conserua me Domine, quoniam A
speraui in te. * Dixi Domino: Deus 2
meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.
* Sanctis, qui sunt in terra eius, miri- 3
ficauit omnes voluntates meas in eis.
* Multiplicatæ sunt infirmitates eo- 4
rum, postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.
* Dominus pars hæreditatis meæ, & 5
calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.
* Funes ceciderunt mihi in præclaris: 6
etenim hęreditas mea pręclara est mihi.
* Benedicam Dominum, qui tribuit 7
mihi intellectum: insuper & vsque ad B
noctem increpuerunt me renes mei.
||Act. 2.d.25 * || Prouidebam Dominum in cons- 8
pectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear.
* Propter hoc lætatum est cor meum, 9
& exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
||Act. 2.e.31 & 13.e.35. * || Quoniam non derelinques ani- 10
mam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem.

Oratio Dauid. XVI.

Exaudi Domine iustitiam meam: 1 A
intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam non in labiis dolosis.
* De vultu tuo iudicium meum pro- 2
deat: oculi tui videant æquitates.
* Probasti cor meum, & visitasti no- 3
cte: igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.
* Vt non loquatur os meum opera 4
hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.
* Perfice gressus meos in semitis 5
tuis: vt non moueantur vestigia mea. B
* Ego clamaui, quoniam exaudisti 6
me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
* Mirifica misericordias tuas, qui 7
saluos facis sperantes in te.
* A resistentibus dexteræ tuæ custodi 8
me, vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarũ tuarũ protege me:
* à facie impiorum qui me afflixerunt. 9
Inimici mei animam meam circum- C
dederunt, * adipem suum concluserunt: 10
os eorum locutum est superbiam.
* Proiicientes me nunc circumdede- 11
runt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
* Susceperunt me sicut leo paratus 12
ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.
13 * Exurge Domine, præueni eum, &
supplanta eum: eripe animam meam
14 ab impio, frameam tuam * ab inimicis manus tuæ.
Domine à paucis de terra diuide eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis: & dimiserunt reliquias suas paruulis suis.
15 * Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo, satiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui locutus est Domino verba cantici huius in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saül, & dicit.* (2.Reg.22.2.)

XVII.

2 Diligam te Domine fortitudo mea:
3 * Dominus firmamentum meum, &
A refugium meum, & liberator meus.
|| Deus meus adiutor meus, & spe- ||Heb.
rabo in eum. 2.d.13
Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.
4 * Laudans inuocabo Dominum: &
ab inimicis meis saluus ero.
5 * Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 * Dolores inferni circumdederunt me: præoccupauerũt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.
8 * Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt & cõmota sunt, quoniã iratus est eis.
9 * Ascendit fumus in ira eius: & ignis à facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 * Et ascendit super cherubim, & volauit: volauit super pennas ventorum.
12 * Et posuit tenebras latibulum suum,
B in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 * Præ fulgore in cõspectu eius nubes transierunt, grando, & carbones ignis.
14 * Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.
15 * Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 * Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundaméta orbis terrarũ.
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ:
17 * Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis.
18 * Eripuit me de inimicis meis fortissimis,

finis, & ab his qui oderunt me: quo-
niam confortati sunt super me.
* Præuenerunt me in die afflictionis 19
meæ: & factus est Dñs protector meus.
* Et eduxit me in latitudinem: sal- 20
uum me fecit: quoniam voluit me.
* Et retribuet mihi Dñs secundùm 21
iustitiam meam, & secundùm purita-
tem manuum mearum retribuet mihi:
* Quia custodiui vias Domini, nec 22
impie gessi à Deo meo.
* Quoniam omnia iudicia eius in 23
conspectu meo: & iustitias eius non
repuli à me.
* Et ero immaculatus cum eo: & ob- 24
seruabo me ab iniquitate mea: C
* Et retribuet mihi Dominus secun- 25
dùm iustitiam meam: & secundùm pu-
ritatem manuum mearum in conspe-
ctu oculorum eius.
* Cum sancto sanctus eris, & cum vi- 26
ro innocens eris:
* Et cum electo electus eris: & cum 27
peruerso peruerteris.
* Quoniam tu populum humilem sal- 28
uum facies: & oculos superborum hu-
miliabis.
* Quoniam tu illuminas lucernam 29
meam Domine: Deus meus illumina
tenebras meas:
* Quoniam in te eripiar à tentatione, 30
& in Deo meo transgrediar murum.
* Deus meus impolluta via eius: elo- 31
quia Domini igne examinata: prote-
ctor est omnium sperantium in se.
* Quoniam quis Deus præter Dñm? 32
aut quis Deus præter Deum nostrum?
* Deus qui præcinxit me virtute, & 33
posuit immaculatam viam meam:
|| 1. * || Qui perfecit pedes meos tanquam 34
Reg. ceruorum, & super excelsa statuēs me.
22. c. * Qui docet manus meas ad prælium: 35
34.35 & posuisti vt arcū æreū, brachia mea.
* Et dedisti mihi protectionem salu- 36
tis tuæ: & dextera tua suscepit me:
Et disciplina tua correxit me in fi-
nem: & disciplina tua ipsa me docebit.
* Dilatasti gressus meos subtus me: & 37
non sunt infirmata vestigia mea. D
* Persequar inimicos meos, & com- 38
prehendam illos: & non conuertar
donec deficiant.
* Confringam illos, nec poterunt sta- 39
re: cadent subtus pedes meos.
* Et præcinxisti me virtute ad bel- 40
lum: & supplantasti insurgentes in me
subtus me.
* Et inimicos meos dedisti mihi dor- 41
sum, & odientes me disperdisti.
* Clamauerunt, nec erat qui saluos 42
faceret, ad Dñm; nec exaudiuit eos.
* Et comminuam eos, vt puluerem 43
ante faciem venti: vt lutum platearum
delebo eos.
* Eripies me de contradictionibus po- 44
puli: constitues me in caput Gentium.
45 * Populus, quem non cognoui, serui-
uit mihi: in auditu auris obediuit mihi.
46 * Filij alieni mentiti sunt mihi, filij
alieni inueterati sunt, & claudicaue-
runt à semitis suis.
47 * Viuit Dominus, & Benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus salutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi, & sub-
dis populos sub me, liberator meus de
inimicis meis iracundis.
49 * Et ab insurgentibus in me exaltabis
me: à viro iniquo eripies me.
50 * || Propterea confitebor tibi in na- || 2.
tionibus Domine: & nomini tuo psal- Reg.
mum dicam. 22. d.
51 * Magnificans salutes regis eius, & 50.
faciens misericordiam christo suo Da- Rom.
uid, & semini eius vsque in seculum. 15. c. 9
1 In finem, Psalmus Dauid.

XVIII.

2 CÆli enarrant gloriam Dei, & ope-
A ra manuum eius annuntiat firma-
mentum.
3 * Dies diei eructat verbum, & nox
nocti indicat scientiam.
4 * Non sunt loquelæ, neque sermones,
quorum non audiantur voces eorum.
5 * || In omnem terram exiuit sonus eo-
rum: & in fines orbis terræ verba eorū.
6 * In sole posuit tabernaculum suum: || Ro.
|| & ipse tamquam sponsus procedens 10. d.
de thalamo suo: 18.
B Exultauit vt gigas ad currendam || Luc.
7 viam, à summo cælo egressio eius. 24. f.
Et occursus eius vsq; ad summū eius: 46.
nec est qui se abscondat à calore eius.
8 * Lex Domini immaculata, conuer-
tens animas: testimonium Domini fide-
le, sapientiam præstans paruulis.
9 * Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes
corda: præceptum Domini lucidum,
illuminans oculos.
10 * Timor Domini sanctus, permanens
in sæculum sæculi: iudicia Domini ve-
ra, iustificata in semetipsa.
11 * Desiderabilia super aurum & lapi-
dem pretiosum multum: & dulciora
super mel fauum.
12 * Etenim seruus tuus custodit ea, in
C custodiendis illis retributio multa.
13 * Delicta quis intelligit? ab occultis
14 meis munda me: * & ab alienis parce
seruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc
immaculatus ero: & emundabor à de-
15 licto maximo.
* Et erunt vt complaceant eloquia
oris mei: & meditatio cordis mei in
conspectu tuo semper,
Dñe adiutor meus, & redemptor meus.
1 In finem, Psalmus Dauid.

XIX.

2 EXaudiat te Dominus in die tribula-
A tionis: protegat te nomē Dei Iacob.
* Mittat

• Mittat tibi auxilium de sancto: & 3
de Sion tueatur te.
• Memor sit omnis sacrificij tui: & 4
holocaustum tuum pingue fiat.
• Tribuat tibi secundùm cor tuum: & 5
omne consilium tuum confirmet.
• Lætabimur in salutari tuo:& in no- 6
mine Dei nostri magnificabimur. B
• Impleat Dominus omnes petitiones 7
tuas: nunc cognoui quoniam saluum
fecit Dominus CHRISTVM suum:
Exaudiet illum de cælo sancto suo:in
potentatibus salus dexteræ eius.
• Hi in curribus, & hi in equis: nos 8
autem in nomine Domini Dei nostri
inuocabimus.
• Ipsi obligati sunt, & ceciderunt:nos 9
autem surreximus & erecti sumus.
• Domine saluum fac regem:& exaudi 10
nos in die, qua inuocauerimus te.

In finem, Psalmus Dauid. 1
XX.

DOmine in virtute tua lætabitur rex: 2
& super salutare tuum exultabit ve- A
hementer.
• Desiderium cordis eius tribuisti ei: 3
& voluntate labiorum eius non frau-
dasti eum.
• Quoniam præuenisti eum in bene- 4
dictionibus dulcedinis: posuisti in ca-
pite eius coronam de lapide pretioso.
• Vitam petiit à te:& tribuisti ei lon- 5
gitudinem dierum in sæculum, & in
sæculum sæculi. B
• Magna est gloria eius in salutari 6
tuo: gloriam & magnum decorem im-
pones super eum.
• Quoniam dabis eum in benedictio- 7
nem in sæculum sæculi:lætificabis eum
in gaudio cum vultu tuo.
• Quoniam rex sperat in Domino: & 8
in misericordia Altissimi non commo-
uebitur.
• Inueniatur manus tua omnibus ini- 9
micis tuis:dextera tua inueniat omnes,
qui te oderunt.
• Pones eos vt clibanum ignis in tem- 10
pore vultus tui:Dominus in ira sua cō- C
turbabit eos,& deuorabit eos ignis.
• Fructum eorum de terra perdes: & 11
semen eorum à filiis hominum.
• Quoniam declinauerunt in te mala: 12
cogitauerunt consilia, quæ non potue-
runt stabilire.
• Quoniam pones eos dorsum in re- 13
liquiis tuis præparabis vultum eorum.
• Exaltare Dñe in virtute tua: canta- 14
bimus & psallemus virtutes tuas.

In finem pro susceptione matutina. 1
Matt. Psalmus Dauid. XXI.

27. e. DEus Deus meus respice in me: qua- 2
46. re me dereliquisti? longè à salute
Mar. mea verba delictorum meorum. A
15. d. • Deus meus clamabo per diem,& non 3
34. exaudies: & nocte, & non ad insi-
pientiam mihi.
4 • Tu autem in sancto habitas, Laus
Israel.
5 • In te sperauerunt patres nostri: spe-
rauerunt, & liberasti eos.
6 • Ad te clamauerūt,& salui facti sunt:
in te sperauerunt, & non sunt confusi.
7 • Ego autem sum vermis, & non ho-
mo: opprobrium hominum,& abiectio
plebis.
8 • || Omnes videntes me,deriserunt me: || Ma
locuti sunt labiis,& mouerunt caput. 27.
9 • || Sperauit in Domino, eripiat eum: 39.
saluum faciat eum, quoniam vult eum. Ma
10 • Quoniam tu es,qui extraxisti me de 15.
B ventre: spes mea ab vberibus matris 29.
meæ. || Ma
11 • In te proiectus sum ex vtero: de 27.
ventre matris meæ Deus meus es tu, 43.
12 • ne discesseris à me:
Quoniam tribulatio proxima est:quo-
niam non est qui adiuuet.
13 • Circumdederunt me vituli multi:tauri
pingues obsederunt me.
14 • Aperuerunt super me os suum, sicut
leo rapiens & rugiens.
15 • Sicut aqua effusus sum: & dispersa
sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera
liquescens in medio ventris mei.
16 • Aruit tamquam testa virtus mea, &
lingua mea adhæsit faucibus meis:& in
puluerem mortis deduxisti me.
17 • Quoniam circumdederunt me canes
C multi: concilium malignantium obse-
dit me.
Foderūt manus meas & pedes meos || Ma
18 dinumerauerunt omnia ossa mea. 27. e
Ipsi verò considerauerunt & inspexe- 35.
19 runt me: • || diuiserunt sibi vestimenta Ioan
mea, & super vestem meam miserunt 19. e
sortem. 22.
20 • Tu autem Domine ne elongaueris
auxilium tuum à me: ad defensionem
meam conspice.
21 • Erue à framea Deus animam meam:
& de manu canis vnicam meam.
22 • Salua me ex ore leonis: & à corni-
bus vnicornium humilitatem meam.
23 • || Narrabo nomen tuum fratribus || Heb
meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. 2. c. 1
24 • Qui timetis Dñm,laudate eum: vni-
uersum semen Iacob glorificate eum.
25 • Timeat eum omne semen Israel:
quoniam non spreuit, neque despexit
deprecationem pauperis:
Nec auertit faciem suam à me: &
cùm clamarem ad eum, exaudiuit me.
26 • Apud te laus mea: in Ecclesia magna
D vota mea reddam in conspectu timen-
tium eum.
27 • Edent pauperes, & saturabuntur: &
laudabunt Dñm qui requirunt eum: vi-
uent corda eorum in sæculum sæculi.
28 • Reminiscentur & conuertentur ad
Domi

Dominum vniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ Gentium.
* Quoniam Domini est regnum: & 29
ipse dominabitur Gentium.
*Manducauerunt & adorauerunt om- 30
nes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.
*Et anima mea illi viuet: & semen 31
meum seruiet ipsi.
* Annuntiabitur Dño generatio ven- 32
tura: & annũtiabunt cæli iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dñs.

Isa. Psalmus Dauid. XXII. 1
40. c. Dominus regit me, & nihil mihi de- A
11. erit: * in loco pascuæ ibi me col- 2
Iere. 23 locauit.
a. 4. Super aquam refectionis educauit
Ezec. me: * animam meam conuertit. 3
34. c. Deduxit me super semitas iustitiæ,
11. f. 23 propter nomen suum.
1. Pet. *Nam, & si ambulauero in medio 4
2. d. 25 vmbræ mortis, non timebo mala: quo- B
5. b. 4. niam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.
*Parasti in conspectu meo mensam, 5
aduersus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quã præclarus est!
*Et misericordia tua subsequetur me 6
omnibus diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

Prima sabbati, Psalmus Dauid. 1
XXIII.
Domini est terra, & plenitudo eius: A
Ps. 49 orbis terrarum, & vniuersi qui ha-
c. 12. bitant in eo.
1 Cor. *Quia ipse super maria fundauit eum: 2
10. f. & super flumina præparauit eum.
26. * Quis ascendet in montem Domini? 3
aut quis stabit in loco sancto eius?
*Innocens manibus & mundo corde, 4
qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.
* Hic accipiet benedictionem à Do- 5
mino: & misericordiam à Deo salutari B
suo.
*Hæc est generatio quærentium eum: 6
quærentium faciem Dei Iacob.
* Attollite portas principes vestras, 7
& eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
*Quis est iste rex gloriæ? Dñs fortis & 8
potens: Dominus potens in prælio.
*Attollite portas principes vestras, & 9
eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
* Quis est iste rex gloriæ? Dominus 10
virtutum ipse est rex gloriæ.

In finem, Psalmus Dauid. XXIV. 1
Ad te Domine leuaui animam meã: A
* Deus meus in te confido, non 2
erubescam:
3 * Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi, qui sustinent te, non confundentur.
4 * Confundantur omnes iniqua agentes superuacuè.
Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.
5 * Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.
6 * Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.
7 * Delicta iuuentutis meæ, & ignoran-
B tias meas ne memineris.
Secundùm misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
8 * Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 * Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas.
10 * Vniuersæ viæ Domini, misericordia & veritas, requirentibus testamentum eius & testimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Dñe propitia-
C beris peccato meo: multum est enim.
12 *Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.
13 * Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hereditabit terram.
14 * Firmamentum est Dominus timentibus eum: & testamentum ipsius vt manifestetur illis.
15 * Oculi mei semper ad Dñm: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.
16 * Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum ego.
17 * Tribulationes cordis mei multipli-
D catæ sunt: de necessitatibus meis erue me.
18 * Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea.
19 * Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & || odio iniquo ode- ||Ioan.
runt me. 15. d.
20 * Custodiui animã meam, & erue me: 25.
non erubescam quoniam speraui in te.
21 * Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.
22 * Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus Dauid. XXV.
A Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.
2 * Proba me Domine, & tenta me: vre renes meos & cor meum:
3 * Quoniã misericordia tua ante oculos meos est: & cõplacui in veritate tua.
4 *Non sedi cum concilio vanitatis: &
B cum iniqua gerentibus non introibo.
5 * Odiui ecclesiam malignantium: & cum impiis non sedebo.
6 * Lauabo inter innocentes manus
meas:

meas: & circumdabo altare tuum Dñe:
* Vt audiam vocem laudis, & enar- 7
rem vniuersa mirabilia tua.
* Domine dilexi decorem domus tuæ, 8
& locum habitationis gloriæ tuæ.
*Ne perdas cum impiis Deus animam 9
meam, & cum viris sanguinum vitam C
meam.
* In quorũ manibus iniquitates sunt: 10
dextera eorum repleta est muneribus.
* Ego autẽ in innocentia mea ingres- 11
sus sum: redime me, & miserere mei.
* Pes meus stetit in directo: in eccle- 12
siis benedicam te Domine.
Psalmus Dauid priusquam liniretur. 1

CAPVT XXVI.

DOminus illuminatio mea, & salus A
mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo
trepidabo?
* Dum appropriant super me nocen- 2
tes, vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi
infirmati sunt & ceciderunt.
* Si consistant aduersum me castra, 3
non timebit cor meum.
Si exurgat aduersum me prælium, in
hoc ego sperabo. B
*Vnam petij à Domino, hanc requi- 4
ram, vt inhabitem in domo Domini
omnibus diebus vitæ meæ?
Vt videam voluptatem Domini, &
visitem templum eius.
* Quoniam abscondit me in taberna- 5
culo suo: in die malorum protexit me
in abscondito tabernaculi sui.
*In petra exaltauit me: & nunc exal- 6
tauit caput meũ super inimicos meos. C
Circuiui, & immolaui in tabernaculo
eius hostiam vociferationis: cantabo, &
psalmum dicam Domino.
* Exaudi Dñe vocem meam, qua cla- 7
maui ad te: miserere mei, & exaudi me.
* Tibi dixit cor meum, exquisiuit te 8
facies mea: faciem tuam Domine re-
quiram.
* Ne auertas faciem tuam à me: ne 9
declines in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas
me, neque despicias me Deus salutaris
meus.
* Quoniam pater meus, & mater mea, 10
dereliquerunt me: Dominus autem as-
sumpsit me.
* Legem pone mihi Domine in via 11
tua: & dirige me in semitam rectam D
propter inimicos meos.
* Ne tradideris me in animas tribu- 12
lantium me: quoniam insurrexerunt in
me testes iniqui, & mentita est iniqui-
tas sibi.
* Credo videre bona Domini in terra 13
viuentium.
* Expecta Dominum, viriliter age, & 14
confortetur cor tuum, & sustine Dñm.

1 Psalmus ipsi Dauid: XXVII.
A AD te Domine clamabo, Deus meus
ne sileas à me: ne quando taceas à
me, & assimilabor descendentibus in
lacum.
2 * Exaudi Domine vocem deprecatio-
nis meæ dum oro ad te: dũ extollo ma-
nus meas ad templum sanctum tuum.
3 * Ne simul trahas me cum peccato-
ribus: & cum operantibus iniquitatem
ne perdas me.
Qui loquuntur pacem cum proximo
suo, mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis secundùm opera eorum, &
secundùm nequitiam adinuentionum
ipsorum.
Secundũ opera manuũ eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipsis.
5 * Quoniam non intellexerunt opera
Domini, & in opera manuum eius de-
B strues illos, & non ædificabis eos.
6 * Benedictus Dominus, quoniã exau-
diuit vocem deprecationis meæ.
7 * Dominus adiutor meus, & prote-
ctor meus: in ipso sperauit cor meum,
& adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate
mea confitebor ei.
8 * Dominus fortitudo plebis suæ: &
protector saluationum Christi sui est.
9 * Saluum fac populũ tuum Domine,
& benedic hæreditati tuæ: & rege eos,
& extolle illos vsque in æternum.
Psalmus Dauid.
1 In consummatione tabernaculi.

CAP. XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte
Domino filios arietum.
2 * Afferte Domino gloriam & hono-
rem, afferte Domino gloriam nomini
eius: adorate Dominum in atrio san-
cto eius.
3 * Vox Domini super aquas, Deus ma-
B iestatis intonuit: Dominus super aquas
multas.
4 * Vox Domini in virtute: vox Domini
in magnificentia.
5 * Vox Domini confringentis cedros:
& confringet Dominus cedros Libani.
* Et comminuet eas tamquam vitu-
6 lum Libani: & dilectus quemadmodum
filius vnicornium.
7 *Vox Domini intercidentis flammam
8 ignis: * Vox Domini concutientis de-
sertum: & commouebit Dominus de-
sertum Cades.
* Vox Domini præparantis ceruos, &
9 C reuelabit condensa, & in templo eius
omnes dicent gloriam.
10 *Dominus diluuiũ inhabitare facit: &
sedebit Dominus rex in æternum.
11 * Dominus virtutum populo suo da-
bit: Dñs benedicet populo suo in pace.
Psalmus Cantici.
12 In dedicatione domus Dauid.

Exal

XXIX.

EXaltabo te Domine quoniam ſuſce- 2
piſti me : nec delectaſti inimicos A
meos ſuper me.
• Domine Deus meus clamaui ad 3
te, & ſanaſti me.
• Domine eduxiſti àb inferno ani- 4
mam meam : ſaluaſti me à deſcenden-
tibus in lacum.
• Pſallite Domino ſancti eius:& con- 5
fitemini memoriæ ſanctitatis eius.
• Quoniam ira in indignatione eius: 6
& vita in voluntate eius. B
Ad veſperum demorabitur fletus ; &
ad matutinum lætitia.
• Ego autem dixi in abundantia mea : 7
Non mouebor in æternum.
• Domine in voluntate tua, præſti- 8
tiſti decori meo virtutem.
Auertiſti faciem tuam à me, & factus C
ſum conturbatus.
• Ad te Domine clamabo:& ad Deum 9
meum deprecabor.
• Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum 10
deſcendo in corruptionem ?
Numquid confitebitur tibi puluis,
aut annuntiabit veritatem tuam?
• Audiuit Dominus, & miſertus eſt 11
mei : Dñs factus eſt adiutor meus.
• Conuertiſti planctum meum in 12
gaudium mihi, conſcidiſti ſaccum
meum, & circumdediſti me lætitia.
• Vt cantet tibi gloria mea, & non 13
compungar : Domine Deus meus in
æternum confitebor tibi.
In finem, Pſalmus Dauid,pro extaſi. 1

XXX.

IN te Dñe ſperaui, non confundar in 2
æternum : in iuſtitia tua libera me. A
• Inclina ad me aurem tuam, accele- 3
ra vt eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem ; &
in domum refugij,vt ſaluum me facias.
• Quoniam fortitudo mea, & refu- 4
gium meum es tu : & propter nomen
tuum deduces me, & enutries me.
• Educes me de laqueo hoc, quem 5
abſconderunt mihi : quoniam tu es
protector meus.
|Luc. • || In manus tuas commendo ſpiri- 6
23. f. tum meum : redemiſti me Domine
46. Deus veritatis.
• Odiſti obſeruantes vanitates ſuper- 7
uacuè.
Ego autem in Dño ſperaui : • exulta- 8
bo, & lætabor in miſericordia tua.
Quoniã reſpexiſti humilitatem meam,
ſaluaſti de neceſſitatibus animam meã.
• Nec concluſiſti me in manibus ini- 9
mici : ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes
meos.
• Miſerere mei Domine quoniam tri- 10
bulor, conturbatus eſt in ira oculus B
meus, anima mea, & venter meus :
• Quoniam defecit in dolore vita 11
mea, & anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus
mea : & oſſa mea conturbata ſunt.
12 • Super omnes inimicos meos factus
ſum opprobrium & vicinis meis valde,
& timor notis meis.
C • Qui videbant me, foras fugerunt à
13 me : • obliuioni datus ſum, tamquam
mortuus à corde.
Factus ſum tamquam vas perditum,
14 • quoniam audiui vituperationem mul-
torum commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduer-
ſum me, accipere animam meam con-
ſiliati ſunt.
15 • Ego autem in te ſperaui Domine,
16 dixi : Deus meus es tu : • in manibus
tuis ſortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meo-
rum, & à perſequentibus me.
17 • Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum
tuum, ſaluum me fac in miſericordia
18 tua : • Domine non confundar, quo-
niam inuocaui te.
Erubeſcant impij, & deducantur in
19 infernum : • muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur aduerſus iuſtum ini-
quitatem; in ſuperbia, & in abuſione.
20 • Quàm magna multitudo dulcedi-
D nis tuæ Domine, quam abſcondiſti ti-
mentibus te.
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in
conſpectu filiorum hominum.
21 • Abſcondes eos in abſcondito faciei
tuæ à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à
contradictione linguarum.
22 • Benedictus Dominus : quoniam
mirificauit miſericordiam ſuam mihi
in ciuitate munita.
23 • Ego autem dixi in exceſſu mentis
meæ : Proiectus ſum à facie oculorum
tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis meæ,
dum clamarem ad te.
24 • Diligite Dominum omnes ſancti
eius : quoniam veritatem requiret
Dominus, & retribuet abundanter fa-
cientibus ſuperbiam.
25 • Viriliter agite, & confortetur cor
veſtrum, omnes qui ſperatis in Dño.
1 Ipſi Dauid intellectus.
A XXXI.

BEati,quorum remiſſæ ſunt iniquita- ||Rom.
2 tes : & quorum tecta ſunt peccata. 4. b. 7.
• Beatus vir, cui non imputauit Dñs
peccatum, nec eſt ſpiritu eius dolus.
3 • Quoniam tacui,inueterauerunt oſ-
ſa mea, dum clamarem tota die.
4 • Quoniam die ac nocte grauata eſt
ſuper me manus tua : conuerſus ſum in
ærumna mea, dum configitur ſpina.
5 • Delictum meum cognitum tibi feci: || Iſa.
& iniuſtitiam meam non abſcondi. 65. d.
|| Dixi : Confitebor aduerſum me in- 24.
iuſtitiam

iustitiam meam Domino : & tu remisi- B
sti impietatem peccati mei.
* Pro hac orabit ad te omnis sanctus, 6
in tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarũ mul-
tarum, ad eum non approximabunt.
* Tu es refugium meum à tribulatio- 7
ne, quæ circumdedit me : exultatio C
mea erue me à circumdantibus me.
* Intellectum tibi dabo, & instruam 8
te in via hac, qua gradieris : firmabo
super te oculos meos.
* Nolite fieri sicut equus & mulus, 9
quibus non est intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum
constringe, qui non approximant ad te.
* Multa flagella peccatoris, speran- 10
tem autem in Domino misericordia
circumdabit.
* Lætamini in Domino & exultate iu- 11
sti, & gloriamini omnes recti corde.

Psalmus David. XXXII.

EXultate iusti in Domino : rectos de- 1
cet collaudatio. A
* Confitemini Domino in cithara; in 2
psalterio decem chordarũ psallite illi.
* Cantate ei canticum nouum : benè 3
psallite ei in vociferatione.
* Quia rectum est verbum Domini, & 4
omnia opera eius in fide.
* Diligit misericordiam & iudicium : 5
misericordia Domini plena est terra.
* Verbo Domini cæli firmati sunt? & 6
spiritu oris eius omnis virtus eorum. B
* Congregans sicut in vtre aquas ma- 7
ris : ponens in thesauris abyssos.
* Timeat Dominum omnis terra : ab 8
eo autem commoueantur omnes inha-
bitantes orbem.
|| *Iudith. 16. c. 17.* * || Quoniam ipse dixit, & facta sunt : 9
ipse mandauit, & creata sunt.
* Dominus dissipat consilia gentium : 10
reprobat autem cogitationes populo-
rum, & reprobat consilia principum.
* Consilium autem Domini in æter- 11
num manet : cogitationes cordis eius C
in generatione & generationem.
* Beata gens cuius est Dominus, 12
Deus eius : populus, quem elegit in
hæreditatem sibi.
* De cælo respexit Dominus : vidit 13
omnes filios hominum.
* De præparato habitaculo suo respe- 14
xit super omnes, qui habitant terram.
* Qui finxit sigillatim corda eorum : 15
qui intelligit omnia opera eorum.
* Non saluatur rex per multam vir- 16
tutem : & gigas non saluabitur in mul-
titudine virtutis suæ.
* Fallax equus ad salutẽ : in abundan- 17
tia autem virtutis suæ non saluabitur. D
* Ecce oculi Domini super metuen- 18
tes eum : & in eis, qui sperant super
misericordia eius.
* Vt eruat à morte animas eorum : 19
& alat eos in fame.
20 * Anima nostra sustinet Dñm, quo-
niam adiutor & protector noster est.
21 * Quia in eo lætabitur cor nostrum :
& in nomine sancto eius sperauimus.
22 * Fiat misericordia tua Domine super
nos : quemadmodum sperauimus in te.
1 Dauidi, cùm immutauit vultum suum
coram Achimelech, & dimisit eum &
abiit. (1.Reg.21.)

XXXIII.

2 A BEnedicam Dominum in omni tem-
pore? semper laus eius in ore meo.
3 * In Domino laudabitur anima mea :
audiant mansueti, & lætentur.
4 * Magnificate Dominum mecum : &
exaltemus nomen eius in id ipsum.
5 * Exquisiui Dominum, & exaudiuit
me : & ex omnibus tribulationibus
meis eripuit me.
6 * Accedite ad eum, & illuminamini :
& facies vestræ non confundentur.
7 * Iste pauper clamauit, & Dominus
B exaudiuit eum : & de omnibus tribu-
lationibus eius saluauit eum.
8 * Immittet angelus Domini in circui-
tu timentium eum : & eripiet eos.
9 * Gustate, & videte quoniam suauis est
Dominus : Beatus vir, qui sperat in eo.
10 * Timete Dñm omnes sancti eius : quo-
niam non est inopia timentibus eum.
11 * || Diuites eguerunt & esurierunt : || *Luc. 1. f. 53.*
C inquirentes autem Dominum non mi-
nuentur omni bono.
12 * Venite filij, audite me, timorem
Domini docebo vos.
13 * || Quis est homo qui vult vitam : di- || *1. Pet. 3. b. 10.*
ligit dies videre bonos?
14 * Prohibe linguam tuam à malo : &
labia tua ne loquantur dolum.
15 * Diuerte à malo, & fac bonum : in-
quire pacem, & persequere eam.
16 * Oculi Domini || super iustos : & aures
eius in preces eorum.
17 * Vultus autem Domini super fa- || *Eccl. 15. d. 20. Heb. 4. d. 13*
D cientes mala : vt perdat de terra me-
moriam eorum.
18 * Clamauerunt iusti, & Dominus
exaudiuit eos : & ex omnibus tribula-
tionibus eorum liberauit eos.
19 * Iuxta est Dominus iis, qui tribulato
sunt corde : & humiles spiritu saluabit.
20 * Multæ tribulationes iustorum : &
de omnibus his liberabit eos Dominus.
21 * Custodit Dominus omnia ossa eo-
rum : vnum ex his non conteretur.
22 * Mors peccatorum pessima : & qui
oderunt iustum, delinquent.
23 * Redimet Dominus animas seruo-
rum suorum : & non delinquent om-
nes qui sperant in eo.

Ipsi David. XXXIV.

1 A IVdica Domine nocentes me, expu-
gna impugnantes me.
2 * Apprehende arma & scutum : &
exurge

exurge in adiutorium mihi.
* Effunde frameam, & conclude ad- 3
uersus eos, qui persequuntur me: dic
animæ meæ: Salus tua ego sum.
* Confundantur & reuereantur, quæ- 4
rentes animam meam.
Auertantur retrorsum, & confundan-
tur cogitantes mihi mala.
* Fiant tamquam puluis ante faciem 5
venti: & Angelus Dñi coarctans eos.
* Fiat via illorum tenebræ & lubri- 6
cum: & angelus Domini persequẽs eos. B
* Quoniam gratis absconderunt mihi 7
interitum laquei sui: superuacuè ex-
probrauerunt animam meam.
* Veniat illi laqueus, quem ignorat: 8
& captio, quam abscondit, apprehendat
eum: & in laqueum cadat in ipsum.
* Anima autem mea exultabit in Dño: 9
& delectabitur super salutari suo.
* Omnia ossa mea dicent: Domine, 10
quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum
eius: egenum & pauperem à diripienti-
bus eum.
* Surgentes testes iniqui, quæ igno- 11
rabam, interrogabant me.
* Retribuebant mihi mala pro bonis: 12
sterilitatem animæ meæ.
* Ego autem cùm mihi molesti essent, 13
induebar cilicio. C
Humiliabam in ieiunio animam
meam: & oratio mea in sinu meo con-
uertetur.
* Quasi proximum, & quasi fratrem 14
nostrum, sic complacebam: quasi lugens
& contristatus, sic humiliabar.
* Et aduersum me lætati sunt, & con- 15
uenerunt: congregata sunt super me
flagella, & ignoraui.
* Dissipati sunt, nec compuncti, ten- 16
tauerunt me, subsannauerunt me sub-
sannatione: frenduerunt super me den-
tibus suis.
* Domine quando respicies? restitue 17
animam meam à malignitate eorum, à
leonibus vnicam meam.
* Confitebor tibi in Ecclesia magna, 18
in populo graui laudabo te.
* Non supergaudeant mihi qui aduer- 19
|| Ioan. santur mihi iniquè: || qui oderunt me
15.d. gratis & annuunt oculis.
25. * Quoniam mihi quidem pacificè lo- 20
quebantur: & in iracundia terræ lo-
quentes, dolos cogitabant.
* Et dilatauerunt super me os suũ: di- 21
xerunt: Euge, euge, viderũt oculi nostri.
* Vidisti Domine, ne sileas: Domine ne 22
discedas à me.
* Exurge & intende iudicio meo? Deus 23
meus, & Dñs meus in causam meam. D
* Iudica me secundùm iustitiam tuam 24
Domine Deus meus, & non supergau-
deant mihi.
* Non dicant in cordibus suis: Euge 25
euge, animæ nostræ: nec dicant: Deuo-
rauimus eum.
26 * Erubescant & reuereantur simul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confusione & reuerentia
qui magna loquuntur super me.
27 * Exultent & lætentur qui volunt iu-
stitiam meã: & dicant semper: magnifi-
cetur Dñs, qui volunt pacem serui eius.
28 * Et lingua mea meditabitur iustitiam
tuam, tota die laudem tuam.
1 In finem, seruo Domini ipsi Dauid.

XXXV.

2 Dixit iniustus vt delinquat in se-
A metipso: non est timor Dei ante
oculos eius.
3 * || Quoniam dolosè egit in conspectu || Sup.
eius: vt inueniatur iniquitas eius ad 13.a.3.
odium.
4 * Verba oris eius iniquitas, & dolus:
noluit intelligere vt bene ageret.
5 * Iniquitatem meditatus est in cubili
suo, astitit omni viæ non bonæ, mali-
tiam autem non odiuit.
6 * Domine in cœlo misericordia tua:
& veritas tua vsque ad nubes.
7 * Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia
tua abyssus multa.
Homines, & iumenta saluabis Domi-
8 ne: * quemadmodum multiplicasti mi-
sericordiam tuam Deus.
B Filij autem hominum, in tegmine ala-
rum tuarum sperabunt.
9 * Inebriabuntur ab vbertate domus
tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis
eos.
10 * Quoniam apud te est fons vitæ: & in
lumine tuo videbimus lumen.
11 * Prætende misericordiam tuam scien-
tibus te, & iustitiam tuam his, qui recto
sunt corde.
12 * Non veniat mihi pes superbiæ: &
manus peccatoris non moueat me.
13 * Ibi ceciderunt qui operantur iniqui-
tatẽ: expulsi sunt, nec potuerunt stare.
1 Psalmus ipsi Dauid. XXXVI.
A Noli æmulari in malignãtibus: neq;
zelaueris facientes iniquitatem.
2 * Quoniam tamquam fœnum veloci-
ter arescent: & quemadmodum olera
herbarum citò decident.
3 * Spera in Domino, & fac bonita-
tem: & inhabita terram, & pasceris in
diuitiis eius.
4 * Delectare in Domino: & dabit tibi
petitiones cordis tui.
5 * Reuela Domino viam tuam, & spera
in eo: & ipse faciet.
6 * Et educet quasi lumen iustitiã tuam,
& iudicium tuum tamquam meridiem:
7 * subditus esto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur
in via sua: in homine faciẽte iniustitias.
8 * Desine ab ira, & derelinque furo-
rem: noli æmulari vt maligneris.

* Quoniam qui malignantur, extermi- 9
nabuntur: sustinentes autem Dominum,
ipsi hereditatem terram.
*Et adhuc pusillũ,& nõ erit peccator: 10
& quæres locum eius,& non inuenies. B
||Mat *||Mansueti autẽ hereditabunt terrã, 11
5.a.4. & delectabuntur in multitudine pacis.
*Obseruabit peccator iustum: & stri- 12
debit super eum dentibus suis.
*Dominus autem irridebit eum: quo- 13
niam prospicit quòd veniet dies eius.
*Gladium euaginauerunt peccatores: 14
intenderunt arcum suum.
Vt deiiciant pauperem & inopem: vt
trucident rectos corde.
*Gladius eorum intret in corda ipso- 15
rum: & arcus eorum confringatur.
*Melius est modicum iusto, super di- 16
uitias peccatorum multas.
*Quoniam brachia peccatorum con- 17
terentur: confirmat autem iustos Dñs.
*Nouit Dominus dies immaculato- 18
rum: & hæreditas eorũ in æternum erit.
*Non confundentur in tempore ma- 19
lo, & in diebus famis saturabuntur:
*quia peccatores peribunt. 20
Inimici verò Domini mox vt hono- C
rificati fuerint & exaltati: deficientes,
quemadmodum fumus deficient.
*Mutuabitur peccator,& non soluet: 21
iustus autem miseretur & tribuet.
*Quia benedicentes ei hereditabunt 22
terrã: maledicẽtes autem ei disperibũt.
*Apud Dominum gressus hominis di- 23
rigentur: & viam eius volet.
*Cùm ceciderit, non collidetur: quia 24
Dominus supponit manum suam.
*Iunior fui, etenim senui: & non vidi 25
iustum derelictum, nec semen eius quę-
rens panem.
*Tota die miseretur & commodat: & 26
semen illius in benedictione erit.
*Declina à malo,& fac bonum: & in- 27
habita in sæculum sæculi.
*Quia Dominus amat iudicium, & 28
non derelinquet sanctos suos: in æter-
num conseruabuntur.
Iniusti punientur: & semen impiorum
peribit.
*Iusti autẽ hæreditabũt terram: & in- 29
habitabunt in sæculũ sæculi super eam. D
||Prou. *||Os iusti meditabitur sapientiam,& 30
31.d.6 lingua eius loquetur iudicium.
|| Isa. *||Lex Dei eius in corde ipsius: & non 31
51.c.7. supplantabuntur gressus eius.
*Considerat peccator iustum: & quæ- 32
rit mortificare eum.
*Dominus autem non derelinquet 33
eum in manibus eius: nec damnabit
eum cùm iudicabitur illi.
*Expecta Dominum,& custodi viam 34
eius: & exaltabit te, vt hereditate ca-
pias terram: cùm perierint peccatores
videbis.
*Vidi impium superexaltatum, & 35
eleuatum sicut cedros Libani.
36 *Et transiui,& ecce non erat,& quæsi-
ui eum,& non est inuentus locus eius.
37 *Custodi innocentiam,& vide æqui-
tatem: quoniam sunt reliquiæ homini
pacifico.
38 *Iniusti autem disperibunt simul: re-
liquiæ impiorum interibunt.
39 *Salus autem iustorũ à Dño: & pro-
tector eorũ in tempore tribulationis.
40 *Et adiuuabit eos Dominus, & libe-
rabit eos: & eruet eos à peccatoribus,&
saluabit eos: quia sperauerunt in eo.
1 Psalmus Dauid, in rememorationem de
sabbatho, XXXVII.
2 A Domine ne in furore tuo arguas me: Sup.6.
neque in ira tua corripias me. a.2.
3 *Quoniã sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:
& confirmasti super me manum tuam.
4 *Non est sanitas in carne mea à facie
iræ tuæ: non est pax ossibus meis à fa-
cie peccatorum meorum.
5 *Quoniam iniquitates meæ super-
gressæ sunt caput meum, & sicut onus
graue grauatæ sunt super me.
6 *Putruerunt & corruptæ sunt cica-
trices meæ, à facie insipientiæ meæ.
7 *Miser factus sum & curuatus sum
vsque in finem: tota die contristatus
ingrediebar.
8 B *Quoniam lumbi mei impleti sunt
illusionibus: & non est sanitas in carne
mea.
9 *Afflictus sum, & humiliatus sum ni-
mis: rugiebam à gemitu cordis mei.
10 *Domine, ante te omne desiderium
meum: & gemitus meus à te non est
absconditus.
11 *Cor meum conturbatum est, dereli-
quit me virtus mea: & lumen oculorum
meorum,& ipsum non est mecum.
12 *Amici mei,& proximi mei aduersum
C me appropinquauerunt,& steterunt.
Et qui iuxta me erant, de longè stete-
13 runt: *& vim faciebant qui quærebant
animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti
sunt vanitates: & dolos tota die medi-
tabantur.
14 *Ego autem tamquam surdus non
audiebam: & sicut mutus non aperiens
os suum.
15 *Et factus sum sicut homo non au-
diens: & non habens in ore suo redar-
gutiones.
16 *Quoniam in te Domine speraui: tu
exaudies me Domine Deus meus.
17 *Quia dixi nequando supergaudeant
mihi inimici mei: & dum commouẽtur
pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 *Quoniã ego in flagella paratus sum:
D & dolor meus in conspectu meo sẽper.
19 *Quoniam iniquitatem meam annun-
tiabo: & cogitabo pro peccato meo.
20 *Inimici autem mei viuunt & con-
firmati

firmati sunt super me : & multiplicati
sunt qui oderunt me iniquè.
* Qui retribuunt mala pro bonis, de- 21
trahebant mihi : quoniam sequebar
bonitatem.
* Ne derelinquas me Domine Deus 22
meus : ne discesseris à me.
* Intende in adiutorium meum, Do- 23
mine Deus salutis meæ.

In finem, ipsi Idithum, Canticum 1
Dauid. XXXVIII.

Ps. 6. a. 1. Dixi : Custodiam vias meas : vt non 2
delinquam in lingua mea. A
Posui ori meo custodiam, cùm con-
sisteret peccator aduersum me.
* Obmutui, & humiliatus sum, & silui 3
à bonis : & dolor meus renouatus est.
* Concaluit cor meum intra me : & in 4
meditatione mea exardescet ignis.
* Locutus sum in lingua mea: Notum 5
fac mihi Domine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis B
est : vt sciam quid desit mihi.
* Ecce mensurabiles posuisti dies 6
meos : & substantia mea tanquam ni-
hilum ante te.
Verumtamen vniuersa vanitas, om-
nis homo viuens.
* Verumtamen in imagine pertransit 7
homo : sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat : & ignorat cui congre-
gabit ea.
* Et nunc quæ est expectatio mea? nón- 8
ne Dñs ? & substantia mea apud te est.
* Ab omnibus iniquitatibus meis erue 9
me : opprobrium insipienti dedisti me.
* Obmutui, & non aperui os meum, 10
quoniam tu fecisti : * amoue à me pla- 11
gas tuas.
* A fortitudine manus tuæ ego defe- 12
ci in increpationibus : propter iniqui-
tatem corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam
animam eius : verumtamen vanè con-
turbatur omnis homo.
* Exaudi orationem meam : Domi- 13
ne, & deprecationem meam : auribus
percipe lacrymas meas.
Ne sileas : quoniam aduena ego sum
apud te, & peregrinus ; sicut omnes
patres mei.
* Remitte mihi, vt refrigerer priùs 14
quàm abeam, & ampliùs non ero.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. 1
XXXIX.

Expectans expectaui Dominum, & 2
intendit mihi. A
* Et exaudiuit preces meas : & eduxit 3
me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos :
& direxit gressus meos.
* Et immisit in os meum canticum 4
nouum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi, & timebunt : & spe-
rabunt in Domino.
5 * Beatus vir cuius est nomen Domini
spes eius : & non respexit in vanitates
& insanias falsas.
6 * Multa fecisti tu Domine Deus meus
mirabilia tua : & cogitationibus tuis
non est qui similis sit tibi.
Annuntiaui & locutus sum : multi-
plicati sunt super numerum.
7 * || Sacrificium & oblationem nolui- ||Heb. 10. b. 5
B sti : aures autem perfecisti mihi.
Holocaustum & pro peccato non po-
8 stulasti : * tunc dixi : Ecce venio.
9 In capite libri scriptum est de me * vt
facerem voluntatem tuam : Deus meus
volui, & legē tuā in medio cordis mei.
* Annuntiaui iustitiam tuam in Ec-
10 clesia magna, ecce labia mea non pro-
hibebo ? Domine tu scisti.
* Iustitiam tuam non abscondi in
11 corde meo : veritatem tuam & saluta-
re tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam,
C & veritatem tuam, à concilio multo.
* Tu autem Dñe ne longè facias mi-
12 serationes tuas à me : misericordia tua
& veritas tua semper susceperunt me.
* Quoniam circumdederunt me ma-
13 la, quorum non est numerus : compre-
henderunt me iniquitates meæ, & non
potui vt viderem:
Multiplicatæ sunt super capillos ca-
pitis mei : & cor meum dereliquit me.
* Complaceat tibi Dñe vt eruas me,
14 || Domine, ad adiuuandum me respice. || Inf. 69. a. 1.
* || Confundantur & reuereantur si-
15 mul qui quærunt animam meam, vt
D auferant eam. ||Sup. 34. a. 4.
Conuertantur retrorsum, & reue-
reantur qui volunt mihi mala.
* Ferant confestim confusionē suam,
16 qui dicunt mihi : Euge, euge.
* Exultent & lætentur super te om-
17 nes quærentes te : & dicant semper :
Magnificetur Dominus, qui diligunt
salutare tuum.
* Ego autem mendicus sum, & pau-
18 per : Dominus sollicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu
es : Deus meus ne tardaueris.

In finem, Psalmus ipsi Dauid.
1 XL.

2 Beatus qui intelligit super egenum,
A & pauperem : in die mala liberabit
eum Dominus.
3 * Dominus conseruet eum, & viuificet
eum, & beatum faciat eum in terra : &
non tradat eum in animam inimico-
rum eius.
4 * Dominus opem ferat illi super le-
ctum doloris eius : vniuersum stratum
eius versasti in infirmitate eius.
5 * Ego dixi : Domine miserere mei : sa-
na animam meam, quia peccaui tibi.
6 * Inimici mei dixerunt mala mihi :
Quādo morietur, & peribit nomē eius?

XV.

Conserua me Domine, quoniam A
sperau in te.* Dixi Domino:Deus 2
meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.
* Sanctis,qui sunt in terra eius,miri- 3
ficauit omnes voluntates meas in eis.
* Multiplicatæ sunt infirmitates eo- 4
rum,postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.
* Dominus pars hæreditatis meæ, & 5
calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.
* Funes ceciderunt mihi in præclaris: 6
etenim hęreditas mea pręclara est mihi.
* Benedicam Dominum, qui tribuit 7
mihi intellectum: insuper & vsque ad B
noctem increpuerunt me renes mei.
||Act. 2.d.25 * || Prouidebam Dominum in consf- 8
pectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear.
* Propter hoc lætatum est cor meum, 9
& exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
||Act. 2. e.31 & 13. c.35. * || Quoniam non derelinques ani- 10
mam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
Notas mihi fecisti vias vitæ,adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem.

Oratio Dauid. XVI. 1

Exaudi Domine iustitiam meam: A
intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam non in labiis dolosis.
* De vultu tuo iudicium meum pro- 2
deat: oculi tui videant æquitates.
* Probasti cor meum, & visitasti no- 3
cte: igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.
* Vt non loquatur os meum opera 4
hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.
* Perfice gressus meos in semitis 5
tuis: vt non moueantur vestigia mea. B
* Ego clamaui, quoniam exaudisti 6
me Deus: inclina aurem tuam mihi,& exaudi verba mea.
* Mirifica misericordias tuas, qui 7
saluos facis sperantes in te.
* A resistentibus dexteræ tuæ custodi 8
me, vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarũ tuarũ protege me:
* à facie impiorum qui me afflixerunt. 9
Inimici mei animam meam circum- C
dederunt, *adipem suum concluserunt: 10
os eorum locutum est superbiam,
* Proiicientes me nunc circumdede- 11
runt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
* Susceperunt me sicut leo paratus 12
ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.
13 * Exurge Domine, præueni eum, &
supplanta eum: eripe animam meam D
14 ab impio, frameam tuam *ab inimicis manus tuæ.
Domine à paucis de terra diuide eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis: & dimiserunt reliquias suas paruulis suis.
15 * Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo, satiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui locutus est Domino verba cantici huius in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saül, & dicit.* (2.Reg.22.2.)

XVII.

2 Diligam te Domine fortitudo mea:
3 *Dominus firmamentum meum,&
A refugium meum, & liberator meus.
|| Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum. ||Heb. 2.d.13
Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.
4 * Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero.
5 * Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 * Dolores inferni circumdederunt me: præoccupauerũt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu eius,introiuit in aures eius.
8 * Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt & cõmota sunt, quoniã iratus est eis.
9 * Ascendit fumus in ira eius: & ignis à facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 * Et ascendit super cherubim,& volauit: volauit super pennas ventorum.
12 * Et posuit tenebras latibulum suum,
B in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 * Præ fulgore in cõspectu eius nubes transierunt,grando,& carbones ignis.
14 * Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.
15 * Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 * Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundamẽta orbis terrarũ.
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ:
17 * Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis.
18 * Eripuit me de inimicis meis fortissimis,

fimis, & ab his qui oderunt me: quo-
niam confortati sunt super me.
* Præuenerunt me in die afflictionis 19
meæ: & factus est Dñs protector meus.
* Et eduxit me in latitudinem: sal- 20
uum me fecit: quoniam voluit me.
* Et retribuet mihi Dñs secundùm 21
iustitiam meam, & secundùm purita-
tem manuum mearum retribuet mihi:
* Quia custodiui vias Domini, nec 22
impie gessi à Deo meo.
* Quoniam omnia iudicia eius in 23
conspectu meo: & iustitias eius non
repuli à me.
* Et ero immaculatus cum eo: & ob- 24
seruabo me ab iniquitate mea: C
* Et retribuet mihi Dominus secun- 25
dùm iustitiam meam: & secundùm pu-
ritatem manuum mearum in conspe-
ctu oculorum eius.
* Cum sancto sanctus eris, & cum vi- 26
ro innocens eris:
* Et cum electo electus eris: & cum 27
peruerso peruerteris.
* Quoniam tu populum humilem sal- 28
uum facies: & oculos superborum hu-
miliabis.
* Quoniam tu illuminas lucernam 29
meam Domine: Deus meus illumina
tenebras meas:
* Quoniam in te eripiar à tentatione, 30
& in Deo meo transgrediar murum.
* Deus meus impolluta via eius: elo- 31
quia Domini igne examinata: prote-
ctor est omnium sperantium in se.
* Quoniam quis Deus præter Dñm? 32
aut quis Deus præter Deum nostrum?
* Deus qui præcinxit me virtute, & 33
posuit immaculatam viam meam:
|| 2. * || Qui perfecit pedes meos tanquam 34
Reg. ceruorum, & super excelsa statuẽs me.
22. c. * Qui docet manus meas ad prælium: 35
34.35 & posuisti vt arcũ æreũ brachia mea.
* Et dedisti mihi protectionem salu- 36
tis tuæ: & dextera tua suscepit me:
Et disciplina tua correxit me in fi-
nem: & disciplina tua ipsa me docebit.
* Dilatasti gressus meos subtus me: & 37
non sunt infirmata vestigia mea. D
* Persequar inimicos meos, & com- 38
prehendam illos: & non conuertar
donec deficiant.
* Confringam illos, nec poterunt sta- 39
re: cadent subtus pedes meos.
* Et præcinxisti me virtute ad bel- 40
lum: & supplantasti insurgentes in me
subtus me.
* Et inimicos meos dedisti mihi dor- 41
sum, & odientes me disperdisti.
* Clamauerunt, nec erat qui saluos 42
faceret, ad Dñm; nec exaudiuit eos.
* Et comminuam eos, vt puluerem 43
ante faciem venti: vt lutum platearum
delebo eos.
* Eripies me de contradictionibus po- 44
puli: constitues me in caput Gentium.
45 * Populus, quem non cognoui, serui-
uit mihi: in auditu auris obediuit mihi.
46 * Filij alieni mentiti sunt mihi, filij
alieni inueterati sunt, & claudicaue-
runt à semitis suis.
47 * Viuit Dominus, & Benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus salutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi, & sub-
dis populos sub me, liberator meus de
inimicis meis iracundis.
49 * Et ab insurgentibus in me exaltabis
me: à viro iniquo eripies me.
50 * || Propterea confitebor tibi in na- || 3.
tionibus Domine: & nomini tuo psal- Reg.
mum dicam. 22. d.
51 * Magnificans salutes regis eius, & 50.
faciens misericordiam christo suo Da- Rom.
uid, & semini eius vsque in seculum. 15. c. 9

1 In finem, Psalmus Dauid.

XVIII.

2 CÆli enarrant gloriam Dei, & ope-
A ra manuum eius annuntiat firma-
mentum.
3 * Dies diei eructat verbum, & nox
nocti indicat scientiam.
4 * Non sunt loquelæ, neque sermones,
quorum non audiantur voces eorum.
5 * || In omnem terram exiuit sonus eo-
rum: & in fines orbis terræ verba eorũ.
6 * In sole posuit tabernaculum suum: || Ro.
|| & ipse tamquam sponsus procedens 10. d.
de thalamo suo: 18.
B Exultauit vt gigas ad currendam || Luc.
7 viam, à summo cælo egressio eius. 24. g.
Et occursus eius vsq; ad summũ eius: 46.
nec est qui se abscondat à calore eius.
8 * Lex Domini immaculata, conuer-
tens animas: testimonium Domini fide-
le, sapientiam præstans paruulis.
9 * Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes
corda: præceptum Domini lucidum,
illuminans oculos.
10 * Timor Domini sanctus, permanens
in sæculum sæculi: iudicia Domini ve-
ra, iustificata in semetipsa.
11 * Desiderabilia super aurum & lapi-
dem pretiosum multum: & dulciora
super mel fauum.
12 * Etenim seruus tuus custodit ea, in
C custodiendis illis retributio multa.
13 * Delicta quis intelligit? ab occultis
14 meis munda me: * & ab alienis parce
seruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc
immaculatus ero: & emundabor à de-
15 licto maximo.
* Et erunt vt complaceant eloquia
oris mei: & meditatio cordis mei in
conspectu tuo semper,
Dñe adiutor meus, & redemptor meus.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XIX.

2 EXaudiat te Dominus in die tribula-
A tionis: protegat te nomẽ Dei Iacob.
* Mittat

* Mittat tibi auxilium de sancto: & 3
de Sion tueatur te.
* Memor sit omnis sacrificij tui: & 4
holocaustum tuum pingue fiat.
* Tribuat tibi secundùm cor tuum: & 5
omne consilium tuum confirmet.
* Lætabimur in salutari tuo:& in no- 6
mine Dei nostri magnificabimur. B
* Impleat Dominus omnes petitiones 7
tuas: nunc cognoui quoniam saluum
fecit Dominus CHRISTVM suum:
Exaudiet illum de cælo sancto suo:in
potentatibus salus dexteræ eius.
* Hi in curribus, & hi in equis: nos 8
autem in nomine Domini Dei nostri
inuocabimus.
* Ipsi obligati sunt, & ceciderunt:nos 9
autem surreximus & erecti sumus.
* Domine saluum fac regem:& exaudi 10
nos in die, qua inuocauerimus te.

In finem, Psalmus Dauid. 1
XX.

DOmine in virtute tua lætabitur rex: 2
& super salutare tuum exultabit ve- A
hementer.
* Desiderium cordis eius tribuisti ei: 3
& voluntate labiorum eius non frau-
dasti eum.
* Quoniam præuenisti eum in bene- 4
dictionibus dulcedinis: posuisti in ca-
pite eius coronam de lapide pretioso.
* Vitam petiit à te:& tribuisti ei lon- 5
gitudinem dierum in sæculum, & in
sæculum sæculi. B
* Magna est gloria eius in salutari 6
tuo: gloriam & magnum decorem im-
pones super eum.
* Quoniam dabis eum in benedictio- 7
nem in sæculum sæculi:lætificabis eum
in gaudio cum vultu tuo.
* Quoniam rex sperat in Domino: & 8
in misericordia Altissimi non commo-
uebitur.
* Inueniatur manus tua omnibus ini- 9
micis tuis:dextera tua inueniat omnes,
qui te oderunt.
* Pones eos vt clibanum ignis in tem- 10
pore vultus tui:Dominus in ira sua cō- C
turbabit eos,& deuorabit eos ignis.
* Fructum eorum de terra perdes: & 11
semen eorum à filiis hominum.
* Quoniam declinauerunt in te mala: 12
cogitauerunt consilia, quæ non potue-
runt stabilire.
* Quoniam pones eos dorsum in re- 13
liquiis tuis præparabis vultum eorum.
* Exaltare Dñe in virtute tua: canta- 14
bimus & psallemus virtutes tuas.

In finem pro susceptione matutina. 1
Psalmus Dauid. XXI.

Matt. 27. e. 46. Mar. 15. d. 34.

DEus Deus meus respice in me: qua- 2
re me dereliquisti? longè à salute
mea verba delictorum meorum. A
* Deus meus clamabo per diem,& non 3
exaudies: & nocte, & non ad insi-
pientiam mihi.
4 * Tu autem in sancto habitas, Laus
Israel.
5 * In te sperauerunt patres nostri: spe-
rauerunt, & liberasti eos.
6 * Ad te clamauerūt,& salui facti sunt:
in te sperauerunt, & non sunt confusi.
7 * Ego autem sum vermis, & non ho-
mo: opprobrium hominum,& abiectio
plebis.
8 * || Omnes videntes me,diriserunt me: ||Mat.
locuti sunt labiis,& mouerunt caput. 27. e.
9 * || Sperauit in Domino, eripiat eum: 39.
saluum faciat eum, quoniam vult eum. Marc.
10 * Quoniam tu es,qui extraxisti me de 15. c.
B ventre: spes mea ab vberibus matris 29.
meæ. || Mat.
11 * In te proiectus sum ex vtero: de 27. e.
ventre matris meæ Deus meus es tu, 43.
12 * ne discesseris à me:
Quoniam tribulatio proxima est:quo-
niam non est qui adiuuet.
13 * Circumderunt me vituli multi:tauri
pingues obsederunt me.
14 * Aperuerunt super me os suum, sicut
leo rapiens & rugiens.
15 * Sicut aqua effusus sum: & dispersa
sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera
liquescens in medio ventris mei.
16 * Aruit tamquam testa virtus mea, &
lingua mea adhæsit faucibus meis:& in
puluerem mortis deduxisti me.
17 * Quoniam circumdederunt me canes
C multi: concilium malignantium obse-
dit me.
Foderūt manus meas & pedes meos ||Mat.
18 dinumerauerunt omnia ossa mea. 27. d.
Ipsi verò considerauerunt & inspexe- 35.
19 runt me: * || diuiserunt sibi vestimenta Ioan.
mea, & super vestem meam miserunt 19. d.
sortem. 22.
20 * Tu autem Domine ne elongaueris
auxilium tuum à me: ad defensionem
meam conspice.
21 * Erue à framea Deus animam meam:
& de manu canis vnicam meam.
22 * Salua me ex ore leonis: & à corni-
bus vnicornium humilitatem meam.
23 * || Narrabo nomen tuum fratribus
meis: in medio Ecclesiæ laudabo te.
24 * Qui timetis Dñm,laudate eum: vni- ||Heb.
uersum semen Iacob glorificate eum. 2.c.12
25 * Timeat eum omne semen Israel:
quoniam non spreuit, neque despexit
deprecationem pauperis:
Nec auertit faciem suam à me: &
cùm clamarem ad eum, exaudiuit me.
26 * Apud te laus mea:in Ecclesia magna
D vota mea reddam in conspectu timen-
tium eum.
27 * Edent pauperes, & saturabuntur: &
laudabunt Dñm qui requirunt eum: vi-
uent corda eorum in sæculum sæculi.
28 * Reminiscentur & conuertentur ad
Domi

Dominum vniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ Gentium.
* Quoniam Domini est regnum : & 29
ipse dominabitur Gentium.
* Manducauerunt & adorauerunt om- 30
nes pingues terræ:in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.
* Et anima mea illi viuet : & semen 31
meum seruiet ipsi.
* Annuntiabitur Dño generatio ven- 32
tura: & annũtiabunt cæli iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dñs.

Isa. 40. c. 11. Ier.23 a. 4. Ezec. 34. c. 11. f.23 1. Pet. 2. d.25 5. b. 4.

Psalmus Dauid. XXII. 1

DOminus regit me, & nihil mihi de- A
erit : * in loco pascuæ ibi me col- 2
locauit.
Super aquam refectionis educauit
me : * animam meam conuertit. 3
Deduxit me super semitas iustitiæ,
propter nomen suum.
* Nam, & si ambulauero in medio 4
vmbræ mortis,non timebo mala : quo- B
niam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.
* Parasti in conspectu meo mensam, 5
aduersus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum : & calix meus inebrians quã præclarus est?
* Et misericordia tua subsequetur me 6
omnibus diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

Prima sabbati, Psalmus Dauid. 1
XXIII.

Ps.49 c. 12. 1 Cor. 10. f. 26.

DOmini est terra, & plenitudo eius: A
orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo.
* Quia ipse super maria fundauit eum: 2
& super flumina præparauit eum.
* Quis ascendet in montem Domini? 3
aut quis stabit in loco sancto eius?
* Innocens manibus & mundo corde, 4
qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.
* Hic accipiet benedictionem à Do- 5
mino:& misericordiam à Deo salutari B
suo.
* Hæc est generatio quærentium eum: 6
quærentium faciem Dei Iacob.
* Attollite portas principes vestras, 7
& eleuamini portæ æternales : & introibit rex gloriæ.
* Quis est iste rex gloriæ? Dñs fortis & 8
potens : Dominus potens in prælio.
* Attollite portas principes vestras, & 9
eleuamini portæ æternales:& introibit rex gloriæ.
* Quis est iste rex gloriæ? Dominus 10
virtutum ipse est rex gloriæ.

In finem, Psalmus Dauid. XXIV. 1

AD te Domine leuaui animam meã: A
* Deus meus in te confido, non 2
erubescam :
3 * Neque irrideant me inimici mei:etenim vniuersi, qui sustinent te,non confundentur.
4 * Confundantur omnes iniqua agentes superuacuè.
Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.
5 * Dirige me in veritate tua, & doce me : quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.
6 * Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.
7 * Delicta iuuentutis meæ, & ignoran-
B tias meas ne memineris.
Secundùm misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
8 * Dulcis & rectus Dominus : propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 * Diriget mansuetos in iudicio : docebit mites vias suas.
10 * Vniuersæ viæ Domini, misericordia & veritas, requirentibus testamentum eius & testimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Dñe propitia-
C beris peccato meo : multum est enim.
12 * Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.
13 * Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hereditabit terram.
14 * Firmamentum est Dominus timentibus eum : & testamentum ipsius vt manifestetur illis.
15 * Oculi mei semper ad Dñm:quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.
16 * Respice in me,& miserere mei : quia vnicus & pauper sum ego.
17 * Tribulationes cordis mei multipli-
D catæ sunt : de necessitatibus meis erue me.
18 * Vide humilitatem meam,& laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea.
19 * Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt,& || odio iniquo oderunt me. ||Ioan. 15. d. 25.
20 * Custodiui animã meam, & erue me: non erubescam quoniam speraui in te.
21 * Innocentes & recti adhæserunt mihi : quia sustinui te:
22 * Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus Dauid. XXV.

A IVdica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum : & in Domino sperans non infirmabor.
2 * Proba me Domine,& tenta me,vre renes meos & cor meum:
3 * Quoniã misericordia tua ante oculos meos est:& cõplacui in veritate tua.
4 * Non sedi cum concilio vanitatis: &
B cum iniqua gerentibus non introibo.
5 * Odiui ecclesiam malignantium : & cum impiis non sedebo.
6 * Lauabo inter innocentes manus meas:

meas: & circumdabo altare tuum Dñe:
* Vt audiam vocem laudis , & enar- 7
rem vniuersa mirabilia tua.
* Domine dilexi decorem domus tuæ, 8
& locum habitationis gloriæ tuæ.
*Ne perdas cum impiis Deus animam 9
meam , & cum viris sanguinum vitam C
meam.
* In quorũ manibus iniquitates sunt: 10
dextera eorum repleta est muneribus.
* Ego autẽ in innocentia mea ingres- 11
sus sum : redime me, & miserere mei.
* Pes meus stetit in directo: in eccle- 12
siis benedicam te Domine.

Psalmus Dauid priusquam liniretur. 1

CAPVT XXVI.

Dominus illuminatio mea, & salus A
mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo
trepidabo?
* Dum appropriant super me nocen- 2
tes, vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi
infirmati sunt & ceciderunt.
* Si consistant aduersum me castra, 3
non timebit cor meum.
Si exurgat aduersum me prælium, in
hoc ego sperabo. B
*Vnam petij à Domino, hanc requi- 4
ram, vt inhabitem in domo Domini
omnibus diebus vitæ meæ?
Vt videam voluptatem Domini, &
visitem templum eius.
* Quoniam abscondit me in taberna- 5
culo suo: in die malorum protexit me
in abscondito tabernaculi sui.
*In petra exaltauit me: & nunc exal- 6
tauit caput meũ super inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo C
eius hostiam vociferationis: cantabo, &
psalmum dicam Domino.
* Exaudi Dñe vocem meam, qua cla- 7
maui ad te: miserere mei, & exaudi me.
* Tibi dixit cor meum, exquisiuit te 8
facies mea: faciem tuam Domine re-
quiram.
* Ne auertas faciem tuam à me: ne 9
declines in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas
me, neque despicias me Deus salutaris
meus.
* Quoniam pater meus, & mater mea, 10
dereliquerunt me: Dominus autem as-
sumpsit me.
* Legem pone mihi Domine in via 11
tua: & dirige me in semitam rectam D
propter inimicos meos.
* Ne tradideris me in animas tribu- 12
lantium me: quoniam insurrexerunt in
me testes iniqui, & mentita est iniqui-
tas sibi.
* Credo videre bona Domini in terra 13
viuentium.
* Expecta Dominum, viriliter age, & 14
confortetur cor tuum, & sustine Dñm.

1 Psalmus ipsi Dauid: XXVII.

A AD te Domine clamabo, Deus meus
ne sileas à me: ne quando taceas à
me, & assimilabor descendentibus in
lacum.
2 * Exaudi Domine vocem deprecatio-
nis meæ dum oro ad te: dũ extollo ma-
nus meas ad templum sanctum tuum.
3 * Ne simul trahas me cum peccato-
ribus: & cum operantibus iniquitatem
ne perdas me.
Qui loquuntur pacem cum proximo
suo, mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis secundùm opera eorum, &
secundùm nequitiam adinuentionum
ipsorum.
Secundũ opera manuũ eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipsis.
5 * Quoniam non intellexerunt opera
Domini, & in opera manuum eius de-
B strues illos, & non ædificabis eos.
6 * Benedictus Dominus, quoniã exau-
diuit vocem deprecationis meæ.
7 * Dominus adiutor meus, & prote-
ctor meus: in ipso sperauit cor meum,
& adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate
mea confitebor ei.
8 * Dominus fortitudo plebis suæ: &
protector saluationum Christi sui est.
9 * Saluum fac populũ tuum Domine,
& benedic hæreditati tuæ: & rege eos,
& extolle illos vsque in æternum.

Psalmus Dauid.
1 In consummatione tabernaculi.

CAP. XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte
Domino filios arietum.
2 * Afferte Domino gloriam & hono-
rem, afferte Domino gloriam nomini
eius: adorate Dominum in atrio san-
cto eius.
3 * Vox Domini super aquas, Deus ma-
B iestatis intonuit: Dominus super aquas
multas.
4 * Vox Domini in virtute: vox Domini
in magnificentia.
5 * Vox Domini confringentis cedros:
& confringet Dominus cedros Libani.
6 * Et comminuet eas tamquam vitu-
lum Libani: & dilectus quemadmodum
filius vnicornium.
7 *Vox Domini intercidentis flammam
8 ignis: * Vox Domini concutientis de-
sertum: & commouebit Dominus de-
sertum Cades.
9 * Vox Domini præparantis ceruos, &
C reuelabit condensa, & in templo eius
omnes dicens gloriam.
10 *Dominus diluuiũ inhabitare facit: &
sedebit Dominus rex in æternum.
11 * Dominus virtutum populo suo da-
bit: Dñs benedicet populo suo in pace.

Psalmus Cantici.
12 In dedicatione domus Dauid.

Exal

XXIX.

EXaltabo te Domine quoniam susce- 2
pisti me: nec delectasti inimicos A
meos super me.
* Domine Deus meus clamaui ad 3
te, & sanasti me.
* Domine eduxisti ab inferno ani- 4
mam meam: saluasti me à descenden-
tibus in lacum.
* Psallite Domino sancti eius: & con- 5
fitemini memoriæ sanctitatis eius.
* Quoniam ira in indignatione eius: 6
& vita in voluntate eius. B
Ad vesperum demorabitur fletus; &
ad matutinum lætitia.
* Ego autem dixi in abundantia mea: 7
Non mouebor in æternum.
* Domine in voluntate tua, præsti- 8
tisti decori meo virtutem.
Auertisti faciem tuam à me, & factus C
sum conturbatus.
* Ad te Domine clamabo: & ad Deum 9
meum deprecabor.
* Quæ vtilitas in sanguine meo, dum 10
descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis,
aut annuntiabit veritatem tuam?
* Audiuit Dominus, & misertus est 11
mei: Dñs factus est adiutor meus.
* Conuertisti planctum meum in 12
gaudium mihi, conscidisti saccum
meum, & circumdedisti me lætitia.
* Vt cantet tibi gloria mea, & non 13
compungar: Domine Deus meus in
æternum confitebor tibi.

1 In finem, Psalmus Dauid, pro extasi.

XXX.

2 IN te Dñe speraui, non confundar in
A æternum: in iustitia tua libera me.
3 * Inclina ad me aurem tuam, accele-
ra vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem; &
in domum refugij, vt saluum me facias.
4 * Quoniam fortitudo mea, & refu-
gium meum es tu: & propter nomen
tuum deduces me, & enutries me.
5 * Educes me de laqueo hoc, quem
absconderunt mihi: quoniam tu es
protector meus.
6 * || In manus tuas commendo spiri- || Luc. 23. f. 46.
tum meum: redemisti me Domine
Deus veritatis.
7 * Odisti obseruantes vanitates super-
uacuè.
8 Ego autem in Dño speraui: * exulta-
bo, & lætabor in misericordia tua.
Quoniã respexisti humilitatem meam,
saluasti de necessitatibus animam meã.
9 * Nec conclusisti me in manibus ini-
mici: statuisti in loco spatioso pedes
meos.
10 * Miserere mei Domine quoniam tri-
B bulor, conturbatus est in ira oculus
meus, anima mea, & venter meus:
11 * Quoniam defecit in dolore vita
mea, & anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus
mea: & ossa mea conturbata sunt.
12 * Super omnes inimicos meos factus
sum opprobrium & vicinis meis valde,
& timor notis meis.
C * Qui videbant me, foras fugerunt à
13 me: * obliuioni datus sum, tamquam
mortuus à corde.
Factus sum tamquam vas perditum,
14 * quoniam audiui vituperationem mul-
torum commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent simul aduer-
sum me, accipere animam meam con-
siliati sunt.
15 * Ego autem in te speraui Domine,
16 dixi: Deus meus es tu: * in manibus
tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meo-
rum, & à persequentibus me.
17 * Illustra faciem tuam super seruum
tuum, saluum me fac in misericordia
18 tua: * Domine non confundar, quo-
niam inuocaui te.
Erubescant impij, & deducantur in
19 infernum: * muta fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur aduersus iustum ini-
quitatem; in superbia, & in abusione.
20 * Quàm magna multitudo dulcedi-
D nis tuæ Domine, quam abscondisti ti-
mentibus te.
Perfecisti eis, qui sperant in te, in
conspectu filiorum hominum.
21 * Abscondes eos in abscondito faciei
tuæ à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à
contradictione linguarum.
22 * Benedictus Dominus: quoniam
mirificauit misericordiam suam mihi
in ciuitate munita.
23 * Ego autem dixi in excessu mentis
meæ: Proiectus sum à facie oculorum
tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ,
dum clamarem ad te.
24 * Diligite Dominum omnes sancti
eius: quoniam veritatem requiret
Dominus, & retribuet abundanter fa-
cientibus superbiam.
25 * Viriliter agite, & confortetur cor
vestrum, omnes qui speratis in Dño.

1 Ipsi Dauid intellectus.

A XXXI.

BEati, quorum remissæ sunt iniquita- || Rom. 4. b. 7.
2 tes: & quorum tecta sunt peccata.
* Beatus vir, cui non imputauit Dñs
peccatum, nec est spiritu eius dolus.
3 * Quoniam tacui, inueterauerunt os-
sa mea, dum clamarem tota die.
4 * Quoniam die ac nocte grauata est
super me manus tua: conuersus sum in
ærumna mea, dum configitur spina.
5 * Delictum meum cognitum tibi feci: || Isa. 65. d. 24.
& iniustitiam meam non abscondi.
|| Dixi: Confitebor aduersum me in-
iustitiam

iustitiam meam Domino : & tu remisi- B
sti impietatem peccati mei.
* Pro hac orabit ad te omnis sanctus, 6
in tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarũ mul-
tarum, ad eum non approximabunt.
* Tu es refugium meum à tribulatio- 7
ne, quæ circumdedit me : exultatio C
mea erue me à circumdantibus me.
* Intellectum tibi dabo, & instruam 8
te in via hac, qua gradieris : firmabo
super te oculos meos.
* Nolite fieri sicut equus & mulus, 9
quibus non est intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum
constringe, qui non approximant ad te.
* Multa flagella peccatoris, speran- 10
tem autem in Domino misericordia
circumdabit.
* Lætamini in Domino & exultate iu- 11
sti, & gloriamini omnes recti corde.

Psalmus Dauid. XXXII.

Exultate iusti in Domino : rectos de- 1
cet collaudatio. A
* Confitemini Domino in cithara; in 2
psalterio decem chordarũ psallite illi.
* Cantate ei canticum nouum : benè 3
psallite ei in vociferatione.
* Quia rectum est verbum Domini, & 4
omnia opera eius in fide.
* Diligit misericordiam & iudicium: 5
misericordia Domini plena est terra.
* Verbo Domini cæli firmati sunt? & 6
spiritu oris eius omnis virtus eorum. B
* Congregans sicut in vtre aquas ma- 7
ris : ponens in thesauris abyssos.
* Timeat Dominum omnis terra : ab 8
eo autem commoueantur omnes inha-
bitantes orbem.
|| Iudith. 16. c. 17. * || Quoniam ipse dixit, & facta sunt : 9
ipse mandauit, & creata sunt.
* Dominus dissipat consilia gentium : 10
reprobat autem cogitationes populo-
rum, & reprobat consilia principum.
* Consilium autem Domini in æter- 11
num manet : cogitationes cordis eius C
in generatione & generationem.
* Beata gens cuius est Dominus, 12
Deus eius : populus, quem elegit in
hæreditatem sibi.
* De cælo respexit Dominus : vidit 13
omnes filios hominum.
* De præparato habitaculo suo respe- 14
xit super omnes, qui habitant terram.
* Qui finxit sigillatim corda eorum : 15
qui intelligit omnia opera eorum.
* Non saluatur rex per multam vir- 16
tutem : & gigas non saluabitur in mul-
titudine virtutis suæ.
* Fallax equus ad salutẽ: in abundan- 17
tia autem virtutis suæ non saluabitur. D
* Ecce oculi Domini super metuen- 18
tes eum: & in eis, qui sperant super
misericordia eius.
* Vt eruat à morte animas eorum : 19
& alat eos in fame.
20 * Anima nostra sustinet Dñm, quo-
niam adiutor & protector noster est.
21 * Quia in eo lætabitur cor nostrum :
& in nomine sancto eius sperauimus.
22 * Fiat misericordia tua Domine super
nos : quemadmodum sperauimus in te.

1 Dauidi, cùm immutauit vultum suum
coram Achimelech, & dimisit eum &
abiit. (1.Reg.21.)

XXXIII.

2 A Benedicam Dominum in omni tem-
pore ? semper laus eius in ore meo.
3 * In Domino laudabitur anima mea:
audiant mansueti, & lætentur.
4 * Magnificate Dominum mecum : &
exaltemus nomen eius in id ipsum.
5 * Exquisiui Dominum, & exaudiuit
me : & ex omnibus tribulationibus
meis eripuit me.
6 * Accedite ad eum, & illuminamini :
& facies vestræ non confundentur.
7 * Iste pauper clamauit, & Dominus
B exaudiuit eum : & de omnibus tribu-
lationibus eius saluauit eum.
8 * Immittet angelus Domini in circui-
tu timentium eum : & eripiet eos.
9 * Gustate, & videte quoniam suauis est
Dominus: Beatus vir, qui sperat in eo.
10 * Timete Dñm omnes sancti eius: quo-
niam non est inopia timentibus eum.
11 * || Diuites eguerunt & esurierunt : || Luc. 1. f. 53.
C inquirentes autem Dominum non mi-
nuentur omni bono.
12 * Venite filij, audite me, timorem
Domini docebo vos.
13 * || Quis est homo qui vult vitam: di- || 1. Pet. 3. b. 10.
ligit dies videre bonos?
14 * Prohibe linguam tuam à malo : &
labia tua ne loquantur dolum.
15 * Diuerte à malo, & fac bonum: in-
quire pacem, & persequere eam.
16 * Oculi Domini || super iustos: & aures
eius in preces eorum. || Eccl. 15. d. 20. Heb. 4. d. 13
17 * Vultus autem Domini super fa-
D cientes mala : vt perdat de terra me-
moriam eorum.
18 * Clamauerunt iusti, & Dominus
exaudiuit eos : & ex omnibus tribula-
tionibus eorum liberauit eos.
19 * Iuxta est Dominus iis, qui tribulato
sunt corde : & humiles spiritu saluabit.
20 * Multæ tribulationes iustorum : &
de omnibus his liberabit eos Dominus.
21 * Custodit Dominus omnia ossa eo-
rum : vnum ex his non conteretur.
22 * Mors peccatorum pessima : & qui
oderunt iustum, delinquent.
23 * Redimet Dominus animas seruo-
rum suorum : & non delinquent om-
nes qui sperant in eo.

Ipsi Dauid. XXXIV.

1 A Iudica Domine nocentes me, expu-
gna impugnantes me.
2 * Apprehende arma & scutum : &
exurge

exurge in adiutorium mihi.
* Effunde frameam, & conclude ad- 3
uersus eos, qui persequuntur me: dic
animæ meæ: Salus tua ego sum.
* Confundantur & reuereantur, quæ- 4
rentes animam meam.
Auertantur retrorsum, & confundantur
cogitantes mihi mala.
* Fiant tamquam puluis ante faciem 5
venti: & Angelus Dñi coarctans eos.
* Fiat via illorum tenebræ & lubri- 6
cum: & angelus Domini persequēs eos. B
* Quoniam gratis absconderunt mihi 7
interitum laquei sui: superuacuè ex-
probrauerunt animam meam.
* Veniat illi laqueus, quem ignorat: 8
& captio, quam abscondit, apprehendat
eum: & in laqueum cadat in ipsum.
* Anima autem mea exultabit in Dño: 9
& delectabitur super salutari suo.
* Omnia ossa mea dicent: Domine, 10
quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum
eius: egenum & pauperem à diripientibus
eum.
* Surgentes testes iniqui, quæ igno- 11
rabam, interrogabant me.
* Retribuebant mihi mala pro bonis: 12
sterilitatem animæ meæ.
* Ego autem cùm mihi molesti essent, 13
induebar cilicio. C
Humiliabam in ieiunio animam
meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur.
* Quasi proximum, & quasi fratrem 14
nostrum, sic complacebam: quasi lugens
& contristatus, sic humiliabar.
* Et aduersum me lætati sunt, & con- 15
uenerunt: congregata sunt super me
flagella, & ignoraui.
* Dissipati sunt, nec compuncti, ten- 16
tauerunt me, subsannauerunt me subsannatione:
frenduerunt super me dentibus suis.
* Domine quando respicies? restitue 17
animam meam à malignitate eorum, à
leonibus vnicam meam.
* Confitebor tibi in Ecclesia magna, 18
in populo graui laudabo te.
* Non supergaudeant mihi qui aduer- 19
||Ioan santur mihi iniquè: || qui oderunt me
15.d. gratis & annuunt oculis.
25. * Quoniam mihi quidem pacificè lo- 20
quebantur: & in iracundia terræ loquentes,
dolos cogitabant.
* Et dilatauerunt super me os suū: di- 21
xerunt: Euge, euge, viderūt oculi nostri.
* Vidisti Domine, ne sileas: Domine ne 22
discedas à me.
* Exurge & intende iudicio meo? Deus 23
meus, & Dñs meus in causam meam. D
* Iudica me secundùm iustitiam tuam 24
Domine Deus meus, & non supergaudeant
mihi.
* Non dicant in cordibus suis: Euge 25
euge, animæ nostræ: nec dicant: Deuorauimus
eum.
26 * Erubescant & reuereantur simul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confusione & reuerentia
qui magna loquuntur super me.
27 * Exultent & lætentur qui volunt iu-
stitiam meā: & dicant semper: magnificetur
Dñs, qui volunt pacem serui eius.
28 * Et lingua mea meditabitur iustitiam
tuam, tota die laudem tuam.
1 In finem, seruo Domini ipsi Dauid.

XXXV.

2 DIxit iniustus vt derelinquat in se-
A metipso: non est timor Dei ante
oculos eius.
3 * || Quoniam dolosè egit in conspectu || Sup.
eius: vt inueniatur iniquitas eius ad 13.a.3.
odium.
4 * Verba oris eius iniquitas, & dolus:
noluit intelligere vt bene ageret.
5 * Iniquitatem meditatus est in cubili
suo, astitit omni viæ non bonæ, malitiam
autem non audiuit.
6 * Domine in cœlo misericordia tua:
& veritas tua vsque ad nubes.
7 * Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia
tua abyssus multa.
Homines, & iumenta saluabis Domi-
8 ne: * quemadmodum multiplicasti mi-
sericordiam tuam Deus.
B Filij autem hominum, in tegmine ala-
rum tuarum sperabunt.
9 * Inebriabuntur ab vbertate domus
tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis
eos.
10 * Quoniam apud te est fons vitæ: & in
lumine tuo videbimus lumen.
11 * Prætende misericordiam tuam scien-
tibus te, & iustitiam tuam his, qui recto
sunt corde.
12 * Non veniat mihi pes superbiæ: &
manus peccatoris non moueat me.
13 * Ibi ceciderunt qui operantur iniqui-
tatē: expulsi sunt, nec potuerunt stare.
1 Psalmus ipsi Dauid. XXXVI.
A NOli æmulari in malignātibus: neq;
zelaueris facientes iniquitatem.
2 * Quoniam tamquam fœnum veloci-
ter arescent: & quemadmodum olera
herbarum citò decident.
3 * Spera in Domino, & fac bonita-
tem: & inhabita terram, & pasceris in
diuitiis eius.
4 * Delectare in Domino: & dabit tibi
petitiones cordis tui.
5 * Reuela Domino viam tuam, & spera
in eo: & ipse faciet.
6 * Et educet quasi lumen iustitiā tuam,
& iudicium tuum tamquam meridiem:
7 * subditus esto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur
in via sua; in homine faciēte iniustitias.
8 * Desine ab ira, & derelinque furo-
rem: noli æmulari vt maligneris.

* Quoniam qui malignantur,extermi- 9
nabuntur:sustinentes autem Dominum,
ipsi hereditatem terram.
*Et adhuc pusillũ,& nõ erit peccator: 10
& quæres locum eius,& non inuenies. B
||Mat. *||Mansueti autẽ hereditabunt terrã, 11
5.a.4. & delectabuntur in multitudine pacis.
*Obseruabit peccator iustum : & stri- 12
debit super eum dentibus suis.
* Dominus autem irridebit eum:quo- 13
niam prospicit quòd veniet dies eius.
*Gladium euaginauerunt peccatores: 14
intenderunt arcum suum.
Vt deiiciant pauperem & inopem:vt
trucident rectos corde.
*Gladius eorum intret in corda ipso- 15
rum:& arcus eorum confringatur.
*Melius est modicum iusto, super di- 16
uitias peccatorum multas.
* Quoniam brachia peccatorum con- 17
terentur:confirmat autem iustos Dñs.
* Nouit Dominus dies immaculato- 18
rum:& hæreditas eorũ in æternum erit.
* Non confundentur in tempore ma- 19
lo , & in diebus famis saturabuntur :
* quia peccatores peribunt. 20
Inimici verò Domini mox vt hono- C
rificati fuerint & exaltati : deficientes,
quemadmodum fumus deficient.
*Mutuabitur peccator,& non soluet: 21
iustus autem miseretur & tribuet.
* Quia benedicentes ei hereditabunt 22
terrã: maledicẽtes autem ei disperibũt.
*Apud Dominum gressus hominis di- 23
rigentur:& viam eius volet.
* Cùm ceciderit,non collidetur: quia 24
Dominus supponit manum suam.
* Iunior fui,etenim senui:& non vidi 25
iustum derelictum,nec semen eius quę-
rens panem.
*Tota die miseretur & commodat:& 26
semen illius in benedictione erit.
* Declina à malo,& fac bonum:& in- 27
habita in sæculum sæculi.
* Quia Dominus amat iudicium , & 28
non derelinquet sanctos suos : in æter-
num conseruabuntur.
Iniusti punientur:& semen impiorum
peribit.
*Iusti autẽ hæreditabũt terram:& in- 29
habitabunt in sæculũ sæculi per eam. D
||Prou. * ||Os iusti meditabitur sapientiam,& 30
31.d.6 lingua eius loquetur iudicium.
|| Isa. * ||Lex Dei eius in corde ipsius:& non 31
51.c.7. supplantabuntur gressus eius.
*Considerat peccator iustum:& quæ- 32
rit mortificare eum.
* Dominus autem non derelinquet 33
eum in manibus eius : nec damnabit
eum cùm iudicabitur illi.
*Expecta Dominum, & custodi viam 34
eius : & exaltabit te , vt hereditate ca-
pias terram : cùm perierint peccatores
videbis.
* Vidi impium superexaltatum , & 35
eleuatum sicut cedros Libani.
36 *Et transiui,& ecce non erat,& quæsi-
ui eum,& non est inuentus locus eius.
37 * Custodi innocentiam, & vide æqui-
tatem : quoniam sunt reliquiæ homini
pacifico.
38 * Iniusti autem disperibunt simul: re-
liquiæ impiorum interibunt.
39 * Salus autem iustorũ à Dño : & pro-
tector eorũ in tempore tribulationis.
40 * Et adiuuabit eos Dominus , & libe-
rabit eos:& eruet eos à peccatoribus,&
saluabit eos : quia sperauerunt in eo.

1 Psalmus Dauid,in rememorationem de
sabbatho, XXXVII.

2 DOmine ne in furore tuo arguas me: Sup.6.
A neque in ira tua corripias me. a.2.
3 *Quoniã sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:
& confirmasti super me manum tuam.
4 *Non est sanitas in carne mea à facie
iræ tuæ : non est pax ossibus meis à fa-
cie peccatorum meorum.
5 * Quoniam iniquitates meæ super-
gressæ sunt caput meum , & sicut onus
graue grauatæ sunt super me.
6 * Putruerunt & corruptæ sunt cica-
trices meæ,à facie insipientiæ me.
7 * Miser factus sum & curuatus sum
vsque in finem : tota die contristatus
ingrediebar.
8 * Quoniam lumbi mei impleti sunt
B illusionibus: & non est sanitas in carne
mea.
9 * Afflictus sum , & humiliatus sum ni-
mis : rugiebam à gemitu cordis mei.
10 * Domine , ante te omne desiderium
meum : & gemitus meus à te non est
absconditus.
11 *Cor meum conturbatum est, dereli-
quit me virtus mea:& lumen oculorum
meorum,& ipsum non est mecum.
12 * Amici mei,& proximi mei aduersum
C me appropinquauerunt,& steterunt.
Et qui iuxta me erant,de longè stete-
13 runt : *& vim faciebant qui quærebant
animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi,locuti
sunt vanitates : & dolos tota die medi-
tabantur.
14 * Ego autem tamquam surdus non
audiebam : & sicut mutus non aperiens
os suum.
15 * Et factus sum sicut homo non au-
diens : & non habens in ore suo redar-
gutiones.
16 * Quoniam in te Domine speraui : tu
exaudies me Domine Deus meus.
17 * Quia dixi nequando supergaudeant
mihi inimici mei: & dum commouẽtur
pedes mei,super me magna locuti sunt.
18 * Quoniã ego in flagella paratus sum:
D & dolor meus in conspectu meo sẽper.
19 * Quoniam iniquitatem meam annun-
tiabo:& cogitabo pro peccato meo.
20 * Inimici autem mei viuunt & con-
firmati

firmati sunt super me : & multiplicati
sunt qui oderunt me iniquè.
* Qui retribuunt mala pro bonis, de- 21
trahebant mihi : quoniam sequebar
bonitatem.
* Ne derelinquas me Domine Deus 22
meus : ne discesseris à me.
* Intende in adiutorium meum, Do- 23
mine Deus salutis meæ.

In finem, ipsi Idithum, Canticum 1
Dauid. XXXVIII.

Ps. 6. a. 1. DIxi : Custodiam vias meas : vt non 2
delinquam in lingua mea. A
Posui ori meo custodiam, cùm con-
sisteret peccator aduersum me.
* Obmutui, & humiliatus sum, & silui 3
à bonis : & dolor meus renouatus est.
* Concaluit cor meum intra me: & in 4
meditatione mea exardescet ignis.
* Locutus sum in lingua mea: Notum 5
fac mihi Domine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis B
est : vt sciam quid desit mihi.
* Ecce mensurabiles posuisti dies 6
meos : & substantia mea tanquam ni-
hilum ante te.
Verumtamen vniuersa vanitas, om-
nis homo viuens.
* Verumtamen in imagine pertransit 7
homo : sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat : & ignorat cui congre-
gabit ea.
* Et nunc quæ est expectatio mea? nón- 8
ne Dñs? & substantia mea apud te est.
* Ab omnibus iniquitatibus meis erue 9
me : opprobrium insipienti dedisti me.
* Obmutui, & non aperui os meum, 10
quoniam tu fecisti : * amoue à me pla- 11
gas tuas.
* A fortitudine manus tuæ ego defe- 12
ci in increpationibus : propter iniqui-
tatem corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam
animam eius : verumtamen vanè con-
turbatur omnis homo.
* Exaudi orationem meam : Domi- 13
ne, & deprecationem meam : auribus
percipe lacrymas meas.
Ne sileas : quoniam aduena ego sum
apud te, & peregrinus ; sicut omnes
patres mei.
* Remitte mihi, vt refrigerer priùs 14
quàm abeam, & ampliùs non ero.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. 1
XXXIX.

EXpectans expectaui Dominum, & 2
intendit mihi. A
* Et exaudiuit preces meas : & eduxit 3
me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos :
& direxit gressus meos.
* Et immisit in os meum canticum 4
nouum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi, & timebunt : & spe-
rabunt in Domino.
5 * Beatus vir cuius & nomen Domini
spes eius : & non respexit in vanitates
& insanias falsas.
6 * Multa fecisti tu Domine Deus meus
mirabilia tua : & cogitationibus tuis
non est qui similis sit tibi.
Annuntiaui & locutus sum : multi-
plicati sunt super numerum.
7 * || Sacrificium & oblationem nolui- || Heb. 10. b. 5
B sti : aures autem perfecisti mihi.
Holocaustum & pro peccato non po-
8 stulasti : * tunc dixi : Ecce venio.
9 In capite libri scriptum est de me * vt
facerem voluntatem tuam : Deus meus
volui, & legẽ tuã in medio cordis mei.
* Annuntiaui iustitiam tuam in Ec-
10 clesia magna, ecce labia mea non pro-
hibebo? Domine tu scisti.
* Iustitiam tuam non abscondi in
11 corde meo : veritatem tuam & saluta-
re tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuam,
C & veritatem tuam, à concilio multo.
* Tu autem Dñe ne longè facias mi-
12 serationes tuas à me : misericordia tua
& veritas tua semper susceperunt me.
* Quoniam circumdederunt me ma-
13 la, quorum non est numerus : compre-
henderunt me iniquitates meæ, & non
potui vt viderem:
Multiplicatæ sunt super capillos ca-
pitis mei : & cor meum dereliquit me.
* Complaceat tibi Dñe vt eruas me,
14 || Domine, ad adiuuandum me respice. || Inf. 69. a. 1.
* || Confundantur & reuereantur si-
15 mul qui quærunt animam meam, vt || Sup. 34. a. 4.
D auferant eam.
Conuertantur retrorsum, & reue-
reantur qui volunt mihi mala.
* Ferant confestim confusionẽ suam,
16 qui dicunt mihi : Euge, euge.
* Exultent & lætentur super te om-
17 nes quærentes te : & dicant semper :
Magnificetur Dominus, qui diligunt
salutare tuum.
* Ego autem mendicus sum, & pau-
18 per : Dominus sollicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu
es : Deus meus ne tardaueris.

In finem, Psalmus ipsi Dauid.
1 XL.

2 A BEatus qui intelligit super egenum,
& pauperem: in die mala liberabit
eum Dominus.
3 * Dominus conseruet eum, & viuificet
eum, & beatum faciat eum in terra: &
non tradat eum in animam inimico-
rum eius.
4 * Dominus opem ferat illi super le-
ctum doloris eius : vniuersum stratum
eius versasti in infirmitate eius.
5 * Ego dixi : Domine miserere mei: sa-
na animam meam, quia peccaui tibi.
6 * Inimici mei dixerunt mala mihi :
Quãdo morietur, & peribit nomẽ eius?

* Et si ingrediebatur vt videret, vana 7
loquebatur, cor eius congregauit ini- B
quitatem sibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur in 8
idipsum.
Aduersum me susurrabant omnes ini-
mici mei: aduersum me cogitabant
mala mihi.
* Verbum iniquum constituerunt ad- 9
uersum me: Numquid qui dormit non
adiiciet vt resurgat?
* Etenim homo pacis meæ, in quo 10
speraui: qui edebat panes meos, magni-
ficauit super me supplantationem.
* Tu autem Domine miserere mei, & 11
resuscita me: & retribuam eis. C
|| Act. c.16. * || In hoc cognoui quoniam volui- 12
sti me: quoniam non gaudebit inimi-
cus meus super me.
* Me autem propter innocentiam sus- 13
cepisti: & confirmasti me in conspectu
tuo in æternum.
* Benedictus Dominus Deus Israël à 14
sæculo, & vsque in sæculum: fiat fiat.

In finem,
Intellectus filiis Core. XLI. 1

QVemadmodum, desiderat ceruus 2
ad fontes aquarum: ita desiderat A
anima mea ad te Deus.
* Sitiuit anima mea ad Deum fon- 3
tem viuum: quando veniam & appa-
rebo ante faciem Dei?
* Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes 4
die ac nocte: dum dicitur mihi quoti-
die: Vbi est Deus tuus?
* Hæc recordatus sum, & effudi in 5
me animam meam: quoniam transibo B
in locum tabernaculi admirabilis, vs-
que ad domum Dei:
In voce exultationis, & confessionis:
sonus epulantis.
* Quare tristis es anima mea? & qua- 6
re conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc con-
fitebor illi: salutare vultus mei: * & 7
Deus meus.
Ad meipsũ anima mea cõturbata est:
propterea memor ero tui de terra Ior-
danis, & Hermoniim à monte modico.
* Abyssus abyssum inuocat, in voce 8
cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, & fluctus tui su-
per me transierunt.
* In die mandauit Dominus miseri- 9
cordiam suam, & nocte canticum eius.
Apud me oratio Deo vitæ meæ, * di- 10
cam Deo: susceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare cõtri-
status incedo, dum affligit me inimicus?
* Dum confringuntur ossa mea, ex- 11
probrauerunt mihi qui tribulant me
inimici mei?
Dum dicunt mihi per singulos dies:
vbi est Deus tuus? * quare tristis es 12
anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc con-
fitebor illi salutare vultus mei, &
Deus meus.

1 Psalmus Dauid.
XLII.

A IVdica me Deus & discerne causam
meam de gente non sancta, ab ho-
mine iniquo & doloso erue me.
2 * Quia tu es Deus fortitudo mea: qua-
re me repulisti? & quare tristis incedo
dum affligit me inimicus?
3 * Emitte lucem tuam & veritatem
tuam: ipsa me deduxerunt & adduxe-
runt in montem sanctum tuum, & in
tabernacula tua.
4 * Et introibo ad altare Dei: ad Deum
B qui lætificat iuuentutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus Deus
5 meus: * quare tristis es anima mea? &
quare conturbas me?
Spera in Deo: quoniã adhuc cõfitebor
illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, filiis Core ad intellectum.
XLIII.

2 DEus auribus nostris audiuimus, pa-
A tres nostri annuntiauerunt nobis.
Opus, quod operatus es in diebus eo-
rum, & in diebus antiquis.
3 * Manus tua gentes disperdidit, &
plantasti eos: affixisti populos, & ex-
pulisti eos:
4 * Nec enim in gladio suo possede-
runt terram, & brachium eorum non
saluauit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum,
& illuminatio vultus tui: quoniam
complacuisti in eis.
5 * Tu es ipse rex meus & Deus meus:
B qui mandas salutes Iacob.
6 * In te inimicos nostros ventilabimus
cornu, & in nomine tuo spernemus in-
surgentes in nobis.
7 * Non enim in arcu meo sperabo: &
gladius meus non saluabit me.
8 * Saluasti enim nos de affligentibus
nos: & odientes nos confudisti.
9 * In Deo laudabimur tota die & in
nomine tuo confitebimur in sæculum.
10 * Nunc autem repulisti & confudisti
nos: & non egredieris Deus in virtu-
tibus nostris.
11 * Auertisti nos retrorsum post ini-
micos nostros: & qui oderunt nos, di-
ripiebant sibi.
12 * Dedisti nos tanquam oues esca-
rum: & in gentibus dispersisti nos.
13 * Vendidisti populum tuum sine pre-
tio: & non fuit multitudo in commu-
tationibus eorum.
14 * Posuisti nos opprobrium vicinis
nostris, subsannationem, & derisum
his, qui sunt in circuitu nostro.
15 * Posuisti nos in similitudinẽ Genti-
C bus: commotionem capitis in populis.
16 * Tota die verecundia mea contra me
est,

est,& cõfusio faciei meę cooperuit me.
* A voce exprobrantis & obloquen- 17
tis, à facie inimici & persequentis.
* Hæc omnia venerunt super nos,nec 18
obliti sumus te : & iniquè non egimus
in testamento tuo.
* Et non recessit retro cor nostrum: 19
& declinasti semitas nostras à via tua:
* Quoniam humiliasti nos in loco 20
afflictionis , & cooperuit nos vmbra
mortis.
* Si obliti sumus nomen Dei nostri, 21
& si expandimus manus nostras ad D
Deum alienum.
* Nonne Deus requiret ista? ipse enim 22
nouit abscondita cordis.
||Rom. 8. g. 36. *|| Quoniam propter te mortificamur
tota die: æstimati sumus sicut oues oc-
cisionis.
* Exurge, quare obdormis Domine ? 23
exurge, & ne repellas in finem.
* Quare faciem tuam auertis , obli- 24
uisceris inopiæ nostræ & tribulationis
nostræ?
* Quoniam humiliata est in puluere 25
anima nostra : conglutinatus est in ter-
ra venter noster.
* Exurge Domine, adiuua nos:& re- 26
dime nos propter nomen tuum.
In finem, pro iis qui commutabuntur, 1
filiis Core,ad intellectum , Canticum
pro dilecto. XLIV.

ERuctauit cor meum verbum bonum: 2
dico ergo opera mea regi. A
Lingua mea calamus scribæ, veloci-
ter scribentis.
* Speciosus forma præ filiis hominũ, 3
diffusa est gratia in labiis tuis:propter-
ea benedixit Deus in æternum.
* Accingere gladio tuo super femur 4
tuum potentissime.
* Specie tua & pulchritudine tua in- 5
tende, prosperè procede, & regna.
Propter veritatem & mansuetudi- B
nem, & iustitiam : & deducet te mira-
biliter dextera tua.
* Sagittæ tuæ acutæ , populi sub te 6
cadent,in corda inimicorum regis.
||Heb. 1. c. 8. *|| Sedes tua Deus in sæculum sæculi: 7
virga directionis virga regni tui.
* Dilexisti iustitiam, & odisti iniqui- 8
tatem : propterea vnxit te Deus Deus
tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis:
* Myrrha , & gutta, & casia à vesti- 9
mentis tuis , à domibus eburneis : ex C
quibus delectauerunt te * filiæ regum 10
in honore tuo.
Astitit regina à dextris tuis in vestitu
deaurato: circumdata varietate.
* Audi filia,& vide, & inclina aurem 11
tuam:& obliuiscere populum tuum , &
domum patris tui.
* Et concupiscet rex decorem tuum: 12
quoniam ipse est Dominus Deus tuus,
& adorabunt eum.

13 * Et filiæ Tyri in muneribus vultum
D tuum deprecabuntur : omnes diuites
plebis.
14 * Omnis gloria eius filiæ regis ab in-
15 tus in fimbriis aureis , * circumamicta
varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam:
proximæ eius afferentur tibi.
16 * Afferentur in lætitia & exultatione
adducentur in templum regis.
17 * Pro patribus tuis nati sunt tibi filij:
constitues eos principes super omnem
terram.
18 * Memores erunt nominis tui in om-
ni generatione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi
in æternum,& in sæculum sæculi.
In finem.
1 Filiis Core,pro arcanis , Psalmus.
XLV.

2 DEus noster refugium, & virtus ; ad-
A iutor in tribulationibus,quæ inue-
nerunt nos nimis.
3 * Propterea non timebimus dum tur-
babitur terra : & transferentur montes
in cor maris.
4 * Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ
eorum: conturbati sunt montes in for-
titudine eius.
5 * Fluminis impetus lætificat ciuita-
tem Dei : sanctificauit tabernaculum
suum Altissimus.
6 * Deus in medio eius,non cõmouebi-
B tur:adiuuabit eã Deus manè diluculo.
7 * Conturbatæ sunt gentes:& inclina-
ta sunt regna:dedit vocem suam, mota
est terra.
8 * Dominus virtutum nobiscum,susce-
ptor noster Deus Iacob.
9 * Venite,& videte opera Domini,quæ
10 posuit prodigia super terram : * aufe-
rens bella vsque ad finem terræ.
C Arcum conteret, & confringet arma:
& scuta comburet igni.
11 * Vacate,& videte quoniam ego sum
Deus : exaltabor in gentibus : & exal-
tabor in terra.
12 * Dominus virtutum nobiscum:susce-
ptor noster Deus Iacob.
1 In finem , pro filiis Core Psalmus.
XLVI.

2 OMnes Gentes plaudite manibus:iu-
A bilate Deo in voce exultationis.
3 * Quoniam Dñs excelsus , terribilis:
Rex magnus super omnem terram.
4 * Subiecit populos nobis , & gentes
sub pedibus nostris.
5 * Elegit nobis hereditatem suam spe-
ciem Iacob,quam dilexit.
6 * ||Ascendit Deus in iubilo,& Domi- ||2 Ro. 6.215.
nus in voce tubæ.
7 * Psallite Deo nostro,psallite : psalli-
te Regi nostro, psallite.
B * Quoniam Rex omnis terræ Deus:
8 psallite sapienter.

* Regnabit Deus super gentes : Deus 9
sedet super sedem sanctam suam.
* Principes populorum congregati 10
sunt cum Deo Abraham : quoniam dij
fortes terræ, vehementer eleuati sunt.
Psalmus cantici filiis Core secunda 1
sabbati. XLVII.
MAgnus Dominus. & laudabilis ni- 2
mis in ciuitate Dei nostri in mon- A
te sancto eius.
* Fundatur exultatione vniuersæ ter- 3
ræ mons Sion, latera Aquilonis, ciui-
tas Regis magni.
* Deus in domibus eius cognosce- 4
tur, cum suscipiet eam.
* Quoniam ecce reges terræ congre- 5
gati sunt : conuenerunt in vnum.
* Ipsi videntes sic admirati sunt, con- 6
turbati sunt, commoti sunt : * tremor 7
apprehendit eos.
Ibi dolores vt parturientis,* in spiri- 8
tu vehementi conteres naues Tharsis.
* Sicut audiuimus, sic vidimus in ci- 9
uitate Dñi virtutum, in ciuitate Dei no- B
stri : Deus fundauit eam in æternum :
* Suscepimus Deus misericordiam 10
tuam in medio templi tui.
* Secundùm nomen tuum Deus, sic 11
laus tua in fines terræ : iustitia plena
est dextera tua.
* Lætetur mons Sion, & exultent filiæ 12
Iudæ, propter iudicia tua Domine.
* Circumdate Sion, & complectimi- 13
ni eam : narrate in turribus eius.
* Ponite corda vestra in virtute eius: 14
& distribuite domos eius, vt enarretis
in progenie altera.
* Quoniam hic est Deus, Deus no- 15
ster in æternum, & in sæculum sæculi:
ipse reget nos in sæcula.
In finem, filiis Core Psalmus. 1
XLVIII.
AVdite hæc omnes Gentes: auribus 2
percipite omnes, qui habitatis or- A
bem.
* Quinque terrigenæ, & filij homi- 3
num : simul in vnum diues & pauper.
* Os meum loquetur sapientiam : & 4
meditatio cordis mei prudentiam.
||Psal. 27.a.7 Mat. 13.c.35 * || Inclinabo in parabolam aurem 5
meam : aperiam in psalterio proposi-
tionem meam.
* Cur timebo in die mala ? iniquitas 6
calcanei mei circumdabit me.
* Qui confidunt in virtute sua : & in 7
multitudine diuitiarum suarum glo-
riantur.
* Frater non redimit, redimet homo, 8
non dabit Deo placationem suam.
* Et pretium redemptionis animæ 9
suæ : & laborabit in æternum, * & vi- 10
uet adhuc in finem. B
* Non videbit interitum, cùm vide- 11
rit sapientes morientes : simul insi-
piens, & stultus peribunt.
* Et relinquent alienis diuitias suas:
12 & sepulchra eorum domus illorum in
æternum.
Tabernacula eorum in progenie, &
progenie : vocauerunt nomina sua in
terris suis.
13 * Et homo, cùm in honore esset, non
C intellexit: comparatus est iumentis in-
sipientibus, & similis factus est illis.
14 * Hæc via illorum scandalum ipsis :
postea in ore suo complacebunt.
15 * Sicut oues in inferno positi sunt
mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in ma-
tutino : & auxilium eorum veterascet
in inferno à gloria eorum.
16 * Verumtamen Deus redimet animã
meã de manu inferi, cùm acceperit me.
17 * Ne timueris cùm diues factus fue-
D rit homo : & cùm multiplicata fuerit
gloria domus eius.
18 * Quoniam cum interierit, non su-
met omnia : neque descendet cum eo
gloria eius.
19 * Quia anima eius in vita ipsius be-
nedicetur : confitebitur tibi cùm be-
nefeceris ei.
20 * Introibit vsque in progenies pa-
trum suorum: & vsque in æternum non
videbit lumen.
21 * Homo, cùm in honore esset, non in-
tellexit : comparatus est iumentis insi-
pientibus, & similis factus est illis.
1 Psalmus Asaph. XLIX.
A DEus deorum Dominus locutus est :
& vocauit terram.
2 * A solis ortu vsque ad occasum : ex
Sion species decoris eius.
3 * Deus manifestè veniet : Deus noster
& non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet: &
in circuitu eius tempestas valida.
4 * Aduocabit cœlum desursum, & ter-
ram discernere populum suum.
5 * Congregate illi sanctos eius: qui or-
B dinant testamentũ eius super sacrificia.
6 * Et annuntiabunt cœli iustitiam eius:
quoniam Deus iudex est.
7 * Audi populus meus, & loquar; Is-
raël, & testificabor tibi : Deus Deus
tuus ego sum.
8 * Non in sacrificiis tuis arguam te :
holocausta autem tua in conspectu
meo sunt semper.
9 * Non accipiam de domo tua vitu-
los, neque de gregibus tuis hircos.
10 * Quoniam meæ sunt omnes feræ sil-
uarum, iumenta in montibus & boues.
11 * Cognoui omnia volatilia cœli : &
pulchritudo agri mecum est.
12 * Si esuriero non dicam tibi ; meus
C est enim orbis terræ, & plenitudo eius.
13 * Numquid manducabo carnes tauro-
rum? aut sanguinem hircorum potabo.
14 * Immola Deo sacrificium laudis : &
redde

redde Altissimo vota tua.
15 * Et inuoca me in die tribulationis :
eruam te, & honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus : Quare
tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?
17 * Tu verò odisti disciplinam:& proiecisti sermones meos retrorsum.
18 * Si videbas furem, currebas cum eo:
D & cũ adulteris portionẽ tuã ponebas.
19 * Os tuum abundauit malitia ; & lingua tua concinabat dolos.
20 *Sedens aduersus fratrem tuũ loqueris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum:
21 * hæc fecisti, & tacui.
Existimasti inique quòd ero tui similis:arguam te, & statuam contra faciem tuam.
22 * Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum : nequando rapiat, & non sit qui eripiat.
23 * Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter,quo ostendam illi salutare Dei.
1 In finem, Psalmus Dauid.
2 * Cùm venit ad eum Natan Propheta, quando intrauit ad Bethsabee.
(2. Reg. 12.) L.
3 A Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam.
Et secundùm multitudinẽ miserationum tuarum : dele iniquitatem meam.
4 *Ampliùs laua me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.
5 * Quoniam iniquitatem meam ego cognosco : & peccatum meum contra me est semper.
6 * Tibi soli peccaui, & malum coram
||Rom. 3.a.4. te feci :|| vt iustificeris in sermonibus tuis & vincas cùm iudicaris.
7 * Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : & in peccatis concepit me
B mater mea.
8 * Ecce enim veritatem dilexisti : incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
||Leu. 14. Num. 19. 9 *||Asperges me hyssopo,& mundabor; lauabis me, & super niuem dealbabor.
10 *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam : & exultabunt ossa humiliata.
11 *Auerte faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.
12 * Cor mundũ crea in me Deus:& spiritũ rectum innoua in visceribus meis. C
13 * Ne proiicias me à facie tua:& spiritum sanctum tuum ne auferas à me.
14 *Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali confirma me.
15 * Docebo iniquos vias tuas:& impij ad te conuertentur.
16 * Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ : & exultabit lingua mea iustitiam tuam.
17 * Dñe labia mea aperies : & os meum annuntiabit laudem tuam.
18 * Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem vtique: holocaustis non delectaberis.
19 * Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum & humiliatum Deus non despicies.
20 * Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Ierusalem.
21 * Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ,oblationes, & holocausta:tunc imponent super altare tuum vitulos.
1 In finem, Intellectus Dauid.
2 * Cùm venit Doeg Idumæus,& nuntiauit Sauli : Venit Dauid in domum Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.
3 A Qvid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate.
4 * Tota die iniustitiam cogitabit lingua tua : sicut nouacula acuta fecisti dolum.
5 * Dilexisti malitiam super benignitatem ; iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
6 * Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.
7 B * Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo ; & radicem tuam de terra viuentium.
8 * Videbunt iusti,& timebunt, & super
9 eum ridebunt,& dicent : * Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum.
Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarũ:& præualuit in vanitate sua.
10 * Ego autem, sicut oliua fructifera in domo Dei, speraui in misericordia Dei in æternum, & in sæculum sæculi.
11 * Confitebor tibi in sæculum quia fecisti : & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.
In finem.
1 Pro Maeleth intelligentiæ Dauid.
LII.
2 A Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Ps.13. a.1.
3 * Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus:non est qui faciat bonum.
4 * ||Deus de cælo prospexit super filios hominum : vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. ||Ps.13. a.2.
5 * ||Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. ||Rom. 3.b.12.
6 * Nónne scient omnes qui operantur
B iniquitatem, qui deuorant plebem meam, vt cibum panis ;
7 *Deum non inuocauerunt:illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent : confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos.

* Quis dabit ex Sion salutare Israël? 7
cùm conuerterit Deus captiuitatem
plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabi-
tur Israël.

In finem,

In carminibus intellectus Dauid, 1
* Cùm venissent Ziphæi, & dixissent 2
ad Saul: Nónne Dauid absconditus
est apud nos:(1.Reg.23.19.&16.&26.1.)

LIII.

DEus in nomine tuo saluum me fac: 3
& in virtute tua indica me. A
* Deus exaudi orationem meam: au- 4
ribus percipe verba oris mei.
* Quoniam alieni insurrexerunt ad- 5
uersum me, & fortes quæsierunt ani-
mam meam:&non proposuerunt Deum
ante conspectum suum. B
* Ecce enim Deus adiuuat me:& Do- 6
minus susceptor est animæ meæ.
* Auerte mala inimicis meis:& in ve- 7
ritate tua disperde illos.
* Voluntariè sacrificabo tibi, & con- 8
fitebor nomini tuo Domine: quoniam
bonum est.
* Quoniam ex omni tribulatione eri- 9
puisti me: & super inimicos meos de-
spexit oculus meus.

In finem, In carminibus intellectus 1
Dauid. LIV.

EXaudi Deus orationem meam,& ne 2
despexeris deprecationem meam: * A
intende mihi,& exaudi me. 3
Contristatus sum in exercitatione
mea:& conturbatus sum *à voce inimi- 4
ci,& à tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me ini-
quitates:& in ira molesti erant mihi.
* Cor meum conturbatum est in me: 5
& formido mortis cecidit super me.
* Timor & tremor venerunt super 6
me: & contexerunt me tenebræ:
* Et dixi:Quis dabit mihi pennas sicut 7
columbæ, & volabo, & requiescam? B
* Ecce elongaui fugiens: & mansi in 8
solitudine.
* Expectabam eum,qui saluum me fe- 9
cit à pusillanimitate spiritus,& tempe-
state.
* Præcipita Domine, diuide linguas 10
eorum: quoniam vidi iniquitatem, &
contradictionem in ciuitate.
*Die ac nocte circumdabit eam super 11
muros eius iniquitas:& labor in medio
eius, *& iniustitia. 12
Et non defecit de plateis eius vsura,
& dolus.
* Quoniam si inimicus meus maledi- 13
xisset mihi, sustinuissem vtique.
Et si is, qui oderat me, super me ma- C
gna locutus fuisset: abscondissem me
forsitan ab eo.
* Tu vero homo vnanimis,dux meus, 14
& notus meus.
* Qui simul mecum dulces capiebas 15
cibos: in domo Dei ambulauimus cum
consensu.
16 * Veniat mors super illos: & descen-
dant in infernum viuentes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eo-
rum in medio eorum.
17 *Ego autem ad Deum clamaui:& Do-
minus saluabit me.
18 * Vespere,& manè, & meridie narra-
bo & annuntiabo: & exaudiet vocem
meam.
19 *Redimet in pace animam meam ab
his, qui appropinquant mihi: quoniam
inter multos erant mecum.
20 * Exaudiet Deus, & humiliabit illos,
D qui est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio, &
21 non timuerunt Deum: * extendit ma-
num suam in retribuendo.
Contaminauerunt testamentum eius.
22 * Diuisi sunt ab ira vultus eius: & ap-
propinquauit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super
oleum: & ipsi sunt iacula.
23 * ||Iacta super Dñm curam tuam & ||*Mat.*
ipse te enutriet: non dabit in æternum *6.c.25*
fluctuationem iusto. *Luc.*
24 * Tu verò Deus deduces eos, in pu- *12. c.*
teum interitus. *22.*
Viri sanguinum, & dolosi non dimi- *1.Pet.*
diabunt dies suos: ego autem sperabo *5.b.7.*
in te Domine.

In finem.

1 Pro populo, qui à Sanctis longè factus
est, Dauid in tituli inscriptionem, cùm
tenuerunt eum Allophyli in Geth.
(1.Reg.21.12.) LV.

2 MIserere mei Deus, quoniam con-
A culcauit me homo: tota die im-
pugnans tribulauit me.
3 *Conculcauerunt me inimici mei to-
ta die: quoniam multi bellantes ad-
uersum me.
4 Ab altitudine diei timebo: ego verò
in te sperabo.
5 * In Deo laudabo sermones meos, in
Deo speraui: non timebo quid faciat
mihi caro.
6 * Tota die verba mea execrabantur:
aduersum me omnes cogitationes eo-
rum, in malum.
7 * Inhabitabunt & abscondent:ipsi cal-
B caneum meum obseruabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam,
8 * pro nihilo saluos facies illos: in ira
populos confringes.
9 Deus,*vitam meā annuntiaui tibi:po-
suisti lacrymas meas in conspectu tuo.
10 * Sicut & in promissione tua: * tunc
conuertentur inimici mei retrorsum.
In quacumque die inuocauero te:ec-
ce cognoui quoniam Deus meus es.
11 * In Deo laudabo verbum, in Domino
laudabo sermonem: in Deo speraui,
non timebo quid faciat mihi homo.
* In

* In me sunt Deus vota tua, quæ red- 12
dam, laudationes tibi.
* Quoniam eripuisti animã meam de 13
morte, & pedes meos de lapsu : vt pla-
ceam coram Deo in lumine viuentium.

In finem.

Ne disperdas, Dauid in tituli inscrip- 1
tionem, cùm fugeret à facie Saul in
speluncam. (2. Reg.22. 1.& 24.4.)

LVI.

MIserere mei Deus, miserere mei : 2
quoniam in te cõfidit anima mea. A
Et in vmbra alarum tuarum sperabo,
donec transeat iniquitas.
* Clamabo ad Deum altissimum, 3
Deum qui benefecit mihi.
* Misit de cælo, & liberauit me: dedit 4
in opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, &
veritatem suam, & eripuit animam 5
meam de medio catulorum leonum :
dormiui conturbatus.
Filij hominum dentes eorum arma
& sagittæ: & lingua eorum gladius acu-
tus.
* Exaltare super cælos Deus : & in 6
omnem terram gloria tua. B
* Laqueum parauerunt pedibus meis: 7
incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam:
& inciderunt in eam.
* Paratum cor meum Deus, paratum 8
cor meum: cantabo, & psalmum dicam.
* Exurge gloria mea, exurge psalte- 9
rium & cithara : exurgam diluculo.
* Confitebor tibi in populis Domine: 10
& psalmum dicam tibi in gentibus :
* Quoniam magnificata est vsque ad 11
cælos misericordia tua, & vsque ad
nubes veritas tua.
Exaltare super cælos Deus ; & super 12
omnem terram gloria tua.

In finem,

Ne disperdas, Dauid in tituli inscri- 1
ptionem. LVII.

SI verè vtique iustitiam loquimini : 2
recta iudicate filij hominum. A
* Etenim in corde iniquitates opera- 3
mini : in terra iniustitias manus vestræ
concinnant.
* Alienati sunt peccatores à vulua, 4
errauerunt ab vtero : locuti sunt falsa.
* Furor illis secundùm similitudinem 5
serpentis : sicut aspidis surdæ, & obtu-
rantis aures suas.
* Quæ non exaudiet vocem incantan- 6
tium, & venefici incantantis sapienter.
* Deus conteret dentes eorum in ore 7
ipsorum : molas leonum confringet B
Dominus.
* Ad nihilum deuenient tamquam 8
aqua decurrens : intendit arcum suum
donec infirmentur.
* Sicut cera quæ fluit auferentur: su- 9
per cecidit ignis, & non viderunt solẽ.
10 * Priusquam intelligerent spinæ ve-
stræ rhamnum: sicut viuentes, sic in ira
absorbet eos.
11 * Lætabitur iustus cùm viderit vindi-
ctam : manus suas lauabit in sanguine
peccatoris.
12 * Et dicet homo : Si vtique est fructus
iusto : vtique est Deus iudicans eos in
terra.

In finem,

1 Ne disperdas, Dauid in tituli inscri-
ptionem, quando misit Saül, & cu-
stodiuit domum eius, vt eum interfi-
ceret (1. Reg.19. 11.)

LVIII.

2 A ERipe me de inimicis meis Deus
meus : & ab insurgentibus in me li-
bera me.
3 * Eripe me de operantibus iniquita-
tem : & de viris sanguinum salua me.
4 * Quia ecce ceperunt animam meam:
irruerunt in me fortes.
5 * Neque iniquitas mea, neque pecca-
tum meum Domine; sine iniquitate cu-
curri, & direxi.
6 B * Exurge in occursum meum, & vide:
& tu Dñe Deus virtutum, Deus Israël.
Intende ad visitandas omnes gentes :
non miserearis omnibus, qui operantur
iniquitatem.
7 * Conuertentur ad vesperam : & fa-
mem patientur vt canes, & circuibunt
ciuitatem.
8 *Ecce loquentur in ore suo, & gladius
in labiis eorum: quoniam quis audiuit?
9 * Et tu Domine deridebis eos : ad ni-
hilum deduces omnes gentes.
10 * Fortitudinem meam ad te custo-
diam, quia Deus susceptor meus es.
11 * Deus meus, misericordia eius præ-
ueniet me.
12 C * Deus ostendet mihi super inimicos
meos, ne occidas eos : nequando obli-
uiscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua: & depo-
ne eos protector meus Domine.
13 * Delictum oris eorum, sermonem
labiorum ipsorum : & comprehendan-
tur in superbia sua.
Et de execratione & mendacio an-
14 nuntiabuntur * in consummatione : in
ira consummationis, & non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Ia-
cob, & finium terræ.
15 * Conuertentur ad vesperam & fa-
mem patientur vt canes : & circuibunt
ciuitatem.
16 D * Ipsi dispergentur ad manducandum :
si verò non fuerint saturati, & murmu-
rabunt.
17 * Ego autẽ cantabo fortitudinẽ tuam:
& exultabo manè misericordiã tuam.
Quia factus es susceptor meus, & refu-
gium meum, in die tribulationis meæ.
18 * Adiutor meus tibi psallam, quia
Deus

Deus susceptor meus es : Deus meus
misericordia mea.

In finem.

Pro his qui immutabuntur, in tituli 1
inscriptionem ipsi Dauid in doctrinam
*cùm succendit Mesopotamiam Syriæ, 2
& Sobal, & conuertit Ioab,& percussit
Idumæam in valle Salinarum duodecim
millia. (2.Reg.8.1.& 10.7.& 1.Par.18.1.)

LIX.

DEus repulisti nos,& destruxisti nos: 3
iratus es, & misertus es nobis. A
* Commouisti terram, & conturbasti 4
eam:sana contritiones eius, quia com-
mota est.
* Ostendisti populo tuo dura: potasti 5
nos vino compunctionis. B
* Dedisti metuentibus te significatio- 6
nem:vt fugiant à facie arcus:
Vt liberentur dilecti tui:*saluum fac 7
dextera tua, & exaudi me.
* Deus locutus est in sancto suo:Læ- 8
tabor,& partibor Sichimam:& conual-
lem tabernaculorum metibor.
*Meus est Galaad, & meus est Manas- 9
ses:& Ephraim fortitudo capitis mei.
Iuda rex meus:*Moab olla spei meæ. 10
In Idumæam extendā calceamentum
meum : mihi alienigenæ subditi sunt.
* Quis deducet me in ciuitatē muni- 11
tā? quis deducet me vsque in Idumeam? C
* Nonne tu Deus, qui repulisti nos : 12
& non ingredieris Deus in virtutibus
nostris ?
* Da nobis auxilium de tribulatione: 13
quia vana salus hominis.
* In Deo faciemus virtutem : & ipse 14
ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem.

In hymnis Dauid. 1

LX.

EXaudi Deus deprecationem meam, 2
intende orationi meæ. A
* A finibus terræ ad te clamaui : dum 3
anxiaretur cor meum, in petra exalta-
sti me.
Deduxisti me, * quia factus es spes 4
mea:turris fortitudinis à facie inimici.
* Inhabitabo in tabernaculo tuo in 5
sæcula: protegar in velamento alarum
tuarum.
* Quoniam tu Deus meus exaudisti 6
orationem meam : dedisti hereditatem B
timentibus nomen tuum.
* Dies super dies regis adiicies:annos 7
eius vsque in diem generationis & ge-
nerationis.
* Permanet in æternum in conspectu 8
Dei : misericordiam & veritatem eius
quis requiret ?
* Sic psalmum dicam nomini tuo in 9
sæculum sæculi : vt reddam vota mea
de die in diem.

In finem.

Pro Idithun, Psalmus Dauid. 1

LXI.

2 NOnne Deo subiecta erit anima
A mea:ab ipso enim salutare meum.
3 * Nam & ipse Deus meus, & salutaris
meus : susceptor meus, non mouebor
ampliùs.
4 * Quousque irruitis in hominem ? in-
terficitis vniuersi vos tamquam parieti
inclinato & maceriæ depulsæ ?
5 * Verumtamen pretium meum cogi-
tauerunt repellere, cucurri in siti : ore
suo benedicebant, & corde suo maledi-
cebant.
6 * Verumtamen Deo subiecta esto ani-
ma mea:quoniā ab ipso patientia mea.
7 * Quia ipse Deus meus, & saluator
B meus: adiutor meus non emigrabo:
8 * In Deo salutare meum, & gloria
mea : Deus auxilij mei, & spes mea in
Deo est.
9 * Sperate in eo omnis congregatio
populi, effundite coram illo corda ve-
stra : Deus adiutor noster in æternum.
10 * Verumtamen vani filij hominum,
mendaces filij hominum in stateris:vel
decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
11 * Nolite sperare in iniquitate, & ra- ||Mat.
pinas nolite concupiscere : diuitiæ si 16. d.
affluant nolite cor apponere. 27.
12 * Semel locutus est Deus, duo hæc Rom.
13 audiui, quia potestas Dei est, * & tibi 2.a.6.
Domine misericordia : ||quia tu reddes 1.Cor.
vnicuique iuxta opera sua. 3.b.8.

Psalmus Dauid. Gal.6

Cum esset in deserto Idumææ. b.5.

1 (1. Reg. 22. 5.)

LXII.

DEus Deus meus ad te de luce vi-
2 gilo.
A * Sitiuit in te anima mea,quam mul-
tipliciter tibi caro mea.
3 * In terra deserta,& inuia,& in aquo-
sa:sic in sancto apparui tibi, vt viderem
virtutem tuam, & gloriam tuam.
4 *Quoniam melior est misericordia tua
super vitas:labia mea laudabunt te.
5 * Sic benedicam te in vita mea:& no-
B mine tuo leuabo manus meas,
6 * Sicut adipe & pinguedine repleatur
7 anima mea : & labiis exultationis lau-
dabit os meum.
8 * Si memor fui tui super stratū meum,
C in matutinis meditabor in te : * quia
fuisti adiutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exul-
9 tabo, * adhæsit anima mea post te : me
suscepit dextera tua.
10 * Ipsi verò in vanum quæsierunt ani-
mam meam, introibunt in inferiora
11 terræ : *tradentur in manus gladij,par-
tes vulpium erunt.
12 * Rex verò lætabitur in Deo, lauda-
buntur omnes qui iurant in eo : quia
obstructum est os loquentium iniqua.

In finem.

Psalmus

Pſalmus Dauid. L X I I I. 1

EXaudi Deus orationem meam cùm 2
deprecor : à timore inimici eripe A
animam meam.
* Protexiſti me à conuentu malignan- 3
tium, à multitudine operantium ini-
quitatem.
* Quia exacuerunt vt gladiū linguas 4
ſuas : intenderunt arcum rem amaram,
* vt ſagittent in occultis immaculatū. 5
* Subito ſagittabunt eum, & non ti- 6
mebunt : firmauerunt ſibi ſermonem
nequam.
Narrauerunt vt abſconderent la-
queos : dixerunt : Quis videbit eos?
* Scrutati ſunt iniquitates : defece- 7
runt ſcrutantes ſcrutinio. B
Accedet homo ad cor altum : * & 8
exaltabitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ ſunt pla-
gæ eorum : * & infirmatæ ſunt contra 9
eos linguæ eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbant
eos : * & timuit omnis homo. 10
Et annuntiauerunt opera Dei : & fa-
cta eius intellexerunt.
* Lætabitur iuſtus in Domino, & ſpe- 11
rabit in eo, & laudabuntur omnes re-
cti corde.

In finem, Pſalmus Dauid:
Canticum Hieremiæ, & Ezechielis, po- 1
pulo tranſmigrationis, cùm inci-
perent exire. L X I V.

TE decet hymnus Deus in Sion : & 2
tibi reddetur votum in Ieruſalem. A
* Exaudi orationem meam : ad te 3
omnis caro veniet.
* Verba iniquorum præualuerunt ſu- 4
per nos : & impietatibus noſtris tu pro-
pitiaberis.
* Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſi- 5
ſti : inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ :
ſanctum eſt templum tuum, * mirabile 6
in æquitate.
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter B
ſpes omnium finium terræ, & in mari
longe.
* Præparans montes in virtute tua, 7
accinctus potentia : * qui conturbas 8
profundū maris ſonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes, * & timebunt 9
qui habitant terminos à ſignis tuis : exi-
tus matutini & veſpere delectabis.
* Viſitaſti terram & inebriaſti eam : 10
multiplicaſti locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis, pa- C
raſti cibum illorum : quoniam ita eſt
præparatio eius.
* Riuos eius inebria, multiplica ge- 11
nimina eius : in ſtillicidiis eius lætabi-
tur germinans.
* Benedices coronæ anni benignitatis 12
tuæ : & campi tui replebuntur vbertate.
* Pinguescent ſpecioſa deſerti : & 13
exultatione colles accingentur.
14 * Induti ſunt arietes ouium, & val-
les abundabunt frumento : clamabunt,
etenim hymnum dicent.

In finem,
1 Canticum Pſalmi reſurrectionis.
L X V.

2 IVbilate Deo omnis terra, * pſalmum
A dicite nomini eius : date gloriam
laudi eius.
3 * Dicite Deo quam terribilia ſunt
opera tua Domine! in multitudine vir-
tutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 * Omnis terra adoret te, & pſallat
tibi : pſalmum dicat nomini tuo.
5 * Venite, & videte opera Dei : terribi-
lis in conſiliis ſuper filios hominum.
6 * Qui conuertit mare in aridam, in
flumine pertranſibunt pede : ibi lætabi-
mur in ipſo.
7 * Qui dominatur in virtute ſua in
B æternum, oculi eius ſuper gentes reſ-
piciunt : qui exaſperant non exalten-
tur in ſemetipſis.
8 * Benedicite Gentes Deum noſtrum
& auditam facite vocem laudis eius.
9 * Qui poſuit animā meam ad vitam : &
non dedit in commotionē pedes meos.
10 * Quoniā probaſti nos Deus : igne nos
examinaſti, ſicut examinatur argentum.
11 * Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti
12 tribulationes in dorſo noſtro : * impo-
C ſuiſti homines ſuper capita noſtra.
Tranſiuimus per ignem & aquam : &
eduxiſti nos in refrigerium.
13 * Introibo in domum tuam in holo-
14 cauſtis : reddam tibi vota mea, * quæ
diſtinxerunt labia mea.
Et locutum eſt os meum, in tribula-
tione mea.
15 * Holocauſta medullata offeram tibi
cum incenſo arietum : offeram tibi bo-
ues cum hircis.
16 * Venite, audite, & narrabo, omnes
D qui timetis Deum, quanta fecit animæ
meæ.
17 * Ad ipſum ore meo clamaui, & exal-
taui ſub lingua mea.
18 * Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo,
non exaudiet Dominus.
19 * Propterea exaudiuit Deus, & at-
tendit voci deprecationis meæ.
20 * Benedictus Deus, qui non amo-
uit orationem meam, & miſericor-
diam ſuam à me.

In finem,
1 In hymnis, Pſalmus Cantici Dauid.
L X V I.

2 DEus miſereatur noſtri & benedicat
A nobis : illuminet vultum ſuum ſu-
per nos, & miſereatur noſtri.
3 * Vt cognoſcamus in terra viā tuam,
in omnibus gentibus ſalutare tuum.
4 * Confiteantur tibi populi Deus : con-
fiteantur tibi populi omnes.

* Læten

* Lætentur & exultent gentes: quo- 5
niam iudicas populos in æquitate, &
gentes in terra dirigis.
* Confiteantur tibi populi Deus:con- 6
fiteantur tibi populi omnes: * terra de- 7
dit fructum suum,
Benedicat nos Deus, Deus noster, 8
* benedicat nos Deus.: & metuant eum
omnes fines terræ.

In finem,
Psalmus Cantici ipsi Dauid. 1
LXVII.

Exurgat Deus, & dissipentur inimici 2
eius: & fugiant qui oderunt eum, A
à facie eius.
* Sicut deficit fumus,deficiant: sicut 3
fluit cera à facie ignis, sic pereant pec-
catores à facie Dei.
* Et iusti epulentur, & exultent in 4
conspectu Dei:& delectentur in lætitia.
* Cantate Deo, psalmum dicite no- 5
mini eius: iter facite ei, qui ascendit B
super occasum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu eius, turba-
buntur à facie eius, * patris orphano- 6
rum, & iudicis viduarum.
Deus in loco sancto suo: * Deus qui 7
inhabitare facit vnius moris in domo.
Qui educit vinctos in fortitudine, si-
militer eos qui exasperant, qui habi-
tant in sepulchris.
* Deus cùm egrederis in conspectu 8
populi tui,cum pertransires in deserto:
* Terra mota est, etenim cæli distil- 9
lauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei
Israel.
* Pluuiam voluntariam segregabis 10
Deus hereditati tuæ: & infirmata est, C
tu verò perfecisti eam.
* Animalia tua habitabunt in ea: pa- 11
rasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
* Dominus dabit verbum euangeli- 12
zantibus, virtute multa.
* Rex virtutum dilecti dilecti:& spe- 13
ciei domus diuidere spolia.
* Si dormiatis inter medios cleros, 14
pennæ columbæ deargentatæ, & poste-
riora dorsi eius in pallore auri.
* Dum discernit cælestis reges super 15
eam, niue dealbabuntur in Selmon:
* mons Dei, mons pinguis. 16
Mons coagulatus, non pinguis; * vt 17
quid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo
habitare in eo: etenim Dominus habi-
tabit in finem.
* Currus Dei decem millibus multi- 18
plex, millia lætantium: Dominus in
eis in Sina in sancto.
* Ascendisti in altum, cepisti captiui- 19
tatem: accepisti dona in hominibus. D
Etenim non credentes, inhabitare
Dominum Deum.
* Benedictus Dominus die quotidie: 20
prosperum iter faciet nobis Deus sa-
lutarium nostrorum.
21 * Deus noster, Deus saluos faciendi:
& Domini Domini exitus mortis.
22 * Verumtamen Deus confringet capi-
ta inimicorum suorum: verticem ca-
pilli perambulantium in delictis suis.
23 * Dixit Dominus: Ex Basan conuer-
tam, conuertam in profundum maris:
24 * Vt intingatur pes tuus in sangui-
ne: lingua canum tuorum ex inimicis,
ab ipso.
25 * Viderunt ingressus tuos Deus, in-
gressus Dei mei; regis mei qui est in
sancto.
26 * Præuenerunt principes coniuncti
psallentibus, in medio iuuencularum
tympanystriarum.
27 * In Ecclesiis benedicite Deo Domi-
no, de fontibus Israel.
28 * Ibi Benjamin adolescentulus, in
E mentis excessu.
Principes Iuda,duces eorum, princi-
pes Zabulon,principes Nepthali.
29 * Manda Deus virtuti tuæ: confirma
hoc Deus, quod operatus es in nobis.
30 * A templo tuo in Ierusalem, tibi of-
ferent reges munera.
31 * Increpa feras arundinis,congregatio
taurorum in vaccis populorum: vt ex-
cludant eos, qui probati sunt argento:
32 Dissipa gentes, quæ bella volunt:* ve-
nient legati ex Ægypto: Æthiopia præ-
ueniet manus eius Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo: psallite
34 Domino: psallite Deo, * qui ascendit
super cælum cæli, ad Orientem.
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis,
35 * date gloriam Deo super Israel,magni-
ficentia eius,& virtus eius in nubibus.
36 * Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus
Israel ipse dabit virtutem & fortitudi-
dinem plebi suæ: benedictus Deus.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur.
Dauid. LXVIII.

2 Saluum me fac Deus: quoniam in-
A trauerunt aquæ vsque ad animam
meam.
3 * Infixus sum in limo profundi: &
non est substantia.
Venit in altitudinem maris: & tem-
pestas dimersit me.
4 * Laboraui clamans,raucæ factæ sunt
fauces meæ:defecerunt oculi mei, dum
spero in Deum meum.
5 * Multiplicati sunt super capillos ca-
pitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt
me inimici mei iniustè: quæ non ra-
pui, tunc exoluebam.
6 * Deus tu scis insipientiam meam: &
delicta mea à te non sunt abscondita:
7 * Non erubescant in me qui expe-
ctant te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur super me qui
quærunt te Deus Israël:

* Quoniam

* Quoniam propter te sustinui oppro- 8
brium: operuit confusio faciem meam. B
* Extraneus factus sum fratribus 9
meis, & peregrinus filiis matris meæ.
* Quoniam zelus domus tuæ come- 10
|| Ioa. dit me : || & opprobria exprobrantium
2.c.17. tibi, ceciderunt super me.
Rom. * Et operui in ieiunio animam meam: 11
15.a.3 & factum est in opprobrium mihi.
* Et posui vestimentum meum cili- 12
cium : & factus sum illis in parabolam.
* Aduersum me loquebantur qui se- 13
debant in porta : & in me psallebant
qui bibebant vinum.
* Ego verò orationem meam ad te 14
Domine : tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ
exaudi me, in veritate salutis tuæ.
* Eripe me de luto , vt non infigar : 15
libera me ab iis qui oderunt me : & de
profundis aquarum.
* Non me demergat tempestas aquæ, 16
neque absorbeat me profundum : ne-
que vrgeat super me puteus os suum,
* Exaudi me Domine , quoniam be- 17
nigna est misericordia tua ; secundum
multitudinem miserationum tuarum
respice in me.
* Et ne auertas faciẽ tuã à puero tuo, 18
quoniã tribulor,velociter exaudi me.
* Intende animæ meæ,& libera eam: 19
propter inimicos meos eripe me. C
* Tu scis improperium meum,& con- 20
fusionem meam, & reuerentiam meam.
* In conspectu tuo sunt omnes qui 21
tribulant me : improperium expectauit
cor meum, & miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur,
& non fuit : & qui consolaretur,& non
inueni:
|| Mat. * || Et dederunt in escam meam fel : 22
27.f. & in siti mea potauerunt me aceto.
48. * || Fiat mensa eorum coram ipsis in 23
|| Rom. laqueum,& in retributiones,& in scan-
11.b.9. dalum.
* Obscurentur oculi eorũ ne videant: 24
& dorsum eorum semper incurua.
* Effunde super eos iram tuam : & 25
furor iræ tuæ comprehendat eos.
|| Act. * || Fiat habitatio eorum deserta : & 26
1.d.20 in tabernaculis eorum non sit qui in-
habitet.
* Quoniam quem tu percussisti, per- 27
secuti sunt : & super dolorem vulnerum
meorum addiderunt.
* Appone iniquitatem super iniqui- 28
tatem eorum : & non intrent in iusti- D
tiam tuam.
* Deleantur de Libro viuentium : & 29
cum iustis non scribantur.
* Ego sum pauper & dolens? salus 30
tua Deus suscepit me.
* Laudabo nomen Dei cum cantico : 31
& magnificabo eum in laude :
* Et placebit Deo super vitulũ nouel- 32
lum,cornua producentem & vngulas.
33 * Videant pauperes & lætentur : quæ-
rite Deum,& viuet anima vestra :
34 * Quoniam exaudiuit pauperes Do-
minus : & vinctos suos non despexit.
35 * Laudent illum cæli & terra , mare,
& omnia reptilia in eis.
36 * Quoniam Deus saluam faciet Sion:
& ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi , & hæreditate
acquirent eam.
37 * Et semen seruorum eius possidebit
eam; & qui diligunt nomen eius,habi-
tabunt in ea.

1 In finem , Psalmus Dauid.
In remunerationem : quod saluum
fecerit eum Dominus.

LXIX.

2 DEus in adiutorium meum intende:
A Dñe ad adiuuandum me festina.
3 * Confundantur, & reuereantur, qui
quærunt animam meam :
4 * Auertantur retrorsum , & erubes-
cant, qui volunt mihi mala :
Auertantur statim erubescentes , qui
dicunt mihi : Euge, Euge.
5 * Exultent , & lætentur in te omnes
qui quærunt te, & dicant semper Ma-
gnificetur Dominus : qui diligunt salu-
tare tuum.
6 * Ego verò egenus , & pauper sum:
Deus adiuua me.
Adiutor meus , & liberator meus es
tu : Domine ne moreris.

1 Psalmus Dauid ,
Filiorum Ionadab, & priorum capti-
uorum. LXX.

2 IN te Domine speraui , non confun-
A dar in æternum : * in iustitia tua li-
bera me, & eripe me.
Inclina ad me aurẽ tuam,& salua me.
3 * Esto mihi in Deum protectorem, &
in locũ munitum:vt saluum me facias :
Quoniam firmamentum meum, & re-
fugium meum es tu.
4 * Deus meus eripe me de manu pec-
catoris,& de manu contra legem agen-
tis & iniqui :
5 * Quoniam tu es patientia mea Do-
mine : Dñe spes mea à iuuentute mea.
6 * In te confirmatus sum ex vtero : de
B vẽtre matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea semper : * tam-
quam prodigium factus sum multis : &
tu adiutor fortis.
8 * Repleatur os meũ laude, vt cantem
gloriã tuam;tota die magnitudinẽ tuã.
9 * Ne proiicias me in tempore sene-
ctutis : cùm defecerit virtus mea , ne
derelinquas me.
10 * Quia dixerunt inimici mei mihi:&
qui custodiebant animam meam, con-
silium fecerunt in vnum.
11 * Dicentes : Deus dereliquit eum,
persequimini, & comprehendite eum :
quia

quia non est qui eripiat.
* Deus ne elongeris à me:Deus meus 12
in auxilium meum respice.
* Confundantur, & deficiant detra- 13
hentes animæ meæ: operiantur confu-
sione & pudore qui quærũt mala mihi. C
* Ego autem semper sperabo : & adii- 14
ciam super omnem laudem tuam.
* Os meum annuntiabit iustitiam 15
tuam, tota die salutare tuum.
Quoniam non cognoui litteraturam,
* introibo in potentias Domini : Do- 16
mine memorabor iustitiæ tuæ solius.
* Deus docuisti me à iuuentute mea:& 17
vsque nunc pronũtiabo mirabilia tua.
* Et vsque in senectam & senium : 18
Deus ne derelinquas me.
Donec annuntiem brachium tuum
generationi omni, quæ ventura est :
Potentiam tuam,* & iustitiam tuam 19
Deus vsque in altissima,quæ fecisti ma- D
gnalia : Deus qui similis tibi ?
* Quantas ostendisti mihi tribulatio- 20
nes multas, & malas : & conuersus vi-
uificasti me : & de abyssis terræ iterum
reduxisti me :
* Multiplicasti magnificentiam tuam: 21
& conuersus consolatus es me.
* Nam & ego confitebor tibi in vasis 22
psalmi veritatem tuam : Deus psallam
tibi in cithara, sanctus Israel.
* Exultabunt labia mea cùm cantaue- 23
ro tibi : & anima mea,quam redemisti.
* Sed & lingua mea tota die medita- 24
bitur iustitiam tuam:cùm confusi & re-
ueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus.
In Salomonem. LXXI. 1

DEus iudicium tuum regi da : & iu- 2
stitiam tuam filio regis : A
Iudicare populum tuum iustitia, &
pauperes tuos in iudicio.
* Suscipiant montes pacem populo, 3
& colles iustitiam.
* Iudicabit pauperes populi, & sal- 4
uos faciet filios pauperum : & humi-
liabit calumniatorem.
* Et permanebit cum Sole,& ante Lu- 5
nam,in generatione & generationem.
* Descendet sicut pluuia in vellus : & 6
sicut stillicidia stillantia super terram. B
* Orietur in diebus eius iustitia, & 7
abundãtia pacis:donec auferatur luna.
* Et dominabitur à mari vsque ad 8
mare ; & à flumine vsque ad terminos
orbis terrarum.
* Coram illo procident Æthiopes : 9
& inimici eius terram lingent.
* Reges Tharsis,& insulæ munera of- 10
ferent : reges Arabum & Saba dona ad-
ducent :
* Et adorabunt eum omnes reges ter- 11
ræ : omnes gentes seruient ei :
* Quia liberabit pauperem à poten- 12
ti;& pauperem,cui non erat adiutor.
13 * Parcet pauperi & inopi : & animas
pauperum saluas faciet.
14 * Ex vsuris & iniquitate redimet ani-
mas eorum : & honorabile nomen eo-
rum coram illo.
15 * Et viuet, & dabitur ei de auro Ara-
biæ, & adorabunt de ipso semper : tota
die benedicent ei.
16 * Et erit firmamentum in terra in
D summis montium, superextollẽtur su-
per Libanum fructus eius : & florebunt
de ciuitate, sicut fœnum terræ.
17 * Sit nomen eius benedictum in sæcu-
la : ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus
terræ:omnes gentes magnificabũt eum.
18 * Benedictus Dominus Deus Israel,
qui facit mirabilia solus :
19 * Et benedictum nomen maiestatis
eius in æternum : & replebitur maie-
state eius omnis terra : fiat, fiat.
20 * Defecerunt laudes Dauid filij Iesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QVam bonus Israël Deus his, qui
recto sunt corde :
2 * Mei autem penè moti sunt pedes :
penè effusi sunt gressus mei.
3 * Quia zelaui super iniquos, pacem
peccatorum videns.
4 * Quia non est respectus morti eo-
rum:& firmamentum in plaga eorum.
5 * In labore hominum non sunt, &
cum hominibus non flagellabuntur.
6 * Ideo tenuit eos superbia, operti
B sunt iniquitate & impietate sua.
7 * Prodiit quasi ex adipe iniquitas eo-
rum : transierunt in effectum cordis.
8 * Cogitauerunt, & locuti sunt nequi-
tiam:iniquitatẽ in excelso locuti sunt.
9 * Posuerunt in cælum os suum : &
lingua eorum transiuit in terra.
10 * Ideo conuertetur populus meus hic:
& dies pleni inuenientur in eis.
11 * Et dixerunt, quomodo scit Deus,
& si est scientia in excelso ?
12 * Ecce ipsi peccatores,& abundantes
in sæculo, obtinuerunt diuitias.
13 * Et dixi : Ergo sine causa iustificaui
cor meum,& laui inter innocentes ma-
nus meas.
14 * Et fui flagellatus tota die, & casti-
gatio mea in matutinis.
15 * Si dicebam : Narrabo sic : ecce na-
C tionem filiorum tuorum reprobaui.
16 * Existimabam vt cognoscerem hoc,
labor est ante me :
17 * Donec intrem in Sanctuarium Dei:
& intelligam in nouissimis eorum.
18 * Verumtamen propter dolos posui-
sti eis : deiecisti eos dum alleuarentur.
19 * Quomodo facti sunt in desolatio-
nem, subito defecerunt : perierunt pro-
pter iniquitatem suam.
20 * Velut somnium surgentium Domi-
ne, in ciuitate tua imaginem ipsorum
ad

ad nihilum rediges.
* Quia inflammatum est cor meum,& 21
renes mei commutati sunt: * & ego ad 22
nihilum redactus sum, & nescivi.
* Vt iumentum factus sum apud te: & 23
ego semper tecum.
* Tenuisti manum dexteram meam: 24
& in voluntate tua deduxisti me,& cum D
gloria suscepisti me.
* Quid enim mihi est in cælo? & à te 25
quid volui super terram:
* Defecit caro mea,& cor meũ: Deus 26
cordis mei,& pars mea Deus in æternũ.
* Quia ecce: qui elongant se à te,pe- 27
ribunt: perdidisti omnes,qui fornican-
tur abs te.
* Mihi autem adhærere Deo bonum 28
est:ponere in Dño Deo spem meam.
Vt annuntiem omnes prædicationes
tuas, in portis filiæ Sion.

Intellectus Asaph. LXXIII. 1

VT quid Deus repulisti in finem:ira- A
tus est furor tuus super oues pa-
scuæ tuæ.
* Memor esto congregationis tuæ, 2
quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hæreditatis tuæ:
mons Sion, in quo habitasti in eo.
* Leua manus tuas in superbias eo- 3
rum in finem: quanta malignatus est
inimicus in sancto.
* Et gloriati sunt qui oderunt te, in 4
medio solemnitatis tuæ.
Posuerunt signa sua,signa:* & non co- 5
gnouerunt sicut in exitũ super summũ.
Quasi in silua lignorum securibus * 6
exciderunt ianuas eius in idipsum: in
securi & ascia deiecerunt eam.
4 Reg. 25.b.9 * || Incenderunt igni Sanctuarium 7
tuum: in terra polluerunt tabernacu-
lum nominis tui.
* Dixerunt in corde suo cognatio eo- 8
rum simul: Quiescere faciamus omnes B
dies festos Dei à terra.
* Signa nostra non vidimus,iam non 9
est propheta: & nos non cognoscet
ampliùs.
* Vsquequò Deus improperabit ini- 10
micus: irritat aduersarius nomen tuum
in finem?
* Vt quid auertis manum tuã, & dex- 11
terã tuam,de medio sinu tuo in finem?
|| Luc. 1.g.68 * || Deus autem rex noster ante sæcu- 12
la, operatus est salutẽ in medio terræ.
* Tu confirmasti in virtute tua mare: 13
contribulasti capita draconũ in aquis. C
* Tu confregisti capita draconis: de- 14
disti eum escam populis Æthiopum.
* Tu dirupisti fontes,& torrentes: tu 15
siccasti fluuios Ethan.
* Tuus est dies, & tua est nox:tu fa- 16
bricatus es auroram & solem.
* Tu fecisti omnes terminos terræ: 17
æstatem & ver tu plasmasti ea.
* Memor esto huius,inimicus impro- 18
perauit Domino: & populus insipiens
incitauit nomen tuum.
19 * Ne tradas bestiis animas confiten-
D tes tibi, & animas pauperum tuorum
ne obliuiscaris in finem.
20 * Respice in testamentum tuum:quia
repleti sunt, qui obscurati sunt terræ
domibus iniquitatum.
21 * Ne auertatur humilis factus confu-
sus: pauper & inops laudabunt nomen
tuum.
22 * Exurge Deus, iudica causam tuam:
memor esto improperiorum tuorum,
eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
23 * Ne obliuiscaris voces inimicorum
tuorum, superbia eorum, qui te ode-
runt, ascendit semper.

1 In finem, Ne corrũpas,Psalmus Cantici
Asaph. LXXIV.

2 COnfitebimur tibi Deus: Confitebi-
A mur,& inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: * cùm ac-
cepero tempus, ego iustitias iudicabo.
4 * Liquefacta est terra, & omnes qui
habitant in ea: ego confirmaui colum-
nas eius.
5 * Dixi iniquis: Nolite iniquè agere:&
delinquentibus:Nolite exaltare cornu.
6 * Nolite extollere in altum cornu ve-
strum: nolite loqui aduersus Deum ini-
B quitatem.
7 * Quia neque ab Oriente, neque ab
Occidente, neque à desertis monti-
8 bus:* quoniam Deus iudex est.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat:* quia
calix in manu Domini vini meri plenus
misto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verum-
tamen fæx eius non est exinanita, bi-
bent omnes peccatores terræ.
10 * Ego autem annunciabo in sæcu-
lum, cantabo Deo Iacob.
11 * Et omnia cornua peccatorum con-
fringam: & exaltabuntur cornua iusti.

1 In finem, in Laudibus,Psalmus
Asaph.
Canticum ad Assyrios. LXXV.

2 NOtus in Iudæa Deus: in Israël ma-
A gnum nomen eius.
3 * Et factus est in pace locus eius: &
habitatio eius in Sion.
4 * Ibi confregit potentias arcuum,scu-
tum, gladium, & bellum.
5 * Illuminans tu mirabiliter à monti-
6 bus æternis: * turbati sunt omnes insi-
B pientes corde.
Dormierunt somnum suum: & nihil
inuenerunt omnes viri diuitiarum in
manibus suis.
7 * Ab increpatione tua Deus Iacob
dormitauerunt,qui ascenderunt equos.
8 * Tu terribilis es,& quis resistet tibi?
ex tunc ira tua.
9 * De cælo auditum fecisti iudicium,
C terra tremuit & quieuit.

* Cum

* Cum exurgeret in iudicium Deus,vt 10
saluos faceret omnes mansuetos terræ.
* Quoniam cogitatio hominis confi- 11
tebitur tibi : & reliquiæ cogitationis
diem festum agent tibi.
* Vouete, & reddite Domino Deo 12
vestro, omnes qui in circuitu eius af-
fertis munera.
Terribili *, & ei qui aufert spiritum 13
principum, terribili apud reges terræ.

In finem pro Idithun, Psalmus 1
Asaph. LXXVI.

VOce mea ad Dominũ clamaui:voce 2
mea ad Deum, & intendit mihi. A
* In die tribulationis meæ Deum ex- 3
quisiui, manibus meis nocte contra
eum : & non sum deceptus.
Renuit consolari anima mea, * me- 4
mor fui Dei,& delectatus sum, & exer-
citatus sum : & defecit spiritus meus.
* Anticipauerunt vigilias oculi mei: 5
turbatus sum, & non sum locutus.
* Cogitaui dies antiquos : & annos 6
æternos in mente habui.
* Et meditatus sum nocte cum corde 7
meo, & exercitabar,& scopebam spiri- B
tum meum.
* Numquid in æternum proiiciet 8
Deus: aut non apponet vt complacitior
sit adhuc?
* Aut in finem misericordiã suam ab- 9
scindet à generatione in generationẽ?
* Aut obliuiscetur misereri Deus? aut 10
cõtinebit in ira sua misericordias suas?
* Et dixi nunc cœpi : hæc mutatio 11
dexteræ Excelsi.
* Memor fui operum Domini : quia 12
memor ero ab initio mirabiliũ tuorũ. C
* Et meditabor in omnibus operibus 13
tuis : & in adinuentionibus tuis exer-
cebor.
* Deus in sancto via tua : quis Deus 14
magnus sicut Deus noster? * tu es Deus 15
qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem
tuam : * redemisti in brachio tuo po- 16
pulum tuum,filios Iacob, & Ioseph.
* Viderunt te aquæ Deus : viderunt te 17
aquæ : & timuerunt, & turbatæ sunt D
abyssi.
* Multitudo sonitus aquarum: vocem 18
dederunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt : * vox 19
tonitrui tui in rota.
Illuxerũt coruscationes tuæ orbi ter-
ræ : commota est & contremuit terra.
* In mari via tua, & semitæ tuæ in 20
aquis multis ; & vestigia tua non co-
gnoscentur.
||Exo. * || Deduxisti sicut oues populum 21
14.g. tuum, in manu Moysi & Aaron :
29.

Intellectus Asaph. LXXVII. 1

ATtendite popule meus legem meã: A
inclinate aurem vestram in verba
oris mei.
2 * Aperiam in parabolis os meum: lo-
quar propositiones ab initio.
3 * Quanta audiuimus & cognouimus
ea : & patres nostri narrauerunt nobis.
4 * Non sunt occultata à filiis eorum,
in generatione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes
eius, & mirabilia eius quæ fecit.
5 * Et suscitauit testimonium in Iacob:
& legem posuit in Israël.
Quanta mandauit in patribus nostris
6 nota facere ea filiis suis: * vt cognoscat
generatio altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, &
narrabunt filiis suis.
7 * Vt ponant in Deo spem suam, &
non obliuiscantur operum Dei:& man-
data eius exquirant.
8 * Ne fiant sicut patres eorum, gene-
ratio praua & exasperans;
Generatio quæ non direxit cor suum;
& nõ est creditus cũ Deo spiritus eius.
9 * Filij Ephrem intendentes & mitten-
B tes arcum, conuersi sunt in die belli.
10 * Non custodierunt testamentum Dei:
& in lege eius noluerunt ambulare.
11 * Et obliti sunt benefactorum eius,&
mirabilium eius quæ ostendit eis.
12 * Coram patribus eorum fecit mirabi-
lia in terra Ægypti, in campo Taneos.
13 * || Interrupit mare, & perduxit eos: ||Exo.
& statuit aquas quasi in vtre. 14.e.
14 * Et deduxit eos in nube diei : & tota 22.
nocte in illuminatione ignis.
15 * || Interrupit petram in eremo : & ||Exo.
adaquauit eos velut in abysso multa. 17.b.
16 * Et eduxit aquam de petra : & dedu- 6.
xit tamquam flumina aquas. Psal.
17 * Et apposuerunt adhuc peccare ei: in 104.d.
irã excitauerũt Excelsum in inaquoso. 41.
18 * Et tentauerunt Deum in cordibus
suis ; vt peterent escas animabus suis :
19 * Et malè locuti sunt de Deo : dixe-
C runt : Numquid poterit Deus parare
mensam in deserto?
20 * Quoniam percussit petram, & fluxe-
runt aquæ, & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut
parare mensam populo suo?
21 * || Ideo audiuit Dominus,& distulit: ||Num
& ignis accensus est in Iacob, & ira as- 11.a.
cendit in Israël: 1.
22 * Quia non crediderunt in Deo, nec ||Exo.
sperauerunt in salutari eius. 16.b.
23 * Et mandauit nubibus desuper, & ia- 2.
nuas cœli aperuit. ||Num
24 * || Et plus illis manna ad mandu- 11 67.
candum, & panem cœli dedit eis. ||Ioan.
25 * || Panem Angelorum manducauit 6.d.
homo : cibaria misit eis in abundantia. 31.
26 * || Transtulit Austrum de cœlo: & in- 1.Cor.
duxit in virtute sua Africum. 10.a.3
27 * Et pluit super eos sicut puluerem ||Num
carnes : & sicut arenam maris volatilia 11.g.
pennata. 31.

* Et

* Et ceciderunt in medio castrorum 28
eorum circa tabernacula eorum.
* Et manducauerunt & saturati sunt 29
nimis, & desiderium eorum attulit eis:
* non sunt fraudati à desiderio suo. 30
|| Nu. || Adhuc escæ eorum erant in ore ip- D
11. g. sorum:* & ira Dei ascendit super eos. 31
33. Et occidit pingues eorum, & electos
Israel impediuit.
* In omnibus his peccauerunt adhuc: 32
& non crediderunt in mirabilibus eius.
* Et defecerunt in vanitate dies eo- 33
rum, & anni eorum cum festinatione.
* Cùm occideret eos: quærebant 34
eum: & reuertebantur, & diluculo ve-
niebant ad eum.
* Et rememorati sunt quia Deus ad- 35
iutor est eorum: & Deus excelsus re-
demptor eorum est.
* Et dilexerunt eum in ore suo, & 36
lingua sua mentiti sunt ei:
* Cor autem eorum non erat rectum 37
cum eo: nec fideles habiti sunt in te-
stamento eius.
* Ipse autem est misericors, & pro- 38
pitius fiet peccatis eorum: & non dis-
perdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram suam:
& non accendit omnem iram suam:
* Et recordatus est quia caro sunt: 39
spiritus vadens, & non rediens.
* Quoties exacerbauerunt eum in 40
deserto, in iram concitauerunt eum in
inaquoso?
* Et conuersi sunt, & tentauerũt Deũ: 41
& sanctum Israël exacerbauerunt.
* Non sunt recordati manus eius, die 42
qua redemit eos de manu tribulantis:
* Sicut posuit in Ægypto signa sua, & 43
prodigia sua in campo Taneos. E
|| Exo. * || Et conuertit in sanguinem flumi- 44
7.d.20 na eorum, & imbres eorum, ne liberent.
|| Exo. * || Misit in eos cœnomyiam, & come- 45
8.f.24 dit eos: || & ranam, & disperdit eos:
|| Exo. * || Et dedit ærugini fructus eorum, 46
8.b.6. & labores eorum locustæ.
|| Exo. * || Et occidit in grandine vineas eo- 47
10. c. rum: & moros eorum in pruina.
15. * Et tradidit grandini iumenta eo- 48
|| Exo. rum, & possessionem eorum igni.
9.f.25 * Misit in eos iram indignationis suę, 49
indignationem, & iram, & tribulatio-
nem, immissiones per angelos malos.
* Viam fecit semitæ iræ suæ, non pe- 50
percit à morte animabus eorum: & iu- F
menta eorum in morte conclusit.
|| Exo. * || Et percussit omne primogenitum 51
12. d. in terra Ægypti, primitias omnis labo-
29. ris eorum in tabernaculis Cham.
* Et abstulit sicut oues populum suum: 52
& perduxit eos tanquam gregem in de-
serto.
|| Exo. * Et deduxit eos in spe, & non timue- 53
14. a. runt: || & inimicos eorum operuit mare.
27. * Et induxit eos in montem sanctifi- 54
cationis suæ; montem, quem acquisi-
uit dextera eius.
Et eiecit à facie eorum Gentes: &
|| sorte diuisit eis terram in funiculo || Iof.
distributionis. 13.b.7.
55 * Et habitare fecit in tabernaculis
eorum tribus Israël.
56 * Et tentauerunt, & exacerbauerunt
Deum excelsum & testimonia eius non
custodierunt.
57 * Et auerterunt se, & non seruauerunt
pactum: quemadmodum patres eorum,
conuersi sunt in arcum prauum.
58 * In iram concitauerunt eum in col-
libus suis: & in sculptilibus suis ad
æmulationem eum prouocauerunt.
59 * Audiuit Deus, & spreuit: & ad nihi-
G lum redegit valde Israël.
60 * || Et repulit tabernaculum Silo, ta- || 1.
bernaculum suum, vbi habitauit in ho- Reg.
minibus. 4.a.4.
61 * Et tradidit in captiuitatem virtu- Ier. 7.
tem eorum: & pulchritudinem eorum b.12.
in manus inimici.
62 * Et conclusit in gladio populum
suum: & hereditatem suam spreuit.
63 * Iuuenes eorum comedit ignis: &
virgines eorum non sunt lamentatæ.
64 * Sacerdotes eorum in gladio cecide-
runt: & viduæ eorum non plorabantur.
65 * Et excitatus est tanquam dormiens
Dominus, tanquam potens crapulatus
à vino.
66 * Et percussit inimicos suos in poste-
riora: opprobriũ sempiternũ dedit illis.
67 * Et repulit tabernaculum Ioseph: &
tribum Ephraim non elegit:
68 * Sed elegit tribum Iuda, montem
Sion quem dilexit:
69 * Et ædificauit sicut vnicornium san-
ctificium suum in terra, quam funda-
uit in sæcula.
70 * Et elegit Dauid seruum suum, su-
stulit eum de gregibus ouium: de post
fœtantes accepit eum;
71 * Pascere Iacob seruum suum, & Is-
raël hereditatem suam.
72 * Et pauit eos in innocentia cordis
sui: & in intellectibus manuum suarum
deduxit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in heredita-
tem tuam, polluerunt templum san-
ctum tuum: posuerunt Ierusalem in
pomorum custodiam.
2 * Posuerunt morticinia seruorum tuo-
rum, escas volatilibus cœli: carnes san-
ctorum tuorum, bestiis terræ.
3 * Effuderunt sanguinem eorum tan-
quam aquam in circuitu Ierusalem: &
non erat qui sepeliret.
4 * Facti sumus opprobrium vicinis
nostris; subsannatio & illusio his, qui
B in circuitu nostro sunt.
5 * Vsquequò Domine irasceris in fi-

nem:accendetur velut ignis zelus tuus?
|| Ier. * || Effunde iram tuam in Gentes, quæ 6
10. d. te non nouerunt, & in regna, quæ no-
25. men tuum non inuocauerunt.
* Quia comederunt Iacob: & locum 7
eius desolauerunt.
|| Isai. * || Ne memineris iniquitatum nostra- 8
64. e. rum antiquarum, citò anticipent nos C
9. misericordiæ tuæ: quia pauperes facti
sumus nimis.
* Adiuua nos Deus salutaris noster: & 9
propter gloriam nominis tui Domine
libera nos: & propitius esto peccatis
nostris, propter nomen tuum.
* Ne fortè dicant in Gentibus: Vbi est 10
Deus eorum? & innotescat in nationi-
bus coram oculis nostris.
Vltio sanguinis seruorum tuorum,
qui effusus est: * introeat in conspectu 11
tuo gemitus compeditorum.
Secundùm magnitudinem brachij tui,
posside filios mortificatorum.
* Et redde vicinis nostris septulum in 12
sinu eorum: improperium ipsorum:
quod exprobrauerunt tibi Domine.
* Nos autē populus tuus, & oues pa- 13
scuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum.
In generationem & generationem an-
nuntiabimus laudem tuam.
In finem, pro iis, qui commutabuntur, 1
testimonium Asaph, Psalmus
LXXIX.
QVi regis Israël, intende: qui dedu- 2
cis velut ouem Ioseph. A
Qui sedes super cherubim, manife-
stare * coram Ephraim, Beniamin, & 3
Manasse. Excita potentiam tuam, & ve-
ni, vt saluos facias nos.
* Deus conuerte nos: & ostende 4
faciem tuam, & salui erimus.
* Domine Deus virtutum, quousque 5
irasceris super orationem serui tui?
* Cibabis nos pane lacrymarū & po- 6
tū dabis nobis in lacrymis in mensura? B
* Posuisti nos in contradictionem vi- 7
cinis nostris: & inimici nostri subsan-
nauerunt nos.
* Deus virtutum conuerte nos: & 8
ostende faciem tuam: & salui erimus.
* Vineam de Ægypto transtulisti: eie- 9
cisti Gentes, & plantasti eam.
* Dux itineris fuisti in conspectu eius: 10
plātasti radices eius, & impleuit terram. C
* Operuit montes vmbra eius: & arbu- 11
sta eius cedros Dei.
* Extendit palmites suos vsque ad ma- 12
re: & vsque ad flumen propagines eius.
* Vt quid destruxisti maceriam eius: 13
& vindemiant eam omnes, qui præter-
grediuntur viam?
* Exterminauit eam aper de silua: & 14
singularis ferus depastus est eam.
* Deus virtutum conuertere: respice 15
de cœlo, & vide, & visita vineam istam.
* Et perfice eam, quam plantauit dex- 16
D tera tua: & super filium hominis, quem
confirmasti tibi.
17 * Incensa igni, & suffossa ab increpa-
tione vultus tui peribunt.
18 * Fiat manus tua super virum dexte-
ræ tuæ, & super filium hominis, quem
confirmasti tibi.
19 * Et non discedimus à te, viuificabis
nos: & nomen tuum inuocabimus.
20 * Domine Deus virtutum conuerte
nos: & ostende faciem tuam, & salui
erimus.

In finem.
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
LXXX.
2 EXultate Deo adiutori nostro: iubi-
A late Deo Iacob.
3 * Sumite psalmum, & date tympanum,
psalterium iucundum cum cithara.
4 * Buccinate in Neomenia tuba, in in-
signi die solemnitatis vestræ.
5 * Quia præceptum in Israël est: & iu-
dicium Deo Iacob.
6 * || Testimonium in Ioseph posuit il- || Gen.
B lud, cùm exiret de Terra Ægypti: lin- 41. d.
guam, quam non nouerat, audiuit. 29.
7 * Diuertit ab oneribus dorsum eius:
manus eius in cophino seruierunt.
8 * In tribulatione inuocasti me, & li-
beraui te: exaudiui te in abscondito
tempestatis: probaui te apud aquam
contradictionis.
9 * || Audi populus meus, & contestabor || Exo.
10 te: Israël si audieris me, * non erit in te 17. b. 5
Deus recens, neq; adorabis deum alie- || Exo.
num. 20. a.
11 * Ego enim sum Dominus Deus tuus, 3.
qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os
C tuum, & implebo illud.
12 * Et non audiuit populus meus vocem
meam: & Israël non intendit mihi.
13 * || Et dimisi eos secundùm desideria || Act.
cordis eorum, ibunt in adinuentioni- 14. c. 15
bus suis.
14 * || Si populus meus audisset me: Israël || Bar.
si in viis meis ambulasset: 3. b. 13
15 * Pro nihilo forsitan inimicos eorum
D humiliassem: & super tribulantes eos
misissem manum meam.
16 * Inimici Domini mentiti sunt ei: &
erit tempus eorum in sæcula.
17 * Et cibauit eos ex adipe frumenti: &
de petra, melle saturauit eos.
1 Psalmus Asaph. LXXXI.
A DEus stetit in synagoga deorum: in
medio autem deos diiudicat.
2 * Vsquequò iudicatis iniquitatem: &
facies peccatorum sumitis?
3 * Iudicate egeno, & pupillo: humilem
& pauperem iustificate.
4 * || Eripite pauperem: & egenum de || Pro.
manu peccatoris liberate. 24. a.
5 * Nescierunt, neque intellexerunt, in 11.
B tenebris ambulant: mouebuntur omnia
fundamenta terræ.

* || Ego

||Ioan * || Ego dixi : Dij estis , & filij excelsi 6
10.f. omnes.
34. * Vos autē sicut homines moriemini: 7
& sicut vnus de principibus cadetis.
* Surge Deus, iudica terram: quoniam 8
tu hæreditabis in omnibus Gentibus.

Canticum Psalmi Asaph. 1

LXXXII.

Deus, quis similis erit tibi? ne taceas, 2
neque compescaris Deus. A
*Quoniam ecce inimici tui sonuerūt, 3
& qui oderunt te, extulerunt caput.
* Super populum tuum malignaue- 4
runt consilium : & cogitauerunt aduer-
sus sanctos tuos.
*Dixerunt : Venite , & disperdamus 5
eos de gente : & non memoretur no-
men Israël vltrà.
* Quoniam cogitauerunt vnanimiter, 6
simul aduersum te testamentum dispo- B
suerunt , * tabernacula Idumæorum & 7
Ismahelitæ.
Moab, & Agareni,* Gebal & Ammon, 8
& Amalec : alienigenæ cum habitanti-
bus Tyrum.
* Etenim Assur venit cum illis : facti 9
sunt in adiutorium filiis Lot.
||Iudi. * Fac illis sicut Madian || & Sisaræ; si- 10
7.f.22 cut Iabin in torrente Cisson.
|| Iud. * Disperierunt in Endor : facti sunt vt 11
4.c.15 stercus.
Iud.4 * ||Pone principes eorum sicut Oreb, 12
d.24. & Zeb, & Zebee, & Salmana. C
Omnes principes eorum, * qui dixe- 13
runt : Hæreditate possideamus Sanctua-
rium Dei.
* Deus meus pone illos vt rotam : & 14
sicut stipulam ante faciem venti.
* Sicut ignis qui comburit syluam: & 15
sicut flamma comburens montes.
* Ita persequeris illos in tempestate 16
tua : & in ira tua turbabis eos.
* Imple facies eorum ignominia : & 17
quærent nomen tuum, Domine.
* Erubescant, & conturbētur, in sæcu- 18
lum sæculi: & confundantur, & pereant.
*Et cognoscant quia nomen tibi Dñs: 19
tu solus Altissimus in omni terra.

In finem.
Pro torcularibus filiis Core , Psalmus. 1

LXXXIII.

Qvàm dilecta tabernacula tua Do- 2
mine virtutum : *concupiscit , & 3
deficit anima mea in atria Domini. Cor A
meum , & caro mea , exultauerunt in
Deum viuum.
* Etenim passer inuenit sibi domum, & 4
turtur nidū sibi , vbi ponat pullos suos.
* Altaria tua Domine virtutum : rex B
meus, & Deus meus.
*Beati qui habitant in domo tua Dñe: 5
in sæcula sæculorum laudabunt te.
* Beatus vir, cuius est auxilium abs te: 6
ascensiones in corde suo disposuit, * in 7
valle lacrymarū, in loco, quem posuit.
8 * Etenim benedictionem dabit legisla-
C toribunt de virtute in virtutem : vide-
bitur Deus deorum in Sion.
9 * Domine Deus virtutum exaudi ora-
tionem meam : auribus percipe Deus
Iacob.
10 * Protector noster aspice Deus: & re-
spice in faciem Christi tui.
11 * Quia melior est dies vna in atriis
D tuis super millia.
Elegi abiectus esse in domo Dei mei,
magis quàm habitare in tabernaculis
peccatorum.
12 * Quia misericordiam , & veritatem
diligit Deus : gratiam, & gloriam dabit
Dominus.
13 * Non priuabit bonis eos, qui ambu-
lant in innocentia : Domine virtutum,
beatus homo, qui sperat in te.

1 In finem , filiis Core , Psalmus

LXXXIV.

2 Benedixisti Domine terram tuam :
A auertisti captiuitatem Iacob.
3 * Remisisti iniquitatem plebis tuæ :
operuisti omnia peccata eorum.
4 * Mitigasti omnem iram tuam : auer-
tisti ab ira indignationis tuæ.
5 * Conuerte nos Deus salutaris noster:
& auerte iram tuam à nobis.
6 * Numquid in æternum irascēris no-
B bis; aut extendes iram tuam à genera-
tione in generationem ?
7 * Deus tu conuersus viuificabis nos. &
plebs tua lætabitur in te.
8 * Ostende nobis Domine misericor-
diam tuam : & salutare tuum da nobis.
9 *Audiam quid loquatur in me Domi-
C nus Deus: quoniam loquetur pacem in
plebem suam.
Et super sanctos suos , & in eos qui
conuertuntur ad cor.
10 * Verumtamen prope timentes eum
salutare ipsius : vt inhabitet gloria in
terra nostra.
11 * Misericordia & veritas obuiauerunt
sibi : iustitia & pax osculatæ sunt.
12 * Veritas de terra orta est : & iustitia
D de cœlo prospexit.
13 * Etenim Dñs dabit benignitatem: &
terra nostra dabit fructum suum.
14 * Iustitia ante eum ambulabit : & po-
net in via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

1 Inclina Dñe aurem tuam , & exaudi
A me: quoniā inops & pauper sum ego.
2 * Custodi animam meam , quoniam
sanctus sum : saluum fac seruum tuum,
Deus meus sperantem in te.
3 * Miserere mei Domine, quoniam ad
4 te clamaui tota die : *lætifica animam
serui tui, quoniam ad te Domine ani-
mam meam leuaui.
5 * ||Quoniam tu Domine suauis, & mi- ||Ioel 2
tis & multæ misericordiæ omnibus in- c. 13.
uocantibus te.

* Auribus percipe Dñe orationem 6
meã: & intẽde voci deprecationis meæ. B
* In die tribulationis meæ clamaui 7
ad te: quia exaudisti me.
* Non est similis tui in diis Domine: 8
& non est secundùm opera tua.
* Omnes gentes quascumque fecisti, 9
venient, & adorabunt coram te Domi-
ne: & glorificabunt nomen tuum.
* Quoniam magnus es tu, & faciens 10
mirabilia: tu es Deus solus. C
* Deduc me Domine in via tua,& in- 11
grediar in veritate tua: lætetur cor
meum vt timeat nomen tuum.
* Confitebor tibi Domine Deus meus 12
in toto corde meo, & glorificabo no-
men tuum in æternum.
* Quia misericordia tua magna est su- 13
per me: & eruisti animam meam ex in-
ferno inferiori.
* Deus iniqui insurrexerunt super 14
me, & synagoga potentium quæsierunt D
animam meam, & non proposuerunt
te in conspectu suo.
*Et tu Domine Deus miserator & mi- 15
sericors patiens & multæ misericor-
diæ, & verax.
* Respice in me, & miserere mei, da 16
imperium tuum puero tuo: & saluum
fac filium ancillæ tuæ.
* Fac mecum signum in bonum, vt 17
videant qui oderunt me, & confundan-
tur: quoniam tu Domine adiuuisti me,
& consolatus es me.

Filiis Core, Psalmus Cantici. 1

LXXXVI.

Fundamenta eius in montibus san- A
ctis: * diligit Dominus portas Sion 2
super omnia tabernacula Iacob.
*Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. 3
* Memor ero Rahab & Babylonis 4
scientium me.
Ecce alienigenæ,& Tyrus,& populus
Æthiopum, hi fuerunt illic. B
* Numquid Sion dicet: Homo,& ho- 5
mo natus est in ea:& ipse fundauit eam
Altissimus?
* Dominus narrabit in scripturis po- 6
pulorum,& principum: horum, qui fue-
runt in ea.
* Sicut lætantium omnium habitatio 7
est in te.

Canticum Psalmi.
Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad 1
respondendum, intellectus Eman.
Ezrahitæ. LXXXVII.

Domine Deus salutis meæ,in die cla- 2
maui, & nocte coram te. A
* Intret in conspectu tuo oratio mea: 3
inclina aurem tuam ad precem meam.
*Quia repleta est malis anima mea:& 4
vita mea inferno appropinquauit.
* Æstimatus sum cum descendentibus 5
in lacum, factus sum sicut homo sine
adiutorio: *inter mortuos liber. 6
Sicut vulnerati dormientes in sepul-
chris, quorum non es memor ampliùs:
& ipsi de manu tua repulsi sunt.
7 * Posuerunt me in lacu inferiori: in
B tenebrosis, & in vmbra mortis.
8 * Super me cõfirmatus est furor tuus:&
omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 * Longè fecisti notos meos à me: po-
suerunt me abominationem sibi.
10 Traditus sum,& nõ egrediebar *ocu-
li mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: ex-
pandi ad te manus meas.
11 * Numquid mortuis facies mirabilia:
C aut medici suscitabunt, & confitebun-
tur tibi?
12 * Numquid narrabit aliquis in sepul-
chro misericordiam tuam, & veritatem
tuam in perditione?
13 * Numquid cognoscentur in tenebris
mirabilia tua, & iustitia tua in terra
obliuionis?
14 *Et ego ad te Domine clamaui:& ma-
nè oratio mea præueniet te.
15 *Vt quid Domine repellis orationem
meam: auertis faciem tuam à me?
16 * Pauper sum ego, & in laboribus à
D iuuentute mea: exaltatus autem, hu-
miliatus sum & conturbatus.
17 * In me transierunt iræ tuæ: & terro-
res tui conturbauerunt me.
18 *Circumdederunt me sicut aqua tota
die: circumdederunt me simul.
19 * Elongasti à me amicum, & proxi-
mum,& notos meos à miseria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

LXXXVIII.

2 Misericordias Domini in æternum
A cantabo.
In generationem & generationem
annuntiabo veritatẽ tuam in ore meo.
3 *Quoniam dixisti: In æternum mise-
ricordia ædificabitur in cœlis: præpara-
bitur veritas tua in eis.
4 * Disposui testamentum electis meis,
5 ||iuraui Dauid seruo meo: * vsque in ||2.Reg. 7.b.12
æternum præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem & ge-
6 nerationem sedem tuam.
* Confitebuntur cœli mirabilia tua
Domine: etenim veritatem tuam in ec-
clesia sanctorum.
7
B * Quoniam quis in nubibus æquabi-
8 tur Dño: similis erit Deo in filiis Dei?
* Deus, qui glorificatur in consilio
sanctorum: magnus & terribilis super
omnes qui in circuitu eius sunt.
9 * Domine Deus virtutum quis similis
tibi? potens es Domine, & veritas tua
10 in circuitu tuo.
* Tu dominaris potestati maris: mo-
11 tum autem fluctuum eius tu mitigas.
* Tu humiliasti sicut vulneratum, su-
perbum: in brachio virtutis tuæ disper-
sisti inimicos tuos.

* ||Tui

|| Gen. * ||Tui sunt cœli, & tua est terra, orbẽ 12
1. a. 1. terræ & plenitudinem eius tu fundasti:
*aquilonem & mare tu creasti. 13
Thabor & Hermõ in nomine tuo exul- C
tabunt: *tuum brachium cum potentia. 14
Firmetur manus tua, & exaltetur
dextera tua: * iustitia & iudicium præ- 15
paratio sedis tuæ.
* Misericordia & veritas præcedent
faciem tuam: *beatus populus, qui scit 16
iubilationem.
*Domine in lumine vultus tui ambu-
labunt, *& in nomine tuo exultabunt 17
tota die: & in iustitia tua exultabuntur.
* Quoniam gloria virtutis eorum tu 18
es: & in beneplacito tuo exaltabitur
cornu nostrum.
* Quia Domini est assumptio nostra, 19
& sancti Israel regis nostri.
* Tunc locutus es in visione sanctis 20
tuis, & dixisti: Posui adiutorium in po-
tente: & exaltaui electum de plebe mea.
||1. Reg * || Inueni Dauid seruum meum: oleo 21
16. a. 1. sancto meo vnxi eum.
c. 12. * Manus enim mea auxiliabitur ei: & 22
Act. brachium meum confortabit eum. D
13. d. * Nihil proficiet inimicus in eo, & fi- 23
22. lius iniquitatis non apponet nocere ei.
*Et concidam à facie ipsius inimicos 24
eius, & odientes eũ in fugã conuertam.
* Et veritas mea, & misericordia mea 25
cum ipso: & in nomine meo exaltabi-
tur cornu eius.
*Et ponam in mari manum eius, & in 26
fluminibus dexteram eius.
* Ipse inuocabit me: Pater meus es tu, 27
Deus meus, & susceptor salutis meæ.
* Et ego primogenitum ponam illum 28
excelsum præ regibus terræ.
* In æternũ seruabo illi misericordiã 29
meam, & testamentũ meum fidele ipsi.
* Et ponam in sæculum sæculi semen 30
eius, & thronum eius sicut dies cœli. E
* Si autem dereliquerint filij eius le- 31
gem meam: & in iudiciis meis non am-
bulauerint.
* Si iustitias meas profanauerint: & 32
mandata mea non custodierint.
* Visitabo in virga iniquitates eorum: 33
& in verberibus peccata eorum.
*Misericordiã autẽ meam non disper- 34
gam ab eo: neq; nocebo in veritate mea.
* Neque profanabo testamentum 35
meum: & quæ procedunt de labiis meis
non faciam irrita.
*Semel iuraui in sancto meo, si Dauid 36
mentiar: semen eius in æternum ma- 37
nebit,
||2 Reg *Et || thronus eius sicut Sol in conspe- 38
7. c. 16 ctu meo, & sicut Luna perfecta in æ- F
ternum: & testis in cœlo fidelis.
* Tu verò repulisti & despexisti: distu- 39
listi Christum tuum.
* Euertisti testamentum serui tui: pro- 40
fanasti in terra Sanctuarium eius.

41 * Destruxisti omnes sepes eius: po-
suisti firmamentum eius formidinem.
42 *Diripuerunt eum omnes transeuntes
viã: factus est opprobrium vicinis suis.
43 * Exaltasti dexteram deprimentium
eum: lætificasti omnes inimicos eius.
44 * Auertisti adiutorium gladij eius: &
G non es auxiliatus ei in bello.
45 * Destruxisti eum ab emundatione: &
sedem eius in terram collisisti.
46 * Minorasti dies temporis eius: perfu-
disti eum confusione.
47 * Vsquequò Domine auertis in finem:
exardescet sicut ignis ira tua?
48 * Memorare quæ mea substantia:
numquid enim vanè constituisti omnes
filios hominum?
49 * Quis est homo, qui viuet, & non vi-
debit mortem: eruet animam suam de
manu inferi?
50 * Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ
Domine, || sicut iurasti Dauid in veri- ||2 Reg
tate tua? 7. b. 11
51 * Memor esto Domine opprobrij ser-
uorum tuorum (quod continui in sinu
meo) multarum gentium.
52 * Quod exprobrauerunt inimici tui
Domine, quod exprobrauerunt com-
mutationem Christi tui.
53 * Benedictus Dominus in æternum:
fiat, fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei.
LXXXIX.

A DOmine refugium factus es nobis, à
generatione in generationem.
2 * Priusquam montes fierent, aut for-
maretur terra, & orbis; à sæculo & vs-
que in sæculum tu es Deus.
3 *Ne auertas hominẽ in humilitatem:
& dixisti: Conuertimini filij hominum.
4 * Quoniã mille anni ante oculos tuos
tanquam dies hesterna, quæ præteriit.
5 Et custodia in nocte, *quæ pro nihi-
lo habentur, eorum anni erunt.
6 * Manè sicut herba transeat, manè flo-
B reat, & transeat: vesperè decidat, in-
duret, & arescat.
7 * Quia defecimus in ira tua, & in fu-
rore tuo turbati sumus.
8 * Posuisti iniquitates nostras in con-
spectu tuo, sæculum nostrum in illu-
minatione vultus tui.
9 * Quoniam omnes dies nostri defece-
runt: & in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabũtur.
10 * || Dies annorum nostrorum in ipsis, ||Eccl.
septuaginta anni. 18. a. 8.
C Si autem in potentatibus, octoginta
anni: & amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo: &
corripiemur.
11 * Quis nouit potestatem iræ tuæ, &
12 præ timore tuo irã tuam, *dinumerare?
Dexteram tuam sic notam fac: & eru-
ditos corde in sapientia.

* Conuertere Domine vsquequo? & 13
deprecabilis esto super seruos tuos.
* Repleti sumus manè misericordia 14
tuâ: & exultauimus, & delectati sumus D
omnibus diebus nostris.
*Lætati sumus pro diebus, quibus nos 15
humiliasti: annis, quibus vidimus mala.
* Respice in seruos tuos, & in opera 16
tua: & dirige filios eorum.
* Et sit splendor Domini Dei nostri 17
super nos, & opera manuum nostrarum
dirige super nos: & opus manuum no-
strarum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC.

QVi habitat in adiutorio Altissimi, 1
in protectione Dei cœli commo- A
rabitur.
* Dicet Domino: Susceptor meus es 2
tu, & refugium meum: Deus meus spe-
rabo in eum.
* Quoniam ipse liberauit me de la- 3
queo venantium, & à verbo aspero.
* Scapulis suis obumbrabit tibi: & 4
sub pennis eius sperabis.
* Scuto circumdabit te veritas eius: 5
non timebis à timore nocturno. B
* A sagitta volante in die, à negotio 6
perambulante in tenebris, ab incursu
& dæmonio meridiano.
* Cadent à latere tuo mille, & decem 7
millia à dextris tuis: ad te autem non
appropinquabit.
* Verumtamen oculis tuis considera- 8
bis: & retributionem peccatorũ videbis.
* Quoniam tu es Domine spes mea: 9
Altissimum posuisti refugium tuum. C
* Non accedet ad te malũ: & flagellum 10
non appropinquabit tabernaculo tuo.
||Mat. *||Quoniam Angelis suis mandauit de 11
4.a.6. te: vt custodiant te in omnibus viis tuis.
Luc. 4 * In manibus portabunt te: ne fortè 12
b. 10. offendas ad lapidem pedem tuum.
*Super aspidem & basiliscum ambula- 13
bis: & conculcabis leonẽ & draconem.
* Quoniam in me sperauit, liberabo 14
eum: protegam eum, quoniam cogno-
uit nomen meum.
* Clamabit ad me, & ego exaudiam 15
eum: cum ipso sum in tribulatione: eri-
piam eum, & glorificabo eum.
* Longitudine dierum replebo eum: 16
& ostendam illi salutare meum.

Psalmus Cantici.
In die sabbati. XCI. 1

BOnum est confiteri Dño, & psallere 2
nomini tuo Altissime. A
* Ad annuntiandum manè misericor- 3
diam tuã, & veritatem tuam per noctẽ.
* In decachordo psalterio: cum canti- 4
co, in cithara.
* Quia delectasti me Domine in factu- 5
ra tua: & in operibus manuum tuarum
exaltabo.
* Quàm magnificata sunt opera tua 6
Domine! nimis profundæ factæ sunt B
cogitationes tuæ.
7 * Vir insipiens non cognoscet: & stul-
tus non intelliget hæc.
8 *Cùm exorti fuerint peccatores sicut
fœnum: & apparuerint omnes, qui ope-
rantur iniquitatem.
9 Vt intereant in sæculum sæculi: *tu
autem Altissimus in æternum Domine.
10 * Quoniam ecce inimici tui Domine,
quoniam ecce inimici tui peribunt: &
dispergentur omnes, qui operantur ini-
quitatem.
11 *Et exaltabitur sicut vnicornis cornu
C meum: & senectus mea in misericordia
vberi.
12 * Et despexit oculus meus inimicos
meos: & in insurgentibus in me mali-
gnantibus audiet auris mea.
13 *Iustus vt palma florebit: sicut cedrus
Libani multiplicabitur.
14 * Plantati in domo Domini, in atriis
domus Dei nostri florebunt.
15 * Adhuc multiplicabuntur in senecta
16 vberi: & benè patientes erunt, *vt an-
nuntient.
Quoniam rectus Dominus Deus no-
ster: & non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi Dauid in die ante
sabbatum, quando fundata
est terra. XCII.

1 DOminus regnauit, decorem indutus
A est: indutus est Dominus fortitudi-
nem, & præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui
non commouebitur.
2 * Parata sedes tua ex tunc: à sæculo
tu es.
3 * Eleuauerunt flumina Domine: ele-
uauerunt flumina vocem suam.
4 * Eleuauerunt flumina fluctus suos, à
B vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis
in altis Dominus.
5 *Testimonia tua credibilia facta sunt
nimis: domum tuam decet sanctitudo
Domine in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi Dauid.
Quarta sabbati: XCIII.

1 DEus vltionum Dominus: Deus vl-
A tionum liberè egit.
2 * Exaltare qui iudicas terram: redde
retributionem superbis.
3 * Vsquequò peccatores Domine, vs-
quequò peccatores gloriabuntur.
4 * Effabũtur, & loquẽtur iniquitatẽ: lo-
quẽtur omnes, qui operantur iniustitiã?
5 * Populum tuum Dñe humiliauerunt:
& hereditatem tuam vexauerunt.
6 * Viduam & aduenam interfecerunt:
& pupillos occiderunt.
7 * Et dixerunt: Non videbit Dominus
B nec intelliget Deus Iacob.
8 * Intelligite insipientes in populo: &
stulti aliquando sapite.
9 * Qui plantauit aurem, non audiet
aut

aut qui finxit oculum non considerat?
10 * Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?
11 * Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum:
13 * Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodiatur peccatori fouea. C
14 * Quia non repellet Dñs plebẽ suam: & hereditatem suam non derelinquet.
15 * Quoadusque iustitia conuertatur in iudicium: & qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde.
16 * Quis consurget mihi aduersus malignantes? aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem?
17 * Nisi quia Dñs adiuuit me: paulo minus habitasset in inferno anima mea.
18 * Si dicebam: Motus est pes meus: misericordia tua Dñe adiuuabat me. D
19 * Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.
20 * Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?
21 * Captabunt in animam iusti: & sanguinem innocentem condemnabunt.
22 * Et factus est mihi Dñs in refugium, & Deus meus in adiutorium spei meæ.
* Et reddet illis iniquitatem ipsorum,
23 & in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi Dauid.

XCIV.

1 VEnite exultemus Domino: iubilemus Deo salutari nostro. A
2 * Præoccupemus faciem eius in confessione: & in psalmis iubilemus ei.
3 * Quoniam Deus magnus Dñs: & rex magnus super omnes deos.
4 * Quia in manu eius sunt omnes fines terræ: & altitudines montiũ ipsius sunt.
5 * Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud: & siccam manus eius formauerunt.
6 * Venite adoremus, & procidamus: & ploremus ante Dñm, qui fecit nos.
7 * Quia ipse est Dominus Deus noster: & nos populus pascuæ eius, & oues manus eius. B
8 * || Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; (|| *Heb.* 3. *b.* 7. 4. *b.* 7.)
9 * Sicut in irritatione secundùm diem tentationis in deserto: vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt me, & viderunt opera mea.
10 * || Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi: Semper hi errant corde. (|| *Nu.* 14. *f.* 34.)
11 * Et isti non cognouerunt vias meas: || vt iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem meam. (|| *Heb.* 4. *a.* 3.)

Canticum ipsi Dauid.

1 Quando domus ædificabatur post captiuitatem. (1. Par. 15.)

XCV.

A CAntate Domino canticum nouum: cantate Domino omnis terra.
2 * Cantate Domino, & benedicite nomini eius: annuntiate de die in diem salutare eius.
3 * Annuntiate inter gentes gloriã eius; in omnibus populis mirabilia eius.
4 * Quoniam magnus Dñs, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.
5 * Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit.
6 * Confessio & pulchritudo in conspectu eius: sanctimonia & magnificen-
B tia in sanctificatione eius.
7 * Afferte Domino patriæ Gentium,
8 afferte Dño gloriam & honorem * afferte Domino gloriam nomini eius.
Tollite hostias, & introite in atria ei*:
9 * adorate Dñm in atrio sancto eius.
Commoueatur à facie eius vniuersa
10 terra: * dicite in Gentibus quia Dominus regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ qui non commouebitur: iudicabit populos in æquitate.
11 * Lætẽtur cæli, & exultet terra, cõmoueatur mare, & plenitudo eius: * gaude-
12 bunt campi, & omnia quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna sylua-
13 rum * à facie Domini, quia venit: quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.

1 Huic Dauid.

Quando terra eius restituta est.

XCVI.

A DOminus regnauit, exultet terra: lætentur insulæ multæ.
2 * Nubes, & caligo in circuitu eius: iustitia, & iudicium correctio sedis eius.
3 * Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.
4 * Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota est terra.
5 * Montes, sicut cera fluxerunt à facie Domini; à facie Domini omnis terra.
6 * Annuntiauerunt cæli iustitiam eius: & viderunt omnes populi gloriam eius.
7 * || Confundantur omnes, qui ado-
B rant sculptilia: & qui gloriantur in simulachris suis.
|| Adorate eum omnes angeli eius:
8 * audiuit, & lætata est Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine: (|| *Exo.* 20. *a.* 4. *Leu.* 26. *a.* 1. *Deut.* 5. *a.* 8. || *Heb.* 1. *b.* 6.)
9 * Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.
10 * || Qui diligitis Dñm, odite malum: custodit Dñs animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. (|| *Amos* 5. *d.* 15.)
11 * Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. (*Rom.* 12. *b.* 9.)

* Lætamini iusti in Dño: & confite- 12
mini memoriæ sanctificationis eius.
Psalmus ipsi Dauid. XCVII. 1
CAntate Domino canticum nouum: A
quia mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius, & bra-
chium sanctum eius.
* Notum fecit Dñs salutare suum, 2
in conspectu gentium reuelauit iusti-
tiam suam.
* Recordatus est misericordiæ suæ, 3
& veritatis suæ domui Israël.
|| Isa. 52. c. 10. || Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri.
* Iubilate Deo omnis terra, cantate, 4
Luc. & exultate, & psallite. B
3. b. 6 * Psallite Domino in cithara, in ci- 5
thara & voce psalmi: * in tubis ductili- 6
bus, & voce tubæ corneæ.
Iubilate in conspectu regis Domini:
* moueatur mare, & plenitudo eius or- 7
bis terrarum, & qui habitant in ea.
* Flumina plaudent manu, simul 8
montes exultabunt, * à conspectu Dñi: 9
quoniam venit iudicare terram:
Iudicabit orbem terrarum in iusti- 10
tia, & populos in æquitate.
Psalmus ipsi Dauid. XCVIII. 1
DOminus regnauit, irascantur po- A
puli: qui sedet super Cherubim,
moueatur terra.
* Dominus in Sion magnus: & excel- 2
sus super omnes populos.
* Confiteantur nomini tuo magno: 3
quoniam terribile & sanctum est: * & 4
honor regis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium &
iustitiam in Iacob tu fecisti.
* Exaltate Dominum Deum nostrum, 6
& adorate scabellum pedum eius: quo- B
niam sanctum est.
* Moyses & Aaron in sacerdotibus 7
eius: & Samuel inter eos, qui inuo-
cant nomen eius.
Inuocabant Dominum, & ipse exau-
diebat eos: * in columna nubis loque- 8
batur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, & præ-
ceptum quod dedit illis.
* Dñe Deus noster tu exaudiebas eos: 9
Deus tu propitius fuisti eis, & vlcis-
cens in omnes adinuentiones eorum.
* Exaltate Dñm Deum nostrum, & 10
adorate in monte sancto eius: quoniam
sanctus Dominus Deus noster.
Psalmus in confessione. 1
XCIX.
IVbilate Deo omnis terra: seruite 2
Domino in lætitia. A
Introite in conspectu eius, in exul-
tatione.
* Scitote quoniam Dñs ipse est Deus: 3
ipse fecit nos, & non ipsi nos:
Populus eius, & oues pascuæ eius,
* introite portas eius in confessione, 4
atria eius in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomen eius: * quoniam sua-
B uis est Dominus, in æternum miseri-
cordia eius, & vsque in generationem
& generationem veritas eius.
1 Psalmus ipsi Dauid. C.
A MIsericordiam, & iudicium canta-
bo tibi Domine.
2 * Psallam, & intelligam in via imma-
culata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis
mei, in medio domus meæ.
3 * Non proponebam ante oculos
meos rem iniustam: facientes præuari-
cationes odiui.
4 Non adhæsit mihi * cor prauum: de-
clinantem à me malignum non co-
gnoscebam.
5 * Detrahentem secretò proximo suo,
B hunc persequebar.
Superbo oculo, & insatiabili corde,
cùm hoc non edebam.
6 * Oculi mei ad fideles terræ vt se-
deant mecum: ambulans in via imma-
culata, hic mihi ministrabat.
7 * Non habitabit in medio domus
meæ qui facit superbiam: qui loqui-
tur iniqua, non direxit in conspectu
oculorum meorum.
8 * In matutino interficiebã omnes pec-
catores terræ, vt disperderem de ciuita-
te Dñi omnes operantes iniquitatem.
Oratio pauperis.
1 Cùm anxius fuerit, & in conspectu
Domini effuderit precem
suam. CI.
2 DOmine exaudi orationem meam: &
A clamor meus ad te veniat.
3 * Non auertas faciem tuam à me, in
quacumque die tribulor, inclina ad me
aurem tuam.
In quacumque die inuocauero te,
velociter exaudi me:
4 * Quia defecerũt sicut fumus dies mei
& ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 * Percussus sum vt fœnum, & aruit
cor meum: quia oblitus sum comede-
re panem meum.
6 * A voce gemitus mei adhæsit os
meum carni meæ.
7 * Similis factus sum pellicano solitu-
dinis: factus sum sicut nycticorax in
B domicilio.
8 * Vigilaui & factus sum sicut passer
solitarius in tecto.
9 * Tota die exprobrabant mihi ini-
mici mei: & qui laudabant me aduer-
sum me iurabant.
10 * Quia cinerem tanquam panem
manducabam, & potum meum cum fle-
tu miscebam.
11 * A facie iræ & indignationis tuæ:
quia eleuans allisisti me.
12 * Dies mei sicut vmbra declinauerunt
& ego sicut fœnum arui.
* Tu

* Tu autem Domine: in æternum per- 13
manes : & memoriale tuum in genera-
tionem & generationem.
* Tu exurgens misereberis Sion: quia 14
tempus miserendi eius, quia venit tem- C
pus.
* Quoniam placuerunt seruis tuis la- 15
pides eius : & terræ eius miserebuntur.
* Et timebunt gentes nomen tuū Dñe, 16
& omnes reges terræ gloriam tuam.
* Quia ædificauit Dominus Sion : & 17
videbitur in gloria sua.
* Respexit in orationem humilium: 18
& non spreuit precem eorum.
* Scribantur hæc in generatione al- 19
tera : & populus qui creabitur laudabit
Dominum,
* Quia prospexit de excelso sancto 20
suo : Dñs de cælo in terram aspexit.
* Vt audiret gemitus compeditorum: 21
vt solueret filios interemptorum :
* Vt annuntient in Sion nomen Dni: 22
& laudem eius in Ierusalem. D
* In conueniendo populos in vnum, 23
& reges vt seruiant Domino.
* Respondit ei in via virtutis suæ: Pau- 24
citatem dierum meorum nuntia mihi.
* Ne reuoces me in dimidio dierum 25
meorum : in generationem & genera-
tionem anni tui.
* Initio tu Domine terram fundasti 26
& opera manuum tuarum sunt cæli.
* Ipsi peribunt, tu autem permanes: & 27
omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, &
mutabuntur : * tu autem idem ipse es, 28
& anni tui non deficient.
* Filij seruorum tuorum habitabunt: 29
& semen eorum in sæculum dirigetur.

Ipsi Dauid. CII. 1

BEnedic anima mea Domino: & om- A
nia quæ intra me sunt, nomini san-
cto eius.
* Benedic anima mea Dño : & noli 2
obliuisci omnes retributiones eius.
* Qui propitiatur omnibus iniquita- 3
tibus eius : qui sanat omnes infirmita-
tes tuas.
* Qui redimit de interitu vitam tuam: 4
qui coronat te in misericordia & mi-
serationibus.
* Qui replet in bonis desiderium tuū: 5
renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
* Faciens misericordias Dñs, & iudi- 6
cium omnibus iniuriam patientibus. B
* Notas fecit vias suas Moysi, filiis 7
Israël voluntates suas.
||Exo. 34. a. 6. Num. 14. c. 18. * || Miserator, & misericors Dominus 8
longanimis, & multùm misericors.
* Non in perpetuum irascetur : ne- 9
que in æternum comminabitur.
* Non secundùm peccata nostra fecit 10
nobis ; neque secundùm iniquitates
nostras retribuit nobis.
* Quoniam secundùm altitudinem 11
cæli à terra, corroborauit misericor-
diam suam super timentes se.
12 * Quantum distat Ortus ab Occidente:
C longè fecit à nobis iniquitates nostras.
13 * Quomodo miseretur pater filiorum,
14 misertus est Dñs timentibus se : * quo-
niā ipse cognouit figmentum nostrum.
Recordatus est quoniam puluis sumus:
15 * homo, sicut fœnum dies eius, tan-
quam flos agri sic efflorebit.
16 * Quoniam spiritus pertransibit in
illo, & non subsistet : & non cognos-
cet amplius locum suum.
17 * Misericordia autem Dñi ab æterno,
& vsq; in æternum super timentes eum.
Et iustitia illius in filios filiorum,
18 * his qui seruant testamentum eius.
D Et memores sunt mandatorum ipsius,
ad faciendum ea.
19 * Dñs in cælo parauit sedem suam; &
regnum ipsius omnibus dominabitur.
20 * Benedicite Dño omnes angeli eius:
potētes virtute, facientes verbū illius,
ad audiendam vocem sermonum eius.
21 * Benedicite Domino omnes virtu-
tes eius : ministri eius, qui facitis vo-
luntatem eius.
22 * Benedicite Dño omnia opera eius :
in omni loco dominationis eius, be-
nedic anima mea Domino.

Ipsi Dauid. CIII.

1 BEnedic anima mea Domino : Do-
A mine Deus meus magnificatus es
vehementer.
Confessionem, & decorem induisti :
2 * amictus lumine sicut vestimento:
3 Extendens cælum sicut pellem : * qui
tegis aquis superiora eius.
* Qui ponis nubem ascensum tuum:
qui ambulas super pennas ventorum.
4 * || Qui facis angelos tuos, spiritus; & ||Heb.
ministros tuos ignem vrentem. 1. 6.7.
5 * Qui fundasti terram super stabili-
tatem suam : non inclinabitur in sæcu-
lum sæculi.
6 * Abyssus, sicut vestimentum, amictus
eius : super montes stabunt aquæ.
7 * Ab increpatione tua fugient : à vo-
ce tonitrui tui formidabunt.
8 * Ascendunt montes, & descendunt
campi, in locum quem fundasti eis.
9 * Terminum posuisti, quem non trans-
B gredientur : neque conuertentur ope-
rire terram.
10 * Qui emittis fontes in conuallibus:
inter medium montium pertransibunt
aquæ.
11 * Potabunt omnes bestiæ agri : ex-
pectabunt onagri in siti sua.
12 * Super ea volucres cæli habitabunt:
de medio petrarum dabunt voces.
13 * Rigās mōtes de superioribus suis: de
fructu operū tuorum satiabitur terra :
14 * Producens fœnum iumentis, & her-
bam seruituti hominum.

Vt

Vt educas panem de terra:* & vinum 15
lætificet cor hominis :
Vt exhilaret faciem in oleo : & pa-
nis cor hominis confirmet.
* Saturabuntur ligna campi, & cedri 16
Libani, quas plantauit : * illic passeres 17
nidificabunt.
Herodij domus dux est eorū:*montes 18
excelsi ceruis, petra refugiū herinaciis.
* Fecit lunam in tempora : sol co- 19
gnouit occasum suum. C
* Posuisti tenebras,& facta est nox,in 20
ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ.
* Catuli leonum rugientes,vt rapiant, 21
& quærant à Deo escam sibi.
* Ortus est sol, & congregati sunt : & 22
in cubilibus suis collocabuntur.
* Exiuit homo ad opus suum : & ad 23
operationem suam vsque ad vesperum.
* Quàm magnificata sunt opera tua 24
Domine, omnia in sapientia fecisti :
impleta est terra possessione tua.
* Hoc mare magnum & spatiosum 25
manibus : illic reptilia, quorum non
est numerus.
Animalia pusilla cum magnis : * illic 26
naues pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illu-
dendum ei : * omnia à te expectant vt 27
des illis escam in tempore. D
* Dante te illis, colligent aperiente 28
te manum tuam, omnia implebuntur
bonitate.
* Auertente autem te faciem, turba- 29
buntur:auferes spiritum eorum,& defi-
cient,& in puluerem suum reuertentur.
* Emittes spiritum tuum, & creabun- 30
tur : & renouabis faciem terræ.
* Sit gloria Domini in sæculum : læ- 31
tabitur Dominus in operibus suis.
* Qui respicit terram,& facit eam tre- 32
mere : qui tangit montes, & fumigant.
||Infr. * || Cantabo Domino in vita mea : 33
145.a. psallam Deo meo quamdiu sum.
2. * Iucundum sit ei eloquium meum : 34
ego verò delectabor in Domino.
* Deficiāt peccatores à terra,& iniqui 35
ita vt nō sint:benedic anima mea Dño.
Alleluia. (1.Par.16. 8.) CIV.
1.Par. CONfitemini Domino, & inuocate 1
16.a.8 nomen eius:annuntiate inter Gen- A
Isa.12 tes opera eius.
b. 4. * Cantate ei, & psallite ei : narrate 2
omnia mirabilia eius.
* Laudamini in nomine sancto eius : 3
lætetur cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum, & confirma- 4
mini : quærite faciem eius semper.
* Mementote mirabiliū eius, quæ fe- 5
cit : prodigia eius,& iudicia oris eius.
* Semen Abraham serui eius : filij 6
Iacob electi eius.
* Ipse Dominus Deus noster : in vni- 7
uersa terra iudicia eius.
* Memor fuit in sæculum testamenti 8
sui : verbi,quod mandauit in mille ge-
nerationes :
9 * || Quod disposuit ad Abraham : & ||Gen.
iuramenti sui ad Isaac : 22.c.
10 * Et statuit illud Iacob in præceptum: 16.
& Israël in testamentum æternum.
11 * Dicens:Tibi dabo terram Chanaan,
funiculum hæreditatis vestræ.
12 * Cùm essent numero breui, paucis-
simi & incolæ eius :
13 * Et pertransierunt de gente in gen-
B tem,& de regno ad populum alterum :
14 * Non reliquit hominem nocere eis:
& corripuit pro eis reges.
15 * ||Nolite tangere christos meos : & ||2.
in prophetis meis nolite malignari. Reg.1
16 * Et vocauit famem super terram : & 14.
omne firmamentum panis contriuit. ||1.
17 * || Misit ante eos virum : in seruum Par.
venundatus est Ioseph. 16. c.
18 * || Humiliauerunt in compedibus pe- 22.
des eius, ferrum pertransiit animam ||Gen.
19 eius, * donec veniret verbum eius. 37. g.
Eloquium Domini inflammauit eum: 36.
20 * || misit rex, & soluit eum : princeps ||Gen.
populorum, & dimisit eum. 39.
21 * Constituit eum Dñm domus suæ, d. 20.
& principem omnis possessionis suæ. ||Gen.
22 * Vt erudiret principes ei⁹ sicut semet- 41. c.
ipsum:& senes eius prudentiā doceret. 14.
23 * || Et intrauit Israel in Ægyptum : ||Gen.
C & Iacob accola fuit in Terra Cham. 46. a.
24 * || Et auxit populum suum vehemen- 6.
ter, & firmauit eū super inimicos eius, ||Exo.
25 * Conuertit cor eorum vt odirent 2.a.7.
populum eius, & dolum facerent in Act.7
seruos eius. c. 17.
26 * || Misit Moysen seruum suum ; Aa- ||Exo.
ron quem elegit ipsum. 3.c.10
27 * || Posuit in eis verba signorum suo- & 4.
rum, & prodigiorum in Terra Cham. g. 29.
28 * || Misit tenebras, & obscurauit : & ||Exo.
non exacerbauit sermones suos. 7.b.10
29 * || Conuertit aquas eorum in san- || Exo.
guinem : & occidit pisces eorum. 10. f.
30 * || Edidit terra eorum ranas, in pe- 21.
netralibus regum ipsorum. ||Exo.
31 * || Dixit, & venit cœnomyia : & ci- 7. d.
nifes in omnibus finibus eorum. 20.
32 * Posuit pluuias eorum, grandinem, ||Exo.
ignem comburentem in terra ipsorum. 8.b.6.
33 * Et percussit vineas eorū, & ficulneas || Exo.
eorum:& contriuit lignū finiū eorum. 8.d.16
34 * || Dixit, & venit locusta, & bru- f. 24.
D chus, cuius non erat numerus. ||Exo.
35 * Et comedit omne fœnum in terra 10. d.
eorum : & comedit omnem fructum 12.
terræ eorum.
36 * || Et percussit omne primogenitum ||Exo.
in terra eorum :primitias omnis labo- 12. b.
ris eorum. 29.
37 * || Et eduxit eos cum argento & au- ||Exo.
ro : & non erat in tribubus eorum in- 12. c.
firmus. 35.
38 * Læta est Ægyptus in profectione
eorum:

||Exo. eorum : quia incubuit timor eorum
13. d. super eos.
21. *||Expandit nubẽ in protectionem eo- 39
Psal. rum,& ignem vt luceret eis per noctẽ.
77. b. * || Petierunt,& venit coturnix:& pa- 40
14. ne cæli saturauit eos.
1.Cor. * ||Dirupit petram,& fluxerunt aquæ: 41
10.a.1 abierunt in sicco flumina.
||Exo. * || Quoniam memor fuit verbi sancti 42
16. c. sui,quod habuit ad Abrahã puerũ suum.
13. * || Et eduxit populum suum in exul- 43
||Num tatione, & electos suos in lætitia.
20. b. * Et dedit illis regiones Gentium : & 44
11. labores populorum possederunt.
||Gen. * Vt custodiant iustificationes eius,& 45
17.a.7 legem eius requirant.

Alleluia. (Iudith 13.21.) C V.

||Iudi. Confitemini Domino quoniam bo- 1
13. c. nus : quoniam in sæculum miseri- A
21. cordia eius.
||Eccl. * || Quis loquetur potentias Domini, 2
43. d. auditas faciet omnes laudes eius?
35. * Beati, qui custodiunt iudicium, & 3
faciunt iustitiam in omni tempore.
* Memento nostri Dñe in beneplacito 4
populi tui : visita nos in salutari tuo.
* Ad videndum in bonitate electorum 5
tuorum, ad lætandum in lætitia gentis
tuæ ; vt lauderis cum hereditate tua.
* || Peccauimus cum patribus nostris: 6
||Iudi. iniuste egimus, iniquitatem fecimus.
7.d.19 * Patres nostri in Ægypto non intel- 7
lexerunt mirabilia tua:non fuerunt me-
mores multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritauerunt ascendentes in mare, B
Mare rubrum.
* Et saluauit eos propter nomẽ suum: 8
vt notam faceret potentiam suam.
|| Exo. * || Et increpuit mare rubrum,& exic- 9
14. c. catum est:& deduxit eos in abyssis sicut
21. in deserto.
* Et saluauit eos de manu odientium: 10
& redemit eos de manu inimici.
||Exo. * || Et operuit aqua tribulantes eos : 11
14. f. vnus ex eis non remansit.
27. * Et crediderunt verbis eius:& lauda- 12
uerunt laudem eius.
*Citò fecerunt,obliti sunt operũ eius: 13
& non sustinuerunt consilium eius.
|| Exo. * || Et concupierunt concupiscentiam 14
17.a.2 in deserto:& tentauerunt Deum in ina- C
quoso.
||Num * ||Et dedit eis petitionem ipsorum:& 15
11. g. misit saturitatem in animas eorum.
31. * Et irritauerunt Moysen in castris, 16
Aaron sanctum Domini.
||Num. * || Aperta est terra, & deglutiuit Da- 17
16. e. than, & operuit super congregationem
32. Abiron.
* Et exarsit ignis in synagoga eorum: 18
flamma combussit peccatores.
||Exo. * || Et fecerunt vitulum in Horeb : & 19
32. a. adorauerunt sculptile.
4. * Et mutauerunt gloriam suam in si- 20
militudinem vituli comedentis fœnum.

21 * Obliti sunt Deũ,qui saluauit eos,qui
22 fecit magnalia in Ægypto,*mirabilia in
terra Cham,terribilia in Mari rubro.
23 * || Et dixit vt disperderet eos : si non ||Exo.
D Moyses electus eius stetisset in confra- 32. c.
ctione in conspectu eius. 10.
Vt auerteret iram eius, vt disperderet
24 eos : * & pro nihilo habuerunt terram
desiderabilem.
25 Non crediderunt verbo eius,*& mur-
murauerunt in tabernaculis suis : non
exaudierunt vocem Domini.
26 * || Et eleuauit manum suam super ||Num
eos, vt prosterneret eos in deserto. 14. c.
27 *Et vt deiiceret semen eorũ in Natio- 32.
nibus:& dispergeret eos in regionibus.
28 *Et initiati sunt Beelphegor:& come-
derunt sacrificia mortuorum.
29 *Et irritauerunt eum in adinuentioni-
E bus suis:& multiplicata est in eis ruina.
30 * || Et stetit phinees, & placauit : & ||Num
cessauit quassatio. 25.b.7
31 * Et reputatum est ei in iustitiam, in
generationem & generationem vsque
in sempiternum.
32 * ||Et irritauerunt eum ad Aquas con- Num.
tradictionis:& vexatus est Moyses pro- 20. b.
33 pter eos : *quia exacerbauerunt spiri- 10.
tum eius.
34 Et distinxit in labiis suis:*non disper-
diderunt gentes, quas dixit Dñs illis.
35 * Et commisti sunt inter gentes,& di-
36 dicerunt opera eorum : * & seruierunt
sculptilibus eorum:& factum est illis in
scandalum.
37 * Et immolauerunt filios suos, & fi-
lias suas dæmoniis.
38 * Et effuderunt sanguinem innocen-
F tem : sanguinem filiorum suorum & fi-
liarum suarum ? quas sacrificauerunt
sculptilibus Chanaan.
39 Et infecta est terra in sanguinibus, *&
contaminata est in operibus eorum &
fornicati sunt in adinuentionibus suis.
40 * Et iratus est furore Dominus in po-
pulum suum: & abominatus est heredi-
tatem suam.
41 * Et tradidit eos in manus gentium:
& dominati sunt eorum qui oderũt eos.
42 *Et tribulauerunt eos inimici eorum,
& humiliati sunt sub manibus eorum :
43 * sæpe liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in
consilio suo : & humiliati sunt in ini-
quitatibus suis.
44 * Et vidit cum tribularentur:& audi-
uit orationem eorum.
45 * || Et memor fuit testamenti sui : & ||Deu.
G pœnituit eum secundum multitudinem 30.a.1
misericordiæ suæ.
46 *Et dedit eos in misericordias in con-
spectu omnium qui ceperant eos.
47 * Saluos nos fac Domine Deus noster
& congrega nos de Nationibus.
Vt confiteamur nomini sancto tuo :
&

& gloriemur in laude tua.
* Benedictus Dñs Deus Israel à sæ- 48
culo & vsque in sæculum:& dicet om-
nis populus: Fiat, fiat.
Alleluia. (Iudith 13. 21.)

C V I.

Confitemini Domino quoniam bo- 1
nus: quoniam in sæculum miseri- A
cordia eius.
* Dicant qui redempti sunt à Domi- 2
no, quos redemit de manu inimici: &
de regionibus congregauit eos.
* A solis ortu, & occasu: ab Aquilone, 3
& mari.
* Errauerunt in solitudine in ina- 4
quoso: viam ciuitatis habitaculi non
inuenerunt.
* Esurientes, & sitientes: anima eo- 5
rum in ipsis defecit.
* Et clamauerunt ad Dominum cùm 6
tribularentur: & de necessitatibus eo-
rum eripuit eos.
* Et deduxit eos in viam rectam: vt 7
irent in ciuitatem habitationis.
* Confiteantur Dño misericordiæ 8
eius: & mirabilia eius filiis hominum.
* Quia satiauit animam inanem: & 9
animam esurientem satiauit bonis.
*Sedentes in tenebris, & vmbra mor- 10
tis: vinctos in mendicitate, & ferro.
* Quia exacerbauerunt eloquia Dei: 11
& consilium Altissimi irritauerunt.
* Et humiliatum est in laboribus cor 12
eorum: infirmati sunt, nec fuit qui ad-
iuuaret.
* Et clamauerunt ad Dominum cùm 13
tribularentur: & de necessitatibus eo- B
rum liberauit eos.
* Et eduxit eos de tenebris, & vmbra 14
mortis: & vincula eorum disrupit.
* Confiteantur Dño misericordiæ 15
eius: & mirabilia eius filiis hominum.
* Quia contriuit portas æreas: & ve- 16
ctes ferreos confregit.
* Suscepit eos de via iniquitatis eo- 17
rum: propter iniustitias enim suas hu-
miliati sunt.
* Omnem escam abominata est ani- 18
ma eorum: & appropinquauerunt vsque
ad portas mortis.
* Et clamauerunt ad Dominum, cùm 19
tribularentur: & de necessitatibus eo-
rum liberauit eos.
* Misit verbum suum, & sanauit eos: 20
& eripuit eos de interitionibus eorum. C
*Confiteantur Domino misericordiæ 21
eius: & mirabilia eius filiis hominum.
*Et sacrificent sacrificium laudis: & 22
annuntient opera eius in exultatione.
* Qui descendunt mare in nauibus, 23
facientes operationem in aquis multis.
* Ipsi viderunt opera Domini, & mi- 24
rabilia eius in profundo.
* Dixit, & stetit spiritus procellæ: & 25
exaltati sunt fluctus eius.
26 * Ascendunt vsque ad cælos, & de-
scendunt vsque ad abyssos: anima eo-
rum in malis tabescebat.
27 * Turbati sunt, & moti sunt sicut
ebrius: & omnis sapientia eorum de-
uorata est.
28 * Et clamauerunt ad Dominum, cùm
tribularentur, & de necessitatibus eo-
rum eduxit eos.
29 * Et statuit procellam eius in auram:
& siluerunt fluctus eius.
30 * Et lætati sunt quia siluerunt: & de-
duxit eos in portum voluntatis eorum.
31 * Confiteantur Domino misericordiæ
eius: & mirabilia eius filiis hominum.
32 * Et exaltent eum in Ecclesia plebis:
& in cathedra seniorum laudent eum.
33 * Posuit flumina in desertum, & exi-
tus aquarum in sitim:
34 * Terram fructiferam in salsuginem,
D à malitia inhabitantium in ea.
35 *Posuit desertum in stagna aquarum:
& terram sine aqua in exitus aquarum.
36 *Et collocauit illic esurientes. & con-
stituerunt ciuitatem habitationis.
37 * Et seminauerunt agros, & plantaue-
rũt vineas: & fecerũt fructũ natiuitatis.
38 * Et benedixit eis, & multiplicati
sunt nimis: & iumenta eorum non mi-
norauit.
39 * Et pauci facti sunt: & vexati sunt à
tribulatione malorum, & dolore.
40 * Effusa est contemptio super princi-
pes: & errare fecit eos in inuio, & non
in via.
41 * Et adiuuit pauperem de inopia: &
posuit sicut oues familias.
42 * || Videbunt recti, & lætabuntur: & || Iob.
omnis iniquitas oppilabit os suum. 22. c.
43 * Quis sapiens & custodiet hæc? & in- 19.
telliget misericordias Domini?
1 Canticum Psalmi ipsi Dauid.

(Sup. 56. 8.) C V I I.

2 Paratum cor meum Deus, paratum
A cor meum: cantabo, & psallam in
gloria mea.
3 * Exurge gloria mea, exurge psalte-
rium, & cithara: exurgam diluculo.
4 * Confitebor tibi in populis Domine:
& psallam tibi in nationibus.
5 * Quia magna est super cælos miseri-
cordia tua: & vsq; ad nubes veritas tua.
6 * Exaltare super cælos Deus, & super
7 omnem terram gloria tua: *vt liberen-
tur dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
8 * Deus locutus est in sancto suo.
B Exultabo, & diuidam Sichimam, &
conuallem tabernaculorum dimetiar.
9 * Meus est Galaad, & meus est Manas-
ses, & Ephraim susceptio capitis mei,
10 Iuda rex meus: *Moab lebes spei meæ,
In Idumæam extendam calceamẽtum
meũ: mihi alienigenæ amici facti sunt.
11 * Quis deducet me in ciuitatẽ muni-
tam?

tam?quis deducet me vsque in Idumeã?
* Nonne tu Deus,qui repulisti nos, & 12
non exibis Deus in virtutibus nostris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: 13
quia vana salus hominis.
* In Deo faciemus virtutem : & ipse 14
ad nihilum deducet inimicos nostros.

In finem, Psalmus Dauid. 1

CVIII.

DEus laudem meam ne tacueris:quia 2
os peccatoris,& os dolosi super me A
apertum est.
*Locuti sunt aduersum me lingua do- 3
losa, & sermonibus odij circumdede-
runt me : & expugnauerunt me gratis.
* Pro eo vt me diligerent, detrahe- 4
bant mihi : ego autem orabam.
* Et posuerunt aduersum me mala pro 5
bonis:& odium pro dilectione mea.
* Constitue super eum peccatorem: & 6
diabolus stet à dextris eius.
* Cùm iudicatur,exeat condemnatus: 7
& oratio eius fiat in peccatum.
* Fiant dies eius pauci, & episcopa- 8
tum eius accipiat alter.
* Fiant filij eius orphani: & vxor eius 9
vidua.
* Nutantes transferantur filij eius, & 10
mendicent : & eiiciantur de habitatio- B
nibus suis.
* Scrutetur fœnerator omnẽ substan- 11
tiã eius: & diripiãt alieni labores eius.
* Non sit illi adiutor : nec sit qui mi- 12
sereatur pupillis eius.
* Fiant nati eius in interitum : in ge- 13
neratione vna deleatur nomen eius.
* In memoriam redeat iniquitas pa- 14
trum eius in conspectu Domini:& pec-
catum matris eius non deleatur.
* Fiant contra Dominum semper, & 15
dispereat de terra memoria eorum ; *
pro eo quod non est recordatus facere 16
misericordiam.
* Et persecutus est hominem inopem, 17
& mendicum, & compunctum corde
mortificare.
* Et dilexit maledictionem, & veniet 18
ei, & noluit benedictionem, & elonga- C
bitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vesti-
mentum, & intrauit sicut aqua in inte-
riora eius, & sicut oleũ in ossibus eius.
* Fiat ei sicut vestimentũ, quo operi- 19
tur:& sicut zona,qua sẽper pręcingitur.
* Hoc opus eorum, qui detrahunt 20
mihi apud Dominum: & qui loquuntur
mala aduersus animam meam.
* Et tu Domine, Domine,fac mecum 21
propter nomen tuum : quia suauis est
misericordia tua.
Libera me, * quia egenus & pauper 22
ego sum: & cor meum conturbatum est
intra me.
* Sicut vmbra cùm declinat, ablatus 23
sum : & excussus sum sicut locustæ.
24 *Genua mea infirmata sunt à ieiunio,
& caro mea immutata est propter oleũ.
25 * Et ego factus sum opprobrium illis:
D viderunt me, & mouerunt capita sua.
26 * Adiuua me Dñe Deus meus : saluum
me fac secundùm misericordiam tuam.
27 * Et sciant quia manus tua hæc:& tu
Domine fecisti eam.
28 * Maledicent illi, & tu benedices:qui
insurgunt in me, confundantur : seruus
autem tuus lætabitur.
29 * Induantur qui detrahunt mihi, pu-
dore : & operiantur sicut diploide con-
fusione sua,
30 * Confitebor Dño nimis in ore meo:
& in medio multorum laudabo eum.
31 * Quia astitit à dextris pauperis, vt
saluam faceret à persequentibus ani-
mam meam.

1 Psalmus Dauid. CIX.

A DIxit Dominus Domino Deo : Sede ||Mat.
à dextris meis. 22. d.
|| Donec ponam inimicos tuos, sca- 44.
bellum pedum tuorum. ||1.Cor
2 * Virgam virtutis tuæ emittet Domi- 15. d.
nus ex Sion : dominare in medio ini- 25.
micorum tuorum. Hebr.
3 * Tecum principium in die virtutis 1.d.13
tuæ in splendoribus Sanctorum:ex vte- & 10.
ro ante luciferum genui te. c. 13.
4 * || Iurauit Dominus, & non pœnite- ||Heb.
B bit eum,Tu es Sacerdos in æternum se- 5.b.6.
cundùm ordinem Melchisedech. & 7.
5 * Dominus à dextris tuis, confregit c.17.
in die iræ suæ reges: Ioã.12
6 * Iudicabit in nationibus, implebit c. 34.
ruinas : conquassabit capita in terra
multorum.
7 * De torrente in via bibet : propterea
exaltabit caput.

Alleluia. CX.

1 COnfitebor tibi Domine in toto
A corde meo : in consilio iustorum,
& congregatione.
2 * Magna opera Domini : exquisita in
omnes voluntates eius.
3 * Confessio & magnificẽtia opus eius :
& iustitia eius manet in sæculũ sæculi.
4 * Memoriam fecit mirabilium suo-
5 rum,misericors & miserator Dominus:*
escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti
6 sui * virtutem operum suorum annun-
B tiabit populo suo.
7 * Vt det illis hereditatẽ gentium:ope- ||Prou.
ra manuum eius,veritas & iudicium. 1.a.7.
8 * Fidelia omnia mandata eius : con- & 9.
firmata in sæculum sæculi, facta in ve- c. 10.
ritate & æquitate. Eccli.
9 *Redemptionem misit populo suo:mã- 1.c.16
dauit in æternum testamentum suum.
Sanctum, & terribile nomen eius ;
10 * || initium sapientiæ timor Domini.
Intellectꝰ bonus omnibus facietibꝰ eũ:
laudatio eius manet in sæculũ sæculi.
Alleluia.

Alleluia, Reuersionis Aggei,
& Zachariæ. CXI.
BEatus vir, qui timet Dominum : in 1
mandatis eius volet nimis. A
* Potens in terra erit semen eius: ge- 2
neratio rectorum benedicetur.
* Gloria & diuitiæ in domo eius : & 3
iustitia eius manet in sæculum sæculi.
* Exortum est in tenebris lumen re- 4
ctis : misericors,& miserator, & iustus.
* Iucundus homo qui miseretur & 5
commodat, disponit sermones suos in B
iudicio : * quia in æternum non com- 6
mouebitur.
* In memoria æterna erit iustus : ab 7
auditione mala non timebit.
Paratum cor eius sperare in Dño :
* confirmatum est cor eius:non cõmo- 8
uebitur donec despiciat inimicos suos.
* Dispersit, dedit pauperibus : iustitia 9
eius manet in sæculum sæculi, cornu
eius exaltabitur in gloria.
* Peccator videbit, & irascetur,den- 10
tibus suis fremet & tabescet:desiderium
peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

LAudate pueri Dominum : laudate 1
nomen Domini. A
* Sit nomen Domini benedictum, ex 2
hoc nunc, & vsque in sæculum.
||Mal. * ||A solis ortu vsque ad occasum,lau- 3
1.c.11. dabile nomen Domini.
* Excelsus super omnes gentes Do- 4
minus, & super cælos gloria eius.
* Quis sicut Dominus Deus noster, 5
qui in altis habitat, * & humilia respi- 6
cit in cælo & in terra?
* Suscitans à terra inopem,& de ster- 7
core erigens pauperem. B
* Vt collocet eum cum principibus, 8
cum principibus populi sui.
* Qui habitare facit sterilem in do- 9
mo, matrem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

Exod. IN exitu Israel de Ægypto, domus Ia- 1
cob de populo barbaro. A
13.a.3 * Facta est Iudæa sanctificatio eius, 2
potestas eius.
Israel [illegible], & fugit : Iordanis con- 3
* Mare vi[illegible]m.
uersus est retror[illegible]t vt arietes : & 4
* Montes exultauerunt
colles sicut agni ouium.
* Quid est tibi mare quòd fugisti : & 5
tu Iordanis,quia cõuersus es retrorsũ?
* Montes exultastis sicut arietes, & 6
colles sicut agni ouium.
* A facie Domini mota est terra,à fa- 7
cie Dei Iacob.
* Qui conuertit petrã in stagna aqua- 8
rum,& rupem in fontes aquarum.
* NON NOBIS DOMINE, NON 1
NOBIS, sed nomini tuo da glo- B
riam.
* Super misericordia tua, & veritate 2
tua : nequando dicant gentes ; Vbi est
Deus eorum?
3 * Deus autem noster in cælo : omnia
quæcunque voluit fecit.
4 * || Simulachra gentium argentum & || Inf.
aurum, opera manuum hominum. 134.c.
5 * || Os habent, & non loquentur:ocu- 15.
los habent, & non videbunt. || Sap.
6 * Aures habent, & non audient:nares 15. c.
habent,& non odorabunt. 15.
7 * Manus habent, & non palpabunt :
pedes habent, & non ambulabunt : non
clamabunt in gutture suo.
8 * Similes illis fiant qui faciunt ea: &
omnes qui confidunt in eis.
9 * Domus Israel sperauit in Domino:
C adiutor eorum & protector eorum est.
10 * Domus Aaron sperauit in Domino:
adiutor eorum & protector eorum est.
11 * Qui timent Dominum, sperauerunt
in Domino : adiutor eorum & prote-
ctor eorum est.
12 * Dominus memor fuit nostri : & be-
nedixit nobis.
Benedixit domui Israel : benedixit
domui Aaron.
13 * Benedixit omnibus, qui timent Do-
minum, pusillis cum maioribus.
14 * Adiiciat Dominus super vos : super
vos,& super filios vestros.
15 * Benedicti vos à Domino, qui fecit
D cælum & terram.
16 * Cælum cæli Domino: terram autem
dedit filiis hominum.
17 * || Non mortui laudabunt te Dñe:ne- || Bar.
que omnes,qui descendũt in infernum. 2.d.17
18 * Sed nos qui viuimus, benedicimus
Dño, ex hoc nunc & vsque in sæculum.

Alleluia. CXIV.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus
A vocem orationis meæ.
2 * Quia inclinauit aurem suam mihi,
& in diebus meis inuocabo.
3 * Circumdederunt me dolores mor-
tis : & pericula inferni inuenerunt me.
4 Tribulationem & dolorem inueni : &
nomen Domini inuocaui.
5 * O Domine libera animam meam : *
B misericors Dominus, & iustus, & Deus
noster miseretur.
6 * Custodiens paruulos Dominus: hu-
miliatus sum,& liberauit me.
7 * Conuertere anima mea in requiem
tuam : quia Dominus benefecit tibi.
8 * Quia eripuit animam meam de mor-
te, oculos meos à lacrymis, pedes meos
à lapsu.
9 * Placebo Dño, in regione viuorum.

Alleluia. CXV.

10 CRedidi,propter quod locutus sum:
A ego autem humiliatus sum nimis.
11 * Ego dixi in excessu meo: || Omnis ho- 2.Cor.
mo mendax. 4.c.13
12 * Quid retribuam Domino, pro om- || Rom.
nibus quæ retribuit mihi? 3.a.4.
13 * Calicem salutaris accipiam, & no-
men

men Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam coram 15
omni populo eius: pretiosa in conspe- 15
ctu Domini mors Sanctorum eius.
* O Domine quia ego seruus tuus: ego 16
seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. D
Dirupisti vincula mea.* tibi sacrifica- 17
bo hostiam laudis, & nomen Domini
inuocabo.
* Vota mea Domino reddam in con- 18
spectu omnis populi eius; * in atriis 19
domus Dñi, in medio tui Ierusalem.

Alleluia. CXVI.

Rom. 15.c.11 LAudate Dominum omnes Gentes: 1
laudate eum omnes populi.
* Quoniam confirmata est super nos 2
||Ioa. 12. e.34. misericordia eius: || & veritas Domini
manet in æternum.

Alleluia CXVII.

COnfitemini Dño quoniam bonus: 1
quoniã in sæculũ misericordia eius. A
* Dicat nunc Israël quoniam bonus: 2
quoniã in sæculum misericordia eius.
* Dicat nunc domus Aaron: quoniam 3
in sæculum misericordia eius.
* Dicant nunc qui timent Dñm: quo- 4
niam in sæculum misericordia eius.
* De tribulatione inuocaui Dñm: & 5
exaudiuit me in latitudine Dominus.
* Dominus mihi adiutor: non timebo 6
quid faciat mihi homo.
||Heb. 13. a.6 * || Dominus mihi adiutor: & ego de- 7
spiciam inimicos meos.
* Bonum est confidere in Domino 8
quàm confidere in homine. B
* Bonum est sperare in Dño, quàm 9
sperare in principibus.
* Omnes gentes circuierunt me: & in 10
nomine Dñi quia vltus sum in eos.
* Circumdãtes circumdederunt me: & 11
in nomine Dñi quia vltus sum in eos.
* Circumdederunt me sicut apes, & 12
exarserunt sicut ignis in spinis; & in
nomine Dñi quia vltus sum in eos.
* Impulsus euersus sum vt caderem: 13
& Dominus suscepit me.
||Exo. 15.a.2 * || Fortitudo mea, & laus mea Dñi: & 14
factus est mihi in salutem. C
* Vox exultationis & salutis, in taber- 15
naculis iustorum.
* Dextera Domini fecit virtutem, dex- 16
tera Domini exaltauit me, dextera Do-
mini fecit virtutem.
* Non moriar, sed viuam: & narrabo 17
opera Domini.
* Castigans castigauit me Dominus: & 18
morti non tradidit me.
* Aperite mihi portas iustitiæ; ingres- 19
sus in eas confitebor Domino: * hæc 20
Isa. 28. d. 16. porta Domini, iusti intrabunt in eam.
* Confitebor tibi quoniam exaudisti 21
me: & factus es mihi in salutem.
Matt. 21.d. 22. * || Lapidem quem reprobauerũt ædi- 22
ficantes, hic factus est in caput anguli.
* A Domino factum est istud: & est 23
mirabile in oculis nostris. Luc.
24 * Hæc est dies, quam fecit Dominus 20. c.
D exultemus, & lætemur in ea. 17.
25 * O Domine saluum me fac ô Domi- Act.
26 ne benè prosperare: * benedictus qui 4. b.
venit in nomine Domini. 11.
Benediximus vobis de domo Domini: Rom.
27 * Deus Dominus & illuxit nobis. 9. g.
Constituite diem solemnem in con- 33.
densis, vsque ad cornu altaris. 1.Pet.
28 * Deus meus es tu, & confitebor tibi: 2.b.7.
Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti
me: & factus es mihi in salutem.
29 * Confitemini Domino quoniam bo-
nus: quoniã in sæculũ misericordia eius.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH:

1 A BEati immaculati in via: qui ambu-
lant in lege Domini.
2 * Beati, qui scrutantur testimonia
eius: in toto corde exquirunt eum.
3 * Non enim qui operantur iniquita-
tem, in viis eius ambulauerunt.
4 * Tu mandasti mandata tua custodiri
nimis.
5 * Vtinam dirigantur viæ meæ, ad cu-
stodiendas iustificationes tuas.
6 * Tunc non confundar, cùm perspe-
xero in omnibus mandatis tuis.
7 * Cõfitebor tibi in directione cordis,
in eo quòd didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 * Iustificationes tuas custodiam: non
me derelinquas vsquequaque.

BETH

9 * In quo corrigit adolescentior viam
B suam? in custodiendo sermones tuos.
10 * In toto corde meo exquisiui te: ne
repellas me à mandatis tuis.
11 * In corde meo abscondi eloquia tua:
vt non peccem tibi.
12 * Benedictus es Domine: doce me iu-
stificationes tuas.
13 * In labiis meis, pronuntiaui omnia
iudicia oris tui.
14 * In via testimoniorum tuorum dele-
ctatus sum, sicut in omnibus diuitiis.
15 * In mandatis tuis exercebor: & con-
siderabo vias tuas.
16 * In iustificationibus tuis meditabor:
non obliuiscar sermones tuos.

GIMEL

17 * Retribue seruo tuo, viuifica me: &
C custodiam sermones tuos.
18 * Reuela oculos meos: & considerabo
mirabilia de lege tua.
19 * Incola ego sum in terra: non abs-
condas à me mandata tua.
20 * Concupiuit anima mea desiderare
iustificationes tuas in omni tempore.
21 * Increpasti superbos: maledicti qui
declinant à mandatis tuis.
22 * Aufer à me opprobrium, & contem-
ptum: quia testimonia tua exquisiui.
23 * Etenim sederũt principes, & adver-
sum

sum me loquebãtur:seruus autem tuus
exercebatur in iustificationibus tuis.
* Nã & testimonia tua meditatio mea 24
est:& consiliũ meũ iustificationes tuæ.

D A L E T H.

* Adhæsit pauimento anima mea: vi- 25
uifica me secundùm verbum tuum. D
* Vias meas enuntiaui, & exaudisti 26
me: doce me iustificationes tuas.
* Viam iustificationum tuarũ instrue 28
me: & exercebor in mirabilibus tuis.
* Dormitauit anima mea præ tædio: 29
confirma me in verbis tuis.
* Viam iniquitatis amoue à me: & de 30
lege tua miserere mei.
* Viam veritatis elegi: iudicia tua 31
non sum oblitus.
* Adhæsi testimoniis tuis Domine: 31
noli me confundere.
* Viam mandatorum tuorum cucur- 32
ri, cùm dilatasti cor meum.

H E.

* Legem pone mihi Dñe viam iustifi- 33
cationũ tuarum:& exquirã eam semper. E
* Da mihi intellectum, & scrutabor 34
legem tuam: & custodiam illam in to-
to corde meo.
* Deduc me in semitam mandatorum 35
tuorum: quia ipsam volui.
* Inclina cor meum in testimonia 36
tua. & non in auaritiam.
* Auerte oculos meos ne videant va- 37
nitatem: in via tua viuifica me.
* Statue seruo tuo eloquium tuum, 38
timore tuo.
* Amputa opprobriũ meum, quod sus- 39
picatus sum: quia iudicia tua iucunda.
* Ecce concupiui mandata tua.: in 40
æquitate tua viuifica me.

V A V.

* Et veniat super me misericordia 41
tua Domine: salutare tuum secundùm F
eloquium tuum.
* Et respondebo exprobrantibus mihi 42
verbũ:quia speraui in sermonibus tuis.
* Et ne auferas de ore meo verbum 43
veritatis vsquequaque: quia in iudi-
ciis tuis supersperaui.
* Et custodiam legem tuam semper, 44
in sæculum, & in sæculum sæculi.
* Et ambulabam in latitudine: quia 45
andata tua exquisiui.
* Et loquebar de testimoniis tuis in 46
conspectu regum, & non confundebar.
* Et meditabar in mandatis tuis, quæ 47
dilexi.
* Et leuaui manus meas ad mandata 48
tua, quæ dilexi: & exercebar in iustifi-
cationibus tuis.

Z A I N.

* Memor esto verbi tui seruo tuo, in 49
quo mihi spem dedisti. G
* Hæc me consolata est in humilitate 50
mea:quia eloquiũ tuum viuificauit me.
* Superbi iniquè agebant vsquequa- 51
que: à lege autem tua non declinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuorum à
sæculo Domine: & consolatus sum.
53 * Defectio tenuit me, pro peccatori-
bus derelinquentibus legem tuam.
54 * Cantabiles mihi erant iustificatio-
nes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis tui Do-
mine: & custodiui legem tuam.
56 * Hæc facta est mihi: quia iustifica-
nes tuas exquisiui.

H E T H.

57 * Portio mea Domine, dixi, custodi-
H re legem tuam.
58 * Deprecatus sum faciem tuam in to-
to corde meo: miserere mei secundùm
eloquium tuum.
59 * Cogitaui vias meas: & conuerti
pedes meos in testimonia tua.
60 * Paratus sum, & non sum turbatus:
vt custodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circumplexi sunt
me: & legem tuam non sum oblitus.
62 * Media nocte surgebã ad confitendũ
tibi, super iudicia iustificationis tuæ.
63 * Particeps ego sum omnium timen-
tium te,& custodientium mandata tua.
64 * Misericordia tua Domine plena est
terra: iustificationes tuas doce me.

T E T H.

65 * Bonitatem fecisti cum seruo tuo
I Domine, secundùm verbum tuum.
66 * Bonitatem, & disciplinam,& scien-
tiã doce me:quia mãdatis tuis credidi.
67 * Priusquam humiliarer ego deliqui:
propterea eloquium tuum custodiui:
68 * Bonus es tu: & in bonitate tua do-
ce me iustificationes tuas.
69 * Multiplicata est super me iniquitas
superborum: ego autem in toto corde
meo scrutabor mandata tua.
70 * Coagulatum est sicut lac cor eorum:
ego verò legem tuam meditatus sum.
71 * Bonum mihi quia humiliasti me:
vt discam iustificationes tuas.
72 * Bonum mihi lex oris tui, super
millia auri & argenti.

I O D.

73 * Manus tuæ fecerunt me, & plasma-
K uerunt me: da mihi intellectum,& dis-
cam mandata tua.
74 * Qui timent te videbunt me, & læta-
buntur:quia in verba tua supersperaui:
75 * Cognoui Dñe quia æquitas iudicia
tua: & in veritate tua humiliasti me.
76 * Fiat misericordia tua vt consoletur
me,secundùm eloquium tuũ seruo tuo:
77 * Veniant mihi miserationes tuæ, &
viuam: quia lex tua meditatio mea est.
78 * Confundantur superbi, quia iniustè
iniquitatem fecerunt in me: ego au-
tem exercebor in mandatis tuis.
79 * Conuertantur mihi timentes te, &
qui nouerunt testimonia tua.
80 * Fiat cor meũ immaculatum in iusti-
ficatio

ficationibus tuis, vt non confundar.

CAPH.

* Defecit in salutare tuũ anima mea, 81
& in verbum tuum supersperaui. L
* Defecerunt oculi mei in eloquium 82
tuũ dicentes: Quando consolaberis me?
* Quia factus sum sicut vter in pruina: 83
iustificationes tuas non sum oblitus.
* Quot sunt dies serui tui: quando fa- 84
cies de persequentibus me iudicium?
* Narrauerunt mihi iniqui fabulatio- 85
nes: sed non vt lex tua.
* Omnia mandata tua veritas: iniquè 86
persecuti sunt me, adiuua me.
* Paulominùs consummauerunt me- 87
in terra: ego autem non dereliqui man-
data tua.
* Secundùm misericordiam tuã viui- 88
fica me: & custodiã testimonia oris tui.

LAMED.

* In æternum Domine, verbum tuum 89
permanet in cœlo. M
* In generationem & generationẽ ve- 90
ritas tua: fundasti terram, & permanet.
* Ordinatione tua perseuerat dies 91
quoniam omnia seruiunt tibi.
* Nisi quòd lex tua meditatio mea est: 92
tunc fortè periissem in humilitate mea.
* In æternum nõ obliuiscar iustifica- 93
tiones tuas: quia in ipsis viuificasti me.
* Tuus sum ego, saluum me fac: quo- 94
niam iustificationes tuas exquisiui.
* Me expectauerũt peccatores, vt per- 95
derent me: testimonia tua intellexi.
* Omnis consummationis vidi finem: 96
latum mandatum tuum nimis.

MEM.

* Quomodo dilexi legem tuam Do- 97
mine? tota die meditatio mea est. N
* Super inimicos meos prudentem me 98
fecisti mandato tuo: quia in æternum
mihi est.
* Super omnes docẽtes me intellexi: 99
quia testimonia tua meditatio mea est.
* Super senes intellexi: quia mandata 100
tua quæsiui.
* Ab omni via mala prohibui pedes 101
meos: vt custodiam verba tua.
* A iudiciis tuis non declinaui: quia 102
tu legem posuisti mihi.
* Quàm dulcia faucibus meis eloquia 103
tua super mel ori meo!
* A mandatis tuis intellexi: propterea 104
odiui omnem viam iniquitatis.

NVN.

* Lucerna pedibus meis verbum tuũ, 105
& lumen semitis meis. O
* Iuraui, & statui custodire iudicia 106
iustitiæ tuæ.
* Humiliatus sum vsquequaq; Domine 107
viuifica me secundùm verbum tuum.
* Voluntaria oris mei beneplacita fac 108
Domine, & iudicia tua doce me.
* Anima mea in manibus meis sem- 109
per, & legem tuam non sum oblitus.

110 * Posuerunt peccatores laqueum mi-
hi: & de mandatis tuis non erraui.
111 * Hereditate acquisiui testimonia tua
in æternum: quia exultatio cordis mei
112 sunt.
* Inclinaui cor meum ad faciendas
iustificationes tuas in æternum, prop-
ter retributionem.

SAMECH.

113 * Iniquos odio habui: & legem tuam
P dilexi.
114 * Adiutor & susceptor meus es tu: &
in verbum tuum supersperaui.
115 * Declinate à me maligni: & scruta-
bor mandata Dei mei.
116 * Suscipe me secundùm eloquium
tuum, & viuam: & non confundas me
ab expectatione mea.
117 * Adiuua me, & saluus ero: & medita-
bor in iustificationibus tuis semper.
118 * Spreuisti omnes discedentes à iudi-
ciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum.
119 * Præuaricãtes reputaui omnes pecca-
tores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
120 * Confige timore tuo carnes meas: à
iudiciis enim tuis timui.

AIN.

121 * Feci iudicium & iustitiam: non tra-
Q das me calumniantibus me.
122 * Suscipe seruum tuum in bonum: non
calumnientur me superbi.
123 * Oculi mei defecerunt in salutare
tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ.
124 * Fac cũ seruo tuo secũdùm misericor-
diã tuã: & iustificationes tuas doce me.
125 * Seruus tuus sum ego: da mihi intel-
lectum vt sciam testimonia tua.
126 * Tempus faciendi Domine: dissipaue-
runt legem tuam.
127 * Ideo dilexi mandata tua, super au-
rum & topazion.
128 * Propterea ad omnia mãdata tua di-
rigebar: omnẽ viam iniquã odio habui.

PHE.

129 * Mirabilia testimonia tua: ideo scru-
R tata est ea anima mea.
130 * Declaratio sermonum tuorum illu-
minat: & intellectum dat paruulis.
131 * Os meum aperui, & attraxi spiri-
tum: quia mandata tua desiderabam.
132 * Aspice in me, & miserere mei, se-
cundùm iudicium diligentium nomen
tuum.
133 * Gressus meos dirige secundùm elo-
quium tuum: & non dominetur mei
omnis iniustitia.
134 * Redime me à calumniis hominum
vt custodiam mandata tua.
135 * Faciem tuam illumina super seruũ
tuum: & doce me iustificationes tuas.
136 * Exitus aquarum deduxerunt oculi
mei: quia non custodierunt legem tuã.

SADE.

137 * Iustus es Domine: & rectum iudi-
S cium tuum.

* Mandasti iustitiam testimonia tua: 138
& veritatem tuam nimis.
* Tabescere me fecit zelus meus: quia 139
obliti sunt verba tua inimici mei.
* Ignitum eloquium tuum vehemen- 140
ter: & seruus tuus dilexi illud.
* Adolescentulus sum ego, & cotẽptus 141
iustificationes tuas non sum oblitus.
* Iustitia tua iustitia in æternum: & 142
lex tua veritas est.
* Tribulatio & angustia inuenerunt 143
me: mandata tua meditatio mea est.
* Æquitas testimonia tua in æter- 144
num: intellectum da mihi, & viuam.

C O P H.

* Clamaui in toto corde meo, exaudi 145
me Dñe: iustificationes tuas requiram.
* Clamaui ad te, saluum me fac: vt cu- 146
stodiam mandata tua.
* Præueni in maturitate, & clamaui: 147
quia in verba tua supersperaui.
* Præuenerunt oculi mei ad te dilu- 148
culo: vt meditarer eloquia tua.
* Vocem meam audi secundùm mise- 149
ricordiam tuam Domine: & secundùm
iudicium tuum viuifica me.
* Appropinquauerunt persequẽtes me 150
iniquitati: à lege autẽ tua lõgè facti sũt
* Prope es tu Domine: & omnes viæ 151
tuæ veritas?
* Initio cognoui de testimoniis tuis: 152
quia in æternum fundasti ea.

R E S.

* Vide humilitatem meam, & eripe me 153
quia legem tuam non sum oblitus.
* Iudica iudicium meum, & redime 154
me: propter eloquium tuũ viuifica me.
* Longè à peccatoribus salus: quia iu- 155
stificationes tuas non exquisierunt.
* Misericordiæ tuæ multæ Domine: 156
secundùm iudicium tuum viuifica me.
* Multi qui persequuntur me & tribu- 157
lãt me, à testimoniis tuis non declinaui.
* Vidi præuaricantes, & tabescebam: 158
quia eloquia tua non custodierunt.
* Vide quoniam mandata tua dilexi 159
Dñe: in misericordia tua viuifica me.
* Principium verborum tuorum, ve- 160
ritas: in æternum omnia iudicia iusti-
tiæ tuæ.

S I N.

* Principes persecuti sunt me gratis: 161
& à verbis tuis formidauit cor meum.
* Lætabor ego super eloquia tua: sicut 162
qui inuenit spolia multa.
* Iniquitatem odio habui, & abomi- 163
natus sum: legem autem tuam dilexi.
* Septies in die laudem dixi tibi, su- 164
per iudicia iustitiæ tuæ.
* Pax multa diligentibus legem tuam: 165
& non est illis scandalum.
* Expectabam salutare tuum Domine: 166
& mandata tua dilexi.
* Custodiuit anima mea testimonia 167
tua: & dilexit ea vehementer.
168 * Seruaui mandata tua, & testimonia
tua: quia omnes viæ meæ in conspe-
ctu tuo.

T A V.

169 * Appropinquet deprecatio mea in
conspectu tuo Domine: iuxta eloquiũ
tuum da mihi intellectum.
170 * Intret postulatio mea in conspectu
tuo: secundùm eloquium tuũ eripe me.
171 * Eructabunt labia mea hymnum, cùm
docueris me iustificationes tuas.
172 * Pronuntiabit lingua mea eloquium
tuum: quia omnia mãdata tua æquitas.
173 * Fiat manus tua vt saluet me: quo-
niam mandata tua elegi.
174 * Concupiui salutare tuum Domine:
& lex tua meditatio mea est.
175 * Viuet anima mea, & laudabit te; &
iudicia tua adiuuabunt me.
176 * Erraui, sicut ouis quæ periit: quære
seruum tuum, quia mandata tua non
sum oblitus.

1 Canticum graduum. CXIX.

A AD Dominum cùm tribularer, cla-
maui: & exaudiuit me.
2 * Domine libera animam meam à la-
biis iniquis, & à lingua dolosa.
3 * Quid detur tibi, aut quid apponatur
tibi ad linguam dolosam?
4 * Sagittæ potentis acutæ, cum carbo-
nibus desolatoriis.
5 * Heu mihi, quia incolatus meus pro-
B longatus est, habitaui cum habitanti-
6 bus Cedar: * multùm incola fuit ani-
ma mea.
7 * Cum his qui oderunt pacem, eram
pacificus: cùm loquebar illis, impug-
nabant me gratis.

Canticum graduum. CXX.

1 LEuaui oculos meos in montes, vn-
A de veniet auxilium mihi.
2 * Auxilium meum à Domino, qui fe-
cit cœlum & terram.
3 * Non det in commotionem pedem
tuum: neque dormitet, qui custodit te.
4 * Ecce non dormitabit, neque dor-
miet, qui custodit Israël.
5 * Dominus custodit te, Dominus pro-
B tectio tua, super manum dexteram tuã.
6 * Per diem Sol non vret te, neque Lu-
na per noctem.
7 C * Dominus custodit te ab omni malo:
custodiat animam tuam Dominus.
8 * Dominus custodiat introitum tuum,
& exitum tuum, ex hoc nunc, & vsque
in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

A LÆtatus sum in his, quæ dicta sunt
mihi: in domum Domini ibimus.
2 * Stantes erant pedes nostri, in atriis
tuis Ierusalem.
3 * Ierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas:
cuius participatio eius in idipsum.
4 * Illuc enim ascenderunt tribus, tri-
bus Domini, testimonium Israël ad
confi

confitendum nomini Domini.
* Quia illic sederunt sedes in iudicio, 5
sedes super domum Dauid.
* Rogate quæ ad pacem sunt Ierusa- 6
lem : & abundantia diligentibus te. B
* Fiat pax in virtute tua : & abundan- 7
tia in turribus tuis.
* Propter fratres meos, & proximos 8
meos, loquebar pacem de te.
* Propter domum Domini Dei nostri 9
quæsiui bona tibi.

Canticum graduum. CXXII. 1

AD te leuaui oculos meos, qui habi-
tas in cœlis. A
* Ecce sicut oculi seruorum in mani 2
bus dominorum suorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dñæ
suæ: ita oculi nostri ad Dominũ Deum
nostrum, donec misereatur nostri.
* Miserere nostri Dñe, miserere nostri 3
quia multũ repleti sumus despectione.
* Quia multum repleta est anima no- 4
stra : opprobrium abundantibus & de-
spectio superbis.

Canticum graduum. CXXIII. 1

NIsi quia Dominus erat in nobis, A
dicat nunc Israël : * nisi quia Do- 2
minus erat in nobis.
* Cùm exurgerent homines in nos, 3
fortè viuos deglutissent nos.
Cum irasceretur furor eorũ in nos, * 4
forsitan aqua absorbuisset nos.
* Torrentem pertransiuit anima no- 5
stra : forsitan pertransisset anima nostra
aquam intolerabilem.
* Benedictus Dominus, qui non dedit 6
nos in captionem dentibus eorum. B
* Anima nostra sicut passer erepta est 7
de laqueo venantium : Laqueus contri-
tus est & nos liberati sumus.
* Adiutorium nostrum in nomine Do- 8
mini, qui fecit cœlum & terram.

Canticum graduum. CXXIV. 1

QVi confidunt in Dño, sicut mons A
Sion: non commouebitur in æter-
num, qui habitat * in Ierusalem. 2
Montes in circuitu eius: & Dominus
in circuitu populi sui, ex hoc nunc &
vsque in sæculum.
* Quia non relinquet Dominus vir- 3
gam peccatorũ super sortem iustorum:
vt non extendant iusti ad iniquitatem
manus suas.
* Benefac Domine bonis, & rectis 4
corde.
* Declinantes autem in obligationes, 5
adducet Dominus cum operãtibus ini-
quitatem : pax super Israël.

Canticum graduum. CXXV. 1

IN conuertendo Dominus captiuita- A
tem Sion; facti sumus sicut consolati.
* Tunc repletum est gaudio os no- 2
strum : & lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnifica-
uit Dominus facere cum eis.
3 * Magnificauit Dominus facere no-
biscum : facti sumus lætantes.
4 * Conuerte Domine captiuitatem no-
stram, sicut torrens in Austro.
5 * Qui seminant in lacrymis, in exul-
tatione metent.
6 * Euntes ibant & flebant, mittentes
semina sua.
Venientes autem venient cum exul-
tatione, portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis.
CXXVI.

A NIsi Dominus ædificauerit domum,
in vanum laborauerunt qui ædifi-
cant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem,
frustra vigilat, qui custodit eam.
2 * Vanum est vobis ante lucem surge-
re: surgite postquam sederitis, qui man-
ducatis panem doloris.
Cùm dederit dilectis suis somnum :
3 * ecce hereditas Domini, filij : merces,
fructus ventris.
4 * Sicut sagittæ in manu potentis : ita
filij excussorum.
5 * Beatus vir qui impleuit desiderium
suum ex ipsis : non confundetur cùm
loquetur inimicis suis in porta.

1 Canticum graduum. CXXVII.

A BEati omnes, qui timent Dominum,
qui ambulant in viis eius.
2 * Labores manuum tuarum quia mã-
ducabis : beatus es, & bene tibi erit.
3 * Vxor tua sicut vitis abundans, in
B lateribus domus tuæ.
Filij tui, sicut nouellæ oliuarum in
circuitu mensæ tuæ.
4 * Ecce sic benedicetur homo, qui ti-
met Dominum.
5 * Benedicat tibi Dominus ex Sion : &
videas bona Ierusalem omnibus diebus
vitæ tuæ.
6 * Et videas filios filiorum tuorum
pacem super Israël.

1 Canticum graduum.
CXXVIII.

A SÆpè expugnauerunt me à iuuentute
mea, dicat nunc Israel.
2 * Sæpè expugnauerunt me à iuuentu-
te mea : etenim non potuerunt mihi.
3 * Suprà dorsum meum fabricauerunt
peccatores : prolongauerunt iniquita-
tem suam.
4 * Dominus iustus concidit ceruices
5 peccatorum : * confundantur & con-
uertantur retrorsum omnes, qui ode-
runt Sion.
6 * Fiant sicut fœnum tectorum : quod
B priusquam euellatur, exaruit:
7 * De quo non impleuit manum suam
qui metit, & sinum suum qui manipu-
los colligit.
8 * Et non dixerunt, qui præteribant :
Benedictio Domini super vos : benedi-
ximus vobis in nomine Domini.

Canticum graduum. CXXIX. 1
DE profundis clamaui ad te Domine, A
* Domine exaudi vocem meam. 2
Fiant aures tuæ intendentes, in vo-
cem deprecationis meæ.
* Si iniquitates obseruaueris Domi- 3
ne: Domine quis sustinebit?
* Quia apud te propitiatio est:& pro- 4
pter legem tuam sustinui te Domine.
Sustinuit anima mea in verbo eius: 5
* sperauit anima mea in Domino. 6
* A custodia matutina vsque ad no- 7
ctem: speret Israel in Domino.
* Quia apud Dominum misericordia: 8
& copiosa apud eum redemptio.
* Et ipse redimet Israel, ex omnibus 9
iniquitatibus eius.

Canticum graduum Dauid. CXXX. 1
DOmine non est exaltatum cor meũ: A
neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis, neque in
mirabilibus super me.
*Si non humiliter sentiebam: sed 2
exaltaui animam meam.
Sicut ablactatus est super matre sua;
ita retributio in anima mea.
* Speret Israel in Domino, ex hoc 3
nunc & vsque in sæculum.

Canticum graduum. CXXXI. 1
MEmento Domine Dauid, & omnis A
mansuetudinis eius.
* Sicut iurauit Domino, votum vouit 2
Deo Iacob.
*Si introiero in tabernaculum domus 3
meæ, si ascendero in lectum strati mei.
||1 Reg *|| Si dedero somnum oculis meis, & 4
7.a.2. palpebris meis dormitationem.
* Et requiem temporibus meis: donec 5
inueniam locum Domino, tabernacu-
lum Deo Iacob.
* Ecce audiuimus eam in Ephrata:in- 6
uenimus eam in campis siluæ.
* Introibimus in tabernaculum eius: 7
adorabimus in loco, vbi steterunt pe- B
des eius.
2.Par. * || Surge Domine in requiem tuam, 8
6.g.41 tu & arca sanctificationis tuæ.
* Sacerdotes tui induantur iustitiam: 9
& sancti tui exultent.
* Propter Dauid seruum tuum, non 10
auertas faciem Christi tui: C
* Iurauit Dominus Dauid veritatem, 11
2.Reg. & non frustrabitur eam:||de fructu ven-
7.b.12 tris tui ponam super sedem tuam.
Luc.1 * Si custodierint filij tui testamentum 12
c.55. meum,& testimonia mea hæc, quæ do-
Act.2 cebo eos:
c.30. Et filij eorum vsque in sæculum, se-
debunt super sedem tuam.
* Quoniam elegit Dominus Sion:ele- 13
git eam in habitationem sibi.
* Hæc requies mea in sæculum sæcu- 14
li: hic habitabo quoniam elegi eam.
* Viduam eius benedicẽs benedicam: 15
pauperes eius saturabo panibus.

16 * Sacerdotes eius induam salutari: &
sancti eius exultatione exultabunt.
17 * || Illuc producam cornu Dauid, pa- ||Mal.
raui lucernam Christo meo. 3.a.1.
18 * Inimicos eius induã cõfusione:super Luc.1
ipsum autẽ efflorebit sanctificatio mea. g.69.

1 Canticum graduum Dauid. CXXXII.
A ECce quàm bonum, & quàm iucun-
dum:habitare fratres in vnum.
2 * Sicut vnguentum in capite, quod
descendit in barbam, barbam Aaron:
Quod descendit in oram vestimenti
3 eius: *sicut ros Hermon, qui descendit
in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Dñs bene-
dictionem, & vitam vsque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.
A ECce nunc benedicite Dominum,
omnes serui Domini.
Qui statis in domo Domini, in atriis
domus Dei nostri.
2 * In noctibus extollite manus vestras
in sancta, & benedicite Dominum.
3 * Benedicat te Dominus ex Sion, qui
fecit cœlum & terram.

1 Alleluia. CXXXIV.
A LAudate nomen Domini, laudate ser-
ui Dominum.
2 *Qui statis in domo Domini, in atriis
domus Dei nostri.
3 * Laudate Dñm, quia bonus Dñs:
psallite nomini eius, quoniam suaue.
4 *Quoniam Iacob elegit sibi Dominus,
Israel in possessionem sibi.
5 * Quia ego cognoui quòd magnus est
Dñs, & Deus noster præ omnibus diis.
6 * Omnia quæcumque voluit, Domi-
B nus fecit in cœlo, in terra, in mari, & in
omnibus abyssis.
7 * || Educens nubes ab extremo terræ: || Ier.
fulgura in pluuiam fecit. 10. b.
Qui producit ventos de thesauris suis: 13.
8 * || qui percussit primogenita Ægypti || Exo.
ab homine vsque ad pecus. 12. e.
9 * Et misit signa, & prodigia in medio 29.
tui Ægypte, in Pharaonem, & in omnes
seruos eius.
10 * || Qui percussit gentes multas:& oc- || Iosu.
cidit reges fortes. 12. a.
11 * ||Sehon regem Amorrhæorum, & Og 1. c.7.
regem Basan, & omnia regna Chanaan. ||Num
12 * Et dedit terram eorum hereditatem, 21. e.
C hereditatem Israël populo suo. 24 g.
13 * Domine nomen tuum in æternum: 35.
Domine memoriale tuum in genera-
tionem & generationem.
14 * Quia iudicabit Dominus populum
suum: & in seruis suis deprecabitur.
15 * || Simulachra Gentium argentum, & ||Sap.
aurum, opera manuum hominum. 13.b.
16 * || Os habent, & non loquentur: ocu- 4.
los habent, & non videbunt. || Sap.
17 * Aures habent, & non audient, neque 15.c.
D enim est spiritus in ore ipsorum. 15.
18 * Similes illis fiant, qui faciunt ea:
&

& omnes, qui confidunt in eis.
* Domus Israël benedicite Domino: 19
domus Aaron benedicite Domino.
* Domus Leui benedicite Domino:qui 20
timetis Dominum,benedicite Domino.
* Benedictus Dominus ex Sion, qui 21
habitat in Ierusalem.

Alleluia. CXXXV. 1

Confitemini Dño quoniã bonus:quo- A
niã in æternum misericordia eius.
* Confitemini Deo deorum:quoniam 2
in æternum misericordia eius.
*Confitemini Dño dominorum:quo- 3
niam in æternum misericordia eius.
* Qui facit mirabilia magna solus: 4
quoniam in æternũ misericordia eius.
Gen.1. a.1. *|| Qui fecit cœlos in intellectu:quo- 5
niam in æternum misericordia eius.
* Qui firmauit terram super aquas: 6
quoniam in æternũ misericordia eius.
* Qui fecit luminaria magna: quoniã 7
in æternum misericordia eius.
* Solem in potestatem diei:quoniam 8
in æternum misericordia eius. B
*Lunam & stellas in potestatẽ noctis: 9
quoniam in æternũ misericordia eius.
* || Qui percussit Ægyptum cum pri- 10
|| Exo. 12.c. 29. mogenitis eorum: quoniam in æter-
num misericordia eius.
*||Qui eduxit Israel de medio eorum: 11
|| Exo. 13. c. 17. quoniam in æternũ misericordia eius.
*In manu potenti,& brachio excelso: 12
quoniam in æternũ misericordia eius.
* Qui diuisit mare rubrum in diuisio- 13
nes: quoniam in æternum misericor-
dia eius.
* Et eduxit Israel per medium eius: 14
quoniam in æternũ misericordia eius. C
* || Et excussit Pharaonem, & virtu- 15
|| Exo. 14. g. 28. tem eius in mari rubro: quoniam in
æternum misericordia eius.
* Qui traduxit populum suum per de- 16
sertum: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
* Qui percussit reges magnos: quo- 17
niam in æternum misericordia eius.
Num. 21. c. 24. e. * || Et occidit reges fortes: quoniam 18
in æternum misericordia eius.
* Sehon regem Amorrhæorum: quo- 19
niam in æternum misericordia eius.
Num. 21. g. 33. * || Et Og regem Basan: quoniam in 20
æternum misericordia eius.
Jos.13 b.7. * ||Et dedit terrã eorum hæreditatem: 21
quoniam in æternũ misericordia eius. D
* Hereditatem Israël seruo suo: quo- 22
niam in æternum misericordia eius.
* Quia in humilitate nostra memor 23
fuit nostri: quoniam in æternum mise-
ricordia eius.
* Et redemit nos ab inimicis nostris: 24
quoniam in æternũ misericordia eius.
* Qui dat escam omni carni:quoniam 25
in æternum misericordia eius.
* Confitemini Deo cœli: quoniam in 26
æternum misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum:
quoniam in æternũ misericordia eius.

1 Psalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

A Super flumina Babylonis, illic sedi-
mus & fleuimus: cùm recordaremur
Sion.
2 * In salicibus in medio eius, suspen-
dimus organa nostra.
3 * Quia illic interrogauerunt nos,qui
captiuos duxerunt nos:verba cantionũ:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum
cantate nobis de canticis Sion.
4 *Quomodo cantabimus canticum Do-
mini in terra aliena?
5 * Si oblitus fuero tui Ierusalem,obli-
uioni detur dextera mea.
6 *Adhæreat lingua mea faucibus meis,
B si non meminero tui.
Si non proposuero Ierusalem, in
principio lætitiæ meæ.
7 *Memor esto Domine filiorum Edom,
in die Ierusalem.
Qui dicunt: Exinanite, exinanite vs-
que ad fundamentum in ea.
8 * Filia Babylonis misera: beatus, qui
retribuet tibi retributionem tuam, quã
retribuisti nobis.
9 * Beatus, qui tenebit, & allidet par-
uulos tuos ad petram.

1 Ipsi Dauid. CXXXVII.

A Confitebor tibi Dñe in toto corde
meo:quoniã audisti verba oris mei
In conspectu Angelorum psallam ti-
2 bi:*adorabo ad templum sanctum tuum
& confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua, & veritate
tua: quoniam magnificasti super omne,
nomen sanctum tuum.
3 * In quacumque die inuocauero te,
exaudi me:multiplicabis in anima mea
virtutem.
4 * Confiteantur tibi Domine omnes
reges terræ: quia audierunt omnia ver-
ba oris tui.
5 * Et cantent in viis Domini:quoniam
B magna est gloria Domini.
6 *Quoniam excelsus Dominus, & hu-
milia respicit:&alta à longè cognoscit.
7 * Si ambulauero in medio tribulatio-
nis,viuificabis me:& super irã inimico-
rum meorum extendisti manum tuam,
& saluum me fecit dextera tua.
8 * Dominus retribuet pro me:Domine
misericordia tua in sæculum:opera ma-
nuum tuarum ne despicias.

In finem, Psalmus Dauid.
1 CXXXVIII.

A Domine probasti me, & cognouisti
2 me * tu cognouisti sessionem meã,
& resurrectionem meam.
3 * Intellexisti cogitationes meas de
longe: semitam meam, & funiculum
meum inuestigasti.
4 * Et omnes vias meas præuidisti:quia
non est sermo in lingua mea.

* Ecce Domine tu cognouisti omnia, 5
nouissima & antiqua: tu formasti me, &
posuisti super me manum tuam.
* Mirabilis facta est scientia tua ex 6
me: confortata est, & non potero ad eã.
* Quò ibo à spiritu tuo ? & quò à fa- 7
cie tua fugiam ?
|| Amos 9. a. 2. * || Si ascendero in cœlum, tu illic es: 8
si descendero in infernum, ades. B
* Si sumpsero pennas meas diluculo, 9
& habitauero in extremis maris.
* Etenim illuc manus tua deducet me: 10
& tenebit me dextera tua.
* Et dixi : Forsitan tenebræ conculca- 11
bunt me: & nox illuminatio mea in de-
liciis meis.
* Quia tenebræ non obscurabuntur à 12
te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut
tenebræ eius, ita & lumen eius.
* Quia tu possedisti renes meos: susce- 13
pisti me de vtero matris meæ. C
* Confitebor tibi quia terribiliter 14
magnificatus es: mirabilia opera tua, &
anima mea cognoscit nimis.
* Non est occultatum os meum à te, 15
quod fecisti in occulto : & substantia
mea in inferioribus terræ.
* Imperfectum meum viderunt oculi 16
tui, & in libro tuo omnes scribentur :
dies formabuntur, & nemo in eis.
* Mihi autem nimis honorificati sunt 17
amici tui, Deus : nimis confortatus est
principatus eorum.
* Dinumerabo eos, & super arenam 18
multiplicabuntur : exurrexi, & adhuc
sum tecum.
* Si occideris Deus peccatores : viri 19
sanguinum declinate à me.
* Quia dicitis in cogitatione : Acci- 20
pient in vanitate ciuitates tuas.
* Nónne qui oderunt te Dñe, oderam: 21
& super inimicos tuos tabescebam ?
* Perfecto odio oderam illos: & ini- 22
mici facti sunt mihi.
* Proba me Deus, & scito cor meũ: in- 23
terroga me, & cognosce semitas meas.
* Et vide, si via iniquitatis in me est: 24
& deduc me in via æterna.

In finem, Psalmus Dauid. 1
CXXXIX.

ERipe me Domine ab homine malo: 2
à viro iniquo eripe me. A
* Qui cogitauerunt iniquitates in 3
corde : tota die constituebant prælia.
|| Sup. 5 c. 11. Rom. 3. b. 13. * || Acuerunt linguas suas sicut serpen- 4
tis : venenum aspidum sub labiis eorũ.
* Custodi me Dñe de manu peccato- 5
ris : & ab hominibus iniquis eripe me.
* Qui cogitauerunt supplantare gres- 6
sus meos : * absconderunt superbi la-
queum mihi.
Et funes extenderunt in laqueum :
iuxta iter scandalum posuerunt mihi.
* Dixi Dño: Deus meus es tu : exaudi 7
Domine vocem deprecationis meæ.
8 * Domine, Domine virtus salutis
B meæ : obumbrasti super caput meum in
die belli.
9 * Ne tradas me Dñe à desiderio meo
peccatori : cogitauerunt contra me, ne
derelinquas me, ne fortè exaltentur.
10 * Caput circuitus eorum : labor la-
biorum ipsorum operiet eos.
11 * Cadent super eos carbones, in ignem
deiicies eos: in miseriis non subsistent.
12 * Vir linguosus nõ dirigetur in terra:
virũ iniustum mala capiẽt in interitu.
13 * Cognoui quia faciet Dominus iudi-
cium inopis, & vindictam pauperum.
14 * Verumtamen iusti confitebuntur
nomini tuo ; & habitabunt recti cum
vultu tuo.

1 Psalmus Dauid. CXL.

A DOmine clamaui ad te, exaudi me:
intende voci meæ, cum clamauero
ad te.
2 * Dirigatur oratio mea sicut incensum
in conspectu tuo : eleuatio manuum
mearum sacrificium vespertinum.
3 * Pone Domine custodiam ori meo:
& ostium circumstantiæ labiis meis.
4 * Non declines cor meum in verba
malitiæ, ad excusandas excusationes
in peccatis.
Cũ hominibus operãtibus iniquitatẽ,
& non cõmunicabo cum electis eorũ.
5 * Corripiet me iustus in misericordia,
& increpabit me: oleum autem pecca-
toris non impinguet caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in be-
6 neplacitis eorum, * absorpti sunt iun-
cti petræ iudices eorum.
Audient verba mea quoniam potue-
7 runt. * sicut crassitudo terræ erupta est
super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infer-
8 num : * quia ad te Domine, Domine
oculi mei : in te speraui, non auferas
animam meam.
9 * Custodit me à laqueo, quem statue-
runt mihi : & à scandalis operantium
iniquitatem.
10 * Cadens in retiaculo eius peccatores:
singulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus Dauid.
Cùm esset in spelunca, oratio.
(1. Reg. 24.) CXLI.

2 A VOce mea ad Dñm clamaui : voce
mea ad Dñm deprecatus sum. Suprà 76. a. 2.
3 * Effundo in conspectu eius oratio-
nem meam, & tribulationem meam an-
te ipsum pronuntio.
4 * In deficiendo ex me spiritum meũ,
& tu cognouisti semitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abscon-
derunt laqueum mihi.
5 * Considerabam ad dexteram, & vide-
B bam: & non erat qui cognosceret me.
Periit fuga à me, & non est qui requi-
rat animam meam.

* Cla

* Clamaui ad te Dñe,dixi:Tu es spes 6
mea, portio mea in terra viuentium.
* Intende ad deprecationem meam: 7
quia humiliatus sum nimis.
Libera me à persequentibus me:quia
confortati sunt super me.
* Educ de custodia animam meam ad 8
confitendum nomini tuo:me expectant
iusti,donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid.

Quando persequebatur eum Absalom 1
filius eius. (2.Reg.17.)

CXLII.

DOmine exaudi orationem meam : A
auribus percipe obsecrationem
meam in veritate tua : exaudi me in
tua iustitia.
* Et non intres in iudicium cum ser- 2
uo tuo: quia non iustificabitur in con-
spectu tuo omnis viuens.
*Quia persecutus est inimicus animam 3
meam; humiliauit in terra vitam meã.
Collocauit me in obscuris sicut mor-
tuos sæculi : * & anxiatus est super me 4
spiritꝰ meus,in me turbatũ est cor meũ
* Memor fui dierum antiquorum,me- 5
ditatus sum in omnibus operibus tuis: B
in factis manuum tuarum meditabar.
* Expandi manus meas ad te : anima 6
mea sicut terra sine aqua tibi.
* Velociter exaudi me Domine:defe- 7
cit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam à me:& si-
milis ero descendentibus in lacum.
* Auditam fac mihi manè misericor- 8
diam tuam:quia in te speraui.
Notam fac mihi viam, in qua ambu- C
lem:quia ad te leuaui animam meam.
* Eripe me inimicis meis Dñe , ad 9
te confugi:*doce me facere voluntatem 10
tuam,quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in
terram rectam : * propter nomen tuum 11
Dñe viuificabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam 12
meam : * & in misericordia tua disper-
des inimicos meos.
Et perdes omnes qui tribulant animã
meam,quoniam ego seruus tuus sum.

Psalmus Dauid. 1

Aduersus Goliath. CXLIII.

BEnedictus Dñs Deus meus, qui do- A
cet manus meas ad prælium, & di-
gitos meos ad bellum.
* Misericordia mea,& refugiũ meum: 2
susceptor meus,& liberator meus.
Protector meus , & in ipso speraui:
qui subdit populum meum sub me.
* Domine quid est homo, quia inno- 3
tuisti ei ? aut filius hominis,quia repu- B
tas eum?
|| *Iob* * Homo vanitati similis factus est: 4
8.b.9. || dies eius sicut vmbra prætereunt.
14.a.2 * Dñe inclina cælos tuos,& descende 5
tange montes,& fumigabunt.

6 * Fulgura coruscationem, & dissipa-
bis eos:emitte sagittas tuas, & contur-
babis eos.
7 * emitte manum tuam de alto , eripe
me , & libera me de aquis multis ; de
manu filiorum alienorum.
8 * Quorum os locutum est vanitatem:
C & dextera eorum,dextera iniquitatis.
9 * Deus canticũ nouum cantabo tibi:
in psalterio decachordo psallam tibi.
10 * Qui das salutem regibus : qui rede-
misti Dauid seruum tuum de gladio
11 maligno : * eripe me.
Et erue me de manu filiorum alieno-
rum, quorum os locutum est vanitatẽ:
& dextera eorum,dextera iniquitatis:
12 * Quorum filij, sicut nouellæ planta-
tiones in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ:circumorna-
tæ vt similitudo templi.
13 * Promptuaria eorum plena,eructan-
D tia ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosæ , abundantes in
14 egressibus suis : * boues eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neque transi-
tus,neque clamor in plateis eorum.
15 *Beatũ dixerunt populũ, cui hęc sunt:
beatus populus,cuius Dñs Deus eius.

1 Laudatio ipsi Dauid.

CXLIV.

A EXaltabo te Deus meus rex : & bene-
dicam nomini tuo in sæculum,& in
sæculum sæculi.
2 * Per singulos dies benedicam tibi : &
laudabo nomen tuum in sæculum, & in
sæculum sæculi.
3 * Magnus Dñs & laudabilis nimis : &
magnitudinis eius non est finis.
4 * Generatio & generatio laudabit ope-
ra tua : & potentiam tuam pronuntia-
bunt.
5 * Magnificentiam gloriæ sanctitatis
tuæ loquentur. & mirabilia tua narra-
bunt.
6 * Et virtutem terribilium tuorum di-
B cent, & magnitudinem tuã narrabunt.
7 * Memoriã abundantiæ suauitatis tuæ
eructabunt ; & iustitia tua exultabunt.
8 * Miserator & misericors Dñs patiens
& multùm misericors.
9 * Suauis Dñs vniuersis : & miseratio-
nes eius super omnia opera eius.
10 * Confiteantur tibi Dñe omnia opera
tua : & sancti tui benedicant tibi.
11 * Gloriam regni tui dicent: & poten-
tiam tuam loquentur.
12 * Vt notam faciant filiis hominum
C potentiam tuam : & gloriam magnifi-
centiæ regni tui.
13 * Regnum tuum regnum omnium sæ-
culorum ; & dominatio tua in omni ge-
neratione & generationem.
Fidelis Dñs in omnibus verbis suis:
& sanctus in omnibus operibus suis.
14 * Alleuat Dominus omnes , qui cor-

ruunt:& erigit omnes elisos.
* Oculi omnium in te sperant Dñe: 15
& tu das escam illorum in tempore
opportuno.
* Aperis tu manum tuam : & imples 16
omne animal benedictione.
* Iustus Dñs in omnibus viis suis : & 17
sanctus in omnibus operibus suis. D
* Prope est Dominus omnibus inuo- 18
cantibus eum : omnibus inuocantibus
eum in veritate.
* Voluntatem timentium se faciet, & 19
deprecationem eorum exaudiet : & sal-
uos faciet eos.
* Custodit Dñs omnes diligentes se : 20
& omnes peccatores disperdet.
* Laudationem Dñi loquetur os meũ : 21
& benedicat omnis caro nomini sancto
eius in sæculum,& in sæculum sæculi.

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. 1
CXLV.

|| Sup. 144. 4.2. Lauda anima mea Dominũ,|| lauda- 2
bo Dñm in vita mea : psallam Deo A
meo quamdiu fuero.
Nolite confidere in principibus : * in 3
filiis hominum,in quibus non est salus.
* Exibit spiritus eius, & reuertetur in 4
terram suam : in illa die peribunt om-
nes cogitationes eorum.
* Beatus, cuius Deus Iacob adiutor 5
eius spes eius in Dño Deo ipsius.
|| Act. 14.c.4 Apoc. 14. b. 7. * || Qui fecit cælum & terram, mare, 6
& omnia, quæ in eis sunt.
* Qui custodit veritatem in sæculum, 7
facit iudicium iniuriam patientibus : B
dat escam esurientibus.
Dominus soluit compeditos : * Dñs 8
illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus di-
ligit iustos.
* Dominus custodit aduenas, pupil- 9
lum, & viduam suscipiet : & vias pec-
catorum disperdet.
* Regnabit Dñs in sæcula, Deus tuus 10
Sion, in generationẽ & generationem.

Alleluia. CXLVI. 1

Laudate Dñm, quoniam bonus est A
psalmus : Deo nostro sit iucunda
decoráque laudatio.
* Ædificans Ierusalem Dñs : disper- 2
siones Israelis congregabit.
* Qui sanat contritos corde : & al- 3
ligat contritiones eorum.
* Qui numerat multitudinem stella- 4
rum : & omnibus eis nomina vocat.
* Magnus Dominus noster, & magna 5
virtus eius : & sapientiæ eius non est
numerus.
* Suscipiens mansuetos Dñs : humi- 6
lians autem peccatores vsque ad terrã.
* Præcinite Domino in confessione: 7
psallite Deo nostro in cithara.
* Qui operit cælum nubibus : & pa- 7
rat terræ pluuiam. B
Qui produxit in montibus fœnum, & 8
herbam seruituti hominum.
9 * Qui dat iumentis escam ipsorum,
& pullis coruorum inuocantibus eum.
10 * Non in fortitudine equi volunta-
tem habebit : nec in tibiis viri bene-
placitum erit ei.
11 * Beneplacitum est Domino super ti-
mentes eum : & in eis, qui sperant su-
per misericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

12 A Lauda Ierusalem Dominum : lauda
Deum tuum Sion.
13 * Quoniam confortauit seras porta-
rum tuarum:benedixit filiis tuis in te.
14 * Qui posuit fines tuos pacem : &
adipe frumenti satiat te.
15 * Qui emittit eloquium suum terræ :
velociter currit sermo eius.
16 * Qui dat niuem sicut lanam : nebu-
lam sicut cinerem spargit.
17 * Mittit crystallum suam sicut buc-
cellas : ante faciem frigoris eius quis
sustinebit ?
18 * Emittet verbum suum,& liquefaciet
ea : flabit spiritus eius,& fluent aquæ.
19 * Qui annuntiat verbum suum Ia-
cob : iustitias, & iudicia sua Israël.
20 * Non fecit taliter omni nationi :
& iudicia sua non manifestauit eis.
Alleluia.

Alleluia. CXLVIII.

1 A Laudate Dominum de cælis : lauda-
te eum in excelsis.
2 * Laudate eum omnes angeli eius :
laudate eum omnes virtutes eius.
3 * Laudate eum sol & luna : laudate
eum omnes stellæ, & lumen.
4 * || Laudate eum cæli cælorum : & || Dan. 3. e. 59. 60.
aquæ omnes, quæ super cælos sunt,
5 * laudent nomen Domini.
Quia ipse dixit, & facta sunt : ipse
mandauit, & creata sunt.
6 * Statuit ea in æternum,& in sæculum
sæculi:preceptũ posuit,& nõ præteribit.
7 * Laudate Dominum de terra, dra-
cones, & omnes abyssi.
8 * Ignis,grando, nix, glacies, spiritus
procellarum quæ faciunt verbum eius.
9 * Montes, & omnes colles : ligna
fructifera, & omnes cedri.
10 * Bestiæ, & vniuersa pecora : serpen-
tes, volucres pennatæ :
11 * Reges terræ, & omnes populi,prin-
cipes, & omnes iudices terræ.
12 * Iuuenes, & Virgines : senes cum
iunioribus laudent nomen Dñi : quia
exaltatum est nomen eius solius.
13 * Confessio eius super cælum & ter-
ram : & exaltauit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius : filiis
Israel, populo appropinquanti sibi.
Alleluia.

Alleluia. CXLIX.

1 A Cantate Dño canticum nouum:laus
eius in Ecclesia sanctorum.
* Lætetur

Lætetur Israël in eo qui fecit eum: 2
& filij Sion exultent in rege suo.
* Laudent nomen eius in choro: in 3
tympano & psalterio psallant ei.
* Quia beneplacitum est Domino in 4
populo suo: & exaltabit mansuetos in
salutem.
* Exultabunt sancti in gloria: læta- 5
buntur in cubilibus suis.
* Exaltatione Dei in gutture eorum: 6
& gladij ancipites in manibus eorum.
* Ad faciendam vindictam in natio- 7
nibus, increpationes in populis.
* Ad alligandos reges eorum in com- 8
pedibus: & nobiles eorum in manicis
ferreis.
* vt faciant in eis iudicium conscri- 9
ptum: gloria hæc est omnibus sanctis
eius. Alleluia.

Alleluia. CL. 1

LAudate Dominum in sanctis eius; A
laudate eum in firmamento virtutis
eius.
* Laudate eum in virtutibus eius: lau- 2
date eum secundùm multitudinem ma-
gnitudinis eius.
* Laudate eum in sono tubæ: laudate 3
eum in psalterio, & cithara.
* Laudate eum in tympano, & choro: 4
laudate eum in chordis, & organo.
* Laudate eum in cymbalis beneso- 5
nantibus: laudate eum in cymbalis iu-
bilationis: * omnis spiritus laudet Do- 6
minum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRÆI Misle appellant

CAPVT PRIMVM.

Parabolarū vtilitas: auditus sapientiæ commendatur: filius admonetur ne peccatorum sequatur blanditias: sapientia ad sui amplexum inuitat, & contemptoribus minatur exitium.

Arabolæ Salomonis, filij Dauid, 1
regis Israël. * Ad sciendam sa- A
pientiam, & disciplinā: * ad in- 2
telligenda verba prudentiæ, & 3
suscipiēdā eruditionē doctrinæ, iustitiā,
& iudiciū, & æquitatē: * vt detur paruulis 4
astutia, adolescenti scientia, & intelle-
ctus. * Audiens sapiens sapientior erit: 5
& intelligens, gubernacula possidebit.
* Animaduertet parabolam, & inter- 6
pretationem, verba sapientum, & æni-
Ps.110 gmata eorum. * || Timor Dñi principiū 7
b.10. sapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam
Eccli. stulti despiciunt. * Audi fili mi, discipli- 8
1.c.11. nam patris tui, & ne dimittas legē ma-
tris tuæ: * vt addatur gratia capiti tuo, 9

10 & torques collo tuo. * Fili mi, si te la-
11 ctauerint peccatores, ne acquiescas eis.
*Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur
sanguini, abscondamus tendiculas cō-
12 tra insontem frustra*: deglutiamus eum
B sicut infernus viuentem, & integrum
13 quasi descendentem in lacum. * Omnem
pretiosam substantiam reperiemus, im-
14 plebimus domos nostras spoliis.* Sortem
mitte nobiscum marsupium vnū sit om-
15 nium nostrum. * Fili mi, ne ambules cū
eis, prohibe pedem tuum à semitis eo-
16 rum. * || Pedes enim illorum ad malum Isa.59
currunt, & festinant vt effundant san- b.7.
17 guinem. * Frustra autē iacitur rete ante
18 oculos pennatorum. * Ipsi quoque con-
tra sanguinem suum insidiantur, & mo-
19 liuntur fraudes cōtra animas suas. * Sic
semitæ omnis auari, animas possiden-
20 tium rapiunt. * Sapientia foris prædi-
21 cat, in plateis dat vocem suam: * in
C capite turbarum clamitat, in foribus
portarum vrbis profert verba sua, di-
22 cēs: * Vsquequò paruuli diligitis infan-
tiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia,
cupient, & imprudentes odibūt scien-
23 tiam? * Conuertimini ad correptio- Isa.65
nem meam: en proferam vobis spiritum b.12.
meum, & ostendam vobis verba mea. & 66.
24 * || Quia vocaui, & renuistis: extendi ma- b.4.
num meam, & non fuit qui aspiceret Ier.7.
25 * Despexistis omne consilium meum: & c.13.
26 increpationes meas neglexistis. * Ego
quoque in interitu vestro ridebo, & sub-
sannabo, cùm vobis id, quod timebatis,
27 aduenerit: *Cum irruerit repentina cala-
mitas, & interitus quasi tempestas in-
28 gruerit: quando venerit super vos tribu-
D latio, & angustia: Tunc inuocabunt me,
& non exaudiam: manè consurgent &
29 non inuenient me: * eo quòd exosam
habuerint disciplinam, & timorem Dñi
30 nō susceperint, * nec acquieuerint con-
silio meo, & detraxerint vniuersæ cor-
31 reptioni meæ. *Comedent igitur fructus
viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.
32 * Auersio paruulorum interficiet eos, &
prosperitas stultorum perdet illos.
33 * Qui autem me audierit, absque terro-
re requiescet, & abundantia perfruetur,
timore malorum sublato.

CAPVT II.

Sapientiæ acquisitio quanta bona conferat, & quanta mala auertat, cum qua Dei dona veniunt, & sine qua vbique erratur.

1 FIli mi, si susceperis sermones meos,
A & mandata mea absconderis penes
2 te, * vt audiat sapientiam auris tua: in-
clina cor tuum ad cognoscendam pru-
3 dentiam. * Si enim sapientiā inuocaue-
ris, & inclinaueris cor tuum pruden-
4 tiæ: si quæsieris eam quasi pecuniam
5 & sicut thesauros effoderis illam: *tunc
intelliges timorem Dñi, & scientiam
Dei

Dei inuenies: * quia Dñs dat sapientiã: 6
& ex ore eius prudentia, & scientia. * 7
Custodiet rectorum salutem, & prote-
get gradientes simpliciter, * seruans se- 8
mitas iustitiæ, & vias sanctorum custo- B
diens.* Tunc intelliges iustitiam, & iu- 9
dicium, & æquitatem, & omnẽ semitam
bonam.* Si intrauerit sapientia cor tuũ, 10
& scientia animæ tuæ placuerit:* consi- 11
lium custodiet te, & prudentia seruabit
te, * vt eruaris à via mala, & ab homi- 12
ne, qui peruersa loquitur: * qui relin- 13
quunt iter rectum, & ambulant per vias C
tenebrosas: *qui lætantur cùm malefe- 14
cerint, & exultant in rebus pessimis:* 15
quorum viæ peruersæ sunt, & infames
gressus eorum. * Vt eruaris à muliere 16
aliena, & ab extranea, quæ mollit ser-
mones suos? * & relinquit ducem pu- 17
bertatis suæ, * & pacti Dei sui oblita est, 18
inclinata est enim ad mortem domus D
eius, & ad inferos semitæ ipsi⁹.* omnes, 19
qui ingrediuntur ad eam, non reuerté-
tur, nec apprehendent semitas vitæ. * 20
Vt ambules in via bona: & calles iusto-
rũ custodias.* Qui enim recti sunt, habi- 21
tabunt in terra, & simplices permanebũt
|| Iob. 18. d. 17. in ea.* || Impij verò de terra perdentur: 22
& qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

Sapientia vitam prolongat: misericordia, & veritas non deserendæ: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus correctio Dei cum lætitia ferenda: sapientiæ laus: sapientiam sequentibus omnia prospera: amico statim dandum, nec ei malefaciendum: non contendẽdum: iniqui non imitandi: impiorum perditio & piorum benedictio.

FIli mi, ne obliuiscaris legis meæ, & 1
præcepta mea cor tuum custodiat. * A
longitudinẽ enim dierum, & annos vitæ 2
& pacẽ apponent tibi.* Misericordia & 3
veritas te non deserant, circumda eas
gutturi tuo, & describe in tabulis cordis
tui:* & inuenies gratiam & disciplinam 4
bonã coram Deo, & hominibus. * Habe 5
fiduciã in Dño ex toto corde tuo, & ne
innitaris prudentiæ tuæ. * In omnibus 6
viis tuis cogita illũ, & ipse diriget gres-
|| Rom. 12. d. 16. sus tuos. * || Ne sis sapiens apud temet- 7
ipsum: time Deũ, & recede à malo:* sa- 8
nitas quippe erit vmbilico tuo, & irri-
|| Tob. 4 b. 7. Luc. 14. c. 13. gatio ossium tuorũ. * || Honora Dñm de 9
tua substantia, & de primitiis omnium B
frugũ tuarũ da ei: & implebuntur hor- 10
rea tua saturitate, & vino torcularia tua
redundabunt. * || Disciplinã Dñi, fili mi, 11
|| Heb. 12. b. 5 Apoc. 3. d. 19 ne abiicias: nec deficias cùm ab eo cor-
riperis:* quẽ enim diligit Dñs, corripit: 12
& quasi pater in filio complacet sibi. * 13
Beatus homo, qui inuenit sapientiã, &
qui affluit prudentia:* melior est acqui- 14
sitio eius negotiatione argenti, & auri
primi, & purissimi fructus eius:* pretio- 15
sior est cunctis opibus, & omnia, quæ
16 desiderantur, huic non valent cõparari.*
Longitudo dierum in dextera eius, & in
17 sinistra illius diuitiæ, & gloria.* Viæ eius
viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pa-
18 cificæ. * Lignum vitæ est his qui appre-
henderint eã: & qui tenuerit eã, beatus.
19 *Dñs sapientia fundauit terram, stabili-
20 uit cœlos prudentia. * Sapientia illius
eruperunt abyssi, & nubes rore concre-
21 scunt.* Fili mi, ne effluant hæc ab oculis
22 tuis: Custodi legem atque consilium: &
erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus
23 tuis. * tunc ambulabis fiducialiter in via
24 tua, & pes tuus non impinget: * si dor-
mieris, non timebis: quiesces, & suauis
25 erit somnus tuus. * ne paueas repenti-
no terrore, & irruentes tibi potentias
26 impiorum. * Dominus enim erit in la-
D tere tuo, & custodiet pedum tuũ ne ca-
27 piaris. * Noli prohibere benefacere eum
28 qui potest: si vales, & ipse benefac.* Ne
dicas amico tuo: Vade, & reuertere: cras
29 dabo tibi: cùm statim possis dare. * Ne
moliaris amico tuo malum, cùm ille in
30 te habeat fiduciam. * Ne contendas ad-
uersus hominem frustra, cùm ipse tibi
31 nihil mali fecerit.* || Ne æmuleris homi- || Psal. 36. a. 1
32 nem iniustũ, nec imiteris vias eius: quia
abominatio Dñi est omnis illusor, &
33 cum simplicibus sermocinatio eius. *
Egestas à Dño in domo impij: habita-
34 cula autem iustorum benedicentur.* Ipse
deludet illusores, & mansuetis dabit
35 gratiam: * Gloriam sapientes posside-
bunt: stultorum exaltatio, ignominia.

CAP. IV.

Sapiens suo exemplo hortatur quærere sapientiam, cuius explicat vtilitates: via impiorum declinanda, & iustorum amplectenda: de custodia cordis, oris, & gressuum.

1 AVdite filij disciplinam patris, & at-
2 tendite vt sciatis prudẽtiã.* Donum
A bonum tribuam vobis, legem meam ne
3 derelinquatis, * Nam & ego filius fui
patris mei, tenellus, & vnigenitus co-
4 ram matre mea:* docebat me, atque di-
cebat: Suscipiat verba mea cor tuum,
5 custodi præcepta mea, & viues. * Posside
sapientiam, posside prudentiam: ne obli-
uiscaris, neque declines à verbis oris
6 mei. * Ne dimittas eam, & custodiet te:
7 dilige eam, & conseruabit te. * Princi-
B pium sapientiæ, posside sapientiam, &
in omni possessione tua, acquire pru-
8 dentiam: * arripe illam, & exaltabit te:
glorificaberis ab ea, cũ eã fueris ample-
9 xatus. * dabit capiti tuo augmenta gra-
10 tiarũ, & corona inclyta proteget te.* Au-
di fili mi, & suscipe verba mea, vt mul-
11 tiplicẽtur tibi anni vitæ. * Viã sapientiæ
monstrabo tibi, ducam te per semitas
10 æquitatis: * quas cùm ingressus fueris,
non arctabuntur gressus tui, & curreus
non

non habebis offendiculũ. * Tene disci- 13
plinã,ne dimittas eã:custodi illam,quia C
ipsa est vita tua. * Ne delecteris in se-
mitis impiorũ, nec tibi placeat malorũ 14
via. * Fuge ab ea, nec transeas per illã:
declina,& desere eam. * non enim dor- 15
miunt nisi malefecerint:& rapitur som- 16
nus ab eis nisi supplantauerint.* come-
dunt panẽ impietatis, & vinũ iniquita- 17
tis bibunt.* Iustorum autẽ semita quasi
lux splendens procedit & crescit vsque 18
ad perfectam diem.* Via impiorũ tene- 19
brosa nesciunt vbi corruant. * Fili mi, 20
ausculta sermones meos, & ad eloquia
mea inclina aurẽ tuam * ne recedant ab 21
oculis tuis, custodi ea in medio cordis
tui:* vita enim sunt inuenientibus ea & 22
vniuersæ carni sanitas. * Omni custodia 23
serua cor tuũ, quia ex ipso vita proce-
dit.* Remoue à te os prauũ,& detrahẽ- 24
tia labia sint procul à te. * Oculi tui re- 25
cta videant, & palpebræ tuæ præcedant D
gressus tuos. * Dirige semitam pedibus 26
tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur.*Ne 27
declines ad dexteram, neque ad sini-
stram : auerte pedem tuum à malo,vias
enim, quæ à dextris sunt, nouit Dñs:
peruersæ verò sunt, quæ à sinistris sũt.
Ipse autem rectos faciet cursus tuos,
itinera autem tua in pace producet.

CAPVT V.

Vitare iubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria vxor diligatur, & fugiatur aliena.

Fili mi,attende ad sapientiam meam,& 1
prudentiæ meæ inclina aurẽ tuam, A
vt custodias cogitationes, & disciplinã 2
labia tua conseruent. Ne attendas fal-
laciæ mulieris. * fauus enim distillans 3
labia meretricis,& nitidius oleo guttur
eius : * nouissima autem illius amara 4
quasi absynthiũ, & acuta quasi gladius
biceps. * Pedes eius descendunt in mor- 5
tem, & ad inferos gressus illius pene- B
trant. * Per semitam vitæ non ambu- 6
lant,vagi sunt gressus eius, & inuestiga-
biles.*Nunc ergo fili mi audi me, & ne 7
recedas à verbis oris mei. * Lõgè fac ab 8
ea viam tuam,& ne appropinques fori-
bus domus eius. * Ne des alienis hono- 9
rem tuum, & annos tuos crudeli. * Ne 10
forte impleantur extranei viribus tuis,
& labores tui sint in domo aliena, * & 11
gemas in nouissimis, quando consum- C
pseris carnes tuas & corpus tuum,& di-
cas:*Cũr detestatus sum disciplinam, & 12
increpationibus nõ acquieuit cor meũ:
* nec audiui vocem docentium me, & 13
magistris non inclinaui aurẽ meã?* Pe- 14
nè fui in omni malo, in medio ecclesiæ
& synagogæ. * Bibe aquam de cisterna 15
tua,& fluenta putei tui: * Deriuentur fon- 16
tes tui foras,& in plateis aquas tuas di-
uide.* Habeto eas solus, nec sint alieni 17
participes tui. * Sit vena tua benedicta, 18
& lætare cũ muliere adolescẽtiæ tuæ:&
19 cerua charissima, & gratissimus hin-
D nulus, vbera eius inebrient te in omni
tempore, in amore eius delectare iugi-
20 ter. * Quare seduceris fili mi ab aliena,
21 & foueris in sinu alterius ? Respicit || Iob
Dñs vias hominis, & omnes gressus 31.a.4
22 eius considerat. * || Iniquitates suæ ca- Iob.4.
piunt impium, & funibus peccatorum c.21.
23 suorum constringitur. * Ipse morietur,
quia non habuit disciplinam & in mul-
titudine stultitiæ suæ decipietur.

CAPVT. VI.

Sponsori vt fidem datam liberet laborandam: pigrum formica exemplo excitat ad laborem: apostatam describit: sex quæ Dominus odit, exhortatur ad legu custodiam, vtque mulierũ pulchritudinem non concupiscas, sed consortium vites adulteræ.

1 Fili mi, si spopõderis pro amico tuo,
A defixisti apud extraneũ manũ tuam,
2 *illaqueatus es verbis oris tui,& captus
3 propriis sermonibus. * Fac ergo quod
dico fili mi, & temetipsum libera : quia
incidisti in manum proximi tui. Dis-
curre,festina,suscita amicum tuum: * ne
4 dederis somnum oculis tuis, nec dor-
5 mitent palpebræ tuæ. * Eruere quasi da-
mula de manu, & quasi auis de manu
6 aucupis.* Vade ad formicam,ô piger, &
considera vias eius,& disce sapientiam:
7 * quæ cum non habeat ducem,nec præ-
8 ceptorem, nec principẽ, * parat in æsta-
te cibũ sibi,& congregat in messe quod
9 comedat. * Vsquequò piger dormies ? ||Inf.
10 quando consurges è somno tuo?*||Pau- 24.
B lulum dormies, paululum dormitabis, d.33.
paululum conseres manus, vt dormias:
11 * & veniet tibi quasi viator, egestas, &
pauperies quasi vir armatus.Si verò im-
piger fueris,veniet vt fons messis tua, &
12 egestas longè fugiet à te. * Homo apo-
stata, vir inutilis,graditur ore peruerso
13 *annuit oculis,terit pede, digito loqui-
14 tur,* prauo corde machinatur malũ, &
15 omni tempore iurgia seminat.* huic ex
tẽplo veniet perditio sua,& subitò con-
16 teretur, nec habebit vltra medicinam.*
Sex sunt,quæ odit Dñs,& septimum de-
17 testatur anima eius : * Oculos sublimes,
linguã mendacẽ, manus effundentes in-
18 noxiũ sanguinem,*cor machinans cogi-
C tationes pessimas, pedes veloces ad
19 currendũ in malũ, * proferentẽ menda-
cia testem fallacem, & eum qui seminat
20 inter fratres discordias.* Conserua fili
mi præcepta patris tui, & ne dimittas
21 legem matris tuæ.* Liga ea in corde tuo
22 iugiter, & circumda gutturi tuo. * Cùm
ambulaueris,gradiantur tecũ:cùm dor-
mieris, custodiant te, & euigilans lo-
23 quere cum eis. * quia mandatum lucer-
na est, & lex lux, & via vitæ increpatio
24 disciplinæ : * vt custodiant te à muliere
mala

mala,& à blanda lingua extraneæ.*Non 25
concupiscat pulchritudinem eius cor
tuum, nec capiaris nutibus illius:*pre- 26
tiũ enim scorti vix est vnius panis: mu-
lier autem viri pretiosam animã capit.
*Nũquid potest homo abscondere ignẽ 27
in sinu suo,vt vestimenta illius non ar- D
deant? * aut ambulare super prunas, vt 28
non comburantur plantæ eius? *sic qui 29
ingreditur ad mulierẽ proximi sui, non
erit mundus cùm tetigerit eam. * Non 30
grandis est culpa,cùm quis furatus fue-
rit: furatur enim vt esurientem impleat
animam : * deprehensus quoque reddet 31
septuplum , & omnẽ substantiam domus
suæ tradet. *Qui autem adulter est,pro- 32
pter cordis inopiam perdet animam
suam , * turpitudinem & ignominiam 33
cõgregat sibi, & opprobrium illius non
delebitur: *quia zelus & furor viri non 34
parcet in die vindictæ, * nec acquiescet 35
cuiusquam precibus , nec suscipiet pro
redemptione dona plurima.

CAPVT VII.

Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplexum,& mandatorum custodiam: vtque scortorum blanditias, quas latè describit , euitet.

FIli mi , custodi sermones meos , & 1
præcepta mea reconde tibi.Fili*ser- 2
ua mandata mea,& viues:& legẽ meam A
quasi pupillam oculi tui : * liga eam in 3
digitis tuis,scribe illam in tabulis cor-
dis tui. *Dic sapientiæ,soror mea es: & 4
prudentiam voca amicam tuam,*vt cu- 5
stodiat te à muliere extranea,& ab alie-
na,quæ verba sua dulcia facit. * De fe- 6
nestra enim domus meæ per cancellos
prospexi, * & video paruulos,considero 7
vecordem iuuenem , * qui transit per 8
plateam iuxta angulum , & prope viam B
domus illius, graditur. * in obscuro, 9
aduesperascente die, in noctis tenebris,
& caligine. * Et ecce occurrit illi mu- 10
lier ornatu meretricio , præparata ad
capiendas animas : garrula & vaga , * 11
quietis impatiens , nec valens in domo
consistere pedibus suis, *nunc foris nũc 12
in plateis,nunc iuxta angulos insidians.
* Apprehensũmque deosculatur iuuenẽ, 13
& procaci vultu blanditur,dicens: *Vi- 14
ctimas pro salute voui , hodie reddidi C
vota mea. * Idcirco egressa sum in oc- 15
cursum tuũ, desiderans te videre, & re-
peri. *Intexui funibus lectulum meum, 16
strani tapetibus pictis ex Ægypto : * as- 17
persi cubile meum myrrha , & aloë, &
cinnamomo. * Veni, inebriemur vberi- 18
bus,& fruamur cupitis amplexibus, do-
nec illucescat dies : * non est enim vir 19
in domo sua, abiit via longissima:*sac- 20
culum pecuniæ secũ tulit : in die plenæ
lunæ reuersurus est in domũ suam. *Ir- 21
retiuit eum multis sermonibus,& blan-
ditiis labiorum protraxit illum. *Statim 22
D eam sequitur quasi bos ductus ad victi-
mam,& quasi agnus lasciuiens,& igno-
23 rans quòd ad vincula stultus trahatur,*
donec trãsfigat sagitta iecur eius: velut
si auis festinet ad laqueum , & nescit
24 quòd de periculo animæ illius agitur.*
Nunc ergo fili mi , audi me, & attende
25 verbis oris mei. * Ne abstrahatur in
viis illius mens tua : neque decipiaris
26 semitis eius , * multos enim vulneratos
deiecit , & fortissimi quique interfecti
27 sunt ab ea. *Viæ inferi domus eius,pe-
netrantes in interiora mortis.

CAPVT VIII.

Sapientia ad sui amplexum inuitat, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo coæterna cum ipso cuncta componens : quam quærentes , beati : spernentes verò , miseri tandem euadent.

1 NVnquid non sapientia clamitat, &
A prudentia dat vocẽ suam?*In sum-
2 mis,excelsisque verticibus supra viã, in
3 mediis semitis stans,*iuxta portas ciui-
4 tatis in ipsis foribus loquitur dicens : *
O viri , ad vos clamito , & vox mea ad
5 filios hominum. * Intellige paruuli
astutiam , & insipientes animaduertite.
6 * Audite,quoniã de rebus magnis locu-
tura sum:& aperientur labia mea,vt re-
7 cta prædicem.* Veritatem meditabitur
guttur meũ, & labia mea detestabuntur
8 impiũ.*Iusti sunt omnes sermones mei,
non est in eis prauum quid, neque per-
9 uersum : *recti sunt intelligentibus , &
10 æqui inuenientibus sciẽtiam. *Accipite
B disciplinã meam, & non pecuniam:do-
11 ctrinam magis,quàm aurũ eligite. *Me-
lior est enim sapientia cũctis pretiosis-
simis: & omne desiderabile ei nõ potest
12 cõparari.*Ego sapientia habito in con-
silio,& eruditis intersũ cogitationibus.
13 * Timor Domini odit malũ:arrogãtiam
& superbiã, & viã prauã, & os bilingue
14 detestor.*Meũ est consilium,& æquitas,
15 mea est prudentia, mea est fortitudo. *
Per me reges regnant,& legum cõdito-
16 res iusta decernunt : *Per me principes
imperant , & potentes decernunt iusti-
17 tiã.*Ego diligẽtes me diligo:& qui ma-
18 ne vigilant ad me, inuenient me. * Me-
cum sunt diuitiæ, & gloria,opes super-
19 bæ,& iustitia. * Melior est enim fructus
C meus auro, & lapide pretioso, & geni-
20 mina mea argento electo.*In viis Iusti-
21 tiæ ambulo,in medio semitarũ iudicij,*
vt ditem diligentes me , & thesauros
22 eorum repleam. * Dñs possedit me in
initio viarũ suarum antequam quidquã
23 faceret à principio. * Ab æterno ordi-
nata sum,& ex antiquis antequam terra
24 fieret. * Nondum erãt abyssi,& ego iam
concepta eram : necdum fontes aquarũ
25 eruperant : * necdum mõtes graui mole
constiterant : ante colles ego parturie-
bar :

bar :* adhuc terram non fecerat, & flu- 26
mina,& cardines orbis terræ.* Quando 27
præparabat cælos, aderam:quando cer- D
ta lege,& gyro vallabat abyssos : *quan- 28
do æthera firmabat sursum , & librabat
fontes aquarum: * quando circumdabat 29
mari terminum suum , & legem pone-
bat aquis,ne transirent fines suos:quan-
do appendebat fundamenta terræ.* Cum 30
eo eram cuncta componens: & delecta-
bar per singulos dies , ludens coram eo
omni tempore ;* ludens in orbe terra- 31
rum : & delitiæ meæ, esse cum filiis ho-
minũ.*Nunc ergo filij audite me:Beati, 32
qui custodiunt vias meas. * Audite di- 33
sciplinam,& estote sapientes , & nolite
abiicere eam. * Beatus homo qui audit 34
me , & qui vigilat ad fores meas quoti-
die , & obseruat ad postes ostij mei.
* Qui me inuenerit, inueniet vitam , & 35
hauriet salutem à Dño :* qui autem in 36
me peccauerit , lædet animam suam:
Omnes,qui me oderũt, diligũt mortem.

CAP. IX.

Sapiētia domo sibi ædificata omnes ad se allicit, vitam prorogat, & à muliere stulta, ac vita liberat : porrò eruditionem , & correptionem non suscipiet impius ac derisor , sed iustus & sapiens.

SApientia ædificauit sibi domum , ex- 1
cidit columnas septem. * Immolauit 2
victimas suas, miscuit vinum, & propo- A
suit mensam suã. * Misit ancillas suas vt 3
vocarēt ad arcem , & ad mœnia ciuita-
tis: * Si quis est paruulus, veniat ad me. 4
Et insipientibus locuta est:* Venite, co- 5
medite panem meum , & bibite vinum
quod miscui vobis. * Relinquite infan- 6
tiam , & viuite , & ambulate per vias
prudentiæ. * Qui erudit derisorem, ipse 7
iniuriam sibi facit : & qui arguit impiũ, B
sibi maculam generat. *Noli arguere 8
derisorem , ne oderit te. Argue sapien-
tem,& diliget te. * Da sapienti occasio- 9
nem, & addetur ei sapientia.Doce iustũ,
||Psal. & festinabit accipere.*|| Principium sa- 10
110.b. pientiæ,timor Domini : & scientia san-
Sup. ctorum, prudentia.* Per me enim mul- 11
1.a.7. tiplicabuntur dies tui , & addentur tibi
Eccl.1 anni vitæ. * Si sapiens fueris,tibimetipsi 12
e.16. eris:si autem illusor,solus portabis ma-
lum. * Mulier stulta & clamosa plena- 13
que illecebris , & nihil omnino sciens,
* sedit in foribus domus suæ super sel- 14
lam in excelso vrbis loco , * vt vocaret 15
transeuntes per viam , & pergentes iti- C
nere suo : * Qui est paruulus , declinet 16
ad me. Et vecordi locuta est : * Aquæ 17
furtiuæ dulciores sunt, & panis abscon-
ditus suauior. * Et ignorauit quòd ibi 18
sint gigantes , & in profundis inferni
conuiuæ eius.

Parabolæ Salomonis.

CAPVT X.

Alternat sermonem de filio sapiente & stulto , iusto & impio , operante & otioso , simplici & prauo : de charitate & odio : de bono lingua eiusque malo.

1 FIlius sapiens lætificat patrem : filius
A verò stultus mœstitia est matris suæ.
2 *Nil proderunt thesauri impietatis : iu-
3 stitia verò liberabit à morte. * Non af- ||Infr.
fliget Dominus fame animã iusti, & in- 11.a.4
4 sidias impiorum subuertet. * Egestatem
operata est manus remissa : manus autē
fortiũ diuitias parat.Qui nititur mēda-
ciis,hic pascit vētos : idem autē ipse se-
5 quitur aues volãtes. * Qui congregat in
messe, filius sapiens est :qui autem ster-
6 tit æstate , filius confusionis. * Benedi-
ctio Domini super caput iusti : os autē
7 impiorum operit iniquitas. * Memoria
B iusti cum laudibus: & nomen impiorum
8 putrescet. * Sapiens corde præcepta su-
9 scipit : stultus cæditur labiis. * Qui am-
bulat simpliciter , ambulat confidenter
qui autem deprauat vias suas , manife-
10 stus erit.*|| Qui annuit oculo , dabit do- ||Eccl.
lorem : & stultus labiis verberabitur. 27.
11 * Vena vitæ, os iusti:& os impiorũ ope- c.25.
12 rit iniquitatem. * Odium suscitat rixas:
13 || & vniuersa delicta operit charitas.*In ||1.Pe-
labiis sapiētis inuenitur sapiētia: & vir- tr. 4.
14 ga in dorso eius qui indiget corde.* Sa- b. 8.
15 pientes abscondunt scientiã : os autem 1.Cor.
D stulti confusioni proximum est.* Sub- 13. b.
16 stantia diuitis , vrbs fortitudinis eius : 4.
pauor pauperum egestas eorum. * Opus
17 iusti ad vitam : fructus autem impij ad
peccatum.* Via vitæ, custodienti disci-
18 plinã.qui autē increpationes relinquit,
errat. * Abscondunt odium labia men-
19 dacia:qui profert contumeliã insipiens
est. * In multiloquio non deerit pecca-
20 tum : qui autem moderatur labia sua,
prudentissimus est.* Argentum electum,
21 lingua iusti : cor autem impiorum pro
nihilo.* Labia iusti erudiunt plurimos :
22 qui autem indocti sunt, in cordis ege-
state morientur. * Benedictio Domini
23 diuites facit , nec sociabitur eis affli-
ctio. * Quasi per risum stultus operatur
D scelus: sapientia autē est viro prudētia.
24 *Quod timet impius , veniet super eum
25 desiderium suum iustis dabitur. * Quasi
tempestas transiens non erit impius :
iustus autem quasi fundamentum sem-
26 piternum. * Sicut acetũ dentibus: & fu-
mus oculis , sic piger his qui miserunt
27 eum. * Timor Domini apponet dies : &
28 anni impiorum breuiabuntur. * Expe-
ctatio iustorum lætitia: spes autem im-
29 piorum peribit. * Fortitudo simplicis
via Domini:& pauor his,qui operantur
30 malum.* Iustus in æternũ non cōmoue-
bitur: impij autē non habitabunt super
31 terram. * Os iusti parturiet sapientiam:
32 lingua prauorum peribit. * Labia iusti
considerant placita : & os impiorum
peruersa.

Æqui

CAP. XI.

Æquitatis & iustitiæ cæterarumque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum diuitiarum incommoda.

STatera dolosa, abominatio est apud 1
Dñm: & pōdus æquum volūtas eius, A
* Vbi fuerit superbia, ibi erit & contu- 2
melia: vbi autē est humilitas, ibi & sa-
pientia * Simplicitas iustorum diriget 3
eos & supplantatio peruersorū vastabit
||Sub. illos.*||Non proderunt diuitiæ in die vl- 4
10.a.2 tionis:iustitia autem liberabit à morte.
* Iustitia simplicis diriget viam eius: & 5
in impietate sua corruet impius.* Iusti- 6
tia rectorum liberabit eos: & in insidiis
suis capientur iniqui.* Mortuo homine 7
impio, nulla erit vltrà spes, & expecta-
tio sollicitorum peribit. * Iustus de an- 8
gustia liberatus est: & tradetur impius
pro eo.*Simulator ore decipit amicum 9
suum: iusti autem liberabūtur scientia. B
In bonis iustorum exultabit ciuitas: & 10
in perditione impiorum erit laudatio. 11
Benedictione iustorū exaltabitur ciui-
tas: & ore impiorum subuertetur *Qui 12
despicit amicum suum, indigens corde
est: vir autē prudens tacebit. * Qui am- 13
bulat fraudulenter, reuelat arcana: qui
autē fidelis est animi, celat amici com-
missum.* Vbi non est gubernator, po- 14
pulus corruet: salus autē,vbi multa cō-
silia. * Affligetur malo, qui fidem facit 15
pro extraneo:qui autem cauet laqueos,
securus erit. * Mulier gratiosa inueniet 16
gloriam: & robusti habebunt diuitias.* 17
Benefacit animæ suæ vir misericors:qui C
autem crudelis est, etiam propinquos
abiicit.*Impius facit opus instabile: se- 18
minanti autem iustitiam merces fidelis.
*Clementia præparat vitam: & sectatio 19
malorum mortem. * Abominabile Dño 20
cor prauum: & voluntas eius in iis,qui
simpliciter ambulant.* Manus in manu 21
non erit innocens malus: semen autem
iustorum saluabitur.*Circulus aureus in 22
naribus suis, mulier pulchra & fatua.* 23
Desiderium iustorum omne bonum est:
præstolatio impiorum furor.* Alij diui- 24
dunt propria, & ditiores fiunt: alij ra-
piunt nō sua,& semper in egestate sunt.
* Anima quæ benedicit, impinguabitur: 25
& qui inebriat, ipse quoque inebriabi-
tur.*Qui abscondit frumenta,maledice- 26
tur in populis: benedictio autem super D
caput vendentium. * Bene consurgit di- 27
luculo qui quærit bona, qui autem in-
uestigator malorum est, opprimetur ab
eis: *Qui confidit in diuitiis suis, cor- 28
ruet: iusti autē quasi virēs foliū germi-
nabunt. * Qui conturbat domum suam, 29
possidebit ventos: & qui stultus est,ser-
uiet sapienti. * Fructus iusti lignum vi- 30
6.Pet. tæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
2.d.18 * Si iustus in terra recipit, quanto ma- 31
gis impius & peccator?

CAP. XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & eam odiente,de impio & iusto,operante & otioso,stulto & sapiente, & de bonis ac malis lingua.

1 QVi diligit disciplinam, diligit sciē-
A tiam: qui autem odit increpatio-
nes, insipiens est.
2 * Qui bonus est, hauriet gratiam à
Domino: qui autem confidit in cogi-
tationibus suis, impiè agit.
3 * Non roborabitur homo ex impieta-
te:& radix iustorū non commouebitur.
4 * Mulier diligens,corona est viro suo:
& putredo in ossibus eius, quæ confu-
sione res dignas gerit.
5 * Cogitationes iustorum iudicia: &
consilia impiorum fraudulenta.
6 * Verba impiorum insidiantur sangui-
ni: os iustorum liberabit eos.
7 * Verte impios, & non erunt: domus
B autem iustorum permanebit.
8 * Doctrina sua noscetur vir: qui autē
vanus & excors est, patebit contēptui.
9 * || Melior est pauper & sufficiens si- ||Eccl.
bi, quàm gloriosus & ingens pane. 10.d.
10 * Nouit iustus iumētorū suorū ani- 30.
mas: viscera autem impiorū crudelia.
11 * || Qui operatur terram suam, satia- ||Eccl.
bitur panibus: qui autem sectatur otiū, 20.d.
stultissimus est. 30.
Qui suauis est in vini demorationi-
bus, in suis munitionibus relinquit
contumeliam.
12 * Desideriū impij munimentū est pes-
simorum:radix autē iustorum proficiet.
13 * Propter peccata labiorum ruina
C proximat malo: effugiet autem iustus de
angustia.
14 * De fructu oris sui vnusquisque re-
plebitur bonis, & iuxta opera manuum
suarum retribuetur ei.
15 * Via stulti recta in oculis eius: qui
autem sapiens est, audit consilia.
16 * Fatuus statim indicat irā suam: qui
autē dissimulat iniuriam, callidus est.
17 * Qui quod nouit loquitur, index iu-
stitiæ est: qui autem mentitur, testis
est fraudulentus.
18 * Est qui promittit, & quasi gladio
pungitur conscientiæ: lingua autem sa-
pientium sanitas est.
19 * Labium veritatis firmum erit in per-
petuum: qui autem testis est repenti-
nus, concinnat linguam mendacij.
20 * Dolus in corde cogitantium mala:
qui autem pacis ineunt consilia, sequi-
tur eos gaudium.
21 * Non contristabit iustum quidquid ei
acciderit: impij autē replebūtur malo.
22 * Abominatio est Dño labia mendacia
D qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 * Homo versutus celat scientiam: &
cor insipientium prouocat stultitiam.
24 * Manus fortium dominabitur: quæ
autem

autem remissa est tributis seruiet.
* Mœror in corde viri humiliabit il- 25
lum,& sermone bono lætificabitur.
* Qui negligit damnũ propter amicũ, 26
iust⁹ est: iter autẽ impiorũ decipiet eos.
* Non inueniet fraudulentus lucrum: 27
& substantia hominis erit auri pretium
* In semita iustitiæ, vita: iter autem 28
deuium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

De filio sapiente, de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere diuite, & diuite paupere, lucerna impiorũ, substãtia festinata & dilatione spei: omnia cũ consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum, de parcente virga, & insaturabili ventre impij.

FIlius sapiẽs, doctrina patris: qui au- 1
tẽ illusor est, nõ audit cùm arguitur A
* De fructu oris sui homo satiabitur 2
bonis: anima autẽ præuaricatorũ iniqua
* Qui custodit os suum, custodit ani- 3
mam suam qui autem inconsideratus
est ad loquendum, sentiet mala.
* Vult & non vult piger: anima au- 4
tem operantium impinguabitur.
*Verbum mendax iustus detestabitur: 5
impius autẽ confundit, & confundetur.
* Iustitia custodit innocentis viã: im- 6
pietas autem peccatorem supplantat.
*Est quasi diues, cũ nihil habeat: & est 7
quasi pauper, cum in multis diuitiis sit.
*Redẽptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui 8
autẽ pauper est, increpationẽ nõ sustinet
* Lux iustorum lætificat: lucerna au- 9
tem impiorum extinguetur.
* Inter superbos semper iurgia sunt: 10
qui autem agunt omnia cum consilio, B
reguntur sapientia.
* Substantia festinata minuetur: quæ 11
autem paulatim colligitur manu, mul-
tiplicabitur.
* Spes, quæ differtur, affligit animam: 12
lignum vitæ desiderium veniens.
* Qui detrahit alicui rei, ipse se in 13
futurum obligat: qui autem timet præ-
ceptum, in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti
autẽ misericordes sunt, & miserantur.
* Lex sapientis fons vitæ, vt declinet 14
à ruina mortis.
* Doctrina bona dabit gratiam: in 15
itinere contemptorum vorago.
* Astutus omnia agit cum consilio: qui 16
autem fatuus est. aperit stultitiam.
* Nuntius impij cadet in malum: lega- 17
tus autem fidelis, sanitas. D
* Egestas & ignominia ei, qui deserit 18
disciplinam: qui autem acquiescit ar-
guenti, glorificabitur.
*Desideriũ si cõpleatur, delectat animã: 19
detestãtur stulti eos, qui fugiunt mala.
* Qui cũ sapientibus graditur, sapiens 20
erit: amicus stultorum similis efficietur
* Peccatores persequitur malum: & 21
iustis retribuentur bona.
22 * Bonus relinquit hæredes filios, &
nepotes: & custoditur iusto substantia
peccatoris.
23 * Multi cibi in noualibus patrum: &
aliis congregantur absque iudicio.
24 * Qui parcit virgæ, odit filium suum:
qui autẽ diligit illum, instanter erudit.
25 * Iustus comedit, & replet animã suã:
venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XIV.

Sapientiæ, & stultitiæ variæ conditiones: prudẽtia quiuis status debitè regulatur, qua quis ad misericordiam mouetur, & affectiones moderantur: vitia autem perdunt homines.

1 A SApiens mulier ædificat domum suã: Iob 12. a. 4.
insipiens extructam quoque mani-
bus destruet.
2 * Ambulans recto itinere, & timens
Deum: despicitur ab eo, qui infami
graditur via.
3 * In ore stulti virga superbiæ: labia
autem sapientium custodiunt eos.
4 * Vbi non sunt boues, præsepe vacuũ
est: vbi autem plurimæ segetes ibi ma-
nifesta est fortitudo bouis.
5 * Testis fidelis non mentitur: profert
autem mendacium dolosus testis.
6 * Quærit derisor sapientiam, & non
inuenit: doctrina prudentium facilis.
7 * Vade contra virum stultum, & nes-
cit labia prudentiæ.
8 *Sapientia callidi est intelligere viam
suam: & imprudentia stultorum errans.
9 * Stultus illudet peccatum, & inter
iustos morabitur gratia.
10 * Cor quod nouit amaritudinem ani-
B mæ suæ, in gaudio eius non miscebitur
extraneus.
11 * Domus impiorum delebitur: taber-
nacula verò iustorum germinabunt.
12 *Est via, quæ videtur homini iusta: no-
uissima autem eius deducunt ad mortẽ.
13 * Risus dolore miscebitur, & extrema
gaudij luctus occupat.
14 * Viis suis replebitur stultus, & super
eum erit vir bonus.
15 * Innocens credit omni verbo: astu-
tus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni: seruo
autem sapienti prosperi erunt actus, &
dirigetur via eius.
16 * Sapiens timet, & declinat à malo:
stultus transilit, & confidit.
17 * Impatiens operabitur stultitiam: &
C vir versutus odiosus est.
18 * Possidebunt paruuli stultitiam, &
expectabunt astuti scientiam.
19 * Iacebunt mali ante bonos: & impij
ante portas iustorum.
20 * Etiam proximo suo pauper odiosus
erit: amici verò diuitum multi.
21 * Qui despicit proximũ suum, peccat
qui autẽ miseretur pauperis, beat⁹ erit.

Qui

Qui credit in Domino, misericor-
diam diligit.
* Errant qui operantur malum: mi- 22
sericordia & veritas præparant bona.
* In omni opere erit abundantia: 23
vbi autem verba sunt plurima, ibi fre-
quenter egestas.
* Corona sapientium, diuitiæ eorum: 24
fatuitas stultorum, imprudentia.
* Liberat animas testis fidelis: & pro- 25
fert mendacia versipellis.
* In timore Domini fiducia fortitu- 26
dinis, & filiis eius erit spes.
* Timor Domini fons vitæ, vt decli- 27
nent à ruina mortis.
* In multitudine populi dignitas re- 28
gis: & in paucitate plebis ignominia
principis.
* Qui patiens est, multa gubernatur 29
prudentia: qui autem impatiens est,
exaltat stultitiam suam.
* Vita carnium, sanitas cordis: pu- 30
tredo ossium, inuidia.
||*Infr.* * || Qui calumniatur egentem, expro- 31
17.a.5 brat factori eius: honorat autem eum,
qui miseretur pauperis.
* In malitia sua expelletur impius: 32
sperat autem iustus in morte sua.
* In corde prudentis requiescit sa- 33
pientia, & indoctos quosque erudiet.
* Iustitia eleuat gentem: miseros au- 34
tem facit populos peccatum.
* Acceptus est regi minister intelligẽs: 35
iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAPVT XV.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immoderata: fortitudo domus iusti: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens dies pauperis mali: secura mens vocari ad olera: vir iracundus & rixosus: laus patientis: iter pigrorum: domus superborum: fide & misericordia purgantur peccata: de abiiciente disciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

Inf.25 RESponsio mollis frangit iram: ser- 1
6.15. mo durus suscitat furorem. A
* Lingua sapientium ornat scientiam: 2
os fatuorum ebullit stultitiam.
* In omni loco oculi Domini con- 3
templantur bonos & malos.
* Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ 4
autem immoderata est, conteret spiritũ.
* Stultus irridet disciplinam patris 5
sui: qui autem custodit increpationes,
astutior fiet.
In abundanti iustitia virtus maxima
est: cogitationes autem impiorum era-
dicabuntur.
* Domus iusti plurima fortitudo: & in 6
fructibus impij conturbatio.
* Labia sapientiũ disseminabunt sciẽ- 7
tiam: cor stultorum dissimile erit. B
|| *Inf.* * || Victimæ impiorum abominabiles 8
21.d. Domino: vota iustorum placabilia.

9 * Abominatio est Domino via impij: *Eccl.*
qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo. *34.c.*
10 * Doctrina mala deserenti viam vitæ: *21.*
qui increpationes odit, morietur.
11 * Infernus, & perditio corã Domino:
quanto magis corda filiorũ hominum?
12 * Non amat pestilens eum, qui se cor-
ripit: nec ad sapientes graditur.
13 * || Cor gaudens exhilarat faciem: in ||*Infr.*
mœrore animi deiicitur spiritus. *17.d.*
14 * Cor sapientis quærit doctrinam: & *22.*
os stultorum pascitur imperitia.
15 * Omnes dies pauperis, mali: secura
mens quasi iuge conuiuium.
16 * Melius est parum cum timore Dñi,
quàm thesauri magni & insatiabiles.
17 * Melius est vocari ad olera cũ chari-
C tate: quã ad vitulũ saginatũ cum odio.
18 * Vir iracundus prouocat rixas: qui
patiens est, mitigat suscitatas.
19 *Iter pigrorum quasi sepes spinarum:
via iustorum absque offendiculo.
20 * Filius sapiens lætificat patrem: &
stultus homo despicit matrem suam.
21 * Stultitia gaudium stulto: & vir pru-
dens dirigit gressus suos.
22 *Dissipantur cogitationes vbi non est
consilium: vbi verò sunt plures consi-
liarij, confirmantur.
23 * Lætatur homo in sententia oris sui:
& sermo opportunus est optimus.
24 * Semita vitæ super eruditum, vt de-
clinet de inferno nouissimo.
25 * Domum superborũ demolietur Do-
D minus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 * Abominatio Domini cogitationes
malæ: & purus sermo pulcherrimus
firmabitur ab eo.
27 * Conturbat domũ suam qui sectatur
auaritiam: qui autẽ odit munera, viuet.
|| Per misericordiam & fidem pur- ||*Infr.*
gantur peccata: per timorem autem *16. a.*
Domini declinat omnis à malo. *6.*
28 * Mens iusti meditatur obedientiam:
os impiorum redundat malis.
29 * Longè est Dominus ab impiis: &
orationes iustorum exaudiet.
30 * Lux oculorum lætificat animam: fa-
ma bona impinguat ossa.
31 *Auris, quæ audit increpationes vitæ,
in medio sapientium commorabitur.
32 *Qui abiicit disciplinam, despicit ani-
mam suam: qui autem acquiescit incre-
pationibus, possessor est cordis.
33 * Timor Domini, disciplina sapien-
tiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

Homo animam præparat, Deus spirituum põderator, linguã, viásque hominum dirigit, omnia propter seipsum operãs: cui abominatio est omnis arrogans: misericordia redimuntur peccata: pondus & statera Dei iudicia: indignatio & clementia regis: laus sapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo, & patientis

tientis: vituperantur insipiens & peruersus: sortes à Domino temperantur.

1 HOminis est animam præparare: & Domini gubernare linguam. A
|| Inf. 2.a.2. 2 *||Omnes viæ hominis patent oculis eius: spirituum ponderator est Dñs.
3 *Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.
4 *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.
5 *Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.

Initium viæ bonæ, facere iustitiam: accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias.

Suprà 15. d. 27. 6 *|| Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo.
7 *Cùm placuerint Dño viæ hominis, inimicos quoq; eius cõuertet ad pacem. B
8 *Melius est parum cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate.
9 *Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius.
10 *Diuinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os eius.
11 *Pondus & statera iudicia Dñi sunt: & opera eius omnes lapides sæculi.
12 *Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam iustitia firmatur solium.
13 *Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur, diligetur.
14 *Indignatio regis, nuntij mortis, & vir sapiens placabit eam.
15 *In hilaritate vultus regis, vita: & clementia eius quasi imber serotinus.
16 *Posside sapientiam, quia auro melior est: & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. B C
17 *Semita iustorum declinat mala: custos animæ suæ seruat viam suam.
18 *Contritionem præcedit superbia: & ante ruinam exaltatur spiritus.
19 *Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis.
20 *Eruditus in verbo reperiet bona: & qui sperat in Domino, beatus est.
21 *Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.
22 *Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina stultorum, fatuitas.
23 *Cor sapiens erudiet os eius: & labiis eius addet gratiam.
24 *Fauus mellis, composita verba: dulcedo animæ, sanitas ossium.
25 *Est via quæ videtur homini recta: & nouissima eius ducunt ad mortem.
26 *Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum.
27 *Vir impius fodit malum, & in labiis eius ignis ardescit.
28 *Homo peruersus suscitat lites: & verbosus separat principes.
29 *Vir iniquus lactat amicum suum: & ducit eum per viam non bonam.
30 *Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua perficit malum.
31 *Corona dignitatis senectus, quæ in viis iustitiæ reperietur.
32 *Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore
33 vrbium.
*Sorores mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.

CAPVT XVII.

Buccella sicca cum gaudio: seruus sapiens: Dominus corda probat: despiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona senum: celans dilectum: fatuus in stultitia confidens: stulte inutiles diuitiæ: altam faciens domum suam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, & spiritus tristis: stultus tacens.

1 A MElior est buccella sicca cũ gaudio, quà dom⁹ plena victimis cũ iurgio.
2 *|| Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hereditatem diuidet. Eccli. 10. d. 28.
3 *Sicut igne probatur argentũ & aurum camino: ita corda probat Dñs.
4 *Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.
5 *|| Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Suprà 14. d. 31.
6 *Corona senum filij filiorum: & gloria filiorum patres eorum.
7 *Non decent stultum verba composita: nec principem labium mentiens.
8 *Gemma gratissima, expectatio præstolantis: quocumque se vertit, prudenter intelligit. B
9 *Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 *Plus proficit correptio apud prudẽtem, quàm centum plagæ apud stultum.
11 *Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.
12 *Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in stultitia sua.
13 *|| Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. ||Rom. 12. d. 17.
14 *Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum: & antequam patiatur contumeliam, iudicium deserit. Isa. 5. e. 23.
15 C *|| Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum. 1. Pet. 3. b 9. 1 Thess. 5. c. 15.
16 *Quid prodest stulto habere diuitias, cùm sapientiam emere non possit.

Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: & qui euitat discere, incidet in mala.

17 *Omni tempore diligit qui amicus est: & frater in angustiis comprobatur.

* Stultus homo plaudet manibus,cùm 18
spoponderit pro amico suo.
* Qui meditatur discordias,diligit ri- 19
xas:& qui exaltat ostium,quærit ruinã.
* Qui peruersi cordis est, non inue- 20
niet bonum: & qui vertit linguam,in-
cidet in malum.
* Natus est stultus in ignominiam 21
suam:sed nec pater in fatuo lætabitur.
Suprà * || Animus gaudens ætatem floridam 22
15. b. facit, spiritus tristis exiccat ossa.
13. * Munera de sinu impius accipit, vt 23
peruertat semitas iudicij.
Eccli. * || In facie prudentis lucet sapien- 24
2.c.14 tia: oculi stultorum in finibus terræ.
& 8. * Ira patris, filius stultus: & dolor 25
a.1. matris quæ genuit eum.
* Non est bonum damnum inferre iu- 26
sto: nec percutere principem,qui recta
iudicat.
* || Qui moderatur sermones suos: 27
Iac.1. doctus & prudens est: & pretiosi spiri-
c.19. tus vir eruditus.
* Stultus quoque si tacuerit, sapiens 28
reputabitur: & si compresserit labia
sua, intelligens.

CAPVT XVIII.

De recessu ab amico: de incorrigibili: non deuiandum à veritate: os stulti: iustus se accusans: frater iuuans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala: locutio diuitis & pauperis: vir amicabilis.

Occasiones quærit qui vult recede- 1
re ab amico: omni tempore erit A
exprobrabilis.
*Non recipit stultus verba prudẽtiæ:nisi 2
ea dixeris quæ versantur in corde eius.
* Impius, cùm in profundum venerit 3
peccatorum, contemnit: sed sequitur
eum ignominia & opprobrium.
*Aqua profunda verba ex ore viri: & 4
torrens redundans fons sapientiæ.
* Accipere personam impij non est 5
bonum,vt declines à veritate iudicij.
* Labia stulti miscent se rixis: & os 6
eius iurgia prouocat.
* Os stulti contritio eius: & labia ip- 7
sius, ruina animæ eius.
*Verba bilinguis,quasi simplicia:& ip- 8
sa perueniũt vsq; ad interiora ventris.
Pigrum deiicit timor: animæ autem
effeminatorum esurient.
* Qui mollis & dissolutus est in ope- 9
re suo,frater est sua opera dissipantis.
* Turris fortissima, nomen Domini: 10
ad ipsum currit iustus,& exaltabitur.
*Substãtia diuitis,vrbs roboris eius,& 11
quasi murus validus circumdans eum.
* Antequam conteratur,exaltatur cor 12
hominis: & antequam glorificetur,hu-
miliatur.
Eccli. *||Qui priùs respondet quàm audiat, 13
11.a.8 stultum se esse demonstrat, & confusio-
ne dignum.
14 *Spiritus viri sustentat imbecillitatem
C suam: spiritum verò ad irascendum fa-
cilem quis poterit sustinere?
15 * Cor prudens possidebit scientiam &
auris sapientium quærit doctrinam.
16 * Donum hominis dilatat viam eius,
& ante principes spatium ei facit.
17 * Iustus,prior est accusator sui: venit
amicus eius,& inuestigabit eum.
18 * Contradictiones comprimit sors,
& inter potentes quoque diiudicat.
19 * Frater,qui adiuuatur à fratre, quasi
ciuitas firma: & iudicia quasi vectes
vrbium.
20 * De fructu oris viri replebitur ven-
ter eius: & genimina labiorum ipsius
saturabunt eum.
21 * Mors, & vita in manu linguæ, qui
diligunt eam, comedent fructus eius.
22 * Qui inuenit mulierẽ bonam,inuenit
bonum,& hauriet iucũditatem à Dño.
* Qui expellit mulierem bonam,expel-
lit bonum, qui autem tenet adulteram,
stultus est & impius.
23 * Cùm obsecrationibus loquetur pau-
per, & diues effabitur rigidè.
24 * Vir amabilis ad societatem, magis
amicus erit, quàm frater.

CAPVT XIX.

Pauper ambulans in simplicitate: diuitiæ addunt amicos:verba sectans:falsus testis: non decent stultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigiosa:vxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti custodia: misericordia in pauperem: eruditio filij: acceptio consilij:vir mendax: timor Domini, pigritia pestilens: inobediens parentibus: testis iniquus: derisores.

1 Melior est pauper, qui ambulat in
simplicitate sua, quàm diues tor-
A quens labia sua, & insipiens.
2 * Vbi non est scientia animæ, non est
bonum: & qui festinus est pedibus, of-
fendet.
3 * Stultitia hominis supplantat gressus
eius:& contra Deum feruet animo suo.
4 * Diuitiæ addunt amicos plurimos:
à paupere autem & hi, quos habuit,
separantur.
5 * || Testis falsus non erit impunitus: ||Dan.
& qui mendacia loquitur,non effugiet. 13. g.
6 * Multi colunt personam potentis, & 61.
amici sunt dona tribuentis.
7 * Fratres hominis pauperis oderunt
eum: insuper, & amici procul recesse-
B runt ab eo.
Qui tantùm verba sectatur, nihil ha-
8 bebit: * qui autem possessor est mentis,
diligit animam suam, & custos pruden-
tiæ inueniet bona.
9 * Falsus testis non erit impunitus: &
qui loquitur mendacia, peribit.
10 * Non decent stultum deliciæ, nec
seruum

seruum dominari principibus.
* Doctrina viri per patientiam nosci- 11
tur:& gloria eius est iniqua prætergredi.
* Sicut fremitus leonis, ita & regis 12
ira: & sicut ros super herbam, ita &
hilaritas eius.
* Dolor patris, filius stultus: & tecta 13
iugiter perstillantia, litigiosa mulier.
* Domus, & diuitiæ dantur à parenti- 14
bus: à Dño autē propriè vxor prudens.
* Pigredo immittit soporem, & ani- 15
ma dissoluta esuriet. C
* Qui custodit mandatum, custodit 16
animam suam: qui autem negligit
viam suam, mortificabitur.
* Fœneratur Dño qui miseretur pau- 17
peris:& vicissitudinem suam reddet ei.
* Erudi filium tuum, ne desperes: ad 18
interfectionem autem eius ne ponas
animam tuam.
* Qui impatiens est, sustinebit dam- 19
num: & cùm rapuerit, aliud apponet.
* Audi consilium, & suscipe discipli- 20
nam, vt sis sapiens in nouissimis tuis.
* Multæ cogitationes in corde viri: 21
voluntas autem Domini permanebit. D
* Homo indigens misericors est: & 22
melior est pauper, quàm vir mendax.
* Timor Domini ad vitam: & in ple- 23
nitudine commorabitur, absque visita-
tione pessima.
|| Inf. * || Abscondit piger manum suam sub 24
26. c. ascella, nec ad os suum applicat eam.
15. * || Pestilente flagellato stultus sapien- 25
|| Infr. tior erit: si autem corripueris sapien-
21. b. tem, intelliget disciplinam.
11. * Qui affligit patrem, & fugat ma- 26
trem, ignominiosus est & infelix.
* Non cesses fili audire doctrinam, 27
nec ignores sermones scientiæ.
* Testis iniquus deridet iudicium:& 28
os impiorum deuorat iniquitatem.
* Parata sunt derisoribus iudicia: & 29
mallei percutiētes stultorū corporibus.

CAP. XX.

Luxuriosa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in solio: nemo potest dicere mundum se habere cor: pondus & pondus: somnus non diligendus: Malum est, dicit emptor: panis mendacij: reuelans mysteria: non reddendum malum pro malo: deuorare sanctos: festinata hereditas: misericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa 1
ebrietas: quicumque his delecta- A
tur, non erit sapiens.
* Sicut rugitus leonis, ita & terror 2
regis: qui prouocat eum, peccat in
animam suam.
* Honor est homini, qui separat se à 3
contentionibus: omnes autem stulti
miscentur contumeliis.
4 * Propter frigus piger arare noluit: mē-
dicabit ergo æstate, & non dabitur illi.
5 * Sicut aqua profunda, sic consilium
in corde viri: sed homo sapiens ex-
hauriet illud.
6 * Multi homines misericordes vocā-
tur: virum autem fidelem quis inueniet?
7 * Iustus, qui ambulat in simplicitate
sua, beatos post se filios derelinquet.
8 * Rex qui sedet in solio iudicij, dis-
B sipat omne malum intuitu suo.
9 * Quis potest dicere: Mundum est
cor meum: purus sum à peccato?
10 * || Pōdus & pōdus, mēsura & mēsura: || 1. Io.
vtrūmq; abominabile est apud Deum. 1. c. 8.
11 * Ex studiis suis intelligitur puer, si 3. Reg
munda & recta sint opera eius. f. 16.
12 * Aurem audientem, & oculum vi- 2 Par.
dentem Dominus fecit vtrumque. 6. g.
13 Noli diligere somnum, ne te egestas 16.
opprimat: aperi oculos tuos, & satu- Eccli.
rare panibus. 7. c. 21
14 * Malū est, malū est, dicit omnis em- Sup. 11
C ptor, & cùm recesserit, tūc gloriabitur. a. 1.
15 * Est aurum, & multitudo gemmarum: Infrà
& vas pretiosum labia scientiæ. d. 23.
16 * || Tolle vestimentum eius, qui fide- Infrà
iussor extitit alieni, & pro extraneis 27.
aufer pignus ab eo. c. 13.
17 * Suauis est homini panis mendacij:
& postea implebitur os eius calculo.
18 * Cogitationes consiliis roborantur:
& gubernaculis tractanda sunt bella.
19 * Ei, qui reuelat mysteria, & ambu-
lat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne
commiscearis.
20 * || Qui maledicit patri suo, & ma- || Exo.
tri, extinguetur lucerna eius in mediis 21. c.
tenebris. 17.
21 * Hereditas, ad quam festinatur in Leu.
principio, in nouissimo benedictione 26. b.
carebit. 9.
22 * || Ne dicas: Reddam malum: expe- Mat.
D cta Dominum, & liberabit te. 15. a. 4
23 * Abominatio est apud Dñm pondus || Ro.
& pondus: statera dolosa non est bona. 12. d.
24 * A Domino diriguntur gressus viri: 17.
quis autem hominum intelligere po- 1. The.
test viam suam? 5. d.
25 * Ruina est homini deuorare sanctos, 15.
& post vota retractare. 1. Pet.
26 * Dissipat impios rex sapiens, & in- 3. b. 9.
curuat super eos fornicem.
27 * Lucerna Dñi spiraculum hominis,
quæ inuestigat omnia secreta ventris.
28 * Misericordia & veritas custodiūt re-
gē, & roboratur clemētia thronus eius.
29 * Exultatio iuuenum, fortitudo eo-
rum; & dignitas senum canities.
30 * Liuor vulneris absterget mala: &
plagæ in secretioribus ventris.

CAP. XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia & iudiciū magis placet quàm victimæ: iniquè thesaurisans: melius est

sedere in angulo domatis quàm, &c. obturans aurem pauperi, & diligens epulas: pro iusto dabitur impius: qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

SIcut diuisiones aquarum, ita cor re- 1
gis in manu Domini: quocumque A
voluerit, inclinabit illud.
|| Sup. 16. a. 2 * || Omnis via viri recta sibi videtur: 2
appendit autem corda Dominus.
* Facere misericordiam & iudicium, 3
magis placet Domino, quàm victimæ.
* Exaltatio oculorum est dilatatio 4
cordis: lucerna impiorum peccatum.
* Cogitationes robusti semper in 5
abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.
* Qui congregat thesauros lingua 6
mendacij, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.
* Rapinæ impiorum detrahent eos, 7
qui noluerunt facere iudicium.
* Peruersa via viri, aliena est: qui 8
autem mundus est, rectum opus eius.
|| Inf. 25. d. 24. * || Melius est sedere in angulo do- 9
matis, quàm cum muliere litigiosa, & B
in domo communi.
* Anima impij desiderat malum, non 10
miserebitur proximo suo.
* Mulctato pestilente sapientior erit 11
paruulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.
* Excogitat iustus de domo impij, vt 12
detrahat impios à malo.
* Qui obturat aurem suam ad cla- 13
morem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.
* Munus absconditũ extinguit iras: & 14
donũ in sinu indignationem maximam.
* Gaudium iusto est facere iudicium: 15
& pauor operantibus iniquitatem. C
* Vir, qui errauerit à via doctrinæ, 16
in cœtu gigantum commorabitur.
* Qui diligit epulas, in egestate erit: 17
qui amat vinũ, & pinguia, nõ ditabitur.
* Pro iusto datur impius: & pro re- 18
ctis iniquus.
|| Eccl. 25. c. 23. * || Melius est habitare in terra deserta: 19
quàm cum muliere rixosa & iracunda.
* Thesaurus desiderabilis, & oleum 20
in habitaculo iusti: & imprudens homo dissipabit illud.
* Qui sequitur iustitiam & misericor- 21
diã, inueniet vitam, iustitiam, & gloriã.
* Ciuitatem fortium ascendit sapiens, 22
& destruxit robur fiduciæ eius.
* Qui custodit os suũ, & linguã suam, 23
custodit ab angustiis animam suam. D
* Superbus & arrogans vocatur indo- 24
ctus, qui in ira operatur superbiam.
* Desideria occidunt pigrũ: noluerunt 25
enim quidquam manus eius operari:
* Tota die concupiscit & desiderat: qui 26
autem iustus est, tribuet, & non cessabit.

27 * || Hostiæ impiorum abominabiles, || Sup. 15. b. 8
quia offeruntur ex scelere.
28 * Testis mendax peribit: vir obe- Eccl. 34. e. 21.
diens loquetur victoriam.
29 * Vir impius procaciter obfirmat
vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.
30 * Non est sapientia, non est pruden-
tia, non est consilium contra Dñm.
31 * Equus paratur ad diem belli: Do-
minus autem salutem tribuit.

CAP. XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adolescens iuxta viam suam: seminans iniquitatem: derisorem eiice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda est sapientia: vitãdi sponsores: termini antiqui seruandi: velox in opere suo, &c.

1 MElius est nomen bonum, quàm Eccli. 7. a. 2.
A diuitiæ multæ: super argentum
& aurum, gratia bona.
2 * Diues & pauper obuiauerunt sibi:
vtriusque operator est Dominus.
3 * Callidus vidit malum, & abscon-
dit se: innocens pertransiit, afflictus, est damno.
4 * Finis modestiæ timor Domini, di-
uitiæ & gloria & vita.
5 * Arma & gladij in via peruersi: custos
autem animæ suæ longè recedit ab eis.
6 * Prouerbium est: Adolescens iuxta
viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.
7 * Diues pauperibus imperat: & qui
accipit mutuum, seruus est fœnerantis.
8 * Qui seminat iniquitatem, metet ma-
la, & virga iræ suæ consummabitur.
9 * || Qui pronus est ad misericordiam, || Eccl. 31. c. 28.
B benedicetur, de panibus enim suis de-
dit pauperi.
Victoriam & honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium.
10 * Eiice derisorem, & exibit cum eo
iurgiũ, cessabúntq; causæ & cõtumeliæ.
11 * Qui diligit cordis munditiam, pro-
pter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
12 * Oculi Domini custodiunt scien-
tiam: & supplantantur verba iniqui.
13 * Dicit piger: Leo est foris, in medio
platearum occidendus sum.
14 * Fouea profunda os alienæ: cui ira-
tus est Dominus, incidet in eam.
15 * Stultitia colligata est in corde pue-
C ri, & virga disciplinæ fugabit eam.
16 * Qui calumniatur pauperem, vt au-
geat diuitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
17 * Inclina aurem tuam, & audi verba
sapientium: appone autem cor ad do-
18 ctrinam meam: * quæ pulchra erit tibi
cùm seruaueris eam in ventre tuo, &

redun

redundabit in labiis tuis.
* Vt sit in Domino fiducia tua, vnde 19
& ostendi eam tibi hodie.
* Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in 20
cogitationibus & scientia: * vt ostende- 21
rẽ tibi firmitatem, & eloquia veritatis,
respondere ex his illis qui miserunt te.
* Non facias violentiam pauperi, 22
quia pauper est: neque conteras ege- D
num in porta: * quia iudicabit Domi- 23
nus causam eius, & configet eos, qui
confixerunt animam eius.
* Noli esse amicus homini iracundo, 24
neque ambules cum viro furioso: * ne 25
fortè discas semitas eius, & sumas scan-
dalum animæ tuæ.
* Noli esse cum his, qui defigunt ma- 26
nus suas, & qui vades se offerunt pro
debitis: * si enim non habes vnde resti- 27
tuas, quid causæ est vt tollat operimen-
tum de cubili tuo?
* Ne transgrediaris terminos anti- 28
quos, quos posuerunt patres tui.
* Vidisti virũ velocẽ in opere suo? co- 29
rã regib⁹ stabit, nec erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

Quomodo sit sedendũ cum principe: non appetenda diuitia, nec cibi inuidorum: non opprimendi pupilli: castigandus puer: quarenda sapientia: fugiendi peccatores & gula dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

Qvando sederis vt comedas cũ prin- 1
cipe, diligenter attende quæ appo- A
sita sunt ante faciẽ tuam, * & statue cul- 2
trũ in gutture tuo, si tamẽ habes in po-
testate animã tuã, * ne desideres de cibis 3
eius, in quo est panis mendacij. * Noli 4
laborare vt diteris: sed prudentiæ tuæ
pone modũ. * Ne erigas oculos tuos ad 5
opes, quas nõ potes habere: quia faciẽt
sibi pennas quasi aquilæ & volabunt in
cœlum. * Ne comedas cum homine inui- 6
do, & ne desideres cibos eius: * quoniam 7
in similitudinem arioli & coniectoris,
æstimat quod ignorat. Comede & bibe,
dicet tibi: & mens eius non est tecum.
* Cibos, quos comederas, euomes: & 8
perdes pulchros sermones tuos. * In au- 9
ribus insipientiũ ne loquaris: quia des-
piciẽt doctrinã eloquij tui: * Ne attin- 10
gas paruulorũ terminos: & agrũ pupil- B
lorũ ne introeas: * Propinquus enim il- 11
lorũ fortis est: & ipse iudicabit cõtra te
causam illorũ. * Ingrediatur ad doctri- 12
nã cor tuũ, & aures tuæ ad verba scien-
|| Sup. tiæ. * || Noli subtrahere à puero disci- 13
13. d. plinã: si enim percusseris eũ virga, non
24. morietur. * Tu virga percuties eum: & 14
Eccli. animã eius de inferno liberabis. * Fili 15
30. a. 1 mi, si sapiẽs fuerit animus tuus gaudebit
tecũ cor meũ: * & exultabũt renes mei, 16
|| Inf. cùm locuta fuerint rectũ labia tua. * || Nõ 17
24. a. æmuletur cor tuum peccatores: sed in
timore Dñi esto tota die: * quia habe- 18
bis spem in nouissimo, & præstolatio
19 tua non auferetur. * Audi fili mi, & esto
sapiens: & dirige in via animum tuum.
20 * Noli esse in conuiuiis potatorum, nec
in comessationibus eorum, qui carnes
21 ad vescendum conferunt: * quia vacan-
C tes potibus, & dantes symbola consu-
mentur, & vestietur pannis dormitatio.
22 * Audi patrem tuum, qui genuit te: &
ne contemnas cùm senuerit mater tua.
23 * Veritatem eme: & noli vendere sa-
pientiam, & doctrinam, & intelligentiã.
24 * Exultat gaudio pater iusti, qui sapien-
25 tem genuit, lætabitur in eo. * Gaudeat
pater tuus, & mater tua, & exultet quæ
26 genuit te. * Præbe fili mi cor tuum mi-
hi: & oculi tui vias meas custodiant.
27 * Fouea enim profunda est meretrix: &
28 puteus angustus, aliena. * Insidiatur in
via quasi latro, & quos incautos vide-
29 rit, interficiet. * Cui væ? cuius patri væ?
D cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vul-
30 nera? cui suffusio oculorum? * Nónne
his, qui commorantur in vino, & stu-
31 dent calicibus epotandis? * Ne intuearis
vinum quando flauescit, cùm splendue-
rit in vitro color eius: ingreditur blã-
32 dè, * sed in nouissimo mordebit vt co-
luber, & sicut regulus venena diffundet.
33 * Oculi tui videbunt extraneas, & cor
34 tuum loquetur peruersa. * Et eris sicut
dormiens in medio mari, & quasi sopi-
35 tus gubernator, amisso clauo: * & dices:
Verberauerunt me, sed non dolui: tra-
xerunt me, & ego non sensi: quando
euigilabo, & rursus vina reperiam?

CAP. XXIV.

Æmulatio malorum: sapientia & eruditio: cogitatio stulti: eruẽdi oppressi: doctrina vt melle vtendum: non insidiandũ iusto: casus inimici: detractores: iuste iudicandũ: Nullus verbu lactãdus, nec malũ malo reddendũ: ager pigri: dormitanti pigro venit egestas.

1 Ne æmuleris viros malos, nec desi- Sup.
A deres esse cum eis: * quia rapinas 23. b.
2 meditatur mens eorum, & fraudes la- 17.
3 bia eorum loquuntur. * Sapientia ædifi-
cabitur domus, & prudentia roborabi-
4 tur. * In doctrina replebuntur cellaria,
vniuersa substãtia pretiosa & pulcher-
5 rima. * Vir sapiens, fortis est: & vir do-
6 ctus, robustus & validus. * Quia cum
dispositione initur bellum, & erit salus
7 vbi multa consilia sunt. * Excelsa stulto
sapientia, in porta non aperiet os suũ.
8 * Qui cogitat mala facere, stultus voca-
9 bitur. * Cogitatio stulti peccatum est: &
10 abominatio hominum detractor. * Si
desperaueris lassus in die angustiæ, im-
11 minuetur fortitudo tua. * || Erue eos, || Ps.
qui ducũtur ad mortem: & qui trahun- 81. a. 4
12 tur ad interitum liberare ne cesses. * Si
B dixeris: Vires non suppetunt: qui inspe-
ctor est cordis, ipse intelligit, & seruato-

rem animæ tuæ nihil fallit, reddétque
homini iuxta opera sua. * Comede, fili 13
mi, mel quia bonum est, & fauum dul-
cissimum gutturi tuo : * Sic & doctrina 14
sapientiæ animæ tuæ; quam cùm inue-
neris, habebis in nouissimis, spem, &
spes tua non peribit. * Ne insidieris, & 15
quæras impietatem in domo iusti, neq;
vastes requiem eius. * Septies enim ca- 16
det iustus, & resurget: impij autem cor-
ruent in malum. * Cùm ceciderit inimi- 17
cus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne
exultet cor tuum: * ne fortè videat Dñs, 18
& displiceat ei, & auferat ab eo iram C
suam. * Ne contendas cum pessimis, nec 19
æmuleris impios: * quoniam non habẽt 20
futurorum spem mali, & lucerna impio-
rum extinguetur. * Time Dñm, fili mi, & 21
regem: & cum detractoribus non com-
miscearis: * quoniam repentè consurget 22
perditio eorum: & ruinam vtriusque
quis nouit? * Hæc quoque sapientibus: 23
||Leu.|| Cognoscere personam in iudicio non
19. c. est bonum. * Qui dicunt impio: Iustus 24
15. es: maledicent eis populi, & detesta-
Deut buntur eos tribus. * Qui arguunt eum, 25
1. c.17 laudabuntur: & super ipsos veniet be-
& 16. nedictio. * Labia deosculabitur, qui re- 26
d. 19. cta verba respondet. * Præpara foris 27
Eccli. opus tuum, & diligenter exerce agrum
42. a. tuum: vt postea ædifices domum tuam.
1. * Ne sis testis frustrà contra proximum 28
tuum: nec lactes quemquam labiis tuis. D
|| Sup.|| * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic 29
20. d. faciam ei: reddam vnicuique secun-
22. dùm opus suum. * Per agrum hominis 30
pigri transiui, & per vineam viri stulti:
* & ecce totum repleuerant vrticæ, & 31
operuerant superficiem eius spinæ, &
maceria lapidum destructa erat. * Quod 32
cùm vidissem, posui in corde meo, &
exemplo didici disciplinam. * Parum, in- 33
quam, dormies, modicum dormitabis,
pauxillum manus conseres, vt quiescas:
* & veniet tibi quasi cursor egestas, & 34
mendicitas quasi vir armatus.

CAP. XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis, rubigo qua & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua serua: mala aurea & inauris aurea: frigus in messe: nubes, sine pluuia: lingua mollis: mel inuentum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multũ mellis comestũ: vrbs absq; muro.

HÆc quoq; parabolæ Salomonis quas 1
transtulerũt viri Ezechiæ regis Iu- A
da. * Gloria Dei est celare verbum, & 2
gloria regũ inuestigare sermonẽ. * Cælũ 3
sursum, & terra deorsum, & cor regum
inscrutabile. * Aufer rubiginem de ar- 4
gento, & egredietur vas purissimum.
* Aufer impietatẽ de vultu regis, & fir- 5
mabitur iustitia thronus eius. * Ne glo- 7
riosus appareas coram rege, & in loco
7 magnorum ne steteris. * Melius est enim
vt dicatur tibi: Ascende huc; quàm vt
8 humilieris coram principe. * Quæ vide-
B runt oculi tui, ne proferas in iurgio ci-
tò: ne postea emendare non possis, cùm
9 dehonestaueris amicum tuum. * Causam
tuam tracta cum amico tuo, & secretũ
10 extraneo ne reueles: * ne fortè insultet
tibi cum audierit, & exprobrare non
cesset. Gratia & amicitia liberant: quas
11 tibi serua, ne exprobrabilis fias. * Mala
aurea in lectis argenteis, qui loquitur
12 verbum in tempore suo. * Inauris au-
rea, & margaritum fulgens, qui arguit
13 sapientem, & aurem obedientem. * Sicut
frigus niuis in die messis, ita legatus fi-
delis ei, qui misit eum, animam ipsius
14 requiescere facit. * Nubes, & ventus, &
pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, &
15 promissa non cõplens. * ||Patiẽtia lenie-|| Sup.
C tur princeps, & lingua mollis cõfringet 13. a. 1
16 duritiam. * Mel inuenisti, comede quod
sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas il-
17 lud. * Subtrahe pedem tuũ de domo pro-
ximi tui, nequando satiatus oderit te.
18 * Iaculũ, & gladius, & sagitta acuta, ho-
mo qui loquitur contra proximũ suum
19 falsum testimonium. * Dens putridus, &
20 pes lassus, * qui sperat super infideli in
die angustiæ, & amittit palliũ in die fri-
goris. Acetum in nitro, qui cantat car-
mina cordi pessimo. Sicut tinea vesti-
mento, & vermis ligno: ita tristitia viri
21 nocet cordi. * || Si esurierit inimicus|| Ro.
tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam 12. d.
bibere: * prunas enim congregabis su- 20.
22 per caput eius; & Dñs reddet tibi. * Ven-
23 tus Aquilo dissipat pluuias, & facies
D tristis linguam detrahentẽ. || Melius est|| Sup.
24 sedere in angulo domatis, quàm cum 21. b. 9
muliere litigiosa, & in domo cõmuni.
25 * Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius
26 bonus de terra longinqua. * Fons turba-
tus pede, & vena corrupta, iustus cadens
27 coram impio. * Sicut qui mel multum
comedit, non est ei bonũ: || sic qui scru-|| Eccl.
tator est maiestatis, opprimetur à glo- 3. c. 22
28 ria. * Sicut vrbs patens & absque muro-
rum ambitu, ita vir, qui non potest in
loquendo cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

Gloria in stulto: auis volans: flagellum equo: respondere stulto: nuntius stultus: parabola stulti: honor insipiẽtis: imponens stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio iudicio: commisceri rixa: nocens amico: susurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: operiens odium: fodiens foueam: lingua fallax.

1 QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in
A messe: sic indecẽs est stulto gloria.
2 * Sicut auis ad alia transuolans, & pas-
ser quò libet vadens: sic maledictũ fru-
strà prolatum in quempiã superueniet.
* Flagel

* Flagellū equo,& camus asino,& virga 3
in dorso imprudentium. * Ne respon- 4
deas stulto iuxta stultitiam suam, ne ef-
ficiaris ei similis. *Respōde stulto iuxta 5
stultitiam suam, ne sibi sapiens esse vi-
deatur. *Claudus pedibus, & iniquitatē 6
bibens, qui mittit verba per nuntium
stultum. * Quomodo pulchras frustrà 7
habet claudus tibias: sic indecens est in B
ore stultorum parabola.*Sicut qui mit- 8
tit lapidem in aceruū Mercurij, ita qui
tribuit insipienti honorem. *Quomodo 9
si spina nascatur in manu temulenti: sic
parabola in ore stultorum.*Iudiciū de- 10
terminat causas: & qui imponit stulto
2.Pet. silentium, iras mitigat.*||Sicut canis qui 11
2.d.22. reuertitur ad vomitū suū, sic imprudēs,
qui iterat stultitiam suam. *Vidisti ho- 12
minem sapientem sibi videri? magis illo
spē habebit insipiens. * Dicit piger: Leo 13
est in via, & leæna in itineribus * : sicut 14
Suprà ostium vertitur in cardine suo, ita piger
19. d. in lectulo suo. || Abscondit piger manū 15
24. sub ascella sua, & laborat si ad os suum C
eam conuerterit. *Sapientior sibi piger 16
videtur septē viris loquentibus senten-
tias.*Sicut qui apprehendit auribus ca- 17
nē, sic qui trāsit impatiēs, & cōmiscetur
rixæ alterius.*Sicut noxius est, qui mit- 18
tit sagittas, & lanceas in mortē: *ita vir 19
qui fraudulenter nocet amico suo : &
cùm fuerit deprehensus, dicit: Ludens
feci.*Cùm defecerint ligna, extinguetur 20
ignis: & susurrone subtracto, iurgia cō-
quiescēt. * Sicut carbones ad prunas, & 21
Sup.15 ligna ad ignē, ||sic homo iracundus sus-
c. 18. citat rixas.*Verba susurronis quasi sim- 22
plicia, & ipsa perueniunt ad intima vē- D
tris. *Quomodo si argento sordido or- 23
nare velis vas fictile, sic labia tumentia
cum pessimo corde sociata. *Labiis suis 24
intelligitur inimicus cùm in corde tra-
ctauerit dolos. * Quando submiserit 25
vocem suam, ne credideris ei: quoniam
septem nequitiæ sunt in corde illius. * 26
Qui operit odium fraudulenter, reuela-
bitur malitia eius in concilio. *Qui fo- 27
dit foueam, incidet in eam: & qui vol-
uit lapidem, reuertetur ad eum. * Lin- 28
gua fallax non amat veritatem: & os
lubricum operatur ruīnas.

CAP. XXVII.

Non gloriandum in crastinū: ne teipsum laudaueris: ira stulti quàm sit grauis: manifesta correctio: vulnera diligētis: anima saturata: vicinus iuxta spondēs pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insatiabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusus: vultum pecoris agnosce: lac caprarum in cibum.

NE glorieris in crastinum, ignorans 1
quid superuentura pariat dies. * A
Laudet te alienus, & non os tuum; ex- 2
Eccli. traneus, & non labia tua. * ||Graue est 3
2.b.18 saxum, & onerosa arena: sed ira stulti
4 vtroque grauior. *Ira non habet mise-
ricordiam, nec erumpens furor: & im-
5 petum cōcitati ferre quis poterit? *Me-
lior est manifesta correptio, quā amor
6 absconditus. * Meliora sunt vulnera
diligentis, quàm fraudulenta oscula
7 odientis. * || Anima saturata calcabit Iob 6.
fauum: & anima esuriens etiam amarū b.7.
8 pro dulci sumet. * Sicut auis transmi-
B grans de nido suo, sic vir qui derelin-
9 quit locum suum. * Vnguento & variis
odoribus delectatur cor: & bonis amici
10 consiliis anima dulcoratur. * Amicum
tuū & amicū patris tui ne dimiseris: &
domum fratris tui ne ingrediaris in die
afflictionis tuæ. Melior est vicinus iuxtà,
11 quam frater procul. *Stude sapiētiæ fili
mi, & lætifica cor meū, vt possit expro-
12 branti respondere sermonem. * Astutus
C videns malum, absconditus est: paruu-
li transeuntes sustinuerunt dispendia.
13 * ||Tolle vestimentum eius, qui spopon- Sup. 9
dit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei c. 20.
14 pignus. * Qui benedicit proximo suo
voce grandi, de nocte consurgens ma-
15 ledicenti similis erit. * || Tecta perstil- Suprà
lantia in die frigoris, & litigiosa mu- 19. b.
16 lier comparantur, *qui retinet eā quasi 13.
qui ventum teneat, & oleum dexteræ
17 suæ vocabit. * Ferrum ferro exacuitur,
18 & homo exacuit faciem amici sui.*Qui
seruat ficum, comedet fructus eius: &
qui custos est Dñi sui, glorificabitur.
19 *Quomodo in aquis resplendens vultus
prospicientium, sic corda hominum
20 manifesta sunt prudentibus. * Infernus
& perditio numquam implentur: simi- Eccli.
liter || & oculi hominum insatiabiles. 14.b.9
21 * || Quomodo probatur in conflatorio Suprà
argentum, & in fornace aurum: sic pro- 17.a.3
D batur homo ore laudantis. Cor iniqui
inquirit mala, cor autem rectum inqui-
22 rit scientiā.*Si contuderis stultū in pila
quasi ptisanas feriente desuper pilo,
23 non auferetur ab eo stultitia eius. *Di-
ligenter agnosce vultum pecoris tui,
24 tuósque greges considera: * Non enim
habebis iugiter potestatem: sed corona
25 tribuetur in generationē & generatio-
nē. * Aperta sunt prata, & apparuerunt
herbæ virentes, & collecta sunt fœna de
26 montibus. * ||Agni ad vestimentum tuū: 1.Tim.
27 & hœdi, ad agri pretium. * Sufficiat tibi 6.b.8.
lac caprarum in cibos tuos, & in neces-
saria domus tuæ, & ad victum ancillis
tuis.

CAP. XXVIII.

De fuga impij & securitate iusti: propter peccata terra multi principes eius: pauper pauperem calumnians: pauper supplex, & diues prauus: nolens audire legem: exultatio iustorum: abscondens scelera sua: beatus semper pauidus: princeps impius vt leo: dux indigens prudentia: terram suam operans: a patre subtrahens.

Fvgit impius,nemine persequente:iu- 1
stus autem quasi leo confidens, abs- A
que terrore erit. *Propter peccata ter- 2
ræ multi principes eius: & propter ho-
minis sapientiam, & horum scientiam
quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
* Vir pauper calumnians pauperes, si- 3
milis est imbri vehementi,in quo para-
tur fames. * Qui derelinquunt legem, 4
laudant impium: qui custodiunt, suc-
cenduntur contra eum. *Viri mali non 5
cogitant iudicium: qui autem inquirũt
||Sup. 19.a.1 Dñm,animaduertunt omnia. * ||Melior 6
est pauper ambulãs in simplicitate sua,
quàm diues in prauis itineribus. * Qui 7
custodit legem, filius sapiens est; qui B
autem comessatores pascit, confundit
patrem suum. *Qui coaceruat diuitias 8
vsuris & fœnore, liberali in pauperes
congregat eas.*Qui declinat aures suas 9
ne audiat legem, oratio eius erit exe-
crabilis. *Qui decipit iustos in via ma- 10
la,in interitu suo corruet: & simplices
possidebunt bona eius. *Sapiens sibi vi- 11
detur vir diues: pauper autem prudens
scrutabitur eum. * In exultatione iu- 12
storum multa gloria est: regnantibus
impiis ruinæ hominum. * Qui abscon- 13
dit scelera sua,non dirigetur: qui autẽ
confessus fuerit,& reliquerit ea,miseri-
cordiam consequetur. * Beatus homo, 14
qui semper est pauidus: qui verò men-
tis est duræ,corruet in malum.*Leo ru- 15
giens,& vrsus esuriens, princeps impius
super populum pauperem. * Dux indi- 16
gens prudentia, multos opprimet per D
calumniam: qui autem odit auaritiam,
longi fient dies eius.*Hominem,qui ca- 17
lumniatur animæ sanguinem, si vsque
ad lacum fugerit, nemo sustinet. * Qui 18
ambulat simpliciter, saluus erit: qui
peruersis graditur viis, concidet semel.
Suprà 12. b. 11. * || Qui operatur terram suam, satiabi- 19
tur panibus: qui autem sectatur otium,
replebitur egestate. *Vir fidelis multum 20
Eccli. 20. d. 3. c. laudabitur: ||qui autem festinat ditari,
non erit innocens. * Qui cognoscit in 21
iudicio faciem, nõ benefacit:iste & pro
||Sup. 11. b. 11. & 20. c. 21. buccella panis deserit veritatem. * Vir, 22
qui festinat ditari,& aliis inuidet,igno-
rat quòd egestas superueniet ei. * Qui 23
corripit hominem, gratiam posteà in-
ueniet apud eum magis quàm ille, qui
per linguæ blandimenta decipit. *Quid 24
subtrahit aliquid à patre suo, & à ma-
tre:& dicit hoc non esse peccatum,par-
ticeps homicidæ est. * Qui se iactat, & 25
dilatat,iurgia concitat: qui verò sperat
in Dño,sanabitur.*Qui confidit in cor- 26
de suo, stultus est: qui autem graditur
sapienter,ipse saluabitur. *Qui dat pau- 27
peri, non indigebit:qui despicit depre-
cantem,sustinebit penuriam. *Cùm sur- 28
rexerint impij, abscondentur homines:
cũ illi perierint,multiplicabuntur iusti.

CAPVT XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio iustorum: amor sapientiæ: rex iustus: blandus amicus: pestilentes: contendere cum stulto: viri sanguinũ: totum proferens spiritum: verba mendacij: pauper & creditor: rex iustus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicate seruum nutriens: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem: iusti abominantur impium, & ediuersò.

1 VIro,qui corripientem dura ceruice
A contẽnit, repẽtinus ei superueniet
2 interitus:& eũ sanitas nõ sequetur. *In
multiplicatione iustorũ lætabitur vul-
gus:cùm impij sumpserint principatum
3 gemet populus. *Vir qui amat sapiẽtiã,
lætificat patrem suum: ||qui autẽ nutrit ||Luc. 15. c. 13.
4 scorta,perdet substantiam. * Rex iustus
5 erigit terram,vir auarus destruet eam.*
Homo,qui blandis,fictísque sermonibus
loquitur amico suo,rete expandit gres-
6 sibus eius. *Peccantẽ virum iniquũ in-
uoluet laqueus:& iustus laudabit atque
7 gaudebit. * Nouit iustus causam paupe-
B rũ:impius ignorat scientiam. * Homines
8 pestilentes dissipant ciuitatem,sapientes
9 verò auertunt furorem. * Vir sapiens,si
cum stulto contenderit, siue irascatur,
10 siue rideat,non inueniet requiem.*Viri
sanguinum oderunt simplicem:iusti au-
11 tem quærunt animam eius.*Totum spi-
ritum suum profert stultus:sapiens dif-
12 fert,& reseruat in posterum.*Princeps,
qui libenter audit verba mendacij,om-
13 nes ministros habet impios. *Pauper,&
creditor obuiauerunt sibi: vtriusque il-
14 luminator est Dñs.*Rex, qui iudicat in
veritate pauperes,thronus eius in æter-
15 nũ firmabitur. * Virga atque correptio
C tribuit sapientiã:puer autẽ,qui dimitti-
16 tur volũtati suæ, confundit matrẽ suã.*
In multiplicatione impiorum multipli-
cabũtur scelera: & iusti ruinas eorũ vi-
17 debũt,Erudi filium tuum,& refrigerabit
18 te, & dabit delicias animæ tuæ. *Cùm
prophetia defecerit, dissipabitur popu-
19 lus:qui verò custodit legẽ, beatus est. *
Seruus verbis non potest erudiri: quia
quod dicis intelligit,& respondere cõ-
20 temnit.*Vidisti hominem velocẽ ad lo-
quendum? stultitia magis speranda est,
21 quàm illius correptio. * Qui delicatè à
pueritia nutrit seruũ suũ,posteà sentiet
22 eũ contumacem.*Vir iracundus prouo-
D cat rixas:& qui ad indignandum facilis
23 est,erit ad peccandum procliuior.*||Su- Iob 22.
perbum sequitur humilitas:& humilem d. 29.
24 spiritu suscipiet gloria. * Qui cum fure
participat, odit animã suam:adiurantẽ
25 audit & non indicat.*Qui timet homi-
nẽ,citò corruet:qui sperat in Dño suble-
26 uabitur.*Multi requirũt faciẽ principis
&

& iudicium à Domino egreditur singu-
lorum. * Abominantur iusti virum im- 27
pium:& abominantur impij eos, qui in
recta sunt via. Verbum custodiens filius,
extra perditionem erit.

CAPVT XXX.

Homo Deo vicinus iudicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacij, mendicitatem & diuitias: non accusandus seruus apud dominum suum: aliquot generationes execrabiles: duæ sanguisugæ: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria mouetur terra: quatuor minima terræ: tria bene gradientia: vehementer emungens.

VErba Congregantis filij Vomentis. 1
Visio, quã locutus est vir, cum quo A
est Deus, & qui Deo secũ morante con-
fortatus, ait: *Stultissimus sum virorum, 2
& sapientia hominum non est mecum.* 3
Non didici sapientiã, & non noui sciẽ-
tiam sanctorũ. *Quis ascendit in cælum 4
atque descẽdit? quis continuit spiritum
in manibus suis? quis colligauit aquas
quasi in vestimẽto: quis suscitauit om-
nes terminos terræ? quod nomen est
eius, & quod nomen filij eius, si nosti?* 5
||Psal. || Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est
11.b.7 sperantibus in se: *||ne addas quidquam 6
Deut. verbis illius, & arguaris, inueniarisque
4.a.2. mendax. * Duo rogaui te, ne deneges 7
& 12. mihi antequam moriar. * Vanitatem, & 8
d.32. verba mendacia longè fac à me. Mẽdi- B
citatem, & diuitias ne dederis mihi: tri-
bue tantùm victui meo necessaria: *ne 9
fortè satiatus illiciar ad negandum, &
dicã: Quis est Dñs? aut egestate compul-
sus furer, & peiurem nomen Dei mei.* 10
Ne accuses seruum ad Dñm suũ, ne for-
tè maledicat tibi, & corruas. *Generatio 11
quæ patri suo maledicit, & quæ matri
suæ non benedicit. *Generatio, quæ sibi 12
munda videtur, & tamen non est lota à
sordibus suis. *Generatio, cuius excelsi 13
sunt oculi, & palpebræ eius in alta sur-
rectæ. *Generatio, quæ pro dẽtibus gla- 14
dios habet, & commandit molaribus
suis, vt comedat inopes de terra, & pau-
peres ex hominibus. * Sanguisugæ duæ 15
sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer. Tria sũt C
insaturabilia, & quartũ, quod nũquam
dicit: Sufficit. *Infernus, & os vuluæ, & 16
terra, quæ non satiatur aqua: ignis ve-
rò numquam dicit, Sufficit.* Oculum, 17
qui subsannat patrem, & qui despicit
partum matris suę, effodiant eum corui
de torrentibus, & comedant eum filij
aquilæ. *Tria sũt difficilia mihi, & quar- 18
tum penitus ignoro: * Viam aquilæ in 19
cælo, viam colubri super petram, viam
nauis in medio mari, & viam viri in
adolescentia. * Talis est, & via mulieris 20
adulteræ, quæ comedit, & tergens os
suum, dicit: Non sum operata malum.
21 * Per tria mouetur terra, & quartũ non
22 potest sustinere. * Per seruum cùm re-
gnauerit: per stultum cùm saturatus
23 fuerit cibo: * per odiosam mulierem
cùm in matrimonio fuerit assumpta: &
per ancillam cùm fuerit heres dominæ
24 suæ. * Quatuor sunt minima terræ, &
D ipsa sunt sapientiora sapientibus. *For-
25 micæ, populus infirmus, qui præparat
26 in messe cibum sibi: * lepusculus, plebs
inualida, qui collocat in petra cubile
27 suum: * regem locusta non habet, &
egreditur vniuersa per turmas suas.
28 * stellio manibus nititur, & moratur in
29 ædibus regis. *Tria sunt, quæ bene gra-
diuntur, & quartum, quod incedit feli-
30 citer: * Leo fortissimus bestiarum, ad
31 nullius pauebit occursum: *gallus suc-
cinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui
32 resistat ei. * Est qui stultus apparuit
postquam eleuatus est in sublime: si
enim intellexisset, ori suo imposuisset
33 manum. * Qui autem fortiter premit
vbera ad eliciendum lac; exprimit bu-
tyrum: & qui vehementer emungit, eli-
cit sanguinem: & qui prouocat iras,
producit discordias.

CAPVT XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis substantiam tuam, nec regibus vinum, sed mærentibus: aperi os tuum muto & vindica inopem: laus & veritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

1 VErba Lamuelis regis. Visio, qua eru-
A diuit eum mater sua. *Quid dilecte
2 mi, quid dilecte vteri mei, quid dile-
3 cte votorum meorum? * Ne dederis
mulieribus substantiam tuam, & diui-
4 tias tuas ad delendos reges. *Noli re-
gibus, ô Lamuel, noli regibus dare vi-
num: quia nullum secretum est vbi re-
5 gnat ebrietas: * & ne forte bibant, &
obliuiscantur iudiciorum, & mutent
6 causam filiorum pauperis. * Date sice-
ram mœrentibus, & vinum his, qui
7 amaro sunt animo, * bibant, & obliui-
scantur egestatis suæ, & doloris sui non
8 recordentur amplius. * Aperi os tuum
muto, & causis omnium filiorum qui
9 pertranseunt: * aperi os tuum, decerne
quod iustum est, & iudica inopem &
10 pauperem. *Mulierem fortẽ quis inue-
B niet? procul, & de vltimis finibus pre-
11 tium eius. *Confidit in ea cor viri sui,
12 & spoliis non indigebit. * Reddet ei
bonum, & non malum, omnibus die-
13 bus vitæ suæ. Quæsiuit lanam & linum
& operata est consilio manuum sua-
14 rum. * Facta est quasi nauis institoris,
15 de longè portans panem suum. * Et de
nocte surrexit, deditque prædam do-
16 mesticis suis, & cibaria ancillis suis. *
Considerauit agrum, & emit eum: de
fructu

fructu manuum suarum plantauit vi-
neam. * Accinxit fortitudine lumbos 17
suos, & roborauit brachium suum. * 18
Gustauit, & vidit quia bona est nego-
tiatio eius: non extinguetur in nocte
lucerna eius. * Manum suam misit ad 19
fortia, & digiti eius apprehenderunt C
fusum. * Manum suam aperuit inopi, & 20
palmas suas extendit ad pauperem. * 21
Non timebit domui suæ à frigoribꝰ ni-
uis: omnes enim domestici eius vestiti
sunt duplicibus. * Stragulatam vestem 22
fecit sibi: byssus & purpura indumen-
tum eius. * Nobilis in portis vir eius, 23
quando sederit cum senatoribus terræ.
* Sindonem fecit, & vendidit, & cingu- 24
lum tradidit Chananæo. * Fortitudo & 25
decor indumentum eius, & ridebit in D
die nouissimo. * Os suum aperuit sa- 26
pientiæ, & lex clementiæ in lingua eius.
* Considerauit semitas domus suæ, & 27
panem otiosa non comedit. * Surrexe- 28
runt filij eius, & beatissimam prædica-
uerunt: vir eius, & laudauit eam. * Mul- 29
tæ filiæ congregauerunt diuitias: tu su-
pergressa es vniuersas. * Fallax gratia, 30
& vana est pulchritudo: mulier timens
Dominum, ipsa laudabitur. * Date ei de 31
fructu manuum suarum: & laudent
eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES
Qui ab Hebræis
COHELETH.
appellatur.

CAPVT PRIMVM.

Omnia vana, & nihil sub sole nouum: cunctarum quoque rerum difficilem esse inquisitionem, eamque vanam, & spiritus afflictationem.

Erba Ecclesiastæ, filij Dauid, 1
regis Ierusalem. * Vanitas va- 2
nitatum, dixit Ecclesiastes: A
vanitas vanitatum, & omnia
vanitas. * Quid habet amplius homo de 3
vniuerso labore suo, quo laborat sub so-
le? * Generatio præterit, & generatio ad- 4
uenit: terra autem in ęternū stat. Oritur 5
sol, & occidit, & ad locum suum reuer- B
titur, ibique renascens, * gyrat per Me- 6
ridiem, & flectitur ad Aquilonem: lu-
strans vniuersa in circuitu pergit spiri-
tus, & in circulos suos reuertitur. * Om- 7
nia flumina intrant in mare, & mare
non redundat: ad locum, vnde exeunt
flumina, reuertuntur vt iterum fluant.
* Cunctæ res difficiles: non potest eas 8
homo explicare sermone. Non satura-
tur oculus visu, nec auris auditu im-
pletur. * Quid est quod fuit? ipsum 9
quod futurum est: quid est quod factū
10 est? ipsum quod faciendum est. * Nihil
C sub sole nouum, nec valet quisquam di-
cere: Ecce hoc recēs est: iam enim præ-
cessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 * Non est priorum memoria: sed nec
eorum quidem, quæ postea futura sunt,
erit recordatio apud eos, qui futuri sūt
12 in nouissimo. * Ego Ecclesiastes fui rex
Israel in Ierusalem, & proposui in ani-
mo meo quærere & inuestigare sapien-
13 ter de omnibus, quæ fiunt sub sole: *
Hanc occupationem pessimam dedit
Deus filiis hominum, vt occuparentur
14 in ea. * Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole,
D & ecce vniuersa vanitas & afflictio spi-
15 ritus: * Peruersi difficilè corriguntur, &
16 stultorum infinitus est numerus. * Lo-
cutus sum in corde meo, dicens: Ecce
magnus effectus sum, & præcessi om-
nes sapiētia, qui fuerunt ante me in Ie-
rusalem: & mens mea contemplata est
17 multa sapienter, & didici. * Dedique cor
meum vt scirem prudentiam, atque do-
ctrinam, erroresque & stultitiam: & ag-
noui quòd in his quoque esset labor, &
18 afflictio spiritus: * eo quòd in multa sa-
pientia, multa sit indignatio, & qui ad-
dit scientiam, addit & laborem.

CAPVT II.

In affluentia deliciarum, diuitiarum, ædificiorum & in horum labore est vanitas & afflictio spiritus: dicit etiam quanta sit vanitatis congregare futuro heredi, qui qualis futurus sit ignoratur.

1 Dixi ergo in corde meo: Vadam, &
A affluam deliciis, & fruar bonis. Et
vidi quòd hoc quoque esset vanitas.
2 * Risum reputaui errorem: & gaudio di-
3 xi: Quid frustrà deciperis? * Cogitaui
in corde meo abstrahere à vino car-
nem meam, vt animum meum trans-
ferrem ad sapientiam, deuitarémque
stultitiam, donec viderem quid esset
vtile filiis hominum: quo facto opus
est sub sole numero dierum vitæ suæ.
4 * Magnificaui opera mea, ædificaui mihi
5 domos, & plantaui vineas, * feci hor-
tos, & pomaria, & conseui ea cuncti
6 generis arboribus, * & extruxi mihi pi-
scinas aquarum, vt irrigarem siluam
7 lignorum germinantium, * possedi ser-
B uos & ancillas, multámque familiam
habui, armenta quoque, & magnos
ouium greges, vltra omnes qui fuerunt
8 ante me in Ierusalem: * coaceruaui mi-
hi argentum, & aurum, & substantias
regum, ac prouinciarum: feci mihi can-
tores, & cantatrices, & delicias filio-
rum hominum, scyphos, & vrceos in
9 ministerio ad vina fundenda: * & super-
gressus sum opibus omnes, qui ante me
fuerunt in Ierusalem, sapientia quoque
10 perseuerauit mecum. * Et omnia, quæ
deside

desiderauerunt oculi mei, non negaui
eis:nec prohibui cor meum quin omni
voluptate frueretur, & oblectaret se in
his, quæ præparauerant: & hanc ratus
sum partem meã, si vterer labore meo.
*Cúmque me conuertissem ad vniuersa 11
opera, quæ fecerant manus meæ, & ad C
labores, in quibus frustrà sudaueram,
vidi in omnibus vanitatem & afflictio-
nẽ animi, & nihil permanere sub sole.
*Transiui ad contemplandã sapientiam, 12
erroréſque & stultitiã (quid est, inquã,
homo, vt sequi possit regem Factorem
suum?) * & vidi quòd tantũ præcederet 13
sapientia stultitiam, quãtum differt lux
Prou. à tenebris.* || Sapientis oculi in capite 14
17. d. eius: stultus in tenebris ambulat:& di-
24. dici quòd vnus vtriusque esset interi-
||Infr. tus. * Et dixi in corde meo: Si vnus & 15
8.a.1. stulti & meus occasus erit, quid mihi
prodest quòd maiorem sapientiæ dedi
operam? Locutúsque cum mente mea,
animaduerti quòd hoc quoque esset
vanitas. * Non enim erit memoria sa- 16
pientis similiter vt stulti in perpetuum,
& futura tempora obliuione cũcta pa-
riter operient: moritur doctus similiter
vt indoctus. * Et idcircò tæduit me vi- 17
tæ meæ, videntem mala vniuersa esse D
sub sole, & cuncta vanitatem & affli-
ctionẽ spiritus. * Rursus detestatus sum 18
omnem industriam meam, qua sub sole
studiosissimè laboraui habiturus he-
redem post me, * quem ignoro, vtrum 19
sapiens an stultus futurus sit, & domina-
bitur in laboribus meis, quibus desuda-
ui & solicitus fui & est quidquam tam
vanum? * Vnde cessaui, renuntiauítque 20
cor meũ vltrà laborare sub sole.* Nam 21
cùm alius laboret in sapiẽtia, & doctri-
na, & solicitudine, homini otioso quæ-
sita dimittit:& hoc ergo vanitas, & ma-
gnum malũ.* Quid enim proderit homi- 22
ni de vniuerso labore suo, & afflictione
spiritus, qua sub sole cruciatus est.* Cũ- 23
cti dies eius doloribus & ærumnis ple-
ni sunt, nec per noctẽ mente requiescit:
& hoc nónne vanitas est? * Nónne me- 24
lius est comedere & bibere, & ostende-
re animæ suæ bona de laboribus suis?
& hoc de manu Dei est. * Quis ita de- 25
uorabit, & deliciis affluet vt ego? * Ho- 26
mini bono in conspectu suo dedit Deus
sapientiã, & scientiã, & lætitiam: pecca-
tori autem dedit afflictionem, & curam
superfluam, vt addat, & congreget &
tradat ei, qui placuit Deo: sed & hoc
vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

CAP. III.

Quòd omnia suo proueniant tempore & transeant, quodque in nullis hic fluxis sit mentis quies: vnus quoque sit hominis, ac iumentorum interitus.

OMnia tempus habent, & suis spa- 1
tiis transeunt vniuersa sub cælo. A
2 * Tempus nascendi, & tempus morien-
di. Tempus plantandi, & tempus euel-
3 lendi quod plantatum est. * Tempus
occidendi, & tempus sanandi. Tempus
4 destruendi, & tempus ædificandi.* Tem-
pus flendi, & tempus ridendi. Tempus
5 plangendi, & tempus saltandi. * Tem-
pus spargendi lapides, & tempus colli-
gendi. Tempus amplexandi, & tempus
6 longè fieri ab amplexibus. * Tempus
B acquirendi, & tempus perdendi. Tem-
pus custodiendi, & tempus abiiciendi.
7 *Tempus scindendi, & tempus consuen-
di. Tempus tacendi, & tempus loquen-
8 di.*Tempus dilectionis, & tempus odij.
9 Tempus belli, & tempus pacis. * Quid
habet amplius homo de labore suo?
10 * Vidi afflictionem quam dedit Deus
filiis hominum, vt distendantur in ea.
11 * Cuncta fecit bona in tempore suo, &
mundum tradidit disputationi eorum,
vt non inueniat homo opus, quod ope-
ratus est Deus ab initio vsque ad finem.
12 *Et cognoui quòd non esset melius nisi
13 lętari, & facere bene in vita sua.* Omnis
C enim homo, qui comedit & bibit, & vi-
det bonum de labore suo, hoc donum
14 Dei est.* Didici quòd omnia opera, quæ
fecit Deus, perseuerent in perpetuum:
nõ possumus eis quidquam addere, nec
auferre, quæ fecit Deus vt timeatur.
15 *Quod factum est, ipsum permanet: quæ
futura sunt, iam fuerunt; & Deus in-
16 staurat quod abiit.* Vidi sub sole in lo-
co iudicij impietatem, & in loco iusti-
17 tiæ iniquitatem.* Et dixi in corde meo:
Iustum & impium iudicabit Deus, &
18 tempus omnis rei tunc erit. * Dixi in
corde meo de filiis hominum, vt proba-
ret eos Deus, & ostenderet similes esse
19 bestiis. * Idcirco vnus interitus est ho-
D minis & iumentorum, & æqua vtriusq;
conditio: sicut moritur homo, sic &
illa moriuntur: similiter spirant omnia,
& nihil habet homo iumento amplius:
20 cuncta subiacent vanitati, * & omnia
pergunt ad vnum locum: de terra facta
sunt, & in terram pariter reuertuntur.
21 * Quis nouit si spiritus filiorum Adam
ascendat sursum, & si spiritus iumen-
22 torum descendat deorsum? * Et depre-
hendi nihil esse melius quàm lætari
hominem in opere suo, & hanc esse
partem illius. Quis enim eum adducet,
vt post se futura cognoscat.

CAP. IV.

Vanitatem huius vitæ arguit sapiens ex Innocentum oppressione, & quod industria humana sit inuidia obnoxia: item quòd stultus securè in otio agit, alio qui heredem non habet thesaurizante: explicat commoda societatis, regum regnorúmque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

VErti me ad alia, & vidi calumnias, 1
quæ sub sole geruntur, & lacrymas A
innocentium, & neminem consolato-
rem: nec posse resistere eorum violẽtiæ,
cunctorum auxilio destitutos. * Et lau- 2
daui magis mortuos, quàm viuentes: *& 3
feliciorem vtroq; iudicaui, qui necdum
natus est, nec vidit mala quæ sub sole
fiunt. * Rursum contemplatus sum om- 4
nes labores hominum, & industrias
animaduerti patere inuidiæ proximi: &
in hoc ergo vanitas, & cura superflua
est. * Stultus complicat manus suas, & 5
comedit carnes suas, dicens: * Melior 6
est pugillus cum requie, quàm plena B
vtraq; manus cum labore, & afflictione
animi. * Considerans reperi & aliam va- 7
nitatẽ sub sole: * vnus est, & secundum 8
non habet, non filium, non fratrem, &
tamen laborare nõ cessat, nec satiantur
oculi eius diuitiis: nec recogitat, dicẽs:
Cui laboro, & fraudo animam meam
bonis? in hoc quoque vanitas est, & af-
flictio pessima. * Melius est ergo duos 9
esse simul, quam vnũ: habẽt enim emo-
lumentum societatis suæ: * si vnus ce- 10
ciderit, ab altero fulcietur: væ soli, quia C
cùm ceciderit, non habet subleuantem
se. * Et si dormierint duo, fouebuntur 11
mutuò: vnus quomodo calefiet? * Et si 12
quispiam preualuerit contra vnum, duo
resistunt ei: funiculus triplex difficile
rumpitur. * Melior est puer pauper & sa- 13
piens, rege sene & stulto, qui nescit pre-
uidere in posterum. * Quòd de carcere 14
catenísq; interdum quis egrediatur ad
regnum: & alius natus in regno, inopia
consumatur. * Vidi cunctos viuẽtes, qui 15
ambulant sub sole cum adolescente se- D
cundo, qui consurget pro eo. * Infinitus 16
numerus est populi omnium, qui fuerũt
ante eum: & qui posteà futuri sunt,
non lætabuntur in eo, sed & hoc vani-
tas & afflictio spiritus. * Custodi pedem 17
tuum ingrediens domum Dei, & appro-
|| 1. pinqua vt audias. || Multo enim melior
Reg. est obedientia, quàm stultorum victi-
15. c. mæ, qui nesciunt quid faciunt mali.
22.

CAP. V.

Osee 6.c.6.

Nil temerè de Deo & eius prouidentia loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppreßione, cùm iniqui iudicem habeant: item quàm sit misera conditio auari numquam impleti, & diuitiis coaceruantis diuitias, in proprium nonnunquam malum.

NE temerè quid loquaris, neque cor 1
tuum sit velox ad proferendũ ser- A
monem corã Deo. Deus enim in cælo,
& tu super terram: idcircò sint pauci
sermones tui. * Multas curas sequuntur 2
somnia, & in multis sermonibus inue-
nietur stultitia. * Si quid vouisti Deo, 3
ne moreris reddere: displicet enim ei
infidelis & stulta promissio, sed quod-
4 cumque voueris, redde. * multóque me-
B lius est non vouere, quàm post votum
5 promissa non reddere. * Ne dederis os
tuum vt peccare facias carnem tuam:
neq; dicas coram angelo: Non est pro-
uidentia: ne fortè iratus Deus contra
sermones tuos, dissipet cuncta opera
6 manuũ tuarum. * Vbi multa sunt som-
nia, plurimæ sunt vanitates, & sermones
7 innumeri: tu verò Deum time. * Si vi-
deris calumnias egenorum, & violenta
iudicia, & subuerti iustitiam in prouin-
cia, non mireris super hoc negotio:
quia excelso excelsior est alius, & super
hos quoque eminentiores sunt alij,
8 * & insuper vniuersæ terræ rex imperat
9 seruienti. * Auarus non implebitur pe-
C cunia: & qui amat diuitias, fructũ non
10 capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. * Vbi
multæ sunt opes, multi & qui comedũt
eas. Et quid prodest possessori, nisi
11 quòd cernit diuitias oculis suis. * Dul-
cis est somnus operanti, siue parum, siue
multum comedat: saturitas autem diui-
12 tis non finit eum dormire. * || Est & alia || Iob.
infirmitas pessima, quam vidi sub sole: 20. c.
diuitiæ conseruatæ in malum Dñi sui. 20.
13 * Pereunt enim in afflictione pessima:
generauit filium, qui in summa egesta-
14 te erit. * || Sicut egressus est nudus de || Iob.
vtero matris suæ, sic reuertetur, & nihil 1.d.21
15 auferet secum de labore suo. * Misera- 1.Tim.
D bilis prorsus infirmitas: quo modo ve- 6.b.7.
nit, sic reuertetur. Quid ergo prodest ei
16 quòd laborauit in ventum? * Cunctis
diebus vitæ suæ comedit in tenebris, &
in curis multis, & in ærumna atque
17 tristitia. * Hoc itaque visum est mihi bo-
num, vt comedat quis, & bibat, & frua-
tur lætitia ex labore suo, quo laborauit
ipse sub sole, numero dierum vitæ suæ,
quos dedit ei Deus: hæc est pars illius.
18 * Et omni homini, cui dedit Deus di-
uitias, atque substantiam, potestatém-
que ei tribuit vt comedat ex eis, &
fruatur parte sua, & lætetur de labore
suo: hoc est donum Dei. * Non enim
19 satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo
quòd Deus occupet deliciis cor eius.

CAP. VI.

Misera est auari vanitas, qui ne in necessariis quidem audet partis vti.

1 EST & aliud malũ, quod vidi sub so-
A le, & quidem frequens apud homi-
2 nes. * Vir, cui dedit Deus diuitias, &
substantiam & honorem, & nihil deest
animæ suæ, ex omnibus quæ desiderat:
nec tribuit ei potestatem Deus vt co-
medat ex eo, sed homo extraneus vo-
rabit illud, hoc vanitas, & miseria ma-
3 gna est. * Si genuerit quispiam centum
B liberos, & vixerit multos annos, & plu-
res dies ætatis habuerit, & anima illius
non vtatur bonis substantiæ suæ, sepul-
turáque careat: de hoc ego pronuntio
quòd

quòd melior illo sit abortiuus.*Frustra 4
enim venit, & pergit ad tenebras, &
obliuione delebitur nomen eius.* Non 5
vidit solem, neque cognouit distantiam
boni & mali:* etiam si duobus millibus 6
annis vixerit, & non fuerit perfruitus C
bonis, nónne ad vnum locum properāt
omnia? * Omnis labor hominis in ore 7
eius: sed anima eius non implebitur.
*Quid habet amplius sapiens à stulto? & 8
quid pauper, nisi vt pergat illuc, vbi est
vita? * Melius est videre quod cupias, 9
quàm desiderare quod nescias: sed & D
hoc vanitas est, & præsumptio spiritus.
*Qui futurus est, iam vocatū est nomen 10
eius: & scitur quòd homo sit, & nō pos-
sit contra fortiorem se in iudicio con-
tēdere.*Verba sunt plurima, multamq; 11
in disputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

Vanum est altiora se quærere, & inter multa quæ quibus magis sint eligenda, sic & sapientia vtilior est cum diuitiis: dies malus præcauendus: ne plusquàm oportet sapiens aut iustus sis: quàm sit mulieris consortium amarum & periculosum; quódque homo sit à Deo creatus rectus.

QVid necesse est homini maiora se 1
quærere, cùm ignoret quid condu- A
cat sibi in vita sua, numero dierum pe-
regrinationis suæ, & tempore, quod ve-
lut vmbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid post eum futurū sub sole
|| Pro- sit? || * Melius est nomen bonum, quàm 2
uerb. vnguēta pretiosa: & dies mortis die
22. a. natiuitatis.*Melius est ire ad domū lu- 3
1. ctus, quàm ad domum conuiuij: in illa
enim finis cunctorū admonetur homi-
num, & viuens cogitat quid futurū sit.
* Melior est ira risu: quia per tristitiam 4
vultus, corrigitur animus delinquentis.
*Cor sapientium vbi tristitia est, & cor 5
stultorum vbi lætitia. * Melius est à sa- 6
piente corripi, quàm stultorū adulatio-
ne decipi,*quia sicut sonitus spinarum 7
ardentium sub olla, sicut risus stulti: sed
& hoc vanitas. * Calumnia conturbat 8
sapiētem, & perdet robur cordis illius.
*Melior est finis orationis, quàm prin- 9
cipiū. Melior est patiens arrogāte.* Ne 10
sis velox ad irascendum: quia ira in sinu
stulti requiescit.* Ne dicas: Quid putas 11
causæ est quòd priora tempora melio- B
ra fuere quàm nunc sunt? stulta enim
est huiuscemodi interrogatio.* Vtilior 12
est sapiētia cū diuitiis, & magis prodest
videntibus solem.* Sicut enim protegit 13
sapientia, sic protegit pecunia: hoc au-
tem plus habet eruditio & sapientia,
quòd vitam tribuunt possessori suo. 14
* Cōsidera opera Dei, quòd nemo possit
corrigere quem ille despexerit.*In die 15
bona fruere bonis, & malam diem præ-
caue: sicut enim hanc, sic & illam fecit
Deus, vt nō inueniat homo contra eum
16 iustas querimonias:* Hæc quoque vidi
in diebus vanitatis meæ: Iustus perit in
iustitia sua, & impius multo viuit tēpo-
17 re in malitia sua.*Noli esse iustus mul-
tum: neq; plus sapias quàm necesse est,
18 ne obstupescas. * Ne impiè agas multū:
C & noli esse stultus, ne moriaris in tem-
19 pore non tuo.*Bonum est te sustentare
iustum, sed & ab illo ne subtrahas ma-
num tuam, quia qui timet Deum, nihil
20 negligit.*Sapientia confortauit sapien-
tem super decem principes ciuitatis.
21 *|| Non est enim homo iustus in terra, || 3.
22 qui faciat bonum, & non peccet. * Sed Reg.8
& cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne c. 46.
accommodes cor tuum: ne fortè au- 2.Par.
dias seruum tuum maledicentem tibi, 6.g.
23 * scit enim conscientia tua, quia & tu 36.
24 crebrò maledixisti aliis: * Cuncta ten- Prou.
taui in sapientia. Dixi: Sapiens effi- 20. b.
25 ciar: & ipsa longiùs recessit à me*mul- 9.
to magis quàm erat: & alta profundi- 1.Ioa.
26 tas, quis inueniet eam?*Lustraui vniuer- 1.d.8.
D sa animo meo, vt scirem, & considera-
rem, & quærerem sapientiam, & ratio-
nem: & vt cognoscerem impietatē stulti
27 & errorem imprudentium: & inueni
amariorem morte mulierem, quæ la-
queus venatorū est, & sagena cor eius,
vincula sunt manus illius, qui placet
Deo, effugiet illam: qui autem peccator
28 est, capietur ab illa.* Ecce hoc inueni,
dixit Ecclesiastes, vnum & alterum, vt
29 inuenirem rationem, * quam adhuc
quærit anima mea, & nō inueni. Vnum
de mille vnum reperi, mulierem ex om-
30 nibus non inueni. * Solummodò hoc
inueni, quòd fecerit Deus hominem
rectum, & ipse se infinitis miscuerit
quæstionibus. Quis talis vt sapiens est?
& quis cognouit solutionem verbi?

CAP. VIII.

In vultu lucet sapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo nouit tantùm præsentia, neque mortem potest euadere: impij ob Dei indulgentiam liberiùs peccant: vanissimum videtur quòd iustis & impiis similia hic eueniunt: & operum Dei ratio non est inuestiganda.

1 SApientia hominis lucet in vultu eius, Sup.2
A & potentissimus faciem illius com- c.14.
2 mutabit.* Ego os regis obseruo, & præ-
3 cepta iuramenti Dei.*Ne festines rece-
dere à facie eius, neque permaneas in
opere malo: quia omne, quod voluerit,
4 faciet:*& sermo illius potestate plenus
est: nec dicere ei quisquā potest: Quare
5 ita facis?*Qui custodit præceptum, non
experietur quidquam mali. Tempus &
responsionem cor sapientis intelligit.
6 *Omni negotio tempus est, & opportu-
7 nitas, & multa hominis afflictio:* quia
ignorat præterita, & futura nullo scire
potest

potest nuntio.* Non est in hominis po- 8
testate prohibere spiritum, nec habet B
potestatem in die mortis, nec sinitur
quiescere ingruente bello, neque salua-
bit impietas impium.* Omnia hæc con- 9
sideraui, & dedi cor meũ in cunctis ope-
ribus, quæ fiunt sub sole. Interdum do-
minatur homo homini in malum suũ.
* Vidi impios sepultos: qui etiam cùm 10
adhuc viuerent, in loco sancto erant, &
laudabantur in ciuitate quasi iustorum
operum: sed & hoc vanitas est.* Etenim 11
quia non profertur citò contra malos C
sententia, absque timore vllo filij ho-
minum perpetrant mala.* Attamen pec- 12
cator ex eo quòd centies faciat malũ,
& per patientiam sustentatur, ego cog-
noui quòd erit bonũ timentibus Deum,
qui verentur faciem eius.* Non sit bo- 13
nũ impio, nec prolongentur dies eius,
sed quasi vmbra transeant qui non ti-
ment faciẽ Dñi.* Est & alia vanitas, quę 14
fit super terram: sunt iusti, quibus mala
proueniunt, quasi opera egerint impio-
rum: & sunt impij, qui ita securi sunt,
quasi iustorũ facta habeant: sed & hoc D
vanissimum iudico.* Laudaui igitur læ- 15
titiam, quòd non esset homini bonum
sub sole, nisi quòd comederet, & bibe-
ret, atque gauderet, & hoc solum se-
cum auferret de labore suo, in diebus
vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub sole.
*Et apposui cor meum vt scirem sapien- 16
tiam, & intelligerem distentionem quæ
versatur in terra: est homo, qui diebus
& noctibus somnum non capit ocu-
lis.* Et intellexi, quòd omnium operum 17
Dei nullam possit homo inuenire ratio-
nem, eorum quæ fiunt sub sole: & quan-
to plus laborauerit ad quærendum, tan-
to minus inueniat: etiam si dixerit sa-
piens se nosse, non poterit reperire.

CAP. IX.

Nemo scit an Dei odio, vel amore sit dignus: quòd eadem cunctis hic eueniunt & cum post hanc breuem & incertam vitam non restet tempus operandi, monet nunc operibus instanter incumbendum: & licet sapientia præstet fortitudini, in paupere tamen non æstimatur.

OMnia hæc tractaui in corde meo, 1
vt curiosè intelligerem: Sunt iusti A
atque sapientes, & opera eorum in ma-
nu Dei: & tamen nescit homo, vtrùm
amore, an odio dignus sit: * sed omnia 2
in futurum seruantur incerta, eo quòd
vniuersa æquè eueniant iusto & impio,
bono & malo, mundo & immundo,
immolanti victimas, & sacrificia con-
temnenti: sicut bonus, sic & peccator:
vt periurus, ita & ille qui verum deie- 3
rat.* Hoc est pessimum inter omnia, quę
sub sole fiunt, quia eadem cunctis eue-
niunt; vnde & corda filiorum hominum B
implentur malitia, & contemptu in vita
sua, & post hæc ad inferos deducentur.
4 *Nemo est qui semper viuat, & qui hu-
ius rei habeat fiduciam: melior est ca-
5 nis viuus leone mortuo.* Viuentes enim
sciunt se esse morituros, mortui verò ni-
hil nouerunt amplius, nec habent vltrà
mercedem: quia obliuioni tradita est
6 memoria eorum. * Amor quoque, &
odium, & inuidiæ simul perierunt, nec
habent partem in hoc sæculo, & in ope-
7 re quod sub sole geritur.* Vade ergo &
C comede in lætitia panem tuum, & bibe
cum gaudio vinum tuum: quia Deo pla-
8 cent opera tua.* Omni tempore sint ve-
stimenta tua candida, & oleum de capi-
9 te tuo nõ deficiat.* Perfruere vita cum
vxore, quam diligis, cunctis diebus vitę
instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub
sole omni tempore vanitatis tuæ: hæc
est enim pars in vita, & in labore tuo,
10 quo laboras sub sole.* Quodcumque fa-
cere potest manus tua, instãter operare:
quia nec opus, nec ratio, nec sapientia,
nec scientia erunt apud inferos, quò tu
11 properas.* Verti me ad aliud, & vidi sub
sole, nec velocium esse cursum, nec
fortium bellum, nec sapientium panem,
nec doctorum diuitias, nec artificium
gratiam; sed tempus, casúmque in om-
12 nibus.* Nescit homo finem suum: sed si-
cut pisces capiuntur hamo, & sicut aues
laqueo comprehenduntur, sic capiũtur
homines in tempore malo, cùm eis ex-
13 templo superuenerit.* Hanc quoq; sub
sole vidi sapientiã, & probaui maximã.
14 *Ciuitas parua, & pauci in ea viri: venit
D contra eam rex magnus, & vallauit eã,
extruxítque munitiones per gyrum, &
15 perfecta est obsidio.* Inuentúsque est in
ea vir pauper & sapiens, & liberauit vr-
bem per sapientiam suam, & nullus de-
inceps recordatus est hominis illius
16 pauperis.* Et dicebam ego, meliorẽ esse
sapientiam fortitudine: quomodo ergo
sapientia pauperis contempta est, &
17 verba eius non sunt audita? * Verba sa-
pientiũ audiũtur in silentio, plus quàm
18 clamor principis inter stultos.* Melior
est sapientia, quàm arma bellica: & qui
in vno peccauerit, multa bona perdet.

CAP. X.

Sapientis à stulto differentia: tentationibus potentis spiritus resistendum: de stulto ac seruo eleuatis, & diuite ac principe humiliatis: occultus detractor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus manè comedentibus: neque regi, neque diuiti detrahendum.

1 MVscæ morientes perdunt suauita-
A tem vnguenti. Pretiosior est sapiẽ-
tia & gloria, parua & ad tempus stulti-
2 tia. *Cor sapientis in dextera eius, &
3 cor stulti in sinistra illius.* Sed & in via
stultus ambulans, cùm ipse insipiens sit,
omnes

omnes stultos æstimat. * Si spiritus po- 4
testatem habentis ascenderit super te,
locum tuũ ne dimiseris:quia curatio fa-
ciet cessare peccata maxima. * Est ma- 5
lum quod vidi sub sole, quasi per erro-
rem egrediens à facie principis:*positũ 6
stultum in dignitate sublimi, & diuites
sedere deorsum. * Vidi seruos in equis: 7
& principes ambulãtes super terrã quasi B
Prou. seruos.* ||Qui fodit foueam, incidet in 8
26. d. eam:& qui dissipat sepem, mordebit eũ
27. coluber. * Qui transfert lapides,affige- 9
Eccli. tur in eis: & qui scindit ligna,vulnera-
27. d. bitur ab eis: *Si retusum fuerit ferrum, 10
29. & hoc non vt priùs,sed hebetatum fue- C
rit, multo labore exacuetur,& post in-
dustriã sequetur sapientia.* Si mordeat 11
serpens in silẽtio, nihil eo minus habet
qui occultè detrahit. * Verba oris sa- 12
pientis gratia: & labia insipientis præ-
cipitabunt eum: *Initium verborũ eius 13
stultitia,& nouissimum oris illius error
pessimus. * Stultus verba multiplicat. 14
Ignorat homo, quid ante se fuerit: &
quid post se futurum sit, quis ei poterit
indicare? *Labor stultorum affliget eos, 15
qui nesciunt in vrbem pergere.*Væ tibi 16
terra, cuius rex puer est,& cuius prin-
cipes manè comedunt. * Beata terra, 17
cuius rex nobilis est, & cuius principes D
vescuntur in tempore suo, ad reficien-
dum,& non ad luxuriam. * In pigritiis 18
humiliabitur contignatio, & in infir-
mitate manuum perstillabit domus.*In
risum faciunt panem, & vinum vt epu- 19
lentur viuentes: & pecuniæ obediunt
omnia. * In cogitatione tua regi ne 20
detrahas, & in secreto cubiculi tui ne
maledixeris diuiti: quia & aues cœli
portabunt vocem tuam, & qui habet
pennas, annuntiabit sententiam.

CAP. XI.

Monet nostra aliis impartiri, & semper bene esse operandum: quòd homini iudiciũ post obitum sit immutabile: futuri quoque iudicij memoriam retinendam, in quo de omnibus iudicãdi sumus: iram & malitiam corde auferendam.

Mitte panem tuum super transeũtes 1
aquas: quia post tempora multa A
inuenies illum.*Da partem septem nec- 2
non & octo: quia ignoras quid futu-
rum sit mali super terram. * Si repletæ 3
fuerint nubes, imbrem super terram
effundent. Si ceciderit lignum ad Au-
strum, aut ad Aquilonem in quocũque
loco ceciderit, ibi erit. * Qui obseruat 4
ventum, non seminat:& qui considerat
nubes, nunquam metet. * Quomodo 5
ignoras quæ sit via spiritus, & qua ra- B
tione compingãtur ossa in ventre præ-
gnantis;sic nescis opera Dei, qui fabri-
cator est omnium. *Manè semina semẽ 6
tuum, & vespere ne cesset manus tua:
quia nescis quid magis oriatur,hoc aut
illud; & si vtrumque simul,melius erit.
7 * Dulce lumen & delectabile est oculis
8 videre solem. * Si annis multis vixerit
C homo, & in his omnibus lætatus fue-
rit, meminisse debet tenebrosi tempo-
ris, & dierum multorũ: qui cùm vene-
9 rint,vanitatis arguẽtur præterita. *Læ-
D tare ergo iuuenis in adolescentia tua,
& in bono sit cor tuum in diebus iuuẽ-
tutis tuæ, & ambula in viis cordis tui,
& in intuitu oculorum tuorum:& scito
quòd pro omnibus his adducet te Deus
10 in iudicium. * Aufer iram à corde tuo,
& amoue malitiam à carne tua.Adoles-
centia enim & voluptas vana sunt.

CAP. XII.

Deum præ oculis habeto in iuuentute priusquam succedat molesta senectus, tandemque nouissima mors: cùmq; omnia sint vanitas, Dei præcepta obserua, nam de omnibus est reddenda ratio.

1 Memento Creatoris tui in diebus
A iuuentutis tuæ, antequam veniat
tempus afflictionis, & appropinquent
anni,de quibus dicas:Non mihi placẽt:
2 *antequam tenebrescat sol, & lumen,&
luna,& stellæ,& reuertantur nubes post
3 pluuiam:*quando commouebuntur cu-
B stodes domus, & nutabunt viri fortissi-
mi, & otiosæ erũt molentes in minuto
numero, & tenebrescent videntes per
4 foramina: * & claudent ostia in platea,
in humilitate vocis molentis, & cõsur-
gent ad vocẽ volucris, & obsurdescent
5 omnes filiæ carminis. *Excelsa quoque
timebunt,& formidabunt in via,florebit
amygdalus, impinguabitur locusta, &
dissipabitur capparis: quoniam ibit ho-
mo in domũ æternitatis suæ, & circui-
6 bunt in platea plangentes. * Antequam
rũpatur funiculus argenteus, & recur-
rat vitta aurea,& conteratur hydria su-
per fontem & confringatur rota super
7 cisternam, *& reuertatur puluis in ter-
C ram suam vnde erat, & spiritus redeat
8 ad Deum, qui dedit illum.*Vanitas va-
nitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia
9 vanitas. * Cùmque esset sapientissimus
Ecclesiastes, docuit populum, & enar-
rauit quæ fecerat: & inuestigans com-
10 posuit parabolas multas. * Quæsiuit
D verba vtilia,& conscripsit sermones re-
11 ctissimos, ac veritate plenos. * Verba
sapientiũ sicut stimuli, & quasi claui in
altum defixi, quæ per magistrorum
12 consilium data sunt à pastore vno.*His
amplius fili mi ne requiras. Faciendi
plures libros nullus est finis: frequẽns-
13 que meditatio, carnis afflictio est. * Fi-
nem loquẽdi pariter omnes audiamus.
Deum time, & mandata eius obserua:
14 hoc est enim omnis homo:*& cũcta,quæ
fiunt, adducet Deus in iudicium pro
omni errato, siue bonum, siue malum
illud sit.

CANTI

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS.

Quòd Hebraïcè dicitur SIR HASIRIM.

CAPVT PRIMVM.

Hoc Canticum totum est mysticum, plenissimum incomprehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ac vicissim sponsæ erga Christum sponsum.

OSculetur me osculo oris sui : 1
quia meliora sunt vbera tua A
vino, *fragrantia vnguētis op- 2
timis. Oleū effusū nomen tuū:
ideò adolescētulæ dilexerūt te. *Trahe 3
me: post te curremus in odorē vnguen-
torū tuorū. * Introduxit me rex in cel- B
laria sua, exultabimus & lætabimur in 4
te, memores vberum tuorū super vinū:
recti diligūt te. *Nigra sum,sed formo- 5
sa, filiæ Ierusalē, sicut tabernacula Ce-
dar, sicut pelles Salomonis. *Nolite me 6
considerare quòd fusca sim, quia deco-
lorauit me sol : filij matris meæ pugna-
uerūt cōtra me,posuerūt me custodē in
vineis:vineā meā non custodiui. *Indi- 7
ca mihi,quē diligit anima mea,vbi pas-
cas,vbi cubes in meridie, ne vagari in-
cipiam post greges sodalium tuorū. *Si 8
ignoras te, ô pulcherrima inter mulie- C
res,egredere,& abi post vestigia gregū,
& pasce hœdos tuos iuxta tabernacula
pastorum. * Equitatui meo in curribus 9
Pharaonis assimilaui te amica mea.
* Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, 10
collum tuum sicut monilia. *Murenulas 11
aureas faciemus tibi, vermiculatas ar-
gento. * Dum esset rex in accubitu suo, 12
nardus mea dedit odorem suum. * Fas- 13
ciculus myrrhæ dilectus meus mihi,in- D
ter vbera mea commorabitur. * Botrus 14
cypri dilectus meus mihi,in vineis En-
gaddi. * Ecce tu pulchra es amica mea, 15
ecce tu pulchra es, oculi tui columba-
rum. * Ecce tu pulcher es dilecte mi,& 16
decorus. Lectulus noster floridus: *tigna 17
domorum nostrarum cedrina,laquearia
nostra cypressina.

CAPVT II.

EGo flos campi, & lilium conualliū. 1
* Sicut liliū inter spinas, sic amica 2
mea inter filias. * Sicut malus inter li- 3
gna siluarum, sic dilectus meus inter A
filios. Sub vmbra illius, quem deside-
raueram, sedi : & fructus eius dulcis gut-
turi meo. *Introduxit me in cellam vi-
nariam, ordinauit in me charitatem. 4
* Fulcite me floribus, stipate me malis: 5
6 quia amore langueo. * Læua eius sub
capite meo, & dextera illius amplexa-
7 bitur me. * Adiuro vos filiæ Ierusalem,
B per capreas ceruósque camporum, ne
suscitetis,neque euigilare faciatis dile-
8 ctā,quoadusque ipsa velit. * Vox dilecti
mei,ecce iste venit saliens in montibus
9 transiliens colles : * similis est dilectus
meus capreæ,hinnulóque ceruorum:en
ipse stat post parietem nostrum, respi-
ciens per fenestras, prospiciens per cā-
10 cellos. * En dilectus meus loquitur mi-
C hi : Surge,propera amica mea,columba
11 mea, formosa mea, & veni. *Iam enim
hyems transiit, imber abiit,& recessit.
12 * Flores apparuerunt in terra nostra,
tempus putationis aduenit:vox turturis
13 audita est in terra nostra : *ficus protu-
lit grossos suos : vineæ florētes dederūt
odorē suum. Surge,amica mea,speciosa
14 mea,&veni:*columba mea in foramini-
D bus petræ in cauerna materiæ, ostende
mihi faciem tuam,sonet vox tua in au-
ribus meis:vox enim tua dulcis,&facies
15 tua decora. * Capite nobis vulpes par-
uulas,quæ demoliūtur vineas: nā vinea
16 nostra floruit. * Dilectus meus mihi, &
17 ego illi, qui pascitur inter lilia, *donec
aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Re-
uertere : similis esto,dilecte mi,capreæ,
hinnulóque ceruorum super montes
Bether.

CAP. III.

1 IN lectulo meo per noctes quæsiui
A quem diligit anima mea, quæsiui il-
2 lum,& non inueni.*Surgam,& circuibo
ciuitatem, per vicos,& plateas quæram
quem diligit anima mea:quæsiui illū,&
non inueni.*Inuenerunt me vigiles,qui
3 custodiunt ciuitatem : Num quē diligit
B anima mea, vidistis? * Paululum cùm
4 pertransissem eos, inueni quem diligit
anima mea:tenui eum;nec dimittā, do-
nec introducam illū in domum matris
meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
* Adiuro vos filiæ Ierusalē, per capreas
5 ceruósque camporū,nec suscitetis,neq;
C euigilare faciatis dilectam, donec ipsa
6 velit. * Quæ est ista, quæ ascendit per
desertum,sicut virgula fumi ex aroma-
tibus myrrhæ,& thuris, & vniuersi pul-
7 ueris pigmentarij? * En lectulum Salo-
monis sexaginta fortes ambiunt ex for-
8 tissimis Israël : * omnes tenentes gla-
dios,& ad bella doctissimi : vniuscuius-
que ensis super femur suum propter ti-
9 mores nocturnos. * Ferculum fecit sibi
10 rex Salomon de lignis Libani: *colum-
D nas eius fecit argenteas, reclinatorium
aureum, ascensum purpureum : media
charitate constrauit propter filias Ie-
11 rusalem. * Egredimini & videte filiæ
Sion regem Salomonem in diademate,
quo coronauit illum mater sua in die
desponsationis illius, & in die lætitiæ
cordis eius.

CAP.

CAPVT. IV.

QVàm pulchra es amica mea, quàm 1
pulchra es! Oculi tui columbarũ, A
absque eo, quod intrinsecus latet. Ca-
pilli tui sicut greges caprarũ, quæ ascẽ-
derunt de monte Galaad. * Dentes tui 2
sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt
de lauacro, omnes gemellis fœtibus, &
sterilis non est inter eas. * Sicut vitta 3
coccinea, labia tua: & eloquiũ tuũ dul- B
ce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ
tuæ, absque eo, quod intrinsecus latet.
* Sicut turris Dauid collum tuum, quæ 4
ædificata est cum propugnaculis: mille
clypei pendent ex ea, omnis armatura
fortium. *Duo vbera tua, sicut duo hin- 5
nuli capreæ gemelli, qui pascuntur in
liliis, *donec aspiret dies, & inclinentur 6
vmbræ, vadam ad montẽ myrrhæ, & ad
collem thuris. *Tota pulchra es amica 7
mea, & macula non est in te. * Veni de 8
Libano sponsa mea, veni de Libano, ve- C
ni: coronaberis de capite Amana, de
vertice Sanir & Hermon, de cubilibus
leonũ, de mõtibus pardorum. *Vulnera- 9
sti cor meum soror mea spõsa, vulnera-
sti cor meũ in vno oculorũ tuorũ, & in
vno crine colli tui. *Quàm pulchræ sũt 10
mãmæ tuæ soror mea sponsa! pulchrio-
ra sunt vbera tua vino, & odor vnguen-
torũ tuorũ super omnia aromata. * Fa- 11
uus distillans labia tua sponsa, mel &
lac sub lingua tua: & odor vestimento-
rũ tuorũ sicut odor thuris. *Hortus cõ- 12
clusus soror mea sponsa, hortus cõclu-
sus, fons signatus. * Emissiones tuæ pa- 13
radisus malorũ punicorum cum pomo- D
rum fructibus. Cypri cum nardo, *nar- 14
dus & crocus, fistula & cinnamomum
cum vniuersis lignis Libani, myrrha &
aloë cum omnibus primis vnguentis.
* Fons hortorum: puteus aquarũ viuen- 15
tium, quæ fluunt impetu de Libano.
* Surge Aquilo, & veni Auster, perfla 16
hortum meum, & fluant Aromata illius.

CAPVT V.

VEniat dilectus meus in hortũ suum, 1
& comedat fructum pomorum suo- A
rum. Veni in hortum meum soror mea
sponsa, messui myrrham meã cum aro-
matibus meis: comedi fauum cum mel-
le meo, bibi vinum meũ cum lacte meo:
comedite amici, & bibite, & inebriami-
ni charissimi. * Ego dormio, & cor meũ 2
vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi B
mihi soror mea, amica mea, columba
mea, immaculata mea: quia caput meũ
plenum est rore, & cincinni mei guttis
noctiũ. *Expoliaui me tunica mea, quo 3
modo induar illa? laui pedes meos, quo
modo inquinabo illos? *Dilectus meus 4
misit manum suam per foramen, & ven-
ter meus intremuit ad tactũ eius.* Sur- 5
rexi, vt aperirem dilecto meo: manus
meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei
6 pleni myrrha probatissima. * Pessulum
ostij mei aperui dilecto meo: at ille de-
clinauerat, atque transierat. Anima mea
liquefacta est, vt locutus est: quæsiui, &
non inueni illũ: vocaui, & non respon-
7 dit mihi. *Inuenerunt me custodes qui
C circumeũt ciuitatem: percusserunt me,
& vulnerauerunt me: tulerunt pallium
8 meum mihi custodes murorum. *Adiuro
vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dile-
ctum meum, vt nuntietis ei quia amore
9 langueo. * Qualis est dilectus tuus ex
dilecto, ô pulcherrima mulierum? qua-
lis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic
10 adiurasti nos? *Dilectus meus candidus
11 & rubicundus, electus ex millibus. *Ca-
put eius aurũ optimũ: Comæ eius sicut
elatæ palmarum, nigræ quasi coruus.
12 * Oculi eius sicut colũbæ super riuulos
aquarũ, quæ lacte sunt lotæ, & resident
13 iuxta fluenta plenissima. * Genæ illius si-
cut areolæ aromatũ consitæ à pigmen-
tariis. Labia eius lilia distillantia myr-
14 rham primam. * Manus illius tornatiles
D aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius e-
15 burneus, distinctus sapphiris. *Crura il-
lius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ
sunt super bases aureas. Species eius vt
16 Libani, electus vt cedri. * Guttur illius
suauissimum, & totus desiderabilis: talis
est dilectus meus, & ipse est amicus
17 meus, filiæ Ierusalẽ. *Quò abiit dilectus
tuus, ô pulcherrima mulierum? quo de-
clinauit dilectus tuus? & quæremus eum
tecum.

CAP. VI.

1 DIlectus meus descendit in hortũ suũ
A ad areolã aromatum, vt pascatur in
2 hortis, & lilia colligat. * Ego dilecto
meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur
3 inter lilia. *Pulchra es amica mea, sua-
uis, & decora sicut Ierusalẽ: terribilis vt
4 castrorũ acies ordinata. *Auerte oculos
B tuos à me, quia ipsi me auolare fecerũt.
Capilli tui sicut grex caprarũ, quæ ap-
5 paruerunt de Galaad. *Dentes tui sicut
grex ouiũ, quæ ascenderunt de lauacro,
omnes gemellis fœtibus, & sterilis non
6 est in eis. *Sicut cortex mali punici, sic
7 genæ tuæ absq; occultis tuis. *Sexaginta
sunt reginæ, & octoginta concubinæ, &
8 adolescẽtularum non est numerus. *Vna
C est columba mea, perfecta mea, vna est
matris suæ, electa genitrici suæ. Viderũt
eã filiæ, & beatissimã prædicauerunt: re-
ginæ & concubinæ, & laudauerũt eam.
9 *Quæ est ista, quæ progreditur quasi au-
rora consurgens, pulchra vt luna, electa
D vt sol, terribilis vt castrorum acies or-
10 dinata? *Descendi in hortum nucũ, vt vi-
derem poma conuallium, & inspicerẽ si
floruisset vinea, & germinassent mala
11 punica. *Nesciui: anima mea conturba-
12 uit me propter quadrigas Aminabad. *
Reuertere, reuertere, Sulamitis: reuer-
tere, reuertere, vt intueamur te.

CAP. VII.

QVid videbis in Sulamite, nisi cho- 1
ros castrorum? Quàm pulchri sunt A
gressus tui in calceamentis, filia princi-
pis! Iuncturæ femorũ tuorũ, sicut mo-
nilia quæ fabricata sunt manu artificis.
*Vmbilicus tuus crater tornatilis, nun- 2
quam indigens poculis. Venter tuus
sicut aceruus tritici vallatus liliis. *Duo 3
vbera tua, sicut duo hinnuli gemelli ca-
preæ. *Collũ tuum sicut turris eburnea, 4
oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ B
sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus
tuus sicut turris Libani, quæ respicit
cõtra Damascũ. *Caput tuum vt Carme- 5
lus: & comæ capitis tui, sicut purpura
regis vincta canalibus. *Quàm pulchra 6
es, & quàm decora charissima, in deli-
ciis! *Statura tua assimilata est palmæ, 7
& vbera tua botris. *Dixi: Ascendam in 8
palmã, & apprehendam fructus eius: & C
erũt vbera tua sicut botri vineę: & odor
oris tui sicut malorũ. *Guttur tuũ sicut 9
vinũ optimũ, dignũ dilecto meo ad po-
tandum, labiisq; & dẽtibus illius ad ru-
minandum. *Ego dilecto meo, & ad me 10
conuersio eius. *Veni dilecte mi, egre-
diamur in agrum, cõmoremur in villis. 11
*Manè surgamus ad vineas, videamus
si floruit vinea, si flores fructus partu-
riunt, si floruerũt mala punica: ibi dabo
tibi vbera mea. *Mandragoræ dederunt 12
odorem. In portis nostris omnia poma:
noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

CAPVT VIII.

QVis mihi det te fratrem meum su- 1
gentem vbera matris meæ, vt in- A
ueniam te foris, & deosculer te, & iam
me nemo despiciat? *Apprehendam te, 2
& ducam in domum matris meæ: ibi me
docebis, & dabo tibi poculum ex vino
condito, & mustum malorum granato-
rũ meorum. *Læua eius sub capite meo, 3
& dextera illius amplexabitur me. *Ad- 4
iuro vos filiæ Ierusalem, ne suscitetis,
neque euigilare faciatis dilectã, donec
ipsa velit. *Quæ est ista, quæ ascendit 5
de deserto, deliciis affluens, innixa su-
per dilectum suum? Sub arbore malo B
suscitaui te: ibi corrupta est mater tua,
ibi violata est genitrix tua. *Pone me 6
vt signaculum super cor tuum, vt signa-
culum super brachium tuum: quia for-
tis est vt mors dilectio, dura sicut in-
fernus ęmulatio, lampades eius, lãpades
ignis atque flammarum. *Aquæ multæ 7
non potuerunt extinguere charitatem,
nec flumina obruẽt illam: si dederit ho- C
mo omnem substantiam domus suę pro
dilectione, quasi nihil despicet eam.
*Soror nostra parua, & vbera non ha- 8
bet: quid faciemus sorori nostræ in die
quando alloquenda est? *Si murus est: 9
ædificemus super eum propugnacula
argentea: si ostium est, compingamus
10 illud tabulis cedrinis. *Ego murus: &
D vbera mea sicut turris, ex quo facta
sum coram eo quasi pacem reperiens.
11 *Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet
populos: tradidit eam custodibus, vir
affert pro fructu eius mille argenteos.
12 *Vinea mea corã me est. Mille tui paci-
fici, & ducẽti his, qui custodiunt fructus
13 eius. *Quæ habitas in hortis, amici au-
14 scultant: fac me audire vocẽ tuã. *Euge
dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnu-
lóque ceruorũ super montes aromatũ.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPVT PRIMVM.

Iudices sint iusti: Dominus inuenitur si simplici corde & fide quæratur, fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cúmque omnia repleat, nihil eũ latere potest: murmuratio, detractio, & mendacium detestanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intẽdens, quam sibi peccatores accersiẽrunt.

1 DIligite || iustitiã, qui iudicatis ||3 Reg
A terrã. Sentite de Dño in bo- 3. b.9.
nitate, & in simplicitate cor- || Isa.
2 dis quærite illũ: || quoniã inue- 56.a.1
nitur ab his qui non tentant illum: ap- 2.Par.
paret autem eis, qui fidem habẽt in il- 15.a.2.
3 lum: *peruersæ enim cogitationes se-
parant à Deo: probata autem virtus
4 corripit insipientes: *quoniam in ma-
B leuolam animam non introibit sapien-
tia, nec habitabit in corpore subdito
5 peccatis. *Spiritus enim sanctus disci-
plinæ effugiet fictum, & auferet se à co-
gitationibus, quę sũt sine intellectu, &
corripietur à superueniente iniquitate.
6 *|| Benignus est enim spiritus sapiẽtiæ, ||Gal.5
& non liberabit maledicũ à labiis suis: d.22.
|| quoniã renum illius testis est Deus, & Ier.17
cordis illius scrutator est verus, & lin- b.10.
7 guæ eius auditor. *|| Quoniam spiritus ||Isa.6
Dñi repleuit orbẽ terrarũ: & hoc, quod b.3.
continet omnia, scientiam habet vocis.
8 *Propter hoc qui loquitur iniqua, non
potest latere, nec præteriet illum corri-
9 piens iudiciũ. *In cogitationibus enim
impij interrogatio erit: *sermonũ autẽ
illius auditio ad Deũ veniet, ad correp-
10 tionem iniquitatũ illius. *Quoniam au-
C ris zeli audit omnia, & tumultus mur-
11 murationũ non abscondetur. *Custodite
ergo vos à murmuratione, quæ nihil
prodest; & à detractione parcite lin-
guæ, quoniã sermo obscurus in vacuum
non ibit: os autẽ, quod mẽtitur, occidit
12 animã. *Nolite zelare mortẽ in errore
vitæ vestræ, neque acquiratis perditio-
nem in operibus manuum vestrarum.
*|| Quo

||Eze. *||Quoniam Deus mortem nõ fecit, nec 13
18. g. lætatur in perditione viuorũ.* Creauit 14
32. enim,vt essent omnia:& sanabiles fecit D
33. c. nationes orbis terrarũ:& non est in il-
11. lis medicamentũ exterminij, nec infe-
rorum regnum in terra. * Iustitia enim 15
perpetua est,& immortalis.*Impij autẽ 16
manibus & verbis accersierunt illam:&
æstimantes illã amicam,defluxerunt, &
sponsiones posuerunt ad illã, quoniam
digni sunt, qui sint ex parte illius.

CAP. II.

Omnis impiorum vita futuræ spem non habentium scopus est frui huius vitæ voluptatibus, ideóque iustum qui diuersum respicit finem ferre nequeunt, sed ad mortem vsque persequuntur: sicut & diaboli inuidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

DIxerunt enim cogitantes apud se 1
||Iob. non rectè:||Exiguum, & cum tædio A
8. i. & est tempus vitæ nostræ,& non est refri-
14. a. 1 gerium in fine hominis, & non est qui
agnitus sit reuersus ab inferis: * quia 2
ex nihilo nati sumus,& post hoc erim⁹
tanquam non fuerimus: quoniã fumus
flatus est in naribus nostris: & sermo
scintilla ad commouendũ cor nostrum:
*qua extincta, cinis erit corpus nostrũ, 3
& spiritus diffundetur tanquam mollis
aër,& transibit vita nostra tanquam ve-
stigiũ nubis,& sicut nebula dissoluetur,
quæ fugata est à radiis solis,& à calore
illius aggrauata:* & nomẽ nostrũ obli-
uionẽ accipiet per tempus,& nemo me- 4
|| 1. moriã habebit operũ nostrorũ.* || Vm- 5
Par. bræ enim transitus est tempus nostrũ,& B
29. d. non est reuersio finis nostri quoniam
15. cõsignata est,& nemo reuertitur.*|| Ve- 6
|| Isa. nite ergo,& fruamur bonis quæ sunt,&
22. d. vtamur creatura tanquam in iuuentute
13. celeriter. * Vino pretioso & vnguentis 7
56. d. nos impleamus: & non prætereat nos
11. I. flos tẽporis.* Coronemus nos rosis,an- 8
Cor. 15 tequam marcescãt:nullũ pratũ sit,quod
d. 32. non pertranseat luxuria nostra.*Nemo 9
nostrũ exors sit luxuriæ nostræ:vbique
relinquamus signa lætitiæ:quoniã hæc
est pars nostra, & hæc est sors. * Oppri- 10
mamus pauperẽ iustũ, & non parcamus
viduæ, nec veterani reuereamur canos
multi tẽporis.* Si autem fortitudo no- 11
stra lex iustitiæ:quod enim infirmũ est,
inutile inuenitur.*Circumueniamus er- 12
go iustum, quoniã inutilis est nobis,&
cõtrarius est operibus nostris,& impro-
perat nobis peccata legis,& diffamat in
||Mat. nos peccata disciplinæ nostræ.* || Pro- 13
27. e. mittit se scientiam Dei habere,& filium
42. Dei se nominat. * || Factus est nobis in 14
|| Ioa. traductionem cogitationum nostrarũ.
7. a. 7. * Grauis est nobis etiam ad videndum 15
quoniam dissimilis est aliis vita illius,
& immutatæ sunt viæ eius. * Tanquam 16
nugaces æstimati sumus ab illo, & ab-
stinet se à viis nostris tanquam ab im-
munditiis, & præfert nouissima iusto-
rum, & gloriatur patrẽ se habere Deũ.
17 *Videamus ergo si sermones illius veri
D sint,& tentemus quæ ventura sunt illi,
& sciemus quæ erunt nouissima illius.
18 * || Si enim est verus filius Dei,suscipiet ||Psa.
illum, & liberabit eum de manibus cõ- 21. a. 9
19 trariorum. * Contumelia & tormento
interrogemus eum,vt sciamus reueren-
tiam eius, & probemus patientiã illius.
20 *||Morte turpissima condemnemus eum: ||Ie. 11
erit enim ei respectus ex sermonibus il- d. 19.
21 lius.* Hæc cogitauerunt & errauerunt;
22 excæcauit enim illos malitia eorum.*Et
nescierunt sacramenta Dei,neq; merce-
dẽ sperauerũt iustitiæ, nec iudicauerũt
23 honorẽ animarũ sanctarũ.* || Quoniam ||Gen.
Deus creauit hominem inexterminabi- 1. d. 27
lem, & ad imaginem similitudinis suæ 2. a. 7.
24 fecit illum. * || Inuidia autem diaboli 5. a. 1.
25 mors introiuit in orbẽ terrarum:* imi- Eccli.
tantur autem illum qui sunt ex parte 17. d. 1
illius. || Gen.

CAP. III.

3. a. 1. *De felicitate iustorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de castitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.*

1 IVstorum autem animæ in manu Dei Deu.
A sunt,& nõ tanget illos tormentũ mor- 33. a. 3.
2 tis.*Visi sunt oculis insipientiũ mori:& Inf. 5.
3 æstimata est afflictio exitus illorum:*& a. 4.
quòd à nobis est iter, exterminium:illi
4 autẽ sunt in pace.*Et si corã hominib⁹
tormẽta passi sunt,spes illorũ immorta-
5 litate plena est. * In paucis vexati, in
multis bene disponentur:quoniam De⁹
tentauit eos, & inuenit illos dignos se.
6 *Tanquam aurum in fornace probauit
illos, & quasi holocausti hostiã accepit
illos,& in tẽpore erit respectus illorum.
7 * || Fulgebunt iusti, & tanquã scintillæ ||Mat.
8 in arundineto discurrent.*|| Iudicabunt 13. f.
B nationes, & dominabuntur populis, & 43.
9 regnabit Dñs illorũ in perpetuum.*Qui || 1.
cõfidunt in illo, intelligent veritatem: Cor. 6.
& fideles in dilectione acquiescent illi: a. 2.
quoniam donum & pax est electis eius.
10 * Impij autẽ, secundùm quæ cogitaue-
runt,correptionem habebunt: qui ne-
glexerunt iustum,& à Dño recesserunt.
11 *Sapientiã enim & disciplinã qui abii-
cit,infelix est: & vacua est spes illorũ:
C & labores sine fructu,& inutilia opera
12 eorum.* Mulieres eorũ insensatæ sunt,
13 & nequissimi filij eorum. * Maledicta
creatura eorum, quoniam felix est ste-
rilis, & incoinquinata, quæ nesciuit
thorum in delicto, habebit fructum in
14 respectione animarum sanctarum:* || & || Isa.
spado, qui non operatus est per manus 56. b.
D suas iniquitatem, nec cogitauit aduer- 3.
sus Deum nequissima:dabitur enim illi

fidei donũ electũ,& sors in templo Dei
acceptissima.*Bonorũ enim laborũ glo- 15
riosus est fructus,& quæ non concidat
radix sapientiæ.* Filij autem adultero- 16
rũ in consummatione erũt,& ab iniquo
thoro semẽ exterminabitur.*Et siquidẽ 17
longæ vitæ erunt,in nihilum computa-
buntur, & sine honore erit nouissima
senectus illorũ. * Et si celeriùs defuncti 18
fuerint,non habebunt spem, nec in die
agnitionis allocutionẽ.*Nationis enim 19
iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IV.

Casta generatio in multis ab adulterina dissidet: de refrigerio iusti morte præoccupati: quæ sit senectus venerabilis, & quod iusti sæpius è mundo tolluntur à Deo ne ab impiis seducantur, & quantum finis vtrorúmque distet.

O Quàm pulchra est casta generatio 1
cùm claritate:immortalis est enim A
memoria illius: quoniã & apud Deum
nota est,& apud homines.*Cùm præsẽs 2
est,imitãtur illam:& desiderant eã cùm
se eduxerit, & in perpetuum coronata
triumphat incoinquinatorũ certaminũ
præmiũ vincens.*Multigena autem im- 3
piorũ multitudo non erit vtilis,& spu-
ria vitulamina nõ dabũt radices altas,
|| Ier. nec stabile firmamentũ collocabũt.*||Et 4
17.a.6 si in ramis in tẽpore germinauerint:in- B
Mat. firmiter posita,* à vẽto cõmouebuntur, 5
7.d. & à nimietate ventorum eradicabũtur.
27. Confringẽtur enim rami incõsummati,
& fructus illorum inutiles, & acerbi ad
manducandũ,& ad nihilũ apti.*Ex ini- 6
quis enim somnis filij qui nascũtur, te-
stes sunt nequitiæ aduersus parentes in
interrogatione sua.*Iustus autẽ si mor- 7
te præoccupatus fuerit, in refrigerio
erit.* Senectus enim venerabilis est nõ 8
diuturna,neque annorũ numero cõpu-
tata: cani autẽ sunt sensus hominis,*& 9
||Heb. ætas senectutis vita immaculata.*||Pla- 10
11.a.5 cens Deo factus est dilectus,& viuẽs in- C
ter peccatores translatus est,*raptus est 11
ne malitia mutaret intellectũ eius: aut
ne fictio deciperet animam illius.*Fas- 12
cinatio enim nugacitatis obscurat bo-
na, & inconstãtia concupiscẽtiæ trans-
uertit sensum sine malitia.*Consũmatus 13
in breui expleuit tẽpora multa: * placi- 14
ta enim erat Deo anima illius:propter
hoc properauit educere illũ de medio
iniquitatũ: populi autẽ vidẽtes, & non
intelligentes,nec ponentes, in præcor-
diis talia: * quoniam gratia Dei,& mi- 15
sericordia est in sanctos eius, & respe- D
ctus in electos illius.*Condẽnat autem 16
iustus mortuus viuos impios, & iuuen-
tus celeriùs cõsummata, longã vitã in-
iusti.*Videbũt enim finem sapientis, & 17
non intelligent quid cogitauerit de illo
Deus,& quare munierit illũ Dñs. * vi- 18
debunt & contemnent eum: illos au-
19 tem Dñs irridebit, * & erunt post hæc
decidentes sine honore,& in contume-
lia inter mortuos in perpetuum: quo-
niã disrumpet illos inflatos sine voce,
& commouebit illos à fundamentis, &
vsque ad supremum desolabuntur, &
20 erunt gementes, & memoria illorum
peribit.*Venient in cogitatione pecca-
torum suorum timidi,& traducent illos
ex aduerso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

Impij in iudicio admirantes gloriam iustorum quos hic contempserant, deflent suam miseriam, quódque tota eorum felicitas fuerit momentanea, iustorum autem erit perpetua: porrò Deus, tùm per creaturas, tùm per se armatur ad puniendos impios.

1 A TVnc stabũt iusti in magna constan-
tia aduersus eos qui se angustiaue-
runt,& qui abstulerunt labores eorum.
2 *Videntes turbabuntur timore horri-
bili, & mirabuntur in subitatione in-
3 speratæ salutis, * dicentes intra se, pœ-
nitentiam agentes, & præ angustia spi-
ritus gementes:Hi sunt quos habuimus
aliquando in derisum, & in similitudi-
4 nem improperij.*||Nos insensati vitam || Sup.
illorum æstimabamus insaniam, & finẽ 3.a.2
5 illorum sine honore: * ecce quomodo
computati sunt inter filios Dei,& inter
6 sanctos sors illorum est. * Ergo errraui-
mus à via veritatis, & iustitiæ lumen
non luxit nobis, & Sol intelligentiæ
7 non est ortus nobis. * Lassati sumus in
via iniquitatis & perditionis, & ambu-
lauimus vias difficiles,viam autem Dñi
8 ignorauimus. * Quid nobis profuit su-
perbia? aut diuitiarum iactantia quid
9 contulit nobis? * || Transierunt omnia || 1.
illa tanquam vmbra, & tanquam nun- Par.
10 tius percurrens, * & || tanquam nauis, 29.d.
quæ pertransit fluctuantem aquam: cu- 15.
ius, cùm præterierit, non est vestigium Sup.2
inuenire, neque semitam carinæ illius b.5.
11 in fluctibus:* aut tanquam auis, quæ ||Pro.
B transuolat in aëre, cuius nullum inue- 30. c
nitur argumentum itineris,sed tantùm 19.
sonitus alarũ verberans leuem ventum,
& scindens per vim itineris aërẽ:com-
motis alis transuolauit,& post hoc nul-
lum signum inuenitur itineris illius:
12 * aut tanquam sagitta emissa in locum
destinatum, diuisus aër continuò in se
reclusus est, vt ignoretur transitus il-
13 lius: * sic & nos nati continuò desiui-
mus esse:& virtutis quidem nullum si-
gnũ valuimus ostendere:in malignitate
14 autem nostra consumpti sumus.* Talia || Psa.
dixerũt in inferno hi,qui peccauerunt: 1.a.4.
15 *||quoniam spes impij tanquam lanugo Prou.
C est, quæ à vento tollitur: & tanquam 10. d.
spuma gracilis, quæ à procella disper- 28. 11
gitur, & tanquam fumus, qui à vento a.7.
diffusus est: & tanquam memoria hos-
pitis

pitis vnius di ei prætereuntis.*Iusti autē 16
in perpetuum viuent, & apud Dñm est
merces eorũ,& cogitatio illorum apud
Altissimum.*Ideò accipiēt regnũ deco- 17
ris, & diadema speciei de manu Dñi :
quoniam dextera sua reget eos, & bra-
|| Ps. chio sancto suo defēdet illos.*||Accipiet 18
17.d. armaturā zelus illius, & armabit crea-
40. turā ad vltionē inimicorũ.* Induet pro 19
Eph.6 thorace iustitiam,& accipiet pro galea
c.3. iudiciũ certũ.*Sumet scutũ inexpugna- 20
bile æquitatē:*acuet autē durā iram in 21
lanceā, & pugnabit cũ illo orbis terra- D
rũ cōtra insensatos.*Ibũt directè emis- 22
siones fulgurum, & tanquā à bene cur-
uato arcu nubium exterminabuntur, &
ad certum locum insilient.*Et à petro- 33
sa ira plenæ mittentur grandines,excā-
descet in illos aqua maris, & flumina
concurrent duriter. * Contra illos sta- 34
bit spiritus virtutis, & tanquam turbo
venti diuidet illos : & ad eremum per-
ducet omnem terram iniquitas illorũ,
& malignitas euertet sedes potentium.

CAP. VI.

Reges & iudices ad sapientiam & iustitiam sectandam exhortatur, ostendens quàm graue maneat iniustis rectoribus supplicium: item quàm sit obuia sapientia quærentibus eam : quódque eius acquisitio sit vtilis, cuius capax non est inuidus.

Eccl. 9.d.18 MElior est sapientia quàm vires : & 1
vir prudens quàm fortis. *Audite A
ergo reges,& intelligite, discite iudices 2
finium terræ. * Præbete aures vos qui 3
cōtinetis multitudines,& placetis vobis
|| Ro. in turbis nationum:*||quoniā data est à 4
13.a.1 Dño potestas vobis, & virtus ab Altis-
simo, qui interrogabit opera vestra, &
cogitationes scrutabitur:* quoniā cùm 5
essetis ministri regni illius,nō rectè iu-
dicastis,nec custodistis legē iustitiæ,ne-
que secundũ voluntatē Dei ambulastis.
* Horrēdè & citò apparebit vobis:quo- 6
||Deu. niā iudiciũ durissimũ his, qui præsunt,
10. d. fiet.*Exiguo enim cōceditur misericor- 7
17. 2. dia:potentes autem potenter tormenta B
Par. patientur. * || Non enim subtrahet per- 8
19.b.7 sonā cuiusquā Deus,nec verebitur ma-
Eccli. gnitudinē cuiusquā quoniam pusillũ &
35.b.15 magnum ipse fecit,& æqualiter cura est
Act. illi de omnibus.*Fortioribus autē for-
10. e. tior instat cruciatio. * Ad vos ergo re- 9
34. ges sunt hi sermones mei,vt discatis sa- 10
Rom.2 pientiam, & non excidatis.* Qui enim
b.11. custodierint iusta iustè, iustificabuntur: 11
Gal.2. & qui,didicerint ista,inueniēt quid res-
b. 6. pondeant. * Concupiscite ergo sermo-
Eph.6 nes meos:diligite illos,& habebitis dis- 12
b.9. ciplinam. * Clara est, & quæ nunquam
Coloss. marcescit sapientia,& facilè videtur ab 13
3.d.25 his qui diligũt eam,& inuenitur ab his C
1.Pet. qui quærunt illam.* Præoccupat qui se
1.c.17 concupiscunt,vt illis se prior ostendat. 14

15 * Qui de luce vigilauerit ad illam, non
laborabit : assidentem enim illam fori-
16 bus suis inueniet. * Cogitare ergo de
illa sensus est consummatus : & qui vi-
gilauerit propter illā, citò securus erit.
17 * Quoniam dignos se ipsa circuit quæ-
rens,& in viis ostendit se illis hilariter.
& in omni prouidentia occurrit illis.
18 * Initium enim illius, verissima est dis-
19 ciplinæ concupiscentia.*Cura ergo dis-
ciplinæ, dilectio est : & dilectio, custo-
dia legum illius est : custoditio autem
legũ, consummatio incorruptionis est
20 * incorruptio autē facit esse proximum
21 Deo.* Concupiscentia itaque sapientiæ
D deducit ad regnum perpetuum.*Si ergo
21 delectamini sedibus & sceptris, ò reges
populi,diligite sapientiam,vt in perpe-
23 tuum regnetis,* diligite lumen sapien-
24 tiæ omnes qui præestis populis : * quid
est autem sapientia, & quemadmodum
facta sit referam:& non abscondam à
vobis sacramenta Dei,sed ab initio na-
tiuitatis inuestigabo, & ponam in lucē
scientiam illius, & non præteribo veri-
25 tatem : * neque cum inuidia tabescente
iter habebo ; quoniam talis homo non
26 erit particeps sapientiæ.*Multitudo au-
tem sapientium sanitas est orbis terra-
rum : & rex sapiens stabilimentum po-
27 puli est,* ergo accipite disciplinam per
sermones meos, & proderit vobis.

CAP. VII.

Cùm vnus sit omnibus introitus ad vitam,& similis exitus : præ omnibus eligenda est sapientia, adferens secum cuncta bona, habens secum spiritum intelligentiæ multiplicem:& quæ hic mirum in modum extollitur, quámque abundè auctor fuerat assecutus.

1 SVm quidem & ego mortalis homo,
A similis omnibus,& ex genere terreni
illius, qui prior factus est, & in ventre
2 matris figuratus sum caro, * decē men-
sium tempore || coagulatus sum in san- || Iob.
guine ex semine hominis, & delecta- 10. b.
3 mento somni conueniēte.* Et ergo na- 10.
tus accepi cōmunem aërem,& in simili-
ter factam decidi terram, & primā vo-
4 cem similem omnibus emisi plorās.*In
5 inuolumētis nutritus sum, & curis ma-
gnis:*Nemo enim ex regibus aliud ha-
6 buit natiuitatis initium. * || Vnus ergo ||Iob.1
introitus est omnibus ad vitam & simi- d.21.
7 lis exitus. * Propter hoc optaui, & da- 1.Tim.
tus est mihi sensus:& inuocaui,& venit 6.b.7.
8 in me spiritus sapientiæ : * & præposui
illam regnis & sedibus,& diuitias nihil
9 esse duxi in comparatione illius?*|| nec || Iob
comparaui illi lapidē pretiosum :quo- 28. 6.
niam omne aurum in comparatione il- 15.
lius,arena est exigua,& tanquam lut
æstimabitur argentum in conspectu
10 lius. * Super salutem & speciem d
B illam, & proposui pro luce h

lam:quoniam inextinguibile est lumen
||3. Re illius. * || Venerunt autem mihi omnia 11
3.c.3. bona pariter cum illa, & innumerabilis
Matt. honestas per manus illius, * & lætatus 12
6.d.33 sum in omnibus: quoniam antecedebat
me ista sapientia, & ignorabã quoniam
horum omnium mater est, * Quam sine 13
fictione didici, & sine inuidia commu-
nico,& honestatem illius non abscõdo.
* Infinitus enim thesaurus est homini- 14
bus: quo qui vsi sunt, participes facti
sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ
dona commendati. * Mihi autem dedit 15
Deus dicere ex sententia, & præsumere
digna horum quæ mihi dantur: quoniã
ipse sapientiæ dux est, & sapientium
emẽdator:*in manu enim illius,& nos, 16
& sermones nostri, & omnis sapientia,
& operum scientia & disciplina. * Ipse 17
enim dedit mihi horũ,quæ sunt, scien-
tiam veram:vt sciam dispositionem or-
bis terrarũ, & virtutes elementorum,
* initium,& consummationem, & me- 18
dietatem temporum, vicissitudinũ per- C
mutationes, & cõmutationes temporũ,
* anni cursus, & stellarũ dispositiones, 19
* naturas animaliũ,& iras bestiarũ,vim 20
ventorũ,& cogitationes hominũ,diffe-
rentias virgultorũ,& virtutes radicum,
* & quæcunq; sunt absconsa & impro- 21
uisa, didici: omnium enim artifex do-
cuit me sapientia,* est enim in illa spi- 22
ritus intelligentiæ,sanctus vnicus, mul-
tiplex:subtilis,disertus, mobilis,incoin-
quinatus,certus,suauis, amans bonum,
acutus, quem nihil vetat, benefaciens,
* humanus,benignus,stabilis, certus,se- 23
curus, omnem habens virtutem, omnia
prospiciens, & qui capiat omnes spiri-
tus:intelligibilis,mũdus, subtilis. * Om- 24
nibus enim mobilibus mobilior est sa-
pientia: attingit autem vbique propter
suam munditiã.* Vapor est enim virtu- 25
tis Dei, & emanatio quædam est clari- D
tatis omnipotentis Dei sincera: & ideò
||Heb. nihil inquinatũ in eam incurrit:*||can- 26
1.a.3. dor est enim lucis æternæ, & speculum
sine macula Dei maiestatis, & imago
bonitatis illius.* Et cùm sit vna,omnia 27
potest: & in se permanens omnia inno-
uat, & per nationes in animas sanctas
se transfert, amicos Dei & prophetas
constituit.* Neminẽ enim diligit Deus, 28
nisi eum,qui cũ sapientia inhabitat.*Est 29
enim hæc speciosior sole,& super omnẽ
dispositionem stellarum, luci compa-
rata inuenitur prior. * Illi enim succe- 30
dit nox,sapiẽtiã autẽ nõ vincit malitia.

CAP. VIII.

*Cùm sapientiã comitentur omnia de-
siderabilia,sũmè ambiẽda est,& à Deo
petenda, à quo solo datur continentia.*

ATtingit ergo à fine vsque ad finem 1
fortiter,&disponit omnia suauiter. A
*Hanc amaui, & exquisiui à iuuentute 2
mea, & quæsiui sponsam mihi eam as-
sumere,& amator factus sum formæ il-
3 lius. * Generositatem illius glorificat,
contubernium habens Dei: sed & om-
4 niũ Dñs dilexit illam,*doctrix enim est
disciplinæ Dei,& electrix operũ illius.
5 * Et si diuitiæ appetuntur in vita, quid
sapientia locupletius, quæ operatur
6 omnia?*Si autem sensus operatur: quis
horũ, quæ sunt,magis quàm illa est ar-
7 tifex?*Et si iustitiam quis diligit: labo-
res huius magnas habent virtutes: so-
B brietatẽ enim,& prudentiã docet;& iu-
8 stitiã, & virtutẽ,quibus vtilius nihil est
in vita hominibus.* Et si multitudinem
scientiæ desiderat quis,scit præterita,&
de futuris æstimat;scit versutias sermo-
num,& dissolutiones argumentorũ: si-
gna & monstra scit antequam fiant, &
9 euentus temporum & sæculorũ. * Pro-
posui ergo hanc adducere mihi ad cõ-
uiuendũ, sciẽs quoniã mecum commu-
nicabit de bonis,& erit allocutio cogi-
10 tationis,& tædij mei.* Habebo propter
C hãc claritatẽ ad turbas, & honorẽ apud
11 seniores iuuenis: & acutus inueniar
in iudicio,& in conspectu potentiũ ad-
mirabilis ero, & facies principum mi-
12 rabuntur me: * tacentem me sustine-
bunt,& loquentem me respiciẽt, & ser-
mocinãte me plura, manus ori suo im-
13 ponẽt.*Præterea habebo per hanc, im-
mortalitatem: & memoriã æternã his:
14 qui post me futuri sunt, relinquã.*Dis-
ponam populos: & nationes mihi erũt
15 subditæ.* Timebunt me audientes reges
horrendi: in multitudine videbor bo-
16 nus, & in bello fortis. * Intrans in do-
mum meã,conquiescã cũ illa:non enim
habet amaritudinem cõuersatio illius,
nec tædium conuictus illius, sed lætitiã
17 & gaudium.*Hæc cogitans apud me, &
D commemorans in corde meo:quoniam
immortalitas est in cogitatione sapien-
18 tiæ,*& in amicitia illius delectatio bo-
na,& in operibus manuum illius hone-
stas sine defectione,& in certamine lo-
quelæ illius sapientia: & præclaritas in
cõmunicatione sermonũ ipsius: circui-
bam quærens, vt mihi illã assumerem.
19 *Puer autẽ eram ingeniosus,& sortitus
20 sum animã bonã. * Et cùm essem magis
bonus, veni ad corpus incoinquinatũ.
21 * Et vt sciui quoniã aliter non possem
esse cõtinens,nisi Deus det, & hoc ipsũ
erat sapientiæ,scire cuius esset hoc do-
num: adij Dominum,& deprecatus sum
illum, & dixi ex totis præcordiis meis.

CAP. IX.

*Oratio sapientis cum agnitione pro-
pria imbecillitatis, ad impetrandam à
Domino sapientiam: qua cum omni-
bus necessaria sit, potissimum tamen re-
ctoribus populorum; incerta est enim hu-
mana sapientia.*

Deus

3. Reg. DEus patrum meorum, & Dñe mise- 1
3. b. 9. ricordiæ, qui fecisti omnia verbo A
tuo,* & sapientia tua constituisti homi- 2
nẽ, vt dominaretur creaturæ, quæ à te
facta est, * vt disponat orbem terrarum 3
in æquitate & iustitia, & in directione
cordis iudicium iudicet:* da mihi sediũ 4
tuarum assistricem sapientiam, & noli
||Psal. me reprobare à pueris tuis:* || quoniam 5
115. b. seruus tuus sum ego, & filius ancillæ
16. tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, B
& minor ad intellectum iudicij & legũ.
* Nam & si quis erit consummatus in- 6
ter filios hominum, si ab illo abfuerit
sapiẽtia tua, in nihilum computabitur.
|| 1. * || Tu elegisti me regem populo tuo, & 7
Par. iudicem filiorum tuorum, & filiarum:
28. a. * & dixisti me ædificare templum in 8
4. 5. monte sancto tuo, & in ciuitate habita-
2. Par. tionis tuæ altare, similitudinem taber-
1. c. 9. naculi sancti tui, quod præparasti ab
||Prou initio:* || & tecũ sapientia tua, quæ no- 9
8. c. 22 uit opera tua, quæ & affuit tunc cùm
d. 27. orbem terrarũ faceres, & sciebat quid
Ioan. esset placitum oculis tuis, & quid dire-
2. a. 1. ctum in præceptis tuis.* Mitte illam de 10
cælis sanctis tuis, & à sede magnitudi- C
nis tuæ, vt mecũ sit & mecũ laboret, vt
sciam quid acceptũ sit apud te. * scit 11
enim illa omnia, & intelligit, & dedu-
cet me in operibus meis sobriè, & cu-
stodiet me in sua potentia. * Et erũt ac- 12
cepta opera mea, & disponam populũ
tuum iuste, & ero dignus sedium patris
|| Isa. mei:* || Quis enim hominũ poterit scire 13
40. c. consiliũ Dei? aut quis poterit cogitare
13. quid velit Deus? * Cogitationes enim 14
Rom. mortaliũ timidæ, & incertæ prouiden- D
11. d. tiæ nostræ. * Corpus enim, quod cor- 15
34. rumpitur, aggrauat animam, & terrena
1. Cor. inhabitatio deprimit sensum multa co-
1. d. 16 gitantem.* Et difficile æstimamus, quæ 16
in terra sunt: & quæ in prospectu sunt,
inuenimus cum labore. Quæ autem in
cœlis sunt quis inuestigabit? * Sensum 17
autem tuũ quis sciet, nisi tu dederis sa-
pientiam, & miseris spiritum sanctum
tuum de altissimis: & sic correctæ sunt
semitæ eorum qui sunt in terris, & quæ
tibi placent, didicerint homines? * Nam 18
per sapientiam sanati sunt quicumque
placuerunt tibi Domine à principio. 19

CAPVT X.

Commendatur sapientia quòd seruauerit & à malis liberauerit Adam, Noe, Abraham, Lot, Iacob, Ioseph, Moysen per quem filios Israël de Ægypto duxit per
Gen. 1 *Mare rubrũ, demersis in eo Ægyptiis.*
d. 27. HÆc illum, qui primus formatus est 1
||Gen 2 à Deo pater orbis terrarum, cũ so- A
b. 7. lus esset creatus, custodiuit,* || & eduxit 2
||Gen 4 illum à delicto suo, & dedit illi virtutẽ
b. 8. continendi omnia * || Ab hac vt recessit 3
||Gen 7 iniustus in ira sua, per iram homicidij
d. 21. fraterni deperiit.* || Propter quem, cùm 4
aqua deleret terram, sanauit iterum sa-
pientia, per contemptibile lignum iustũ
5 gubernans. * || Hæc & in consensu ne- ||Gen.
quitiæ cùm se nationes cõtulissent, sci- 11. a. 2
uit iustum, & conseruauit sine querela
Deo, & in filij misericordia fortem cu-
6 stodiuit.* || Hæc iustũ à pereuntibus im- ||Gen.
B piis liberauit fugientem, descendente 19. d.
7 igne in pentapolim:* quibus in testimo- 17. c.
nium nequitiæ fumigabunda cõstat de- 22.
serta terra, & incerto tempore fructus
habentes arbores, & incredibilis animæ
8 memoria stans figmentũ salis.* Sapien-
tia enim prætereuntes, non tantùm in
hoc lapsi sunt vt ignorarẽt bona, sed &
insipientiæ suæ reliquerunt hominibus
memoriã, vt in his, quæ peccauerũt, nec
9 latere potuissent. * Sapientia autẽ hos,
10 qui se obseruat, à doloribus liberauit.* || ||Gen.
Hæc profugũ iræ fratris iustũ deduxit 28. a. 5
per vias rectas, & ostendit illi regnum b. 10.
Dei, & dedit illi scientiã sanctorũ: ho-
nestauit illũ in laboribus, & compleuit
11 labores illius. * In fraude circũuenien-
12 tiũ illũ affuit illi, & honestũ fecit illũ.*
C Custodiuit illũ ab inimicis, & à sedu-
ctoribus tutauit illũ, & certamen forte
dedit illi vt vinceret, & sciret quoniam
13 omnium potentior est sapientia.* || Hæc ||Gen.
venditũ iustũ non dereliquit, sed à pec- 37. f.
catoribus liberauit eum: descenditq; cũ 28.
14 illo in foueã,* || & in vinculis nõ dere- ||Gen.
liquit illũ, donec afferret illi sceptrum 41. c.
regni, & potentiã aduersus eos, qui eũ 40.
deprimebant: & mendaces ostendit, qui Act. 7
maculauerunt illũ, & dedit illi clarita- b. 9.
15 tem æternam.* || Hæc populum iustum, ||Exo.
D & semẽ sine querela, liberauit à natio- 1. b. 11.
16 nibus, quæ illũ deprimebant. * Intrauit
in anima serui Dei, & stetit cõtra reges
17 horrẽdos in portentis & signis.* Et red-
didit iustis mercedem laborum suorũ,
& deduxit illos in via mirabili: & fuit
illis in velamento diei, & in luce stella-
18 rum per noctem: * || transtulit illos per
mare rubrũ, & trãsuexit illos per aquã ||Exo.
19 nimiam. * Inimicos autẽ illorũ demer- 14. e.
sit in mare, & ab altitudine inferorum 22.
eduxit illos. ||Ideò iusti tulerunt spolia Ps. 77
20 impiorum,* || & decantauerunt Domi- b. 13.
ne nomen sanctum tuum, & victricem ||Exo.
21 manum tuã laudauerunt pariter: * quo- 12. e. 35
niam sapientia aperuit os mutorum, & ||Exo.
linguas infantium fecit disertas. 15. a. 1

CAP. XI.

Sapientia filios Israel per desertum, deduxit, deuictis inimicis, datisque è petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus omnium quærens salutem longanimiter, toleret peccatores, vt resipiscant, quos vniuersos solo suo nutu continuo perdere posset.

1 DIrexit opera eorũ in manibus pro- Exod.
A phetæ sancti. * Iter fecerunt per de- 16. a. 1.

||Exo. serta, quæ non habitabantur:& in locis A
17. d. desertis fixerunt casas.* ||Steterunt con- 3
13. tra hostes, & de inimicis se vindicaue-
||Num runt.* || Sitierunt,& inuocauerunt te, & 4
20. b. data est illis aqua de petra altissima, &
11. requies sitis de lapide duro. * Per quæ 5
enim pœnas passi sunt inimici illorum,
à defectione potus sui, & in eis, cùm
abundarent filij Israël,lætati sunt; *per 6
hæc, cùm illis deessent, bene cum illis
actū est. * Nā pro fōte quidē sempiter- 7
ni fluminis, humanū sanguinem dedisti
iniustis. * Qui cùm minuerentur in tra- 8
ductione infantium occisorū:dedisti il-
lis abundantē aquam insperatè,* osten- 9
dens per sitim,quæ tunc fuit, quemad-
modū tuos exaltares, & aduersarios il-
lorū necares.* Cùm enim tētati sunt, & 10
quidem cum misericordia disciplinam B
accipientes, sciērūt quemadmodū cum
ira iudicati impij tormēta paterentur.
* Hos quidem tanquam pater monens 11
probasti; illos autem tanquā durus rex
interrogans condemnasti. * Absentes 12
enim & præsentes similiter torquebā-
tur. * Duplex enim illos acceperat tæ- 13
dium, & gemitus cū memoria præteri-
torū: * Cùm enim audirent per sua tor- 14
menta bene secum agi, commemorati
sunt Dñm, admirantes in finem exitus.
*Quem enim in expositione praua pro- 15
iectum deriserunt,in finem euentus mi-
rati sunt, non similiter iustis sitientes.
* Pro cogitationibus autem insensatis 16
|| Infr. iniquitatis illorū, ||quòd quidā erran- C
12. c. tes colebant mutos serpentes, & bestias
24. superuacuas,immisisti illis multitudinē
mutorum animalium in vindictam. * vt 17
scirent, quia per quæ peccat quis, per
||Leu. hæc & torquetur. * Non enim im- 18
26. d. possibilis erat omnipotens manus tua,
22.12. quæ creauit orbē terrarum ex materia
Inf. inuisa, || immittere illis multitudinem
16.a.1 vrsorum,aut audaces leones, * aut noui 19
Ier.8. generis ira plenas ignotas bestias, aut
f.17. vaporē igniū spirantes, aut fumi odorē
proferētes,aut horrēdas ab oculis scin-
tillas emittentes: * quarum non solùm 20
læsura poterat illos exterminare, sed &
aspectus per timorem occidere.* Sed & 21
sine his vno spiritu poterāt occidi per-
secutionē passi ab ipsis factis suis,& di-
spersi per spiritū virtutis tuæ, sed om-
nia in mensura,& numero, & pondere D
disposuisti.*Multū enim valere,tibi soli 22
supererat semper: & virtuti brachij tui
quis resistet? * Quoniam tanquam mo- 23
mentū stateræ, sic est ante te orbis ter-
rarum, & tanquam gutta roris antelu-
cani,quæ descendit in terram.* Sed mi- 24
sereris omniū,quia omnia potes,& dis-
simulas peccata hominū propter pœ-
nitentiam. * Diligis enim omnia quæ 25
sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti:
nec enim odiens aliquid constituisti,
aut fecisti: * Quomodo autem posset
26 aliquid permanere,nisi tu voluisses?aut
quod à te vocatum non esset, cōserua-
retur? * Parcis autem omnibus: quoniā
27 tua sunt Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

Ostendit quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ sanctæ incolas, non subitò eos delens, cùm non illos tantum sed & omnes nationes, nulli illata iniuria tanquam solus omnium Dominus perdere posset: hac videlicet erga inimicos clementia electos suos de se suamque bonitate benè sperare faciens, eósque à peccatis reuocans.

1 O Quàm bonus & suauis est Dñe spi-
2 ritus tuus in omnibus * Ideóque
A eos,qui exerrant, partibus corripis: &
de quibus peccāt, admones & alloque-
ris:vt relicta malitia, credāt in te Dñe,
3 * || Illos enim antiquos inhabitatores
4 terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti, *
quoniā odibilia opera tibi faciebāt per
5 medicamina, & sacrificia iniusta, * & ||Deu.
filiorū suorū necatores sine misericor- 9.a.2.
dia,& comestores viscerū hominum,& 12.d.
deuoratores sanguinis à medio sacra- 29.18.
6 mēto tuo,*& auctores parentes anima- c.12.
rū inauxiliatarum perdere voluisti per
7 manus parentū nostrum, * vt dignam
8 perciperēt peregrinationem puerorum
Dei, quæ tibi omniū charior est terra.*
Sed & his tāquā hominibus pepercisti,
& misisti, antecessores exercitus tui ve-
9 spas, vt illos paulatim exterminarent.*
B Non quia impotēs eras in bello subii-
cere impios iustis,aut bestiis sæuis, aut
10 verbo duro simul exterminare: * ||sed ||Exo.
partibus iudicans dabas locum pœni- 23.f.
tētiæ,non ignorans, quoniā nequam est 30.
natio eorū, & naturalis malitia ipsorū, Deut.
& quoniā nō poterat mutari cogitatio 7.d.
11 illorum in perpetuū.*Semen enim erat 24.
maledictū ab initio:nec timens aliquē,
12 veniam dabas peccatis illorum. * Quis
enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis
stabit contra iudiciū tuum? aut quis in
conspectu tuo veniet vindex iniquorū
hominū? aut quis tibi imputabit, si pe-
13 rierint nationes, quas tu fecisti? * Non
enim est alius Deus quā tu, ||cui cura est ||1. Pet
de omnibus, vt ostendas quoniam non 5.b.7.
14 iniustè iudicas iudiciū.*Neq; rex,neq;
tyrannus in conspectu tuo inquirent de
15 his quos perdidisti.*Cùm ergo sis iustus
iustè omnia disponis: ipsum quoq; qui
non debet puniri,condemnare,exterum
16 æstimas à tua virtute.* Virtus enim tua
C iustitiæ initium est:& ob hoc quòd om-
nium Dñs es, omnibus te parcere fa-
17 cis.* Virtutē enim ostendis tu, qui non
crederis esse in virtute consummatus,&
horū,qui te nesciunt, audaciā traducis.
18 *Tu autē dominator virtutis,cum tran-

quilli

quillitate iudicas, & cũ magna reuerẽ-
tia disponis nos: subest enim tibi, cùm
voluerís, posse.* Docuisti autẽ populum 19
tuũ per talia opera, quoniã oportet iu-
stũ esse & humanum, & bonæ spei fecisti
filios tuos: quoniã iudicãs das locum in
peccatis pœnitentiæ.* Si enim inimicos 20
seruorum tuorũ, & debitos morti, cùm
tanta cruciasti attẽtione, dans tẽpus &
locũ, per quæ possent mutari à malitia;
* cum quanta diligentia iudicasti filios 21
tuos: quorum parentibus iuramenta &
cõuẽtiones dedisti bonarum promissio-
num? * Cùm ergo das nobis disciplinã, 22
inimicos nostros multipliciter flagel- D
las, vt bonitatem tuã cogitemus iudicã-
tes, & cum de nobis iudicatur, speremus
misericordiã tuã. * Vnde & illis, qui in 23
vita sua insensatè & iniustè vixerũt, per
hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tor-
|| *Sup.* menta.* || Etenim in erroris via diutiùs 24
11.c. errauerunt, deos æstimãtes hæc, quæ in
16. animalibus sunt superuacua, infantium
Rom. insensatorum more viuentes.* Propter 25
1.c.23. hoc tanquã pueris insensatis iudicium
in derisum dedisti. * Qui autẽ ludibriis 26
& increpationibus non sunt correcti,
dignũ Dei iudiciũ experti sunt.* In qui- 27
bus enim patientes indignabantur, per
hæc quos putabant deos, in ipsis cùm
exterminarentur videntes, illum quem
olim negabant se nosse, verum Deum
agnouerunt: propter quod & finis con-
demnationis eorum venit super illos.

CAP. XIII.

Vani quidẽ sunt qui ex creaturis Deũ non agnoscentes ipsas potiùs creaturas pro diis coluerunt: at illi longe stultiores qui opus artificiis Deum dicunt, ab insensato idolo futura interrogantes.

Rom. VAni autem sunt omnes homines, in 1
1.c.18 quibus non subest scientia Dei: & A
de his quæ videntur bona, non potue-
rũnt intelligere eum qui est, neque ope-
ribus attendentes agnouerunt quis esset
|| *Deu.* artifex: * || sed aut ignem, aut spiritum 2
4.c.19 aut citatum aërem, aut gyrum stellarũ,
17.a.3 aut nimiam aquam, aut solẽ & lunam,
rectores orbis terrarum deos putaue-
runt.* Quorum si specie delectati, deos 3
putauerunt: sciant quantò his domina-
tor eorum speciosior est: speciei enim
generator hæc omnia cõstituit. * Aut si 4
virtutem & opera eorum mirati sunt,
intelligãt ab illis, quoniam qui hæc fe-
cit, fortior est illis: * à magnitudine 5
enim speciei & creaturæ cognoscibili-
ter poterit creator horum videri. * sed 6
tamẽ adhuc in his minor est querela. Et B
hi enim fortasse errant, Deum quæren-
|| *Rom.* tes, & volentes inuenire.* || Etenim cùm 7
1.c. 21 in operibus illius conuersentur, inqui-
runt: & persuasum habẽt quoniam bo-
na sunt quæ videntur.* Iterũ autem nec 8
his debet ignosci.* Si enim tantum po- 9
tuerunt scire, vt possent æstimare sæ-
culum: quomodo huius Dominum non
10 faciliùs inuenerunt? * Infelices autem
sunt, & inter mortuos spes illorum est,
qui appellauerũt deos opera manuum
hominum, aurum & argẽtum, artis in-
uentionẽ, & similitudines animalium,
aut lapidem inutilem opus manus an-
11 tiquæ.* || Aut si quis artifex faber de sil- || *Isa.*
ua lignũ rectum secuerit, & huius doctè *44.b.*
eradat omnẽ corticem, & arte sua vsus, *12.*
diligenter fabricet vas vtile in conuer- *Ier.10*
12 sationem vitæ,* reliquiis autẽ eius ope- *a.3.*
ris, ad præparationem escę abutatur:
13 & reliquum horũ, quod ad nullos vsus
facit, lignum curuũ, & verticibus ple-
num, sculpat diligenter per vacuitatem
suam, & per scientiam suę artis figuret
illud, & assimilet illud imagini homi-
14 nis, * aut alicui ex animalibus illud cõ-
paret perliniens rubrica, & rubicun-
dum faciens fuco colorẽ illius, & om-
nem maculã, quę in illo est, perliniens:
15 * & faciat ei dignam habitationem, & in
C pariete ponens illud, & confirmans fer-
16 ro,* ne fortè cadat, prospiciẽs illi, sciẽs
quoniam non potest adiuuare se: imago
17 enim est, & opus est illi adiutorium.* Et
de substantia sua, & de filiis suis, & de
nuptiis votum faciens inquirit. Non
erubescit loqui cum illo, qui sine anima
18 est: * & pro sanitate quidem infirmum
deprecatur, & pro vita rogat mortuũ,
19 & in adiutorium inutilem inuocat: &
pro itinere petit ab eo, qui ambulare
non potest: & de acquirẽdo, & de ope-
rando, & de omnium rerum euentu pe-
tit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAP. XIV.

Vtilis inuentio nauis, qua etiã tempore diluuij semen humanum seruatum est: idolum autem maledictũ est cũ suo fabricatore: & quod fuerit idolorum idololatriæque exordium ac progressus, item quæ mala ex idololatria procedãt.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per
A feros fluctus iter facere incipiẽs ligno
2 portante se, fragilius lignum inuocat.*
Illud enim cupiditas acquirendi exco-
gitauit, & artifex sapientia fabricauit
3 sua.* Tua autẽ, Pater, prouidentia guber-
nat: || quoniã dedisti & in mari viam, & || *Exo.*
4 inter fluctus semitã firmissimã, * osten- *14.c.*
dens quoniam potens es ex omnibus *22.*
saluare, etiam si sine arte aliquis adeat
5 mare.* Sed vt non essent vacua sapien-
tię tuę opera: propter hoc etiã & exi-
guo ligno credũt homines animas suas
& transeuntes mare per ratem liberati
6 sunt: * || sed & ab initio cùm perirent su- || *Gen.*
perbi gigantes, spes orbis terrarum ad *6.a.4.*
ratem cõfugiens, remisit sæculo semen *7.b.7.*
natiuitatis, quę manu tua erat guber-
7 nata.* Benedictum est enim lignum per || *Psal.*
8 quod fit iustitia. * || Per manus autem *113.*
quod

Baruc quod sit idolũ, maledictum est & ipsum
6.a.3. & qui fecit illud: quia ille quidem ope-
ratus est: illud autem cũm esset fragile,
deus cognominatus est. * Similiter au- 9
tem odio sunt Deo, impius & impietas
eius.*Etenim quod factum est, cum illo 10
qui fecit, tormenta patietur. * Propter 11
hoc & in idolis nationum non erit re- B
spectus: quoniam creaturæ Dei in odiũ
factæ sunt, & in tentationem animabus
hominum,& in muscipulã pedibus insi-
pientium. *Initium enim fornicationis 12
est exquisitio idolorum : & adinuentio
illorum corruptio vitæ est:*neque enim 13
erant ab initio , neque erunt in perpe-
tuum. * Superuacuitas enim hominum 14
hæc aduenit in orbem terrarum:&ideò
breuis illorum finis est inuentus.*Acer- 15
bo enim luctu dolens pater , citò sibi
rapti filij fecit imaginem : & illum,qui
tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc
tanquam Deum colere cœpit , & con-
stituit inter seruos suos sacra & sacri-
ficia. * Deinde interueniente tempore, 16
conualescente iniqua consuetudine ,
hic error tamquam lex custoditus est,
& tyrannorum imperio colebantur fig-
menta. * Et hos quos in palam homi- 17
nes honorare non poterant , propter
hoc quòd longè essent, è longinquo fi-
gura eorum allata, euidentẽ imaginem
regis , quem honorare volebant , fece-
runt : vt illum,qui aberat, tanquã præ-
sentem colerent sua solicitudine.*Pro- 18
uexit autem ad horum culturam,& hos
qui ignorabant, artificis eximia dili-
gentia. * Ille enim volens placere illi , 19
qui se assumpsit, elaborauit arte sua, vt
similitudinẽ in melius figuraret. *Mul- 20
titudo autem hominũ abducta per spe- C
ciem operis eum : qui ante tempus tan-
quam homo honoratus fuerat , nunc
deum æstimauerunt. * Et hæc fuit vitæ 21
humanæ deceptio : quoniam aut affe-
ctui,aut regibus deseruientes homines,
incommunicabile nomen lapidibus &
lignis imposuerunt. * Et non suffecerat 22
errasse eos circa Dei scientiam , sed &
in magno viuentes in scientiæ bello ,
tot & tam magna mala pacem appel-
||Deu. lant. * ||Aut enim filios suos sacrifican- 23
18. b. tes,aut obscura sacrificia facientes, aut
10. insaniæ plenas vigilias habentes, * ne- 24
Ier.7. que vitam, neque nuptias mundas iam
b.6. custodiunt , sed alius alium per inui-
diam occidit,aut adulterans,contristat:
* & omnia commista sunt, sanguis,ho- 25
micidium,furtum & fictio,corruptio & D
infidelitas , turbatio & periurium , tu-
multus bonorum. * Dei immemoratio, 26
animarum inquinatio , natiuitatis im-
mutatio, nuptiarum inconstantia,inor-
dinatio mœchiæ & impudicitiæ : * In- 27
fandorum enim idolorum cultura,om-
nis mali causa est, & initium & finis. * 28
Aut enim dum lætantur,insaniunt : aut
certè vaticinantur falsa, aut viuunt in-
29 iustè , aut peierant citò. * Dum enim
confidunt in idolis , quæ sine anima
sunt , malè iurantes noceri se non spe-
30 rant. * Vtraque ergo illis euenient di-
gnè , quoniam malè senserunt de Deo,
attendentes idolis , & iurauerunt iniu-
31 stè , in dolo contemnentes iustitiam. *
Non enim iuratorum virtus sed pec-
cantium pœna perambulat super iniu-
storum præuaricationem.

CAP. XV.

Vox fideliũ suauitatem & misericordiã Dei commendantium,cuius gratia ab idololatria sunt seruati: mire quoque subsãnat idolorũ artifices ac cultores.

1 TV autem Deus noster,suauis & ve-
A rus es , patiens , & in misericordia
2 disponens omnia. * Etenim si peccaue-
rimus, tui sumus , scientes magnitudi-
nem tuam : & si non peccauerimus,sci-
mus quoniam apud te sumus computa-
3 ti. *Nosse enim te,consummata iustitia
est:& scire iustitiam,& virtutem tuam,
4 radix est immortalitatis. *Non enim in
errorem induxit nos hominum malæ
artis excogitatio , nec vmbra picturæ
labor sine fructu , effigies sculpta per
5 varios colores: *cuius aspectus insensa-
to dat cõcupiscentiã, & diligit mortuæ
6 imaginis effigiem sine anima.*Malorum
amatores, digni sunt qui spem habeant
in talibus,& qui faciunt illos,& qui di-
7 ligunt , & qui colunt. * ||Sed & figulus ||Rom. 9.d.21
B mollem terrã premens, laboriosè fingit
ad vsus nostros vnũquodque vas, & de
eodẽ luto fingit quæ munda sunt in vsũ
vasa,& similiter quæ his sunt contraria
horum autem vasorum quis sit vsus ,
8 iudex est figulus. * Et cum labore vano
Deum fingit de eodẽ luto: ille qui pau-
lò antè de terra factus fuerat , & post
pusillum reducit se vnde acceptus est,
repetitus animæ debitũ quam habebat.
9 * Sed cura est illi,non quia laboraturus
est,nec quoniam breuis illi vita est,sed
concertatur aurificibus & argentariis:
sed & ærarios imitatur,& gloriam præ-
fert , quoniam res superuacuas fingit.
10 * Cinis est enim cor eius,& terra super-
C uacua spes illius,& luto vilior vita eius:
11 *quoniam ignorauit qui se finxit,& qui
inspirauit illi animam quæ operatur,&
12 qui insufflauit ei spiritum vitalem.*Sed
& æstimauerunt lusum esse vitam no-
stram,& conuersationem vitæ compo-
sitam ad lucrũ,& oporteret vndecũque
13 etiam ex malo acquirere.*Hic enim scit
se super omnes delinquere, qui ex ter-
ræ materia fragilia vasa , & sculptilia
14 fingit. * Omnes enim insipiẽtes,& infe-
lices supra modũ animę superbi,sũt ini-
15 mici populi tui,& imperãtes illi. *quo-
niam omnia idola nationum deos æsti-
maue

||Psal. mauerunt,|| quibus neque oculorũ vsus
113.b.5 est ad videndum, neque nares ad perci-
& 134 piendum spiritum, neque aures ad au-
c.16. diendum, neque digiti manuum ad tra- D
ctandum, sed & pedes eorum pigri ad
ambulandũ, * homo enim fecit illos:& 16
qui spiritũ mutuatus est, is finxit illos.
Nemo enim sibi similem homo poterit
Deum fingere.* Cùm enim sit mortalis, 17
mortuũ fingit manibus iniquis. Melior
enim est ipse his quos colit, quia ipse
quidem vixit, cùm esset mortalis, illi
autem nunquam.* Sed & animalia mi- 18
serrima colunt:insensata enim cõpara-
ta his, illis sunt deteriora. * Sed nec as- 19
pectu aliquis ex his animalibus bona
potest conspicere. Effugerunt autem
Dei laudem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi escam à Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente æneo sanati sunt à Deo: impij verò morte consumpti per locustas, muscas, ignemque grandini mistum: cùm illi accepto manna, satiati sint & confortati.

PRopter hæc, & per his similia passi 1
sunt dignè tormẽta,& per multitu- A
dinẽ bestiarum exterminati sunt. * Pro 2
quibus tormentis bene disposuisti po-
|| Nu. pulũ tuum,||quibus dedisti concupiscẽ-
11.g. tiã delectamenti sui nouũ saporẽ;escam
31. parans eis ortygometram:*vt illi quidẽ 3
concupiscentes escam propter ea, quæ
illis ostensa & missa sunt, etiam à ne-
cessaria concupiscentia auerterentur.
Hi autẽ in breui inopes facti, nouã gu-
stauerunt escam.* Oportebat enim illis 4
sine excusatione quidẽ superuenire in-
teritũ exercentibus tyrannidẽ, his autẽ
tantùm ostẽdere quemadmodũ inimici
|| Nu. eorũ exterminabantur.* || Et enim cum 5
21. b. illis superuenit sæua bestiarũ ira,mor-
6. sibus peruersorum colubrorũ extermi-
nabantur.*Sed non in perpetuũ ira tua 6
permansit, sed ad correptionẽ in breui
turbati sunt,signum habentes salutis ad
cõmemorationem mandati legis tuæ.
* Qui enim conuersus est,non per hoc, 7
quod videbat,sanabatur:sed per te om- B
niũ saluatorẽ:* in hoc autem ostendisti 8
inimicis nostris, quia tu es, qui liberas
|| Exo. ab omni malo, * || illos enim locustarũ 9
10. b. & muscarum occiderunt morsus, & nõ
4. 8. est inuenta sanitas animæ illorum,quia
f.24. digni erant ab huiusmodi exterminari.
Apoc. * Filios autem tuos,nec draconum ve- 10
9.b.7. nenatorum vicerunt dentes: misericor-
dia enim tua adueniens sanabat illos.
*In memoria enim sermonum tuorum 11
examinabuntur, & velociter saluaban-
tur,ne in altam incidentes obliuionem,
non possent tuo vti adiutorio.*Etenim 12
neq ue herba, neque malagma sanauit
eos, sed tuus, Dñe, sermo, qui sanat
13 omnia.* || Tu es enim, Dñe,qui vitæ & ||Deu.
mortis habes potestatem, & deducis ad 32. f.
14 portas mortis,& reducis: homo autem 39.
C occidit quidem per malitiam, & cùm 1.Reg.
exierit spiritus,non reuertetur, nec re- 2.b.6.
15 uocabit animã quæ recepta est:*sed tuã Tob.13
16 manũ effugere impossibile est.* || Negan- a.2.
tes enim te nosse impij,per fortitudinẽ || Exo.
brachij tui flagellati sunt nouis aquis, 9.
& grandinibus, & pluuiis persecutionẽ 23.
17 passi,& per ignẽ cõsumpti.* Quod enim
mirabile erat, in aqua, quæ omnia ex-
tinguit, plus ignis valebat: vindex est
18 enim orbis iustorũ.* Quodam enim tẽ-
pore mansuetabatur ignis,ne combure-
rentur quæ ad impios missa erant ani-
malia:sed vt ipsi videntes scirent, quo-
niã Dei iudicio patiuntur persecutionẽ.
19 * Et quodam tempore in aqua supra
virtutem ignis, exardescebat vndiq; vt
iniquæ terræ nationem exterminaret.
20 *|| Pro quibus angelorũ esca nutriuisti ||Exo.
populũ tuũ, & paratum panem de cælo 16. d.
præstitisti illis sine labore, omne dele- 14.
ctamentum in se habentem,& omnis sa- Num.
21 poris suauitatem.* Substantia enim tua 11.b.7
dulcedinem tuam,quam in filios habes, Ps.77
ostendebat: & deseruiens vniuscuiusq; c.25.
voluntati, ad quod quisque volebat, Ioa.6.
22 conuertebatur.*|| Nix autem & glacies d.31.
D sustinebant vim ignis, & non tabesce- ||Exo.
bant:vt scirent quoniam fructus inimi- 9. e.
corum exterminabat ignis, ardens in 24.
23 grandine & pluuia coruscans.*Hic autẽ
iterum vt nutrirentur iusti, etiam suæ
24 virtutis oblitus est.*Creatura enim tibi
Factori deseruiens, exardescit in tor-
mentum aduersus iniustos: & lenior fit
ad benefaciendum pro his,qui in te cõ-
25 fidunt. * Propter hoc & tunc in omnia
transfigurata, omnium nutrici gratiæ
tuæ deseruiebat,ad voluntatem eorum,
26 qui à te desiderabant. * Vt scirent filij
tui, quos dilexisti Domine,|| quoniam ||Deu.
non natiuitatis fructus pascunt homi- 8. a.3.
nes,sed sermo tuus hos,qui in te credi- Mat.
27 derint, conseruat.* Quod enim ab igne 4.a.4.
non poterat exterminari, statim ab
exiguo radio solis calefactum, tabesce-
28 bat: * vt notum omnibus esset, quo-
niam oportet præuenire solem ad be-
nedictionem tuam, & ad ortum lucis
29 te adorare.*Ingrati enim spes tanquam
hybernalis glacies tabescet, & dispe-
riet tanquam aqua superuacua.

CAP. XVII.

Ægyptij triduanas passi sunt inuincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore: reliqua orbis parte illustrata lumine.

1 MAgna sunt enim iudicia tua Do-
A mine, & inenarrabilia verba tua: || Exo.
propter hoc indisciplinatæ animæ er- 10. f.
2 rauerunt. * || Dum enim persuasum ha- 23.
bent

bēt iniqui posse dominari nationi san-
ctæ vinculis tenebrarũ & longæ noctis
cōpediti,inclusi sub tectis,fugitiui per-
petuæ prouidentiæ iacuerunt.* Et dum 3
putant se latere in obscuris peccatis,te-
nebroso obliuionis velamento dispersi
sunt, pauentes horrendè, & cum admi-
ratione nimia perturbati.*Neque enim 4
quæ cōtinebat illos spelũca, sine timo-
re custodiebat:quoniã sonitus descen-
dens perturbabat illos , & personæ tri-
stes illis apparētes pauorem illis præ-
stabant.* Et ignis quidē nulla vis pote- 5
rat illis lumen præbere,nec siderũ lim-
pidæ flammæ illuminare poterant illã
noctem horrenda. * Apparebat autem 6
illis subitaneus ignis,timore plenus, & B
timore perculsi illius,quæ non videba-
tur,faciei,æstimabãt deteriora esse quę
||Exo. videbantur:* || & magicæ artis appositi 7
9. d. erãt derisus,& sapietię glorię correptio
22. & cum contumelia. * Illi enim qui pro- 8
8. b. 7. mittebãt timores & perturbationes ex-
pellere se ab anima languente, hi cum
derisu pleni timore languebãt.* Nã etsi 9
nihil illos ex monstris perturbabat :
transitu animalium & serpentium sibi-
latione commoti,tremebundi peribãt :
& aërem,quem nulla ratione quis effu-
gere posset, negantes se videre.*Cum sit 10
enim timida nequitia, dat testimonium C
condēnationis, semper enim præsumit
sæua , perturbata conscientia. * Nihil 11
enim est timor nisi proditio cogitatio-
nis auxiliorum.*Et dum ab intùs minor 12
est expectatio , maiorem computat in-
scientiam eius causæ , de qua tormen-
tum præstat. * Illi autem qui impoten- 13
tem verè noctem,& ab infimis,& ab al-
tissimis inferis superuenientem, eumdē
somnum dormientes,* aliquando mon- 14
strorum exagitabantur timore,aliquan-
do animæ deficiebant traductione : su-
bitaneus enim illis & insperatus timor
superuenerat. * Deinde si quisquam ex 15
illis decidisset,custodiebatur in carcere
sine ferro reclusus. * Si enim rusticus 16
quis erat, aut pastor, aut agri laborum
operarius præoccupatus esset, ineffugi- D
bilem sustinebat necessitatē,* vna enim 17
catena tenebrarum omnes erant colli-
gati. Siue spiritus sibilans , aut inter
spissos arborũ ramos auium sonus sua-
uis , aut vis aquæ decurrentis nimium,
* aut sonus validus præcipitatarum pe- 18
trarũ,aut ludentium animalium cursus
inuisus,aut mugientium valida bestiarũ
vox , aut resonans de altissimis monti-
bus Echo,deficiētes faciebant illos præ
timore.*Omnis enim orbis terrarũ lim- 19
pido illuminabatur lumine,& nō impe-
ditis operibus cōtinebatur.* Solis autē 20
illis superposita erat grauis nox,imago
tenebrarũ, quæ superuentura illis erat.
Ipsi ergo sibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt : occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo : Hebræi in seditione Core iram Dei prouocant ; sed in medio incendij liberantur , offerente Aaron incensum & pro multitudine deprecante.

1 SAnctis autē tuis maxima erat lux, & Exod.
A horũ quidem vocem audiebant , sed 10. f.
figurã non videbant.Et quia non & ipsi 23.
2 eadē passi erãt, magnificabãt te:* & qui
antè læsi erant , quia non lædebantur,
gratias agebant : & vt esset differentia,
3 donũ petebant. * || Propter quod ignis ||Exo.
ardentē columnã ducē habuerũt igno- 14. f.
tæ viæ,& solem sine læsura boni hospi- 24.
4 tij præstitisti. * Digni quidē illi carere Ps.77
luce, & pati carcerē tenebrarũ,qui in- b. 14.
clusos custodiebãt filios tuos,per quos &104
incipiebat incorruptũ legis lumen sæ- d. 39.
5 culo dari.* || Cum cogitarent iustorum ||Exo.
occidere infantes:&||vno exposito filio, 1. c.16
& liberato,in traductionē illorum,mul- & 2.
titudinem filiorũ abstulisti,&||pariter il- a. 3.
6 los perdidisti in aqua valida,*illa enim ||Exo.
B nox antè cognita est à patribus no- 14. f.
stris,vt verè scientes quibus iuramentis 27.
7 crediderunt,animæquiores essent.*Sus-
cepta est autē à populo tuo sanitas qui-
dem iustorum,iniustorum autem exter-
8 minatio. * Sicut enim læsisti aduersa-
rios : sic & nos prouocans magnificasti.
9 * Absconsè enim sacrificabãt iusti pueri
bonorum, & iustitiæ legē in concordia
disposuerunt, similiter & bona & mala
recepturos iustos, patrũ iã decantantes
10 laudes.*Resonabat autem inconueniens
inimicorum vox, & flebilis audiebatur
11 planctus ploratorũ infantium.*|| Simili ||Exo.
autem pœna, seruus cum Dño afflictus 12. e.
est, & popularis homo regi similia paf- 29.
12 sus.*Similiter ergo omnes vno nomine
mortis mortuos habebant innumera-
biles. Nec enim ad sepeliendum viui
sufficiebant : quoniam vno momento,
quæ erat præclarior natio illorũ,exter-
13 minata est.* De omnibus enim nō cre-
dentes propter veneficia,tunc verò pri-
mùm cum fuit, exterminiũ primogeni-
torum , spoponderunt populũ Dei esse.
14 *Cùm enim quietũ silentiũ contineret
C omnia,& nox in suo cursu medium iter
15 haberet , * omnipotens sermo tuus de
cælo à regalibus sedibus , durus debel-
lator in mediam exterminij terrã pro-
16 siliuit,*gladius acutus insimulatũ impe-
rium tuum portans , & stans repleuit
omnia morte,& vsque ad cælum attin-
17 gebat stans in terra. * Tunc continuò
visus somniorum malorum turbauerũt
illos , & timores superuenerunt inspe-
18 rati. * Et alius alibi proiectus semiui-
uus, propter quam moriebatur, causam
19 demonstrabat mortis. * Visiones enim,
quæ

quæ illos turbauerunt, hæc præmone-
bant, ne inscij, quare mala patiebantur, 20
perirent.* Tetigit autem tunc & iustos
tentatio mortis, & commotio in eremo
facta est multitudinis: sed non diu per- 21
|| Nu. mansit ira tua. * || Properans enim ho- D
16. mo sine querela deprecari pro populis,
46. proferens seruitutis suæ scutum, ora-
tionem, & per incensum deprecationem
allegans, restitit iræ, & finem imposuit
necessitati, ostendens quoniam tuus est
famulus. * Vicit autem turbas, non in 22
virtute corporis, nec armaturæ poten-
tia, sed verbo illum, qui se vexabat, sub-
iecit, iuramenta parentum, & testamen-
tum commemorans. * Cùm enim iam 23
aceruatim cecidissent super alterutrum
mortui, interstitit, & amputauit impe-
tum, & diuisit illam quæ ad viuos duce-
||Exo. bat viam. * || In veste enim poderis, 24
28. b. quam habebat, totus erat orbis terra-
6. rum: & parentum magnalia in quatuor
ordinibus lapidum erant sculpta, & ma-
gnificentia tua in diademate capitis il-
lius sculpta erat. * His autem cessit qui 25
exterminabat, & hæc extimuit; erat
enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

Hebræos persequentes Ægyptij, mari absorpti sunt, muscis & ranis antea vexati: Hebræis verò concupitas carnes accipientibus, impij inhospitales percutiuntur cæcitate: elementa Deo seruiunt in afflictione malorum, & obsequio bonorum.

IMpiis autem vsque in nouissimũ fine 1
misericordia ira superuenit. Præscie- A
bat enim & futura illorum:* quoniam, 2
cùm ipsi permansissent vt se educerẽt, &
cùm magna solicitudine præmisissent
illos, consequebantur illos pœnitentia
||Exo. acti.* || Adhuc enim inter manus habẽ- 3
14. b. 5 tes luctum, & deplorãtes ad monumen-
ta mortuorum, aliam sibi assumpserunt
cogitationẽ inscientiæ: & quos rogãtes
proiecerant, hos tamquã fugitiuos per-
sequebãtur: *ducebat enim illos ad hũc 4
finem digna necessitas: & horum, quæ
acciderãt, commemorationem amitte-
bant, vt quę deerant tormentis, repleret
punitio: *& populus quidem tuus mira- 5
biliter transiret, illi autem nouam mor-
tem inuenirent.* Omnis enim creatura 6
ad suum genus ab initio refigurabatur, B
deseruiens tuis præceptis, vt pueri tui
custodirentur illæsi.* Nam nubes castra 7
eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ an-
tè erat, terra arida apparuit, & in mari
rubro via sine impedimento, & campus
germinans de profundo nimio: * per 8
quem omnis natio transiuit, quæ tege-
batur tua manu, videntes tua mirabilia
& monstra. * Tanquam enim equi de- 9
pauerunt escam, & tanquam agni exul-
tauerunt, magnificantes te Dñe, qui li-
10 berasti illos.* Memores enim erant ad-
huc eorum, quę in incolatu illorũ facta
fuerant, quemadmodũ pro ratione ani-
maliũ eduxit terra muscas, & pro pisci-
bus eructauit fluuius multitudinem ra- ||Exo.
11 narum. * || Nouissimè autem viderunt 16. c.
nouam creaturam auium, cùm adducti 13.
concupiscentia postulauerũt escas epu- Nu. 11.
12 lationis. * In allocutione enim deside- g. 31.
C rij, ascendit illis de mari ortygometra: Sup.
& vexationes peccatoribus superuene- 16. a. 2
rũt, non sine illis, quæ antè facta erant,
argumentis per vim fulminũ iustè enim
patiebantur secundùm suas nequitias.
13 *Etenim detestabiliorem inhospitalita-
tem instituerunt: alij quidem ignotos
non recipiebant aduenas, alij autẽ bo-
nos hospites in seruitutem redigebant.
14 *Et non solùm hæc, sed & alius quidam
respectus illorũ erat: quoniã inuiti re-
cipiebant extraneos.*Qui autẽ cum læ-
15 titia receperunt hos, qui eisdẽ vsi erant
iustitiis, sæuissimis afflixerunt dolori-
bus.*Percussi sunt autẽ cæcitate: sicut|| ||Gen.
16 illi in foribus iusti, cum subitaneis coo- 19. c.
perti essent tenebris, vnusquisque tran- 11.
17 situm ostij sui quærebat. * In se enim
elementa dum conuertuntur, sicut in
organo qualitatis sonus immutatur, &
omnia suũ sonum custodiunt: vnde æsti-
18 mari ex ipso visu certo potest.* Aggre-
stia enim in aquatica conuertebãtur: &
quæcunq; erant natantia, in terrã tran-
19 sibant. * Ignis in aqua valebat supra
suam virtutem, & aqua extinguẽtis na-
20 turæ obliuiscebatur.*Flãmæ è cõtrario,
corruptibiliũ animaliũ non vexauerunt
carnes combulantiũ, nec dissoluebant
illam, quæ facile dissoluebatur sicut
glacies bonã escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuum Dñe, & ho-
norasti, & non dispexisti, in omni tem-
pore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII Sirach Prologus.

MVltorũ nobis, & magnorũ, per legẽ & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solũ ipsos loquẽtes necesse est esse peritos, sed etiã extraneos posse & dicẽtes & scribẽtes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiã lectionis legis, & prophetarũ, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris tradiri sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam, pertinent, vt desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magísque attendant animo,

animo & confirmentur ad legitimã vitam. Hortor itaque venire vos cũ beneuolentia, & attẽtiori studio lectionem facere, & veniã habere in illis, in quib⁹ videmur sequentes imaginẽ sapientiæ, deficere in verborum cõpositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alterã linguã. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteráque aliorũ librorum non paruã habẽt differẽtiã, quando inter se dicũtur. Nã in octauo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Ægyptum, & cùm multũ temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, nõ paruæ, neq; contemnẽdæ doctrinæ. Itaque bonũ & necessariũ putaui & ipse aliquã addere diligẽtiã & laborẽ interpretãdi librũ istum: & multa vigilia attuli doctrinã in spatio tẽporis ad illa, quæ ad finẽ ducũt, librũ istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secũdum legem Dñi proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem à solo Deo omnipotente, trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non solùm sapientiam, sed & reliquas secum affert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

OMnis sapientia à Dño Deo est,
3.Reg. &cũ illo fuit semper,& est ante 1
3.b.9. æuum.* Arenã maris,& pluuiæ A
& 4. guttas,& dies sæculi quis dinu- 2
d.29. merauit? Altitudinem cæli,& latitudinẽ
terræ,& profundũ abyssi quis dimensus
est?* Sapientiam Dei præcedentẽ omnia
quis inuestigauit? * Prior omniũ crea- 3
ta est sapientia, & intellectus pruden- 4
tiæ ab æuo. * Fons sapientiæ verbũ Dei
in excelsis, & ingressus illius mandata 5
æterna. * Radix sapientiæ cui reuelata
est,& astutias illius quis agnouit?* Dis- 6
ciplina sapientiæ cui reuelata est, & 7
manifestata?* & multiplicationẽ ingres-
sus illius quis intellexit?* Vnus est altis- 8
simus Creator omnipotens, & Rex po-
tens, & metuendus nimis, sedens super
thronum illius & dominans Deus.* Ip-
sẽ creauit illam in Spiritu sancto,& vi- 9
dit, & dinumerauit, & mensus est. * Et B
effudit illam super omnia opera sua, &
super omnem carnem secundùm datum 10
suum, & præbuit illam diligentibus se.
* Timor Domini gloria,& gloriatio,&
lætitia,& corona exultationis.* Timor 11
Domini delectabit cor,& dabit lætitiã,
& gaudium, & longitudinem dierum.
13 * Timenti Dñm bene erit in extremis,
& in die defunctionis suæ benedicetur.
14 * Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 * Quibus autem apparuerit in visu, di-
ligunt eam in visione, & in agnitione
16 magnalium suorum.* || Initium sapien- || Psal.
C tiæ, timor Dñi, & cũ fidelibus in vulua 110.
concreatus est, cũ electis feminis gradi- d.10.
tur,& cum iustis & fidelib⁹ agnoscitur. Pro-
17 * Timor Dñi, scientiæ religiositas.* Reli- uerb.
18 giositas custodiet & iustificabit cor, iu- 1.a.7.
19 cunditatem atque gaudium dabit.* Ti- 9.c.10
menti Dñm bene erit,& in diebus con-
20 summationis illius benedicetur. * Ple-
nitudo sapientiæ est timere Deum, &
21 plenitudo à fructibus illius. * Omnem
domum illius implebit à generationi-
bus, & receptacula à thesauris illius.
22 * Corona sapientiæ, timor Dñi, replens
23 pacem,& salutis fructũ,* & vidit,& di-
numerauit eam: vtraque autẽ sunt dona
24 Dei:* Scientiam,& intellectum pruden-
tiæ sapientia compartietur: & gloriam
25 tenentium se, exaltat.* Radix sapientiæ
est timere Dñm:& rami illius longæui.
26 * In thesauris sapientiæ intellectus, &
scientiæ religiositas: execratio autem
27 peccatoribus sapientia.* Timor Dñi ex-
28 pellit peccatum:* nam qui sine timore
est, non poterit iustificari. iracundia
enim animositatis illius, subuersio illius
29 est.* Vsque in tempus sustinebit patiens,
30 & postea redditio iucunditatis.* Bonus
D sensus vsque in tempus abscondet ver-
ba illius,& labia multorum enarrabunt
31 sensum illius. * In thesauris sapientiæ
32 significatio disciplinæ: * execratio au-
33 tem peccatori, cultura Dei. * Fili con-
cupiscens sapientiam, conserua iusti-
34 tiam, & Deus præbebit illam tibi. * Sa-
pientia enim & disciplina timor Dñi:
35 & quod beneplacitum est illi, * fides,&
mansuetudo, & adimplebit thesauros
36 illius. * Ne sis incredibilis timori Dñi:
& ne accesseris ad illum duplici corde.
37 * Ne fueris hypocrita in conspectu ho-
minum, & non scandalizeris in labiis
38 tuis. * Attende in illis, ne fortè cadas,
& adducas animæ tuæ inhonoratio-
39 nem, * & reuelet Deus absconsa tua, &
40 in medio synagogæ elidat te: * quo-
niam accessisti malignè ad Dñm, & cor
tuum plenum est dolo & fallacia.

CAPVT II.

Deo seruiturus stet in iustitia, Dei timore & patientia: timentes vero Deum credant, fidántq; in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis & impatientibus: effectus quoque diuini timoris explicantur.

1 FIlli accedens ad seruitutẽ Dei, sta in Mat.
A iustitia, & timore, & præpara ani- 4.a.1.
mam tuam ad tentationem. * Deprime 2. Ti.
3.c.12.

cor

cor tuū, & sustine:inclina aurem tuam:
& suscipe verba intellectus: & ne festi-
nes in tempore obductionis. * Sustine 3
sustentationes Dei coniungere Deo, &
sustine,vt crescat in nouissimo vita tua.
* Omne, quod tibi applicitum fuerit, 4
accipe:& in dolore sustine, & in humi-
||Sap. litate tua patientiam habe: *||quoniā in 5
3.a.6. igne probatur aurū & argentum,homi-
nes verò receptibiles in camino humi-
liationis. * Crede Deo, & recuperabit 6
te: & dirige viam tuam,& spera in illū. B
Serua timorē illius,& in illo veterasce.
* Metuentes Dñm sustinete misericor- 7
diam eius: & non deflectatis ab illo ne
cadatis. * Qui timetis Dñm, credite il- 8
li: & non euacuabitur merces vestra.
*Qui timetis Dñm, sperate in illum: & 9
in oblectationem veniet vobis miseri-
cordia. *Qui timetis Dñm,diligite illū, 10
& illuminabuntur corda vestra. *Respi- 11
cite filij nationes hominum: & scitote
||Psa. quia nullus sperauit in Dño,& confusus
30.a.1 est. * || Quis enim permansit in manda- 12
tis eius,& derelictus est? aut quis inuo-
cauit eum & despexit illum? *Quoniam 13
pius & misericors est Deus, & remittet C
in die tribulationis peccata: & prote-
ctor est omnibus exquirentibus se in
veritate. * Væ duplici corde, & labiis 14
scelestis,& manibus malefacientibus, &
3.Reg. peccatori || terram ingredienti duabus
18.a. viis. *Væ dissolutis corde, qui non cre- 15
21. dunt Deo: & ideò non protegentur ab 16
eo. * Væ his,qui perdiderunt sustinen-
tiam, & qui dereliquerunt vias rectas,
& diuerterunt in vias prauas. * Et quid 17
facient, cùm inspicere cœperit Dñs? 18
* Qui timent Dominum, non erunt in-
||Ioan. credibiles verbo illius:& || qui diligunt
14.c. illum conseruabunt viam illius. * Qui 19
23. timent Dñm,inquirent quę beneplacita D
sunt ei:& qui diligunt eum, replebūtur
lege ipsius. *Qui timent Dñm,præpara- 20
bunt corda sua & in conspectu illius
sanctificabunt animas suas. * Qui timēt 21
Dñm, custodiunt mandata illius, & pa-
tientiam habebunt vsque ad inspectio- 22
nem illius, * dicentes: Si pœnitentiam
non egerimus,incidemus in manus Dñi
& non in manus hominum.*Secundùm 23
enim magnitudinem ipsius, sic & mise-
ricordia illius cum ipso est.

CAPVT III.

Honor parentū multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem: & cor durum, nequam & superbum vituperatur laudato sapientia & eleemosynā tribuēte.

Filij sapientiæ, ecclesia iustorum: & 1
natio illorum,obedietia & dilectio. A
*Iudicium patris audite filij, & sic fa- 2
cite vt salui sitis. *Deus enim honora- 3
uit patrem in filiis: & iudicium matris
4 exquirens, firmauit in filios. * Qui dili-
git Deum,exorabit pro peccatis,& con-
tinebit se ab illis,& in oratione dierum
5 exaudietur. * Et sicut qui thesaurizat,
6 ita & qui honorificat matrem suā. *Qui
honorat patrem suum, iucundabitur in
filiis, & in die orationis suæ exaudie-
7 tur.*Qui honorat patrem suum,vita vi-
B uet longiore: & qui obedit patri, refri-
8 gerabit matrem. * Qui timet Dñm, ho-
norat parentes, & quasi dominis ser-
9 uiet his, qui se genuerunt. * || In opere ||Exo.
& sermone, & omni patientia honora 20.c.
10 patrem tuum, * vt superueniat tibi be- 12.
nedictio ab eo, & benedictio illius in Deut.
11 nouissimo maneat. * Benedictio patris 5.b.16
firmat domos filiorum; maledictio au- Matt
12 tem matris eradicat fundamenta. * Ne 15.a.4
glorieris in contumelia patris tui, non Mar.
13 enim est tibi gloria eius confusio:*glo- 7.b.10
ria enim hominis ex honore patris sui Eph.6
14 & dedecus filij pater sine honore. *Fili a.2.
suscipe senectam patris tui,& non con- ||Gen.
15 tristes eum in vita illius:*& si defecerit 27.d.
sensu, veniam da, & ne spernas eum in 27.&
virtute tua: eleemosyna enim patris nō 49.a.
16 erit in obliuione. * Nam pro peccato 2.
17 matris restituetur tibi bonum: * in iu-
stitia ædificabitur tibi,& in die tribula-
tionis commemorabitur tui: & sicut in
sereno glacies, soluentur peccata tua.
18 * Quàm malæ famæ est,qui derelinquit
C patrē:& est maledictus à Deo,qui exas-
19 perat matrem. * Fili in mansuetudine
opera tua perfice, & super hominum
20 gloriam diligeris. * || Quanto magnus ||Phil.
es,humilia te in omnibus, & corā Deo 2.a.3.
21 inuenies gratiam: *quoniā magna po-
tentia Dei solius, & ab humilibus ho-
22 noratur. * || Altiora te ne quæsieris, &
fortiora te ne scrutatus fueris:sed quæ ||Prou.
præcepit tibi Deus, illa cogita semper, 25.d.
& in pluribus operibus eius ne fueris 27.
23 curiosus.*Non est enim tibi necessariū,
ea quæ abscondita sunt, videre oculis
24 tuis. *In superuacuis rebus noli scruta-
ri multipliciter, & in pluribus operi-
25 bus eius non eris curiosus. * Plurima
enim super sensum hominum ostensa
26 sunt tibi. *Multos quoque supplantauit
suspicio illorum,& in vanitate detinuit
27 sensus illorum. * Cor durū habebit ma-
D lè in nouissimo:& qui amat periculum,
28 in illo peribit. * Cor ingrediens duas
vias,non habebit successus, & prauus
29 corde in illis scandalizabitur.*Cor ne-
quam grauabitur in doloribus, & pec-
30 cator adiiciet ad peccandum. *Synago-
gæ superborum non erit sanitas: fru-
tex enim peccati radicabitur in illis, &
31 non intelligetur. * Cor sapientis intel-
ligitur in sapientia, & auris bona au-
diet cum omni concupiscentia sapien-
32 tiam. * Sapiens cor, & intelligibile ab-
stinebit se à peccatis,& in operibus iu-
stitiæ

reliqua omnia creauit ac disponit, in cuius manu est homo vt lutum in manu figuli: malum contra bonum: possessio non in vita, sed in morte distribuenda alis, & quomodo serui sint tractandi.

Timenti Dñm non occurrent mala: 1
sed in tentatione Deus illum con- A
seruabit, & liberabit à malis. * Sapiens 2
non odit mandata & iustitias, & non
illidetur quasi in procella nauis. * Ho- 3
mo sensatus credit legi Dei, & lex illi
fidelis. * Qui interrogationem manife- 4
stat, parabit verbum, & sic deprecatus
exaudietur, & conseruabit disciplinam,
|| Sup. & tunc respondebit. * || Præcordia fatui 5
21. b. quasi rota carri: & quasi axis versa-
17. tilis cogitatus illius. * Equus emissa- 6
rius, sic & amicus subsannator, sub
omni suprasedente hinnit. * Quare 7
dies diem superat, & iterum lux lucem,
& annus annum à sole? * A Domini 8
scientia separati sunt, facto sole, & præ-
ceptum custodiente. * Et immutauit 9
tempora, & dies festos ipsorum: & in B
illis dies festos celebrauerunt ad ho-
ram. * Ex ipsis exaltauit & magnifica- 10
uit Deus, & ex ipsis posuit in numerum
|| Gen. dierum. Et omnes homines de solo, || &
2.a.7. ex terra vnde creatus est Adam. * In 11
multitudine disciplinæ Dominus sepa-
rauit eos, & immutauit vias eorum.
* Ex ipsis benedixit, & exaltauit: & ex 12
ipsis sanctificauit, & ad se applicauit:
& ex ipsis maledixit, & humiliauit, &
conuertit illos à separatione ipsorum.
|| Rom. * || Quasi lutum figuli in manu ip- 13
9.c.21. sius, plasmare illud & disponere. * 14
Omnes viæ eius secundùm dispositio-
nem eius: sic homo in manu illius, qui
se fecit; & reddet illi secundum iudi- 15
cium suum. * Contra malum bonum
est, & contra mortem vita: sic & con-
tra virum iustum peccator. Et sic in-
tuere in omnia opera Altissimi. * Duo
& duo, & vnum contra vnum. * Et ego 16
nouissimus euigilaui, & quasi qui col-
ligit acinos post vindemiatores. * In 17
benedictionem Dei, & ipse speraui: & C
quasi qui vindemiat, repleui torcular.
|| Sup. * || Respicite quoniam non mihi soli 18
24. d. laboraui, sed omnibus exquirentibus
47. disciplinam. * Audite me magnates, & 19
omnes populi, & rectores ecclesiæ au-
ribus percipite. * Filio & mulieri, fra- 20
tri & amico, non des potestatem super
te in vita tua: & non dederis alij pos-
sessionem tuam: ne fortè pœniteat te,
& depreceris pro illis. * Dum adhuc 21
superes & aspiras, non immutabit te
omnis caro. * Melius est enim vt filij 22
tui te rogent, quàm te respicere in ma-
nus filiorum tuorum. * In omnibus 23
operibus tuis præcellens esto. * Ne de- 24
deris maculam in gloria tua. In die
consummationis dierum vitæ tuæ, & in
tempore exitus tui distribue hæredita-
25 tem tuam. * Cibaria: & virga, & onus
asino: panis, & disciplina, & opus ser-
26 uo. * Operatur in disciplina, & quærit
D requiescere: laxa manus illi, & quærit
27 libertatem. * Iugum & lorum curuant
collum durum, & seruum inclinant
28 operationes assiduæ. * Seruo maleuolo
tortura & compedes, mitte illum in
29 operationem, ne vacet: multam enim
30 malitiam docuit otiositas. * In opera
constitue eum: sic enim condecet il-
lum. Quòd si non obaudierit, curua
illum compedibus, & non amplifices
super omnem carnem: verùm sine iu-
31 dicio nihil facias graue. * || Si est tibi || Sup.
seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: 7.c.23
quasi fratrem sic eum tracta: quoniam
in sanguine animæ comparasti illum.
32 * Si læseris eum iniustè, in fugam con-
33 uertetur: * & si extollens discesserit,
quem quæras, & in qua via quæras il-
lum, nescis.

CAP. XXXIV.

Vanitas somniorum, diuinationum, augurij, mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: vnus ædificans, & alter destruens: faciens pœnitentiam, & non abstinens à peccatis.

1 Vana spes, & mendacium viro in-
A sensato, & somnia extollunt im-
2 prudentes. * Quasi qui apprehendit vm-
bram, & persequitur ventum: sic & qui
3 attendit ad visa mendacia: * hoc secun-
dùm hoc visio somniorum: ante faciem
4 hominis similitudo hominis. * Ab im-
mundo quid mundabitur? & à menda-
5 ce quid verum dicetur? * Diuinatio er-
roris, & auguria mendacia, & somnia
6 malefacientium, vanitas est. * Et sicut
parturientis, cor tuum phantasias pati-
tur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visi-
7 tatio, ne dederis in illis cor tuum: *
multos enim errare fecerunt somnia, &
8 exciderunt sperantes in illis. * Sine
mendacio consummabitur verbum le-
gis, & sapientia in ore fidelis compla-
9 nabitur. * Qui non est tentatus, quid
B scit? Vir in multis expertus, cogitabit
multa: & qui multa didicit, enarrabit
10 intellectum. * Qui non est expertus, pau-
ca recognoscit: qui autem in multis fa-
11 ctus est, multiplicat malitiam. * Qui ten-
tatus non est, qualia scit? qui implana-
12 tus est, abundabit nequitia. * Multa vidi
errando, & plurimas verborum consue-
13 tudines. * Aliquoties vsque ad mortem
periclitatus sum horum causa, & libe-
ratus sum gratia Dei. * Spiritus timen-

tium Deum quæritur, & in respectu il-
lius benedicetur. * Spes enim illorum 15
in saluantem illos, & oculi Dei in dili-
gentes se. * Qui timet Dominum nihil 16
trepidabit, & non pauebit: quoniam ipse C
est spes eius. * Timentis Dominum, bea- 17
ta est anima eius. * Ad quem respicit, & 18
||Ps. 33 quis est fortitudo eius? * || Oculi Do- 19
c. 16. mini super timentes eum, protector po-
tentiæ, firmamentum virtutis, tegimen
ardoris, & vmbraculum meridiani, * de- 20
precatio offensionis, & adiutorium ca-
sus, exaltans animam, & illuminans
||Prou oculos, dans sanitatem, & vitam, & be-
21. d. nedictionem. * ||Immolantis ex iniquo 21
27. oblatio est, maculata, & non sunt be-
neplacitæ subsannationes iniustorum.
* Dominus solus sustinentibus se in via 22
||Prou veritatis & iustitiæ, * || Dona iniquo- 23
15. b. 8. rum non probat Altissimus, nec respi-
cit in oblationes iniquorum: nec in
multitudine sacrificiorum eorum pro-
pitiabitur peccatis. * Qui offert sacrifi- 24
cium ex substantia pauperum, quasi D
qui victimat filium in conspectu patris
sui. * Panis egentium vita pauperum est: 25
qui defraudat illum, homo sanguinis
est. * Qui aufert in sudore panem, quasi 26
qui occidit proximum suum. * Qui ef- 27
||Deu. fundit sanguinem, ||& qui fraudem fa-
24. c. cit mercenario, fratres sunt. * Vnus 28
14. ædificans, & vnus destruens: quid pro-
Sup. 7 dest illis nisi labor? * Vnus orans, & 29
c. 22. vnus maledicens: cuius vocem exau-
diet Deus? * Qui baptizatur à mortuo, 30
& iterum tangit eum, quid proficit la-
2. Pet. uatio illius? * ||sic homo qui ieiunat in 31
2. d. 21 peccatis suis, & iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando se? oratio-
nem illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuendæ: sacrificium iniustum: pauperem læsum, pupillum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes iustorum, & potissimum se humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens iuxta opera sua.

1. Reg. QVi conseruat legem, multiplicat 1
15. e. oblationem. * ||Sacrificium salutare 2
22. est attendere mandatis, & discedere ab A
omni iniquitate. * Et propitiationem 3
litare sacrificij super iniustitias, & de-
precatio pro peccatis, recedere ab in-
iustitia. * Retribuet gratiã, qui offert si- 4
milaginem: & qui facit misericordiam.
||Ier. offert sacrificium. * ||Beneplacitum est 5
7. a. 3. Domino recedere ab iniquitate; & de-
26. d. precatio pro peccatis recedere ab iniu-
13. stitia. * ||Non apparebis ante cõspectum 6
7 Domini vacuus. * Hæc enim omnia ||Exo.
8 propter mandatum Dei fiunt. * Oblatio 23. c.
iusti impinguat altare, & odor suauita- 15. 34.
9 tis est in conspectu Altissimi. * Sacrifi- c. 20.
B cium iusti acceptum est, & memoriam Deut.
10 eius non obliuiscetur Dominus. * Bono 16. d.
animo gloriam redde Deo: & non mi- 16.
11 nuas primitias manuum tuarum. * || In 2. Cor.
omni dato hilarem fac vultum tuum, 9. b. 7.
& in exultatione sãctifica decimas tuas. Tob. 4.
12 * || Da Altissimo secundum datum eius, b. 9.
& in bono oculo adinuentionem facito ||Leui
13 manuum tuarum! * quoniam Dominus 22. 6.
retribuens est, & septies tantum reddet 21.
14 tibi. * ||Noli offerre munera praua, non Deut.
15 enim suscipiet illa. * Et noli inspicere 15 d. 21
facrificium iniustum, quoniam Domi- ||Deu.
nus iudex est, & || non est apud illum 10. d.
16 gloria personæ. * Non accipiet Domi- 17.
nus personam in pauperem, & depreca- 2. Par.
17 tionem læsi exaudiet. * Non despiciet 19. b. 7.
preces pupilli; nec viduam, si effundat Iob. 34
18 loquelam gemitus. * Nónne lacrymæ b. 19.
viduæ ad maxillam descendunt, & ex- Sap. 6.
clamatio eius super deducentem eas? b. 8.
19 * A maxilla enim ascendunt vsque ad Act.
cælum, & Dominus exauditor non de- 10. e.
20 lectabitur in illis: * Qui adorat Deum 34.
in oblectatione, suscipietur, & depreca- Rom.
tio illius vsque ad nubes propinquabit. 2. b. 11.
21 * Oratio humiliantis se, nubes penetra- Gal. 2.
bit: & donec propinquet non consola- b. 6.
bitur: & non discedet donec Altissimus Col. 3.
22 aspiciat. * Et Dominus non elongabit, d. 25.
D sed iudicabit iustos, & faciet iudicium: Pet. 1.
& Fortissimus non habebit in illis pa- c. 17.
tientiam, vt contribulet dorsum ipso-
23 rum: * & Gentibus reddet vindictam, do-
nec tollat plenitudinem superborum, &
24 sceptra iniquorum contribulet: * donec
reddat hominibus secundùm actus suos,
& secuddùm opera Adæ, & secundùm
25 præsumptionem illius: * donec iudicet
iudicium plebis suæ, & oblectabit iustos
26 misericordia sua. * Speciosa misericor-
dia Dei, in tempore tribulationis, quasi
nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

CAPVT XXXVI.

Super Israël & ciuitatem Ierusalem inuocat Dei misericordiam: super gentes verò alienas Dei timorem eiusque manum, vt ipsius potentia glorificetur, ipseque solus Deus agnoscatur: cor insensatum & cor prauum: species mulieris faciem viri exhilarat: bona mulieris possessio.

1 MIserere nostri Deus omnium, &
A respice nos, & ostende nobis lu-
2 cem miserationum tuarum: * & immit-
te timorem tuum super Gentes, quæ
non exquisierunt te, vt cognoscant
quia non est Deus nisi tu, & enarrent
magna

magnalia tua. *Alleua manum tuam su- 3
per Gentes alienas, vt videant poten-
tiam tuam. *Sicut enim in conspectu 4
eorum sanctificatus es in nobis, sic in
conspectu nostro magnificaberis in eis,
*vt cognoscant te, sicut & nos cogno- 5
uimus quoniam non est Deus præter te
Domine. *Innoua signa, & immuta mi- 6
rabilia. *Glorifica manum, & brachium 7
dextrum. *Excita furorem, & effunde 8
iram. *Tolle aduersarium, & afflige 9
inimicum. *Festina tempus, & memento 10
finis, vt enarrent mirabilia tua. *In ira 11
flammæ deuoretur qui saluatur: & qui B
pessimant plebem tuam, inueniant per-
ditionem. *Contere caput principum 12
inimicorum, dicentium: Non est alius
præter nos. *Congrega omnes tribus 13
Iacob: vt cognoscant quia non est Deus
nisi tu, & enarrent magnalia tua: & he-
reditabis eos, sicut ab initio. *Miserere 14
plebi tuæ super quam inuocatum est
||Exo. 4. c. 22. nomen tuum; & Israël, || quem coæ-
quasti primogenito tuo. *Miserere ciui- 15
tati sanctificationis tuæ Ierusalem, ci-
uitati requiei tuæ. *Reple Sion inenar- 16
rabilibus verbis tuis, & gloria tua po-
pulum tuum. *Da testimonium his, qui 17
ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita C
prædicationes, quas locuti sunt in no-
mine tuo prophetæ priores. *Da mer- 18
cedem sustinentibus te, vt prophetæ tui
fideles inueniantur: & exaudi orationes
||Num. 6. d. 24. seruorum tuorum: || secundùm benedi- 19
ctionem Aaron de populo tuo, & dirige
nos in viam iustitiæ, & sciant omnes
qui habitant terram, quia tu es Deus
conspector sæculorum. *Omnem escam 20
manducabit venter, & est cibus cibo
melior. *Fauces contingunt cibum fe- 21
ræ, & cor sensatum verba mendacia. * 22
Cor prauum dabit tristitiam, & homo
peritus resistet illi. *Omnem masculum 23
excipiet mulier: & est filia melior filia.
*Species mulieris exhilarat faciem viri 24
sui, & super omnem concupiscentiam D
hominis superducit desiderium. *Si est 25
lingua curationis, est & mitigationis &
misericordiæ: non est vir illius secun-
dùm filios hominum. *Qui possidet mu- 26
lierem bonam, inchoat possessionem:
adiutorium secundùm illum est, & co-
lumna vt requies. *Vbi non est sepes, 27
diripietur possessio: & vbi non est mu-
lier, ingemiscit egens. *Quis credit ei, 28
qui non habet nidum, & deflectens vbi-
cumque obscurauerit, quasi succinctus
latro exiliens de ciuitate in ciuitatem.

CAPVT XXXVII.

Detestatio ficti amici: viri amici ne obliuiscaris: discretio in capiendis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus te & consilium tuum occultes: laus sententiæ viri sancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & sapientis: qui sophisticè loquitur, odibilis est: tenta animam tuam: & si sit nequam, non des illi potestatem: pernicies crapula.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amici-
A tiam copulaui: sed est amicus solo
nomine amicus. Nónne tristitia inest
2 vsque ad mortem? *Sodalis autem &
3 amicus ad inimicitiam conuertentur. *
O præsumptio nequissima, vnde creata
es cooperire aridam malitia, & dolosi-
4 tate illius? *Sodalis amico coniucun-
datur in oblectationibus, & in tempo-
5 re tribulationis aduersarius erit. *So-
dalis amico condolet causa ventris, &
6 contra hostem accipiet scutum. *Non
obliuiscaris amici tui in animo tuo, &
non immemor sis illius in opibus tuis.
7 *Noli consiliari cum eo qui tibi insi-
diatur, & à zelantibus te absconde
8 consilium: *Omnis consiliarius prodit
consilium, sed est consiliarius in semet-
9 ipso. *A consiliario serua animam
B tuam: priùs scito quæ sit illius necessi-
tas: & ipse enim animo suo cogitabit:
10 *ne fortè mittat sudem in terram, &
11 dicat tibi: *Bona est via tua; & stet
è contrario videre quid tibi eueniat.
11 *Cum viro irreligioso tracta de san-
12 ctitate, & cum iniusto de iustitia, & cum
muliere de ea quæ æmulatur: cum ti-
mido de bello, cum negotiatore de tra-
iectione, cum emptore de venditione,
13 cum viro liuido de gratiis agendis, *
cum impio de pietate, cum inhonesto
de honestate: cum operario agrario de
14 omni opere, *cum operario annuali
de consummatione anni, cum seruo
pigro de multa operatione: non atten-
15 das his in omni consilio. *Sed cum vi-
ro sancto assiduus esto, quemcumque
cognoueris obseruantem timorem Dei,
16 *cuius anima est secundùm animam
C tuam: & qui, cùm titubaueris in tene-
17 bris, condolebit tibi. *Cor boni consilij
statue tecum: non est enim tibi aliud
18 pluris illo. *Anima viri sancti enuntiat
aliquando vera, quàm septem circum-
spectores sedentes in excelso ad specu-
19 landum. *Et in his omnibus deprecare
Altissimum, vt dirigat in veritate viam
20 tuam. *Ante omnia opera verbum verax
præcedat te, & ante omnem actum con-
21 silium stabile. Verbum nequam immu-
tabit cor: ex quo partes quatuor oriun-
tur, bonum & malum, vita & mors: &
dominatrix illorum est assidua lingua.
Est vir astutus multorum eruditor, & ani-
22 mæ suæ inutilis est. *Vir peritus multos
23 erudiuit, & animæ suæ suauis est. *Qui
sophisticè loquitur, odibilis est: in om-
24 ni re defraudabitur: *non est illi data à
Dño gratia: omni enim sapiētia defrau-

datus est. * Est sapiens, animæ suæ sa- 25
piens: & fructus sensus illius laudabi- D
lis. * Vir sapiens plebem suam erudit,& 26
fructus sensus illius fideles sunt. * Vir 27
sapiens implebitur benedictionibus, &
videntes illum laudabunt. * Vita viri in 28
numero dierum; dies autem Israël in-
numerabiles sunt. * Sapiens in populo 29
hereditabit honorem, & nomen illius
erit viuens in æternum. * Fili in vita 30
tua tenta animam tuam: & si fuerit ne-
quam, non des illi potestatem: * non 31
enim omnia omnibus expediunt,& non
omni animæ omne genus placet. * Noli 32
auidus esse in omni epulatione, & non
te affundas super omnem escam: * in 33
multis enim escis erit infirmitas, &
auiditas appropinquabit vsque ad cho-
leram. * Propter crapulam multi obie- 34
runt: qui autem abstinens est, adiiciet
vitam.

CAP. XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data est homini medicina: quomodo ægrotus se habebit erga Deum & medicum mortuus plorandus temperandum autem à tristitia quia mortuo non prodest & tibi obest: sed memineris te etiam moriturum: quisque artifex considerat ea in quibus operatur:& hi necessarij quidem sunt in communitate, sed in ea non præeminent dignitate vel sapientia.

HOnora medicum propter necessita- 1
tem: etenim illum creauit Altissi- A
mus. * A Deo est enim omnis medela,& 2
à rege accipiet donationem. * Discipli- 3
na medici exaltabit caput illius, & in
conspectu magnatorum collaudabitur.
* Altissimus creauit de terra medica- 4
menta, & vir prudens non abhorrebit
||Exo. illa. * || Nonne à ligno indulcata est 5
15. d. aqua amara? * Ad agnitionem hominum 6
25. virtus illorum, & dedit hominibus
scientiam Altissimus, honorari in mira-
bilibus suis. * In his curans mitigabit 7
dolorem, & vnguentarius faciet pig-
menta suauitatis,& vnctiones conficiet
sanitatis, & non consummabuntur ope-
ra eius. * Pax enim Dei super faciem 8
terræ. * || Fili in tua infirmitate ne de- 9
|| *Isa.* spicias te ipsum,sed ora Dominū,& ip-
38.a.3 se curabit te. * Auerte à delicto,& dirige 10
manus, & ab omni delicto munda cor
tuum. * Da suauitatem & memoriam si- 11
milaginis, & impingua oblationem, &
da locum medico: * etenim illum Do- 12
minus creauit:& non discedat à te,quia B
opera eius sunt necessaria. * Est enim 13
tempus quando in manus illorum in-
curras: * ipsi verò Dominū deprecabū- 14
tur, vt dirigat requiem eorum, & sani-
tatem, propter conuersationē illorum.
* Qui derelinquit in conspectu eius,qui 15
fecit eum,incidet in manus medici. * Fi- 16
li in mortuū produc lacrymas, & quasi
dira passus incipe plorare,& secundùm
iudicium contege corpus illius, & non
17 despicias sepulturam illius. * Propter
delaturam autem amarè fer luctum il-
18 lius vno die, & consolare propter tri-
stitiā, & fac luctum secundùm meritum
eius vno die,vel duobus propter detra-
19 ctionē. * || A tristitia enim festinat mors, ||*Prou*
& cooperit virtutem & tristitia cordis 15. *b.*
20 flectit ceruicem. * In abductione perma- 13.17.
net tristitia & substantia inopis secun- *d.*22.
21 dùm cor eius. * Ne dederis in tristitia
cor tuum, sed repelle eam à te: & me-
22 mento nouissimorum, * noli obliuisci:
neque enim est conuersio,& huic nihil
23 proderis,& te ipsum pessimabis: * memor
esto iudicij mei: sic enim erit & tuum:
24 mihi heri, & tibi hodie. * || In requie 2 *Reg.*
C mortui requiescere fac memoriā eius, 12. *e.*
& consolare illum in exitu spiritus sui. 21.
25 * Sapientia scribæ in tempore vacuita-
tis: & qui minoratur actu, sapientiam
percipiet:quia sapientia replebitur: * qui
26 tenet aratrum,& qui gloriatur in iacu-
lo,stimulo boues agitat, & conuersatur
in operibus eorum:& enarratio eius in
27 filiis taurorum. * Cor suum dabit ad
versandos sulcos,& vigilia eius in sagi-
28 na vaccarum. * Sic omnis faber & ar-
chitectus, qui noctem tamquam diem
transigit qui sculpit signacula sculptilia
& assiduitas eius variat picturam: cor
suum dabit in similitudinem picturæ,&
29 vigilia sua perficiet opus. * Sic faber fer-
rarius sedens iuxta incudem, & consi-
derans opus ferri: Vapor ignis vret
carnes eius, & in calore fornacis con-
30 certatur: * Vox mallei innouat aurem
D eius,& contra similitudinem vasis ocu-
31 lus eius. * Cor suum dabit in consumma-
tionem operum, & vigilia sua ornabit
32 in perfectionem. * Sic figulus sedens ad
opus suum,conuertens pedibus suis ro-
tam,qui in solicitudine positus est sem-
per propter opus suum, & in numero
33 est omnis operatio eius. * In brachio
suo formabit lutum, & ante pedes suos
34 curuabit virtutem suam. * Cor suum da-
bit vt consummet linitionem,& vigilia
35 sua mundabit fornacem. * Omnes hi in
manibus suis sperauerunt, & vnusquis-
36 que in arte sua sapiens est: * sine his om-
37 nibus non ædificatur ciuitas. * Et non
inhabitabunt, nec inambulabunt, & in
38 ecclesiam non transilient. * Super sellam
iudicis non sedebunt, & testamentum
iudicij non intelligent,neque palam fa-
cient disciplinam & iudicium,& in pa-
39 rabolis non inuenientur: * sed creaturam
æui confirmabunt, & deprecatio illo-
rum in operatione artis,accommodan-
tes animam suam, & conquirentes in
lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

Studium sapientis,ipsiusque præclara opera

opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos & cetera sunt creata.

SApientiam omnium antiquorum ex- 1
quiret sapiens, & in prophetis vaca- A
bit: *Narrationem virorum nominato- 2
rum conseruabit, & in versutias parabo-
larum simul introibit. *Occulta prouer- 3
biorū exquiret, & in absconditis para-
bolarum conseruabitur. *In medio ma- 4
gnatorum ministrabit, & in conspectu
præsidis apparebit. *In terram alienige- 5
narum gentiū pertransiet: bona enim &
mala in hominibus tentabit. *Cor suum 6
tradet ad vigilandum diluculo ad Do-
minū, qui fecit illū, & in conspectu Al-
tissimi deprecabitur. *Aperiet os suum 7
in oratione, & pro delictis suis depre-
cabitur. *Si enim Dñs magnus volue- 8
rit, spiritu intelligentiæ replebit illum;
*& ipse tamquam imbres mittet elo- 9
quia sapientiæ suæ, & in oratione cōfi-
tebitur Dño: *& ipse diriget consilium 10
eius, & disciplinam, & in absconditis B
suis consiliabitur. *Ipse palàm faciet 11
disciplinam doctrinæ suæ, & in lege te-
stamenti Domini gloriabitur. *Collau- 12
dabunt multi sapientiam eius, & vsque
in sæculum non delebitur. *Non recedet 13
memoria eius, & nomen eius require-
tur à generatione in generationem. *Sa- 14
pientiam eius enarrabunt gentes, & lau-
dem eius enuntiabit ecclesia. *Si per- 15
manserit nomen, derelinquet plusquam
mille: & si requieuerit, proderit illi.
*Adhuc consiliabor, vt enarrem: vt fu- 16
rore enim repletus sum. *In voce dicit: 17
Obaudite me diuini fructus, & quasi
rosa plātata super riuos aquarū fructi-
ficate. *Quasi Libanus odorē suauitatis 18
habete. *Florete flores, quasi lilium, & 19
date odorem, & frondete in gratiam, &
collaudate cāticum, & benedicite Dñm
in operibus suis. *Date nomini eius ma- 20
gnificentiā, & cōfitemini illi in voce la-
biorum vestrorū, & in cāticis labiorum
& citharis, & sic dicetis in confessione.
||Gen. 1.d.31. *||Opera Domini vniuersa bona valdè: 21
Marc. 7.d.37 *|| In verbo eius stetit aqua sicut con- 22
||Gen. 8.a.3. geries: & in sermone oris illius sicut C
exceptoria aquarum: quoniā in præce- 23
pto ipsius placor fit, & non est minora-
tio in salute ipsius. *Opera omnis car- 24
nis coram illo, & non est quidquam
absconditum ab oculis eius. *A sæculo 25
vsque in sæculum respicit, & nihil est
mirabile in conspectu eius. *Non est di- 26
cere: Quid est hoc, aut quid est istud?
omnia enim in tempore suo quærētur.
*Benedictio illius quasi fluuius inūda- 27
||Gen. 7.d.21 uit. *||Quomodo cataclysmus aridā in- 28
ebriauit: sic ira ipsius gentes, quæ nō ex-
29 quisierūt eum, hereditabit: *||Quomodo || Exo. 14. c 21.
cōuertit aquas in siccitatē & siccata est
terra: & viæ illius viis illorum directæ
sunt. sic peccatoribus offensiones in ira
30 eius. *Bona bonis creata sunt ab initio,
31 sic nequissimis bona & mala. *||Initium || Sup. 29. d. & 28.
necessariæ rei vitæ hominū, aqua, ignis,
& ferrū, sal, lac, & panis similagineus, &
mel, & botrus vuæ, & oleū, & vestimen-
32 tum. *Hæc omnia sanctis in bona, sic &
D impiis & peccatoribus in mala conuer-
33 tentur. *Sunt spiritus qui ad vindictam
creati sunt, & in furore suo cōfirmaue-
34 runt tormenta sua: *in tēpore consum-
mationis effundent virtutem: & furorem
35 eius, qui fecit illos, placabunt. *Ignis,
grando, fames, & mors, omnia hæc ad
36 vindictam creata sunt; *bestiarū dentes,
& scorpij, & serpentes, & romphæa vin-
37 dicans in exterminiū impios. *In māda-
tis eius epulabuntur, & super terram in
necessitatem præparabuntur, & in tem-
poribus suis non præterient verbum.
38 *Propterea ab initio confirmatus sum,
& consiliatus sum, & cogitaui, & scripta
39 dimisi. *|| Omnia opera Domini bona, ||Gen. 1.d.31
& omne opus hora sua subministrabit. Marc. 7.d.37
40 *Non est dicere: Hoc illo nequius est;
omnia enim in tempore suo compro-
41 babūtur. *Et nunc in omni corde & ore
collaudate, & benedicite nomen Dñi.

CAPVT XLI.

Occupationi magnæ, iugo graui, ac variis miseriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum suis diuitiis citò delendi: laus vitæ sibi sufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini facit ne indigeas, nec in alienam mensam respicias, à quo vir disciplinatus & eruditus se seruat.

1 OCcupatio magna creata est omni-
A bus hominibus, & iugū graue super
filios Adā, à die exitus de ventre matris
eorum vsque in diem sepulturæ, & in
2 matrē omnium. *Cogitationes eorū, &
timores cordis adinuentio expectatio-
3 nis, & dies finitionis: *à residente super
sedem gloriosam, vsque ad humiliatum
4 in terra & cinere: *ab eo qui vtitur
hyacintho, & portat coronam, vsque ad
eum qui operitur lino crudo: furor, ze-
lus, tumultus, fluctuatio, & timor mor-
tis, iracundia perseuerans, & contentio,
5 *& in tēpore refectionis in cubili som-
6 nus noctis immutat scientiam eius. *Mo-
dicum tanquā nihil in requie, & ab eo
7 in somnis, quasi in die respectus. *Con-
B turbatus est in visu cordis sui, tanquam
qui euaserit in die belli. In tēpore salu-
tis suæ exurrexit, & admirans ad nullū
8 timorem: *cum omni carne, ab homine
vsque ad pecus, & super peccatores sep-
9 tuplum. *||Ad hæc mors, sanguis, con- Su. 39. d. 35.
10 tentio, & romphæa, oppressiones, fames,

& contritio,& flagella : * super iniquos 10
||Gen. creata sunt hæc omnia, || & propter il-
7.b.10 los factus est cataclysmus. * Omnia, quæ 11
|| Inf. de terra sunt, in terrã conuertentur, ||&
41.b. oẽs aquæ in mare reuertentur. * Omne 12
13. munus,& iniquitas delebitur,& fides in
||Eccl. sæculũ stabit. * Substantię iniustorũ sicut 13
1.b.7. fluuius siccabuntur , & sicut tonitruum
magnũ in pluuia personabunt. * In ape- 14
riendo manus suas lætabitur.sic præua- C
ricatores in consummatione tabescẽt. * 15
Nepotes impiorum non multiplicabunt
ramos,& radices immundæ super cacu-
men petræ sonant. * Super omnem aquã 16
viriditas, & ad orã fluminis ante omne
fœnum euelletur. * Gratia sicut paradi- 17
sus in benedictionibus, & misericordia
in sæculum permanet. * Vita sibi suffi- 18
cientis operarij condulcabitur,& in ea
inuenies thesaurum. * Filij & ædificatio 19
ciuitatis confirmabit nomen , & super
hæc mulier immaculata computabitur.
* Vinum & musica lætificant cor: & su- 20
per vtraque dilectio sapientiæ. * Tibiæ 21
& psalterium suauem faciunt melodiã,
& super vtraque lingua suauis. * Gra- 22
tiam & speciẽ desiderabit oculus tuus,
& super hæc virides sationes. * Amicus 23
& sodalis in tempore conuenientes , & D
super vtrosque mulier cum viro. * Fra- 24
tres in adiutorium in tempore tribu-
lationis,& super eos misericordia libe-
rabit. * Aurũ & argentum est constitutio 25
pedum , & super vtrumque consilium
beneplacitum. * Facultates & virtutes 26
exaltant cor , & super hæc timor Dñi.
* Non est in timore Dñi minoratio , & 27
non est in eo inquirere adiutoriũ. * Ti- 28
mor Dñi sicut paradisus benedictionis,
& super omnem gloriã operuerunt illũ.
* Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: 29
melius est enim mori , quàm indigere.
* Vir respiciens in mensam alienam,non 30
est vita eius in cogitatione victus , alit
enim animam suam cibis alienis. * Vir 31
autẽ disciplinatus,& eruditus custodiet
se. * In ore imprudentis condulcabitur 32
inopia , & in ventre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

Memoria mortis cui est amara,& cui non:mortem non metuas, sed præteritorum & futurorum memento, contentus diuina dispositione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis : sapientia & thesaurus absconditi inutiles : qualiter sit de peccatis erubescendum : ne faciem auertas à proximo,nec respicias mulierem alterius , neque improperes post datum.

O Mors quàm amara est memoria tua 1
hominis pacem habenti in substãtiis A
suis : * viro quieto,& cuius viæ directæ 2
sunt in omnibus,& adhuc valenti acci-
pere cibum. * O mors bonũ est iudicium 3
tuum homini indigẽti,& qui minoratur
4 viribus, * defecto ætate, & cui de omni-
bus cura est , & incredibili , qui perdit
5 patiẽtiam. * Noli metuere iudiciũ mor-
tis. Memento quæ ante te fuerũt,& quæ
superuẽtura sũt tibi:hoc iudiciũ à Dño
6 omni carni: * & quid superueniet tibi in
beneplacito Altissimi? siue decẽ,siue cẽ-
7 tum,siue mille anni. * Nõ est enim in in-
8 ferno accusatio vitę. * Filij abominatio-
B num fiũt filij peccatorum,& qui cõuer-
9 santur secus domos impiorũ. * Filiorum
peccatorũ periet hereditas,&cũ semine
10 illorum assiduitas opprobrij. * De patre
impio queruntur filij,quoniam propter
11 illum sunt in opprobrio. * Væ vobis viri
impij , qui dereliquistis legem Dñi Al-
12 tissimi. * Et si nati fueritis, in maledi-
ctione nascemini: & si mortui fueritis,
13 in maledictione erit pars vestra. * ||Om-
nia,quæ de terra sunt,in terrã cõuertẽ- ||Sup.
tur:sic impij à maledicto in perditionẽ. 40. b.
14 * Luctus hominũ in corpore ipsorũ,no- 11.
15 men autem impiorum delebitur. * Curã
C habẽ de bono nomine: hoc enim magis
permanebit tibi,quã mille thesauri pre-
16 tiosi & magni. * Bonæ vitę numerus die-
rũ:bonũ autẽ nomẽ permanebit in æuũ.
17 * Disciplinã in pace cõseruate filij: * ||Sa- ||Sup.
pientia enim abscõdita,& thesaurus in- 20. d.
18 uisus, quæ vtilitas in vtrisque? * Melior 32.
est homo qui abscõdit stultitiam suam,
quàm homo qui abscõdit sapientiã suã.
19 * Veruntamen reueremini in his , quæ
20 procedunt de ore meo. * Non est enim
bonũ omnẽ reuerentiã obseruare:& nõ
omnia omnibus benè placent in fide.
21 * Erubescite à patre & à matre de forni-
catione: & à præsidente & à potente de
22 mendacio: * à principe & à iudice de de-
licto:à synagoga & plebe de iniquitate:
23 * à socio & amico de iniustitia:& de lo-
24 co in quo habitas, * de furto,de veritate
D Dei,& testamento:de discubitu in pani-
25 bus, & ab offuscatione dati & accepti: *
à salutantibus de silẽtio:à respectu mu-
lieris fornicariæ:& ab auersione vultus
26 cognati. * Ne auertas faciem à proximo
tuo,& ab auferẽdo partem & non resti-
27 tuẽdo. * ||Ne respicias mulierẽ alieni viri ||Mat.
& ne scruteris ancillã eius,neq; steteris 5.d.28.
28 ad lectũ eius. * Ab amicis de sermonibus
improperij : & cùm dederis,ne impro-
peres.

CAP. XLII.

Secretum non reuelandum: à respectu personarum & aliis plerisque vitiis hic enumeratis abstinendum: datum & acceptum scribendum: de solicita custodia filiæ, & super luxuriosam firmanda custodia: commorari mulieri periculosum: melior est autem iniquitas viri quàm mulier benefaciens : opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium , sunt perfecta & desiderabilia.

1 NOn duplices sermonem auditus de
A reuelatione sermonis abscõditi,&
eris

eris verè ſine cōfuſione:& inuenies gra-
tiam in conſpectu omnium hominū:ne
||Leu. pro his omnibus confundaris,||& ne ac-
19. c. cipias perſonā vt derelinquas.*De lege 2
15. Altiſſimi,& teſtamento,& de iudicio iu-
Deut. ſtificare impiū,*de verbo ſociorū & via- 3
1.c.17. torū, & de datione hæreditatis amico-
16. d. rū,* de æqualitate ſtateræ & ponderū, 4
19. de acquiſitione multorū & paucorum,
Prou. * de corruptione emptionis & negotia- 5
24. c. torum,& de multa diſciplina filiorum,&
23. ſeruo peſſimo latus ſanguinare. * Super 6
Iac. 2. mulierem nequam bonum eſt ſignum. * 7
a. 1. Vbi manus multæ ſunt,claude;& quod-
cumq; trades, numera, & appende: da-
tum verò & acceptū omne deſcribe.*De 8
diſciplina inſenſati & fatui,& de ſenio- B
ribus,qui iudicantur ab adoleſcentibus:
& eris eruditus in omnibus, & proba-
bilis in conſpectu omniū viuorum.* Fi- 9
lia patris abſcondita eſt vigilia,& ſoli-
citudo eius aufert ſomnum, ne forte in
adoleſcentia ſua adulta efficiatur, &
cum viro commorata odibilis fiat:* ne- 10
quando polluatur in virginitate ſua, &
in paternis ſuis grauida inueniatur: ne
fortè cum viro commorata trāſgredia-
tur,aut certè ſterilis efficiatur. * Super 11
filiam luxurioſam confirma cuſtodiam: C
ne quando faciat te in opprobrium ve-
nire inimicis,à detractione in ciuitate,
& obiectione plebis,& confundat te in
multitudine populi.*Omni homini no- 12
li intendere in ſpecie: & in medio mu-
lierum noli commorari:*de veſtimentis 13
enim procedit tinea, & à muliere ini-
quitas viri. * Melior eſt enim iniquitas 14
viri,quam mulier benefaciens,& mulier
confundēs in opprobrium.*Memor ero 15
igitur operum Dñi, & quæ vidi annun-
tiabo. In ſermonibus Dñi opera eius.
* Sol illuminans per omnia reſpexit, & 16
gloria Dñi plenum eſt opus eius.*Nōn- 17
ne Dñs fecit ſanctos enarrare omnia
mirabilia ſua, quæ confirmauit Dñs
omnipotens ſtabiliri in gloria ſua? *A- 18
byſſum,& cor hominum inueſtigauit:&
in aſtutia eorum excogitauit. * Cogno- 19
uit enim Dñs omnem ſcientiam, & in- D
ſpexit in ſignum æui, annuntians quæ
præterierunt,& quæ ſuperuentura ſunt,
reuelans veſtigia occultorū.*Non præ- 20
terit illum omnis cogitatus,& non ab-
ſcondit ſe ab eo vllus ſermo.*Magnalia 21
ſapientiæ ſuæ decorauit: qui eſt ante
ſæculum & vſq; in ſæculum,neq; adie-
ctū eſt,*neq; minuitur,& non eget ali- 22
cuius cōſilio.*Quā deſiderabilia omnia 23
opera eius, & tanquam ſcintilla, quæ
eſt conſiderare! *Omnia hæc viuunt,& 24
manent in ſæculū,& in omni neceſſitate
omnia obaudiunt ei. * Omnia duplicia, 25
vnum contra vnū,& non fecit quidquā
deeſſe.* Vniuſcuiuſq; cōfirmauit bona. 26
Et quis ſatiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in cælorum ornatu & pulchritudine, nempe in cælo, luna, ſtellis, iride, niue, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo ſunt plurima genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum ſufficit.

1 Altitudinis firmamentum pulchritu-
A do eius eſt, ſpecies cæli in viſione
2 gloriæ. * Sol in aſpectu annuntians in
3 exitu, vas admirabile opus excelſi. * In
meridiano exurit terram,& in conſpe-
ctu ardoris eius quis poterit ſuſtinere?
4 Fornacem cuſtodiens in operibus ardo-
ris: *tripliciter ſol exurens montes,ra-
dios igneos exſufflans, & refulgens ra-
5 diis ſuis obcæcat oculos.* Magnus Dñs
qui fecit illum, & in ſermonibus eius
6 feſtinauit iter. * Et luna in omnibus in
tempore ſuo,oſtenſio temporis,& ſignū
7 æui. * A luna ſignum diei feſti,lumina-
re quod minuitur in conſummatione.
8 *Menſis ſecundùm nomen eius eſt,creſ-
cens mirabiliter in conſummatione.
9 *Vas caſtrorum in excelſis,in firmamē-
10 to cæli reſplendens glorioſè.* Species
cæli gloria ſtellarum, mundum illumi-
11 nans in excelſis Dñs. * In verbis ſancti
B ſtabunt ad iudicium,& non deficient in
12 vigiliis ſuis. * ||Vide arcum,& benedic ||Gen.
eum,qui fecit illum:valde ſpecioſus eſt 9.b.13.
13 in ſplendore ſuo.*Gyrauit cælum in cir-
cuitu gloriæ ſuæ manus.Excelſi aperue-
14 runt illum. *Imperio ſuo accelerauit
niuem,& accelerat coruſcationes emit-
15 tere iudicij ſui. * Propterea aperti ſunt
theſauri, & euolauerunt nebulæ ſicut
16 aues. * In magnitudine ſua poſuit nu-
bes, & confracti ſunt lapides grandi-
17 nis. * In conſpectu eius commouebun-
tur montes,& in voluntate eius aſpira-
18 bit Notus.* Vox tonitrui eius verbera-
bit terram,tempeſtas Aquilonis,& con-
19 gregatio ſpiritus: * & ſicut auis depo-
nens ad ſedendum,aſpergit niuem,& ſic
20 locuſta demergens deſcenſus eius.*Pul-
C chritudinem candoris eius admirabi-
tur oculus,& ſuper imbrem eius expa-
21 ueſcet cor. * Gelu ſicut ſalem effundet
ſuper terram: & dum gelauerit,fiet tan-
22 quam cacumina tribuli.* Frigidus ven-
tus aquilo flauit, & gelauit cryſtallus
ab aqua,ſuper omnem congregationem
aquarum requieſcet, & ſicut lorica in-
23 duet ſe aquis.* Et deuorabit montes, &
exuret deſertum, & extinguet viride,
24 ſicut igne.* Medicina omnium in feſti-
natione nebulæ: & ros obuians ab ar-
dore venienti humilem efficiet eum.
25 * In ſermone eius ſiluit ventus, & cogi-
tatione ſua placauit abyſſum,& planta-
26 uit in illa Dñs inſulas. * Qui nauigant
mare, enarrent pericula eius: & au-
dientes auribus noſtris admirabimur.

* Illic

* Illic præclara opera, & mirabilia: va- 27
ria bestiarum genera, & omnium peco-
rum & creatura belluarum. * Propter ip- 28
sum confirmatus est itineris finis, & in D
sermone eius composita sunt omnia.
* Multa dicemus, & deficiemus in verbis: 29
consummatio autem sermonum, ipse est
in omnibus. * Gloriantes ad quid valebi- 30
mus? ipse enim omnipotens super om-
nia opera sua. * Terribilis Dñs, & ma- 31
gnus vehementer, & mirabilis potentia
ipsius. * Glorificantes Dñm quantum- 32
que potueritis, superualebit enim ad-
huc, & admirabilis magnificentia eius.
* Benedicentes Dominum, exaltate il- 33
lum quantum potestis: maior enim est
omni laude. * Exaltantes eum replemini 34
virtute, ne laboretis: non enim com-
prehendetis. * Quis videbit eum, & 35
|| Psal. enarrabit? || & quis magnificabit eum si-
105. cut est ab initio? * Multa abscondita sunt 36
a. 2. maiora his: pauca enim videmus ope-
rum eius. * Omnia autem Dominus fe- 37
cit: & piè agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIV.

Laus priorum patrum ac seminis eorum, primùm in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noë, Abraham cui factæ sunt promissiones, Isaac, & Iacob.

LAudemus viros gloriosos, & paren- 1
tes nostros in generatione sua. * Mul- 2
tam gloriam fecit Dñs magnificentia A
sua à sæculo. * Dominantes in potesta- 3
tibus suis, homines magni virtute, &
prudentia sua præditi, nuntiantes in
prophetis dignitatem prophetarum, * & 4
imperantes in præsenti populo, & vir-
tute prudentiæ populis sanctissima ver-
ba. * In peritia sua requirentes modos 5
musicos, & narrantes carmina scriptu-
rarum. * Homines diuites in virtute, 6
pulchritudinis studium habentes: paci-
ficantes in domibus suis. * Omnes isti in 7
generationibus gentis suę gloriam ade-
pti sunt, & in diebus suis habentur in
laudibus. * Qui de illis nati sunt, reli- 8
querunt nomen narrãdi laudes eorum:
* & sunt quorum non est memoria: pe- 9
rierunt quasi qui non fuerint: & nati B
sunt, quasi non nati, & filij ipsorum cum
ipsis. * Sed illi viri misericordiæ sunt, 10
quorum pietates non defuerunt: * cum 11
semine eorum permanent bona, * here- 12
ditas sancta nepotes eorum, & in testa-
mentis stetit semen eorum, * & filij eo- 13
rum propter illos vsq; in æternum ma-
nent: semen eorum & gloria eorum non
derelinquetur. * Corpora ipsorum in pa- 14
ce sepulta sunt, & nomen eorum viuit
in generationem & generationem. * Sa- 15
|| Gen. pientiam ipsorum narrent populi, &
5. c. 24 laudem eorum nunciet Ecclesia. * || He- 16
Hebr. noch placuit Deo, & translatus est in C
11. a. 5. paradisum, vt det gentibus pœnitentiam.

17 * || Noë inuentus est perfectus, iustus, & || Gen.
in tempore iracundiæ factus est recon- 9. b. 9.
18 ciliatio. * Ideò dimissum est reliquum 7. a. 1.
19 terræ, cùm factum est diluuium. * || Te-
stamenta sæculi posita sunt apud illum,
ne deleri possit diluuio omnis caro.
20 * || Abraham magnus pater multitudinis || Gen.
gentium, & non est inuentus similis il- 2. c. 14
li in gloria: qui conseruauit legem Ex- Hebr.
celsi, & fuit in testamento cum illo. 11. b. 7
21 * || In carne eius stare fecit testamentum, || Gen.
D & || in tentatione inuentus est fidelis. 12. a. 2
22 * Ideò iureiurando dedit illi gloriam 15. b. 5
in gente sua, crescere illum quasi terræ 17. a. 4.
23 cumulum, * & vt stellas exaltare semen || Gen.
eius, & hereditare illos à mari vsque ad 17. b.
mare, & à flumine vsque ad terminos 10.
24 terræ. * Et in Isaac eodem modo fecit || Gal.
25 propter Abraham patrem eius. * Bene- 3. a. 6.
dictionem omnium Gentium dedit illi || Gen.
26 Dñs, & testamentum confirmauit super 22. a. 8
caput Iacob. * Agnouit eum in benedi-
ctionibus suis, & dedit illi heredita-
27 tem, & diuisit illi partem in tribubus
duodecim. * Et conseruauit illi homi-
nes misericordiæ, inuenientes gratiam
in oculis omnis carnis.

CAPVT XLV.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyses: Exod.
A cuius memoria in benedictione 11. a. 3
2 est. * Similem illum fecit in gloria san-
ctorum, & magnificauit eum in timore
inimicorum, & in verbis suis monstra
3 placauit. * || Glorificauit illum in con- || Exo.
spectu regum, & iussit illi coram popu- 6. 7. 8.
lo suo, & ostendit illi gloriam suam.
4 * || In fide & lenitate ipsius sanctum fecit || Nu.
illum, & elegit eum ex omni carne. 12. a.
5 * Audiuit enim eum, & vocem ipsius, & 3. 6. 7.
induxit illum in nubem. * Et dedit illi Heb. 3
6 coram præcepta, & legem vitæ & disci- a. 2.
plinæ, docere Iacob testamentum suum, 6. 5.
7 & iudicia sua Israël. * Excelsum fecit
Aaron fratrem eius, & similem sibi de
8 tribu Leui: * statuit ei testamentum
æternum, & dedit illi sacerdotium gen-
9 tis: & beatificauit illum in gloria, * &
circumcinxit eum zona gloriæ, & in-
duit eum stolam gloriæ, & coronauit
10 eum in vasis virtutis. * Circumpedes, &
B femoralia, & humerale posuit ei, & cin-
xit illum tintinnabulis aureis plurimis
11 in gyro, * || dare sonitum in incessu suo, || Exo.
auditum facere sonitum in templo, in 28. f.
12 memoriam filiis gentis suę. * Stolam san- 35.
ctam, auro, & hyacintho, & purpura,
opus textile, viri sapientis, iudicio, &
13 veritate præditi: * torto cocco opus
artificis, gemmis pretiosis figuratis in
sigillatura auri, & opere lapidarij scul-
ptis, in memoriam secundùm numerum
14 tribuum Israël. * Corona aurea super
mitram eius expressa signo sanctitatis,
&

& gloria honoris: opus virtutis, & de-
sideria oculorum ornata. * Sic pulchra 15
ante ipsum non fuerunt talia vsque ad
originem. * Non est indutus illa alieni- 16
gena aliquis, sed tantùm filij ipsius soli, C
& nepotes eius per omne tempus. * Sa- 17
crificia, ipsius consumpta sunt igne quo-
|| Leu. 8.b.12 tidie. * || Compleuit Moyses manus eius, 18
& vnxit illum oleo sancto. * Factum est 19
illi in testamentum æternum, & semini
eius sicut dies cæli, fungi sacerdotio, &
habere laudem, & glorificare populum
suum in nomine eius. * Ipsum elegit ab 20
omni viuente, offerre sacrificium Deo,
incensum, & bonum odorem, in memo-
riam placere pro populo suo: * & de- 21
dit illi in præceptis suis potestatem, in
testamentis iudiciorum, docere Iacob
testimonia, & in lege sua lucem dare
|| Nu. 16. a. 1.3. Israël. * || Quia contra illum steterunt 22
alieni, & propter inuidiam circumde-
derunt illum homines in deserto, qui
erant cum Dathan & Abiron, & con-
gregatio Core in iracundia. * Vidit Dñs 23
Deus, & non placuit illi, & consumpti
sunt in impetu iracundiæ. * Fecit illis 24
monstra, & consumpsit illos in flamma
ignis. * Et addidit Aaron gloriam, & de- 25
dit illi hereditatem, & primitias fru-
gum terræ diuisit illi. * Panem ipsis in 26
primis parauit in satietatem: nam & D
sacrificia Dñi edent, quæ dedit illi, & se-
mini eius. * Cæterùm in terra gentes 27
non hereditabit, & pars non est illi in
gente: ipse est enim pars eius, & here-
|| Nu. 25.b.7 1.Mac 2.c.26 f.54. ditas. * || Phinees filius Eleazari tertius 28
in gloria est, imitando eum in timore
Dñi: * & stare in reuerentia gentis: in 29
bonitate & alacritate animæ suæ pla-
cuit Deo pro Israël. * Ideò statuit illi 30
testamentum pacis, principem sancto-
rum & gentis suæ, vt sit illi & semini
eius sacerdotij dignitas in æternum. * Et 31
testamentum Dauid regi filio Iessæ de
tribu Iuda, hereditas ipsi & semini eius,
vt daret sapientiam in cor nostrum iu-
dicare gentem suam in iustitia, ne abo-
lerentur bona ipsorum, & gloriam ip-
sorum in gentem eorum æternam fecit.

CAPVT XLVI.

Laudes Iesue, Caleb, & Samuelis.

FOrtis in bello Iesus Naue, successor 1
Moysi in prophetis, qui fuit magnus A
secundùm nomen suum, * maximus in 2
salutem electorum Dei, expugnare in-
surgentes hostes, vt consequeretur he-
reditatem Israël. * Quam gloriam ade- 4
ptus est in tollendo manus suas, & ia-
ctando contra ciuitates romphæas?
* Quis ante illum sic restitit. Nam ho- 5
|| Ios. 10. c. 14. stes ipse Dñs perduxit. * || An non in ira-
cundia eius impeditus est sol, & vna
dies facta est quasi duo? * Inuocauit Al- 6
tissimum potentem in oppugnando ini-
micos vndique, & audiuit illum magnus
& sanctus Deus in saxis grandinis vir-
7 tutis valde fortis. * Impetum fecit con-
tra gentem hostilem, & in descensu per-
8 didit contrarios, * vt cognoscant gentes
B potentiam eius, quia contra Deum pu-
gnare non est facile. Et secutus est à ter-
9 go potentis: * || & in diebus Moysi mi- || Nu. 14. a. 6.
sericordiam fecit ipse, & Caleb filius
Iephone, stare contra hostem, & prohi-
bere gentem à peccatis, & perfringere
10 murmur malitiæ. * Et ipsi duo constitu-
ti, à periculo liberati sunt à numero sex-
centorum millium peditum, inducere
illos in hereditatem, in terrã quæ ma-
nat lac & mel. * Et dedit Dñs ipsi Caleb
11 fortitudinem, & vsque in senectutem
permansit illi virtus, vt ascenderet in
excelsum terræ locum, & semen ipsius
12 obtinuit hereditatem: * vt viderent om-
nes filij Israël, quia bonum est obsequi
13 sancto Deo. * Et iudices singuli suo no-
C mine, quorum non est corruptum cor:
14 qui non auersi sunt à Dño, * vt sit me-
moria illorum in benedictione, & ossa
15 eorum pullulent de loco suo, * & nomen
eorum permaneat in æternum perma-
nens ad filios illorum, sanctorum viro-
16 rum gloria. * Dilectus à Dño Deo suo
Samuel propheta Dñi, renouauit impe-
17 rium, & vnxit principes in gente sua. * In
lege Dñi congregationem iudicauit, &
vidit Deus Iacob, & in fide sua probatus
18 est propheta. * Et cognitus est in verbis
19 suis fidelis, quia vidit Deum lucis: * &
D inuocauit Dñm omnipotentem, in op-
pugnando hostes circumstans vndique,
20 & in oblatione agni inuiolati. * Et in-
tonuit de cælo Dñs, & in sonitu magno
21 auditam fecit vocem suam, * & contri-
uit principes Tyriorum, & omnes duces
22 Philisthiim: * & ante tempus finis vitæ
suæ & sæculi, testimonium præbuit in
conspectu Dñi, & Christi; pecunias &
vsque ad calceamenta ab omni carne
non accepit, & non accusauit illum ho-
23 mo. * Et post hoc dormiuit, & notum
fecit regi, & ostendit illi finem vitæ
suæ, & exaltauit vocem suam de terra
in prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

Laudes Nathan, Dauidis, & Salomonis.

1 POst hæc, propheta in Nathan surrexit 2. Reg 12. a. 1.
2 diebus Dauid. * Et quasi adeps sepa-
A ratus à carne, sic Dauid à filiis Israël.
3 * || Cum leonibus lusit quasi cum agnis:
& in vrsis similiter fecit sicut in agnis
4 ouium, in iuuentute sua. * || Numquid || 1. Reg. 17. d. 34.
non occidit gigantem, & abstulit op-
5 probrium de gente? * In tollendo ma-
num, saxo fundæ deiecit exultationem
6 Goliæ: * nam inuocauit Dñm omni- || 1. Re. 17. g. 49.
potentem, & dedit in dextera eius tol-
lere hominem fortem in bello, & exal-
7 tare cornu gentis suæ. * || Sic in decem || 1. Re. 18. b. 7
millibus glorificauit eum, & laudauit
eum

eum in benedictionibus Dñi, in offe-
rendo illi coronam gloriæ, * contriuit 8
enim inimicos vndique, & extirpauit
Philisthiim contrarios vsque in hodier-
num diem: contriuit cornu ipsorum
vsque in æternum.* In omni opere de- 9
dit confessionem Sancto, & Excelso in B
verbo gloriæ.* De omni corde suo lau- 10
dauit Dñm, & dilexit Deum, qui fecit
illum,& dedit illi contra inimicos po-
tentiam: * & stare fecit cantores con- 11
tra altare, & in sono eorum dulces fe-
fecit modos.* Et dedit in celebrationi- 12
bus decus,& ornauit tempora vsque ad
consummationem vitæ, vt laudarent
nomen sanctum Domini, & amplifica-
|| 2. rent manè Dei sanctitatem. * || Domi- 13
Reg. nus purgauit peccata ipsius, & exalta-
12. c. nit in æternum cornu eius, & dedit illi
13. testamentum regni, & sedem gloriæ in
Israel. * Post ipsum surrexit filius sen- 14
satus, & propter illum deiecit omnem
||3.Re. potentiam inimicorum. * || Salomon 15
3. a. 1. imperauit in diebus pacis, cui subiecit
Deus omnes hostes,vt conderet domum
in nomine suo, & pararet sanctitatem
in sempiternum: quemadmodum eru-
||3.Re. ditus es in iuuentute tua, * ||& imple- 16
4.d.31 tus es, quasi flumen, sapientia, & ter-
ram retexit anima tua. * Et replesti in 17
comparationibus ænigmata: ad insu- C
las longè diuulgatum est nomen tuum,
& dilectus es in pace tua. * In cantile- 18
nis, & prouerbiis, & comparationi-
bus, & interpretationibus, miratæ sunt
terræ, * & in nomine Domini Dei, cui 19
||3.Re. est cognomen, Deus Israël. * || Colle- 20
10. d. gisti quasi aurichalcum aurum, & vt
27. plumbum complesti argentum, * & in- 21
clinasti femora tua mulieribus: pote-
statem habuisti in corpore tuo, * dedi- 22
sti maculam in gloria tua, & profana-
sti semen tuum inducere iracundiam
ad liberos tuos, & incitari stultitiam
tuam, * vt faceres imperium biparti- 23
||3.Re. tum, || & ex Ephraim imperare impe-
12. d. rium durum. * Deus autem non dere- 24
16. linquet misericordiam suam, & non D
corrumpet, nec delebit opera sua, ne-
que perdet à stirpe nepotes electi sui:
& semen eius, qui diligit Dominum,
non corrumpet. * Dedit autem reli- 25
quum Iacob, & Dauid de ipsa stirpe.* Et 26
finē habuit Salomon cum patribus suis.
* Et dereliquit post se de semine suo, 27
||3.Re. gentis stultitiam, * & imminutum à 28
12. g. prudentia, Roboam,qui auertit gentem
28. consilio suo: * ||& Ieroboam filium Na- 29
bat, qui peccare fecit Israël, & dedit
viam peccandi Ephraim: & plurima
redundauerunt peccata ipsorum.* Val- 30
dè auerterunt illos à terra sua.* Et quæ- 31
siuit omnes nequitias, vsque dum per-
ueniret ad illos defensio, & ab omni-
bus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

Laudes Eliæ, Elisei, Ezechiæ,& Isaiæ, quorum oratione Deus liberauit Israël ab exercitu Sennacherib.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi ig- 3.Reg.
A nis, & verbum ipsius quasi facula 17.a.1.
2 ardebat. * Qui induxit in illos famem,
& irritantes illum inuidia sua pauci fa-
cti sunt, non enim poterant sustinere
3 præcepta Dñi. * || verbo Dñi conticuit *|| 3.
cælum, & deiecit de cælo ignem ter, Reg.
4 * sic amplificatus est Elias in mirabili- 17.a.1
bus suis.Et quis potest similiter sic glo- 4.Reg
5 riari tibi? * || Qui sustulisti mortuum 1.c.10
ab inferis de sorte mortis in verbo Dñi 12.
6 Dei.* Qui deiecisti reges ad perniciem, ||3.Re.
& confregisti facilè potentiam ipso- 17. d.
7 rum,& gloriosos de lecto suo.* Qui au- 22.
dis in Sina iudicium,& in Horeb iudi-
8 cia defensionis. * Qui vngis reges ad
pœnitentiam,& prophetas facis succes-
9 sores post te.* || Qui receptus es in tur- || 4.
B bine ignis, in curru equorum igneo- Reg.2
10 rum. * Qui scriptus es in iudiciis tem- b. 11.
porum lenire iracundiam Dñi || conci- || Mal.
liare cor patris ad filium, & restituere 4.b.6.
11 tribus Iacob. * Beati sunt, qui te vide-
runt, & in amicitia tua decorati sunt,
12 * nam nos vita viuimus tantùm, post
mortem autem non erit tale nomen
13 nostrum.* || Elias quidem in turbine te- || 4.
ctus est, & in Eliseo completus est spi- Reg.2
ritus eius: in diebus suis non pertimuit b.11.
principem, & potentia nemo vicit il-
14 lum, * nec superauit illum verbum ali-
quod, || & mortuum prophetauit cor- || 4.
15 pus eius. * In vita sua fecit monstra, & Reg.
16 in morte mirabilia operatus est. * In 13. d.
C omnibus istis non pœnituit populus, & 21.
non recesserunt à peccatis suis, vsque
dum eiecti sunt de terra sua, & dispersi
17 sunt in omnem terram: * & relicta est
gens perpauca, & princeps in domo
18 Dauid.* Quidam ipsorum fecerunt quod
placeret Deo: alij autem multa com-
19 miserunt peccata. * Ezechias muniuit
ciuitatem suam, & induxit in medium
ipsius aquam, & fodit ferro rupem &
20 ædificauit ad aquam puteum.* || In die- || 4.
bus ipsius ascendit Sennacherib, & mi- Reg.
sit Rabsacen, & sustulit manum suam 18. c.
contra illos, & extulit manum suam 13.
in Sion, & superbus factus est potentia
21 sua.* Tunc mota sunt corda, & manus
ipsorum: & doluerunt quasi parturien-
22 tes mulieres. * Et inuocauerunt Do-
D minum misericordem, & expandentes
manus suas, extulerunt ad cælum: &
sanctus Dominus Deus audiuit citò vo-
23 cem ipsorum. * Non est commemora-
tus peccatorum illorum, neque dedit
illos inimicis suis, sed purgauit eos in
24 manu Isaiæ sancti prophetæ. * || Deie- || 4.
cit castra Assyriorum, & contriuit il- Reg.
25 los Angelus Domini, * nam fecit Eze- 19. g.
chias 35.

Tob.1. chias, quod placuit Deo, & fortiter
d. 21. iuit in via Dauid patris sui, quam
|| Isa. mandauit illi Isaias propheta magnus
37. g. & fidelis in conspectu Dei. * || In die- 26
36. bus ipsius retrò rediit Sol, & addidit
1.Mac regi vitam. * Spiritu magno vidit vlti- 27
7.f.41 ma, & consolatus est lugentes in
2.Mac Sion. Vsque in sempiternum * osten- 28
8.e.19 dit futura, & abscondita antequam
|| 4.Re euenirent.
20. b. 11. Isai. 38.b.8

CAP. XLIX.

De Iosia, & quòd omnes reges Iuda, præter Dauid, Ezechiam, & Iosiam fuerunt peccatores: de Ieremia, Ezechiele, & Zorobabel, Iesu filio Iosedec, Nehemia, Enoch, Ioseph, Seth, & Sem.

4.Reg 22.a.1 MEmoria Iosiæ in compositionem 1
odoris facta opus pigmentarij. * In 2
omni ore quasi mel indulcabitur eius A
memoria, & vt musica in conuiuio vi-
ni. * Ipse est directus diuinitus in pœ- 3
nitentiam gentis, & tulit abominatio-
nes impietatis. * Et gubernauit ad Do- 4
minum cor ipsius, & in diebus pecca-
torum corroborauit pietatem. * Præ- 5
ter Dauid, & Ezechiam, & Iosiam,
omnes peccatum commiserunt: * nam 6
reliquerunt legem Altissimi reges Iu-
da, & contempserunt timorem Dei.
* Dederunt enim regnum suum aliis, & 7
|| 4. gloriam suam alienigenæ genti. * || In- 8
Reg. cenderunt electam sanctitatis ciuita- B
25.b.9 tem, & desertas fecerunt vias ipsius in
manu Ieremiæ. * Nam malè tractaue- 9
runt illum, qui à ventre matris conse-
cratus est propheta, euertere, & erue-
re, & perdere, & iterum ædificare, &
||Eze. renouare. * || Ezechiel, qui vidit con- 10
1.b.4. spectum gloriæ, quam ostendit illi in
curru Cherubim. * Nam commemora- 11
tus est inimicorum in imbre, benefa- C
cere illis qui ostenderunt rectas vias.
* Et duodecim prophetarum ossa pul- 12
lulent de loco suo: nam corrobora-
uerunt Iacob & redemerunt se in fide
|| 1. virtutis. * || Quomodo amplificemus 13
Esd.3 Zorobabel? nam & ipse quasi signum
a. 1. in dextera manu, * || sic & Iesum filium 14
Agg. Iosedec? qui in diebus suis ædificaue-
1.a.1. runt domum, & exaltauerunt templum
d. 14. sanctum Domino, paratum in gloriam
2.a.3. sempiternam. * || Et Nehemias in me- 15
5.d.12 moriam multi temporis, qui erexit no- D
24. bis muros euersos, & stare fecit por-
tas & seras, qui erexit domos nostras.
||Zach * Nemo natus est in terra qualis He- 16
3.a.1. noch: nam & ipse receptus est à terra.
||Gen. * || Neque vt Ioseph: qui natus est ho- 17
41. c. mo, princeps fratrum, firmamentum
40.42 gentis, rector fratrum, stabilimentum
a. 3. populi: & * ossa ipsius visitata sunt, & 18
45. b. post mortem prophetauerunt. * || Seth 19
5. 50. & || Sem apud homines gloriam adepti
d.20. sunt; & super omnem animam in ori- ||Gen.
gine Adam. 4.d.25

CAP. L.

Gen.5 d.31.

Simonis pontificis filij Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia stulta: de Iesu filio Sirach huius libri auctore.

1 SImon Oniæ ||filius, sacerdos magnus || 1.
A qui in vita sua suffulsit domum, & Mac.
in diebus suis corroborauit templum. 12.b.7
2 * Templi etiam altitudo ab ipso fun- 2.Mac
data est, duplex ædificatio & excelsi 3.a.4.
3 parietes templi. * In diebus ipsius ema-
nauerunt putei aquarum, & quasi ma-
4 re adimpleti sunt supra modum. * Qui
curauit gentem suam, & liberauit eam
5 à perditione. * Qui præualuit ampli-
ficare ciuitatem, qui adeptus est glo-
riam in conuersatione gentis: & in-
gressum domus, & atrij amplificauit.
6 * Quasi stella matutina in medio nebu-
læ, & quasi luna plena in diebus suis
7 lucet. * Et quasi sol refulgens, sic ille
8 effulsit in templo Dei. * Quasi arcus re-
fulgens inter nebulas gloriæ, & quasi
flos rosarum in diebus vernis: & qua-
si lilia quæ sunt in transitu aquæ, &
quasi thus redolens in diebus æstatis.
9 * Quasi ignis effulgens, & thus ar-
10 dens in igne. * Quasi vas auri solidum,
B ornatum omni lapide pretioso. * Qua-
11 si oliua pullulans, & cypressus in al-
titudinem se extollens, in accipien-
do ipsum stolam gloriæ, & vestiri
12 eum in consummationem virtutis. * In
ascensu altaris sancti, gloriam dedit
13 sanctitatis amictum. * In accipiendo
autem partes de manu sacerdotum,
& ipse stans iuxta aram. Et circa il-
lum corona fratrum: quasi plantatio
14 cedri in monte Libano, * sic circa il-
lum steterunt quasi rami palmæ, &
15 omnes filij Aaron in gloria sua. * Obla-
tio autem Domini in manibus ipso-
rum, coram omni synagoga Israël:
& consummatione fungens in ara, am-
16 plificare oblationem excelsi regis * por-
rexit manum suam in libatione, & li-
17 bauit de sanguine vuæ. * Effudit in fun-
damento altaris odorem diuinum ex-
18 celso principi. * Tunc exclamauerunt
C filij Aaron, in tubis productilibus so-
nuerunt, & auditam fecerunt vocem
magnam in memoriam coram Deo.
19 * Tunc omnis populus simul properaue-
runt, & ceciderunt in faciem super ter-
ram, adorare Dominum Deum suum,
& dare preces omnipotenti Deo excel-
20 so. * Et amplificauerunt psallentes in
vocibus suis, & in magna domo auctus
21 est sonus suauitatis plenus. * Et rogauit
populus Dominum excelsum in pre-
ce, vsque dum perfectus est honor
Domini, & munus suum perfece-
22 runt. * Tunc descendens, manus suas

extulit

extulit in omnem congregationem fi-
liorum Iſraël dare gloriam Deo à la-
biis ſuis, & in nomine ipſius gloriari;
* & iterauit orationem ſuam, volens 23
oſtendere virtutem Dei. * Et nunc ora- 24
te Deum omnium, qui magna fecit in D
omni terra, qui auxit dies noſtros à
ventre matris noſtræ, & fecit nobiſ-
cum ſecundum ſuam miſericordiam:
* det nobis iucunditatem cordis, & fie- 25
ri pacem in diebus noſtris in Iſraël per
dies ſempiternos; * credere Iſraël no- 26
biſcum eſſe Dei miſericordiam, vt libe-
ret nos in diebus ſuis. * Duas gentes 27
odit anima mea: tertia autem non eſt
gens, quam oderim: * qui ſedent in 28
monte Seir, & Philiſthiim, & ſtultus
populus, qui habitat in Sichimis. * Do- 30
ctrinam ſapientiæ & diſciplinæ ſcripſit
in codice iſto Ieſus filius Sirach Ie-
roſolymita, qui renouauit ſapientiam
de corde ſuo. * Beatus, qui in iſtis ver- 31
ſatur bonis: qui ponit illa in corde
ſuo, ſapiens erit ſemper. * Si enim hæc
fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei,
veſtigium eius eſt.

CAP. LI.

Dei laus, exaltatio, & gratiarum actio.

ORatio Ieſu filij Sirach: Confitebor 1
tibi Domine rex, & collaudabo A
te Deum ſaluatorem meum. * Confite- 2
bor nomini tuo: quoniam adiutor &
protector factus es mihi, * & liberaſti 3
corpus meum à perditione, à laqueo
linguæ iniquæ, & à labiis operantium
mendacium, & in conſpectu adſtantium
factus es mihi adiutor. * Et liberaſti 4
me ſecundùm multitudinem miſeri-
cordiæ nominis tui à rugientibus, præ-
paratis ad eſcam, * de manibus quæ- 5
rentium animam meam, & de portis
tribulationum, quæ circumdederunt
me: * à preſſura flammæ, quæ circum- 6
dedit me, & in medio ignis non ſum
æſtuatus: * de altitudine ventris inferi, 7
& à lingua coinquinata, & à verbo
mendacij, à rege iniquo, & à lingua
iniuſta: * laudabit vſque ad mortem 8
anima mea Dominum, * & vita mea ap- 9
propinquans erat in inferno deorſum.
* Circumdederunt me vndique, & non 10
erat qui adiuuaret. Reſpiciens eram B
ad adiutorium hominum, & non erat.
* Memoratus ſum miſericordiæ tuæ 11
Domine, & operationis tuæ quæ à ſæ-
culo ſunt: * quoniam eruis ſuſtinentes 12
te Domine, & liberas eos de manibus
13 gentium. * Exaltaſti ſuper terram ha-
bitationem meam, & pro morte de-
14 fluente deprecatus ſum. * Inuocaui Do-
minum patrem Domini mei, vt non de-
relinquat me in die tribulationis meæ,
& in tempore ſuperborum ſine adiu-
15 torio. * Laudabo nomen tuum aſſiduè,
& collaudabo illud in confeſſione, &
16 exaudita eſt oratio mea, * & libera-
ſti me perditione, & eripuiſti me tem-
17 pore iniquo. * Propterea confitebor,
& laudem dicam tibi, & benedicam
18 nomini Domini. * Cùm adhuc iunior
C eſſem, priuſquam oberrarem, quæſi-
ui ſapientiam palàm in oratione mea.
19 * Ante templum poſtulabam pro illa,
& vſque in nouiſſimis inquiram eam.
20 Et effloruit tanquam præcox vua, * læ-
tatum eſt cor meum in ea. Ambulauit
pes meus iter rectum, à iuuentute mea
21 inueſtigabam eam. * Inclinaui modicè
22 aurem meam, & excepi illam. * Mul-
tam inueni in meipſo ſapientiam, &
23 multùm profeci in ea. * Danti mihi ſa-
24 pientiam, dabo gloriam. * Conſiliatus
ſum enim vt facerem illam: zelatus
25 ſum bonum, & non confundar. * Col-
luctata eſt anima mea in illa, & in fa-
26 ciendo eam confirmatus ſum. * Manus
meas extendi in altum, & inſipientiam
27 eius luxi. * Animam meam direxi ad
28 illam, & in agnitione inueni eam. * Poſ-
ſedi cum ipſa cor ab initio: propter
29 hoc non derelinquar. * Venter meus
D conturbatus eſt quærendo illam: pro-
pterea bonam poſſidebo poſſeſſionem.
30 * Dedit mihi Dominus linguam merce-
dem meam: & in ipſa laudabo eum.
31 * Appropiate ad me indocti, & con-
gregate vos in domum diſciplinæ,
32 * quid adhuc retardatis? & quid dici-
tis in his? animæ veſtræ ſitiunt vehe-
33 menter. * Aperui os meum, & locutus
ſum: Comparate vobis ſine argento,
34 * & collum veſtrum ſubiicite iugo, &
ſuſcipiat anima veſtra diſciplinam: in
35 proximo eſt enim inuenire eam. * Vi-
dete oculis veſtris, quia modicum la-
boraui, & inueni mihi multam re-
36 quiem. * Aſſumite diſciplinam in mul-
to numero argenti, & copioſum au-
37 rum poſſidete in ea. * Lætetur anima
veſtra in miſericordia eius, & non
38 confundamini in laude ipſius. * Ope-
ramini opus veſtrum ante tempus, &
dabit vobis mercedem veſtram in tem-
pore ſuo.

FINIS PRIMI TOMI.